මඞ්ගලත්ථදීපනී

නාම සුත්තත්ථ සංවණ්ණනා

සහ

මඞ්ගලාශයකොමුදී

නම් වූ මඞ්ගලාත්ථ දීපනී සිංහලභාවාත්ථ වණ්ණනාව

මඞ්ගලත්ථදීපනී

— නාම —

මඞ්ගලසුත්තත්ථ සංවණ්ණනා,

තිපිටකධාරිනා සිරිමඞ්ගලත්ථේරවරෙන

සඞ්ඛතා නා.

සිරි කල්‍යාණී සාමග්ගිධම්ම මහාසඞ්ඝසභායං
කාරකසභාපරියාපන්නෙන

(මහඅරුගොඩ) ඉන්‍දසරාරාම මහා විහාරවාසිනා
(මහඅරුගොඩ) ධම්මරක්ඛිතත්ථේරෙන චෙව
(කිරුළපනේ) පුබ්බාරාම විහාරවාසිනා
(පත්බේරියේ) ධම්මාලොකඤාණිනා ච
(දෙණිවල පින්වත්තේ) පුරාණ විහාරවාසිනා
(කඟතුඩුවේ) විමලනිස්සඤාණිනා ච

පරිසොධිතා.

විජ්ජාදයමහාඛ්ජාලයාධිපතිනා පණ්ඩිතසිරොමණිභූතෙන

සිරිසුමඞ්ගල රතනසාරාභිධානෙන

පධාන නායක ඤාණිස්සරෙන

ඔසාන සුඛිපත්තාව ලොකනෙත

පවිඤ්ඤාපිතා.

කිරුළපනනාමගාමෙ පී. ඇස්. රුබේරු

නාම්කෙන සොඤ්ඤෙන

විජ්ජාප්පකාස යන්ත්‍රාලයෙ මුද්‍රුපෙත්වා පාකටිකතා.

ක්‍රි. ව. 1927.

සංඝෙඝතනී.

සිරිසඞ්ඝමිත්තපදූසිනාමහානං මහෙසිනා තථාගතෙන සුරතරාදීනං විනෙතමඞ්ගලානං මඞ්ගලමුත්තමං සුත්තං මිච්ඡන්නානං සන්නානං වුත්තං සුත්තං මඞ්ගලසුත්තං නාම ජාතං.

තමපනිදං සුත්තං සුත්තනන්තාදිසු තීසු පිටකෙසු සුත්තන්ත පිටකපරියාපන්නානං බුද්ධකනිකායිකානං බුද්ධකපාඨාදීනං පවදනතං ගණ්ඨාතං සුත්තනිපාතස්ස දුතියවිග්ගහඞ්ගභෙ සඞ්ගහීතං වත්තති ඉධලොකත්ථෙව පරලොකත්ථඤ්ච පවත්තෙන්තානං හිතත්ථෙව සුඛත්ථඤ්ච.

එකං සමයං ඛො භාගධියා ජනකායා දිඨසුතාදීනි මඞ්ගලානීති තත්ථ තත්ථ විවදන්තා විවරිංසු. තං මඞ්ගලකොලාහලං නාම ජාතං. තමපනිදං මඞ්ගලකොලාහලං සබ්බත්ථ දෙවෙසු ච මනුසෙසසු ච පත්ථටං හුත්වා යාවකනිට්ඨභවතා පුථුජ්ජනානමන්තරමඝමාසි. තතො දෙවසභාසනනිඝ්ඝොසානං දෙවානමින්දපපමුඛානං දෙවානං අනුමතියාඤ්ඤතරා දෙවතා භගවන්තමුපසඞ්කමම තං පවත්තිං වත්වා උභයලොකත්ථපපත්තිමිච්ඡන්තානං තෙසං බ්‍රූහි මඞ්ගලමුත්තමං ඉත්‍යාරාධෙසි. තදා භගවතා අට්ඨතිංසමඞ්ගලත්ථපකාසකමිදං සුත්තං වුත්තං.

ලොකියා පන සබ්බෙ දෙවමනුස්සා තානි තානි නානාවිධානි මඞ්ගලානි චින්තයන්තා භවන්ති. තථාපෙකෙචෙව අමඞ්ගලානෙව මඞ්ගලානීති ගහෙත්වා වරන්තා ඉහවෙව පරත්ථ ච මහන්තානි අනයබ්‍යසනානි පාපුණන්ති. තස්මා සබ්බෙහෙව සබ්බත්ථ හිතසුඛාවහානෙව මඞ්ගලානි ආවරිතබ්බානි.

දෙවමනුසෙසසු අදිනිවජ්ජමානෙ පන මඞ්ගලකොලාහලෙ වත්තමානෙ තං විනිවජ්ජනෙනනමහාකං භගවතා සබ්බඤ්ඤු හිතසුඛමාවහානි අට්ඨතිංසමඞ්ගලකාරණානි සංගහෙත්වා දෙසිතස්ස පන මඞ්ගලසුත්තස්ස බහූසු අට්ඨකථාටීකාදිසු විජ්ජමානෙසුපි තං තං මඞ්ගලකාරණං පටිච්ච විනයාභිධම්මපාළ්‍යට්ඨකථාදිසු බහූසු ගණ්ඨෙසු ආගතෙ සංවණ්ණනාක්කමෙ සඞ්ඝස්ස සංවණ්ණනං කත්තුකාමෙන මඞ්ගලත්ථමිච්ඡන්තානං පරිසමෙත්ථ කොසලරා

මිච්ඡතෙනෙත තානාවිධානි කථාවත්ථූනි නිදස්සයතා තිපිටක ධරෙන සඞ්ඝබුද්ධිවිරියපතිමණ්ඩිතෙන පණ්ඩිතෙන සිරිමතා ඝිරි මඞ්ගලත්ථෙරවරෙන ඡළාසීත්‍යධිකඅට්ඨසතෙ සඞ්කරාජෙ සඞ්ඝස්ස වස්සෙ කතායං මඞ්ගලත්ථදීපනී භවති සුරියපහාව මඞ්ගලත්ථප්පහාසිනී.

සංවණ්ණිතාපකාරං මඞ්ගලත්ථදීපනී:—

1 අඞ්ගුත්තරනිකායෝ
2 මජ්ඣිමනිකායෝ
3 දීඝනිකායෝ
4 සංයුත්තනිකායෝ
5 මහාවග්ගෝ
6 චුල්ලවග්ගෝ
7 සුත්තනිපාතෝ
8 ධම්මපදගාථා
9 අපදානපාළි
10 විභඞ්ගපාළි
11 ධම්මපදපාළි
12 නිද්දෙසපාළි
13 පුග්ගලපඤ්ඤත්ති
14 ජාතකට්ඨකථා
15 ධම්මපදට්ඨකථා
16 මනොරථපූරණී
17 දීඝනිකායට්ඨකථා
18 මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා
19 විනයට්ඨකථා
20 කඞ්ඛාවිතරණී
21 විසුද්ධිමග්ගෝ
22 අට්ඨසාලිනී
23 ඉතිවුත්තකට්ඨකථා
24 සුත්තනිපාතට්ඨකථා
25 බුද්ධවංසට්ඨකථා
26 පෙතවත්ථුට්ඨකථා
27 අපදානට්ඨකථා
28 විභඞ්ගට්ඨකථා
29 විමානවත්ථුට්ඨකථා
30 කථාවත්ථුට්ඨකථා
31 සංයුත්තනිකායට්ඨකථා
32 පටිසම්භිදාමග්ගට්ඨකථා
33 නිද්දෙසට්ඨකථා
34 මනොරථපූරණීටීකා
35 මජ්ඣිමනිකායටීකා
36 දීඝනිකායටීකා
37 සංයුත්තටීකා
38 බුද්ධවංසටීකා
39 අට්ඨසාලිනීටීකා
40 විභඞ්ගටීකා
41 පුග්ගලපඤ්ඤත්තිටීකා
42 විභාවිනීටීකා
43 විසුද්ධිමග්ගටීකා
44 සාරත්ථදීපනීටීකා
45 කඞ්ඛාවිතරණීටීකා
46 මහාවංසටීකා
47 මනොරථපූරණීඅනුටීකා
48 පුග්ගලපඤ්ඤත්තිඅනුටීකා
48 අට්ඨසාලිනීඅනුටීකා
50 බාලවතාරටීකා
51 සබ්බකාණ්ඩටීකා
52 මණිසාරමඤ්ජූසා
53 සද්දනීති
54 අභිධානපදීපිකා
55 වුත්තොදය
56 මහාවංසෝ

ඉච්චෙවතෙහි පාළ්‍යට්ඨකථාටීකාදීහි දිස්සමානා නානාවිධා අත්ථ සංවණ්ණනා යථා නිද්දිසිත්වා සංසන්දයතා.

මඞ්ගලත්ථසංවණ්ණනායං පනායං සමත්ථොවාපි සමානා අපත්ථා භවති, තේහි තෙහි අලඞ්කබ්බා. ලඞ්කාපිවායමඤ්ඤමඤ්ඤලිඛිතසජාතාවපාඨකුලබ්‍යාකුලීභූතා යථත්ථමදීපයන්තීවා හොති, තසමාමෙහි මහාජනස්ස හිතත්ථමිච්ඡන්තෙහි ඉමිස්සා අවපාඨ නිරාකරණේන සුලභීකරණත්ථං මහතා පරිස්සමෙන කතිපයානි පොත්ථකානි පරියෙසිත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං පාළ්‍යඨකථාදීහි ච සංසන්දයන්තෙනායං මුද්‍රාපනමුපනීතා.

සන්ති පනෙත්ථ ධම්මදෙසකෙහි තං තං කාරණං පටිච්ච උද්ධරිතබ්බානි නානාවිධානි බහූනි කථාවත්ථූනි දුග්ගහවෙසනියානි, තසමායං ධම්මදෙසකෙහි බහුසෝ පරිසීලනීයා.

මූදදිතෙවෙත්ථ ලිඛිතානමාකුලබ්‍යාකුලීභාවතොවෙව වණ්ණ යොජනාදීනං පමාදතො ච සජාතානං වණ්ණවිපරීතාදීනං දෙසානං නවබහුතො භවති සම්භවො, තථා'පි මඞ්ගලසුත්තන්තං පගුණං කත්වා ධම්මා කථෙන්තානමයං න ච භවති මඤ්ඤං හිතත්ථමනාවහන්තී.

පටිග්ගහිතායං විජෙජාදය මහාවිජ්ජාලයාධිපතිනා පණ්ඩිත සිරොමණිනා **සිරිසුමඞ්ගලරතනසාරාභිධානෙන** පධානෙන සඞ්ඝනායකත්ථෙරපාදෙනාති.

පාළිභාසාසවනිපුණානඤ්ච පයොජනත්ථම්මිස්සා මඞ්ගලත්ථ දීපනියා මෙහි ලිඛිතා භාවත්ථව්‍යාඛ්‍යා ච මූදදුපනමුපනීතා, සාවාවිරෙනෙව සක්කා ලඞ්ඛුං.

නිඛිල විදූරිසී නහෙත්ථ සන්ති
යදිහ භවන්ති භවන්ති තෙ මහෙසී
තදිහ බලු පමාදජා සියුං තෙ
විඤ්ඤුජනා පරිවජ්ජයං ඛමන්තු.

මහඅරුගොඩ-ධම්මරක්ඛිත.
පත්බේරියේ-ධම්මාලොක.
කහතුඩුවේ-විමලකිත්ති.

සූචිපත්‍රය	පිටුඛකාන්
නිදානවණ්ණනා	1= 7
පඨමගාථාඅත්ථවණ්ණනා	7= 49
දුතියගාථාඅත්ථවණ්ණනා	49= 78
තතියගාථාඅත්ථවණ්ණනා	78=155
චතුත්ථගාථාඅත්ථවණ්ණනා	155=223
පඤ්චමගාථාඅත්ථවණ්ණනා	224=298
ඡට්ඨගාථාඅත්ථවණ්ණනා	298=338
සත්තමගාථාඅත්ථවණ්ණනා	338=413
අට්ඨමගාථාඅත්ථවණ්ණනා	413=439
නවමගාථාඅත්ථවණ්ණනා	439=475
දසමගාථාඅත්ථවණ්ණනා	476=500
එකාදසමගාථාඅත්ථවණ්ණනා	500=504
පත්ථාවනා	505=506

සුද්ධිපත්‍රං.

පිළිඛකා	පාළ්‍යඛකා	අසුඛ	සුඛ
4	31	අචිත්තෙනෙවෙව	අවිඡත්තෙනෙවෙව
5	6	බ්‍රහ්මචරියත්‍යාදිසු	බ්‍රහ්මචරියන්ත්‍යාදිසු
,,	27	දෙවබ්‍රාහ්මනො	දෙවබ්‍රහ්මානො
,,	29	වත්තාළීසමපි	වත්තාළීසම්පි
6	4	සන්ධියංබාලාවතාරෙ	සන්ධිබාලාවතාරෙ
,,	9	අක්ඛරො එවං	අක්ඛරො එව
,,	19	මඛලන්ති	මඛන්ති
,,	20	මීඛතීති	මඛතීති
7	6	ආසෙවනාති	අසෙවනාති
,,	13	ගණ්හාති	ගණ්හාහි
,,	14	ආසෙවනා	අසෙවනා
,,	18	කකුධො	පකුධො
8	16	ගාමතොතථා	ගාමතොනික්ඛම්ත්‍වා තථා
11	3	න භවිස්සති	භවිස්සති
12	6	පණ්ඩවත්ථු	පණ්ඩවවත්ථු
13	20	නිජ්ජීවකවත්ථුම්පි	නිජ්ජීවකවත්ථුම්පි
17	4	ඤත්ව	ඤත්වා
20	36	නසිදිත්වා	නිසීදිත්වා
22	1	ලෙඛිත්වා	ලෙඛිත්වා
25	23	සංඝංවට්ටඛාසි	සංවට්ටඛාසි
,,	28	තිංඝාය	තිංස
30	34	බාලපණ්ඩිතසෙවනාසෙවන	බාලපණ්ඩිතාසෙවනසෙවන
31	29	ඛ්‍රහ්මුඛානි	ඛණ්ඩමුඛානි
,,	34	අතික්කන්තෙනා	අතික්කන්තෙනා
33	6	සුධාපිණ්ඩමදාසි	සුධාපිණ්ඩමදාසි
,,		සුධාපිණ්ඩියත්ථෙරොති	සුධාපිණ්ඩියත්ථෙරොති
34	22	සුධාපිණ්ඩියත්ථෙරවත්ථු	සුධාපිණ්ඩියත්ථෙර වත්ථු
35	32	කිත්තිකා	තිත්තිකා
36	4	තං පුඤ්ඤඤ්ච	තං පුඤ්ඤඤ්ච
,,	15	අපපකා	අපිපකා
,,	30	සම්භවිනොති	සම්භවිතොති
37	4	ලොහාතාකි	ලොහාකි

පිටුඅංකය	පාලිඅංකය	අසුඳ	සුඳ
37	8	භිකඛාය	මතනිකාභිඤඤාය
,,	27	අසුසූතකවසෙන	අයුසූතකාවෙසෙත
,,	36	සෙවව	සෙව
40	25	ඉදමපිපි	ඉදමපි
46	34	බාලපණ්ඩිතසෙවනාය	බාලපණ්ඩිතාසෙවන සෙවනාය
50	4	සඤ්ඤාරං	සඤ්ඤාරං
52	31	අපපවතති	අපපවතතියා
53	5	හත්ථිසිකඛං	හත්ථිසිපපං
60	12	හජජිතවා	භින්දිතවා
,,	16	රතනත්තයගණානුසස රණමෙව	රතනත්තයගුණානු සසරණමෙව
64	1	අසුවණණකරාදිසු	අසුවණණාකරාදිසු
66	11	දසසතං	දසසිතං
67	20	සබබකාමදධනිධිස සුසිදිතං	සබබකාමදදනිධි සසුසිදිතං
71	26	බණෙ	ඛණෙ
,,	32	නාසිසසති	නසසිසසති
72	16	තුයහං	තුයහමපි
,,	22	ගවජමූලෙ	රුකඛමූලෙ
73	4	බ්‍රාහමණ!	බ්‍රාහමණ
"	5	බ්‍රාහමණ!	බ්‍රාහමණ
,,	13	මඤඣ	මජඣකං
,,	17	යුජඣති	යුජජති
,,	19	සඅව	සඤ්ච
,,	32	සුතං	හුතං
74	13	ඝරාදිසු	සරාදිසු
,,	14	සමාජජති	සමාපජජති
,,	21	ණකාසි	නෙකාසි
,,	30	දුනකාලෙ	දුනකාලෙපි
,,	34	ඔො	සො
75	2	ආගවජි	ආගඤ්ජි
,,	4	උපගඡි	උපගඤ්ජි
,,	24	අපරිමාණ	අපරිමාණං
,,	30	දුනාභිරනිං	දුනාභිරතිං
77	30	විතෙන	විනෙතන
80	31	පුබබභාගපටිපද	පුබබභාගුපවිපදං
,,	32	අඤඤ	අනෙඤ

පිණ්ඩිකා	පාළ්‍යඩිකා	අශුඛ	ශුඛ
82	39	පඤ්ඤුවකඛුන	පඤ්ඤුවකඛුනා
,,	31	වෙලුකෙඛපසතඤඛසසා	වෙලුකෙඛපසතසඛසසානි
87	26	විවටසස	විවටටසස
100	25	රජ්ජනෙනා	රජ්ජනෙනාපුඤඛලොබා ලොනි වුවවති
,,	30	ලොකෙපුගගලොබාලොනිවුවවති	ලොකෙ
103	22	පූරනෙනන	පූරෙනෙනන
104	17	අදනනානි	අදනනානි
108	33	පඤ්ඛාති	පඤ්ඛාතීති
110	30	දඝඤුතකානි	දඝඤුතකානි
112	35	හතනවෙජදන	හතනවෙජදෙන
,,	36	බහුනි	බහුනිඅඹඵලානි තඟිංතඟිංපතනති අථෙකො වුඩතරො උපාඝකො
113	31	ආරොගඤං	අරොගං
115	14	අජ්ජඔ	අජ්ජමඔ
16	24	පාපුණි	අපාපුණි
,,	29	පරිකඛඤං පඨඔනෙනා	පඨඔනෙනාපරිකඛඤං
118	23	අපඝාවඡජ්ජං	අපඝාවජ්ජං
,,	29	මෙථුනඝමාවඤරෙසු	මෙථුනඝමාවාරෙසු
126	1	වුවචනතීති	වුවවතීති
127	8	ඝතඝඩිං	ඝරඝඩිං
130	8	නඔපවනතාඔ	නඔපපතතාඔ
132	25	මුඛඤාඝපප මාණමපි	මුඛඤාඝපපමාණාපි
135	21	එකාඔ	එතාඔ
147	28	ඔා	ඔං
152	32	කදකඛණිඝමං	කදලිඝඛණිඝමං
157	3	මහාබ්‍රඤමනො	මහාබ්‍රහ්මුනො
,,	6	තථාමාතා	යථාමාතු
157	5	පුතන	පුතෙන
158	5	ආපාදිකා	ආපාදකා
,,	19	ඝට්ටිතං	ඝට්ටිතා

පිළඹකා	පාළ්‍යඹකා	අසුඛ	සුඛ
160	11	උවජ්ඣදනෙ කහාපනෙ	උවජ්ඣදනෙන කහාපනෙන
161	4	පරිකඛාරා	පරිකඛාරං
,,	19	ආයුතතතා	අයුතතතා
163	35	පරිනිඛඛාඋරවකඛං කත්ථවි සීති	පරිනිඛඛායීති
164	23	නාසකඛි	නාසකඛිං
165	36	අසුසුතකානතමපි	අසුසුතකානනමපි
168	27	නිවෙසනෙතා	නිවෙසෙනෙතා
169	10–11	විණෙණ	සුවිණෙණ
170	21	ජතතවජ්ඣායස	ජතතවජ්ඣායස
171	19	මිගවිතතකො	මිගවිතතිකො
172	15	දමිමති	දමිමී
173	2	ඔඩෙසසි	ඔඩෙඩසි
180	21	සමඟහසංවාසං	සමඟහවාසං
181	8	පත්ථරිත්ව	පත්ථරිත්වා
,,	12	විතතං	ඛිතතං
182	25	මතං	ඛතං
183	3	වතතතීති	වතතති
,,	4	වතතති	වතතතීති
185	3	එවං	එව
,,	30	උපජජති	උපපජජති
186	21	උපකපපති	කඋපකපපති
,,	35	උපටඨිතුකාමා	උපඨාතුකාමා
188	2	පතිඨහිත්වා	පතිඨපෙත්වා
,,	18	අපෙකඛව	අපෙකඛෙව
,,	30	පදුමසඤ්ඤිනතා	පදුමසඤ්ඤිතතා
189	6	වරබාහාසු	වාරබාහාසු
,,	15	බහුමපි	බහුමහි
,,	28	කාරණාභාවතො	කාරණභාවතො
190	,,	සමාආගතාති	සමං ආගතාති
191	2	වාණිජජා	වණිජජා
,,	32	වාණිජජංපි	වණිජජාපි
192	5	උපාමාහි	උපමාහි
,,	16	කූපසොබහ	කුසොබහ
,,	21	ත්ථූනි	වත්ථූනි
,,	21	දසසනෙතා	දසෙසනෙතා
,,	33	අනුසසරතා	අනුසසරණතා

පිළිඬකා	පාළ්‍යඬකා	අසුඛ	සුඛ
193	36	ඛුපපිපාසිකවාඇ	ඛුපපිපාසිකාඇ වා
194	20	පරියොසාපෙති	පරියොසාපෙසි
196	17	වෙමාසං	තමාසං
,,	22	කිරඤකා	කිරෙකො
197	9	බ්‍රඟ්මණො	බ්‍රාහ්මණො
,,	1	ගවෙජ්නෙතා	ගවජ්නෙතා
199	10	ඉධෙව	ඉධවෙව
206	22	නාමඤ	නාමෙඤ
207	14	සඤගොතතවඤදෙසු	ගොතතවඤඤෙතසු
,,	28	ඡන්දවාසිති	ඡන්දවාසිනී
,,	32	ජතපදත්ථියා	ජතපදිත්ථියා
208	3	කඨකාරිකාදීත	කඨකාරිකාදීන
,,	22	පුන්ත	පුත්තා
211	18	පිඤදෙන	අපිඤදෙන
	32	අතොඝඇ	අතොඝඇං
213	6	අනාදිඝිත්වාව	අනාදියිත්වාව
	23	ඝහපතිගහිතාමාති	ඝහපතගහිතාමාති
	28	ඤොරකඛනති	ගොරකඛනති
214	24	ලොකුත්තරෙධනං	ලොකුත්තරධනං
216	26	උපඤඤාවිතකෙ	උපඤඤාවිතිතෙ
219	12	අතන්තරෙ	අත්තරෙ
225	23	ගහතෙණත	ගහණෙත
226	1	තෙතාති	තෙතාති
227	35	අබ්‍යාපජ්ඣං	අබ්‍යාපජ්ජං
229	15	කිමෙකා	කිමෙතා
231	15	වෙදිතබබ	වෙදිතබබා
,,	19	සංවට්ට	සාවට්ටා
233	18	පඝාඨාතීයි	පහාඨාති
236	19	තන්තිමිත්ත	තන්තිමිත්ත
243	1	එතස්ස	එකස්ස
244	3	ඝත්ථපුඤ්ඤං	ඝත්ථපුඤ්ඤං
,,	26	මඤා	මට්ටා
,,	27	ඤමා	තඤා
248	28	දෙසෙතබෙබාමෙව	දෙසෙතබෙබාව
255	5	විපත්තෙන	බිපඤ්ඤත්ත
256	28	බහුජනො	බහුතො
258	27	පරොලොකෙ	පරලොකෙ
262	10	ඝිතෙ	ඝිත්තෙන

පිළඹකා	පාළ්‍යඹකා	අසුඛ	සුඛ
,,	36	ටීකා	ටීකාය
363	10	වුත්තනත්තං	වුත්තනත්තා
,,	16	අයංවෙවත්ථොති	අයමේවත්ථොති
364	13	උපරමනති	උපාරමනති
269	31	නිසම්මකාරිතා	නිසමකාරිතෝ
271	31	සූතත්තවරියං	සූතත්ථවරියං
272	1	ඨපයිංසු	ඨපෙසුං
274	13	සොතත්ථීති	වසානත්ථීති
285	17	දිබ්බානි	දිබ්බානි
286	30	සිරිතෝ	සිරිතෝ
289	13	දසමාසවවයෙන	දසමාසවවයෙන නිකඛම්
290	5	තෙනත්තභාතෙව	තෙනත්තභාවෙතෙව
293	15	ලහත්තුදති	ලහනත්තුති
,,	19	වාණිජ්ජාය	වණිජ්ජාය
294	33	ඩරිත්වා	උඩරිත්වා
295	16	මිජ්ජපානා	මජ්ජපානා
301	2	වනතෝ	වවනතෝ
305	32	ආරභිත්වා	ආරභිත්වාන
306	25	තදෙවං	තදෙව
308	3	හොතුත්තාව	හෙතුත්තාව
314	24	මාපතෙ	මප=මාපතෙ
316	8	බ්‍රාහමණො	බ්‍රාහමණෙ
319	16	අහාසිං	අහාසුං
,,	28	චින්තාමෙසෙය්‍ය	චින්තමෙසෙය්‍ය
,,	30	චින්තනති	චින්තනති
320	22	නිබෙබනඝිඛරෙන	නිබෙබනාඝිඛරෙන
323	32	කූටං	කූටං
326	18	ඝා	සා
330	3	මජ්ජපමාදඨාං	මජ්ජපමාදඨානං
,,	17	අරියසාවකො	අරියසාවකතො
332	29	නිදේදසො	නිදේදසො
333	12	ගණහාපදෙ	ගණකාපතෙ
335	4	සඛාතෙහිපමෙමති	සඛාතෙහිදසහි ඔපමෙමති
,,	6	දසහිඔඝත්ථි	ඔඝත්ථි
336	26	ගුණදිං	ගුණාදිං
,,	,,	ආවත්තති	ආවඝති
339	36	පටිසත්ථාර	පටිසන්ථාර

පිටුව	පාලියෙහි	අසුබ	සුබ
344	18	සමපනෙනාසි	සමපෙතනාසි
354	33	අවමඩඝලනති	අමඩඝලනති
355	16	තමහුරහිතො	එමහරහිතො
358	1	තෙසොනෙව	සොතෙතෙව
,,	9	තනු	තත්‍ර
364	28	අඩසනිලාකුඝෙව	අඩසකුලානිඝෙව
367	1	එති	එඑාති
370	19	පරාජාපෙති	පරාභිපි
370	7	පභාවතානි	පභාවනතානි
375	9	බ්‍රහමනියො	බ්‍රාහමනියො
,,	17	උඬහතනානි පතතානි	උඬඛනතානි පතතානි
381	10	ඛණෙනජීති	ඛණොනජීති
381	11	මරකඛණං	මරණකඛණං
382	3	විතිඛකනතානි	අතිඛකනතානි
389	32	වරං	පරං
390	22	වුතොති	වුතෙතාති
396	26	පතිතනති	පාතිතනති
399	1	සාරිකෙ	ඝාටකෙ
,,	3	යොපනසස	සොතාපන්නසස
400	1	වෙඅඝඝදනෙන	වෙඅඝඝදනෙන
404	27	වවසා	වවසා
409	16	ඉදඑකවෙවා	එකවෙවා
,,	18	තාදිසමපි	තාදිසසසපි
410	4	පරිවාරක	පරිවාරක
416	5	පුන	පන
,,	31	නකරිසසාමාති	තෙකරිසසාමාති
418	13	නිසසරනෙතා	නිරසසනෙතා
,,	14	විධුරනෙතා	විධුතනෙතා
,,	18	වලති	වලති
419	3	ඛංඝඩිකස	ඩංඝමකස
,,	,, 7	ථූථො ඡිගවජ්ජාදීනං	ථූඵො ඡිඝවජ්ජාදීනං
,,	12	නිවතතිත්වා	විනිවතත්වා
420	14	එකාබඩෙන	එකාබඩෙන
421	27	කාතුං	ඤතුං
426	24	දෙවවසසකාරමණඞි	දෙවවස්සකරමණඞි
429	20	පලාඝිඛාසසාති	පලාඝිසසාමාති
,,	27	පිඨං	පිඞිං
433	4	එලනතීති	එලනති
436	24	පඝතෙනන	පඝනෙතන

පිටුඅංකය	පාළිඅංකය	අසුඛ	සුඛ
,,	32	ථෙරෝ	ථෙරෙ
437	1	අඩ්ඩඨරතනං	අඩ්ඨරතනං
,,	2	කාගං	කාවං
,,	35	ආගවජ්ජනති	ආගතනන්ති
441	35	සුභාදිආකරං	සුභාදිආකාරං
445	8	ජීනනපවවයෝ	ජීන්නාපවවයෝ
446	22	දෙසිත්වා	දෙසෙත්වා
453	21	නිකොසජ්ජා	නිකෙකාසජ්ජා
455	10	අරහාසිති	අහොසිති
,,	34	තපසසිදං	තපසසීසුදං
458	10	කරොතෙසානං	කරොන්තානං
451	32	සපායාහාරලොහෙන	සපායාහාරලාහෙන
,,	39	හමවරියහති	බ්‍රහමවරියහති
462	10	අනඤඤතථං	අනඤඤථං
,,	19	වුත්තනති	වුත්තඤහි
463	30	වතෙසු	තෙසු
469	23	පටිපසසඛානි	පටිපසසඛානි
,,	30	භාවනාව	භාවනා
470	21	දසසතා	දසසිතා
471	5	බඤෙන	අබඤෙන
472	13	නිබබාණාති	නිබ්බාණන්ති
474	8	කරණහාවෙති	කරණාහාවෙති
477	23	සහවා	සහාවා
,,	26	වුත්ත	වුත්තං
480	17	කාරණං	කරණං
482	30	සොවවනං	සොවනං
486	9	අඩ්ඨාගතං	අඩ්ඨගතං
487	8	විපලිමපති	විලිමපති
,,	9	මගගූපනිසසං	මගගූපනිසසඤං
,,	16	අතනු	අතනු
488	34	විභසසතීති	භවිසසතීති
490	29	ජානත	ජනත
491	6	පරාවසනං	පරමඤානං
493	19	ජාජා	රාජා
496	6	දුතෙ	දුත
497	17	පරවාර	පරිවාර
500	31	වවනතො	වවතො
502	7	අනුනාසිවිකා	අනුනාසිකො
,,	26	විපකාරො	දිපකාරො

මංගලත්ථදීපනී.

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ
සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

බුද්ධෝ යෝ මඞ්ගලත්ථීනං මඞ්ගලං ඉති විස්සුතෝ,
දෙසනෝ මඞ්ගලත්ථානං මඞ්ගලන්නං නමාමහං.

ධම්මෝ යෝ මඞ්ගලත්ථීනං මඞ්ගලං ඉති විස්සුතෝ,
ජෝතකෝ මඞ්ගලත්ථානං මඞ්ගලන්නං නමාමහං.

සඞ්ඝෝ යෝ මඞ්ගලත්ථීනං මඞ්ගලං ඉති විස්සුතෝ,
කාරකෝ මඞ්ගලත්ථානං මඞ්ගලන්නං නමාමහං.

ඉච්චේවං මඞ්ගලානං මේ පණාමෝ සුකතෝ අහු,
තඞ්ඛණසා අහං හුත්වා අනන්තරායං විනාසකෝ.

මඞ්ගලදීපකං යං තං මඞ්ගලේන සුදෙසිතං,
මඞ්ගලසුත්තන්නාමේන විස්සුතං අතිආණකං.

මඞ්ගලත්ථං ච පාණීනං කථිතස්සිධ කෙනචි,
කොටිලකෙඛසු යස්සාණා චක්කවාළෙසු පත්ථටා.

නානාගන්ථෙසු සාරත්ථං විලොකෙත්වා තමාදිය,
තස්සත්ථං දීපයිස්සාමි තං සුණාථ සමාහිතා'ති.

සුත්තත්ථං සංවණ්ණයන්තෙන හි පඨමං සුත්තුප්පත්තිවත්ථූනං ච වත්වා පච්ඡා අත්ථෝ සංවණ්ණීයතෙ; තස්මා සුත්තුප්පත්ති ආදෙ වුච්චතෙ. සබ්බ සුත්තානං හි අත්තජ්ඣාසයා පරජ්ඣාසයා අට්ඨුප්පත්තිකා පුච්ඡාවසිකා චා'ති චතුබ්බිධා උප්පත්ති; තත්ථ "වය තානුපස්සනාදීනං සුත්තානං" අත්තජ්ඣාසයතෝ උප්පත්ති; "මෙත්තසුත්තාදීනං" පරජ්ඣාසයතෝ; "උරගසුත්තාදීනං" අට්ඨුප්පත්තිතෝ; "ධම්මිකසුත්තාදීනං" පුච්ඡාවසිකතෝ; තාසු පුච්ඡාවසිකතුප්පත්ති ඉධාධිප්පෙතා; තත්‍රායමානුපුබ්බිකථා.

ජම්බුදීපෙ කිර තත්ථ තත්ථ නගරවාර සත්ථාගාරසභාදීසු මහා ජනා සන්නිපතිත්වා හිරඤ්ඤසුවණ්ණං දත්වා'පි නානප්පකාරං සිනාහරණාදිකං බාහිරකං කථං කථාපෙන්ති; එකෙකා කථා චතුමාසච්චයෙන නිට්ඨාති. තත්ථෙකදිවසං මඞ්ගලකථා උදපාදි; කින්නු? ඛො මඞ්ගලං, කිං? දිට්ඨං මඞ්ගලං, සුතං මඞ්ගලං, මුතං? මඞ්ගලං? නො මඞ්ගලං ජානාති?'ති. අථෙකො දිට්ඨ මඞ්ගලිකො නාම පුරිසො ආහ, අහං මඞ්ගලං ජානාමි, දිට්ඨං ලොකෙ මඞ්ගලං, දිට්ඨං නාම අභිමඞ්ගලසම්මතං රූපං; සෙය්යථිදං? ඉධෙකච්චො කාලසෙසව වුට්ඨාය භාසමානසකුණං වා පස්සති වෙලුවලට්ඨිං වා ගබ්භිනිං වා කුම්භං වා අලඞ්කතපටියත්තෙ, පුණ්ණඝටං වා අල්ලරොහිතමච්ඡං වා ආජඤ්ඤං වා ආජඤ්ඤරථං වා උසභං වා ගාවිං වා සාපිලං වා යං වා පනඤ්ඤම්පි කිඤ්චි එවරූපං අභි මඞ්ගලසම්මතං රූපං පස්සති; ඉදං වුච්චති දිට්ඨමඞ්ගල'න්ති. තං සුත්වා සුතමඞ්ගලිකො නාමෙකො පුරිසො ආහ; චක්ඛු නාමෙතං හො! සුවිම්පි අසුවිම්පි සුන්දරම්පි අසුන්දරම්පි මනාපම්පි අමනාපම්පි පස්සති,යදි තෙන දිට්ඨං මඞ්ගලං සියා,සබ්බම්පි මඞ්ගලං සියා. තස්මා න දිට්ඨං මඞ්ගලං; අපි ච ඛො පන සුතං මඞ්ගලං, සුතං නාම අභි මඞ්ගලසම්මතො සද්දො; සෙය්යථිදං? ඉධෙකච්චො කාලසෙසව වුට්ඨාය වඩ්ඪා'ති වා වඩ්ඪමානා'ති වා පුණ්ණා'ති වා පුස්සා'ති වා සුම නා'ති වා සිරී'ති වා සිරිවඩ්ඪා'ති වා අජ්ජ සුනක්ඛත්තං සුමුහුත්තං සුදිවසං සුමඞ්ගල'න්ති, එවරූපං වා යං කිඤ්චි අභිමඞ්ගල සම්මතං සද්දං සුණාති, ඉදං වුච්චති සුතමඞ්ගල'න්ති. තං සුත්වා මුතමඞ්ගලි කො නාමෙකො පුරිසො ආහ, සොතම්පිහි, නාමෙතං හො! සාධු ම්පි අසාධුම්පි මනාපම්පි අමනාපම්පි සුණාති, යදි තෙන සුතං මඞ්ගලං සියා, සබ්බම්පි මඞ්ගලං සියා; තස්මා න සුතං මඞ්ගලං. අපි ච ඛො පන මුතං මඞ්ගලං, මුතං නාම අභිමඞ්ගල සම්මතං ගන්ධරසඵොට්ඨබ්බං; සෙය්යථිදං? ඉධෙකච්චො කාලසෙසව වුට්ඨාය පද්මගන්ධාදිපුප්ඵගන්ධං වා ඝායති පුස්සදන්තඛාදං වා ඛාදති පඨවිං වා ආමසති හරිතං වා අල්ලගොමයං වා සාවත්ථපං වා නිලං වා පුප්ඵං වා ඵලං වා ආමසති පුස්සමත්තිකාය වා සමාලිම්පති පුස්සසාටකං වා නිවාසෙති පුස්සවෙඨනං වා ධාරෙති යං වා පන ඤඤම්පි කිඤ්චි එවරූපං අභිමඞ්ගලසම්මතං ගන්ධං වා ඝායති රසං වා සායති ඵොට්ඨබ්බං වා පුසති; ඉදං වුච්චති මුත මඞ්ගලන්ති. තෙ තයො අඤඤමඤඤං සඤඤාපෙතුං නාසක්ඛිංසු; තදඤඤෙඤඤු පන මනුසෙසසු එකච්චෙ තෙසං වචනං ගණ්හිංසු, එකච්චෙ න ගණ්හිංසු, යෙ නගණ්හිංසු තෙ තෙහි සද්ධිං විවදිංසු යෙ දිට්ඨමඞ්ගලි කස්ස වචනං ගණ්හිංසු තෙ දිට්ඨංයෙව මඞ්ගල'න්ති ගතා, යෙ ඉත රෙසං වචනං ගණ්හිංසු තෙ සුතං යෙව මඞ්ගලං මුතං යෙව මඞ්ග

ල'න්ති ගත්වා; එවමයං මඞ්ගලකථා සකලජම්බුදීපේ පාකටා. අථ සකලජම්බුදීපේ මනුස්සා ගුම්බගුම්බා හුත්වා කින්නු? මෙ මඞ්ගල'න්ති මඞ්ගලානි චින්තයිංසු, එතඤ්ච මනුස්සානඤ්ච ආරක්ඛදෙවතා'පි මනුස්සත්තෝ තං කථං සුත්වා තථේව මඞ්ගලානි චින්තයිංසු, එත්තෙනෙව උපායෙන මනුස්සානං ආරක්ඛදෙවතානං මිත්තා භුම්මදෙවතා තාසං මිත්තා ආකාසට්ඨදෙවතා තාසං මිත්තා චාතුම්මහාරාජික දෙවතා—පෙ—සුදස්සීනං දෙවතානඤ්ච මිත්තා අකනිට්ඨක දෙවතා'ති තතෝ තතෝ තං කථං සුත්වා ගුම්බගුම්බා හුත්වා දෙව බ්‍රහ්මාණෝ මඞ්ගලානි චින්තයිංසු. එවං යාව දස සහස්සචක්කවාළෙසු සබ්බත්ථ මඞ්ගලචින්තා උදපාදි. උපපන්නා ච සා ඉදං මඞ්ගල'න්ති විනිච්ඡයමපත්තාගෙව වාදසවස්සානි අඤාසි. තදා සබ්බෙ දෙවමනුස්සා ඨපෙත්වා අරියසාවකෙ දිට්ඨසුත මුතවසෙන තිධා භින්නා. එකෝ'පි ඉදමෙවම ඔඝල'න්ති යථාභූත තොනිට්ඨං ගතෝ නාහොසි. අථ සුඛාවාසදෙවා මනුස්සානං චිත්තං ඤත්වා වාදසන්නං වස්සානමච්චයෙන සම්මාසම්බුද්ධෝ මඞ්ගලං කථෙස්සතී'ති මනුස්සපථෙ විචරිත්වා ආරොචෙන්ති. අථ වාදස න්නං වස්සානමච්චයෙන තාවතිංසා දෙවා සමාගන්ත්වා සක්කං දෙවානමින්දං උපසඞ්කමිත්වා—මාරිස! මඞ්ගලපඤ්හා සමුට්ඨිතා, එකෙ දිට්ඨං මඞ්ගල'න්ති වදන්ති, එකෙ සුතං, එකෙ මුතං. තත්ථ මයං වඤ්ඤද්ධ ව අනිට්ඨං ගතා, සාධුවත භොා! තුවං යථාසභාවතෝ බ්‍යා කරොහී'ති ආහංසු. සක්කෝ අයං මඞ්ගලකථා කත්ථ පඨමං සමුට්ඨිතා?'ති පුච්ඡි. මනුස්සලොකෙ'ති. කත්ථ වසති? භගවා'ති, මනුස්ස ලොකෙ'ති. සක්කෝ තෙනහි එථ මාරිසා! තං භගවන්තං පුච්ඡාමා'ති වත්වා තුවං භගවන්තං පුච්ඡා'ති එකං දෙවපුත්තං ආණාපෙත්වා දෙවගණමාදාය ජෙතවනං ආගඤ්ඡි. අථ සෝ දෙවපුත්තෝ භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං ඨත්වා මඞ්ගල පඤ්හං පුච්ඡි. භගවා තස්ස තං පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තෝ ඉමං සුත්තං අභාසී'ති. අයං තාවෙත්ථ උපපත්තිකථා.

තත්ථ **එවංමෙ සුතන්ත්‍යාදි** නිදානවචනං පඨමමහාසඞ්ගීති කාලෙ ධම්මංසඞ්ගායන්තෙන මහාකස්සපත්ථෙරෙන පුට්ඨෙන ආනන්දත්ථෙරෙනපඤ්ඤත්තං අරහන්තසතානං වුත්තං. **ඒකං සමයං භගවා මනුස්සා වා'ති** එකා ගාථා දෙවතාය. **අසෙවනා ච බාලාන** න්ත්‍යාදිකා එකාදස ගාථායො භගවතා. **ඉදමවොච භගවා අත්තමනා සා දෙවතා භගවතා භාසිතං අභිනන්දිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා තත්ථෙවන්තරධායී'ති** නිගමනවචන'මපි ආනන්දත්ථෙරෙන වුත්තංතදෙතං සබ්බම්පි සමොධානෙත්වා **මඞ්ගලසුත්ත'**න්ති වුච්චති.

කිමත්ථං නිදානනිගමනවචනන්ති චෙ? සුත්තස්ස තිවිධකල්‍යාණ **පරිපූරණත්ථං**. මඞ්ගලසුත්ත'ම්පි හි නිදානෙන ආදිකල්‍යාණං, නිග මනෙන පරියොසානකල්‍යාණං, තදුභයෙන මජ්ඣෙ කල්‍යාණන්ති **ඉදමේත්ථ** සුත්තවවත්ථානං. ඉදානි යන්තං මඞ්ගලසුත්තස්ස ප්‍රවත්ති වසිකතො උප්පත්තිං විභාවෙන්තෙන වුත්තං නිදානං;තස්සෙව මත්ථො වෙදිතබ්බො. තත්ථ **එවං මෙ සුත'**න්ති එත්ථ මයා සද්ද ත්ථො "මෙ"සද්දෙ. සොතාරවිඤ්ඤාණත්ථො."සුත"සද්දෙ. ආකාර නිදස්සනාව ධාරණත්ථො. "එවං" සද්දෙ. ආකාරත්ථො. ආකා රත්ථෙනහෙත්ථෙරෙ- නානානයනිප්පණං ධම්මත්ථදෙසනාපටි වෙධගම්භීරං සබ්බසත්තෙහි සකසකභාසානුරූපමූපලක්ඛණීයස භාවංසත්ථුවචනං, තං සබ්බපකාරෙන කො සමත්ථො විඤ්ඤාතුං? අථ ඛොමයාපි එකෙනාකාරෙන සුතං, සොතවිඤ්ඤාණපුබ්බඞ්ග මාය සොතවිඤ්ඤාණවීථියා උපධාරිත'නති දීපෙති. නිදස්ස නත්ථෙන **ඉදානි** වත්තබ්බං සකලං සුත්තං නිදස්සෙති. සො හි නාහං සයම්භු න මයා ඉදං සච්ඡිකතන්ති අත්තානං පරිමොචෙන්තො "**එවමෙමසුත**"න්නාහ. මයා එවං ඉදංවුච්චමානං සුත්තං සුතන්ත්‍ය ත්ථො. අවධාරණත්ථෙන තමත්ථතො ඛ්‍යඤ්ජනතො වා අන්‍ය මනධිකං, එවං න අඤ්ඤථා දඪබ්බන්ති දීපෙති. සො හි අත්තනො ධාරණබලං දස්සෙන්තො සත්තානං සොතුකම්‍යතං ජනෙ න්තො "එවමෙමසුත"න්නාහ. තං මෙ සුතං එවං ඒදිසමෙවෙ ත්‍යත්ථො. **එකංසමඤ'**න්ති එකං කාලං එකසම්මිං කාලෙ; **සාවත්ථි ඤ'**න්ති පුබ්බෙ සවත්ථස්ස නාම ඉසිනො නිවාසඨානතාය සාවත්ථි' ති ලද්ධනාමකෙ නගරෙ; **සමීපත්ථෙ** හෙතං භුම්මං; **විහරති'**ති එකං ඉරියාපථබාධනං අපරෙන ඉරියාපථෙන විච්ඡින්දිත්වා අපරි පතනතං අත්තභාවං හරති පවත්තෙතීති; **ජෙතවනෙ'**ති ජෙතෙන නාම රාජකුමාරෙන රොපිතසංවඩ්ඪිතත්තා ජෙතස්ස වනන්ති= ජෙතවනන්ති ලද්ධනාමකෙ; **අනාථපිණ්ඩිකස්ස'**ති අනාථානං පිණ්ඩං එත්ථ අත්ථීති=අනාථපිණ්ඩිකො'ති ලද්ධනාමකස්ස ගහ පතිනො. **ආරාමෙ'**ති තෙන චතුපඤ්ඤාසකොටිහිරඤ්ඤපරිච්චා ගෙනනිඨාපිතෙ මහාවිහාරෙ; **අථා'**ති අවිච්ඡෙදත්ථෙනිපාතො; **ඛො'**ති අධිකාරනන්තරනිදස්සනත්ථො; තෙන අච්ඡන්නෙයෙව තත්ථ භගවතො විහාරෙ ඉදං අධිකාරනන්තරමුදපාදී'ති දස්සෙති. කිං තන්ති? ආහ; "අඤ්ඤතරා දෙවතා"ත්‍යාදි. තත්ථ **අඤ්ඤතරා'**ති නාමගොත්තතො අපාකටා; **දෙවතා'**ති දෙවො එව=දෙවතා. එතං ඉත්ථිපුරිසසාධාරණං නාමං ඉධ පන පුරිසො එව දෙවතාති වුත්තො, දෙවපුත්තොත්‍යත්ථො; **අභික්කන්තාය රත්තියා'**ති, පරි ක්ඛීණාය පඨමයාමසංඛාතාය රත්තියා; අභික්කන්තා භත්තෙ රත්ති,නික්ඛන්තො පඨමො යාමො'ත්‍යාදිසු විය හෙත්ථ අභික්කන්තා

සද්දෝ ඛයෙ වත්තති, රත්තිසද්දෝ පඨමයාමෙ; අභික්කන්තාය වණ්ණා'ති අභිරූපවච්චී. "අභික්කන්තෙන්ත වණ්ණෙන්ත සබ්බං ඔභාසය"න්ත්‍යාදිසු විය හෙට්ඨ අභික්කන්තසද්දෝ අභිරූපෙ; "සුවණ්ණවණ්ණාභගවා"ත්‍යාදිසු විය වණ්ණසද්දෝ ජව්චං; කෙවල කප්පං'නති අනවසෙසං සමන්තතෝ; කෙවලකපපසද්දස්ස හෙට්ඨ "කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරිය"ත්‍යාදිසු දීඝ අඤ්ඤ සෙසතා'ති අට්ඨෝ; "කෙවලකපපං වෙළුවනං ඔභාසෙත්වා"ත්‍යාදිසු විය සමන්තභාවෝ කපපසද්දස්ස අට්ඨෝ. ඔභාසෙත්වා'ති ආභාය ඵරිත්වා චන්දසුරියා විය එකොභාසං ඵරිත්වා 'ත්‍යට්ඨෝ; යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමී'ති යත්ථ භගවා නිසිදි තත්ථ ගතා. භුම්මත්ථෙ කරණවචනං හෙතං; යෙන වා නානප්පකාරගුණවිසෙසාධිගමාධිප්පායසංඛාතෙන කාරණෙන භගවා දෙවමනුස්සෙහි උපසඞ්කමිතබ්බා තෙන කාරණෙන උපසඞ්කමී'ති අට්ඨෝ. උපසඞ්කමිත්වා'ති උපසඞ්කමනාවසානදීපනං; එවමාගතා තතෝ ආසන්නතරං සප්පුසමීපසංඛාතං ඨානං ගන්ත්වාත්‍යට්ඨෝ; අභිවා දෙත්වා'වන්දිත්වා; එකමන්ත'නති එකොකාසං එකපස්සං, භාවනපුංසකමෙතං, භුම්මත්ථෙ වා උපයොගවචනං, එකොකාසන්ත්‍යට්ඨෝ; අට්ඨාසි'ති ඨානං කප්පෙසි, ඨිතා අහොසිත්‍යට්ඨෝ; අතිපවජ්ජතෝ අතිපුරතෝ අවිදූසන්නෙ අතිදූරෙ පටිවාතෙ උත්තනතපපදෙසෙ ඨාන'නති ඡඨානදොසෙ වජ්ජෙත්වා ඨිතා හි එකමන්තං ඨිතා නාම. කස්මාපනායං න නිසීදීති? ලහුනිවත්තිතුකාමතාය. දෙවතා හි කිඤ්චිදෙව කාරණං පටිච්ච අසුවිපූරිතං විච්චට්ඨානං විය මනුස්සලොකං ආගච්ඡන්ති. පකතියා පනෙතාසං යොජනසතතොපපභුති මනුස්සලොකො දුග්ගන්ධතාය පටිකූලො හොති. න තත්ථ තෙ අභිරමන්ති. තෙනායං ආගතකිච්චං කත්වා ලහුනිවත්තිතුකාමතාය න නිසීදි. එවං එකමන්තං ඨිතෝ සෝ දෙවපුත්තෝ දසසහස්සචක්කවාළෙසු දෙවබ්‍රහ්මනෝ මණ්ඩල පඤ්ඤං ඉසාතුකාමතාය ඉමස්මිං චක්කවාළෙ සන්නිපතිත්වා එකවාලග්ගකොටිමත්තෙන දස'පි වීසති'පි තිංස'මපි චත්තාලීස'මපි පඤ්ඤාස'මපි සට්ඨි'මපි සත්තති'මපි අසීති'මපි සුබ්‍රහ්මත්තභාවෙ නිම්මිණිත්වා සබ්බෙ තෙ අත්තිකත්තම විරොචමානං පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසින්නං භගවන්තං පරිවාරෙත්වා ඨිතෙ. දිස්වා තස්මිං සමයෙ අනාගතාන'මපි සකල ජම්බුදීපිකානං මනුස්සානං චෙතසා චෙතො පරිච්චිත්‍යඤාණෙනුදයං සබ්බදෙවමනුස්සානං විචිකිච්ඡා සල්ලසමුද්ධරණත්ථං භගවන්තං පුච්ඡි. තෙන වුත්තං: "එකමන්තං ඨිතා ඛො සා"ත්‍යාදි. තත්ථ ගාථාය'ති අක්ඛරපදං නියමෙත්වා කථිතෙන වචනෙනා'ති අත්ථකථාය වුත්තං. තත්ථ පාදසංඛාතෙ

පදෙ අක්ඛරෙ අක්ඛරපදනත්‍යත්ථො යුජ්ජති තථාහි "එකපාදක්ඛරං නං නිගමෝ ඡන්දලක්ඛණං, චතුපාදගණානඤ්ච නිගමෝ වුත්තිලක්ඛණ"නති ඡන්දවුත්තිපදීපෙ වුත්තං. අපිච "අක්ඛරනිගමෝ ඡන්දං ගරුලහුනිගමෝ භවෙ වුත්තී"ති සඤ්ඣංබාලාවතාරෙව යොජමාන- භූමිදෙවසොමතොගරවිඅනලනලාකාසසංඛාතෙහි "මන භඣජරසතා'ති" ඉමෙහි අක්ඛරෙහි නිගමෝ උපලක්ඛිතො විධිවිසෙසො 'ආවජ්ජංඡාදෙති'ති-ඡන්දංනාම භවෙ.ගරුලහුනිගමෝ වුච්චති එතාසා'ති- වුත්තී නාම භවෝ'ති තට්ටිකාගණ්ඨිපදෙ වුත්තත්තා අක්ඛරෙ එවං පදං අක්ඛරපදනත්‍යත්ථෝ' පි යුජ්ජති. අක්ඛරගහණෙන හෙත්ථ මකාරාදයො අට්ඨක්ඛරාව ගහිතා, යෙසං වසෙන මකාරාදිනා මං ලහන්ති අට්ඨගණා. තත්ථ අක්ඛරනිගමෝ වණ්ණවුත්තෙන ලබ්භති. මගණෝ 'තිගරු; නගණෝ තිලහු, ගරුලහුනිගමෝ'ති තත්ථ ව මත්තා වුත්තාති, තත්ථ ව මගණෝ විගරු; නගණෝ චතුලහු; සෙසගණා තු උභයත්ථ එකසදිසා'ති; අජ්ඣභාසි'ති අභාසි; පුච්ඡි'ති අත්ථෝ. අධි'ති; චෙතං උපසග්ගමත්තං; බහූ'ති අනෙකා; දෙවා'ති; චාතුම්මහාරාජිකාදයො උපපත්තිදෙවා; මනුස්සා'ති ජම්බුදීපකා ජනා; මඞ්ගලානී'ති, සබ්බසම්පත්තියා වුඩ්ඪිපත්තිකාරණානී'ති අත්ථෝ. තෙනඤ්ඤථාඝ මඞ්ගලනති ඉමෙහි සත්තා මඞ්ගලනති ඉඞ්ඛ වුඩ්ඪිං පාපුණන්ති'ති අත්ථෝ'ති වුත්තං. සද්දනීතියම්පි මඞ්ගලනති එත්ථ මගි—ගතියනති ධාත්වත්ථං වත්වා ණිඞ්ගති'ති කිරියාපදං වුත්තං; ඉකාරනෙතා හි මගි==ධාතු තෙන නිපජ්ජනරූපෙ ඛිත්වාගමෝ හොති අවිණතඤ්ඤනති විණෙතසුං; ආකංඛමානා'ති ඉච්ඡමානා; පත්ථයමානා; සොභනට්ඨානං'නති සොභණභාවං, සඛෙඛසං සොභනානං දිට්ඨධම්මික සම්පරායික ඛම්මානමත්ථික'නත්‍යත්ථෝ; බ්‍රූහි'ති ආචික්ඛ, දෙසෙහි; උත්තමං'නති විසිට්ඨං පවරං සබ්බලොකහිතසුඛාවහං; එත්ථ ච යථා 'වරං වරඤ්ඤු රාජී'ඝි! වරෙ අට්ඨ දදුම් තෙ"ති එත්ථ භෙදජච්චාපෙක්ඛවසෙන වචනභෙදෙ කතෙ; තථා "මඞ්ගලානී"ති භෙදඤාපෙක්ඛවසෙන; "මඞ්ගල"නති ජච්චාපෙක්ඛවසෙන වා'ති දට්ඨබ්බං; අට්ඨකථාඝං තාව භගවා බ්‍රූහි මඞ්ගලමුත්තම'නති එකඅපෙක්ඛාසිතෙ'පි අපපඤාචිතෙ බහුදය කො උළාරපුරිසො විය එකාය ගාථාය තීණි මඞ්ගලානි වත්වා'ති වුත්තං; ''පථ්‍යාවත්තං'' නාමායං ගාථා. සමෙසු සිඤ්චතො ජෙත පථ්‍යාවත්තා පකිත්තිත'නති"හි වුත්තෙනාදයෙ වුත්තං. තත්ථ ''සමෙසු"ති දුතියචතුත්ථපාදසංඛාතෙසු සමපාදෙසු; 'සිඤ්චතො"ති චතුරක්ඛරතො උඞ්ං; නිදස්සනමත්තමෙතං; "මඞ්ගලානි අචින්තයු"නති එත්ථ පඤ්චක්ඛරතො'පි ජගතස්ස දස්සනතො; "ජෙතා" ති ජගණෙන; "පකිත්තිතනති කථිතං; පඩිතඛ්ඛතො පඤාය ඣාව සා චතුරාවත්තෙන පරිවත්තබ්බතො වත්තබ්බො'ති==පථ්‍යා

වත්තං; පඨමතතියපාදසංඛාතෙසු පන විසමෙසු ආදාය්‍යකරතො උඩං සගණනගණා නසනති, අඤ්ඤත්‍ර අනිවාරිතා.

පුච්ඡාගාථායත්ථවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එවං තෙන පුඩ්ඨො භගවා තං විස්සජ්ජෙන්තො "අසෙවනා ච බාලා'නන්‍යාදිකා අඪතිංසමඞ්ගලදීපිකා දස ගාථායො අභාසි. තත්‍ථ, තාව පඨමගාථායං අත්‍ථො වුච්චතෙ. **අසෙවනා'**නි අභජනා; **බාලාන'**න්‍ති බාලජනානං; කම්මනි ඡසී; දුතියපාදෙසු'පි එසෙවනයො. **පූජා'**ති පූජනං; **පූජනියාන'**න්‍ති පූජාරහානං වන්දනං; සම්පදානෙ චතුත්‍ථී, කම්මනි ඡසී'ති'පි වදන්ති. **එත'**න්‍ති යා ච බාලානං අසෙවනා, යා ච පණ්ඩිතානං සෙවනා, යා ච පූජනීයානං පූජා ඉදං අසෙවනාදි තිවිධං කම්මං උත්තමං මඞ්ගලන්‍ත්‍යත්‍ථො. යං තයා පුඨං **බුද්ධි මඞ්ගලමුත්තම'**න්‍ති, එත්‍ථ තාව **එතං මඞ්ගලමුත්තම'**න්‍ති ගණ්හා'ති දෙවතෙ!'ති වුත්තං හොති, ති අයමෙත්‍ථ සංඛෙපො. අයම්පන විත්‍ථාරො. **අසෙවනා** නාම, අභජනා අසහායතා අසම්පවඞ්කතා. **බාලා** නාම යෙ කෙචි පාණාතිපාතාදිදසඅකුසලකම්මපථසමන්නාගතා සත්තා. අපි ච "පූරණො කස්සපො, මක්ඛලිගොසාලො නිගණ්ඨො නාථපුත්තො, සඤ්ඤයො බෙලට්ඨිපුත්තො, කකුධො කච්චායනො, අජිතො කෙසකම්බලී"ති, ඉමෙ ඡසත්‍ථාරු; තදඤ්ඤෙ ච දෙවදත්ත කොකාලිකාදයො පාපපුග්ගලා බාලා'නි වෙදිතබ්බා. සඞ්ඛෙ'පි වෙ තෙ පඤ්චුජීවිතෙන අජීවනතා හුත්වා අසනමත්තෙන ජීවනතො බාලා'නි වුච්චන්ති. තෙන වුත්තං අඪකථායං. බලනතීති=බාලා, බල-පාණනෙ. අස්සසිතපස්සසිතමත්තෙන ජීවන්ති නසෙත්‍ථෙන පඤ්චුජීවිතෙනා'ති වුත්තං හොති'නි අධිප්පායො. බාලලක්ඛණානි දුච්චින්තිතචින්තනාදිවසෙන වෙදිතබ්බානි. බාලො හි චින්තයන්තොපි අභිජ්ඣාව්‍යාපාදමිච්ඡාදිඨිවසෙන දුච්චින්තිත මෙව චින්තෙති, භාසමානොපි මුසාවාදාදිභෙදං දුබ්භාසිතං එව භාසති, කරොන්තොපි පාණාතිපාතාදිවසෙන දුක්කටමෙව කරොති. තෙහි දුච්චින්තිතචින්තනාදීහි බාලො ලක්ඛියති=ඤ්ඤයති'න්‍ති බාලලක්ඛණානි, බාලස්ස සඤ්ඤාජනනකාරණතො බාලනිමිත්තානි, බාලස්ස චරිතාපදානතො බාලාපදානානී'ති ච වුච්චන්ති. තෙන වුත්තං උපරිපණ්ණාසකෙ බාලපණ්ඩිතසුත්තෙ "නිමිත්තානි භික්ඛවෙ! බාලස්ස බාලලක්ඛණානි බාලනිමිත්තානි බාලාපදානානි කතමානි? තීණි, ඉධ භික්ඛවෙ! බාලො දුච්චින්තිතචින්තී ච හොති දුබ්භාසිතභාසී ච දුක්කටකම්මකාරී චා"ති. පණ්ඩිතා නාම යෙ කෙචි පාණාතිපාතා වෙරමණ්‍යාදිදසකුසලකම්මපථසමන්නාගතා

සත්තා. අපිච බුඩ්ඪපච්චෙකබුඩ්ඪඅසීතිමහාසාවකා අඤ්ඤෙ ච තථාගතසාවකා. අතීතෙ සුත්තන්තසත්ථා අභිත්තිතාපසාදයො ච පණ්ඩිතා'ති වෙදිතබ්බා, සබ්බෙ'පිවෙතෙ අත්ථෙසු පඤ්ඤුගතියා ගමනතො පණ්ඩිතා'ති වුච්චන්ති. තෙනඤ්ඣකථායං පණ්ඩන්තී'තී= පණ්ඩිතා දිඨ්ඨම්මිකසම්පරායිකෙසු අත්ථෙසු පඤ්ඤුගතියා ගච්ඡන්තී'ති අධිප්පායො'ති වුත්තං. සද්දනීතිය'මපි පඩි=ගතියං. 1 සුඛුමෙසු පි අත්ථෙසු පණ්ඩති ගච්ඡති දුක්ඛාදීනං පීළනාදිකං ආකාරං ජානාති'ති=පණ්ඩා. පණ්ඩාය ඉතොගතො පවත්තෙතීති= පණ්ඩිතො. අථවා සඤ්ඤුතා පණ්ඩා එතස්සා'ති=පණ්ඩිතො. පණ්ඩති ඤාණගතියා ගච්ඡති'ති 'පි වා=පණ්ඩිතො'ති වුත්තෙතා. පණ්ඩිතලක්ඛණානි තු "තීණිමානි භික්ඛවෙ! පණ්ඩිතස්ස පණ්ඩිත ලක්ඛණානි පණ්ඩිතනිමිත්තානි පණ්ඩිතාපදානානි කතමානි? තීණි, ඉධ භික්ඛවෙ! පණ්ඩිතො සුචින්තිතචින්තී ච හොති සුභාසිතභාසී ච සුකතකම්මකාරී චා'ති" එවං බාලපණ්ඩිතසුත්තෙන වුත්තානං සුචින්තිත චින්තනාදීනං වසෙන වෙදිතබ්බානි. සුචින්තිතචින්තී'ති ආදි මනොසුචරිතාදීනං වසෙන යොජෙතබ්බන්ති. අපරෙනයො;

"දිට්ඨෙව ධම්මෙ යො අත්ථො – යො චත්ථො සම්පරායිකො
අත්ථාභිසමයා ධීරො - පණ්ඩිතො'ති පවුච්චතී"ති.

එවං කොසලසංයුත්තෙන උභොඅත්ථසුත්තෙන වුත්තත්තා. යෙ වෙ අත්ථෙ පටිලභන්ති තදත්ථපටිලාභාය පටිපජ්ජන්ති=තෙ පණ්ඩිතා නාම. යෙ වෙ අත්ථෙ ඤාදන්ති වෙ අනත්ථෙ ආදියන්ති=තෙ බාලා නාම. තෙ හි වෙ අනත්ථෙ ලුනන්තීති=බාලා. වෙ අත්ථෙ ලුනන්තී'තී වා බාලානි වුච්චන්ති. ච්සදූපපදෙ ලාආදූනෙ'ති, භූවාදිගණිකො. ලුවෙජ්දනෙ'ති කියාදිගණිකො. තත්ථ පණ්ඩිතාව සෙවිතබ්බා, න බාලා. පූතිමච්ඡසදිසො හි බාලො; පූතිමච්ඡබඩපත්තසදිසො තංසෙවකො; විඤ්ඤූනං ඣඩ්ඪනීයතං ජිගුච්ඡනීයතඤ්ච පත්තො; තගරමාලාදිගන්ධභණ්ඩසදිසො පණ්ඩිතො, තගරමාලාදිගන්ධභණ්ඩපළිවෙඨිතපත්තසදිසො තං සෙවකො විඤ්ඤූනං භාවනීයතං මනුඤ්ඤතඤ්ච පත්තො; යො හි යං සෙවති, සො තංගතිකො'ව; ඉමස්ස පනත්ථස්ස දීපනත්ථං සුවපොතකාදිවත්ථු කථෙතබ්බං.

අතීතෙ කිර සාකුපබ්බතෙ සිම්බලිවනෙ වෙ භාතරො සුවපොතකා අහෙසුං. පබ්බතස්ස පන උපරිභාගෙ පඤ්චවොර සතනිවාසො ගාමො අහොසි. අධොභාගෙ පඤ්චඉසිසතනිවාසො

1 සමෙසුපි කත්ථචි.

අස්සමෝ අහොසි. සුවපොතකානං පකතානං නික්ඛමිතකාලෙ වාතමණ්ඩලිකා උදපාදි. තෙ තාය පහටා විස්සං පතිංසු. තස්මෙ කොචොරගාමකෙ ආවුධන්තරෙ පතිත්වා, තත්ථ පතිතත්තා සත්තිගුම්බා'ති චොරෙහි කතනාමො තෙසමන්තරෙ වඩ්ඩි එකො අස්සමෙ වාලුකාථලෙ පුප්ඵන්තරෙ පතිත්වා, තත්ථ පතිතත්තා පුප්ඵසොත්ති ඉසීහි කතනාමො තෙසමන්තරෙ වඩ්ඩි. තදා උත්තර පඤ්චාලනගරෙ පඤ්චාලො නාම රාජා සබ්බාලඞ්කාරභූසිතො රථං අභිරුහිත්වා මිගවධාය වනං ගන්ත්වා යස්ස පස්සෙන මිගො පලායති, තස්සෙව භාරෙ'ති 1 වත්වා රථා ඔරුය්හ පරිවජ්ජන්තොව ධනුමාදාය අට්ඨාසි. අථෙකො එණිමිගො මනුස්සෙහි වන ගුම්බෙසු පොථියමානෙසු උට්ඨාය ගමනමග්ගං ඔලොකෙන්තො රඤ්ඤා සිතට්ඨානසෙව විචිත්තතං දිස්වා තදභිමුඛො පක්ඛන්දිත්වා පලාසි. මනුස්සා රඤ්ඤා 2 කෙළිං කරිංසු. සොදානි තං ගහෙස්සාමී'ති රථමාරුය්හ වෙගෙන මිගං අනුබන්ධි. තං පරිස්සා අනුබන්ධිතුං නාසක්ඛි. රාජා සාරථිදුතියො මිගං අදිස්වා නිවත්තෙන්තො චොරගාමසමීපෙ රමණීයාය කන්දරාය නහායිත්වා ච පිවිත්වා ච රුක්ඛච්ඡායාය නිපජ්ජි. තදා සබ්බෙ චොරා අරඤ්ඤමෙව පවිට්ඨා. අන්තොගාමෙ එකෙන හත්ථකාරකෙන සද්ධිං සත්තිගුම්බා ඔගිසි. සත්තිගුම්බා ගාමතො නික්ඛන්තා රාජානං දිස්වාගාමං පවිසිත්වා රාජානං මාරෙත්වා වත්ථාභරණානි ගහෙත්වා තං පාදෙ ග්ගහෙත්වා ආකඩ්ඪිත්වා එකමන්තං සාඛාදීහි පරිච්ඡාදෙස්සාමා'ති හත්ථකාරකෙන සද්ධිං මන්තෙසුං. රාජා පබුජ්ඣිත්වා තං කථං සුත්වා සපපටිභයමිදං ඨානන්ති භීතො රථමාරුය්හ පලායිත්වා ඉසීනං අස්සමං පත්තො. තදා ඉසයො එලාඵලත්ථාය ගතා. පුප්ඵකොව අස්සමෙ අහොසි. සො රාජානං දිස්වා "සුස්වාගතං තෙ මහාරාජ! ඉතො තෙ අවිදූරං ගතා"ත්‍යාදිනා පටිසන්ථාරමකාසි. රාජා තස්ස පටිසන්ථාරෙ පසීදිත්වා භද්දකොසි තා'යං පක්කිච්ඡෙ පරමධම්මිකො, අථෙසො ඉතරෙ පක්ඛී සුවො ලුද්දානි භාසතී'ති පුප්ඵකං පසංසති. ඉත්ථං නින්දිතං සුත්වා පුප්ඵකො—මහාරාජ! අහං තෙන සහ එකමාතුකොව, සො පන අසාධූනං සන්තිකෙ සංවඩ්ඪො; තෙහි චොරධම්මෙන විනීතො, අහං සාධූනං සන්තිකෙ සංවඩ්ඪො; තෙහි ඉසිධම්මෙන විනීතො, තස්මා උභොමයං ධම්මෙන නානා හොමා'ති වත්වා රඤ්ඤා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථායො අභාසි.

යං යං හි රාජා භජති සතං වා යදිවා'සතං,
සීලවන්තං විසීලං වා වසං තස්සෙව ගච්ඡති.

---

1. ගීවාති පොත්ථකෙසු. 2 රඤ්ඤා සද්ධිං කත්ථචි

යාදිසං කුරුතෙ මිත්තං යාදිසං චූපසෙවති,
1 සොʻපි තාදිසකො හොති සහවාසොපි තාදිසො,
සෙවමානො සෙවමානං සමඞ්ගො සමඞ්ගං පරං.

සරෙ 2 ථුඬො කලාපංව ආලිත්තමූපලිපති,
උපලෙපභයා ධීරො නෙව පාපසඛා සියා,
පූතිමච්ඡං කුසග්ගෙන යො නරෙ උපනය්හති.

කුසාපි පූති වායන්ති එවං බාලූපසෙවනා,
තගරඤ්ච පලාසෙන යො නරෙ උපනය්හති,
පත්තාපි සුරභි වායන්ති එවං ධීරූපසෙවනා.

තස්මා පත්තපුටසෙව ඤත්වා සම්පාකමත්තනො,
අසන්තෙ නූපසෙවෙය්‍ය සන්තෙ සෙවෙය්‍ය පණ්ඩිතො,
අසන්තො නිරයං නෙන්ති සන්තො පාපෙන්ති සුග්ගතිʻන්ති.

තත්‍ථ "සත"න්ති සප්පුරිසං; "අසත"න්ති අසප්පුරිසං; "සෙවමානොʻ"ති ආචරියො; "සෙවමාන"න්ති අන්තෙවාසිකං; අන්තෙවාසිනා සමඞ්ගො ආචරියො; "සමඞ්ගං පර"න්ති පරං ආචරියං සමඞ්ගන්තං අන්තෙවාසිකං; "ආලිත්තන්ති"පාපධම්මෙන ආලිත්තං තං අන්තෙවාසිකං සො ආචරියො ලිම්පති, සරකලාප 3 ථුඬො විසපිතො සරෙ විය 'බාලූපසෙවී'ති අකිත්තිං ලභති. තෙන වුත්තං, එවං බාලූපසෙවනා'ති; ධීරූපසෙවී පණ්ඩිතො භවිතුං අසක්කොන්තොʻපි 'කල්‍යාණමිත්තසෙවී'ති, ගුණකිත්තිං ලභති; තෙන වුත්තං, 'එවං ධීරූපසෙවනා'ති; "පත්තපුටසෙවා'ති, තගරාදිගන්ධජාතපළිවෙඨනපණ්ණසෙව; "සම්පාක"න්ති කල්‍යාණමිත්තසංසග්ගවසෙන අත්තනො පරිපක්කභාවං ඤත්වා; "සන්තොʻති" සම්මාදිට්ඨිකා; අත්තානං නිස්සිතෙ සන්තෙ සග්ගමෙව පාපෙන්තීʻති. රාජා තස්ස ධම්මකථාය පසීදිත්වා ආගතෙ ඉසයො වන්දිත්වා භන්තෙ! මං අනුකම්පමානා මය්හං නගරෙ වසථʻනි වත්වා නගරං ගන්ත්වා සුවාන්නං අභයං දත්වා තත්‍ථාගතං ඉසිගණං උය්‍යානෙ වසාපෙත්වා යාවජීවං උපට්ඨහිත්වා සග්ගපදං පූරෙසි. පුපඵකො පන අරඤ්ඤෙ වසන්තො යථාකම්මං ගතො. වීසතිනිපාතෙ සත්තිගුම්බකජාතකවණ්ණනායං සුවවඤ්ච.

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තස්ස රඤ්ඤෙ මඞ්ගලාමුඛො නාම මඞ්ගලහත්‍ථී අහොසි සීලවා ආචාරසම්පන්නො න කිඤ්චි විහෙඨෙති. අථෙකදිවසං රත්තිභාගෙ චොරා ආගන්ත්වා තස්ස සාලාසමීපෙ නිසීදිත්වා මන්තයිංසු. "එවං උම්මඟ්ගා භින්දිතබ්බා

1 සවෙනාදිසකො කත්‍ථචි. 2 දිඩ්ඩො කත්‍ථචි. 3 දිඩ්ඩො කත්‍ථචි.

එවං සන්තිවෙජ්දදිකම්මං කත්තබ්බං, උම්මග්ගඤ්ච සන්තිවෙජ්දඤ්ච කත්වා භණ්ඩං හරිතුං වට්ටති, හරන්තෙන ච මාරෙත්වා'ව හරිතබ්බං, එවං උද්ධාතුං සමත්ථෝ නාම න භවිස්සති, චොරෙන ච නාම සීලාචාරවන්තෙන න භවිතබ්බං, කක්ඛළෙන ඵරුසෙන භවිතබ්බ'න්ති" තෙ එවං මන්තෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං උග්ගණ්හාපෙත්වා ගතා. එතෙනෙව උපායෙන බහූ දිවසෙ තත්ථ ගන්ත්වා මන්තයිංසු. හත්ථී තෙසං වචනං සුත්වා 'එතෙ මං සික්ඛාපෙන්තී'ති, සඤ්ඤාය 'ඉදානි මයා කක්ඛළෙන ඵරුසෙන සාහසිකෙන ච භවිතබ්බ'න්ති විඤ්ඤත්වා තථාරූපෝ අහොසි. සෝ පාතෝ'ව ආගතං හත්ථිගොපකං සොණ්ඩාය ගහෙත්වා භූමියං පොථෙත්වා මාරෙසි. අපරම්පි තථා අපරම්පි තථා'ති ආගතාගතෙ මාරෙති යෙව. 'මහිලාමුඛෝ උම්මත්තකෝ ජාතෝ දිට්ඨදිට්ඨෙ මාරෙති'ති, මනුස්සා රඤ්ඤෝ ආරොචෙසුං. රාජා බොධිසත්තං පෙසෙසි. ගච්ඡ පණ්ඩිත! 'ජානාහි කෙන කාරණෙන සෝ දුට්ඨෝ ජාතෝ'ති, සෝ ගන්ත්වා හත්ථිසරීරෙ රොගං අදිස්වා 'කෙනෙස දුට්ඨෝ ජාතෝ'ති, උපධාරෙන්තෝ 'අඩ්ඪා අවිදූරෙ කෙසඤ්චි දුට්ඨවචනං සුත්වා දුට්ඨෝ'ති, සඤ්ඤාණං කත්වා 'අත්ථි නු ඛෝ හත්ථිසාලාය සම්පෙ රත්තිභාගෙ කෙහිචි කිඤ්චි කථිතපුබ්බ'න්ති, හත්ථිගොපකෙ පුච්ඡි. 'ආම සාමි, චොරා ආගන්ත්වා ඔත්තසිංසූ'ති, සෝ ගන්ත්වා දෙව! අඤ්ඤෝ හත්ථිස්ස සරීරෙ කිඤ්චි රොගෝ නත්ථි. චොරානං කථං සුත්වා දුට්ඨෝ ජාතෝ. ඉදානි සීලවන්තෙ සමණබ්‍රාහ්මණෙ හත්ථිසාලායං නිසිද්දෙ පෙත්වා සීලාචාරකථං කථෙතුං වට්ටතී'ති, ආහ. රාජා තථා කාරෙසි. තෙ තත්ථ නිසින්නා න කොචි පරාමසිතබ්බෝ, න මාරෙතබ්බෝ සීලාචාරසම්පන්නෙන ඛන්තිමෙත්තානුද්දයාසුත්තෙන භවිතුං වට්ටතී'ති, සීලකථං කථෙසුං. හත්ථී තං සුත්වා 'මං එතෙ සික්ඛාපෙන්තී'ති සඤ්ඤාය 'ඉතොදානි පට්ඨාය සීලවතා භවිතබ්බන්ති විඤ්ඤත්වා සීලවා අහොසි.

එකකනිපාතෙ මහිලාමුඛජාතකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අතීතෙ බාරාණසියං සාමෝ නාම රාජා අහොසි. බොධිසත්තෝ තස්ස අත්ථධම්මානුසාසකෝ අමච්චෝ. රඤ්ඤෝ පන පණ්ඩවෝ නාම මඬ්ගුලසෙසෝ. තස්ස හිරිදත්තෝ නාම අස්සඛත්තෝ ඛඤ්ඤෝ. අස්සෝ මුඛරජ්ජුකං ගහෙත්වා තං පුරතෝ ගච්ඡන්තං දිස්වා 'මං එස සික්ඛාපෙති'ති සඤ්ඤාය තස්ස අනුසික්ඛනතෝ ඛඤ්ඤෝ අහොසි. රාජා තස්ස ඛඤ්ඤභාවං සුත්වා වෙජ්ජෙ පෙසෙසි. තෙ ගන්ත්වා අස්සස්ස සරීරෙ රොගං අපස්සන්තා රඤ්ඤෝ කථෙසුං. 'රොගමස්ස න පස්සාමා'ති, රාජා බොධිසත්තං

පෙසෙසි. 'ගච්ඡ තත්ථ කාරණං ජානාහී'ති, සෝ ගන්ත්වා ඛඤ්ඣ අස්සබන්ධසංයොගෙන තස්ස ඛඤ්ඣභූතාභාවං ඤත්වා 'සංසග්ගදෝසෙන නාම එවං හොති මහාරාජා'ති වත්වා සුන්දරං අස්සබන්ධං ලභිත්වා යථාපොරාණෙ භවිස්සතී'ති ආහ. රාජා තථා කාරෙසි. අථෙසා පකතිභාවෙ පතිට්ඨාසි.

දුකනිපාතෙ ඛිප්පදත්තජාතකවණ්ණනාය පණ්ඩවත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං දධිවාහනෝ නාම රාජා අහොසි. බොධිසත්තෝ තස්ස අත්ථධම්මානුසාසකෝ. අථෙකදිවසං රාජා මහානදියං උපරි ච හෙට්ඨා ච ජාලෙ ඨපාපෙත්වා උදකං කිළි. එකං දෙවතාපරිභොගං අම්බපක්කං කණ්ණමුණ්ඩදහතෝ ආගන්ත්වා ජාලෙ ලග්ගි. ජාලං උක්ඛිපන්නා තං දිස්වා රඤ්ඤෝ අදංසු. රාජා 'කිස්ස ඵලමිද'න්ති වනචරකෙ පුච්ඡිත්වා 'අම්බඵල'න්ති සුත්වා පරිභුඤ්ජිත්වා අට්ඨිං අත්තනෝ උය්‍යානෙ රොපාපෙත්වා ඛීරොදකෙන සිඤ්චාපෙසි. රුක්ඛෝ නිබ්බත්තිත්වා තතියෙ සංවච්ඡරෙ ඵලං අදාසි. අම්බස්ස සක්කාරෝ මහා අහොසි. ඛීරොදකෙන සිඤ්චන්ති, ගන්ධපඤ්චඞ්ගුලිකං දෙන්ති, මාලාදාමානි පරික්ඛිපන්ති, ගන්ධතෙලෙන පදීපං ජාලෙන්ති, පරික්ඛෙපෝ පන්නස්ස පට්ටසාණියා අහොසි. ඵලානි මධුරානි සුවණ්ණවණ්ණානි අහෙසුං. දධිවාහනෝ නාම රාජා අඤ්ඤෙසඤ්ච රාජූනං අම්බඵලං පෙසෙන්තෝ අඞ්කුරනිබ්බත්තනට්ඨානං මණ්ඩූකකණ්ටකෙන විජ්ඣිත්වා පෙසෙසි. තෙසං අම්බං ඛාදිත්වා අට්ඨි රොපිතං න සම්පජ්ජති. අථෙකෝ රාජා තං කාරණං ඤත්වා සහස්සං දත්වා එකං උය්‍යානපාලං පෙසෙසි. 'ගච්ඡ දධිවාහනස්ස අම්බඵලානං රසං නාසෙත්වා තිත්තකභාවං කරොහී'ති, 'සෝ සාධූ'ති දධිවාහනරාජානං උපසඞ්කමිත්වා අත්තනෝ උය්‍යානපාලකං ආචික්ඛිත්වා අත්තනෝ ආනුභාවං දස්සෙසි. රාජා නං අත්තනෝ උය්‍යානපාලස්ස සන්තිකෙ වසාපෙසි. තතෝ පට්ඨාය තෙ ජනා උය්‍යානං පටිජග්ගන්ති. අධුනාගතෝ උය්‍යානපාලෝ අකාලපුප්ඵානි පුප්ඵාපෙත්වා අකාලඵලානි ගණ්හාපෙත්වා උය්‍යානං රමණීයං අකාසි. රාජා පසීදිත්වා පොරාණකඋය්‍යානපාලං නීහරිත්වා තස්සෙව උය්‍යානං අදාසි. සෝ අම්බරුක්ඛං පරිවාරෙත්වා නිම්බෙ ච 1 එඝවවල්ලියෝ ච රොපෙසි. අනුපුබ්බෙන වඩ්ඪිත්වා නිම්බානං මූලෙහි සාඛාහි ච සංසට්ඨා අම්බස්ස මූලසාඛායෝ තෙන අම්බුරසඤ්ඤෙන තාව මධුරඵලා අම්බා තිත්තකා ජාතා. නිම්බපණ්ණසදිසරසා. උය්‍යානපාලා අම්බඵලස්ස තිත්තකභාවං ඤත්වා පලායි. රාජා උය්‍යානං ගන්ත්වා අම්බ

---

1 පත්තවල්ලියෝ ච කත්ථචි.

ඵලං ඛාදන්තෝ අම්බරසං නිම්බරසං විය අජ්ඣොහරිතුං අසක්කොන්තෝ කාකකාරෙව්වා නිබ්භිච්චා පණ්ඩිත! ඉමස්ස රුක්ඛස්ස පොරාණකපරිහාරතෝ පරිහානි නත්ථි. එවං සන්තෙ'පිස්ස ඵලං තිත්තකං ජාතං. ''කින්නුඛෝ කාරණ'න්ති බොධිසත්තං පුච්ඡි. සෝ තස්ස'කාරණං ආචික්ඛන්තෝ.

"පුච්ඡන්දපරිවාරෝ අම්බෝ තෙ දඩ්ඩිවාහන!
මූලං මූලෙන සංසඨං සාඛා සාඛා නිසෙවරෙ
අසාතසන්නිවාසෙන තෙනම්බෝ කට්ඨකප්ඵලෝ'ති".

ආහ. තත්ථ පුච්ඡන්දෝ නාම, නිම්බරුක්ඛා.; "සාඛා"ති පුච්ඡන්දස්ස සාඛායෝ; "සාඛා නිසෙවරෙ"ති අම්බස්ස සාඛා නිසෙවන්ති; "අසාතසන්නිවාසෙනා'ති" අම්බරෙහි පුච්ඡන්දෙහි සහ නිවාසෙන; "තෙනා"ති තෙන කාරණෙන; "කට්ඨකප්ඵලෝ"ති තිත්තකඵලෝ ජාතෝ'ති. තං සුත්වා රාජා සබ්බෙ පුච්ඡන්දෙ ච ඵලෙ ච ඡින්දාපෙත්වා මූලානි උබ්බාපෙත්වා අම්බරං පංසුං හරාපෙත්වා මධුරං පංසුං පක්ඛිපාපෙත්වා ඛීරොදකඤ්ච ඛරොදකඤ්ච ඡොදෙත්වා අම්බං සිඤ්චාපෙත්වා පොරාණකඋය්‍යාණපාලකසෙව උය්‍යානං නීයාදෙසි. අම්බෝ මධුරසංසග්ගෙන පුන මධුරොව අහොසී'ති.

දුකනිපාතෙ දඩ්ඩිවාහනවත්ථුස්මිං වණ්ණනාය අම්බවත්ථු.

එවං නිජ්ජීවකවත්ථුම්පි අනිට්ඨසංයොගෙ අනිට්ඨං, ඉට්ඨසංයොගෙ ඉට්ඨං. පගෙව සජීවකෙ, තෙනාහ:දඩ්ඩිවාහනජාතකස්ස අනුපපත්තියං. "භික්ඛවෙ! අසන්තසන්නිවාසො නාම පාපො අනත්ථකරො තත්ථ මනුස්සභූතානං තාව පාපසන්නිවාසස්ස අනත්ථකරණතාය කිං වත්තබ්බං, පුබ්බෙ පන අසාතෙන අම්බරුක්ඛෙන සද්ධිං සන්නිවාසමාගම්ම මධුරරසො දිබ්බරස පරිභාගො අචෙතනො අම්බරුක්ඛෝ'පි අම්බරුක්ඛෝ තිත්තකො ජාතො'ති, අපි ච අසිහත්ථඅමිත්තා විය බාලා; පියඤ්ඤුනෝ විය පණ්ඩිතා; තථා හි භගවා වෙසාලියා දක්ඛිණපස්සෙ අවිදූරෙ සිනං වෙළුවගාමකං ගොචරගාමං කත්වා විහරන්තෝ උපපන්නලොහිත පක්ඛන්දිකාබාධො අහොසි. තං ඤත්වා සක්කො දෙවරාජා ආගන්ත්වා සත්ථාරං උපට්ඨහන්තෝ සත්ථු සරීරවලඤ්ජනභාජනං අඤ්ඤස්ස හත්ථෙන'පි ඵුසිතුං අදත්වා සීසෙයෙව ඨපෙත්වා ගන්ධභාජනං විය නීහරති. සෝ එවං උපට්ඨහිත්වා සත්ථු ඵාසුකකාලෙයෙව තිදිවං ගතෝ. භික්ඛූ "අහෝ සත්ථරි සක්කස්ස සිනෙහෝ, සෝ දිබ්බසම්පත්තිං පහාය උපට්ඨහී"ති ආහංසු. සත්ථා සක්කෝ

ඝාතකවෙ! අරියානං දස්සනම්පි තෙහි සද්ධිං එකඤ්ඤෙ නිසීදනාදිභාවොඅපි මනසං වත්තපටිවත්තං කාතුං ලභමානකභාවොඅපි සාධූති, ආගන්ත්වා මං උපඨහීති දසෙන්තෙනා ධම්මපදස්ස සුඛවග්ගෙ සකකදෙවින්දවත්ථුම්හි ගාථා අභාසි.

"බාලසඞ්ගතචාරී හි දීඝමද්ධාන සොචති,
දුක්ඛො බාලෙහි සංවාසො අමිත්තෙනෙව සබ්බදා,
ධීරො ච සුඛසංවාසො ඤාතීනං ‘ව සමාගමො.

තස්මා හි ධීරඤ්ච පඤ්ඤඤ්ච බහුස්සුතඤ්ච
ධොරය්හසීලං වත වන්තමාරියං,
තං තාදිසං සප්පුරිසං සුමේධං
භජේථ නක්ඛත්තපථං‘ව චන්දිමා‘ති.

තත්ථ "බාලසඞ්ගතචාරී හී"ති නිච්චං බාලෙන සහචාරී පුග්ගලො; "දීඝමද්ධාන"න්ති සො බාලෙන සද්ධිං එකච්ඡන්නෙ හුත්වා සබ්බි චෙජදුදීනි කරොන්තෙනා හත්ථච්ඡෙදදුක්ඛං පත්වා චිරකාලං සොචති; "සංවාසො"ති එකතොවාසො; "අමිත්තෙනෙව"ති අසිහත්ථඅමිත්තෙන ආසිවිසාදිනා වා සද්ධිං සංවාසො විය; "සබ්බදා"ති නිච්චං; දුක්ඛො බාලෙහි සංවාසො; සුඛො සංවාසො එතෙනා‘ති=සුඛසංවාසො; "ධීරො"ති පණ්ඩිතො; තෙන සද්ධිං එකඤ්ඤෙ වාසො සුඛොත්‍යත්ථො; කිම්ව "ඤාතීනංවා"ති පියඤාතීනං සමාගමො සුඛො විය; "තස්මාහී"ති යස්මා බාලසංවාසො දුක්ඛො, පණ්ඩිතසංවාසො සුඛො, තස්මා, "ධීර"න්ති ධිතිසම්පන්නං; "පඤ්ඤ"න්ති ලොකියලොකුත්තරපඤ්ඤාසම්පන්නං; "බහුස්සුත"න්ති ආගමාධිගමසම්පන්නං බහුස්සුතං; "ධොරය්හසීලං වත වන්ත"න්ති අරහත්තපාපනසඞ්ඛාතාය ධුරවහනසීලතාය ධොරය්හසීලවන්තං, ධුතඞ්ගවතවන්තඤ්ච; "ආරිය"න්ති කිලෙසතො ආරකා ඨිතං; "සුමේධ"න්ති සොභනපඤ්ඤං; "නක්ඛත්තපථං වා"ති නක්ඛත්තානං පථභූතං ආකාසං භජන්තෙනා; "චන්දිමා"ති චන්දිමානං විය‘ති. බොධිසත්තොඅපි භිමවන්තපපදෙසෙ තාපසො හුත්වා විහරන්තෙනා උක්කණ්ඨිතතාය අරඤ්ඤෙ නික්ඛම්ම මනුස්සපථං ගන්ත්වා වසිතුකාමං අත්තනො පුත්තං තාපසකුමාරකං ඔවදන්තෙනා නවනිපාතෙ හලිද්දිරාගජාතකෙ ඉමා ගාථා අභාසි

"යස්ස කායෙන වාචාය මනසා නත්ථි දුක්කටං,
උරසීව පතිට්ඨාය තං භජේහි ඉතො ගතො.
යො ච ධම්මෙ න චරති චරන්තො‘පි න මඤ්ඤති,
මිත්තධුක්කාරී සප්පඤ්ඤෙ තං භජේහි ඉතො ගතො.

හළිද්දිරාගං කපිචිත්තං පුරිසං රාගවිරාගිනං,
නාදිසං තාත! මා සෙව තිම්මනුස්සමපි වෙ සියා.

ආසීවිසංව කුපිතං මීළ්හලිත්තං මහාපථං,
ආරකා පරිවජ්ජෙහි යානීව විසමං පථං.

අනත්ථා තාත! වඩ්ඪන්ති බාලං අවූපසෙවතෝ,
මාස්සු බාලෙන සඞ්ගඤ්ජි අමිත්තෙනෙව සබ්භි.

තං තාහං තාත! යාචාමි කරස්සුවචනං මම,
මාස්සු බාලෙන සඞ්ගඤ්ජි දුක්ඛා බාලෙහි සඞ්ගමෝ'ති.

තත්ථ "උරසීවා'ති" මාතු උරසමා ජාතපුත්තෙනා විය; "පතිඨායා"ති පතිඨහිත්වා; ඒවං එවං අත්තනෝ මාතරං විය මඤ්ඤමානෝ නං භජෙය්‍යාසී'ති අධිප්පායෝ. "ධම්මමනා"ති තිවිධසුචරිත ධම්මෙනෙව; "නමඤ්ඤතී"ති තථා චරනෙනාපි ච අහං ඔම්මං චරාමී'ති මානං නකරොමී'ති; "විසුඞ්කාරී"ති විසුඞ්ඛානං දසන්නං කුසලකම්මපථානං කාරකෝ; "හළිද්දිරාග"නති අපරිවත්ත නාය හළිද්දිරාගසදිසං; "කපිචිත්ත"නති කම්පනචිත්තං; චඤ්චල චිත්තං; "පුරිස"නති පුඤ්ඤලං; 'රාගවිරාගින"නති රාගීනඤ්ච විරාගී නඤ්ච රජ්ජිතා තඞ්ඛණඤ්ඤෙව විරජ්ජනසභාවත්තා තෙනා. "නිම්ම නුස්සමපි වෙ සියා"ති සවෙපි සකලජම්බුදීපතලං නිම්මනුස්සං හොති; යෝ වෙකෝ මනුස්සෝ තිඨති, තථාපි තාදිසං මා සෙවි. "මීළ්හලිත්තං මහාපථ"නති ගූථමක්ඛිතත්තමහාමග්ගං විය "යානී වා"ති යානෙන ගච්ඡනෙනා විය "විසම"නති නින්නොන්නත ඛාණුපාසාණාදිවිසමං, "බාලං අවූපසෙවතෝ"ති අපණ්ඩිතං අනිසෙවන්තස්ස; "සබ්භි"ති බාලෙන සද්ධිං සංවාසෝ නාම අමි ත්තසංවාසෝ විය නිච්චකාලමෙව දුක්ඛා; "තං තාහ"නති තෙන කාරණෙන තං අහං යාචාමී'ති, අපිච යෙ කෙචි භයූපද්දවූපසග්ගා සබ්බෙ තෙ බාලමෙව නිස්සාය උපපජ්ජන්ති. බාලෝ හි රජ්ජං වා උපරජ්ජං වා අඤ්ඤං වා පන මහන්තං ඨානං පත්ථෙන්තෝ කති පයෙ අත්තනා සදිසෙ මහාධුත්තෙ ගහෙත්වා එථ අහං තුම්හෙ ඉස්සරෙ කරිස්සාමී'ති පබ්බතගහණාදිං නිස්සාය පවත්තෙන්ත ගාමෙ පහරන්තෙනා අනුපුබ්බෙන නිගමෙ'පි ජනපදෙ'පි පහරන්ති. මනුස්සා ගෙහානි ඡඩ්ඩෙත්වා ඛෙමට්ඨානං පත්ථෙන්තා පක්කමන්ති. තෙ නිස්සාය වසන්තා භික්ඛුභික්ඛුනියොඋ'පි සකසකට්ඨානානි ඡඩ්ඩෙත්වා පක්කමන්ති, තෙසං ගතගතට්ඨානෙ'භික්ඛා'පි සෙනා සන්'මපි දුල්ලභං හොති. පබ්බජිතෙස්ු'පි වෙ බාලා භික්ඛූ අඤ්ඤමඤ්ඤං විවාදං පට්ඨපෙත්වා වොදානං ආරභන්ති. ඉති කොසම්බිවාසීනං විය මහාකලහෝ උපපජ්ජති. එවං බාලං

නිස්සාය වතස්සන්නා'මපි පරිසානං භයාදිකං ආගච්ඡති. තෙනාහ තිකංගුත්තරෙ සඞ්ඛපඨමෙ ලකඛණසුත්තන්ත "සෙය්‍යථා'පි භික්ඛවෙ තළාගාරෙ වා තිණාගාරෙ වා අග්ගිමුක්කො කූටාගාරානි'පි දහති උල්ලිත්තාවලිත්තානි නිවාතානි එසිතඝනානි පිහිතවාතපානානි, එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ! යානි කානිචි භයානි උපපජ්ජන්ති සඞ්ඛානි තානි බාලතො උපපජ්ජන්ති නො පණ්ඩිතතො, යෙ කෙචි උපද්දවා--පෙ--යෙ කෙචි උපස්සග්ගා උපපජ්ජන්ති,සබ්බෙ තෙ බාලතො උපපජ්ජන්ති නො පණ්ඩිතතො, ඉති ඛො භික්ඛවෙ! සප්පටිභයො බාලො අප්පටිභයො පණ්ඩිතො සවුපද්දවො බාලො අනුපද්දවො පණ්ඩිතො සඋපස්සග්ගො බාලො අනුපස්සග්ගො පණ්ඩිතො නත්ථි භික්ඛවෙ! පණ්ඩිතතො භයං, නත්ථි පණ්ඩිතතො උපස්සග්ගො, නත්ථි පණ්ඩිතතො උපද්දවො"ති තත්ථ "තළාගාරො"ති තළෙහි ඡන්නපටිච්ඡන්නඅගාරං; සෙසසමභාරා පනෙත්ථ රුක්ඛමයා හොන්ති. තිණාගාරෙ'පි එසෙව නයො. "කූටාගාරානී"ති කූටසඞ්ගහිතානි අගාරානි; "උල්ලිත්තාවලිත්තානී"ති අන්තො ච බහි ච ලිත්තානි; "නිවාතානී"ති නිවාරිතවාතපවෙසානි; "එසිතඝනානී"ති ඡෙකෙහි වඩ්ඪකීහි කතත්තා පිළුසඞ්ඛාටසම්පි සුඛුඵසිතකවාටානි; "පිහිතවාතපානානී"ති යුත්තවාතපානානං නිවාතපිහිතතං අකථෙත්වා සමපත්තියෙව කථිතා; ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ පන තානි පිදියන්ති ච විවරියන්ති ච. "බාලතො උපපජ්ජන්තී"ති බාලමෙව නිස්සාය උපපජ්ජන්ති; "භය"න්ති චිත්තුත්‍රාසො; "උපද්දවො"ති අන්තරායකාරකා; "උපස්සග්ගො"ති 'උපසඞ්කාරකා; තත්ථ තත්ථ ලග්ගනාකාරකා'ති, තඞ්ඛණඤ්ඤා. "ඡන්නපටිච්ඡන්නා"ති තළෙහි තිණවඡදනසඞ්ඛෙපෙන උපරි ඡාදෙත්වා තෙහියෙව 1 දුරුඅට්ඨකථ්‍යාමෙන පරිතො ඡාදිතා; "භය"න්ති භීතිචෙතසො; බ්‍යඤ්ජනං'ති, ආහ. "චිත්තුත්‍රාසො. "උපද්දවො"ති අන්තරායො; තස්ස පන විකෙඛපකරණත්තා වුත්තං "අන්තරායකාරකා"ති. "උපස්සග්ගො"ති. උපසජ්ජනං; දෙවතොපසිලාදිනා අපත්තිකාරවිඤ්ඤත්තාපත්ති. සා පන යසමා පතිකාරභාවෙන විඝඤ්ඤමානස්ස කිඤ්චි කාතුං අසමත්ථස්ස ඔසීදනකාරණං. තසමා වුත්තං "තත්ථ තත්ථ ලග්ගනාකාරකා"ති තට්ඨකථායං. තසමා අග්ගිපදිත්තං අගාරමිව බාලා වෙදිතබ්බා. තෙ හි අත්තනො වචනකාරකානං සබ්බභයාදිආවහනසමත්ථා හොන්ති. භයෙ රක්ඛා විය අන්ධකාරෙ පදීපො විය ඛුප්පිපාසාදි

1 දුරුණුට්ටුකනියාමෙන කත්ථචි.
කුරුණ්ඩකනියාමෙන ,,

දුක්ඛාභිභවේ අන්නපානාදිපටිලාභෝ විය ච පණ්ඩිතා. තෙ හි අත්තනෝ වචනකාරකානං සබ්බභයාදිවිධංසනසමත්ථා'ති එවං බාලානං පූතිමච්ඡාදිනා පණ්ඩිතානඤ්ච ගන්ධභණ්ඩාදිනා සදිසතං වෙව බාලපණ්ඩිතසඞ්ගහමානානං සුඛදුක්ඛතඤ්ච ඤත්වා පණ්ඩිතා එව සෙවිතබ්බා, න බාලා. භගවා'පි ජන්නුත්තෙරං ඔවදන්තෝ ධම්මපදෙ පණ්ඩිතවග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ.

"න භජෙ පාපකෙ මිත්තෙ න භජෙ පුරිසාධමෙ,
භජෙථ මිත්තෙ කල්‍යාණෙ භජෙථ පුරිසුත්තමෙ"ති.

තත්ථ "භජෙ'ති" භජෙය්‍ය; පයිරුපාසෙය්‍ය; පණ්ඩිතෝ. "පුරිසාධමෙ"ති පුරිසහීනෙ ලාමකපුග්ගලෙ; "භජෙථා'ති" භජෙය්‍ය; එත්ථ ච යෙ කායදුච්චරිතාදිසු අභිරමන්ති තෙ පාපමිත්තා නාම. යෙ පන සඤ්චෙජ්දුදිකෙ වා එකවීසතිඅනෙසනාදිපපභෙදෙ වා අඤ්ඤෙ නියොජෙන්ති, තෙ පුරිසාධමා නාම. උභෝ'පි වා එතෙ පාපමිත්තා වෙව පුරිසාධමා ච තෙ න භජෙය්‍ය න පයිරුපාසෙය්‍ය. තබ්බිපරීතා පන කල්‍යාණමිත්තා වෙව පුරිසුත්තමා වාති තෙ භජෙථ පයිරුපාසෙථාති; එකවාරමපි පණ්ඩිතසෙවනා අත්තරක්ඛා හොති සුචිරමපි බාලසෙවනා න අත්තරක්ඛා. තථා නන්දබ්‍රාහ්මණෝ තක්කසිලාතො වීසතියොජනසතමත්ථකෙ ඉන්ද පත්ත නගරං ගන්ත්වා මහාසුතසොමරඤ්ඤෙ ධම්මං දෙසෙන්තො මහාසුතසොමජාතකෙ ඉමං ගාථමාහ.

"සකිදෙව සුතසොම! සබ්භි හොති සමාගමෝ,
සා නං සඞ්ගති පාලෙති නාසබ්භි බහුසඞ්ගමෝ"ති.

තත්ථ "සකිදෙවා"ති එකවාරමෙව "සබ්භි"ති සප්පුරිසෙහි "සානංසඞ්ගතී"ති සෝ සබ්භි සමාගමෝ එකවාරං පවත්තෝ'පි තං පුග්ගලං පාලෙති රක්ඛති නාම. "නාසබ්භිබහුසඞ්ගමෝ"ති අසප්පුරිසෙහි පන සුචිරමපි කතෝ සඞ්ගමෝ එකඤ්ඤෙ නිවාසෝ න පාලෙති න ඨාවරෝ හොතී'ති අත්ථෝ. තස්මා පණ්ඩිතෙ එව සෙවෙය්‍ය න බාලෙ න කෙවලං බාලමෙව. බාලෙ න සෙවෙය්‍ය පණ්ඩිතෙ සෙවෙය්‍ය. අථඛෝ කිඤ්චි පුඤ්ඤං කත්වා ඉමිනා පුඤ්ඤෙනාහං පණ්ඩිතෙයෙව සෙවෙය්‍යං නබාලෙති'පි පත්ථනං කරෙය්‍ය. යථා අකිත්තිපණ්ඩිතෝ; සෝ කිර බාරාණසියං අසීති කොටිවිභවස්ස බ්‍රාහ්මණමහාසාලස්ස පුත්තෝ හුත්වා මාතාපිතූසු මතෙසු සබ්බං පහාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අනුපුබ්බෙන දම්මරඨං පත්වා කාවීරපට්ටනසමීපෙ උය්‍යානෙ විහරන්තෝ ඛන්ත්‍යාභිඤ්ඤං නිබ්බත්තෙත්වා ආකාසෙනාගන්ත්වා නාගදීපසමීපෙ කාවීරදීපෙ ඔතරිත්වා තත්ථ මිගනතං කාරුණිකං උපනිස්සාය

පණ්ණසාලං මාපෙත්වා විහාසි. සෝ අපරිච්ඡින්නාය කත්තිකාය අග්ගහනත්වා තස්ස රුක්ඛස්ස ඵලකාලේ ඵලානි පත්තකාලේ පත්තානි උදකසිත්තානි ඛාදති. තස්ස සීලතේජේන සක්කස්ස ආසනං උණ්හං අහොසි. සකේකා තං කාරණං ඤත්වා බ්‍රාහ්මණවණ්ණේන තත්ථ ගන්ත්වා භික්ඛනේත්තා විය අට්ඨාසි. තාපසෝ කාරපත්තානි සොධේත්වා ඔතාපේත්වා සීතිභූතානි ඛාදිස්සාමී'ති පණ්ණසාලාවාරේ නිසින්නෝ තං දිස්වා සොමනස්සප්පත්තෝ අත්තනෝ අසේසේත්වාව තස්ස භික්ඛාභාජනේ පක්ඛිපිත්වා පුන අපවිත්වා පීති සුඛේනේව යාපෙසි. සකේකා'පි තං ගහේත්වා ථොකං ගන්ත්වා අන්තරධායි. එතේන උපායේන සකේකාපි' නීහං ගතෝ. තාපසෝ'පිස්ස නීහං සබ්බං ආහාරං දත්වා සයං නිරාහාරොව අහොසි. අථස්ස තතියදිවසේ සකේකා පසීදිත්වා වරං අදාසි. සෝ වරං ගණ්හනේත්තා තේරසනිපාතේ අකිත්තිජාතකේ ඉමං ගාථමාහ.

"බාලං න පස්සේ න සුණේ න ච බාලේන සංවසේ,
බාලේන අල්ලාපසල්ලාපං න කරේ න ච රොචයේ"ති.

තත්ථ "න සුණේ"ති අසුකඨානේ නාම වත්තී'ති'පි ඉමේහි කාරණේහි න සුණේය්‍යං; තං සුත්වා සකේකා තං බාලාදස්සනේ කාරණං පුච්ඡන්නෝ ඉමං ගාථමාහ.

"කින්නු? තේ අකරං බාලෝ වද කස්සප! කාරණං,
කේන කස්සප! බාලස්ස දස්සනං නාභිකඞ්ඛසි"ති.

තත්ථ "කින්නු? තේ අකර"න්ති කිං? තව බාලේන මාතා මාරිතා උදාහු පිතා? අඤ්ඤං වා පන තේ කින්නාම බාලෝ අනත්ථං අකරිත්ථ, සෝ තස්ස කාරණං ආචික්ඛන්නෝ ආහ.

"අනයං නයති දුම්මේධෝ අධුරාය නියුඤ්ජති,
දුන්නයෝ සෙය්‍යසෝ හොති සම්මා වුත්තෝපි කුප්පති,
විනයං සෝ න ජානාති සාධු තස්ස අදස්සන"න්ති.

තත්ථ "අනයං නයතී"ති අකාරණං කාරණ'න්ති ගණ්හාපෙති; පාණාතිපාතාදීනි කත්වා ජීවිකං කප්පෙස්සාමී'ති එවරූපානි අනත්ථකම්මානි විනෙතීති; "අධුරාය"ති සඞ්ඛුරසීලඛුරධම්මඛුරඛුරේසු අයොජේත්වා අයොගේ නියුඤ්ජති; "දුන්නයෝ"ති දුන්නයොව; තස්ස "සෙය්‍යසෝ හොතී"ති 1 පඤ්චදුස්සීලකම්මමාදාය 2 වත්ත නමේව සෙයෝ'හොතී'ති එවං සෝ ගණ්හාති; හිතපරිපන්ථනියා

---

1 පඤ්චදුස්සීලකම්මානි සමාදිය පොත්ථකෙසු.
2 වත්තනන්තමේව පොත්ථකෙසු.

වා දුන්නාමයා නෙතුමසක්කානෙයෙය්‍යා හොති; "සම්මා වුත්තෝ'පි"ති සම්මා හෙතුනා කාරණේන වුත්තෝ'පි; "විනය"නති එවං අභික්කමිතබ්බ'නත්‍යාදිකං ආචාරවිනයං; "න ජානාති"ති ඔවාදං න සම්පටිච්ඡති; "සාධු තස්ස අදස්සන"නති එතෙහි කාරණේහි බාලස්ස අදස්සනමෙව සුන්දර'නති; තාපසෝ පුන අඤ්ඤං වරං ගණ්හන්තෝ ආහ.

"ධීරං පස්සෙ සුණෙ ධීරෙ ධීරෙන සහ සංවසෙ,
ධීරෙන අල්ලාපසල්ලාපං තං කරෙ තං ච රොචයෙ"ති.

සකෙකා-

"කිනනු? තෙ අකරං ධීරෝ වද කස්සප! කාරණං,
කෙන කස්සප! ධීරස්ස දස්සනං අභිකඞ්ඛසි?"ති.

තාපසෝ-

"නා'නයං නයතී ධීරෝ අධුරාය න යුඤ්ජති,
සුනයෝ සෙය්‍යසෝ හොති සම්මා වුත්තෝ න කුපපති,
විනයං ඉසා පජානාති සාධු තෙන සමාගමෝ"ති.

පණ්ඩිතදස්සන'මපි හි සුඛං; බාලදස්සනං දුක්ඛං; තෙනාහ භගවා සක්කදෙවින්දවත්ථුම්හි.

"සාහු දස්සනමරියානං ඇනනිවාසෝ සදා සුඛෝ,
අදස්සනෙන බාලානං නිච්චමෙව සුඛී සියා"ති.

තත්ථ "අරියාන"නති භික්ඛවෙ! සප්පුරිසානං බුද්ධාදීනං පණ්ඩිතානං දස්සනං; "සාහූ"ති සාධු සුන්දරං; සුඛනත්‍යත්ථෝ. න කෙවලං තෙසං දස්සනමෙව, අථ ඛෝ තෙහි සද්ධිං එකඨානෙ නිසීදනාදිභාවෝ'පි සාධුයෙවා'ති ආහ—ඇනනිවාසෝත්‍යාදි. "අදස්සනෙනා"ති අදස්සනහෙතු; "සුඛී"ති සුඛිතෝ පුග්ගලෝ; "සුඛ"නති 'පි පාඨෝ, බාලදස්සී හි බාලවචනං කරොනෙතෝ දුක්ඛං පපොති පණ්ඩිතං දස්සී තු පණ්ඩිතවචනං කරොනෙතෝ සුඛං. විඛනන්තක භික්ඛු වෙත්ථ නිදස්සනං. සෝ කිර මහාකස්සපත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකෝ චතුත්ථජ්ඣානලාභී. අත්තනෝ මාතුලස්ස ගෙහෙ විසභාගාරමමණං දිස්වා තත්ථ පටිබද්ධචිත්තෝ විඛනිත්වා අලස භාවෙන කම්මං අකරොනෙතෝ ගෙහා නීහටෝ පාපමිත්තානං වචනං ගහෙත්වා චොරකමෙන ජීවිකං කරොනෙතෝ විචරති. සෝ එකදිවසං රාජපුරිසෙහි ගහෙත්වා පච්ඡාබාහං දළ්හං බන්ධිත්වා චතුකෙක චතුකෙක කසාහි තාළියමානෝ රාජගහනගරස්ස දක්ඛිණ ද්වාරෙන ආණාතනං නීයති, තං දිවසං මහාකස්සපෝ'පි පිණ්ඩාය රාජගහං පවිසන්තෝ තං දිස්වා බන්ධනං සිථිලං කාරෙත්වා "පුබ්බෙ

තස්ස පරිහතකම්මඨානං පුන ආවජ්ජේහී"ති ආහ. සෝ ථෙරස්ස වචනං ගහෙත්වා පුන චතුත්ථජ්ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා තෙහි ආකාරෙහි තථා නෙත්වා සූලෙ උත්තාසිතොඋපි ආයුඛෙහි සන්තජ්ජිතොඋපි න භායති. තං අභායන්තං දිස්වා රාජපුරිසා බිම්බිසාරරඤ්ඤො කථෙසුං. රාජා "විස්සජ්ජෙථ න"න්ති වත්වා වෙළුවනං ගන්ත්වා සත්ථු ආරොචෙසි. සත්ථා වෙළුවනෙ නිසින්නොව ඔභාසං ඵරිත්වා තස්ස ධම්මං දෙසෙසි. සෝ දෙසනං සුත්වා සූලග්ගෙ නිසින්නොව තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා සංඛාරෙ සම්මසන්තො සොතාපන්නො හුත්වා වෙහාසෙන සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා සරාජිකාය පරිසාය මජ්ඣෙයෙව අරහත්තං පාපුණී'ති.

ධම්මපදෙ නණ්ඩාවග්ගෙ විඛනන්තකවත්ථු.

අපි ච බාලා අත්තනා දුග්ගහීතෙන අත්තානං ච, අත්තනො වචනකාරකෙ ච විනාසෙන්ති. යථා දෙවදත්තාදයො. දෙවදත්තො කිර සත්ථාරං අනුපබ්බජිතො පුථුජ්ජනිකිඞ්ලාභී හුත්වා අපරභාගෙ අජාතසත්තුනා කතලාභසක්කාරො අහොසි. සෝ ලාභසක්කාරාභිභූතො "අහං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිහරිස්සාමී"ති පාපචිත්තං උප්පාදෙත්වා සහ චිත්තුප්පාදා ඉද්ධිතො පරිහායිත්වා එකදිවසං වෙළුවනං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා "භගවා භන්තෙ! එතරහි ජිණ්ණො වුඩ්ඪමහල්ලකො අප්පෙවසුකෙකා දිඨධම්මසුඛවිහාරං අනුයුඤ්ජතු, අහං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිහරිස්සාමි, නියාදෙථ මෙ භික්ඛුසඞ්ඝ"න්ති වත්වා සත්ථා ඛෙලාසික වාදෙන අපසාදෙත්වා පටික්ඛිත්තො අත්තමනො සත්ථරි ආඝාතං බන්ධිත්වා පක්කාමි. සෝ අපරභාගෙ අජාතසත්තුරඤ්ඤා සඞ්ගං මන්තෙත්වා සත්ථු වධාය රාජධනුග්ගහෙ පෙසෙත්වා තෙසු පඨමථලං පත්වා නිවත්තෙන්තෙසු සයං ගිජ්ඣකූටං ආරුය්හ සිලං පවිජ්ඣිත්වා ලොහිතුප්පාදකම්මං කත්වා පුන සත්ථුවධත්ථමෙව නාලාගිරිං විස්සජ්ජාපෙන්තො මාරෙතුං නාසක්ඛි. සෝ තතො පට්ඨාය පරිහීනලාභසක්කාරො කොහඤ්ඤා ජීවිතුකාමො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා "සාධු භන්තෙ! භික්ඛු යාවජීවං ආරඤ්ඤිකා අස්සු, පිණ්ඩපාතිකා, පංසුකූලිකා, රුක්ඛමූලිකා, මච්ඡමංසං න ඛාදෙය්යු"න්ති පඤ්චවත්ථූනි යාචි. සත්ථා නානුජානි. යො දුක්ඛා මුඤ්චිතුකාමො සෝ මයා සඞ්ගං ආගච්ඡතූති වත්වා යෙ තස්ස වචනං ගණ්හන්ති තෙ ගහෙත්වා පඤ්චහි වත්ථූහි ලූඛපසන්නා ජනා සඤ්ඤාපෙන්තො කුලෙසු විඤ්ඤාපෙත්වා විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජන්තො සඞ්ඝභෙදාය පරක්කමන්තො උපොසථදිවසෙ අත්තනො පරිස්සය සඞ්ගං එකමන්තෙ නිසීදිත්වා "යස්සිමානි පඤ්චවත්ථූනි ඛමන්ති සෝ සලාකං ගණ්හතූ"ති වත්වා ධම්මවිනයෙ අඤ්ඤාවිදෙහි දසහි භික්ඛුසතෙහි වජ්ජිපුත්තකෙහි නවකෙහි

අපපකතඤ්ඤූහි ගහිතාය සලාකාය සඞ්ඝං භින්දිත්වා තෙ භික්ඛූ ආදාය ගයාසීසං, අගමාසි. සෝ තතෝ පට්ඨාය නවමාසෙ ගිලානෝ හුත්වා සත්ථාරං දට්ඨුකාමෝ අත්තනෝ සාවකෙහි මඤ්ඤමානෙනාදාය සාවත්ථිනීතෝ ජේතවනතෝ බහි ඛතපොක්ඛරණීතීරංප්පත්වා තත්ථෙව පඨවිං පවිසිත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්තති.

දෙවදත්තවත්ථු.

අජාතසත්තුරාජා'පි දෙවදත්තං නිස්සාය පිතුඝාතකකම්මකරණෙන දිට්ඨමෙව ලභිතබ්බස්ස පඨමමග්ගඵලස්සූපනිස්සයං උපච්ඡින්දිත්වා මහාවිනාසං පත්තෝ. සෝ කිර උපරාජකාලෙ දෙවදත්තස්ස ඉද්ධිපාටිහාරියෙ පසීදිත්වා දෙවසිකං සායං පාතං තස්ස උපට්ඨානං අගමාසි. අථෙකදිවසං දෙවදත්තෝ තං උපසඞ්කමිත්වා "පුබ්බෙ ඛෝ කුමාර! මනුස්සා දීඝායුකා, එතරහි අපායුකා, ඨානං ඛෝ පනෙතං විජ්ජති යං ත්වං කුමාරොව සමානෝ කාලං කරෙය්යාසි, තෙනහි ත්වං කුමාර! පිතරං ඝාතෙත්වා රාජා හොහි. අහං භගවන්තං ඝාතෙත්වා බුද්ධෝ භවිස්සාමී"ති ආහ. සෝ තස්ස වචනං ගහෙත්වා මජ්ඣන්හිකසමයෙ ඡුරිකං ගහෙත්වා අන්තෙපුරං පාවිසි. අමච්චා තං ගහෙත්වා අනුයුඤ්ජිත්වා තමත්ථං රඤ්ඤෝ ආරොචෙසුං. රාජා "කිස්ස? ත්වං කුමාර! මං මාරෙතුමිච්ඡසී"ති පුච්ඡි. "රජ්ජනම්හි දෙව! අත්ථිකොති. රාජා තස්ස රජ්ජමදාසි. සෝ "මය්හං මනොරථෝ නිප්ඵන්නොති දෙවදත්තස්ස ආරොචෙසි. අථ දෙවදත්තෝ "ත්වං මූසිකං අනෙත්වා කරිත්වා භෙරිං පරියොනද්ධපුරිසෝ විය සුකිච්චං කරිමහී'ති මඤ්ඤසි, කතිපාහෙනෙව තෙ පිතා තයා කතං අවමානං විනෙත්වා සයමෙව රාජා භවිස්සතී"ති ආහ. "කිං? කරොම් භණෙන"ති "තං ඝාතෙහී"ති. "නනු භණෙන! මය්හං පිතා න සත්ථවජ්ඣොති. "ආහාරූපචෙජ්දෙන මාරෙහී"ති. සෝ පිතරං කම්මකාරණට්ඨානං කතධූමඝරසඞ්ඛාතෙ තාපනගෙහෙ පක්ඛිපාපෙත්වා "මම මාතරං ඨපෙත්වා අඤ්ඤස්ස දට්ඨුං මා දෙථා"ති ආහ. දෙවී සුවණ්ණසරකෙ භත්තං පක්ඛිපිත්වා උච්ඡඞ්ගෙනාදාය පවිසිත්වා රඤ්ඤෝ අදාසි. සෝ තෙන ඝාපෙති. අජාතසත්තු "මය්හං පිතා කථං ඝාපෙතී"ති පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං සුත්වා "මය්හං මාතු උච්ඡඞ්ගෙ කත්වා පවිසිතුං මා දෙථා"ති ආහ. දෙවී මොළියං පක්ඛිපිත්වා පවිසති. ත'ම්පි සුත්වා "මොළිං බන්ධිතුං මා දෙථා"ති ආහ. දෙවී සුවණ්ණපාදුකාසු භත්තං පක්ඛිපිත්වා පිදහිත්වා පාදුකා ආරුය්හ පවිසති. ත'ම්පි සුත්වා "පාදුකා ආරුය්හ පවිසිතුං මා දෙථා"ති ආහ. දෙවී ගන්ධොදකෙන නහාත්වා සරීරං වතුමධුරෙන මක්ඛෙත්වා පාරුපිත්වා පුච්

සති. රාජා තස්සා සරීරං ලෙහිත්වා යාපෙති. "අත්තූපක්කමේන මරණං අයුත්තං, න හි අරියසාවකා අත්තානං විනිපාතෙන්තී"ති අජාතසත්තු පුත්ත පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං සුත්වා "ඉතෝ පඤ්ච මයෂං මාතු පවෙසනං නිවාරෙථා"ති ආහ. දෙවී වාරමූලෙ ඨත්වා "සාමි! බිම්බිසාර! ඉදංදානි වෝ පච්ඡිමදස්සනං, නාහං ඉතෝ පඤ්ච තුමෙහ පස්සිතුං ලභාමි සචෙ මයෂං දෙසෝ අත්ථි, ඛමථ දෙවා!"ති රොදිත්වා නිවත්ති. තතෝ පඤ්ච රාජා නිරාහාරොව මඤ්ඤථලසුඛූපසඤ්ඤිතෙන චඞ්කමෙන යාපෙති. අත්තභාවෝ වස්ස පසන්නෝ අතිවිය විරොචති. අජාතසත්තු "කථං? මෙ පිතා යාපෙති"නි පුච්ඡිත්වා චඞ්කමෙනා'ති සුත්වා "මයෂං පිතු පාදෙ ඛුරෙන ඵාලෙත්වා ලොණතෙලෙහි මක්ඛෙත්වා ඛදිරඞ්ගාරෙහි පච ථා"ති නහාපිතෙ පෙසෙසි. හෙ ගන්ත්වා තං සාසනං රඤ්ඤෝ ආචික්ඛිත්වා, "තුම්හාකං රඤ්ඤෝ මනං කරොථා"ති වත්වා නිසීදි. "දෙව! රඤ්ඤෝ ආණං කරොම මා නෝ කුජ්ඣිත්ථ න ඉදං තුම්හාදිසානං ධම්මරුච්චනං අනුවත්තිකා"නති වත්වා තථා කරිංසු. රාජා කිර පුබ්බෙ ගන්ධපුප්ඵාදීහි පූජනත්ථාය චෙතියඞ්ගණෙ සඵපාඝ නෝ අගමාසි. භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිසීදනත්ථාය පඤ්ඤත්තාසනසාරකං අධොතෙහි පාදෙහි අක්කමි. තස්සාඝං නිස්සඤ්ඤෙති'පි වදන්ති. රාජා උපපන්නාබලවවෙදනෝ අහොසි. "අහෝ!! බුද්ධෝ, අහෝ!! ධම්මෝ, අහෝ!! සඞ්ඝෝ"ති අනුස්සරන්තොව වච්චා වාතුම්ම හාරාජිකදෙවලොකෙ වෙස්සවණස්ස පරිවාරකෝ ජානවසභෝ නාම යක්ඛෝ හුත්වා නිබ්බත්ති. තත්ථස්ස බහුලනිබ්බත්තනපුබ්බතාය චිරපරිවිතනිකන්තිවසෙන. එවං සෝ පිතරං ඝාතෙත්වා පච්ඡා උපපන්නපිතුසිනෙහෝ රොදිත්වා පරිදෙවිත්වා තස්ස සරීරකිච්චං අකාසි. තතෝ පරං තෙන සද්ධිං මන්තෙත්වා වුත්තනයෙන සත්ත වඩ්ඪං ධනුග්ගහපෙසනාදිතෝ යාව සඞ්ඝභෙදා පාපං කත්වා පඨවිං පාවිසි. තං සුත්වා රාජා "කච්චිනු? ඛෝ මමපි පඨවි ගිලෙ ය්‍යා"ති භීතෝ තසිතෝ රජ්ජසුඛං න ලභති, සයනෙ අස්සාදං න වින්දති, කාරණාභිතුන්නෝ විය කම්පමානෝ විචරති. සෝ හි පඨවි ගිලමානං විය අවීචිජාලං නික්ඛම්මමානං විය උත්තා නකං නිපජ්ජාපෙත්වා අයසූලෙහි කොට්ටියමානං විය ච අත්තානං සඤ්ඤාපෙසි. තෙනස්සොපහතකුක්කුටස්සෙව මුහුත්තකම්පමාන ස්ස අවට්ඨානං නාහොසි. සෝ සත්ථාරං පස්සිත්වා පඤ්හං ච පුච්ඡි ත්වා ඛමාපෙතුකාමෝ'පි අත්තනෝ අපරාධමහන්තතාය සත්ථාරං උපසඞ්කමිතුං න සක්කොති. සෝ එකසම්පි පුණ්ණමදිවසෙ "කච්චි භගවා එතරහි වසතී"ති ජීවකං කොමාරභච්චං පුච්ඡි. "අම්හාකං අම්බවනෙ"ති. පුබ්බෙ කිර ජීවකෝ තස්ස රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨාන

ලෙණකුටිම්ණඩපාදීනි සමපාදෙත්වා සත්ථු ගන්ධකුටිං ච කාරෙත්වා තං අත්තනෝ බිම්බාරෙන දින්නං අම්බවනුය්‍යානං විහාරං කත්වා නීය්‍යාදෙසි. තං සන්ධාය ඒතං වුත්තං. අථ රාජා තදහෙව රත්තිභාගෙ ජීවකං මඞ්ගණායකං කත්වා ජීවකම්බවනාරාමං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච පඤ්ජලිං කත්වා එකමන්තං නිසින්නෝ සාමඤ්ඤඵලසුත්තෙන වුත්තනයෙනෙව පඤ්හං පුච්ඡි. අථ භගවා "අයං රාජා පිතුමාරිතකාලතෝ පට්ඨාය නෙව රත්තිං දිවං නිද්දං ලභති, සෝ හි 'ඉදානිසස්සාමී'ති නිමීලනමත්තෙනපි යෙව අක්ඛීසු සන්නිසින්න අබ්භාහතෝ විය කන්දමානොව පබුජ්ඣති, අජ්ජ පනායං මං උපසඞ්කමිත්වා ඉමං ධම්මදෙසනං සුතකාලතෝ පට්ඨාය නිද්දං උපෙස්සති, රතනත්තයස්ස ච සක්කාරං කරිස්සති, ඉම්නා රඤ්ඤා සදිසෝ පොථුජ්ජනිකසද්ධාසම්පන්නෝ නාම න හෙස්සති, දෙසනාවසානෙ තීසු සරණෙසු පතිට්ඨහිස්සති, යස්මා පෙසති සරණං ගතෝ, තස්මා මම සාසනස්ස මහන්තතාය. යථා නාම කොචි 1 පුරිසෝ වධං කත්වා පුප්ඵමුට්ඨිමත්තෙන දණ්ඩෙන මුඤ්චෙය්‍ය, එව මෙස ලොහකුම්භියං නිබ්බත්තිත්වා අධෝ පතනෙන තිංසවස්ස සහස්සෙහි කුම්භිතලං පත්වා පුන උඩ්ඩං ආගච්ඡනෙන තිංසවස්ස සහස්සෙහි කුම්භිමුඛං පත්වා මුඤ්චිස්සති, අනාගතෙ ච විජිතවිජයෝ නාම පච්චෙකබුද්ධෝ හුත්වා පරිනිබ්බායිස්සතී"ති ඉමං ධම්මං සුත්වා තෙන ලභිතබ්බං මහානිසංසං ඤත්වා තස්ස පඤ්හං බ්‍යාකරොන්තෝ සීලකථාඛවගෙන සාමඤ්ඤඵලසුත්තං දෙසෙසි. දෙසනාවසානෙ රාජා උපච්ඡින්නමගගූපනිස්සයත්තා සොතාපත්තිඵලතෝ පරිහායිත්වා අත්තසන්නිය්‍යාතනෙන තිසරණං අගඤ්ඡි. සචෙ හි තෙන පිතා ඝාතිතෝ නාභවිස්ස, තස්මිං යෙවාසනෙ සොතාපන්නෝ අභවිස්ස, පාපමිත්තසංසග්ගෙන පනස්ස මඤ්ඤනතරායෝ ජාතෝ. එවං රාජා සරණං ගන්ත්වා සත්ථු සම්මුඛා අත්තනා කතං අපරාධං පකාසෙත්වා සත්ථාරං ඛමාපෙත්වා උට්ඨායාසනා තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා සිරසි අඤ්ජලිං පතිට්ඨපෙත්වා යාව 2 දස්සනවිසයා සත්ථු අභිමුඛොව පච්චක්කමිත්වා දස්සනං විජහනට්ඨානෙ පඨවියං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා පක්කාමි'ති සාමඤ්ඤඵලවණ්ණනාය අජාතසත්තුවත්ථු.

අතීතෙ දීඝවිදස්සකභාතා'පි අත්තනා දුග්ගහීතෙන චතුබ්බෙදං සත්ථං යොජෙත්වා අත්තභාවෙන උත්තානෝ පතිතෝ මහානිරයෙ පච්චති. තස්ස දිට්ඨිං අභිරුචිතානි පඤ්චකුලසතානි තස්සෙව සහව්‍යතං උපපන්නානි මහානිරයෙ පච්චන්ති.

ඉදමඨකථාය ආගතං ඨානං.

---

1 පුරිසවධං කත්වා. 2 දස්සනවිසයා කත්වා

පූරණ කස්සපාදයො ඡසත්ථාරොඅපි අත්තනා දුග්ගහීතෙන "අනුත්තරං සම්මා සම්බොධිං අභිසම්බුඣා මය"න්ති පටිජානන්තා අත්තානං විනාසෙන්ති. තෙසං දිට්ඨිමත්තරුචිතා'පි බහුඅඞ්ගබාලා විනාසං පාපුණන්ති සබ්බෙ'පි හෙතෙ දුග්ගතිපරායණායෙව කස්මා? පනෙතෙ පූරණාදිනාමං ලභන්තී'ති. වුච්චතෙ -- එකො කිර අඤ්ඤතරස්ස කුලස්ස එකූනදස්සතං පූරයමානො ජාතො, තෙනස්ස පූරණො'ති නාමමකංසු. මඞ්ගලදස්සතතා වස්ස කතං "දුක්කට"න්ති වදන්තා නත්ථි, අකතං වා "න කත"න්ති. සො "කිමහං එත්ථ වසාමී"ති? පලායි. අථස්ස චොරා වත්ථානි අච්ඡින්දිංසු. සො තිණපණ්ණෙහි පටිච්ඡාදෙතු'මපි අජානන්තො නග්ගොව එකං ගාමං පාවිසි. මනුස්සා තං දිස්වා 'අයං සමණො අරහා අපටිච්ඡා නත්ථි ඉම්හා සදිසො'ති පූවභත්තාදීනි අදංසු. සො "මය්හං වත්ථං අනිවත්ථභාවෙන ඉදං උප්පන්න"න්ති තතො පභාය වත්ථං ලභිත්වා'පි න නිවාසෙසි. තදෙව පබ්බජ්ජං අග්ගහෙසි. තස්ස සන්තිකෙ පඤ්චසතමනුස්සා පබ්බජිංසු. සොයෙව කස්සපො'ති ගොත්තවසෙන නාමං පටිලභි'ති --එකො පන එකස්ස සාමිකස්ස දාසො සකදාමාය භූමියා තෙලඝටං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො සාමිකෙන "තාත! මා ඛලී"ති වුත්තො පමාදෙන ඛලිත්වා සාමිකස්ස භයෙන පලායිතුමාරබ්භ. සාමිකො උපධාවිත්වා දුස්සකණ්ණං අග්ගහෙසි. සො දුස්සං ඡඩ්ඩෙත්වා අවෙලකො හුත්වා පලායි. සෙසං පූරණසදිසමෙව. සොයෙව ගොසාලාය ජාතත්තා ගොසාලො'ති'පි වුච්චති. එකො පන "අම්හාකං ගන්ථනකිලෙසො නත්ථි, කිලෙසගන්ථරහිතා මය"න්ති එවං වාදිතාය නිගණ්ඨා'ති ලද්ධනාමො, නාථස්ස පුත්තතත්තා නාථපුත්තො'ති වුච්චති. එත්ථ "ගන්ථනකිලෙසො"ති පළිබුඛනකිලෙසො; එත්ථ ගණ්ඩං එත්ථ පගණ්ඩං පුන කිලෙසො'ති පළිබුඛනකිලෙසො. තස්ස අගාරෙ පළිබුඛනකිච්චා රාගාදිකිලෙසා, ඛෙත්තවත්ථු පුත්තදාරාදිවිසෙසො. එකො පන නාමවසෙන සඤ්ජයො; බෙලට්ඨස්ස පුත්තතත්තා බෙලට්ඨිපුත්තො'ති වුච්චති. එකො පන නාමවසෙන පකුධො; ගොත්තවසෙන කච්චායනො'ති ච වුච්චති. සීතුදකං පටික්ඛිත්තකො එසො හි වච්චං කත්වා'පි භොජනං භුඤ්ජිත්වා'පි කෙනචි අසුචිනා මක්ඛිතො'පි උදකකිච්චං න කරොති, උණ්හොදකං වා කඤ්ජිකං වා ලභිත්වා කරොති, නදියං වා මහොදකා වා අතික්කමන්ත සීලමෙව භින්දනති වත්තසීසෙන වාලිකාය ථූපං කත්වා සීලං අධිට්ඨාය ගච්ඡති. එව රූපො නිස්සිරිකාලද්ධිකො එස. එකො පන නාම වසෙන අජිතො මනුස්සකෙසෙහි කතකම්බලං ධාරෙතී'ති කෙසකම්බලො'ති වුච්චති'නි.

ඉති මඞ්ගලත්ථදීපනියා සුත්තවණ්ණනාය ඡඅත්ථුවත්ථු.

එවං බාලා අත්තනා දුග්ගහීතෙන අත්තානඤ්චේව අත්තනෝ වචනකාරකෙ ච විනාසෙන්ති. පණ්ඩිතා පන අත්තනා සුග්ගහීතෙන අත්තානඤ්ච අත්තනෝ වචනකාරකෙ ච න විනාසෙන්ති. වුඩ්ඪිං පාපෙන්ති, 'යථා බුද්ධාදයෝ.—බුද්ධෝ හි අත්තනා සුග්ගහීතෙන සබ්බගුණාලඞ්කතං සබ්බඤ්ඤුතං පත්තෝ. තථා සාරිපුත්තාදයෝ සාවකපාරමිඤාණාදිගුණජාතං පත්තා. බුද්ධං පන ආගම්ම අපරිමාණදෙවමනුස්සා ආසවක්ඛයං පත්තා, ඉමලොකඤ්චූපපන්නා. සාරිපුත්තත්ථෙරෙ චිත්තං පසාදෙත්වා චතුපවගෙන ථෙරං උපඨහිත්වා අසීතිකුලසහස්සානි සග්ගෙ නිබ්බත්තිංසු. තථා මහාමොග්ගල්ලානමහාකස්සපාදිසු සබ්බමහාසාවකෙසු. අතීතෙ බොධිසත්තෙනා සුනෙත්තෙනා නාම ගණසත්ථා සුගතිඔගාහනතිත්ථස්ස කාරකෝ චක්ඛුමහණ්වසෙන කාමෙසු වීතරාගෝ අහොසි. යං සන්ධාය "අථ ඛෝ භික්ඛවෙ! සුනෙත්තෙනා සත්ථා සත්තවස්සානි මෙත්තචිත්තං භාවෙසි. සත්තවස්සානි මෙත්ත චිත්තං භාවෙත්වා සත්තසංවට්ටවිවට්ටකපෙප නයිමං ලොකං පුනරාගමි. සංවට්ටමානෙ සුදං භික්ඛවෙ! ලොකෙ ආභස්සරූපගෝ හොති. විවට්ටමානෙ ලොකෙ සුඤ්ඤං බ්‍රහ්මවිමානං උපපජ්ජතී"ති සත්තභූත්තරෙ සත්තසූරියුග්ගමනසුත්තෙ වුත්තං. තත්ථ "මෙත්තචිත්තං භාවෙත්වා"ති තිකචතුක්කජ්ඣානිකාය මෙත්තාය සම්පයුත්තං පණීතං කත්වා චිත්තං භාවෙත්වා; චිත්තසීසෙන හෙත්ථ සමාධි වුත්තා. මෙත්තාසමාධිං මෙත්තා බ්‍රහ්මවිහාරං උපපාදෙත්වා වෙව වඩ්ඪෙත්වා චා'ති අත්ථෝ. "සත්තසංවට්ටවිවට්ටකපෙප"ති සත්තමහාකපෙප; සංවට්ටවිවට්ටග්ගහණෙනෙව හි සංවට්ටඨායිවිවට්ටඨායිනෝ'පි ගහිතා. "ඉමං ලොක"න්ති කාමලොකං; "සංවට්ටමානෙ සුද"න්ති සංවට්ටමානෙ; ඣායමානෙ; "සුද"න්ති ච නිපාතමත්තං; "ලොකෙ"ති කපෙ; "ආභස්සරූපගෝ"ති තත්ථ පටිසන්ධිග්ගහණවසෙන ආභස්සරබ්‍රහ්මලොකං උපගතෝ සුනෙත්තෙනා. එතෙන තෙජෝ සංවට්ටෝ දස්සිතෝ. "විවට්ටමානෙ"ති සණ්ඨහමානෙ; ජායමානෙ; "සුඤ්ඤ"න්ති කස්සචි සත්තස්ස තත්ථ නිබ්බත්තකස්ස අභාවතෝ සුඤ්ඤං; යං පඨමජ්ඣානභූමිසඞ්ඛාතං බ්‍රහ්මවිමානං ආදිතෝ නිබ්බත්තං, පටිසන්ධිග්ගහණවසෙන උපගච්ඡති සුනෙත්තෙනා'ති අත්ථෝ. තදා කිර බොධිසත්තෙනා අට්ඨ සමාපත්තිලාභී'පි සමානෝ තථා සන්තගුණං අත්තනෝ පාරමීපූරණත්ථඤ්ච ඔලොකෙන්තෙනා තාසු එව දිට්ඨසුඛාතභූමිසු නිකන්තිං උපපාදෙත්වා මෙත්තාබ්‍රහ්මවිහාරවසෙන අපරාපරං සංසරි. සුනෙත්තස්ස පන සත්ථුනෝ අනෙකානි සාවකසතානි අහෙසුං. ඉත සබ්බෙ බොධිසත්තස්ස දෙසනං සුත්වා තස්සොවාදෙ පතිට්ඨාය

සුගතිපරායණා අහෙසුං. තෙසු හි අපෙක්ඛාචෙව බ්‍රහ්මලොකූපගා අපෙක්ඛාචෙව ජාතාමාවචරූපගා අපෙක්ඛාචෙව ඛත්තියබ්‍රාහ්මණ ගහපතිමහාසාලූපගා අහෙසුංනති.— **සුදස්සනත්ථඤ්ච**.— සත්තහූ තත්තරෙ පුඤ්ඤභාගයුත්තෙනපි ඔලොකෙතබ්බං,-

අතීතෙ සත්තසතවාණිජා නාවාය සමුද්දං පක්ඛන්දිංසු. නාවා සත්තමෙ දිවසෙ සමුද්දමජ්ඣෙ භිජ්ජි. උදකං උග්ගඤ්ඡි. වාණිජා අත්තනො අත්තනො දෙවතානං නාමානි ගහෙත්වා ආයාචනාදීනි කරිංසු භයපත්තා. තෙසං මජ්ඣෙ පනෙකො පුරිසො අත්තනො නාවාභිරුහනදිවසෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දින්නදානඤ්චෙව ගහිතසරණසීලඤ්ච ආවජ්ජමානො අහිතොව නිසීදි. ඉතරෙ තං අභායනතං දිස්වා අභායනකාරණං පුච්ඡිංසු. සො තං තෙසං ආචික්ඛි. "කිං? පන සාමි!සීලං අඤ්ඤස්සම්පි වට්ටතී"ති "ආම වට්ටතී"ති "තෙන හි අම්හාක'ම්පි දෙථා"ති. සො තෙ මනුස්සෙ සතං සතං කත්වා සත්ත කොට්ඨාසෙ කත්වා පඤ්චසීලං අදාසි. තෙසු පඨමං ජඞ්ඝසතං ගොප්ඵක මත්තෙ උදකෙ ඨිතං අග්ඝහෙසි. දුතියං ජාණුමත්තෙ, තතියං කටිමත්තෙ, චතුත්ථං නාභිමත්තෙ, පඤ්චමං ථනමත්තෙ, ඡට්ඨං ග්ගලපමාණෙ, සත්තමං මුඛෙ ලොණොදකෙ පවිසනෙන අග්ඝ හෙසි. සො තෙසං සීලං දත්වා "අඤ්ඤං තුම්හාකං පරිසරණං නත්ථි සීලමෙව ආවජ්ජථා"ති උග්ඝොසෙත්වා කාලං කත්වා තාවතිංස භවනෙ නිබ්බත්ති. තෙපි මරණාසන්නකාලෙ ගහිතසීලං නිස්සාය නත්ථෙව නිබ්බත්තිංසු. තෙ සබ්බෙ සතං ධම්මං සම්පත්තවසෙන උල්ලපෙත්වා සඞ්ඝෙ නිබ්බත්තනත්තා සතුල්ලපාකාසිකා'ති වුත්තා. තත්ථ සබ්බෙසං මජ්ඣෙ ආචරියස්ස යොජනසතිකං සුවණ්ණ විමානං නිබ්බත්ති. අවසෙසා තස්ස පරිවාරා හුත්වා. තෙසු සබ්බඅහිමඤ්ඤවාදසයොජනිකං අහොසි. එවං තෙසං සඞ්ඛාට වසෙන එව විමානානි නිබ්බත්තිංසු. තෙ නිබ්බත්තක්ඛණෙයෙව කම්මං ආවජ්ජන්තා ආචරියං නිස්සාය සම්පත්තිලාභං ඤත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ආචරියස්ස වණ්ණං කථෙතුකාමා මජ්ඣිමයාමසම තික්කන්තෙ ජෙතවනං ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු. තෙසු ඡ දෙවතා පටිපාටියා එකෙකං ගාථං වත්තුකාමා චතුත්ථපාදවිසමං ඉතර පාදත්තයඤ්ච එකසමං කත්වා ඡ ගාථා අභාසිංසු.

"සබ්භිරෙව සමාසෙථ සබ්භි කුබ්බථ සන්ථවං,
සතං සද්ධම්මමඤ්ඤාය සෙය්‍යා හොති න පාපියො.
—පෙ— පඤ්ඤා ලභති නා'ඤ්ඤතො.
—පෙ— සොකමජ්ඣෙ න සොචති.

—පෙ— සුතිමපේක්ඛ විරෙවති.
—පෙ— සත්තා ගච්ඡන්ති සුගතිං.

සඛිරේව සමාසෙථ සඛි කුබ්බේථ සන්ථවං,
සතං සද්ධම්මමඤ්ඤාය සත්තා තිඨන්ති සාතත"න්ති.

අපරා දෙවතා "කස්ස නු ඛෝ භගවා! සුභාසිත"න්ති? පුච්ඡි. සත්ථා "සබ්බාසං වෝ සුභාසිතං පරියායෙන. අපි ච මමා'පි සුණාථා"ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

"සඛිරේව සමාසෙථ සඛි කුබ්බේථ සන්ථවං,
සතං සද්ධම්මමඤ්ඤාය සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති"ති.

තත්ථ "සඛිරේවා"ති පණ්ඩිතෙහි සප්පුරිසෙහි එව: රකාරෝ පදසන්ධිකරෝ. "සමාසෙථා"ති සහ නිසීදෙය්‍ය; දෙසනාසීසමේවෙතං සබ්බිරියාපථේ සඛිභාවව සහ කථෙපය්‍යා'ති අත්ථෝ. "කුබ්බේථා"ති කරෙය්‍ය; "සන්ථව"න්ති මිත්තසන්ථවං; මිත්තසන්ථවෝ හි බුද්ධපච්චෙකබුද්ධමහාසාවකෙහි සද්ධිං කාතබ්බෝ. තස්මා සන්ථවෝ තූ න කෙනචි සද්ධිං "සතා"න්ති බුද්ධාදීනං සප්පුරිසානං; "සද්ධම්ම"න්ති පඤ්චසීලදසසීලචතුසතිපථානාදිභෙදං සද්ධම්මං; ඉධ පන පඤ්චසීලමධිප්පෙතං. "අඤ්ඤාය"ති ඤාතිත්වා; ඤාතත හෙතු; "සෙය්‍යෝ"ති වුඩ්; "න පාපියෝ"ති ලාමකං කිඤ්චි න හොති.

දුතියගාථායං "නාඤ්ඤතෝ"ති අඤ්ඤතෝ අඛ්බාලතෝ පඤ්ඤං න ලභති; තථා හි- වාලිකාදීහි තෙලාදීනි විය අඛ්බාලතෝ පඤ්ඤා නාම න ලබ්භති. තිලාදීහි තෙලාදීනි විය සතං ධම්මං ඤත්වා පණ්ඩිතමෙව සෙවන්තෝ ලභතී'ති.

තතියගාථායං "සොකමපේක්ඛ"ති සොකවත්ථූනං සොකානුගතානං වා සත්තානං මජ්ඣගතෝ න සොචති. බන්ධුල සෙනාපතිස්ස උපාසිකා විය, පඤ්චන්නං චොරසතානං මපේක්ඛ සඛකිච්චඅමණෙරෝ විය ච.— කුසිනාරයං කිර බන්ධුලෝ නාම මල්ලරාජපුත්තෙනා පසෙනදිරඤ්ඤා සද්ධිං එකාචරියකුලෙ උග්ගහිතසිප්පෝ අහොසි. සෝ මල්ලිකං නාම දෙවිං ගහෙත්වා කුසිනාරතෝ සාවත්ථිං ගන්ත්වා පසෙනදිරඤ්ඤා සෙනාපති අහොසි. මල්ලිකා තං පටිච්ච සොළසකඛත්තුං ගබ්භෙ පුත්තෙන විජායි. තෙ සබ්බෙපි සූරා ථාමසම්පන්නා සබ්බසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්තා අහෙසුං. තෙසු එකෙකස්ස පුරිසසහස්සසහස්සපරිවාරෝ. අථෙකදිවසං කුටවත්තරාජිනා මනුස්සා බන්ධුලං ආගච්ඡන්තං දිස්වා විනිච්ඡයාමච්චානං කුටවත්ථු

කරණං තස්ස ආචික්ඛිංසු. සෝ විනිච්ඡයං ගන්ත්වා තං අට්ඨිං තීරෙත්වා සාමිකමෙව සාමිකං අකාසි. මහාජනෝ සාධුකාරං අදාසි. තං සුත්වා රාජා පුච්ඡිත්වා තමත්ථං ඤත්වා විනිච්ඡයාමච්චෙ ගරුපෙත්වා බන්ධුලසෙනව විනිච්ඡයං නීයාදෙසි. සෝ තතෝ පභුති සම්මා විනිච්ඡිනි. තතෝ පොරාණකවිනිච්ඡයිකා ලඤ්චං අලභන්තා අපලාභා හුත්වා "බන්ධුලෝ රජ්ජං පත්තෙති"ති රඤ්ඤෝ පරිභින්දිංසු. රාජා තෙසං වචනං ගහෙත්වා පයුත්තපුරිසෙහි පච්චන්තං පහාරාපෙත්වා "පච්චන්තෝ කිර කුපිතෝ, තව පුත්තෙනහි සද්ධිං ගන්ත්වා වොරෙ ගණ්හා"ති බන්ධුලං පෙසෙත්වා "එත්ථ වස්ස චතුත්ථිංසාය පුත්තෙනහි සද්ධිං සීසං ඡින්දථා"ති අඤ්ඤං සමත්ථං මහායොධං පෙසෙසි. තෙ තථා කරිංසු. තා දිවසං මල්ලිකා පඤ්ච භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං වෙ අග්ඝාවකෙ නිමන්තෙසි. අථස්සා පුබ්බණ්හසමයං සාමිකස්ස තෙ සද්ධිං පුත්තෙහි සීසං ඡින්නා"නති පණ්ණං අදංසු. සා තං සුත්වා කස්සචි කිඤ්චි අවත්වා පණ්ණං උච්ඡඞ්ගෙ කත්වා භික්ඛුසඞ්ඝමෙව පරිවිසි. අථස්සා පරිවාරිකායෝ ඇපි පාතිං ආහරන්තියෝ ථෙරානං පුරතෝ පාතිං භින්දිංසු. ධම්මසෙනාපති "භෙදනධම්මං භින්නං න විනෙන්තබ්බ"නති ආහ. සා උච්ඡඞ්ගතෝ පණ්ණං නීහරිත්වා "ඉමං පවත්තිං සුත්වා'පි න විනෙසිම්, සප්පිචාටියා භින්නාය කිං? විනෙතස්සාම භන්තෙ"ති ආහ. ථෙරෝ තස්සා ධම්මං දෙසෙත්වා විහාරං අගමාසි. සා චතුත්ථිංස පුණ්ණාසායෝ පක්කොසාපෙත්වා "සාමිකා වෝ නිරපරාධා, අත්තනෝ පුරිමකම්මඵලං ලභිංසු. මා සොචිත්ථ, මා ච රඤ්ඤෝ කොධං කරිත්ථා"ති ඔවදිත්වා තාසං සොකපත්තානං මච්ඡෙඛ න සොචති. අයං නයෝ ඉදඤ්ච ඉමඤ්ච ලක්ඛණං නාදිසු වුත්තෙනා.

සඞ්කිච්චෝ'පි සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණමහාසාරකුලස්ස පුත්තෙනා. සත්තවස්සිකකාලෙ සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ඛුරග්ගෙයෙව සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්තෙනා. සෝ සාමණෙරකාලෙ තිංසාය භික්ඛූහි සද්ධිං අරඤ්ඤෙ විහරන්තෝ පඤ්චහි චොරසතෙහි "ඉමං මාරෙත්වා දෙවතාය බලිකම්මං කරිස්සමා"ති ගහෙත්වා එකමන්තෙ ඨපිතෙ තත්ථෙව ඤාණං සමාපජ්ජිත්වාව නිසීදි. චොරජෙට්ඨකෝ අගතිකරණාදිකං කිච්චං කාරෙත්වා අසිනා සාමණෙරස්ස ඛන්ධෙ පහරි. අසිං නමිත්වා ධාරාය ධාරං ඨහරි. චොරජෙට්ඨකෝ පුන තං උජුකං කත්වා පහරි. අසි තාලපත්තං විය වෙධෙන්තෝ ථෙරුමූලං ගතෝ. තෙ සබ්බෙ චොරා තං අච්ඡරියං දිස්වා තස්ස ච ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නා තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා තෙන සද්ධිං ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසූ'ති. අයං නාථෝ ඉමඤ්ච පදවණ්ණනාදිසු වුත්තෙනා.

චතුත්ථගාථාය "සතිමජ්ඣ වීරොචතී"ති සතිගණම්හි අධිමුත්තකසාමණේරො විය සොභති. සො කිර සංඝිවත්ථෙරස්ස භාගිණෙය්‍යො හොති. සො "ගච්ඡ වස්සානි පුච්ඡිත්වා එහි, උපසම්පාදෙස්සාමි ත"නති ථෙරෙන පහිතො පත්තචීවරමාදාය ජෙට්ඨභගිණිගාමං ගන්ත්වා තත්ථ භත්තකිච්චං කත්වා වස්සානි පුච්ඡි. සා "නාහං ජානාමි, මාතා මෙ ජානාතී"ති ආහ. සො "නිට්ඨථ තුම්හෙ අහං මාතුසන්තිකං ගමිස්සාමී"ති වත්වා වොරුටවිං පාවිසි. වොරු තං ගහෙත්වා එකච්චෙ "මාරෙම න"නති වදිංසු. එකච්චෙ "විස්සජ්ජෙස්සාම්"ති. සාමණේරො "අහං සෙක්ඛා සකරණීයො ඉමෙහි සද්ධිං මනෙන්ත්වා සොත්ථිභත්තානං කරිස්සාමී"ති චින්තෙත්වා "සචෙ තුම්හෙ මං මාරෙස්සථ අථ තං ඤත්වා අම්හාකා න ගම්ස්සන්ති ධනජානි වො භවිස්සතී"ති ආහ. "අයං යුත්තං වදතී"ති චින්තෙත්වා "සචෙ අඤ්ඤත්ථ පටිපථෙ දිස්වා නාරොචෙස්සසි? ගච්ඡා"ති වත්වා "ආමා"ති වුත්තෙ තෙ තං විස්සජ්ජෙසුං. සො තෙහි විස්සජ්ජිතො ගච්ඡන්තොව මාතාපිතාදයො ඤාතයොඑ දිස්වා තෙස'ම්පි නාරොචෙසි. වොරු තෙ අනුපපථෙන ගහෙත්වා විහෙඨයිංසු. අථ සාමණේරමාතා පරිදෙවමානා වොරෙහි පුච්ඡා "අහං අධිමුත්තකස්ස මාතා, අයං පිතා, ඉමෙ භාතරො"ති ආචික්ඛි. වොරු "අයං සච්චවාදී සමණො"ති පසීදිත්වා තස්ස ඤාතයො විස්සජ්ජෙත්වා තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිංසු. සො තෙ ආදාය සංඝිවත්ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පඨමං අත්තනා උපසම්පන්නො පච්ඡා තෙ අත්තනො අන්තෙවාසිකෙ කත්වා උපසම්පාදෙසි. තෙ අධිමුත්තකත්ථෙරස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා අරහත්තං පත්තා.

ඡට්ඨගාථාය "සාතත"නති සතතං; සුඛං වා චිරං තිට්ඨතී"ති අත්ථො. "වො"ති තුම්හාකං; "පරියාගෙනා"ති කාරණෙන; "සබ්බදුක්ඛා"ති න කෙවලං සෙය්‍යො හොති, න ච කෙවලං පඤ්ඤං ලභති, සොකම්පි න සොචති, ඤාතිම්පි විරොචති, සුගතියං නිබ්බත්තති, චිරං සුඛං වා තිට්ඨති. 1 අථවා සකලසම්ා පන වට්ටදුක්ඛා'පි මුච්චතී'ති.

දෙවතාසංයුත්තවණ්ණනාය සමුද්දවාණිජවත්ථු.

එවං පණ්ඩිතා ඤත්වාන අත්තනො වචනකාරකෙ ච න විනාසෙන්ති'ති. තත්ථ යස්මා යො බාලෙ න සෙවති, සො පණ්ඩිතෙ සෙවති නාම. යො පණ්ඩිතෙ සෙවති, සො බාලෙ න සෙවති නාම. තස්මා තදුභයම්පි එකමෙව හොති. කිඤ්චාපෙකා යථා පන මඤ්ඤකුසලො පුරිසො මඤ්ඤං ආචික්ඛන්තො "වාමං

1 අථඛො කත්ථචි.

ඉදඤ්හි දක්ඛිණං ගණ්හා'ති එවං අගහෙතබ්බං පඨමං වත්වා පච්ඡා ගහෙතබ්බං වදති. තත්ථ යසමා යො වාමං මුඤ්චති සො දක්ඛිණං ගණ්හාති නාම. යො දක්ඛිණං ගණ්හාති සො වාමං මුඤ්චති නාම. තසමා තදුභයම්පි අත්ථතො එකමෙව. තථා'පි 'වාමං මුඤ්ච'ති ඉදඤ්හි 'මං දක්ඛිණං මුඤ්චා'ති ඉමං, 1 විපරිනත්ථමපි විඤ්ඤාපෙතුං වුත්තං. දක්ඛිණං ගණ්හා'ති ඉදං, 'මා වාමං ගණ්හා'ති ඉම'ම්පි විඤ්ඤාපෙතුං වුත්තං. එවම්හා'පි 'අසෙවනා ච බාලාන'න්ති එකං බාලානං සෙවනං අමඞ්ගල'න්ති ඉමං විපරිනත්ථමපි විඤ්ඤාපෙතුං වුත්තං. 'පණ්ඩිතානං ච සෙවනා'ති එසා පණ්ඩිතානං අසෙවනා අමඞ්ගල'න්ති ඉමම්පි විඤ්ඤාපෙතුං වුත්ත'න්ති දට්ඨබ්බං. එවං ච කත්වා පණ්ඩිතසෙවනං පඨමං අවත්වා බාලසෙවනා වුත්තා. යදි හි පණ්ඩිතසෙවනං පඨමං වදෙය්‍ය න පණ්ඩිතවචනවසෙන බාලත්තෝ විඤ්ඤායති. තසමිං අවිඤ්ඤායමානෙ බාලසෙවනා'පි න විඤ්ඤායතෙව. යසමා ච බාලසෙවනං පඨමං විඤ්ඤාපෙතුමිච්ඡති. තසමා බාලසෙවනායෙව පඨමං වුත්තා. අසෙවනා ච බාලා න'නත්ථි හි වදතා බාලාසෙවනා'පි විඤ්ඤාපියති මඝකුසලසදිසො හි භගවා, තසමා වාමමඝසදිසං අගහෙතබ්බං පණ්ඩිතාසෙවන සඞ්ඛාතං බාලසෙවනං පඨමං විඤ්ඤාපෙත්වා පච්ඡා දක්ඛිණමඝ සදිසං ගහෙතබ්බං පණ්ඩිතසෙවනසඞ්ඛාතං බාලඅසෙවනං විඤ්ඤාපෙසි. බාලසෙවනා'පි හි පරාභවහෙතුත්තා අමඞ්ගලං. තෙනාහ භගවා.

"අසන්තස්ස පියා හොන්ති සන්තෙ න කුරුතෙ පියං,
අසතං ධම්මං රොචෙති තං පරාභවතො මුඛ"න්ති.

තත්ථ "අසන්තස්සා"ති අසන්තෙ ඡසත්ථාරාදයො අසප්පුරිසා අස්ස පුග්ගලස්ස පියා හොන්ති; "සන්තෙ න කුරුතෙ පිය"න්ති බුද්ධාදයො සප්පුරිසෙ අත්තනො පියෙ න කරොති; වෙනෙය්‍ය වසෙන හෙත්ථ සන්තෙ පියන්ති වචනභෙදෙ කතෙ. "අසතං ධම්ම"න්ති වාසඞ්දිසිගතානි දසාකුසලකම්මපථා ච; තං රොචෙති පිහෙති සෙවති; 'ත'න්ති අසතං පියතා, සතං අපියතා, අසතං ධම්මරොචනං චාති තිවිධං කම්මං. "පරාභවතො මුඛ"න්ති පරාභව නිදස්ස විනස්සනස්ස පුග්ගලස්ස විනාසකාරණං වුත්තං එතෙන හි සමන්නාගතො පරාභවතිපරිහායති නෙව ඉධ න හුරං වුඩ්ඪිං පාපුණාති. තසමා 'පරාභවතො මුඛ'න්ති වුච්චති'ති.

බාලපණ්ඩිතසෙවනාසෙවනකථා.

පූජා නාම ආමිසපටිපත්තිවසෙන දුවිධා හොති. තත්ථ චීවරාදීනා චතුපච්චයෙන ච පූජනං ආමිසපූජා නාම. පටිපත්තියා

1 විපරිනත්ථම්පි කත්ථචි.

පූජනං පටිපත්තිපූජා නාම. අඤ්ඤථායනතු "පූජා"ති සක්කාර
ගරුකාරමානනවන්දනා'ති වුත්තං. පූජනෙය්‍යා නාම උක්කට්ඨ
පරිවෙජ්දතෝ බුද්ධපවෙණිබුද්ධඅරියසාවකා; තෙ හි දක්ඛිණෙය්‍ය
තඤ්ඤා අපපකාශා'පි අත්තනි කතාධිකාර පූජාය දීඝරත්තං හිතසුඛාවහ
භාවකරණෙන පූජනෙය්‍යා'ති වුච්චන්ති. තඤ්ච පූජයතෙ පූජනං,
පූජාරහාවෙ පූජනං අරහන්ති පූජාය අනුච්ඡවිකා හොන්ති'ති=
පූජනෙය්‍යා; පූජාරහා, පූජාය අනුච්ඡවිකා'ති අත්ථෝ. "අරහත්තෙ
ඨපෙය්‍යා"ති සද්දනීතිසුත්තෙන ණ්‍යපච්චයෝ. ඉදානි පන
'පූජනීය්‍යාන'න්නී'පි පඨන්ති. තෙනෙව සුත්තෙන ඊයපච්චයෝ.
'අනීය්‍යො'නි කෙචි. තන්තු 'පූජනෙය්‍යාන'න්නි 'පූජාරහාන'න්නි
අඤ්ඤථාය න සමෙති. බුද්ධාදීසු පූජා ච නාම අපපකා'පි දීඝ
රත්තං හිතසුඛාවහා හොති. සුමනමාලාකාරාදයෝ චෙත්ථ නිද
ස්සනං.

රාජගහෙ කිර එකෝ සුමනෝ නාම මාලාකාරෝ අහොසි.
සෝ දෙවසිකං පාතොව අඤ්ඤි සුමනපුප්ඵනාළිං හි බිම්බිසාර
රාජානං උපට්ඨහන්තෝ අඤ්ඤ කහාපණං ලභති. සෝ එකදිවසං
පුප්ඵානි ගහෙත්වා රාජුපට්ඨානං ගච්ඡන්තෝ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතං
ඡබ්බණ්ණරංසියෝ විස්සජ්ජෙන්තා නගරං පිණ්ඩාය පවිසන්තං
සත්ථාරං දිස්වා පසන්නචිත්තෝ "රාජා ඉමානි අලභන්තෝ මං
ඝාතෙතු වා රට්ඨතෝ වා පබ්බාජෙතු; සෝ හි මය්හං දදන්තෝ'පි
දිට්ඨමෙමයෙව ජීවිතඤ්ච ධනඤ්ච දදෙය්‍ය, සත්ථු පූජා පන
අසංඛෙය්‍යං ඵලං දීඝරත්තං හිතසුඛාවහා හොති, ඉමෙහි සත්ථාරං
පූජෙස්සාමී"ති චින්තෙත්වා අත්තනෝ ජීවිතං පරිච්චජිත්වා අඤ්ඤ
පුප්ඵනාළියෝ වෙ වෙ කත්වා ඛිපි. පඨමං ඛිත්තා හි වෙ පුප්ඵ
මුට්ඨියෝ සත්ථු උපරි මාලාවිතානං හුත්වා අට්ඨංසු. දුතියං ඛිත්තා වෙ
දක්ඛිණපස්සෙ, තතියං ඛිත්තා වෙ පිට්ඨිපස්සෙ, චතුත්ථං ඛිත්තා
වෙ වාමපස්සෙ'ති, තීසු පස්සෙසු හි පුප්ඵමුට්ඨියෝ මාලාපරික්ඛිත්ත
හුත්වා අට්ඨංසු. පුරතෝ ගමනවාරමත්තමෙව අහොසි පුප්ඵානං
වණ්ටානි අන්තෝ අහෙසුං. පත්තානි බහිමුඛානි. සත්ථා රජත
පට්ට පරික්ඛිත්තෝ විය හුත්වා පායාසි; පුප්ඵානි'පි අභිජ්ජිත්වා
අපතිත්වා සත්ථාරා සඞ්ඛෙපෙනව ගච්ඡන්ති. ඨිතට්ඨානෙ තිට්ඨන්ති.
තං අච්ඡරියං දිස්වා සකලනගරං සඞ්ඛුභි. අන්තෙ නගරස්මිං හි
නවකොටිමත්තා ජනා. තෙසු එකෝ'පි භික්ඛං ගහෙත්වා
අතික්කන්තෙ නාම නත්ථි. මහාජනෝ උක්කුට්ඨිසහස්සානි චෙව
කෙළාපසහස්සානි ච කරොන්තෝ සත්ථාරා සද්ධිං විහරි. මාලාකාරෝ
පන එවං සත්ථාරං පූජෙත්වා ථොමෙත්වා වන්දිත්වා තුච්ඡපච්ඡිමෙව
ගහෙත්වා ගගගං නිවත්තිත්වා "ඤාගං පුප්ඵානි"ති භරියාය පුබ්බෙ

"තෙහි මයා සත්ථා පූජිතෝ"ති ආහ. "රඤ්ඤෝ ඉදානි කිං කරිස්සසී"ති? "රාජා මං ඝාතෙතු වා රඨතෝ පබ්බාජෙතු වා අහං ජීවිතං පරිච්චජිත්වා සත්ථාරං පූජෙසිං, එවරූපා පුප්ඵපූජා කතා"ති සබ්බං පවත්තිං කථෙසි. භරියා පනස්ස අඤ්ඤාලා එවරූපෙ අජ්ඣාසයෙ පසාදං අකත්වා තං අවණ්ණකාසිත්වා "රාජානෝ නාම වණ්ණා. සකිං කුද්ධා බහුම්පි අනත්ථං කරොන්ති. තයා කත කම්මෙන මයම්පි අනත්ථෝ සියා"ති පුන්නෙ ආදාය රාජානං උප සඞ්කමිත්වා තෙන අත්තනා ච වුත්තවචනං සබ්බං කථෙත්වා "නෙන කතකම්මං සුකතං වා හොතු දුක්කටං වා තස්සෙව තං, මයා නස්ස ඡඩ්ඩිතභාවං ජානාහි දෙවා"ති ආහ. තං සුත්වා'පි ඛිඩ්ඩාරතිරාජා "අහොඃ!! අයං ඉත්ථී අඤ්ඤාලා, එවරූපෙ ගුණෙ පසාදං න උපපාදෙසි"ති විනෙත්වා කුද්ධෝ විය හුත්වා "මයා උපට්ඨාන පුප්ඵෙහි තෙන පූජා කතා"ති පුච්ඡිත්වා "ආම දෙවා"ති වුත්තෙ "භද්දකං තයා කතං තං ජෙට්ඨභරියා, මම පුප්ඵෙහි පූජා කතා, තස්සාහං කත්තබ්බයුත්තකං ජානිස්සාමී"ති තං උය්යොජෙත්වා වෙගෙන අත්තු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරා සඞ්ඛෙපෙනෙව විවරි. සත්ථා රඤ්ඤෝ චිත්තපසාදං ඤත්වා මාලාකාරස්ස ගුණං පාකටං කාතුං තිගාවුතන්තරෙ නගරෙ හෙරිවරණ්ණගොත්තෙනෙව විච රන්තෝ කස්සචි පත්තං අදත්වා රාජඞ්ගණං ගන්ත්වා ගණ්හිතුකාම ස්ස රඤ්ඤෝ පත්තං දත්වා රාජගෙහං අපවිසිත්වා තත්ථෙව නිසීදිත්වා රඤ්ඤෝ පණීතාහාරෙන පරිවිසිතෝ භත්තකිච්චාවසානෙ අනුමොදනං කත්වා විහාරං ගන්ත්වා ගන්ධකුටිං පාවිසි. තානි පුප්ඵානි'පි සත්ථරි ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්ති, තිට්ඨන්තෙ තිට්ඨන්ති ගන්ධ කුටිං පවිට්ඨෙ චාරකොට්ඨකෙ පතන්ති. රාජා පන සත්ථාරං අනු ගන්ත්වා නිවත්තෙත්වා මාලාකාරං පක්කොසාපෙත්වා තස්මිං පස න්නෙ හත්ථිඅස්සදාසදාසියො සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතානාරියො ගාමවරෙ කහාපණසහස්සානී'ති හත්ථිආදයො සත්තවිධෙ අට්ඨ වෙව මහාපසාධනානිපස්ස අදාසි. සත්ථා විහාරං ගන්ත්වා "කෝ? බුද්ධෝ භන්තෙ! මාලාකාරස්ස විපාකෝ"ති ආනන්දත්ථෙරෙන පුට්ඨෝ "අයං ආනන්ද! මයිහං ජීවිතං පරිච්චජිත්වා පුප්ඵපූජං කත්වා කප්පසතසහස්සං දුග්ගතිං අගන්ත්වාව දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා සුමනෝ නාම පච්චෙකබුද්ධෝ භවිස්සතී"ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ධම්මපදෙ බාලවග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ.

"තඤ්ච කම්මං කතං සාධු යං කත්වා නානුතප්පති,
යස්ස පතීතෝ සුමනෝ විපාකං පටිසෙවතී"ති.

ගාථාවසාන්නෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයෝ අහොසී'ති. **සුමනමාලාකාරවත්ථු**ං

එකෝ කිර කුලපුත්තෝ පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරෝ තත්ථ තත්ථ භවේ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තෝ සිද්ධත්ථස්ස භගවතෝ කාලේ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තෝ භගවති ධරමානෙ පුඤ්ඤං කාතුම සක්කොන්තෝ භගවති පරිනිබ්බුතෙ තස්ස චෙතියෙ ධාතු ගබ්භෙ ක්ඛිරමානෙ උභින්නං පරිවෙජ්ඣනමන්තරෙ එකං සුධා පිණ්ඩමදාසි. සෝ තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන චතුනවුතිකප්පානි දෙව මනුස්සෙසුයෙව සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුල ගෙහෙ නිබ්බත්තෝ විඤ්ඤුතං පත්වා සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බ ජිතෝ න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සෝ සුධාපිණ්ඩියත්ථෙරෝ'ති පඤ්ඤායිත්ථ. සෝ අත්තනෝ පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තෝ ඉමා ගාථා අභාසි.

"පූජාරහෙ පූජයතෝ බුද්ධෙ යදිව සාවකෙ,
පපඤ්චසමතික්කන්තෙ තිණ්ණසොකපරිද්දවෙ.

තෙ තාදිසෙ පූජයතෝ නිබ්බුතෙ අකුතොභයෙ,
න සක්කා පුඤ්ඤසඞ්ඛාතුං ඉමෙත්තමපි කෙනචි.

චතුන්නම්'පි දීපානං ඉස්සරං යෝ ච කාරයෙ,
එතිස්සා පූජනායෙතං කලං නාග්ඝති සොළසිං.

සිද්ධත්ථස්ස නරග්ගස්ස චෙතියෙ ඵලිතන්තරෙ,
සුධාපිණ්ඩා මයා දින්නා විප්පසන්නෙන චෙතසා.

චතුනවුතෙ ඉතෝ කප්පෙ යං කම්මමකරිං තදා,
දුග්ගතිං නාභිජානාමි පටිසඞ්ඛාරසිදං ඵලං.

ඉතෝ තිංසති කප්පම්හි පටිසඞ්ඛාර සම්භවා,
සත්තරතනසම්පන්නා තෙරසා චක්කවත්තිනෝ.

පටිසම්භිදා චතස්සෝ ච විමොක්ඛා'පි ච අට්ඨිමෙ,
ඡළභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා කතං බුද්ධස්සසාසන"නති.

තත්ථ "පූජාරහෙ"ති පූජාරහා නාම බුද්ධපච්චෙකබුද්ධබුද්ධසාවකා චරියුපජ්ඣායමාතාපිතුගරුආදයෝ; තෙ මාලාදීපධූපගන්ධාභරණ චතුපච්චයාදීහි අභිවන්දනාදීහි ච පූජයතෝ පුග්ගලස්ස පඤ්ඤත්තිං යොජෙත්වා, ඉදානි උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදවසෙන පූජාරහෙ දස්සෙතුමාහ බුද්ධෙයද්‍යාදි. තත්ථ "බුද්ධෙ"ති සම්මාසම්බුද්ධෙ පච්චෙකබුද්ධෙ ච; "යදිව" ඉති අට්ඨානත්‍යත්ථෙ; "සාවකෙ"ති බුද්ධසාවකෙ; "පපඤ්ච සමතික්කන්තෙ"ති සමතික්කන්තතණ්හාදිට්ඨිමානපපඤ්චෙ; "තිණ්ණසොකපරිද්දවෙ" ති සොකපරිදෙවෙ අතික්කන්තෙ; න කෙවලමෙව ධරමානෙ බුද්ධාදයෙ පූජයතෝ, පරිනිබ්බු තෝ'පි තෙසං චෙතියපටිමාදයෝ පූජයතෝ පුඤ්ඤසම්මිපි එසෙව

නයෝ'ති දස්සෙතුමාහ තෙ තාදිසෙත්‍යාදි. තත්‍ථ "තෙ"ති බුද්ධාදිනෙ; "තාදිසෙ"ති යථා වුත්තගුණවසෙන තාදිගුණයුත්තෙ; "නිබ්බුතෙ"ති රාගාදි නිබ්බුතියා නිබ්බුතෙ; නත්ථි කුතොචි භවතොවා ආරම්මණතොවා එතෙසං භයන්ති=අකුතොභයා, තෙ අකුතොභයෙ; "ඉමෙත්තා"නන්ති ඉමං එත්තකන්නි සඞ්ඛාතුං සත සහස්සාදිවසෙන ගණෙතුං න සක්කා; "අපි කෙනචී"ති කෙනචි මහානුභාවෙන'පි පුඤ්ඤලෙන තීරණධාරණපූරණවසෙන තීසු මානෙසු කෙනචි මානෙන; තත්‍ථ තීරණං නාම ඉදං එත්තකන්නි නයග්ගාහො. ධාරණන්නි තුලාය ගණ්හනා. පූරණන්නි අඩ්ඪ සතනාළිකාදීසු පූරෙත්වා ගණ්හනා. ඉදන්නි තං පූජං දීපෙතුං චතු න්නම්පිදීපාන'ත්‍යාදිමාහ. තත්‍ථ "දීපාන"න්නි විසඤ්ඤපරිත්තදීප පරිවාරානං මහාදීපානං; "ඉස්සර"න්නි යථා වුත්තෙ දීපෙ එකතොකත්වා සකලචක්කවාළගබ්භෙ ඉස්සරවත්තිරජ්ජං කරෙය්‍ය; "එතිස්සා පූජනායෙත"න්නි චෙතියධාතුගබ්භෙ එකස්මිං සුධා පිණ්ඩෙන පූජනාය එතං සකලදීපෙ සත්තරතනාදිකං සකලං ධනං; "කල"න්නි චෙතියෙ කතපූජාය සොළසවාරෙ සොළසක්ඛත්තුං විහත්තස්ස සොළසමකොට්ඨාසස්ස න අග්ඝතී'ති අත්ථො. "නරග්ඝස්සා"ති නරානං අග්ඝස්ස සෙට්ඨස්ස සිඞ්ඝස්ස භගවතො චෙතියෙ ධාතුගබ්භමහි සුධාකම්මෙ කයිරමානෙ; "ඵාළිතන්තරෙ"ති උභින්නං පරිච්ඡෙදනං වෙමජ්ඣෙ; අථවා පාටන්තරන්ත රෙ"ති උභින්නං පරිච්ඡෙදනං වෙමජ්ඣෙ; අථවා පාටන්තරන්ත රෙ; "දින්නො"ති පක්ඛිත්තො.

අපදානෙ දසබලගුණෙන සුධාපිණ්ඩපූජාවත්ථු.

ධම්මපදෙ බුද්ධගුණෙන සුවණ්ණචෙතියවත්ථුපි කථෙතබ්බං භගවති පරිනිබ්බුතෙ රඤ්ඤා අජාතසත්තුනා අත්තනා පටිලද්ධා භගවතො සරීරධාතුයො ගහෙත්වා ථූපෙ ච මහෙ ච කතෙ එකා රාජගහවාසිනී උපාසිකා පාතොව සරීරං පටිජග්ගිත්වා සත්ථු ථූපං පූජෙස්සාමි'ති චත්තාරි කොසාතකීපුප්ඵානි ගහෙත්වා සඞ්ඝමෙගෙන සමුස්සාහිතමානසා මග්ගපරිස්සයං නූපධාරෙත්වාව ථූපාභිමුඛී අගමාසි. අථ නං තරුණවච්ඡගාවී වෙගෙන අභිධාවන්තී සිඞ්ගෙන පහරිත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙසි. සා තාවදෙව කාලං කත්වා තාවතිංසෙසු නිබ්බත්තිත්වා සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො උය්‍යාන කීළාය ගච්ඡන්තස්ස පරිවාරමජ්ඣෙ සහ රථෙන පාතුරහොසි. තං දිස්වා සක්කො 'පුච්ඡන්නෙනා ඉමා ගාථා අභාසි.

"පිතවත්ථෙ පිතධජෙ පිතාලඞ්කාරභූසිතෙ,
පිතවන්දනලිත්තඞ්ග පිතඋප්පලධාරිනී.

පිතපාසාදසයනෙ පිතාසනෙ පිතභොජනෙ,
පිතඡත්තෙක පිතරථෙ පිතසෙ පිතවීජනෙ.

කිං? කම්මමකරී භද්දෙ! පුඛෙඛ මානුසකෙ භවෙ,
දෙවතෙ! පුවජිතාවිකඛ කිසස කමමසසිදං ඵල?"නති.

තත්ථ "පිතවන්දනලිත්තඛෙග"නි සුවණ්ණවණ්ණත්ථ වන්දනෙන් අනුලිත්තසරීරෙ; "පිතපාසාදසයනෙ"නි සුවණ්ණමයපාසාදෙන 1 සුවණ්ණපරිකඛිත්තසයනෙපි ච සමන්නාගතෙ; එවං සබඛත්ථ ගෙහා උපරි ච පිතසද්දෙන සුවණ්ණමෙව ගහිතං. අථස්ස සා ආචිකඛන්තී ඉමා ගාථා අභාසි.

2"කොසාතකී නාම භනෙන! ලතාසී අනභිජඣිතා,
තසසා චත්තාරි පුපඵානි ථූපං අභිහරිං අහං,
සත්ථුසරීරමුද්දිසස විපපසන්නෙන චෙතසා.

3නාසසා මඤ්ඤමවෙඛිසසං 4 තඤ්ඤතමනසා සතී,
තතො මං අවධී ගාවී ථූපං අපපත්තමානසං.

තඤ්චාහං අභිසඤ්චෙතයං භීයො නූන ඉතො සියා,
තෙන කමෙමන දෙවින්ද! මඝවා! දෙවකුඤ්ජර!,
පහාය මානුසං දෙහං තව සහව්යතමාගතා"නි.

තත්ථ "ලතාසී"නි ලතා අත්ථි; "භනෙන"නි සඛකං ගාරවෙන ආලපති; "අනභිජඣිතා"නි අනභිකංඛිතා; "සරීර"නති සරීරභූතධාතුං; අවයවෙවායං සමුදයවොහාරො. යථා පථො දඩ්ඩො සමුද්දො දිජොති ච. "අසසා"නි ගොරූපසස; "මඤ්ඤ"නති ආගමනමඤ්ඤං; අථවා "සා"නි යථා වුත්තා සා අහං; "මඤ්ඤ"නති ගොරූපසස ආගමනමඤ්ඤං;"න අවෙඛිසස"නති න ඔලොකෙසිං; "තඤ්ඤතමනසාසතී"නි තසමිං සත්ථු ථූපෙ ගතමනා එව සමානා; යසමා සත්ථු ථූපගතමනා එවාහං න තසසං ගාවියං ගතමනා අහොසිං, තස්මා නාහං මඤ්ඤං ඔලොකෙසි'නත්‍යත්ථො. "තදඛඤ්ඤ මනසා සතී"ති පාඨො. තදඛෙඛ තසස සත්ථු අඛෙඛ ධාතුයා මනො එතසසා'ති=තදඛඤ්ඤමනසා'ත්‍යත්ථො. "ථූප"නති චෙතියං; "අපපත්තමානස"නති අසමපත්තඅජඣාසයං; මානසි භවො'ති=

---

1 සුවණ්ණසරිකඛක කත්ථචි.

2 කොසාතකී නාම ලතසී භනෙන! කිත්තිතා අනභිජ්ඣිතා. සීහල
කොසාතකී ලතා අත්ථි භනෙන! කිත්තිකා අනභිජ්ඣිතා. මරමම.

3 න සා මඤ්ඤං. මරමම. | 4 තදඤ්ඤමනසා සති. සීහල.
නාසස මඤ්ඤං සීහළ. | තදඤ්ඤමනසා අසි. මරමම.

මානසෝ; අජ්ඣාසයෝ; මනොරථෝ; ථූපං උපගන්ත්වා පූජෙඝි පූජෙස්සාමී'ති උපපන්නමනොරථස්ස අසම්පුණ්ණතාය එවං වුත්තං. ථූපෙ පන පූජෙඝි පූජනචිත්තං සිද්ධමෙව. යෙන සා දෙවලොකෙ උපපන්නා. "ත"නති තං පුඤ්ඤං; "වාහ"නති චෙ අහං; "අභිසඞ්ඛෙය්‍ය"නති ථූපං අභිගන්ත්වා උපගන්ත්වා යථාධිප්පායං පූජාපූජනෙන සම්මදෙව චිනෙය්‍යං; උපචිනෙය්‍යං. "සියෝ නූන ඉතො සියාති" ඨථා ලඞ්ඝමපත්තිතො උත්තරිතරං සම්පත්තිං සියා'ති මඤ්ඤං'ති අත්ථෝ. "මඝවා"ති සක්කස්ස ආලපනං; "දෙවකුඤ්ජරා"ති සබ්බබලපරක්කමාදිවිසෙසෙහි දෙවෙසු කුඤ්ජරසදිසං; තබ්බිසෙසනං. "සහව්‍යත"නති සහභාවං තං සුත්වා සක්කා මාතලිපමුඛස්ස දෙවගණස්ස ධම්මං දෙසෙනෙතා ඉමා ගාථා අභාසි.

"පස්ස මාතලි! අචෙඡරං චිත්තං කම්මඵලං ඉදං,
අපපකම්පි කතං දෙය්‍යං පුඤ්ඤං හොති මහප්ඵලං.

නත්ථි චිත්තෙ පසන්නමපි අප්පකා නාම දක්ඛිණා,
තථාගතෙ ච සම්බුද්ධෙ අථවා තස්ස සාවකෙ.

එහි මාතලි! අමෙහ'පි භියෝ භියෝ මහෙමසෙ,
තථාගතස්ස ධාතුයෝ සුඛෝ පුඤ්ඤස්සාමුච්චයෝ.

තිඨන්තෙ නිබ්බුතෙ චා'පි සමෙ චිත්තෙ සමං ඵලං,
චෙතෝ පණිධිහෙතු හි සත්තා ගච්ඡන්ති සුග්ගතිං.

බහුන්නං වත අත්ථාය උප්පජ්ජන්ති තථාගතා,
යත්ථ කාරං කරිත්වාන සඝං ගච්ඡන්ති දායකා"ති.

තත්ථ "චිත්ත"නති විචිත්තං, අචින්තෙය්‍යං; "කම්මඵල"නති දෙය්‍යධම්මස්ස අනුළාරතෙන'පි ඛෙත්තසම්පත්තියා ච චිත්තසම්පත්තියා ච අචින්තෙය්‍යස්ස පුඤ්ඤකම්මස්ස ඵලං; පස්සා'ති ඔජනා. "කත"නති සක්කාරවසෙන ආයතනෙ විනියුත්තං; "දෙය්‍ය"නති දානඞ්ගං වත්ථු. "පුඤ්ඤ"නති පුඤ්ඤකම්මං; ඉදානි යත්ථ අප්පකං පුඤ්ඤං මහප්ඵලං හොති, තං පාකටං කත්වා දෙසෙනෙතා 'නත්ථි චිත්තෙ'ති ගාථමාහ තත්ථ "සම්බුද්ධෙ"ති සම්මා සඞ්බුද්ධෙ; චකාරො පදෙසකබුද්ධං සම්පිණ්ඩෙති "අමෙහ'පි"ති මයම්පි; "මහෙමසෙ"ති මහාමසෙ' පූජාමසෙ; "චෙතොපණිධිහෙතු හි"ති අත්තනො චිත්තස්ස සම්මදෙව ඨපනනිමිත්තං; අත්තසම්මාපණිධානෙනා'ති අත්ථෝ. එවං දෙසෙත්වා සක්කෙ දෙවානමින්දෙ උය්‍යානකීළාය උස්සාහං පටිප්පස්සමෙත්වා තතොව පටිනිවත්තිත්වා චූළාමණිචෙතියෙ සත්තාහං පූජං කත්වා අපරභාගෙ දෙවචාරිකං චරන්ත

සස ආයසමතො නාරදත්ථෙරස්ස තං පවත්තිං ගාථාහි කථෙසි. ථෙරො පඨමසඞ්ගීතිකාලෙ ධම්මසඞ්ගාහකානං කථෙසි. ථෙරා තං කථං තථා සඞ්ගාහං ආරොපෙසුන්ති.

පිතාපිමාණවණ්ණනාසං කොසාතකිදෙවතාවත්ථු.

එවං බුඩපූජා දීඝරත්තං හිතසුඛාවහා හොති'ති. අතීතෙ බාරාණසියං දළිද්දඛීතා මත්තිකං මද්දිත්වා ගෙහභිත්තිං ලිමෙපසි. අථෙකො පච්චෙකබුඩ්ඩො අත්තනො පභාරෙ පරිභණ්ඩකරණත්ථං භික්ඛාය නගරං පවිසිත්වා තස්ස අවිදූරෙ අට්ඨාසි. සා කුජ්ඣිත්වා ඔලොකෙන්තී "සමණ! මත්තිකම්පි න ලභසී"ති වත්වා මහන්තං මත්තිකාපිණ්ඩං තස්ස පත්තෙ ඨපෙසි පච්චෙකබුඩ්ඩො තං ගහෙත්වා අගමාසි. සා තතො චුතා බාරාණසියං පාචීනගාමචාරෙ නළගාමෙ එකස්ස දළිද්දස්ස ඛීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්සා කුජ්ඣිත්වා ඔලොකිතත්තා හත්ථපාදමුඛඅක්ඛිනාසානි පාපානි විරූපානි අහෙසුං. තෙන තං පඤ්චපාපී'ත්වෙව සඤ්ජානිංසු. මත්තිකාපිණ්ඩදානඵලෙන පනස්සා සරීරං එස්සසම්පන්නං අහොසි. තදා බ්‍රහ්මා නාම බාරාණසීරාජා අහොසි. සො එකදිවසං රත්තිභාගෙ අඤ්ඤතරවෙසෙන නගරං පරිගණ්හන්තො තං පදෙසං ගතො. පඤ්චපාපී'පි ගාමදාරිකාහි සද්ධිං කීළන්තී අජානිත්වා රඤ්ඤො හත්ථිං ගණ්හි. රාජා දිබ්බඵස්සෙන ථූඵො විය සකභාවෙන සණ්ඨාරෙතුං අසක්කොන්තො එස්සරාගරත්තෙන කස්ස ඛීතාසී?'ති පුච්ඡිත්වා චාරවාසිනො'ති සුත්වා තස්සා අස්සාමිකභාවං පුච්ඡිත්වා "අහං තෙ සාමිකො භවිස්සාමි ගච්ඡ මාතාපිතරෝ අනුජානාපෙහී"ති ආහ. සා ගෙහං ගන්ත්වා මාතාපිතූන්නං ආරොචෙසි. තෙ න අනුජානිංසු. සා පච්ඡා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා තාය සද්ධිං ගෙහං ගන්ත්වා සංවසිත්වා පාතොව රාජනිවෙසනං අගමාසි. තතො පට්ඨාය සො අඤ්ඤං ඉත්ථිං ඔලොකෙතුම්පි අනිච්ඡන්තො අඤ්ඤතරවෙසෙන නිබ්බං තත්ථ ගච්ඡති. අථෙකදිවසං තස්සා පිතු ලොහිතපක්ඛන්දිකා උදපාදි. අසමිඤ්ඤාබීරමධ්‍යසක්ඛරාදියුත්තො පායාසො තස්ස භෙසජ්ජං; තං මාතා දළිද්දතාය උප්පාදෙතුං න සක්කොනාති. අථස්සා මාතා "කිං අම්ම! තෙ සාමිකො පායාසං උප්පාදෙතුං සක්ඛිස්සතී?"ති ආහ. සා රඤ්ඤො ආගතකාලෙ තමත්ථං ආරොචෙසි, "රාජා භද්දෙ; ඉදං ඉස්සරභෙසජ්ජං කුතො ලභිස්සාම්"ති වත්වා තං උපායෙන අන්තොපුරං නෙතුකාමො පුන දිවසෙ රාජනිවෙසනං ගන්ත්වා තාදිසං පායාසං භාචාපෙත්වා වෙ පුටෙ කත්වා එකසම්ං චූළාමණිං පක්ඛිපිත්වා රත්තිං ආගන්ත්වා "භද්දෙ! තව පිතා අජ්ජ ඉමං භුඤ්ජ සෙවව ඉම"නති ආහ. සා තථා අකාසි. රාජා පුනදිවසෙ රාජනිවෙසනං ගන්ත්වා මුඛං ධොවිත්වා

"චූළාමණිං මෙ ආහරථා"ති ආහ "න පස්සාම දෙවා"ති "අනෙතා නගරතො යාව බහිනගරා සබ්බත්ථ අන්තමසො භූතනපුථෝපි විචිනථා"ති ආහ. රාජපුරිසා විචිනන්තා පඤ්චපාපාය සරෙ මණිං දිස්වා තස්සා මාතාපිතරෙ බන්ධිත්වා නයිංසු. අථස්සා පිතා "න මයං චොරා, අයං මණි ජාමාතරා ආභතා"ති ආහ. "කහං සෝ"ති ආහ. "ධිතා මෙ ජානාති',ති වත්වා තං පුච්ඡි. "තාත! සො අන්ධකාරෙ ආගන්ත්වා අන්ධකාරෙයෙව යාති. තෙනස්ස රූපං න ජානාමි. හත්ථසම්ඵස්සෙන නං ජානිතුං සක්කොමී"ති. සො රාජපුරිසානං ආරොචෙසි. තෙ'පි රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. රාජා අජානන්තො විය ත්වා "තෙන හි නං ඉත්ථිං රාජඞ්ගනෙ අන්තොසාණියං ඨපෙත්වා සාණියා හත්ථපමාණං ඡිද්දං කත්වා හත්ථසම්ඵස්සෙන චොරං ගණ්හාපෙථා"ති ආහ. තෙ තථා කත්වා සකලනගරවාසිනො සන්නිපාතෙසුං. සා ආගතාගතස්ස පසාරිතහත්ථං ගහෙත්වා "අයං නෙසො"ති වදති. මනුස්සා තස්සා දිබ්බසම්ඵස්සසදිසෙ ඵස්සෙ බන්ධිත්වා "සච්චායං දණ්ඩාරහො, මයං දණ්ඩං දත්වා'පි දුසකම්මකරභාවං උපගන්ත්වා'පි එතං සරෙ කරිස්සාමා"ති චින්තයන්තා අපගන්තුං නාසක්ඛිංසු අථ තෙ රාජපුරිසා දණ්ඩෙහි පහරිත්වා පබ්බාජෙසුං. උපරාජාදයොසබ්බෙ උම්මත්තකා විය ජාතා. අථ රාජා "කච්චි අහං භවෙය්‍ය"නති හත්ථං පසාරෙසි. සා තං ගහෙත්වාව "චොරො මෙ ගහිතො"ති මහාසද්දමකාසි. රාජා යථාභූතං ආරොචෙත්වා නං අභිසිඤ්චිත්වා අග්ගමහෙසිං කත්වා තස්සා මාතාපිතූන්නං ඉස්සරියං දත්වා තතො පට්ඨාය අඤ්ඤම්පි ඉත්ථියො න ඔලොකෙසි. තා තස්සා කුජ්ඣිත්වා අන්තරං පරියෙසිංසු. අථෙකදිවසං සා චින්නං රාජ්ඤං අග්ගමහෙසිභාවස්ස සුපිනෙන නිමිත්තං දිස්වා රඤ්ඤො ආචික්ඛි. අථ තා තං ඤත්වා සුපිනපාඨකානං ලඤ්චං අදංසු. තෙ රඤ්ඤො පුථා "මහ රාජ! දෙවියා සබ්බසෙතහත්ථිකක්ඛෙනිසින්නභාවො තුම්හාකං මරණස්ස පුබ්බනිමිත්තං, ඡත්තිකක්ඛගතාය ච තාය චන්දපරිමණ්ඩලසදිසං තුම්හාකං පවත්තිතරාජානයනස්සා"ති වත්වා ඉදානි "කිං කාතබ්බ'නති වුත්තෙ "දෙව! ඉමං මාරෙතුං න වට්ටති; නාවායං නං ඨපෙත්වා නදියං විස්සජ්ජෙතුං වට්ටතී"ති වදිංසු. රාජා ආහාරවත්ථාලඞ්කාරෙහි සද්ධිං රත්තියං නාවාය ඨපෙත්වා විස්සජ්ජාපෙසි. අථෙකො පාවාරිකො නාම රාජා හෙට්ඨා ගඞ්ගාය උදකක්කීළං කීළන්තො ආගන්ත්වා නාවාය තං දිස්වා "කා නාම? ත්වං පිසාචසදිසා"ති පුච්ඡි සාසිතං කත්වා බකස්ස රඤ්ඤො අග්ගමහෙසිත්තං කථෙසි සා කිර 'පඤ්චපාපා'ති සකලජම්බුදීපෙ පාකටා. අථ රාජා නං ගහෙත්වා එස්සරාගරත්තෙනා අඤ්ඤාසු ඉත්ථීසු සඤ්ඤම්පි අකත්වා අග්ගමහෙසිං අකාසි. තං සුත්වා බකො රාජා "නාහං තං දස්සාමී',ති

සෙනං සඞ්කඩ්ඪිත්වා තස්ස පටිනිවත්තේ නිවෙසනං කත්වා පණ්ණං පෙසෙසි "භරියං වා දෙතු යුද්ධං වා"ති. පාවාරිකෝ යුද්ධසජ්ජාව අහොසි. උභින්නං අමච්චා "ඉත්ථිං නිස්සාය මරණං අයුත්තං පුරිමසාමිකත්තා එව සා ඔකස්ස පාපුණාති, නාවාය ලද්ධත්තා පාවාරිකස්ස, තස්මා එකෙකස්ස ගෙහෙ සත්තාහං වසතූ"ති මන්තෙත්වා විත්තාමපි රාජානං සඤ්ඤාපෙසුං. තෙ උභෝ'පි අත්ත මනා හුත්වා පටිනිවත්තේ නගරානි මාපෙත්වා වසිංසු. ඉති සා චිත්ත මපි තෙසං මහෙසිත්තං කාරෙසී'ති.

කුණාලජාතකවණ්ණනායං පඤ්ඤාපාරමිය වත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං එකස්මිං ගාමකෙ එකා ඉත්ථී සහත්ථා කම්මං කත්වා ජීවන්තී අහොසි. සා එකදිවසං ඛෙත්තකුට්ටං ගච්ඡන්තී අන්තරාමග්ගෙ එකස්මිං සරෙ පාතොව පුප්ඵිතං පදුමපුප්ඵං දිස්වා තං සරං ඔරුය්හ තස්සෙව පුප්ඵං ලාජාපක්ඛිපනත්ථාය පදුමිනි පත්තං ච ගහෙත්වා කෙදාරෙ සාලිසීසානි ඡින්දිත්වා කුට්ටාය නිසින්නා ලාජෙ භජ්ජිත්වා පණ්ඩුලාජසතානි ගණෙසි. තස්මිං ඛණෙ ගන්ධමාදනපබ්බතෙ නිරොධසමාපත්තිතො උට්ඨහිත්වා එකො පච්චෙකබුද්ධො ආගන්ත්වා තස්සා අවිදූරෙ අට්ඨාසි. සා තං දිස්වා ලාජෙහි සද්ධිං පදුමපුප්ඵං ගහෙත්වා කුට්ටතො ඔරුය්හ ලාජෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා පදුමපුප්ඵෙන පත්තං පිධාය දත්වා පච්චෙකබුද්ධෙ ථොකං ගතෙ "පබ්බජිතා නාම පුප්ඵෙන අනත්ථිකා, අහං පුප්ඵං ගණ්හිත්වා පිළන්ධිස්සාමී"ති ගන්ත්වා පච්චෙක බුද්ධස්ස හත්ථතො පුප්ඵං ගහෙත්වා "සචෙ අය්‍යෝ පුප්ඵෙන අත්ථිකො අභවිස්ස පත්තමත්ථකෙ ඨපෙතුං න අදස්ස. අඩ්ඪා තස්ස අත්ථො භවිස්සතී"ති පුන චින්තෙත්වා අනුගන්ත්වා පත්තමත්ථකෙ ඨපෙත්වා පච්චෙකබුද්ධං ඛමාපෙත්වා "භන්තෙ! ඉමෙසං ලාජානං නිස්සන්දෙන ලාජගණ්ඨාය පුත්තා අස්සු. පදුමපුප්ඵස්ස නිස්ස න්දෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ පදෙ පදෙ පදුමපුප්ඵං උට්ඨ හතූ"ති පත්ථනං අකාසි. පච්චෙකබුද්ධො තස්සා පස්සන්තියාව ආකාසෙන ගන්ධමාදනං ගන්ත්වා තං පදුමං නන්දමූලකපබ්භාරෙ පච්චෙකබුද්ධානං අඤ්ඤතරස්මිං චඞ්කමනසොපානසමීපෙ පාදපුඤ්ඤං කත්වා ඨපෙසි. සා'පි තස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙන දෙවලොකෙ නිබ්බත්තති. නිබ්බත්තනිබ්බත්තකාලතො පට්ඨාය චස්සා පදෙ පදෙ මහාපදුමපුප්ඵානි උට්ඨහිංසු. සා තතො චවිත්වා පබ්බතපාදෙ එකස්මිං පදුමසරෙ පදුමගබ්භෙ නිබ්බත්තී. තං සරං නිස්සාය වසන්තො එකො තාපසො පාදධොවනමුඛධොවනත්ථාය සරං ගන්ත්වා තං පුප්ඵං දිස්වා "ඉදං පුප්ඵං සෙසෙහි මහන්තතරං සෙසානි ච පුප්ඵිතානි;

ඉදං මුකුලිතමේව භවිතබ්බමෙත්ථකාරණේනා"ති චිනෙත්වා ඔතරිත්වා තං පුප්ඵං ගණ්හි. තං තෙන ගහිතමත්තමේව පුප්ඵී. තාපසෝ අඤ්ඤා පදුමගච්ඡෝ නිබ්බත්තදරිකං දිස්වා ධීතුසිනෙහං පවිලහිත්වා පදුමෙනෙව සද්ධිං පණ්ණසාලං නෙත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජාපෙසි. අථස්ස තස්සා පුඤ්ඤානුභාවෙන අඟුට්ඨකෙ ක්ෂීරං නිබ්බත්ති. සෝ තස්මිං පුප්ඵෙ මිලාතෙ අඤ්ඤං නවං පුප්ඵං ආහරිත්වා තං නිපජ්ජාපෙසි. අථස්සා ආධාවනවිධාවනෙන කීළිතුං සමත්ථකාළතෝ පට්ඨාය පදවාරෙ පදවාරෙ පදුමපුප්ඵං උට්ඨාසි. තාපසෝ 'පදුමවතී'ති නාමමකාසි. කුංකුමරාසිස්ස විය තස්සා සරීර වණ්ණෝ අහොසි, සා අපපත්තා දෙවවණ්ණං අතික්කන්තා මානුසකවණ්ණං අහොසි. තං දිස්වා බාරාණසීරඤ්ඤෝ වනචරකෝ බාරාණසිං ගන්ත්වා රඤ්ඤෝ ආරොචෙසි. තං සුත්වා රාජා තත්ථ ගන්ත්වා තාපසං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිත්වා තාපසස්ස ධීතරං ගහෙත්වා තත්ථෙව කහාපණරාසිම්හි ඨපෙත්වා අභිසෙකං කත්වා අත්තනෝ නගරං ආනෙත්වා ආගතකාලතෝ පට්ඨාය සෙසිත්ථියෝ අනොලොකෙත්වා තාය සද්ධිං යෙව රමති. සංවාසමන්වාය චස්සා කුච්ඡියං ගබ්භෝ පතිට්ඨාසි. පරිපක්කගබ්භාය චස්සා ගබ්භඋට්ඨානං අහොසි. මහාපදුමකුමාරෝ එකකොව කුච්ඡියං වසි. අවසෙසා එකූනපඤ්චසතදරිකා පන මහාපදුමකුමාරස්ස මාතුකුච්ඡිතෝ නික්ඛමිත්වා නිපන්නකාලෙ සංසෙදජා හුත්වා නිබ්බත්තිංසු. තෙ සබ්බෙ'පි අත්තනෝ සොළසවස්සුද්දෙසිකකාලෙ එකතෝ හුත්වා උය්‍යානෙ පදුමසඤ්ඡන්නාය මඞ්ගලපොක්ඛරණියා කීළන්තා නවපදුමානි පුප්ඵිතානි පුරාණපදුමානි වණ්ටතෝ පතන්තානි දිස්වා "ඉමස්ස තාව අනුප්පාදින්නකස්ස එවරූපා ජරා පාපුණාති. කිමඞ්ග පන? අම්හාකං සරීරස්ස. ඉදම්පි පි එවං ගහිතකමෙව භවිස්සති"ති ආරම්මණං ගහෙත්වා පච්චෙකබුද්ධා හුත්වා ආකාසෙන නන්දමූලකපබ්භාරං ගන්ත්වා තත්ථ වසමානා ආයුපරියොසානෙ පරිනිබ්බායිංසු. පදුමවතී පන තතො චවිත්වා සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ උප්පලවණ්ණා ථෙරී අහොසී'ති.

අපදානවණ්ණනාදිසු පදුමවතී වත්ථු.

එවං පච්චෙකබුද්ධපූජා'පි හිතසුඛාවහා හොති'ති. අතීතෙ කස්සපබුද්ධකාලෙ එසිකානාමකෙ රඤ්ඤෙ පණ්ණකටනාමකෙ නගරෙ චත්තාසෝ ඉත්ථියෝ අහෙසුං. තාසු එකා අඤ්ඤතරං පිණ්ඩචාරිකං භික්ඛුං දිස්වා පසන්නචිත්තා තස්ස ඉත්ථිවරකාලාපං අදාසි. එකා තථාරූපස්සෙව භික්ඛුනෝ නීලුපපලහත්ථකං අදාසි. එකා තථාරූපස්සෙව භික්ඛුනෝ පදුමහත්ථකං අදාසි. එකා තථා

රූපසෙව භික්ඛුනෝ සුමනමකුලානි අදාසි. ඉන්දීවරකලාපෝ ච නාම උදකපුප්ඵහත්ථකං. නීලුපලහත්ථකං නාම නීලුපල කලාපෝ. පදුමහත්ථකං නාම පදුමකලාපෝ. සුමන මකුලානි නාම දන්තවණ්ණානි ජාතිසුමනපුප්ඵමකුලානි. එවං තාව එත්තකං පුඤ්ඤං කත්වා අපරභාගෙ කාලං කත්වා තාව තිංසෙසු නිබ්බත්තිත්වා පවෙවකඅච්ඡරාසහස්සපරිවාරා අහෙසුං. තා තත්ථ යාවතායුකං දිබ්බසම්පත්තිමනුභවිත්වා තසෙසව කම්මස්ස විපාකාවසෙසෙන අපරාපරං තත්ථෙව සංසරන්තියෝ ඉමස්මිම්පි බුද්ධුපාදෙ පුන තත්ථෙව නිබ්බත්තිංසු. අථායස්මා මොග්ගල්ලානෝ දෙවචාරිකං චරන්තෝ තාවතිංසභවනං ගන්ත්වා තත්ථ පටිපාටියා සීතෙසු චතූසු විමානෙසු තා ච දෙවධීතරෝ දිස්වා චතුරිද්ධිවිමානෙ වුත්තනයෙන තාසං පුබ්බකම්මං පුච්ඡි. තා'පි ථෙරස්ස අත්තනාං පුබ්බකම්මං ආචික්ඛිංසු. අථ ථෙරෝ තාසං ආනුපුබ්බිකථං කථෙත්වා සච්චානි පකාසෙසි. සච්චපරිඔසානෙ තා යබ්හා'පි සපරිවාරා සොතාපන්නා අහෙසුං. ථෙරෝ දෙවලොකතෝ ජෙතවනං ආගන්ත්වා සබ්බං තං පවත්තිං භගවතෝ ආරොචෙසි. භගවා තමත්ථං අභිපත්තිං කත්වා සම්පත්තපරිසාය ධම්මං දෙසෙසි. සා දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතා'ති.

විමානවණ්ණනාය චතුරිද්ධිවත්ථු.

රාජගහෙ කිර එකා සාලිකෙඛත්තපාලිකා ඉත්ථී සාලිසීසානි ගහෙත්වා ලාජෙ කත්වා ජීවිතං කප්පෙසි. රාජගහසමීපෙ පනෙකා ගුහා අත්ථි. තස්සා වාරසමීපෙ එකස්ස පිප්ඵලිරුක්ඛස්ස අත්ථිතාය පිප්ඵලිගුහා'ති පඤ්ඤායිත්ථ. තත්ථායස්මා මහාකස්සපෝ සත්තාහං නිරොධං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය දිබ්බෙන චක්ඛුනා භික්ඛාචාරට්ඨානං ඔලොකෙන්තෝ තං ඉත්ථිං දිස්වා පත්තචීවර මාදාය ඛෙත්තසමීපෙ අට්ඨාසි. සා ථෙරං දිස්වා පසන්නමානසා ලාජෙ ථෙරස්ස පත්තෙ ආකිරිත්වා "භන්තෙ! තුම්හෙහි දිට්ඨධම්මස්ස භාගී අස්සා"නති පත්ථෙත්වා තස්මිං "එවං හොතූ"තී වත්වා පක්ක මෙව අත්තනෝ දානං ආවජ්ජමානා නිවත්තන්තී කෙදාරමරියා දාය ගමනමග්ගෙ එකබිලතෝ නික්ඛමන්තෙන සොරවිසෙන දට්ඨා තත්ථෙව පතිත්වා කාලං කත්වා තාවතිංසභවනෙ අච්ඡරාසහස්ස පරිපුණ්ණකණකවිමානෙ සුත්තපබුද්ධා විය සබ්බාලංකාරපතී මණ්ඩිතෙන තිගාවුතත්තභාවෙන නිබ්බත්තිත්වා වාදසඅච්ඡරාසහස්සානං එකා දිබ්බවත්ථං නිවාසෙත්වා එකා පාරුපිත්වා පුබ්බකම්මපකාසනත්ථං සුවණ්ණලාජහරිතෙන ඔලම්බනෙන්තෙන සුවණ්ණසරකෙන පතිමණ්ඩිතෝ විමානවාරෙ ඨිතා අත්තනෝ සම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා කෙන නාමෙතාසං ලබ්හා'ති දිබ්බචක්ඛුනා උපධාරෙන්තී

මහාකස්සපත්ථෙරස්ස ලාජදානෙනා'ති අඤ්ඤාසි. සා අත්තනො සම්පත්තිං ථාවරං කාතුකාමා පාතොව සුවණ්ණමයං සම්මුජ්ජනිඤ්චව කචවරඡඩ්ඩනපච්ඡිං ච ආදාය ආගන්ත්වා ථෙරස්ස පරිවෙණං සම්මජ්ජිත්වා පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨපෙසි. ථෙරො "කෙනචි දහරෙන වා සාමණෙරෙන වා කතං භවිස්සතී"ති සල්ලක්ඛෙත්වා තතියදිවසෙ වාරං වීවරිත්වා ඔලොකෙන්තො තං දිස්වා "අපෙහි දෙවධීතෙ! මා මං අනාගතෙ විත්තවිජ්ජනිං ගහෙත්වා නිසින්නොති ධම්මකථිකෙහි මහාකස්සපත්ථෙරස්ස කිර එකා දෙවධීතා වත්තපටිවත්තං කත්වා පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨපෙසී'ති චත්තබ්බතං කරි. ඉතො පට්ඨාය ඉධ මා පටික්කමී"ති ආහ. සා "මා මං භන්තෙ! නාසෙථා"ති පුනප්පුනං යාචි. ථෙරො "නව පමාණං න ජානාසී"ති අච්ඡරං පහරි. සා තත්ථ ඨාතුං අසක්කොන්තී "භන්තෙ! මයා ලද්ධසම්පදං මා නාසෙථ ථාවරං කාතුං දෙථා"ති රොදන්තී ආකාසෙ අට්ඨාසි. සත්ථා පඤ්චචත්තාළීසයොජනමත්ථකෙ ජෙතවනෙ ගන්ධකුටියං නිසින්නොව තස්සා රොදිතසද්දං සුත්වා ඔභාසං ඵරිත්වා තස්සා සම්මුඛෙ නිසින්නො විය "දෙවධීතෙ! මම පුත්තස්ස කස්සපස්ස සංවර කරණමෙව භාරො. පුඤ්ඤඤ්ඤකාතන්තු අයං නො අත්ථො'ති සල්ලක්ඛෙත්වා පුඤ්ඤකරණමෙව භාරො. පුඤ්ඤකරණං හි උභය ලොකෙ සුඛාවහමෙවා"ති වත්වා ධම්මපදෙ පාපවග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ.

"පුඤ්ඤං චෙ පුරිසො කයිරා කයිරාථෙතං පුනප්පුනං,
තම්හි ඡන්දං කයිරාථ සුඛො පුඤ්ඤස්ස උච්චයො"ති.

තත්ථ "පුඤ්ඤං චෙ පුරිසො"ති සචෙ පුග්ගලො සකිං පුඤ්ඤං කරෙය්‍ය; "කයිරාථෙත"නන්ති සකිං පුඤ්ඤං මෙ කතං අලමෙත්තාවතා'ති අනොරම්භිත්වා පුනප්පුනං එතං කරෙය්‍ය; "තම්හී"ති තස්ස අකරණක්ඛණෙ'පි තස්මිං පුඤ්ඤෙ; ඡන්දං රුචිං උස්සාහං කරෙය්‍ය එව; තඤ්හි "පුඤ්ඤස්ස උච්චයො"ති වුච්චති සුඛො; ඉධලොකපරලොකෙ සුඛාවහනතො'ති. ගාථාවසානෙ සා දෙවතා සොතාපන්නා හුත්වා දෙවලොකං ගතා.

ධම්මපදෙ පාපවග්ගස්ස ලාජදෙවධීතාය වත්ථු

එවං සාවකපූජා හි පි භිතසුඛාවහා හොති'ති සත්ථුවණ්ණී තාව. තත්‍රිදං වත්ථු.—රාජගහෙ කිරෙකො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස මාතුලබ්‍රාහ්මණො පටිවසති. සො,'යො මාසෙ මාසෙ සහස්සපරිච්චා ගෙන දානං දෙති සො බ්‍රහ්මලොකං ගමිස්සති, අයං හි බ්‍රහ්ම

ලොකස්ස මඤ්ඤා'ති ආචරියතො සුත්වා තථා නිගණ්ඨානං දූතං අදාසි. ථෙරො තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තං පවත්තිං සුත්වා "න ත්වම්පි තවාචරියෝ'පි බ්‍රහ්මලොකමග්ගං ජානාති අම්හාකං සත්ථාවෙකෝ ජානාති, එහි බ්‍රාහ්මණ! බ්‍රහ්මලොකමග්ගං තෙ කථාපෙස්සාමී"ති තං ගහෙත්වා වෙළුවනං පවිසිත්වා සත්ථු ආරොචෙසි. අථස්ස සත්ථා "බ්‍රාහ්මණ! එවං තව වස්සසතං දින්න දූනතො මුහුත්තමත්තම්පි පසන්නචිත්තෙන මම සාවකස්ස ඔලොකනං වා කටච්ඡුමත්තභික්ඛාදූනං වා මහප්ඵලතර"නති වත්වා සාවකපූජං පසංසන්තො ධම්මපදෙ ඝාථාය ඉමං ඝාථමාහ.

"මාසෙ මාසෙ සහස්සෙන යො යජෙථ සතං සමං,
එකං ච භාවිතත්තානං මුහුත්තමපි පූජයෙ,
සායෙව පූජනා සෙය්‍යො යං චෙ වස්සසතං හුත"නති.

තත්ථ "සහස්සෙනා"ති සහස්සපරිච්චාගෙන; "යජෙථා"ති ලොකියමහාජනස්ස දූනං දදෙය්‍ය; "සත"නති සතපපමාණං; "සම"නති වස්සං, සංවච්ඡරං; වස්සඤ්හි සමයති පදත්තෙන වඤ්ඣා පෙති'ති=සමං'ති වුච්චති. "එකඤ්ච"ති අනත්තමසො එකමපි සොතාපන්නපුග්ගලං; "භාවිතත්තාන"නති ගුණවසෙන වඩ්ඪිත චිත්තානං; පරිබ්‍රූහිතචිත්තානං; "පූජයෙ"ති කටච්ඡුමත්ත භික්ඛාය වා යාපනමත්තාහාරස්ස වා ථූලසාටකස්ස වා දූන වසෙන පූජෙය්‍ය; "සෙය්‍යොති." යං ඉතරෙන වස්සසතං හුතං, තතො සෙට්ඨො. අපි ච යං "චෙ"ති පටිසෙධනත්ථෙ නිපා තො, තෙන වස්සසතං හුතං න සෙය්‍යං'ති අත්ථො. ගාථාව සානෙ බ්‍රාහ්මණො සොතාපන්නො. තථෙව ථෙරස්ස භාගිනෙය්‍ය වත්තු'පි සහායකබ්‍රාහ්මණවත්තු'පි සමාහරිතබ්බං. එවං තාව ආමිස පූජා මහප්ඵලා හොති. කො පන වාදෙ පටිපත්තිපූජාය.? යතො යෙ කුලපුත්තා සරණාගමනසික්ඛාපදපටිග්ගහණඋපොසථඞ්ග සමාදූනෙහි චතුපාරිසුද්ධිසීලාදීහි ච අත්තනො ගුණෙහි භග වන්තං පූජෙන්ති, කෙ තෙසං පූජාඵලං සංවණ්ණයිස්සන්ති? "තෙ හි තථාගතං පරමාය පූජාය පූජෙන්ති"ති භගවතා වුත්තා. යදා හි භගවා මහාපරිනිබ්බාණමඤ්චෙ නිපජ්ජති තදා දසසහස්ස චක්කවාළදෙවතා ඉමස්මිං චක්කවාළෙ සන්නිපතිත්වා දිබ්බමාලා දීහි භගවන්තං පූජෙසුං. අථ භගවා නිපන්නොව පඨවිතලතො යාව චක්කවාළමුඛවට්ටියා, චක්කවාළමුඛවට්ටිකො යාව බ්‍රහ්ම ලොකා සන්නිපතිතාය පරිසාය මහන්තෙන උස්සාහෙන කතං මහාසක්කාරං දිස්වා ආනන්දත්ථෙරස්ස මහාපරිනිබ්බාණසුත්තෙ වුත්තනයෙන තං සක්කාරං දස්සෙත්වා තෙනා'පි අත්තනො

අසක්කතභාවමෙව දස්සෙන්තො "න ඛො ආනන්ද එත්තාවතා තථාගතො සක්කතො හොති ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො"ති ආහ. ඉදං වුත්තං හොති "ආනන්ද! න මයා දීපඞ්කරපාදමූලෙ නිපන්නෙන මාලාගන්ධතූරියගීතසක්කාරං නමත්ථාය අභිනීහාරො කතො, න එතදත්ථාය පාරමියො පූරිතා, තස්මා න ඛො අහං එතාය පූජාය පූජිතො නාම හොමී"ති. කස්මා පන භගවා අඤ්ඤත්ථ එකං උම්මාපුප්ඵමත්තම්පි ගහෙත්වා බුද්ධගුණෙ ආවජ්ජෙත්වා කතාය පූජාය බුද්ධඤ්ඤෙනා'පි අපරිචින්නං විපාකං වණ්ණෙත්වා ඉධ එවං මහතිං පූජං පටික්ඛිපතී'ති? පරිසානුග්ගහෙන, සාසනස්ස චිරට්ඨිතිකාමතාය ච. යදි හි භගවා එවං තං න පටික්ඛිපෙය්‍ය අනාගතෙ සීලසමාධයො අපරිපූරෙන්තා විපස්සනං ච ගබ්භං අග්ගණ්හාපෙන්තා උපඩ්ඪකෙ සමාදපෙත්වා පූජං යෙව කරොන්තා විහරිස්සන්ති. ආමිසපූජා ච නාමෙසා සාසනං එකයාගුපාන්නකාලමත්තම්පි සන්ධාරෙතුං න සක්කොති. මහාවිහාරසදිසං හි විහාරසහස්සම්පි මහාචෙතිය සදිසං චෙතියසහස්සම්පි සාසනං සන්ධාරෙතුං න සක්කොති. යෙන කතං තං නස්සෙව හොති. සම්මාපටිපත්ති පන සත්ථු අනුච්ඡවිකා පූජා. සා හි තෙන පත්තා වෙව සක්කොති ච සාසනං සන්ධාරෙතුං. තස්මා ආමිසපූජං පටික්ඛිපිත්වා ඉතරං අනුජානන්තො ආහ "යො ඛො ආනන්ද! භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා උපාසකො වා උපාසිකා වා ධම්මානුධම්මපටිපන්නො විහරති සාමීචිපටිපන්නො අනුධම්මචාරී, සො තථාගතං සක්කරොති ගරුකරොති මානෙති පූජෙති පරමාය පූජාය. තස්මාතිහානන්ද! ධම්මානුධම්මපටිපන්නා විහරිස්සාම සාමීචිපටිපන්නා අනුධම්මචාරිනො'ති එවඤ්හි වො ආනන්ද! සික්ඛිතබ්බ"නති. තත්ථ ධම්මානුධම්මපටිපදා නාම නවවිධස්ස ලොකුත්තරධම්මස්ස අනුධම්මභූතා පුබ්බභාගපටිපදා: සා අත්ථතො සීලආචාරපඤ්ඤත්තිඛුතඞ්ග සමාදානෙන යාව ගොත්‍රභුතො සම්මාපටිපදාව. සාසෙව අනුච්ඡවිකතාය සාමීචි'ති වුච්චති. තං යො පටිපජ්ජති චරති පූරෙති සො ධම්මානුධම්මපටිපන්නො සාමීචිපටිපන්නො අනුධම්මචාරී'ති වුච්චති. තස්මා ඡසු අගාරවෙසු පතිඨාය පඤ්ඤත්තිං අතික්කමම අනෙසනාය ජීවිකං කප්පෙන්තො පබ්බජිතො න ධම්මානුධම්ම පටිපන්නො නාම. තං සබ්බං අත්තනෝ පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදං අනුමත්තම්පි අවීතික්කමිත්වා ධම්මෙන ජීවන්තො ධම්මානුධම්ම පටිපන්නා නාම. ගහට්ඨො පන පඤ්චවෙරදසඅකුසලකම්මපථෙ කරොන්තො න ධම්මානුධම්මපටිපන්නො නාම. යො පන සරණ සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති මාසස්ස අට්ඨ උපොසථෙ කරොති දානං

දෙති ගන්ධපූජං මාලාපූජං ච කරොති මාතාචිතරො ධම්මිකසමණබ්‍රාහ්මණෙ ච උපඨහති අයං ධම්මානුධම්මපටිපන්නො නාම. පරමාය පූජායා'ති ච වදනෙනා ඉමං දසෙති. නිරාමිසපූජා නාම සක්කොති මම සාසනං සන්ධාරෙතුං. යාව හි ඉමා චතසෙසා පරිසා මං ඉමාය පටිපත්තිපූජාය පූජෙසසන්ති තාව මම සාසනං නහොමජ්ඣෙ පුණ්ණචන්දො විය විරොචිසසති'ති. මහාපරිනිබ්බාණ සුත්තවණ්ණනා නයො. ඉතො පුබ්බෙ'පි භගවා පටිපත්තිපූජමෙව පසංසති.

තත්‍රිමානි වත්ථූනි-යදා භගවා "ඉතො භික්ඛවෙ! චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිසසාමී"ති ආහ. තදා පුථුජ්ජනා භික්ඛූ අසසුනි සන්ධාරෙතුං නාසක්ඛිංසු. තෙ වග්ගවග්ගා හුත්වා "කිංනුඛො කරිසසාමා"ති විනෙතනතා සත්ථු සන්තිකෙ යෙව වසිංසු. අථෙකො තිසසො නාම ථෙරො "සත්ථා කිර චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිසසති අහං වමහි අවිතරාගො, සත්ථරි ධරමානෙයෙව මයා අරහත්තං ගණ්හිතුං වට්ටති"ති විනෙත්වා තෙසං සන්තිකං අගන්ත්වා කෙනචි සද්ධිං කථාසල්ලාපං අකත්වාව චතූසු ඉරියාපථෙසු එකකොව විහාසි. භික්ඛූ තසස කිරියං සත්ථු ආචික්ඛිංසු. සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා තසස සාධුකාරං දත්වා "යසස භික්ඛවෙ! මයි සිනෙහො අත්ථි සො තිසස ථෙරසදිසොව භවෙය්‍ය. ගන්ධමාලාදීහි පූජං කරොන්තා'පි හි නෙව මං පූජෙන්ති. ධම්මානුධම්මං පටිපජ්ජමානායෙව පන මං පූජෙන්තී"ති වත්වා ධම්මපදෙ සුඛවග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ.

"පවිවෙකරසං පීත්වා රසං උපසමසස ච,
නිද්දරො හොති නිපපාපො ධම්මපීතිරසං පිව"නති.

තත්ථ "පවිවෙකරස"නති පවිවෙකතො උපපන්නරසං; එකීභාවසුඛ'නති අත්ථො. "පීත්වා"ති දුක්ඛපරිඤ්ඤාදීනි කරොන්තො ඛීණාසවො ආරම්මණතො සච්ඡිකිරියවසෙන පීත්වා. "උපසමසසා"ති කිලෙසූපසමනිබ්බාණසෙසස ච රසං පීත්වා; "නිද්දරො"ති තෙන උභයරසපානෙන අබ්භන්තරෙ රාගදරථාදීනං අභාවෙන නිද්දරො; රාගපාපාදීනමභාවෙන නිපපාපො ච; "ධම්මපීතිරස"නති නවලොකුත්තරධම්මවසෙන උපපන්නාපීතිසංඛාතං රසං; "පිව"නති පිවනෙතා; ගාථාවසානෙ තිසසත්ථෙරො අරහත්තං පාපුණි'ති.

තියසත්ථෙර වත්ථු.

අත්තදත්ථත්ථෙරො'පි තථෙව විනෙත්වා භික්ඛූනං සන්තිකං අගන්ත්වාව එකකොව හුත්වා අරහත්තත්ථමෙව පටිපජ්ජි. භික්ඛූ

භගවතෝ නමත්ථං ආචික්ඛිංසු. සත්ථා තස්ස සාධුකාරං දත්වා "යස්ස භික්ඛවෙ! මයි සිනොහො අත්ථි, තෙන අත්තදත්ථ තෙරෙන විය භවිතබ්බං. ගන්ධාදීහි පූජෙන්නා'පි මං න පූජෙන්ති නාම. ධම්මානුධම්මපටිපත්තියා පන මං පූජෙන්තී"ති වත්වා ධම්ම පදෙ අත්තවග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ.

"අත්තදත්ථං පරත්ථෙන බහුනා'පි න හාපයෙ,
අත්තදත්ථමභිඤ්ඤාය සදත්ථපසුතො සියා"ති.

තත්ථ "අත්තදත්ථ"න්ති කාකණිකමත්තනාමපි අත්තනො අත්ථං; "පරත්ථෙන බහුනාපී"ති සහස්සමත්තෙනා'පි පරස්ස අත්ථෙන; "න හාපයෙ"ති පුග්ගලො නෙව පරිහාපෙය්‍ය; ගිහිස්ස තාව කාකණිකමත්තෙනා'පි අත්තනො අත්ථාය ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා නිප්ඵාදෙති. න පරත්ථෙ. ඉදං තු එවං අකථෙත්වා කම්මඤ්ඤ සීසෙන කථිතං. තස්මා අත්තදත්ථං න හාපෙමී'ති භික්ඛුනා සඞ්ඝස්ස උපත්‍ථානං වෙත්තියපටිසංඛරණාදිකිච්චං උපජ්ඣායාදි වත්තං වා න හාපෙතබ්බං. ආභිසමාචාරිකවත්තං හි පූරෙන්තො යෙව අරියඵලාදීනි සච්ඡිකරොති. තස්මා අයම්පි අත්තදත්ථොව. යො පන අචාරඩ්ඪිපස්සකො අජ්ජ අජ්ජෙවා'ති පටිවෙධං පත්ථයන්තො විචරති, තෙන උපජ්ඣායාදිවත්ත'ම්පි හාපෙත්වා අත්තනො කිච්චමෙව කාතබ්බං. "අත්තදත්ථමභිඤ්ඤාය"ති අයමෙව අත්තනො අත්ථො'ති එවරූපං අත්තදත්ථං සල්ලක්ඛෙත්වා; "සදත්ථපසුතො සියා"ති තස්මිං සතෙ අත්ථෙ උග්ගහත්ථපරිපුච්ඡාසීකඛු භවෙය්‍යාති. ගාථාවසානෙ අත්තදත්තත්ථෙරො'පි අරහත්තං පාපුණි'ති. **අත්තදත්ථත්ථෙරවත්ථු.**

ධම්මපදස්ස භික්ඛුවග්ගෙ ධම්මාරාමත්ථෙරවත්ථු'පි ආහරිතබ්බං. එවං පටිපත්තිපූජා සත්ථුපසන්නා වෙව උත්තමපූජා වා'ති දට්ඨබ්බා. යථා පන පබ්බජිතො ආමිසපූජකො, න ධම්මානුධම්ම පටිපන්නො නාම. න තථා ගහට්ඨො. ආමිසපූජකොහි ගහට්ඨො ධම්මානුධම්මපටිපන්නො නාම. තෙන මහාපරිනිබ්බාණසුත්ත වණ්ණනායං ගහට්ඨස්ස ධම්මානුධම්මපටිපජ්ජනාධිකාරෙ "දානං දෙති ගන්ධපූජං මාලාපූජං ච කරොතී"ති වුත්තං. ආමිසපූජකො හි ගහට්ඨො; යො අත්තනො සන්තාන දින්නොවාදෙ තං කරොතී නාම. ඔවාදකාරකො ච පූජෙති නාම. තස්මා සො සත්ථු ඔවාදානුරූපං කතෙන ආමිසපූජාකරණසංඛාතෙන අත්තනො ගුණෙන සන්තානං පූජෙති නාමා"ති. එවං යො යථා වුත්ත බාලපණ්ඩිතසෙවනාය ච අනුප්පබෙධෙන පූජනෙය්‍යභාවූපගතෙ ඵුක්කඨෙ බුද්ධාදිකෙ සතෙන පූජෙති සක්කරොති පසංසති, සො

ති තං සුඛං පපෙපාති. යො තඛ්ඛිපරිතෙ අසනෙන පූජෙති, සො දුක්ඛං.

තත්‍රිමානි වත්‍ථූනි:—එකදා කිර දෙවදත්තො රහොගතො "සාරිපුත්තස්ස පරිසා මොග්ගල්ලානස්ස පරිසා'ති එවං විසුං විසුං ධුරා අහෙසුං, අහමපි එකං ගණ්ඩුරං නීහරාමි, න ච සක්කා විනා ලාභෙන පරිසං උප්පාදෙතුං, හන්දාහං අජාතසත්තුනා සද්ධිං එකතො හුත්වා ලාභං නිබ්බත්තෙමී"ති චින්තෙත්වා සංඝභෙදකක්ඛකෙ ආගතනයෙන අජාතසත්තුං ඉද්ධාභිහාරියෙන පසාදෙසි. සොපි තස්ස පසීදිත්වා අසනත්තං පග්ගය්හ තස්ස සක්කාරං කත්තුකාමො බහුධනං පරිච්චජිත්වා ගයාසීසෙ විහාරං කාරෙත්වා දෙවසිකං පඤ්චථාලිපාකසතානි අදාසි. සාසං පාතං දෙවදත්තං පඨානං ච අගමාසි. සොපි හෙට්ඨා වුත්තනයෙන දෙවදත්තස්ස වචනං ගහෙත්වා පිතරං ඝාතෙත්වා අත්තනො පඨමමග්ගඵලූපනිස්සයං භින්දිත්වා දුක්ඛං පපෙපාති. සොපි යෙව,

අතීතෙ බාරාණසියං දිසාපාමොක්ඛාචරියස්ස පඤ්චඅන්තෙවාසිමානවකසතඛ්ඣන්තරෙ සඤ්ජීවො නාම මාණවො අහොසි. සොපි ආචරියස්ස සන්තිකෙ මන්තුග්ගහණමන්තමෙව අග්ගහෙසි. න පට්ඨාහනමන්තං. සොපි එකදිවසං මාණවෙහි සද්ධිං දාරූනමත්ථාය අරඤ්ඤං ගන්ත්වා මන්තව්‍යග්ඝං දිස්වා "හොඃ! ඉමං උට්ඨාපෙස්සාමී"ති ආහ. තෙ "සචෙ සක්කොසි උට්ඨාපෙහී"ති වත්වා රුක්ඛං අභිරුහිංසු. සොපි මන්තං පරිවත්තෙත්වා සක්කරිත්වා තං පහරි. ව්‍යග්ඝොපි උට්ඨාය වෙගෙනාගන්ත්වා සඤ්ජීවං ඝලනාළියං ඛසිත්වා, ජීවිතක්ඛයං පාපෙත්වා තත්ථෙව පති. සඤ්ජීවොපි තත්ථෙව පති. උභොපි එකට්ඨානෙයෙව මතා නිපජ්ජිංසු. මාණවා ආගන්ත්වා ආචරියස්ස කථෙසුං. සොපි "නාථා! අසනත්තපග්ගහකරෙ නාම අයුත්තට්ඨානෙ සක්කාරසම්මානං කරොන්තා එවරූපං දුක්ඛං පටිලභන්තියෙවා"ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ.

"අසනත්තං යො පග්ගණ්හාති අසනත්තං චූපසෙවති,
තමෙව ඝාසං කුරුතෙ ව්‍යග්ඝෙඝා සඤ්ජීවකං යථා"ති.

තත්ථ "අසනත්ත"න්ති තීහි දුච්චරිතෙහි සමන්නාගතං දුස්සීලං පාපධම්මං; "යො"ති ඛත්තියාදීසු යො කොචි; "පග්ගණ්හාති"ති පබ්බජිතං වා චීවරාදිසම්පදානෙන, ගහට්ඨං වා උපරාජසෙනාපතිට්ඨානාදිසම්පදානෙන පග්ගණ්හාති සක්කාරසම්මානං කරොති; "උපසෙවතී"ති භජති; "තමෙව ඝාස"න්ති දුස්සීලො තමෙව අත්තනො සම්පග්ගණ්හකං ඛාදති; යං කරොති තං ඝාසති ඛාදති විනාසං පාපෙතී'ති අත්ථො. කිමිව? යථා සංජීවකෙ

මානවෙන මත්තං පරිවත්තෙත්වා මනව්‍යඝෙඤ්ඤා ජීවිතසමපදානෙන සමපඤ්ඤහිතො අත්තනො ජීවිතදායකං සංජීවමෙව ජීවිතා වොරොපෙත්වා විනාසං පාපෙසි. එවමඤ්ඤෙපි යො යං අසන්තං සමපඤ්ඤාණාති, සො දුස්සීලො තං අත්තනො සමපඤ්ඤාණඤ්ඤෙව විනාසෙති. එවං අසන්තං සමපඤ්ඤාණකා විනාසං පාපුණන්තීත්‍යත්ථො. ඨකනිපාතෙ ඝ.ජීවසුත්තං

අතීතෙ බාරාණසියං එකො චම්මසාටකො නාම පරිබ්බාජකො අහොසි. තස්ස කිර චම්මමෙව නිවාසනං පාරුපණඤ්ච. සො එකදිවසං බාරාණසියං භික්ඛාය චරන්තො එළකානං යුජ්ඣන ට්ඨානං පාපුණි. අථෙකො එළකෝ තං දිස්වා පහරිතුකාමො ඔසක්කි. පරිබ්බාජකො "එසමඤ්ඤං අපච්චිං කරොතී"ති සඤ්ඤාය අපවිජ්ඣිත්වා "ඉමෙසං එත්තකානං මනුස්සානමන්තරෙ අයං එකොව එළකො අමහාකං ගුණං ජානාතී"ති තස්ස අඤ්ජලිං පඤ්ඤාය අට්ඨාසි. තං දිස්වා ආපණෙ නිසින්නා පණ්ණවානිජෝ "මා බ්‍රාහ්මණ! ඛණිකදස්සනෙන චතුපපදස්ස විස්සාසමාපජ්ජි සො හි දළ්හපපහාරං ඉච්ඡන්තො ඔසක්කතී"ති නිවාරෙසි. තං ඛණඤ්ඤෙව එළකො වෙගෙනාගන්ත්වා උරමහි පහරිත්වා තත්ථෙව පාතෙසි. සො වෙදනාපපත්තො තත්ථෙව නිපන්නො

"එවං සො නිහතො සෙති යො අප්පජං පසංසති,
යථාහමජ්ජ පහටො හතො මෙණ්ඩෙන දුම්මතී"ති.

පරිදෙවමානො කාලමකාසි. තත්ථ "සො නිහතො සෙතී"ති සො අප්පජනෙය්‍යං පසංසකො තෙන අප්පජනෙය්‍යෙන මාරිතො නිපජ්ජති; "අප්පජ"න්ති අප්පජනෙය්‍යප්‍රඝඨං; "යථාහ මජ්ජා"ති යථා අහං අජ්ජ; අසන්තං සමපඤ්ඤහං කත්වා ඨිතො; "පහටො"ති මෙණ්ඩෙන දළ්හපපහාරෙන පහරිතො; "හතො"ති මාරිතො; "දුම්මතී"ති නිපජ්ඣෙත්තු; එවං යො අඤ්ඤොපි අසන්තං සමපඤ්ඤහං කරිස්සති, සොපි අහං විය දුක්ඛං අනුභවිස්සතී'ති වුත්තං හොති. සො යෙව ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං එවං නාමකොව පරිබ්බාජකො හුත්වා තථෙව පටිපජ්ජන්තො එළකෙන පහටො අහොසී'ති.

චතුක්කනිපාතෙ චම්මසාටකජාතකෙ පරිබ්බාජකවත්ථු.
උක්කණ්ඨුප්පනෙය්‍යත්ථෙ කථා.

අපි ච පබ්බජිතෙසු ආචරියුපජ්ඣායා අන්තෙවාසිකාදීනං පූජනෙය්‍යා; වුඩ්ඪතරා නවකානං; සබ්බෙ පබ්බජිතා ගහට්ඨානං; ගහට්ඨෙසු ච භාතුභගිනියො කණිට්ඨානං; පුත්තානං මාතාපිතරො; කුලවධූනං සාමිකා; සස්සුසසුරා"ති. එවමෙත්ථ පූජ

නෙය්‍යා'ති වෙදිතබ්බා. එතෙසමපි හි පූජා කුසලධම්මසමාදානත්තා ආයුආදීනං වුඩ්ඪිහෙතුත්තා ච මඞ්ගලමෙව. තෙනාහ භගවා:—චක්කවත්තිසුත්තෙ "තෙ මත්තෙය්‍යා භවිස්සන්ති පෙත්තෙය්‍යා සාමඤ්ඤා බ්‍රහ්මඤ්ඤා කුලෙජෙට්ඨාපචායිනො ඉදං කුසලධම්මං සමාදාය වත්තිස්සන්ති, තෙ කුසලානං ධම්මානං සමාදානහෙතු ආයුනා'පි වණ්ණෙන'පි වඩ්ඪිස්සන්ති"'ති. තත්ථ "තෙ"'ති යෙ සික්ඛාවෙ! වීසතිවස්සසහස්සායුකානං මාතා පිතූනං පුත්තා චත්තාළීසවස්සසහස්සායුකා මනුස්සා භවිස්සන්ති තෙ පුත්තභූතා මනුස්සා; "මත්තෙය්‍යා"'ති මාතු හිතා මාතරි සම්මා පටිපන්නා; "පෙත්තෙය්‍යා"'ති පිතුහිතා; "සාමඤ්ඤා"'ති සමණානං හිතා; "බ්‍රහ්මඤ්ඤා"'ති බ්‍රාහ්මණානං හිතා; 'කුලෙජෙට්ඨාපචායිනො"'ති අත්තනො කුලෙ ජෙට්ඨානං. මහාපිතු චූලපිතුජෙට්ඨභාතුකාදීනං වුඩ්ඪානං අපචායිනො; නීචවුත්තිණා; "කුසලාන"'න්ති අනවජ්ජලක්ඛණානං; "සමාදානහෙතූ"'ති (1) සමාදානවත්තනහෙතූ'ති. **පූජනෙය්‍යපූජා කථා.**

එවං ඉමාය ගාථාය බාලඅසෙවනාදිමඞ්ගලත්තයං වුත්තං. තම්පි සබ්බං ඉධ පසංසාදිසම්පත්තිවුඩ්ඪිහෙතුත්තා මඞ්ගල'න්ති වෙදිතබ්බං. අට්ඨකථායනතු බාලඅසෙවනා බාලසෙවනාපචයභයාදි පරිත්තාණෙන උභයලොකහිතහෙතුත්තා, පණ්ඩිතසෙවනා පූජනෙය්‍යපූජා ච නිබ්බාණසුගතිහෙතුත්තා, මඞ්ගල'න්ති වුත්තං ඉදමපි පථ්‍යාවත්ත'න්ති.

පඨමගාථායත්ථවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දුතියගාථාය:—පතිරූපදෙසවාසොති අනුවජ්ජිකෙ දෙසෙ නිවාසො; දෙසො ච නාම ගාමනගරජනපදාදි යො කොචි සත්තානං නිවාසොකාසො. **පුබ්බෙති** පුරා; අතීතජාතිසූ'ති අත්ථො. **කතපුඤ්ඤතාති** උපචිතකුසලතා; **අත්තසම්මාපණිධීති** අත්තනො සම්මා පණිධානං; ඨපනං යුඤ්ජනං. **එතන්ති** යො ච පතිරූපදෙසවාසො යා ච පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤතා යො ච අත්තසම්මාපණිධි, ඉදමපි තිවිධං; **එතං මඞ්ගල'න්ති ගණ්හ දෙවතෙ!'ති** අයමෙත්ථ සංඛෙපො.—අයං හෙත්ථ විත්ථාරො. පතිරූපදෙසවාසො නාම යත්ථ චතසෙසා පරිසා විවරන්ති, දානාදීනි පුඤ්ඤකිරියවත්ථූනි පවත්තන්ති, නවඞ්ගං සත්ථුසාසනං දිපත්ති, තත්ථ නිවාසො සත්තානං පුඤ්ඤකිරියපචයත්තා මඞ්ගලන්ති වුච්චති.

---

(1) ◇ සමාදානසම්පත්තහානහෙතූති, කත්ථචි.

තත්‍රිදං වත්ථු:—සාවත්ථියං කිරෙකෝ අරියෝ නාම කෙවට්ටෝ පටිවසති. සෝ එකදිවසං බළිසෙන මච්ඡේ ගණ්හන්තෝ සාවත්ථියා උත්තරගාමචාරගාමේ පිණ්ඩාය චරිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතං තථෝ ආගච්ඡන්තං සත්ථාරං දිස්වා බළිසයට්ඨිං ඨපෙත්වා අට්ඨාසි. සත්ථා තස්සාවිදූරේ ඨත්වා "ත්වං කින්නාමෝ? ත්වං කිංනාමෝ?"ති සාරිපුත්තත්ථේරාදයෝ පුච්ඡි. තේ'පි "අහං සාරිපුත්තෝ, අහං මොග්ගල්ලානෝ"ති ආදිනා සක සක නාමානි කථේසුං. කෙවට්ටෝ "සත්ථා සබ්බේසං නාමානි පුච්ඡති, මමා'පි නාමං පුච්ඡිස්සති"ති චින්තේසි. සත්ථා තස්ස චිත්තං ඤත්වා "උපාසක! ත්වං කිං නාමෝ?" ති පුච්ඡි. "අහං භන්තේ! අරියෝ නාමා"ති අථස්ස භගවා "න උපාසක! තාදිසා පාණාතිපාතිනෝ අරියා නාම හෝන්ති, අරියා පන සත්තානං අවිහිංසනභාවේ සිතා"ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ධම්මපදස්ස ධම්මට්ඨවග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ.

"න තේන අරියෝ හොති යේන පාණානි හිංසති,
අහිංසා සබ්බපාණානං අරියෝ'ති පවුච්චති"ති.

තත්ථ "තේනා"ති තේන කාරණේන; "හිංසති"ති විහේඨේති; "පවුච්චති"ති මේත්තාදි භාවනාය ඨිතත්තා හිංසාතෝ ආරකාව ඨිතෝ පුග්ගලෝ අරියෝ'ති කථියති'ති. ගාථාවසානේ කෙවට්ටෝ සෝතාපන්නෝ අහොසි. එවං තස්ස පතිරූපදේසවාසෝ සවණපුඤ්ඤකිරියවත්ථූපචයත්තා මඞ්ගලනාමි.

කෙවට්ටවත්ථු.

අපි ච;—**පතිරූපදේසෝ නාම**, යත්ථ බෝධිමණ්ඩපදේසෝ ධම්මචක්කපවත්තිපදේසෝ චාදසයෝජනාය පරිසාය මජ්ඣේ සබ්බඤ්ඤුභාවමදං ඡින්දිත්වා යමකපාටිහාරියදස්සිතගණ්ඩම්බරුක්ඛමූලපදේසෝ දෙවෝරොහණපදේසෝ යෝ වා පනඤ්ඤම්පි සාවත්ථිරාජගහාදිබුද්ධාදිවාසපදේසෝ, තත්ථ නිවාසෝ සත්තානං ච අනුත්තරියපටිලාභපච්චයතෝ මඞ්ගලං. අනුත්තරියා'නි ච නාම අඤ්ඤේන උත්තරිතරේන රහිතානි නිරුත්තරානි රූපදස්සනාදීනි; "ඉධ භික්ඛවේ! එකච්චෝ හත්ථිරතනම්පි දස්සනාය ගච්ඡති, අස්සරතනම්පි මණිරතනම්පි දස්සනාය ගච්ඡති, උච්චාවචං වා පන දස්සනාය ගච්ඡති, සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා මිච්ඡාදිට්ඨිකං මිච්ඡාපටිපන්නං දස්සනාය ගච්ඡති අත්ථේතං භික්ඛවේ! දස්සනං, නේතං නත්ථී'ති වදාමි. තඤ්ච ඛෝ භික්ඛවේ! එතං දස්සනං හීනං ගම්මං පොථුජ්ජනිකං අනරියං අනත්ථසංහිතං, න නිබ්බිදාය න විරාගාය න නිරෝධාය න උපසමාය න අභිඤ්ඤාය න සම්බෝධාය න නිබ්බානාය සංවත්තති. යෝ ච ඛෝ

භික්ඛවෙ! තථාගතං වා තථාගතසාවකං වා දස්සනාය ගච්ඡති නිවිඨසඩ්ඩො නිවිඨපෙමො එකන්තගතො අභිපසන්නො, එතදනුත්තරියං භික්ඛවෙ! දස්සනානං සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බාණස්ස සච්ඡිකිරියාය, යදිදං තථාගතං වා තථාගතසාවකං වා දස්සනාය පෙ අභිපසන්නො ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ! දස්සනානුත්තරියං. ඉධ භික්ඛවෙ! එකච්චො භෙරිසද්දම්පි සවණාය ගච්ඡති වීණාසද්දම්පි සවණාය ගච්ඡති උච්චාවචං වා පන සවණාය ගච්ඡති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස මිච්ඡාපටිපන්නස්ස ධම්මසවණාය ගච්ඡති, අත්ථෙතං භික්ඛවෙ! සවණං, නෙතං නත්ථී'ති වදාමි. තඤ්චඛො භික්ඛවෙ! සවණං හීනං ගම්මං පෙ න නිබ්බාණාය සංවත්තති. යො ච ඛො භික්ඛවෙ! තථාගතස්ස වා තථාගතසාවකස්ස වා ධම්මං සවණාය ගච්ඡති නිවිඨසඩ්ඩො නිවිඨපෙමො එකන්තගතො අභිපසන්නො, එතදනුත්තරියං භික්ඛවෙ! සවණානං සත්තානං විසුද්ධියා පෙ සච්ඡිකිරියාය යදිදං තථාගතස්ස වා තථාගතසාවකස්ස වා ධම්මසවණාය පෙ අභිපසන්නො. ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ! සවණානුත්තරියං. ඉධ භික්ඛවෙ! එකච්චො පුග්ගලො පුත්තලාභම්පි ලභති දාරලාභම්පි ලභති ධනලාභම්පි ලභති උච්චාවචං වා පන ලාභං ලභති, සමණෙ වා බ්‍රාහ්මණෙ වා මිච්ඡාදිට්ඨිකෙ මිච්ඡාපටිපන්නෙ සද්ධං පටිලභති, අත්ථෙසො භික්ඛවෙ! ලාභො, නෙසො නත්ථී'ති වදාමි. සො ච ඛො භික්ඛවෙ! ලාභො හීනො ගම්මො පෙ න නිබ්බාණාය සංවත්තති. යො ච ඛො භික්ඛවෙ! තථාගතෙ වා තථාගතසාවකෙ වා සද්ධං පටිලභති නිවිඨසඩ්ඩො පෙ එතදනුත්තරියං භික්ඛවෙ! ලාභානං සත්තානං විසුද්ධියා පෙ සච්ඡිකිරියාය, යදිදං තථාගතෙ වා තථාගතසාවකෙ වා සද්ධං පටිලභති පෙ අභිපසන්නො. ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ! ලාභානුත්තරියං. ඉධ භික්ඛවෙ! එකච්චො හත්ථිසම්මම්පි සික්ඛති අස්සසම්මම්පි රථසම්මම්පි ථරුසම්මම්පි සික්ඛති උච්චාවචං වා පන සික්ඛාපදං සික්ඛති, සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස මිච්ඡාපටිපන්නස්ස සික්ඛති. අත්ථෙසා භික්ඛවෙ! සික්ඛා, නෙසා නත්ථී'ති වදාමි. සා ච ඛො භික්ඛවෙ! එසා සික්ඛා හීනා ගම්මා පෙ න නිබ්බාණාය සංවත්තති. යො ච ඛො භික්ඛවෙ! තථාගතප්පවෙදිතෙ ධම්මවිනයෙ අධිසීලසික්ඛං සික්ඛති අධිචිත්තසික්ඛං සික්ඛති අධිපඤ්ඤාසික්ඛං සික්ඛති නිවිඨසඩ්ඩො නිවිඨපෙමො අභිපසන්නො. එතදනුත්තරියං භික්ඛවෙ!

සික්ඛානං සත්තානං විසුද්ධියා...පෙ...සච්ඡිකිරියාය, යදිදං තථාගතප්පවෙදිතෙ ධම්මවිනයෙ අධිසීලසික්ඛං සික්ඛති...පෙ... අභිප්පසන්නෝ. ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ! සික්ඛානුත්තරියං. ඉධ භික්ඛවෙ! එකච්චෝ ඛත්තියම්පි පරිවරති බ්‍රාහ්මණම්පි ගහපතිම්පි පරිවරති උච්චාවචං වා පන පරිවරති, සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා මිච්ඡාදිට්ඨිකං මිච්ඡාපටිපන්නං පරිවරති. අත්ථෙසා භික්ඛවෙ! පාරිචරියා. නෙසා නත්ථී'ති වදාමි. සා ච ඛෝ භික්ඛවෙ! එසා පාරිචරියා හීනා ගම්මා...පෙ...න නිබ්බාණාය සංවත්තති. යෝ ච ඛෝ භික්ඛවෙ! තථාගතං වා තථාගතසාවකං වා පරිවරති නිට්ඨසඩ්ඩෝ...පෙ...අභිප්පසන්නෝ. එතදනුත්තරියං භික්ඛවෙ! පාරිචරියානං සත්තානං විසුද්ධියා...පෙ...සච්ඡිකිරියාය, යදිදං තථාගතං වා තථාගතසාවකං වා පරිවරති...පෙ... අභිප්පසන්නෝ. ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ! පාරිචරියානුත්තරියං. ඉධ භික්ඛවෙ! එකච්චෝ පුත්තම්පි අනුස්සරති දාරම්පි ධනම්පි අනුස්සරති උච්චාවචං වා පන අනුස්සරති සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා මිච්ඡාදිට්ඨිකං මිච්ඡාපටිපන්නං අනුස්සරති. අත්ථෙසා භික්ඛවෙ! අනුස්සති. නෙසා නත්ථී'ති වදාමි. සා ච ඛෝ භික්ඛවෙ! එසා අනුස්සති හීනා ගම්මා...පෙ...න නිබ්බාණාය සංවත්තති. යෝ ච ඛෝ භික්ඛවෙ! තථාගතං වා තථාගතසාවකං වා අනුස්සරති නිට්ඨසඩ්ඩෝ...පෙ...අභිප්පසන්නෝ. එතදනුත්තරියං භික්ඛවෙ! අනුස්සතීනං සත්තානං විසුද්ධියා...පෙ... නිබ්බාණස්ස සච්ඡිකිරියාය, යදිදං තථාගතං වා තථාගතසාවකං වා අනුස්සරති...පෙ...අභිප්පසන්නෝ. ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ අනුස්සරිතානුත්තරිය'න්ති. එවං ඡක්කඞ්ඛුත්තරෙ අනුස්සරිය සුත්තෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි. තත්ථ "උච්චාවච"න්ති යං කිඤ්චි මහන්තං ඛුද්දකං උච්චං නිචං වා රූපං; 'හීන"න්ති නිහීනං; "ගම්ම"න්ති ගාම්කසන්තකං; "පොථුජ්ජනික"න්ති පුථුජ්ජන සන්තකං; "අනරිය"න්ති න අරියං; න උත්තමං; න පරිසුද්ධං; "අනත්ථසංහිත"න්ති න අත්ථසංහිතං; "නිබ්බිදායාති"ති වට්ටෙ නිබ්බින්දනත්ථං; "විරාගායා"ති රාගාදීනං විරජ්ජනත්ථං; "නිරොධායා"ති තෙසං අප්පවත්තිං; නිරුජ්ඣනත්ථං; "උපසමායා"ති තෙසං උපසමනත්ථං; "අභිඤ්ඤායා"ති අභිජානනත්ථං; "සම්බොධායා"ති සම්බොධිසඞ්ඛාත චතුමග්ගඤාණපටිවිජ්ඣනත්ථං; "නිබ්බාණායා"ති නිබ්බාණසච්ඡිකරණත්ථං; "නිට්ඨසඩ්ඩෝ"ති පතිට්ඨිතසඩ්ඩෝ; එසනයෝ දුතියපදෙ; "එකන්තගතෝ"ති එකන්තං ගතෝ; අචලසඩ්ඩෝ'ති අත්ථෝ. "අභිප්පසන්නෝ"ති අතිවියප්පසන්නෝ; "එතදනුත්තරිය"න්ති එතං අනුත්තරියං;

"විසුඩ්යා"ති විසුඩ්සමපාපණත්ථං; "සොකපරිදුවාන"න්ති සොකස්ස ච පරිදෙවිස්ස ච "අත්ථගමායා"ති අත්ථං ගමනත්ථං; "ඤායස්සා"ති විඤ්ඤාණසහිතස්ස මඟ්ගස්ස; "නිබ්බාණස්සා"ති අපචයනිබ්බාණස්ස; "පුත්තලාභ"න්ති පුත්තසඞ්ඛාතං ලාභං; "හත්ථිසම්"න්ති හත්ථිනිමිත්තං සික්ඛිතබ්බං හත්ථිසික්ඛං සික්ඛති; එසනායො සබ්බත්ථ. 'ථරූ'ති වෙත්ථ සබ්බමාවුධං; "උච්චාවච"න්ති මහන්තං ඛුද්දකං සිප්පං; තත්ථ රූපදස්සනෙසු අනුත්තරියං දස්සනානුත්තරියං. එසනායො සබ්බත්ථ. නිවිඨසඩ්ඪස්ස හි සද්ධෙනෝ වා භික්ඛුසඞ්ඝකසිණඅසුභනිමිත්තාදිනමඤ්ඤතරස්ස වා දස්සනං දස්සනානුත්තරියං නාම. න හත්ථිරතනාදිදස්සනං. රතනත්තයගුණකථාය තෙපිටකබුද්ධවචනස්ස ච සවණං සවණානුත්තරියං නාම. න ඛත්තියාදිගුණකථාය සවණං. සත්තවිධ අරියධනලාභො ච ලාභානුත්තරියං නාම. න මණිරතනාදිලාභො. සික්ඛාත්තයපූරණමෙව සික්ඛානුත්තරියං නාම. න හත්ථිසිප්පාදීනං සික්ඛනං. රතනත්තයපාරිචරියා ච පාරිචරියානුත්තරියං නාම. න ඛත්තියාදිපාරිචරියා. රතනත්තයඛ්ණානුස්සරණමෙව අනුස්සතානුත්තරියං නාම. න ඛත්තියගුණානුස්සරණ'න්ති තබ්බණ්ණනානයො. ආනන්දත්ථෙරො සායං පාතං සත්ථාරං චක්ඛුවිඤ්ඤුණෙන දට්ඨුං ලභති, ඉදං දස්සනානුත්තරියං නාම. අභික්ඛණං සද්ධම්මවචනං සොතුං ලභති, ඉදං සවණානුත්තරියං නාම. "සම්මා සම්බුඩ්ඛො භගවා"ති සත්ථරි සඩ්ඛං පවේදෙති, ඉදං ලාභානුත්තරියං නාම. සද්ධම්මසාසනෙ සික්ඛාත්තයං සික්ඛති, ඉදං සික්ඛානුත්තරියං නාම. අභික්ඛණං සත්ථාරං පරිවරති උපඨානං කරොති, ඉදං පාරිචරියානුත්තරියං නාම. සද්ධම්මලොකියලොකුත්තරගුණෙ අනුස්සරති, ඉදං අනුස්සතානුත්තරියං නාම. අඤ්ඤම්පි සොතාපන්නසකදාගාමිඅනාගාමිනො ආනන්දත්ථෙරො විය සද්ධම්මදස්සනං සද්ධම්මවචනසවණඤ්ච ලභන්ති. සත්ථරි සඩ්ඛං පවේදෙන්ති, සද්ධම්මසාසනෙ සික්ඛාත්තයං සික්ඛන්ති, සත්ථාරං පරිවරන්ති; සද්ධම්මගුණෙ අනුස්සරන්ති, ඉදමපි දස්සනානුත්තරියං නාම.=පෙ=අනුස්සතානුත්තරියං නාම. කල්‍යාණපුථුජ්ජනො පන ආනන්දත්ථෙරො විය සද්ධම්මදස්සනං සද්ධම්මවචනසවණඤ්ච ලභිත්වා සත්ථරි සඩ්ඛං පවේදෙත්වා සද්ධම්මසාසනෙ සික්ඛාත්තයං සික්ඛිත්වා සත්ථාරං පරිවරිත්වා සද්ධම්මගුණෙ අනුස්සරිත්වා තං දස්සනං තං සවණං තං ලාභං තං සික්ඛාත්තයං තං පාරිචරියං තං අනුස්සතිඤ්ච වඩ්ඪෙත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පාපුණාති, ඉදං දස්සනමෙව නාම. සවණමෙව නාම. අයං ලාභොයෙව නාම. සික්ඛායෙව නාම. පරිවරියා යෙව නාම. අනුස්සතියෙව නාම. මූලදස්සනනතු දස්සනානුත්තරියං නාම. තථා

මූලදස්සනසවණලාභසික්ඛාපාරිචරියානුස්සතියෝ. එත්ථ ච 'දස්සනානුත්තරිය'න්ති උත්තරිතරස්ස සත්ථුනෝ රූපදස්සනමත්තං නාධිප්පෙතං. අථ ඛෝ තස්ස රූපදස්සනමුඛේන අවෙච්චපසාදෙන බුද්ධගුණෙ ඔගාහෙත්වා දස්සනං. තේනාහ "ආනන්දත්ථේරෝ"ත්‍යාදි. තත්ථ දළ්හභත්තෝ දස්සනං; සත්ථු රූපකායෝ. තත්ථා'පි විසෙසතෝ රූපායතනං. තේනාහ 'චක්ඛුවිඤ්ඤාණේන දළ්හභ'න්ති. නත්ථි ඉතෝ උත්තර'න්ති අනුත්තරං, තදේව අනුත්තරියං; දස්සනඤ්ච තං අනුත්තරියඤ්චා'ති=දස්සනානුත්තරියං. සෙසෙසු'පි එසෙවනයෝ. අයන්තු විසෙසෝ. සුයති'ති සවණං; සත්ථුවචනං; ලභතී'ති ලාභෝ; සත්ථරිසඞ්ඛාතභත්තතෝ සික්ඛා; සීලසමාධිපඤ්ඤා. පරිවරණං පාරිවරියා; උපට්ඨානං. අනුස්සරණං අනුස්සති; සත්ථුගුණානුස්සරණං. "ඉදම්පී"ති පුබ්බෙ වුත්තතෝ නිබ්බිසෙසත්තා වුත්තං. "සත්ථුදස්සන"න්ති ආනන්දත්ථේරෝ විය පසාදභාවමෙත්තානුබ්බකං සත්ථු දස්සනං ලභිත්වා. "සික්ඛාත්තය"න්ති පුබ්බභාගසික්ඛාත්තයං සික්ඛිත්වා "තං දස්සන"න්ති දස්සනමුඛේන පවත්තං විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා දස්සනමුඛේන යාව අනුලොමඤ්ඤාණං විපස්සනාඤ්ඤාණං ච වඩ්ඪෙත්වා තදනන්තරං අට්ඨමකභූමිං ඔක්කමනෙනා හි දස්සනං ලභිත්වා මග්ගං පාපුණාති නාම. ඉතෝ පරං පවත්තිදස්සනං දස්සනමෙව නාම. මූලදස්සනං සච්චදස්සනස්සා'පි කාරණභාවතෝ දස්සනානුත්තරියං නාම්. එස්නයෝ සෙසානුත්තරියෙසු'පි. "ඉති'පි සෝ භගවා"ති ආදිනා බුද්ධානුස්සති වසෙන් අනුස්සතිඤ්ඤාණං උප්පාදෙත්වා පදට්ඨානං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අනුස්සතිං වඩ්ඪෙත්වා'ති වුත්තෝ'ති. තථෙවාහ **එකඞ්ගුත්තරවණ්ණනායඤ්ච**,

සාවත්ථියං කිරේ'කෝ වක්කලි නාම බ්‍රාහ්මණෝ පටිවසති' සෝ එකදිවසං සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරන්තං සත්ථු රූපදස්සනෙන අතිත්තෝ සත්ථාරං දිස්වා සත්ථාරා සද්ධිං යෙව ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථු දෙසනං සුත්වා සඞ්ඝං පටිලභිත්වා "එවාහං නිච්චං සත්ථාරං දට්ඨුං ලභිස්සාමී"ති සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ආහාරඋජ්ජනකාලතෝ අඤ්ඤස්මිං කාලෙ යථා ඨත්වා සත්ථාරං පස්සති තථා සීතෝ සජ්ඣායකම්මට්ඨානමනසිකාරාදීනි ඡඩ්ඩෙත්වා සත්ථාරං ඔලොකෙනෙනා විහාසි. සත්ථා තස්ස ඤාණපරිපාකං ආගමෙනෙනා චිරකාලං කිඤ්චි අවත්වා තස්මිං පරිපක්කඤාණෙ "කිනෙත වක්කලි! ඉමිනා පූතිකායෙන දිට්ඨෙන? යෝ ඛෝ වක්කලි! ධම්මං පස්සති, සෝ මං පස්සති, යෝ ධම්මං න පස්සති, සෝ මං න පස්සති ධම්මඤ්හි වක්කලි! පස්සන්තෝ මං පස්සති, මං පස්සන්තෝ ධම්මං පස්සතී"ති වත්වා උපක්කණ්ඨාය වස්සූපනායිකාය රාජගහං ගන්ත්වා වස්සූපනායිකා

දිවසෙ "අපෙහි වක්කලී!"ති තමපණාමෙසි. සො ඨාතුං අසක්කොනෙතා "කිං? මයඤ්ං ජීවිතෙන යොහං සත්ථාරං දට්ඨුං න ලභිස්සාමී"ති පබ්බතතො අත්තානං පාතෙතුං ගිජ්ඣකූටං අභිරුහි. සත්ථා තමත්ථං ඤත්වා "අයං මෙ සන්තිකා අස්සාසං අලභන්තො මඤ්ඤථූපනිස්සයං නාසෙය්යා"ති වෙළුවනෙ නිසින්නොව ඔභාසං මුඤ්චිත්වා අත්තානං දස්සෙත්වා තස්ස බලවපීතිං උපපාදෙන්තො ධම්මපදස්ස භික්ඛුවග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ.

"පාමොජ්ජබහුලො භික්ඛු පසන්නො බුද්ධසාසනෙ,
අධිගච්ඡෙ පදං සන්තං සංඛාරූපසමං සුඛ"න්ති.

තත්ථ "පාමොජ්ජබහුලො"ති පකතියා'පි පාමොජ්ජබහුලො; "පසන්නො"ති පසාදං රොචෙන්තො; "අධිගච්ඡෙ පදං සන්ත"න්ති නිබ්බාණ සංඛාතං සන්තිකොට්ඨාසං අධිගච්ඡෙය්ය; "සංඛාරූපසමං සුඛ"න්ති සබ්බසඞ්ඛාරානං උපසමභූතං පරමං සුඛං; ඉමං ච පන වත්වා සත්ථා හත්ථං පසාරෙත්වා "එහි වක්කලි! මාභායී"ති ආහ. සො "සත්ථා මෙ දිට්ඨො එහී'ති ච අවහාන'මපි ලද්ධ"න්ති බලවපීතිං උපපාදෙත්වා කුතො ගච්ඡාමී'ති අත්තනො ගමනභාවං අජානිත්වාව සද්ධූ සමුද්ධා ආකාසෙ පක්ඛන්දිත්වා පඨමපාදෙන පබ්බතෙ සිතොයෙව සත්ථාරා වුත්තගාථං ආවජ්ජෙන්තො ආකාසෙ යෙව පීතිං වික්ඛම්භෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා සත්ථාරං වන්දමානොව ඔතරි. ධම්මපදවණ්ණනාදිසු වක්කලිත්ථෙර වත්ථු.

එවං තස්ස බුද්ධාදිවාසපපදෙසවාසො සද්ධූරූපදස්සනං දස්සනානුත්තරියං. සද්ධූදෙසනාසවණං සවණානුත්තරියං. සත්ථරි සඛා පටිලාභො ලාභානුත්තරියං. සික්ඛාත්තයපූරණං සික්ඛානුත්තරියං. සද්ධූපරිවරණං පාරිවරියානුත්තරියං. සද්ධූ ගුණානුස්සරණා අනුස්සතානුස්සරිය'න්ති, ඉමානුත්තරියපටිලාභස්ස පච්චයො හොති'ති. අපිච පතිරූපදෙසවාසො නාම පුරිමාය දිසාය කජඞ්ගලං නාම නිගමො, තස්සාපරෙන මහාසාලා, තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා, ඔරතො මජ්ඣෙ, පුරත්ථිමාය දක්ඛිණාය අනුදිසාය සල්ලවතී නාම නදී, තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා, ඔරතො මජ්ඣෙ, දක්ඛිණාය දිසාය සෙතකණ්ණිකං නාම නිගමො, තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා, ඔරතො මජ්ඣෙ, පච්ඡිමාය දිසාය ථූනං නාම බ්‍රාහ්මණගාමො, තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා, ඔරතො මජ්ඣෙ, උත්තරාය දිසාය උසිරද්ධජො නාම පබ්බතො, තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා, ඔරතො මජ්ඣෙ'ති. එවං චම්මක්ඛන්ධකෙ පරිච්ඡින්නො මජ්ඣිමදෙසනාමකො ජනපදෙ. එකනිපාතගුත්තරවණ්ණ

තාසමපි තදේව බ්‍රහ්මජාලං දෙසෙත්වා අයඤ්ච ජනපදෙ මුදිඝඤ්ඤතොතා, උප්පුකෙන කත්ථචි අසී'ති ඔජතෝ අහොසි. කත්ථචි යොජනසතිකෝ, කත්ථචි ලියොජනසතිකෝ, මජ්ඣෙ පන තියොජනසතිකෝ, පරියන්තපරිකෙඛපෙන නවයොජනසතිකෝ'ති වුත්තං. එත්ථ බුද්ධපවෙණිකබුද්ධසාරිපුත්තමොග්ගල්ලානාදයෝ මහාසාවකා බුද්ධුපට්ඨාකෝ බුද්ධමාතාපිතරෝ චක්කවත්තී රාජානෝ ච උපපජ්ජන්ති. තත්ථ සත්තා චක්කවත්තිරඤ්ඤෝ ඔවාදං ගහෙත්වා පඤ්චසීලෙ පතිට්ඨාය සග්ගපරායණා හොන්ති. තථා පවෙණිකබුද්ධොවාදෙ ච පතිට්ඨාය. බුද්ධසාවකොවාදෙ පතිට්ඨහන්තා පන නිබ්බාණ සුගතිපරායණා. තසමා තත්ථ වාසෙ ඉමාසං සම්පත්තීනං පච්චයතෝ මඟල'නති වුච්චති.

එකඩ්ඪතානරවණ්ණනාය නිට්ඨිතා.

අපි ච උපාදයුපාදාය'පි මජ්ඣිමදෙසෝ ලබ්භති. සකලෝ'පි හි ජම්බුදීපෝ මජ්ඣිමදෙසෝ නාම. සෙසදීපා පච්චන්තිමා ජනපදා. තම්බපණ්ණිදීපෙ අනුරාධපුරං මජ්ඣිම දෙසෝ නාම. සෙසා පච්චන්තා'ති වුත්තං. තම්පි යුජ්ජති. අනුරාධපුරසම්මිං හි මුටසීවරඤ්ඤෙ දුතියපුත්තෙනා දෙවානම්පි යතිස්සෙනා නාම. මහාමහින්දත්ථෙරොවාදෙ පතිට්ඨාය මහාපුඤ්ඤුනි කත්වා චත්තාළීසවස්සානි රජ්ජං කාරෙත්වා කාලං කත්වා තාවතිංස දෙවලොකෙ නිබ්බත්තති. තතොමුටසීවරඤ්ඤෙ උත්තරියෙ නාම වතුත්ථෙ පුත්තෙනා දසවස්සානි රජ්ජං කාරෙසි. තථා තස්සෙව මහාසිවෙ නාම පඤ්චමපුත්තෙනා. තථා තස්සෙව සූරතිස්සෙ නාම සත්තමපුත්තෙනා. තථා සෙනෙ ගුත්තෙනාවා'ති වෙ දමිළ රාජපුත්තා සූරතිස්සරාජානං අපනෙත්වා අනුරාධපුරෙ වාදස වස්සානි රජ්ජං කාරෙසුං. තදා මුටසීවරඤ්ඤෙ අස්සෙලෝ නාම නවමෙ පුත්තෙනා සෙනගුත්තරාජානෙ අපනෙත්වා දසවස්සානි රජ්ජං කාරෙසි. තදා එලාරෙ නාම දමිළ රාජා අස්සෙලරාජානං අපනෙත්වා චත්තුවත්තාළීසවස්සානි රජ්ජං කාරෙසි. තදා දෙවානං පියතිස්සස්ස නත්තා කාකවණ්ණතිස්සස්ස රඤ්ඤෙ පුත්තෙනා දුට්ඨගාමණී අභයෙ නාම එලාරරාජානං ඝාතෙත්වා ලංකාදිපෙ අනුරාධපුරෙ එකරාජා අහොසි. ඉති සෝ දෙවානංපියතිස්සස්ස මරණවස්සතෝ පට්ඨා ජන්නවුති වස්සමත්ථකෙ රජ්ජං කරෙසි. තදා දෙවානංපියතිස්සදෙවපුත්තෙනා සඞ්ඛාරානං අනිච්චතං පස්සිත්වා අධිමුත්තකාලකිරියාය තාවතිංසභවනතෝ චවිත්වා ලංකාදීපෙ සෙඛිකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා සත්තවස්සිකකාලෙ පබ්බජිත්වා අරහා අහොසි. අඤ්ඤෙපි තත්ථ වසිත්වා මඟඵලං පත්තා ගණනපථං වීතිවත්තා'ති.

ඉතිරූපදෙසවාස කථා.

පුබ්බ කතපුඤ්ඤතා නාම අතීතජාතිසු බුද්ධපච්චෙකබුද්ධසාවකේ ආරබ්භ උපචිතකුසලෝ කතාධිකාරෝ. එවරූපෝ හි උස්සන්නකුසලමූලෝ හුත්වා තෙනෙව කුසලමූලෙන බුද්ධස්ස වා බුද්ධසාවකස්ස වා දේසනං සුත්වා අරහත්තං පාපුණාති. යථා මහා කප්පිනරාජාදයෝ. තස්මා එවරූපස්ස පුබ්බේ කතපුඤ්ඤතා මඞ්ගලං නාම වුච්චති. තන්දිං වත්ථු:—

අතීතෙ බාරාණසී සම්පෙ එකස්මිං ගාමෙ සහස්සමත්තා පෙසකාරා පටිවසිංසු. තදා සහස්සමත්තා පච්චෙකබුද්ධා අඩ්ඩමාසෙ භික්ඛං චරිත්වා වසනත්ථාය චත්තාරෝ මාසෙ ජනපදෙ විසිතුකාමා නගරසමීපෙ ඔතරිත්වා සෙනාසනකරණට්ඨානං හට්ඨකම්මං යාචිතුං අඩ්ඩ පච්චෙකබුබෙ පෙසෙසුං. තදා ජෙට්ඨපෙසකාරභරියා කෙනචිදෙව කරණීයෙන නගරං ගච්ඡන්තී තෙ දිස්වා පුච්ඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා "මයං භන්තෙ! ඉමස්මිං ගාමෙ සහස්සමත්තා වසන්තා, අම්හෙසු එකෙකෝ එකෙකස්ස භික්ඛං දස්සති, සෙව අම්හාකං භික්ඛං ගණ්හථ, සෙනාසනම්පි වෝ කාරෙස්සාමා" ති වත්වා ගාමං පවිසිත්වා මනුස්සානං ආරොචෙසි. පච්චෙක බුද්ධා'පි පුන දිවසෙ තං ගාමං පවිසිංසු. මනුස්සා එකච්ඡන්නං හුත්වා භෙසං භික්ඛං දත්වා භත්තකිච්චාවසානෙ පණ්ණසාලසහස්සං කත්වා භෙසං අදංසු. තෙ අත්තනෝ පණ්ණසාලායං වස්සූපගතෙ පච්චෙකබුද්ධෙ සක්කච්චං උපට්ඨහිත්වා වස්සං වුට්ඨානං චීවරානි අදංසු. පච්චෙකබුද්ධා අනුමොදෙත්වා පක්කමිංසු. තෙ තතො චවිත්වා තාවතිංසෙසු ගණදෙවපුත්තා නාම හුත්වා තත්ථ දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො චවිත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ බාරාණසියං කුරිම්බිකකුලෙසු නිබ්බත්තිංසු. ජෙට්ඨපෙසකාරෝ ජෙට්ඨකුටුම්බිකස්ස පුත්තෙනා. භරියා'පිස්ස ජෙට්ඨකසෙසෙව ධීතා. තදෙකෙකා තදඤ්ඤා කුටුම්බිකානං පුත්තධීතරෝ. තෙ සබ්බෙ'පි වයප්පත්තා අඤ්ඤමඤ්ඤං ජයම්පතිකා හුත්වා ධනං සංහරිත්වා ගබ්භසහස්සපතිමණ්ඩිතං පරිවෙණං කාරෙත්වා පරිවෙණම්හි කරොන්තා බුද්ධප්පමුඛස්ස වීසතිභික්ඛුසහස්සස්ස සත්තාහං මහාදානං දත්වා ඔසාරණ දිවසෙ චීවරානි අදංසු. ජෙට්ඨකුටුම්බිකභරියා පන අතිරෙකභාරං කාතුකාමා සහස්සගඝනකෙන අනොජපුප්ඵවණ්ණෙන සාටකෙන සද්ධිං අනොජපුප්ඵානි ච සත්ථාරං පූජෙත්වා "අහං භන්තෙ! නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ අනොජපුප්ඵවණ්ණසරීරා අනොජා නාම භවාමි" ති පත්ථෙසි. සත්ථා "එවං හොතු" ති අනුමොදි. තෙ සබ්බෙ'පි එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා අම්හාකං සත්ථුනිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව දෙවලොකා චවිංසු. තෙසු ජෙට්ඨකුටුම්බිකෝ කුකකුටවතී නගරෙ

රාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා මහාසපරිවාරො නාම රාජා අහොසි. තදා සෙසානි පුරිසා'පි තත්‍රෙව අමච්චකුලෙසු නිබ්බත්තා. ජෙට්ඨපුත්තස්ස භරියා තු මද්දරට්ඨෙ සාගලනගරෙ රාජධීතා හුත්වා අනොජාපුප්ඵ වණ්ණසරීරතාය අනොජා නාම අහොසි. තදඤ්ඤා ඉත්ථියෝ'පි තත්‍රෙව අමච්චධීතරො. තෙ සබ්බෙ'පි වයප්පත්තා අඤ්ඤමඤ්ඤං ජයම්පතිභාවා අහෙසුං. එවං තෙසු සමග්ගවාසං වසන්තෙසු අමහාසත්තා ලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා සාවත්ථියං විහාසි. අථෙකදිවසං මහාසපරිවාරරාජා සාවත්ථිතො ආගතවාණිජානං සන්තිකා "බුද්ධො උප්පන්නොති ධම්මො උප්පන්නොති සඞ්ඝො උප්පන්නොති" සුත්වා පීතිසොමනස්සජාතො තෙසං වචනං තීහි සතසහස්සෙහි පූජෙත්වා තථා දෙවියා සන්තිකං ගන්ත්වා තීණි සතසහස්සානි ගණ්හථාති වත්වා අමච්චසහස්සෙන සද්ධිං සත්ථාරං උද්දිස්ස අස්සයානෙන නික්ඛමි. සත්ථා'පි තං දිවසං පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො සපරිවාරස්ස රඤ්ඤො අරහත්තූපනිස්සයං දිස්වා තං පච්චුග්ගච්ඡන්තො සයමෙව පත්තචීවරමාදාය සාවත්ථිතො වීසතියොජනසතං ගන්ත්වා චන්දභාගානදීතීරෙ නිග්‍රොධමූලෙ ඡබ්බණ්ණරංසියා විස්සජ්ජන්තො නිසීදි. රඤ්ඤො ගමනමග්ගෙ තිස්සො නදියො අහෙසුං: පඨමා ගඞ්ගානාම, දුතියා අඩ්ඪයොජනවිත්ථාරා එකා මහානදී, තතියා චන්දභාගා නාම. රාජා සපරිවාරො තාසං පටිපාටියා පත්වා "එතස්ස සද්ධස්ස ගුණා නාම හෙට්ඨා අවීචිතො උපරියාව භවග්ගා පත්ථටා, සචෙ එස සත්ථා සම්මාසම්බුද්ධො භවිස්සති ඉමෙසං අස්සානං ඛුරපිට්ඨානි මා තෙමෙන්තු" ති සච්චකිරියං කත්වා උදක පිට්ඨෙන අස්සෙ පක්ඛන්දාපෙසි. එකස්ස අස්සස්සා'පි ඛුරපිට්ඨිමත්තං න තෙමි. එවං සො සපරිවාරො තතියං නදිං අතික්කමිත්වා ඡබ්බණ්ණරංසියො දිස්වා අස්සපිට්ඨිතො ඔතරිත්වා ඔනතසරීරො සද්ධායන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා නිසින්නො ආනුපුබ්බිකථං සුත්වා සොතාපන්නො එහි භික්ඛු භාවෙන පබ්බජිත්වා අට්ඨපරික්ඛාරධරො සට්ඨිවස්සිකත්ථෙරො විය අහොසි. අනොජා දෙවී'පි බුද්ධාදීනම්ගුණං සුත්වා වාණිජානං වචනං නවහි සතසහස්සෙහි පූජෙත්වා ගච්ඡ තාතා! ති තෙ උය්‍යොජෙත්වා රඤ්ඤා සද්ධිං ගතඅමච්චානං භරියාහි පරිවුතා සත්ථාරං උද්දිස්ස රථයානෙන නික්ඛමන්තී පුරිමනයෙනෙව තා නදියො අතික්කමි. සත්ථා ඉමාසං අත්තනො සාමිකෙ පස්ස නත්තීනං ඤාණරාගො උප්පජ්ජිත්වා මග්ගන්තරායං කරෙය්‍ය, සො එවං කාතුං නාසක්ඛිස්සතී'ති විනෙතබ්බා යථා තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං න පස්සන්ති, තථා අකාසි. තා සබ්බා'පි තතියං නදිං අතික්කමිත්වා සද්ධායන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා නිසින්නා ආනුපුබ්බිකථං සුත්වා

සොභාථෙනා අහෙසුං. තෝ'පි භික්ඛූනඤං දෙසිතධම්මං සුණන්තා සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්තා. සත්ථා ඉද්ධානිසඞ්ඛාරං පරිපප සසමෙහයි. අථ්නා තෙ පබ්බජිතෙ දිසවා සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිංසු. සත්ථා "උපපලවණ්ණා ආගච්ඡතූ"නි චිනෙතසි. තෙරී ආගන්ත්වා නා පබ්බාජෙත්වා ආදාය සාවත්ථියං භික්ඛූනූපස්සයං ගතා. නා'පි සබ්බා අරහත්තං පත්තා. සත්ථා'පි භික්ඛුසහස්සං ආදාය ආනා සෙන ජෙතවනං අගමාසි'නි.

එකඞ්ගුත්තරවණ්ණනාදිසු මහාසඤ්ඤිනෙරවත්ථු.

අපිච යසමා අකතපුඤ්ඤා ආනුභාවසම්පන්නං වත්ථුං ලභනෙත්වා'පි දුක්ඛං පාපුණාති, කතපුඤ්ඤෙ සුඛං. යසමා ච අකත පුඤ්ඤෙ පරෙහි දින්නමපි සිරිං ගහෙතුං න සක්කොති, සා සිරි පුඤ්ඤවන්තං මෙවූපගතා. තසමා'පි පුබ්බෙකතපුඤ්ඤතා **මඞ්ගල** 'නති දට්ඨබ්බං. තත්‍රිමානි වත්ථූනි:—

අතීතෙ බාරාණසියං චත්තාරො භාතරො බ්‍රාහ්මණා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවති පරිපාටියා පණ්ණසාලායො කත්වා වසිංසු. තෙසු ජෙට්ඨභාතා කාලං කත්වා සක්කො හුත්වා නිබ්බත්ති. සො තං කාරණං ඤත්වා එකදිවසං ජෙට්ඨකතාපසං උපගන්ත්වා වන්දිත්වා නනෙන! කෙන තෙ අත්ථෝ'නි පුච්ඡි. සො පන පණ්ඩුරොගී. තසමා 'අගිනා මෙ අත්ථෝ' නි ආහ. සක්කො 'යදි නනෙන! අගිනා අත්ථෝ, ඉමං හත්ථෙන පහරිත්වා දාරූනි ආහරිත්වා අගිං කාරෙහිති වදෙය්‍යාසි, අයං තථා කරිස්සතී'නි වත්වා තස්ස වාසි එරසුකං අදාසි. වාසිඵරසුකො නාම දණ්ඩ පවෙසනචසෙන වාසි හොති, ඵරසුපි. සක්කො දුතියම්පි උපගන්ත්වා තථෙව පුච්ඡි. තස්ස පණ්ණසාලාය හත්ථිගෙහා හොති. සො හත්ථිහි උපද්දුතො 'හත්ථිනං වසෙන මෙ දුක්ඛං උප්පජ්ජති, නෙ පලාපෙහි'නි ආහ. සක්කො 'නනෙන! ඉමස්මිං තලෙ පහටෙ තුම්හාකං පච්චාමිත්තා පලායිස්සන්ති ඉමස්මිං පහටෙ මෙත්තචිත්තා හුත්වා චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය පරිවාරෙස්සන්තී'නි වත්වා තස්ස එකං භෙරිං දත්වා තතියම්පි උපගන්ත්වා තථෙව පුච්ඡි. සොපි පණ්ඩුරොගී, තසමා දඩ්ඩා මෙ අත්ථෝ'නි ආහ. සක්කො තස්ස එකං දණ්ඩකං දත්වා 'සචෙ තුමෙහි ඉච්ඡමානා ඉමං පවත්තෙස්සථ, මහානදී හුත්වා මහොඝං පවත්තෙත්වා තුම්හාකං රජ්ජං ගහෙත්වා දාතුං සක්ඛිස්සතී'නි වත්වා පක්කාමි. තතො පභාය වාසිඵරසුකො ජෙට්ඨකස්ස අගිං කාරෙති. දුතියෙන භෙරිතලෙ පහටෙ හත්ථී පලායන්ති. තතියෙ දණ්ඩං පරිභුඤ්ජති. තදා එකො සූකරෙ පුරාණගාමඤ්ඤෙ චරන්තෙ ආනුභාව

සමපඤ්ඤං මණිකඛණ්ඩං දිසවා මුඛෙන ඩසිත්වා තස්සානුභාවෙන ආකාසං උප්පතිත්වා සමුද්දමජ්ඣෙ එකං දීපකං දිසවා ඔතරිත්වා එකස්ස උදුම්බරරුක්ඛස්ස හෙට්ඨා විහාසි. සෝ එකා දිවසං රුක්ඛමූලෙ මණිකඛණ්ඩං පුරතෝ ඨපෙත්වා නිද්දං ඔක්කමි. 'අථෙකෝ කාසිරට්ඨවාසී පුරිසෝ මාතාපිතූහි ගෙහා නික්කඩ්ඪිතෝ නාවිකානං කම්මකරෝ හුත්වා නාවං ආරුයහ සමුද්දමජ්ඣෙ භිජ්ජනාය නාවාය ඵලකෙ නිපන්නෝ තං දීපකං පත්වා ඵලාඵලං පරියෙසන්තෝ තං සූකරං නිද්දායන්තං දිසවා සන්තිකං ගන්ත්වා මණිකඛණ්ඩං ගහෙත්වා තස්සානුභාවෙන ආකාසං උප්පතිත්වා උදුම්බරසාඛායං නිසින්නෝ 'අයං විමස්සානුභාවෙන ආකාසචාරී හුත්වා ඉධ වසති මඤ්ඤෙ, මයා ඉමං මාරෙත්වා මංසං ඛාදිත්වා ගමනතුං වට්ටතී'ති චින්තෙත්වා එකං දණ්ඩකං භඤ්ජිත්වා තස්ස සීසෙ පාතෙසි. සූකරෝ පබුජ්ඣිත්වා මණිං අපස්සන්තෝ ඉතෝ චිතෝ ච සම්පමානෝ විචරි. සෝ පුරිසෝ හසි. සූකරෝ උඞ්ගං ඔලොකෙන්තෝ තං දිසවා සීසෙන තං රුක්ඛං පහරිත්වා තත්ථෙව මතෝ. සෝ ඔතරිත්වා අඟානි භාත්වා තස්ස මංසං පචිත්වා ඛාදිත්වා ආකාසං උප්පතිත්වා හිමවන්තමත්ථකෙන ගච්ඡන්තෝ අස්සමපදං දිසවා ජෙට්ඨ ඉසිනෝ අස්සමෙ වීහතීහං වසිත්වා වාසිඵරසුකානුභාවං පස්සිත්වා අත්තනෝ මණිස්සානුභාවං කථෙත්වා 'භන්තෙ! ඉමං ගහෙත්වා වාසිඵරසුකං මෙ දෙථා'ති ආහ. ඉසි ආකාසෙ චරිතුකාමෝ මණිං ගහෙත්වා ඉතරං තස්ස අදාසි. සෝ තං ගහෙත්වා ථොකං ගන්ත්වා වාසිඵරසුකං පහරිත්වා 'ඉමං ඉසිස්ස සීසං ඡින්දිත්වා මණිං ආහරා'ති ආහ. වාසිඵරසුකෝ තථා අකාසි. සෝ වාසිඵරසුකං පරිච්ඡන්නට්ඨානෙ ඨපෙත්වා දුතියං ඉසිං උපගන්ත්වා කතිපාහං වසිත්වා හෙරියා ආනුභාවං දිසවා මණිං දත්වා හෙරිං ගහෙත්වා පුරිමනයෙනෙව තස්සා'පි සීසං ඡින්දාපෙත්වා තතියං උපගන්ත්වා දඩ්ඪවස්සානුභාවං දිසවා මණිං දත්වා දඩ්ඪං ගහෙත්වා තත්ථෙව තස්සා'පි සීසං ඡින්දාපෙත්වා සබ්බං ආදාය ආකාසං උප්පතිත්වා බාරාණසියං අවිදූරෙ ඔතරිත්වා බාරාණසීරඤ්ඤෝ 'යුද්ධං වා මෙ දෙතු රජ්ජං වා'ති එකස්ස පුරිසස්ස හත්ථෙ පණ්ණං පෙසෙසි. රාජා සාසනං සුත්වා 'චොරං ගණ්හිස්සාමී'ති නික්ඛමි. සෝ හෙරිං පහරි. චතුරඞ්ගිනීසෙනා තං පරිවාරෙසි. රඤ්ඤෝ අවත්ථරණභාවං ඤත්වා දඩ්ඪං ඔස්සජ්ජෙසි. මහානදී පවත්තී. මහාජනෝ දඩ්ඪමහි ඔසීදිත්වා උත්තරිතුං නාසක්ඛි. සෝ වාසිඵරසුකං පහරිත්වා 'රඤ්ඤෝ සීසං ආහරා'ති ආහ. සෝ ගන්ත්වා සීසං ආහරිත්වා පාදමූලෙ නික්ඛිපි. එකොපි ආවුධං උක්ඛිපිතුං නාසක්ඛි. සෝ මහ

නෙන්න බළසායෙන පරිවුතෝ නගරං පවිසිත්වා අභිසෙකං කාරෙත්වා දධිවාහනෝ නාම රාජා අහෝසි.

දධිවාහනජනකෙ මණිලඛකසූකර වත්ථු.

සාවත්ථියං කිරෙකෝ සිරිලකඛණබ්‍රාහ්මණෝ නාම පටිවසති. සෝ එකදිවසං 'අයං දුග්ගතෝ හුත්වා ජාත ඉස්සරෝ ජාතෝ. යන්නූනාහං තස්ස සිරිං ඵෙනෙත්වා ආගච්ඡෙය්‍ය'න්ති චින්තෙත්වා අනාථපිණ්ඩිකස්ස ඝරං අගමාසි. සෙට්ඨිස්ස පන සබ්බසෙතෝ ඡත්ත සඞ්ඛපටිභාගෝ කුඤ්ඤකුටෝ සුවණ්ණපඤ්ජරෙ ඨපිතෝ අත්ථි. තස්ස චූළාය සිරි පතිට්ඨාසි. බ්‍රාහ්මණෝ තත්ථ ගන්ත්වා සෙට්ඨිනා කතසක්කාරසම්මානෝ 'කිමත්ථං ආගතෝ'ත්ති පුට්ඨෝ 'සත්ථ නු ඛෝ සිරි පතිට්ඨිතා'ති ඔලොකයමානෝ 'කුඤ්ඤකුටචූළාය'න්ති ඤත්වා "අහං මහාසෙට්ඨි! පඤ්ච මානවකසතෙ මන්තෙ වාචෙමි, අකාල රුවිං එකං කුඤ්ඤකුටං නිස්සාය තෙ ච මයඤ්ච කිලමාම, අයඤ්ච කිර කුඤ්ඤකුටෝ කාලරූවී, ඉමස්සත්ථාය ආගතොම්හි දෙහිමෙ ත"න්ති ආහ. "ගණ්හ බ්‍රාහ්මණ! දෙමි තෙ කුඤ්ඤකුට"න්ති. 'දෙමී'ති වුත්තක්ඛණෙ යෙව සිරි තස්ස චූළාතො අපගන්ත්වා උස්සීසකෙ ඨපිත මණිම්හි පතිට්ඨාසි. බ්‍රාහ්මණෝ තං ඤත්වා මණිම්පි යාචි. 'මණිං දෙමී'ති වුත්තක්ඛණෙ යෙව සිරි තතො අපගන්ත්වා උස්සීසකෙ ඨපිත ආරක්ඛයට්ඨියං පතිට්ඨාසි. සෝ තං ඤත්වා තම්පි යාචි. 'දෙමිති'ති වුත්තක්ඛණෙයෙව සිරි තතො අපගන්ත්වා පුඤ්ඤලක්ඛණා දෙවී නාම සෙට්ඨිස්ස අග්ගමහෙසියා සීසෙ පතිට්ඨාසි. බ්‍රාහ්මණෝ තං ඤත්වා 'අවිස්සජ්ජියං භණ්ඩමෙතං යාචිතුම්පි න සක්කොමී'ති චින්තෙත්වා සෙට්ඨිස්ස යථාභූතං ආචික්ඛිත්වා න සක්කාව සිරිං ඵෙනෙතුං, 'තව සන්තකං තවෙව හොතූ'ති වත්වා පක්කාමි. සිරී ච නාම ඉස්සරියං. යං සන්ධාය **දෙවතාසංයුත්තෙ** වුත්තං භගවතා "සිරි හොගාන මාසයො"ති. "සිරී"ති ඉස්සරියං; "ආසයො"ති වසනට්ඨානං; ඉස්සරියෙ අභිමුඛීභූතෙ ථලතොපි ජලතොපි භොගා ආගච්ඡන්ති යෙව. නෙනෙතං වුත්ත'න්ති තබ්බණ්ණනාය වුත්තං. තස්මා සා පුඤ්ඤානුභාවෙන සිජ්ඣති. සා පත්ථතො පුඤ්ඤසම්පත්ති 1 පුඤ්ඤඵලමෙව. තස්මා අප්පපුඤ්ඤෙ පරෙහි දින්නම්පි සිරිං ගහෙතුං නාසක්ඛි යෙවා'ති.

සිරිචොර වත්ථු.

1. පුඤ්ඤබලමෙව. ක්‍යත්ථ

තසමිං පන පක්කනෙන සෙඨි ජෙතවනං ගන්ත්වා සබ්බං සත්ථු ආරොචෙසි. සත්ථා "න ඛො ගහපති! ඉදානෙව අක්ඛුසුං පිරි අක්ඛුසුන්ති ගච්ඡති පුබ්බෙපි අප්පපුඤ්ඤෙහි උප්පාදිතා පිරි පන පුඤ්ඤවන්තානමෙව පාදමූලං ගතා"ති වත්වා තෙන යාචිතො අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං එකො සූඛහාරකො අහොසි. සො එක දිවසං අරඤ්ඤතො දාරූනි ආහරන්තො වෙලායං නගරවාරං පාපුණිතුං අසක්කොන්තො සායං එකස්මිං දෙවකුලෙ නිපජ්ජි. දෙවකුලෙ චිත්තඛා'පි බහූ කුක්කුටා තස්සාවිදූරෙ එකස්මිං රුක්ඛෙ සයිංසු. තත්‍රෙකො උපරිසයිතකුක්කුටො පච්චූසකාලෙ හෙට්ඨා සයිත කුක්කුටස්ස සරීරෙ වච්චං පාතෙත්වා 'කෙන මෙ සරීරෙ වච්චං පාතිත'න්ති වුත්තෙ 'මයා අනුපධාරෙත්වා පාතිත'න්ති වත්වා පුන 'පි පාතෙසි. තතො තෙ උභො'පි 'කින්තෙ බලං? කින්තෙ බල?'න්ති කලහං අකංසු. අථ හෙට්ඨිමො 'මං මාරෙත්වා අඞ්ගාරෙ පච්චා පක්කමංසං ඛාදන්තා පාතොව කහාපණසහස්සං ලභන්'ති ආහ. උපරිමෝ පන 'අම්භො! ත්වං එත්තකෙන ගජ්ජසි. මම ථූලමංසං ඛාදන්තා රාජා හොති, ඔහි මංසං ඛාදන්තා පුරිසො වෙ සෙනාපතිට්ඨානං, ඉත්ථී වෙ අග්ගමහෙසිට්ඨානං ලභති, අහි මංසං පන ඛාදන්තා ගිහි වෙ භණ්ඩාගාරිකට්ඨානං, පබ්බජිතො වෙ රාජකුලූපගභාවං ලභති'න්ති ආහ. සූඛහාරකො තෙසං වචනං සුත්වා සත්තහා ආරුය්හ උපරිම කුක්කුටං අග්ගහෙත්වා මාරෙත්වා 'රාජා භවිස්සාමී'ති ගෙහං නෙත්වා 'ඉමං කුක්කුටමංසං සාධුකං සම්පාදෙහි'න්ති භරියාය අදාසි. සා තථා කත්වා භුඤ්ජ සාමී'ති උප නාමෙසි. 'නදෙද! එතං මංසං මහානුභාවං එතං ඛාදිත්වා අහං රාජා භවිස්සාමි, ත්වං අග්ගමහෙසී භවිස්සසි, ත්වං භත්තකුව මංසං ච ආදාය එහි, මයා ගඞ්ගාය නහාත්වා භුඤ්ජිස්සාමා'ති. තෙ උභො ගන්ත්වා භත්තභාජනං ගඞ්ගාය තීරෙ ඨපෙත්වා නහාසිතුං ඔතරිංසු. තස්මිං ඛණෙ වාතෙන සඞ්ඛුභිතං උදකං භත්තභාජනමාදාය අගමාසි. අථෙකො හත්ථාචරියො මහාමච්චෙ නෙත්වා නදියං හත්ථිං නහාපෙන්තො තං නදිසොතෙන වුය්හමානං දිස්වා උක්ඛිපාපෙත්වා තං සබ්බං දිස්වා තං පිදහාපෙත්වා භරියාය පෙසෙසි. සොපි ඛො සූඛහාරකො මුඛපච්චෙන වාලුකොදකෙන උඞ්ගමාත උදරෙ පලාසි. අථෙකො හත්ථාචරියස්ස කුලූපකො දිබ්බචක්ඛුතාපසො රුක්ඛග්ගෙ වසන්තො 'මයං උපට්ඨාකො හත්ථාචරියට්ඨානං න ලභිස්සති, සාදු ඛ්වස්ස සම්පත්තිං පාපුණිස්සතී'ති දිබ්බචක්ඛුනා උපධා රෙන්තො තං කාරණං ඤත්වා පුරෙභරං ගන්ත්වා හත්ථාචරියගෙහෙ

නිසීදි. හත්ථාචරියෝ'පි ආගන්ත්වා නිසින්නෝ තං භත්තභාජනං ආහරාපෙත්වා තාපසස්ස අදාසි. තාපසෝ ථූලමංසාදිනි එකෙකං කොට්ඨාසං කාරෙත්වා ථූලමංසං හත්ථාචරියස්ස බහිමංසං තස්ස භරියාය දාපෙත්වා අබ්භිමංසං අත්තනා පරිභුඤ්ජිත්වා 'අහං ඉතෝ තතිය දිවසෙ රාජා භවිස්සාමි, අප්පමත්තෙනා නොහී'ති වත්වා පක්කාමි. තතියෙ පන දිවසෙ එකෝ සාමන්තරාජා ආගන්ත්වා බාරාණසිං පරිවාරෙසි. අථ රාජා හත්ථාචරියං රාජවෙසං ගාහාපෙත්වා 'ත්වං හත්ථිං අභිරුයහ යුජ්ඣාහී'ති වත්වා සයං අඤ්ඤභාවෙනෙව සෙනාය ච්ච රන්නෙනා එකෙන මහාවෙගෙන සරෙන විද්ධෝ තං ඛණඤ්ඤෙවූ මතෝ. හත්ථාචරියෝ තස්ස මතභාවං ඤත්වා බහූ සහාපණෙ නීහරාපෙත්වා 'ධනත්ථිකා යුජ්ඣන්තූ'ති භෙරිං චරාපෙසි. බල කායෝ මුහුත්තෙනෙව පරිරාජානං ජීවිතක්ඛයං පාපෙසි අමච්චා අත්තනෝ රක්ඛෙඤ්ඤ සරීරකිච්චං කාරාපෙත්වා "රාජා ජීවමානොව අත්තනෝ වෙසං ඉමස්ස අදාසි, අයමෙව යුධං ජත්වා රජ්ජං ගණ්හි, එතඤ්ඤෙව රජ්ජං දස්සාමා"ති මන්තෙත්වා හත්ථාචරියං රජ්ජෙ අභිසිඤ්චිත්වා භරියං චස්ස අග්ගමහෙසිං අකංසු. තාපසෝ'පි රාජ කුලූපකෝ අහොසි.

කථාහාරක විත්තු.

සත්ථා ඉමං අතීතං ආහරිත්වා තස්ස ධම්මං දෙසෙන්නෝ තිසා නිපාතෙ සිරිවොරජාතකෙ ඉමා ගාථා අභාසි.

"යං උස්සුකකා සංඝරන්ති අලක්ඛිකා බහුං ධනං,
සිප්පවන්නෙනා අසිප්පා වා ලක්ඛිවා තානි භුඤ්ජති.
සබ්බත්ථ කාමදුඤ්ඤස්ස අනිච්චඤ්ඤුවූ පාණිනෝ,
උප්පජ්ජන්ති බහූ භොගා අපිනායතනෙසු'පි" නි.

තත්ථ "ය"නන්ති යං ධනං; "යෙ"නි'පි පාඨෝ. යෙ පුරිසා; "උස්සුකකා"නි ධනසංඝරණෙ උස්සුකකමාපන්නා ඡන්දජාතා; "අලක්ඛිකා"නි අපුඤ්ඤා; හත්ථි සිප්පාදිවසෙන සිප්පවන්නෙනා; අසි ප්පා වා; අන්නතමසො වෙතනෙන කම්මං කත්වා බහුං ධනං සංඝ රන්ති කිලෙජෙන සංඝරන්ති; "ලක්ඛිවා"නි පුඤ්ඤවන්තෙනා අත්තෙඤ්ඤුව පුරිසො; "තානි භුඤ්ජන්ති"නි වුත්තානි ධනානි අත්තනෝ පුඤ්ඤ බලෙන කිඤ්චි කම්මං අකත්වා පරිභුඤ්ජන්ති; "අනිච්චා"නි අතික්කම්ම නා 'අත්තෙඤ්ඤුවා'නි එවඤදෙදු 'සබ්බත්ථා'නි එතෙන යොජෙතබ්බා; බහූ භොගා අත්තෙඤ්ඤ අකතපුඤ්ඤෙඤ්ඤ සත්තෙ අතික්කම්මිත්වා සබ්බ ත්ථෙව කතපුඤ්ඤස්ස උප්පජ්ජන්ති'නි අත්ථො. "අපිනායතනෙ සූපි"නි අපි අනායතනෙසු'පි—අරහන්තාභරෙසු රත්තානි, අසු

වණ්ණකාරාදිසු සුවණ්ණාදීනි, අහත්ථායතනාදිසු හත්ථිආදයෝ'ති, අවිඤ්ඤණකා සවිඤ්ඤණකා බහූ හොගා උප්පජ්ජන්ති. තත්ථ මණි මුත්තාදීනං අනාකරෙ උප්පජ්ජනෙ **දුට්ඨගාමණී අභයරාජවත්ථු** කථෙතබ්බං:—

රොහණජනපදෙ කිර මහාගාමෙ රජ්ජං කාරෙන්තස්ස කාක වණ්ණතිස්සස්ස මහාරඤ්ඤෝ දුට්ඨගාමණී අභයෝ නාම පුත්තෝ අහොසි. සෝ පිතුඅච්චයෙන තත්ථෙව රජ්ජං කාරෙත්වා තතෝ ආගන්ත්වා එළාරනාම දමිළරාජානං ඝාතෙත්වා ලඞ්කාදීපෙ අනුරාධපුරෙ එකරාජා අහොසි. සත්ථු පරිනිබ්බාණතෝ තිණ්ණං වස්ස සතානමුපරි වෙ සත්තතිමෙ වස්සෙ තස්ස පුඤ්ඤානුභාවෙන අනුරාධපුරස්ස සමන්තා සුවණ්ණබීජාදීනි උප්පජ්ජිංසු. තථා හි පුරතො පුබ්බුත්තරදිසාය තියොජනමත්ථකෙ ආචාරවිට්ඨිගාමෙ සොළසකරිසප්පමාණෙ භූමිතලෙ අනෙකානි විදත්ථිමත්තානි'පි අඞ්ගුලිමත්තානි'පි සුවණ්ණබීජානි උට්ඨිංසු. තතෝ පාචීනදිසාය සත්ත යොජනමත්ථකෙ ගඞ්ගාය පරතීරෙ තම්බපිට්ඨිනාමකෙ ජනපදෙ තම්බලොහබීජං උට්ඨහි. තතෝ පුබ්බදක්ඛිණාය චතුයොජන මත්ථකෙ සුමනවාපිගාමෙ මණ්ඩියෝ උට්ඨහිංසු. තතෝ දක්ඛිණ දිසාය අට්ඨයොජනමත්ථකෙ අම්බට්ඨකොල ජනපදෙ එකස්මිං ලෙණෙ රජතං උප්පජ්ජි. තතෝ පච්ඡිමදිසාය පඤ්චයොජන මත්ථකෙ උරුවෙලපට්ටනෙ පවාළෙහි සඞ්ඛ සඞ්ඛසාටපූරානි සණ්ඨානප්පමාණතෝ මහා ආමළකප්පමාණානි මුත්තාඵලානි ආරොහිංසු. තථා උත්තරදිසාය සත්තයොජනමත්ථකෙ පෙළිවා පිසගාමස්ස වාපිං පක්කන්තකඤ්ඤරායං වාලුකා පිට්ඨෙ උම්මාපුප්ඵ සමානවණ්ණා දීඝතෝ විදත්ථිචතුරඟුලා ආවට්ටනිසදපොතප්ප මාණා උත්තමා වත්තාරො මණ්ඩියෝ උට්ඨිංසු. මනුස්සා තානි සුවණ්ණබීජාදීනි දිස්වා රඤ්ඤෝ ආරොචෙසුං. රාජා තානි සබ්බානි ආහරාපෙසී'ති.

මහාවංසෙ අට්ඨවිසතිමපරිච්ඡෙදෙ දුට්ඨගාමණීරාජවත්ථු.

සත්ථා පන ඉමං ගාථාචයං වත්වා පුන ගහපති! ඉමෙසං සත්තානං පුඤ්ඤසදිසං අඤ්ඤං ආයතනං නාම නත්ථි. පුඤ්ඤවන්තානං හි අනාගාරෙසු'පි රතනානි උප්පජ්ජන්තියෙවා'ති වත්වා නිධිකණ්ඩවූපමාය ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:—

"එස දෙවමනුස්සානං සබ්බකාමදදෙ නිධි,
යං යදෙවා'භිපත්ථෙන්ති සබ්බමෙතෙන ලබ්භති.

සුවණ්ණතා සුස්සරතා සුසණ්ඨානසුරූපතා,
ආධිපච්චපරිවාරා සබ්බමේතෙන ලබ්භති.

මානුසිකා ච සම්පත්තී දෙවලෝකෙ ච යා රති,
යා ච නිබ්බාණ සම්පත්ති සබ්බමේතෙන ලබ්භති.

මිත්තසම්පදමාගම්ම යොනිසොව පයුඤ්ජතො,
විජ්ජාවිමුත්තී වසිභාවෝ සබ්බමේතෙන ලබ්භති.

පටිසම්භිදා විමොක්ඛා ච යාව සාවකපාරමී,
පච්චෙකබොධි බුද්ධභූමි සබ්බමේතෙන ලබ්භති.

එවං මහිද්ධිකා එසා යදිදං පුඤ්ඤසම්පදා,
තස්මා ධීරා 'පසංසන්ති පණ්ඩිතා කතපුඤ්ඤතන්"ත්‍යාදි

එවං භගවා-යෙ' උස්සහිත්වා පුඤ්ඤනිධිං කිරියාය සම්පාදෙන්ති, තෙසං සො යං ඵලං දෙති, තං "එසදෙවමනුස්සානං සබ්බකාමදදෙ නිධී"ති සඞ්ඛෙපතො දස්සෙත්වා ඉදානි යස්මා පත්ථනායුත්තස්ස සබ්බකාමදදත්තං න විනා පත්ථනාය හොති, තස්මා තං තථා තථා ආකඞ්ඛාපරියායං චිත්තපදහනාධිට්ඨාන භාවනා පරිකම්මාරං පත්ථනං තස්ස කාමදදභෙව හෙතුං දස්සෙතෙතා "යං යදෙවා"ත්‍යාදි උපඩ්ඪගාථමාහ. තත්ථ "යං ය"න්ති යං යං ඵලං, දෙවමනුස්සා එතෙන පුඤ්ඤනිධිනා අභිපත්ථෙන්ති තං තං සබ්බං එතෙන ලබ්භති. තං ඔධිසෝ දස්සෙතෙතා "සුවණ්ණතා සුස්සරතා" ත්‍යාදිකා පඤ්චගාථායෙ අභාසි. තත්ථ පඨමගාථාය "සුවණ්ණතා"ති සුන්දරච්ඡවිවණ්ණතා කඤ්චනස න්නිභත්තචතා; "සුස්සරතා"ති බ්‍රහ්මස්සරතා කරවීකභාණිතා; "සුසණ්ඨානා"ති සුට්ඨුසණ්ඨානතා; සම්පත්තිවට්ටිතයුත්තඨානෙසු අඞ්ගපච්චඞ්ගානං සම්පත්තිවට්ටිතභාවෙන සන්නිවෙසෝ'ති වුත්තං හොති. "සුරූපතා"ති සකලසරීරසඞ්ඛාතරූපස්ස සුන්දරතා සුරූපතා නාතිදීඝතා නාතිරස්සතා නාතිකිසතා නාතිථූලතා නාතිකාළතා නාචෙවාදාතතා'ති වුත්තං හොති. "ආධිපච්ච" න්ති අධිපතිභාවෙ; ඛත්තියමහාසාලාදිභාවෙන සාමිභාවෙ, ඒ අත්ථෙ "පරිවාරෙ"ති අගාරිකානං සජ්ජනපරිජන සම්පත්ති, අනගාරිකානං පරිසසම්පත්ති; ආධිපච්චඤ්ච පරිවාරෙ ච=ආධිපච්චපරිවාරා. එත්ථච, සුවණ්ණතාදිකි සරීරසම්පත්ති; ආධිපච්චෙවත භොගසම්පත්ති, පරිවාරෙන යජ්ජනපරිජන සම්පත්ති; වුත්තා'ති වෙදිතබ්බා. "සබ්බමේතෙන ලබ්භති"ති යං තං "යං යදෙවා"ති පත්ථෙන්ති සබ්බමේතෙන ලබ්භති"ති වුත්තං, තත්ථ ඉදම්පි

තාව ජානාතං ඔධිසො වුත්තසුවණ්ණතාදි සබ්බඤ්ච එතෙන් ලබ්භතීති වෙදිතබ්බන්ති දස්සෙති. එවම්මාය ගාථාය පුඤ්ඤානුභාවෙන ලභිතබ්බ රජ්ජසම්පත්තිතො ඔරං දෙවමනුස්ස සම්පත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි තදුභය රජ්ජසම්පත්තිං දස්සෙතුං දුතියගාථමාහ. තත්ථ "පදෙසරජ්ජ"න්ති එකදීපං සකලං අපාපුණිත්වා පඨවියා එකෙකසම්ං පදෙසෙ රජ්ජං; "ඉස්සරිය"න්ති ඉස්සරස්ස භාවො; ඉමිනා දීපචක්කවත්තිරජ්ජං දස්සෙති. "චක්කවත්තිසුඛං පිය"න්ති ඉට්ඨං කන්තං මනාපං චක්කවත්තිසුඛං; ඉමිනා චාතුරන්තචක්කවත්තිරජ්ජං දස්සෙති. "දෙවරජ්ජ"න්ති දෙවෙසු රජ්ජං; එතෙන මඤ්ඤාතාදීනම්පි මනුස්සානං දෙවරජ්ජං දස්සනං හොති. "අපිදිබ්බසු"න්ති ඉමිනා යෙ තෙ දිවි භවත්තා දිබ්බාති වුච්චන්ති, තෙසු දිබ්බෙසු කාමෙසු උපපන්නාතම්පි දෙවරජ්ජං දස්සෙති. "සබ්බ"න්ති ඔධිසො වුත්තං පදෙසරජ්ජාදි සබ්බං.

එවම්මාය පුඤ්ඤානුභාවෙන ලභිතබ්බං දෙවමනුස්ස රජ්ජසම්පත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි ඒහි ගාථාහි වුත්ත සම්පත්තිං සමාසතො පුරකඛත්වා නිබ්බාණසම්පත්තිං දස්සෙතුකා "මානුසිකා ච සම්පත්ති"ති තතියගාථමාහ. තත්ථ මනුස්සානං අයන්ති=මානුසී. මානුසී එව=මානුසිකා; සම්පජ්ජනං=සම්පත්ති; දෙවානං ලොකො=දෙවලොකො තස්මිං=දෙවලොකෙ රමන්තී එතාය අජ්ඣුත්තං උපපන්නාය. බහිඛා වා උපකරණ භූතායාති=රති; සුඛස්ස සුඛවඩ්ඪනො චෙතං අධිවචනං "යා"ති අනියතවචනං; ච සද්දෙ පුබ්බසම්පත්තියා සහ සම්පිණ්ඩනත්ථො; නිබ්බාණං යෙව=නිබ්බාණසම්පත්ති; යා වෙසා මානුසිකා සම්පත්ති අපරා දෙව ලොකෙ ච යා ඛිඩාදිරති යා ච ඨථා වුත්තාපකාරා නිබ්බාණ සම්පත්තීති ඉදං තතියම්පි ඔධිසො සබ්බං එතෙන ලබ්භතී'ති අයං හෙත්ථ අත්ථවණ්ණනා වෙදිතබ්බා.

එවම්මාය ගාථාය පුඤ්ඤානුභාවෙන ලභිතබ්බං සඞ්ඛාරුපාදිවිසෙස පත්තබ්බං නිබ්බාණ සම්පත්තිම්පි දස්සෙතුං ඉදානි යං තෙවිජ්ජ උභතොභාග විමුත්තභාවවසෙනාපි පත්තබ්බං තං ච තස්ස උපායඤ්ච දස්සෙතුකා "මිත්තසම්පදමාගම්මා"ති චතුත්ථගාථමාහ. තත්ථ සම්පජ්ජති එතාය ගුණවිභූතිං පාපුණාතීති වා=සම්පදා; මිත්තො එව සම්පදා=මිත්තසම්පදා, තං මිත්තසම්පදං; සඞ්ඛාරං වා අඤ්ඤතරං වා ගරුට්ඨානියං බ්‍රහ්මචාරිං, "ආගම්මා"ති නිස්සාය; තතො ඔවාදං වි

අනුසාසනිං ච ගහෙත්වා "යොනිසෝ"ති උපායෙන; "පයුජ තෝ"ති යොගානුට්ඨානං කරොතෝ; "විජ්ජාවිමුත්තිවසිභා වෝ"ති පුබ්බ නිවාසාදිනිසු විජ්ජාසු අට්ඨසමාපත්ති නිබ්බාණ හෙදාය විමුත්තියා ච තථා තථා දක්ඛාසිතත්තෙන වසිභාවෝ; ඉදඤ්පි වතුට්ඨං ඔඩිසෝ සබ්බමෙතෙන ලබ්භතීති;

එවං ඉමාය ගාථාය පුබ්බ කපිතවිජ්ජා විමුත්තිවසිභාව භාගියපුඤ්ඤානුභාවෙන ලභිතබ්බං තෙවිජ්ජාදිභාවසෙන පත්තබ්බං නිබ්බාණසම්පත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි-යස්මා විජ්ජා විමුත්තිවසිභාවපත්තා තෙවිජ්ජා උභතොභාගවිමුත්තාපි සබ්බ පටිසම්භිදාදිගුණවිභූතිං ලභන්ති, ඉමාය ච පුඤ්ඤසම්පදාය තස්සා විභූතියා පදට්ඨානවසෙන තථා තථා සාපි ලබ්භති. තස්මා තම්පි දස්සෙතුං පඤ්චමං ගාථමාහ. තත්ථ "පටි සම්භිදා"ති ධම්මත්ථනිරුත්තිපටිභානසු පභෙදගතා පඤ්ඤා; "විමොක්ඛා"ති අට්ඨලොකියවිමොක්ඛා; "සාවකපාරමී"ති සාවක සම්පත්තිසාධිකා පාරමී; යා ච සයම්භූ භාවසාධිකා පච්චෙක බොධි, යා ච සබ්බඤ්ඤුත්තඤාණභාවසාධිකා බුද්ධභූමි, ඉදම්පි පඤ්චමං ඔඩිසෝ සබ්බමෙතෙන ලබ්භතීති වෙදිතබ්බං.

එවං භගවා—යං තං "යා යදෙවාභිපත්ථෙන්ති සබ්බමෙ තෙන ලබ්භතී"ති වුත්තං, තං ඉමාහි පඤ්චහි ගාථාහි ඔඩිසෝ දස්සෙත්වා ඉදානි—සබ්බමෙවිදං සබ්බකාමදධනිධිසයඤ්ඤිතං පුඤ්ඤසම්පදං පසංසන්තෝ ඔසානගාථමාහ. තත්ථ "එව"න්ති අතීතත්ථනිදස්සනං; මහන්තෝ අත්ථෝ අස්සාති=මහත්ථිකා; ඔහ තෝ අත්ථාය සංවත්තන්තී'ති අත්ථෝ. "මහිඩ්ඩිකා"තිපි පාඨෝ "එසා"ති උද්දෙසවචනං; තෙන වුත්තං පුඤ්ඤසම්පදං උද්දිසති. "යදිද"න්ති අභිමුඛීකරණත්ථෙ නිපාතෝ; තෙන "එසා"ති උද්දිට්ඨං නිද්දිසිතුං "යා එසා"ති අභිමුඛං කරොති. "පුඤ්ඤ සම්පදා"ති පුඤ්ඤානං සම්පදා; "පසංසන්තී"ති වණ්ණයන්ති.

"අසාධාරණමඤ්ඤසං අවොරාහරණෝ නිධි,
කාසිරාථ ධීරා පුඤ්ඤානි සෝ නිධි අනුගාමිකෝ"ති

නිධිකණ්ඩ "මා භික්ඛවෙ! පුඤ්ඤානං භායිත්ථ සුඛස්සෙතං භික්ඛවෙ! අධිවචනං යදිදං පුඤ්ඤානී"ති ආදිහි සත්තඛීණාසවෙ ච වුත්තෙහි වචනෙහි වණ්ණයන්ති. "කතපුඤ්ඤත"න්ති පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤභාවන්ති; නිධිකණ්ඩවණ්ණනා.

යසමා පනිමා සත්තගාථා බුද්ධසපායෙ නිධිකණ්ඩසුත්තෙ පාළිං ආරුළහා, තසමා සිරිවොරජාතකෙ පාළිං නාරුළහා. අඨකථාපාඨමෙව ආරුළහා'ති.

පුබ්බ කතපුඤ්ඤතා කථා.

අත්තා නාම විත්තං; සකලො වා අත්තභාවො; තදුභයම්පි අතීතභවාභවං ධාවත්තෙතා ජාතිජරාදිභෙදං සංසාරදුක්ඛං සත්තං ගච්ඡති පාපුණාති'ති= අත්තානි වුච්චති. අත්තසම්මා පණිධි නාම ඉධෙකච්චො අත්තානං දුස්සීලං සීලෙ පතිට්ඨා පෙති අස්සද්ධං සද්ධාසම්පදාය මච්ඡරිං චාගසම්පදාය පතිට්ඨාපෙති, අයං වුච්චති අත්තාසම්මාපණිධි. තඤ්ච දුස්සීලං සීලෙ පතිට්ඨා ඉපතිති එත්ථ වත්තු වුච්චතෙ.

අතීතෙ කස්සප-බුද්ධකාලෙ පඤ්චසතා චොරා ගාමඝාතා දීනි කත්වා චොරිකාය ජීවිකං කප්පෙසුං. තෙ එකදිවසං මනුස්සෙහි අනුබද්ධා පලායන්තා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා තත්ථෙකං ආරඤ්ඤකභික්ඛුං දිස්වා වන්දිත්වා අම්හාකං භන්තෙ! පතිසරණං හොථා'නි වදිංසු. සො සීලසදිසං පටිසරණං නාම නත්ථි, සබ්බෙපි තුම්හෙ පඤ්චසීලානි සමාදියථා'ති වත්වා තෙසං සීලං දත්වා ඉදානි තුම්හෙ සීලවන්තා, ජීවිතහෙතුපි වා තෙව සීලං අතික්කමිත්වාත මත්තොපදෙසො කත්තබ්බොති ඔවදි. තෙ, "සාධූ"නි සම්පටිච්ඡිංසු. අථ මනුස්සා තං ඨානං පත්වා තෙ සබ්බෙ මාරෙසුං තෙ අඛණ්ඩසීලා කාලං කත්වා දෙව ලොකෙ නිබ්බත්තිංසු. තෙසු චොරජෙට්ඨකො ජෙට්ඨකදෙවපුත්තො අහොසි. තෙ අනුලොමපටිලොමවසෙන එකං බුද්ධන්තරං දෙවලොකෙ සංසරිත්වා ඉදානි තතො චවිත්වා සාවත්ථිවාරසම්පෙ පඤ්චකුලසතිකෙ කෙවට්ටගාමෙ නිබ්බත්තිංසු. තෙසු ජෙට්ඨක දෙවපුත්තො ජෙට්ඨකකෙවට්ටකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා යසොජො නාම කුලපුත්තො අහොසි තෙසං අග්ගපුරිසො. ඉතරෙ ඉතරෙසු කුලෙසු නිබ්බත්තා. තෙ එකදිවසං අචිරවතියා ජාලං බන්ධිත්වා එකං සුවණ්ණවණ්ණං මච්ඡං පටිලභිත්වා 'අයං සුවණ්ණ වණ්ණා' එතං රඤ්ඤො දස්සෙස්සාමා'ති නාවාය පක්ඛිපිත්වා නාවං උක්කඩ්ඪිත්වා කොසලරඤ්ඤො දස්සෙසුං. රාජා තෙහි යෙව තං ගාහාපෙත්වා ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථු දස්සෙසි. සත්ථා තං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා තං ඛණානුරූපං ධම්මං දෙ සෙන්තො සුත්තනිපාතෙ කපිලසුත්තං දෙසෙත්වා පුන ධම්මපදෙ

තණ්හාවගෙන "මනුජස්ස පමත්තචාරිනො" ත්‍යාදිනා වත සෙසා ගාථා අභාසි. ගාථාවසානෙ තෙ තෙවිජ්ජා සංවෙගපත්තා සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිත්වා අපරභාගෙ උදෘනස්ස තතියවගෙන ඝසොජ්ජුතෙන වුත්තනයෙන අරහත්තං පත්වා සත්ථාරා සද්ධිං ආනඤ්ජවිහාරසමාපත්තිධම්මපරිභොගෙන එක පරිභොගා අහෙසුන්ති.

සාපිලසුත්තවණ්ණනාදිසු පඤ්චසතචොරවත්ථු.

සහස්සවග්ගෙ "යො ච වස්සසතං ජීවෙ දුස්සීලො"ත්‍යාදි ගාථාවණ්ණනාදිසු සංකිච්චසාමණෙරඅඩිමුත්තකසාමණෙරෙසු පඤ්චචොරවත්ථු කථෙතබ්බා. "අසඤ්ඤං සඤ්ඤාසමපදාය පතිඨා පෙති"ති එත්ථ පන වත්ථු වුච්චතෙ.

රාජගහෙ භාරද්වාජගොත්තො නාම බ්‍රහ්මණො පටිවසති මිච්ඡාදිට්ඨිකො. සො අස්සද්ධො අප්පසන්නො. "බුද්ධො ධම්මො සඞ්ඝො" ති වුත්තත්ත කණ්ණෙ පිදහති. තඩො ඛදිරඛාණුං සදිසො. බ්‍රාහ්මණී පනස්ස ධනඤ්ජානී නාම සොතාපන්නා සද්ධාපසන්නා. සා පකතියා ඨිතාපි නිසින්නාපි ඛිප්පඤාපි කාසි ත්වාපි "නමො බුද්ධාය"ති නමක්කාරං කරොති. අථෙකදිවසං බ්‍රහ්මණො පඤ්චන්නං බ්‍රාහ්මණසතානං අපෙපාදනපායාසං දත්වා කාමො සවාතනාය බ්‍රහ්මණෙ නිමන්තෙත්වා බ්‍රාහ්මණිං ආහ. "සෙවහොති! අම්හාකං ඝරෙ පචසතබ්‍රාහ්මණා භුඤ්ජන්ති, ඉමං තස්ස මුණ්ඩකසමණස්ස නමක්කාරං කරොසි? තං සෙව එකදිවසමත්තං මා අකාසි, තඤ්හි සුත්වා බ්‍රාහ්මණා අනත්තමනා හොන්ති, මමං බ්‍රාහ්මණෙහි නිජ්ජාසී"ති. "නවං බ්‍රාහ්මණෙහි වා නිජ්ජ දෙවෙහි වා, අහං තං සත්ථාරං අනුස්සරිත්වා න සක්කොමි අනමස්සමානා භුඤ්ජිතුං"හති. සො ඛගහං ගන්ත්වා "හොති! සචෙ සෙව තෙසු නිසින්නෙසු තං මුණ්ඩකසමණං නමස්සසි? ඉමිනා තං ජිනිස්සාමී"ති ආහ. අරියසාවකා නාම ඣාඵී විය දුප්පකම්පා, ඔතෙරූ විය දුප්පරිවත්තියා හොන්ති. තස්මා එවමාහ.

"සචෙ මෙ අඩ්ඩමඩ්ඩානි කාමං ඡඡ්ජ්ජසි බ්‍රාහ්මණ!
නෙවාහං විරමිස්සාමි බුද්ධසෙට්ඨස්ස සාසනා"ති.

සො තං පරාභවිතුං වා පහරිතුං වා අසක්කොන්තො "යං තෙ රුච්චති තං කරොහී"ති වත්වා ඛගහං සයනෙ ඛිපි.

පුන දිවසෙ බ්‍රාහ්මණෝ බ්‍රාහ්මණානං පායාසං පටියාදාපෙත්වා කාලං ආරොචාපෙසි. තෙ ආගන්ත්වා නිසීදිංසු. බ්‍රාහ්මණොපි තෙහි සද්ධිං එකපත්තියං නිසීදි. අථ බ්‍රාහ්මණී සුවණ්ණකවච්ඡං ගහෙත්වා භත්තගෙහෙ බ්‍රාහ්මණෙ පරිවිසමානා තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස භත්තං උපසංහරන්තී දුන්නික්ඛිත්තෙන දරුභණ්ඩෙන පක්ඛලි. දුක්ඛා වෙදනා උපපජ්ජි. සා තං ඛණඤ්ඤෙවසත්ථාරං අනුස්සරිත්වා සිරසි අඤ්ජලිං කත්වා යෙන වෙළුවනං තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා "නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්සා"ති නික්ඛන්තත්තා. උදානං උදානෙසි. තස්මිං ච ඛණෙ තෙසු බ්‍රාහ්මණෙසු කෙචි භුත්තාවිනො හොන්ති, කෙචි භුඤ්ජමානා, කෙචි හත්ථෙ ඔතාරිතමත්තා, කෙසඤ්චි හොජනං පුරතො ඨපිතමත්තං හොති. තෙ තං සද්දං සුත්වාව සිනෙරුමත්ථක්ඛත මුග්ගරෙන සීසස පහටා විය භාණෙණූසු සූලෙන විද්ධා විය දුක්ඛං දෙමනස්සං පටිසංවෙදියමානා "ඉමිනා අසුඤ්ඤලද්ධෙන මයං ඝරං පවෙසිතා"ති කුද්ධිත්වා හත්ථෙ පිණ්ඩං ඡඩ්ඩෙත්වා මුඛෙන ගහිතං නිද්ධුනිත්වා බ්‍රාහ්මණං අක්කොසමානා පක්කමිංසු. බ්‍රාහ්මණොපි බ්‍රාහ්මණිං නානප්පකාරෙහි අක්කොසිත්වා කිඤ්චි කාතුං අසක්කොනෙතා "එවමෙව පනායං වසලී යස්මිං වා තස්මිං වා තස්ස මුණ්ඩකස්ස සමණස්ස වණ්ණං භාසති, ඉදානිත්‍යාහං වසලිං! තස්ස සන්තිකෙ වාදං ආරොපෙස්සාමී"ති වත්වා කුපිතො අනත්තමනො වෙළුවනං ගන්ත්වා සත්ථාරං අවන්දිත්වාව එකමන්තං නිසිනෙනා පඤ්හං පුච්ඡි.

"කිංසු ඛන්වා සුඛං සෙති කිංසු ඛන්වා න සොචති,
කිස්සස්ස එකධම්මස්ස වධං රොචෙසි? ගොතමා"ති.

අථස්ස සත්ථා පඤ්හං බ්‍යාකරොන්තෙනා ආහ:

"කොධං ඛන්වා සුඛං සෙති කොධං ඛන්වා න සොචති,
කොධස්ස විසමූලස්ස මධුරග්ගස්ස බ්‍රාහ්මණ!,
වධං අරියා පසංසන්ති තඤ්හි ඛන්වා න සොචති"ති.

තත්ථ "ඛන්වා"ති වධිත්වා; සද්දනීතියම්පි හනඝාතසාධං 'ඛන්වා'ති නයො වුත්තො. "සුඛං සෙතී"ති කොධපරිළාහෙන අපරිඩය්හමානත්තා සුඛං සයති; න සොචති, කොධවිනාසෙන විසඤ්ඤිදෙමනස්සත්තා; "විසමූලස්සා"ති දුක්ඛවිපාකස්ස; "මධුරග්ගස්සා"ති පරියොසානසුඛස්ස; අතිකුද්ධස්ස පච්චක්ඛාසිත්වා පඨටස්ස ච පටිපහරිත්වා සුඛං උපපජ්ජති, තං සන්ධාය "මධුරග්ගන්ති වුත්තං. අග්ගසද්දො ජෙට්ඨපරියොසානවාචකො.

"අරියා"ති බුද්ධාදයො; බ්‍රාහ්මණා සද්ධූ දෙසනං සුත්වා පටිලබ්ධසද්ධූ සත්ථු සාසනිකෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදෙ න චිර සෙව අරහා අහොසි'නි.

බ්‍රාහ්මණසංයුත්තවණ්ණනායං භාරද්වාජත්ථෙර වත්ථු.

චතුක්කනිපාතෙ කාලකාරාමසුත්තවණ්ණනායං කාල කාසෙට්ඨිවත්ථුම්හි කථෙතබ්බං. "මච්ඡරිං වාගසම්පදඤ පතිඤ පෙති"ති එත්ථ පන වත්ථු වුච්චතෙ.

බාරාණසියං එකො අසීතිකොටිධනො සෙට්ඨි චතූසු නගර ද්වාරෙසු නගරමජ්ඣෙ නිවෙසනද්වාරෙචා'ති ඡ දානසාලායො කාරෙත්වා දෙවසිකං ඡ සතසහස්සං පරිච්චජිත්වා මහාදානං අදාසි. සො යාවජීවං දානං දත්වා "ඉමං මම දානවංසං මා උපච්ඡින්දි පුත්තා"ති පුත්තං අනුසාසිත්වා ජීවිතපරියොසානෙ සයොකා හුත්වා නිබ්බත්ති. පුත්තොපිස්ස තථෙව දානං දත්වා චණ්ඩෙ හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්ස පුත්තෙපි සූරියො හුත්වා, තස්ස පුත්තෙපි මාතලී හුත්වා, තස්ස පුත්තෙපි පවඞ්ගො හුත්වා, නිබ්බත්ති. තස්ස පන පුත්තෙපි මච්ඡරියකොසියො නාම අසීතිකොටිධනොයෙව සෙට්ඨි අහොසි. සො "මම මාතාපිතූ පිතාමහා බාලා, දුක්ඛෙන සමාහතං ධනං ඡඩ්ඩෙසුං, අහමනුත්තං ධනං රක්ඛිස්සාමි, න කස්සචි කිඤ්චි දස්සාමි"ති චින්තෙත්වා දානසාලායො විඛංසාපෙත්වා අග්ගිනා ඩාහාපෙත්වා තඩ්ඩමච්ඡරී හුත්වා ධනමෙව සංඝරති, නෙවත්තනා පරිභුඤ්ජති, න පුත්තදාරාදීනං දෙති. සො හි කඤ්ජිකදුතියං සකුණඩක භත්තං භුඤ්ජති, ථූලවත්ථානි නිවාසෙති, පණ්ණච්ඡත්තං මත්ථකෙ කාරෙත්වා ජරාගාණ්ඩුත්තජජ්ජරරථෙන යාති. ඉතිත්ථස්ස අසපුරිසස්ස තත්තකං ධනං සුණඛෙන ලඛනාළිකෙරං විය ජාතං. සො එකදිවසං රාජූපඨානං ගච්ඡන්තො 'අනුසෙට්ඨිං ආදාය ගමිස්සාමි'නි තස්ස ගෙහං අගමාසි. තස්මිං ඛණෙ අනුසෙට්ඨි නවසප්පිපක්කමධුසක්කරචුණ්ණාහි සංඛතං පායාසං භුඤ්ජමානො තං ආගතං දිස්වා ආසනාවුට්ඨාය "එහි මහාසෙට්ඨි! ඉධ නිසීද, "පායාසං පරිභුඤ්ජිස්සාමා"ති ආහ. කිඤ්චාපි සො පායාසං දිස්වාව මූඛෙ උප්පන්නඛෙළො භුඤ්ජිතුකාමො. තථාපි "සචාහං භුඤ්ජිස්සාමි, ඉමස්සාපි මම ගෙහං ආගතකාලෙ පනීතභොජනං කත්තබ්බං භවිස්සති, එවං මෙ ධනං නාසිස්සතී"ති චින්තෙත්වා නිරීහභාවමඤ්ඤාය තෙන පුනප්පුනං යාචිතොපි "ඉදානි මෙ භුත්තං සුභිතොස්මී"ති වත්වා නාභුඤ්ජි. සො

අනුසෙඛිස්ස භත්තකිච්චාවසානෙ තං ගහෙත්වා රාජුපට්ඨානං ගන්ත්වා පුන අත්තනො ගෙහං පච්චාගන්ත්වා පායාසතණ්හාය පිළිතොපි ධනනාසනභයෙන කස්සචි අකථෙත්වාව පිපාසං අධිවාසෙන්තො අනුක්කමෙන උපපණ්ඩුපණ්ඩුකජාතො අහොසි. එවං සන්තෙපි ධනනාසනභයෙන අකථෙන්තො අපරභාගෙ දුබ්බලො හුත්වා සයනං උපගුහිත්වා නිපන්නො භරියාය පුනප්පුනං පුච්ඡිතො තං කාරණං කථෙසි. තං සුත්වා සා "අඤ්ඤපුරිස! කිං ත්වං දුග්ගතො? සකලබාරාණසිවාසීනං පහොනකං පච්ඡිස්සාමී"ති ආහ. සො සීසෙ දණ්ඩෙන පහටො විය කුජ්ඣිත්වා "ජානාමහං තව මහඩ්ඪභාවං, සචෙ තෙ කුලඝරා ආහතං ධනං අත්ථි, පායාසස්ස පච්චා නාගරානං දෙහී"ති ආහ. තෙන හි එකවිධිවාසීනං පහොනකං පච්ඡිස්සාමී"ති "කිත්තෙත්ථ හී"ති "තෙන හි ඉතොචිතො ච (1) සත්තඝරවාසීහං, තෙන හි ඉමස්මිං ගෙහෙ පරිජනස්ස, තෙන හි බාහුජ්ඣජනස්සෙව පහොනක"න්ති "කිත්තෙතන්ථා"ති "තෙන හි තුය්හංච මය්හංච පච්ඡාම්"ති "කා නාම? ත්වං තුය්හං න වට්ටතී"ති "තෙන හි තුය්හං එව"ති "ආම මය්හං පච්ඡමානාපි මා ඉධ පච, බහූ පච්චාසිංසන්ති ත්වං පත්තං තණ්ඩුලානඤ්ච චතුභාගං ඛීරං අච්ඡර මත්තං සක්කරං කරණ්ඩපූරං සප්පිං තත්තකං මධුං එකව පන භාජනං දෙහි, අරඤ්ඤං පවිසිත්වා තත්ථ ච පච්චා භුඤ්ජිස්සාමී"ති. සා තථා අකාසි. සො තං සබ්බං වෙටකෙන ගාහා පෙත්වා අරඤ්ඤං ගන්ත්වා නදීතීරෙ එකස්මිං ගච්ඡමූලෙ උඩ්ඩනං කාරෙත්වා දාරුදකං ආහරාපෙත්වා "ත්වං ගන්ත්වා එකස්මිං මග්ගෙ ඨත්වා කිච්චෙව දිස්වා මම සඤ්ඤං දෙහි, මයා පක්කොසිත කාලෙව "ආගච්ඡිය්‍යාසී"ති තං පෙසෙත්වා එකකො අග්ගිං කත්වා පායාසං පච්. තස්මිං ඛණෙ සක්කො දෙවරාජා අත්තනො ඤාණවංසං උපධාරෙන්තො තං සබ්බං ඤත්වා 'අයං මච්ඡරී හුත්වා මම ඤාණවංසං උපච්ඡින්දිත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තිස්සති ඉමං දමස්ස දත්වා ඉධ නිබ්බත්තනාරහං කරිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා වණ්ණදයෝ පක්කොසාපෙත්වා සබ්බං පවත්තිං කථෙත්වා 'අහං පඨමං ගච්ඡාමි, මයි තං පායාසං යාචිත්වා නිසින්නකාලෙ තුම්හෙ පටිපාටියා ආගච්ඡිය්‍යාථා'ති චින්තා බ්‍රාහ්මණවණ්ණෙන තං උපගන්ත්වා භොං! කතරො බාරාණසීමග්ගොති පුච්ඡි. සෙට්ඨි උම්මත්තකොසි? බාරාණසීමග්ගමපි න ජානාසි? මා ඉතො එහි එත්තෙතා යාහී'ති ආහ. සක්කො අසුණන්තො විය 'කිං

(1) සත්ත ඝරා ඝරවාසීනං—කත්ථචි.

කත්ථසි?'ති තං උපගච්ඡතෙව. සො 'අරෙ! බධිර! බ්‍රාහ්මණ කිං ඉතො එහි? පුරතො යාහී'ති විරවි. සකෙඨා 'කසමා, හො! විරවසි? ධුමො පඤ්ඤායති අග්ගිව. පායාසො ච පච්චති! බ්‍රාහ්මණ! නිමන්තණඨානෙ න භවිතබ්බං. අහම්පි බ්‍රාහ්මණානං භොජනකාලෙ ඵොකං ලභිස්සාමී'ති. 'නත්ථෙත්ථ බ්‍රාහ්මණ! නිමන්තණං, පරතො යාහී'ති. 'තෙනහි තව භොජනකාලෙ ඵොකං ලභිස්සාමී'ති. 'එකසිත්ථම්පි තෙ න දස්සාම ඵොකම්දං මම යාපනමත්තා'නති. තං සුත්වා සකෙඨා ගාථා අභාසි.

"අපපමහා අපපකං දජ්ජා අනුමඤ්ඤතො මඤ්ඤකං,
බහුමහා බහුකං දජ්ජා අදුතං නූපපජ්ජති.
තං තං වදාමි භොසිඝ! දෙහි දුතානි භුඤ්ජව,
අරියමග්ගං සමාරුහ නෙකාසී ලභතෙ සුඛ"නති.

තත්ථ "අනුමඤ්ඤතො මඤ්ඤ"නති අපපකම්පි මඤ්ඤි ඤත්වා, වෙ කොඨාසෙ කත්වා එකකොඨාසං දත්වා තතො අවසෙසතො අනුමඤ්ඤතොඃපි පුන මඤ්ඤි ඤත්වා එකකොඨාසො දාතබ්බොයෙව; "අදුතං න උපපජ්ජති"ති අපපං වා බහුං වා දිනනං හොතු, අදුතං නාම න ගච්ඡති; තම්පි දුතමෙව, මහප්ඵලමෙව. "ත"නති තෙන කාරණෙන; තං භවන්තං වදාමි. "භුඤ්ජවා"ති දුතානිවෙව දෙහි සඤව භුඤ්ජ; "අරියමග්ගං සමාරුහා"ති අරියානං දුතාභිරතානං බුද්ධාදීනං මග්ගං අභිරුහ; "එකාසී"ති එකොව භුඤ්මානො න "ලභතෙ"ති ලභති; තං සුත්වා සෙසි 'මනාපනෙන බ්‍රාහ්මණ! කාපිතං, ඵොකං ලභිස්සසි නිසීදා'ති ආහ. සකෙඨා නිසිදි. තතො වනෙ තෙනෙව නයෙන ආගන්ත්වා ගාථා අභාසි.

"මොඝන්නාසස හුතං හොති මොඝංවාපි සමිහිතං,
අපිතිසම්මිං යො නිසින්නසම්මිං එකො භුඤ්ජති භොජනං.
තං තං වදාමි කොසිය...පෙ...නෙකාසි ලභතෙ සුඛ"නති.

තත්ථ "හුත"නති ධනුපපාදනත්ථං සරණාදිසු බලිකම්ම කරණං; "සමිහිත"න්ති ධනුපපාදනවසෙන විහිතං; 'තෙන හි නිසීද ඵොකං ලභිස්සසී'ති ඔ'පි නිසිදි. තතො සුරියො තෙනෙව නයෙන ආගන්ත්වා ගාථා අභාසි.

"සච්චන්නාසස සුතං හොති සච්චවාපි සමිහිතං,
අපිතිසම්මිං යො නිසින්නසම්මිං නෙකොභුඤ්ජති භොජනං.
තං තං වදාමි කොසිය...පෙ...නෙකාසී ලභතෙ සුඛ"නති.

සෙසං පුබ්බසමං තතො මාතලි ආගන්ත්වා ආහ.

"සරං සබ්බං යො ජුහති බාහුකාය ගයාය ච,
දෙණෙ තිම්බරුතිත්ථස්මිං සිඤ්ඤොතෙ මහාවහෙ.
අත්‍ර වස්‍ස හුතං හොති අත්‍ර වස්‍ස සමිහිතං,
අපිතිසම්මිං යො නිසින්නසම්මිං නෙකො භුජති භොජනං.

තං තං වදාමි කොසිය...පෙ... නෙකාසී ලභතෙ සුඛ"න්ති.

තත්‍ථ "සරං සබ්බ"න්ති යො පුරිසො නාගයක්ඛාදීනං බලිං කරොන්තො සමුද්දදෙණිං පොක්ඛරණිං ආදිසු යං කිඤ්චි සරං උපගන්ත්වා ජුහති තත්‍ථ බලිකම්මං කරොති. "බාහුකායා"ති නදියා. "ගයායා"ති පොක්ඛරණියා; "දෙණෙ"ති දෙණ නාමකෙ තිත්‍ථෙ; "තිම්බරුතිත්‍ථස්මි"න්ති තිබ්බරුනාමතිත්‍ථෙ; "මහාවහෙ"ති සිඤ්ඤොතෙ මහන්තෙ නදීවහෙ; "අත්‍ර"ති එතෙසු සරාදිසු; "වෙ"ති යදි; "අස්‍සා"ති තස්‍ස පුරිසස්‍ස; හුතමෙව සම්හිතව හොති. සඵලං සුබ්බතං සම්පජ්ජති. "අපිතිසම්මන්ති" ආගන්තුකෙ "නිසින්නසම්මි"නති ආගන්ත්වා සන්තිකෙ නිසින්නෙ; යො පුරිසො එකො හොජනං භුජති, එත්‍ථ වත්තබ්බමෙව නත්‍ථී'ති සෙසං පුබ්බසමං තතො පඤ්චසිඛො ආගන්ත්වා ආහ.

"බලිසං හි සො නිගච්ඡති දීඝ සුත්තං සබන්ධනං,
අපිතිසම්මං යො නිස්සින්නසම්මං එකොභුජති භොජනං.
තං තං වදාමි ...පෙ... නෙකාසි ලභතෙ සුඛ"න්ති.

තං සුත්වා සෙසි දුක්ඛයොගෙන නිද්‍රුතනෙත්තා තෙන හි නිසීද, ථොකං ලභිස්සසී'ති ආහ. සොපි නිසිදි. එවන්නෙසු නිසින්නෙසු පායාසො පච්චි. සෙසි උඩනා ඔතාරෙත්වා "රුක්ඛපත්තානි ආහරථා'ති ආහ. තෙ තත්‍ථ නිසින්නාව හත්‍ථෙ පසාරෙත්වා හිමවන්තතො මාලුවපත්තානි ආහරිංසු. සෙසි 'එතෙසු පත්තෙසු දුතබ්බ පායාසො නත්‍ථි බදිරපත්තානි ආහරථා'ති ආහ. තෙ තානි ආහරිංසු. තෙසු එකෙකං පත්තං යොජනපමාණං අහොසි. සො සබ්බෙසං දබ්බියා පායාසං අදාසි. සබ්බන්තිමස්‍ස දුතකාලෙ උක්ඛලියා උණ්හං නපඤ්ඤාසි. සො තෙසං දත්වා උක්ඛලිං ගහෙත්වා නිසිදි. තස්මිං ඛණෙ පචිතබ්බො සුතබ්බො හුත්වා, තෙසං පුරතොව මුත්තං කරොන්තො ගච්ඡති. බ්‍රාහ්මණා අත්තනො පායාසං අත්තෙන පිදහිංසු. තථා සෙසිපි. තස්‍ස පන හත්‍ථපිට්ඨෙ මුත්තං බින්දු පති. යො හත්‍ථං ධොවිතුකාමො 'උක්ඛලිං මෙ ඔලොකෙථා'ති වත්වා නදිං ඔතරි තංඛණඤ්ඤෙව සුතබ්බො

උකඛලිං පසාරෙත්වා පූරෙසි. සෝ තං මුත්තං කරොන්තං දිස්වා මහන්තං දණ්ඩකමාදාය තජ්ජෙන්තෝ ආගච්ඡි, සුනඛෝ අස්සාජානීයමත්තෙන හුත්වා තං තත්ථ තත්ථ ගතං අනුබන්ධි. සෝ මරණභයභීතෝ බ්‍රාහ්මණෙ උපගඡි, තෙපි උප්පතිත්වා ආකාසෙ අට්ඨංසු. සෝ තෙසං ඉඞ්ගිං දිස්වා 'කෙ? තුම්හෙ,'ති පුච්ඡි. අථ සක්කෝ 'අහං වඤ්ඤෝ අහං සුරියෝ අහං මාතලි අහං සක්කෝ එසසුනඛෝ පවසිඛෝ'ති වත්වා 'න මයං තව පාණාසඤ්ඤාගතා' ති කත්ථචි අම්හාකං සුති, ඉදානි ත්වං මච්ඡරි ජාතෝ මච්ඡරියෝ ච නාම නිරයෙ නිබ්බත්තන්ති, අමච්ඡරියෝ සග්ගෙ තස්මා තවෙව කාරුඤ්ඤෙන ආගතම්හා,'ති ආහ. තං සුත්වා සෝ අත්ථකාමා කිර මෙ එතෙ, මං නිරයා උද්ධරිත්වා සග්ගෙ පතිට්ඨාපෙතුකාමා'ති තුට්ඨචිත්තෝ ඉමෙ පඨමං මම ආලොපතෝ උපඩ්ඪුපඩ්ඪම්පි අදෙය්‍යා නාම නත්ථි, උදකපසතම්පිචාහං ලභිත්වා අදත්වා න පිවිස්සාම්'ති සක්කස්ස සන්තිකෙ වරං අග්ගහෙසි. සක්කෝ තං දමෙත්වා දුනථලං ඤාණාපෙත්වා පවසිලං දත්වා සඞ්ඛං චක්කදිහි දෙවලොකං ගතෝ සෝ පි නගරං පවිසිත්වා රාජානං අනුජානාපෙත්වා ගහිත ගහිත භාජනානි පූරෙත්වා ගච්ඡන්තූ'ති යාවකාතං ධනං දත්වා තංඛණඤ්ඤෙව නික්ඛම්ම හිමවන්තතෝ දක්ඛිණ පස්සෙ ගඟාය ඒව එකස්ස ජාතස්සරස්ස ච අන්තරෙ පණ්ණසාලං කත්වා පබ්බජිත්වා තත්ථ චිරං වසිත්වා කාලං කත්වා ඔපපාතික දෙව පුත්තෝ හුත්වා සක්කෙන පෙසිතං වෙජයන්තරථමාරුය්හ මාතලිනා සද්ධිං සක්කස්ස සන්තිකං අගමාසි. සක්කෝ තං දිස්වා තුට්ඨමානසෝ හිරිදෙවිං නාම ධීතරං තස්ස අදාසි. අපරිමාණ වස්ස ඉස්සරියං ජාතං සෝ ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලපුත්තෝ හුත්වා සත්ථු දෙසනං සුත්වා පබ්බජිත්වා සීලෙසු පරිපූරකාරී ධුතඞ්ගගුණෙන සමන්නාගතෝ දුනාභිඤ්ඤාසයෝ දුනාභිරතෝ සාරාණීයධම්ම පූරණෝ අන්තනා ලද්ධපරිභෝග කෙසු විජ්ජමානෙසු ඡාතභෙත්තා හුත්වාපි දෙතියෙව, සත්ථා තං තස්ස දුනාභිරතිං අද්ධුප්පත්තිං කත්වා "අයං භික්ඛවෙ. භික්ඛු පුබ්බ අදුනසීලෝ මච්ඡරී තිණග්ගෙන තෙලබින්දුම්පි අදත්වා. අථාහං තං දමෙත්වා දුනථලං වණ්ණෙත්වා දුනෙ පතිට්ඨාපෙසිං සෝ පසතම්ත්තමපි උදකං ලභිත්වා අදත්වා න පිවිස්සාමිති මම සන්තිකෙ වරං අග්ගහෙසි. තස්ස ථලෙන දුන ඡාසයෝ දුනාභිරතෝ"ති වත්වා අසිති නිපාතෙ සුධාභොජන ජාතකං කථෙසී'ති.

සුධාභොජන ජාතකවණ්ණනායං මච්ඡරිය කොසිය වත්ථු.

එකනිපාතස්ස අධිමත්තගෙහෙ "උභොකජා උභො කුණී"ති ඉලලිස ජානඞ්ග වණ්ණනායං එකස්මිං ගුමෙබ සුරං පිවිත්වා සකෙකාත දෙවානමින්දස්ස දමිතස්ස දනථලං ඤත්වා පුඤ්ඤං කත්වා සගෙහ නිබබත්තස්ස ඉලලිස සෙට්ඨිනො වත්ථුපි ධම්ම පදස්ස පුපථවගෙහ

"යථාපි භමරො පුපථ"නති ගාථාවණ්ණනාය මහාමොගගල්ලාන ථෙරෙන නපල්ලපුවං ඛාදිතුං සත්තභූමකපාසාදස්සුපරිමතලෙ නිසින්නභාවං ඤත්වා තත්ථ ගන්ත්වා දමිතස්ස පුබෙ දත්වා පච්ඡා ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථු දෙසනං සුත්වා සොතාපත්තිථලං පඤ්චන්නස්ස චක්ඛුරියසෙට්ඨිස්ස වත්ථුපි කථෙතබබං. ඉච්චෙවතෙ දුස්සීලං අස්සඬ්ඪං මච්ඡරිං අත්තානං සීලාදිසු ඨපෙත්වා විවිධානි සංසං පාපුණිංසු. යඤ්ච නෙසං දුස්සිල්‍යාදිහෙතුකං දිට්ඨධම්ම සම්පරායෙසු ලභිතබබං වෙරං භොති, තං සීලාදිසු සිතඤ්ඤා ලතො පච්ඡා පහියති තස්මා අත්තසම්මා ඨපනං මඞ්ගලන්ති දට්ඨබ්බං. තෙනඞ්කථායං සොපි මඞ්ගලං කස්මා?, "දිට්ඨධම්මික සම්පරායික වෙරපපහාන විවිධානිසංසාධිගමහෙතුතො"තිවුත්තං සම්මාපණිහිතං හි චිත්තං සබ්බසම්පත්තිං දාතුං සක්කොති. තෙන භගවා:—"යං යං සම්පත්තිං නෙවස්ස මාතාදයොපි දාතුං සක්කොන්ති, තං ඉමෙසං සත්තානං අබ්භන්තරෙ පවත්තං සම්මා පණිහිතචිත්තමෙව දෙති"ති වත්වා ධම්මපදස්ස චිත්ත වගෙග ඉමං ගාථ මාහ.

"න තං මාතා පිතා කයිරා අඤ්ඤෙ වාපි ච ඤාතකා,
සම්මා පණිහිතං චිත්තං සෙය්‍යසො නං තතො කරෙ"ති.

තත්ථ "න ත"න්ති භික්ඛවෙ, තං කාරණං නෙව මාතා කරෙය්‍ය න පිතා න අඤ්ඤෙපි ඤාතකා; සම්මා පණිහිත"න්ති දසකුසලකම්මපථෙසු ඨපිතං; "සෙය්‍යසො නං තතො කරෙ"ති තතො කාරණතො වරාහරං උත්තරිතරං පුග්ගලං කරොති; මාතාපිතරො හි පුත්තානං ධනං දදමානා එක්සම්ංඉවෙත්ත භාවෙ කම්මං අකත්වා සුඛෙන ජීවිකං කපෙපත්වා ධනංදාතුං සක්කොන්ති, පුත්තානං පන චක්කවත්තිසිරිං දාතුං සමත්ථා මාතාපිතරොනාම නත්ථි, පගෙව දිබ්බසම්පත්තිං වා පඨමජ්ඣානාදි සම්පත්තිං වා ලොකුත්තරසම්පත්තිදානෙ කථාව නත්ථි සම්මා පණිහිතං පන චිත්තමෙව සබ්බමෙතං සම්පත්තිං දාතුං සක්කොති. තෙන වුත්තං තස්මා කෙනචිපි චිත්තං සම්මා ඨපෙතබ්බමෙව සබ්බසුඛං දෙති මිච්ඡාඨපිතඤ්හි චිත්තං සබ්බදුක්ඛං දෙති. තෙනාහභගවා:-'දෙවා වොරාන වෙරතොකාතුං සත්ථොනන්ති

තං ඉමෙසං සත්තානං අනත්තා මිච්ඡා පණිහිතචිත්තමෙව කරොති"ති වත්වා තත්‍රෙවිමං ගාථමාහ.

"දිසො දිසං යන්තං කයිරා වෙරී වා පන වෙරිනං
මිච්ඡාපණිහිතං චිත්තං පාපියො නං තතො කරෙ"ති

තත්‍ර "දිසො"ති චොරො "දිස"නති චොරං; 'දිසවා'ති පාඨ සෙසො. "යන්තං කයිරා"ති තස්ස අත්තනා දිට්ඨචොරස්ස පුත්ත දූර පිළනඛෙත්තාදි නාසනජීවිතවොරොපන වසෙන යන්තං අනයබ්‍යසනං කරෙය්‍ය; "වෙරී"ති කෙනචිදෙව කරණෙන බඩවෙරී;"වෙරින"නති එවරූපං වෙරිංදිසවා"මිච්ඡාපණිහිත"නති දසඅකුසල කම්මපථෙ ඨපිතං "පාපියො"ති පාපිට්ඨතරො; "න"නති යෙන මිච්ඡාඨපිතං චිත්තං, තං පුග්ගලං; "තතො"ති තස්මා චොරවෙරී,නි දිට්ඨචොරවෙරිපුග්ගලතො; තතො වා අනයබ්‍යසනතො; "කරෙ"ති කරෙය්‍ය; ඉදං වුත්තං හොති, දිසො වා වෙරී වා පුත්තදූරක්ඛෙත්තවත්ථුගොමහිංසාදිසු අප රජ්ඣන්තො යස්ස අපරජ්ඣති, තම්පි තථෙව අත්තනි අපර ජ්ඣන්තං දිසං වා වෙරිං වා දිසවා යං තස්ස අනයබ්‍යසනං හොති, මිච්ඡාපණිහිතං චිත්තං තතො පාපිට්ඨතරං පුග්ගලං කරෙය්‍ය. දිසො වෙරිනොපි ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ දුක්ඛං වා උප්පාදෙය්‍යුං ජීවිතක්ඛයං වා කරෙය්‍යුං මිච්ඡාපණිහිතං චිත්තනනු දිට්ඨමෙව අනයබ්‍යසනං පාපෙත්වා අත්තභාවසත සහස්සානිපි චතුරොපායෙ ඛිපිත්වා සීසං උක්ඛිපිතුං න දෙති,නි. තස්මා කෙනචි චිත්තං මිච්ඡා න ඨපෙතබ්බමෙව. යො ච පුබ්බෙ මිච්ඡාපටිපන්නචිත්තං පඨමං සම්මා ඨපෙති, සො 'අත්ත දන්තො'ති වුච්චති. අත්තදන්තො ච නාම අගතපුබ්බං දිසං ගච්ඡති. තෙන භගවා ඛත්තියවරියපුබ්බකමෙකං භික්ඛුං ඔව දන්තො ධම්මපදස්ස නාගවග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ.

"නහි එතෙහි යානෙහි ගච්ඡෙය්‍ය ආගතං දිසං,
යථාත්තනා සුදන්තෙන දන්තො දන්තෙන ගච්ඡති"ති.

තත්‍ර "අගත"නති සුපිනන්තෙනාපි අගතපුබ්බං;"දිස"නති නිබ්බාණං;"අත්තනා"නිචිත්තෙ'සුදන්තෙනා'නි අරියමග්ගභාවනාය සුට්ඨු දමිතෙන; "දන්තො"ති නිබ්බිසෙවනො;"දන්තෙන"නි ඉන්ද්‍රියදම නෙන දමිතෙන; ඉදං වුත්තං හොති යථා සපපඤ්ඤු පුග්ගලා දන්තො පුබ්බභාගෙ දන්තෙන අපරභාගෙ සුදන්තෙන අත්තනා අගතං දිසං ගච්ඡති, දන්තභූමිං පාපුණාති, න තථා කොචි

පුග්ගලෝ එතෙහි හත්ථිඝාතාදිහි යාතෙහි අගතං දිසං ගච්ඡෙය්‍ය, තස්මා අත්තදමනමේව තෙ වරං භික්ඛූ'ති.

අත්තඝම්මාපණ්ඩිකථා.

එවම්මාඝපි ගාථාය 'පාතිරූපදෙඝවාසෝ ච පුබ්බෙ ච කතපුඤ්ඤතා අත්තඝම්මාපණිධි'ති මඟලත්තඝං වුත්තං. ඉධ පඨමපාදෙ නවකම්මරිඝා. 'දුතිඝපාදෙ පඨ්‍යාවත්තඝස්ස දුතියලඝණ යුත්තතා. දුතියඩ්ඨං පඨ්‍යාවත්ත'නෑ.

දුතිය ගාථාඝඨ වණ්ණනා.

තතියගාථාඝ- " බාහුසච්ච " නති බහුසුතභාවෝ; "සිප"නති ඝං කිඤ්චි හත්ථකොසල්ලං; **මත්තිඞ්ගණාසමඨ වාසෙඨසුත්තන්තිකාඝ**මපි තෙහි තෙහි උපාඝෙහි සික්ඛිතබ්බඨෙන සිපං; හත්ථකොසල්ල'නති වුඨතං "විනඝෝ"නි කාඝවාවාචිත්තවිනඝනං; තෙසං ඝථානුරූපං ආපත්තිතෝ වා දුස්සීලතෝ වා අකුසලකම්මපථතෝ වා නිසෙධනං නිවාරණන්ත්‍යත්ථෝ. **සමණානුපාසාදිකාදිසු** පන විනඝපිටකමෙව සඞ්ඛාඝ කාසිකවාවඞ්ඛිකඅජ්ඣාචාරනිසෙධනතෝ වෙඝ කාඝංව වාචං ච විනෙතී'ති= **විනඝෝ**'ති වුත්තං. "සුසික්ඛිතෝ"නි සුට්ඨුසික්ඛිතෝ; "සුභාසිතා"නි සුට්ඨු භාසිතා; "වාචා"නි ගිරා; බ්‍යප්පථෝ'ති අත්ථකථඝං වුඨතං. වුච්චතී'ති= වාචා; ගිරීඝති'ති= ගිරා; "බ්‍යප්පථෝ"නි වාක්‍යභෙදෙ; වාක්‍යං ච තං පථෝ ච අත්ථං ඤාපෙතුකාමාන'නති= බ්‍යප්පථෝ'නි රූපකණ්ඩවණ්ණනා. "බ්‍යප්පථෝ"නි වචනපථෝ; වාචාඝෙව හි අඤ්ඤෙපි දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජනානං පඨමභූතතෝ බ්‍යප්පථෝ'නි වුච්චති. මුසාවාදසික්ඛාපදවණ්ණනා. "වාචාඝ බ්‍යප්පථෙහි"නි **සඞ්ඛිත්තෙඨසඳනිද්දෙසසුත්තෙනෙන** මහාවුත්තියා වා පඨසද්දෙ පරෙ වාචාසද්දස්ස ඛ්‍යාදෙසෝ. "එත"නති ඝව බාහුසච්චං ඝඤ්ච සිපං ඝෝ ච සුසික්ඛිතෝ විනඝෝ ඝා ච සුභාසිතා වාචා ඉදං චතුබ්බිධං උත්තමං මඞ්ගල'නති ගණ්හාහි දෙවතෙ 'ති' අයමෙත්ථ සඞ්ඛිපෝ. අයං තත්ථ විත්ථාරෝ:— බාහුසච්චං නාම බහුසුතභාවෝ; අත්ථතෝ පන බුද්ධිවචනං වා බාහිරසිපං වා උග්ගණ්හිත්වා වා සුත්වා වා උපපත්තිං තත්ථ තත්ථ කොසල්ලං. ඨපෙත්වා දිකඛමානඛිපගහණෙන ගහිතං හත්ථකොසල්ලං. තං අනගාරිඝාගාරිඝවසෙන දුවිධං හොති.

තත්‍ථ අනගාරියබාහුසච්චං නාම "බහුස්සුතෝ හොති සුතධරෝ සුතසන්නිචයෝ"ති · එවමාදිනා නයෙන **උරුවෙලසුත්තාදීසු** වණ්ණිතං සත්‍ථුසාසනධරත්තා. උරුවෙලසුත්තං **චතුක්කඝතතරයස්ස පඨමපණ්ණාසකෙ** "බහුස්සුතෝ"ති බහූ අස්ස සුතං නවඞ්ගං සත්‍ථුසාසනං පාලිඅනුසන්ධිපුබ්බාපරවසෙන උග්ගහිතං හොතී'ති අත්ථෝ. "සුතධරෝ"ති සුතස්ස ආධාරභූතෝ; යස්ස හි ඉතෝ ගහිතං ඉතෝ පලායති, ඡිද්දඝටෙ උදකං විය න තිට්ඨති, පරිසමජ්ඣෙ පන සුත්තං වා ජාතකං වා කථෙතුං වා වාචෙතුං වා න සක්කොති, අයං නා සුතධරොනාම. යස්ස පන උග්ගහිතං බුද්ධවචනං උග්ගහිතකාලසදිසමෙව හොති දසපි වීසතිම්පි වස්සානි සජ්ඣායං අකරොන්තස්ස න නස්සති, අයං සුතධරෝ නාම. "සුතසන්නිචයෝ"ති සුතස්ස සන්නිචයභූතෝ; යස්ස හි සුතං හදයමංසපූජාය සන්නිචිතං සිලාය ලෙඛා විය සුවණ්ණඝටෙ පඤ්ඤාසීහවසා විය ච තිට්ඨති අයං සුතසන්නිචයෝ නාමා'ති තබ්බණ්ණනා. වට්ට දුක්ඛනිස්සරණත්ථිකෙහි සොතබ්බතෝ සුතං; පරියත්තිධම්මෙමා. තං ධාරෙන්'ති= **සුතධරෝ**; එකපදං එකක්ඛරම්පි අවිනා සෙත්වා සන්නිචියති'ති= **සන්නිචයෝ;** සුතං සන්නිචයෝ එත සම්'න්නි= **සුතසන්නිචයෝ'ති නාමවිකා.** යො හි බහුස්සුතෝ සුතෙන, උපපන්නෝ හොති, සෝ සත්‍ථුනා පසංසිතෝ. වුත්තං **චතුක්කඝතතරෙ පඨමපණ්ණාසකෙ අප්පස්සුත සුත්තෙ.** "චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ පුග්ගලා සන්තෙතා සංවිජ්ජමානා ලොකසම්ං. කතමෙ චත්තාරෝ? අප්පස්සුතෝ සුතෙන අනුපපන්නෝ, අප්පස්සුතෝ සුතෙන උපපන්නෝ, බහුස්සුතෝ සුතෙන අනුපපන්නෝ, බහුස්සුතෝ සුතෙන උපපන්නෝ.

කථං ච භික්ඛවෙ; පුග්ගලෝ අප්පස්සුතෝ හොති? සුතෙන අනුපපන්නෝ, ඉධ භික්ඛවෙ. එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස අප්පකං සුතං හොති සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථං උදානං ඉති වුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලං සෝ තස්ස අප්පකස්ස සුතස්ස න අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මපටිපන්නෝ හොති, එවං ඛෝ භික්ඛවෙ! පුග්ගලෝ අප්පස්සුතෝ හොති සුතෙන අනුපපන්නෝ. කථං ච භික්ඛවෙ පුග්ගලෝ අප්පස්සුතෝ හොති? සුතෙන උපපන්නෝ, ඉධ භික්ඛවෙ! එකච්චස්ස ... පෙ ... වෙදල්ලං, සෝ තස්ස අප්පකස්ස සුතස්ස අත්ථමඤ්ඤාය ... පෙ ... සුතෙන උපපන්නෝ.

කථං ච භික්ඛවෙ! පුග්ගලො බහුස්සුතො හොති? සුතෙන අනුපපන්නො, ඉධ භික්ඛවෙ! එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස බහු සුතං හොති සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං පෙ වෙදල්ලං, සො තස්ස බහුකස්ස සුතස්ස අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය පෙ සුතෙන අනුපපන්නො

කථං ච භික්ඛවෙ! පුග්ගලො බහුස්සුතො හොති? සුතෙන උපපන්නො, ඉධ භික්ඛවෙ! එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස බහු සුතං හොති සුත්තං ගෙය්‍යං පෙ වෙදල්ලං, සො තස්ස බහුකස්ස සුතස්ස අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය පෙ ධම්මානුධම්මපටිපන්නො හොති, එවං ඛො භික්ඛවෙ! පුග්ගලො බහුස්සුතො හොති සුතෙන උපපන්නො.

ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ! චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි"න්ති.

අපස්සුතො පි' වෙ හොති සීලෙසු අසමාහිතො,
උභයෙන නං ගරහන්ති සීලතො ච සුතෙන ච.

අපස්සුතො'පි වෙ හොති සීලෙසු සුසමාහිතො,
සීලතො නං පසංසන්ති නාස්ස සම්පජ්ජතෙ සුතං.

බහුස්සුතො'පි වෙ හොති සීලෙසු අසමාහිතො,
සීලතො නං ගරහන්ති තස්ස සම්පජ්ජතෙ සුතං

බහුස්සුතො'පි වෙ හොති සීලෙසු සුසමාහිතො,
උභයෙන නං පසංසන්ති සීලතො ච සුතෙන ච.

බහුස්සුතං ධම්මධරං සප්පඤ්ඤං බුද්ධසාවකං,
නෙක්ඛං ජම්බොනදස්සෙව කො තං නින්දිතුමරහති?,
දෙවා'පි නං පසංසන්ති බ්‍රහ්මුනා'පි පසංසිතො"ති.

තත්‍ර 'අනුපපන්නො"ති අනුපාගතො'ති **නබ්බණ්ණනා** අපපකං සුත"න්ති නවඞ්ගෙ සත්ථුසාසනෙ කිඤ්චිදෙව අඞ්ගං සුතං හොති; තදෙතං නවඞ්ගං දස්සෙතුං "සුත්තං ගෙය්‍ය"න්ති ආදි හොති; තදෙතං නවඞ්ගං දස්සෙතුං "සුත්තං ගෙය්‍ය"න්ති ආදී වුත්ත "න්ති නවටීකා න අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මපටිපන්නො"ති අඞ්කථං ච පාළිං ච අජානිත්වා නවලොකුත්තරධම්මස්ස අනුරූපධම්මං සහ සීලකං පුබ්බභාගපටිපදං න පටිපන්නො හොති; ඉමිනා උපායෙන සබ්බවාරෙසු අත්ථෙ වෙදිතබ්බා. පඨමවාරෙ පනෙත්ථ අපස්සුතදුස්සීලො කථිතො

දුතියේ අපපස්සුතබීණාසවෝ. තතියේ බහුස්සුතදුස්සීලෝ. චතුත්ථේ බහුස්සුතබීණාසවෝ 'ති **තඞ්ඛණණනා** නයෝ. "සීලෙසු අසමාහිතෝ"ති සීලෙසු අපරිපූරකාරී; "සීලතොව සුතෙන වා"ති සීලභාගෙන ච සුතභාගෙන ච; අයං දුස්සීලෝ අපපස්සුතෝ ති එවං තං ගරහන්තී 'ති අත්ථෝ. "තස්ස සමපජ්ජතෙ සුත"න්ති තස්ස පුග්ගලස්ස යස්මා තෙන සුතෙන සුතකිච්චං කතං, තස්මා තස්ස සුතං සමපජ්ජති නාම; "නාස්ස සමපජ්ජතෙ,,ති සුතකිච්චස්ස අකතත්තා න සමපජ්ජති; "ධම්මධර"න්ති සුතධම්මානං ආධාර භූතං; "සපපඤ්ඤ"න්ති සුපපඤ්ඤං; "නෙක්ඛං ජඹොනදස්ස වා"ති ජම්බුනදං වුච්චති ජාතිසුවණ්ණං, තස්ස ජම්බුනදස්ස නෙක්ඛං විය; පවස්සුවණ්ණපරිමාණං සුවණ්ණඝටිකං විය'ති අත්ථෝ'ති **තඞ්ඛණණනා**.-ආනන්දත්ථෙරෝ'පි අත්තනෝ බාහුසච්චං නිස්සාය "එතදග්ගං භික්ඛවෙ! මම සාවකානං භික්ඛූනං බහුස්සුතානං යදිදං ආනන්දෝ"ති සඤ්ඤපසත්ථතං පත්තෝ. බහුස්සුතෝ ච අකිච්චෙන උපපන්නලාභෝ හොති. ...තන්දිං වත්වූ.

එකෝ කිර බ්‍රාහ්මණෝ විත්තෙසි "බුද්ධරතනස්ස ච සංඝරතනස්ස ච පූජා පඤ්ඤායති, කථං නු ඛෝ ධම්මරතනං පූජිතං නාම හොතී"ති. සෝ භගවන්තං උපසංකමිත්වා එතමත්ථං පුච්ඡි. භගවා ආහ "සචෙසි බ්‍රාහ්මණ! ධම්මරතනං පූජෙතුකාමෝ, එකං බහුස්සුතං පූජෙහී"ති එකං බහුස්සුතං භන්තෙ! ආචික්ඛථා"ති, "භික්ඛු සඞ්ඝං පුච්ඡා"ති. සෝ භික්ඛූ උපසඞ්කමිත්වා 'බහුස්සුතං භන්තෙ ආචික්ඛථා"ති ආහ. "ආනන්දත්ථෙරෝ බ්‍රාහ්මණා"ති. බ්‍රාහ්මණෝ ථෙරං සහස්සගඝනිකෙන චීවරෙන (1) පූජෙසී'ති. **මහාගොසිඞ්ඝ සාලවණ්ණනායමිදං** වත්වූ.

ඉති බහුස්සුතස්ස බාහුසච්චං පසංසාදිහෙතුතෝ **මඞ්ගලං**. අකුසලපහානකුසලාධිගමහෙතුතෝ'පි **මඞ්ගලං**. වුත්තං හෙතං **සත්තඞ්ගුත්තරෙ දුනිසවගහ නගරොපමසුත්තෙන**. "සුතවා ච ඛෝ භික්ඛවෙ! අරියසාවකෝ අකුසලං පජහති කුසලං භාවෙති සාවජ්ජං පජහති අනවජ්ජං භාවෙති සුඛමත්තානං පරිහරති"ති.

තත්ථ "සුඛමත්තානං පරිහරති"ති එත්ථ දුවිධා සුඛි පරියාය තෝ නිප්පරියායතෝ ච, සරණගමනෙන පරියායෙන සුඛං අත්තානං පරිහරති නාම; තථා පංචසිලෙහි දසසිලෙහි චතුපාරි සුඛිසිලෙන පඨමජ්ඣානෙන ...පෙ... නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා යතනෙන සොතාපත්තිමග්ගෙන සොතාපත්තිඵලෙන ...පෙ... අරහත්තමග්ගෙන පරියායෙන සුඛං අත්තානං පරිහරති නාම; අරහත්තඵලෙ පතිඨිතෝ පන බීණාසවෝ ජීවන්තමූලකෙ පවක්ඛ ඞ්ගෙ නහාපෙන්තෝ'පි බාධෙන්තෝ'පි භුඤ්ජාපෙන්තෝ'පි නිසීදා

(1) තිචීවරෙන කත්වා.

පෙනෙතා'පි නිපජ්ජාපෙනෙතා'පි නිපරියායෙනෙව සුඛං නිම්මලං අත්තානං පරිහරති පටිජඟතී'ති වෙදිතබ්බා'ති **දුකඛුත්තඤ්ච සඛපඨමස්ස සුත්තස්ස අත්ථවණ්ණනා**යං "ඡින්නමූලකෙ"ති **තණ්හාමූලස්ස** උච්ඡින්නතාය ඡින්නමූලකෙති **තමවිකා**යං සුඛං නිම්මලං කත්වා අත්තානං පරිහරති පටිජඟති ගොපායතී'ති අත්ථො. අයඤ අරහත්තමග්ගෙන පරියායෙන සුඛමත්තානං පරිහරති නාම; ඵලපත්තෙතා පන නිපරියායෙන සුඛමත්තානං පරිහරති'ති, **තිකඛත්තුඤ්ච පඨමපණ්ණාසකස්ස චතුත්ථවග්ගෙ ආඛිපතෙය්‍යසුත්තවණ්ණනා**යං "නිම්මලං කත්වා"ති රාගාදි මලානං අපනයනෙන මලරහිතං කත්වා; "ගොපායතී"ති සංකිලෙසානත්ථතො රක්ඛති; "අය"නති එවං පටිපන්නෙතා භික්ඛු; සුඛමත්තානං පරිහරති අසුඛභාවස්ස කිලෙසස්සා'පි අභාවතෝ'ති **තමවිකා**යං එවං පුබ්බෙ වණ්ණිතත්තා **නගරූපමසුත්තවණ්ණනාදිසු** න කිඤ්චි වණ්ණිතං, අනුපුබ්බෙන පරමත්ථසච්ඡිකිරියහෙතුතෝ'පි මඛලං.

වුත්තඤ්හි භගවතා භාරවාජස්ස නාම බ්‍රාහ්මණස්ස ධම්මං දෙසෙන්තෙන "සඛා ජානෙ උපසඞ්කමති, උපසඞ්කමන්තෙතා පයිරුපාසති, පයිරුපාසන්තෙතා සොතං ඔදහති ඔහිතසොතෙතා ධම්මං සුණාති, සුත්වා ධම්මං ධාරෙති, ධතානං ධම්මානං අත්ථං උපපරික්ඛති, අත්ථං උපපරික්ඛතතෙතා ධම්මා නිජ්ඣානං ඛමන්ති, ධම්මනිජ්ඣානක්ඛන්තියා සති ඡන්දෙ ජායති, ඡන්දජාතෙතා උස්සහති උස්සහිත්වා තුලයති, තුලයිත්වා පධහති, පධහන්තෙතා සමාතෙතා කායෙන චෙව පරමසච්චං සච්ඡිකරොති, පඤ්ඤාය ච නං අති විජ්ඣ පස්සතී"ති **මජ්ඣිමපණ්ණාසකස්ස ඡඤ්ඤවග්ගෙ චඞ්කී සුත්තවණ්ණනා**යං තත්ථ "පයිරුපාසතී"ති සන්තිකෙ නිසීදති; "සොත"නති පසාදසොතං; "ධම්ම"නති දෙසනාධම්මං; "ධාරෙතී"ති පගුණං කත්වා ධාරෙති; "උපපරික්ඛතී"ති අත්ථතෝ ච කාරණතෝ ච වීමංසති; "නිජ්ඣාන"නති ඔලොකනං ඛමන්ති; ඉධ සීලං කථිතං ඉධ සමාධී'ති එවං උපඵත්තන්ති'ති අත්ථෙ "ඡන්දෙ"ති කත්තුකම්‍යතාඡන්දෙ; "උස්සහතී"ති වායමති; "තුලයතී"ති අනිච්චාදිවසෙන තීරෙති; "පධහතී"ති මග්ගපධානං පධහති; "කායෙන චෙව පරමසච්ච"නති සහජාතනාමකායෙන ච නිබ්බාණං සච්ඡිකරොති පඤ්ඤාය ච කිලෙසෙ නිබ්බිජ්ඣිත්වා. තදෙව විභූතං පාකටං පස්සති'ති **තඛඛණ්ණනා**යං "පයිරුපාසතී"ති උපට්ඨානවසෙන උපගන්ත්වා නිසීදති; "සොත"නති පසාදසොත'නති ආහ; තඤ්හි සවණාය ඔදහිතබ්බ'නති; "ධාරෙතී"ති හදයෙන සන්ධාරෙති; තත්ථ නං ඨපෙති. "අත්ථතෝ"ති යථා තස්ස ධම්මස්ස අත්ථතෝ; "කාරණතෝ"ති යුත්තිතෝ හෙතුදාහරණතෝ උපපත්තිතෝ "ඔලොකන"නති එවමෙත'නති යථා සභාවතෝ පඤ්ඤාචක්ඛුනා

දස්‌සඛං; "ඛමනන්‌ති"ති සහනන්‌ති; තං ඛමනං පිච්‌ඡිලමච්‌ඡපුච්‌ඡං විය අධිගන්‌ත්‌වා අත්‌ථස්‌ස චිත්‌තෙන උපඤ්‌ඤන'න්‌ති ආහ. "ඉධා"ති ආදි "කත්‌තුකම්‌යතාඡන්‌දෙ"ති කත්‌තුකම්‌යතාසඞ්‌ඛාතො කුසලච්‌ඡන්‌දෙ; "වායමතී"ති ආදිතො චතූන්‌නංවිසුඞ්‌ඛං සම්‌පාදනවසෙන වායාමං පරක්‌කමං කරොති; "මග්‌ගපධාන"න්‌ති මග්‌ගාවගාහමග්‌ගපරියාපන්‌නවතුසම්‌මප්‌පධානං; "පධහති"ති පධහනවසෙන තං පරිපූරෙති; "පරමසච්‌ච"න්‌ති අමොඝධම්‌මතාය පරමත්‌ථසච්‌චං; "සහජාතන්‌නාමකායෙනා"ති යා පඤ්‌ඤා සහජාතන්‌නාමකායෙන සම්‌පාදෙති, තදෙව සච්‌ඡිකිරියමානං නිබ්‌බාණං තෙනෙව සා සච්‌ඡිකිරියාභිසමයෙන විභූතං පාකටං කරොන්‌තෙනා පස්‌සති පච්‌චක්‌ඛං කරොති'ති කථිකා. ...අගාරිය බාහුසච්‌චං නාම:-අගාරියානං හි බාහිරසිප්‌පං සුත්‌වා වා උග්‌ගණ්‌හිත්‌වා වා උප්‌පන්‌නං කොසල්‌ලං; තස්‌මිම්‌පි යං අනවජ්‌ජං තං උභයලොකහිතසුඛාවහනතො මඞ්‌ගලං...

තන්‌ත්‌රිදංවත්‌ථු:—අතීතෙ බාරාණසියං බොධිසත්‌තො සෙනකො නාම බ්‍රාහ්‌මණො හුත්‌වා තක්‌කසිලායං සබ්‌බසිප්‌පානි උග්‌ගණ්‌හිත්‌වා බාරාණසිං පච්‌චාගඤ්‌ඡි. තදා ජනකො නාම බාරාණසිරාජා තස්‌ස මහන්‌තෙන යසෙන සද්‌ධිං අමච්‌චඨානං අදාසි. සො රජ්‌ජෙඤ්‌ඤා අත්‌ථධම්‌මානුසාසකඅමච්‌චෙවා හුත්‌වා එකදිවසං රාජදීහි සජ්‌ජිත ධම්‌මසභායං අලඞ්‌කතධම්‌මාසනෙ නිසින්‌නො බුබ්‌බිලභාය ධම්‌මං දෙසෙසි. අථෙකො මහල්‌ලකබ්‍රාහ්‌මණො ධනාභිකඛාය කහාපණසහස්‌සං ලභිත්‌වා එකස්‌මිං බ්‍රාහ්‌මණකුලෙ නිකඛිපිත්‌වා පුන භික්‌ඛාය ගතො. තං බ්‍රාහ්‌මණකුලං කහාපණෙ වළඤ්‌ජෙත්‌වා තස්‌මිං පච්‌චාගතෙ දාතුං අසක්‌කොන්‌තො අත්‌තනො ධීතරං පාදපරිචාරිකං කත්‌වා තස්‌ස අදාසි. සො තං ගහෙත්‌වා බාරාණසිසමීපෙ බ්‍රාහ්‌මණගාමෙ විහාසි. සා පන බ්‍රාහ්‌මණී දහරතාය මෙථුනධම්‌මෙ අතිත්‌තතාය එකෙන තරුණබ්‍රාහ්‌මණෙන සද්‌ධිං මිච්‌ඡාචාරං කරොන්‌තී එවමහං නිඛයා ඥත්‌වා කරිස්‌සාමී'ති චින්‌තෙත්‌වා එකදිවසං බ්‍රාහ්‌මණං එතදවොච නාහං බ්‍රාහ්‌මණ! තව ගෙහෙ කම්‌මං කාතුං සක්‌කොමි ත්‌වං ධනාභිකඛාය ලඞ්‌ඝනෙන දාසිං මෙ ආනෙහීති. සො තස්‌සා වසානුගො සා'ධුති වත්‌වා සත්‌තුපුණ්‌ණවම්‌මපසිබ්‌බකං ගහෙත්‌වා ගාමනිගමාදිසු චරන්‌තෙනා සත්‌තසතකහාපණෙ ලභිත්‌වා පටිනිවත්‌තන්‌තෙනා අන්‌තරාමග්‌ගෙ එකස්‌මිං සුසිරරුක්‌ඛමූලෙ සත්‌තුං ඛාදිත්‌වා පසිබ්‌බකමුඛං අබන්‌ධිත්‌වා උදකං පාතුං ඔතරි. අථෙකො සුසිර රුක්‌ඛෙ කණ්‌හසප්‌පො සත්‌තුගන්‌ධෙන පසිබ්‌බකං පවිසිත්‌වා භොගං ආභුජිත්‌වා සත්‌තුං ඛාදන්‌තො නිපජ්‌ජි. බ්‍රාහ්‌මණො ආගන්‌ත්‌වා අඤ්‌ඤතරං අන්‌ධොලොකං වා පසිබ්‌බකමුඛං බන්‌ධිත්‌වා ගහෙත්‌වා පක්‌කන්‌තෙනා "සච්‌චජ ත්‌වං බ්‍රාහ්‌මණ! අන්‌තරාමග්‌ගෙ

වසිස්සසි, සයං මරිස්සසි, සචෙ පනජ්ජ ගෙහං ගමිස්සසි, තව භරි
යා මරිස්සතී"ති එකාය රුක්ඛදෙවතාය වුත්තවචනං සුත්වා මරණ
භයතජ්ජිතො පරිදෙවමානො බාරුත්තසීවාරපපත්තො. තදා පණ්ණ
රසූපොසථො අහොසි. මනුස්සා ගන්ධපුප්ඵාදිහත්ථා බොධිසත්තස්ස
ධම්මං සොතුං ගතා. සො තෙ දිස්වා පුච්ඡිත්වා තම්පථං සුත්වා
"සෙනකපණ්ඩිතො කිර ධම්මකථිකො, සො කිඤ්චි ධම්මං කථෙත්වා
මම සොකං නීහරිස්සති, මයා'පි තත්ථ ගන්ත්වා ධම්මං සොතුං වට්ට
තී"ති චින්තෙත්වා තෙහි සද්ධිං ගන්ත්වා සත්තුපසිබ්බකෙන ඛණ්ඩ
ගතෙන රොදමානො පරිසපරියන්තෙ අට්ඨාසි. තං දිස්වා බොධි
සත්තො එතස්ස අවිදූරෙ අස්සුජනනසමත්ථෙන සොකෙන
භවිතබ්බ'නති චින්තෙත්වා සොකකාරණං පුච්ඡි. සො දෙවතාය
වුත්තවචනං කථෙත්වා ඉමං සුත්වා සොචාමි, "කින්නු? පණ්ඩිත!
මය්හං භරියාය ච මරණෙ කාරණ"නති පුච්ඡි. බොධිසත්තො උප
ධාරෙත්වා අත්තනො උපායකොසල්ලඤ්ඤෙනෙව දිබ්බචක්ඛු
නා පස්සන්තො විය සබ්බං කාරණං ඤත්වා "අත්ථි? තෙ බ්‍රාහ්මණ!
එතස්මිං පසිබ්බකෙ සත්තූ"ති පුච්ඡි. අත්ථි පණ්ඩිතා'ති. "අජ්ජ
පාතරාසසමයෙ කත්ථ සත්තුං ඛාදසී"ති. අරඤ්ඤෙ රුක්ඛමූලසම්
නති, "සත්තුං ඛාදිත්වා උදකං පාතුං ගච්ඡන්තො පසිබ්බකමුඛං
බන්ධසී"ති, න බන්ධි'නති, තෙන හි ත්වසි උදකං පාතුං ගතකාලෙ
සත්තුගන්ධෙන එකො කණ්හසපපො පසිබ්බකං පවිට්ඨො'ති මඤ්ඤ
මි, සචජ්ජ ත්වං අන්තරාමග්ගෙ වසිස්සසි, සයං සත්තුං ඛාදන්තො
පසිබ්බකෙ හත්ථං පවෙසිස්සසි, අථ ත්වං සපෙපන දට්ඨහන්තො මරිස්ස
සි, ඉදං තෙ මරණකාරණං. සචජ්ජ ගෙහං ගමිස්සසි, තව භරියා
පසිබ්බකෙ භණ්ඩං ගහෙතුං හත්ථං පවෙසිස්සති, අථ සා සපෙපන
දට්ඨහන්තා මරිස්සති, ඉදං තස්සා මරණකාරණං. ඉදං සන්ධාය
දෙවතා එවමාහ. තස්මා තං පසිබ්බකං ඔතාරෙත්වා පරිසමජ්ඣෙ
ඨපෙත්වා පසිබ්බකමුඛං මොචෙත්වා පටික්කමම ඨිතො දණ්ඩකෙන
පසිබ්බකං පහරා'ති. බ්‍රාහ්මණො තථා අකාසි. සපෙපා කත
ඵණෙ සුසු'ති සද්දයන්තො නික්ඛමි. අථෙකො අභිගුණ්ඩිකො
තං ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ විස්සජ්ජෙසි. මනුස්සා සබ්බඤ්ඤුබුද්ධො
විය අයං ව්‍යාකරොසී'ති හට්ඨතුට්ඨා වෙලුකෙදපසතසහස්සා
අඩ්ඪුලිපපෙඵාඨසතසහස්සානි සාධුකාරසතසහස්සානි ච පව
ත්තෙසුං. මහාපඨවිහිජ්ජනසද්දෙ විය සාධුකාරසද්දෙ ජාතෙ.
ඝනමෙඝවස්සං විය සත්තරත්තනවස්සං වස්සි, බොධිසත්තස්ස පූ
ජාය. බ්‍රාහ්මණො'පි අත්තනා ලද්ධභාජණෙහි තං පූජෙසි. බොධි
සත්තො තානි අග්ගහෙත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස සහස්සං පූරෙතුං තිසත
කහාපණෙ දාපෙත්වා ඝරං ත්වං ඔතාරෙත්වා පෙසිතො?'ති පුච්ඡි. භ
රියාය මෙ පණ්ඩිතා!'ති, සා මහල්ලිකා දහරා?'ති, දහරා පණ්ඩිතා'ති,

තෙන හි සා අඤ්ඤත්ත සඞ්ගං මිච්ඡාචාරං කරොනතී තං පෙසෙසි. සචෙ හි ඉමේ කහාපණෙ ගෙහං නෙස්සසි, සා ජාරස්ස දස්සති. තස්මා ත්වං බහිගාමෙ කත්ථචි ඨපෙත්වා ගාමං පවිසෙය්‍යාසී'ති වත්වා තං උය්‍යොජෙසි. සොපි තථා කත්වා ගෙහවාරෙ සිතො හොති! ති ආහ. සා'පි තං ඛණෙ ජාරෙන සඞ්ගං නිපන්නා තස්ස සද්දං සුත්වා පදීපං නිබ්බාපෙත්වා වාරං විවරිත්වා තස්මිං අන්තොපවිට්ඨෙ ජාරං නීහරිත්වා වාරමූලෙ ඨපෙත්වා ගෙහං පවිසිත්වා කිං? තෙ ලබ්'භති පුච්ඡි. සොපි සහස්සං මෙ ලබ්භං අසුකට්ඨානෙ ඨපිත'න්ති. සා ගන්ත්වා ජාරස්ස ආචික්ඛි. සොපි තං ගහෙත්වා පක්කාමි. පුන දිවසෙ බ්‍රාහ්මණොපි තං අදිස්වා බොධිසත්තං උපගන්ත්වා ආරොචෙසි. බොධිසත්තොපි තමත්ථං ඤත්වා තස්ස සත්තාහපපහොනකං පරිබ්බයං දත්වා පඨමදිවසෙ තව කුලූපකෙ සත්ත තව භරියාය කුලූපකෙ සත්තා'ති චුද්දසබ්‍රාහ්මණෙ නිමන්තෙත්වා හොජෙත්වා පුනදිවසතො පට්ඨාය එකෙකං හාපෙත්වා සත්තාදිවසෙ තව එකං භරියාය එක'න්ති වෙ නිමන්තෙත්වා තෙසු යො තව භරියාය කුලූපකො සත්තාහං නිබ්බන්ධිත්වා ගතො, තං මෙ ආරොචෙහී'ති ආහ. සොපි තථා කත්වා බොධිසත්තස්ස කථෙසි. බොධිසත්තොපි පුරිසෙහි තං ආහරාපෙත්වා අසුකරුක්ඛමූලතො තෙ ඉමස්ස කහාපණ සහස්සං ගහිත?නන්ති පුච්ඡි. න ගහිතං මෙ පණ්ඩිතා 'ති, සෙනක පණ්ඩිතොපි නාමාහං, කිනන්නු? න ජානාසී'ති, සොපි සීතො ගහෙත්වා අසුකට්ඨානෙ ඨපිතං මෙ'ති ආහ. බොධිසත්තොපි තං පුරිසෙහි ආහරාපෙත්වා ජාරබ්‍රාහ්මණස්ස රාජිණං කාරෙත්වා නගරා නීහරාපෙත්වා ඉතරස්ස මහන්තෙන යසෙන සඞ්ගං සතසහස්සං දත්වා තං සපජාපතිකං අත්තනොපි සන්තිකෙ වසාපෙසි. ඉති සොපි බ්‍රාහ්මණස්ස දුක්ඛතො පමොචන්තෙන පරමත්ථපාරමිං පූරෙසි. තෙනාහ භගවා චරියාපිටකෙ-

"පඤ්ඤාය විඤ්ඤෙය්‍යාහං බ්‍රාහ්මණං මොචයිං දුඛා,
පඤ්ඤාය මෙ සමො නත්ථි එසා මෙ පඤ්ඤාපාරමී"ති.

අට්ඨාලිනියම්පි අන්තොභත්තගතං සපථං දස්සෙන්තස්ස පඤ්ඤාපාරමිතා පරමත්ථපාරමීන්නාම ජාතා'ති වුත්තං. එවරූපස්ස හි පඤ්ඤස්ස බුබ්බිලිලාභාය කථනං නෙව ජාතියා බලං. න ගොත්ත කුලපදෙසධන්‍යානං බලං. අථ ඛො පඤ්ඤාය බලං. පඤ්ඤවා හි පුරිසො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරියමග්ගාචාරං විවරිත්වා නිබ්බාණ නගරං පවිසති. සාවකපාරමිම්පි පච්චෙකබොධිම්පි සම්මාසම්බොධිම්පි පටිවිජ්ඣති, නිබ්බාණසම්පාපකෙසු ධම්මෙසු හි පඤ්ඤාව සෙට්ඨා, අවසෙසා තස්සා පරිවාරා හොන්ති. තෙන වුත්තං,

"පඤ්ඤා හි සෙට්ඨා කුසලං වදන්ති නක්ඛත්තරාජාරිව තාරකානං, සීලං සිරිචා'පි සතාව ධම්මං අච්චායිකා පඤ්ඤාවන්තා භවන්තී,,ති.

තත්ථ "සීල"න්ති ආචාරසීලං; "සිරී"ති ඉස්සරියං; "පඤ්ඤා හී"ති තත්ථ එතෙසු චතූසු ධම්මෙසු යා එසා පඤ්ඤා නාම, සාව සෙට්ඨා; ඉති බුද්ධාදයෝ කුසලා වදන්ති; "නක්ඛත්තරාජාරිවා"ති තාරකානං උත්තමෝ චන්දෝ විය; "අච්චායිකා"ති එතෙ තයෝ ධම්මා පඤ්ඤාවන්තමෙව අනුගච්ඡන්ති;; පඤ්ඤාය එව පරිවාරා හොන්ති'ති අත්ථෝ. එවං සෙනකපණ්ඩිතෝ අත්තනෝ බහුස්සුතතාය අමච්චඤ්ඤාදිසංඛාතං ඉධලොකහිතං පච්චා මනුස්සානං ධම්මදෙසනාය චෙව බ්‍රාහ්මණස්ස දුක්ඛමොචනෙන ච පරලොකහිතාවහනකම්මං අකාසි 'ති. **සත්තනිපාතෙ සත්තුභස්තජාතකවණ්ණනායං සෙනකපණ්ඩිත වත්ථු.**

තත්ථෙව **පරන්තපජාතකවණ්ණනායං** ආගතං, තක්කසිලායං **සබ්බසිප්පං** ච සබ්බරුතඤ්ඤාතමන්තං ච උග්ගණ්හිත්වා පච්චාගතස්ස පිතරි උපරජ්ජෙ ඨපිතස්ස පච්ඡා රජ්ජං කාරෙත්වා දුනා දීනි පුණ්ණුනි කත්වා සඞ්ඝපරායණස්ස බ්‍රහ්මදත්තරාජපුත්තස්ස වත්ථු'පි සමාහරිතබ්බං.

බාහුසච්චකථා.

සිප්පං නාම අනගාරියාගාරියවසෙන දුවිධං හත්ථකොසල්ලං; තත්ථ අනගාරියසිප්පං නාම „පුනච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛු යානි තානි සබ්‍රහ්මචාරීනං උච්චාවචානි කිංකරණීයානි, තත්ථ දක්ඛෝ හොති අනලසෝ තත්‍රූපායාය වීමංසාය සමන්නාගතෝ අලං කාතුං අලං සංවිධාතුං, යානි තානි...පෙ...අලං සංවිධාතුං අයම්පි ධම්මෝ නාථකරණෝ"ති. එවං දසඞ්ගුත්තරෙ දුතියවග්ගෙ සත්තමසුත්තවණ්ණිත චිවරවිචාරණසිබ්බනාදිසමණපරික්කාරාභිසංඛරණං...තත්ථ "උච්චාවචානී"ති උච්චනීචානි; "කිංකරණීයානී"ති කිංකරොමී'ති එවං වත්වා කත්තබ්බකම්මානි; තත්ථ උච්චානි කම්මානි නාම- චීවරස්ස කරණං රජනං චෙතියෙ සුධාකම්මං උපොසථාගාරචෙතියඝරබොධිඝරෙසු කත්තබ්බකම්ම'නන්ති එවමාදීනි; අවචකම්මං නාම- පාදධොවනමක්ඛනාදි බුද්ධකම්මං; "තත්‍රූපායාය"ති තත්‍ර උපගමනීයාය; "අලං කාතු" නන්ති කාතුං සමත්ථෝ හොති; "අලං සං විධාතු"නන්ති විචාරෙතුං සමත්ථෝ; "නාථකරණෝ"ති අත්තනෝ සනාථභාවකරණෝ; පතිට්ඨාකරණෝ'ති අත්ථෝ'ති. **තබ්බඛණනා...** "උච්චනීචානී"ති විපුල බුද්ධකානි; "තත්‍ර උපගමනීයා"ති තත්‍ර තත්‍ර මහන්තෙ බුද්ධකෙ ච කම්මෙ සාධනවසෙන උපගච්ඡන්තීයා; තස්ස තස්ස කම්මස්ස **සිප්පභෙදෙ** යුත්තප්පයුත්තායා'ති අත්ථෝ. "තත්‍රූපායාය"ති තත්‍ර

තත්‍ර කමෙ සාධෙතබ්බෙ උපායභූතාය භික්ඛුධම්මසරණතාය; ධමෙමනෙව නාථති ඊසති අභිතො වසතී'ති=**නාථො**'ති වුච්චති, තස්ස නාථභාවකූරෙ ධමෙමා **නාථකරණෙ**'ති වුච්චති'ති **තථෙවෙකා**...අයමත්ථො සාඨකථා පිකා **සඞ්ඝිතිසුත්තෙන**'පි ඔලොකෙතබ්බා. තං අත්තනො ච පරෙසඤ්ච උභයලොකහිතසුඛාව හනතො මඩ්ඝ**ල**'නති වුච්චති. ...තත්‍රිමානි වත්ථූනි.

එකදා භගවා දක්ඛිණාගිරිසමිං චාරිකං චරමානො මගධකෙඛත්තං දිසවා "උස්සහසි? ආනන්ද! භික්ඛූනං එවරූපානි චීවරානි සංවිද හිතු"නති වුත්තෙ තථාරූපානි චීවරානි සංවිදහිත්වා සත්ථු දසෙසසි. සත්ථා තං **පසංසනෙතා** භික්ඛූ ආමනෙතසි. පණ්ඩිතො භික්ඛවෙ! ආනන්දො, මහාපඤ්ඤා භික්ඛවෙ! ආනන්දො, යත්‍ර හි නාම මයා සඞ්ඛිත්තෙනන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානිස්සති, කුසිමපි නාම කරිස්සති, අඩ්ඪකුසිමපි නාම, මණ්ඩලමපි නාම, අඩ්ඪමණ්ඩ ලමපි නාම, චීවරමපි නාම,අනුවිවටමපි නාම, ගීවෙය්‍යකමපි නාම, ජඞ්ඝෙය්‍යකමපි නාම, බාහනනමපි නාම, කරිස්සති, ජීන්න කඤ්ච භවිස්සති සත්ථුලද්ධං සමණසාරුප්පං පච්චත්ථිකානඤ්ච අන භිජ්ඣිතං, "අනුජානාමි භික්ඛවෙ! ජිණ්ණකං සඞ්ඝාටිං, ජිණ්ණකං උත්තරාසඞ්ගං, ජිණ්ණකං අන්තරවාසක"නති ...තත්ථ "යත්‍රහි"ති යො නාම; "කුසිමපි නාමා"ති ආදිසු "කුසී"ති ආයාමතො ච විත්ථා රතො ච අනුවාතාදීනං දීඝපත්තානමෙතං අධිවචනං; "අඩ්ඪ කුසි"නති අන්තරන්තරා රස්සපත්තානං නාමං; "මණ්ඩල"නති එකෙකසම්මිං ඛණ්ඩෙ මහාමණ්ඩලං; "අඩ්ඪමණ්ඩල"නති බුද්ධකමණ්ඩ ලං;'විවටට'නති මණ්ඩලඤ්ච අඩ්ඪමණ්ඩලඤ්ච එකතො කත්වා සිබ්බිතං මජ්ඣිමඛණ්ඩං; "අනුවිවටට"නති පඤ්චඛණ්ඩිකචීවරෙ විවටටස්ස එකපස්සතො එකං එකපස්සතො එකන්ති ඛණ්ඩවයං, සත්ත ඛණ්ඩිකචීවරෙ හිවටස්ස ච්සු පස්සෙසු වෙ වෙ'ති ඛණ්ඩවතුක්කං; "ගීවෙය්‍යක"නති ගීවාවෙඨනට්ඨානෙ දළ්හීකරණත්ථං අඤ්ඤසුත්ත සංසිබ්බිතං ආගන්තුකපත්තං; "ජඞ්ඝෙය්‍යක"නති ජඞ්ඝාපාපුණ නට්ඨානෙ තථෙව සංසිබ්බිතං පත්තං; ගීවට්ඨානෙ ජඞ්ඝට්ඨානෙ ච පත්තානමෙවෙතං නාම'නන්පි වදන්ති. "බාහන"නති අනුවි වටටානං බහිඵෙකෙකං ඛණ්ඩං; මහාඅට්ඨකථායන්තු සුපපමාණං චීවරං පාරුපන්නෙන සංහරිත්වා බාහාය උපරි ඨපිතා උභො අන්තා බහිමුඛා තිට්ඨන්ති, තෙසමෙතන්නාම'නති වුත්තං. එවං කුසිආදිවසෙන නවවිධං චීවරං දස්සෙත්වා ඉදානි සබ්බමෙතං ජිණ්ණකඛ්ඩ'නති දස්සෙතුමාහ "ජිණ්ණකඤ්චා"ත්‍යාදි. තත්ථ "ජිණ්ණකඤ්චා"ති කුසිආදිපකාරෙන ජිණ්ණචීවරං නාම; "පච්ච ත්ථිකානා"නති සාසනපච්චත්ථිකානං චොරානං; "අනභිජ්ඣිත"නති

අකතාභිඤ්ඤං; අලොභනීය'න්ත්‍යත්ථෝ. තසමා තීසු චීවරෙසු ඡින්දියමානෙසු වත්ථං නපපහොති, වෙ ඡින්දිතබ්බා. ද්වීසු වා ඡින්දියමානෙසු නපපහොති, එකං. එකසමිං ඡින්දියමානෙ නපපහොති, අඞ්ගාධිකං ආරොපෙතබ්බං — තත්‍රායං පාළි:-තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුනො තිචීවරෙ කයිරමානෙ සබ්බං ඡින්නකං නපපහොති, "අනුජානාමි භික්ඛවෙ! වෙ ඡින්නකානි එකං අවඡින්නක"න්ති වෙ ඡින්නකානි එකං අවඡින්නකං නපපහොති, "අනුජානාමි භික්ඛවෙ! වෙ අවඡින්නකානි එකං ඡින්නක"න්ති වෙ අවඡින්නකානි එකං ඡින්නකං නපපහොති, "අනුජානාමි භික්ඛවෙ! අඞ්ගාධිකමපි ආරොපෙතුං න ච භික්ඛවෙ! සබ්බං අවඡින්නකං ධාරෙතබ්බං, යො ධාරෙය්‍ය ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති. — "අඞ්ගාධිකමපි ආරොපෙතු"න්ති ආගන්තුකපත්තං දාතුං; ඉදං පන අපපහොනකෙ ආරොපෙතබ්බං, සචෙ පහොති ආගන්තුකපත්තං න වට්ටති, ඡින්දිතබ්බමෙවා'ති සබ්බත්‍ථ. — "ආගන්තුකපත්ත"න්ති අවඡින්දිත්වා අඞ්ගාධිකං ආරොපෙත්වා කරණචීවරං සඤ්ඤාය වුත්ත'න්ති. ගණභොජනසික්ඛාපද විමති විනොදනී'ති. — ආනන්දත්ථෙරවත්ථු.

"තඤ්ච ඛො අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුනො අන්තරවාසකෙ ජීරෙය්‍ය හොති. සො භගවතා චීවරං අනුඤ්ඤාතං දිගුණා සංඝාටි එකච්චියො උත්තරාසඞ්ගො එකච්චියො අන්තරවාසකො අයඤ්ච මෙ අන්තරවාසකෙ ජීරෙය්‍ය, යන්නූනාහං අඤ්ඤං අචීවරං උපසම්පෙය්‍යං, සමන්නතෙ දුපට්ටං භවිස්සති මඤ්ඤෙ එකචීවර'න්ති විඤ්ඤාය අඤ්ඤං අචීවරං උපසම්පෙසි. තං ඤත්වා සත්ථා විහාරචාරිකං ආහිණ්ඩන්තො විය තං භික්ඛුං උපසංකමිත්වා කිං ත්වං භික්ඛු! කරොසී?'ති පුච්ඡි. අඤ්ඤං භගවා! අචීවරං උපසම්පෙමී'ති. සත්ථා සාධු සාධු භික්ඛු! සාධු ඛො ත්වං භික්ඛු! අඤ්ඤං අචීවරං උපසම්පෙසී'ති වත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි. "අනුජානාමි භික්ඛවෙ! අහතානං දුස්සානං අහතකප්පානං චීගුණං සංඝාටිං, එකචීවරං උත්තරාසඞ්ගං, එකචීවරං අන්තරවාසකං, උතුඛ්ඛානං දුස්සානං චතුගුණං සංඝාටිං, චීගුණං උත්තරාසඞ්ගං, චීගුණං අන්තර වාසකං, පංසුකූලෙ යාවදත්ථං, පාපණිකෙ උස්සාහො කරණීයො, අනුජානාමි භික්ඛවෙ! අඤ්ඤං තුන්නං ඔවට්ටිකං කණ්ඩුසකං දළ්හිකම්ම"න්ති. තත්ථ "අහතකප්පාන"න්ති එකවාරං ධොතානං; "උතුඛ්ඛාන"න්ති උතුතො දීඝකාලතො උඛ්ඛානං හතවත්ථකානං පිලොතිකාන'න්ති වුත්තං හොති; "පාපණිකෙ"ති අන්තරාපණතො පත්ත පිලොතික චීවරෙ; "උස්සාහො කරණීයො"ති

පරියෙසනා කාතබ්බා; පරිච්ඡේදෙ පන නත්ථි, පවත්තසතම්පි වට්ටති, සබ්බම්පිදං සාදියන්තස්ස භික්ඛුනො වසෙන වුත්තං. "අගාරං හුත්වා"තිආදිමෙව උද්ධරිත්වා අල්ලියාපනවත්ථුඛණ්ඩං අගාරං, සුභතෙන සංසිබ්බිතං හුත්වා; වවෙට්ඨා සරණං ඔවට්ටිතා; "සාණ්ඩුසත"නති මුද්ධිතා; "දළ්හිතම්ම"නති අනුද්ධරිත්වාව උපසසයං කත්වා අල්ලියාපනා වත්ථුඛණ්ඩං.

චිනඤ්ඤකාමිකාය මහාවඟ්ගවණ්ණනා. අඤ්ඤතර භික්ඛු වත්ථු.

එවම්මෙසං හත්ථකොසල්ලඤ්ඤෙ පසුත්තතං ඉධලොකහිතඤ්ඤෙව ගධං පසංසං ආවහතී'ති **මඟලං** ජාතං. අඤ්ඤෙ පයුත්තපටු නිපුණවහනතො අමඟලං. **තත්‍රිදං** වත්ථු.

උදයි කිර නිප්පණ්ණො හොති සම්පන්නො ච චීවර කම්මං කාතුං. සො අත්තනො පුරාණ දුනිසිකාය භික්ඛුණියා චීවරං සිබ්බෙත්වා රජිත්වා මජ්ඣ පරිභාණචිත්තං කත්වා සංහරිත්වා 'හන්ද භගිනි! ඉමං චීවරං යථාසුඛං හරිත්වා නිසීදිත්වා යදා භික්ඛුනිසංඝො ඔවාදං ආගච්ඡති තදා ඉමං පාරුපිත්වා භික්ඛුනීසඞ්ඝස්ස පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො ආගච්ඡා'ති ආහ. සා තථා අකාසි. තං දිස්වා මනුස්සා උජ්ඣායිංසු. සා භික්ඛුනීනං ආරොචෙසි. භික්ඛුනියො භික්ඛූනං; භික්ඛූ භගවතො ආරොචෙසුං. භගවා අනෙක පරියායෙන උදයිං විගරහිත්වා "යො පන භික්ඛු අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා චීවරං සිබ්බෙය්‍ය වා සිබ්බාපෙය්‍ය වා පාචිත්තිය"න්ති **භික්ඛුනොවාදවෙණ චීවරසිබ්බනසික්ඛාපදං** පඤ්ඤපෙසි. "පටිභාන චිත්ත"නති අත්තනො පටිභානෙන කතචිත්තං; නානාවණ්ණෙහි කතං විප්පකතමෙව්‍ව්‍ත්තධම්මං ඉත්ථිපුරිසරූපදස්සනත්ථං.

ලාළුදායිවත්ථු.

අගාරියමුනිප්පං නාම බහුවිධං. තත්‍ර යං පරපාණූපරොධ විරහිතං අකුසල විවජ්ජිතං මණිකාරසුවණ්ණකාරකම්මාදි, තං ඉධලොකත්ථාවහනතො **මඟලං**. **තත්‍රිදං** වත්ථු.

අතීතෙ කාසිරට්ඨෙ එකස්මිං නිගමෙ එකො මහාවිභවො සෙට්ඨි අහොසි. තස්ස නිධානගතායෙව චත්තාලීසහිරඤ්ඤ කොටියො අහෙසුං. භරියා පන කාලං කත්වා ධනසිනෙහෙන ගන්ත්වා ධනපිඨියං මූසිකා හුත්වා නිබ්බත්ති. එවං අනුක්කමෙන සබ්බම්පි තං කුලං අබ්භත්ථං අගමාසි. සො ගාමොපි ඡඩ්ඩිතො අපණ්ණත්තිභාවං අගමාසි. අථෙකො මණිකාරො පාසාණෙ කොටෙත්වා මණිං ගණ්හිතුකාමො තස්මිං පුරාණගාමට්ඨානෙ

පාසාණේ උඞ්ගිරිත්වා ඛොතෙසි. සා මූසිකා ගොචරං චරමානා තං පුත්තපුත්තං ඥත්වා උපපත්තිනෙහා හුත්වා 'මයාහං බහුං ධනං අකාරණේ නස්සති, ඉමිනා සද්ධිං එකතෝ හුත්වා තං ඛාදිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා එකං කහාපණං ඩසිත්වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තිංදිස්වා පියවාචාය සමාලපන්තෙනා කිං අම්ම! කහාපණං ගහෙත්වා ආගතා?'ති ආහ. 'තාත! ඉමං ගහෙත්වා අත්තනා'පි පරිභුඤ්ජ, මයාපි මංසං ආහරා'ති සෝ කහාපණං ඝරං නෙත්වා මංසං කිණිත්වා ආහරිත්වා තස්සා අදාසි. සා මංසං ගහෙත්වා අත්තනෝ වසනට්ඨානං ගන්ත්වා ඛාදි. සා ඉමිනා නයෙන දෙවසිකං ධනං ආහරිත්වා තස්සෙව දත්වා මංසං අග්ගහෙසි. එවං අනුක්‍රමෙන සා තං සබ්බම්පි ධනං තස්සෙව අදාසි. **සඞ්ඛමනිජාතස්ස චුද්දසමවගෙන ඛඞ්ගපාතසඛවණ්ණනායං ඔණ්ඩාරවත්ථු.**

"සිප්ප"න්ති යං කිඤ්චි හත්ථකොසල්ල'න්ති අවිසෙසෙන වුත්තත්තා පන ඔමසවාදසික්ඛාපදවිභඞ්ගෙ ආගතනළකාරාදි සිප්පක්ඛෙත්තමෙව සාලිහසිප්පඤ්ච ලබ්භතෙව. තත්ථ "නළකාරෝ'ති විලිවකාරෝ; තස්ස සිප්පම්පි අත්ථාවහනතෝ **මඟලං**.....තන්ත්‍රිමානි වත්ථූනි.

අතීතෙ තිවර නගරෙ එකෝ නළකාරෝ සිඛිස්ස භගවතෝ පූජෙතුං කිලඤ්ජං දත්වා තෙන කම්මෙන සුගතිය මෙව චුතූපචුති කාපෙප සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලපුත්තෝ හුත්වා සාසනෙ පබ්බජිත්වා අරහත්තං පත්තෝ. සෝ අත්තනෝ පුබ්බචරියා පදානං පකාසෙන්තෝ අපදානස්ස චතුබ්බීසමවගෙ ඉමා ගාථා අභාසි.

"තිවරායං පුරෙ රම්මෙ නළකාරෝ අහං තදා,
සිඛිස්ස ලොක පජ්ජොතෙ පසන්නා ජනතා තහිං.
පූජෙතුං ලොකනාථස්ස කිලඤ්ජං පරියෙසහිං,
බුද්ධපූජං කරොන්තානං කිලඤ්ජං අදදං අහං.
චතුන්නවුතෙ ඉතො කප්පෙ යං කම්මමකරිං තදා,
දුග්ගතිං නාභිජානාමි කිලඤ්ජස්ස ඉදං ඵලං.
සත්තසත්තති කප්පම්පි රාජා ආසි ජලන්ධරෝ,
සත්ත රතන සම්පන්නෝ චක්කවත්ති මහබ්බලෝ.
පටිසම්භිදා චතසෝ ච විමොක්ඛා'පි ච අට්ඨිමෙ,
ඡළභිඤ්ඤාසු සච්ඡිකතා කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

කිලඤ්ජදායකවත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං නළකාරෙ ඛෙත්තං ගච්ඡන්තෙ එකං පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා දූසකම්මකරෙ වපථා'ති පෙසෙත්වා සයං නිවත්තිත්වා තං ගෙහං නෙත්වා භොජෙත්වා පුන ගඟාතීරං නෙත්වා පුත්තෙන සද්ධිං උදුම්බරහිත්තිපාදං නළහිත්තිකං පණ්ණසාලං කත්වා වඩ්ඪමඤ්ච කත්වා තං තත්ථ තෙමාසං වසාපෙසි. මෙ'ඹි වුත්ථච්චයං පච්චෙකබුද්ධං නිච්චවරෙන අච්ඡාදෙත්වා උය්‍යොජෙසුං. ඉම්නා නියාමෙන සත්තපච්චෙකබුද්ධෙ තත්ථ වසාපෙත්වා නිච්චවරානි අදංසු. මෙ'පි පිතාපුත්තා නළකාරා හුත්වා ගඬගාතීරෙ වෙළුං උබ්බහන්තා පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා එවමකංසු'නි'පි වදන්ති. තෙ කාලං කත්වා තාවතිංසභවනෙ නිබ්බත්තිත්වා ඡ කාම සග්ගෙසු අනුලොමපටිලොමෙන දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවන්තා විචරන්ති. තෙසු පිතා දෙවලොකෙයෙව අඬ්ඩි. පුත්තෙ තතො චවිත්වා විදෙහරට්ඨෙ මිථිලායං සුරුචිස්ස නාම රඤ්ඤො සුමෙධාය නාම දෙවියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්තිත්වා දසමාසච්චයෙන නික්ඛමිං. මහාපනාදෙනිස්ස නාමං කරිංසු. සොළසවස්සකාලෙ සබ්බසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්තෙ රාජා වඩ්ඪකිඅච්චරියෙ ආණාපෙසි තාත! වඩ්ඪකිං ගහෙත්වා පුත්තස්ස පාසාදං මාපෙථ රජ්ජෙන තං අභිසිඤ්චිස්සාමී'ති. තෙ සාධූ'නි භූමිප්පදෙසං වීමංසන්ති. අථස්ස පුඤ්ඤානුභාවෙන සක්කස්ස ආසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සො තං ඤත්වා 'විස්සකම්මං දෙවපුත්තං ගච්ඡ පාසාදං කරොහී'ති පහිණි. සො වඩ්ඪකිවෙසෙන වඩ්ඪකීනං සන්තිකං ගන්ත්වා 'කුමෙඛ පාතරාසං භුඤ්ජිත්වා එථා'නි තෙ පෙසෙත්වා දණ්ඩකෙන භූමියං පහරි. තං ඛණඤ්ඤෙවස්ස අඩ්ඪයොජනවිත්ථාරායාමො පඤ්චවීස නියොජනුබ්බෙධො සත්තභූමිකො සත්තරතනමයො පාසාදෙ උට්ඨහි. යං සන්ධාය නිදානිපාතස්ස මහාපනාදජාතකෙ වුත්තං භගවතා,

"පුනාදෙ නාම සො රාජා යස්ස යූපො සුවණ්ණයො,
තිරියං සොළසපබ්බෙධො උච්චමාහු සහස්සධා.
සහස්සකණ්ඩු සතහෙදෙ ධජාලු හරිනාමයෙ,
අනච්චුං තත්ථ ගන්ධබ්බා ඡ සහස්සානි සත්තධා"ති.

තත්ථ "යූපො"ති පාසාදෙ; "තිරියං සොළසපබ්බෙධො"ති විත්ථාරතො සොළසහත්ථුබ්බාහවිත්ථාරෙ අහොසි; "උච්චමාහු සහස්සධා"ති උබ්බෙධෙන සහස්සහත්ථගමනමත්තං උච්චො අහු; සහස්සහත්ථගමනගණනාය පඤ්චවීසතියොජනප්පමාණං හොති විත්ථාරෙ පනස්ස අඩ්ඪයොජනමත්තො. "සහස්සකණ්ඩුසතහෙදෙ"ති සො පනෙස සහස්සකණ්ඩුබ්බෙධො පාසාදෙ සත්තභූමිකො

අහොසි: "ධජාලූ"ති ධජසඤ්ඤිනෝ; "හරිහාමියෝ"ති හරිහාමණ්ඩිං පරිකප්පෙන්තා; අට්ඨකථායං පන "ඣසාලූ හරිහාමියෝ"ති පාඨෝ. හරිහාමණ්ඩිමියෙති වෝහාරවිවාහපායෙති සම්භාවනාගහෝ'ති අත්ථෝ. 'ඣසා'ති කිරාචාරසමාචාරවිවාහපායානං නාමං. "අත්ථවූ"නති රඤ්ඤෝ රත්තිං ජනෙන්තා නාවිංසු; "හත්ථා"නි හසම්ං පාසාදෙ; හත්ථ සන්ත්‍යාසුඨානෙසු "ගච්ඡඛ්ඛා ත සනඤ්ඤානි සත්තධා"නි ඉතිහාසා ග්‍රහා ත්‍ර ත්‍ර ගච්ඡඛ්ඛසනඤ්ඤානි; මහාපුරිසදෙ දුනාදිනි ප්‍රඤ්ඤූනි සාසා දෙවලොකමෙව ගතෝ. සෝ පාසාදෙ මහා ගනායං අඤ්ඤාසං පනි. හසස ධුරසෝපානසම්මධ්‍යානෙ ජයාග ඤනිඨානං නාම නගරං මාපිතං. ථූපිසාසම්මධ්‍යානෙ කොරිගාමෝ නාම ගාමෝ. සෝ නළකාරදෙවපුත්තෝ ඉමස්මිං බුඩ්ඩුප්පාදෙ දෙවලොකතෝ චවිත්වා භද්දියනගරෙ අසීතිකොරිවිභවස්ස භද්දිය සෙඨිනෝ පුත්තෝ භද්දජිකුමාරෝ නාම අහොසි. තදා භගවා භද්දියනගරං උපනිස්සාය ජාතියාවනෙ විහාසි. නාගරා නගර මජ්ඣෙ දානමණ්ඩපං කාරෙත්වා මහාදානං අදංසු. සත්ථා තත්ථ කත භත්තකිච්චෝ අනුමෝදනං අකාසි. භද්දජිකුමාරෝ'පි සත්ථාරං උප සඞ්කමිත්වා ධම්මං සුණන්තෝ අරහත්තං පත්වා සත්ථාරා සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා උපසම්පන්නෝ අහොසි. සත්ථා තත්ථ සත්තාහං වසිත්වා චාරිකං චරමානෝ කොරිගාමං පත්වා කත භත්තකිච්චෝ අනුමෝදනං අකාසි. භද්දජිත්ථෙරෝ අනුමෝදනා චරණකාලෙ ඛිණාසවභාවං ඤත්වා සත්ථු ආගතකාලෙයෙව උට්ඨහිස්සාමී'ති ගන්ත්වා සමීපෙ රුක්ඛමූලෙ ඣානං අප්පෙත්වා නිසින්නෝ බුද්ධසන්තිකෙසු ථෙරෙසු ආගච්ඡන්තෙසු අනුට්ඨහිත්වා සත්ථු ආගතකාලෙයෙව වුට්ඨහි. සත්ථා භික්ඛූ තං උජ්ඣායිංසු. සත්ථා නාවා සඞ්ඝමජ්ඣෙ "එහි භද්දජි! අම්හෙහි සද්ධිං එකනාවං අභිරුහා"ති ආහ. ථෙරෝ උප්පතිත්වා එකනාවාය අට්ඨාසි. සත්ථා ගඞ්ගාමජ්ඣප්පත්තකාලෙ "භද්දජි! භයා මහාපඨාදරාජකාලෙ අජ්ඣාවුත්ථපාසාදෙ සහ"නති ආහ. සෝ ඉමස්මිං ඨානෙ නිමුග්ගෙහා භවිස්සති! නි විත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ඉද්ධිබලෙන ගන්ත්වා, පාසාද ථූපිකං අඞ්ගුලියා ගහෙත්වා ආකාසෙ උප්පතිත්වා, ප්‍රථුජ්ජනානං චක්ඛුවිඤ්ඤාණපථං දස්සෙ ත්වා විසඤ්ඤිජ්ජි. පාසාදෙ යථාට්ඨානෙයෙව පතිට්ඨාසි යාවජ්ජතනා න අන්තරධායි. කසමා? න අන්තර ධායී'ති, පුඤ්ඤවිතුහුතසස නළකාරදෙවපුත්තසස ආනුභාවා. සොහි අනාගතෙ සඞ්ඛා නාම චක්කවත්තිරාජා භවිස්සති. තසස පරිභොගත්ථාය සෝ පාසාදෙ උට්ඨහිස්සති, තසමා න අන්තරධායීති

ඉතො පරං **සාඞ්ඛත්ථාය චක්කවත්තිසුත්තෙන** දීපිතං විත්ථාරෙ

නබ්බා. අයමේව සඞ්ඛෙපො. සො රඤ්ඤා තං පාසාදං අදාසි, පටිච්ච මෙත්තෙයඅස්ස භගවතො උප්පන්නභාවං සුත්වා තං දත්වා පබ්බජිත්වා මෙ ‘අයං පාසාදෙ විප්පටිසාරියතූ’ති චිත්තං උප්පාදෙස්සති, සො ඛණ්ඩාඛණ්ඩං වීපජ්ජිස්සති. රාජා අලඞ්කාරමාහොව ගන්ත්වා ‘යො යත්තකං ඉච්ඡති, සො තත්තකං ගණ්හාතූ’ති සම්මුඛා බ්‍රාහ්මණඤ්ච පච්ඡා බ්‍රාහ්මණිඤ්ච වණ්ණිබ්බකයාචකානං දත්වා මෙත්තෙයඅස්ස භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණිස්සති’නි.

පකිණ්ණකෙ සුරුචිජාතකවණ්ණනාදිං මහාපනාදජාතක වණ්ණනාදිං චතුක්කනිපාතසුත්තවණ්ණනාදිඤ්ච.

තිලක්ඛණාරම්භකථා.

සාලිහසිප්පජාතු–ඨානෙ පයුත්තා **මඞ්ගලං**, අඨානෙ අමඞ්ගලං හදන්තදීපකානි වණ්ණෙති:—

අතීතෙ බාරාණසියං එකො පිඨසප්පී සක්ඛරාඛිපන සිප්පෙ කුසලො අහොසි. තං ගාමදාරකා රථං ආරොපෙත්වා නගරවාර මූලෙ සිතං මහානිග්‍රොධං නෙත්වා භාජනීයභාදිනි දත්වා හත්ථි රූපකං අස්සරූපකං භාරොහී’නි වදිංසු. සො සක්ඛරානි ඛිපිත්වා නිග්‍රොධපණ්ණෙසු නානාරූපානි දස්සෙසි. රාජා උය්‍යානං ගච්ඡන්තො තං ඨානං පත්තො. උස්සාරණභයෙන සබ්බෙ දූරභා පලාභා. පිඨසප්පී නිග්‍රොධමූලන්තරෙ නිපජ්ජි. රාජා පත්තානං ඡදභාවං දිස්වා ‘කෙනෙතානි එවං භාහානී’ති පුච්ඡි. පිඨසප්පිනා ‘අහං දෙවා’නි, රාජා තං පක්කොසාපෙත්වා භාත! මයහං පුරොහිතො අනිමුඛරො හොති, බහුභාණී, තස්මිං භාථෙතුං ආරබ්භ අක්ඛෙසු ඔභාසං නෙව ලභති, සක්ඛිස්සසි? තං නිස්සද්දං භාතු’න්ති පුච්ඡි. භාළිමත්තං අජලණ්ඩිභං ලභන්නො සක්ඛිස්සාමි දෙවා’නි, රාජා පිඨසප්පිං ඝරං පෙත්වා අන්නොභාණියං නිසීදාපෙත්වා භාණියං ඡදං භාරෙත්වා භාළිමත්තං සුක්ඛං අජලණ්ඩිභං තස්ස සමීපෙ ඨපාපෙත්වා පුරොහිතස්ස ඡදභිමුඛං ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා තං උපට්ඨානකාලෙ ආගතං තත්ථ නිසීදාපෙත්වා භථං සමුට්ඨාපෙසි. පුරොහිතො අඤ්ඤස්ස ඔභාසං අදත්වා රඤ්ඤාසඬ්ගං භාථෙතුං ආරභි. අථස්ස පිඨසප්පී එකොභං අජලණ්ඩිභං මුඛෙ පක්ඛිපි. පුරොහිතො ආගභාගතං භිලපූවෙ විය ගිලති. සබ්බාපි පරිකථිණා. රාජා භාසං පරිකථිණභාවං ඤත්වා ‘ආචරිය! තුම්හෙ අනිමුඛරභාය භාළිමත්තං අජලණ්ඩිභං ගිලන්තා’පි කිඤ්චි න ජානිත්ථ, ඉතොදානි උත්තරිං ජීරාපෙතුං න සක්ඛිස්සථ, ගච්ඡථ පියඞ්ගුදීපං පිච්ඡිත්වා

ඡඩ්ඩෙත්වා අත්තානං ආරොගං කරොථා'ති ආහ. සො තතො පඨාය පිදහිත්වමුඛො විය හුත්වා කථෙනෙත්ව සොතාපි සඬ්ගං අකථන සීලො අහොසි. රාජා 'ඉමිනා මෙ කණ්ණසුඛං කත'න්ති පීඨ සප්පිස්ස සතසහස්සුට්ඨානසෙ චතූසු දිසාසු චත්තාරො ගාමෙ අදාසි. තදා එකො පණ්ඩිතාමච්චො රාජානං උපසඞ්කමිත්වා 'දෙව! සිප්පං නාම ලොකෙ පණ්ඩිතෙහි උග්ගහණිතබ්බං, පීඨසප්පිනා සාළිහක මත්තෙනා'පි අයං සම්පත්ති ලබ්ධා, අඤ්ඤසඤ්ඤං සිප්පානං කො ආනිසංසපරිවෙජදෙ'ති සිප්පස්ස ගුණං කථෙනෙතා ඉමං ගාථමාහ,—

"සාධු කො සිප්පකං නාම අපි යාදිසකිදිසං,
පස්ස ඛඤ්ජප්පහාරෙන(1) ලබා ගාමා චතුද්දිසා"ති.

තත්ථ "පස්සා"ති ඔලොකෙහි, ත්වං මහාරාජ!; "ඛඤ්ජප්පහාරෙ නා"ති පීඨසප්පිනා අජලණ්ඩාභිඝාතෙන; චතුද්දිසා චත්තාරො ගාමා ලබ්ධා, අඤ්ඤසඤ්ඤම්පි සිප්පානං කො ආනිසංස පරිවෙජදෙ?'ති සිප්පගුණං කථෙසි.

පීඨසප්පිවත්ථු.

සොයෙව පීඨසප්පි එතරහි සාවත්ථියං සාළිහසිප්පෙයෙව කුසලො කුලපුත්තෙනා හුත්වා එකදිවසං ධම්මං සුත්වා පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදදෙ අහොසි. සො එකදිවසං එකං දහරභික්ඛුං ආදාය අචිරවතිං ගන්ත්වා නහාත්වා නදිතීරෙ අට්ඨාසි. තංඛණඤ්ඤදව වෙ හංසා ආකාසෙ ගච්ඡන්ති. සොභි දහරං ආහ 'ඉමං පච්ඡිමං හංසං සක්ඛරාය අක්ඛිම්හි පහරිත්වා පාදමූලෙ පාතෙස්සාමී'ති. ඉතරො 'න සක්ඛිස්සති'නි ආහ. 'තෙන හි උපධාරෙහි'නි එකං සක්ඛරං තස්ස හංසස්ස පච්ඡතො ඛිපි. සක්ඛරා 'රු'නති සද්ද මකාසි. හංසො නිවත්තිත්වා ඔලොකෙසි. සො තං ඛණඤ්ඤදව එකං වට්ටසක්ඛරං තස්ස නිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්තස්ස පරභාගෙ අක්ඛිම්හි පහරි. සක්ඛරා ඉතරම්පි අක්ඛිං විජ්ඣිත්වා ගන්ත්වා. හංසො මහාරවං රවන්තො පාදමූලෙයෙව පති. භික්ඛූ තමත්ථං ඤත්වා භගවතො ආචික්ඛිංසු. භගවා අනෙක පරියායෙන තං භික්ඛුං විගරහි.

සාළිහජාතකවණ්ණනායං හංසජාතකවත්ථු.

තඤ්ඤෙව පීඨසප්පිස්ස සන්තිකෙ එකො පුරිසො තං සිප්පං උග්ගණ්හි. අථ නං පීඨසප්පි 'තාත! ත්වං සිප්පං විමංසන්තො

---

(1) අජ්ජප්පහාරෙන. කත්ථචි

ගාමං මාරෙන්තස්ස සතං දණ්ඩා, පුරිසං මාරෙන්තස්ස සහස්සං තසමා යමහි පහථෙ දණ්ඩා නත්ථි තාදිසං නිම්මානාවිතිතං උප ධාරෙහී'ති ආහ. සො සකඛරා උච්ඡඛෙ ඛත්වා තාදිසං උපධා රෙත්වා එකදිවසං සුත්තෙත්තං නාම පවෙච්ඡබුඩ්ඩං පිණ්ඩාය නගරං පවිසන්තං දිස්වා අයං නිම්මානාවිතිකො'ති තස්ස දකඛිණ සොතං සඛාය සකඛරං ඛිපි. සකඛරා පවිසිත්වා වාම සොතෙන නික්ඛමි. සො උප්පන්නදුක්ඛවෙදනාභි පිණ්ඩාය චරිතුං අස ක්කොන්තො ආඛාසෙන ගන්ත්වා අත්තනො පණ්ණසාලායං පරි නිබ්බායි. ගොචරගාමෙ මනුස්සා තං අනාගච්ඡන්තං ඤත්වා සික්ඛි අඵාසුකං භවිස්සතී'ති තත්ථ ගන්ත්වා තං පරිනිබ්බුතං දිස්වා පරි දෙවිංසු. සො'පි පාප පුරිසො තත්ථ ගන්ත්වා තං සඤ්ඡානිත්වා අහං අත්තනො සිප්පං වීමංසන්තො ඉමං පහරී'නති ආහ. තං සුත්වා මනුස්සා තං පොථෙත්වා මාරෙසුං. සො යාවායං මහාපථවි යොජනමත්තං උස්සන්නා, තාව අවීචිමහි පවිත්වා පඤ්ඤාවසෙසෙන ගිජ්ඣකූටෙ සිඛිකූටපෙතො අහොසි. තස්ස තිගාවුතං සරිරං සඛි අයකූටසහස්සානි ආදිත්තානි සම්පජ්ජලිතානි තස්ස මත්ථකෙ නිපතිත්වා නිපතිත්වා සීසං භින්දන්ති. භින්නං භින්නං උඵහති.

ඛම්මපදස්ස බාලවග්ගෙ සඛිකූටපෙතවත්ථු.

අපිච,

"තච්ඡකො තන්තවායො ච රජකො ච තහාපිතො
පඤ්චමෙ චම්මකාරෙච කාරවො සිප්පිනො මතා"නි

එවං සුත්තවගහටිකාදීසු "තච්ඡකො"නි සිප්පිනි වුත්තෙතා; තච්ඡකාදයෙ හි කාරෙන්ති නිම්මිණන්ති තච්ඡකාදිකා'නති කාරවො; සිප්පමෙතෙසමත්ථී'ති සිප්පිනො'නි—වුච්චන්ති; තසමා තච්ඡකාකම්මමපි සිප්පං නාම, තම්පි හි අත්ථාවහනතො මඞ්ගලං නාම තත්‍රිමානි වත්ථූනි.

බොධි කිර නාම බිම්බිසාරපුත්තෙතා රාජකුමාරෙ පඨවිතලෙ අක්කුක්කුහි පාසාදෙහි අසදිසරූපං ආකාසෙ උප්පතමානම්වතොකා නදං නාම පාසාදං කාරෙත්වා වඩ්ඪකිං පුච්ඡි 'කිං තයා එවරූපෙ පාසාදෙ කාතබ්බෙ?' උදාහු පඨමසිප්පමෙව තෙ ඉද?'නති. පඨමසිප්පමෙව දෙවා!'හි. රාජකුමාරෙ 'සවායං අක්කුක්කුස්ස'පි එව රූපං පාසාදං කරිස්සති, අයං පාසාදෙ අනවජ්ජරියෙ කරිස්සති, ඉමං මියා මාරෙතුං වා හත්ථපාදෙ වාස්ස ඡින්දිතුං අක්ඛීනි වාස්ස

උපපාටෙතුං වට්ටතී'ති චිනෙහඩා හමිස්සං අඤ්ඤතරා ධීවරඉත්ථී භස්ස සඤ්ඣාපුත්තස්ස නාම මානවභස්ස භූතෙසි. මානවභෝ 'අනඝෙඝා සිප්පියෝ මයි පඝඤ්ඤෙත මානඤ්ඤතූ'ති වඩ්ඪකිස්ස සඤ්ඤං අදාසි. වඩ්ඪකී 'භද්දං තෙ සාම්! භාහං මම ආඝෙ වෙඤ්ඤෙත, අහමෙව භාහතබ්බං ජානිස්සාමී'ති ආහ. අථෙකා දිවසං රාජකුමාරෙ 'භාහපාසාදභාමං නිඞ්ඝ'න්ති පුච්ඡි. 'න දෙව! නිඨානි බහුං අවසිඨ'න්ති 'භාහමං? භාමං අවසිඨ'න්ති. 'පඨමං දෙව! ආවිඤ්ඡිස්සාමි, නිස්සාරුනි සුඤ්ඤදාරූනි ආහරාපෙථා'හි. සෝ භානි ආහරාපෙසි. අථ නං වඩ්ඪකී, 'දෙව! ඉභෝ පඨාය මම සන්තිකං න ආගන්තබ්බං, සුබ්බිභාමං භාරොහන්තස්ස හි අඤ්ඤෙන සද්ධිං භාථෙන්තස්ස චිත්තෙඛපෝ . හොති, ආහාරවෙලායං පන මෙ භරියාව ආහාරං ආහරිස්සතී'ති ආහ. සෝ සාධූ'ති වත්වා භස්ස අනිඤ්ඤමනත්ථාය ගෙහා පරිභාඛිපිත්වා ආරඤ්ඤං ඨපෙසි. වඩ්ඪකී'පි ගන්ත්වා නිස්සෙණ්ණෝ නිස්සාරුනි දාරූනි භවෙත්වා ගරුළභකුළං භාත්වා 'ගෙහෙ චිජ්ජමානභා සඩ්ඛා විභාකිණිත්වා තිරඤ්ඤසුවණ්ණං ගණ්හාහී භදෙ!'ති වත්වා නික්ඛභන්තකාලෙ "අජ්ජ සබ්බ'පි දාරභෙ ගහෙත්වා ආගච්ඡෙය්‍යාසී'ති ආහ. සා තථා අභාසි. සො භූතභ පාභරාසො සපුත්තදාරෙ සකුණඤ්ඤච්ඡිමනි නිසීදිත්වා භාහපානෙන නික්ඛම්ත්වා පලායන්තො නිවත්තෙත්ත ඔතරිත්වා නගරං මාපෙත්වා තත්ථ රජ්ජං භාරෙත්වා භඩ්ඪාහනො භාම රාජා අහොසි.

ධම්මපදස්ස අත්ථභාසෙන භඩ්ඪාහනවත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං එකභා රාජඤ්ඤඤකි සබෙ ආචරියබෙ අදුනියො අහොසි. භස්ස සිස්සා සොළස. තෙසෙථබොභස්ස සනඤ්ඤසමෙතභාසිභා'නි පෙ සබ්බෙ සත්තරසාදිභා සොළස සහස්සමත්තා. තෙ අරඤ්ඤං ගන්ත්වා තත්ථ තත්ථ භානා පාසාද විභානියො භත්වා කුල්ලං බන්ධිත්වා ගඞ්ගාය බාරාණසිං ආභෙත්වා විභාකිණිත්වා ජීවිතං කප්පෙසුං. තෙ එභදිවසං න සඤ්ඤා වඩ්ඪකී භමෙමන නිදිත්වා ජීවිතුං, දුක්කරං ජරාභාලෙ එත'න්ති මඤ්ඤමානා උදුම්බරාදීහි නිස්සාරභඤ්ඤෙහි සකුණෙ භත්වා පුත්තදාරෙහි සද්ධිං තෙසම්බිභාහනත්ථාය පවිසිත්වා ගන්ථිවිභානං ගන්ත්වා තත්ථ අරඤ්ඤදාරසමිං භගරෙ රජ්ජං ගණ්හිංසු. අථ නෙ සොළස සිස්සා ආචරියං රජ්ජෙ අභිසිඤ්චිත්වා සයං සයං අභච්චඨානෙ අඨංසු. සො භඩ්ඪාහනරාජා'නි පාභතො. භමපි භගරා භෙන ගතිභත්තා භඩ්ඪාහනං නාම ජාතභං භත්වා සඤ්ඤාරඨමිහි. භඩ්ඪාහනරාජා අපරභාගෙ භස්සපබුද්ධස්ස උප්පන්නභාභං සුත්වා සපරිවාරෙ සොළස

ජෙට්ඨමේවෙව පෙසෙසි. 'ගච්ඡථ භාත! පවත්තිං ජානාථා'ති. තෙ ගච්ඡන්තා "යදි බුද්ධෝ උප්පන්නෝ නාගමිස්සාම, යදි න උප්පන්නෝ ආගමිස්සාමා"ති චින්තෙසුං. අථ රාජා අත්තනෝ භාගිනෙය්‍යං සොළස ජෙට්ඨමච්චපරියාපන්නං එකං අමච්චං "තාත! ත්වං පච්චාගන්ත්වා මයහං ආරොචෙහි"ති ආහ. සෝ සාධූ'ති සම්පටිච්ඡි. තෙ සබ්බෙපි එකරත්තිච්චාසෙන ගන්ත්වා බාරාණසිං පත්තා. සම්පත්තෙසු ච සත්ථා පරිනිබ්බායි. තෙ අහෝ!! දූරමිච්ඡානං ආගන්ත්වා දස්සනමත්තම්පි නලභිම්හා'ති පරිදෙවමානා සත්ථාරා දින්නොවාදං භාවෙතුකාමා තං භාගිනෙය්‍යමෙව ඨපෙත්වා සබ්බෙ පබ්බජිංසු. භාගිනෙය්‍යෝ පන සත්ථු ධම්මකථාසඞ්ඛාතං පරිභොගධාතුං එකස්මිං ථෙරං ගහෙත්වා භත්තවාහනරථං ගතෝ. රාජා ථෙරස්ස ධම්මං සුත්වා විහාරං කාරෙත්වා චෙතියං පතිට්ඨාපෙත්වා දානාදිකං පුඤ්ඤං කත්වා යාව තාවතිංසභවනා දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති. තෙපි පබ්බජිතා කාලං කත්වා තස්සෙව රඤ්ඤො පරිවාරා අහෙසුං. තෙ එකං බුද්ධන්තරං දෙවෙසු ඛෙපෙත්වා අම්හාකං සත්ථරි අනුප්පන්නෙයෙව දෙව ලොකතො චවිංසු. තෙසු ආචරියෝ මහාකොසලරඤ්ඤො පුරොහිතකුලෙ නිබ්බත්ති. බාවරී'තිස්ස නාමං. අවසෙසා සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙසු. තෙසු පුබ්බෙ සොළස ජෙට්ඨන්තෙවාසිනෙ බාවරිස්ස සන්තිකෙ සිප්පං උග්ගණ්හිංසු. ඉතරෙ සොළසන්නං ජෙට්ඨන්තෙවාසිනං සන්තිකෙ. තදා මහාකොසලරාජා මතෝ. පසෙනදිකුමාරෝ රාජා හුත්වා අත්තනෝ පිතරදිනං ව අඤ්ඤස්සුව භොගං බාවරිස්ස අදාසි. සෝ කිර කුමාරකාලෙ බාවරිස්සෙව සන්තිකෙ සිප්පං උග්ගණ්හි. අපරභාගෙ බාවරී රාජානං අනුජානාපෙත්වා සහ සිස්සෙහි තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අනුක්කමෙන ගොධාවරිනදිකූලං ගන්ත්වා තත්ථ වසිත්වා ඵලාඵලෙන ජීවිතං කප්පෙසුං. තස්මිං වසන්තෙ අම්හාකං සත්ථා ලොකෙ උදපාදි. සෝ අපරභාගෙ බුද්ධුප්පාදං සුත්වා පුරිමනයෙනෙව සබ්බෙ සපරිවාරෙ සොළසජෙට්ඨන්තෙවාසිනෙ පෙසෙසි. තෙ ගන්ත්වා **සුත්තනිපාතාවසානෙ පාරායනවග්ගෙ** වුත්තනයෙන සත්ථුදෙසනං සුත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා එහි භික්ඛූ අහෙසුං ඨපෙත්වා මෙත්තෙය්‍යං නාම මාණවං. සෝ හි බාවරිස්ස භාගිනෙය්‍යෝ සොළස ජෙට්ඨන්තෙවාසී පරියාපන්නෝ න මයහං මාතුලෝ එවරූපං විචිත්‍ර දෙසනං සොතුං ලභී'ති තෙන සිනෙහවිකෙඛපෙන අරහත්තං පාපුණිතුං අසක්කොන්තෝ අනාගාමී එහි භික්ඛූ ච හුත්වා පච්චාගන්ත්වා බාවරිස්ස බුද්ධුප්පාදං කථෙත්වා සත්ථුගුණා වණ්ණයන්තෝ නිසීදි. බාවරීපි තං සුණන්තොව නිසීදි. තඛණඤ්ඤෙව සත්ථා

මෙසං සඳ්ඝපරිපාකං සත්වා සාවත්ථියං සිරොයෙව සුවණ්ණ භාසං මුඤ්චි. විඤ්ඤියෝ ඔභාසං දිස්වා කිම්ද'න්ති විලොකෙන්තා අත්තනෝ සම්මුඛෙ සීහං විය සත්ථාරං දිස්වා "සත්ථා ආගතෝ'ති ආහ. බාවරී උග්ගාසනා අසඤ්ඤිං පඤ්ඤාය අඤ්ඤි. සත්ථා ඔභාසං එරිත්වා බාවරිස්ස අත්තානං දස්සෙත්වා තෙසං විත්තං සපපායං ධම්මං දෙසෙසි. දෙසනාවසානෙ සිඤ්ඤියෝ අරහා, බාවරි අනාගාමී'ති. පාරායනවග්ගවණ්ණනායං සත්තමාභාණවාරං නිට්ඨිතං.

සිප්පකථා.

විනයෝ නාම අනගාරියාගාරියවසෙන දුවිධෝ. තත්ථ අනගාරිය විනයෝ සත්තාපත්තික්ඛන්ධෙ අනාපජ්ජනං. සෝ අසංකිලෙසාපජ්ජනෙන ආචාරගුණවවත්ථාපනෙන ච සුසික්ඛිතෝ හිත සුඛාවහනතෝ මඞ්ගලං. අජ්ඣාපන්නා'පි වා ආපත්තික්ඛන්ධා වුට්ඨහා වා දෙසිතා වා අනන්තරායං න කරොන්තියෙව. තෙන අදිට්ඨසුතවා පදවණ්ණනායං වුත්තං සඝතොක්ඛානං අනන්තරායං කරොන්ති'ති. අනන්තරායිකා, තෙ කම්මකිලෙසවිපාකඋපවාදආණාවීතික්කමවසෙන පඤ්චවිධා. තත්ථ පඤ්චානන්තරියකම්මං කම්මනන්තරායිකා නාම, තථා භික්ඛුනිදූසනකම්මං. තං පන මොක්ඛසෙසව අනන්තරායං කරොති, න සඝභෙදං. නියතමිච්ඡාදිට්ඨිධම්මා කිලෙසන්තරායිකා නාම. පණ්ඩකතිරච්ඡානගතඋභතොබ්‍යඤ්ජනකාදීනං පරිසඞ්කිධම්මා විපාකන්තරායිකා නාම. අරියොපවාදා උපවාදන්තරායිකා නාම. තෙ පන යාව අරියෙ න ඛමාපෙන්ති, තාවදෙව. න තතො පරං. සඤ්චිච්ච ආපන්නා ආපත්තියෝ ආණාවීතික්කමන්තරායිකා නාම. තාපි යාව භික්ඛුභාවං වා පරිජානාති, න වුඨාති වා න දෙසෙති වා තාවදෙව. න තතො පරන්ති. තං තං සම්පත්තියාපි ඛණ්ඩනවසෙන සත්තසන්තානස්ස අන්තරෙ වෙමජ්ඣෙ එතීති ආගච්ඡතී'ති=අන්තරායෝ; දිට්ඨධම්මිකාදි අනත්ථෝ. තත්ථ කරණසිලාඅන්තරායිකා. "ආනන්තරියධම්මා"ති ආනන්තරියසභාවා වෙතනාධම්මා; කම්මන්ති එව අන්තරායිකා. තථා න සඝභෙදා'ති මිච්ඡාචාරලක්ඛණාභාවතෝ වුත්තං. න හි භික්ඛුනියා ධම්මරක්ඛිත භාවෝ අත්ථි. පාකතික භික්ඛුනිවසෙන චෙතං වුත්තං. අරියාය පන පවත්තං අපායසංවත්තනිභාමෙව. නන්දමාණවකොවෙත්ථ නිදස්සනං. ලිඞ්ගානං සමානත්තඤ්ඤාතාවසෙන වා න සඝභෙදායිකා නාම. මොක්ඛන්තරායිකාපා පන පරිපන්ථියාපි දූසනතොා අභිභවිත්වා පන පවත්තියා සඝභෙදායිකාතාපි න සක්කා නිවාරෙතු'න්ති වදන්ති. අහෙතුක දිට්ඨිඅකිරියදිට්ඨියෝ ච අනියත මිච්ඡා

දිට්ඨිධම්මා. "පටිසන්ධිධම්මා"ති පරිසන්ධි චිත්තුප්පාදා; පණ්ඩකා දිපහානං වෙත්. නිදස්සනමත්තං. සබ්බාපි අහෙතුකපටිසන්ධි විපාකනත්තරූපසිද්ධාභාවතෝ. යා හි අරියෙ උපවදති තා වෙත්තා අරියොපවාදා. "තතො පර"න්ති ඛීණාසවතෝ උපරි; "ආපන්නා ආපත්තියෝ"ති සඤ්චිච්ච වීතික්කමනතා සඤ්ඤාවිමොක්ඛා; සඤ්චිච්ච වීතික්කමනඤ්ච අනාදරියවසෝ දුක්කටදුබ්භාසිතම්පි සඞ්ඝ මජ්ඣට්ඨලානං අන්තරායං කරොති, භික්ඛුනාවං පටිජානාති පාරාජිකං ආපත්තිං ආපන්නො න විජානි සෙසගරුකාපත්තිං ආපන්නො, න දේසෙති ලහුකාපත්තිං ආපන්නොති නවවිධානයො. යඤ්ච ආපත්තාධිකරණං අකුසලං, තම්පි දෙසිතං වුට්ඨිතං වා අනන්තරායකරං. යථා හි අරිට්ඨවාදනවමං අකුසලම්පි සමානං අචිරයං දෙසෙත්වා ඛීණාසවභාවෙන පයොගසම්පත්ති පටිබාහිතත්තා අභිඤ්ඤා ධම්මතං ආපන්නං අහොසිකම්මං හොති, එවම්පිදම්පි තා දෙසිතං වුට්ඨිතං වා පයොගසම්පත්ති පටිබාහිතත්තා අභිඤ්ඤාධම්මතාය අහොසිකම්මභාවෙන න අන්තරායකරං. තෙනෙව "ආපත්තිකුස්ස භික්ඛවෙ! නිරයං වදාමි තිරච්ඡානයොනිංවා"ති ආපත්තිකසෙසව අපායගාමිතා වුත්තානි. චූළවග්ගෙ සමථක්ඛන්ධකෙපි තන්ත්‍රිදං වත්ථු.

කස්සප බුද්ධසාසනෙ එකො දහරභික්ඛු වීසතිවස්සසහස්සානි අරඤ්ඤෙ සමණධම්මං කත්වා එකදිවසං ගඟාය නාවං අභිරුය්හ ගච්ඡන්තො එරකගුම්බෙ එරකපත්තං ගහෙත්වා නාවාය වෙගසා ගච්ඡන්තියා'පි න මුඤ්චි. එරකපත්තං ඡිජ්ජි. සො අපපමත්තක මෙත'න්නි ආපත්තිං අදෙසෙත්වා මරණකාලෙ එරකපත්තෙන ගීවාය ගහිතො විය තං දෙසෙතුකාමො හුත්වා'පි අඤ්ඤං භික්ඛුං අපස්සන්තො අපරිසුද්ධං මෙ සිල'න්නි විප්පටිසාරී ජාතො චවිත්වා එරකරුක්ඛනාවපප්පමාණො නාගරාජා අහොසි. එරකපත්තොති නිස්ස නාමං. සො අඩ්ඩාහං ඉමිනා උපායෙන බුද්ධුප්පාදං සුත්වා'න්නි විත්තෙත්වා අත්තනො ධීතරං ගීතං උගණ්හාපෙත්වා අඩ්ඩමාසං උපොසථදිවසෙ ගඟාය උදකපිට්ඨෙ මහන්තං එණං කත්වා තත්ථ ධීතරං ඨපෙත්වා ගායාපෙසි. සා තත්ථ නච්චන්ති ගායි. සකල ජම්බුදීපවාසිනො නාගමාණවිකා ගණ්හිතුකාමා අත්තනො අත්තනො පඤ්ඤාබලෙන පවිගාහිංසු. නාගරාජා තං පටික්ඛිපි. තස්සා අඩ්ඩමාසං එවං ගායනත්‍රියා එකං බුද්ධන්තරං වීතිවත්තං. අථ සත්ථා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා එකදිවසං පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො තං ඤත්වා ගන්ත්වා බාරාණසිසමීපෙ එකස්ස සිරීස රුක්ඛස්ස මූලෙ නිසීදිත්වා පටිගායනත්ථං ගච්ඡන්තං උත්තරං

නාම මානවං දිස්වා ඉතො එති'ති ආහ. සො සත්ථාරං උපසංකමිත්වා සත්ථාරා පුට්ඨෝ අත්තනෝ පරිහිතං කථෙසි. "නෙතං උත්තර! පරිහිත"නති තං පරිහිතං උග්ගණ්හාපෙසි. සො තං උග්ගණ්හනෙනෙවාව සොතාපත්තෙඵලෙ පතිට්ඨාය අගමාසි. අථ නාග මානවිකා,

"කිං සු අධිපති රාජා කිංසු රාජා රජ්ජසෙ,
කථං සු විරජෝ හොති කථා බාලෝ'ති වුච්චති.
කෙනස්සු වුයහති බාලෝ කථං නුදති පණ්ඩිතෝ,
යොගක්ඛෙමී කථං හොති තං මෙ අක්ඛාහි පුච්ඡිතෝ"ති.

ගාථාවයෙන ගාසි. තත්‍ර "කිංසූ"ති කිස්ස අධිපති රාජා නාම හොති; "කිංසූ"ති කථං පන රාජා රජ්ජසෙ නාම හොති; "කථංසූ"ති කථං නු ඛො සෝ රාජා විරජෝ නාම; "කථ"නති කෙන කාරණෙන පුග්ගලෝ බාලෝ'ති වුච්චති; "වුයහති"ති කෙන ධම්මෙන වූළ්හෝ හොති; "නුදති"ති කෙන කාරණං විනොදෙති; යොගක්ඛෙමී නාම පුග්ගලෝ කෙන හොති; "අක්ඛාහි"ති සම්මුඛී භූතං සඤ්ඤාය වදති. අථ උත්තරෝ

"ඡාරාධිපති රාජා රජ්ජමානෝ රජ්ජසෙ,
අරජ්ජං විරජෝ හොති රජ්ජං බාලෝ'ති වුච්චති.
ඔඝෙන වුයහති බාලෝ යොගා නුදති පණ්ඩිතෝ,
සබ්බයොගවිසංයුත්තෝ යොගක්ඛෙමී'ති වුච්චතී'ති

ගාථාවයෙන පරිහාසි. තත්‍ර "ඡාරාධිපති"ති වෙසු රූපාදිගි අනභිභූතතාය ඡන්නං චාරානං අධිපති පුග්ගලෝ රාජා නාම; "රජ්ජමානෝ"ති රූපාදිසු ආරම්මණෙසු රජ්ජනෙන රජ්ජසෙ නාම; "අරජ්ජ"නති තෙසෙවව අරජ්ජනෙන විරජෝ නාම; "රජ්ජ"නති තෙසෙවව රජ්ජනෙන "ඔඝෙනා"ති කාමොඝාදිනා චතුබ්බිධෙන ඔඝෙන; "යොගානුදති"ති සම්මප්පධානසඞ්ඛාතෙන යොගෙන තං ඔඝං විනොදෙති; "සබ්බයොගවිසංයුත්තෝ"ති සබ්බෙහි කාමයොගාදිහි විසඤ්ඤුත්තෝ; නාගරාජා තං සුත්වා මයා එකං බුඬන්තරං එවරූපං පදං න සුත පුබ්බං උප්පන්නෝ වත හො! ලොකෙ පුග්ගලෝ බාලෝ'ති වුච්චති; බුඩ්ඪෝ'ති තුට්ඨමානසෝ උදකතෝ උත්තරිත්වා උත්තරෙන සද්ධිං සත්තු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා රොදමානෝ අත්තනෝ එරකපත්ත චෙජනමත්තං නිස්සාය තිරච්ඡානයොනියං නිබ්බත්තභාවං ඤත්වා අහං භන්තෙ! එකං බුඬන්තරං නෙව මනුස්සත්තං ලභාමි. න සඞ්ඝමජ්ඣං න තුම්හාදිසස්ස බුඬස්ස දස්සන'නති ආහ. සත්ථා

නාගරාජ! මනුස්සත්තාදිනාම දුල්ලභමෙවා'ති දස්සෙන්තෝ **ධම්ම පදස්ස බුද්ධවණ්ණං ඉමංගාථමාහ.**

"කිච්ඡා මනුස්ස පටිලාභෝ කිච්ඡං මච්චාන ජීවිතං,
කිච්ඡං සද්ධම්මසවණං කිච්ඡා බුද්ධානං උප්පාදෝ"ති.

තත්ථ "කිච්ඡා"ති මහන්තෙන කුසලෙන ලද්ධත්තා කිච්ඡ ලද්ධෝ; දුල්ලභෝ: "මනුස්සපටිලාභෝ"ති මනුස්සත්තපටිලාභෝ; "කිච්ඡ"න්ති නිරන්තරං කසිකම්මාදීනි කත්වා ජීවිතවුත්තිං ඝටන්තෝපි පරිත්තාධිගතායපි කිච්ඡලද්ධං; "මච්චානජීවිත"න්ති සත්තානං ජීවිතම්පි; "කිච්ඡ"න්ති අනෙකෙසුපි කප්පෙසු ධම්මං දෙසෙන්තස්ස පුග්ගලස්ස දුල්ලභතාය සද්ධම්මසවණම්පි; "කිච්ඡා"ති මහන්තෙන පන වායාමෙන අනිච්ඡාරස්ස සම්ජඤ්ඤතෝ සම්ඛාරනීහාරස්ස ච අනෙකෙහිපි කප්පකෝටිසහස්සෙහි දුල්ලභුප්පාදතෝ කිච්ඡලද්ධෝ; අනිච්ච දුල්ලභෝ බුද්ධානං උප්පාදෝ'ති; තං සුත්වා නාගරාජා තං දිවසං පඨමඵලං ලභෙය්‍ය, තිරච්ඡානගතත්තා පන නාලත්ථ. සෝ අත්තෙසුං නාගා විය පටිසක්කි. භවිස්සති නිදෙසකප්පමණසජාතිමෙත්තූපසෙවනාවුතී'ති පඤ්චසු ඨානෙසු අකිලමනභාවං පත්වා මානවසභරූපෙනෙව විචරිතුං ලභති'ති.

එරකපත්තනාගරාජවත්ථු.

යස්මා යං යං ආපත්තිං ආපජ්ජති, තත්ථ තත්ථ යථා ධම්මිං පටිපජ්ජිතබ්බමෙව. එවං පටිපජ්ජන්තෝ හි මග්ගඵලම්පි පාපුණිතුං සක්කොති යෙව. තථා හි—සත්ථා කොසලරට්ඨෙ චාරිකං චරමානෝ අනන්තරමග්ගෙ මහන්තං සුසිරරුක්ඛං අග්ගිනා දැඩ්ඪං දිස්වා අග්ගික්ඛන්ධෙන උපමෙත්වා ධම්මං දෙසෙතුකාමෝ අත්තනෝ තරසම්පි රුක්ඛමූලෙ නිසීදිත්වා "පස්සථ නෝ තුම්හෙ භික්ඛවෙ! අමුං මහන්තං අග්ගික්ඛන්ධ"න්ති ආදිනා නයෙන **සත්තනිපාතෙ අග්ගික්ඛන්ධොපමසුත්තං** දෙසෙසි. තං සුත්වා සතිභික්ඛූනං නාම කායෝ සන්තත්තෝ, නාමකායෙ සන්තත්තෙ චාරිත්තකායෝ සන්තත්තෝ, තස්මිං සන්තත්තෙ නිධානගතං උණ්හං ලොහිතං මුඛතෝ උග්ගච්ඡි, තෙ කිර පාරිජ්ඣාමිංසු. සතිභික්ඛූ 'දුක්කරං බුද්ධසාසනෙ යාවජීවං පරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං චරිතු'නති විබ්භමිංසු, තෙ කිර බුද්ධානුබුද්ධසික්ඛාපදානි මද්දන්තා විචරිංසු. සතිභික්ඛූ සත්ථුදෙසනාභිමුඛං සඤ්ඤං පෙසෙත්වා සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්තා, තෙ පරිසුද්ධසීලා අහෙසුං. ඉවෙවඤ්ච දෙසනා ඉමෙසං තිණ්ණම්පි සඵලාජාතා. අරහත්තඵල ත්තානං නාව සඵලා හොතු: ඉතරෙසං කථං සඵලා?'නි, නෙපි හි

සුවෙ ඉමං දෙසනං න සුණෙය්‍යුං, පමත්තා හුත්වා ඣානං ජහිතුං න සක්‍ඛිස්සන්ති'ති. තතො තෙසං තං පාපං වඩ්ඪමානං අපායෙසෙවෙව සංසීදාපෙය්‍ය, ඉමං පන දෙසනං සුත්වා ජාතසංවෙගා ඣානං ජහිත්වා සාමණෙරභූමියං ඨිතා දීඝසීලානි පූරෙත්වා යොනිසොමනසිකාරෙ යුත්තප්පයුත්තා හෙව් සොතාපන්නා හෙව් සකදාගාමිනො හෙව් අනාගාමිනො අහෙසුං. තෙව් දෙවෙසු නිබ්බත්තා. එවං පාරාජිකාපන්නානම්පි සඵලා අහොසි. ඉතරෙ පන ඉමං ධම්මදෙසනං න සුණෙය්‍යුං, ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ කාළ සංඝාදිසෙසම්පි පාරාජිකම්පි ආපජ්ජෙය්‍යුං, ඉමං පන දෙසනං සුත්වා අතො සල්ලෙඛිතං බුද්ධසාසනං, න සක්‍කා අමෙහනි යාව ජීවං ඉමං පටිපන්නෙන පූරෙතුං, සික්‍ඛා පච්චක්‍ඛාය උපාසකධම්මං පූරෙත්වා දුක්‍ඛන්තා මුච්චිස්සාමා'ති විබ්භමිත්වා සරණත්තය පඤ්ච සීලෙසු පතිට්ඨාය උපාසකධම්මං පූරෙත්වා හෙව් සොතාපන්නා හෙව් සකදාගාමිනො හෙව් දෙවෙසු නිබ්බත්තා. එවං තෙසම්පි සඵලාවා'හි. **එකනිපාතතුන්නාදර චූළචිත්‍රාසඛ්‍යානසුත්ත වණ්ණනා නිට්ඨිතා.**

ඛලවතා පච්ඡාභූතාපෙන සංවඩ්ඪමානෙන කරජකායෙ මහාපරිළාහො උපජ්ජති'ති ආහ "නාමකායෙ සන්තත්තෙන කරජකායො සන්තත්තො"ති. "නිධානගත"නති සන්නිචිතලොහිතං සන්ධාය වුත්තං; "උණ්හං ලොහිත"නති ලොහිතං උණ්හං හුත්වා උග්ගච්ඡී; "ඣානන්ති" භික්‍ඛු පරිභුඤ්ජං; "තං පාප"නති භික්‍ඛුපරිභුඤ්ජනය අවිජහිතත්තා තථා වඩ්ඪමානං තං පාපං; අනන්තරවත්ථුං අජ්ඣාපන්නානම්පි උපායෙන පවත්තිය මානො යොනිසොමනසිකාරො අත්ථාවහො හොතියෙවා'ති දස්සෙන්තො 'ජාතසංවෙගා'ති ආදිමාහ. "අහො සල්ලෙඛිත"නති අතිවිය සල්ලෙඛෙන ඉදං පවත්තන්'නති; **නවමිකථා**...එවමජ්ඣා පන්නා'පි ආපත්තියො වුට්ඨිතා දෙසිතා අන්තරායං න කරොන්ති, පගෙව අනජ්ඣාපන්නා. චතුපාරිසුද්ධිසීලං වා අනගාරියව්‍රතයො. සො යථා තත්ථ පතිට්ඨාය අරහත්තං පාපුණාති, එවං සික්‍ඛනෙන සුසික්‍ඛිතො ලොකියලොකුත්තරසුඛාධිගමහෙතුතො මඞ්ගලන්ති වෙදිතබ්බා. තත්ථ පාතිමොක්‍ඛසංවරසීලං කිඤ්චි ආපත්තිං අනා පජ්ජනතාය විසුජ්ඣති. තෙනෙතං සුසික්‍ඛිතං නාම හොති. තං ලොකුත්තරසුඛම්පි ආවහති. පධානියත්ථෙරස්ස සීලං විය. ඛණ්ඩ වෙලවිහාරෙ කිර කණිකාරපධානඝරෙ අරියවංසං සුණන්තං ථෙරං සොරවීසො සපෙපා ඩසි. ථෙරො ජානිත්වා'පි පසන්න චිත්තෙනා නිසින්නො ධම්මංයෙව සුණාති. විසවෙගො ථෙඩෙ අහොසි. සො උපසම්පදමණ්ඩලං ආදිං කත්වා සීලං පච්චවෙක්‍ඛිත්වා

පරිසුද්ධසිලොමහී'ති පීතිං උප්පාදෙසි. සහචිත්තුප්පාදා චිසං පීති වටෙන්තා පඨවිං පාවිසි. ථෙරෝ තත්ථෙව චිත්තෙකග්ගතං ලභිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි.

සඞ්ඛාඉමසුත්තාවණ්ණනාදිසු පඨානිත්‍යත්ථෙරවත්ථු.

ඉදං උක්කට්ඨවසෙන වුත්තං. යස්මා පන රූපිය සික්ඛාපද වණ්ණනාදිසු දෙසනාසුඛත්තා පාතිමොක්ඛසංවරසීලං. තඤ්හි දෙසනාය සුජ්ඣනතො දෙසනාසුඛ'ති වුච්චති'ති වුත්තං. සුජ්ඣන්ති එතායනි=සුඛ; යථා ධම්මං දෙසනාවසුඛ—**දෙසනාසුඛ**; වුට්ඨා නසත්තා'පි වෙත්ථ දෙසනාය එව සඞ්ගහං දස්සෙන්තා. මූලා පත්තීනං පන අනිසංසතා පවිත්තුවසෙන දෙසනා'ති **නවත්තිකානං විසුද්ධිමග්ගාදිකානෙකත්ථෙ**.....එත්ථ දෙසනාගහණෙන වුට්ඨානම්පි ඣාන්නමූලානං අනිසංසතා පරිදීපිතා'පි සඞ්ගහිතා. ඣාන්නමූලා නම්පි හි පාරාජිකාපත්තිවුට්ඨානෙන නෙසං පරිරක්ඛිතං නික්ඛිත්තසීලං විසුද්ධං නාම හොති. තෙන නෙසං මග්ගපටිලාභෝ'පි සම්පජ්ජති'ති **අනුදිකානං**.....නසම්භා ආපජ්ජිත්වා දෙසනාදිතා වුට්ඨහතෝ සීලම්පි සුඛාවහං හොති. සුඛම්මත්ථෙරස්ස චිය සීලං. සෝ කිර චිත්තගහපති නිලසඞ්ඝලිකවාදෙන බුද්ධසාසනං සඤ්ඤාපෙත්වා සඤ්ඤාභවාදං ගහෙත්වා පච්ඡා ඤත්වා චිත්තගහපතිස්සවක්ඛුපථෙ ආපත්තිං දෙසෙත්වා තං ධම්මාපෙත්වාතත්ථෙව අඞ්ගාරමෙ විහරන්තෝ කතිපාහෙනෙව සඟපරිසමත්තිදහි අරහත්තං පාපුණි.

ධම්මපදස්ස බාලවග්ගෙ සුඛම්මත්ථෙරවත්ථු.

අපි ච පාතිමොක්ඛසංවරං පූරෙන්තෙන භික්ඛුනා අටවියං චොරෙහි බඩ්ඪෙරසදිසෙන ච භවිතබ්බං. හිමවන්තපස්සෙ කිර අටවියං චොරා මා ගන්ත්වා භාස්සවි ආරොචෙය්‍යාසි'ති එසං ගොත්තවසෙන අපඤ්ඤත්තං ථෙරං සාරවලද්ධි බන්ධිත්වා නිපජ්ජාපෙසුං. සෝ යථා නිපන්නොව සත්තාහං විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අනාගාමී හුත්වා තත්ථෙව චවිත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්ති. තම්බපණ්ණී දිපෙ'පි අටවියං එකං ථෙරං පූතිලතාය බන්ධිත්වා නිපජ්ජාපෙසුං. සෝ දවදාහෙ ආගච්ඡන්තෙ වල්ලිං අවච්ඡින්දිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා ජීවිතසමසීසී හුත්වා පරිනිබ්බායි. තස්මා අඤ්ඤම්පි සඩ්ඪෝ කුල පුත්තෙන

"පාතිමොක්ඛං විසොධෙන්තෙන අපෙවං ජීවිතං ජහෙ,
පඤ්ඤත්තං ලොකනාථෙන න භින්දෙ සීලසංවර"න්ති.

ඉන්ද්‍රියසංවරසීලන්තු සංවරසංවරෙසු ආදීනවානිසංසදස්සාවීනෝ වීසුජ්ඣති. සෝ හි ඛෙමතෝ ආනිසංසං භයතෝ ආදීනවං

දිස්වා තං පරිපූරති, සුසිකඛති. ආදීනවානිසංසා පන "ඡ ඉමේ භික්ඛවේ! එස්සායතනා අදන්තා අගුත්තා අරක්ඛිතා අසංවුතා දුක්ඛාධිවාහා හොන්ති. කතමේ? ඡ. චක්ඛුං භික්ඛවේ! එස්සායතනං අදන්තං අගුත්තං අරක්ඛිතං අසංවුතං දුක්ඛාධිවාහං හොති. සොතං භික්ඛවේ! ... ඝාණං භික්ඛවේ! ... ජිව්හා භික්ඛවේ! ... කායෝ භික්ඛවේ! ... මනෝ භික්ඛවේ! එස්සායතනං අදන්තං අගුත්තං අරක්ඛිතං අසංවුතං දුක්ඛාධිවාහං හොති. ඉමේ ඛෝ භික්ඛවේ! ඡ එස්සායතනා අදන්තා ... දුක්ඛාධිවාහා හොන්ති.

ඡ ඉමේ භික්ඛවේ! එස්සායතනා සුදන්තා සුගුත්තා සුරක්ඛිතා සුසංවුතා සුඛාධිවාහා හොන්ති. කතමේ ඡ? චක්ඛු භික්ඛවේ! එස්සායතනං සුදන්තං ... මනෝ භික්ඛවේ! එස්සායතනං සුදන්තං සුගුත්තං සුරක්ඛිතං සුසංවුතං සුඛාධිවාහං හොති. ඉමේ ඛෝ භික්ඛවේ! ඡ එස්සායතනා සුදන්තා ... සුඛාධිවාහා හොන්ති"ති ... එවං **සළායතනවග්ගෙ පඨමසඞ්ඛාරසුත්තෙන** වුත්තා ... තත්ථ "එස්සායතනා"ති එස්සකාරණානි; චක්ඛුසම්ඵස්සාදිනං උප්පත්තිඨානානි චක්ඛායතනාදීනී'ති අත්ථෝ. "අදන්තං"ති අදමිතා; "අසංවුතා"ති අවිහිතා; "දුක්ඛාධිවාහානි" නෙරයිකාදිභෙදං අධිකදුක්ඛං ආවහන්තා; — "දුක්ඛාධිවාහ"නි'ඔ පාඨෝ. එසෙවත්ථෝ. "සුඛාධිවාහානි" ඛීණාසවඵලභෙදං අධිකසුඛං ආවහන්තා; ... තත්රේව **ආදීනවපරිදීපනසුත්තෙන** පන "වරං භික්ඛවේ! තත්තාය අයොසලාකාය ආදිත්තාය සම්පජ්ජලිතාය සජෝතිභූතාය චක්ඛින්ද්‍රියං සම්පලිම්ඨං, නත්වේව චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රූපෙසු අනුබ්‍යඤ්ජනසෝ නිමිත්තග්ගාහී හොති, නිමිත්තසාරදෙ ගථිතං වා භික්ඛවේ! විඤ්ඤුණං තිඨමානං නිඤ්ඤාය අනුබ්‍යඤ්ජනසාරදෙ ගථිතං වා, තඤ්ච සමයෙ කාලං කරෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජති, යං චිත්තං ගහිනං අඤ්ඤතරං ගච්ඡෙය්‍ය නිරයං වා තිරච්ඡානයොනිං වා, ඉමං ඛෝහං භික්ඛවේ! ආදීනවං දිස්වා එවං වදාමි. වරං භික්ඛවේ තිණ්හෙන අයොසඞ්කුනා ආදිත්තෙන සම්පජ්ජලිතෙන සජෝතිභූතෙන සොතින්ද්‍රියං සම්පලිම්ඨං ... වරං භික්ඛවේ! තිණ්හෙන තඛච්ඡෙදනෙන ආදිත්තෙන ... ඝාණින්ද්‍රියං සම්පලිම්ඨං ... වරං භික්ඛවේ! තිණ්හෙන ඛුරෙන ආදිත්තෙන ... ජිව්හින්ද්‍රියං සම්පලිම්ඨං ... වරං භික්ඛවේ! තිණ්හාය සත්තියා ආදිත්තාය සම්පජ්ජලිතාය සජෝතිභූතාය කායින්ද්‍රියං සම්පලිම්ඨං, නත්වේව කායවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ඵොට්ඨබ්බෙසු අනුබ්‍යඤ්ජනසෝ නිමිත්තග්ගාහී හොති, නිමිත්තසාරදෙ

භද්දන්තං වා නිබ්බෙවිසඤ්ඤිනං...පෙ...ආදීනවං දිස්වා එවංවදෙය්‍ය, වදං භික්ඛවෙ සෝහං...පෙ...සොතං බො පනාහං භික්ඛවෙ! වස්සසතං ජීවිතානං වදාමි, අප්පං ජීවිතානං වදාමි, මොමූහං ජීවිතානං වදාමි, නත්ථෙව තථාරූපෙ විතක්කෙ විතක්කෙය්‍ය, යථාරූපානං විතක්කානං වසංගතො සංඝං නිඤ්ඤෙය්‍ය. ඉමං ඛ්වාහං භික්ඛවෙ! ආදීනවං දිස්වා එවං වදාමී"ති එවං ආදීනවො වුත්තො. ...හත්ථ "වදං"නති සෙඨං; "නහනාය"නි දඩ්ඨාය; "ආදිත්තනායා"නි ආදිත්තො පඨාය දිපිතාය; "සම්පජ්ජලිතායා"නි සමන්තතො ජලිතාය; "සඤ්ඤිභූතායා"නි එකජ්ඣලිභූතාය; "සම්පලිමඨ"නති සබ්බසො ආමිඨං; අඤ්ඤිත'නති අත්ථො. 'නත්ථෙව වද'නති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. "අනුබ්‍යඤ්ජනසො නිමිත්තග්ගාහො"නි කිලෙසානං අනුබ්‍යඤ්ජනවසෙන උප්පාදනෙන පාකටකරණවසෙන සුභාදිනිමිත්තග්ගාහො; "අනුබ්‍යඤ්ජනසො"නි ගිවාහත්ථ පාදාදිඅනුබ්‍යඤ්ජනතො "නිමිත්තග්ගාහො"නි ඉත්ථිපුරිසාදිසුභනිමිත්තග්ගහණ"නති **විසුද්ධිමග්ගෙපි** ...."අනුබ්‍යඤ්ජනසො නිමිත්තග්ගාහො"නි ගණ්හා සොභනා පාදාසොභනා'නි අනුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහො; නිමිත්තග්ගාහො ච; නිමිත්තග්ගාහො'නි හි සංඝෙට්ඨා ගහණං; 'අනුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහො'නි විභත්තිගහණං; 'නිමිත්තග්ගාහො.' කුම්භීලසදිසො සබ්බමෙව ගණ්හාති; 'අනුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහො' විභජිත්වා හත්ථපාදාදිසු හං හං නොඨාසං; "නිමිත්තස්සාදෙ ගථිත"නති නිමිත්තස්සාදෙන ගන්ථිතං; බඩං; "වස්සසතං"නති කම්මවස්සසතං; "ආදීනව"නති අනෙකානි වස්ස සතසහස්සානි නිරයෙ අනුභවිතබ්බං දුක්ඛං; "අයොසඞ්කූනා"නි අයසූලෙන; වෙපි භාණෙ ඡිද්දානි විනිවිජ්ඣිත්වා පඨවියං ආකොට්ටනවසෙන සම්පලිමඨං; නඛෙඡ්දනං පවෙසෙත්වා උකඛිපිත්වා සහ නත්ථුනාසිනා ඡින්දිත්වා පාතනවසෙන සම්පලිමඨං; "ස්ත්තියා"නි මහතියා දණ්ඩභාවාසියා කායපසාදං උප්පාටෙත්වා පාතනවසෙන සම්පලිමඨං; "සොත"නති නිපජ්ජිත්වා නිදෙසුක්කමණං; "සංඝං භිඤ්ඤෙය්‍යා"නි ඉමිනා විතක්කානං යාව සංඝභෙදා පාපකම්මාවහනතා දස්සිතා'ති **ආදිත්තපරියාය වණ්ණනා නිට්ඨිතා.** දිඨ්ඨමෙම විභාගමපත්ති පාපාආදීනවො...තන්දිදං වත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං බොධිසත්තො අසීතිකොටිවිභවො බ්‍රාහ්මණෙ අහොසි. කඤ්චනවච්ඡ්විතාය තස්ස 'හාරිතෝ'ති නාමං කරිංසු. සො මාතාපිතූනමච්චයෙන හිමවන්තෙ පබ්බජිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ ඣානාභිඤ්ඤායො නිබ්බත්තෙත්වා තත්ථ විහරං

වසිත්වා ලොණම්බිලසෙවනත්ථාය බාරාණසිරඤ්ඤෝ උය්‍යානං ගන්ත්වා විහාසි. සෝ රඤ්ඤෝ ගෙහේ නිබද්ධං භුඤ්ජනෙනා මාදස වස්සානි වසි. රාජා පච්චන්තං වූපසමෙත්වා ආගච්ඡනෙනා "අම්හාකං දුණ්ඩකෙබ්‍රහ්මණං මා පමජ්ජා"නි දෙවිං වත්වා අගමාසි. සා තතෝ පට්ඨාය මහාසත්තං සහත්ථා පරිවිසි. අථෙකදිවසං සා තාසමිං විරා යනෙනා නහාත්වා මට්ඨසාටකං නිවත්ථා සිඛාපසාධනං විවරාපෙත්වා සරීරෙ වාතං පහාරාපෙනතී නිපන්නා ආභාසෙන ආගච්ඡතෝ මහාසත්තස්ස වාකච්චරසද්දං සුත්වා වෙගෙන උට්ඨහි. මට්ටසාටකෝ භස්සි. මහාසත්තෝ ච්සභාගාරම්මණං දිස්වා උප්පන්නාරාගෝ තං ඛණඤ්ඤෙවත්ව පරිහිණජ්ඣානෝ සත්තං පවිවුපථාපෙතුං අසක්කොනෙනා දෙවියා අසඩ්ඪමං පරිසෙච්චා භත්තං භුඤ්ජිත්වා පදසාව උය්‍යානං ගතෝ. සෝ තතෝ පට්ඨාය දෙවිසිඛං නාලෙවී අහාසි. ඉති සෝ ඉන්ද්‍රියානං අසංවරහෙතු දිට්ඨමෙව ච්නාසං පාපුණි. තස්ස කම්මං සකලනගරෙ පාකටං. අමච්චා "එවං මහාසි හාරිතෝ"නි රඤ්ඤෝ පණ්ණං පෙසෙසුං. රාජා අසද්දහනෙනාව පච්චන්තං වූපසමෙත්වා පච්චාගන්ත්වා උය්‍යානං පවිසිත්වා බොධිසත්තං පුච්ඡි. සෝ සච්චවාදිතාය යථාභූතං කථෙත්වා "මහාරාජ! ඔකාසං තාව මෙ කාරෙහී"නි වත්වා පණ්ණසාලං පවිසිත්වා කසිණමණ්ඩලං ඔලොකෙත්වා පුන ඣානං උප්පාදෙත්වා පණ්ණසාලතෝ නික්ඛම්ම ආභාසෙ නිසිදිත්වා රඤ්ඤෝ ධම්මං දෙසෙත්වා හිමවන්තමෙව ගන්ත්වා අපරිහිණජ්ඣානෝ බ්‍රහ්මලොකූපගෝ අහොසි.

නවනිපාතෙ හාරිතජාතකවණ්ණනාය හාරිතතාපසවත්ථු.

නත්ථෙව ලොමසඣානස්සජාතකවණ්ණනාය ලොමසඣානස්සතාපස වත්ථුපි, එකනිපාතස්ස යථාකකමං දසම්ම බුද්දසම්මගෙණස්සු තාසඤ්ච සිලාජාතකපංචගරුජාතකවණ්ණනාසු ආගතං පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියසංවරහෙතු යක්ඛිනීහි ඛාදිතානං රූපගොචර සද්ද ගොචරාදීනං ජානනත්ථෙවව, චිත්තං යක්ඛිනීහි අභිසංඛතං දිබ්බරූපම්පි ඉන්ද්‍රියානි භින්දිත්වා කිලෙසවසෙන අනොලොකෙත්වා තක්කසිලං ගන්ත්වා රඤ්ඤපපත්තානං **බාරාණසිරාජපුත්තානං වත්ථුපි** සමාහරිතබ්බං. අපි ච සභාගගොචරතෝ පරිහාණිපි ආදිනවෝ. තෙන භගවා ඉන්ද්‍රියසංවරරහිතෙ භික්ඛූ ඔවදන්තෝ "භික්ඛවෙ! භික්ඛූනා නාම රූපාදීසු සුභනිමිත්තවසෙන නිමිත්තං අග්‍රහෙතුං න වට්ටති. සචෙ හි තස්මිං සමයෙ කාළංකාරොනී

නිරයාදිසු නිබ්බත්තනති. තසමා රූපාදිසු සුභනිමිත්තං මා ගණ්හිත්ථා''ති වත්වා පුන සෝ ධම්මං දෙසෙතුකාමෝ "තුම්හාකං රූපං ඔලෝකනකාලෝපි අත්ථි අනොලෝකනකාලෝ'පි. ඔලෝකනකාලෙ සුභවසෙන අනොලෝකෙත්වා අසුභවසෙනෙව ඔලෝකෙස්සථ, එවං අත්තනෝ ගොචරා න පරිහායිස්සථ. කෝ පන තුම්හාකං ගොචරෝ? චත්තාරෝ සතිපට්ඨානා චත්තාරෝ සම්මප්පධානා අරියෝ අට්ඨඞ්ගිකෝ මග්ගෝ තව ලොකුත්තරධම්මා. එතසම්ඤ්හි වෝ ගොචරෙ චරතං න ලච්ඡති මාරෝ ඔතාරං. සචෙ පන නිලෙස වසිත්වා භුත්වා සුභනිමිත්තවසෙන ඔලෝකෙස්සථ, පූතිමංසසිඟාලෝ විය අත්තනෝ ගොචරා පරිහායිස්සථා''ති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ කිර හිමවන්තපපදෙසෙ පබ්බතගුහායං අනෙකසතා එළකා වසිංසු. තෙසමන්තරෙ එකා මෙණ්ඩමාතා නාම එළිකා ගබ්භිනී අහොසි උපායකුසලා. තෙසං වසනට්ඨානතො අවිදූරෙ එකිස්සං ගුහායං පූතිමංසො නාම සිගාලෝ වසති සඞ්ඝං වෙනියා. නාම භරියාය. සෝ සහජියෝ උපායෙන ඛහූ එළකෙ ඛාදිත්වා පුන තං මෙණ්ඩමාතුනාමකං එළිකං ඛාදිතුකාමෝ භරියං ආහ. "ත්වං තාය සඞ්ගං සඛී හුත්වා විස්සාසෙ උපපන්නෙ අහං මතාලයං කත්වා නිපජ්ජිස්සං, ත්වං තං උපගන්ත්වා සාමිකෝ මෙ මතෝ, අහං අන්නථා, ඨපෙත්වා තං අඤ්ඤෝ මෙ ඤාතකෝ නත්ථි, එහි නස්ස සරීරකිච්චං කරිස්සාමා'ති වත්වා ආනෙහි. අථාහං උපපන්නිත්වා තං ජීවාය ඛඩිත්වා මාරෙස්සාමී'ති. සා තථා කත්වා විස්සාසෙ උපපන්නෙ තං තථා අවොච. එළිකා 'තව සාමිකෙන මම ඤාතකා ඛදිතා භායාමිස්ස න සක්කොමි ගන්තු'න්ති ආහ. සිගාලි 'මාභායි මහාකෝ කිං කරිස්සති'ති වත්වා තං ආනෙසි. සිගාලෝ තාසං පදසද්දං සුත්වා 'ආගතා නු ඛො එළිකා'ති සීසං උක්ඛිපිත්වා ඔලොකෙසි. එළිකා තං තථා කරොන්තං දිස්වා 'අයං පාපධම්මෝ මං වඤ්චෙත්වා මාරෙතුකාමතාය මතාලයං කත්වා නිපන්නොා'ති නිවත්තිත්වා පලායි. සිගාලී තං නිවත්තෙතුං අසක්කොන්තී සිගාලං උපගන්ත්වා තං ගරහන්තී ඉමං ගාථමාහ.

"ත්වං ඛො'සි සම්ම! උම්මත්තොා දුම්මෙධෝ අවිචක්ඛණෝ,
යෝ ත්වං මතාලයං කත්වා අකාලෙ න විපෙක්ඛසි?"නි.

තත්ථ "අවිචක්ඛණෝ"ති විචාරණපඤ්ඤරහිතෝ; "අකාලෙ න විපෙක්ඛසි"ති එළිකාය අත්තනෝ සන්තිකං අනාගතායෙව ඔලොකෙසි. එවං අතීතං ආහරිත්වා තව නිපාතෙ පූතිමංස ජාතකෙ ඉමං ගාථමාහ.

න අඤ්ඤේ විපෙක්ඛිතබ්බා අඤ්ඤේ පෙක්ඛිතබ්බා පඤ්ඤායන්ති,
පූතිමංසොව (1) ඛායති යෝ අඤ්ඤේ විපෙක්ඛතී"ති.

තත්ථ "අඤ්ඤේ"ති කාමගුණේ ආරබ්භ සුභනිමිත්තවසෙන චිත්තුප්පත්තිඤ්ඤේ, අසමිහි නිඝණ්ඩුනෝ රූපං ඔලොකෙතුං අඤ්ඤෝ නාම. "කාලේ"ති අසුභවසෙන අනුස්සනීවසෙන ඛයිණවසෙන වා රූපගතගහණේ කාලේ; අයං හි භික්ඛුනෝ රූපං ඔලොකෙතුං කාලෝ නාම. "පූතිමංසොව ඛායති"ති භික්ඛවෙ! යථා පූතිමංසෝ සිගාලෝ අඤ්ඤේ එළිකං ඔලොකෙන්තා අත්තනෝ ගොචරං පරිනිඤ්ඤා පජඤ්ඤායති, එවං භික්ඛු අඤ්ඤේ සුභවසෙන රූපං ඔලොකෙත්වා සතිපට්ඨානාදිගොචරං පරිඤ්ඤා දිට්ඨධම්මේ'ව සම්පරායේ'පි පජඤ්ඤායති නිල්ලමති"ති.

පූතිමංසවත්ථු.

තසමා භික්ඛුනා නාම රූපාදිනි අනුබ්‍යඤ්ජනගහණාහනිමිත්තගහණානි වසෙන අගණ්හිත්වා යථා දිට්ඨසුතමුතමත්තමේව ගණ්හිතබ්බං වෙනිය පබ්බතවාසි අසුභකම්මට්ඨානිකත්ථේරෙන විය. සෝ කිර පඤ්චනියා අට්ඨිඝ කම්මට්ඨානිකෝ අහොසි. සෝ එකදිවසං වෙනිය පබ්බතතෝ අනුරාධපුරං පිණ්ඩාය අගමාසි. අථෙකා ඉත්ථී සාමිකෙන සද්ධිං භණ්ඩිත්වා කාලසෙසෙව අනුරාධපුරතෝ කළුනිඝරං ගච්ඡන්තී ථෙරං අනන්තරාමග්ගෙ දිස්වා විපලද්ධචිත්තා මහා හසිඝං හසි. ථෙරෝ හසිත සද්දානුසාරෙන කිමෙතන්ති ඔලොකෙන්තෝ තස්සා දන්තට්ඨිකෙ අට්ඨිකසඤ්ඤං පටිලභිත්වා යථාසීඝතොව පඨමජ්ඣානං පත්වා තං පාදකං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි.

විසුද්ධිමග්ගස්ස සිලනිද්දෙසෙ අසුභකම්මඤ්ච තිස්සත්ථෙරවත්ථු.

ඉදම්පි උභතොවිභඞ්ගවසෙන වුත්තං. චිත්තං නාමෙතං ලහුපරිවත්තනං තස්මා උප්පන්නං රාගං අසුභමනසිකාරෙන විනොදෙත්වා ඉන්ද්‍රියසංවරෝ සම්පාදෙතබ්බෝ. අඩ්ඪනා පබ්බජිතෙන වතීසතෙරෙන විය. සෝ කිර ආනන්දත්ථෙරෙන සද්ධිං පිඬාය චරන්තෝ එකං ඉත්ථිං දිස්වා උප්පන්නාරාගෝ හුත්වා තමත්ථං ආනන්දත්ථෙරස්ස ආචික්ඛිත්වා 'රාගස්ස නිබ්බාපනුපායං මෙ ඝ්ත්ථෙහී'ති ආහ. 'තෙන හි රාගුප්පත්තිහෙතුභූතං සුභනිමිත්තං අමනසි කත්වා අසුභභාවනාය චිත්තං භාවෙහී'ති. සෝ තථා කරණෙන රාගං විනොදෙත්වා

---

(1) පජඤ්ඤා'නි—සත්ථවි

විණ්ණාය චරි. සෝ අපරභාගෙ අරහත්තං පාපුණි. ඉන්ද්‍රියසංවරං සීලං හි, න ප්‍රතෙවං භරිස්සාමී'ති චිත්තාසිරියානුභෙසෙනෙව සුජ්ඣතෙතා 'සංවර සුඩ්'ති අට්ඨකථාචරියෙහි වුත්තං. "න ප්‍රතෙව්"නති එත්ථ 'එව'නති සංවරතෙදං සඤ්ඤායාහා'නි තට්ටීකාචරියෙහි වුත්තං. තස්මා අසෙඛසුඛන අසංවරං නිඤ්ඤිපා ප්‍රත සංවිරෙ සමාදෙ තබ්බා. අපි ච ඉන්ද්‍රියසංවරපරිපූරකෙන භික්ඛුනා කුරණ්ඩක ලෙණවාසිනා චිත්තතෙජෙරෙන විය භවිතබ්බං. කුරණ්ඩක ලෙණෙ කිර සත්තන්නං බුඩානං අභිනීහාරමණවිත්තභාවිතං මහා රමං අහොසි. ථෙරෝ තත්ථ අතිරෙකසඩ්වස්සානි වසනෙනා සුගමිත්තදස්සිනාය එකච්චා උම්මීලෙත්වා ලෙණං න උල්ලොකිත පුබෙබා අහොසි. තස්මා තත්ථ චිත්තභාවිතස්ස අත්ථි භාවම්පි න ජානාති. නනු "උල්ලොකා පඨමං ඔහාරෙතබ්බ"නති සෙනාසන සොධනවත්තාවුත්තං, කිත්තු? ථෙරෝ සෙනාසනං න සොධෙති'නි ආම් න සොධෙති. අන්තවාසිකාදයෝ එවස්ස සෙනාසනං සොධෙන්ති. අථෙකදිවසං සම්බහුලා භික්ඛු සෙනාසනචාරිකං ආහිණ්ඩන්නා තත්ථ චිත්තභාවිතං දිස්වා 'අභිරූපොරමං භන්තෙ! චිත්තභාවිත'නති ආහංසු. සොආවුසො එත්තකං කාලං ඉධෙවාහං වසන්නෙතා නජානිං. අජ්ජදානි එකච්ඡමනෙන භික්ඛාය ජානාමී'නි ආහ. ලෙණවාරෙ චස්ස මහාභාගරුක්ඛා'පි අත්ථි. සෝ'පි ථෙරෙන න උල්ලොකිත පුබෙබාව. ථෙරෝ කිර අනුසංවච්ඡරං භූමියං භෙසරතිපාතං දිස්වා වස්ස පුප්ඵිතභාවං ජානාති. රාජා ථෙරස්ස ගුණසම්පත්තිං සුත්වා වන්දිතුකාමෝ නික්ඛන්තෝ පෙසෙත්වා අනාගච්ඡන්තෙ ථෙරෙ "යාව ථෙරෝ ආගච්ඡති. තාව දාරකා එඤ්ඤං මා ලභිංසු"නි මහාගාමෙ තරුණ ප්‍රත්තානං ඉත්ථීනං ථනපට්ටිකාය ථනෙ බන්ධාපෙත්වා රාජමුද්දිකාය ලඤ්ඡා පෙසි. ථෙරෝ දාරකානං අනුකම්පාය මහාගාමං ගතෝ. තං සුත්වා රාජා ථෙරෝ අන්තෙනා පුරං අනිහරාපෙත්වා වන්දිත්වා හොජෙත්වා 'අජ්ජ භන්තෙ! ඔකාසෝ නත්ථි, සෙව සිලානි ගණ්හිස්සාමී'නි. ප්‍රත්තං ගහෙත්වා ථොකං අනුගන්ත්වා දෙවියා සඞ්ගං වන්දිත්වා නිවත්ති පුනදිවසෙ'පි රාජා තථෙව දූතං දත්වා 'සෙව සිලානි ගණ්හිස්සාමී'නි වත්වා එතෙනුපායෙන සත්තාහං විනිනාමෙසි. ථෙරෝ පන රඤ්ඤෝ ච දෙවියා ච වන්දනකාලෙ සදිසකාරමත්තං ගණ්හාති, ඉත්ථිපුරිසෝ'නි පන විභාගං න කරොති. තස්මා නොසං වන්දන කාලෙ සුඛිහොතු මහාරාජ! ති එකාසදිසං කත්වා අවොච. සෝ මහාගාමෙ සත්තාහං වසිත්වා 'ථෙරස්ස ඉධ වාසෝ දුක්කෙබා'නි රඤ්ඤා විස්සජ්ජිතෝ අත්තනෝ ලෙණං ගන්ත්වා රත්තිභාගෙ චංකමං

අනිරුති. නාගරුනෙව අධිවත්ථා දෙවතා 'අහො!! සුපරිසුද්ධසීලෝ වතායං අය්‍යෝ'ති දඩදිපිසං ගහෙත්වා අට්ඨාසි. ථෙරොසාමඤ්ඤ මනසිකාරෙනෙව වඩ්ඪමනෙනා මජ්ඣිමයාමසමනනන්තරෙ සකලං පබ්බතං උන්නාදයනෙනා අරහත්තං පාපුණි.

මිසුද්ධමගෙ සිලනිදෙදසෙ චිත්තගුත්තාතෙරවත්ථු.

ආජීවපාරිසුද්ධිසීලන්තු සම්මා ජීවතෙනා විසුජ්ඣති. තෙන වුත්තං **මහාසතිපට්ඨාන සුත්තෙන** "කතමො? ච භික්ඛවෙ! සම්මා ආජීවො, ඉධ භික්ඛවෙ! අරියසාවකො මිච්ඡා ආජීවං පහාය සම්මා ආජීවෙන ජීවිතං කප්පෙති. අයං වුච්චති භික්ඛවෙ! සම්මා ආජීවො"ති **චතුපාරිසුද්ධිසීලනිද්දෙසං** "මිච්ඡා ආජීව"න්ති ඛාදනීයභොජනීයාදිනං අත්ථාය පවත්තිතං කායවච්චුච්චරිතං; "සම්මාආජීවෙනා"ති බුද්ධපසත්ථෙන ආජීවෙනා'ති වුත්තං; තත්ථ කායවච්ගහණෙන කායිකවාචසිකවිභාගෙන මිච්ඡාආජීවස්ස දුවිධත්තං දස්සිතං. තදුභයසඞ්ඛාතො මිච්ඡාජීවො නාම, පටික්ඛිත්ත වෙජ්ජකම්මාදි වසෙන හෙලපවත්තඅරිය්‍යපවත්තාදිනි. වාචසිකො මිච්ඡාජීවො නාම, ගිහිනං සාසනසම්පටිච්ඡන්නරුවනාදිනි'ති **කම්මකම්මනිස්සිත චිත්තාණාදිං** වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බං. තත්ථ "පටික්ඛිත්ත වෙජ්ජකම්ම"න්ති 'පටික්ඛිත්තස්ස පරජනො'ති වත්තබ්බස්ස අනුත්තුසඤ්ඤ පුග්ගලස්ස භාවං හෙසජ්ජං. තථා හි "ආගන්තාගතස්ස පරජනස්ස යාචන්තස්ස හෙසජ්ජං න කාතබ්බං, කාරුඤ්ඤා දුක්කටං ආපජ්ජති"ති වඩා වෙජ්ජකම්මම්පි තනිය පාරාජිකෙ හෙසජ්ජකරණවත්ථුවණ්ණනායං විත්ථාරතො වුත්තෙනා. ඉච්ඡන්තෙන තතො ගහෙතබ්බා. අයං පනෙත්ථ සංඛෙපො. 'පංචසහධම්මිකා පණ්ඩුපලාසො අත්තනො වෙය්‍යාවච්චකරො මාතා පිතා මාතාපිතුඋප්ඨ්‍යාකොචා'ති දස, 'ජෙට්ඨභාතා කනිට්ඨභාතා ජෙට්ඨභගිනී කනිට්ඨභගිනී, චුල්ලමාතා මහාමාතා චුල්ලපිතා මහාපිතා පිතුච්ඡා මාතුලාචා'ති දස ඤාතකා, 'ආගන්තුකො ච ගොරුකො ච ගුළපරිජිතො ච ඉස්සරොව ඤාතකෙහි පරිච්චත්තගමිකොචා'ති පඤ්චගිලානා හුත්වා විහාරං පවිට්ඨා, ඉමෙසං පඤ්චන්නං අනුඤ්ඤාතානං ජනානං හෙසජ්ජං භාතබ්බං. 'දසඤ්ඤාතකා'ති වෙත්ථ තෙසං යාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා පුත්තනත්තාදයොපි නපපවිඛ්ඩිත්තා භික්ඛුස්ස ඤාතකා එවා'ති. තෙපි සඟහිතා. තෙසම්පි හි භාතුං වට්ටති. භාතුජායා භගිනිසාමිකො චුල්ලමාතු සාමිකො චුල්ලපිතුජායාචා'ති එවම්පි දයෙ ගිලානා හොන්ති ඤාතකා, තෙසම්පි භාතුං වට්ටති. අඤ්ඤාතකා ව භාතු ආදීනං

කත්වා දාතබ්බං තුම්හාකං ජගහනට්ඨානෙ දෙථා'ති. හෙසං වා ප්‍රත්‍යානං දාතබ්බං තුම්හාකං මාතාපිතූනං දෙථා'ති. යථා වුත්තෙනෙව හෙති අඤ්ඤෙ පරජනෙ නාම. තස්ස කාහෙසජ්ජං පටිසඞ්ඛාතවෙජ්ජකම්මං නාම. අනුඤ්ඤාතපටිඤ්ඤාතස්ස කරොන්තෙන නා'පි ච ආදෙ දස්සනං ජනානං තෙසං සන්තකෙන කාතබ්බං. තස්මිං අසති අත්තනො සන්තකෙන. තස්මිම්පි අසති භික්ඛාචාර වත්තෙනෙන න ච පරියෙසිතබ්බං. එවං අලභන්තෙන අත්තනො. හෙසං වා ඤාතකා පවාරිතට්ඨානතො. එවම්පි අලභන්තෙන අභාතවිඤ්ඤත්තියා'පි පරියෙසිතබ්බං. අභාතවිඤ්ඤත්තී නාම, වද භන්තෙ! පච්චයෙනා''ති එවං අභාතපවාරණට්ඨානෙ විඤ්ඤත්ති; අථසෙසඤ්ඤාතකානං පන හෙසං සන්තකෙනෙව කාතබ්බං, තස්මිං අසති අත්තනො සන්තකං තාවකාලිකං දාතබ්බං. සචෙ පති දෙන්ති, ගහෙතබ්බං. නො චෙ න වොහරිතබ්බා. ඤාතකානං හි සන්තකං යාචිත්වා'පි ගහෙතුං වට්ටති. තස්මා හෙසං චතුපච්චයං ආහරාපෙන්තස්ස, අභාතවිඤ්ඤත්තිං වා හෙසජ්ජං කරොන්තස්ස, වෙජ්ජකම්මං වා කුලසඞ්ගහත්ථාය දෙන්තස්ස කුලදූසනාපත්ති වා න හොති'ති ආගන්තුකාදීනං පන පඤ්ඤත්තං අත්තනො සන්තකෙන'පි කාතබ්බං අට්ඨකථාසිංසනෙනෙන. **විමතිවිනොදනියම්පි** ආගන්තුකවොරුදීනං කරොන්තෙනා'පි 'මනුස්සා නාම උපකාරකා හොන්තී'ති අත්තනො හෙති ලාභං අපත්ථයන්තෙන කාතබ්බං. පච්චයාසාය කරොන්තස්ස පන වෙජ්ජකම්මං කුලදූසනාදි දොසොහොති. එවං උපකාරෙ කතෙ සාසන ගුණං සද්ධා පසීදන්ති, සංඝස්ස වා උපකාරකා හොන්තී'ති කාරණෙ පන දොසො නත්ථී'ති වුත්තං. "අරිට්ඨපවන"න්ති එත්ථ 'අරිට්ඨො'ති හෙසජ්ජවිසෙසො'ති **සුරාපානසික්ඛාපදවණ්ණනායං** ආමලකාදීනංයෙව කිර රසෙන අරිට්ඨං කරොන්ති, සො මජ්ජ වණ්ණගන්ධරසො වෙව හොති. න ච මජ්ජ'න්ති වුත්තං. යං පටිසඞ්ඛාතවෙජ්ජකම්මාදිකං නිස්සාය උපජ්ජති, සබ්බං තං අභාපියමෙව. තෙන **පඨමපවාරණසික්ඛාපදවණ්ණනායං** කුලදූසක වෙජ්ජකම්මඋත්තරිමනුස්සධම්මාරොචනසාදිතරූපියාදිග්ගහණපඤ්ඤත්තං බුද්ධපතිකුට්ඨඅනෙසනාය උපපන්නං අභාපියභොජන'න්ති වුත්තං ගිහීනං දූභතම්මං **කුලදූසකසික්ඛාපදවණ්ණනායං** විත්ථාරතො වෙදිතබ්බං. අයං පනෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. පඤ්චසහධම්මිකා පණ්ඩු පලාසො අත්තනො වෙය්‍යාවච්චකරෙ මාභාපිතරෙවා'ති ඉමෙසං භවන්තානං සාසනං සම්පටිච්ඡිතුම්පි ආරොචෙතුම්පි වට්ටති. අඤ්ඤං සන්තකං පියසාසනමෙව වට්ටති. තස්මා 'මම වචනෙන භගවතො

පාදෙවිත්‍ථා'ති වාචෙති, යං පරිමං බොධිං සඞ්ඝත්ථෙරං වන්‍දථා'ති වාචෙති, යෙ ගඞ්ගාපූජෙපූජං කරොථා'ති වා භික්ඛූ සත්‍ථිපාතෙථ දුනං දස්සාමි ධම්මං සුණිස්සාමි'ති. ඊදිසෙසු සාස නෙසු සුඛසුඛවං න සාධබ්බං. සාපත්තියසාසනානි හෙතානි, න ගිහිසාමීචිපසංසුත්තානි. යො පනඤ්ඤතරං සාපත්තියසාසනතො අඤ්ඤංගනෙත්වා ගණ්හති, පදෙ පදෙ දුක්කටං, තස්ස තං භණ්ඩං නිස්සාය ලබ්භනොජනං භුඤ්ජතොපි අජෙබ්‍රාහාරෙ අජෙබ්‍රාහාරෙ දුක්කටං. කුලදූසකත්තමෙවන'ඉ උපපත්තාපච්චයා පඤ්චන්නං සහ ධම්මිකානං සාපත්තති. අභූතාරොචන රූපියසංවොහාරෙහි උපපන්නාපච්චයසදිසාව හොන්තීති. යො හි දූතසාමීවෙජ්ජ සාමීආදිහි උපපන්නාපච්චයං පරිභුඤ්ජති, තස්ස ආජීවො අපරිසුඛො. තස්මා භික්ඛුනා පරිසුද්ධුපාදෙයෙව පච්චයෙ පටිසෙවිතබෙන අපරිසුද්ධුපාදූ ආසිවිසා විය පරිවජ්ජෙතබ්බා. තදුභයඤ්ච අපරිගහිතධුතඞ්ගස්ස සඞ්ඝතො වා ගණතො වා ධම්මදෙසනාදිමහිච්චස්ස ගුණෙ පසන්නානං ගිහීනං සන්තිකා උපපන්නා පච්චයා පරිසුඛා නාම. පිණ්ඩපාතචරියාදීහි පන අනිපරිසුද්ධුපාදූයෙව පරිගහිතධුතඞ්ගස්ස පිණ්ඩපාතචරියාදිගි ධුතඞ්ගගුණෙවස්ස පසන්නානං සන්තකා ධුතඞ්ගනියාමානුලොමෙන උපපන්නා පච්චයා පරිසුඛා නාමා'ති **විසුද්ධිමග්ගෙ** වුත්තං...පරිසුද්ධුපාදවවනෙන ධම්මදෙසනාදිනං පරිසුඛාසයසමුථානතා දීපියති'ති ධම්මදෙසනාදිමහි චස්ස ගුණො'ති වුත්තං ආදිසද්දෙන බාහුසච්චවත්තපරිපූරණ ඉරියාපථසම්පත්තාදි ගහිතං. "ධුතඞ්ගගුණෙ චස්සා"ති එත්ථාපි එසෙවනයො. 'පිණ්ඩපාතචරියාදීහී'ති ආදිසද්දෙන මිත්තසු හජ්ජපංසුකූලචීවරාදිහි ගහිතං. 'ධුතඞ්ගනියාමානුලොමෙනා'ති තා තා ධුතඞ්ගනියතාය පටිපත්තියා අනුලොමවසෙන අවිසොපන වසෙනා'ති. **නවෙදිසානසො**...ආජීවපාරිසුඛිසිලඤ්හි අනෙසනං පහාය ධම්මෙන සමෙන පච්චයං උපපාදෙන්තස්ස පරියෙසනාය සුඛත්තා පරියෙසිසුඛි'නති අට්ඨකථාචරියෙහි වුත්තං. තත්ථ "අනෙසන"නති අයුත්තං එසනං; යථා වුත්තං වෙජ්ජකම්මාදි වසෙන කුහණාදිවසෙන ච අපතිරූපපච්චයපරියෙසනං; "පහා යා"ති වජ්ජෙත්වා; අනත්වා'ති අත්වා. තස්මා භික්ඛුනා නාම ආජීවං සොධෙන්තෙන ඤාතනත්තෙනා'පි අනෙසනාය චිත්තමපි න උපපාදෙතබ්බං. පගෙව සාසවචීවිප්පඤ්ඤත්තිං...විරගුම්බවාසිනා මහාතිස්සත්ථෙරෙන චෙව:—සො කිර දුබ්භික්ඛකාලෙ මගධං ගච්ඡන්තා භත්තවෙජ්ජන මනුස්සිලම්ථෙන ච කිලන්තභාගයො දුබ්බලො අඤ්ඤතරස්ස එලිනච්ඡිරුක්ඛස්ස මූලෙ නිපජ්ජි. බහූනි

සථිරං දිය්හා පරිසුසම්මං සුත්වා අමිත්තානං පායෙය්‍යා අත්තනෝ පිතිං ආහරාපෙත්වා වසනට්ඨානං නෙත්වා, ථෙරෝ

"න හෙ පිහා න හෙ මොහා න සුත්‍යී නව බන්ධවා,
භාරොනත්‍ථි භාදිසං හිත්වා සීලවන්තස්ස භාරණ"න්ති.

අභයත්ථානං ඔවදිත්වා ඉජ්ඣනභාවං වඩ්ඪෙත්වා භාසස්ස පිතිගතෝ එව අරඤ්ඤා පාපුණි. ඒසු සීහගහනිසෝ.....

අඤ්ඤතරභාදකභාතිස්සත්ථෙරවත්ථු.

සච්චයසනනිසජ්ජාසික්ඛාපදත්ථෙ—සච්චවෙකඛණෙන සුප්පතිට්ඨිතෝ සච්චවෙකඛණසුඛී'ති අථ්‍යත්ථාවරියෙහි වුත්තං. භාසඨා අපච්ච වෙසකිභාපරිභොගෙ ආදීනවං පස්සතෙහත්ථ පච්චයා පච්චවෙකඛිතබ්බා. පුබබෙ කිර භික්ඛූ යෙභුයෙන අපච්චවෙසකිභාවා වත්තාරෝ පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තා නිරයතිරච්ඡානයොනිතෝ න මුච්චිංසු. සත්ථා තමත්ථං ඤත්වා "භික්ඛවෙ! භික්ඛුනා නාම චත්තාරෝ පච්චයෙ අපච්චවෙකඛිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න චට්ටති, තසමා ඉතො පභාය පච්චවෙකඛිත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බා"ති වත්වා පච්චවෙකඛණ විධිං දස්සෙන්තෙනා "ඉධ පන භික්ඛවෙ! භික්ඛු පටිසඞඛා යොනිසෝ චීවරං පටිසෙවතී"ති ආදිනා නයෙන භාජනීං ඨපෙත්වා "අපච්ච වෙකඛිභාපරිභොගෙ නාම හලාහලවිසපරිභොගසදිසෙ, පොරාණකා හි අපච්චවෙසකිත්වා දොසං අජානිත්වා විසං පරිභුඤ්ජිත්වා මහාදුකඛං අනුභවිංසූ'ති වත්වා අතීතං ආහරි.....

අතීතෙ බාරාණසියං බොධිසත්තෙ මහාභොගෙ අකඛධුත්තෙ අහොසි. අථාපරෙ කූටකඛධුත්තෙ නෙත සද්ධිං කීළන්තෙ අත්තනෝ ජයෙ වත්තමානෙ කීළාමණ්ඩලං න භින්දති, පරාජය කාලෙ පන අකඛං මුඛෙ පක්ඛිපිත්වා අකඛා තණ්හී'ති කීළා මණ්ඩලං භින්දිත්වා පක්කමති. බොධිසත්තෙ තමත්ථං ඤත්වා අක්ඛ ගණෙත්වා ඝරං ගන්ත්වා හලාහලවිසෙන රජිත්වා පුනපපුනං සුක්ඛා පෙත්වා ආදාය භාසස සන්තිකං ගන්ත්වා කීළති. සෙ කීළන්තෙ අත්තනෝ පරාජයකාලෙ එකං අක්ඛං මුඛෙ පක්ඛිපිත්වා විසවෙග මුච්ඡිතෝ අකඛීනි පරිවත්තෙත්වා ඛණ්ඩං නමෙත්වා පති. බොධි සත්තෙ භාසස ජීවිතං දත්වා භාසමෙ ඔසධපරිභාවිතං වමනභෙසජ්ජං දත්වා වමෙත්වා භං ආරොග්‍යං භාවා 'පුන එවරූපං මා අකාසී'ති ඔවාදං අදාසි.

එභානිපාභානස්ස දසමවග්ගෙ ලීනත්ථපභාසා වණ්ණනාය.....

අපච්චවෙකඛණ පරිභොගවත්ථු.

පුනපි යෙභුය්‍යෙන භික්ඛූ අඤ්ඤං තිත්ථාලෙපේ පබ්බජිත්වා තාලෙපි එවෙ දුක්ඛුප්පත්තාරූපා'ති මාහාවිතුඤ්ඤතිනිආදීහි සඤ්ඤාහි දිස්වා වත්ථාරෙපචිවයෙ විසඤ්ච හුත්වා අපච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජන්ති. සත්ථා තමත්ථං ඤත්වා භික්ඛවෙ! භික්ඛූනා නාම ඤාතීහිපි දින්නා පච්චවෙක්ඛිත්වාව පරිභුඤ්ජිතබ්බා, අපච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජන්තා හි කාලං කත්වා යක්ඛපෙතත්තභාවතොව මුච්චන්ති, අපච්චවෙක්ඛිතපරිභොගො ච නාම විසපරිභොගසදිසොති, විසං හි විසාසිත්තොපි අවිසාසිත්තොපි දිට්ඨං මාරෙත්‍යෙව. පුබෙපි එකො සීහො විසාසිසඤ්ඤිනෙහං විසං පරිභුඤ්ජිත්වා මරණං පත්තොති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරණසියං බොධිසත්තෙ මහාවිභවෙ සෙසි අහොසි. තස්සෙකො ගොපාලකො සසසම්බාධසමයෙ ගාවො ගහෙත්වා අරඤ්ඤං ගන්ත්වා තත්ථ ගොසාලං කත්වා රක්ඛන්තො විහාසි. අථෙකො සීහො එකිස්සං මිගමාහරි පටිබද්ධවිත්තො තත්ථ ගොසාලාය සමීපෙ විහාසි. ගාවීනං සීහසන්තාසෙන මිලාහානං ඛීරං මන්දං අහොසි. අපරභාගෙ සෙට්ඨි තං කාරණා ඤත්වා 'තෙන හි ත්වං මිගමාතරං උපායෙන ගහෙත්වා තස්සා සරීරෙ ලොමානි විසෙන රජිත්වා පුනපප්පුනං සුක්ඛාපෙත්වා කතිපාහං අනික්කමිත්වා නං විස්සජෙහි'ති ගොපාලකං ආණාපෙසි. සෙ තථා අකාසි. සීහො තං දිස්වා සිනෙහෙන තස්සා සරීරං ලෙහිත්වා කාලමකාසි.

තත්‍රෙව **විස්සාසභොජනාදිකඛවණ්ණනායං**

විස්සාසපරිභොගවත්ථු.

රුචියසික්ඛාපදවණ්ණනාදීසු "සීලවතො අපච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභොගො ඉණපරිභොගො නාමා"තිආදි වුත්තං යථාහි—"ඉණාසිකො අත්තනො රුචියා ඉච්ඡිතං දෙසං ගන්තුං න ලභති, එවං ඉණපරිභොගයුත්තෙනා ලොකතො නිස්සරිතුං න ලභතී"ති **සාරත්ථදීපනියා** තස්මා යථාවුත්තමාදීනවං සම්පස්සන්තෙන පච්චයා පච්චවෙක්ඛිතබ්බාව. පච්චවෙක්ඛණෙන ච කාලත්තයෙ පච්චවෙක්ඛිතබ්බං. තත්ථ පටිලාභකාලෙ "යථා පච්චයං පවත්තමානං ධාතුමත්තමෙවෙතං යදිදං චීවර"න්ත්‍යාදිනා ධාතුපච්චවෙක්ඛණෙන වා "සබ්බානි පන ඉමානි චීවරානි අජිගුච්ඡනීයානී"ත්‍යාදිනා පටිසඞ්ඛාපච්චවෙක්ඛණෙන වා සකිමපි පච්චවෙක්ඛිතබ්බං. එවං පච්චවෙක්ඛිත්වා ඨපිතානඤ්හි පටිලාභකාලතො උඩ්ඩං පරිභොගො අනවජ්ජොව, අධිට්ඨහිත්වා ඨපිතමත්තචීවරානං විය. 'පච්චවෙක්ඛණාය

ආදී සුඛිදයඤ්ඤපරමෙනං. න පරිභොගකාලෙ පච්චවෙක්ඛණා පටික්ඛිපපදං, භයමා පරිභොගකාලෙ පුන පච්චවෙක්ඛිතබ්බං. තත්ථ ගි "පටිසඞ්ඛායොනිසෝ චීවරං පටිසෙවාමී"තාදිනා නයෙන පච්චවෙක්ඛණෙන පරිභොගසමං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං. වුත්තඤ්චමඤ්ඤාථාසු "චීවරං පරිභොගෙ පරිභොගෙ පච්චවෙක්ඛිතබ්බං, පිණ්ඩපාතෝ ආලොපෙ ආලොපෙ, සෙනාසනං පරිභොගෙ පරිභොගෙ"ති. විසුද්ධිමග්ගෙපි තං 'චීවරං කායතෝ මොචෙත්වා පරිභොගෙ පරිභොගෙ; සෙනාසනං පරිභොගෙ පරිභොගෙ; පවෙසෙ පවෙසෙ'ති වුත්තං. රූපසිද්ධියා පදවිමතිවිඝාතාදනීසනත්ථං "පරිභොගෙ"ති කායතෝ මොචෙත්වා පරිභොගෙ පරිභොගෙ"ති උදකපත්තනයෙන අත්ථෝ පවෙසනෙපි නිසීදනසයනෙසුවා'නි වුත්තං. සචෙ පරිභොගකාලෙ පච්චවෙක්ඛිතුං න සක්කොති, පරිභොගතො පච්ඡා කාලෙ "අජ්ජයෝ අපච්චවෙක්ඛිත්වා යං චීවරං පරිභුත්ත"නාදිනා පච්චවෙක්ඛණෙන එකන්තෙනමුපි, පච්චවෙක්ඛිතබ්බං. වුත්තඤ්හි විසුද්ධිමග්ගෙපි "තථා අසක්කොන්තෙන යථා වුත්තකාලවිසෙසෙ එකාසනං දිවසෙ චතුක්ඛත්තුං නික්ඛත්තුං වික්ඛත්තුං සකිංයෙව වා පච්චවෙක්ඛිතබ්බ"නානි. තත්ථ "තථා"ති පරිභොගකාලෙ පච්චවෙක්ඛිතුං නත්‍යත්ථෝ; යථා වුත්තකාලවිසෙසෙ නාම; පරිභොගකාලතෝ පුරං පුරෙඝත්තං පච්ඡාභත්තං රත්තිං යාමන්තයඤ්ච; ඉදඤ්ච සෙසපච්චයෙසු සුජ්ඣති. හෙසජ්ජන්තු පටිලාභකාලෙ පච්චවෙක්ඛිතබ්බෝ අපච්චවෙක්ඛිත්වාපි පරිභොගකාලෙ පච්චවෙක්ඛිතබ්බමෙව. තෙන වුත්තං අට්ඨකථාසු "හෙසජ්ජස්ස පටිග්ගහණෙපි පරිභොගෙපි සති පච්චයතා වට්ටති, එවං සන්තෙපි පටිග්ගහණෙ සතිං කත්වා පරිභොගං අකරොන්තස්සෙව ආපත්ති; පටිග්ගහණෙ පන සතිං අකත්වා පරිභොගං කරොන්තස්ස අනාපත්ති"ති. තත්ථ "සති පච්චයතා වට්ටතී"ති පච්චවෙක්ඛණසතියා පච්චයසක්තිං ලද්ධුං වට්ටතී; පටිග්ගහණෙ ච පරිභොගෙ ච පච්චවෙක්ඛණසතිං අවස්සං පතිලද්ධුකාමොවා'නි දස්සෙති. තෙනාහ—"සතිං කත්වා"ති ඉදඤ්චිමතිවිනොදනියං විසුද්ධිමග්ගරීකායමපි තථෙව වත්වා පුන ඉදං වුත්තං. "එවං සන්තෙපී"ති යදි ච්ඡිසු ඨානෙසු පච්චවෙක්ඛණා යුත්තා, එවං සන්තෙපි අපරෙ පනාහු, "සති පච්චයතා"ති සතිහෙසජ්ජපරිභොගස්ස; පච්චයතාවෙපච්චයෙ සතී'ති අත්ථෝ. 'එවං සන්තෙපී'ති පච්චයෙ සතීති ගහණං නෙසං මතී'ති මත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං—"පච්චයසන්නිසිතාදීලං පච්චවෙක්ඛණාය මිස්සකත්තා, න පච්චයසමහාවමත්තෙනා"ති, විමතිවිනොදනියං

කෙචි පන "සන්තුස්සයනා"ති පච්චයෙ සති හෙතුම්හි පරිභොගස්ස කාරණෙ සති'ති එවමපි අත්ථං වදන්ති. සෙසමපි "පච්චයෙ"ති පච්චියසමොවසල්ලානඤ්ඤෙ'ති එවමාදෝ ගහෙතබ්බා. 'පච්චය සම්භාවම්හෙන්න සීලස්ස අසුද්ධභාවෝ පරිභොගෙ අකාරොනත්තා සෙසව ආපත්තී'ති ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරසීලස්ස හෙදෙ දස්සිතෙ, න පච්චයසන්නිස්සිතසීලස්ස, තස්ස අතීතපච්චවෙක්ඛණාය ව්සුද්ධත්තා. එවඤ්ච පන සෙසපච්චයෙසුව ඉණපරිභොගාදීවවත්තන්න පච්චයසන්නිස්සිතසීලසෙසව නෙදෙ'ති, 'එව මමෙසං නානාකරණං වෙදිතබ්බ'න්ති වුත්තං. ඉදමපනෙත්ථ සන්නිට්ඨානං, හෙතුම්හෙ තං ඔඤ්ඤ පච්චවෙක්ඛණං දුව්ධම්පි සීලං හෙදතො රක්ඛති, අතීත පච්චවෙක්ඛණහතු පච්චයසන්නිස්සිත සීලමෙව, තථා සෙසපච්චයෙසු දුව්ධං පච්චවෙක්ඛනං. තස්මා යදි එකුපච්චයෙ තං ඔඤ්ඤ පච්චවෙක්ඛනං නත්ථි, අතීත පච්ච වෙක්ඛනං අකාතුම්පි වට්ටති. යදි පන සබ්බං ඝාතබ්බමෙව ඉතර සීලස්ස ව්සුද්ධත්ථං හෙතුම්හෙ තං ඔඤ්ඤ පච්චවෙක්ඛනස්ස අභා රණභූතං නිත්තණ්හතු පාතිමොක්ඛසංවරසීලං දෙසනාය ව්සුද්ධති. යදි ච එකුපච්චයෙ කිඤ්චිපි පච්චවෙක්ඛනං අතඩ්ඩාව අරඤ්ඤං උට්ඨාපෙති, වුත්තනයෙන සීලං භින්දති එව ඉණපරිභොගවයාභො හීවත්තී'ති, පච්චයසන්නිස්සිතසීලපරිපූරණත්ථං පන භාගිනෙය්‍ය සඞ්ඝරක්ඛිත සාමණෙරෙන ච්ය හවිතබ්බං. සො හි සම්මා පච්ච වෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජති. තෙන වුත්තං— උපජ්ඣායෝ මං භික්ඛු මානං සාලිකුරං සුනිබ්බුතං මාහෙවං ඨිං සාමණෙර! ඉච්ඡිතං ඛාපෙසි අසඤ්ඤතොති. උපජ්ඣායස්ස වචෙ සුත්වා සංවෙගමලභි. තදු ඵකාසනෙ නිසිදිත්වා අරහත්තං පාපුණි. සොහං පරිපුණ්ණ සඞ්කප්පො වසෙ, පණ්ණරසො යථා සබ්බාසව පරික්ඛීණොති තස්සෙ දුනි පුනබ්භවෙ'ති, තත්ථ "උපජ්ඣායෝ"ති තස්සෙව මාතුලො සඞ්ඝරක්ඛිතමහාථෙරො; "සාලිකුර"න්ති සාලිභත්තං; "සුනිබ්බු න"න්ති සුසීතලං; "අසඤ්ඤතොහං"ති අපච්චවෙක්ඛණං සඤ්ඤා යාග; තස්මා අසෙසං 'පි දුක්ඛස්ස පරික්ඛයං පත්ථයන්නො යොනිසො පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජථ පච්චයෙ'ති. ඉවෙවං සීලං පරිපූඩ්ඩකුරුතා චතුපාරිසුද්ධිසීලසඤ්ඤාතෙ අනගාරියභාවයෙ ස්ථිතත්තා භික්ඛූ නාම හොති. තස්ස අඟනථල්ඔපි ආවහනසම්පත්තා. මහාරම්මාහිනීසාමණෙරස්ස ච්ය. තං ථෙර වත්ථු ව්භාවණාවගෙග "අසංසයං ගහෙස්සති"ති ගාථාවණ්ණනාතො ගහෙතබ්බතනි. අගාරියභාවයා නාම දසකුසලකම්මපථවිරමණං. සො හි අසංකිලෙසා පත්ථනෙන ආමාරහුණ්ඩවිච්ඡාදනෙන ච සුසික්ඛිතත්තා

උභයලොකහිතසුඛාවහනතො **මහලං**. ...තත්ථ **පාණාතිපාතො** අදින්නාදානං කාමෙසුමිච්ඡාචාරො මුසාවාදෙ පිසුණාවාචා ඵරුසාවාචා සම්ඵප්පලාපො අභිජ්ඣා ව්‍යාපාදෙ මිච්ඡාදිට්ඨි'ති ඉමෙ දස අකුසලකම්මපථා නාම. **තත්ථ පාණාතිපාතො තතියපාරාජිකවණ්ණනායං** විසෙසතො වණ්ණිතො. **අදින්නාදානං දුතියපාරාජිකවණ්ණනායං**, **මිච්ඡාචාරො සඤ්චරිත්තඔකාසදළ්හීකම්මවණ්ණනාසුඤ්ඤෙව පාචිත්තියගණ්ඨිපදසික්ඛාපදවණ්ණනාසුඤ්ඤෙව**. **ආදෙ සතත්ත බ්‍රහ්මජාලසුත්තවණ්ණනායං**, **අවසෙසා තයො සම්පජඤ්ඤසුත්තවණ්ණනාසුඤ්ඤෙව මූලපණ්ණාසෙ සාලෙය්‍යකසුත්තවණ්ණනාසුඤ්ඤෙව**. **දසපි තථෙව සම්මාදිට්ඨිසුත්තවණ්ණනාසුඤ්ඤෙව අත්ථසාලිනියං ච**. තසමා තත්ථ තත්ථ වුත්තනයං ගහෙත්වා සබ්බං පථවිකථා වුච්චතෙ. තත්ථ පාණෙ පාණසඤ්ඤිනො ජීවිතින්ද්‍රිය උපච්ඡෙදකඋපක්කමසමුට්ඨාපිකා කායවචීවිඤ්ඤත්තිසඞ්ඛාතරූපප්පවත්තා වධකචෙතනා පාණාතිපාතො නාම. "පාණෙ"ති වොහාරතො සත්තා. පරමත්ථතො ජීවිතින්ද්‍රියං. තතියපාරාජිකවණ්ණනායම්පි හි "ජීවිතින්ද්‍රිය"න්ති රූපාරූපජීවිතින්ද්‍රියං; රූපජීවිතින්ද්‍රියෙ විසොසිතෙ ඉතරම්පි තංසම්බන්ධතාය විසොසෙති'ති වුත්තං. සෙ ගුණවිරහිතෙසු කිරච්ඡානාදිසු පාණෙසු බුද්ධසෙ පාණෙ අප්පසාවජ්ජා. මහාසරීරෙ මහාසාවජ්ජා. කසමා? පයොග මහන්තතාය. පයොගසමත්තෙන'පි චත්තුමහන්තතාය. ගුණවන්තෙසු මනුස්සාදිසු අප්පගුණෙ පාණෙ අප්පසාවජ්ජා. මහාගුණෙ මහාසාවජ්ජා. සරීරගුණානං පන සමභාවෙ සති කිලෙසානං උපකකමානඤ්ච මුදුතාය අප්පසාවජ්ජා. තිබ්බතාය මහාසාවජ්ජා'ති වෙදිතබ්බා. ...

බ්‍රහ්මජාලාදීසුපි පයොගචත්තුමහන්තතාදීහි මහාසාවජ්ජතා. තෙහි පච්චයෙහි උප්පජ්ජමානාය චෙතනාය බලවභාවතො වෙදිතබ්බා. යථාධිප්පෙතස්ස හි පයොගස්ස සහසා නිප්ඵාදනවසෙන කිච්ඡසාධිතාය බහුකම්මතාදිතෙහි ලඞ්ඝනවසෙන ච සන්නිට්ඨාපකචෙතනාය වසෙන පයොගස්ස මහන්තභාවො. සචෙ'පි කදාචි බුද්ධසෙ චෙව මහන්තෙ ච පාණෙ පයොගස්ස සමභාවෙ මහන්තස්ස චෙතනා තිබ්බතරා උප්පජ්ජති'ති චත්තුං මහන්තභාවො. ඉති උභයවෙපක්කං චෙතනාය බලවභාවෙනෙව හොති. යථා ගන්තබ්බස්ස මහාගුණභාවෙ තත්ථ උපකාරචෙතනා විය චෙතනාවිසෙස නිප්ඵත්තියා අනුපකාරචෙතනාපි බලවන්තිබ්බතරා ච උප්පජ්ජති'ති. තස්සා මහාසාවජ්ජතා දට්ඨබ්බා. තසමා පයොග චත්තු ආදිපච්චයානං අමහන්තෙනපි මහාගුණතාපි. පච්චයෙහි.

චෙතනාය බලවිභාවාදිවසෙනෙව මහාසාවජ්ජභාවෝ වේදිතබ්බෝ'ති වුත්තං. පයොගවත්ථු මහන්තාදිභි...පෙ...ඉති උභයමෙතං චෙතනාය බලවිභාවෙනෙව හොති'ති. යථා වුත්තපච්චය විපරියයේ'පි හං තං පච්චයෙහි චෙතනාය බලවභාය එව මහාසාවජ්ජභාවෝ වෙදිතබ්බෝ. පයොගවත්ථ්වාදිපච්චයානං හි අඤ්ඤතෙපි හත්ථතබ්බස්ස ගුණවන්තභාය මහාසාවජ්ජතා, තබ්බිපරියයෙ අපපසාවජ්ජතා ච වත්ථුස්ස මහන්තා මහන්තෙසු පිය දට්ඨබ්බා. කිලෙසානං උපක්කමානං ච චිත්තං මුදුභාය තිබ්බභාය ච අපපසාවජ්ජමහාසාවජ්ජතා, පයොජෙතබ්බෝ'ති **සම්මාදිඨිසුත්තවණ්ණනා**. තස්ස පඤ්චසම්භාරා හොන්ති—පාණෝ පාණසඤ්ඤිතා වධක චිත්තං උපක්කමෝ තෙන මරණ'න්ති බ්‍රහ්මජාලෙ. පාණසඤ්ඤිතා වධකචිත්තානි පුබ්බභාගියානි'පි හොන්ති. උපක්කමෝ වධක චෙතනා සමුට්ඨාපිතෝ. "පඤ්චසම්භාරා"ති පාණාතිපාතචෙතනා'නි; සා පඤ්චසම්භාරවිනිමුත්තා දට්ඨබ්බා'ති වුත්තං...පරපරිගහිතෝ පරපරිගහගිතසඤ්ඤිතා තදූභයඤ්ච උපක්කමසමුට්ඨාපිකා කායවචීවාරපපවත්තා චෙය්‍යචෙතනා අදින්නාදානං. තත්ථ "පරපරිගහගිත"න්ති පරෙහි භණ්ඩසාමිකෙහි පරිගහිතං අපරිච්චත්තං; රක්ඛිතගොපිතං; අත්තනොයෙව භාවාය වා අදින්නං; තං හීනෙ පරසන්තකෙ අපපසාවජ්ජං, පණීතෙ මහාසාවජ්ජං; කස්මා? වත්ථු පණීතභාවාය. වත්ථු සම්පත්තෙ සති ගුණාධිකානං සන්තකෙ වත්ථුස්මිං මහාසාවජ්ජං, හං හං ගුණාධිකං උපාදාය තතෝ තතෝ හීන ගුණස්ස සන්තකෙ වත්ථුස්මිං අපපසාවජ්ජං. අපි ච බුද්ධසෙ පරසන්තකෙ අපපසාවජ්ජං, මහන්තෙ මහාසාවජ්ජං කස්මා? පයොගමහන්තතාය. වත්ථුගුණානං පන සමභාවෙ සති කිලෙසානං උපක්කමානඤ්ච මුදුභාය අපපසාවජ්ජං, තිබ්බතාය මහාසාවජ්ජං. කස්ස පඤ්චසම්භාරා හොන්ති. පරපරිගහගිතං පරපරිගහගිතසඤ්ඤිතා චෙය්‍යවිත්තං උපක්කමෝ තෙන හරන'න්ති. ...**සහිතිසුත්තවණ්ණනායං**—"කාමෙසූ"ති මෙථුනසමාචාරෙසු; මෙථුනවත්ථුසු වා; "මිච්ඡාචාරෝ"තිවුත්තමෙථුනසමාචරෙසු එකන්තනිඤ්ඤතෝ ලාමකාචාරෝ; ලක්ඛණතෝ පන අසද්ධම්මා. සිපපායෙන කායවාරපපවත්තා අගමනීයට්ඨානවීතික්කමචෙතනා කාමෙසු මිච්ඡාචාරෝ'ති වුත්තං. "මෙථුනසමාචාරෙසූ"ති සදාරසන්තොසපරදාරගමනවසෙන දුවිධෙසු මෙථුනසමාචාරෙසු; තෝ'ති හි කාමෙතබ්බතෝ කාමා නාම. මෙථුනස්ස වත්ථුභූතෙසු සත්තෙසු; "මිච්ඡාචාරෝ"ති ගාරය්හාචාරෝ; ගාරය්හභාවස්ස එකන්තනිඝිත කාය එවෝ'ති ආහ එකන්තනිඤ්ඤතෝ ලාමකාචාරෝ'ති. "අසද්ධම්මා

ඩිපජ්ජායෙනා"ති "අසද්ධම්මසෙවනාධිපපායෙනා'ති පඨන්ති. තත්ථ අගමනීයට්ඨානං නාම, පුරිසානං මාතුරක්ඛිතාදයෝ වීසතිඉත්ථියෝ. තා "පුත්තදාරස්සසහගතෝ"ති එත්ථාවිභවිස්සන්ති. තෙන **සඤ්චරිත්තසික්ඛාපදවිභාවිනිච්ඡොදනිඤ්ච**. පුරිසා හි යෙහි කෙහිචි ගොචිතං රක්ඛිතං, තහිතු න ලභන්ති. තස්මා තාසු මාතුරක්ඛිතාදීසු අඤ්ඤසු ගහනං මිච්ඡාචාරො හොතියෙව්. මාතා දීහි යථා පුරිසෙහි සද්ධිං සංවාසං න කපෙන්ති, තථා රක්ඛිතත්තා. තදඤ්ඤාසු මාදිසස්ස ගහනං පරෙහි මාරිතෙ අත්තනෝ අසන්තෙ යානෙ පවිට්ඨත්තා මිච්ඡාචාරො හොති. සස්සාමිකභාවතො. තා හි සාමිකස්ස සන්තකං එස්සං ථෙනෙත්වා පරෙසං අනිරතිං උපපාදෙන්ති'ති තාසං මිච්ඡාචාරො'ති. ඉතරාසං පන අඨ්ඨන්නං මාතුරක්ඛිතාදීනං පුරිසන්තරගමනෙ මිච්ඡාචාරො න හොති, සාමිකස්සාභාවතො. අපි ච කෙනචි අපරිග්ගහිතඵස්සතනා, අත්තනෝ ඵස්සස්ස සයං සාමිකත්තා ච, නත්ථි තාසං මිච්ඡාචාරො. න හි මාතාදයෝ සයං තාසං ඵස්සානුභවනත්ථං තා රක්ඛන්ති, කෙවලං අනාචාරං නිසෙධෙන්තා පුරිසන්තරගමනමෙව තාසං වාරෙන්ති, තස්මා න තාසං මාතාදයෝ ඵස්සෙ ඉස්සර'ති. සො සීලාදිගුණරහිතෙ අගමනීයට්ඨානෙ අපපාසාවජ්ජො, සීලාදිගුණසම්පන්නෙ මහාසාවජ්ජො. අපි ච ගුණවිරහිතෙපි ච අභිභවිත්වා පවත්තනතො මහාසාවජ්ජො, උභින්නං සමානචඡන්දභාවෙ'පි කිලෙසානං උපක්කමාභාවඤ්ච මුදුතාය අපපාසාවජ්ජො. නිබ්බත්තාය මහාසාවජ්ජො. 'තස්ස වත්තාරො සම්භාරා අගමනීයවත්ථූ' තසමිං සෙවනචිත්තං, සෙවනපපයොගො, මහෙත්ථ මගහපටිපත්ති, අධිවාසන'නි **ඛන්ත්‍යාලවිභාගං**...අභිභවිත්වා වීතික්කමෙ මහෙත්ථ මහගහපටිපත්ති අධිවාසනෙ සති'පි, පුරිමුපපත්ත සෙවනාභිසඞ්ඛයොගාභාවතො අභිභූයමානස්ස මිච්ඡාචාරො න ජොති'නි වදන්ති. සෙවනචිත්තෙ සති පයොගභාවො න පමාණං, ඉත්ථියා සෙවනසම්පයොගස්ස යෙභුය්‍යෙන අභාවතො. තථා සති ඉත්ථියා පුරෙතරං උප්පන්නාසෙවනචිත්තාය මිච්ඡාචාරො න සියා, සෙවනපපයොගාභාවතො, තස්මා පුරිසවසෙන උක්කංසතො චත්තාරො සම්භාරා වුත්තානන්ති දට්ඨබ්බානි එතෙ. අඤ්ඤථා ඉත්ථියා පුරිස්කිච්චකරණකාලෙ පුරිසස්සා'පි සෙවනපපයොගාභාවතො මිච්ඡාචාරො න සියා'ති. ඉදමපනෙත්ථ සන්නිට්ඨානං. අත්තනෝ රුචියා පවත්තිතස්ස තයො, බලක්කාරෙන පවත්තිතස්ස තයෝ'ති, අත්තවසෙන ගහණෙන චත්තාරෝ'ති වුත්තං. අත්ථසිද්ධි පන තීහෙවා'ති. **ඉතිවුත්තකවණ්ණනා**...යථා

චුත්තාපයොගසඞ්ඛාතං තිවිධං කායකම්මං හොති. තත්ථ පාණාති පාතාදීවයං කායවචීවිඤ්ඤත්තිං, මිච්ඡාවාරෝ කායවිරතියෝ. අඤ්ඤං සලක්ඛණං කායකම්මං කායවචීවිඤ්ඤත්තිසු සඞ්ගය්හති, න මිච්ඡාවාරෙ. සහත්ථා හි පාණං හනන්තස්ස අදින්නං ආදියන්තස්ස මිච්ඡාවාරං චරන්තස්ස කම්මම්පි කායකම්මං, චාරම්පි කායවාරං. ගච්ඡ ඉත්ථන්නාමං ජීවිතා වොරොපෙහි ඉත්ථන්නාමං ධනඤ්ච අවුහරා'ති ආණාපෙන්තස්ස පන කම්මං කායකම්මං, චාරෙත්තු විඤ්ඤත්තිවාරං. එවං අඤ්ඤලං කායකම්මං කායවචීවිඤ්ඤත්තිසෙවල සඞ්ගය්හති. චෙතනා පන චෙතෙත්වා සහජාතා අභිජ්ඣාව්‍යාපාදසම්මාදිට්ඨියෝ චෙතසිකා වා හවන්ති, අචෙතසිකාවා'ති. අත්ථසාලිනියං. ඉමෙ සත්තා හඤ්ඤන්තූ'ති පවත්තබ්‍යාපාදචෙතනා පඤ්ඤත්තා වා හවන්ති, කායකම්මවොහාරලාභා. අචෙතසිකා වා. මනොකම්මං වොහාර චිරහා. සසම්භාරපථවීආදීසු අපාදකයෝ එත්ථ නිදස්සනං නවෙදිතබ්බා. යථා පවත්තෙතා ව්‍යාපාදෙ කම්මපථෙ හොති, තං දස්සෙතුං "ඉමෙ සත්තා හඤ්ඤන්තූ"ති යථාපවත්තේ ව්‍යාපාදස්ස දස්සිතා. කාය චාරිත චෙතනාය සහකාරිකාරණභාවතො කායකම්මවොහාර ලාභා, අභිජ්ඣාදීනං පරසන්තානස්ස අත්තනෝ පරිණාමනවසෙන. "ඉමෙ සත්තා හඤ්ඤන්තූ"ති ආදිනා ච අප්පවත්තභාවතා මනොකම්මවොහාරවිරහා, අචෙතනාසභාවතොවා. පාණාතිපාතාදි චසෙන අචෙතසිකා, පාණාතිපාතාදිභාවෙන න වත්තබ්බා'ති අත්ථෙ. "එත්ථා"ති අචෙතසිකාසුවෙ'ති භූදනුවීතා. කායකම්මඤ්ච. "මුසා"ති විසංවාදනප්පරෙකඛාරස්ස අත්ථභඤ්ජනෙ චචීපයොගෙ කායප්පයොගෙ වා. තත්ථ කථමප්පථප්පත්තා දස්සෙතුං 'අත්ථභඤ්ජනෙ'ති වුත්තං. වචීපයොගාදිගහණෙන මුසා සද්දස්ස කාරියපධානතං දස්සෙති. විසංවාදනාධිප්පායස්ස පර විසංවාදකභායවචීපයොගසමුට්ඨාපිකා චෙතනා මුසාවාදෙ. යථා චුත්තප්පයොගභූතං. මුසා වදති විඤ්ඤූපෙති, සම්මාපෙති වා එතායා'ති කත්තා. විසංවාදනාධිප්පායෙ ච පන පුබ්බභාගකඛණෙව ලබ්භති. චුත්තං හි---පුබ්බෙවස්ස හොති මුසාභණිස්සං'නති, භණන්තස්ස හොති මුසාභණාමී'ති, එතං හි චියං අභූතං. ඉත රන්තු හොතු වා මා වා, අභාරණමෙතං. අපරෙ නයෝ' "මුසා"ති අභූතං අතච්ඡං වත්ථු; "වාදෙ"ති තස්ස භූතතො භූච්ඡතො විඤ්ඤූපනං; ලක්ඛණතො පන අතථං වත්ථුං තථතො පරාවිඤ්ඤූපේතුකාමස්ස තථා විඤ්ඤූත්තිසමුට්ඨාපිකා චෙතනා මුසා වාදෙ; මුසා වුදීයති වුච්චති එතායා'ති කත්තා. එත්ථ ච පුරිමනයෙ මුසාවාදලක්ඛණස්ස අබ්භාඝාතාය මුසාසද්දස්ස ච විසංවාදි

භබ්බත්තාවාභත්තසමිහවතො පරිපුණ්ණං කත්වා තං ලක්ඛණං දස්සෙතුං දුතියනයො වුත්තෝ'ති දට්ඨබ්බා. සො යම්හිං භඤ්ඤති හස්ස අපපහාය අපපසාවජ්ජෝ, මහන්තහාය මහාසාවජ්ජෝ. අපි ච යස්ස අත්ථං භඤ්ඤති හස්ස අපපගුණහාය අපපසාවජ්ජෝ, මහා ගුණහාය මහා සාවජ්ජෝ'ති. කිලෙසානං මුදුහාය අපපසාවජ්ජෝ, නිබ්බහාය මහාසාවජ්ජෝ.....අපරෝ නයෝ: ගහඨානං අත්තනෝ සන්තකං අදාතුකාමතාය නත්ථි'ති ආදිනයප්පවත්තෝ අපප සාවජ්ජෝ, සඤ්ඤාහි හුත්වා අත්ථභඤ්ජනත්ථං යුත්තෝ මහාසා වජ්ජෝ. පබ්බජිතානං අපපකම්පි තෙලං වා සප්පිං වා ලභිත්වා හස්සාධිප්පායෙන අජ්ජ ගාමෙ තෙලං නදී මඤ්ඤෙ සන්දති'ති පූරණකථානයෙන පවත්තෝ අපපසාවජ්ජෝ, අදිට්ඨං යෙව පන දිට්ඨ'න්ති ආදිනා නයෙන වදන්තානං මහාසාවජ්ජෝ. පූරණකථා නාම අපපහාය ඌනස්ස පූරණවසෙන පවත්තා කථා. කතමඤ්ච අත්තනෝ සන්තකං අදාතුකාමතාය පූරණකථානයෙන ච පවත්තෝ විසංවාදනපුරෙක්ඛාරස්සෙව මුසාවාදෝ. හත්ථ පන වෙභතා බලවති න හොති'ති අපපසාවජ්ජතා වුත්තා. හස්ස චත්තාරෝ සම්භාරා, අභූතං වත්තු විසංවාදනචිත්තං තජ්ජෝ වායාමෝ පරස්ස තදත්ථවිජානන'න්ති. තත්ථ "තජ්ජෝ"ති හස්සානු රූපෝ; විසංවාදනානුරූපෝ'ති අත්ථෝ. "වායාමෝ"ති වායාම සීසෙන පයොගමාහ. විසංවාදනාධිප්පායෙන පයොගෙති කතෝ'පි පරෙන හස්මිං අත්ථෙ අවිඤ්ඤාතෙ විසංවාදනස්ස අසිජ්ඣනතෝ පරස්ස තදත්ථවිජානනම්පි එකෝ සම්භාරෝ වෙදිතබ්බා. කෙචි පන අභූතං වචනං, විසංවාදනචිත්තං, පරස්ස තදත්ථවිජානන'න්ති, තයෝ සම්භාරාති වදන්ති.....සංකිලිට්ඨචිත්තස්ස පරෙසං වා භෙදාය අත්තනෝ පියකම්‍යතාය වා කායවචීපයොගසමුට්ඨාපිකා චෙතනා පිසුනා වාචා. පිසුනං වදති එතායා'ති කත්වා. තත්ථ "සංකිලිට්ඨ චිත්තස්සා"ති ලොභෙන දොසෙන වා විබාධිතචිත්තස්ස; උපට්ඨා පිතචිත්තස්සා වා; දූසිතචිත්තස්සා'ති අත්ථෝ. සා යස්ස භෙදං කරොති, හස්ස අපපගුණහාය අපපසාවජ්ජා, මහාගුණහාය මහා සාවජ්ජා. අපි ච යස්ස යහා භෙදං කරොති, තෙසු අභිඤ්ඤෙසු අපපසාවජ්ජා, භිඤ්ඤෙසු මහාසාවජ්ජා. තතො කිලෙසානං මුදු නිබ්බහාය ඉමෙ හස්සා චත්තාරෝ සම්භාරා, භින්දිතබ්බ පරෙ ඉති ඉමෙ නානා භවිස්සන්ති විනා භවිස්සන්ති'ති භෙදපුරෙක්ඛාරතා වා, ඉති අහං පියෝ භවිස්සාමි විස්සාසිකෝ'ති පියකම්‍යතා වා, තජ්ජෝ වායාමෝ, තදත්ථවිජානන'න්ති. තත්ථ "තදත්ථ විජානන'න්ති එතෙන යස්ස පෙසුඤ්ඤං උපසංහරති, සෝ භිජ්ජති චා මා වා හස්ස අත්ථස්ස

විඤ්ඤත්තිමෙව පමාණන්ති දස්සෙන්ති. පරෙ පන අතිත්තෙන කම්මේ පථභෙදෙ නත්ථි, භින්නෙ එව හොති.පෙ.ඵරුසස්ස මම්මවෙධිතා කායවචීපයොගසමුට්ඨාපිකා එතානෙව එරුසඛෙහනා එරුසා වාචා. එරුසං වදති එතායාති වා වාචා. බ්‍රහ්මජාලදීඝානඤ්ච මම්මානි විසමානි යෙසු එරුසවාචාය ඡුට්ඨමත්තෙසු දුක්ඛාරුබා විය ඝට්ටිතං චිත්තං අධිමත්තදුක්ඛපපත්තං හොති. කානි පන කානි? ජාතිආදීනි අක්කොසවත්ථූනි. කානි ඡජ්ජන්ති භිජ්ජන්ති වා යෙන කායවචීපයොගෙන. සො මම්මවෙධිතාති වුත්තං. කථං පන එතානෙව එරුසා වෙදනා හොන්ති? ඉති චිත්තාය. කස්සා ආවිභාවත්ථම්දං වත්ථු: එකො කිර ඵරසො මාතුවචනං අනාදියිත්වා අරඤ්ඤං ගච්ඡති තං මාතා නිවත්තෙතුං අසක්කොන්තී චණ්ඩා තං මඤ්ඤී අනුබන්ධිතූති අක්කොසි. අථස්ස තථෙව අරඤ්ඤෙ මඤ්ඤී උට්ඨාසි. ඵරසො යං මම මාතා මුඛෙන කථෙසි, තං මා හොතූ. යං චිත්තෙන චින්තෙසි, තං හොතූති සච්චකිරියං අකාසි. මඤ්ඤී තත්ථෙව බද්ධාවිය අට්ඨාසි. එවං මම්මවෙධිතොපි පයොගො චිත්තඝණභෙදාය එරුසා වාචා න හොති. මාතාපිතරෙ හි කදාචි සුත්තකෙ එවං වදන්ති, චොරා වො ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං කරොන්තූති උපපලපන්තම්පි නෙසං උපරි පහරණං නෙව ඉච්ඡන්ති. ආචරියූපජ්ඣායා ච කදාචි නිසින්නකෙ එවං වදන්ති, 'කිං? ඉමෙ අහිරිකා අනොත්තප්පිනො චරන්ති නිබ්භථ නෙ'ති. අථ නෙ ඤාණං ආගමාය ගමනසමත්ථතං ඉච්ඡන්ති.පෙ.බ්‍රහ්මජාලදීඝානඤ්ච විත්තඝණභෙදාය එරුසා වාචා න හොති, කම්මපථප්පත්තත්තා කම්මභාවං පන න සක්කා වාරෙතූනි වුත්තං. යථා හි චිත්තඝණභෙදාය එරුසා වාචා න හොති, එවං වචන ඝණභෙදාය අඵරුසවාචා'පි න හොති. නහි මාරුපෙතුකාමස්ස 'ඉමං සුඛං සයාපෙථා'ති වචනං අඵරුසවාචා හොති, චිත්තඵරුසභාය පනෙසා ඵරුසා නාම. සා යං සඤ්ඤාය පවත්තිතා, තස්ස අපපගුණභාය අපපසාවජ්ජා, මහාගුණභාය මහාසාවජ්ජා. අපි ච කම්මපථභාවං අපපත්තා අපපසාවජ්ජා, ඉතරා මහාසාවජ්ජා. තථා කිලෙසානං මුදුතිඛභාවා හෙදෙ. කොචි පන යං උද්දිස්ස ඵරුසා වාචා පවුච්චති, තස්ස සම්මුඛාව සිසං එතී'ති වදන්ති. එසෙ පරම්මුඛා'පි ඵරුසා වාච, හොතියෙවා'ති වදන්ති, තත්ථායමධිප්පායොඃ සුත්තෙ හි සියා සම්මුඛා පයොගෙ අගාරවාදීනං බලවභාවතො සියා චෙතනා බලවති, පරස්ස ච තදත්ථජානනං, න තථා අසම්මුඛා'ති. යථා පන අක්කොසිතෙ මතෙ ආළාහතෙ භතා ඛමාපනා උපවාදනතරුයං නිබ්භතෙතූති, එවං පරම්මුඛා පයුත්තා'පි ඵරුසා වාචා හොතියෙවා'ති.

සඞ්ඛා පියුළ්හුත්තානි. තස්ස තයො සම්භාරා: අනෙකාසිතබ්බා සූරො, කුම්භවිත්තං, අනෙකාසන'න්නි. තත්ථ අනෙකාසනාධිප්පායෙ නෙව කුම්භවිත්තං, න මරණාධිප්පායෙන. මරණාධිප්පායෙන හි චිත්තඤ්ඤෙ සති බ්‍යාපාදෙ යෙව හොති'න්ති අනත්ථවිඝාතාදිඝාතායවචීපයොගසමුට්ඨාපිකා අකුසලචෙතනා සමඵපපලාපො; සම්ඵං නිරත්ථකං පලපති එතෙනා'ති වාචා. සො ආසෙවන්ති මඤ්ඤාය අප්පසාවජ්ජා, ආසෙවනමහන්තතාය මහාසාවජ්ජා. ආසෙවනං නාම නාවනං බහුලීකරණං. අපි ච යං ගාහයිතුං පවත්තියමෙ තෙන අගහිතෙ අප්පසාවජ්ජා, ගහිතෙ මහාසාවජ්ජා. තථා කිලෙසානං මුදුනිබ්බාහනෙදෙ. තස්ස වෙ සම්භාරා: භාරත්‍යුඛිසිඝාහරණාදිනිරත්ථකතථා සූරෙකබ්භාරතා, තථාරූපි කථා කථනඤ්ච. පරෙ තං කථං අගණ්හනෙන කම්මපථභෙදෙ නත්ථි, ගණ්හනෙනයෙව හොතීති. සම්මාදිට්ඨිසුත්තාදීසායං යො පභාවි පන සම්ඵපපලාපො ඒහි සම්භාරෙහි සිජ්ඣතී'ති වුත්තං. තථා වුත්තං හෙතං චතුබ්බිධං වචීකම්මං හොති විභාරිතං, තත්ථ මුදුඤ්ච ඒ මුසාවාදාදීනි කථෙන්තස්ස කම්මං වචීකම්මං, චාරිත්තං භායචාරං. තෙහි වචීභෙදමපන කත්වා තානි කථෙන්තස්ස කම්මම්පි වචීකම්මං, භාරම්පි වචීවාරමෙව. එවං අකුසලං වචීකම්මං කාය වචීවාරෙසෙවව සමුට්ඨානි, න මනොවාරෙ. තෙහි පන චෙතනාහි සහජාතා අනිජ්ඣාව්‍යාපාදමිච්ඡාදිට්ඨියො චෙතසිකධම්මා ච හොන්ති, අබ්භාහාරිකාව. අට්ඨසාලිනියං...පෙ... තත්ථ හි අනිජ්ඣාදයො වචීකම්මවොහාරලාභා, චෙතනා පකතිකා. මනොකම්ම වොහාරච්ඡා අබ්භාහාරිකා අචෙතනා සභාවතො. මුසාවාදාදි එසෙව අබ්භාහාරිකා, මුසාවාදාදිභාවෙන න චත්තබ්බා'ති අත්ථො.

වචීකම්මකථා.

අභිජ්ඣායකී'ති = අභිජ්ඣා; පරභණ්ඩානිමුඛී හුත්වා තන්නින්නතා පවත්තති'ති අත්ථො. සත්තිසුත්තාදීසායං උපසඟ්ගවසෙන අත්ථවිසෙසවාචිනො ධාතුසද්දස්ස අභිජ්ඣායකී'ති පදස්ස පරභණ්ඩානි මුඛීති ආදිනා අත්ථො වුත්තො. "තන්නින්නතායා"ති තස්මිං පරභණ්ඩෙ ලුබ්භනවසෙන නින්නතායා'ති අයමෙත්ථ අධිප්පායො වෙදිතබ්බා. අභිපුබ්බා කිඤ්ඤදෙ. ලුබ්භනෙන රූළ්හොත්ති දට්ඨබ්බා. උපසඟ්ගවසෙන අත්ථවිසෙසවාචිනො එව වා ධාතුසද්දස්ස වුත්තං. යා යස්ස භණ්ඩං අභිජ්ඣායති, තස්ස අප්පගුණතාය අප්පසාවජ්ජා, මහාගුණතාය මහාසාවජ්ජා'ති. ආදිනා කණෙයනස්ස අදින්නාදානස්ස විය අප්පසාවජ්ජමහාසාවජ්ජතා

දඨබ්බා. තස්සා වෙ සම්භාරා: පරහණ්ඩං, අත්තනෝ පරිභාමිඤ්ච. **සහිතිසුත්තාදීකානං** අත්තනෝ පරිභාමිත විහෙතනෙවා'ති වෙදිතබ්බ'නති වුත්තං. පරහණ්ඩවත්ථුලොභේ උප්පන්නෙ සතිපි නානාවේ සම්මපථභෙදෙ හොති, යාව අනොවනිදං මම අස්සා'ති අත්තනෝ නපරිභාමේනි.

හිතසුඛං ව්‍යාපාදයති'ති ව්‍යාපාදෙ. **සහිතිසුත්තාදීකානං** "ව්‍යාපාදෙති"ති යෝ නං උප්පාදෙති තස්ස සෝ සති සම්වායෙ හිතසුඛං විනාසෙති'ති වුත්තං. යෝ යං පති හිතසුඛං ව්‍යාපාදයති, තස්ස අප්පහුණාය අප්පසාවජ්ජා, මහාහුණාය මහාසාවජ්ජා'ති ආදිනා තස්ස එරුසාවාය විය අප්පසාවජ්ජමහාසාවජ්ජතා දඨබ්බා. තස්සා වෙ සම්භාරා: පරඝතෙතා, තස්ස ච විනාසවිනතා. පරඝත්තවත්ථුකෙ හි සොධෙ උප්පන්නෙ'පි නානාවේ සම්මපථභෙදෙ හොති, යාව අනොවනිදං උච්ඡිජ්ජෙය්‍ය විනසෙය්‍යෙ'ති තස්සවිනාසං න විනෙතති, **සහිතිසුත්තාසම්මාදිඨිසුත්තාදීකානං**—"අහොවනා"ති ඉමිනා පරස්ස අච්චන්තවිනාස චින්තනං දීපෙති. එවංහිස්ස දුරුණ්ණපවත්තියා සම්මපථපවත්තී'ති වුත්තං. යථාභුච්චගහණාභාවෙන මිච්ඡා පස්සති'ති මිච්ඡාදිඨි. **සහිතිසුත්තාදීකානං** "යථාභුච්චගහණාභාවෙනාති' යථාගහණස්සඅභාවෙන අනිච්චාදිසභාවස්ස නිච්චාදිතො ගහණෙන මිච්ඡා පස්සතී'ති විතථං සම්පස්සති'ති වුත්තං. සා ආයෙවනමන්තාය අප්පසාවජ්ජා, මහන්තතාය මහාසාවජ්ජා. අපි ච අනියතා අප්පසාවජ්ජා, නියතා මහාසාවජ්ජා. තස්ස වෙ සම්භාරා: වත්ථුනෝ ච ගහිතාකාරවිපරිතතා, යථා ච තං ගණ්හාති, තථා භාවෙන තස්සුඅඤානතති.සහිතිසුත්තාදිවීසායං "ගහිතාකාරවිපරිතතා"ති මිච්ඡාදිඨියා ගහිතාකාරවිපරිතභාවො; "වත්ථුනෝ"ති තස්ස යථාභූතසභාවමාහ. "තථා භාවෙනා"ති ගහිතාකාරෙනෙව තස්ස දීඝගනිකතස්ස, තස්ස වා වත්ථුනෝ උපඨානං. එවමෙතං න ඉතෝ අඤඤථා'ති වුත්තං. තත්ථ නත්ථිකාහෙතුකඅකිරියදිඨීහි එව කම්මපථභෙදෙ හොති, න අඤඤදිඨීහි.අඨසාලිනිඤං යථාවුත්තචෙතං තිවිධං මනොකම්මං හොති තිවාරිකං. යදුපන අභිජ්ඣාසහගතෙන වෙතසා කායඅං වොපෙත්වා හත්ථගාහාදීනි කරොති, ව්‍යාපාදසහගතෙන වෙතසා දණ්ඩපරාමසනාදීනි, මිච්ඡාදිඨිසහගතෙන වෙතසා ඛණ්ඩිසිවාදයෝ සෙඨා'නි තෙසං අභිවාදන අඤ්ජලිකම්මභූතපිණ්ඩිකපරිහණ්ඩකාදීනි කරොති, තදුභයම්පි කම්මං මනොකම්මං හොති, වාරං පන කායවාරං. එවං අකුසලං මනොකම්මං කායවාරෙ සමුට්ඨාති, චෙතනා පනෙත්ථ අබ්බොහාරිකා. යදු

පන අභිජ්ඣාසහගතෙන චෙතසා වාචං වොපෙනෙතා අනො වත යං පරස්ස තං මම අස්සා'නි පරභණ්ඩූපකරණං අභිජ්ඣා යති, බ්‍යාපාදසහගතෙන චෙතසා ඉමෙ සත්තා හඤ්ඤන්තු වා වජ්ඣන්තු වා උච්ඡිජ්ජන්තු වා මා වා අහෙසුං'නති වදති, මිච්ඡාදිට්ඨි සහගතෙන චෙතසා නත්ථිදින්නන්ති ආදීනි වදති, තදුභයම්පි මනොකම්මං හොති, වාචා පන වචීවාරං. එවං අකුසලං මනොකම්මං වචීවාරෙ සමුට්ඨානි, චෙතනා පනෙත්ථ අබෙඛාහාරිකා. යදා පන කායඤවාචඤානි අවොපෙත්වා රහො නිසින්නො අභිජ්ඣා බ්‍යාපාදමිච්ඡාදිට්ඨිසහගතානි චිත්තානි උප්පාදෙති, තදුභයම්පි මනොකම්මං, චාරම්පි මනොචාරමෙව. එවං අකුසලං මනොකම්මං මනොචාරෙ සමුට්ඨානි. ඉමස්මිං පන ඨානෙ චෙතනා සම්පයුත්තකා ධම්මාපි මනොචාරෙයෙව සමුට්ඨහන්ති. එවං අකුසලං මනොකම්මං තීසුපි චාරෙසු සමුට්ඨාති'ති. අට්ඨසාලිනීනයොපි "ඛන්ධසිවාදයො සෙට්ඨා"නි 'ඛක්ඛා'නි කුමාරො; 'සිවා'නි මහිස්සරො: මිච්ඡාදිට්ඨියා නිදස්සනත්ථං ඉදං වුත්ත'නති දට්ඨබ්බං. නත්ථිකදිට්ඨාදයො එව හි කම්මපථප්පත්තා 'කම්ම'නති චෙතනා පනෙත්ථ අබෙඛාහාරිකාති. කායවාරෙ වචීවාරෙ ච සමුට්ඨිතාපි කායකම්මං වචීකම්ම'නති ච වොහාරං න ලභන්ති, අභිජ්ඣාදිපධානතො. "තිවිධා භික්ඛවෙ! මනො සංචෙතනා අකුසලං මනොකම්ම"නති පන වචනතො සභාවෙනෙව සා මනොකම්මං, න අභිජ්ඣාදි පකිණ්ණකාති, අභිජ්ඣාපකිණ්ණකා වා'නි න වුත්තං. "ඉමස්මිං පන ඨානෙ"නි කායඩඹවාචඩඹානි අවොපෙත්වා චින්තනකාලෙ; චෙතනාපි පෙ මනොචාරෙ එව සමුට්ඨහන්ති. හසමා චෙතනාය අබෙඛාහාරිකභාවො කථං ගි නත්'නි අධිප්පායො'නි **නවටීකා**. සුගතිදුග්ගතිසු උප්පජ්ජනං සුකටදුක්කටානම්මතො න හොති, ඛන්ධසිවාදීහි පන හොතීති ගහෙඛා නත්ථි දින්නන්නි පරාමසනතස්ස වසෙන මිච්ඡාදිට්ඨි පෙ පරිභණ්ඩකාදීනි කරොති'ති වුත්තං'ති වදන්ති. අභිජ්ඣාදිපධානත්තා'ති. එතෙන විජ්ජමානෙසුපි අභිජ්ඣාබ්‍යාපාදාදීසු යදා කායවචීවාරෙසු චෙතනා බලවති හොති, න තථා ඉතරෙ, තදා පධානභාවතො චෙතනා කායකම්මං වචීකම්මං'නි ච වොහාරං ලභති. සො ඛො පනස්සා පධානභාවො පාණාතිපාතාදි සිද්ධියා විඤ්ඤායති. යදා පන හෙසු යෙව වාරෙසු අභිජ්ඣාදයො බලවන්තා හොන්ති, න තථා චෙතනා, තදා තත්ථ විජ්ජමානාපි චෙතනා අපධානභාවතො කායකම්මං වචීකම්ම'නති ච වොහාරං න ලභති. අභිජ්ඣාදයො පන පධානභාවතො. සතිපි කායඩඹවාචඩඹචොපනෙ සඤ්ඤාය අවත්තානෙන

මනොකම්මනෙතව වුච්චතෙති'ති දසෙසති. යදි අභිජ්ඣාදිප්පධානා චෙතනා, එවං සති අභිජ්ඣාදයො චෙව සම්මං, න චෙතනා අභිජ්ඣාදිපක්ඛිකා වා සා සියා'ති අනුයොගං මනසිකත්වා ආහ "නිච්ඨා නිකඛවෙ!"ති ආදි. චෙතනා'ති පෙ මනොවාරෙ එව සමුඨහනතී'ති ඉදං මනොවාරෙ චෙතනාය අභිජ්ඣාදීහි මනොකම්මභාවෙ නිබ්බෙසෙසභාවදසසන'නති සඤඤා චෙතනා පෙ අධිපපායො'ති ආහ. චෙතනා චෙතනාසම්මං, අභිජ්ඣාදයො චෙතනා සම්පයුත්තකම්ම'නති එත්තකමෙව හි එත්ථ විසෙසො. එත්ථ චෙතනාය කායවචීකම්මභාවො සියා'ති ආසංකාය අභාවතො මනොවාරෙ අකුසලකායවචී කම්මානං අනුපපත්තිතො ච අබෙබාහාරිකා'ති න වුත්තානති දඨබබ'නති නදනුමොදනා.

මනොකම්මකථා.

ඉදානි මනොකම්මකථායමාගතමිච්ඡාදිඨියා සොසල්ලත්ථං අකිරියවාදදි වුච්චතෙ පෙ තත්ථ "කරොතො ඛො මහාරාජ! කාරයතො ඡින්දතො ඡෙදාපයතො පචතො පචාපයතො සොචතො සොචාපයතො කිලමතො කිලමයතො එන්දතො එන්දාපයතො පාණමතිපාතයතො අදින්නං ආදියතො සන්ධිං ඡින්දතො නිල්ලොපං හරතො එකාගාරිකං කරොතො පරිපන්ථෙ තිඨතො පරදාරං ගච්ඡතො මුසා භණතො කරොතො න කරියති පාපං"ති, එවමාදිකො අකිරියවාදො පූරණෙන නාම තිත්ථකරෙන වුත්තො. සො හි අකිරියවාදි නාම

"නත්ථි හෙතු නත්ථි පච්චයො සත්තානං සංකිලෙසාය, අහෙතු අපපච්චයා සත්තා සංකිලිස්සන්ති, නත්ථි හෙතු නත්ථි පච්චයො සත්තානං විසුඛ්යා, අහෙතු අපපච්චයා සත්තා විසුජ්ඣන්ති"ති එවමාදිකො අහෙතුකවාදො මක්ඛලිනා නාම තිත්ථකරෙන වුත්තො. සො හි සංසාරසුඛ්දිඨිකො හුත්වා සත්තානං අහෙතුකං සංකිලෙසං විසුඛ්ං ච වදති.

"නත්ථි දින්නං නත්ථි සිට්ඨ"නති එවමාදිකො නත්ථිකවාදො අජිතෙන නාම තිත්ථකරෙන වුත්තො. යොහි නත්ථිකවාදී නාම, සෙව උච්ඡෙදවාදි'පි හොති. තථා හිස "කායස්ස භෙදා උච්ඡිජ්ජන්ති විනස්සන්ති න හොන්ති පරම්මරණා"ති, එවං උච්ඡෙදං වදති'ති.

තත්ථ "කරොතො"ති සහත්ථා කරොන්තස්ස; "කාරයතො"ති ආණත්තියා කාරෙන්තස්ස; "ඡින්දතො"ති පරෙසං හත්ථාදීනි ඡින්දන්තස්ස; "පචතො"ති පරෙ දණ්ඩෙන උපපීළෙන්තස්ස;

"සොචතො සොචාපයතො"ති පරස්ස භණ්ඩහරණාදිනි සොකං සයං කරොන්තස්ස'පි පරෙහි කාරාපෙන්තස්ස'පි; "කිලමතො කිලමයතො"ති ආහරූපවෙජ්දබන්ධනාගාරප්පවෙසනාදිහි සයං කිලමන්තස්ස'පි පරෙහි කිලමාපෙන්තස්ස'පි "එඤ්ඣතො එඤ්ඣපයතො"ති පරං එඤ්ඣන්තං එඤ්ඣනකාලෙ සයම්පි එඤ්ඣතො, තම්පි එඤ්ඣපයතො; "පාණම්පි පාහයතො"ති පාණං හනන්තස්සපි හනාපෙන්තස්සපි; එවං සබ්බත්ථ කරණකාරාපනවසෙනෙව අත්ථෝ වෙදිතබ්බා. "සඞ්ඛ"නති සතසඞ්ඛා; "නිලෙලාපෝ"නති මහාවිලොපං; "එකාගාරිකං"නති එකමෙව ඝරං පරිවාරෙත්වා විලුම්පනං; "පරිපන්ථෙ"'ති ආගතාගතානං අවිඤ්ඤත්ථං මග්ගෙ තිට්ඨතො; "කරොතො න කරියති පාප"නති 'යං කිඤ්චි පාපං කරොමී'ති සඤ්ඤාය කරොතොපි පාපං න කරියති, නත්ථි පාපං, 'සත්තා පන කරොමා'ති එවං සඤ්ඤිනො හොනී'ති දීපෙති. සබ්බථාපි පාපසඤ්ඤානං කිරියමෙව පටික්ඛිපති.

මක්ඛලිවාදෙ:—"පච්චයො"ති හෙතුවෙවචනමෙව; උභයෙනා'පි විඤ්ඤාණමෙව කායදුච්චරිතාදිං සංකිලෙසපච්චයං කායසුචරිතාදිං විසුද්ධිපච්චයං ච පටික්ඛිපති'ති **සාමඤ්ඤඵලසුත්තවණ්ණනා** ..... 'නත්ථිදින්නා'නති ආදිනාමත්ථොතු **සාමඤ්ඤඵලසුත්තසාලෙය්‍යකසුත්තනික්ඛෙපත්ථවණ්ණනානං** ගහෙතබ්බා. "සහත්ථා"ති සහත්ථෙන එව කරොන්තස්ස; නිස්සග්ගිය ථාවරාදයො'පි ඉධසහත්ථා කරණෙනෙව සඞ්ගහිතා. "හත්ථාදිනී"ති හත්ථපාදකණ්ණනාසාදීනි; පචනං දහනං; විබාධන'නති ආහ. "දණ්ඩෙන උපපීළෙන්තස්සා"ති **පපංචසූදනියං** තජ්ජෙන්තස්ස වා'ති අත්ථො වුත්තොනා. ඉධ පන තජ්ජනං, පරිභාසනං; දණ්ඩෙ නෙව සහත්ථෙවා 'දණ්ඩෙන උපපීළෙන්තස්ස' ඉච්චෙව වුත්තං. "සොකං සයං කරොන්තස්සා"ති පරස්ස සොකකරණං සයං කරොන්තස්ස; සොකං වා උප්පාදෙන්තස්ස පරෙහි අත්තනො'ව්වන කරෙහි; "සයම්පි එඤ්ඣතො"ති පරස්ස විබාධනප්පයොගෙන සයම්පි එඤ්ඣතො; "අතිපාතයතො"ති පදං සුඛසාහතු අත්ථෙ හෙතු සාහතු අත්ථෙ ච පවත්තතී'ති ආහ. "හනන්තස්සා'පි හනාපෙන්තස්සා'පී"ති කරණවසෙනා'පි කාරාපනවසෙනා'පි; "ඝර සන්ධී"නති අන්තො ච බහි ච සන්ධිං ඡිත්වා ඝරසන්ධිං; කිංචි'පි අසෙසෙත්වා නිරවසෙසො ලොපො=නිල්ලොපො; එකාඝරෙ නියුත්තොතා' කතො විලොපො=එකාගාරිකො; පරිතො සබ්බසො පත්ථෙ ඨානං=පරිපන්ථො; "පාපං න කරීයතී"ති ඉබ්බ අකරොතො උප්පාදෙතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා, තස්මා නත්ථි පාපං; යදි එවං සාහං,

සත්තා පාපෙ පවත්තන්තීති ආහ. "සත්තා පන කරොමීති එවං සඤ්ඤිනො හොන්තී"ති එවං කිරස්ස හොති, 'ඉමෙසං සත්තානං තිංසාදිකිරියා අත්තානං නපාපුණාති, තස්ස නිප්පච්චයත්තාය, නිබ්බිකාරත්තා: සරීරං පන අවෙතනං කඩඣාලිඞ්ගරූපූපමං, තස්මිං විකොපිතෙ'පි න කිංචි පාප"න්ති. "සබ්බථා"ති 'කරොහො'ති ආදිනා වුත්තෙන සබ්බප්පකාරෙන; 'කිරියමෙවා'ති අවධාරණං විපාක පටික්ඛෙපනිවත්තනත්ථං; යො හි කම්මං පටිසඞ්ඛපති, තෙන අත්ථො විපාකො පටිසඞ්ඛිතෙනා එව නාම හොති. යථාහි වක්ඛති 'කම්මං පටිබාහනෙනෙනාපීච්චාදි. "උභයෙනා'පී"ති හෙතුපච්චය වචනෙන; "සංකිලෙසපච්චය"න්ති සංකිලිස්සස්ස මලිනභාවස්ස කාරණං; "විසුඞ්ඪිපච්චය"න්ති සඞ්කිලෙසතො විසුඞ්ධියා මොදනස්ස කාරණ'න්ති **නවදීසා.**

එවම්මෙ වාදං **සිලක්ඛණ්ඩිවගෙණසාමඤ්ඤඵලසුතෙන ඉමිනානතමෙන** විත්ථාරතො ආගතා. **මජ්ඣිමපණ්ණාසකස්ස පඨමවගෙග අපණ්ණකසුතෙන** පන "නත්ථි දින්නදිඞ අකිරියදිඞ අහෙතුකදිඞී"ති ඉමිනාකකමෙන ආගතා. තස්මා තබ්බණ්ණනාය තං කම්මානුරූපෙන අත්ථං සංවණ්ණයන්තෙහි "ඉමාසු පන තීසු දිඞිසු නත්ථිකදිඞි විපාකං පටිබාහති, අකිරියදිඞි කම්මං පටිබාහති, අහෙතුකදිඞි උභයම්පි පටිබාහතී"ච්චාදි වුත්තං. තත්ථ පූරණෙන "කරොතො න කරියති පාප"න්ති වදන්තෙන කම්මං පටිබාහිතං: අජිතෙන "කායස්ස භෙදා උච්ඡිජ්ජතී"ති වදන්තෙන විපාකං පටිබාහිතං: මක්ඛලිනා "නත්ථි හෙතූ"ති වදන්තෙන උභයම්පි පටිබාහිතං: නත්ථිකත්තං පටිබාහන්තෙනා'පි විපාකො පටිබාහිතො හොති, විපාකං පටිබාහන්තෙනා'පි කම්මං පටිබාහිතං හොති, ඉති සබ්බෙ'පි තෙ අත්ථතො උභයපටිබාහකා, අහෙතුවාදඤ්චෙව අකිරියවාදඤ්ච නත්ථිකවාදඤ්ච හොන්තී'ති. **සාමඤ්ඤඵලසුතස්ස වණ්ණනා.**

කම්මං පටිබාහති අකිරියවාදිභාවතො, විපාකං පටිබාහති සබ්බෙන සබ්බං උප්පත්තියා පටික්ඛිපනතො, උභයම්පි පටිබාහති සබ්බසො හෙතුපටිබාහනෙනෙව ඵලස්සා'පි පටිසඞ්ඛිතත්තා; උභයම්පී"ති කම්මං විපාකං වා උභයං; සො හි "අහෙතූ අප්පච්චයා සත්තා සඞ්කිලිස්සන්ති විසුජ්ඣන්ති වා"ති වදන්තෙන කම්මස්ස විපාකස්සා'පි සංකිලෙසවිසුද්ධිනං පච්චයත්තාභාවවචනතො තදුභයං පටිබාහති, නාම: විපාකො පටිබාහිතො හොති අසති කම්මසම්භවෙ විපාකාභාවතො: කම්මංපටිබාහිතං හොති අසති විපාකෙ

කම්මස්ස නිරත්ථකභාවාපත්තිතෝ: "අත්ථතෝ"ති සරූපෙන: "උභයපරිබාහකා"ති විසුං නිධා දිට්ඨි දීපකභාවෙන පාළියං ආගතා'ති පවෙච්ඡං නිවිධදිට්ඨියා එව උභයපරිබාහකත්තා. 'උභයපරිබාහකා'නි'පි හෙතුවචනං. "අහෙතුකවාදෙවෙවා"ති ආදි පටිඤ්ඤාවචනං. යෝ හි විපාකපරිබාහනෙන නත්ථිකදිට්ඨිකෝ උච්ඡෙදවාදී, සෝ අත්ථතෝ කම්මපරිබාහනෙන අකිරියදිට්ඨිකෝ, උභයපරිබාහනෙන අහෙතුකදිට්ඨිකෝ'පි හොති. සෙසවයෙපි එසෙවනයෝ'නි. **නවධිකා.**

නිකෙඛපනණ්ඩදිට්ඨාගමපි වාදන්තරං දස්සෙත්වා පුන එතෙසු පුරිමවාදෙ බන්ධනමොක්ඛානං හෙතුං පරිසෙධෙති, දුතියෝ කම්මං, තතියෝ විපාක'නති, අයමෙතෙසං විපාකෝ'ති වුත්තං. අහෙතුකවාදාදීනං විසෙසං දස්සෙතුං "පුරිමවාදෙ"ති වුත්තං. අනියානිකනියානිකභෙදං පන සමොධානකම්මං. "බන්ධනමොක්ඛ හෙතූ"ති බන්ධනමොක්ඛානං හෙතුං පරිසෙධෙන්තෝ'පි කම්මං පරිසෙධෙති. **අනුදිට්ඨාගමපන** විපාකස්ස කම්මස්ස විය සංකිලෙසසුද්ධීනං හෙතුභාවතෝ විපාකෝ'පි "බන්ධමොක්ඛහෙතූ"ති වදන්තෝ උභයම්පි පරිබාහතී'ති වුත්තං.

යෙ පන තෙසං ලද්ධිං ගහෙත්වා රත්තිඨානෙ දිවාඨානෙ නිසින්නා සඤ්ඤායන්ති වීමංසන්ති, තෙසං "කරොතෝ න කරියති පාපං නත්ථි හෙතු නත්ථි පච්චයෝ මනෝ උච්ඡිජ්ජතී"ති තස්මිං ආරම්මණෙ මිච්ඡාඤාණං සන්නිඨති, චිත්තං එකග්ගං හොති, ජවනානි ජවන්ති, පඨමජවනෙ සතෙකිච්ඡා හොන්ති, තථා දුතියාදීසු. සත්තමෙ බුඩ්ඪානම්පි අතෙකිච්ඡා අනිවත්තිනෝ අරිට්ඨකණ්ඩකසදිසා. තත්ථ කොචි එකං දස්සනං ඔක්කමති, කොචි වෙ, කොචි තීණිපි'නි. එකස්මිං ඔක්කන්තෙ'පි විසු තීසු ඔක්කන්තෙසු'පි නියතමිච්ඡාදිට්ඨිකොව හොති, පන්නෙ සගාමගාවරණංචෙව මොක්ඛමග්ගාවරණං ච, අභබ්බා හස්සත්තභාවස්ස අනන්තරං සග්ගමපි ගන්තුං, පගෙව මොක්ඛං. වට්ටමඛාණුනාමෙසසත්තෝ පඨවිගොපකො, යෙභුය්‍යෙන එවරූපස්ස භවතෝ වුට්ඨානං නත්ථීති.

සාමඤ්ඤඵලසුත්තවණ්ණනා ච යෙ පන තෙසං ලද්ධිං ගහෙත්වා පෙ පඨවිගොපකො. කිං පනෙස එකස්මිං යෙව අත්තභාවෙ නියතෝ හොති, උදාහු අඤ්ඤස්මිම්පි?'ති එකස්මිං යෙව නියතො, ආසෙවන වසෙන පන භවන්තරෙපි තං තං දිට්ඨිං රොචෙති යෙව. එවරූපස්ස හි යෙභුය්‍යෙන භවතෝ වුට්ඨානං නාම නත්ථි'නි. අපණ්ණකසුත්තවණ්ණනා "සඤ්ඤායන්ති"නි නං දිට්ඨිදීපකං ගත්වා උගහෙත්වා ඨපෙන්ති; "වීමංසන්ති"නි තස්ස අත්ථං

විචාරෙන්ත්; "තෙස"න්ත්‍යාදි චිමංඝනාකාරදස්සනත්ථං; "තස්මිං ආරම්මණේ"ති යථා පරිකප්පිතා කම්මඵලභාවිදීපකෙ; "කරොතෝ න කරියති පාප"න්ති ආදි නයප්පවත්තනාය ලබ්භියා; "ආරම්මණේ මිච්ඡාසති"ති මිච්ඡාචිතකෙඛන සම්බන්ධියමානා මිච්ඡාවායා මුපත්ථම්භිතා අත්තසභාවතං සභාව'න්ති ගණ්හාතෙති, 'මිච්ඡාසති'ති ලබ්භාමා ලබ්භසහගතා තණ්හා; "විඤ්ඤාණං එකගන"න්ති යථා වුත්තා විතක්කාදිපඤ්චයලාභෙ පසම්මං ආරම්මණේ අවිභූතභාවෙ අනෙකගතං පහාය එකගෙහා අපජිතොවිය චිත්තසීසෙන වුත්තෙතා මිච්ඡාසමාධි; "ජවනානී"ති අනොකඩ්ඪනත්ථං ගෙනාකාරෙන පුබ්බභාගියෙසු ජවනවාරෙසු පවත්තෙසු සබ්බපච්ඡිමෙ ජවනවාරෙ සත්තජවනානි ජවන්ති, පඨමෙ ජවනෙ සතෙකිච්ඡා ගොතෙති. තථා දුතියාදීසු. ධම්මසභාවදස්සනමත්තමෙතං. න පන තස්මිං ඛණෙ තෙසං සතෙකිච්ඡභාවාදනං කොචි සක්කා ඤාතුං; "තත්ථා"ති පෙසු තීසු මිච්ඡාදස්සනෙසු; "එකං දස්සන"න්ති යං එකස්මිං යෙව අභිනිවෙසො ආසෙවනා ච පවත්තා, සෝ එවා මෙව දස්සනං ඔක්කමති. යස්ස පන ද්විසු තීසු'පි වා අභිනිවෙසො සෙවනා පවත්තා, සෝ වෙ තීනිපි ඔක්කමති. එත්තෙන යා පුබ්බෙ උභයපරිබාහකතාමුඛෙන දීපිතා, අට්ඨඩ්ඪා සබ්බදිට්ඨිකතා, සා පුබ්බභාගියා මිච්ඡත්තනියාමං ඔක්කමන්තී. යා පන යථාසකං පචයසමුදාගමසිද්ධතො භින්නාරම්මණානං විය විසෙසාධිගමානං එකජ්ඣං අනුපපත්තියා අසංකිණ්ණා එවා'ති දස්සෙති, එකස්මිං ඔක්කන්තෙ පි'ති ආදිනා නිස්සන්නාමපි දිට්ඨිං සමානබලතං සමානඵලතං ච දස්සෙති. තස්මා කිස්සොපි වෙතා එකස්ස උප්පන්නා අබෙබාකිණ්ණා එව එකාය විපාකෙ දින්නෙ ඉතරා අනුබලප්පදායිකා හොන්ති; "වට්ටඛාණුනාමා"ති ඉදං වචනං නෙය්‍යත්ථං, න නීතත්ථ'න්ති. තං විවරිත්වා දස්සෙතුං 'කිම්පනෙසා'ති ආදි වුත්තං. අබලං දුබ්බලං න කුසලං විය මහාබල'න්ති ආහ "එකස්මිං යෙව අත්තභාවෙ නියතො'ති, අඤ්ඤථා සම්මත්ත නියාමො විය මිච්ඡත්තනියාමොපි අච්චන්තිකො සියා, යදි එවං වට්ටඛාණුචෙතනා කථ?නන්ති ආහ ආසෙවනවසෙන පනාති ආදි. තස්මා යථා සකිං නිම්බෙහා නිම්බෙහා එව. බාලොති වුත්තං. එවං වට්ටඛාණුචෙතනා යාදිසෙ පච්චයෙ පරිච්ච, අයං තං දස්සනං ඔක්කන්තෙතා පුන කදාචි තප්පරිපක්ඛෙ පච්චයෙ පරිච්ච, තතො සිඝුකිපනංවස්ස න හොති'ති න වත්තබ්බං. තෙන වුත්තං 'යෙභුය්‍යෙනා'ති. **නත්ථිකානඤ්ච.**

ඉති ආනන්තරියකම්මතෝ'පි මහාසාවජ්ජතරා නියතමිච්ඡා දිට්ඨි'ති වෙදිතබ්බා. තෙනාහ එකනිපාතඩ්ඨකථායං "නාහං භික්ඛවෙ! අඤ්ඤං එකධම්මම්පි සම්භූතපස්සාමි යං එවං මහාසාවජ්ජං යථයිදං භික්ඛවෙ! මිච්ඡාදිට්ඨි, මිච්ඡාදිට්ඨි පරමානි භික්ඛවෙ! වජ්ජානී"ති. මිච්ඡාදිට්ඨිපරමා එතෙසන්ති=මිච්ඡාදිට්ඨිපරමානි; පංච හි ආනන්තරියකම්මානි මහාසාවජ්ජානි නාම, තෙහිපි මිච්ඡාදිට්ඨියෙව මහාසාවජ්ජතරා'ති අධිප්පායො. කස්මා? තෙසංහි පරිවෙජ්දෙ අත්ථි. චත්තාරි හි ආනන්තරියකම්මානි නිරයෙ නිබ්බත්තාපෙන්ති'ති වුත්තානි, සංඝභෙදකම්මම්පි නිරයෙ කප්පට්ඨිකමෙව හොති. එවමෙතෙසං පරිවෙජ්දෙ අත්ථි, කොට්ඨාසභූතෙ යෙව. නියතමිච්ඡාදිට්ඨියා පන පරිවෙජ්දෙ නත්ථි, සාහි වට්ටස්සමූලං. තාය සමන්නාගතස්ස භවතො වුට්ඨානං නත්ථි. යෙ තස්ස සොතබ්බං මඤ්ඤන්ති, තෙ විප්පටිපාදෙන්ති. තාය ච සමන්නාගතස්ස නෙව සග්ගො අත්ථි, නමග්ගො. කප්පවිනාසෙ මහාජනෙ බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තනෙන'පි නියතමිච්ඡාදිට්ඨිකො තත්ථ අනිබ්බත්තිත්වා පිඬිචක්කවාළෙ නිබ්බත්තති. කිං පන පිඬිවක්කවාළං න ඣායතී'ති? ඣායති. තස්මිං ඣායමානෙ'පි එස ආභාසෙ එතස්මිං ඔකාසෙ පච්චතියෙවා'ති වදන්තී'ති **නාබ්භාණාණා**. "පරමා"ති මහාසාවජ්ජභාවෙන පරමා; උත්තංසගතා'ති අත්ථො. "තෙස"න්ති ආනන්තරියකම්මානං; "පරිවෙජ්දෙ'ති විපාකවසෙන පරියොසානං; "වට්ටස්සමූල"න්ති තතො තං සමඞ්ගිපුග්ගලො වට්ටඛාණු'ති තෙනාහ තාය'ති ආදි. තං ච ගාහං න විස්සජ්ජෙති තස්ස පුනපි තබ්භාවාවහනතා වුත්තා. භවතො වුට්ඨානං නත්ථී'ති. න පන සබ්බසො වුට්ඨානස්ස අනවහනතො යාදිසෙ පච්චයෙ පටිච්ච අයං තං දස්සනං ඔක්කන්තොතා පුන කදාචි තප්පටිපක්ඛෙ පච්චයෙ පටිච්ච තතො සිත්තුක්ඛිපනමත්තස්ස න හොති'ති න චත්තබ්බං. "පිඬිචක්කවාළෙ"ති ඣායමානස්ස පරතො; "එතස්මිං ඔකාසෙ"ති යා ඣායමානානං අඣායමානානං ච චක්කවාළානං අන්තරෙ යත්ථ ලොකන්තරිකනිරයසමඤ්ඤා, තාදිසෙ එතස්මිං ඔකාසෙ "පච්චතියෙවා"ති චක්කවාළෙ ඣායමානෙ අඣායමානෙපි අත්තනො කම්මබලෙන පච්චතියෙවා'ති වදන්තී'ති. **තථාපිකා**. "යාව මිච්ඡාදිට්ඨිනියතා"ති අහෙතුකවාදඅකිරියවාදනත්ථිකවාදෙසු අඤ්ඤතරා, තං හි යථෙවා සීහං තං පුග්ගලං බුද්ධසතම්පි බුද්ධසහස්සම්පි බොධෙතුං න සක්කොතී'ති. **නිකෙඛපනකණ්ඩවණ්ණනා**. "ගහෙත්වා ඨිත"න්ති තෙ චෙ න තං විස්සජ්ජෙන්ති, මග්ගොපිස්ස අනිවාරිතොති දස්සෙති. තෙනෙව ආගමනකථාසු යෙහුය්‍යෙන භවතො

වුත්තං නත්ථි'ති වුත්තං ...ඉති නියතමිච්ඡාදිට්ඨිකො හං සෙව කස්සාපි අන්තරායකරත්තා ආරකා පරිවජ්ජෙතබ්බා. **තෙන සාමඤ්ඤඵලාදිවණ්ණනාසු**

"හසමා අභල්‍යාණජනං ආසීවිසමිවොරගං,
ආරකා පරිවජ්ජෙය්‍ය භූතිකාමො විචක්ඛණො"ති.

වුත්තං. "හසමා"ති යසමා එවං සංසාරඛාණුකභාවස්සාපි පචවයෝ අභල්‍යාණජනෝ, හසමා; "භූතිකාමෝ"ති, දිඨධම්මික සම්පරායික පරමත්ථානං වසෙන අත්තනෝ ගුණෙහි වඩ්ඪිකාමෝ'ති **තථෙවිකා.** ...ඉති ඉමාහෙව තිස්සි දිට්ඨි කම්මපථහෙදෙ හොති, නාඤ්ඤාහි. එවම්පි කාචිපි අපායගාමිනිභාවතෝ නගහෙතබ්බාව. හෙතාහ **එකාතුත්තරෙ**, "නාහං භික්ඛවෙ! අඤ්ඤං එකධම්මම්පි සමනුපස්සාමි යෙනෙව සත්තා කායස්ස හෙදා පරම්මරණා අපායං දුගතිං විනිපාතං නිරයං උප්පජ්ජන්ති යථයිදං භික්ඛවෙ! මිච්ඡා දිට්ඨි, මිච්ඡාදිට්ඨියා භික්ඛවෙ! සමන්නාගතා සත්තා කායස්ස හෙදා ...පෙ... උප්පජ්ජන්ති"ති. ...එකච්චා මිච්ඡාදිට්ඨි සගහාවරණා චෙව හොති මගහාවරණා ච, එකච්චා මගහාවරණාවෙව න සගහාවරණා, එකච්චා නෙව සගහාවරණා න මගහාවරණා. තත්ථ අහෙතුකදිට්ඨිඅකිරියදිට්ඨිනත්ථිකදිට්ඨි'ති අයං තිවිධා සගහාවරණාවෙව හොති මගහාවරණා ච. දසවත්ථුකා අන්තගහාගිකා මිච්ඡාදිට්ඨි මගහාවරණාව හොති, නසගහාවරණා. වීසතිවත්ථුකා සක්කායදිට්ඨි නෙව සගහාවරණා න මගහාවරණා. ඉමං පන විධානං පටික්ඛිපිත්වා ඉමස්මිං සුත්තෙ "මිච්ඡදිට්ඨියා භික්ඛවෙ! සමන්නාගතා"ති වචනතෝ අන්තමසෙ වීසතිවත්ථුකං සක්කායදිට්ඨිං උපාදාය දිට්ඨි නාම. සගහං උපනෙතුං සමත්ථා නාම නත්ථි, එකන්තං නිරයසම්මං යෙව නිමුජ්ජාපෙති'ති වුත්තං. යථා හි මුගහමාසපපමාණං'පි පාසාණසක්ඛරා උදකෙ පක්ඛිත්තා උප්පිලවමානා නාම නත්ථි, එකන්තං හෙට්ඨාව පවිසති. එවමෙවං අන්තමසෙ සක්කායදිට්ඨිපි සගහං උපනෙතුං සමත්ථා නාම නත්ථි, එකන්තං අපායෙසුයෙව නිමුජ්ජාපෙති'ති **කබ්බණ්ණනා.**

"අයං තිවිධා සගහාවරණාවෙව හොති"ති කම්මපථප්පත්තියා මහාසාවජ්ජභාවතෝ වුත්තං. "මගහාවරණාහොති"ති මගහ විබන්ධකභාවෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථි'ති වුත්තං. "මගහාවරණාවා"ති සස්සතෝ ලොකෝ'ති ආදිනා දසවත්ථුකා අන්තගහාගිකා මිච්ඡා දිට්ඨි මගහාවරණාව හොති විපරීතදස්සනභාවතෝ. න සගහා වරණා අකම්මපථප්පත්තිතොති අධිප්පායෝ. "ඉමං පන විධා නං"නති විපරීතදස්සනං ච නාම නෙව සගහාවරණා න මගහා

වරණාවා'ති. විරුඬමෙතං උඬම්මෙහාවතෝ. තථා හි සති අපපහීනාය එව සක්කායදිට්ඨියා මග්ගාධිගමෝ න භවිතබ්බ'න්ති අධිප්පායෙන යථාවුත්තං විධානං පරිකප්පිත්වා න සග්ගාවහා'ති සග්ගූපපත්තියා අවිබන්ධභූතං වදන්තෙහි දිට්ඨියා සග්ගාවහභාවං නාම අනුඤ්ඤාතා හොති'ති, තං වාදං පරිකප්පනෙන න "දිට්ඨි නාම, සග්ගං උපනෙතුං සමත්ථා නාම නත්ථී"ති වුත්තං. කස්මා? එකන්තගරුතරසාවජ්ජභූතත්තා. තෙනාහ "එකන්තං නිරයසමිං යෙව නිමුජ්ජාපෙතී"ති ආදි'නත්ති. **නවමීකථා.**

නිග්ගහපකාසණසමත්ථණාදීනඤ්ච:—"රූපං අත්තතො සමනුපස්සතී"ති එකා උච්ඡෙදදිට්ඨි, "රූපවන්තං වා අත්තානං, අත්තනි වා රූපං, රූපස්මිං වා අත්තානං, සමනුපස්සතී"ති තිස්සො සස්සතදිට්ඨියෝ'ති රූපකඛන්ධෙ චතස්සො දිට්ඨියෝ. එසනයෝ වෙදනාදිසු'ති. එවං වීසතිවත්ථුකා සක්කායදිට්ඨී'ති ඉමම්හා වත්ථා පුන තා සබබා'පි මග්ගාවරණා, න සග්ගාවරණා, පඨමමග්ගවජ්ඣා'ති වුත්තං ...... **අකිරියවාදුද්දිසකථා.** ඉදානි පාණාතිපාතාදීනං රම්මණකථා දස්සීයතෙ. පාණාතිපාතොවෙත්ථ ජීවිතින්ද්‍රියා රම්මණෙ, අදින්නාදානඅබ්‍රහ්මචරියසුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානානි රූපධම්මෙසු රූපායතනාදීනි අඤ්ඤතරසංඛාරාරම්මණානි, මුසා වාදෙ යස්ස මුසා භණති තං ආරබ්භා පවත්තනතො සත්තා රම්මණෙ අබ්‍රහ්මචරියං සත්තාරම්මණ'න්ති එකෙ. අදින්නාදානඤ්ච යදා සත්තෙසා හරිතබ්බා හොති, තදා සත්තාරම්මණ'න්ති. අපිචෙත්ථ සඞ්ඛාරවසෙනෙව සත්තෙ ආරභන්ති, න පණ්ණත්ති වසෙනා'ති. පඤ්චවෙරවසෙන **බුද්ධභාසාධිවණ්ණනායං** වුත්තං ...... පාණාතිපාතො ජීවිතින්ද්‍රියාරම්මණතො සඞ්ඛාරාරම්මණෙ හොති; ආදින්නාදානං සත්තාරම්මණං වා සඞ්ඛාරාරම්මණං වා, මිච්ඡාචාරෙ පොඬබ්බවසෙන සඞ්ඛාරාරම්මණෙ, සත්තාරම්මණෙ නිපි එකෙ. මුසාවාදෙ සත්තාරම්මණෙ වා සඞ්ඛාරාරම්මණෙ වා, තථා පිසුණාවාචා ඵරුසා වාචා සත්තාරම්මණාව, සම්ඵප්පලාපෙ දිට්ඨසුතමුත විඤ්ඤාතවසෙන සත්තාරම්මණෙ වා සඞ්ඛාරාරම්මණෙ වා, තථා අභිජ්ඣා ව්‍යාපාදෙ සත්තාරම්මණෙවා, මිච්ඡාදිට්ඨි තෙහුමන ධම්මවසෙන සඞ්ඛාරාරම්මණා'ති. **අට්ඨසාලිනියමාදිට්ඨිසුත්තසඞ්ගහිත සුත්තවණ්ණනා.**

"අදින්නාදානං සත්තාරම්මණ"න්ති ඉදං සික්ඛාපදං පරිත්තාරම්මණං එවා'ති. ඉමාය පඤ්හාය පුච්ඡා, පාළියා විරුජ්ඣති. යං හි පාණාතිපාතාදිදුස්සීල්‍යස්ස ආරම්මණං, තදෙව තං තං වෙරම්මණියා ආරම්මණං ඉතිකත්තබ්බවත්ථුතො එව හි විරති'ති.

සත්තාරම්මණන්ති වා සත්තාසඞ්ඛාතසඞ්ඛාරාරම්මණං, තමේව උපාදාය වුත්තන්ති න කොචි විරොධො. තථාහි වුත්තං **සමොහවිනොදනියං**. "යානි එතානි සත්තාරම්මණානී'ති වුත්තානි, තානි සත්තො'නි සඞ්ඛං ගතෙ සඞ්ඛාරෙ එව ආරම්මණං කරොනතී"ති එසනයො ඉතොපරෙසුපි. විසභාගවත්ථුනො ඉත්ථිපුරිසො'ති ගහෙතබ්බතො සත්තාරම්මණොති එසෙ. 'එකො දිඩ්ඩො වෙ සුතා'නි ආදිනා සම්පජ්ජලපනෙ දිඨසුතාමුතවිඤ්ඤාතවසෙන, තථා අභිජ්ඣාති, එත්ථ 'තථා' සද්දෙ දිඨසුතාමුතවිඤ්ඤාතවසෙනා'ති ඉදමපි උපසංහරති, න සත්තා සඞ්ඛාරාරම්මණා. තමෙව දස්සනාදි වසෙන අභිජ්ඣායනතො "නත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා"ති පවත්ත මානා'පි මිච්ඡාදිට්ඨි තෙභූමකධම්මවිසයා එවා'ති අධිප්පායෙන සඞ්ඛාරාරම්මණාති වුත්තා. කථම්පන මිච්ඡාදිට්ඨියා සබ්බෙ තෙභූමක ධම්මා ආරම්මණා හොන්තී?ති සාධාරණතො. "නත්ථි සුකත දුක්කටානං කම්මානං ඵලං විපාකො"ති පවත්තනමානාය අත්තනො රූපාවචරාරූපාවචරධම්මාපි ගහිතා එව හොන්තී'ති. **සම්මාදිට්ඨි සුත්ත සඞ්ගිතිසුත්තාදිකා...පාණාතිපාතාදි ආරම්මණකථා...**

කම්මපථසද්දතොතු:—කම්මානෙව දුග්ගතිසුග්ගතීනං පථ භූතත්තා කම්මපථා නාමා'නි **සඞ්ගිතිසුත්තවණ්ණනායං** වුත්තා. "පථභූතත්තා"ති භාසං පවත්තනුපායත්තා; මග්ගභූතත්තා'ති **නවට්ඨිකා**...

නනු චෙතනා අභිධම්මෙ කම්මපථෙසු න වුත්තා'ති: පරි පාචියා සත්තත්තං කම්මපථභාවො න වුත්තෙතා'ති. න අවචනස්ස අඤ්ඤහෙතුකත්තා. නහි තත්ථ චෙතනාය අකම්මපථත්තා. කම්ම පථරාසිම්හි අවචනං, කදාචි පන කම්මපථො හොති, න සබ්බදා'ති, කම්මපථභාවස්ස අනියතත්තා අවචනං. යදා පන කම්මපථො හොති, තදා කම්මපථරාසිසභාගො න නිවාරිතො. එත්ථාහ 'යදි චෙතනාය සබ්බදා කම්මපථභාවාභාවතො අනියතත්තා කම්මපථ භාවො'නි කම්මපථරාසිම්හි අවචනං අභිජ්ඣාදීනම්පි කම්මපථ භාවං අප්පත්තානං අත්ථාය අනියතො කම්මපථභාවො'ති, තෙසම්පි කම්මපථරාසිම්හි අවචනං ආපජ්ජතී'ති. 'කම්මපථභාව සභාගතා'ති තෙසං තත්ථ වුත්තත්තා යදි එවං චෙතනාපි තත්ථ වත්තබ්බා සියා, සච්චමෙතං: සා පන පාණාතිපාතාදිකා පාකටා, නස්සා කම්මපථභෙදෙනි න වුත්තෙතා සියා. චෙතනාය හි:—චෙත නාහං භික්ඛවෙ! කම්මං වදාමි, තිවිධා භික්ඛවෙ! කායසඤ්චෙතනා, අකුසලං කම්ම'න්තිආදිවචනතො කම්මභාවො පාකටො. කම්මං යෙව ච සුග්ගති දුග්ගතීනං හදුපපජ්ජනඤ සුඛදුක්ඛානං ච

පථභාවෙන පවත්තං කම්මපථොති වුච්චති'ති පාඨතෝ තස්ස පථභාවෝ. අභිජ්ඣාදීනං පන චේතනා සම්භවනභාවෙන සුචරිත භාවෝ, චේතනා ජනිතභාවෙන සුගතිදුග්ගතී, තදුපජීවනඤ්ච සුඛ දුක්ඛානං පථභාවොචා'හි, න තථා පාඨතෝ කම්මපථභාවෝ'ති. තෙයෙව තෙන සභාවෙන දස්සෙතුං අභිධම්මේ චෙතනා කම්මේ පථරාසිභාවෙන න වුත්තා. තථා වා චෙතනා තෙහි සඞ්ගං න වුත්තා'හි දට්ඨබ්බ'න්ති **සහිතිසුත්තාදිවිභඞ්ගා** අකුසලකම්ම පථකථා.

තතෝ විරමණං අත්ථතෝ පාණාතිපාතා වෙරමණී අදින්නා දානා කාමෙසු මිච්ඡාචාරා මුසාවාදා, පිසුණා වාචා ඵරුසා වාචා සම්ඵප්පලාපා වෙරමණී අනභිජ්ඣා අබ්‍යාපාදෝ සම්මාදිට්ඨි එව **සහිතිසුත්තාදිසු** වුත්තා දසකුසල කම්මපථාව. තත්ථ පාණාති පාතාදයෝ වුත්තා සීලකඛන්ධවසෙන කූටදන්තසුත්තවණ්ණනායං. "පාණාතිපාතාවෙරමණී"ති ආදිසු වෙරමණී නාම විරති'ති වච්චා තස්සා නිච්ඡනනං වුත්තං, වෙරහෙතුතාය. වෙරං වුච්චති පාණාතිපාතාදි පාපධම්මෝ; තං මනති මසි ඉධ සිතාය කතමා ගච්ඡසී'ති? තජ්ජෙතීති විය නිවාරෙතීති=වෙරමණී; තතෝ වා පාපධම්මතෝ විරමති එතායාති=විරමණී'ති වත්තබ්බෙ නිරුත්ති නයෙන ඉකාරස්ස එකාරං කත්වා වෙරමණී'ති වුත්ත'න්ති **තථිකා** සම්මාදිට්ඨිසුත්තවණ්ණනායමපි වෙරංමනතී'ති=වෙරමණී: වෙරං පජහති'ති අත්ථෝ. විරමති වා එතාය කාරණභූතාය වෙරමහා පුග්ගලෝ'ති විකාරස්ස වෙකාරං කත්වාපි වෙරමණී'ති වච්චා, තස්ස නිච්ඡනනං වුත්තං. "වෙර"න්ති පාණාතිපාතාදිකං පාපධම්මං; සෝ හි වෙරහෙතුතාය වෙර'න්ති වුච්චති. "තං මනති මසි ඉධ සිතාය කතමා ගච්ඡසීති? තජ්ජෙතීති විය නිවාරෙති"ති වෙරමණී; තෙනාහ පජහති'ති. 'විරමති'ති වත්තබ්බෙ නිරුත්ති නයෙන ඔකාරං කත්වාපි'ති **තථිකා** බුද්ධඛවණ්ණනායමපි තාදිසොව වෙරමණීසද්දත්ථෝ. තත්ථ "විකාරස්ස වෙකාර"න්ති 'ව' සද්දස්ස නිස්සයභූතෝ ඉකාරෝ විකාරෝ. තථා වෙකාරෝ'ති අත්ථෙ ගහිතෙ ඉකාරස්ස එකාරන්ති එතෙන සදිසතා හොති. 'කත්වාපී'ති 'පි' සද්දෙන අභාරණං විඤ්ඤාපෙති, නෙන මෙ පායා යුත්තා'ති සිඛං. තථාහි:—**බුද්ධඛපාඨවණ්ණනායං** වෙරමණී සික්ඛාපදං. වීරමණීසික්ඛාපදන්ති විධා සඤ්ඤායං කරෙන්ති'ති වුත්තං. 'සම්පත්තවිරති සමාදානවිරති'ති මෙ ලොකියා විරතියෝ සබ්බවණ්ණනාසු එකසමා. ලොකුත්තරා විරති පන, සෙතුඝාත විරති'ති **කූටදන්තසුතවණ්ණනායඤ** වුත්තා. 'සමුච්ඡේද විරති'න්ති

තදඤ්ඤත්ර වණ්ණනාසු. අසමාදින්නසීලස්ස සමපත්තතෝ යථා උප ඛින්න ඒතිකකමිඛබ්බවත්ථුතෝ විරති සමපත්තවිරති, සමාදින්න වසෙන උපපන්නා විරති සමාදානවිරති'ති **සුහසුත්තනිද්දෙසෙ** වුච්චති අරියමග්ගෙන; තං පරියාපන්නං හුත්වා පාපධම්මානං සමුච්ඡෙදවසෙන ඨානනවිරති සෙතුඝාතවිරති'ති **කුවලයානවිභා** කිලෙසානං සමුච්ඡිජ්ජනවසෙන පවත්තා විරති සමුච්ඡෙද විරති'ති **සම්මාදිට්ඨිසුත්තනිද්දෙසෙ** අට්ඨංගිකෙ පන මෙරමණී'ති කුසල චිත්තසම්පයුත්තා විරති'ති **සම්මාදිට්ඨිසුත්තවණ්ණනාසු** වුත්ථා **අට්ඨසාලිනියං**; ඒසුපි හාසු ලොකියලොකුත්තරවිරතියෝ කථිතා ඛුද්දක **පාඨවණ්ණනාසුත්තෙ** කාමභෙසා මෙරමණී නාම ලොකුත්තරාපි අත්ථි, ඉධ පන 'සමාදියාමී'ති වුච්චමානා සමාදාන වසෙන පවත්තා විරති හොති'ති, කාමාවචරකුසලචිත්තසම්පයුත්තා විරති'ති. එවං ලොකුත්තරවිරතිසඞ්ඛාතං සම්පත්තිජදවිරතිං වජ්ජෙත්වා තදිතරා වෙ සෙව කථිතා. තාව නිස්සෙසා විරතියෝ සඞ්ගහං ආරම්මණාදිවිභාගෙන "ආරති විරති පාපා"ති එත්ථ ආගච්ඡිස්සන්ති'ති යථාවුත්තා චෙතා කුසලකම්මපථා කුසලාති කාය වචීමනොකම්මානි හොන්ති නිවාරිතානි. යදා හි වත්තුං අසක්කොනෙතා පාණාතිපාතා අදින්නාදානා කාමෙසු මිච්ඡාචාරා පටිවිරමාමී'ති **සික්ඛාපදත්තයං** හත්ථමුද්ධාය ගණ්හාති, තදා කම්මමපි කායකම්මං වාරම්පි කායවාරං. යදා පන වචීභෙදං කත්වා ගණ්හාති, තදා කම්මං කායකම්මං, වාරනත්තු වචීවාරං. යදා පන කායඤ්ච වාචඤ්ච අවොපෙත්වා මනසාව ගණ්හාති, තදා කම්මං කායකම්මං, වාරනත්තු මනොවාරං. මුසාවාදා වෙරමණීආදි චතුක්කං පන වුත්ත නයෙන එව කායාදීහි ගණ්හන්තස්සාපි එසෙව නයො. එවං කුස ලානි කායකම්මවචීකම්මානි තීසු වාරෙසු සමුට්ඨහන්ති, තෙහි චිත්තෙහි සහගතා අනභිජ්ඣාදයො පන චෙතනාපක්ඛිකා වා හොන්ති, අඞ්ගාහාරිතා වා. **ධම්මසඞ්ගණිපිට්ඨියං** "තිවිධා භික්ඛවෙ! කායසඤ්චෙතනා කුසලං කායකම්ම"න්ති ආදි වචනතො පාණාතිපාතාදිපටිපක්ඛභූතා තබ්බිරති විසිට්ඨා චෙතනාව; "පාණා තිපාතා විරති ආදිකා හොන්තී"ති චෙතසා සම්පයුත්තා වා 'නි වුත්තං න විරතිපක්ඛිකා; අනභිජ්ඣාදීහි සහගතෙහි පන චිත්තෙහි කායකම්මං වොපෙත්වා චෙතියඝනසම්මජ්ජනගන්ධමාලාදිපූජනචෙතිය වන්දනාදීනි කරොන්තස්ස කාමං මනොකම්මං, වාරනත්තු කායවාරං. අනභිජ්ඣාසහගතෙන චිත්තෙන වාචඤ්ච වොපෙත්වා "අහො වතායං පරස්ස චිත්තුපඝාතං න මමස්සා"ති අනභිජ්ඣායතො, අබ්‌යාපාදසහගතචිත්තෙන සබ්බෙ සත්තා අවෙරා අබ්‌යාපජ්ඣා

අනීඝා සුඛී අත්තානං පරිහරන්තූ"ති වදන්තස්ස, සම්මාදිට්ඨි සහගත චිත්තෙන "අභිදිස්සා"නති ආදිනි උදාහරන්තස්ස, කම්මං මනෝ කම්මං. වාරන්තු වචීචාරං. එවං කුසලං මනෝකම්මං කායවචී වාරෙසු සමුට්ඨානි. චෙතනාපනෙත්ථ අබ්බොහාරිකා. කායවාරෙ වචීවාරෙ සමුට්ඨිතාපි කායකම්මං වචීකම්මනති ච වොහාරං න ලභති., අනභිජ්ඣාදිපදට්ඨානත්තාචා'නි අධිප්පායෝ. "නිච්චා නිකඛවෙ! මනොසඤ්චෙතනා කුසලං මනොකම්ම"නති පන වචනතො සභාවෙනෙව සා 'මනොකම්මං අනභිජ්ඣාදිපකඛිකා, තස්මා අට්ඨසාලිනියම්පි "අනභිජ්ඣාදිපකඛිකා වා" ඉති න වුත්තං. කායඛඟවාචඛඟානි පන අවොපෙක්ඛා රහො නිසින්නස්ස මනසාව අනභිජ්ඣාදි සහගතචිත්තානි උප්පාදෙන්තස්ස කම්මම්පි මනොකම්මං. වාරම්පි මනොවාරමෙව. එවං කුසලං මනොකම්මං මනොවාරෙ සමුට්ඨානි. ඉමසම්ං පන ඨානෙ චෙතනාපි චෙතනාසම්පයුත්තකධම්මාපි මනොවාරෙයෙව සමුට්ඨහන්ති, 'තස්මා චෙතනාය අබ්බොහාරිකභාවො නත්ථි. සා'පි චෙත්ථ 'මනොකම්ම'නති වොහාරං ලභති, චෙතනා චෙතනාකම්මං, අනභිජ්ඣාදයො චෙතනාසම්පයුත්තකම්ම'නති. එත්තකමෙව හි මනොවාරෙ චෙතනාය අභිජ්ඣාදිහි මනොකම්මභාවෙ විසෙසෙති. තත්ථිකානුවිත්තිකාඅට්ඨසාලිනි නයෙ....එත්ථාහ නනු පාපවිරති ඉධ ගහිතාව, කිමත්ථං ආරති විරති පාපා'නි පුන වකඛති'නි? වුච්චතෙ—යෙ කම්මපථවසෙන දෙසිතා, තතො විරති ඉධ වුත්තා. යෙ පංචවෙරවසෙන, තතො විරති තත්ථ වුත්තා. අපිච "පඤ්චසු වෙරෙසු ආදිතො චතස්සාරි වෙරානි කම්මකිලෙසා"නි සිගාලසුත්තෙ වුත්තානි "සුරාපානං භොගාපායමුඛ"නති. තස්මා සිගාල සුත්තදෙසනාවසෙන පාප විරතිං දස්සෙතුං "ආරහිවිරතිපාපා"නි ආදි වුත්තං'නි දට්ඨබ්බං. අට්ඨකථාචරියෙහි'පි ඉමම්හත්ථං විභාවෙතුකාමෙහි "පාණානි පාතො බො ගහපතිපුත්තත! කම්මකිලෙසො"නි ආදිකා සිගාල සුත්තපාළි තත්ථ දස්සිතා, සා උපරි ආවිභවිස්සති. භවතෙව:— නනු යො අකුසලකම්මපථතො විරමති, සො අත්ථතො කුසලකම්ම පථධම්මං චරති නාම, යො තං චරති සො අත්ථතො අකුසල කම්මපථතො විරමති නාම: එවං සන්තෙ කිමත්ථං "දානං ච ධම්ම චරියාචා"නි එත්ථ ධම්මචරණං පුන වකඛති'නි?. වුච්චතෙ:—ඉධ තස්සා එව මඛඟලත්ථදස්සනත්ථං ධම්මචරියා'නි වුත්තං. අපිච ධම්ම චරියා නාම අත්ථතො දසකුසලකම්මපථධම්මෙමා ඒව, සො හි සාලෙය්‍යකා සුත්තාදිසු එවං දෙසිතො, තස්මා සාලෙය්‍යකසුත්තාදි දෙසනාවසෙන "ධම්මචරියා"නි වුත්ත'නති දට්ඨබ්බං. අට්ඨකථා

වරියෙහි'පි "ධම්මචරියසමචරිය හෙතු ඛො ගහපතයො"නි ආදිනා සාලෙය්‍යසුත්තාදි පාළි තත්ථ දස්සිතා'නි. **කුසලකම්ම පථකථා**

ඒසු ච පනෙතෙසු කම්මපථෙසු කුසලකම්මපථා සුචරිතා නි'නි 'පි වුච්චන්ති, ඉතරෙ දුච්චරිතානි'නි. තත්ථ දුච්චරිතං අකරණීයතතා න කත්තබ්බං, ඉතරං කරණීයතතා කත්තබ්බං. කරණීයං කරොනෙතා අත්තානුවාදාදිං න පාපුණන්ති, අකරණීයං කරොනෙතා හි පාපුණන්ති. තෙනාහ භගවා **දුකතුත්තරෙ ආනන්ද සුත්තෙන** !"එකංසෙනාහං ආනන්ද! අකරණීයං වදාමි කාය දුච්චරිතං වචීදුච්චරිතං මනොදුච්චරිතං, යදිදං ආනන්ද! මයා එකංසෙන අකරණීයං අක්ඛාතං කායදුච්චරිතං වචීදුච්චරිතං මනො දුච්චරිතං, තස්මිං අකරණීයෙ කාසිරමානෙ අයං ආදීනවො පාටි ඛඞ්ඛා, අත්තා'පි අත්තානං උපවදති, අනුවිච්ච විඤ්ඤූ ගරහන්ති, පාපකො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගච්ඡති, සම්මූළ්හො කාලං කරොති, කායස්සභෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති"නි ච: "එකංසෙනාහං ආනන්ද! කරණීයං වදාමි කාය සුචරිතං වචීසුචරිතං මනොසුචරිතං, යදිදං ආනන්ද! මයා එකං සෙන කරණීයං අක්ඛාතං කායසුචරිතං වචීසුචරිතං මනොසුච රිතං, තස්මිං කරණීයෙ කාසිරමානෙ කො ආනිසංසො පාටි කංඛො?නි, අත්තා'පි අත්තානං න උපවදති, අනුවිච්ච විඤ්ඤූ පසං සන්ති, කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගච්ඡති, අසම්මූළ්හො කාලං කරොති කායස්සභෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති"නි ච.එවමඤ්ඤථායං අගාරියානාගාරියවසෙන දුවිධො විනයො වුත්තො. අපිච "විනයො"නි ආචාරපණ්ණත්ති විනයො'නි වුත්තො යුජ්ජති. තදත්ථං විභාවෙතුං **විනාපසවත්ථු** දඞ්ඛබ්බං.

අතීතෙ කිර බොධිසත්තො ගන්ධාරො නාම නාගසො අහොසි ඣානාභිඤ්ඤලාභී. තසෙසකො සහායකො වෙදෙහො නාම තාපසො. තෙසු වෙදෙහො ලොණඤ්ජතිදිං අභාසි. ගන්ධාරො තම්පි ඤත්වා අනෙකාපකාරෙන තං විගරහි. සො ගරහං අස හන්තො තස්ස කුජ්ඣි, බොධිසත්තො තස්ස අනුකම්පාය තං ඔව දන්තො **සත්තනිපාතෙ ගන්ධාරජාතකෙ** ඉමා වෙ ගාථා අභාසි.

"නො වෙ අස්ස සකා බුද්ධි විනයෝ වා සුසික්ඛිතො,
වනෙ අඤ්ඤමිගසෙව චරෙය්‍ය බහුකො ජනො.

යසමා ච පනිධෙකාවෙව ආචරියමහි සුසික්ඛිතා,
තස්මා හිතීහවිනයා චරන්ති සුසමාහිතා"නි.

භාසමානෝ:- --සම්ම! වෙදෙහ! ඉමේසං සත්තානං සමේ අත්තනෝ බුද්ධියා වා, පණ්ඩිතේ ඔවාදදායකේ නිස්සාය ආචාර පණ්ණත්තිවිනයෙ වා, සුසික්ඛිතෝ න භවෙය්‍ය, එවං සන්තෙ යථා නිණ්ණාදිගහණේ වනෙ අඤ්ඤමඤ්ඤෝ ගොචරාගොචරං සාසංක නිරාසංකං ච ඨානං අජානන්තා විචරන්ති, තථා තුම්හාදිසෝ බහුඤ්ඤෝ ජනෝ චරෙය්‍ය. යස්මා පන ඉධ එකච්චේ සත්තා ය බුද්ධියා රහිතා සන්තා ආචරියස්ස සන්තිකේ ආචාර පණ්ණත්තියා සුසික්ඛිතා, තස්මා ආචරියෙහි අත්තනෝ අනුරූපෙ විනයෙ විනීත විනයා සුසමාහිතා එකග්ගචිත්තා හුත්වා චරන්ති'ති ඉදං දස්සෙති. ඉමිනා සම්භතන ගි හිගිනා හුත්වා අත්තනෝ කුසලානුරූපා පබ්බ ජිතෙන පබ්බජ්ජානුරූපා සික්ඛා සික්ඛිතබ්බා. ගිහිනොපි හි අත්තනෝ කුසලානුරූපෙසු සාසිගොරක්ඛාදිසු සුසික්ඛිතා සම්පන්නාජීවා හුත්වා සුසමාහිතා චරන්ති, පබ්බජිතාපි වා පබ්බජ්ජානුරූපෙසු පාඨාදිභෙසු අභිඤ්ඤාපරිඤ්ඤාසුඅධි සීලඅධිචිත්තඅධිපඤ්ඤාසික්ඛාසු ච සුසික්ඛිතා සුසමාහිතා චරන්ති. ලොකසම්මිපි,

"බාහුසච්චඤ්ච සිප්පඤ්ච විනයෝ ච සුසික්ඛිතෝ,
සුභාසිතා ච යා වාචා එතං මඞ්ගලමුත්තමං"න්ති,

ඉතං සුත්වා වෙදෙහෝ තස්සොවාදේ ඨත්වා තෙන කථිතනයෙන කසිණපරිකම්මඤ්ච කත්වා ඛිණාභිඤ්ඤුලාභී අහොසි. තෙ උභෝ බ්‍රහ්මලොකූපගෝ.....අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපෝ. විත්ථාරෙ තු තන්තෝ ගහෙතබ්බෝ.....චිත්තාපසවත්ථු.

විනයෝ'ති පදභාජනීයං.

"සුභාසිතා ච යා වාචා"ති එත්ථ පන වාචා'ති සමුල්ලපන වාචා; "යා සා වාචා ගිරා බ්‍යප්පථෝ"ති ච, "වාචා නෙළා කණ්ණ සුඛා"ති ච එවමාදිසු ආගච්ඡති. යා පන "වාචාය වෙ කතං කම්ම"න්ති එවං වියඤ්ඤත්ති ච, "යා වතුහි වචීදුච්චරිතෙහි ආරති.....පෙ.....අයං වුච්චති සම්මාවාචා"ති එවං විරති ච, "එරුසා වාචා නික්කචෙ! ආසෙවිතා භාවිතා බහුලීකතා නිරයසංවත්ත නිකා හොති"ති එවං චෙතනා ච "වාචා"ති ආගච්ඡති, සා ඉධ අනධිප්පෙතා. කස්මා "අභාසිතබ්බතෝ"ති, **සුත්තනිපාතෙ සුභා සිතසුත්තවණ්ණනායඤ්චෙව පචයනිපාතහුත්තරෙ සුභාසිත සුත්තටීකායඤ්ච** වුත්තං. තත්ථ 'වාචා ගිරා'ති ඉදං වචී වියඤ්ඤත්ති නිද්දෙසෙ ආගතං වාචං සඤ්ඤාය වුත්තඤ්ච යුජ්ජති. මුසාවාද ඛිකාපද විභඞ්ගෙ නෙව යුජ්ජති. තත්ථ හි චෙතනා වාචා ලබ්භති.

තෙන තං සික්ඛාපදවණ්ණනායං 'වාචා'ති මිච්ඡා වාචා පරියා පන්නවචනසමුට්ඨාපිකා චේතනා'ති වුත්තා...නවකම්මාණමපි වුච්චති එනායා'ති=වාචා; වචනසමුට්ඨාපිකා චේතනා'ති වුත්තං. වාචාසද්දෝ හි කාරණසාධනෝ චේතනායං වත්තති. තෙන **ඛිත්තවාචාදිකායං** චේතනා පිසුනා වාචා. පිසුනං වත්ති එනායා'ති වුත්තං. තත්ථ "වත්ති"ති වදති'ති අත්ථෝ. තෙන **සද්දනීතියං** වච වියත්තියං වාචායං, වත්ති වචති වචන්ති වචසි ඉච්චාදීනි සාහු පදානි. තත්ථ "වත්ති"ති වදති; ආඛ්‍යාතපදඤ්චෙතං'නති වුත්තං. න සෝ ඉධාධිප්පෙතෝ කම්මසාධනෝ චේතං. සද්දෝ වත්තති. සෝ ඉධාධිප්පෙතෝ. හෙට්ඨා වුත්තෙනාව "වාචාය චේ භාතං කම්මං වච්චකම්මන්ති වුච්චති වාචාව වච්චකම්මඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤවවත්ථිතා"ති වච්චකම්මවවත්ථානෙ වුත්තමිදං අට්ඨකථාචරියෙහි'නි. තස්මා සද්දොව වාචා, න චේතනා'ති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං...අට්ඨසාලිනියං "වතූහි භික්ඛවෙ! අඞ්ගෙහි සමන්නාගතා වාචා සුභාසිතා හොති න දුබ්භාසිතා අනවජ්ජා ච අනනුවජ්ජා ච විඤ්ඤූනං"නති අයං චෙතනා වාචා නාමා'ති වච්චකම්මවාරඅට්ඨකථායං වුත්තං. තං යථා වුත්තවණ්ණනාහි විරුජ්ඣති...සුභාසිතලක්ඛණන්තු:—"පඤ්චහි භික්ඛවෙ! අඞ්ගෙහි සමන්නාගතා වාචා සුභාසිතා හොති නො දුබ්භාසිතා අනවජ්ජා ච අනනුවජ්ජා ච විඤ්ඤූනං. කතමෙහි පඤ්චහි? කාලෙන ච භාසිතා හොති, සච්චා ච භාසිතා හොති, සණ්හා ච භාසිතා හොති, අත්ථසංහිතා ච මෙත්තචිත්තෙන ච භාසිතා හොති, ඉමෙහි ඛො භික්ඛවෙ! පඤ්චහි අඞ්ගෙහි...පෙ... විඤ්ඤූනං"නති **පංචඞ්ගනිපාතභූතතරස්ස චතුත්ථපණ්ණාසකෙ සුභාසිත සුත්තෙන වුත්තං. තඞ්ඛණවණ්ණනායං** න කිඤ්චි වුත්තං... "අඞ්ගෙහී"ති කාරණෙහි; අඞ්ගීයන්ති හෙතූහාවෙන ඤ්ඤායන්තී'නි=අඞ්ගානි; කාරණානි; කාරණත්ථෙ ච අහසද්දෝ. "පංචහී"ති හෙතුම්හි නිස්සක්කවචනං; "සමන්නාගතා"ති සමන්නුආගතා, පවත්තා; "වාචා"ති සමුල්ලපනවාචා; "අනවජ්ජා"ති රාගාදි වජ්ජ රහිතා; ඉමිස්සා කාරණාසුද්ධිං අගතිගමනාපත්තිදෝසභාවඤ්ච දීපෙති. රාගදෝසවිමුත්තඤ්හි වාචං භාසතෝ අනුරොධවිරොධ නතො අගතිගමනං දුරසමුස්සහමෙවා'ති. "අනනුවජ්ජා"ති අනු වාදවිමුත්තා; ඉමිස්සා සබ්බාකාරසම්පත්තියා අනනුවජ්ජතං දීපෙති; "විඤ්ඤූනං"නති පණ්ඩිතානං; තෙන නීතූපසංසාසු බාලා අප්පමාණා'ති දීපෙති. "ඉමෙහි ඛො"ති ආදීහි තානි අඞ්ගානි පච්චක්ඛතො දස්සෙන්තො තං වාචං නිගමෙති. යඤ්ච අඤ්ඤම්පි විඤ්ඤූහි අවයවෙහි නාමාදීහි පදෙහි ලිඞ්ගවචනවිභත්තිකාලු

කාරණ සම්පත්තීහි ච සම්පන්නාගතං මුසාවාදාදි වාචමපි සුභාසිතා'ති පකාසෙතුමෙතානි. තං පටිසෙධෙති. අවයවාදිසම්පන්නාගතාපි හි තථාරූපී වාචා දුබ්භාසිතාව හොති අත්තනෝ ච පරෙසං ච අනත්ථාති **තථිදං**. ... එවං **පංචඞ්ගත්තරෙ** පංචධා සුභාසිත ලක්ඛණං වුත්තං. **සුත්තනිපාතසුත්තනිද්දෙසෙ සුභාසිතසුත්තෙපි** චතුධා. වුත්තඤ්හි තත්ථ "චතූහි භික්ඛවෙ! අඞ්ගෙහි සමන්නාගතා වාචා සුභාසිතා හොති න දුබ්භාසිතා අනවජ්ජා ච අනනුවජ්ජා ච විඤ්ඤූනං. කතමෙහි චතූහි? ඉධ භික්ඛවෙ! භික්ඛු සුභාසිතංයෙව භාසති නෝ දුබ්භාසිතං, ධම්මංයෙව භාසති නෝ අධම්මං, පියංයෙව භාසති නෝ අප්පියං, සච්චංයෙව භාසති නෝ අලිකං. ඉමෙහි ඛෝ භික්ඛවෙ! චතූහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතා වාචා සුභාසිතා හොති අනවජ්ජා ච අනනුවජ්ජා ච විඤ්ඤූන"නති එවං ච පන වත්වා පුන තදත්ථදීපකං එව ඉමං ගාථමාහ.

"'සුභාසිතං උත්තමමාහු සන්තෝ,
ධම්මං භණෙ නාධම්මං තං දුතියං.
පියං භණෙ නාප්පියං තං තතියං,
සච්චං භණෙ නාලිකං තං චතුත්ථ"නති.

තත්ථ "අඞ්ගෙහී"ති කාරණෙහි; අවයවෙහි වා; මුසාවාදා වෙරමණී ආදීනි චත්තාරි සුභාසිතවාචාය කාරණානි. සච්චවචනාදයො චත්තාරො අවයවා. කාරණත්ථෙව අත්ථ සද්දෝ. "චතූහී"ති නිස්සක්කවචනං හොති; අවයවත්ථෙ කරණවචනං. "සමන්නාගතා"නි සමනු ආගතා පවත්තා යුත්තා ච "සුභාසිතා"නි සුට්ඨු භාසිතා; තෙනස්සා අත්ථාවහනතං (1) දීපෙති. "න දුබ්භාසිතා"නි න දුට්ඨුභාසිතා; තෙනස්සා අනත්ථාවහභාවං (2) "අනවජ්ජා"නි රාගාදිදොසවිරහිතා; තෙනස්සා කාරණසුද්ධිං අගතිගමනාදි (3) දොසාභාවං ච දීපෙති. "අනනුවජ්ජාවා"නි අනුවාදවිමුත්තා; තෙනස්සා සබ්බාකාරසම්පත්තිං දීපෙති. "විඤ්ඤූන"නති පණ්ඩිතානං; තෙන නිත්තුපසංසාසු බාලා අප්පමාණානිදීපෙති. "ඉධා"ති ඉමස්මිං සාසනෙ; "සුභාසිතං යෙව භාසතී"ති පුග්ගලාධිට්ඨානාය දෙසනාය චතූසු වාචඞ්ගෙසු අඤ්ඤතරඅනිද්දොසවචනං; "නෝ දුබ්භාසිත"නති තස්සෙව වාචඞ්ගස්ස පටිපක්ඛභාසනනිවාරණං; තෙන මුසාවාදාදයොපි කදාචි වත්තබ්බා'ති දිට්ඨිං නිසෙධෙති. "නෝ දුබ්භාසිත"නති ඉමිනාව මිච්ඡාවාචප්පහානං දීපෙති.

---

(1) අත්ථාවහං. සාත්ථවි. (2) අනත්ථාවහනභාවං. සාත්ථවි.
(3) වත්තු. සාත්ථවි.

"සුභාසිත"න්ති ඉමිනා පනිත්ත මිච්ඡාවචනෙන සද්ධ භාසිතබ්බ වචනලක්ඛණං; යථා පාපස්ස අකරණං කුසලස්ස උපසම්පදා. අඹිග පරිදීපනත්ථං පන අභාසිතබ්බං පුබ්බෙ අවත්වා භාසිතබ්බමෙවාහ. එස නයො "ධම්මඤ්ඤූවා"ති ආදීසු'පි. එත්ථ ච "සුභාසිතං යෙව භාසති නො දුබ්භාසිත"න්ති ඉමිනා පිසුනඵරුසරහිතං සමඟ සාරණ්ඩවචනං වුත්තං. "ධම්මං යෙව භාසති නො අධම්ම"න්ති ඉමිනා සම්ඵප්පලාපඵෙසරහිතං ධම්මතො අනපෙතං මත්තාවචනං වුත්තං. ඉතරෙහි චිති එරුසාලිකාරහිතානි පියසච්චවචනානි වුත්තානි. "ආහුසනෙතා"හි බුද්ධාදයො සුභාසිතං උත්තමං සෙට්ඨන්ති කථෙසුං, වණ්ණයිංසු. දුතියං තතියං චතුත්ථ'න්ති ඉදං පුබ්බ නිද්දිට්ඨකකමං උපාදාය වුත්ත'න්ති. **නබ්බණ්ණතා** ...මුසාවාදා වෙරමණ්‍යාදිනං චතුබ්බිධං වචීසුචරිතං සුභාසිත වාචාය කාරණං. සුභාසිතභාසනාදිනං චතුබ්බිධං අවයවභ'න්ති දට්ඨබ්බං. **චතුධම්මවාරකථා.**

චතූහාපීති සුභාසිත භාසනසඞ්ඛාතා අපිසුනා වාචා, ධම්ම භාසනසංඛාතො අසම්ඵප්පලාපො, පියභාසනසඞ්ඛාතා අඵරුස වාචා, සච්චභාසනසඞ්ඛාතො අමුසාවාදෙචා'නි, චතුබ්බිධං අව යවිභං වුත්තං. තසමා මුසාවාදාදීනං ආදීනවං සම්පස්සනෙන සුභාසිතවචනමෙව වත්තබ්බං. සො චාදීනවො **අඤ්ඤතර සබ්බලහුසුනෙන**'පි ආගතො. වුත්තඤ්හි තත්ථ:—

"මුසාවාදෙ භික්ඛවෙ! ආසෙවිතො භාවිතො බහුලීකතො නිරයසංවත්තනිකො හොති, තිරච්ඡානයොනි සංවත්තනිකො, පෙතවිසයසංවත්තනිකො, යො සබ්බලහුසො මුසාවාදස්ස විපාකො මනුස්සභූතස්ස අභූතබ්බක්ඛාන සංවත්තනිකො හොති. පිසුනා භික්ඛවෙ! වාචා ආසෙවිතා...පෙ...පෙත්තිවිසයසංවත්ත නිකා, යො සබ්බලහුසො පිසුනාය වාචාය විපාකො මනුස්සභූතස්ස මිත්තෙනි භෙදනසංවත්තනිකො හොති. එරුසා භික්ඛවෙ! වාචා ...පෙ...යො සබ්බලහුසො එරුසාය වාචාය විපාකො මනුස්ස භූතස්ස අමනාපසද්දසංවත්තනිකො හොති. සම්ඵප්පලාපො භික්ඛවෙ! ආසෙවිතො...පෙ...යො සබ්බලහුසො සම්ඵප්ප ලාපස්ස විපාකො මනුස්සභූතස්ස අනාදෙය්‍යවාචාසංවත්තනිකො හොති"ති...

තත්ථ "සබ්බලහුසො"ති සබ්බලහුකො; අභූතබභක්ඛාණ සංවත්තනිකො'ති අභූතෙන අබභක්ඛාණෙන සංවත්තෙති; යෙන කෙනචි සහං ගන්ත්වා තස්සෙව උපරි පතති. "මිත්තෙනහි භෙද සංවත්තනිකො"ති මිත්තෙහි භෙදං සංවත්තෙති; යං යං මිත්තං

කරොති, සො සො නිජ්ජති යෙව. "අමනාපසද්දසංවත්තනිකො"ති අමනාපසද්දං සංවත්තෙතීති; යා සා වාචා ඵණ්ටා (1) ඵක්කසා කට්ඨා අභිසජ්ජනී මම්මවෙජ්ධිකා, තෙ ගතගතට්ඨානෙ තමෙව සුණාති, මනාපසද්දසවණං න ලභති, එවරූපො ඵරුස වාචාය ගතමගෙහා නාම; "අනාදෙය්‍යවාචසංවත්තනිකො"ති අගහෙතබ්බවචනතං සංවත්තෙතීති; ඵං කසමා ඵකෙසි? කො තව වචනං ගහෙස්සතී?'ති වත්තබ්බතං ආපජ්ජති, අයං සම්ඵප්පලාපස්ස ගතමගෙහා'නි. ඵබ්බණ්ණනා.

අපිච පිසුනාවාචාදීනවො සූකරපෙතවත්ථුනා දීපෙතබ්බො ඵාසස්සපසම්මාසම්බුද්ධස්ස ඵාලෙ කිර එකස්මිං ගාමඵාවාසෙ සත්ත වසෙසා මහාථෙරො, එකූනසත්තිවසෙසා ථෙරෝ'නි වෙ ථෙරා එක මාතුකුච්ඡිමහි වුඩ්ඨාතිඵා විය සමඝනවාසං වසිංසු. අථෙකො ධම්මඵතිකො භික්ඛු තං ආවාසං ගන්ත්වා භික්ඛාචාරසම්පත්තිං දිස්වා තෙ තතො පලාපෙත්වා සයං තත්ථ වසිතුඵාමො භවෙය්‍ය! ති අනුථෙරෙ ති්ඨාගතදිවසතො පඨාය එවමාහ "සප්පුරිස! ඵං කුලපුත්තො, අයං මහාථෙරො අලජ්ජී අපෙසලො, එතෙන සද්ධිං සමෙහාගං කරොන්තො උපපරික්ඛිත්වා කරෙය්‍යාසී"ති මහා ථෙරස්ස පෙසුඤ්ඤං උපසංහරිත්වා ද්‍රත අනුථෙරස්සපි තථෙව පෙසුඤ්ඤං උපසංහරි. තෙ වෙ ථෙරා නිජ්ජිත්වා තතො පඨාය මන්තා එඵාමගෙන අගන්ත්වා යථාරුච්ඵාඨානෙ වසිත්වා අපර ඵාගෙ වස්සසත්තවච්චයෙන එඵාවිහාරෙ එඵාසෙනාසනෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්මා ගන්ත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං අච්චයං දෙසෙත්වා ඵං දිවසං සමඝගා හුත්වා "ආයාම තං තතො විහාරතො නික්කඩ්ඪිස්සාම"ති තං විහාරං ගන්ත්වා "න ඵවං ඉධ වසිතුං යුත්තරූපො"ති අවජ්ජං පහරිංසු. සො තත්ථ ඨාතුං අසක්කොන්තො පලාසි. අථ නං වීසතිවස්සසහස්සානි ඵතසම්මණ්ඩමෙමා සඤ්ඤාරෙතුං නාසක්ඛි. සො තතො චුතො අවීචිමහි එකබුද්ධන්තරං පච්චිත්වා ඉදානි ගිජ්ඣකූටෙ සූකරපෙතො අහොසි. තස්ස කිර සරිරං තිගාවුතං මනුස්සසරීර සදිසං, සීසං සූකරසදිසං, තස්ස මුඛෙ නඛසුට්ඨං ජාතං, තතො පුලවා පඤ්ඤරන්ති'නි. ධම්මපදස්ස මහාවගෙය ඉදං වුත්තං.

තසමා දුබ්භාසිතඵාවා සංඵාතං පිසුණාවාචං පහාය සුභාසිත සංඵාතා අපිසුණාවාවා ඵතෙතබ්බා. වෙහිස්සත්ථෙරෝ'පි ඉම මෙවත්ථං විඤ්ඤාපෙන්තො භගවතො සම්මුඛා සුභාසිතසුත්ත පරියාපන්නං ඉමං ගාථමාහ.

(1) අණ්ඩඵා. ඵත්ථවි.

"යමේවං වාචං භාසෙය්‍ය යාඅත්තානං න තාපයෙ,
පරෙ ච න විහිංසෙය්‍ය සා වෙ වාචා සුභාසිතා"ති

තත්‍ථ "න තාපයෙ"ති විප්පටිසාරෙන න තාපෙය්‍ය; "න විහිංසෙය්‍යා"ති අඤ්ඤමඤ්ඤං භණ්ඩනෙන්‍තා න බාධෙය්‍ය; "සා වෙ වාචා"ති සා වාචා එකංසෙනෙව සුභාසිතා; යෝ පන සම්‍මා නිරත්‍ථකං පලපති, සෝ අධම්මවාදී නාම අධම්මභාසඤ්ඤූ ච සඬ්ඩිමං අනන්‍තරධාපෙති නාම. තෙනාහ **එකනිපාතගුන්‍තරෙ** "යෝ'පි හෙ භික්ඛවෙ! භික්ඛු අධම්මං ධම්මෝ'ති දීපෙති, හෙ භික්ඛවෙ! භික්ඛු බහුජනාහිතාය පරිපන්‍නා බහුජනාසුඛාය බහු හෝ ජනස්ස අනත්‍ථාය, අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සානං, බහුඤ හෙ භික්ඛවෙ! භික්ඛු අපුඤ්ඤං පසවති, නෙවිමං සඬ්ඩිමං අන්‍තරධාපෙති"ති. තස්මා අධම්මභාසනසඞ්ඛාතං සම්‍ඵප්පලාපං පහාය ධම්මභාසනසඞ්ඛාතෝ අසම්‍ඵප්පලාපොව වත්‍තබ්බොති බුද්ධකාලෙ පනෙකෝ කපිලෝ නාම භික්ඛු බහුස්සුතෝ තෙපිටකෝ අහොසි මහාපරිවාරෝ මහාලාභෝ ච. සෝ බාහුසච්චමදෙන මත්තෝ ලාභභණ්ඩාය අභිභූතෝ අතිපණ්ඩිතමානී හුත්‍වා පරෙහි වුත්තං කපියමපි අකපියන්‍ති වත්‍වා පෙසලෙහි භික්ඛූහි මා ආවුසෝ! කපිල! එවං අවචා'ති ඔවදියමානෝ'පි තුණ්හෙ කිං ජානාථ? රිත්‍තමුට්ඨිසදිසා'ති ආදීහි වචනෙහි බුං සෙන්‍තෝ වම්භෙන්‍තෝ හෙසං අත්‍තනෝ වචනං අගණ්හන්‍තානං එරුසාය වාචාය අක්කොසපරිභාසකෝ අහොසි, සෝ භතෝ චවිත්‍වා අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්‍වා තත්‍ථෙකං බුද්ධන්‍තරං පච්චිත්‍වා විපාකාවසෙසෙන අචිරවතියා සුවණ්ණවණ්ණා මච්ඡී හුත්‍වා නිබ්බත්ති. යං සෝ පුබ්බෙ භික්ඛු අක්කොසි පරිභාසි, තස්ස නිස්සන්‍දෙනස්ස මුඛං දුග්ගන්‍ධං ජාතං. සෝ තතෝ චුතෝ පන අවීචිම්හි යෙව නිබ්බත්ති. **කපිලසුත්තවණ්ණනාදිසු**

කපිලමච්ඡවත්ථු.

තස්මා අසභපියවචනසඞ්ඛාතං එරුසාවාචං පහාය පියවචන සංඛාතා අඵරුසා වාචායෙව භාසිතබ්බා. සත්ථා'පි එරුසවාචං වදන්‍තෙ ඡබ්බග්ගියෙ භික්ඛූ විගරහිත්‍වා "භික්ඛවෙ! එරුසාවාචා නාම අනත්‍ථා, නිරවජ්ජානගන්‍තානම්පි අමනාපා, පුබ්බෙ'පි එකො නිරවජ්ජානගන්‍තෝ අත්‍තානං එරුසෙන සමුදාචරන්‍තං සහස්සෙන පරාජෙසී"ති වත්‍වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ භක්කසිලාය බොධිසත්‍තෝ ගොයොනියං නිබ්බත්ති. අථෙකෝ බ්‍රාහ්මණෝ නං භරාඝවච්ඡකාලෙයෙව දක්ඛිණ

දූයකානං සන්තිකෙ ලභිත්වා "නන්දිවිසාලෝ'ති නාමං කත්වා පුත්තට්ඨානෙ ඨපෙත්වා යාගුභත්තාදීහි පොසෙසි. සොවියපපත්තෝ බ්‍රාහ්මණං අනුඛමපමාණෝ 'ගච්ඡ බ්‍රාහ්මණ! 'මයං ඛලිවිදෙ, අනිබ්බඤඨකසභං පවට්ටෙස්සති'ති වත්වා ගොචිත්තඤඤසෙඨිනා සද්ධිං සහස්සෙන අභිරුහං කරොහි'ති ආහ. බ්‍රාහ්මණොපි ගන්ත්වා තථා වත්වා සකටසභං වාලිකාසකඛරපාසාණාදීනං දූරෙත්වා පරිපාටියා ඨපෙත්වා යොත්තෙන එකතොබන්ධිත්වා චක්කානං හෙට්ඨා උපඩ්ඩමහනිදණ්ඩකෙ දත්වා යථා එකස්මිං ගොණෙ වහන්තෙ යුගකොටි නිච්චලා එත්තෙතා වා ඉතොවා න ගච්ඡති එවං පුරිමසකටඛුරෙ එකයුගකොටිං යොත්තෙන බන්ධිත්වා උපඩ්ඩමහනිදණ්ඩකං දත්වා එකාය යුගකොටියා නන්දිවිසාලං යොජෙත්වා සකටඛුරෙ නිසීදිත්වා පතොදං උක්ඛිපිත්වා අසජ්ජ කුට! වහසසු කුටා'ති තං අකුටං කුටවාදෙන සමුදාචරති. නන්දිවිසාලෝ අම්බාපසදනං සුත්වා තත්ථෙව නිච්චලෝ අට්ඨාසි. බ්‍රාහ්මණෝ සහස්සෙන පරාජිතෝ ගෙහං ගන්ත්වා සොකාභිභූතෝ නිපජ්ජි. නන්දිවිසාලෝ චරිත්වා ආගතෝ තං සොකාභිභූතං දිස්වා 'ගච්ඡ බ්‍රාහ්මණ! ගොචිත්තඤඤසෙඨිනා සද්ධිං ජීවි සහස්සෙහි අබ්භුතං කරොහි. මා මං කූට වාදෙන සමුදාචරි'ති ආහ. බ්‍රාහ්මණෝ ආගන්ත්වා තථෙව අවත්වා අසජ්ජ භද්‍ර! වහසසු භද්‍රා'ති ආහ. නන්දිවිසාලෝ අම්බාපසදනං සුත්වා අනිබ්බං සකටසභං එකවෙගෙනෙව ආකඩ්ඪිත්වා පඨමාභිනං සකටං පුරතො කිතසස සකටසස ඨානෙ ඨපෙසි. කිඤ්චාපි පුබ්බෙ පනිට්ඨිතාරපපදෙසං පුනාරෙ පත්තෙන පවට්ටිතං හොති සකට සභං. බොධිසත්තොතා පන පුරිමසකටසස පනිට්ඨිතට්ඨානෙ පච්ඡිම සකටං පනිට්ඨපෙත්වා සකටසභපපමාණං පදෙසං පවට්ටෙසි. බොධිසත්තානඤහි සිප්පලකරණං නාම නත්ථි'නි...එවං අතීතං ආහරිත්වා "න භික්ඛවෙ! එරුසාවාචං නාම කස්සචි මනාපං"නන්ති වත්වා **ඡඤනිභාතසස තතියවගෙග නන්දිවිසාලජාතකෙ** ඉමං ගාථමාහ.

"මනුඤඤමෙව භාසෙය්‍ය නාමනුඤඤං කුදාචනං,
මනුඤඤං භාසමානසස ගරුභාරං උදබ්හරි,
ධනඤච හං අලබ්භසි හෙන චත්තමනො අහූ"ති.

"තත්ථ "මනුඤඤමෙවා"ති පුරෙත සද්ධිං භාසමානෝ චතුදෙස විරහිතං මධුරං මනාපං සණ්හං මුදුකං පියවාචමෙව භාසෙය්‍ය; "උදබ්හරී"ති නන්දිවිසාලෝ අම්බාපං භාසමානසස භාරං අනුබ්භරිත්වා පවත්තං මනාපං භාසමානසස බ්‍රාහ්මණස්ස ගරුභාරං උබ්භරිත්වා පාපෙසි'ති අත්ථෝ. දහරෝ පනත්ථ ඛත්තියපණ්ඩිතසත්තිවසෙන වෙ

සඤ්ඤතරෙ **පාචිත්තියවණ්ණනායං** "තෙන චිත්තමනො අහූ"තී තෙන බ්‍රාහ්මණස්ස ධනලාභෙන අත්තනො, සාමෙන ච සො නන්දිවිසාලො අත්තමනො අහොසී'ති වුත්තං; විභඞ්ග පොත්ථකෙ පන:— "මනාපමෙව භාසෙය්‍ය නාමනාපං කුදාචනං, මනාපං භාසමානස්ස පෙ තෙන චිත්තමනො අහූ"ති.

නන්දිවිසාලවත්ථු.

පුනපි සත්ථා තෙ ගරහිත්වා සාරමහවත්ථුං කථෙසි. අතීතෙ බොධිසත්තො තක්කසිලායං අඤ්ඤතරස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස සාරමෙය්‍යො නාම බලිවද්දො අහොසී'ති. සබ්බං පුබ්බ සමං.

අතීතං කථෙත්වා තස්සෙව නවමවගෙන සාරමහජාතකෙ ඉමං ගාථමාහ.

(1) කල්‍යාණීමෙව මුඛෙය්‍ය න හි මුඛෙය්‍ය පාපිකං,
මොකෙඛා කල්‍යාණීයා සාධු මුත්වා තපති පාපිකා"නති.

තත්‍ථ "කල්‍යාණීමෙවා"ති චතුදොසවිනිමුත්තං සුන්දරං අත්ථවජ්ජමෙව වාචං මුඛෙය්‍ය විස්සජ්ජෙය්‍ය කථෙය්‍ය; "පාපිකා"නති ලාමකං පරෙසං අප්පියං අමනාපං; න හි මුඛෙය්‍ය න කථෙය්‍ය; "මොකෙඛා කල්‍යාණීයා සාධූ"ති කල්‍යාණවාචාය මුඛනමෙව සුන්දරං භද්‍දකං; "මුත්වා තපති පාපිකා"නති තං ලාමකං ඵරුසං වාචං මුඛිත්වා කථෙත්වා පුග්ගලො සොචති කිලමතී'ති;

සාරමහවත්ථු.

පියවාදීව නාම අඤ්ඤෙසුහි අතිරෙකලඞ්ඛාහී හොති. තත්‍රිදං වත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං චත්තාරො සෙට්ඨිපුත්තා නගරූ නික්ඛම්ම එකස්මිං ඨානෙ නිසීදිත්වා එකං බහුං මංසං ලභිත්වා යාවකෙ පූරෙත්වා විභාකිණිතුං නගරං ආගච්ඡන්තා මිගළුද්දකං දිස්වා තං මංසඛණ්ඩං යාචිංසු. තෙසෙවකො 'අරෙ ළුද්දක! දෙහි මෙ මංස ඛණ්ඩ'නති ආහ. ලුද්දකො පරං කිඤ්චි යාවනෙත්තක නාම පියවච නෙත භවිතබ්බං,

"ඵරුසා වත තෙ වාචා යං මං යාචිතකොවසි,
කිලොමස්ස සදිසී වාචා කිලොමං සම්ම 'දදාමි තෙ"ති.

වත්වා 'නීරසං කිලොමකමංසඛණ්ඩං අදාසි. දුතියො ජෙට්ඨ භාතික! මංසඛණ්ඩං මෙ දෙහී'ති ආහ. ළුද්දකො සම්ම!

---

(1) කල්‍යාණ මරවම

"අඛගමෙතං මනුස්සානං භාතා ලොකෙ පවුච්චති,
අඛගස්ස සදිසී වාචා අඛගං සමම! දදාමි තෙ"ති

තස්සත්ථෝ:—ඉධ ලොකෙ මනුස්සානං අඛගසදිසත්තා අඛගමෙතං යදිදං භාතා භගිනී'ති, තස්මා තවෙසා අඛගසදිසී වාචා'ති ඒතිස්සා අනුච්ඡවිකං අඛගමෙව දමී'ති වත්වා අඛගමංසං අදාසි. තඤ්ඤෙව 'භාත! මංසඛණ්ඩං මෙ දෙහී'ති ආහ. ඒදිසෙ තව වව නානුරූපං ලභිස්සසී'ති වත්වා තතියං ගාථමාහ.

"භාතා'ති පුත්තෙහා වදමාහෙ කමෙපනී හදයං පිතු,
හදයස්ස සදිසී වාචා හදයං සමම! දදාමි තෙ"නි.

වත්වා හදයමංසෙන සඬිං මධුරමංසං අදාසි. චතුත්ථෙ 'සහාය! මංසඛණ්ඩං මෙ දෙහී'ති ආහ. ඒදිසෙ තව වචනානුරූපං ලභිස්සසී'ති චතුත්ථං ගාථමාහ.

"යස්ස ගාමෙ සඛා නත්ථි යථාරක්ඛං තථෙව තං,
සබ්බිස්ස සදිසී වාචා සබඛං සමම! දදාමි තෙ"නි.

තස්සත්ථෝ=යස්ස පුරිසස්ස ගාමෙ සහායෙ නත්ථි, තස්ස ගාමෙ යථා අමනුස්සං අරක්ඛං, තථෙව තං හොතී'ති. අයං තව වාචා සබෙඛන අත්තනෙ සන්තකෙන ච්හවෙන සදිසී, තස්මා සබඛමෙව ඉදං මම සන්තකං මංසයාගකං දම්'ති වත්වා තෙන සඬිං තස්ස ගෙහං යාගකං පාජාපෙත්වා අදාසි. සෙට්ඨිපුත්තෙහා පිතුස්ස සක්කාරසම්මානං කත්වා පුත්තදාරස්ස පඤ්ඤාසාපෙත්වා ඒදිසකම්මතො අපඤ්ඤත්වා අත්තනෙ කුටුඹමපෙක්ඛ වසාපෙත්වා යාවජීවං තෙන සඬිං අභෙජ්ජසහායෙ අහොසී'නි.

චතුඛණභිපානස්ස දුතියවගෙහ මංසලාභිජාතකෙ සෙට්ඨිපුත්තවත්ථු.

තස්මා පියමෙව භාසිතබබං. වඩ්ඪිසත්ථෙරෙපි ඉමමෙවත්ථං විභාවෙන්තෙහා භගවතො සම්මුඛා සුභාසිතසුත්තපරියාපන්නං ඉමං ගාථමාහ.

"පියවාචමෙව භාසෙය්‍ය යා වාචා පටිනන්දිතා,
යා අනාදාය පාපානි පරෙසං භාසතෙ පිය"නති.

තත්ථ "පටිනන්දිතා"ති හත්ථෙන හදයෙන පටිමුඛං ගන්ත්වා සම්පියායිතා; "යං අනාදාය"ති යං වචනං භාසන්තො පරෙසං පාපානි අපථියානි පටිකූලානි එරුසවචනානි අනාදියිත්වා අත්ථබ්‍යඤ්ජනමධුරපියවචනමෙව භාසතී'ති; පියවචනඤ්හි

භාසෙය්‍යා'ති අවෙච්ච. මුසාවාදී පන පටිලද්ධෙනා'පි පරිලුභිතබ්බෙනා'පි පරිභායති, දුක්ඛඤ්ච පටිසංවෙදති. අබ්භන්තරාභාභා බ්‍රාහ්මණාදයෙ චෙත්ථ නිදස්සනං.

අතීතෙ කිර බොධිසත්තො පච්චන්තගාමෙ චණ්ඩාලගාමෙ චණ්ඩාලො හුත්වා පණ්ඩිතො බ්‍යත්තො අකාලෙ ඵලගණ්හාපනඤ්ච මන්තං අසාදියි. සො පාතොව අරඤ්ඤං ගන්ත්වා අම්බරුක්ඛතො සත්තපදවීතක්කමෙ සීතො මන්තං පරිජප්පෙත්වා රුක්ඛං උද්ධනපප්ප සත්තෙන පහරි. තඞ්ඛණඤ්ඤෙවස්ස පුරාණපත්තානි පතන්ති නවානි උට්ඨහන්ති පුප්ඵානි පුප්ඵිතානි පතන්ති ඵලානි උට්ඨහිත්වා මුහුත්තෙන නෙව පක්කානි මධුරානි ඔජවන්තානි දිබ්බඵලසදිසානි හුත්වා පතන්ති. සො යාවදත්ථං ඛාදිත්වා භාජෙත්වා දාය ගෙහං ආගන්ත්වා විසඤ්ඤිත්තෙත්වා පුත්තදාරං පොසෙසි. අථෙකො බ්‍රාහ්මණො තස්ස සන්තිකෙ තං මන්තං උග්ගණ්හිත්වා තාත! අනග්ඝොයං මන්තො, ත්වම්පි මං නිස්සාය බහුං ධනං ලභිස්සසි, යෙන කෙනචි පුට්ඨො මා මං නිගූයා චණ්ඩාලස්ස සන්තිකා මෙ මන්තො ගහිතො'ති වදෙහි, යදි ලජ්ජන්තො අඤ්ඤථා කථෙස්සසි, මන්තස්ස ඵලං න ලභිස්සසි'ති වුත්තො සාධූ'ති වත්වා තං වන්දිත්වා අනුපුබ්බෙන බාරාණසිං පත්වා තාදිසෙන අම්බඵලෙන රාජානං උපට්ඨහන්තො බහුං ධනං පටිලභි. අථෙකදිවසං රාජා මානවෙ! කස්ස සන්තිකෙ ත්වං මන්තං උග්ගණ්හිත්තො'ති පුච්ඡි. සො චණ්ඩාලස්ස සන්තිකෙති වත්තුං ලජ්ජන්තො තක්කසිලායං දිසාපාමොක්ඛාචරියස්ස සන්තිකෙ'ති මුසා ආවොච. තඞ්ඛණඤ්ඤෙවස්ස මන්තො අන්තරධායි. සො අජානිත්වාව එකදිවසං රාජඞ්ගණෙ උය්‍යානං ගන්ත්වා 'මානවක! අම්බං ආහරා'ති වුත්තො මන්තං පරිජප්පෙත්වා මන්තෙ අනුපඨහන්තෙ අන්තරධිතභාවං ඤත්වා ලජ්ජිතො රඤ්ඤා පුනප්පුනං පුට්ඨො වක්ඛෙතුං අසක්කොන්තො යථාභූතං කථෙසි. රාජා කුජ්ඣිත්වා 'ඉමං භණෙ! ගහෙත්වා නීහරථා'ති ආහ. රාජපුරිසා තථා කත්වා 'තත්ථෙව ආචරියං උපසඞ්කමිත්වා ආරාධෙත්වා සවෙ පුන මන්තං ලභසි, ඉධාගච්ඡෙය්‍යාසි, නො චෙ මා ඉධාගමී'ති වදිංසු. සො අනාථො හුත්වා බොධිසත්තං උපසඞ්කමිත්වා පුන තං මන්තං යාචිත්වා 'නාහං තාදිසස්ස මුසාවාදිනො මන්තං දෙමි කුතො මන්තො, ගච්ඡ න මයහං රුච්චසී'ති තෙන වුත්තො, කිමෙම ජීවිතෙනා?'ති අරඤ්ඤං පවිසිත්වා අනාථමරණං පාපුණාති.

නෙරයනිපාතෙ අම්බජාතකවණ්ණනායං අම්බජාතකවණ්ණනා.

අතීතෙ බාරාණසියං ධනයඤ්ඤො සෙට්ඨිපුත්තා අහෙසුං. අපරභාගෙ නගරෙව්ඵඩාසමිං සරෙ පදුමානි පුප්ඵන්ති. එකදා ඡන්නාසෙ පුරිසො තං සරං රක්ඛති, අඤ්ඤෙ දිවසං මාලං පිලන්ධිත්වා උස්සවං කීළිතුකාමා හෙ සෙට්ඨිපුත්තා තා සඤ්ඤාසඤ්ඤ අභූතෙන වණ්ණං වත්වා මාලං යාචිස්සාමාති තං උපසංකමිත්වා අවොචුං. තෙසු එකො යාචන්තො ඉමං ගාථමාහ.

"යථා බොජා ච මච්ඡා ච ඡන්නං ඡන්නං විරූහති,
එවං රූහතු තෙ නාසා පදුමං දෙහි යාචිතො"ති.

දුතියො යාචන්තො ඉමං ගාථමාහ.

"යථා සාරදිකං බීජං ඛෙත්තෙ වුත්තං විරූහති,
එවං රූහතු තෙ නාසා පදුමං දෙහි යාචිතො"ති.

තත්ථ "සාරදිකා"නති සරදසමයෙ ගහෙත්වා නික්ඛිත්තං සාර සම්පන්නං බීජං; සො තෙසං කුජ්ඣිත්වා න පදුමං අදාසි.

අථ තතියො යාචන්තො ඉමං ගාථමාහ.

"උභොඋ පලපන්තෙතෙ අපි පදුමානි දස්සති,
වජ්ජුං වා තෙන වා වජ්ජුං නත්ථි නාසාය රූහණා,
දෙහි සම්ම! පදුමානි (1) තස්ස මෙ සම්ම! යාචිතො"ති.

තත්ථ "උභොපි පලපන්තෙතෙ"ති එතෙ වෙපි මුසා විදහති; "අපි පදුමානී"ති අපි නාම නො පදුමානි දස්සති'ති චින්තෙත්වා එවං වදන්ති; වජ්ජුං වා තෙ න වා වජ්ජු"නති 'තව නාසා රූහතූ'ති එවං තෙ වදෙය්‍යුං වා න වා වදෙය්‍යුං, එතෙසං වචනං නාම නප්පමාණං. සබ්බථාපි නත්ථි නාසාය රූහණා. අහං පන තෙ නාසං පටිච්ච න කිඤ්චි වදාමි. කෙවලං යාචාමි. තස්ස මෙ දෙහි සම්ම! පදුමානි යාචිතො'නි. ...හං සුත්වා සො එතෙහි තීහි මුසා වාදෙ කථිතො. තුමෙහි සභාවො කථිතො. තුම්හාකං අනුච්ඡවිකානි පදුමානී'ති මහන්තං පදුමභාරං අදාසි'ති.

තිංසනිපාතස්ස දුතියවග්ගස්ස පදුමජාතකවණ්ණනා.
සෙණිසුත්තනිට්ඨා.

"දුක්ඛං ච පප්පොතී"ති එත්ථ **චතුක්කනිපාතෙ තණ්හාරූ ජාතකං, අට්ඨනිපාතෙ** ච **වෙතිය ජාතකං,** කථෙතබ්බං.

තස්මා අතීතෙ තීහි කිත්තාරෙහි විය මුසාවාදඤ්ඤො හාසිතබ්බං. බාරාණසිවාසී කිරෙකො එද්ධූ හිමවන්තං ගන්ත්වා මෙ ජයම්පතිනො

---

(1) අමෙහිපි සත්තවි

කින්නරෙ ආනෙත්වා බාරාණසිරඤ්ඤෝ දත්වා තෙන 'සෙ? ගුණා ඉමෙසන්ති පුච්ඡා දෙව! එතෙ මධුරස්සරෙන ගායන්ති, මනුස්සඤ්ච නච්චන්ති, මනුස්සා'පි එවං ගායිතුං නච්චිතුං ච න ජානන්ති'ති ආහ. රාජා තුස්සිත්වා එදත්ථස්ස බහුං ධනං දත්වා කින්නරෙ 'ගායථ නච්චථා'ති ආහ. තෙ 'සචෙ මයං ගායන්තා ඛාදඤ්ඤං පරිපූණ්ණං කාතුං න සක්ඛිස්සාම, දුගීතං හොති, අම්හෙ ගරහිස්සන්ති චිධිස්සන්ති, බහුං කාථෙන්නානං ච මුසාවාදෙ හොති'ති මුසාවාදභයෙන රඤ්ඤා පුනප්පුනං වුච්චමා'පි න ගායිංසු න නච්චිංසු. රාජා කුජ්ඣිත්වා 'ඉමෙ මාරෙත්වා මංසං ඛාදිත්වා ආහරථා'ති ආහ. තං සුත්වා කින්නරී 'රාජා කුද්ධො නිස්සංසයං මාරෙස්සති ඉදානි කාථෙතුං වට්ටති'ති විනෙත්වා ඉමං ගාථමාහ.

සතං සහස්සානං දුබ්භාසිතානානං
කාලමපි නාගච්ඡති සුභාසිතස්ස,
දුබ්භාසිතානං සංකමාමො කිලෙසෙ
තස්මා තූණ්හී කිං ප්‍රරිසො න බාල්‍යා"ති.

තත්ථ "සංකමාමෙ"ති සාදුවි අහං භාසමානො දුබ්භාසිතං භාසෙය්‍ය'න්ති එවං දුබ්භාසිතං සංකමාමො; "කිලෙසෙ"ති කිලිස්සති; කිලමති; තස්මා තෙන කාරණෙන තුම්හාකං නගාමි; "න බාල්‍යා"ති න බාලභාවෙනා'ති. රාජා කින්නරියා තුස්සිත්වා 'කින්නරිං මුඤ්චථ හිමවන්තං නයන්තු කින්නරං පාතොව පාත රාසෙ පචන්තු'ති ආහ. තං සුත්වා කින්නරෙ 'අයං මං අකථෙන්නං අවස්සං මාරෙස්සති ඉදානි කාථෙතුං වට්ටති'ති විනෙත්වා ඉතරං ගාථමාහ.

"පජ්ජුණ්ණනාථා පසවො පසුනාථා අයං පජා,
තං නාථොසමි මහාරාජ! මමං නාථා මම භරියා,
චිත්තමඤ්ඤතරං කත්වා මුත්තො ගච්ඡෙය්‍ය පඛ්ඛත"නති.

තත්ථ "පජ්ජුණ්ණනාථා"ති තිණහරකා පසවො මෙඝනාථා නාම; "පසුනාථා"ති අයං පන මනුස්සපජා පඨවිගොරසෙන් උප ජීවනෙතා පසුනාථා; පසුපතිඛා: "තං නාථොසමී"ති අහං පන තවං නාථො; තවං මම පතිඛා: "මමං නාථා"ති මම පන භරියා මමං නාථා; අහමස්ස පතිඛා: "චිත්තමඤ්ඤතරං කත්වා මුත්තො ගච්ඡෙය්‍ය පඛ්ඛත"නති අම්හාකං චිත්තමන්තරෙ එකො එකා මතං කත්වා සයං මරණත්තො මුත්තො පච්ඡා හිමවන්තං ගච්ඡෙය්‍ය, ජීවමානා පන මයං අඤ්ඤමඤ්ඤං න ජහාම, තස්මා සචෙපි ඉමං හිමවන්තං පෙසෙතුකාමො, පඨමං මං මාරෙත්වා පච්ඡා පෙසෙතීති ආහ. රාජා කින්නරස්සා'පි තුස්සිත්වා තෙ මෙ

සුවණ්ණපඤ්ජරෙ නිසිදාපෙත්වා තමේව එදත්තං පක්කොසාපෙත්වා ගච්ඡිමෙ ගහිතඨානෙ විසජ්ජෙසි'ති ආහ. සො ඨපා අහොසි. ඉති තෙ මුසාවාදභයෙන දුබ්භාසිතං අවිත්වා අත්තනො සුභාසිතමෙව නිස්සාය මරණදුක්ඛතො මුච්චිංසු.

භාසමා මරණතො මොක්ඛං පත්ථයන්තෙන ජන්තුනා,
පහාය අලිකං සච්චං භාසිතබ්බං සුධීමතා'ති.

නෙරයිකපාතෙ තතියසඤ්ඤායසුත්තවණ්ණනාය,
කිත්තනරවත්තු.

වඩ්ඪීසත්ථෙරො'පි ඉමමෙවත්ථං විඤ්ඤුපුග්ගලෙ පුච්ඡිත්වා භගවතො සම්මුඛා සුභාසිතසුත්තපරියාපන්නං ඉමං ගාථමාහ.

"සච්චං වෙ අමතා වාචා එසධම්මො සනන්තනො,
සච්චෙ අත්ථෙ ච ධම්මෙ ච ආහු සන්තො සප්පුරිසා"'ති.

තත්ථ "අමතා"'ති සාධුභාවෙන 'අමතා වාචා නාම' සච්චං; "සච්චං භවෙ සාධුතරං රසාන"'න්ති හි ආලවකසුත්තෙ වුත්තං: "එස ධම්මො සනන්තනො"'ති යා සච්චවාචා නාම, එස පොරාණකො ධම්මො; චරියා: පවෙණි: ඉදමෙව හි පොරාණකානං ආචිණ්ණං. න හි තෙ අලිකං භාසිංසු. තෙනෙවාහ.

"සච්චෙ අත්ථෙ ච ධම්මෙ ච ආහු සන්තො පතිට්ඨිතා"'ති.

තත්ථ සච්චෙ පතිට්ඨිතත්තා එව අත්තනො ච පරෙසං ච අත්ථෙ පතිට්ඨිතා: අත්ථෙ පතිට්ඨිතත්තා එව ච ධම්මෙ පතිට්ඨිතා හොන්ති'ති වෙදිතබ්බා. පදවයං වා සච්චවිසෙසං: සච්චෙ පතිට්ඨිතා කිදිසා? අත්ථෙච ධම්මෙ ච පරෙසං අත්ථතො අනපෙතත්තා අත්ථං අනුපරොධං කරොතී'ති වුත්තං හොති. සන්තිපි ච අනුපරොධකතෙන ධම්මතො අනපෙතත්තා ධම්මිකමෙව අත්ථං සාධෙතී'ති වුත්තං හොති. සච්චවාදී ච නාම අත්තනො ච පරෙසං ච අත්ථාවහො'ති අධිමුත්තකසාමණෙරමහාසුතසීසාමපණ්ඩිතාදයො විය. තත්ථ අධිමුත්තකසාමණෙරවත්ථු පණ්ඩිතසෙවනාදිකාරෙ වුත්තමෙව. මහාසුතසොමපණ්ඩිතවත්ථු අසීතිනිපාතෙ ඔලොකෙතබ්බං.

පුබ්බෙපි කිරෙසා ඉත්ථී නෙව දුනමදූසි, න පුජාභාගා, න ධම්මො සුතො, කෙවලං සච්චමත්තං රක්ඛිත්වා කාලං කත්වා දෙව ලොකෙනිබ්බත්තා. අථායසමා මහාමොග්ගල්ලානො දෙවචාරිකං ගන්ත්වා තස්සා විමානචාරෙ සීතො තං අත්තනො සන්තිකං ආගතං පුච්ඡි මහන්තා තෙ සම්පත්ති, කිං කත්වා අයං ලබ්භා'ති? සා පරිත්තකමෙන ලබ්භන්තා ලජ්ජමානා ආචික්ඛිතුං අනිවත්තන්ති'පි ථෙරෙන පුනපපුන පුට්ඨා නිගුහිතුං අසක්කොන්තී සච්චමත්තං

මියා රඤ්ඤා'නති ආහ. තං සුත්වාථෙරෝ ආගන්ත්වා ජෙතවනෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා සන්තාහු බො භගවා! සච්චකථනමත්තෙන දිබ්බසම්පත්තිං ලභු'නති පුච්ඡි, සත්ථා 'නසමා මං මොග්ගල්ලාන! දූසෙසි? නනු තෙ දෙවධීතාය අයං මග්ගො සාපිතො'නි වත්වා 'සච්චමත්තං කථෙත්වා'පි දෙවලොකං ගච්ඡන්තියෙවා'නි ආහ. ඉදං වත්ථු ධම්මපදස්ස කොධවග්ගෙ "සච්චං භණෙන කුජ්ඣෙය්‍යා"නි ගාථාවණ්ණනායමාගතං. ඉති සුභාසිතභාසනාදිහි චතූහි අඞ්ගෙහි යුත්තා වාචා සුභාසිතා නාම. සා ලොකිය ලොකුත්තර සුඛාවහත්තා මඞ්ගලං. භණෙන වුත්තං සුභාසිතවණ්ණනායං.

"ඉමෙහි බො භික්ඛවෙ! චතූහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතා වාචා සුභාසිතා හොති"නි භගවතෙතා පරෙසං යදග්ගෙන පරිඤ්ඤාදීහි අවයවෙහි නාමලිඞ්ගවිභත්තිකාලකාරකසම්පත්තිහි ච සමන්නාගතං වාචං සුභාසිත'නති පඤ්ඤාපෙන්ති, තං ධම්මතො පරිසෙධෙති, අවයවාදිසම්පන්නාපි හි පෙසුඤ්ඤාදිසමන්නාගතා වාචා දුබ්භාසිතා හොති අත්තනො ච පරෙසං ච අනත්ථාවහත්තා. ඉමෙහි පන චතූහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතා සචෙ'පි මිලක්ඛභාසාපරියාපන්නා ඤවෙදිකා ගීතිභපරියාපන්නා වාචා හොති, තථාපි සුභාසිතා එව ලොකියලොකුත්තරසුඛාවහත්තා. සීහලදීපෙ මග්ගපඤ්ඤ සත්තං රක්ඛන්තියා සිහලවෙවිකාය සිහලභාසෙනෙව ජාතිජරාව්‍යාධිමරණ පටිසංයුත්තං ගීතිභං ගායන්තියා සුත්වා, මග්ගං ගච්ඡන්තා සත්ත මිත්තා විපස්සකා භික්ඛවෙව අරහත්තපප්පත්තා නිදස්සනං. තථා නිසෙසා නාම ආරඩ්ඨවිපස්සකො භික්ඛු පදුමසරසමීපෙන ගච්ඡන්තො පදුමසරෙ පදුමානි භිරක්ඛිත්වා

"පාභතඤ්ඤලෙන භොජනදං සුරියාලොකෙන තපෝයතෙ,
එවං මනුස්සත්තගතා සත්තා ජරාභිවෙගෙන මද්දීයන්ති"නි.

ඉමං ගීතිභං ගායන්තියා ඤවෙවිකාය සුත්වා අරහත්තපප්පත්තො. බුඬන්තරෙ ච අඤ්ඤතරෙ පුරිසෝ සත්තහි පුත්තෙහි සද්ධිං වනං ආගම්ම අඤ්ඤතරාය ඉත්ථියා මුඛලෙන තණ්ඩුලෙ කොට්ටෙන්තියා

"ජරාය මද්දිභං එතං මිලාභත්ථිවම්මනිසදිභං
මරණෙන භිජ්ජති එතං මච්චුස්ස ඝසමාමිසං
කිමීභං ආලයං එතං නානාකුණපපූරිභං
අසුචිස්ස භාජනං එතං භදක්ඛිසමං ඉද"න්ති.

ඉමං ගීතිභං සුත්වා සහ පුත්තෙහි පච්චෙකබොධිං පත්තො. භත්ථ අනච්ඡරියවිපනෙභං යං භගවතා වුත්තවාචං සුත්වා අරහත්තපප්පත්තිං, යම්පන වෙවිකාදිහි වුත්තගීතං සුත්වා අරහත්තපප්පත්තිං, ඒතං අතිමිය අවච්ඡරියං. තං භාදිසස්ස ගීතස්සාපි

සුභාසිතභාවං විඤ්ඤුපෙති'ති අධිප්පායෝ. යස්මා පනෙත්ථ හෙට්ඨා වුත්තනයෙන සද්ධෙය්‍යෙව වාචා, න චෙතනා විරතියෝ, තස්මා අයං වාචා විනයෝ'ති එත්ථ පරියාපන්නා න හොති. අහාරිය චින්ත යස්මිඤ්හි මුසාවාදෘ වෙරමණ්‍යාදයෝ චෙතනාපි විරතියොපි, න සද්ධෙය්‍ය. අයම්පෙත්ථ අත්ථසාළිනියම්පි වුත්තෙන්නා. තස්මා සුභාසිතා වාචා විසුං මඞ්ගලභාවෙන වුත්තා. යම්පනත්ථකථායං යස්මා න අයං විනයපරියාපන්නා; එවං, තස්මා විනයගහණෙන එවං අසංගණ්හිත්වා විනයෝ සඞ්ගහෙතබ්බෝ'ති වුත්තං. තත්ථ විනය පරියාපන්නාති වචනෙ කාරණං ගවෙසිතබ්බං. එවං අසංගණ්හිත්වා එතෙන තස්සා විසුං මඞ්ගලභාවෙන වත්තබ්බභාවදස්සනත්ථි. "විනයෝ සඞ්ගහෙතබ්බෝ"ති යථාවුත්තෙපි දුවිධෙ විනයෝ එව විනයගහණෙන ගහෙතබ්බෝ, න සුභාසිතා වාචා. ඉමිනා තස්සා විනයෙ අපරියාපන්නතම්පි දස්සෙති'ති දට්ඨබ්බං. අට්ඨකථා යනතු අයම්පි උභයලොකහිතසුඛාවහනතො **මඞ්ගල**නති වෙදිතබ්බන්ති, එත්තකමෙව වුත්තං. **සේසමිත්ථං විනිච්ඡයකථා.**

අථවා පරෙසං ධම්මදෙසනා වාචා ඉධ සුභාසිතා වාචා'ති වෙදිතබ්බා. සා හි යථා පතිරූපදෙසෙ වාසෝ ච එවං සප්පුරිසානං උභයලොකහිතසුඛනිබ්බාණාධිගමූපචායතො **මඞ්ගල**නති දුච්චති. බුද්ධවචනං හි ඛෙමභාවෙන සබ්බවාචානං උත්තමත්තා සුභාසිතන්ති වුච්චති. වඞ්ගීසත්ථෙරෝපි ඉමමෙවත්ථං විඤ්ඤුපෙන්නෝ භගවතො සම්මුඛා සුභාසිතසුත්තපරියාපන්නං ඉමං ගාථමාහ.

"යා බුද්ධෙ භාසති වාචං ඛෙමං නිබ්බාණපත්තියා
දුක්ඛස්සන්තකිරියාය සා වෙ වාචානමුත්තමා"ති.

තත්ථ "ඛෙම"නති අභයං; නිරූපද්දවං: කස්මාති? ආහ නිබ්බාණපත්තියාති. යස්මා සා වාචා කිලෙසනිබ්බාණං පාපෙති, වට්ටදුක්ඛස්ස ච අන්තකිරියාය සංවත්තති, තස්මා ඛෙමාති අත්ථෝ. අථවා-බුද්ධෙ යං ඛෙමමාරබ්භ පවත්තාසනතො ඛෙමං වාචං භාසති, කිමත්ථං? නිබ්බාණපත්තියා කිලෙසනිබ්බානුප්පජ්ජනත්ථං, දුක්ඛස්සන්තකිරියාය වට්ටදුක්ඛන්තසඞ්ඛාතං අමතං නිබ්බාණං සච්ඡිකරණත්ථඤ්ච; සා වාචා වෙ එකංසෙනෙව සබ්බත්ථ වාචානං උත්තමා සෙට්ඨා'ති, **නිබ්බාණගාමිනාතාදිසෝ** ... ධම්මචක්ඛුපප්පවත්තනං සුත්වා අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරෙන සද්ධිං අට්ඨාරස බ්‍රහ්මකොටියෝ අමතපානං පිවිංසු. පඤ්චමිදිවසෙ අනත්තලක්ඛණසුත්තං සුත්වා පඤ්චවග්ගියත්ථෙරා අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු. යසකුලපුත්තාදයෝ පඤ්චපඤ්ඤාසපුරිසා සත්ථු දෙසනං සුත්වා අරහත්තෙ

පතිඨහිංසු. සාපපාසිකවත්ථුසණ්ඩ නිංසහදද්වයහිගියා හෝසිමේ එලත්තයෙ, ගයාසීසෙ ආදිත්තපරියායං සුත්වා ජටිලසහස්සං අරහත්තෙ, ලඤ්ඡනෙ බිම්බිසාරපමුඛා එකාදසනහුතා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා සොතාපත්තිඵලෙ, එකනහුතං සරණෙසු පතිඨහි. තිරොකුඩ්ඩාභුමොදනාවසානෙ චතුරාසීතිපාණසහස්සානි අමතපානං පිවිංසු. තථා සුමනමාලාකාරසමාගමෙ ධනපාලකසමාගමෙ දසපාණසහස්සානි අමතපානං පිවිංසු. බදිරඞ්ගාරජාතකසමාගමෙ ජම්බුකාජීවකසමාගමෙ ආනන්දසෙට්ඨිසමාගමෙ චතුරාසීතිපාණසහස්සානි, පාරායනසුත්තස්ස කථිත දිවසෙ චුද්දසපාණකොටියො යමකපාටිහාරියදිවසෙ වීසතිපාණකොටියො තාවතිංසභවනෙ අභිධම්මෙ දෙසිතෙ අසීතිපාණකොටියො දෙවොරොහණෙ තිංසපාණකොටියො සක්කපඤ්හසුත්තෙන අසීතිදෙවතා සහස්සානි අමතපානං පිවිංසු. මඞ්ගලසුත්තෙන මහාසමයසුත්තෙන චූලරාහුලොවාදෙ සම්බ්‍රහ්මජාලෙ අනිඨම

"මිගාසමයසුඛෙන ච අථො මඬ්ගල සුත්තතෙ
සත්විතෙන දාහුලොවාදෙ ධම්මචක්කෙ පරාහවේ
දෙවතාසම්හි නගරේ අපපමෙය්‍යා අනප්පකා
ධම්මාභිසමයොවෙරේ ගණනාතො අසඞ්ඛියෙ"ති.

සුතසෝමජාතකස්ස පඨිතවගෙන පරාභවසුත්තකථාවණ්ණනා.

තසමා යථාවුත්තං ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්තාදිං විසෙසතො සුභාසිතවාචන්ති දට්ඨබ්බතෙති. **දුතියොභාගො.**

සුභාසිතවාචාකථා.

එවංවිධාය ගාථාය බාහුසච්චං, සිප්පං, සුසික්ඛිතො විනයො, සුභාසිතා වාචා'ති, මඬ්ගලවත්තුකකං වුත්තං. ඉදම්පි **පඤ්ඤා** මිකතනති.

තිරියගාථායත්ථවණ්ණනා.

චතුස්සච්චාථෙෂ:—**"මාතාපිතු උපට්ඨාන"**නති මාතාපිතූනං උපට්ඨහනං; **"පුත්තදාරස්ස"**ති සමපදතෙ චතුත්ථි, සාමිනි ඡට්ඨිපි වදන්ති, යථා "පුබෙබ සුචිණ්ණානිසඤ්ඤා තං පච්ච මෙකඛකී"ති එත්ථ "ත"නති 'තානී'ති බහුවනෙ එකවචනවසෙ නතෙථා ගහිතො, එවමිහාපි පුත්තදාරානන්‍යතෙථා ගහෙ නඛෙබා'ති දසෙසතුං පුත්තානඤ්ච දාරානඤ්චා'ති අඤ්ඤථායං වුත්තං. **"සංගහොා"**නි සංගණ්හනං; **"අනාකුලා"**ති ආකුලභාව විරහිතා; **"කම්මමනා"**ති කම්මානෙව; "එත"නති යං ච මාතා පිතූපට්ඨානං, යො ච පුත්තදාරස්ස සඞ්ගහො, යෙ ච අනාකුලා කම්මන්තා, ඉදං උපට්ඨානාදි තිවිධකම්මං **උත්තමංමඟලන්**ති ගණ්හාති දෙවතෙ'ති අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. අයං තත්ථ විත්ථාරො. මාතා නාම ජනිකා: පිතා නාම ජනකො: තෙසු මාතාව දුක්කරකාරිකා: හසමා සකල ජම්බුදීපරාජූනං මාතු දුක්කර කාරිකභාවං පකාසෙනෙන සොතාපන්නභාවයෙන නාපස හූතෙන භගවතා **සන්තතිනිපාතෙ සොණනඳජාතකෙ** ඉමා ගාථා අභාසිතා.

"ආකඞ්ඛමානා පුත්තඵලං දෙවතාය නමස්සති,
නක්ඛත්තානි ච පුච්ඡති උතුසංවච්ඡරානි ච.
තස්සා උතුසි නක්ඛාතාය හොති ගබ්භස්සවක්කමො,
තෙන දොහළිනී හොති සුභද්‍ද තෙන වුච්චති.
සංවච්ඡරං වා උණං වා පරිහරිත්වා විජායති,
තෙන සා ජනයන්තී'ති ජනෙන්තී තෙන වුච්චති.
ථනඤ්චීරෙන ගීතෙන අඞ්ගපාපුරණෙන ච,
රොදන්තං පුත්තං පොසෙති පොසෙන්තී තෙන වුච්චති.

තදහා විහාතපෙ සෝරෙ මම්ං සත්වා උදික්ඛති,
දූරතා අපපජානන්තං හොසෙත්‍ති හෙන වුච්චති.

යං ච මාතු ධනං හොති යංච හොති පිතු ධනං,
උභයමෙපතස්ස ගොපෙති අපි පුත්තස්ස නො සියා.

එවං පුත්ත! අදුං පුත්ත! ඉති මාතා විහඤ්ඤති,
පමත්තං පරදූරෙසු නිසිථෙ පත්තයොබ්බනං,
සායං පුත්තං අනායන්තං ඉති මාතා විහඤ්ඤති"ති.

තත්‍ථ "පුත්තඵල"න්‍ති පුත්තසඞ්ඛාතං ඵලං; "දෙවතාය නමස්ස නී"ති පුත්තො මෙ උපපජ්ජතූ'ති දෙවතාය නමක්කාරං කරොති; ආයාචති: "නක්ඛත්තානි ච පුච්ඡති"ති කතරෙන නක්ඛත්තෙන ජාතො පුත්තො දීඝායුකො හොති, කතරෙන අපපායුකොති, එවං නක්ඛත්තානි පුච්ඡති; "උතුසංවච්ඡරානි චා"ති ඡන්නං උතූනං කතරස්මිං උතුම්හි කතරස්මිං ච වස්සෙ ජාතො දීඝායුකො, කත රස්මිං අපපායුකොති, එවං උතුසංවච්ඡරානි ච පුච්ඡති. "උතුසී නහානායා"ති පුථෙථ උපපන්නෙ නහානාය; "ගබ්භස්සා"ති ගබ්භෙ නිබ්බත්තන සත්තස්ස; "අවක්කමෝ"ති ඔක්කන්තී; නිබ්බත්ති හොති: කුච්ඡිම්හි ගබ්භො පතිට්ඨාති'ති අත්ථො. ඉධ "නිඝණං ඛො පන නික්ඛවෙ! සන්නිපාතා ගබ්භස්සාවක්කන්තී"ති මහාතණ්හා සඞ්ඛයසුත්තෙන වුත්තනයෙනෙවෙථ වෙදිතබ්බා. "හෙනා"ති හෙන ගබ්භන සා දෙහළිනී හොති; "තෙනා"ති තදුභයා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්තසත්තෙන සිනෙහො උපපජ්ජති, තෙන කාර ණෙන සුහදා'ති වුච්චති; "හෙනා"ති තෙන කාරණෙන සා 'ජත යතී'ති ච 'ජනෙත්‍රී'ති ච වුච්චති; "එතක්ඛිරෙනාභිහෙනා"ති එතෙඤ්ඤසඞ්ඛාතෙන ඛීරෙන ච නිහෙන ච; "අඞ්ගපාපුරණෙනා"ති එතෙහතෙ නිපජ්ජාපෙත්වා සරීරසම්ඵස්සං එරයෙන්‍තී අඞ්ග සඞ්ගාතෙන පාපුරණෙන ච; "පොසෙති"ති සණ්ඨපෙන්‍තී එසෙසති; (1) "මම්ං සන්ථානා"ති අහ ඉති පුත්තස්ස මේ උපරි වාතො පහරති ආතපො එරති'ති එවං මම්ංභාරං කත්වා සිතිඛෙන හදයෙන උදික්ඛති; "උභයමෙපතස්සා"ති උභයම්පි තං ධනං එතස්ස පුත්තස්ස අත්‍ථාය අඤ්ඤසං අදත්වා සාර ගබ්භාදිසු මාතා ගොපෙති; "එවං පුත්ත! අදුං පුත්තා!"ති අඤ්ඤාල පුත්ත එවං රාජකුලාදිසු අපපමත්තෙනා හොහි'ති ච අදුඛ කම්මං කරොති'ති සික්ඛාපෙති; ඉති මාතා විහඤ්ඤතී නිලමති; පුත්තෙ පත්තයොබ්බනෙ තං පුත්තං නිසිථෙ පරදූරෙසු පමත්තං සායං

(1) හසෙති. කත්.

අනාගවිජ්ජනතං සුත්වා අයඤ්ඤුණෙණාති නෙත්තෙනාති මිගඤ්ච ඔලෝකෙත්වා චිත්තං උප්පාදෙසුන්ති; උභොවේ තෙ බ්‍රහ්මා පුබ්බදෙවා පුබ්බාචරියා ආහුනෙය්‍යානි ච. වුච්චන්ති: යථාහි මහාබ්‍රහ්මනො චතසෝ භාවනා අවිජහිතා හොන්ති, තථා මාතාපිතූනං පුත්තෙසු චතසෝ භාවනා අවිජහිතා හොන්ති. තථා මාතා කුච්ඡිගතසමයෙපි පුත්තං සුත්වා පුත්තකං අරොගං පසවිස්සාමා'ති තෙසං මෙත්තං චිත්තං උප්පජ්ජති. යදා පනෙස මත්තෙ වුත්තානසෙය්‍යකො උණ්හාදිභි දණ්ඩො දුක්ඛසෙය්‍යාය වා පීළිතො රොදති, තදස්ස සද්දං සුත්වා තෙසං කාරුඤ්ඤං උප්පජ්ජති. ආධාවිත්වා විධාවිත්වා කීළනකාලෙ පන ලොහනිය වයසම්පි වා සීතකාලෙ පුත්තං ඔලොකෙත්වා තෙසං චිත්තං මුදුකං හොති ආමොදිතපමොදිතං, තදා තෙසං මුදිතා ලබ්භති. යදා පනෙස දූරහරණං කත්වා විසුං ගෙහං අජ්ඣාවසති, තදා තෙසං සකෙකානිදානි නො පුත්තකො අත්තනො ධම්මතාය යාපෙතූනි මජ්ඣත්තතා උප්පජ්ජති. තදා තෙසං උපෙක්ඛා ලබ්භති. එවං තෙසං පුබ්බෙපි යථාකාලං චතුබ්බිධස්සාපි බ්‍රහ්මවිහාරස්ස ලබ්භනතො. බ්‍රහ්මසදිසවුත්තිතාය තෙ බ්‍රහ්මා'ති වුච්චන්ති. යථා පන බ්‍රාහ්මණාසවිසඞ්ඛාතා විසුඞ්ගතා දෙවා බාලජනෙහි කතං අපරාධං අගණෙත්වා එකන්තෙනෙව තෙසං අත්ථාවහානි අත්ථුප්පත්තිඤ්ච ආසඞ්කන්තාව හිතසුඛාය පටිපජ්ජන්ති, දක්ඛිණෙය්‍යතාය ච තෙසං කාරානං මහප්ඵලානිසංසතං වදන්ති, තථා තෙපි පුත්තානං අපරාධං අගණෙත්වා එකන්තෙනෙව තෙසං හිතසුඛාය පටිපජ්ජනතා දක්ඛිණෙය්‍යා හුත්වා තෙසං අත්තනි කතකාරානං මහප්ඵලානිසංසතං වදන්ති තස්මා තෙ දෙවසදිසවුත්තිතාය දෙවා නාම. යස්මා ච පුත්තා තෙසං වසෙන පඨමං අඤ්ඤෙ දෙවේ ජානිත්වා පරිපජ්ජනතා පරිපත්තිඵලං අධිගච්ඡන්ති, තස්මා අඤ්ඤෙ සම්මුති උපපත්ති විසුඞ්දෙවා 'පච්ඡාදෙවා' නාම. මාතාපිතරො පන අඤ්ඤෙහි දෙවෙහි පඨමං තෙසං උපකාරවන්තතාය 'පුබ්බ දෙවා ති වුච්චන්ති. යස්මා පන තෙ ජාතකාලතො පභුතිය එවං නිසිද එවං නිපජ්ජා'ති ච අයං තෙ භාතා'ති වත්තබ්බා'ති ච ආදිනා ගාහාපෙන්ති සික්ඛාපෙන්ති, අථාපරභාගෙ අඤ්ඤෙ ආචරියා හත්ථිසිප්පාදීනි සික්ඛාපෙන්ති, අඤ්ඤෙ සරණසීලානි දෙන්ති අඤ්ඤෙ පබ්බාජෙන්ති අඤ්ඤෙ බුද්ධවචනං උග්ගණ්හාපෙන්ති අඤ්ඤෙ උපසම්පාදෙන්ති අඤ්ඤෙ මග්ගඵලං පාපෙන්ති ඉති සබ්බෙ පෙතෙ පච්ඡාචරියා නාම. මාතාපිතරො පන සබ්බපඨමං ආචරියභාවතො 'පුබ්බාචරියා'ති වුච්චන්ති. යස්මා පන තෙ පුත්තානං ආහුනං පාහුනං අන්නපානාදිං ආහරන්ති අනුච්ඡවිකා නං පටිග්ගහෙතුං, තස්මා තෙ 'ආහුනෙය්‍යා'ති වුච්චන්ති. තෙන වුත්තං,

නියවනුඝාඝුනතාරෙසු සඞ්ගහමසුතෙතං

"බ්‍රහ්මා'ති නික්ඛවේ! මාතා පිතූනමෙතං අධිවචනං පුබ්බ දෙවා'ති 'පුබ්බාචරියා'ති...පෙ...ආහුනෙය්‍යා'ති නික්ඛවෙ... පෙ...අධිවචනං තං කිස්සහෙතු? බහූපකාරා නික්ඛවේ! මාතා පිතරෝ පුත්තානං ආපාදිකා පොසකා ඉමස්ස ලොකස්ස දස්සෙතාරෝ'ති

බ්‍රහ්මානි මාතාපිතරෝ පුබ්බාචරියාති වුච්චරෙ
ආහුනෙය්‍යාව පුත්තානං පජාය අනුකම්පකා'ති.

තත්‍ථ "ආහුනෙය්‍යා"ති ආනෙත්වා හුනිතබ්බං දූරතෝ'පි ආහරිත්වා ඵලවිසෙසං ආකඞ්ඛන්තෙන ගුණවන්තෙසු දාතබ්බන්ති= ආහුනං; අග්ගපානාදිං තං උපකාරකෙඛත්තතාය අරහන්තී'ති= ආහුනෙය්‍යා: ඉදානි තෙසං බ්‍රහ්මාදිභාවෙන කාරණං දස්සෙතුං 'තං කිස්සහෙතු'ති ආදිවුත්තං. තත්‍ථ "තං කිස්සහෙතු"ති තං මාතාපිතූනං බ්‍රහ්මාදි අධිවචනං කෙන කාරණෙන; "බහූපකාරා"ති බහූපකාරා; කාරසද්දෙ හෙත්‍ථ උපසද්දෙන විත්‍ථාපි ච උපකාරත්තං වදති. තෙසං බහූපකාරභං නානාකාරතො දස්සෙතුං ආපාදිකා'ත්‍යාදි වුත්තං.

තත්‍ථ "ආපාදිකා"ති ජීවිතස්ස ආපාදිකා පාලිකා; පුත්තා නඤ්හි ජීවිතං නෙහි ආපාදිතං පාලිතං ඝට්ටිතං අනුපබන්ධෙන පවත්තිතං...

දුකනුත්තරවණ්ණනායනතු:—"ආපාදිකා"ති වඩ්ඪිකා; අනුපාලකා: පුත්තා හි මාතාපිතූහි වඩ්ඪිතාවෙව අනුපාලිතාචා'ති වුත්තං. "පොසකා"ති හත්‍ථපාදෙ වඩ්ඪෙත්වා හදයලොහිතං පායෙත්වා පොසකා; පුත්තා හි මාතාපිතූහි ථූටයා භතා: අන්න පානාදිහි පටිජග්ගිතා: ... දුකනුත්තරටීකායං—"හදයලොහිත"නති ඛීරං; ලොහිතඤ්හි ඛීරභාවෙන පරිනාමං ඉච්ඡතී'ති වුත්තං. "දස්සෙතාරෝ"ති සචෙ හි මාතාපිතරෝ ජාතදිවසෙයෙව පුත්තං පාදෙසු ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ වා නදියං වා පපාතෙ වා ඛිපෙය්‍යුං, න හෙ ඉධ ලොකෙ ඉට්ඨානිට්ඨාරම්මණං පස්සෙය්‍යුං, එවං අඤ්ඤා පොසිතත්තා තෙසං ඉට්ඨානිට්ඨාරම්මණදස්සනං මාතාපිතරෝ නිස්සාය ජාතන්ති=තෙ ඉමස්සලොකස්ස දස්සෙතාරෝ නාම; "පජාය අනුකම්පකා"ති අත්තනො පුත්තානං අනුග්ගාහකා; තෙහි පරෙසං පාණං ජීවිතම්පි අත්තනො සන්තකං යං කිඤ්චි චජිත්වාපි අත්තනො පජං පටිජග්ගන්ති ගොපායන්ති තෙනෙතං වුත්තං. අයං ච ගාථා සොනනන්දජාතකෙපි ආගතා...ඉති තෙසං බහුකාරත්තං බ්‍රහ්මාදිභාවස්ස කාරණං දස්සිතං, යෙන පුත්තෙනා

තෙසං ලොකිමෙන උපකාරෙන කෙනචි පරියායෙන පටිකාතුං න සක්කොති යෙව. යදි හි පුත්තො තෙසං පටිකරිස්සාමීති දක්ඛිණෙ අංසකූටෙ මාතරං, වාමෙ පිතරං, ඨපෙත්වා සත්තහි පරිහරිත්වා තෙසං තත්තෙව සීතානං උච්ඡාදනාදිනා උපට්ඨානං කරෙය්‍ය, තෙ චස්ස අංසකූටෙසු නිසින්නාව මූත්‍රපරිසං ජහෙය්‍යුං, එවං සො වස්සසතං කරොන්තොපි නත්ථෙව තෙසං පටිකාතුං සක්කොති. අථාපි චක්කවත්තිරජ්ජෙ පිතරං චක්ක වත්තිරජ්ජෙසු අභිසමෙඩ්ඪෙත්වා මාතරං ඨපෙය්‍ය එවම්පි නත්ථෙව සක්කොති, යො පන අස්සද්ධියාදීහි සම්පන්නෙ මාතාපිතරෙ සද්ධා සම්පදාදිසු ඨපෙති සො එත්තාවතා පටිකාතුං සක්කොති, තෙන වුත්තං **දුකනිපාතඅට්ඨකථාය මාතාපිතුගුණසුත්තෙ** "විත්තාහං භික්ඛවෙ! න සුපපතිකාරං වදාමි, මාතුච්ච, පිතුච්ච, එකෙන භික්ඛවෙ! අංසෙන මාතරං පරිහරෙය්‍ය, එකෙන අංසෙන පිතරං පරිහරෙය්‍ය, වස්සසතායුකො වස්සසතජීවි. සො ච තෙසං උච්ඡාදනපරිමද්දනන්හාපනසම්බාහනෙන, තෙපි තත්ථෙව මුත්ත කරිසං චජෙය්‍යුං, නත්ථෙව භික්ඛවෙ! මාතාපිතූනං කතං වා හොති පතිකතං වා, ඉමිස්සාව භික්ඛවෙ! මහාපඨවියා පහූතසත්ත රත්නාය මාතාපිතරො ඉස්සරියාධිපච්චෙ රජ්ජෙ පතිට්ඨාපෙය්‍ය, නත්ථෙව භික්ඛවෙ! මාතාපිතූනං කතං වා හොති පතිකතං වා. තං කිස්සහෙතු? බහූපකාරා භික්ඛවෙ! මාතාපිතරො පුත්තානං ආපාදකා පොසකා ඉමස්ස ලොකස්ස දස්සෙතාරො, යො ච ඛො භික්ඛවෙ! මාතාපිතරෙ අස්සද්ධෙ සද්ධාසම්පදාය සමාදපෙති නිවෙසෙති පතිට්ඨාපෙති, දුස්සීලෙ සීලසම්පදාය, මච්ඡරී චාගසම්පදාය, දුප්පඤ්ඤෙ පඤ්ඤාසම්පදාය සමාදපෙති නිවෙසෙති පතිට්ඨාපෙති. එත්තාවතා ඛො භික්ඛවෙ! මාතාපිතූනං කතඤ්ච හොති පටිකතඤ්ච අතිකතඤ්චා"ති.

තත්ථ "මාතුච්චපිතුච්චා"ති ජනකමාතු ච ජනකපිතු ච; "පරිහරෙය්‍යා"ති දක්ඛිණෙ අංසකූටෙ මාතරං ඨපෙත්වා පරිහරිත්වා පටිජග්ගෙය්‍ය ... **දුකනිපාතටීකායං**:—මාතාපිතූනන්ති මාතාච බහුකාරතරා'ති තස්සායෙව පධානභාවෙන පටිකාතබ්බභාවා දක්ඛිණංසකූටං වදන්තී'ති වුත්තං. "අංසෙනා'ති වාමෙ අංසකූටෙ පිතරං ඨපෙත්වා පරිහරෙය්‍ය; "වස්සසතායුකො"ති වස්සසතා පරිමාණායුකො; වස්සසතායුකාලෙ ජාතොති අත්ථො. "වස්සසත ජීවී"ති සකලවස්සසතං ජීවනෙනා; "සො ච තෙස"නති සො ච පුත්තො තෙසං මාතාපිතූනං අත්තනො අංසකූටෙසු සීතානං යෙව උච්ඡාදන ... පෙ ... සම්බාහනෙන උපට්ඨානං කරෙය්‍ය;

"නෙ ච භන්තේවා"ති නෙ ච මාතාපිතරෝ තෙසෙවස්ස අංස කූටෙසු නිසිත්තාව මුත්තහරිසං වජ්ජයුං; "ඉස්සරාධිපච්චෙව ජ්පේ"තිවඤ්ඤාවත්තිරජ්පේ; "සමාදපෙති"නි ගණ්හාපෙති; ඉමස්මිං සුත්තෙ සඩ්ඪසිලෙචාගපඤ්ඤාලොකියලොකුත්තරමිස්සකා කථිතා. ධනඤ්ජානිසාරිපුත්තත්තෙරසදිසොව නිසඩ්ඪ තෙසු පතිඨාපෙති නාමාති වෙදිතබ්බොති නඩ්ඪණ්ණනායං. උපඨානං නාම ඤාණකාරෙන චෙව නමක්කාරෙන ච උපඨහනං, තෙන වුත්තං **සඩ්ගහවත්ථුසුත්තෙත, සොතාපන්නඞ්ගෙ** ච,

> හසමා හි තෙ නමස්සෙයය සක්කරෙය්‍යාථ පණ්ඩිතො,
> අන්නෙන අථ පානෙන වත්ථෙන සයනෙන ච,
> උච්ඡාදනෙ නහාපනෙ පාදානං ධොවනෙන චා"ති.

තත්ථ "නමස්සෙය්‍යා"ති නමො කරෙය්‍ය; සායං පාතං උපඨානං ගන්ත්වා 'ඉදං මයාහං උත්තමං පූජාසක්කාරං කරොමී'තිනි නමක්කාරං කරෙය්‍යා'ති අත්ථො. "සක්කරෙය්‍යා"ති සක්කාරෙන පනිමාතෙය්‍ය; ඉදානි තං සක්කාරං දස්සෙතුං "අන්නෙනා"ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ "අන්නෙනා"ති යාගුභත්තඛාදනියෙන; "පානෙනා"ති අට්ඨවිධපානෙන; "වත්ථෙනා"ති නිවාසනපාරුපනවත්ථෙන; "සයනෙනා"ති මච්ඡියානුප්පදානෙන; "උච්ඡාදනෙනා"ති දුග්ගන්ධං පටිච්ඡාදෙත්වා සුගන්ධසරණුච්ඡාදනෙන; විසුද්ධිමග්ගටීකායං පනතු:—උච්ඡාදනං=උබ්බට්ටනන්ති වුත්තං. "නහාපනෙනා"ති සීතෙ උණ්හොදකෙන උණ්හෙ සීතොදකෙන ගන්ධානි පරිසිඤ්චිත්වා නහාපනෙන; "පාදානං ධොවනෙනා"ති සීතුණ්හොදකෙහි පාද ධොවනෙන චෙව මෙලම්බනෙන ච; ච සද්දෙන ඉධ අවුත්තානි පරිමද්දනසම්බාහනානි සඞ්ගණ්හාති: තෙන **මාතාපිතූ භූතසුත්තවණ්ණනායං** පරිස්සයවිනොදනත්ථං හත්ථපරිමද්දනෙන පාදාදීනං ආබඤ්ඣනපරිබඤ්ඣනසඞ්ඛාතෙන සම්බාහනෙන උපඨානං කරෙය්‍යා'ති වුත්තං. විසුද්ධිමග්ගමහාටීකායනතු සම්බාහනං=පරිමද්දන'න්ති වුත්තං. තත්ථ ගිහිනා නමක්කාරෙනපි මාතාපිතරෝ උපඨාතබ්බා පබ්බජිතෙන සක්කාරෙනෙව. නිසඩ්ඪනාපි හි මාතාපිතරෝ උපඨාතබ්බාව, තතෙත්ථ දෙසො=තෙන **නත්ථි මාතාපිතූසු ගෙසජ්ජකරණවණ්ණනායං**:—සචෙ පන මාතරං විහාරං ආනෙත්වා පරිජඝන්ති, සබ්බං පරිභණ්ඩං අනාමසිතෙන කාතබ්බං. ඛාදනියං භොජනීයං සහත්ථා දාතබ්බං. විහා පන යථා සාමණෙරා, එවං සහත්ථෙන නහාපනසම්බාහනාදීනි කත්වා උපඨාතබ්බා'ති වුත්තං. එත්ථෙව අයං මෙ මාතාති ගෙහ සිතපෙමෙන ආමිසභොජි දුස්සාවමෙවානි දස්සෙතුං අනාමිසපෙතනානි වුත්තානි. එතෙන **මාතාපිතූසඞ්ගහවණ්ණනායං**

සචෙ නදීසොතෙන වුය්හමානං මාතරං පස්සති, නෙව හත්ථෙන පරාමසිතබ්බා. නාවා වා ඵලකං වා කදලිකඛණ්ඩො වා දුරුකකඛණ්ඩො වා පුරතො ඨපෙතබ්බා. තස්මිං අසති කාසා වම්පි. එත්ථ ගණ්හාහී'ති පන න වත්තබ්බා. ගහිතෙ පරික්ඛාරං කඩ්ඪාමී'ති කඩ්ඪනෙනෙන ගන්තබ්බං. සචෙ භායති, පුරතො පුරතො ගන්ත්වා මා භායී'ති සමස්සාසෙතබ්බා. සචෙ1. මීයමානා දුත්තාසස සහසා ඛණ්ඩෙ වා අභිරුහති, හත්ථෙ වා ගණ්හාති, න අපෙහි මඝලලිකෙ'ත්ථ නිබ්බිනිතබ්බා. ඵලං පාපෙතබ්බා. සචෙ කද්දමෙ ලග්ගායපි කූපෙ පතිතායපි එසෙව නයො. තත්‍රාපි යොත්තං වා වත්ථං වා පක්ඛිපිත්වා හත්ථෙන ගහිතභාවං ඤත්වා උබ්භරිතබ්බා. නත්වෙව ආමසිතබ්බා'ති අඨකථාසු වුත්තෙනාපි තෙසං හෙසජ්ජං කරොනෙනා'පි වෙජ්ජකම්මං න හොති. අනාමට්ඨපිණ්ඩදානෙ'පි සඤ්ඤාදෙය්‍ය විනිපාතනං න හොතීත්‍යාදිනා තෙන හෙසජ්ජකරණවත්ථුවණ්ණනායං වුත්තං. සචෙ මාතාපිතරො ඉස්සරා හොන්ති න පච්චාසිංසන්ති, අකාතුං වට්ටති. සචෙ පන රජ්ජෙපි පතිට්ඨිතා පච්චාසිංසන්ති, අකාතුං න වට්ටති. අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතො මාතාපිතූනං දාතබ්බා. සචෙ,පි කහාපණසතකො හොති සඤ්ඤාදෙය්‍ය විනිපාතනං නත්ථී'ති. "අකාතුං නවට්ටතී"ති, එත්ථ දුක්කටන්ති වදන්ති. ආයුත්තතාවසෙනෙව පනෙත්ථ අකරණපටික්ඛෙපො වුත්තො, න ආපත්තිවසෙනා,ති ගහෙතබ්බන්ති විමතිවිනොදනියං "අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතො"ති අපබ්බජිතස්ස හත්ථතො ලද්ධො අත්තනා අසෙඛසුඛන වා අගහිතඅගෙහා පිණ්ඩපාතො'ති සාරත්ථදීපනියං

"තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුනො බහුං චීවරං උප්පන්නං හොති. සො ච තං මාතාපිතූනං දාතුකාමො හොති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං. මාතාපිතූනං ඛො භික්ඛවෙ! දදමානෙ කිං වදෙය්‍යාමි, අනුජානාමි භික්ඛවෙ! මාතාපිතූනං දාතුං න ච භික්ඛවෙ! සඤ්ඤාදෙය්‍යං විනිපාතෙතබ්බං. යො විනිපාතෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා'' ති. චීවරක්ඛන්ධකෙපාළි,

"න ච භික්ඛවෙ! සඤ්ඤාදෙය්‍ය"න්ති එත්ථ සෙසඤාතීනං දෙනෙනා විනිපාතෙනියෙව. මාතාපිතරො පන සචෙ'පි රජ්ජෙ පතිට්ඨිතා පත්ථෙන්ති, දාතබ්බන්ති. තබ්බණ්ණනා...මාතා

1. වුය්හමානා කත්ථචි.

පිතූනඤ්ච අත්තනෝ සන්තකං ඵලම්පි පුප්ඵම්පි දෙන්තෙන හරිතඤ්පි හරාපෙන්තෙන පන්නෙඤ්ඤාසාපෙන්තෙන්පි දාතුං වට්ටති. සෙසඤාතකානං පකෙඤ්ඤාසාපෙන්තෙව. තත්ථ පුප්ඵං දෙන්තෙන වත්ථු සහඅ පූජනත්ථමෙව දාතුං වට්ටති. මණ්ඩනත්ථාය වා සිවලිඞ්ගාදි පූජනත්ථාය වා සඤ්ඤවිපි දාතුං න වට්ටති'ති **කුලදූසකවණ්ණ නානෙසෝ**...ඉමං විත්ථාරිණිඤ්ච ජීවිස්සන්තීති මාතාපිතූනං දාතුං වට්ටති. සෙසඤාතිතං පන තාවකාලිකමෙව දාතුං වට්ටතී'ති. **විමතිවිනොදනි**...

තසමා භික්ඛූනා'පි යථාවුත්තනයෙන තෙ උපට්ඨාතබ්බා ව...පාළියම්පි "මාතාපිතූඋපට්ඨාන"න්ති අවිසෙසෙන වුත්තං. යම්පනට්ඨකථාවරියෙහි යාව ගිහිභාවං න විජහන්ති, තාව මාතාපිතූඋපට්ඨානෙන පොරාණං ඉණමූලං විසොධයමානාපි පරියොසානෙ ගිහිවසෙන උපට්ඨානං වුත්තං. තං මාතාපිතූ උපට්ඨානං නාම 'ගිහිවත්ත'න්ති දසෙතුං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං, න පබ්බජිතෙන උපට්ඨානං න කාතබ්බන්ති දසෙතුං. අපි ච 'පබ්බජිතෙනත්ත නාම අණෙන භවිතබ්බන්ති'පි දසෙතුං වුත්තමෙතන්ති. තසමා යෙන කෙනචි මාතාපිතරෝ උපට්ඨා තබ්බාව...

මාතාපිතූසු විපරිපජ්ජනෙතා හි දුක්ඛං පපෙපාති. මිත්ත විඳකාදයෝ චෙත්ථ නිදස්සනං,

කස්සපබුද්ධකාලෙ කිර බාරාණසියං අසීතිකොටිවිභවස්ස සෙට්ඨිපුත්තෙතා මිත්තවින්දකෝ නාම අහොසි දුස්සීලෝ අස්ස ඩෝ. මාතාපිතරෝ පනස්ස සොතාපන්නා. සෝ අපරභාගෙ පිතරි කාලකතෙ 'අම්ම! නාවාය වොහාරං කරිස්සාමී'ති ආහ. 'තාත! එවං එකපුත්තකෝ ඉමස්මිං සරෙ ධනමපි බහූ, සම්මුඤ්ඤ, අනෙකාදීනවෝ, මාගමී'ති. සෝ 'ගච්ඡඤ්ඤේව න සක්කා මං නිවාරෙතූ'න්ති වත්වා මාතරා හත්ථෙ ගහිතෝ'පි ගත්ථං විස්ස ජ්ජිත්වා මාතරං පහරිත්වා පාතෙත්වා අන්තරං කත්වා නාවාය සමුද්දං පක්ඛන්දි. නාවා සත්තමෙ දිවසෙ මිත්තවින්දකං නිස්සාය නිච්චලා අට්ඨාසි. 'එත්ථ කාලකණ්ණි භවිස්සති'ති සලාකානි විවා රයමානා තස්සෙව හත්ථෙ නික්ඛිත්තුං පත්වි. අථ මනුස්සා තං සමුද්දපිට්ඨෙ ඛිපිංසු. සෝ උළුමෙපත්ත ගච්ඡන්තෙතා අනුපුබ්බෙන එකං දීපකං පත්වා තස්මිං එකං චතුමාරං නගරං අද්දස. උස්සදනිරයා කිරෙස, බහූනතං නෙරයිකසත්තානං කම්මකාර

(1) උරවඤ්ඤකං කත්ථචි.

ණානුභවනට්ඨානං. මිත්තවින්දකස්ස පනෙතං අලඞ්කතපටියත්තා නගරං විය උපට්ඨාසි. මාතුපහාරකම්මබලෙන සෝ ඉමස්මිං නගරෙ රාජා භවිස්ස'න්ති පවිසිත්වා එකං සිරසා උක්ඛිත්තඛුරවක්කං පරිදෙවන්තං තෙරසිකසත්තං අද්දස. අථස්ස සීසෙ ඛුරවක්කං මිත්තවින්දකස්ස පදුමං විය ඵුල්ලා උපට්ඨාසි. උරෙ පවඩ්ඪිකබන්ධනං උරච්ඡදපසාධනං විය, සරීරතො පග්ඝරන්තලොහිතං චන්දනවිලෙපනං විය, පරිදෙවසද්දෙ, ගීතසද්දෙ, විය, උපට්ඨාසි. සෝ තං උපගන්ත්වා 'හො! පුරිස! චිරං තයා පදුමං ධාරිතං, දෙහි මෙත'න්ති ආහ. 'සම්ම! න ඉදං පදුමං (1) ඛුරවක්කමෙත'න්ති 'මයාහමදුතුකාමතාසෙවං වදති'ති තෙරසිකො 'මයාහං කම්මං ඛිණං භවිස්සති ඉමිනාපි මයා විය මාතරං පහරිත්වා ආගතෙන භවිතබ්බං, තස්මා දස්සාමිස්ස ඛුරවක්ක'න්ති චින්තෙත්වා 'එහි හො! ගණ්හිමං පදුම'න්ති වත්වා තං තස්ස සීසෙ ඛිපි. තං තස්ස මත්ථකං පිංසමානං විය භමති. තස්මිං ඛණෙ මිත්තවින්දකො තස්ස ඛුරවක්කභාවං ඤත්වා තස්ස 'ඛුරවක්කං ගණ්හා'ති වෙදනාපත්තෙතා පරිදෙවි. ඉතරො අත්තරධායි. මිත්තවින්දකො පන මාතු පහාරදානකුසලනිස්සන්දෙන තත්ථ චිරං දුක්ඛං අනුභවිත්වා කම්මවිපාකෙ ඛීණෙ ඛුරවක්කං පහාය යථාකම්මං ගතො'ති.....

දසකනිපාතෙ මතුවාරජාතකවණ්ණනායං මිත්තවින්දකවත්ථු

අතීතෙ බාරාණසියං එකො පුරිසො භරියාය වචනං ගහෙත්වා අත්තනො මාතාපිතරෝ මාරෙතුකාමො තෙ යාතසෙත නෙන්නා අටවිමජ්ඣපත්තකාලෙ 'ඉධ චොරා වසන්ති ඔතරිත්වා ගමිස්සාමී'ති පිතුහත්ථෙ රසමියො ඨපෙත්වා ඔතරිත්වා ගච්ඡන්තා චොරානං උපට්ඨිතාකාරං කත්වා මාතාපිතරෝ පොථෙසි. තෙ චක්ඛුදුබ්බලතාය රූපදස්සනරහිතා පුත්තං අසඤ්ජානන්තා'තාත අම්හෙ තාම චොරා තො මාරෙන්ති, තං පටිඤ්ඤම්,හි තස්සෙ වත්ථාය පරිදෙවිංසු. සෝ 'ඉමෙ මයා පොථියමානා මක්කෙඤ්ඤ වත්ථාය පරිදෙවන්ති අයුත්තං මෙ කතන්ති චින්තෙත්වා තෙ අස්සාසෙත්වා හත්ථපාදෙ සම්බාහිත්වා අම්ම! තාත! චොරා පලාතාති වත්වා අත්තනො ගෙහමෙව ආනෙසි. සෝ තෙන කම්මෙන දීඝරත්තං නිරයෙ පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන අත්තභාවසතෙ කොටෙත්වා සංචුණ්ණිතො මරණං පත්වා පච්ඡිමත්තභාවෙ මහාමොග්ගල්ලානත්තෙරං හන්ත්වා තස්සෙව කම්මස්ස නිස්සන්දෙන චොරෙහි පහරිතො පරිත්තබ්භාඋරවක්කං කත්වා විජ්ඣි.....

සරභඞ්ගජාතකවණ්ණනායං
මහාමොග්ගල්ලානවත්ථු.

තෙසු යථාවුත්තපාරිචරියාය සම්මාපටිපජ්ජනතෝ පන සා පාරිචරියා උභයලොකහිතසුඛාවහා හොති. තෙන වුත්තං **සබ්බහම්මසුත්තෙන සොතානන්දජාතකෙ** ච.

"තාය නං පරිචරියාය මාතාපිතූසු පණ්ඩිතා,
ඉධවෙව නං පසංසන්ති පෙච්චසග්ගෙ පමොදතී"ති.

තත්ථ "තායත"නන්ති එත්ථ 'න'න්ති නිපාතමත්තං'නන්ති **කඞ්ඛාවිතරණියං** වුත්තං. තාය මාතාපිතූසු පාරිචරියාය; පාරිචරියකාරණා'ති අත්ථො. "නං පසංසන්ති"ති අයං පුග්ගලෝ මත්තොයෙය්‍යා පෙත්තෙය්‍යා සග්ගසංවත්තනියපටිපදං පූරෙති'ති එවමාදිනා නයෙන තං මාතාපිතූ උපට්ඨානං පණ්ඩිතා මනුස්සා ඉධෙව ලොකෙ වණ්ණයන්ති; "පෙච්චා"ති පරලොකං ගන්ත්වා සග්ගෙ ඨිතෝ සෝ මාතාපිතූඋපට්ඨාකෝ දිබ්බසම්පත්තිහි ආමොදති ආදිතෝ පට්ඨාය මොදති පමොදති නානප්පකාරතෝ මොදති'ති.

මාතාපිතූඋපට්ඨාකෝ ච නාම සත්ථාරාපි පසංසිතෝ. තන්ත්‍රිමානි වත්ථූනි.

සාවත්ථියං කිරෙකෝ සෙට්ඨිපුත්තෝ සත්ථු දෙසනං සුත්වා පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදෙ, පඤ්චවස්සානි ධම්මං පරියාපුණිත්වා උපජ්ඣායස්ස සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ජෙතවනතෝ නික්ඛම්ම පච්චන්තගාමං ගන්ත්වා තං නිස්සාය අරඤ්ඤෙ විහාසි. මාතාපිතරෝ පනස්ස පබ්බජිතකාලතෝ පට්ඨාය අනුපුබ්බෙන පරික්ඛීණවිභවා පරමකාරුඤ්ඤදුප්පත්තා කපාල හත්ථා භික්ඛාය චරිත්වා පරගෙහභිත්තිං නිස්සාය විහරන්ති සෝ අපරභාගෙ අත්තනෝ මාතාපිතූන්නං දුක්ඛිතභාවං සුත්වා අහං වා දසවස්සානි අරඤ්ඤෙ වායමන්තෝ'පි මග්ගඵලානි පාපුණිතුං නාසක්ඛි, අහබ්බා අහං, කිං මෙ පබ්බජ්ජාය? ගිහිභූත්වා මාතාපිතරෝ පොසෙන්තෝ දානඤ්ච දෙන්තෝ සග්ගපරායණෝ භවිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා අරඤ්ඤතෝ නික්ඛම්ම අනුපුබ්බෙන සාවත්ථිං පත්වා 'අජ්ජ සත්ථාරං දිසවා ධම්මං සුත්වා සෙව පාතොව මාතාපිතරෝ පස්සිස්සාමී'ති ජෙතවනං පාවිසි තස්මිං දිවසෙ පන සත්ථා පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තෝ තස්ස පඨම මග්ගූපනිස්සයං දිසවා තස්මිං ආගන්ත්වා නිසින්නෙ මාතුපොසකසුත්තෙන මාතාපිතූනං ගුණං වණ්ණෙසි. සෝ තං සුත්වා

'අහං ගිහිභූතා මාතාපිතරෝ පොසෙස්සාමී'ති ආගතෝ, සත්ථා පන පබ්බජිතොව සමානෝ උපකාරකෝ මාතාපිතූනඤ්ච කාමා 'ති වදති' සඞ්ඛං සත්ථාරං අදිස්වා ගතෝ එවරූපාය පබ්බජ්ජාය පරිහායෙය්‍යං, ඉදානි පනාහං පබ්බජිතොව තෙ පොසෙස්සාමී'ති විනෙසි. සෝ පුන දිවසෙ අත්තනෝ පත්තං යාගුසලාකඤ්ච ගහෙත්වා ගාමං පවිසිත්වා යාගුභත්තාදීනි ආදාය මාතාපිතූනඤ්ච දත්වා සයං පිණ්ඩාය චරිත්වා භත්තකිච්චං කත්වා තෙසං වසනට්ඨානං කත්වා තතෝ පට්ඨාය නිබ්බං පටිජග්ගති. සෝ හි අත්තනා ලද්ධානි පකතිභත්තාදීනි තෙසං දත්වා සයං පිණ්ඩාය චරිත්වා ලභමානෝ භුඤ්ජති, අලභමානෝ න භුඤ්ජති. භික්ඛං ලභමානදිවසං පනස්ස අප්පං, අලභමානදිවසං බහුතරං. වස්සාවාසිකං අඤ්ඤමපි වා යං කිඤ්චි වත්ථං ලභිත්වා තෙසඤ්ඤෙව දත්වා තෙහි පරිභුත්තං ජිණ්ණපිලොතිකං අග්ගහළං කත්වා රජිත්වා සයං පරිභුඤ්ජති. එවං සෝ මාතාපිතූනං උපට්ඨානපළිබොධෙන පීළිතෝ කිසෝ අහොසි. තං දිස්වා භික්ඛූ පුච්ඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා තං විගරහිත්වා සත්ථු ආරොචෙසුං. සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා ජානන්නොපි තමත්ථං වදාපෙත්වා සාධුකාරං දත්වා අත්තනෝ පුබ්බචරියං පකාසෙතුකාමෝ "යෙ තෙ ත්වං භික්ඛු පොසෙසි, කින්නු තුය්හ නත්ති? පුච්ඡි, මාතාපිතරෝ මෙ භන්නෙ'ති අථස්ස සත්ථා 'සාධු සාධු, නි තික්ඛත්තුං සාධුකාරං දත්වා ත්වං මයා ගතමග්ගෙ ගතෝ, අහම්පි පුබ්බචරියං චරණ්නා මාතාපිතරෝ පොසෙමීති වත්වා **මහානිපාතෙ සුවණ්ණසාමජාතකං** කථෙත්වා 'භික්ඛවෙ! මාතාපිතුපොසනං නාම පණ්ඩිතානං වංසොʼති වත්වා සච්චානි පකාසෙසි, සච්චපරියොසානෙ සො භික්ඛු සොතාපත්තෙනා අහොසි. අපරොපි භික්ඛු තථෙව මාතාපිතරෝ පටිජග්ගීති සබ්බත්ථ වුත්තනයමෙව වත්තබ්බං. සත්ථාපිස්ස සාධුකාරං දත්වා **සත්තනිපාතෙ සුතනුජාතකං** කථෙත්වා සච්චානි පකාසෙසි. සච්චපරියොසානෙ සොʻපි සොතාපන්නොා...අපරස්සාʻපි සාධුකාරං දත්වා 'භික්ඛු! ත්වං පොරාණකපණ්ඩිතානං වංසං පාලෙසි, පොරාණකපණ්ඩිතා තිරච්ඡානයොනියං නිබ්බත්තාʻපි මාතාපිතූනං ජීවිතං අදංසූʻති වත්වා **ඡක්කනිපාතෙ** නන්දියමිගජාතකං.

අපරස්සාʻපි සාධුකාරං දත්වා **සත්තනිපාතෙ** ගිජ්ඣජාතකං. අපරස්සාʻපි සාධුකාරං දත්වා 'මා භික්ඛවෙ! ඉමං භික්ඛුං උජ්ඣාසිත්ථ, පොරාණකාපණ්ඩිතාʻපි ගුණවසෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං අක්කොසිත්වා තමපි උපකාරං අකංසු. ඉමස්ස පන මාතාපිතූනං උපකාරකරණං භාරොʻති වත්වා **දුකනිපාතෙ** ගිජ්ඣජාතකං.

අපරස්සා'පි සාධුකාරං දත්වා 'භික්ඛු! පොරාණකපණ්ඩිතා තිරච්ඡානා හුත්වා ජිණ්ණකෙ මාතාපිතරෝ කුලාවකෙ නිපජ්ජාපෙත්වා මුඛතුණ්ඩෙන ගොචරං ආනෙත්වා පොසෙසුන්ති වත්වා **පක්ඛිණාඛනිපාතෙ ඛෙදරජාතකං.**

අපරස්සා'පි සාධුකාරං දත්වා 'මා භික්ඛවෙ! එතං උජ්ඣා යිත්ථ, පොරාණකපණ්ඩිතා තිරච්ඡානා හුත්වා මතරා වියුත්තා සත්තාහං නිරාහාරතාය සුස්සමානා රාජාරහං භොජනං ලභිත්වා'පි මාතරං විනා න භුඤ්ජිස්සාමි'ති මාතරං දිස්වාව ගොචරං ගණ්හිංසු'ති වත්වා **එකාදසනිපාතෙ මාතුපොසකජාතකං** ච කථෙත්වා සච්චානි පකාසෙසි. සච්චපරියොසානෙ තෙ'පි පඤ්ච සොතාපන්නා.

ඉති මාතාපිතුඋපට්ඨාකො සත්ථාරා'පි පසංසිතො හුත්වා අත්තනිතං පාපුණාති. මාතාපිතුඋපට්ඨාකො ච නාම විසපිතෙන විඛෝ'පි මරණදුක්ඛතො මුච්චති සුවණ්ණසාමො විය, යක්ඛස න්තිකං ගතෝ'පි මුච්චති සුතනු නාම දුග්ගතො විය, රක්ඛි තට්ඨානෙ සීතෝ'පි මුච්චති නන්දියම්ගො විය, පාසෙ බද්ධෝ'පි මුච්චති ගිජ්ඣරාජා විය, සුවරාජා විය ච, බන්ධනෙන බද්ධෝ'පි මුච්චති නාගරාජා විය තන්ත්‍රිමානි වත්ථූනි.

අතීතෙ බොධිසත්තො සුවණ්ණසාමො නාම තාපසො හුත්වා මිගසම්මතාය නාම නදියා තීරෙ සක්කදත්තියෙ අස්සමෙ වසන්තො අත්තනො අන්ධමාතාපිතරෝ සත්තවච්ඡං පටිජග්ගි. තදා බාරාණසියං පිළියක්ඛො නාම රාජා මිගමංසලොභෙන මාතු රජ්ජං නීයාදෙත්වා එකකොව භිමවන්තං ගන්ත්වා මිගෙ වධිත්වා මංසං ඛාදන්තො විචරන්තො තං ඨානං පත්වා සාමස්ස පානීයගහණතිත්ථෙ මිගපදවලඤ්ජං දිස්වා සාඛාහි කොට්ඨකං කත්වා නිලීයිත්වා සායණ්හසමයෙ මිගගණපරිවුතං සාමං ආගන්ත්වා නහාත්වා ගච්ඡන්තං දිස්වා විසපිතෙන සරෙන විජ්ඣි. ඛොභි සන්තො පතිත්වා නිපන්නො අපරාධකාරකං පරියෙසන්තො මුදුකං වාචං අභාසි. තං සුත්වා අයං මයා විජ්ඣිත්වා පාතිතො'පි නෙව මං අක්කොසති න පරිභාසති, පියවචනෙන සම්මොදමානො, නිවත්තෙත්වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තං දුක්ඛිතං දිස්වා සයම්පි පරොදි. තදා ච සුන්දරී නාම ගන්ධමාදනවාසිනී දෙවධීතා මහා සත්තස්ස සත්තමෙ අත්තභාවෙ මාතුභූතපුබ්බා තං කාරණං ඤත්වා, 'සචාහං තත්ථ න ගමිස්සං මම පුත්තො සාමො මරිස්සති, තස්මිං මතෙ සාමස්ස මාතාපිතරෝ නිරාහාරාසුස්සිත්වා මරිස්සන්ති

රාජාපි ථලිතහදයෝ මරිස්සති, මයි තස්මිං ගතෙ රාජා අස්සමං ගන්ත්වා සාමස්ස මාතාපිතරෝ ආනෙස්සති, තෙ ආගන්ත්වා සච්චකිරියං කරිස්සන්ති අහමපි කරිස්සාමි, එවං මෙ පුත්තෝ ජීවිතං ලභිස්සති, මාතාපිතරෝ'පිස්ස වක්ඛූනි පටිලභිස්සන්ති, රාජාපි සාමස්ස දෙසනං සුත්වා නගරං ගන්ත්වා දානාදීනි කත්වා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙත්වා සග්ගෙ උපපජ්ජිස්සති' ති, චින්තෙත්වා තස්මිං ගන්ත්වා අදිස්සමානෙන සරීරෙන ඨත්වා 'මහාරාජ! ත්වං සාමෙ විය තෙ උභෝ අන්ධෙ පොසෙහි, එවං තයා සග්ගෝ ගන්තබ්බෝ භවිස්සති'ති ආහ. තං සුත්වා රාජා තෙ උපට්ඨහිතුං අස්සමං ගන්ත්වා සබ්බං පවත්තිං කථෙත්වා 'තෙන හි මහාරාජ! අම්හෙ තස්මිං නෙථා'ති වුත්තෙ තථා අකාසි තෙ ආගන්ත්වා

"යෙන සච්චෙන'යං සාමෝ ධම්මචාරී පුරෙ අහු,
එතෙන සච්චවජ්ජෙන විසං සාමස්ස හඤ්ඤතූ"ති.

ආදිකාහි සත්තහි ගාථාහි සච්චකිරියං අකංසු.

තත්ථ "සච්චෙන"ති භූතෙන; යථාවෙන: "ධම්මචාරී"ති කුසලකම්මපථ ධම්මචාරී; සාමෝ පරිවත්තිත්වා නිපජ්ජි. අථ දෙවධීතාපි

"පබ්බත්‍යාහං ගන්ධමාදනෙ විරරත්තනිවාසිනී,
න මෙ පියතරෝ කොචි අඤ්ඤත්‍ර සාමා හි විජ්ජති,
එතෙන සච්චවජ්ජෙන විසං සාමස්ස හඤ්ඤතූ
සබ්බෙ වනා ගන්ධමයා පබ්බතෙ ගන්ධමාදනෙ,
එතෙන සච්චවජ්ජෙන විසං සාමස්ස හඤ්ඤතූ"ති.

ඉමාහි ච ගාථාහි සච්චකිරියං අකාසි තස්සා සච්චකිරියා වසෙන සාමෝ අරොගෝ හුත්වා සමුට්ඨහි. ඉති තස්ස අරොගභාවෝ මාතාපිතූනං චක්ඛුපටිලාභෝ අරුණුග්ගමනං දෙවතානුභාවෙන තෙසං චතුන්නං අස්සමෙ පාකටභාවෝ'ති. සබ්බං එකක්ඛණෙ යෙව අහොසි. අථ බොධිසත්තෝ රඤ්ඤෝ ධම්මං දෙසෙන්තෝ මෙ ගාථා අභාසි.

"යෝ මාතරං වා පිතරං වා මච්චෝ ධම්මෙන පොසති,
දෙවාපි නං තික්ඛිඤ්ඤන්ති මාතාපෙත්‍ති භරං නරං.
යෝ මාතරං වා පිතරං වා මච්චෝ ධම්මෙන පොසති,
ඉධවෙව නං පසංසන්ති පෙච්චසග්ගෙ පමොදතී"ති.

එවං ච පන වත්වා පුන සවෙ මහාරාජ දෙවලොකං ගන්ත්වා තත්ථ මහන්තං දිබ්බසම්පත්තිං පරිභුඤ්ජිතුම්චජ්ජසි; ඉමාසු දසසු

ධම්මවරියාසු පවත්තෙසුන්ති දෙසනෙනා දසරාජධම්මචරියා ගාථා අභාසි.

"ධම්මං චර මහාරාජ. මාතාපිතූසු ඛත්තියෙ,
ඉධ ධම්මං චරිත්වාන රාජා සග්ගං ගමිස්සසි.

ධම්මං චර මහාරාජ පුත්තදාරෙසු ඛත්තියෙ,
ඉධ ධම්මං...පෙ...

ධම්මං චර මහාරාජ මිත්තාමච්චෙසු ඛත්තියෙ,
ඉධ ධම්මං...පෙ...

ධම්මං චර මහාරාජ වාහනෙසු බලෙසු ච,
ඉධ ධම්මං...පෙ...

ධම්මං චර මහාරාජ ගාමෙසු නිගමෙසු ච,
ඉධ ධම්මං...පෙ...

ධම්මං චර මහාරාජ රජ්ජෙසු ජනපදෙසු ච,
ඉධ ධම්මං...පෙ...

ධම්මං චර මහාරාජ සමණබ්‍රාහ්මණෙසු ච,
ඉධ ධම්මං...පෙ...

ධම්මං චර මහාරාජ මිගපක්ඛීසු ඛත්තියෙ,
ඉධ ධම්මං...පෙ...

ධම්මං චර මහාරාජ ධම්මෝ සුචිණ්ණෝ සුඛමාවහා,
ඉධ ධම්මං චරිත්වාන රාජා සග්ගං ගමිස්සසි.

ධම්මං චර මහාරාජ ඉන්දදෙවා සබ්‍රහ්මකා,
සුචිණ්ණෙනෙව දිවං පත්තා මා ධම්මං රාජ! පමාදෑ"සි.

තත්‍ථ පඨමගාථායං:- "ධම්ම"න්ති මාතාපිතූපට්ඨානධම්මං; කාලසෙසෙව වුට්ඨාය මාතාපිතූන්නං මුඛොදකදන්තකට්ඨදාන මාදිං කත්වා සබ්බං සරීරපරිහරණං කරොනෙනා ච තෙසු ධම්මං චරති නාම. පුත්තදාරෙසු පන පුත්තධීතරො පාපතො නිවාරෙත්වා කල්‍යාණෙ නිවෙසනෙනා සිපපං උග්ගණ්හාපෙනෙනා වයප්පත්තකාලෙ පතිරූපකුලවසෙන ආවාහවිවාහං කරොනෙනා සමමෙව ධනං දෙනෙනා පුත්තෙසු ධම්මං චරති නාම. භරියං සම්මානෙනෙනා අනතිවරනෙනා ඉස්සරියං වොස්සජෙනෙනා අලඞ්කාරං අනුප්පදෙනෙනා දාරෙසු ධම්මං චරති නාම. මිත්තාමච්චෙසු පන චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි සඞ්ගණ්හනෙනා අවිසංවාදෙනෙනා තෙසු ධම්මං චරති නාම. ඤාතිඅස්සාදීනං

ඒගත්තානං බලකායස්ස ච දුතබ්බයුත්තකං දෙන්තා සක්කාරං කරොන්තා හත්ථිඅස්සාදයො මහල්ලකකාලෙ කම්මෙසු අයොජෙන්තා වාහනබලෙසු ධම්මං චරන්ති නාම. ගාමනිගමවාසිනො දණ්ඩබලිහි අපීළෙන්තාව ගාමනිගමෙසු ධම්මං චරන්ති නාම. රථං ව ජනපදං ව අසාරණ්ඩෙන කිලමෙන්තා සිතචිත්තං අපචවුපට්ඨපෙන්තා තත්ථ අධම්මං චරන්ති නාම. අපීළෙන්තා පන සිතචිත්තෙනෙව එරන්තා තත්ථ ධම්මං චරන්ති නාම. සමණබ්‍රාහ්මණානං චත්තාරො පච්චයෙ දෙන්තොව තෙසු ධම්මං චරන්ති නාම. සබ්බං චතුප්පදානං සකුණානං ච අභයං දෙන්තා මිගපක්ඛීසු ධම්මං චරන්ති නාම. "ධම්මො විණෙණා"ති සම්මරිය ධම්මො විණෙණා; සුඛමාවහාති"ති තිස්‍ර කුසලසම්පදාසු ජාසු නාම සග්ගෙසු සුඛං ආවහති; "දුච්ණෙණ්ණතා"ති කායසුචරිතාදිනා ඉධ සුට්ඨුවිණෙණ්ණ; "දිවං පත්තා"ති දෙවලොකබ්‍රහ්මලොකසඞ්ඛාතං දිවං ගතා; තත්ථ දිබ්බයසපටිලාභිතො ජාතා: "මා ධම්මං රාජ පමාදා"ති තසමා තං මහාරාජ! ජීවිතං ජහන්තා ධම්මං මා පමජ්ජා'ති; එවමෙතාසං ගාථානමත්ථො **චතුනාළිසනිපාතෙ නෙසකුණජාතකවණ්ණනායං** වුත්තොයෙව. තං සුත්වා රාජා තුට්ඨචිත්තො පඤ්චසීලං ගහෙත්වා බොධිසත්තං වන්දිත්වා සකන්ත ගරං ගන්ත්වා දානාදිකං පුඤ්ඤං කත්වා පඤ්චසීලානි රක්ඛිත්වා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙත්වා ආයුපරියොසානෙ සග්ගූපගො අහොසි. බොධිසත්තොපි මාතාපිතූහි සද්ධිං ඛීණාසවභූසුං නිබ්බත්තෙත්වා බ්‍රහ්මලොකූපගො.

මහානිපාතෙසාමජාතකවණ්ණනායං සුවණ්ණසාමවත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං බොධිසත්තො සුතතො නාම දුග්ගතො හුත්වා භතිං කත්වා මාතාපිතරො පොසෙත්වා පිතරි කාලකතෙ මාතරං පොසෙසි. තදා බාරාණසිරාජා මිගවිත්තිකො හුත්වා එකදිවසං අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඔසත්ථතෙන මිගො පලායති, තස්ස ගිවා'ති ආණාපෙසි. අථෙකො එණිමිගො රඤ්ඤා ඨිතට්ඨානං පටිපජ්ජි. රාජා තං විජ්ඣිතුං සරං ඛිපි. සො උග්ගහිතමිගමායො සරං ඵාසුකානිම්මුඛං ආගච්ඡන්තං ඤත්වා පරිවත්තිත්වා සරෙන විඛොවිය හුත්වා පති. රාජා මිගො මෙ විඛොතී ගහෙතුං ධාවි. මිගො උට්ඨහිත්වා පලාසි. අමච්චා රාජානං අවහසිංසු. රාජා තං අනුබන්ධිත්වා ඛග්ගෙන විධා ඛණ්ඩෙන ලග්ගෙත්වා කාජං වහන්තො ආගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ වට රුක්ඛමූලෙ නිපජ්ජිත්වා උට්ඨාය ගන්තුං ආරභි. තසමිං වටරුක්ඛෙ නිබ්බත්තො මහාදෙවො නාම යක්ඛො තිඛ "තිඛ ඛග්ගාස

මෙහි, තං සුත්වා ගණ්හි, රාජා භීතො 'අජ්ජ ඛාදිස්සසි උදාහු නිබ්බ'න්ති පුච්ඡි. ලභනොතා නිබ්බං ඛාදිස්සාම්'ති 'රාජා අජ්ජ ඉමං මිගං ඛාදිත්වා මං විස්සජ්ජෙහි දුතියදිවසතො පට්ඨාය එකෙකාය භත්තපාතියා සඞ්ගං එකෙකං මනුස්සං පොසෙස්සාමි'ති ආහ. යක්ඛො 'තෙන හි අප්පමත්තෙනා හොහි අපෙසිතදිවසෙ තමෙව ඛාදිස්සාම්'ති පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා තං විස්සජ්ජෙසි. රාජාපි 'අහං බාරාණසිරාජා' මියාහං අච්ඡරාමාතකං නාම කත්ති'ති වත්වා නගරං පවිසිත්වා දුතියදිවසතො පට්ඨායබන්ධනාගාරතොඑකෙකං මනුස්සං නීහරාපෙත්වා තං භත්තපාතිංගාහාපෙත්වා තස්ස යක්ඛස්ස පෙසෙසි. යක්ඛොා භත්තං භුඤ්ජිත්වා තං ඛාදි. අපරභාගෙ බන්ධනාගාරෙසු මනුස්සා පරික්ඛීණා ජාතා. රාජා මරණභය භීතො සහස්සභණ්ඩිකං හත්ථික්ඛන්ධෙ ඨපෙත්වා භෙරිං චරාපෙසි. 'භත්තං ගහෙත්වා යක්ඛස්ස දාතුං සක්කොනෙනා ඉමං ගණ්හතූ'ති. තං සුත්වා බොධිසත්තොා තං සහස්සභණ්ඩිකං ගහෙත්වා මාතුයා දත්වා රාජානං උපසංකමිත්වා තං වන්දිත්වා ඨිතො 'තාත භත්තං හරිස්සසි'ති පුට්ඨො 'ආම දෙවා'ති ආහ. කිනෙන ලද්ධුං වට්ටති?ති 'තුම්හාකං සුවණ්ණපාදුකා ඡත්තං ච ඛග්ගං ච ලද්ධුං වට්ටති'ති 'කිං? කාරණා'ති 'දෙව!අමනුස්සා නාම ආවුධහත්ථානං භායන්තියෙව තස්මා අහං ඛග්ගහත්ථො හුත්වා තස්ස සන්තිකාය භූමියා අට්ඨත්වා සුවණ්ණපාදුකාසු ඨස්සාමි' තස්ස රුක්ඛච්ඡායාය අට්ඨත්වා ඡත්තච්ඡායාය ඨස්සාමි' සො හි අත්තනො සන්තිකාය භූමියං රුක්ඛච්ඡායායං ච ඨිතං ඛාදිතුං ලභතී'ති. පුන කිං ලද්ධුං වට්ටතී?ති 'දෙව! මාදිසස්ස නාම පණ්ඩිතපුරිසස්ස මත්ථකපාතියා සුඛභොජනං හරිතුං න අනුච්ඡවිකං තස්මා තුම්හාකං සුවණ්ණපාතිපූරිතං තුම්හාකං භුඤ්ජනකභත්තං ලද්ධුං වට්ටති'ති. රාජා තං සබ්බං දාපෙත්වා තස්ස වෙය්‍යාවච්ච කරෙ පටිපාදෙසි. බොධිසත්තොා උපකරණානි ගාහාපෙත්වා තත්ථ ගන්ත්වා රුක්ඛස්සාවිදූරෙ මනුස්සෙ ඨපෙත්වා සුවණ්ණපාදුකා ආරුහිත්වා සෙතච්ඡත්තං මත්ථකෙ කත්වා භත්තපාතිං ගහෙත්වා රුක්ඛසමීපං ගන්ත්වා අසිතුණ්ඩන්න භත්තපාතිං ධාරෙත්වා ඡායාය පරියන්තෙ ඨිතොව යක්ඛස්ස භත්තං අදාසි. යක්ඛොා 'ඉමං වලෙත්වා ඡායං පච්ඡිඨං ඛාදිස්සාම්'ති විත්තෙත්වා 'එහි මානව! උභොා මයං ඛාදිස්සාමා'ති ආහ. බොධිසත්තොා 'සචෙ තං මං භක්ඛිස්සසි, සුතනුා නාම මාතුපොසකා යක්ඛින ඛාදිතොා'ති කොචි තෙ භික්ඛං ආහරන්තොා නාම නභවිස්සති, අථ තෙ ඉතොා පට්ඨාය භොජනං දුල්ලභං භවිස්සති, අහං

කම්පි රාජානං ගණ්හිතුං න ලභිස්සසි, කස්මා? රුක්ඛතෝ ඔතිණ්ණතත්තා මම්පි ඛාදිතුං න සක්ඛිස්සසි, අහං තිතව සන්ත කෙරාතෙ අත්ථා පාදූනාස්සු ඨස්සාමි, තව රුක්ඛවඡ්ඡායාය අත්ථා ඡත්තවඡ්ඡායාය ඨස්සාමි, සචෙ පන තවං මයා සද්ධිං විරුජ්ඣිස්සසි ඛග්ගෙන තං ච්ඡා ඡින්දිස්සාමි, අහං ච අජ්ජ එතදත්ථමෙව සජ්ජා හුත්වා ආගතොති ආහ. සක්කෝ 'සුත්තා රූපං වදතාය'න්ති පඤ්හවිස්සජ්ජනා භත්තං භුඤ්ජි.

"ඛග්ගං ඡත්තඤ්ච පාණිභ්‍යං ගච්ඡිවාදාය මාතව,
සොත්ථිං පස්සතු තෙ මාතා තවං ච පස්සාති මාතර"න්ති.

ආහ. බොධිසත්තෝ 'සම්ම! තවං පුබ්බෙ පාපං කත්වා යක්ඛෝ ජාතෝ, ඉතෝ පට්ඨාය පාණාතිපාතාදිනි මා කරි,නි සීලෙ ආනිසංසං දුස්සීල්‍යෙවාදිනවං කථෙත්වා තං පඤ්චසීලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා කිත්තෙත අරඤ්ඤවාසෙන? එහි'නි තං ගහෙත්වා තමෙව ඛග්ගාදීනි ගාහාපෙත්වා නගරං අගමාසි. රාජා බොධිසත්තං පච්චුග්ගන්ත්වා යක්ඛං නගරද්වාරෙ නිසීදාපෙත්වා අග්ග භත්තාදීනාභිං කත්වා නගරං පවිසිත්වා බොධිසත්තා සෙනාපතිං කත්වා තසෙසාවාදෙ ඨත්වා සග්ගපරෙ අහොසි,නි.

සුත්තතවඡ්ඡං.

අතීතෙ කොසලරට්ඨෙ සාකෙතෙ කොසලරාජා මිගවත්තකෝ අහොසි. සෝ මනුස්සානං කසිනම්මාදීනි කාතුං අදත්වා, මනුස්සපරිවාරෝ දෙවසිකං මිගවං අගමාසි. අථෙකදිවසං මනුස්සා සන්නිපතිත්වා 'යන්නූන මයං අජ්ජනවනං උය්‍යානං පරික්ඛිපිත්වා වාරං යොජෙත්වා අරඤ්ඤතෝ මිගෙ නිහරිත්වා තත්ථ පවෙසෙත්වා වාරං පිදහිත්වා රඤ්ඤෝ ආරොචෙත්වා අත්තනෝ කම්මානි කරෙය්‍යාවා,නි මන්තෙත්වා උය්‍යානං සජ්ජෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා යොජනමත්තට්ඨානං පරික්ඛිපිංසු. තදා බොධිසත්තෝ නන්දියෝ නාම මිගෝ හුත්වා එකසතං ඛුද්දකෙ ගුඹෙ මාතාපිතරෝ ගහෙත්වා වසන්තෝ තෙ මනුස්සෙ දිස්වා 'අජ්ජ මයං ජීවිතං පරිච්චජිත්වා මාතාපිතූනං ජීවිතං රක්ඛිතුං වට්ටති'නි චින්තෙත්වා 'තුම්හෙ එත්තකෙනුපායෙන ජීවෙය්‍යාථ, අහං ජීවිතං වෝ දස්සාමි මනුස්සෙසූ'ති ගුම්බෙ පඨමතරමෙව නික්ඛම්මිස්සාමි, අථ තෙ ඉමස්මිං ඛුද්දකගුම්බෙ එත්තකා යෙව මිගෝ භවිස්සතී'ති මඤ්ඤමානා ගුම්බං අපච්ඡින්දිත්වා තුම්හෙ න පස්සිස්සන්ති අසඤ්ඤතා හොථාති මාතාපිතරෝ

ඛණ්ඩාපෙත්වා ගම්භසජ්ජා හුත්වා ගුහාය පඨමපාදෙනෙව තතෝ නික්ඛමිත්වා මිගානමන්තරං පාවිසි. තෙපි මනුස්සා තථා සණ්ඨහිත්වා තං අපවිසිත්වාව මිගෙ උය්‍යානං පවෙසෙත්වා රක්ඛසූ ආරොචෙත්වා, සකට්ඨානානි අගමංසු තතෝ පට්ඨාය රාජා සයමෙව ගන්ත්වා එකං මිගං විජ්ඣිත්වා ගහෙත්වා වා එති එකදෙසෙත්වා වා ආහරාපෙති, තෙ මිගා වාරං ඨපයිංසු, පත්තවාරො මිගො එකමන්තෙන නිට්ඨති තං විජ්ඣිත්වා හණතී. අථෙකදිවසං නන්දියස්ස වාරො පත්තො තං දිවසං ච රාජා සයමෙව ගන්ත්වා විජ්ඣිතුං ආරභි. නන්දියොපි මෙත්තානුභාවෙන සරං විස්සජ්ජෙතුං අසක්කොන්තො ධනුං ඡඩ්ඩෙත්වා 'ඉදං අචිත්තකං සාලිහරදණ්ඩමපි තාව තව ගුණං ජානාති සචිත්තකො මනුස්සභූතොපි අහං න ජානාමි ඛො, මයං අහයන්තෙන දස්සමා'ති ආහ. මහාරාජ මයහං තාව අභයං දෙහි, අයං පන උය්‍යතෙ මිගගණෙ කිං කරිස්සතීති. එතස්සපි දම්මීති එවං මහාසත්තා සබ්බෙසං අරඤ්ඤමිගානං ආකාසගතසකුණානං ජලචරමච්ඡානං ච අභයං දාපෙත්වා රාජානං පච්චිලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා 'මහාරාජ රක්ඛසූ නාම අගතිගමනං පහාය දසරාජධම්මෙ අකොපෙන්තෙන ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙතුං වට්ටති'ති වත්වා දස රාජධම්මෙ දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි.

දානං සීලං පරිච්චාගං අජ්ජවං මද්දවං තපං,
අක්කොධං අවිහිංසාව ඛන්තීව අවිරොධනා.
ඉච්චෙතෙ කුසලෙ ධම්මෙ සිතෙ පස්සාහි අත්තනි,
තතෝ තෙ ජායතෙ පීති සොමනස්සං ච නප්පකන්ති.

තත්ථ සවඤ්ඤකා චෙතනා දානං; පඤ්ච සීලානි සීලං; දෙය්‍යධම්මවිගමෙ පරිච්චාගො; උජුභාවොඅජ්ජවං; මුදුභාවොමද්දවං; උපොසථකම්මං තපො; මෙත්තාපුබ්බභාගොඅක්කොධො; කරුණාපුබ්බභාගො අවිහිංසා; ඛන්තී අධිවාසනඛන්තී අවිරොධො අවිරොධිතත්තං; එවමෙතාසං ගාථානමත්ථො. මහාහංසජාතකවණ්ණනායං වුත්තොයෙව බොධිසත්තොපි රක්ඛසූ සන්තිකෙ කතිපාහං වසිත්වා නගරෙ සබ්බඤ්ඤූනං අභයදානපඤ්ඤාසනත්ථං සුවණ්ණභෙරිං චරාපෙත්වා අපපමත්තොහොහි මහාරාජා'ති වත්වා මාතාපිතූනං දස්සනත්ථාය ගතොති.

නන්දියමිගවත්ථු.

අතීතෙ බොධිසත්තොපි ගිරිඛ්‍රජෙ හුත්වා වුඩ්ඪෙ පරිහීණචක්ඛුකෙ මාතාපිතරො ගිරිඛ්‍රජගුහාද්වාරං ඨපෙත්වා ගොමංසාදීනි ආහරිත්ව

පොසෙසි. තදා බාරාණසිසුසානෙ එකො නිලියො තාම නෙසාදෙ අනියමෙත්වා පාසං ඔඩෙසි. බොධිසත්තොපි තත්ථ ඔජහිත්වා අත්තනො මාතාපිතරෝ අනුස්සරිත්වා කථං නු ඛො මෙ මාතාපිතරෝ යාපෙස්සන්ති මම ඔඩහාවම්පි අජානන්තා අනාථා නිප්පච්චයා පබ්බතගුහාගමෙව සුඤ්ඤත්වා මරිස්සන්ති මඤ්ඤන්ති මනුස්සභාසාය පරිදෙවි. තං සුත්වා නෙසාදෙ.

"යන්නූ හිරඤ්ඤා යොජනසතං කුණපානි අවෙක්ඛති
කසමා ජාලං ච පාසං ච ආසජ්ජාපි න බුජ්ඣසි"ති ආහ.

තත්ථ "යන්නූ"ති යන්නු එතං ලොකෙ කථියති; හිරඤ්ඤා යොජනසතං කුණපානි අවෙක්ඛති යොජනසතං අතික්කන්තම්පි තා'පි කුණපානි පස්සති; තං යදි තථං, අථ කසමා ත්වං ඉමං ජාලං ච පාසං ච ආසජ්ජාපි න බුජ්ඣසි, සන්තිකං ආගන්ත්වා'පි න ජානාසී'ති අත්ථො බොධිසත්තො.

"යදා පරාභවො හොති පොසො ජීවිතසඞ්ඛයෙ,
අථ ජාලං ච පාසං ච ආසජ්ජා'පි නබුජ්ඣති"ති ආහ.

තත්ථ "පරාභවො"ති විනාසො; නෙසාදෙ තස්ස ධම්මකථං සුත්වා පණ්ඩිතො හිරඤ්ඤරාජා පරිදෙවන්තො න අත්තානං පරිදෙවති ,මාතාපිතූනං පරිදෙවති නාහං මාරෙතුං යුත්තොති තුස්සිත්වා පියචිත්තෙන පාදතො පාසං මොචෙත්වා

"හරස්සු මාතාපිතරෝ වුඩ්ඪෙ ගිරිදරීසයෙ,
මයා ත්වං සමනුඤ්ඤාතො සොත්ථිං පස්සාහි ඤාතකෙ"ති

ආහ. බොධිසත්තොපි මරණභයතජ්ජිතෙ පමුත්තොති අනුමොදනං කරොන්තො.

"එවං එදෘක! නන්දස්සු සහ සඛෙහි ඤාතිහි,
හරියං මාතාපිතරෝ වුඩ්ඪෙ ගිරිදරීසයෙ"ති.

වත්වා මුඛපූරං මංසං ආදාය ගන්ත්වා මාතාපිතූනං අදාසී'ති.

සත්තනිපාතෙ හිරඤ්ඤවත්ථු.

——(०+०)——

අතීතෙ බොධිසත්තොපි හිරඤ්ඤපබ්බතෙ හිරඤ්ඤා හුත්වා මාතාපිතරෝ පොසෙසි. එකදා මහති වාතවුට්ඨි අහොසි. හිරඤ්ඤා තං සහිතුං අසක්කොන්තා බාරාණසිං ගන්ත්වා පාකාරපරිඛාසම්පෙ

සිතෙන සමුපමානා නිසිදිංසු. තදා බාරාණසියෙඞි නගරා නික්ඛමිත්වා තෙ ගිජ්ඣෙ කිලමනෙන දිසවා එකසමිං ඨානෙ සන්නිපතිත්වා අග්ගිං කාරාපෙත්වා පුරිසෙ සුසානං පෙසෙත්වා මංසං ආහරාපෙත්වා තෙසං දාපෙත්වා ආරක්ඛං ඨපෙසි. ගිජ්ඣා වුප සන්නාය වාතවුට්ඨියා කලලසරිරා හුත්වා පබ්බතමෙව ගන්ත්වා මන්තයිංසු බාරාණසිවෙසිනා අම්හාකං උපකාරෙ කතෙ කතූපකාරස්ස ච නාම පච්චුපකාරං කාතුං වට්ටති තස්මා ඉතො පට්ඨාය අම්හෙසු යො යං වත්ථං ආභරණං වා ලභති තෙන තං සෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ පාතෙතබ්බන්ති. සො තතො පට්ඨාය මනුස්සානං වත්ථාභරණානි ආහරාපෙ සුක්ඛාපෙන්නානං පමාදං ඔලොකෙත්වා සහසා ගහෙත්වා සෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ පාතෙන්ති. සෙට්ඨි ගිජ්ඣෙහි ආහතභාවං ඤත්වා සබ්බානි තානි විසුඤ්ඤුව ඨපෙසි. මනුස්සා 'ගිජ්ඣා නගරං විලුම්පන්ති'ති රඤ්ඤු ආරොචෙසුං. රාජා එකං ගිජ්ඣං නාව ගහෙතුං තත්ථ තත්ථ ජාලං ච පාසං ච ඔඩ්ඩාපෙසි. බොධිසත්තොපි පායෙ බජ්ඣි. මනුස්සා තං ගහෙත්වා රඤ්ඤු දස්සෙසුං. රාජා පුච්ඡිත්වා තං සබ්බං කාරණං සුත්වා පුන "යන්නූනි ගිජ්ඣා යොජනසත"න්නාදිනා නයෙන පුච්ඡි. ගිජ්ඣොපි "යදා පරාභවො හොති"ත්යාදිනා ධම්මං දෙසෙත්වා තූටෙන රඤ්ඤා විස්සජ්ජිතො මාතාපිතූ සන්තිකං අගමාසි. රාජා මහාසෙට්ඨිං සබ්බෙසං තෙසං තෙසං සන්තකානි දාපෙසී'ති.

දුකනිපාතෙ ගිජ්ඣවත්ථු.

අතීතෙ රාජගහතගරතො පුබ්බුත්තරභාගෙ සාලින්දියො නාම බ්‍රහ්මණගාමො අහොසි. තතො පුබ්බුත්තරභාගෙ මගධ කෙඛත්තං. තතො පුබ්බුත්තරභාගෙ එකසමිං සානුපබ්බතෙ මහන්තං සිම්බලිවනං. තත්ථ අනෙකා සුවා වසන්ති. තදා බොධි සත්තො සකටනාභිපමාණසරිරො සුවරාජා හුත්වා භිමවන්තතො ගොචරං ආහරිත්වා මාතාපිතරෝ පොසෙසි. අථෙකො කොසියගොත්තො නාම සාලින්දියගාමවාසි බ්‍රාහ්මණො සහස්සකරිසමත්තෙ ඛෙත්තෙ සාලිං වපාපෙත්වා එකං ඛෙත්ත පාලං ඨපෙසි. සුවරාජ සපරිවාරෝ තස්මිං ඛෙත්තෙ ඔතරි. ඛෙත්තපාලෝ තඤ්ච තඤ්ච ඔතරමානෙ අනෙකෙ සුවෙ වාරෙතුං නාසක්ඛි. සෙසා සුවා යාවදත්ථං ඛාදිත්වා තුච්ඡමුඛාව ගච්ඡන්ති, සුවරාජා පන බහූනි සාලිසීසානි එකතෝ කත්වා මුඛෙනාහරිත්වා ගච්ඡති. ඛෙත්තපාලෝ ඤත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස කථෙසි. තෙන හි

'අසසවාලානි වට්ටිතා සුවරසෙතුමතිකමණඤානෙපාසං ඔඩෙඩෙත්වා තං ජීවගාහං ගහෙත්වා ආනෙහි'නි. ඛෙත්තපාලො තථා කත්වා සුවරාජානං ලභිත්වා බ්‍රහ්මණස්ස දසෙසසි. බ්‍රාහ්මණො තං දිසවා උපපත්තිබලවසිතෙනෙව බොධිසත්තා අඩෙඩ නිසීදපෙත්වා සුව! ත්වං යාවදත්ථං සාලිං ඛාදිත්වා තුණ්ඩකාදය ගතොසි, කිංතෙ කොට්ඨං අත්ථි? උදාහු තෙ මයි වෙරං තනනති? ආහ. තං සුත්වා සුවරාජා මධුරාය මනුසසවාචාය පකිණණක නිපාතෙ සෙදරජාතකෙ ඉමං ගාථමාහ.

"න මෙ වෙරං තයා සද්ධිං කොට්ඨං මයහං න විජ්ජති,
ඉණං මුචාමි'ණං දම්මි සත්තපදෙතා කොට්ඨිඔලිං,
නිධිම්පි තත්ථ නිදහාමි එවං ජානාහි කොසිය!"නි

තත්ථ "ඉණ"නති තවසාලිං හරිත්වා ඉණං මුවාමි එව දම්මි ච; "කොට්ඨිඔලි"නති එවං නාමකං සිම්බලිවනං; "නිධිම්පි"නි එකං තත්ථ සිම්බලිවනෙ අනුගාමිනං නිධිං නිධහාමි ඨපෙමි; එවං ච පන වත්වා බ්‍රාහ්මණෙන පුබ්බෙ තමත්ථං පාකටං කරොනෙතා ආහ.

"අජානපක්ඛා සකුණා පුත්තකා මයහං කොසිය!
තෙ මං භාතා හරිස්සන්ති තසමා තෙසං ඉණං දදෙ.
මාතා පිතා ච මෙ වුඩා ජිණණකා ගතයොබබනා,
තෙසං තුණ්ඩෙන භාතුන මුංවෙ පුබබසතං ඉණං.
අඤෙඤපි තත්ථ සකුණා ඛිණා පක්ඛා සුදුබබලා,
තෙසං පුඤඤත්ථිකො දම්මි තං නිධිං ආහු පණ්ඩිතා"නි.

තත්ථ "භාතුනා"නි හරිත්වා; "තං නිධී"නති තං පුඤඤකම්මං පණ්ඩිතා අනුගාමිකනිධිං නාම කථෙන්ති; තං සුත්වා බ්‍රාහ්මණො පසන්නචිත්තෙනා ඉතොපට්ඨාය සහඤ්ඤතීහි නිබභයො හුත්වා සාලී භුජා'නි 'සබබං ඛෙත්තං නීයාදෙත්වා පාදතො බන්ධනං මොචෙසි. බොධිසත්තෙනා පමාණං ජානනත්ථාය අට්ඨකරීසමත්ත මෙව පටිහාරෙත්වා සෙසං පුන තසෙසව දත්වා අපපමත්තෙනා හොහි මහාබ්‍රාහ්මණා!යි වත්වා ඔවාදං දත්වා සාලිසීසං ගහෙත්වා මාතාපිතූනනං සන්තිකං ගතො. බ්‍රාහ්මණොපි අට්ඨකරීස මත්තෙ ඨහං නිධනිත්වා ඉදානා ගණ්හනෙන මා වාරෙහීති ඛෙ ත්තපාලං අවොච, තතො පට්ඨාය සුවා තතොඉවෙව අඤ්ඤෙ සුනති.

සුවරාජවත්ථු.

අතීතෙ බොධිසත්තො සබ්බඤ්ඤුතං අසීතිහත්ථිසහස්සපරිවාරො නාගරාජා හුත්වා අත්තනො අඞ්කමාහරං පොසෙන්තො හිමවන්තපපදෙසෙ වීහාසි. සො අපරභාගෙ ඡාථං පහාය මාතරං ගහෙත්වා චණ්ඩාරණ්ඤං නාම පබ්බතපාදං ගන්ත්වා එකං පදුමසරං නිස්සාය සීතාය පබ්බතගුහායං මාතරං ඨපෙත්වා පොසෙසි. අථෙකො බාරාණසීවාසී වනචරකො සත්තාහං මග්ග මූළ්හා පරිදෙවමානො තං ඨානං පාපුණි. නාගරාජා තං ඤත්වා සොණ්ඩාය අත්තනො පිට්ඨියං නිසීදාපෙත්වා නීහරිත්වා මනුස්ස පථෙ ඨපෙත්වා නිවත්ති. සොපි පාපො බාරාණසිං ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි. තඤ්ච රඤ්ඤො මඞ්ගලහත්ථී මතො. රාජා තෙන සද්ධිං හත්ථාචරියං පෙසෙත්වා බොධිසත්තං ආහරාපෙත්වා මඟලහත්ථිංසාලායං ඨපාපෙත්වා නානග්ගරසභොජනං ආදාය ගන්ත්වා තස්ස දදෙති. බොධිසත්තො 'මාතරං විනා ගොචරං න ගණ්හිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා රඤ්ඤා ගණ්හාහි නාග! කබලන්ති වුත්තෙපි පිණ්ඩං අගණ්හන්තො අහං මහාරාජ! අඞ්කමාතරං පොසෙමි, මයා විනා මයහං මාතා ජීවිතක්ඛයං පාපුණිස්සති තාය චින්තා මයහං ඉස්සරියෙන අත්ථො නත්ථි අජ්ජ මෙ මාතු ගොචරං අලභන්තියා සත්තමො දිවසොති ආහ. තං සුත්වා රාජා ආහ.

"මුච්ඤථෙතං මහානාගං යො යං භරති මාතරං,
සමෙතු මාතරා නාගො සහ සබ්බෙහි ඤාතිභී"ති.

තත්ථ "යො ය"න්ති යො අයං; "සමෙතූ"ති සමාගච්ඡතු; අථ බොධිසත්තො බන්ධනා මුත්තො ථොකං රඤ්ඤො දසරාජ ධම්මගාථාය ධම්මං දෙසෙත්වා 'අප්පමත්තෙන ගොතු මහාරාජා!'ති ඔවාදං දත්වා මහාජනෙන ගන්ධමාලාදීහි පූජිතො නගරා නික්ඛම්ම තදහෙව මාතුසන්තිකං පාපුණි. රාජා බොධිසත්තස්ස ගුණෙ පසීදිත්වා පදුමසරස්ස අවිදූරෙ ගාමං මාපෙත්වා නිබ්බිඤ්ං වුත්තිං පට්ඨපෙත්වා අපරභාගෙ බොධිසත්තස්ස මාතරි කාලකතාය තස්සා සරීරකිච්චං කාරෙත්වා කරණ්ඩකං නාම අස්සමපදං කත්වා නගරං ගතො. තස්මිං පන ඨානෙ හිමවන්තතො ඔතරිත්වා පචසතඉසයො වසිංසු. රාජා තං වුත්තිං තෙසං දදෙත්වා බොධිසත්තෙන මතෙ තප්පමාණං සිලාපටිමං කාරෙත්වා මහා සක්කාරං කාරෙසි.

ජම්බුදීපවාසිනො අනුසංවච්ඡරං සන්නිපතිත්වා හත්ථිමහං නාම අකංසු'නි ..... එවං සුවණ්ණසාමාදයො මාතාපිතුපොසනකම්මූ පනිස්සයෙන තතො තතො දුක්ඛතො මුච්චිත්වා පිතිසුඛං පත්තා.

තස්මා තෙ පියදූතකම්මතො මොක්ඛං පත්ථයන්තෙන සදා කරෙ
සමපස්සං අත්තනො'ත්ථං. 'බ්‍රාහ්මණ! පොසය න මං පුච්ඡා'ති
මාතුපොසකජාතකවණ්ණනා. (නාගරාජවත්ථු)

අපි ච මාතාපිතුපොසකො නාම රඤ්ඤෙ විනාසයමානෙ'පි අනන්තරායා විමුච්චති. තත්‍රිදං වත්ථු:— අතීතෙ බොධිසත්තො බාරාණසිරඤ්ඤෙ පුරොහිතො. ජාතදිවසෙ සබ්බසං ආවුධානං පජ්ජලනතො ජොතිපාලො නාම අහොසි. සො අපරභාගෙ **සරභඟජාතක වණ්ණනාසං** වුත්තනයෙන රඤ්ඤෙ නානප්පකාරං ධනුසිප්පං දස්සෙත්වා තතො පභාය සරභඟො'ති පඤ්ඤායි. සො එකදිවසං කච්චි අජානා පෙත්වා එකකොව අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ගොධාවරීතීරෙ තිංස යොජනිකෙ කපිත්ථවනෙ සක්කදත්තියෙ අස්සමෙ ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ ඣානාභිඤ්ඤා නිබ්බත්තෙසි. අපර භාගෙ බාරාණසිරාජාදයො රාජානො රත්‍ථවාසීහි සද්ධිං තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිංසු. කපිත්ථඅස්සමො පරිපූරි. අථෙකො සරභඟස්ස ජෙට්ඨන්තෙවාසි කිසවච්ඡා නාම විවෙකවාසං ඉච්ඡන්තො තතො ගන්ත්වා කලිඟරට්ඨෙ දණ්ඩකීරඤ්ඤෙ කුම්භපුරං නාම නගරං නිස්සාය සෙනාපතිනා උපට්ඨිතො රාජුය්‍යානෙ විහාසි. තදා දණ්ඩකීරාජා එකිස්සා ගණිකාය ඨානන්තරං අවජ්ඣි පෙසි. සා තතො පභාය තෙන සද්ධිං කත්වා ඨානන්තරං පරියෙසමානා එකදිවසං රාජුය්‍යානං ගන්ත්වා තං තාපසං දිස්වා 'අයං මෙ කාලකණ්ණිං දිට්ඨො උදකං ආහරථ අක්ඛීනි ධොවිස්සාමී'ති දන්තකට්ඨං ඛාදිත්වා තාපසස්ස සරීරෙ ඛෙලපිණ්ඩං පාතෙත්වා ජටාමත්ථකෙ දන්තකට්ඨං ඛිපිත්වා මුඛොදකම්පිස්ස මත්ථකෙ සිඤ්චිත්වා නික්ඛමි. තං දිවසමෙව රාජා පකතිට්ඨා නට්ඨානන්තරමෙවස්සා දූපෙසි. සා පුබ්බෙ කතං කුසලං නිස්සාය ලද්ධං ඨානන්තරං තාපසස්ස සරීරෙ ඛෙලපාතමත්තෙන ලබ්භනී මඤ්ඤිත්ථ. තතො කතිපාහච්චයෙන රාජා පුරොහිතස්ස ඨානන්තරං ගණ්හි. සො ගණ්හිතං උපගන්ත්වා කිං කත්වා ඨානන්තරං පටිලභී'ති පුච්ඡිත්වා ඉමං නාම කත්වා'ති සුත්වා තත්ථ ගන්ත්වා තථෙව කත්වා තදහෙව පනට්ඨානන්තරං පටිලභි. සොපි පුඤ්ඤබලෙන තං ලභිත්වා ඛෙලපාතමත්තෙන ලද්ධබ්බං මඤ්ඤිත්ථ. තතො කතිපාහච්චයෙන රඤ්ඤෙ පච්චන්තො කුපිතො. රාජා සච්චන්තං වූපසමෙතුකාමො පුරොහිතස්ස වචනං ගහෙත්වා සබ්බමත්තං සෙසං ආණාපෙසි'එතස්ස කූටජටිලස්ස සරීරෙ ඛෙලං පාතෙථා'ති. තෙ සබ්බෙපි රඤ්ඤෙ සඤ්ඤං තථෙව අකංසු. ඛෙලාදීනි තාපසස්ස සකල සරීරං අවත්ථරිංසු. සෙනාපති පන ඇබ්බපවත්තා සුණිත්වා වෙගෙන

උය්‍යානං ගන්ත්වා තං සබ්බං වි‍ය්‍යූහිත්වා නූහාපෙත්වා භුඤ්ජෙය්‍ය! අය්‍යාතං තෙහි කතං එතෙසං කිං භවිස්සති?ති ආහ. මයහං මනොපදොසො නත්ථි දෙවතා පන අතිවිය කුද්ධා ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ සකලරට්ඨං අරට්ඨං කරිස්සන්ති තස්මා එවං සත්ත දිවසබ්භන්තරෙ බහිරඨං ගච්ඡාහි'ති. සො තථා අකාසි. රාජා පන ගතමත්තෙ‍යෙව පච්චන්තං වූපසමෙත්වා පච්චාගන්ත්වා නගරං පාවිසි. තදහෙව දෙවතා උදකවුට්ඨි පාතෙසුං. මනුස්සා අත්තමනා අහෙසුං. කූටජටිලං අපරඛ්‍කාලතො පට්ඨාය අමහාකං රක්‍ඛන්තු වුඩ්ඪියෙව, පච්චන්තං වූපසමෙත්වා ආගතදිවසෙ යෙව දෙවො වුට්ඨාති, 'තතො දෙවතා සුමනපුප්ඵවුට්ඨිමංසක වුට්ඨි කහාපණවුට්ඨිඝන්ථූපගපාදුපගාදිකටහණ්ඩවුට්ඨිං ච පාතෙසුං. තතො මනුස්සා අතිවිය තුට්ඨචිත්තා අත්තමනවාචං නිච්ඡාරෙත්වා රක්‍ඛන්තු කතපාපෙ සම්මනුඤ්ඤන්තු ජාතා, තදා දෙවතා එකතො ධාරාදිආවුධවුට්ඨිං චිතචවිකභාරවුට්ඨිං කූටාගාරපපමාණ මහාපාසාණවුට්ඨිං වාලිකවුට්ඨිං ච පාතෙත්වා අසීතිහත්ථුබ්බෙධං ථලං අකංසු. රඤ්ඤෙ පන අවිනස්සන්තෙ‍යෙව සරභඞ්ගො තං කාරණං ඤත්වා වෙ තරුණතාපසෙ පෙසෙත්වා කිසවච්ඡං මඤ්ච සිවිකාය ආකාසෙන ආහරාපෙසි. සෙනාපති පන සයමෙව නික්‍ඛම්. තස්මිං කාමෙ අසමනුඤ්ඤතානං පන තිරච්ඡානානං පානියතිණානි නාහෙසුං. තෙ යෙන පානියතිණානි තෙන ගච්ඡන්තා අපපත්තෙ‍යෙව සත්තමෙ දිවසෙ බහිරඨං පත්තා. එකො කිර බාරාණසිවාසි රාමො නාම මාතුපොසකො මාතාපිතරො පටිජග්ගනෙත්වා වොහාරත්ථාය තතො දණ්ඩකිරඤ්ඤෙ විජිතෙ කුම්භවතීනගරං ගන්ත්වා තත්‍රවිධෙනෙව වස්සත්තකාලෙ සකලරට්ඨෙ චින්නස්සමානෙ මාතාපිතූනං ගුණෙ සරි, අථ නං මාතුපට්ඨානකම්මබලෙන දෙවතා සොත්ථිනා ආනෙත්වා මාතු අදංසූති. තදඤ්ඤෙ පන සබ්බෙපි චින්තාසං පත්තාති මජ්ඣිම පණ්ණාසඤ්ච උපාලිසුත්තවණ්ණනායඤ්චෙව සරභඞ්ගජාතකවණ්ණනායඤ්ච. මාතුපොසකරාමවත්ථු තස්මා පුත්තෙන නාම මාතුපොසකුපාසනෙන විය උපට්ඨානකම්මෙ පිරචිතෙන භවිතබ්බං, යදා ච මාතාපිතරෝ උපට්ඨාතුං ලභෙය්‍ය තදා තන්දි පණ්ඩිතෙන විය පටිපජ්ජිතබ්බං සාවත්ථියං කිරෙකො උපාසකොපිතරි මතෙ මාතුදෙවතා භුත්වා මුඛඩොවනදන්තකට්ඨදානාදිනාවෙව ආහුනපාහුනාදිදානෙන ච මාතරං පටිජග්ගති. මාතා පනස්ස පුනපපුනං වත්වා තස්මිං අනිච්ඡන්තෙ‍යෙව කුමාරිකං ආහරිත්වා අදාසි. සො තාය සද්ධිං සංවාසං කප්පෙසි. සාපිස්ස මාතරං

සඤ්ඤවං උපඨහිත්වා අපරභාගෙ තං ඛණිත්තරාපෙතුකාමා හුත්වා එකදිවසං සාමිකං ආහ 'සාමි! තයි ඛණි ගතෙ තව මාතා මං අක්කොසති'ති. සො තුණ්හී අහොසි. සා තතො පඨාය යාගුං දදමානා අවවුණ්හං වා අතිසිතං වා අතිලොණං වා අලොණං වා දෙති, අම්ම! අවවුණ්හා අතිලොණා'ති ව වුත්තෙ පුරෙත්වා සීතොදකං පක්ඛිපිත්වා පුන 'අතිසිතා නිලොලොණායෙවා'ති වුත්තෙ 'ඉදානෙව අවවුණ්හා අතිලොණා'ති වත්වා පුන අතිසිතා නිලොලොණාති වදති, කො තං තොසෙතුං සක්ඛිස්සති'ති මහාසද්දං කරොති. තඟානොදකම්පි අවවුණ්හං කත්වා පිඹයං ආසිඤ්චති, 'අවවුණ්හ'න්ති වුත්තෙ පුරෙත්වා සීතොදකං පක්ඛිපිත්වා 'අතිසිත'න්ති වුත්තෙ ඉදානෙව අවවුණ්හ'න්ති වත්වා පුන අතිසිත'න්ති වදති, කො එතස්සා අවමානං සහිතුං සක්ඛිස්සති?'ති කථෙති, එවං සා සස්සුයා සද්ධිං කලහං කත්වා සාමිකං ආහ 'නාහං එවරූපාය කාලකණ්ණියා සද්ධිං එකගෙහෙ වසිතුං සක්කොමි, එතං ඛහි වසාපෙහි'ති. සො 'භද්දෙ තවං තාව තරුණා, පරඤ්ඤ කත්වා ගන්ත්වා ජීවිතුං සක්කොසි, මාතා පන මෙ දුබ්බලා, අහමෙවස්සා පටිසරණං, තවං නික්කඩ්ඪිත්වා අඤ්ඤතො කුලඝරං ගච්ඡා'ති ආහ. සා සචාහං කුලඝරං ගම්ස්සාමි, විධවාවාසං වසන්තී දුක්ඛිතා භවිස්ස'න්ති භීතා ආගන්ත්වා පුරිමනයෙනෙව සස්සුං ආරාධෙත්වා පටිජාගී'ති අථෙකදිවසං උපාසකො ධම්මසවණත්ථාය ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නො 'කිං? උපාසක! පුඤ්ඤකම්මං නප්පමජ්ජසි මාතුපඨාන කම්මං පූරෙසී'ති පුට්ඨො, 'ආම භන්තෙ!'ති වත්වා සබ්බං පවත්තිං කථෙසි. සත්ථා ඉදානි තාව උපාසක! තස්සා වචනං න ගණ්හසි, පුබ්බපෙතිස්සා වචනෙන තව මාතරං නික්කඩ්ඪිත්වා මං නිස්සාය තං පුන ගෙහං ආනෙත්වා පටිජාගී'ති වත්වා අඤ්ඤනිපාතෙ කච්චානීජාතකං කථෙත්වා සච්චානි පකාසෙසි. සච්චපරියොසානෙ උපාසකො සොතාපන්නො.

මාතුපොසකුපාසකවත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං එකො පුරිසො පිතරි මතෙ මාතු දෙවතා හුත්වා වුත්තනයෙනෙව කච්චානිං තාමි ඔතරං පටිජාගි, සබ්බං වුත්තසදිසං. තදා සො භරියාය වචනං ගහෙත්වා මාතරං ආහ 'ඉතො නික්ඛම, යථාරුචිතට්ඨානෙ වසා'ති. සා රොදමානා නික්ඛම්ම එකං සම්භං කුලං නිස්සාය සතිං

කත්වා දුක්ඛත ජීවිතං කපෙසි, තස්සා නික්ඛන්තකාලෙ පන සුනිසා ගබ්භිනි. අපරභාගෙ පුත්තං විජායිත්වා සාමිකං ආහ තව මාතරි ගෙහෙ වසන්තියා පුත්තං න ලභිං, ඉදානි මෙ දුක්ඛෙනා ලඞ්ඛො, ඉමිනා කාරණෙන තස්සා කාලකණ්ණි භාවං ජානාහී'ති. කච්චානිපි 'මම' කිර නික්කඩ්ඪිතකාලෙ පුත්තං ලභි'ති සුත්වා අඩා ඉමස්මිං ලොකෙ ජෙට්ඨාපචායන ධම්මොවෙව නිච්ඨසුචරිතධම්මො ච මතො භවිස්සති, සචෙහි ධම්මො න මතො භවෙය්‍ය, මාතරං පොථෙත්වා නික්කඩ්ඪන්තා පුත්තං න ලභෙය්‍යුං, සුඛං නජීවෙය්‍යුං, ධම්මස්ස මතකභත්තං දස්සාමී'ති චින්තෙත්වා තිලපිට්ඨතණ්ඩුලාදීනි ගහෙත්වා සුසානං ගන්ත්වා තීහි මනුස්සසීසෙහි උඛනං කත්වා අග්ගිං ජාලෙත්වා තණ්ඩුලං ධොවිතුං ආරභි. තඞ්ඛණඤ්ඤෙව සක්කො දෙවරාජා ලොකං ඔලොකෙන්තො තං දුක්ඛපත්තං, 'ධම්මො මතො'ති සඤ්ඤය ධම්මස්ස මතකභත්තං දාතුකාමං දිස්වා බ්‍රාහ්මණ වණ්ණෙන තං උපසංකමිත්වා 'න මතො ධම්මො'ති වත්වා ආකාසෙ ඨත්වා 'කච්චානි! මාභායි, පුත්තො ච තෙ නත්තා ච සුනිසා ච මමානුභාවෙනාගන්ත්වා තං ආදාය ගමිස්සති'ති වත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො. තෙ 'පි සක්කානුභාවෙන තස්සා ගුණං අනුස්සරිත්වා සුභානමග්ගං පටිපජ්ජිත්වා තං අන්තරාමග්ගෙ දිස්වා පාදෙසු නිපතිත්වා දොසං ඛමාපෙත්වා ගෙහං ආනෙත්වා තතො පට්ඨාය සමග්ගසංවාසං වසිංසු'ති.

තපෝව කාච්චානිවත්ථු.

අතීතෙ ජෙට්ඨො සොනපණ්ඩිතො නාම, කණිට්ඨො චන්ද පණ්ඩිතො නාමා'ති ද්වෙ භාතරො තාපසා මාතාපිතරො පොසන්තා හිමවන්තපදෙසෙ වසිංසු. තෙසු ජෙට්ඨො පංචාභිඤ්ඤතාය දූරම්පි ගන්ත්වා මධුරඵලං ආහරිත්වා දෙති, කණිට්ඨො පන සමීපෙ යං වා තං වා ඵලං ආහරිත්වා පඨමං දෙති. ජෙට්ඨෙන 'මා එවං කරී'ති වුත්තෙ'පි තස්ස වචනං න ගණ්හි. අථ ජෙට්ඨො 'නන්ද! ත්වං අනොවාදකො, පණ්ඩිතානං වචනං න කරොසි, මාතාපිතරො නාම ජෙට්ඨස්ස භාරා, අහමෙව තෙ පටිජග්ගිස්සාමි, මා ඉධ ත්වං වස, අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡා'ති ආහ. නෙරු ඨාතුං අසක්කොන්තො අත්තනො පණ්ණසාලං පවිසිත්වා කසිණං ඔලොකෙත්වා තදහෙව ඤාණාභිඤ්ඤා නිබ්බත්තෙත්වා 'අහං එකසතරාජානො ගහෙත්වා භාතරං ඛමාපෙත්වා මාතාපිතරො උපට්ඨාතුං යාචිස්සාමී'ති ඉද්ධියා මනොජං

නාම බාරාණසීරාජානං උපසංකමිත්වා 'මහාරාජ! අහං අත්ත නෝ බලෙන සකලජම්බුදීපෙ රජ්ජං ගහෙත්වා තුම්හාකං දස්සාමි, අජ්ජේව නික්ඛමථා'ති ආහ–රාජා තථා අකාසි. සබෙ සෙනාය උණ්හං. කොති, තඤ්ඤෙ ඡායං කත්වා සීතං කරොති, දෙවෙ වස්සනෙන උපරි වස්සිතුං න දෙති, උණ්හං වා සීතං වා වාතං වා රෙති, මඤ්ඤ බාහුකණ්ටකාදයො අන්තරධාපෙත්වා සමං කසිණමණ්ඩලං විය කරොති, සො අකාසෙ චම්මකඛණ්ඩං පත්ථරිත්වා නිසින්නො සෙනාය පරිවුතො පඨමං කොසලරඨං ගන්ත්වා 'යුද්ධං වා නො දෙතු වසෙ වා වත්තතු'නි දූතං පාහෙසි. කොසලරාජා කුජ්ඣිත්වා යුජ්ඣිතුං නික්ඛම්. තඤ්ඤෙ චින්නං සෙනානමන්තරෙ අජිනචම්මං මඤ්ඤං කත්වා පසාරෙත්වා චිත්තං සරං සම්පටිච්ඡි, තෙසු එකො'පි සරෙන විද්ධො නාම නත්ථි, තෙ පරිඛීණසරා හුත්වා නිරුස්සාහා අට්ඨංසු. තඤ්ඤෙ 'මාභායි තව රජ්ජං තවෙව භවිස්සති, කෙවලං මක්කොජ රඤ්ඤෙ වසෙ වත්තති හොති'ති, කොසලරාජානං ආහ. සො'පි සම්පටිච්ඡිත්වා බාරාණසීරාජානං පරිවාරෙත්වා අභරඨං අගමාසි. ඉම්හා තඤ්ඤෙන තඤ්ඤෙ සත්තාහාධිකසත්තමාසාධිකානි සත්තවස්සානි සකලජම්බුදීපෙ රජ්ජං ගහෙත්වා මක්කොජරඤ්ඤෙ දත්වා තං එකසතරාජූනං ජෙට්ඨකං කත්වා තෙ සබ්බෙ රාජානො ගහෙත්වා භාතුසන්තිකං ආගඤ්ඡත්වා තං ඛමාපෙත්වා මාතාපිතුපොසනං යාචි. බොධිසත්තො'පි තුට්ඨචිත්තො 'ඉදානි තෙ ඛමාමි මාතාපිතූසු එකං පටිජගහිතුං ලභසි'ති ආහ. අථස්ස මාතා 'තාත! සොනපණ්ඩිත! චිරපවුත්ථො තෙ කණිට්ඨො, සො මං උපට්ඨාතු තුවං පිතර'න්ති ආහ. බොධිසත්තො මාතු වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා 'නන්ද! තයා ජෙට්ඨකසොට්ඨාසො ලබ්ධො, අප්පමත්තො පටිජගෙහය්‍යාසී'ති වත්වා මාතුගුණං පකාසෙන්තො **සොනනන්දජාතකෙ** වෙ ගාථා අභාසි.

"අනුකම්පකා පහිඩා ච පුබ්බෙ රසදදී ච නො,
මඤ්ඤා සඤ්ඤස්ස ලොකස්ස මාතා තං වරතෙ ඉසෙ!.
පුබ්බෙ රසදදී හොතී මාතා පුඤ්ඤූපසංහිතා,
මඤ්ඤා සඤ්ඤස්ස ලොකස්ස මාතා තං වරතෙ ඉසෙ"ති.

තත්ථ "අනුකම්පකා"ති මුදුහදයා; "පුබ්බෙ රසදදී"ති පඨමමෙව අත්තනො ඛීරසඞ්ඛාතස්ස රසස්ස දායිකා; "වරතෙ"ති මාතා මං න ඉච්ඡති, තං ඉච්ඡති; "ඉසෙ"ති ආලපනං; භො! නන්දතාපසා!ති අත්ථො: "හොතී"ති හොපායිකා; "පුඤ්ඤූපසංහිතා"ති පුඤ්ඤදායිකා; ඉදානි සරාජිකාය පරිසාය මාතා

පිතූසු විපරිපජ්ජනෙතා ඉමං අහිතං පාපුණාති'ති දසෙස නෙතා ඉමා ගාථා අභාසි.

"එවං කිච්ඡා භතො පොසො මාතු අපරිචාරකො,
මාතරි මිච්ඡා චරිත්වාන නිරයං සො උපපජ්ජති.
එවං කිච්ඡා භතො පොසො පිතු අපරිචාරකො,
පිතරි මිච්ඡා චරිත්වාන නිරයං සො උපපජ්ජති.

ධනමපි ධනකාමානං ත්සසති ඉති මෙ සුතං,
මාතරං අපරිචරිත්වාන කිච්ඡං වා සො නිගච්ඡති.

ධනමපි ධනකාමානං...පෙ...
පිතරං...පෙ...නිගච්ඡති

ආනන්දෙ ච පමොදෙ ච සදා හසිතකීළිතං,
මාතරං පරිචරිත්වාන ලභමෙතං විජානතා.

ආනන්දෙ ච...පෙ...
පිතරං...පෙ...විජානතා.

දානඤ්ච පියවාචඤ්ච අත්ථචරියා ච යා ඉධ,
සමානත්තතා ච ධමෙමසු තත්ථ තත්ථ යථාරහං.
එෙත ඛො සඞ්ගහා ලොකෙ රථස්සාණීව යායතො,
එතෙ ච සඞ්ගහා නාසසු න මාතා පුත්තකාරණා,

ලහෙථ මානං පූජං වා පිතා වා පුත්තකාරණා.
යසමා ච සඞ්ගහා එතෙ සම්මෙක්ඛන්ති පණ්ඩිතා,
තසමා මහත්තං පපොනති පාසංසා ච භවන්ති තෙ"ති.

තත්ථ "කිච්ඡා භතො"ති කිච්ඡෙන ආහතො; පටිජග්ගිතො. "මිච්ඡාචරිත්වානා"ති මාතරං අපටිජග්ගිත්වා; "ධනමපි"ත්‍යාදි ධනකාමානං උපපන්නධනමපි; මාතරං අපටිජග්ගනතානං නසසතී'ති මෙ සුතං: "කිච්ඡං වා"ති ඉති මතං වා නසසති, දුක්ඛං වා සො නිගච්ඡති; "ලභමෙතං විජානතා"ති එතං ඉධලොකෙ ච දෙවලොකෙ ච ආනන්දාදිසුඛං මාතරං පරිචරිත්වා පණ්ඩිතෙන ලභං; සක්‍යා ලද්ධුං තාදිසෙනා'ති අත්ථො.

"දානඤ්චා"ති මාතාපිතූනං දානං දාතබ්බං, පියවචනං භණිතබ්බං, උපපන්නකිච්චසාධනවසෙන අත්ථො චරිතබ්බා, ජෙට්ඨාපචායනධමෙමසු තත්ථ තත්ථ දාරිසම්ජෙඩ්ඩෙ වා රහොගතානං වා අභිවාදනාදිවසෙන සමානත්තතා නාතබ්බා, රහො අභිවාදනාදීනි අකත්වා පරිසතිං න නාතබ්බා'ති සබ්බත්ථ සම්බන්ධනෙව භවිතබ්බ'න්ති ඤාණක්කවණ්ණනා...

"තස්මිං තස්මා"ති තස්මිං තස්මිං පුග්ගලෙ; "රථස්සාණීව යායතො"ති යථා ආණියා සතියෙව රථො යාති, අසති න යාති, එවං ඉමෙසු සඞ්ගහෙසු සතියෙව ලොකො වත්තතී'ති අසති න වත්තති. සිඟාලසුත්තවණ්ණනා "තස්මිං තස්මි"නති තස්මිං තස්මිං දානාදීහි සඞ්ගහෙහි සඞ්ගහෙතබ්බෙ පුග්ගලෙ අකඩ්ඪිත්වා ගතාය ආණියා. "යායතො"ති ගච්ඡතො'ති; නවමිකා "එතෙ ව සඞ්ගහා නාසසු"නි සචෙ එතෙ වත්තාරො සඞ්ගහා න භවෙයුං; "න මාතා පුත්තකාරණා"නි යදි මාතා එතෙ සඞ්ගහෙ පුත්තස්ස න කරෙය්‍ය, පුත්තකාරණා මානං වා පූජං වා න ලභෙය්‍ය, "සඞ්ගහා එතෙ"නි උපයොගවචනෙ පච්චත්තං: "සඞ්ගහෙ එතෙ"නි වා පාඨො සිඟාල සුත්තවිකා "පුත්තකාරණා"නි පුත්තනිමිත්තා පුත්තහෙතුකෙහි පුත්තෙන කත්තබ්බං මානං වා පූජනං වා; "උපයොගවචනෙ"නි උපයොගත්ථෙ; වුච්චතීති= වචනං; අත්ථො; උපයොගවචනෙ වා වත්තබ්බෙ: "පච්චත්ත"නති පච්චත්තවචන'නති වුත්තං; "සමවෙක්ඛන්ති"නි සම්මා පෙක්ඛන්ති; සම්මදෙව කාතබ්බෙ පෙක්ඛන්ති: "මහත්ත"නති සෙට්ඨත්තං; "පාසංසා"'ති පසංසනියා; එතෙ සඞ්ගහෙතබ්බෙ නත්ථ තත්ථ පුග්ගලෙ යථාරහං පවත්තන්ති, එවං පසංසිතබ්බා'ති ආධිපච්චයොගතං සුත්වා සපරිසා රාජානො පසන්නා මහා සත්තෙන පඤ්චසීලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා 'දානාදීසු අප්පමත්තා හොථා,'ති ඔවදිත්වා තං වන්දිත්වා සකසක්කනගරං ගන්ත්වා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙත්වා දෙවලොකූපගා. මෙ'පි භාතරො යාවජීවං මාතාපිතරෙ උපට්ඨහිත්වා බ්‍රහ්මලොකූපගා

මෙහාතුක්කවත්ථු.

ඉති යථාවුත්තං මාතාපිතූපට්ඨානං-ඉධ පසංසාදිමාවහතො 'මඞ්ගල'නති වුච්චති'ති අපරොතයෝ:—උපට්ඨානං නාම භරණකිච්චකරණකුලවංසට්ඨපනදායජ්ජාරහපටිපජ්ජනදක්ඛිණානුප්පදානවසෙන පඤ්චවිධං උපට්ඨානං. තෙනාහ භගවා සිඟාලකස්ස නාම ගහපතිපුත්තස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො,

"පංචහි ඛො ගහපතිපුත්ත. ඨානෙහි පුත්තෙන පුරත්ථිමා දිසා මාතාපිතරෙ පච්චුපට්ඨාතබ්බා. භතො නො භරිස්සාමි කිච්චං නෙසං කරිස්සාමි, කුලවංසං ඨපෙස්සාමි, දායජ්ජං පටිපජ්ජාමි, අථ ච ඛො පන නෙසං පෙතානං කාලකතානං දක්ඛිණං අනුප්පදස්සාමි, ඉමෙහි ඛො ගහපතිපුත්ත පංචහි ඨානෙහි පුත්තෙන පුරත්ථිමා දිසා මාතාපිතරෙ පච්චුපට්ඨාතබ්බා"ති

තත්ථ "ඨානෙහී"ති එත්ථ තිට්ඨති එත්ථ ඵලං තදූපචාරවුත්තිතාය'ති ඨානං; හෙතු: තෙනට්ඨකථායං කාරණෙහි'ති අත්ථසරික්ඛතාය මාතාපිතූනං පුරත්ථිමදිසාභාගො හොති. තථා හි තෙ පුත්තානං පුරත්ථිමභාවතො උපකාරිකභාවෙන දිස්සන්තා අපරදිස්සනතො ච පුරත්ථිමා දිසා. තෙනාහ "මාතාපිතරො පුබ්බුපකාරිතාය පුරත්ථිමා දිසා'ති වෙදිතබ්බා"ති. "හතො" ති අහං ඉමෙහි පොසිතො, තං පන භරණං ජාතකාලතො පට්ඨාය සුඛූපචවයූපසංහරණෙන මාතාපිතූහි පවත්තිතං හොති, තස්මා තං දස්සෙතුමාහ "ථඤ්ඤං පායෙත්වා හත්ථපාදෙ වඩ්ඪෙත්වා මුඛෙන සිඹ්භානිකං අපනෙත්වා නහාපෙත්වා මණ්ඩෙත්වා හතො භරිතො ජගිතො"ති. "තෙ"ති තෙ මාතාපිතරො මහලූකෙ පාදධොවනනහාපනයාගුභත්තදූනාදීහි හරිස්සාමි, "කිච්චං තෙස"න්ති අහං අත්තනො කිච්චං ඨපෙත්වා මාතාපිතූනං රාජකුලාදිසු උප්පන්නං කිච්චං ගන්ත්වා කරිස්සාමි; "කුලවංසං ඨපෙස්සාමි"ති එත්ථ යස්මා මාතාපිතූන්නං සන්තකං ඛෙත්තාදිං අවිනාසෙත්වා රක්ඛණං තෙසං පරම්පරාය ඨිතියා කාරණං හොති යස්මා ච කුලප්පදෙසාදිනා අත්තනා සදිසං එකං පුරිසං ඝටෙත්වා ගිවාය වා හත්ථෙ වා බද්ධමණිවලයං හාරෙත බ්බන්ති එවමාදිනා පවත්තං අධම්මිකවංසතො මාතාපිතරො අපනෙත්වා තං තං විස්සජ්ජාපෙත්වා හිංසාදිවිරතියා පවත්තෙන ධම්මිකවංසෙ ඨපනෙන වෙව තෙහි දින්නදූනානුපච්ඡින්දනෙන ච ආයතිං තෙසං පරම්පරාහාරිකො හොති, තස්මා තම්පි දස්සෙතුමාහ "මාතාපිතූනං සන්තකං ඛෙත්තාභිරක්ඛසුවණ්ණාදිකඤ අවිනාසෙත්වා රක්ඛනෙනාපි මාතාපිතරො අධම්මිකවංසතො (1) අපනෙත්වා ධම්මිකවංසෙ ඨපෙනෙනා'පි, කුලවංසවසෙන ආගතානි සලාකභත්තාදීනි අනුපච්ඡින්දිත්වා පවත්තනෙනා'පි, කුලවංසං ඨපෙති නාමා"ති. "දූයජ්ජං පටිපජ්ජාමී"ති එත්ථ යස්මා දූයජ්ජපටිලාභස්ස යොග්‍යභාවෙ පවත්තමානෙ යෙව දූයජ්ජං පටිපජ්ජති නාම; න ඉතරො; තස්මා තම්පි දෙස්සතුමාහ "මාතාපිතරො අත්තනො ඔවාදෙ අවත්තමානෙ මිච්ඡාපටිපත්තිදූරකෙ විනිච්ඡයං පත්වා අපුත්තකෙ කරොන්ති, තෙ දූයජ්ජාරහා න හොන්ති. ඔවාදෙ වත්තමානෙ පන කුලසන්තකස්ස සාමිකෙ කරොන්තී"ති. තත්ථ "විනිච්ඡයං පත්වා"ති 'පුත්තස්ස අවිසජ්ජනීය'න්ති එවමාගතං විනිච්ඡයං ආගම්ම; 'දක්ඛිණ"න්ති තෙසං පරිභුඤ්ජනං කත්වා තතියදිවසාදිතො

(1) හාපෙත්වා-කත්ථචි

පඨමාය දානං අනුපපදස්සාමි; කිම්පනේති? තං තෙසං පාපෙතුං. කිං පනෙතං දානං පෙතානං පාපුනාතීති? න හෙව අම්හහි වත්තබ්බමත්ථි, භගවතා එවං ව්‍යාකතත්තා.

එකෝ කිර ජානුස්සෝණී නාම බ්‍රහ්මණෝ භගවන්තං උප සංකම්මිත්වා එවං පුච්ඡති, "මයමස්සු හෝ ගොතම! බ්‍රාහ්මණා නාම. දානානි දෙම සබ්බානි කරොම ඉදං දානං පෙතානං ඤාති සාලොහිතානං උපකප්පතු ඉදං දානං පෙතා ඤාතිසාලොහිතා පරිභුඤ්ජන්තු'ති. කච්චි තං හෝ ගොතම! දානං පෙතානං ඤාති සාලොහිතානං උපකප්පති? කච්චි තෙ පෙතා ඤාතිසාලොහිතා තං දානං පරිභුඤ්ජන්තී"ති? 'ඨානෙ ඛෝ බ්‍රාහ්මණ! උපකප්පති නෝ අට්ඨානෙති. කතමං පන හෝ ගොතම ඨානං? කතමං අට්ඨාන?නති, ඉධ බ්‍රහ්මණ එකච්චෝ පාණාතිපාතීහොති— පෙ—මිච්ඡාදිට්ඨිකෝ හොති, සෝ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා නිරයං උපපජ්ජති, යෝ නෙරයිකානං සත්තානං ආහාරෝ තෙන සෝ තත්ථ යාපෙති, තෙන සෝ තත්ථ තිඨති. ඉදම්පි ඛෝ බ්‍රහ්මණ! අට්ඨානං යත්ථ ඨිතස්ස තං දානං න උපකප්පති. ඉධ පන බ්‍රාහ්මණ! එකච්චෝ පාණාතිපාතී හොති—පෙ—පර ම්මරණා තිරච්ඡානයොනිං උපපජ්ජති, යෝ තිරච්ඡාන යොනි කානං සත්තානං ආහාරෝ, තෙන සෝ තත්ථ යාපෙති—පෙ— න උපකප්පති. ඉධ පන බ්‍රාහ්මණ! එකච්චෝ පාණාතිපාතා පටි විරතෝ හොති—පෙ—සම්මාදිට්ඨිකෝ හොති, සෝ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා මනුස්සානං සහව්‍යතං උපපජ්ජති, යෝ මනු ස්සානං ආහාරෝ, තෙන සෝ තත්ථ යාපෙති—පෙ—න උප කප්පති. ඉධ පන බ්‍රාහ්මණ! එකච්චෝ පාණාතිපාතා පටිවිරතෝ හොති—පෙ—පරම්මරණා දෙවානං සහව්‍යතං උපපජ්ජති, යෝ දෙවානං ආහාරෝ, තෙන සෝ තත්ථ යාපෙති තෙන සෝ තත්ථ තිඨති. ඉදම්පි ඛෝ බ්‍රාහ්මණ! අට්ඨානං යත්ථ ඨිතස්ස තං දානං න උපකප්පති. ඉධ පන බ්‍රාහ්මණ! එකච්චෝ පාණාතිපාතා පටි විරතෝ හොති—පෙ—මිච්ඡාදිට්ඨිකෝ හොති, සෝ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා පෙත්තිවිසයං උපපජ්ජති, යෝ පෙත්තිවිසයි කානං සත්තානං ආහාරෝ, තෙන සෝ තත්ථ යාපෙති තෙන සෝ තත්ථ තිට්ඨති, යං වා පනස්ස ඉතෝ අනුපපවෙච්ඡන්ති මිත්තාමච්චා වා ඤාතිසාලොහිතා වා තෙන සෝ තත්ථ යාපෙති තෙන සෝ තත්ථ තිඨති. ඉදං ඛෝ බ්‍රාහ්මණ! ඨානං යත්ථ ඨිතස්ස තං දානං උපකප්පති'ති. සචෙ පන හෝ ගොතම! සෝ පෙතෝ ඤාතිසාලොහිතෝ තං ඨානං අනුපපන්නෝ

හොති, කෝ තං දානං පරිභුඤ්ජතී'ති අඤ්ඤපිස්ස බ්‍රාහ්මණ! පේතා ඤාතිසාලොහිතා තං ඨානං උපපන්නා හොන්ති, තෙ තං දානං පරිභුඤ්ජන්ති'ති. සචෙ පන භෝ හොතම! සොචෙවපෙතෝ ඤාතිසාලොහිතෝ තං ඨානං අනුපපන්නෝ හොති, අඤ්ඤපිස්ස පෙතා ඤාතිසාලොහිතා තං ඨානං අනුපපන්නා හොන්ති, කෝ තං දානං පරිභුඤ්ජති?'ති. 'අට්ඨානං බෝ එතං බ්‍රාහ්මණ! අනවකාසෝ යං තං ඨානං විවිත්තං අස්ස ඉමින්නා දීඝෙන අඛ්ඛා යදිදං පෙතෙහි ඤාතිසාලොහිතෙහි; අපි ච බ්‍රාහ්මණ! දායකෝ'පි අනිප්ඵලෝ'ති.

දසනිපානබහුතතරෙ ජානුස්සොණි සුත්තං.

තත්‍ර "මියමසසු"නි එත්‍ර 'අසසු'ති නිපාතමත්තං; "සඛා නි"නි සද්දහිත්වා කත්තබ්බපුඤ්ඤානි; "පෙතාන"නති මතානං "උපකපපතූ"ති පාපුණාතු; "ඨානෙ"ති ඔකාසෙ; "අට්ඨානෙ"නි අනොකාසෙ; තෙරච්ඡිකානං සත්තානං ආහාරෝ නාම තත්‍ර නිබබත්තකම්මමෙව, තෙනෙව හි තත්‍ර යාපෙන්ති. තිරච්ඡාන යොනිකානං පන තිණපණ්ණාදිවසෙන ආහාරෝ වෙදිතබ්බා. මනුස්සානං ඔදනකුම්මාසාදිවසෙන, දෙවානං සුධාභොජනා දිවසෙන, පෙත්තිවිසයිකානං ඛෙලසිංඝානිකාදිවසෙන "යං වා පනස්ස ඉතෝ"ති යං වා අස්ස මිත්තාදයෝ ඉතෝ දදන්තා අනුපවෙසෙන්ති, පෙත්තිවිසයිකා එව හි පරදත්තූපජීවිකෝ හොන්ති, අඤ්ඤෙසං පරෙහි දිනනං උපකපපති. "දායකෝපි අනිප්ඵලෝ"ති යං තං දානං දිනනං තස්ස උපකපපතු වා මා වා දායකෙනපි න සක්කා නිප්ඵලෙන භවිතුං, දායකෝ තස්ස දානස්ස විපාකං ලභතියෙව. බ්‍රාහ්මණස්ස හි එවං දිනානස්ස දානස්ස ඵලං දායකෝ න ලභති'ත්‍ර ලඞ්ඝි, තස්මා භගවා එවමාහ'ති. **තබ්බණ්ණනානයෝ.** යදි හි 'ඉදං නොඤාතීනං හොතු'ත්‍ර වුත්තෙපි තෙ පෙතා තත්‍රාගන්ත්වා අනුමොදන්ති, තං දානං තෙසං පාපුණාති, තෙ ච සම්පත්තිං ලභන්ති. බිම්බිසාර රඤ්ඤෙ පුබ්බඤාතිපෙතාවත්‍ර නිදස්සනං.

ඉතෝ කිරවානවුතිකපෙ කාසින්ගරෙ ඵුස්සෝ නාම සත්ථා උදපාදි. තස්ස පිතා ජයසෙනෝ නාම රාජා, සිරිමා නාම දෙවී මාතා, තස්ස කණිට්ඨභාතරෝ වෙමාතිකා තයෝ රාජ පුත්තා අහෙසුං. තෙසං තිණ්ණම්පි එකොව භණ්ඩාගාරිකෝ, එකා පනපදෙ නිය්‍යාතකපුරිසෝ. තදා රාජපුත්තා අත්තනෝ ජෙට්ඨභාතරං සත්ථාරං තෙමාසං උපට්ඨහිත්වා රාජානං

යාචිංසු. රාජාපි අනුජානි. තෙ අත්තනෝ ජනපදෙ නියුත්තකපුරිසස්ස ලෙඛණං පෙසෙසුං. සඤ්ඤං විහාරං කත්වා අවිහාකං ආරොවෙහිති. සෝ තථා කත්වා ආරොවාපෙසි. රාජපුත්තා සත්ථාරං අත්තනෝ ජනපදං නෙත්වා විහාරං නියාදෙත්වා 'තුම්හෙ එත්තකං නාම ධනවඩ්ඪං ගහෙත්වා දෙවසිකං තවුති භික්ඛුසහස්සපරිවාරස්ස භගවතෝ චෙව සපරිවාරානං ච නෝ සබ්බං ඛාදනීයං භොජනීයං සම්පාදෙථ, ඉතෝ පට්ඨාය හි න කිඤ්චිවක්ඛාමා'ති භණ්ඩාගාරිකංචෙව නියුත්තකපුරිසං ච වත්වා සහස්සපුරිසෙ ගහෙත්වා දසසීලානි සමාදියිත්වා කාසායානි නිවාසෙත්වා විහාරෙයෙව තෙමාසං වසිංසු. තතෝ පට්ඨාය තෙහි ආණත්තා භණ්ඩාගාරිකාදයෝ වාරෙන වාරං වඩ්ඪං ගහෙත්වා දානං දෙන්ති තෙසු හි භණ්ඩාගාරිකෝ සභරියෝ සබ්බෝ පසන්නෝ සක්කච්චං අදාසි. නියුත්තකපුරිසොපි ජානපදෙහි එකාදස පුරිසසහස්සෙහි සද්ධිං සක්කච්චමෙව අදාසි. තත්ථ නෙව ජානපදා පටිහතචිත්තා අහෙසුං. චතුරාසීතිසහස්සමත්තා. තෙ දානස්ස අනන්තරාගං කත්වා දෙය්‍යධම්මං අත්තනාපි ඛාදිංසු. පුත්තානමපි අදංසු. භත්තසාලද්ධඤ්ච අගඛිනා දානෙසුං. තෙ නිරයෙ නිබ්බත්තිංසු. සපරිවාරා පන රාජපුත්තාවෙව භණ්ඩාගාරනියුත්තකා ච සඝෙ. එවං තෙසං චිත්තං ගණානං සඝතෝ සඝං නිරයතෝ නිරයං උපපජ්ජන්තානං චතවුතිකප්පා වීතිවත්තා.

අථ ඉමස්මිං කප්පෙ කස්සපබුද්ධකාලෙ පටිහතචිත්තා ජනා පෙතෙසු නිබ්බත්තා. තදා මනුස්සා අත්තනෝ අත්තනෝ ඤාතකෙ පෙතානමත්ථාය දානං දත්වා උද්දිසන්ති අමහාකං ඤාතීනං හොතු'ති. තෙ සම්පත්තිං ලභන්ති. අථ ඉමෙ පෙතෙ තං දිස්වා කස්සපසම්මාසම්බුද්ධං පුච්ඡිංසු 'කින්නු? ඛො භන්තෙ! මයම්පි එවරූපං ලච්ඡෙය්‍යාමා'ති 'න ඉදානි ලභථ, අනාගතෙ ගොතම බුද්ධකාලෙ තුම්හාකං ඤාති බිම්බිසාරෝ නාම රාජා භවිස්සති සෝ තස්ස බුද්ධස්ස දානං දත්වා තුම්හාකං උද්දිසිස්සති, තදා ලභිස්සථා'ති. තෙ බිම්බිසාරං පච්චාසිංසමානා එකං බුද්ධන්තරං ඛෙපයිංසු. ඉමස්මිං පන බුද්ධුප්පාදෙ තෙ තයෝ රාජපුත්තා සපරිවාරා සඝතෝ චවිත්වා මගධරට්ඨෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා උරුවෙලකස්සපාදයෝ ජටිලා අහෙසුං, භණ්ඩාගාරිකෝ විසාඛො නාම මහාසෙට්ඨි අහොසි. භරියා පනස්ස ධම්මදින්නා නාම සෙට්ඨිධීතා, නියුත්තකපුරිසෝ බිම්බිසාරෝ රාජා, සබ්බෝපි අවසෙසපරිසා රඤ්ඤො පරිවාරා අහෙසුං. අථ සත්ථා සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා අනුප්පබෙබන ලට්ඨිවනුය්‍යානං ගන්ත්වා තත්ථ තදහු

පසඞ්කමන්තමෙව රාජානං බිම්බිසාරං එකාදසනහුතෙහි බ්‍රාහ්මණ ගහපතිකෙහි සද්ධිං සොතාපන්නිඵලෙ පතිට්ඨහිත්වා රඤ්ඤා නිමන්තිතො දුතියදිවසෙ රාජගෙහෙ මහාදානං සම්පටිච්ඡි, තෙ පෙතා 'ඉදානි රාජා අම්හාකං දානං උද්දිසිස්සතී'ති ගෙහං සම්පරිවාරෙත්වා අට්ඨංසු. රාජා දානං දත්වා 'කත්ථ නු ඛො භගවා විහරෙය්‍යා'ති සත්ථු විහාරට්ඨානමෙව චින්තෙන්තො න තං දානං කස්සචි උද්දිසි. පෙතා ජිග්ඝාසා හුත්වා රත්තිං රඤ්ඤා නිවෙසනෙ අතිවිය භිංසනකං විස්සරමකංසු. රාජා පභාතාය රත්තියා සත්ථාරං උපසංකම්මත්වා 'එවරූපං සද්දං සොසිං කිං?මෙ භන්තෙ! භවිස්සතී'ති ආහ' 'මා භායි මහා රාජ! න තෙ කිඤ්චි පාපකං භවිස්සතී'ති වත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි. 'ඉදානි පන භන්තෙ! දින්නෙන ලහෙය්‍යු'න්ති? 'ආම මහා රාජා'ති රාජා සත්ථාරං අජ්ජතනාය නිමන්තෙත්වා ගෙහං ගන්ත්වා දානං සජ්ජෙත්වා කාලං ආරොචාපෙසි. සත්ථා භික්ඛු සංඝපරිවුතො රාජගෙහං ගන්ත්වා නිසීදි. තෙපි පෙතා අපි නාම අජ්ජ ලහෙය්‍යාමා'ති ප්‍රුබෙබ ඤාතිඝරතො බිම්බිසාරතිවෙ සතං සකඝරසඤ්ඤය ආගන්ත්වා තිරොකුඩ්ඩාදිසු අට්ඨංසු ඉසාමචිරිරිඨඵලං අනුභවන්තා, අපෙපකච්ච දීඝමස්සුකෙසඛර දන්තවදනා සිථිලබන්ධිතවිලම්බමානකිසථ්‍රුසකාලකඛපවඞ්ඝා තත්ථ තත්ථ ඨපිතවනදුහදඩ්ඩතාලරුක්ඛසදිසා, අපෙපකච්චෙ පිපාසානිමථනොදරතො වුට්ඨාය මුඛතො විනිච්ඡරන්තාය අග්ගිජ්ඣායය පරිඩය්හමානසරීරා, අපෙපකච්චෙ සිඛාතුම්බතාය ණාබිලතාය පබ්බතාකාරකුච්ඡිතාය ච ලබ්භමපි පානභොජනං යාවදත්ථං භුඤ්ජිතුං අසමත්ථතාය ඛුප්පිපාසතො අඤ්ඤං රසම වින්දමානා,අපෙපකච්චෙ අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස අඤ්ඤඤ්ඤඤ්ච සත්තානං පභින්නගණ්ඩපිළකමුඛපග්ඝරිතරුහිරපුබ්බලසිකාදිලඹා අමත මිව සාදමානා. සත්ථා තථා අකාසි යථා තෙ සබ්බෙව අතිවිය දුද්දසිකවිරූපභයානකසරීරා රඤ්ඤෝ පාකටා අහෙසුං. රාජා දක්ඛිණොදකං දෙන්තො 'ඉදං නො ඤාතීනං හොතූ'ති උදකිඤ්. තං ඛණඤ්ඤෙව තෙසං පදුමසඤ්ඡන්නා පොක්ඛරණියො නිබ්බත්තිංසු. තෙ තත්ථ නහාත්වා පිවිත්වා ච පටිපස්සද්ධදරථපිපාසා සුවණ්ණවණ්ණා ජාතා. රාජා යාගුඛජ්ජභොජ්ජාදිනි දත්වා උදකිඤ්. තං ඛණඤ්ඤෙව තෙසං දිබ්බයාගුඛජ්ජභොජ්ජාදිනි නිබ්බත්තිංසු. තෙ තානි භොජනානි පරිභුඤ්ජිත්වා පිනිතකායා අහෙසුං. රාජා වත්ථසෙනාභරණානි දත්වා උදකිඤ්. තෙසං දිබ්බ වත්ථයානකපාසාදපච්චත්ථරණසෙය්‍යාදිඅලංකාරවිධයො නිබ්බත්තා, යා ච තෙසං සම්පත්තී යථා සබ්බාව පාකටා හොති

තථා සත්ථා, අධිට්ඨාසි. රාජා තං දිස්වා අතිවිය අත්තමනෝ අහොසි. අථ සත්ථා භුත්තාවී රඤ්ඤෝ අනුමෝදනං කරොන්තෝ පෙතානං ආගන්ත්වා තත්ථ තත්ථ ඨිතභාවං දස්සෙන්තෝ පඨමං ගාථමාහ.

"තිරොකුඩ්ඩෙසු තිට්ඨන්ති සන්ධිසිංඝාටකෙසු ච,
චරබාහාසු තිට්ඨන්ති ආගන්ත්වාන සකං ඝර"න්ති.

තත්ථ "තිරොකුඩ්ඩෙසූ"ති ගෙහපාකාරකුඩ්ඩානං පරභාගෙසූ, "තිට්ඨන්තී"ති ඨානං කප්පෙන්ති; "සන්ධිසිංඝාටකෙසූ"ති එත්ථ 'සන්ධියො,ති චතුක්කොණරච්ඡායො වුච්චන්ති; ඝරසන්ධිත්ති සන්ධිආලොකසන්ධියොවා'පි; 'සිඞ්ඝාටක'න්ති තිකොණරච්ඡා; "චාරබාහාසුතිඨන්තී"ති නගරවාරඝරවාරතං බාහා නිස්සාය තිට්ඨන්ති; "ආගන්ත්වාන සකං ඝර"න්ති එත්ථ සකඝරං නාම පුබ්බඤ්ඤතිඝරමපි අත්තනා සාමිභාවෙන අජ්ඣාවුත්ථඝරමපි තදුභයම්පි; යස්මා තෙ සකඝරසඤ්ඤාය ආගච්ඡන්ති. තස්මා එව මාහ. ඉදානි සත්ථා, බහුම්පි, අන්නපානාදිම්හි සන්තෙ අපිනාම අම්හෙ උද්දිස්ස කිංචි දජ්ජන්ති ඤාතී පච්චාසිංඝන්තානං විච රන්තානං මතසං තෙසං පෙතානං තෙහි කතස්ස අතිකටුක විපාකකම්මස්ස පච්චයෙන ඤාතිනො අනුස්සරණමත්තස්සා'පි අභාවං දස්සෙන්තෝ දුතියගාථමාහ.

"පහූතෙ අන්නපානම්හි ඛජ්ජභොජ්ජෙ උපට්ඨිතෙ,
න මතසං සොචි සරති සත්තානං කම්මපච්චයා"ති.

තත්ථ "පහූතෙ"ති අනපපකෙ බහුම්හි; ඛාරස්ස හි පකා රො ලබ්භති: "අන්නපානම්හී"ති අසිතෙ ච; පීතෙ ච; "ඛජ්ජ භොජ්ජෙ"ති ඛාසිතෙ ච සායිතෙ ච; "උපට්ඨිතෙ"ති උපගම්ම ඨිතෙ සජ්ජිතෙ පටියත්තෙ; "කොචී"ති තෙසං පෙත්තිවිස යූපපන්නානං සත්තානං මාතා වා පිතා වා පුත්තො වා න සරති, කිං කාරණා? කම්මපච්චයා"ති අත්තනා කතස්ස අදුත දූනපටිඝෙධනාදිභෙදස්ස කදරියකම්මස්ස කාරණාභාවතො. තඤ්හි තෙසං කම්මං ඤාතීනං සරිතුං න දෙති'ති. ඉදානි රඤ්ඤ පෙතෙ ඤාතකෙ උද්දිස්ස දින්නං දානං පසංසන්තෝ තතිය ගාථමාහ.

"එවං දදන්ති ඤාතීනං යෙ හොන්ති අනුකම්පකා,
සුචිං පණීතං කාලෙන කප්පියං පානභොජන"න්ති,

තත්ථ "එව"න්ති යථා තයා මහාරාජ! දින්නං එවං, "දදන්තී"ති දෙන්ති; ඉදං නෝ සුතිනං හොතූ'ති උද්දිසන්ති නීය්‍යාදෙන්ති. තෙ පුත්තාදයෝ; "සුතින"න්ති පෙතානි විසයුපපන්නානං සුතකානං; "යෙ"ති යෙ කෙචි පුත්තධීතූ භාතුජාතා; "අනුකම්පකාති" අත්ථකාමා හිතෙසිනෝ; "සුචි"න්ති සුඛං මනොහරං ධම්මිකං ධම්මලද්ධං; "පණීත"න්ති උත්තමං (1) සෙට්ඨං; "කාලෙනා"ති පෙතානං තිරොකුඩ්ඩාදීසු ඨිතකාලෙ; දක්ඛිණෙය්‍යානං වා පරිභොගයොග්ගකාලෙ; "කප්පිය"න්ති අනුච්ඡවිකං පතිරූපං; අරියානං පරිභොගාරහං 'පානභොජන"න්ති පානඤ්ච භොජනඤ්ච; ඉධ පන භොජන මුඛෙන සබ්බම්පි දෙය්‍යධම්මං වදති: ඉදානි යෙන පකාරෙන 'දින්නං තෙසං දිනනං නාම හොති; තං දස්සෙතුං චතුත්ථ ගාථාය පුබ්බඩ්ඩමාහ.

"ඉදං ඤෝ සුතිනං හොතූ සුඛිතා හොන්තු සුතයෝ,

තත්ථ "ඉද"න්ති දෙය්‍යධම්මනිදස්සනං; "ඤෝ"ති නිපාත මත්තං; 'ඤාති' පි පඨන්ති: අම්හාකන්ත්‍යත්ථෝ; "සුතින"න්ති පෙතනිවිසයුපපන්නානං සුතකානං හොතූ; "සුඛිතා"හොන්තු සුතයොති තෙ පෙතනිවිසයුපපන්නා සුතයෝ ඉදං ඵලංපච්ච නුභොන්තා සුඛපත්තා හොන්තු; ඉදානි යස්මා 'ඉදං නෝ සුතීනං හොතූ'ති වුත්තෙ'පි න අඤ්ඤත්‍ර කතකම්මං අඤ්ඤස්ස ඵල දං හොති, කෙවලන්තු තථා උද්දිස්ස දීයමානං තං වත්ථු පෙතා නං කුසලකම්මස්ස පච්චයෝ හොති තස්මා යථා තෙසං තස්මි ඤ්ඤෙව වත්ථුස්මිං තස්මිඤ්ඤෙව ඛණෙ ඵලනිබ්බත්තනකං කුසල කම්මං හොති. තං දස්සෙතුං චතුත්ථගාථාය පච්ඡිම්බං පඤ්ච මාය ච පුබ්බඩ්ඩමාහ.

තෙ ව තත්ථ සමාගන්ත්වා සුතිපෙතා සමාගතා.
පහූතෙ අන්නපානම්හි සක්කච්චං අනුමොදරෙ,

තත්ථ "තෙ සුතිපෙතා"ති සම්බන්ධෝ: "තත්ථා'ති යත්ථ නං දානං දීයති තත්ථ, "සමාගන්ත්වා"ති සමන්තතෝ ආගන්ත්වා සමොධාය එකජ්ඣං භුත්වා'ති අත්ථෝ. "සමාගතා"ති ඉමෙ නෝ ඤාතයෝ අම්හාකං අත්ථාය දානං උද්දිස්සන්ති'ති එතදත්ථං සමාආගතා'ති අත්ථෝ. "අන්නපානම්හි"ති තස්මිං අන්නඤ්ච උද්දිස්ස දීයමානෙ පහූතෙ අන්නපානම්හි; "සක්කච්චං අනුමෝ

(1) උළාරං-සක්ච්චි.

දරෙ"හි කම්මඵලං අභිසද්දහන්තා චිත්තීකාරං අවිජහන්තා අවිකම්පිතචිත්තා ච හුත්වා ඉදං නෙ ඤාතිහි තාය සුඛාය හොතූති මොදන්ති අනුමොදන්ති පිතිසොමනස්සජාතා හොන්ති; ඉදානි ඤාතකෙ නිස්සාය නිබ්බත්තකුසලකම්මඵලං පච්චනුභොන්තානං තෙසං ඤාතිමාරබ්භ ථොමනාකාරං දස්සෙන්තො ඵඤ්චමාය පච්ඡිමද්ධං ඡට්ඨාය ච පුබ්බද්ධමාහ.

චිරං ජීවන්තු නො ඤාති යෙසං හෙතූ ලභාමසෙ
අමහාකඤ්ච කතා පූජා දයකා ච අනිප්ඵලා,

තත්ථ "චිරං ජීවන්තූ"ති චිර ජීවිතො දීඝායුකා හොන්තූ; "නො ඤාති"ති අමහාකං ඤාතකා; "හෙතූ"ති යෙසං කාරණා යෙ නිස්සාය; "ලභාමසෙ"ති ඊදිසං සම්පත්තිං පටිලභාම, අත්තනා තඛණෙ පටිලබ්භසම්පත්තිං උපදිසන්තා හෙතෙ ථොමනවසෙන එවං භණන්ති පෙතානං හි 'අත්තනො අනුමොදතෙ න දයකානං උද්දිසතෙන, දක්ඛිණෙය්‍යසම්පදයා'ති, තිහි අඞ්ගෙහි දක්ඛිණා තඛණඤ්ඤෙව ඵලනිබ්බත්තකා හොති. තත්ථ දයකා විසෙසහෙතු. තෙනාහ "යෙසං හෙතූ ලභාමසෙ" ති. "අමහාකඤ්ච කතා පූජා"ති "ඉදං වො ඤාතීනං හොතූ" ති එවං උද්දිසන්තෙහි දයකෙහි අමහාකඤ්ච පූජා කතා. තෙ "දයකා ච අනිප්ඵලා"ති යස්මිං සන්තානෙ පරිච්චාගමයං කම්මං නිබ්බත්තං, තස්ස තත්ථෙව ඵලදානතො ඉදානි පෙත්තිවිසයූපපන්නානං තත්ථ අඤ්ඤස්ස කසිගොරක්ඛාදිතො සම්පත්තිපටිලාභකාරණස්ස අභාවං ඉතො දින්නෙන යාපනභාවං ච දස්සෙන්තා ඡට්ඨාය පච්ඡිමද්ධෙන සඞ්ඝං සත්තමං ගාථමාහ.

නහි තත්ථ කසී. අත්ථි ගොරක්ඛෙත්ථ න විජ්ජති.

වාණිජ්ජා තාදිසී නත්ථි හිරඤ්ඤෙන කයාකයං,
ඉතො දින්නෙන යාපෙන්ති පෙතා කාලකතා තහිං ති.

තත්ථ "නහි තත්ථා"ති මහාරාජ තස්මිං පෙත්තිවිසයෙ කසිකම්මං නහි අත්ථි; "ගොරක්ඛෙත්ථා"ති එතස්මිං පෙත්තිවිසයෙ ගාවො රක්ඛිත්වා පඤ්චගොරසවික්කයෙන ජීවනකම්මසඞ්ඛාතා ගොරක්ඛාපි න විජ්ජති; යං නිස්සාය පෙතා සම්පත්තිං පටිලභෙය්‍යුං තං කසිගොරක්ඛකම්මම්පි තත්ථත්ථි අඤ්ඤං. "තාදිසී" ති යාදිසං නිස්සාය තෙ සම්පත්තිං පටිලභෙය්‍යුං තාදිසී වාණිජ්ජම්පි නත්ථි; "හිරඤ්ඤෙන කයාකයං"න්ති යාදිසං නිස්සාය හි සම්පත්තිං පටිලභෙය්‍යුං තාදිසං හිරඤ්ඤසඞ්ඛාතෙන කහාපණෙන කයවික්කයම්පි නත්ථි; "යාපෙන්ති"ත්ති ඉතො ඤාතීහි වා මිත්තාමච්චෙහි

වා දිත්තෙන අත්තභාවං ගමෙනති පවත්තෙනති; "පෙතා"ති පෙතභවිසයූපපන්නා සත්තා; "කාලකතා"ති අත්තනෝ මරණ කාලෙන ගතා; 'කාලගතා'ති වා පාඨෝ: කතකාලා කතමරණාති අත්ථෝ. "තහි"න්ති තස්මිං පෙතභවිසයෙ; ඉදානි යථා වුත්තමත්ථං විභි උපමාහි පකාසෙන්තෝ ගාථාචතුමාහ.

"උන්නතෙත උදකං වුට්ඨං (1) යථා නින්නං පවත්තති,
එවමෙව ඉතෝ දින්නං පෙතානං උපකප්පති.
යථා වාරි වහා පූරා පරි පූරෙන්ති සාගරං,
එවමෙව ඉතෝ දින්නං පෙතානං උපකප්පති"ති.

තත්ථ "උන්නතෙ"ති ථලෙ; උන්නතප්පදෙසෙ භූමිභාගෙ "වුට්ඨං"ති මෙඝෙහි අභිවුට්ඨොදකං; "නින්නං පවත්තතී"ති නින්නං භූමිභාගං පාපුණාති; ගච්ඡති "උපකප්පති"ති නිබ්බත්තති; පාතුභවති; එලුපත්තියාපි නියුජ්ජති නින්නම්ව හි උදකප්පවත්තිඨානං පෙතලොකො දුන්නිප්පාදනඤ්ච, තෙනාහ භගවා "ඉදං ඛො බ්‍රාහ්මණ ඨානං ඨත්ථ සිතස්ස තං දානං උපකප්පතී"ති වාරි වහා"ති මහානදියොත්; "පූරා"ති කන්දරපදරසාඛාපසාඛාකූප සොබ්භමහාසොබ්භෙහි ඔගලිත්වෙත උදකෙන පූරා හුත්වා සාගරං පරිපූරෙන්ති; යස්මා පෙතා 'ඉතෝ කිඤ්චි ලභාමා'ති ආසාභිභූතා ඤාතිඝරං ආගන්ත්වා'පි 'ඉදන්නාම නෝ දෙථා'ති යාචිතුං න සක්කොන්ති, තස්මා තෙසං ඉමානි අනුස්සරණ පච්චයානි අනුස්සරන්තෝ කුලපුත්තෝ දක්ඛිණං දජ්ජාති දස්සන්තෝ දසමං ගාථමාහ.

"අදාසි මෙ අකාසි මෙ ඤාතිමිත්තා සඛා ච මෙ,
පෙතානං දක්ඛිණං දජ්ජා පුබ්බකතමනුස්සර"න්ති.

තත්ථ "දක්ඛිණං දජ්ජා"ති ඉදං නාම ධනං වා ධඤ්ඤං වා අදාසීති ච, ඉදං නාමකෙ කිච්චං අකාසීති ච, අසුකෝ මෙ මාතුලො වා පිතුලො වා සම්බන්ධඤාතා ඤාතිඝරෙ භවයෙන තාණත්තමත්තාය මිත්තා ඉති ච, අසුකෝ මෙ සහපංසුකීළකා සඛාති ච, එවං සබ්බං පුබ්බ කතං අනුස්සරන්තෝ කුලපුත්තෝ පෙතානං දානං දදෙය්‍ය; නීයාතෙය්‍යා'ති අත්ථෝ. 'දක්ඛිණම දජ්ජාති'ච්ච පාඨෝ. තත්ථ දදිතබ්බාති-දජ්ජා: කා සා? පෙතානං දක්ඛිණා තෙන "අදාසි මෙ"ති ආදිනා නයෙන පුබ්බ කතං අනුස්සරතා වුත්තං. කරණත්ථෙ හි ඉදං පච්චත්තවචනං යෙ

(1) උන්නමෙ උදකං වඨං—කත්ථචි

පන් සත්තා ඤාතිමරණේන රුණ්ණසොකාදිපරායෙව හුත්වා තිට්ඨන්ති, න තෙසං අත්ථාය කිඤ්චි දෙන්ති, තෙසං තං රුණ්ණ සොකාදිකෙවලං අත්තපරිතාපනමත්තමෙව හොති, න තං පෙතානං කිඤ්චි අත්ථං සාධෙති'ති දසෙනෙතා එකාදසමං ගාථමාහ.

"නහි රුණ්ණං ව සොකො වා යා චඤ්ඤා පරිදෙවනා,
න තං පෙතානමත්ථාය එවං තිට්ඨන්ති ඤාතයොති.

තත්ථ "රුණ්ණ"න්ති රුදිතං; අස්සුමොචනං; "නහි කාත බ්බ"න්ති වචනසෙසො "සොකො"ති මෙත්ථ නා; චිත්තසන්තා පො: අනෙතා නිද්ධාතං: "යාචඤ්ඤා"ති යා ච රුණ්ණසො කෙහි අඤ්ඤා; "පරිදෙවනා"ති ඤාතිබ්‍යසනෙන පුට්ඨස්ස ලාල පනා; 'කහං එකපුත්තකා'ති ආදිනා වාචාවිපලාපො: සො 'පි න කාතබ්බාති අත්ථො. සබ්බත්ථ වා සද්දෙ විකප්පත්ථො. "න තං පෙතානමත්ථාය"ති යස්මා තං රුණ්ණාදිසබ්බං කාල කතානං උපකාරාය න හොති තස්මා නහි තං කාතබ්බං. තථාහි එවං තිට්ඨන්තී ඤාතයො අවිදූසුනොති අධිප්පායො. එවං රුණ්ණාදිනං නිරත්ථකත්තං දසෙත්වා ඉදානි රඤ්ඤා දින්නං දක්ඛිණාය සාත්ථකත්තං දස්සෙනෙතා වාදසමං ගාථමාහ

"අයඤ්ච ඛො දක්ඛිණා දින්නා සඞ්ඝමහි සුප්පතිට්ඨිතා,
දීඝරත්තං හිතායස්ස ඨානසො උපකප්පතී"ති.

තත්ථ"අය"න්ති රඤ්ඤා තදා දින්නාදානං: පච්චක්ඛතො දස්සෙ නෙතා වදති. ච සද්දෙ බ්‍යතිරෙකෙ. තෙන යථා රුණ්ණාදි පෙතස්ස කස්සචි අත්ථාය න හොති, න එවමයං, අයංපන දක්ඛිණා 'දීඝරත්තං හිතායස්සා'ති වක්ඛමානමෙව විසෙසං ජෝ තෙති. "ඛො"ති අවධාරණෙ; "දක්ඛිණා දින්නා"ති මහාරාජ! තයා අජ්ජතනොඤ්ඤතිගණං උද්දිස්ස දක්ඛිණා දින්නා සාසනසා සඞ්ඝෙ අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොක්ස්ස, තස්මා සඞ්ඝමහි සුප්පතිට්ඨිතා; "හිතායස්සා"ති අස්ස පෙතස්ස දීඝරත්තං චිර කාලං හිතත්ථාය; "ඨානසො උපකප්පතී"ති තංඛණඤ්ඤෙව හොති; සම්පජ්ජති, ලභති, න චිරෙනාති වුත්තං හොති: යථා හි තංඛණඤ්ඤෙව පටිග්ගාහකං "ඨානසොවෙතං තථාගතං පටි ග්ගාහී"ති වුච්චති. එවම්ධාපි තංඛණඤ්ඤෙව උපකප්පනං "ඨාන සො උපකප්පතී"ති වුත්තං යං වා පන තං "ඉදං ඛො බ්‍රාහ්ම ණ! ඨානං යත්ථ සිතස්ස තං දානං උපකප්පතී"ති වුත්තං, තත්ථ ඛුප්පිපාසික්කාදීහෙදං

තිත්තෙන ඨානෙ උපකප්පන්තා "ඨානසො උපකප්පති"ති වුත්තා. ඡට්ඨා කහාපණං දෙන්තො "කහාපණසො දෙති"ති ලොකෙ වුච්චති, ඉමස්මිං ච අත්ථවිකප්පෙ "උපකප්පති"ති පාතුභවති; නිබ්බත්තති'ති වුත්තං හොති. ඉදානි සත්ථා යථාභුච්චගුණෙහි රාජානං පසංසන්තො ඔසාතගාථමාහ

"සො ඤාතිධම්මො ච අයං නිදස්සිතො
පෙතානං පූජා ච කතා උළාරා,
බලඤ්ච භික්ඛූනමනුප්පදින්නං
තුමෙහි පුඤ්ඤං පසුතං අනප්පක"න්ති.

තත්ථ "ඤාතිධම්මො"ති ඤාතීහි ඤාතීනං කත්තබ්බකරණං; "නිදස්සිතො"ති තුමෙහි'පි එවමෙව ඤාතීනං ඤාතීහි කත්තබ්බ කිච්චකරණවසෙන ඤාතිධම්මො පරිපූරෙතබ්බා, න නිරත්ථ කෙහි රුණ්ණාදිහි අත්තා පරිතාපෙතබ්බා"ති, එවං මහාරාජ! තුමෙහි ඉමං දක්ඛිණං දෙන්තෙහි නිදස්සිතො නිදස්සනං බහූනං ජනානං පාකටං කතො; "උළාරා"ති චිතා සම්ඛා; පෙතානං පූජා තුමෙහි තෙ දිබ්බසම්පත්තිං අධිගමෙන්තෙහි කතා; "බල"නති භික්ඛූනං කායබලං; තුමෙහි බුද්ධපමුඛං සඞ්ඝං අන්නපානාදිනා සන්තප්පෙන්තෙහි අනුප්පදිනනං; "පසුත"නති උපචිතං; තුමෙහි අනුකම්පාදීගුණපරිවාරචාගචෙතනං නිබ්බත්තෙන්තෙහි'ති. ඉමාය ගාථාය දෙසනං පරියොසාපෙති. දෙසනාවසානෙ පෙතවිසයූපපත්තියා ආදීනවසංවණ්ණනෙන සංවිග්ගානං සොතාපන්නානං චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසි. දුතියදිවසතො යාව සත්තමදිවසා දෙවමනුස්සානං ඉදමෙව තිරොකුඩ්ඩදෙසනං දෙසෙති. තාදි සො එව ධම්මාභිසමයො ඉච්චෙතෙ තෙරසගාථා පෙතවත්ථුම්හි තිරොකුඩ්ඩපෙතවත්ථුම්හී'ති. බුද්ධකපාඨෙ "තිරොකුඩ්ඩසුත්ත"නති නාමෙන සඞ්ගහා.

තිරොකුඩ්ඩසුත්තං

එවම්ඛවෙව සිගාලසුත්තෙ ච "ඤාතිපෙතෙ උද්දිස්ස දානං දාතබ්බ"නති වුත්තං. පුඤ්ඤඤ්හි කෙන පන ඤාතී වා හොන්තු මා වා යං කිඤ්චි උද්දිස්ස දාතබ්බමෙව, අනාථපිණ්ඩිකාදිතා මහාජනෙන ච්ච. අනාථපිණ්ඩිකස්ස කිර ධීතුධීතුයා දුරිකාය ධාති පිට්ඨෙන ධිතලිකං කත්වා අදාසි ඉමං ගහෙත්වා කීළස්සූති. දුරිකා තත්ථ ධීතුසඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා කීළති. අථස්සා එකදිවසං කීළන්තියා

තං පමාදෙන පතිත්වා භිජ්ජි. දුරිකා 'මම ධීතා මතා'ති පරොදි. තත්ථ තඤ්ඤ සත්ථා ගෙහෙ නිසින්නෙනා අහොසි. සෙට්ඨිපි සත්ථුසම්පෙ නිසීදි. රොදනතං දුරිකං ගන්ත්වා සෙට්ඨිස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි. සෙට්ඨි තං අඞ්ක නිසිදුපෙත්වා තව ධීතු දානං දස්සාමි'ති සඤ්ඤුපෙත්වා තමත්ථං සත්ථු ආරොචෙත්වා 'භන්තෙ! මම නත්තුධීතරං පිට්ඨධීතලිකං උද්දිස්ස දානං දාතුකාමොම්හි තුම්හෙ පඤ්චසතෙ පරිවාරෙත්වා සාතනාය අධිවාසෙථා'ති ආහ. සත්ථා අධිවාසෙත්වා දුතිය දිවසෙ තත්ථ ගන්ත්වා භත්තකිච්චං කත්වා අනුමොදනං කරොන්තො ඉමා ගාථා අභාසි.

"යං කිඤ්චාරම්මණං කත්වා දජ්ජා දානං අමච්ඡරී'
පුබ්බපෙතෙ ච ආරබ්භ අථ වා වත්ථුදෙවතා.

චත්තාරො ච මහාරාජෙ ලොකපාලෙ යසස්සිනො,
කුවෙරං ධතරට්ඨඤ්ච විරූපකඤ්ච විරුළ්හකං,
තෙ වෙව පූජිතා හොන්ති දායකා ච අනිප්ඵලා.

නහි රුණ්ණං වා සොකො වා යාවඤ්ඤ පරිදෙවනා,
න තං පෙතානමත්ථාය එවං තිට්ඨන්ති ඤාතයො.

අයඤ්ච ඛො දක්ඛිණා දින්නා සඞ්ඝම්හි සුපතිට්ඨිතා
දීඝරත්තං හිතාය්ස්ස ඨානසො උපකප්පති"න්ති.

තත්ථ "යං කිඤ්චාරම්මණං කත්වා"ති මඞ්ගලාදිසු අඤ්ඤතරං යං කිඤ්චි ආරබ්භ උද්දිස්ස; "දජ්ජා"ති දදෙය්‍යුං; "අමච්ඡරී"ති අත්තනො සම්පත්තියා පරෙහි සාධාරණභාවාසහන ලක්ඛණස්ස මච්ඡෙරස්ස අභාවතො අමච්ඡරී; පරිච්චාගසිලොති මච්ඡරියලොභාදිවිත්තමලං දූරතො කත්වා දානං දදෙය්‍යා'ති අධිප්පායෙන. "පුබ්බපෙතෙ ච ආරබ්භා"ත්ථ පුබ්බ කෙවි මාතා පිතරො වා උද්දිස්ස; "වත්ථුදෙවතා"ති ඝරවත්ථුආදිසු අධිවත්ථා දෙවතා ආරබ්භ; "අථවා"ති ඉමිනා අඤ්ඤම්පි දෙවමනුස්සාදී යෙ කෙචි ආරබ්භ දානං දදෙය්‍යාති දස්සෙති. තත්ථ දෙවෙසු තාව එකචෙව පාකටෙ දෙවෙ දස්සෙන්තො "චත්තාරො ච මහාරාජෙ"ති වත්වා පුන තෙ නාමතො ගණ්හන්තො "කුවෙර" න්ති ආදිමාහ.

තත්ථ "කුවෙර"න්ති වෙස්සවණං; "ධතරට්ඨ"න්ති ආදිනි සෙසානං තිණ්ණං ලොකපාලානං නාමානි. "තෙවෙව පූජිතා හොන්ති"ති තෙව මහාරාජානො පුබ්බපෙතවත්ථුදෙවතාදයො

ව උද්දිස්සකිරියාය පතිමානිතා හොන්ති; "දායකා ච අනිප්ඵලා"ති යෙ දානං දෙන්ති, තෙ දායකා ව පරෙසං උද්දිස්ස මසෙන්ත න නිප්ඵලා, අත්තනො දානඵලස්ස භාගිනො එව හොන්ති. "නහි රුණ්ණං ව සොකොවා"ති ගාථාවයං තිරොකුඩ්ඩස්සත්ථෙ වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බං. පිට්ඨධිතලිකාපෙතවත්ථු වණ්ණනාය පන තඤ්ච ඨානසො උපපත්තිපති තං ඛණඤ්ඤව නිප්පජ්ජති න කාලන්තරෙ'ති අත්ථො. අයං හි තත්ථ ධම්මතා, යං පෙතෙ උද්දිස්ස දානෙ දින්නෙ පෙතා චෙව අනුමොදන්ති, තාවදෙව තස්ස ඵලෙන පෙතා පරිමුච්චන්ති'ති වුත්තං.

එවං සත්ථා ධම්මං දෙසෙත්වා මහාජනං පෙතෙ උද්දිස්ස දානාභිරතමානසං කත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. පුන දිවසෙ සෙඝිහරියා අවසෙසා ව ඤාතකා සෙට්ඨිං අනුවත්තන්තා එවං තෙ මාසමත්තං මහාදානං පවත්තෙසුං. සත්ථා රඤ්ඤා පසෙනදිනා "කසමා?හන්තෙ! භික්ඛූ මාසමත්තං මම ඝරං නාගම්ංසූ"ති පුට්ඨො තමත්ථං ආචික්ඛි. රාජා'පි සෙට්ඨිං අනුවත්තන්තා මහාදානං පවත්තෙසි. නාගරා'පි තං අනුවත්තන්තා මාසමත්තං මහාදානං පවත්තෙසුං, එවං වෙමාසං පිට්ඨිතලිකමූලකං මහාදානං පවත්තෙසුන්ති.

පිට්ඨිතලිකපෙතවත්ථු

ඉති පෙතානම්පි අනුමොදනා චෙතනා නිබ්බත්තෙ ඵලදායිනී පගෙව මනුස්සානං. තත්‍රිමානිවත්ථූනි.

කස්සපබුද්ධකාලෙ කිරකො සොතාපන්නො උපාසකො එකෙන නහාපිතකුටුම්බිකෙන සද්ධිං නාවං අභිරුහි, නාවා සත්ත මෙ දිවසෙ සමුද්දමජ්ඣෙ භිජ්ජි. තෙපි චෙ ජනා එකස්මිං ඵලකෙ නිපන්නා එකං දීපකං පත්තා. තත්ථ නහාපිතො සකුණෙ මාරෙත්වා පචිත්වා ඛාදන්තො උපාසකස්ස'පි දෙති. උපාසකො අලං මය්හන්ති න ඛාදිත්වා "ඉමස්මිං ඨානෙ ඨපෙත්වා තීණි සරණානි අඤ්ඤං මය්හං පතිට්ඨා නත්ථී"ති චින්තෙත්වා තස්සෙවං රතන තනයගුණෙඅනුස්සරන්තස්ස තස්මිංදීපකෙ නිබ්බත්තා නාගරාජා අත්තනො සරීරං සත්තරතනපූරං මහානාවං කත්වා මාපෙසි. සමුද්දදෙවතා නියාමකා හුත්වා නාවාය ඨත්වා 'අත්ථි ජම්බුදීපගමිකා'ති ඝොසෙසි. උපාසකො 'මයං ගමිස්සාමා'ති වත්වා 'එහි නාවං අභිරුහා'ති වුත්තෙ අභිරුය්හ නහාපිතං පක්කොසි. දෙවතා 'එතස්ස සීලගුණාවාරො නත්ථි තස්මා එසො ඉමං නාවමභි

රුහිතුං න යුත්තොා'ති ආහ. උපාසකොා 'හොතු අහං අත්තනා දිත්තදානතොා රක්ඛිතසීලතොා භාවිතභාවනාතොා ච එතස්ස පත්තිං දම්මී'ති ආහ. නහාපිතොා 'අනුමොදාමී'ති ආහ. තදා දෙවතා තං නාවාය පතිට්ඨාපෙත්වා තං නාවං බාරාණසිං නෙත්වා විත්තමපි තෙසං ගෙහෙ ධනං පතිට්ඨාපෙත්වා සකවිමාණමෙව අගමාසි. දුකනිපාතස්ස චතුප්පදගෙහ සිලානිසංසජාතක

වණ්ණනාසං උපාසකවත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං මොළිනී නාම අහොසි. තදා බොධිසත්තොා මොළිනීනගරෙ සංඛොා නාම බ්‍රහ්මණා හුත්වා නාවාය වොහාරත්ථාය ගච්ඡන්තොා අන්තරාමග්ගෙ එකං චණ්ඩවාතාතපෙ අඞ්ගාරසදිසං උණ්හවාලුකං මද්දිත්වා ආගච්ඡන්තං පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා 'පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං මෙ ආගත'න්ති තුට්ඨචිත්තොා 'භන්තෙ! ඉමා උපාහනා ආරුය්හ ජත්තං මත්ථකෙ කත්වා ගච්ඡථා'ති ජත්තූපාහනං දත්වා පටිඤ්ඤං ගන්ත්වා නාවං අභිරුහි. නාවා සත්තමෙ දිවසෙ භිජ්ජි. බොධිසත්තොා එකං උපට්ඨාකපුරිසං ගහෙත්වා සකලසරීරං තෙලෙන මක්ඛිත්වා සප්පිතා සද්ධිං සක්කරාචුණ්ණං යාවදත්ථං ඛාදිත්වා තම්පි ඛාදාපෙත්වා තෙන සද්ධිං කුපභයට්ඨිම ඵලකං ආරුය්හ උප්පතිත්වා උසභමත්තෙ ඨානෙ පතිත්වා සමුද්දං තරිතුං ආරභි. තස්ස තරන්තස්සෙව සත්තදිවසා ගතා. තදා සමුද්දං රක්ඛන්තා මණිමෙඛලා නාම දෙවධීතා බොධිසත්තං උද්ධරිතුකාමා සත්තරතනපූරං රතනමයං නාවං මාපෙත්වා තං ආරොපෙත්වා නාවාය පතිට්ඨාපෙත්වා උපට්ඨාකං න ඔලොකෙසි. බොධිසත්තොා අත්තනා කතකල්‍යාණතො තස්ස පත්තිං අදාසි. සොා තං අනුමොදි තදා දෙවතා තං නාවාය පතිට්ඨාපෙත්වා තං නාවං මොළිනීනගරං නෙත්වා බොධිසත්තස්ස ගෙහෙධනං පතිට්ඨාපෙත්වා සකවිමාණමෙව අගමාසි.

දසකනිපාතෙ සංඛබ්‍රාහ්මණජාතකවණ්ණනාසං වුත්තං.

තස්මා තං පත්තිදානමයං පුඤ්ඤකිරියං උපචිනන්තෙන පරෙසං ච පත්තානුමොදනාමයං පුඤ්ඤකිරියං උපචිණන්තෙන කුලපුත්තෙන පෙතෙ උද්දිස්ස දානං කාතබ්බමෙව. අත්තනොා පකතියා වා යං කිඤ්චි පුඤ්ඤං කත්වා පරෙසං පත්තිං උද්දිසිතබ්බාව, බොධිසත්තානුභාවෙන නිලොකවිජයෙන නාම චක්කං වත්තිරඤ්ඤා විය.

සෝ කිර අත්තනා කතං පුඤ්ඤසම්පත්තිං සමාදපෙන්තෝ බුද්ධාපදානෙ චතසෝ ගාථා අභාසි.

"යං කිඤ්චි කුසලං කම්මං කත්තබ්බං කිරියං මම
කායෙන වාචා මනසා තිදසෙසු ගතං කතං.

යෙ සත්තා සඤ්ඤිනෝ අත්ථි යෙ ච සත්තා අසඤ්ඤිනෝ,
කතං පුඤ්ඤඵලං මයහං සබ්බෙ භාගී භවන්තු තෙ.

යෙ තං කතං සුවිදිතං දින්නං පුඤ්ඤඵලං මයා,
යෙ ච තත්ථ ජානන්ති දෙවා ගන්ත්වා නිවෙදයං.

සබ්බෙ ලොකම්හි යෙ සත්තා ජීවන්ත්‍යාහාරහෙතුකා,
මනුඤ්ඤං භොජනං සබ්බෙ ලභන්තු මම චෙතසා"ති.

තත්ථ "මමා"ති මයා; "කායෙන වාචාය මනසා"ති තීහි වාරෙහි කත්තබ්බං; "යං කිඤ්චී"ති යානි කානිචි; "කුසලං කම්ම'න්ති කුසලකම්මසඞ්ඛාතං කිරියං අත්ථිතිදසෙසූති"ති තාව තිංසභවනෙසු; "ගතංකත"න්ති උපපජ්ජනාරහං; තං සබ්බං මයා කතන්ති අත්ථො.

සෝ කිර තිලොකවිජයරාජත්තභාවතො චවිත්වා තාවතිංසෙසු උපපජ්ජිස්සති. තෙනෙතං වුත්තං. "සඤ්ඤිනෝ අත්ථි"ති මනුස්සාති වා දෙවාති වා බ්‍රහ්මාති වා නාමධෙය්‍යා යෙ සත්තා සන්ති; "අසඤ්ඤිනෝ"ති සඤ්ඤාවිරහිතා අසඤ්ඤසත්තා යෙ ච සත්තා සන්ති; "මයහ"න්ති මයා කතං පුඤ්ඤඵලං තෙ සබ්බෙ භාගී භවන්තු පුඤ්ඤං භවන්තා අනුභවන්තු'ති අත්ථො. "යෙ"ති යෙහි සත්තෙහි තං මයා කතං පුඤ්ඤං සුවිදිතං සුට්ඨුකතං හොති, තෙ මයා දින්නං පුඤ්ඤඵලං භාගී අනුභවන්තු. "යෙ ච තත්ථා"ති තෙසු යෙ පන සත්තා තං මයා කතං පුඤ්ඤං න ජානන්ති, "නිවෙදය"න්ති 'අසුකො ඉත්ථං නාම පුඤ්ඤං කත්වා තුම්හාකං පත්තිං අදාසී'ති දෙවා ආගන්ත්වා තෙසං ජානාපෙය්‍යුං, ආරොචෙය්‍යුං වා: "ජීවන්තාහාරහෙතුකා"ති ලොකම්හි යෙ සබ්බෙ සත්තා ආහාරනිස්සිතා ජීවන්ති; "සබ්බෙ"ති තෙ සබ්බෙ සත්තා; "චෙතසා"ති මම චිත්තෙන තං පුඤ්ඤදායා මනුඤ්ඤං භොජනං ලභන්තු'ති අත්ථො'ති.

අපදානවණ්ණනානයො.

එවං සිගාලසුත්තෙ මාතාපිතූනං කාලකතානමත්ථාය දක්ඛිණෙය්‍යස්ස දානබ්බදානං වුත්තං. තෙසං බලිකම්මවසෙන දාතබ්බ

දානං කිඤ්චාපි න වුත්තං. කාලකතානඤ්හි බලිකම්මම්පි කාතුං වට්ටති. තෙනාහ පංචකඞ්ගුත්තරෙ ආදියසුත්තෙන අනාථපිණ්ඩිකං ඔවදන්තො භගවා,

"භුත්තා භොගා හතා භච්චා විතිණ්ණා ආපදාසු මෙ,
උඩ්ඩහා දක්ඛිණා දින්නා අථො පංචබලී කතා.

උපට්ඨිතා සීලවන්තෙහා සඤ්ඤතා බ්‍රහ්මචාරයො,
යදත්ථං භොගං ඉච්ඡෙය්‍ය පණ්ඩිතො ඝරමාවසං,
සො අත්ථො මෙ අනුප්පත්තො කතං අනනුතාපියං.

එතං අනුස්සරං මච්චා අරියධම්මෙ ඨිතො නරො,
ඉධෙව නං පසංසන්ති පෙච්ච සග්ගෙ පමොදති"ති.

තත්ථ "භුත්තා"ති මයා පරිභුඤ්ජිතා භොගා; "හච්චා"ති මාතාපිතුපුත්තදාරදාසකම්මකරසඞ්ඛාතා මිත්තාමච්චසඞ්ඛාතා ච හරිතබ්බයුත්තපුග්ගලා මයා හතා හරිතා පොසිතා: "ආපදාසූ"ති එත්ථ සුකාරො නිපාතමත්තං, අග්ගිඋදකරාජචොරඅප්පියදායාදතො උපපන්නා ආපදා ඒතියො: "මෙ විතිණ්ණා"ති මයා භොගෙහි වාරිතා; තාසං මග්ග පිදහන්තෙන වාරිතා'ති වුත්තං හොති. අග්ගිආදිකෙසු උපපන්නාසු ආපදාසු ආදිත්තකෙ නිබ්බාපනාදීනමත්ථාය ධනපරිච්චාගං කරොන්තො හි භොගෙහි තාසං මග්ගං පිදහති වාරෙති නාම. "උඩ්ඩහා"ති ච කාමසග්ගසඞ්ඛාතාසු උපරූපරිභූමීසු ඵලදානවසෙන උඩ්ඩහමස්සාති=උඩ්ඩහා: කම්මස්ස හි ඵලං අග්ගං නාම. තමෙත්ථ උඩ්ඩයාමීති=උඩ්ඩහමස්සාති වුත්තං. "දින්නා"ති මයා භොගෙහි දින්නාති; "පංච බලී"ති පංචවිධා බලියො මයා භොගෙහි කතා; වුත්තඤ්හෙතං,

චතුක්කඞ්ගුත්තරෙ පන කම්මවගෙන.

"පුන ච පරං ගහපති! අරියසාවකො උට්ඨානවීරියාධිගතෙහි භොගෙහි බාහාබලපරිචිතෙහි සෙදාවක්ඛිත්තෙහි ධම්මිකෙහි ධම්මලද්ධෙහි පංච බලී කත්තා හොති ඤාතිබලිං, අතිථිබලිං, පුබ්බපෙතබලිං, රාජබලිං, දෙවතාබලි"න්ති.

"උට්ඨානවීරියාධිගතෙහී"ති උට්ඨානසඞ්ඛාතෙන වීරියෙන අධිගතෙහි; "බාහාබලපරිචිතෙහී"ති බාහුබලෙන සම්භතෙහි; වඩ්ඩිතෙහි: "සෙදාවක්ඛිත්තෙහී"ති අවක්ඛිත්තසෙදෙහි; සෙදං මුච්චා වායාමෙන පයොගෙන සංහතෙහී'ති අත්ථො. "ධම්මිකෙහී"ති ධම්මයුත්තෙහි; "ධම්මලද්ධෙහී"ති දසකුසලක

මමං පරිපූරේසා ලද්ධන්ති; "ඤාතිබලි"නන්ති ඤාතකානං බලිං; "අතිතිබලි"නන්ති ආගන්තුකබලිං; "පුබ්බපෙතබලි"නන්ති පරලොකගතානං ඤාතකානං බලිං; "රාජබලි"නන්ති රඤ්ඤා කත්තබ්බයුත්තකං බලිං; "දෙවතාබලිං"නන්ති දෙවතානං කත්තබ්බයුත්තකං බලිං; සබ්බමෙතං තෙසං තෙසං යථානුවජ්ජිකව සෙන දුතබ්බදූතස්ස අධිවචනන්ති නබ්බණ්ණනා. "උපට්ඨිතා"ති මයා හොගෙහි උපට්ඨිතා, "යදත්ථ"නන්ති සයං පරිභුඤ්ජනාදිතො යස්ස අත්ථස්ස සම්පදානවචනං, යං අත්ථං පයොජනං; කාතූනන්ති වා අත්ථෝ. "ඝරමාවස"නන්ති සරාවාසං වස සනෙනා; "අනනුභාපිය"නන්ති තස්ස අත්ථස්ස කරණතො අනුතාපරහිතං කම්මං මයා කතං; "එත"නන්ති ඉවෙවතං 'භුත්තා භොගා'ති ආදිනා වුත්තමත්ථං; "අනුස්සර"නන්ති අනුස්සරනෙනා මචෙච්චා; උපාසකප්පඤ්ඤත්තිලොකෙ; "අරියධම්මෙම"ති පඤ්චසීලධම්මෙ පතිට්ඨිතො; පඤ්චසීලං හි අරියානං කන්තතාය පියත්තාය අරියධම්මෙ නාම භවන්තරගතාපි හි අරියා තං න විජහන්ති ඉදං වුත්තං හොති.

"තුම්හාදිසෙන නාම ගහපති! උපාසකෙන හොගෙ ආදිය නෙන්ත අහං ඉමෙහි හොගෙහි අත්තානං වෙව මාතාපිතූපුත්ත දාරදාසකම්මකරපොරිසෙ ච සුඛිතෙ කරිස්සාමීති ච, අග්ගහ්‍යාදිහි උපපත්තිනාසු ආපදාසු හොගෙහි තාසං මඟ්ගං පිදහිත්වා අත්තානං සොත්ථිං කරිස්සාමීති ච, ධම්මිකසමණබ්‍රාහ්මණෙසු උඬ්ගහිකං දක්ඛිණං පතිට්ඨාපෙස්සාමීති ච, ඉමෙහි හොගෙහි පංචබලිං කරිස්සාමීති ච, පංචහි කාරණෙහි හොගා ආදාතබ්බා, එවං තෙන ආදින්නහොගෙන යදත්ථං භොගා ඉච්ඡිතා, තදත්ථං කරොන්තෙන විප්පටිසාරලක්ඛණෙ අනුතාපො පහීයති, පහීණානුතාපස්ස ච චිත්තම්පි විසුජ්ඣති, එවඤ්ච නං පටිපජ්ජන්තං දෙවා'පි පසංසන්ති පෙච්ච සග්ගෙ පමොදන්ති"ති.

තස්මා ඉමං සුගතොවාදමනුස්සරතා ගහට්ඨෙන කාලන්තරුත්තානං බලිකම්මම්පි පාණාතිපාතාදිවිරහෙන කත්තබ්බමෙවා'ති ඉති භරණාදිඋපට්ඨානං; පාපා නිවාරණං කල්‍යාණෙ නිවෙසනං සීපසික්ඛාපන පටිරූපදෙසංයොජනදුයජ්ජනාවසෙන පඤ්ච, දිට්ඨධම්මිකහිතහෙතුතො මඛලං

තෙන වුත්තං "ඉමෙහි ඛො ගහපතිපුත්ත! පඤ්චහි ඨානෙහි පුත්තෙන පුරත්ථිමා දිසා මාතාපිතරෝ පච්චුපට්ඨිතා පඤ්චහි ඨානෙහි පුත්තං අනුකම්පන්ති, පාපා නිවාරෙන්ති, කල්‍යාණෙ

නිවේසෙන්ති, සිප්පං සික්ඛාපෙන්ති, පටිරූපෙන දූරෙන සංයොජෙන්ති, සමයෙ දූයජ්ජං නීයාදෙන්ති, ඉමෙහි බො ගහපති පුත්තක—පෙ—අනුකම්පන්ති"ති.

තත්ථ"පාපා නිවාරෙන්ති"ති එත්ථ පාපතො නිවාරණං නාම; අනාගතවිසයං සම්පත්තවත්ථුතොපි හි නිවාරණා විතික්කමෙන අනාගතෙ එවං සියා'ති, වත්තමානෙ නිබ්බත්තිතා පන පාපකිරියා ගරහනමත්තෙනපතිකාරා. තෙනාහකථායං:- පාණාතිපාතාදීනං දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකමාදීනවං වත්වා 'තාත! මා එවරූපං කරී'ති නිවාරෙන්ති, කතමපි ගරහන්ති'ති වුත්තං. "කල්‍යාණෙ නිවෙසෙන්ති"ති අනාථපිණ්ඩිකො විය කස්සපබුද්ධකාලෙ මිත්තවින්දකස්ස මාතා විය ච ලක්ඛණං දත්වාපි සීලසමාදානාදිසු නිවෙසෙන්ති පතිට්ඨාපෙන්ති.

අනාථපිණ්ඩිකො කිර අත්තනො පුත්තං බුද්ධසාසනං ධම්මසවණං සංඝවෙය්‍යාවච්චකම්මාති අකරොන්තං කාලං නාම කුමාරං වාරෙතුං අසක්කොන්තො 'තාත! ත්වං උපොසථිකො හුත්වා විහාරෙ ධම්මං සුත්වා එහි කහාපණසතං තෙ දස්සාමි,ති ආහ. සො ධනලොභෙන උපොසථිකො හුත්වා විහාරං ගන්ත්වා ධම්මසවණෙන අනත්ථිකො ථුසකඨානෙ සුපිත්වා පාතොව ගෙහං ආගන්ත්වා කහාපණසතං අලභන්තො භත්තං අභුඤ්ජිත්වා ලභන්තොව පරිභුඤ්ජති. පුනෙකදිවසං සෙට්ඨි 'තාත! සප්පුසන්තෙ එකං ධම්මපදං උග්ගණ්හිත්වා එහි කහාපණසහස්සං තෙ දස්සාමී'ති සො එකමෙව පදං උග්ගණ්හිත්වා පලායිතුම්චජ්ජති. සත්ථා තස්ස අසල්ලකඛණාකාරං අකාසි. සො තං පදං අසල්ලක්ඛෙත්වා උපරිපදං උග්ගණ්හිස්සාමී'ති ඤත්වා සුණන්තොව සොතාපන්නො හුත්වා පුන දිවසෙ සත්ථාරා සද්ධිං යෙව ගෙහං ආගන්ත්වා සප්පුපුරතො දින්නතත්තා ලජ්ජිතො පිතරා දින්නම්පි සහස්සභණ්ඩිකං ගහෙතුං න ඉච්ඡති. ධම්මපදසහස්සලොකවගෙන පථව්‍යාඵකරජෙජතා"ති ගාථාවණ්ණනාය මාගතං.

කාලකුමාරවත්ථු.

මිත්තවින්දකස්ස මාතාපිතරො 'තාත! තයා දුල්ලභං මනුස්සත්තං ලද්ධං දානං දෙහි සීලං රක්ඛ උපොසථකම්මං කර ධම්මං සුණා'ති වත්වා අම්ම! න මයහං දානාදීහි අත්ථො මා මං කිංචි අවච අහං සථාකම්මං ගමිස්ස'න්ති වුත්තෙ 'තාත! අජ්ජ උපොසථිකො හුත්වා විහාරෙ සබ්බරත්තිං ධම්මං සුත්වා එහි

සහස්සං තෙ දමේ'ති ආහ. මිත්තවින්දකෝ'පි ධනලොභෙන් උපොසථිකෝ හුත්වා විහාරෙ දිවසං විතිනාමෙත්වා රත්තිං ඨථා එකං ධම්මපදං කණ්ණං න පහරති, තථා එකදෙසෙ නිද්දායිත්වා පාතොව ගෙහං ආගමි. මාතා පනස්ස 'අජ්ජ මෙ පුත්තෙන ධම්මං සුත්වා ධම්මකථිකත්ථෙරං ආනයිස්සති'ති යාගු භත්තාදීනි පටියාදෙත්වා තස්සාගමනමග්ගං ඔලොකෙනතී තං එකමාගතං දිස්වා 'තාත! ධම්මකථිකෝ තෙන ආනීතෝ'ති ආහ. සෝ 'න මය්හං ධම්මකථිකෙන අත්ථෝ'ති වත්වා සහස්ස භණ්ඩිකං අලභන්තො භත්තං අභුඤ්ජිත්වා ලභන්තොව පරිභුඤ්ජි. සෝ අපරභාගෙ භාවාය වොහාරං කරොන්තො හෙට්ඨා වුත්ත නයෙන මනුස්සෙහි සමුද්දපිඨෙ විස්සජ්ජිතො උළුම්පන ගච්ඡ න්තො එකදිවසං කතස්ස දිට්ඨධම්මවෙදනීයභූතස්ස උපොසථ කම්මස්ස නිස්සන්දෙන පටිපාටියා එළිකවිමාණෙ චතස්සො වෙමාණිකපෙතියොං, රජතවිමානෙ අට්ඨ, මණිවිමානෙ සෙළස කණකවිමානෙ වත්තිංස පෙතියොං දිස්වා තාහි සද්ධිං දිබ්බ සම්පත්තිමනුභවි.

චතුචාරජානකවණ්ණනාඝමාගතවත්ථු.

එවං පුත්තස්සානුකම්පාය තෙ පුත්තං කල්‍යාණෙ නිවෙ සෙන්ති. සිප්පන්නි අත්තනො ඔවාදෙ ඨිතභාවං ඤත්වා වංසා ගතං මුද්දාගණනාදි සිප්පං සික්ඛාපෙන්ති. මුද්දාදිසිප්පන්නු අඤ්ඤත්ථ වුත්තං. තථාහි "මුද්දා"ති අඞ්ගුලිපබ්බෙසු සඤ්ඤං ඨපෙත්වා හත්ථමුද්දා; "ගණනා"ති අචිරද්දගණනා. "සංඛාන"න්ති පිණ්ඩගණනා; යාය ඛෙත්තං ඔලොකෙත්වා ඉධ එත්තකා වීහී භවිස්සන්ති, රුක්ඛං ඔලොකෙත්වා ඉධ එත්තකාති ඵලානි භවිස්සන්ති, ආකාසං ඔලොකෙත්වා ඉමෙ ආකාසෙ සකුණා එත්තකා නාම භවිස්සන්තී'ති ජානන්ති'ති මහාසුඛඛඛඛ සුත්තනවණ්ණනායං වුත්තං..... "සඤ්ඤං ඨපෙත්වා"ති ඉමසම්ං අංගුලිපබ්බෙ ගහිතෙ සතං හොති, ඉමසම්ං සහස්ස'න්ති, ආදිනා සඤ්ඤුතං කත්වා ගණනා; "අචිරද්දගණනා"ති 'එකං වෙ'ති ආදිනා නවන්නවිධිනා නිරන්තරගණනා; "පිණ්ඩ ගණනා"ති සකලෙනුප්පාදනා පිණ්ඩිගණනා; තෙනාහ 'ඛෙ ත්තං ඔලොකෙත්වාති ආදි,නති. තථෙවෙකා..... "මුද්දා"ති හත්ථ මුද්දා; "ගණනා"ති අචිරද්දකාදිගණනා'ති; ඔමසවාදසික්ඛාපද වණ්ණනා..... "හත්ථමුද්දාගණනා"ති අංගුලිසංකොචනෙන ගණනා; පාඨිතම්ලකඛකාදයෙ විය. නවන්නවසෙන ගණනා

අවිජ්ඣකගණනා; ආදිසද්දෙන සංකලනඵලුප්පාදනවෙලා පන භාගහාරාදිවසෙන පවත්තා පිණ්ඩගණනා ගහිතා. යස්ස සා පගුණා හෝති, සෝ රුක්ඛම්පි දිස්වා එත්තකානි එත්ථ පණ්ණානී'ති ජානාතී'ති තක්ටිකා. "මුද්දා"ති අවිජ්ඣගණනා; "ගණනා"ති පිණ්ඩගණනා'ති අංගුලන්තරවණ්ණනා තයෝ. "මුද්දා"ති වා අංගුලිපබ්බේසු සඤ්ඤං ඨපෙත්වා හත්ථමුද්දාය ගණනා; එකවෙතීනීති ආදිවසෙන අවිජ්ඣගණනා'ති තක්ටිකා. තත්ථ විනයෙ විසුං තස්සා අනාගතත්තා 'අවිජ්ඣකාදී'ති ආදි සද්දෝ සම්පිණ්ඩනං ගහෙතුං පක්ඛිත්තෝ. එවං වුත්තපපකාරා මාතාපිතරෝ අනවජ්ජමේව සිප්පං සික්ඛාපෙන්ති. "පතිරූපෙනා"ති කුලසීලරූපභොගපරිවාරාදීහි අනුරූපෙන අනුච්ඡවිකෙන දාරෙන; "සමයෙ දායජ්ජං නීයාදෙන්ති"ති සමයෙ ධනං දෙන්ති. තත්ථ නිච්චසමයෝ, කාලසමයෝ'ති, වෙ සමයා. තත්ථ 'උභයත්ථ සුඛාය ඉමං ගණ්හ අයන්නෙන පරිබ්බයෝ හොතු ඉමිනා කුසලං කරොහී'ති දෙන්තා නිච්චසමයෙ දෙන්ති නාම. සික්ඛාඨපනආවාහවිවාහාදිසමයෙ දෙන්තා කාලසමයෙ දෙන්ති නාම. එත්ථ ච සික්ඛාඨපනං දහරකාලෙ, ආවාහවිවාහං පුත්තධීතූනං යොබ්බනපත්තකාලෙ. අපි ච පච්ඡිමෙ කාලෙ මරණමඤ්චෙ නිපන්නස්ස 'ඉමිනා කුසලං කරොහී'ති දෙන්තෝ'පි සමයෙ දෙන්ති නාම. ඉති භරණාදිවසෙන තෙ උපඨහන්තෝ පාපනිවාරණාදීහි තං පටිලභන්ති. තස්මා තෙ තථාපි උපඨාතබ්බා ව. මාතාපිතරොපි හි භරණාදීනි ඨානානි සම්පස්සන්තා පුත්තං පත්ථෙන්ති. තෙනාහ භගවා පඤ්චකනිපාතෙ පුත්තසුත්තෙන භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙන්තෝ.

"පඤ්ච ඨානානි සප්පස්සං පුත්තං ඉච්ඡන්ති පණ්ඩිතා,
භතෝ වා නෝ භරිස්සති කිච්චං වා නෝ කරිස්සති.

කුලවංසෝ චිරං ඨස්සති දායජ්ජං පටිපජ්ජති,
අථවා පන පෙතානං දක්ඛිණං අනු දස්සති,
ඨානානෙතානි සම්පස්සං පුත්තමිච්ඡන්තිපණ්ඩිතා.

තස්මා සන්තෝ සප්පුරිසා කතඤ්ඤූ කතවෙදිනෝ,
භරන්ති මාතාපිතරෝ පුබ්බෙ කතමනුස්සරං.

කරොනති තෙසං කිච්චානි යථා තං පුබ්බකාරිනං,
ඔවාදකාරී හතපොසී කුලවංසං අභාපයං,
සඩ්ඪො සීලෙන සම්පන්නො පුත්තො හොති පසංසියො"ති.

තත්ථ "හතො වා නො"ති අම්හෙහි එකූනදසාය නත්ථි පාදවඩ්ඪනාදිහි හතො; පටිපජ්ජිතෝ: අම්හෙ මඞ්ගලලුකකාලෙ පාදධොවනතහාපනයාගුහරණදන්තකට්ඨාදිහි හරිස්සති; "කිච්චං වා නො"ති අත්තනො කම්මං ඨපෙත්වා අම්හාකං රාජකුලාදිසු උපපන්නං කිච්චං ගන්ත්වා කරිස්සති; "කුලවංසො"ති අම්හාකං සන්තකං ඛෙත්තවත්ථුහිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිං අච්චන්තසෙත්වා රක්ඛනෙන පුත්තෙන කුලවංසො චිරං තිට්ඨෙය්‍ය; ඨස්සතීති අත්ථො. අම්හෙහි වා පවත්තිතානි සලාකභත්තාදීනි අනුපච්ඡින්දිත්වා පවත්තෙස්සතීති. එවම්පි නො කුලවංසො චිරං ඨස්සති. "දායජ්ජ"න්ති කුලවංසානුරූපාය පටිපත්තියා අත්තානං දායජ්ජාරහං කරොනෙන්තා අම්හාකං සන්තකං දායජ්ජං පටිපජ්ජිස්සති. "දක්ඛිණ"න්ති පත්තිදානං කත්වා තතියදිවසාදිතො පට්ඨාය අනුප්පදස්සති; ඉමස්මිං ඨානෙ මාතාපිතූසු සම්මා පටිපත්තියා සප්පුරිසාති වෙදිතබ්බා. "පුබ්බෙ කතමනුස්සර"ඉති මාතාපිතූහි පඨමතරං කතගුණං අනුස්සරනෙන්තා; "ඔවාදකාරී"ති මාතාපිතූහි දින්නස්ස ඔවාදස්ස කත්තා; "හතපොසී"ති යෙහි හතො තෙසං පොසකො. "පසංසියො"ති දිට්ඨෙව ධම්මෙ මහාජනෙන පසංසිතබ්බා හොතී'ති අත්ථවණ්ණනා.

මාතාපිතු උපඨානකථා.

පුත්තා නාම තයො හොන්ති. තෙනාහ "තයොමෙ භික්ඛවෙ! පුත්තා සන්නෙතා සංවිජ්ජමානා ලොකසම්මිං. කතමෙ? තයො, අතිජාතො අනුජාතො අවජාතෝ'ති. කථංච භික්ඛවෙ! පුත්තෙතා අතිජාතො හොති? ඉධ භික්ඛවෙ! පුත්තස්ස මාතාපිතරෝ හොන්ති න බුද්ධං සරණං ගතා, න ධම්මං සරණං ගතා, න සඞ්ඝං සරණං ගතා, පාණාතිපාතා අප්පටිවිරතා, අදින්නාදානා, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා, මුසාවාදා, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා අප්පටිවිරතා, දුස්සීලා පාපධම්මා, පුත්තෙතා පන්නස්ස හොති බුද්ධං සරණං ගතො, ධම්මං සරණං ගතො, සඞ්ඝං සරණං ගතො, පාණාතිපාතා පටිවිරතො...පෙ...සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො, සීලවා කල්‍යාණධම්මො. එවං ඛො භික්ඛවෙ! පුත්තෙතා අතිජාතො හොති...කථංච භික්ඛවෙ! පුත්තෙතා අනුජාතො හොති? ඉධ භික්ඛවෙ! පුත්තස්ස මාතාපිතරෝ හොන්ති බුද්ධං

සරණං ගතා...පෙ...සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතා, සීලවන්තා කල්‍යාණධම්මා, පුත්තෝ ච නෙසං හොති බුද්ධං සරණං ගතෝ...පෙ...සීලවා කල්‍යාණධම්මෝ. එවං ඛෝ භික්ඛවෙ! පුත්තෝ අනුජාතෝ හොති...කථංච භික්ඛවෙ! පුත්තෝ අවජාතෝ හොති? ඉධ භික්ඛවෙ! පුත්තස්ස මාතාපිතරෝ හොන්ති බුද්ධං සරණං ගතා...පෙ...පුත්තෝ පනෙසං හොති න බුද්ධං සරණං ගතෝ...පෙ...සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා අපපටිවිරතෝ, දුස්සීලෝ පාපධම්මෝ. එවං ඛෝ භික්ඛවෙ! පුත්තෝ අවජාතෝ හොති. ඉමෙ ඛෝ භික්ඛවෙ! තයෝ පුත්තා සන්තෝ සංවිජ්ජමානා ලොකසම්මතා.

අතිජාතං අනුජාතං පුත්තමිච්ඡන්ති පණ්ඩිතා,
අවජාතං න ඉච්ඡන්ති සෝ හොති කුලගන්ධනෝ.

එතෙ ඛෝ පුත්තා ලොකසම්මිං යෙ භවන්ති උපාසකා,
සද්ධාසීලෙන සම්පන්නා වදඤ්ඤූ වීතමච්ඡරා,
චන්දෝව අබ්භනා මුත්තෝ පරිසාසු විරොචතී'ති.

ඉතිවුත්තකෙ තයොපුත්තසුත්තං.

"පුත්තා"ති අත්‍රජඔරසපුත්තාදිනනකාදයොපි වා; "අතිජාතෝ"ති අත්තනෝ ගුණෙහි මාතාපිතරෝ අතික්කමිත්වා ජාතෝ; තෙහි අධිකගුණෝ'ති අත්ථෝ "අනුජාතෝ"ති ගුණෙහි මාතාපිතූනං අනුරූපෝ හුත්වා ජාතෝ; තෙහි සමානගුණෝ'ති අත්ථෝ. "අවජාතෝ"ති ගුණෙහි මාතාපිතූනං අධමෝ හුත්වා ජාතෝ; තෙහි හීනගුණෝ' ති අත්ථෝ. යෙහි පන ගුණෙහි පුත්තෝ මාතාපිතූනං අධිකෝ සමානෝ හීනෝ ච හොති, තෙ විභජිත්වා දස්සෙතුං "කථංච භික්ඛවෙ"ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ "අපපටිවිරතා"ති සමාදානසම්පත්තවිරතීනං අභාවෙන න පටිවිරතා; "දුස්සීලා"ති තතෝ එව පංචසීලමත්තස්සා'පි අභාවෙන නිස්සීලා; "පාපධම්මා"ති ලාමකධම්මා; හීනාචාරා: "පටිවිරතෝ"ති සික්ඛාපදසමාදානෙන විරතෝ; දාරකා විය: එසනයෝ සබ්බත්ථ. "සීලවා"ති යථාවුත්තපංචසීලවා; "කල්‍යාණධම්මෝ"ති සුන්දරධම්මෝ; සරණාගමනපරිදීපිකාය දිට්ඨිසම්පත්තියා සම්පන්නපඤ්ඤූ'ති අත්ථෝ. යෝ පන පුත්තෝ මාතාපිතූසු අස්සද්ධෙසු දුස්සීලෙසු ච සයම්පි තාදිසෝ, සෝ'පි අවජාතෝ යෙවාති වෙදිතබ්බෝ. අස්සද්ධියාදයෝ හි ඉධ අවජාතභාවස්ස ලක්ඛණං වුත්තා. තෙ ච තස්මිං සංවිජ්ජන්ති'ති. මාතාපිතරෝ

පන උපාදාය පුත්තස්ස අතිජාතාදිභාවෝ වුච්චතී'ති. "කුල ගන්ධනෝ"ති කුලච්ඡේදකෝ; කුලවිනාසකෝ: ඡේදනත්ථෝ හෙත්ථ ගන්ධසද්දෝ. "උපපලගන්ධපච්චත්ථිකා" ආදිසු විය "ලෝක සම්"නති එත්ථ අතිජාතාදයෝ පුත්තා එව ඉමස්මිං සත්තලෝකෙ පුත්තා නාම, න ඉතෝ විනිමුත්තෝ අඤ්ඤෝ. ඉමෙසු පන යෙ සරණාගමනසම්පත්තියා උපාසකා භවන්ති කම්මස්සකතඤ්ඤාණෙන කම්මස්ස කොවිදා, තෙ ච පණ්ඩිතා පඤ්ඤවන්තෝ පංච දුස්සීලෙන සම්පන්නා පරිපුණ්ණා යාචකානං වචනං ජානන්ති, තෙසං මුඛාකාරදස්සනෙනෙව අත්ථං ජානන්තීති-වදඤ්ඤූ; තෙසං වා දෙහි'ති වචනං සුත්වා 'ඉමෙ පුබ්බෙ දානං අදත්වා එවං භූතා, මයා පන න එවං භවිතබ්බ'න්ති, තෙසං පරිච්චාගෙන තදත්ථං ජානන්ති'ති-වදඤ්ඤූ. පණ්ඩිතානං වා කම්මස්සකතාදීපකං වචනං ජානන්ති'ති-වදඤ්ඤූ. 'පදඤ්ඤූති' ච පඨන්ති. පදූනියා පරිච්චාගසීලා'ති අත්ථෝ. "අබ්භතා"ති අබ්භඤ්ඣංඛාතා ඝනමෙඝපටලා වා මුත්තෝ වණ්ඩෝ විය උපාසකාදිපරිසාසු ඛත්තියාදිපරිසාසු ච විරොචන්ති; විරාජෙන්ති; සොභන්ති, ඒ. නත්ථඛණ්ණානඤ්ඤතයෝ හි පුත්තා, නහි අඤ්ඤෙ අත්ථි. අන්තෙවාසි දින්නකෝ අත්‍රජාති. නිංසනිපත්තෙ පඤ්චජාතක පාළි. "අඤ්ඤෙ"ති අඤ්ඤෙ චතුත්ථෝ නාම නත්ථි; "අන්තෙ වාසි"ති සිප්පං වා උග්ගණ්හනත්ථා පඤ්හං වා සුණන්තා-සන්තිකෙ පුත්තෝ: "දින්නකෝ"ති 'අයං තෙ පුත්තෝ හොතූ'ති පරෙහි දින්නෝ'ති නත්ථඛණ්ණානඤ්ඤපුත්තෝ ච නාමෙන:— අත්‍රජෝ, ඛෙත්‍රජෝ, අන්තෙවාසිකෝ, දින්නකෝ'ති, චතුබ්බිධෝ. තත්ථ අත්තානං පටිච්ච ජාතෝ-අත්‍රජෝ නාම. සයනපිඨෙ, පල්ලඞ්කෙ, උරෙති එවමාදිසු නිබ්බත්තෝ-ඛෙත්‍රජෝ නාම. සන්තිකෙ සිප්පං ගණ්හනත්ථා-අන්තෙවාසිකෝ නාම. පොත්ථ වනත්ථාය දින්නෝ දින්නකෝ නාමා'ති. එකනිපාතෙ ඡළඞ්ගා රිජාතකවණ්ණනා—ඉධ පන අතිජාතාදිභෙදභින්නා අත්‍ර ජාව ලබ්භන්ති. තෙනඞ්කාථාය අසතෝ ජාතපුත්තාපි ධීතරොපි පුත්තාවෙව සංඛ්‍යං ගච්ඡන්තී'ති. දාරා නාම:-වීසතිභරියා. මාතු රක්ඛිතා පිතුරක්ඛිතා මාතාපිතුරක්ඛිතා භාතුරක්ඛිතා භගිනි රක්ඛිතා ඤාතිරක්ඛිතා ගොත්තරක්ඛිතා ධම්මරක්ඛිතා සාරක්ඛා සපරිදණ්ඩා ධනක්කීතා ඡන්දවාසිනී භොගවාසිනී පටවාසිනී ඔදපත්තකිනී ඔභටචුම්බටා දාසීභරියා කම්මකාරීභරියා ධජාහටා මුහුත්තිකා'ති, එවං සඤ්ඤාණත්තිභෙදෙ වුත්තා.

තත්ථ "මාතුරක්ඛිතා"ති මාතරා රක්ඛිතා; යථා පුරිසෙන සංවාසං න කප්පෙති, එවං මාතරා රක්ඛිතා: තෙනස්ස පදං

ඔාප්පෙපි වුත්තං "මාතා රක්ඛති ගොපෙති ඉස්සරියං කාරෙති වසංවත්තෙතී"ති තත්ථ "රක්ඛතී"ති කත්ථචි ගන්තුං න දෙති; "ගොපෙතී"ති යථා අඤ්ඤං න පස්සන්ති, එවං ගුත්තට්ඨානෙ ඨපෙති; "ඉස්සරියං කාරෙතී"ති සෙරිවිහාරමස්සා නිසෙධෙති; අභිභවිත්වා වත්තෙතීති 'ඉදං කරොහි ඉදං මා අකාසී'ති එවං අත්තනො වසං තස්සා උපරිවත්තෙති: එතෙනුපායෙන පිතු රක්ඛිතාදයො'පි ඤාතබ්බා. ගොත්තං වා ධම්මො වා න රක්ඛති සගොත්තෙහි පන සහධම්මිකෙහි ච එකං සත්ථාරං උද්දිස්ස පබ්බජිතෙහි එකගණපරියාපන්නෙහි ච රක්ඛිතා ගොත්තරක්ඛිතා 'ධම්මරක්ඛිතා'ති වුච්චති. සහ ආරක්ඛෙන=සාරක්ඛා; සහ පරිදණ්ඩෙන-සපරිදණ්ඩා'ති තබ්බණ්ණනා ... "සෙරිවිහාර" න්ති සච්ඡන්දචාරං; "වස"න්ති ආණං; "ගොත්ත"න්ති ගොත මගොත්තාදිකං ගොත්තං; "ධම්මො"ති පඩරඞපරිබ්බාජිකාදීනං තෙසං තෙසං වා කුලානං ධම්මො; සහගොත්තවසදෙසු ගොත්ත සදෙදා, ධම්මචාරිසු ච ධම්මසද්දො වත්තතී'ති. ආහ 'සගොත්තෙහී'ති ආදි. තත්ථ "සගොත්තෙහී"ති සමානගොත්තෙහි; එක වංසජාතෙහි'ති අත්ථො. "සහධම්මිකෙහී"ති එකස්ස සත්ථුසාසනෙ සහචරිතබ්බධම්මෙහි; සමානකුලධම්මෙහීති වා:තෙනෙතවාහ'එකං සත්ථාර'න්ති ආදි. තත්ථ"එකං සත්ථාරං උද්දිස්ස පබ්බජිතෙහී"ති ඉමිනා පඩරඞපරිබ්බාජිකාදයො වුත්තා. ''එකගණපරිපන්නෙහී''ති මාලාකාරාදිඑකගණපරියාපන්නෙහී'ති; තථාහි කා... සඝෙහාත්තෙහි රක්ඛිතා ගොත්තරක්ඛිතා; සධම්මෙහිරක්ඛිතා-ධම්මරක්ඛිතා සස්සාමිකා සාරක්ඛා:යස්සං ගම්තෙ රජ්ජෙ දණ්ඩා ඨපිතො, සා සපරිදණ්ඩා'ති සංගීතිසුත්තසම්මාදිට්ඨි සුත්තටීකා. අපෙත්ත වා බහුනා වා ධනෙන කිතා ධනක්කිතා; යස්මා පන සා ධනක්කිතමත්තා එව සංවාසත්ථාය පන කිතත්තා භරියා, තස්මා සස නිද්දෙසෙ "ධනෙන කිණිත්වා වාසෙතී"ති වුත්තං ඡන්දෙන අත්තනො රුචියා වසතීති —ඡන්දවාසිනී; යස්මා පන සා න අත්තනො ඡන්දමත්තෙනෙව භරියා හොති, පුරිසෙන පන සම්ප විච්ඡිතත්තා, තස්මාස්ස නිද්දෙසෙ'පි "යො'පි යං වාසෙතී"ති වුත්තං හොගෙන වසතී;ති— භොගවාසිනී, උදුක්ඛලමුසලාදි සරූපකරණං ලභිත්වා භරියාභාවං උපගච්ඡන්තියා ජනපද භියා එතමධිවචනං; පඤ්ඤාය වසතී:ති—පඤ්ඤාවාසිනී; නිවාසන මත්තම්පි පාපුරණමත්තං වා ලභිත්වා භරියා භාවං උපගච්ඡන්ති යා දළිද්දිත්ථියා එතමධිවචනං;ඔදපත්තකිනී'ති උභින්නං එකිස්සා උදකපාතියා ඔතරිත්වා "ඉදං උදකං විය සංසඳ්ධා අහෙජ්ජා ඔථා"ති වත්වා පරිගහිතාය වොහාරකාමමෙතං

නිද්දෙසෙපීඤ්ඤ "තාය සහ උදකපත්තං ආමසිත්වා තං මාසෙතී"ති එවමත්ථෝ වෙදිතබ්බෝ. ඔහතං ඔරොපිතං චුම්බටමස්සාති-ඔහත චුම්බටා; කඨහාරිකාදීනමඤ්ඤතරා: යස්සා සීසතෝ චුම්බටං ඔරොපිත්වා ඝරෙ වාසෙති, තස්සා එතං නාමං. "දූසිවා"ති අත්ත නොයෙව දූසි ච හොති භරියා ච. කම්මකාරී නාම:- ගෙහෙ භතියා කම්මං කරොන්තියා සද්ධිං කොචි ඝරාවාසං කප්පෙති අත්තනෝ භරියාය අත්තිකෝ හුත්වා,අයං වුච්චති කම්මකාරී ච භරියා. ධජෙන ආහටා,-ධජාහටා; "උස්සිතධජාය සෙනාය ගන්ත්වා පරවිසයං විලුම්පිත්වා ආනිතා"ති වුත්තං හොති, තං කොචි භරියං කරොති, අයං-ධජාහටා නාම. යා මුහුත්තං මත්තෙන පටිවසිතබ්බා, සා-මුහුත්තිකා. තඞ්ඛණිකා'ති අත්ථෝ'ති. සඤ්ඤාණණානාතයෝ.

"ධනෙන කීතා"ති භරියාභාවත්ථං ධනෙන කීතා තෙනාහ 'යසමාපතෙත්තාදි. "භොගෙනා"ති භොගහෙතු; භොග ත්ථඤ්ඤි වසන්තී භොගවාසිනී'ති වුච්චති. "ලභිත්වා"ති යෝ නං වාසෙති, තස්ස හත්ථතෝ ලභිත්වා; උදකමත්තං ආමසිත්වා ගහිතා-ඔදපත්තකිනී; තෙනාහ. උභිතනාමත්තාදි."ධජෙන ආහටා"ති එත්ථ ධජයොගතෝ සෙනාව ධජසද්දෙන වුත්තා. උසසිත ධජාය සෙනාය ආහටාති වුත්තං හොති. තෙනාහ උසසිතධජාය'ති ආදිකනති,. කතමිකා. තාසබ්බා'පි භරියා ඉධ 'දූරා නි' වුත්තා. තෙනාහඤ්ඤකථායං 'දූරා'ති වීසතියා භරියානං යා කාචි භරියාති. පුත්තා ව දූරාව—පුත්තදූරං; තස්ස. තත්ථ පුත්තානං සඞ්ගහෙ නාම:—පාපනිවාරණාදීහි උපකාරකරණං තං හෙඨා වුත්තමෙව. දූරානං සඞ්ගහෙ නාම:—සම්මාන නාදීහි උපකාරකරණං: තෙනාහ භගවා "පඤ්චහි ඛෝ ගහපතිපුත්ත! ඨානෙහි සාමිකෙන පච්ඡිමා දිසා භරියා පච්චූ පට්ඨාතබ්බා, සම්මානනාය, අවිමානනාය, අනතිචරියාය, ඉස්සරියවොස්සග්ගෙන, අලඞ්කාරානුප්පදානෙන, ඉමෙහි ඛෝ ගහපතිපුත්ත! පංචහි ඨානෙහි...පෙ...පච්චුපට්ඨාතබ්බා"ති,

තත්ථ පුත්තදූරා පිඨිතෝ අනුබන්ධනවසෙන 'පච්ඡිමා දිසා'ති වෙදිතබ්බා, 'සම්මානනාය"ති එත්ථ සම්මානනා නාම: සම්භාවනා: සා 'අත්ථචරියාලක්ඛණා, දානලක්ඛණා, පිය වචනලක්ඛණා'ති තිවිධා. ඉතරා ද්වෙ චතුත්ථපංචම්ඨානෙහෙව සංගහිතා. තසමා පියවචනලක්ඛණං සම්භාවනං දස්සෙතුං "දෙවමාතෙ! තිස්ස මාතෙ"ති. එවං සම්භාවිතකථා කථනෙ නාති අත්ථකථායං වුත්තං. අවමානනාය"ති එත්ථ විඝනා

මානතා—විමානතා; න විමානතා—අවිමානතා විමානතාය අකරණං; තෙනඤ්ඤථායං "යථා දුසකම්මකාරුදයෝ පොථෙත්වා විහඤ්ඤිත්වා කථෙනති, එවං පිළෙත්වා විමානෙත්වා අකථනා"ති වුත්තං. සාමිකෙන හි විමානිතං ඉත්ථිජනං සබ්බාකාරෙන පරිජනෝ විමානෙතියෙව. "අනතිවරියා"ති තං අතික්කමිත්වා බ්හි අඤ්ඤාය ඉත්ථියා සද්ධිං පරිවරණෙනා තං අතිචරති නාම. තං අත්තනෝ ගිහිණිං අතිමඤ්ඤිත්වා අගණිත්වා වත්තනතෝ, තථා අකරණෙන. "ඉස්සරියවොස්සග්ගෙනාති" ඉත්ථියෝ හි මහාලතාපසාධනසදිසම්පි ආභරණං ලභිත්වා භත්තං විචාරෙතුං අලභමානා කුජ්ඣන්ති කථවත්ථුං හත්ථේ ඨපෙත්වා "තව රුචියා කරොහී'ති භත්තගෙහෙ විස්සට්ඨෙ සබ්බං ඉස්සරියං විස්සට්ඨං නාම හොති. එවං කරණවසෙනා'ති අත්ථෝ. ගෙහෙ එව ඨත්වා විචාරෙතබ්බම්පි කසිවණිජාදිකම්මං කුලිත්ථියා භාරෝ න හොතීති, සාමිකස්සෙව භාරෝ. තතෝ ආගතස්සාපතෙය්‍යං පන තාය සුගුත්තං කත්වා ඨපෙතබ්බං හොති. තස්මා ඉස්සරියවොස්සග්ගෙනා ගිහිණියා අනුවජ්ජිකෝ. තං දස්සෙතෙනා 'භත්තගෙහෙ විස්සට්ඨෙ'ති ආහ. එවඤ්හි තස්මිං විස්සට්ඨෙ සබ්බං ඉස්සරියං විස්සට්ඨං නාම හොති'ති එතා මඤ්ඤන්තී'ති අධිප්පායෙන. 'අලඞ්කාරානුප්පදානෙනා'ති එත්ථ ඉත්ථියෝ නාම පුරාණලාභෙන විය මහග්ඝවිපුලාලඞ්කාරලාභෙනා'පි සන්තුස්සනෙන වා'ති, තාසං තොසනං ආභරණං. තස්මා විභවානුරූපමෙව අලඞ්කාරදානං යුත්තං, ආහව "අත්තනෝ විභවානුරූපෙන අලඞ්කාරදානෙනා"ති. යදි'පි මාතිකායං "පච්ඡිමා දිසා පුත්තදාරා වෙදිතබ්බා"ති වුත්තං, පුත්තසඞ්ගහෝ පන "පාපා නිවාරෙන්තී"ති ආදිනා දස්සිතෝ, තස්මා පුරාණවසෙන නිද්දෙසං අකත්වා දූරසඞ්ඛාතභරියාවසෙනෙව කතොති දට්ඨබ්බා. තෙනෙව සිඟාලමාතිකායං ඉති භගවා "පච්ඡිමා දිසා පුත්තදාරා"ති උද්දිසිත්වා'පි දූරවසෙනෙව පච්ඡිමං දිසං විස්සජ්ජෙසි, න පුරාණවසෙන. කස්මා? පුත්තා හි දහරකාලෙ අත්තනෝ මාතරා අනුගහණභාවෙන නෙව අනුග්ගහිතා හොන්ති න අනුකම්පිතා. විඤ්ඤුතපත්තකාලෙ පන යථා තෙ පිතරා අනුග්ගහෙතබ්බා, සවායං විධි "පාපා නිවාරෙන්තී"ති ආදිනා පඨමදිසාවාරෙ දස්සිතෝ එවා'ති, කිං පුන විස්සජ්ජනෙනා'ති? වුත්තං. ඉධ අඪ කථායනතු "පච්ඡිමා දිසා පුත්තදාරා වෙදිතබ්බා"ති එත්ථ උද්දිට්ඨං "පුත්තදාරං භරියාසද්දෙන සංගණ්හී"ති ලිඛිතං. එත්ථ පුත්තස්ස දූරෙ පමාදලෙඛා දූරං

භරියාසදෙසකාත්‍යත්ථෝ යුජ්ජති. පුත්තදාරා පන පිඨිතෝ අනු බන්ධනවසෙන 'පච්ඡිමා දිසා'ති වෙදිතබ්බා. ඉති සම්මාකම්මන්තාදීහි සඞ්ගහෝ, සුසංවිහිතකම්මන්තාතිං දිඨ්ඨම්මිකහිතහෙතුතෝ මඟලං...පෙ...තෙත්‍යාහ.

"ඉමෙ ඛෝ ගහපතිපුත්ත! පවහි ඨානෙහි සාමිකෙන පච්ඡිමා දිසා භරියා පච්චුපඨිතා, පවහි ඨානෙහි සාමිකං අනු කම්පති: සුසංවිහිතකම්මන්තා ච හොති, සුසඟහිතපරිජනා ච, අනතිචාරිණී ච, සම්භතඤ්ච අනුරක්ඛති, දක්ඛා ච හොති අනලසා සබ්බකිච්චෙසු, ඉමෙහි ඛෝ ගහපතිපුත්ත...පෙ... අනුකම්පති"ති.

තත්ථ "සුසංවිහිතකම්මන්තා"ති එත්ථ කුලිත්ථියා සංවිධාන බ්‍යාකම්මන්තා නාම ආහාරසම්පාදනවිචාරණපකාරා: නෙතඤ්ච කථාඝං යාගුභත්තපචනකාලාදීනි අතික්කමිත්වා සාධුකර ණෙන සුට්ඨු සංවිහිතකම්මන්තාති වුත්තං. "සඟහිතපරිජනා"ති එත්ථ ඝසමා ගෙහසාමිනියා අඤ්ඤා ගෙහජනෝ නිච්චමෙව සඟහෙතබ්බා, තසමා නයෝඝං ඉධාධිප්පෙතෝ. ඉධ පන පරි ජනෝ නාම සාමිකස්ස ච අත්තනෝ ච ඤාතිජනෝ. සෝ යථා රහං පියවචනෙහි චෙව හොජනදානාදීහි අඤ්ඤතෝ තත්ථෙව උපපත්තිසස පණ්ණාකාරස්ස ධනාදිසු පෙසෙතබ්බපියහණ්ඩෙහි ච තාය සඞ්ගහෙතබ්බෝ'ති දස්සෙතුමාහ 'සම්මාකම්මන්තාදීහිචෙව පහෙණකපෙසනාදීහි ච සඟහිත පරිජනා'ති. "අනතිචාරිණී"ති සාමිකං මුච්චිත්වා අඤ්ඤං මනසාපි නපත්ථෙන්තී; "සම්භත"න්ති කසිවණිජ්ජාදීනි කත්වා ආහතධනං; බාහිරතෝ අඤ්ඤා ගෙහ පවෙසිතධනන්ත්‍යත්ථෝ. "දක්ඛා"ති එත්ථ ගිහිණියා නාම පඨමං ආහාරසම්පාදනෙ කොසල්ලං ඉච්ඡිතබ්බං. තත්ථ යුත්ත පයුත්තතා- තතෝ සාමිකස්ස ඉත්ථීජනස්ස අත්ථෙසු කිච්ච කිරෙවසු, තතෝ පුත්තානං පරිජනස්ස ච කාතබ්බකිරෙවසු. නෙතඤ්ච කථාඝං 'යාගුභත්තසම්පදානාදිසු ඒකා නිපුණා'ති වුත්තං. "අනලසා"ති නික්කොසජ්ජා; තමෙව නික්කොසජ්ජතං ව්‍යතිරෙකතෝ අනවඝතෝ ච විභාවෙතුං අඤ්ඤත්‍රාඝං- යථා අඤ්ඤ කුසීතා නිසීදනඨානෙ නිසින්නාව හොන්ති, සිතඨානෙ සිතා, එවං අහුත්වා අවිපරිසාරිකෙන චිත්තෙන සබ්බකිච්චානි නිපාදෙන්තී"ති වුත්තං...අපරෝ නයෝ:="සඟහෝ"ති ධම්ම කාමි දානපියවාචත්ථචරියාහි සඞ්ගණ්හනං. කෙත්‍යපිදං? 'උපෝ සථදිවසෙසු පරිබ්බයදානං, නක්ඛත්තදිවසෙසු නක්ඛත්තදස්සා නං, මඟලදිවසෙසු මඟලකරණං, දිඨ්ඨම්මිකසම්පරායිකෙසු

අපේසු ඔවාදානුසාසනං'ත්‍යාති. තං පුබ්බභාගෙනෙව දිට්ඨධම්මික භිතහෙතුතො ච ධම්මිකත්තා සම්පරායිකභිතහෙතුතො ච දෙවතාහි පි නමස්සනීයභාවහෙතුතො ච **මහලාභී** වෙදි තබ්බංතථා හි සක්කො දෙවරාජා උය්‍යානං ගන්තුකාමො වෙජයන්තපාසාදං ඔරොහන්තො අඤ්ජලිං කත්වා දසදිසා නමස්සති. තං දිස්වා මාතලි 'දෙව! කං නාම ත්වං නමස්සසී'ති පුච්ඡි. සො තස්ස කථෙන්තො සක්කසංයුත්තකස්ස දුතියවගෙන පඨමසක්කසුත්තෙ ඉමං ගාථමාහ,

"යෙ ගහට්ඨා පුඤ්ඤකරා, සීලවන්තො උපාසකා,
ධම්මෙන දාරං පොසෙන්ති තෙ නමස්සාමි මාතලී!ති"

තත්‍ර "පුඤ්ඤකරා"ති චතුපච්චයදානංකුසුම්භසුමනදාමාදිනි පූජානි දීපසහස්සජාලනානි එවමාදිපුඤ්ඤකාරකා; "සීලවන්තා"ති උපාසකත්තෙ පතිට්ඨාය පවත්ති පි දසහි පි සීලෙහි සමන්නාගතා; "ධම්මෙන දාරං පොසෙන්ති"ති උම්මග්ගභින්ද නාදීනි අකත්වා ධම්මිකෙහි කසිගොරක්ඛවණිජ්ජාදීහි පුත්තදාරං පොසෙන්ති'ති **කම්මනිද්දෙසා**එවමාදිනි එත්ථ ආදිසද්දෙන අනවසෙසපුඤ්ඤකිරියවත්ථූනි සඞ්ගණ්හති. නිච්චසීලවසෙන පවත්ති, නියමසීලවසෙන දසහි, 'පි, සද්දෙන තතො කතිපයෙහි, උපොසථසීලවසෙන අට්ඨහි'නි' දස්සෙති. "ධම්මිකෙහි"ති ධම්මතො අනපගතෙහි ඤායෙහි'ති. **තථාවිකා**තං සුත්වා මාතලි තෙ නමස්සන්තො ඉමං ගාථමාහ.

"සෙට්ඨා හි කිර ලොකස්මිං යෙ ත්වං සක්ක! නමස්සසි,
අහම්පි තෙ නමස්සාමි යෙ නමස්සසි වාසව!ති,,

අයමෙත්ථ සංඛෙපො. විත්ථාරො සුත්තෙ ඔලෙකෙතබ්බො. ඉති පුත්තදාරසඞ්ගහො දෙවතාහි නමස්සනීයභාවහෙතුතො මහලාභිතත්තා එත්ථ පුත්තා මාතාපිතූනං ගහපතිගහි නාම, මාතාපිතරො පන පුත්තානං ආහුනෙය්‍යගහි නාම, තෙනාහ භගවා සත්තභූත්තාරෙ දුනිසගහිසුත්තෙ උග්ගතසරීරස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො.

"කතමෙ ච බ්‍රාහ්මණ! ආහුනෙය්‍යගහි? ඉධ බ්‍රාහ්මණ! යස්ස තෙ හොන්ති මාතාති වා පිතාති වා අයං වුච්චති බ්‍රාහ්මණ! ආහුනෙය්‍යගහි, තං කිස්ස හෙතු? අතොහයං බ්‍රහ්මණ! ආහුතො සම්භුතො, තස්මායං බ්‍රාහ්මණ ආහුණෙය්‍යගහි සක්කත්වා ගරුකත්වා මානෙත්වා පූජෙත්වා සම්මා සුඛං පරිහාතබ්බා.

කතමෝ ච බ්‍රාහ්මණ! ගහපතගහි? ඉධ බ්‍රාහ්මණ! යස්ස තෙ හොන්ති පුත්තාති වා දාරාති වා පෙස්සාති වා කම්මකරාති වා අයං වුච්චති බ්‍රාහ්මණ! ගහපතගහි. තස්මාඅයං බ්‍රාහ්මණ! ගහපතගහි සක්කත්වා ... පෙ ... පරිහාතබ්බා"ති.

තත්‍ථ "අතොහය"න්ති අතො හි මාතාපිතිතො අයං; "ආහුතො"ති ආගතො; "සම්භූතො"ති උප්පන්නොති; **නිබ්බත්තන්තා** තෙසු විප්පටිපජ්ජමානා පුත්තා නිරයාදිසු නිබ්බත්තන්ති, තස්මා කිඤ්චාපි මාතාපිතරෝ න අනුදහන්ති අනුදහනස්ස පන පච්චයා හොන්ති. ඉති අනුදහනට්ඨෙනෙව ආහුතෙය්‍යග්ගහි'ති වුච්චන්ති'ති තත්‍රෙව **පඨමගහිසුත්තවණ්ණනා.** ආදරෙන හුතං පූජිතං ආහුතං; සක්කාරොති. **පඨමගහිසුත්තටීකා.** ආහුතං අරහන්ති'ති ආහුතෙය්‍යා; මාතාපිතරෝ හි පුත්තානං බහූපකාරතාය ආහුතං අරහන්ති'ති **සුත්තවණ්ණනා.** "ගහපතගහී"ති අයං පුත්තදාරාදිගණෙ ඝරස්මා ගෙහපති විය ගෙහසාමිකො විය හුත්වා අග්ගහි විචරති තස්මා 'ගහපතගහී'ති වුච්චති'ති **ඛුද්දකනිකායසුත්තවණ්ණනා** ... සත්තිමෙ භික්ඛවෙ! අග්ගී. කතමෙ සත්ත? රාගග්ගි දොසග්ගි මොහග්ගි ආහුනෙය්‍යග්ගි ගහපතග්ගි දක්ඛිණෙය්‍යග්ගි කට්ඨග්ගි, ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ! සත්තග්ගී"ති. එවං අවිභජිත්වා දෙසිතං ... පඨමග්ගි සුත්තවණ්ණනායනන්ත: ගහපති නාම ගෙහසාමිකො වුච්චති, යො මාතුගාමස්ස සබ්බාවභූසනාලඞ්කාරාදීනි අනුප්පදානෙන බහූපකාරො, තං අතිචරිතෙන මාතුගාමො නිරයාදිසු නිබ්බත්තති, තස්මා සොපි පුරිමනයෙනෙව අනුදහනට්ඨෙන 'ගහපතග්ගි'ති වුත්තොති වුත්තං **සග්ගිසුත්තවණ්ණනායමපි** තං තත්‍රෙව වත්වාපුන වුත්තං කස්සපබුද්ධකාලෙ සොතාපන්නස්ස උපාසකස්ස භරියා අතිචාරං චරති, සො තං පච්චක්ඛතො දිස්වා 'කස්මා එවං කරොසී'ති? ආහ. සා 'සචාහං එවරූපං කරොමි අයං මෙ සුනඛො විලුම්පමානො ඛාදතූ'ති වත්වා කාලං කත්වා කණ්ණමුණ්ඩදහෙ වෙමාණිකපෙතී හුත්වා නිබ්බත්තා. දිවා සම්පත්තිං අනුභවති රත්තිං දුක්ඛං, බාරාණසිරාජා මිගවං චරන්තො අරඤ්ඤං පවිසිත්වා අනුපුබ්බෙන කණ්ණමුණ්ඩදහං සම්පත්තො තාය සඞ්ගං සම්පත්තිං අනුභවි. සා තං වෙලෙවො රත්තිං දුක්ඛං අනුභවති. සො ඤත්වා කත්‍ථ නුඛෙ ගවජතී'ති පිඨිතො පිඨිතො අවිදූරෙ ඨිතො කණ්ණමුණ්ඩදහතො නික්ඛමිත්වා තං "පටපට"න්ති ඛාදමානං එකං සුනඛං දිස්වා අසිනා වෙධා ඡින්දි. වෙ අහෙසුං. පුන ජාතෙන චත්තාරො පුන ජාතෙන සොළස, අහෙසුං.

සා 'කිං කරොසි සාමී'ති? ආහ. සො 'කිම්ද'න්ති ආහ. සා 'එවං අකත්වා ඛෙලපිණ්ඩං භූමියං නිට්ඨුහිත්වා පාදෙන ඝංසාහී'ති ආහ. සො තථා අකාසි. සුනඛා අන්තරධායිංසු. තං දිවසං තස්සා කම්මං ඛීණං. රාජා විප්පටිසාරී හුත්වා ගන්තුං ආරඩ්ඩො. සා 'මයහං සාමි! කම්මං ඛීණං, මා ගච්ඡාති ආහ. රාජා අනාදියිත්වාව ගතොයෙව. සඞ්ගීතිවණ්ණනා....."සො"ති ගෙහසාමිකො, භත්තා: "පුරිමනයෙනෙවා"ති අනුදහනස්ස පච්චයතා; "අති චාර"න්ති සාමිකං අතික්කමිත්වා චරණා; මිච්ඡාචාරො: "රත්තිං දුක්ඛ"න්ති අත්තනො පාපකම්මානුභාවසම්භිතෙන සුනඛෙන ඛාදිතබ්බතො දුක්ඛං; "වංචෙත්වා"ති තං අජානාපෙත්වාව කාරණඨානගමනං සන්ධාය වුත්තං. "පටපට"න්ති පටපටං සද්දා; අනුරවදස්සනඤ්හතං. දුඨයොගොති කිරායං තස්ස සුනඛන්තරධානාය, යදිදං ඛෙලපිණ්ඩං භූමියං නිට්ඨුහිත්වා පාදඝංසනං තෙන වුත්තං "සො තථා අකාසි සුනඛා අන්තරධායිංසූ"ති නටමිඛා.

අනිවාරිවත්ථු.

ඉදං පඨමගහිසුත්තන්තටීකායම්පි සංගීතිසුත්තනවණ්ණනා ටීකානං එකතොකරණවසෙනාගතං. පෙතවත්ථුම්හි ඛරාණ මුණ්ඩපෙතවත්ථුවණ්ණනායඤ්හ විත්ථාරතො ආගතං ඊසකං විසදිසං. තත්ථ හි රාජා 'අයමෙතිස්සා පච්චාමිත්තො භවිස්සතී'ති විසපිතෙන උසූහා විජ්ඣිත්වා සුනඛං ජීවිතා වොරොපෙසී'ති ආගත'න්ති. තස්මා සඞ්ගීතිසුත්තපඨමගහිසුත්තනවණ්ණනා න යෙන පුත්තදාරා ගෙහසාමිකස්ස 'ගහපතිගිහිනිමා'ති නිඨමෙත්ථ ගන්තබ්බන්ති.

පුත්තදාරඝාතකථා.

කම්මන්තා නාම:- "කසිගොරක්ඛවණිජජාදයො"ති ඉධ වුත්තං. "කසී"ති කසිකම්මං; "වණිජජා"ති ජංඝවණිජජා සකටවණිජජාදිවණිජපථො; "ගොරක්ඛ"න්ති අත්තනො වා පරෙසං වා ගාවො රක්ඛිත්වා පඤ්චගොරසවික්කයෙන ජීවනකම්ම 'න්ති මූලපණ්ණාසකෙ මහාදුක්ඛක්ඛන්ධසුත්තනවණ්ණනා....කස තං-කසී'ති: කසිගහනෙන සබ්බා කසිපටිබන්ධා ජීවිතුපායො ගහිතොති' ආහ 'කසී'ති කසිකම්මන්ති. "ජඞ්ඝවණිජජා"ති ජඞ්ඝසත්ථවසෙන වණිජජමාහ "සකටවණිජජා"ති සකටසත්ථවසෙන. ආදිසද්දෙන නාවා වණිජජාදීවසෙන වොහාරො

"වණ්ණිපථෝ"ති වණ්ණිජ්ජමහෝ; දූතගහනවසෙන සංවොහාරෝ'ති අත්ථෝ'ති. **තථාහි**.....**මජ්ඣිමපණ්ණාසකෙ** ඛාසෙඨ **සුත්තෙ** පන කසිධම්මෙන ගොරක්ඛා ආගතා. වුත්තඤ්හි තත්ථ,

"යෝ හි කොචි මනුස්සෙසු ගොරක්ඛං උපජීවති,
එවං වාසෙට්ඨ! ජානාහි කස්සකෝ සෝ න බ්‍රාහ්මණෝ"ති.

"ගොරක්ඛ"න්ති ඛෙත්තරක්ඛං; කසිකම්ම'න්ති වුත්තං හොති. "ගෝ"ති හි පඨවියා නාමං තස්මා එවමාහා'ති **නබ්බණ්ණනා**..... සාමඤ්ඤවොදනාවිසෙසනිවිධා හොති'ති ආහ 'ගොරක්ඛනන්ති ඛෙත්තරක්ඛ'නත්. තෙනාහ "ගොති හි පඨවියා නාම"න්ති. **නවමීකා**.....තස්මා සත්ථ වයං එකතෝ ආගතං' තත්ථ කසිතෝ අඤ්ඤමගොරක්ඛා යත්ථ ගොරක්ඛාව, සා පකරණතෝ ඤාතබ්බා. කාලාතික්කමණාදි පන තෙසං ආකුලහාවෝ නාම. තෙනඨ **කථාසං**:- "කාලඤ්ඤූනාඤ පටිරූපකාරිතාඤ අනලයතාඤ උට්ඨානවීරියසම්පදඤ අබ්‍යාසනියතාඤ ච කාලාතික්කමණ අපපටිරූපකරණ අකරණසිථිලීකරණාදිආකුලභාවවිරහිතා"ති වුත්තං. තත්ථ යෝ කත්තබ්බකාලං අභාපෙත්වා කම්මං කරොති, සෝ 'කාලඤ්ඤූ' නාම. ලුනිතබ්බධනස්ස පතිරූපං කරොන්තෝ පන 'පටිරූපකාරී නාම. ඒදිසා හි ධනං වින්දති. තෙනාහ භගවා **ඝණ්ඩසංයුත්තෙන** ආලවකස්ස යක්ඛස්ස ධම්මං දෙසෙන්තෝ "පටිරූපකාරී ධුරවා උට්ඨාතා වින්දතෙ ධන"න්ති. තත්ථ දෙස කාලාදීනි අභාපෙත්වා ලොකියස්ස ලොකුත්තරස්ස වා ධනස්ස පටිරූපං අධිගමූපායං කරොතී'ති= පටිරූපකාරී: "ධුරවා"ති චෙතසිකවීරියවසෙන අනික්ඛිත්තධුරෝ; "උට්ඨාතා"ති "යෝ න සිතව උණ්හව නිණ්හියේ‍යා න මඤ්ඤති"ති ආදිනා නයෙන කායිකවීරියවසෙන උට්ඨානසම්පන්නෝ අසිථිලපරක්කමෝ; "වින්දතෙ ධන"න්ති එකමූසිකාය න චිරස්සෙව චතුසතසහස්ස සඞ්ඛං චූළනෙවාසි විය ලොකියධනංව, මිලක්ඛමහාතිස්ස ථෙරෝ විය ලොකුත්තරෙධනංව ලභතී'ති. **නබ්බණ්ණනා**..... "දෙසකාලාදීනි අභාපෙත්වා"ති යස්මිං දෙසෙ යස්මිං කාලෙ සභාගවයාදිකෙ නිස්සාය සකිච්චං තීරෙතබ්බං, තානි දෙසකාලාදීනි අනතික්කමිත්වා අත්තනෝ වුඩ්ඪිං ඉච්ඡන්තෙන අයං නාම දෙසෝ යත්ථාහං එතරහි වසාමි, අයං කාලෝ 'ඉමෙ මිත්තා ඉමෙ මේ ආසවයා අහංව එදිසෝ ජාතිකුලපදෙසබලභොග පරිවාරාදීහි සකිච්චං ඉදානි ආරබ්භබ්බං ඉදානි නාරබ්භබ්බ, නත්ථි සබ්බං උපපරික්ඛිත්වා පටිපජ්ජිතබ්බං, එවං පටිපජ්ජන්තෝ හි

ලොකිඥස්ස ධනස්ස පටිරූපාකිපත්තිපායං කරොති නාම. ලොකුත්තරස්ස පන සිලවිසොධනාදිවසෙන වෙදිතබ්බා. වහිතබ්බභාවෙන ධුරො වියාති- ධුරො; හාරො: ඉධ පන ධුරසම්පග්ගාහතො තදුබ්බරණෙන ධුරො විරියං. සො සාතිසයො එතස්ස අත්ථීති- ධුරවා; "උට්ඨාතා"ති පදෙන කායිකවිරියස්ස වුච්චමානත්තා චෙතසිකවිරියවසෙනා'හි විසෙසිතං. අනික්කිත්තධුරො ධොරයහභාවතො: අසිපිලපරක්කමො අනලසභාවතො: "න චිරසෙසවා"තිවතුමාසඛහනනතරෙයෙව;"චතුසතසහස්සසඞ්ඛා"නති කාකණිකඅඩ්ඩහාපණසොළස කහාපණවතුවිසති සහාපණ සහස්සහරණයක්කමෙන වෙ සතසහස්සානි, චුලකසෙට්ඨිනො ධිතු ලාභවසෙන වෙ සතසහස්සානී'හි, එවං චතුසතසහස්සසඞ්ඛං ධනං එකමූසිකමූලෙන යථා චුලනෙතවාසි. එවං අඤ්ඤම්පි පටිරූපකාරී ධුරවා උට්ඨාතා වින්දතෙ ධන'නති. නවවිකා.

තත්රිමානි වත්ථූනි:—අතීතෙ බාරාණසියං බොධිසත්තො චුලකො නාම සෙට්ඨි හුත්වා සබ්බනිමිත්තඤ්ඤූ අහොසි. සො එකදිවසං රාජූපට්ඨානං ගච්ඡන්තො අන්තරවීථියං මතමූසිකං දිසවා තඞ්ඛණෙ නක්ඛත්තං සමානෙත්වා 'සක්කා වක්ඛුමතා කුල පුත්තෙනෙත ඉමං මූසිකං ගහෙත්වා ථූරාභරණං කාතුං කම්මන්තෙ වා පයොජෙතු'නති ආහ. තං සුත්වා තස්සන්තෙවාසී අඤ්ඤතරො දුග්ගතපුරිසො තං ගහෙත්වා ආපණෙ බිළාලස්සත්ථාය දත්වා කාකණිකං ලභිත්වා තාය කාකණිකාය පාණිතං කිණිත්වා පානීයඝටං ගහෙත්වා අරඤ්ඤමග්ගෙ ආගච්ඡන්තානං මාලාකාරානං ථාණිත ච පානීයං ච අදාසි. තෙ තස්ස එකෙකං පුප්ඵ මූළිං අදංසු. සො පුප්ඵමූලෙන ථාණිතං කිණිත්වා පානීයඝටං ගහෙත්වා පුන දිවසෙ පුප්ඵාරාමමෙව ගතා. තං දිවසං මාලාකාරා තස්ස අඩ්ඩසාවිතකෙ පුප්ඵභවෙජ අදංසු. සො න චිර සෙසෙව ඉමිනා උපායෙන අට්ඨකහාපණෙ ලභි. පුනෙකසම්ං වාතවුට්ඨිදිවසෙ රාජුය්‍යානෙ බහූ සුඛාදණ්ඩකා ච සාඛා ච පලාසඤ්ච වාතෙන පතිංසු. උය්‍යානපාලො ඡඩ්ඩෙතුං නාසක්ඛි සො තත්ථ ගන්ත්වා 'භවෙ ඉමානි දාරූපණ්ණානි මයහං දස්සසි? නීහරිස්සාමී'නි ආහ. උය්‍යානපාලො තස්ස අදාසි. සො දාරකානං කෙළිමණ්ඩලං ගන්ත්වා ථාණිතං දත්වා මුහුත්තෙනෙව තානි නීහරාපෙත්වා උය්‍යානවාරෙ රාසිං කාරෙසි. තදා රාජකුමාරකා රාජකුලාලහාජනං පවක්ඛ්‍යාමාය තස්ස සොළස කහාපණෙ වාටිආදීනි භාජනානි ච දත්වා තානි ගණ්හි එවමස්ස චතුබ්බිසති කහාපණානි ජාතානි. සො නගරස්සමීපෙ පානීය

වාටිං ඨපෙත්වා පඤ්චසතෙ තිණහාරකෙ පානීයෙන උපට්ඨහිත්වා 'තුම්හෙ සම්ම! අම්හාකං බහූපකාරෝ කිඤ්චාපි කරොමා'ති සො 'මයාපි කිඤ්චි උපපත්තිං කරිස්සථා'ති වත්වා ඉතො චිතො ච විචරන්තෙ ජලථලපථකම්මිකෙහි වාණිජෙහි සද්ධිං මිත්තසන්ථවං අකාසි. අථ ඛො ථලපථකම්මිකා 'සෙට්ඨි අස්සවාණිජකා පඤ්ච අස්සසතානි ගහෙත්වා ආගමිස්සතී'ති ආචික්ඛි. තං සුත්වා සො තිණහාරකෙ ආහ 'අජ්ජ මයාහං එකෙකං තිණභාරං දෙථ මයා ච තිණෙ අවික්කිණ්ණෙ අත්තනො තිණං මා වික්කිණථා'ති තෙ 'සාධූ'ති වත්වා පඤ්චතිණභාරසතානි තස්ස ඝරෙ පාතයිංසු. අස්සවාණිජා අඤ්ඤත්ථ තිණං අලභිත්වා තස්ස සහස්සං දත්වා තිණං ගණ්හි. තතො කතිපාහච්චයෙනස්ස ජලපථකම්මිකසහායකා "පට්ටනං මහන්තාවා ආගතා"ති ආචික්ඛි. සො අට්ඨහි කහාපණෙහි සබ්බපරිවාර සම්පන්නං තාවකාලිකං රථං ගහෙත්වා මහන්තෙන යසෙන නාවාපට්ටනං ගන්ත්වා එකං අභුලිමුදකිකං නාවාය සච්චකාරං දත්වා අන්තො සාණියං නිසීදි **එකනිපාතඛුත්තතර මිකායං** "සච්චකාර"න්ති සච්චභාවාවහං කාරං; 'අත්තනා අගහිතෙ භණ්ඩෙ අඤ්ඤං න ඝාතබ්බ'න්ති වත්වා ඝාතබ්බලඬ්ඩ'න්ති වුත්තං තදා සත්තමත්තා වාණිජා ආගන්ත්වා තස්ස එකෙකං සහස්ස'න්ති සත්තසහස්සං දත්වා තෙන සද්ධිං නාවාය පත්තිකා හුත්වා පුන තස්ස සහස්සෙව දත්වා නාවාය භණ්ඩං අග්ගහෙසුං සො වෙ සත්තසහස්සානි ගහෙත්වා "මයා කතඤ්ඤූනා භවිතබ්බ'න්ති එකං සත්තසහස්සං ගාහාපෙත්වා චූළකසෙට්ඨිස්ස දත්වා තං සබ්බං පවත්තිං කථෙසි. සෙට්ඨි "නදානිඑවරූපං දූරකං පෙසනකම්මං කාරෙතුං වට්ටතී"'ති තස්ස අත්තනො ධීතරං අදාසි. සො සෙට්ඨිස්ස අච්චයෙන සෙට්ඨිඨානං පටිලභි. එවං වුට්ඨාතා ලොකිය ධනං විඳති **එකනිපාතස්ස පඨමවග්ගෙ චූළකසෙට්ඨි ජාතක වණ්ණනායම එකනිපාතංඛුත්තරවණ්ණනායඤ්ච.**

චූළකසෙනවාසිවත්ථු.

මිල්කඩමහාතිස්සත්ථෙරො කිර 'තීහි ඉරියාපථෙහි විහරිස්සා මී'ති වත්තං කත්වා පිණ්ඩාගමනවෙලාය පලාලචුම්බටකං තෙමෙත්වා සීසෙ කත්වා ගලප්පමාණං උදකං පවිසිත්වා පීතම්බං පටිබාහෙන්තා වදසහි වස්සෙහි අරහත්තං පාපුණි. **ආලවක සුත්තවණ්ණනායඤ්චිදංවත්ථු** ---යො පන සකලදිවසභාගං සුපිත්වා කම්මන්තෙ න කරොති, රත්තිම්පි තෙ කාතුං න උපට්ඨාති, නිච්චකාලං සුරාමත්තො ඉත්ථියාදිසු ච සොණ්ඩා, හොති සො

අත්තනෝ අලසභාවය කම්මනෙන්න ආකුලෙ කරොති. කම්මන්තා නාම කරණමෙව හි. තෙසං ආකුලතා නාම තාදිසො ව ඝරවාසං සණ්ඨපෙතුං න සක්කොති යෙව. තෙනාහ භගවා **සිඟාල සුත්තෙතං**

"න දිවාසොපපන්නසිලෙන රත්තිඋට්ඨානදස්සිනා,
නිච්චං මත්තෙන සොණ්ඩෙන සක්කා ආවසිතුං ඝර"න්ති.

තත්ථ "රත්තිං උට්ඨානදස්සිනා"ති රත්තිං අනුට්ඨානසීලෙනා'ති **කම්මන්ත** සුරියෙ අනුග්ගතෙ එව කම්මනෙන අනාරභනෙනා රත්තිං අනුට්ඨානසීලො'ති **කම්මවිකා**. "නිච්චං මත්තෙනා"ති නිච්චකාලං සුරාමදමත්තෙන; "සොණ්ඩෙනා'ති' ඉත්ථාදිසු සොණ්ඩෙන; අට්ඨකථාවරියෙන හි "සොණ්ඩා"ති ඉත්ථිසොණ්ඩා හත්ථසොණ්ඩා පුවසොණ්ඩා මූලසොණ්ඩා; "පිපාසා"ති පාණසොණ්ඩා'ති එවං වණ්ණිතපදවිභාගෙ වුත්තං. තසමා න කිඤ්චි ඉධ වුත්තං. "ඉත්ථිසොණ්ඩා"ති ඉත්ථිසොණ්ඩා; ඉත්ථිසමඞ්ගිතානිමිත්තං ආසාපපන්නා: තථා හත්ථසොණ්ඩාදයො වෙදිතබ්බා. "පිපාසා"ති උපරූපරි සුරාපිපාසා වා; තෙනාහ 'පානසොණ්ඩා'ති. **කම්මවිකා**තසමා ඝරමාවසනෙන්න ගිහිනා නිද්දාරාමෙන ච සොණ්ඩෙන න භවිතබ්බං. තාදිසො හි දුක්ඛං පපොතීතිතන්ත්‍රිමානි වත්ථූනි.

අතීතෙ තක්කසිලායං දිසාපාමොක්ඛාචරියස්ස එකො අන්තෙවාසිකො කුසීතො හොති නිද්දාරාමො. සො එකදිවසං අඤ්ඤෙහි මානවෙහි සද්ධිං දාරුනමත්ථාය අරඤ්ඤං ගන්ත්වා මහන්තං වාරුණරුක්ඛං දිස්වා 'සුක්ඛරුක්ඛො එසො'ති සඤ්ඤුයමුග්ගහෙත්වා තාව නිද්දායිත්වා පච්ඡා ගමිස්සාමි'ති සයිත්වා කාක චම්මානෙනා නිද්දං ඔක්කම්. ඉතරෙ දාරූනි ගහෙත්වා ගච්ඡන්තා නං පාදෙන පහරිත්වා අගමංසු. සො වුට්ඨාය අක්ඛීනි පුඤ්ඡිත්වා අවිගතනිද්දො වරුණරුක්ඛං ආරුය්හ අත්තනෝ අභිමුඛං සාඛං ආකඩ්ඪිත්වා භිඤ්ඤෙනා, භිජ්ජිත්වා උට්ඨිතකොටියා අක්ඛීනි භින්දුපෙත්වා එකෙන හත්ථෙන අල්ලදාරූනි ගහෙත්වා රුක්ඛතො ඔරුය්හ වෙගෙන ගාමං අගමාසි **එකනිපාතස්ස අට්ඨමවත්ථුවරුණජාතකවණ්ණනාසං**

කුසීතමානවකවත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං එකො පඤ්චසීලරක්ඛකස්ස බ්‍රාහ්මණ කුලස්ස පුත්තො මානවො සමවයෙහි තරුණට්ඨානෙ හි සබ්බං

විවරණසීලෝ අහොසි. සෝ තෙසු සුරං පිවනෙසු සයං න් පිවති. ධුත්තා අයං සුරං අපිවනෙතා අම්හාකං සුරාමූලං න ලදති, උපායෙන නං සුරං පායෙතුකාමා ඡිනදිවසෙ උය්‍යා නෙ පදුම්නිපත්තෙසු නිබ්බණං සුරං බන්ධිත්වා පාතකාලෙ මාන වස්ස ඛීරං දුපෙත්වා 'පොක්ඛරමධුං ආහරථා'ති පුරිසෙහි ආහ රාපෙත්වා පදුම්නිපත්තපුටං හෙට්ඨා භිදුං කත්වා මුඛෙ ඨපෙ සුං. මානවෝ තං පොක්ඛරමධුසඤ්ඤාය යථාරුචිං පිවිත්වා මං සඤ්ඤ ඛාදිත්වා මත්තෙතා අහොසි. 'නෙ තං පොක්ඛරමධු' සුරා එසා'ති එත්තකං කාලං මධුරරසං න ජානිං, ආහරථ හො සුර'න්ති ආහ. පුනපි අදංසු. පිපාසා මහතී අහොසි. අථස්ස පුනපපුන යාවන්නස්ස 'ඛිණා සුරා'ති වදිංසු. සෝ තෙසං අඞ්ගුලි මුදුකං දත්වා තෙහි ආනිතං සුරං තෙහි සද්ධිං පිවිත්වා මත්තෙතා ගෙහං ගන්ත්වා නිපජ්ජි. පිතා පුනපපුන නිවාරෙන්තෙතා'පි නිවා රෙතුං අසක්කොන්තෙතා විනිච්ඡයං පත්වා අප්පත්තකං කත්වා නීහ රාපෙසි. එවං සන්තෙ'පි සෝ සුරාපානතෝ අවිරමිත්වාව කම්ම නෙන අකත්වා අපරභාගෙ කපාලහත්ථෝ භික්ඛාය චරන්තෝ අඤ්ඤතරං කුඩ්ඩං නිස්සාය කාලමකාසි.

මහාසුතසොමජාතකවණ්ණනායං සුරාසොණ්ඩවත්ථු.

යෝ පන අතිසීතාදීනි අපදිසිත්වා කම්මන්තෙ න කරොති, කථං? මනුස්සෙසු කාලස්සෙව වුට්ඨාය 'එථ හො! කම්මන්තානං ගච්ඡාම'ති වුත්තෙතා 'අතිසීතං නාම අට්ඨි භිජ්ජති, ගච්ඡථ තුම්හෙ පච්ඡා ජානිස්සාමී'ති අගණ්හන්තපපන්නෙතා නිසින්නෙතා කම්ම නෙන කාතුං න ගච්ඡති. අතිඋණ්හාදිසුපි එසෙව නයො. සෝ අත්තනෙතා අලසතාය කම්මන්තෙ ආකුලෙ කරොති නාම. තා දිසෝ හි භොගතෝ පරිහායති. තෙනාහ භගවා "අතිසීතන්ති කම්මං න කරොති අතිඋණ්හන්ති අතිසායන්ති අතිපාතොති අතිජාතොති කම්මං න කරොති අතිධාතොති කම්මං න කරොති එවං කිච්චාපදෙසබහුලස්ස විහරතෝ අනුප්පන්නා වෙව භොගා නුප්පජ්ජන්ති උප්පන්නා ච භොගා පරිකක්ඛයං ගච්ඡ න්තී"ති තාදිසෙ හි ධනානි අතික්කමන්ති. තෙනාහ,

"අතිසීතං අතිඋණ්හං අතිසායම්දං අහු,
ඉති විස්සට්ඨකම්මන්තෙ අත්ථා අච්චන්ති මානවෙ"ති.

තත්ථ "අතිසායම්දං අහූ"ති ඉදං අතිසායං ජාතකෙ යෝ එවං වත්වා කම්මං න කරොති; "ඉති විස්සට්ඨකම්මන්තෙ"ති එවං

වත්වා පරිවත්තනකම්මනෙන; "අත්ථා අවෙචන්ති මානවෙ"ති එව රූපෙ පුග්ගලේ අත්ථා අතික්කමන්ති; තෙසු න තිට්ඨන්ති'ති. **තබ්බණ්ණනා**යං "අත්ථා"ති ධනානි; "අතික්කමන්ති"ති අප ගච්ඡන්ති; අථවා:-අත්ථා කිච්චානි අතික්කමන්ති, අතික්කන්ත කාලානි හොන්ති. තෙසං අතික්කමොතිපි අත්තනෝ ධනානං එව' අතික්කමොති. **තථවිකා**යෝ පන සිතාදීනි අග්ගෙ ත්වාව අත්තනෝ අනලසතාය කම්මනෙන ආකුලෙන කරොති, සෝ මහන්තං ධනං උප්පාදෙත්වා සුඛං විඳති; අඩ්ඩමාසස්ස රජ්ජදයෝ වෙත්ථ නිදස්සනං.

අතීතෙ බාරාණසියං උත්තරවාරනිවාසී එකෝ භතිකෝ අහොසි. සෝ උදකභතිං කත්වා ලද්ධං අඩ්ඩමාසකං පාකාරිඨකාය අන්තරෙ ඨපෙත්වා භතිං කරොන්තෝ දක්ඛිණවාරං පත්වා තත්ථ උදකභතිමෙව කත්වා ජීවමානාය කපණිත්ථියා සද්ධිං සංවාසං කප්පෙසි තායපි අඩ්ඩමාසකොව ලද්ධෝ. අථෙකස්මිං ජන්ත දිවසෙ සා තං ආහ 'සාමි! නගරෙ ඡණෝ වත්තති සචෙ කිඤ්චි අත්ථි මයම්පි කීළෙය්‍යාම'ාති. සෝ 'අඩ්ඩමාසකෝ මෙ අත්ථි සෝ උත්තරවාරෙ ඉට්ඨකන්තරෙ ඨපිතෝ, ඉතෝ වාදසයොජනන්තෙ මෙ නිධානං, තව පන හත්ථෙ කිඤ්චි අත්ථි'ති ආහ. සා 'අත්ථි සාම්! අඩ්ඩමාසකෝ'ති වත්වා 'තවාඩ්ඩමාසකෝ මම්මාඩ්ඩමාසකෝ'ති මාස කෝ හොති, තතොඑකෙන කොඨාසෙන මාලං එකෙන ගන්ධං එකෙන සුරං ගහෙත්වා කීළිස්සාම,ගච්ඡ! තව සන්තිකං ආහරා'ති ආහ. සෝ භට්ඨතුට්ඨෝ ගායන්තොව පක්කාමි. සෝ හි නාගබලෝ. ඡයොජනානි අතික්කම්ම මඤ්ඤන්තිකෙ පිතචිත්තකාරසන්තකම්ව උණ්හවාලුකං මද්දන්තෝ රාජඟණං පාපුණි. තදා උදයෝ නාම බාරණසිරාජා වාතපානෙ ඨිතෝ තං තථා ගච්ඡන්තං දිස්වා 'කින්නු ඛෝ එස එවරූපං ආතපං අග්ගණ්හිත්වා භට්ඨතුට්ඨෝ ගායන්තෝ ගච්ඡති? පුච්ඡිස්සාමි න'න්ති චින්තෙත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡි. සෝ සබ්බං පවත්තිං කථෙත්වා 'දෙව! භරියාය කථනං අනුස්සරන්තං මං කාමාතපෝ නාපෙති, න සූරියාතපෝ'ති ආහ. 'කෙන කාරණෙන ආතපං අග්ගණ්හිත්වා තුට්ඨෝ ගායසී'ති 'දෙව! තං නිධානං ආනෙත්වා තාය සද්ධිං අභිරමිස්සාමී'ති ඉමිනා කාරණෙන තුට්ඨෝ ගායාමී'ති 'කිං? තව නිධානං සතසහස්සමත්තං අත්ථී'ති, 'නත්ථි දෙවා'ති. රාජා පටිපාටියා භාපෙත්වා 'එකෝ මාසකෝ'ති පුච්ඡි. 'නත්ථි දෙවා'ති. 'අඩ්ඩමාස 'කෝ'ති, 'ආම දෙවා'ති. 'තෙනහි භෝ! පුරිස! එවරූපෙ ආත පෙ තත්ථ මාගම් අහනෙන අඩ්ඩමාසකං දස්සාමී'ති.'දෙව! තුම්හෙහි

දිතනං ගණ්හනෙතා'පි ඉතරං න නාසෙසසාමි, මම ගමනං අහාපෙත්වා තං ගණ්හිසසාමී'ති. රාජා පටිපාටියා වඩෙඝත්වා හො! පුරිස! නිවත්ත, මාඝකං මව මාඝකෙ—පෙ—කොටිසතං, අපරිමිතධනං දසසාමී'ති වත්වා තසමිං තථෙව වදනෙත සෙසී ඨානාදීහි ඨානන්තරෙහි පලොභෙත්වා පුනපි තසමිං තථෙව වදනෙත 'උපඩඪරජජං තෙ දසසාමී'ති වත්වා තසමිං සම්පටිච්ඡිතෙ 'ගච්ඡථ මම සහායකසස මඝසුං ඔහාරෙත්වා නහාපෙත්වා අලඞකරිත්වා ආනෙථා'ති අමචෙව ආණාපෙසි. අමච්චා තථා කත්වා ආනෙසුං. රාජා රජජං විධා භින්දිත්වා තසස උපඩඪරජජං අදාසි. සො අඩඪමාසරාජා නාම අහොසි.....අඤ්ඤනිපාතෙ ඛගමාලජාතකවණ්ණනාය.

අඩඪමාසකරාජවත්ථු.

තදඤඤවත්ථු "ඛත්තී"ති පදෙ ආවිභවිසසති. තෙනාහ

"යො ච සිතඤ්ච උණ්හඤ්ච තිණ්හියේ‍යා න මඤ්ඤති,
කරං පුරිසකිච්චානි සො සුඛා න විහායතී"ති.

තත්ථ "තිණ්හියේ‍යා"ති තිණ්හතො'පි උත්තරිතරං; සිඟාල වණ්ණනා.....තිණ්හියේ‍යා න මඤ්ඤතී"ති තිණං විය පරිභවනතා අභිභුය්‍ය වත්තතී'ති අත්ථො'ති. ආලවකසුත්තවණ්ණා..... "සො සුඛා න විහායතී"ති සො පුරිසො සුඛං න ජහාති. සුඛසමඞගීයෙව හොතී'ති. සිඟාලවණ්ණනා.....තසමා සරමා වසනෙත සීතාදීනි අගණෙත්වා අනුපුබෙබන හොගෙ උපචිණිතබෙබා. එවං කරොතො හි හොගා බහූ හොන්ති. තෙනාහ,

"හොගෙ සංහරමානසස භමරසෙසව ඉරියතො,
හොගා සන්නිචයං යන්ති වම්මිකො වූපචීයතී"ති.

තත්ථ "සංහරමානසසා"ති අත්තානමපි අපීළෙත්වා ධම්මත හොගෙ සම්පිණ්ඩනතාසස රාසිං කරොනතසස "භමරසෙසව ඉරියතො"ති යථා භමරො පුප්ඵතං වණ්ණගන්ධං අහෙඨයං තුණ්ඩෙනපි පක්ඛෙහිපි රජං ආහරිත්වා අනුක්කමෙන වම්ම පමාණං මධුපටලං කරොති එවං අනුපුබෙබන මහනතං හොග රාසිං කරොනතසස "හොගා සන්නිචයං යන්ති"ති තසස හොගා නිචයං ගච්ඡන්ති කථං අනුපුබෙබන උපචිකාහි සංවඩ්ඪියමා නො වම්මිකො විය තෙනාහ "වම්මිකොවුපචීයතී"ති යථා වම්මිකො උපචියති එවං නිචයං යන්තීති අත්ථොති කබබණ්ණනා

"භමරසෙව ඉරියතො"ති එතෙනෙවස්ස භොගසංහරණං ධම්මිකං සුඛූයෝපෙතං; තස්ස තදත්ථං දස්සෙන්තො 'අත්තානමපි'ති ආදිමාහ' "රාසී කරොන්තස්සා"ති යථාඋස්ස ධඤ්ඤරාසාදිභොගජාතං සමපිණ්ඩිතං රාසිභූතං තිට්ඨති, එවං ඉරියතො ආයූහනතස්ස; "චක්කපපමාණ"න්ති රථචක්කපපමාණං; "නිවස"න්ති වුඩ්ඪි පරිවුඩ්ඪි; "භොගා සන්නිවයං යන්ති"ති කෙචි පඨන්ති"ති නවටීකා...තත්ථ කසිකම්මං සම්මා පයොජිතං උභයලොකහිතාවහං හොති.

තන්‍රිදං වත්ථු:-අතීතෙ බාරාණසියං එකො සෙට්ඨී රාජූපට්ඨානං ගච්ඡන්තො පුරොහිතං දිස්වා නක්ඛත්තං පුච්ඡිත්වා 'ඉතො තිණ්ණං වස්සානමච්චයෙන සකලජම්බුදීපෙ ඡාතකභයං භවිස්සතී"ති සුත්වා බහුං කසිකම්මං කාරෙත්වා අඩ්ඪතෙළසානි කොට්ඨසතානි කාරෙසි. (සෙලසුත්තවණ්ණනායං අඩ්ඪෙන තෙළසානි-අඩ්ඪතෙළසානි: චාදසසතානි පඤ්ඤාසඤ්ච'ති අත්ථො වුත්තොතා.) සො තානි වෙව වාටිආදීනි ව්‍රීහිතං පූරෙත්වා තදව සෙසෙ ආවාටෙසු නිඛණිත්වා තදවසෙසෙ මත්තිකාය සඬ්ඩං මද්දිත්වා භිත්තියො ලිම්පාපෙත්වා භයකාලෙ සම්පත්තෙ කොට්ඨ; වාටිආදිසු නිහිතධඤ්ඤඤ්ච බීජෙ "ගච්ඡථ තාතා! යථාකාමං ජීවන්තු"ති ආහ. මනුස්සා යථාකාමං පක්කමිංසු. ගෙහෙ පන සෙට්ඨි ච භරියා ච පුත්තොතා ච සුණිසා ච පුණ්ණා නාම දාසො චා'ති පඤ්ච ජනා අවසිට්ඨා ජාතා තෙ ආවාටෙසු ධඤ්ඤඤ්ච බීජෙ භිත්තිමත්තිකං තෙමෙත්වා තතො ලද්ධඤ්ඤෙන යාපයිංසු. සෙට්ඨිභරියා පන භිත්තිපදෙසෙසු අවසිට්ඨමත්තිකං තෙමෙත්වා ආළහකිරීහි ලභිත්වා කොටෙත්වා එකං තණ්ඩුලනාළිං ගහෙත්වා චොරභයෙන තං ඝටෙ පක්ඛිපිත්වා භූමිං නිඛණිත්වා එකදිවසං සෙට්ඨිනා රාජූපට්ඨානං ගන්ත්වා පච්චාගතෙන "ඡාතොස්මි භද්දෙ! අත්ථි කිඤ්චී"ති වුත්තෙ තං නීහරිත්වා භත්තං පචිත්වා පඤ්චකොට්ඨාසෙ කත්වා එකං කොට්ඨාසං සෙට්ඨිස්සුපනාමෙසි තස්මිං ඛණෙ එකො පච්චෙකබුද්ධො නිරොධා වුට්ඨාය දිබ්බචක්ඛුනා ඔලොකෙන්තො "සකලජම්බුදීපෙ ඡාතකභයං උපට්ඨිතං සෙට්ඨිගෙහෙ ච පඤ්චන්නං ජනානං නාළිතණ්ඩුලාදනොව පකොකා. තෙ පඤ්චපි ජනා මයහං ච සඞ්ගහං කරිස්සන්තී"ති ඤත්වා ගන්ධමාදනතො ගන්ත්වා තෙසං අත්තානං දස්සෙසි, තෙ සබ්බෙ සකසකභත්තකොට්ඨාසෙ දත්වා "භන්තෙ! ඉතො පට්ඨාය එවරූපං ඡාතකභයං න පස්සෙය්‍යාමා"ති වත්වා ඉච්ඡානුරූපං පත්ථනං අකංසු. තෙසු හි සෙට්ඨි "ඉතො පට්ඨාය සකලජම්බුදීපවාසීනං (1) බීජ

ධඤ්ඤං දාතුං සමත්ථා භවෙය්‍යං, සහත්ථා කම්මං කත්වා ජීවෙය්‍යං, අඩ්ඪතෙළසකොට්ඨාසතානි ඤාතිපෙත්වා සීසං නහාත්වා ගෙහවාරෙ නිසීදිත්වා උඛං ඔලොකිත්තකඛණෙයෙවරත්ත සාලිධාරා පතිත්වා සබ්බකොට්ඨෙ පූරෙය්‍යුං, නිබ්බත්තනිබ්බත්ත ට්ඨානෙයෙව අයමෙව භරියා අයමෙව පුත්තෙනා අයමෙව සුණිසා අයමෙවදාසො"ති පත්ථෙසි. භරියාපි"අඩ්ඪාළහකසාළි මෙ පුරතො කත්වා සකලජම්බුදීපවාසිනං භත්තං දෙනතිසාපි යාවාහං න උළහාමි තාව ගහිතට්ඨානං පූරිතමෙව හොතු, ඉමෙ යෙව මෙ සාමික පුත්තසුණිසදාසා"ති පත්ථෙසි. පුත්තෙනාපි "එකං මෙ සහස්සත්ථවිකං ගහෙත්වා සකලජම්බුදීපවාසිනං කහාපණං දෙනතස්සාපි ථවිකා පරිපුණ්ණාව හොතු, ඉමෙයෙව මාතාපිතුභරියදාසා"ති පත්ථෙසි. සුණිසාපි "එකං මෙ ධඤ්ඤපිටකං පුරතො කත්වා සකලජම්බුදීපවාසිනං (1) බීජධඤ්ඤං දෙන්තියාපි පරික්ඛීණා භාවො මාපඤ්ඤායතු, ඉමෙයෙව මෙ මාතාපිතුසාමිකදාසා"ති පත්ථෙසි. දාසොපි "කසන්තස්ස මෙ ඉතො තිස්සො එත්තෙනා තිස්සො මත්ථකෙ එකානි දරු අම්මණමත්තා සීතායො ගච්ඡන්තු ඉමෙයෙව මෙ සාමිකා හොන්තූ"ති පත්ථෙසි. කාමඤ්චස්ස තං දිවසං සෙනාපතිට්ඨානං පත්ථෙන්තා ලබ්භං සඤ්ඤාතුං. සාමිකෙසු පන සිනෙහෙන එවමෙස පත්ථෙසි. පච්චෙකබුද්ධො සබ්බසම්පි වචනාවසානෙ "එවං හොතූ"ති වත්වා පච්චෙකබුද්ධගාථාහි අනුමොදනං කත්වා "ඉමෙ මං පස්සන්තූ"ති අධිට්ඨාය ගන්ත්වා තං භත්තං අත්තනො ආනුභාවෙන පඤ්චන්නං පච්චෙකබුද්ධසතානං පහොනකං කත්වා සංවිභජි. තෙපි තං ඔලොකෙන්තාව අට්ඨංසු. අථ සෙට්ඨිභරියා භත්තං ඛීණන්ති උකඛලිං ධොවිත්වා පිදහිත්වා ඨපෙසි. සෙට්ඨිපි ජිඤ්ඣාය පීළිතො නිද්දායිත්වා පබුජ්ඣිත්වා "අහං භද්දෙ! අතිවිය ජාතොම්හි අත්ථි නු ඛො උකඛලියා කිඤ්චිකඤ්ඣිත්තානී"ති ආහ. සා උට්ඨාය ගන්ත්වා උකඛලිං විවරි. තාවදෙව උකඛලි සුමනමකුලසදිසවණ්ණස්ස භත්තස්ස පරිපූරි. සා තං දිස්වා "උට්ඨෙහි සාමි! භුඤ්ජස්සු"ති වත්වා චින්තං පිතාපුත්තානං භත්තං දත්වා තෙසු භුත්වා උට්ඨිතෙසු සුණිසාය සද්ධිං භුඤ්ජිත්වා පුණ්ණස්ස භත්තං අදාසි. ගහිතගහිතට්ඨානං න ඛීයති. කටච්ඡුනා සකිං ගහිතට්ඨානමෙව පඤ්ඤායති. තං දිවසමෙව කොට්ඨාදයො පබ්බ පුරිතනියාමෙනෙව පූරිංසු, තතො සෙට්ඨි සකලජම්බුදීපවාසිනං බීජධඤ්ඤං අදාසි සො තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා සුගතියං සංසරන්තො ඉදානි භද්දිය නගරෙ මෙණ්ඩකසෙට්ඨි ජාතො. භරියාපිස්ස මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්ති. තස්සා වාමහත්ථපාදතලෙසු පදුමලක්ඛණං ඉතරෙසු

(බීජභත්තං කත්වි.)

චන්දලක්ඛණං ජාතං. තෙනස්ස "චන්දපදුමා"ති නාමං ජාතං. සා වයප්පත්තා මේණ්ඩකස්ස ගෙහං ගතා. පුත්තසුණිසදාසාපි තෙසං පුත්තසුණිසදාසා යෙව අහෙසුං. තස්ස පුත්තෙනා ධනඤ්ජයො නාම විසාඛාය පිතා. සුණිසා සුමනාදෙවී නාම විසාඛාය මාතා. තෙ සබ්බෙපි අත්තනො පුඤ්ඤං වීමංසන්ති. තං සබ්බං යථාපඨිතමෙව සම්පජ්ජතීති. ධම්මපදස්ස මලවණ්ණනාය "සුදස්සං වජ්ජං අඤ්ඤස" නති ගාථාවණ්ණනායං,

මමණ්ඩකසෙට්ඨිවත්ථු.

එවම්මෙසං සම්මාපයොජිතං කසිකම්මං උභයලොකහිතාවහං හොති. එසනයො තදිතරකම්මස්ස. උභයලොකහිතාවහනතො චෙතෙ කම්මන්තා මඟලං නාම. අඞ්කථාසනතු එතෙ අත්තනො වා පුත්තදාරස්ස වා කම්මකරානං වා ඛ්‍යත්තතාය එවං පයොජිතා, දිට්ඨෙව ධම්මෙ ධනධඤ්ඤවුඩ්ඪි පටිලාභහෙතුතො මඟලන්ති වුත්තානි, එත්තකමෙව වුත්තං. පරලොකහිතපටිලාභහෙතුතා පන තෙසං අත්ථෙව. එවම්මායපි ගාථාය මාතාපිතූපඨානං, පුත්තදාරස්ස සංගහො, අනාකුලකම්මන්තාති, මඟලත්තයං, වුත්තං.

චතුත්ථගාථායත්ථවණ්ණනා.

පඤ්චම ගාථායං:-දදනන්ති දානවෙතනා; ධම්මචරියා ති ධම්ම සස චරියාය කරණං; සුතකානන්ති අත්තනෝ සුතීනං සඞ්ඝහෝ; අනවජ්ජානීති අනවජ්ජානි අනින්දිතානි අගරහිතානි; උපොසථකම්මාදීනි; එතානන්ති යඤ්ච දානං යා ච ධම්මචරියා යෝ ච සුතකසඞ්ඝහෝ යානි ච අනවජ්ජකම්මානි ඉදං දානාදි චතුබ්බිධං, උත්තමං මඟලන්ති ගණ්හාහි දෙවතෝ'ති අයමේත්ථ සඞ්ඛේපෝ.—

අයන්තත්ථ විත්ථාරෝ:— දානං නාම, චාගචෙතනා විරති දෙය්‍යධම්මවසෙන තිවිධං හොති. තථාහි- "සද්ධා හිරියං කුස ලඤ්ච දාන"න්ති අඞ්ගුත්තරෙ දානසුත්තෙ චාගචෙතනා දානං නාම. තත්ථ "සද්ධා"ති යාය සද්ධාය දානං දෙති සා සද්ධා; හිරි ය."න්ති යාය හිරියා දානං දෙති සාව අධිපෙතා; "කුස ලඤ්ච දාන"න්ති අනවජ්ජඤ්ච දානං; ඉති තබ්බණ්ණනා..... "අභයං දෙති"ති ආගතට්ඨානෙ විරති දානං නාම; තත්ථ අභය දානං කරොති පඤ්චසීලසඞ්ඛාතං විරතිං සමාදියති'ති අත්ථෝ. ඉදං "ආරති විරති පාපා"ති එත්ථාවිභවිස්සති. "දානං දෙති අන්නං පාන"න්ති ආගතට්ඨානෙ දෙය්‍යධම්මෝ දානං නාම. ඤාණ චක්ඛුවණ්ණනායමපි තත්ථ චාගචෙතනා දෙති වා දෙය්‍යධම්මං දෙන්ති වා එතාය දෙය්‍යධම්ම'න්ති දානං; විරති. අවඛණ්ඩන තෙන ලාවනත්තෙන ච දානං; සා හි උපජ්ජමානං භයභෙරවා දිසඞ්ඛාතං දුස්සීල්‍යචෙතනං ඛණෙඩති ලුනාති වා'ති දානං; දෙය්‍ය ධම්මෝ දීයතී'ති=දානන්ති වත්වා එවමෙතං තිවිධම්පි අත්ථතෝ චෙතසිකෝ වෙව ධම්මෝ දෙය්‍යධම්මොවා'ති දුවිධං හොති'ති වුත්තං. තත්ථ මඟලන්තං චෙතසිකදානෙ යුජ්ජති න අචෙතසිකෙ. අඞ්ගුත්තරෙ පඨමපණ්ණාසකස්ස චතුත්ථවග්ගෙ අභිසන්දසුත්තෙන. තස්මා අචෙතසිකං දෙය්‍යධම්මදානං ඉධ න ලබ්භති. චෙතසිකදානේ'පි විරති යා පාපතෝ පාපවිරති: මජ්ජපානසංය මෙහි ගය්හමානත්තා සාපි ඉධ න ලබ්භති. තස්මා පාරිසෙසත ඤෙන චාගචෙතනා දාන'න්ති දට්ඨබ්බං. චෙතනා'ති ච පධානව සෙන වුත්තං. තං ගහිතත්තා පන තංසම්පයුත්තෙතා අලොභෝ'පි දානං නාම. තෙනට්ඨකථායං දානං නාම, පරං උද්දිස්ස සුබ්බි පුබ්බිකා අන්නාදිදසවත්ථුකා දානපරිච්චාගචෙතනා. තං සම්ප යුත්තෙතා වා අලොභෝ'ති වුත්තං. තත්ථ "සුබ්බිපුබ්බිකා"'ති දිට්ඨිපුරෙචාරිකා; 'අත්ථි දින්න'න්ති ආදිනයපවත්ත සම්මා දිට්ඨිහෙත්ථ සුබ්බි නාම. සම්මාදිට්ඨිකෝ එව ච අත්ථි දින්න'න්ති සම්මා ලද්ධිකෝ හුත්වා දානං නාම සුන්දරං, බුද්ධාදීහි පණ්ඩිතෙහි පසත්ථං

පණ්ඩිතපඤ්ඤත්තන'න්ති සද්දහනෙනා අත්තනා'පි දානං දෙති. පරම්පි තත්ථ සමාදපෙති, න මිච්ඡාදිට්ඨිකො. තථා හි "නත්ථි දින්න'න්ති මිච්ඡාලද්ධිකො අජිතො නාම කම්බලකරො එවමාහ; "හස්සනත්තා හුතියෝ දත්තු පඤ්ඤත්තන්ති යදිදං දාන"න්ති. තත්ථ "හස්සනත්තා"ති හසමනත්තා; අයමෙව වා පාළි. "ආහුතියෝ"ති යං පහෙතකඝඤ්ඤාරාදිභෙදං දින්නදානං, සබ්බං තං ඡාරිකාව සාතමෙව හොති. න තතොපරං ඵලදායකං හුත්වා ගච්ඡතී'ති අත්ථො. "දත්තූපඤ්ඤත්තන"න්ති දත්තූහි බාලමනුස්සෙහි පඤ්ඤත්තං; ඉදං වුත්තං හොති. බාලෙහි අබුද්ධිහි පඤ්ඤත්තමිදං දානං, න පණ්ඩිතෙහි. බාලා දෙන්ති පණ්ඩිතා ගණ්හන්ති'ති දස්සෙති. **සාමඤ්ඤඵලවණ්ණනාබ්‍රහ්මචරියගෙය්‍ය දිට්ඨිසංසුන්දනවණ්ණනාව.** දපපන්ති මූයහන්ති- දත්තූ, මූළ්හා පුග්ගලාති; **සාමඤ්ඤඵලම්හා** "අන්නාදිදසවත්ථුකා"ති.

අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධවිලෙපනං,
සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යං දානවත්ථූ ඉමෙදසා'ති;.

එවං වුත්තදෙය්‍යධම්මවත්ථුකා. තත්ථ "අන්න"න්ති යං කිඤ්චි ඛාදනීයං භොජනීයං; "පාන"න්ති අම්බපානාදිපානකං; "වත්ථ"න්ති නිවාසනපාරුපනාදිඅච්ඡාදනං; "යාන"න්ති රථවයහාදි; අන්නම්පෙ උපාහනං උපාදාය ගමනසාධනං; "මාලා"ති ගන්ථිතාගන්ථිතභෙදං සබ්බං පුප්ඵං; "ගන්ධ"න්ති යං කිඤ්චි ගන්ධජාතං; පිසිතං අපිසිතං ගන්ධුපකරණඤ්ච. "විලෙපන"න්ති ඡවිරාගකරණං; "සෙය්‍යා"ති මඤ්චපීඨාදීනඤ්චෙව පාවාර කොජවාදිනඤ්ච සඞ්ගහිතබ්බවත්ථු; සෙය්‍යා ගහතෙණ්ඩ වෙත්ථ ආසන්නම්පි ගහිත'න්ති දට්ඨබ්බං. "ආවසථ"න්ති වාතාතපාදිපරිස්සයවිනොදනං පතිස්සයං; "පදීපෙය්‍ය"න්ති දීපකපල්ලිකාදිපූජුපකරණ'න්ති **ඉතිවුත්තභෙදෙ තිකනිපාතස්ස තතියවග්ගෙ අවුඩ්ඪිකසුත්තවණ්ණනා.** "අන්න"න්ති ඛජ්ජභොජ්ජං; "පාන"න්ති යං කිඤ්චි සායනං; "වත්ථ"න්ති නිවාසනපාපුරණං; "යාන"න්ති ඡන්නූපාහනං ආදිං කත්වා යං කිඤ්චි ගමනපච්චයං; "මාලා"ති යං කිඤ්චි සුමනමාලාදිපුප්ඵං; "ගන්ධ"න්ති යං කිඤ්චි චන්දනාදි විලෙපනං; "සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍ය"න්ති මඤ්චපීඨාදි සෙය්‍යං, එකභූමිකාදි ආවසථං, වට්ටිතෙලාදී පදීපපූජූපකරණන්ත්; **බ්‍රහ්මචරියගෙය්‍ය නාගසංසුන්දනවණ්ණනා.**

අදනීයතො=අන්නං; ඛාදනීයතො=ඛජ්ජං; පාතබ්බතො=පානං; සායනීයතො=සායනං; අම්බරසාදී. නිවාසිතබ්බන්ති=

නිවාසනං; පාපුරිතබ්බන්ති=පාපුරණං; යන්ති තෙනා'නි=යානං; උපාහනාදි. 'උපාහනාදී'ති ආදිසද්දෙන ච වයහසිවිකාදීනං සඞ්ග හො. ඡත්තමපි වාතාතපදුක්ඛපරිවජ්ජනෙන මග්ගගමනස්ස ධන'න්ති කත්වා'ඡත්තුපාහන'න්ති වුත්තං. තෙනාහ "යං කිඤ්චි ගමනපච්චය"න්ති නවවිධා.....පදීපෙ ච දීපනෙ එතබ්බං තෙතබ්බ'න්ති=පදීපෙය්‍යං; තෙලාදිඋපකරණ'න්ති. චතුක්කඩ්ග නතරෙ දුතියපණ්ණාසකස්ස ච තු ස්ස ව ගහ වී කා..... පානන්තු නිද්දෙසතයෙන සොළසවිධං හොති. තෙනාහ ධම්මසෙනාපති අට්ඨපානානි, "අම්බපානං ජම්බු පානං වොවපානං මොවපානං මධුකපානං මුද්දිකපානං සාලුකපානං එාරුසකපානං. අපරානිපි අට්ඨපානානි, කොසම්බපානං කොලපානං බදරපානං සත්තුපානං තෙලපානං පයොපානං යාගුපානං රසපාන"න්ති තුවටකසුත්තනිද්දෙස පාළි....."අම්බපාන"න්ති ආමෙහි වා පක්කෙහි වා අම්බෙහි කතපානකං; තත්ථ ආමෙහි භික්ඛූනා කරොනෙන අම්බත රුණානි භින්දිත්වා උදකෙ පක්ඛිපිත්වා ආතපෙ ආදිච්චපාකෙන පච්චා පරිස්සාවෙත්වා තදහුපටිග්ගහිතෙහි මධුසක්කරකප්පූර දීහි යොජෙත්වා කාතබ්බං. "ජම්බුපාන"න්ති ජම්බුඵලෙහි කත පානං; "වොවපාන"න්ති අඞ්කකදලිඵලෙහි කතපානං; "මොව පාන"න්ති අනඞ්කෙහි කදලිඵලෙහි කතපානං; "මධුකපාන" න්ති මධුකරුක්ඛජාතිරසෙන කතපානං; තම්පන උදකසම්භින්නං වට්ටති. සුඛං න වට්ටති. "මුද්දිකපාන"න්ති මුද්දිකා උදකෙ මද්දිත්වා අම්බපානං විය කතපානං; "සාලුකපාන"න්ති රත්තු පලනීඵඵලාදිනං සාලුකෙ මද්දිත්වා කතපානං; "එාරුසක පාන"න්ති එාරුසකෙහි අම්බපානං විය කතපානං; "කොස ම්බපාන"න්ති කොසම්බඵලෙහි කතපානං; "කොලපාන"න්ති කොලඵලෙහි කතපානං; "බදරපාන"න්ති මහාකොලඵලෙහි අම්බපානං විය කතපානං; ඉමානි එකාදසපානානි සීතානි'පි ආදිච්චපක්කා'පි වට්ටන්ති. "සත්තුපාන"න්ති සප්පිපානං; "තෙ ලපාන"න්ති තිලතෙලාදිපානං "පයොපාන"න්ති ඛීරපානං; "යාගුපාන"න්ති සිතලාදියාගුපානං; "රසපාන"න්ති සාකාදි රසපානන්ති; තබ්බණ්ණනා.....එවං අලොභසභිතා අත්තාදි දසවත්ථුකා දානවෙතනා ඉධ දානං නාම. අලොභෙනි'පි සකං වත්ථුං පරිච්චජෙති තෙනඤ්ඤථාභාවං තදුභයං සඞ්ගණ්හාති දීයතෙ ඉමිනා'නි දානං;අත්තනො සන්තකංපරස්ස පරිච්චජෙතී ති,වුත්තං. තං පනෙතං දානං ත්‍රිඋපධිවිසුද්ධමෙව මහප්ඵලං හොති. තෙනාහ

"කථඤ්ච භික්ඛවෙ! ඡළඞ්ගසමන්නාගතා දක්ඛිණා හොති? ඉධ භික්ඛවෙ! දායකස්ස තීණඞ්ගානි හොන්ති පටිග්ගාහකානං තීණඞ්ගානි, කතමානි? දායකස්ස තීණඞ්ගානි, ඉධ භික්ඛවෙ! දායකො පුබ්බෙව දානා සුමනො හොති දදං චිත්තං පසාදෙති දත්වා අත්තමනො හොති, ඉමානි දායකස්ස තීණඞ්ගානි. කතමානි පටිග්ගාහකානං තීණඞ්ගානි? ඉධ භික්ඛවෙ! පටිග්ගාහකා විතරාගා වා හොන්ති රාගවිනයාය වා පටිපන්නා වීතදොසා වා හොන්ති දොසවිනයාය වා පටිපන්නා වීත මොහා වා හොන්ති මොහවිනයාය වා පටිපන්නා, ඉමානි පටිග්ගාහකානං තීණඞ්ගානි ඉති දායකස්ස තීණඞ්ගානි පටිග්ගාහකානං තීණඞ්ගානි. එවං ඛො භික්ඛවෙ! ඡළඞ්ගසමන්නාගතා දක්ඛිණා හොති එවං ඡළඞ්ගසමන්නාගතාය භික්ඛවෙ! දක්ඛිණාය න සුකරං පුඤ්ඤස්ස පමාණං ගහෙතුං එත්තකො පුඤ්ඤාභිසන්දො කුසලාභිසන්දො සුඛස්සාහාරො සොවග්ගිකො සුඛවිපාකො සග්ගසංවත්තනිකො ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තතී'ති. අථ ඛො අසඞ්ඛෙය්‍යා අප්පමෙය්‍යා මහාපුඤ්ඤක්ඛන්ධොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති. සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ! මහාසමුද්දෙ න සුකරං උදකස්ස පමාණං ගහෙතුං එත්තකානි උදකාළ්හකානී'ති වා එත්තකානි උදකාළ්හකසතානි'ති වා එත්තකානි උදකාළ්හකසහස්සානී'ති වා එත්තකානි උදකාළ්හකසතසහස්සානී'ති වා. අථ ඛො අසඞ්ඛෙය්‍යා අප්පමෙය්‍යා මහාඋදකක්ඛන්ධොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති. එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ! එවං ඡළඞ්ගසමන්නාගතාය දක්ඛිණාය න සුකරං පුඤ්ඤස්ස පමාණං ගහෙතුං ... පෙ ... මහාපුඤ්ඤක්ඛන්ධොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡතීති ඉදමවොච භගවා ඉදං වත්වා සුගතො අථාපරං එතදවොච සත්ථා.

පුබ්බව දානා සුමනො දදං චිත්තං පසාදයේ,
දත්වා අත්තමනො හොති එසා යඤ්ඤස්ස සම්පදා.

වීතරාගා වීතදොසා වීතමොහා අනාසවා,
ඛෙත්තං යඤ්ඤස්ස සම්පන්නං සඤ්ඤතා බ්‍රහ්මචාරිනො.

සයං ආවමසිත්වාන දත්වා සකෙහි පාණිභි,
අත්තනො පරතො චෙසො යඤ්ඤෙසු හොති මහප්ඵලො.

එවං යජිත්වා මෙධාවී සඩ්ඪො මුත්තෙන චෙතසා,
අබ්‍යාපජ්ඣං සුඛං ලොකං පණ්ඩිතො උපපජ්ජතී'ති.

ඡක්කඩ්ගුත්තරෙ පඨමපණ්ණාසකස්සචතුත්ථවග්ගෙ ඡළඞ්ගදක්ඛිණා සුත්තං. "ඡළඞ්ගසමන්නාගතා"ති ඡහි ගුණෙහි සමන්නාගතා;

"දක්ඛිණා"ති දානං; පුබ්බේව දානා සුමනෝ"ති දානං දස්සාමීති; මාසඩ්මාසතෝ පඨාය සොමනස්සපතෙනා හොති. එවඤ හි පුබ්බේව චෙතනා දස්සාමී'ති චිත්තුපපාදකාලතෝ පඨාය ඉතෝ උතීතෙන දානං දස්සාමී'ති ඛෙත්තගහණං ආදිං කත්වා විතෙත නතස්ස ලබ්භති. "දදං චිත්තං පසාදයෙ"ති එවං වුත්තා මුඤ්චනවෙතනා පන දානකාලෙයෙව ලබ්භති, "දත්වා අත්ත මනෝ හොතී"ති අඞ්ගං පන අපරවෙතනා අපරාපරං අනුස්ස රණස්ස ලබ්භති; "වීතරාගා"ති විගතරාගා ඛීණාසවා; රාග විනයාය වා පටිපන්නා"ති රාගවිනයපටිපදං පටිපන්නා; උක්කට්ඨදෙසනා වෙ සා, නකෙවලං පන ඛීණාසවානං අනාගාමි සකදාගාමිසොතාපන්නානමපි, 'අන්නතමසෝ තදහුපබ්බජිතස්ස භණ්ඩගාහකසාමණෙරස්සා'පි දිනනා දක්ඛිණා ඡළඞ්ගසමන්නා ගතාව හොති. සෝ'පි හි සොතාපත්තිමග්ගඤ්ඤේව පබ්බජිතෝ "නි. ඡළඞ්ගසුත්තවණ්ණනා. ...දක්ඛන්තිවඤ්ඤන්ති එතායාති– දක්ඛිණා පරිච්චාගමයං පුඤ්ඤං; තදුපකරණභූතෝ දෙය්‍යධ මෙමා ච;–ඉධ පන දෙය්‍යධමෙමා අධිප්පෙතෝ. "ඉතෝ උතී තෙනා"ති ඉතෝ ඛෙත්තතෝ උප්පන්නෙන; රාතෝ විනයති එතෙනා'ති=රාගවිනයෝ; රාගස්ස සමූලෙඡ්දිකා පටිපදා. තෙනාහ "රාගවිනයපටිපදං පටිපන්නෙනා"ති නටීකා. ..."පුඤ්ඤ භිසන්දෝ"ති පුඤ්ඤස්ස අභිසන්දෝ; පුඤ්ඤූපපත්තියෝ'ති අත්ථෝ. "කුසලාභිසන්දෝ"ති තස්සෙව වෙවචනං; තෙපතෙතෙ සුඛං ආහ රන්තී'ති=සුඛස්සහාරා. සුට්ඨු අග්ඝානං රූපාදීනං දායකා'ති අග්ඝවගහිකා; සුඛෝ තෙසං විපාකෝ'ති=සුඛවිපාකා, සග්ගෙ උපපන්නි=සග්ගෙහා; සග්ගාය සංවත්තන්ති'ති=සග්ගසංවත්තනි කා'ති; චතුක්කඝුත්තරෙදුතියපණ්ණාසකස්ස පඨමවග්ගවණ්ණ නා. ...පුඤ්ඤභිසන්දෝති වා පුඤ්ඤන්නදියෝ අවිච්ඡෙදෙන නිච්චං පවත්තියමානා නි හි පුඤ්ඤානි අභිසන්දනඨෙන පුඤ්ඤභිසන්දෝ'ති වුත්තා'ති නටීකා. ..."යසස්සසමපන්නානන්ති දානස්ස පරිපු ණ්ණතා; "සප්පුරිසානන්ති සීලසප්පුරිසමෙන සප්පුරිසතා; "සයං ආව මසිනා නා"ති අත්තනාව හත්ථපාදෙ ධොවිත්වා මුඛං වික්ඛාලෙත්වා; "සෙතිපාණිහී"ති අත්තනෝ හත්ථෙහි; "සකෙහී"ති'පි පාඨෝ. "සඩ්ඛෝ"ති රතනත්තයගුණෙ සද්දහනෙනා; "මුතෙතන චෙත සා"ති ලාභමච්ඡරියාදීහි මුත්තෙන චිත්තෙන; "අබ්‍යාපජ්ඣං සුඛං ලොක"නති නිද්දුක්ඛං උළාරසුඛසොමනස්සං දෙවලෝ ක'න්ති;

ඡළඞ්ගසුත්තවණ්ණනා.

"පුබ්බේව දානා"ති මුඤ්චනචෙතනාය පුබ්බේ; දානූපකරණසංහරණතෝ පඨාය :"සුමනෝ"ති සම්පතීතං නිදානං අනුගාමිකං නිධානං නිධෙස්සාමී'ති සොමනස්සිතෝ භවෙය්‍ය; "දදං චිත්තං පසාදයේ"ති දදනෙනා දෙය්‍යධම්මං දක්ඛිණෙය්‍යස්ස හත්ථේ පතිට්ඨාපෙනෙනා 'අසාරතෝ ධනතෝ සාරදානං කරොමී'ති අත්තනෝ චිත්තං පසාදෙය්‍ය; "අත්තමනෝ හොතී"ති දක්ඛිණෙය්‍යානං දෙය්‍යධම්මං පරිච්චජිත්වා 'පණ්ඩිතපඤ්ඤත්තං නාම මයා අනුට්ඨිතං අහො සාධු සුට්ඨූ'ති අත්තමනෝ පමුදිතෝ පීතිසොමනස්සජාතෝ හොති;"එසා"ති යා අයං පුබ්බචෙතනා මුඤ්චනචෙතනා අපරචෙතනා'ති ඉමාසං කම්මඵලසඞ්ඛාතානං සොමනස්සපරිග්ගහිතානං තිවිධානං චෙතනානං පාරිපූරි, එසා; "සීලසඤ්ඤමෙනා"ති කායිකවාචසිකසංවරෙන;" හත්ථපාදෙ"ති දක්ඛිණෙය්‍යානං හත්ථපාදෙ; "මුඛංවිකඛාලෙත්වා"ති තෙසංයෙව මුඛං විකඛාලෙත්වා; අත්තනාවමුඛොදකං දත්වා'ති අධිප්පායොති **නටවිඛා**...එත්ථාහ යිමෙකා තිසෙසා චෙතනා පවිඤ්ඣිදුයිඛාහොතී'ති? ආම තියෙසාපි තං දුයිඛාව... **අපුතතකසෙඛියස්ස** චෙතනායෝ වෙත්ථ නිදස්සනං...

සෝ කිර අතීතෙ බාරණසියං සෙඨි හුත්වා එකදිවසං පාතොව වුට්ඨාය භත්තං භුඤ්ජිත්වා රාජුපට්ඨානං ගච්ඡනෙනා තගරසිඛිං පචෙකබුඛං දිසවා තස්ස පිණ්ඩපාතං දත්වා පක්කාමි. අථමෙත්ථ සඞ්ඛපෝ විත්ථාරොතු **ඡකකනිපාතස්ස දුතියවගඝ මයහකඝසඛුහජාතකවණ්ණනායඤෙවව කොසල සංයුත්තෙන දුතියවගඝවණ්ණනායඤව** ඔලොකෙතබබා...

සෝ තෙන කම්මෙන චුදසකඛත්තුං සුගතිමේව උපපජ්ජි. තෙනාහ භගවා කොසලරඤ්ඤෝ:—"යං ඛෝ සෝ මහාරාජ! සෙඨිගහපති තගරසිඛිං පචෙකබුඛං පිණ්ඩපාතෙන පටිපාදෙසි, තස්ස කම්මස්ස විපාකෙන සත්තකඛත්තුං සුගතිං සඟඝං උපපජ්ජි තසෙසව කම්මස්ස විපාකාවසෙසෙන ඉමිස්සායෙව සාවත්ථියා සත්තකඛත්තුං සෙඨිතතං කාරසී"ති. තත්ථ "පටිපාදෙසී"ති පිණ්ඩපාතෙන සඞ්ඛං සංයොජෙසි; පිණ්ඩපාතං අදාසී'ති අත්ථෝ. "සත්තකඛත්තු"නන්ති සත්තවාරෙ; පුබ්බපච්ඡිම චෙතනාවසෙන චෙත්ථ අත්ථෝ වෙදිතබබා. එකපිණ්ඩපාතදානසම්මිං හි එකා චෙතනා වෙ පටිසන්ධියෝ න දෙති. පුබ්බපච්ඡිමචෙතනාහි පනෙසා සත්තකඛත්තුං සඟෙ සත්තකඛත්තුං සෙඨිකුලෙ

නිබ්බත්තෙතා'ති. **නබ්බණ්ණතා**.....ඉමස්ස සම්මණ්ඩස්ස පිණ්ඩපා තං දෙති'ති වදතො එතාය ජවනවීථියා වසෙන අත්ථසිද්ධි අත්ථි. අථ ඛො තත්ථ ආදිතො පවත්තජවනවාරො'පි අත්ථි (1) පච්ඡා පවත්තාජවනවාරො'පි. තං සන්ධායාහ "පුබ්බපච්ඡිමවසෙනා"ති. **තථවිකා**.....තසමා තිසෙසා'පි චෙතනා පරිපුණ්ණා කාතබ්බා. එවං කරොතො හි දානං මහප්ඵලං හොති. තෙන **වුත්තං භගවතා සකුණජාතකඅවණ්ණනායං**,

"දානඤ්හි නාම තිසෙසා චෙතනා පරිපුණ්ණං කාතුං සක්කොනාසෙව මහප්ඵලං හොති"ති වුත්තං. අවිචසස්ස මහප්ඵලතා **වෙලාමසුත්තන** දක්ඛිණාවිභඞ්ගසුත්තන වසෙනා'පි වෙදිතබ්බා. **නවඞ්ගුත්තරෙ වෙලාමසුත්තසම්මඤ්හි** පටිග්ගාහකභෙදතො චුද්ද සවිධං දානං වුත්තං. වෙලාමබ්‍රාහ්මණොහි ලොකිය මහාජනස්ස සත්තමාසාධිකසත්තවස්සානි අපරිමාණං ඛජ්ජභොජ්ජාදිභෙදං ආහාරං දත්වා ඔසානදිවසෙ චතුරාසීතිසහස්සසඞ්ඛා සුවණ්ණපාති රූපියපාතිකංසපාතියො යථාක්කමං සුවණ්ණරූපිය හිරඤ්ඤ පූරා සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතා චතුරාසීතිසහස්සඞ්ඛා ධෙනු යො ච වත්ථකොටියො ච අදාසි. තං මහාදානං නාම අහොසි. තතො එකස්ස සොතාපන්නස්ස අන්නාදානං මහප්ඵලතරං. සතසොතාපන්නානං අනනාදානතො එකස්ස සකදාගාමිස්ස අන්නා දානං මහප්ඵලතරං. තථා සතසකදාගාමිනං එකස්ස අනාගාමි නො. සතඅනාගාමිනං එකස්ස අරහතො සතඅරහන්තානං එකස්ස පච්චෙකබුද්ධස්ස. සතපච්චෙකබුද්ධානං එකස්සසම්මාසම්බු ද්ධස්ස. තතො බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස දින්නදානං මහප්ඵලතරං. තතො චාතුද්දිසස්ස සඞ්ඝස්ස විහාරදානන්ති.....**උපධිපණ්ණාස කයස්ස මතුත්තවගෙන දක්ඛිණාවිභඞ්ගසුත්තෙන** එකවීසතිවිධං දානං. තත්ථ හි යං ලක්ඛණසම්පදාදිගුණවසෙන ච ලාභාරක්ඛා දි උපකරණවසෙන ච පොසනත්ථං තිරච්ඡානගතස්ස දින්නං, තං න ගහිතං. දානලක්ඛණයොගතො අනුග්ගහපූජනිච්ඡාවසෙන හි අත්තනා දෙය්‍යවත්ථු පරිච්චාගො දානං. න හගරාග ලක්ඛණ කාමතාදි අඤ්ඤාවජ්ජභාවතො. යම්පි ආලොප අඩ්ඪාළොපමත්තං දින්නං, තම්පි න ගහිතං යාවදත්ථතාය අපරිපුණ්ණභාවෙන යථාධිප්පෙත ඵලදානාය අසමත්ථභාවතො. යම්පන සුනඛසූක රකුක්කුටකාදීසු යස්ස කස්සචි සම්පත්තස්ස' ඉදමෙව දානමයං පුඤ්ඤං ආයති හිතසුඛභාවාය හොතු'ති ආදිනා ඵලං පාරිකං ඛිත්වා යාවදත්ථං දින්නං, තං "තිරච්ඡානගතෙ දාන"න්හි ගහිතං

(1)මඤ්ඤ පච්ඡා ජවනවාරා'පි කත්ථචි.

තං. අසනහාවිසතෙ ආයුං දෙති වණ්ණං සුඛං බලං අජ්ඣහාවි සතෙ පටිභානං දෙතීති පචානිසංසසතදායකතනා "සතගුණං" නාම. එවමුපරිපි කොවට්ටමච්ඡබන්ධාදිකා පරපීළාය ජීවිකං කපෙතා පන "පුථුජ්ජනදුස්සීලා" නාම. තසස දිනනදානං "සහසසගුණං" සිලවතා සදිසසීලො අසඤ්ඤා අමාහාවී පරං අපීළෙත්වා ධම්මෙන සමෙන කසියා වා වණිජ්ජාය වා ජීවිකං කපෙතා පන "පුථුජ්ජනසීලවා" නාම. තසස දින්නදානං "කොටිසතසහසසගුණං". සොතාපත්තිඵලත්ථාය පටිපන්නසස, සොතාපන්නසස,—පෙ—අරහත්තඵලත්ථාය පටිපන්නසස, අරහතො පචෙචක බුඩසස, සම්මාසම්බුඩසසා'ති ඉමෙසං දසන්නං දින්නදානං ඵලතො අසඞ්ඛෙය්‍යං කොා මහසං විසෙසො'ති. ලොණියා උදකසස විය සොතාපත්තිඵලත්ථාය පටිපන්නෙන දිනනදානසස අසඞ්ඛෙය්‍යතා වෙදිතබබා. තාසු තාසු මහානදීසු මහාසමුද්දෙ ච උදකසස විය සොතාපන්නාදීසු දින්නදානසස උත්තරිතරවසෙන අසංඛෙයතා වෙදිතබබ. පඨවියා ඛලමණ්ඩලමත්තෙ පදෙසෙ පංසුං ආදිං කත්වා යාව මහාපඨවියා පංසුනො අපපමෙය්‍යතාය අයමත්ථො දීපෙතබබා. සතාපි හි තෙසං අසඞ්ඛෙය්‍යතා සාමඤ්ඤා අත්ථෙ ච අපබහුභාවො සංවට්ටඋසඞ්ඛෙය්‍යතා මහාකපපාසංඛෙය්‍යතා විය්‍යාති. තත්ථ 'තිසරණගතො උපාසකො පඤ්චසීලෙ පතිට්ඨිතො දසසීලෙ පතිට්ඨිතො උපාසකො තදහු පබ්බජිතසාමණෙරො උපසම්පන්නමත්තභික්ඛු වත්තසම්පන්නො භික්ඛු ආරඩ්ඨවිපසසකො භික්ඛු පඨමමඟ්ඝඨො'ති ඉමෙ අට්ඨ "සොතාපත්ති ඵලත්ථාය පටිපන්නා" නාම. සාසනාවචරණමහි යාවදෙව වට්ටදුක්ඛනිත්තරණත්ථඤ්ච මඟ්ඝපටිවෙධත්ථඤ්ච, තසමා නිබ්බෙධභාගියං 'සරණගමනසික්ඛාපදසමාදානපබ්බජ්ජාඋපසම්පදාසීලපරිපූරණං අඛණ්ඩිතතාදීහාකාරෙහි විපසසනා'ති සබ්බාපෙසා සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකරණත්ථං පටිපත්ති එව නොති. යථා හි නිබ්බෙධභාගියසමාධිභාවනා සම්පරායං අරියමඟ්ඝාධිගමසස පචචයභාවතො උපනිසසයො, තථා නිබ්බෙධභාගියා සීලපරිපූරණං උපසම්පදා පබ්බජ්ජා. උපාසකසස දසසු පඤ්චසු වා සීලෙසු පත්ථනා නං, අන්තමසො සරණගමනම්පි නිබ්බෙධභාගියා අරියමඟ්ගාධිගමසස උපනිසසයො හොතියෙවා'ති. සබ්බාපෙසා 'සොතාපත්තිඵලත්ථාය පටිපන්නා'ති වුත්තා. තෙසු තිසරණගතසස දින්නදානම්පි අසඞ්ඛෙය්‍යං. භගවති සඞ්ඝෙ අරියසංඝෙ උළාරතර

බ්‍රහ්මාන්න ගාරවෝ සඟහිතෝ. 'සම්මාසම්බුද්ධෝ භගවා සවාක්ඛා තෝ භගවතා ධම්මෝ සුපටිපන්නෝ සංඝෝ'ති තප්පරායණ තාදි ආකාරපවත්තෝ ඤාණපරිසොධිතෝ පසාදෝ හි "සරණ ගමන"න්ති. තෙන වුත්තං තෙන පසාදෙන පරිභාවිතෙ සන්තානෙ කතං පුඤ්ඤං ඛෙත්තසම්පත්තියා මහප්ඵලං හොති 'ති. තතෝ පඤ්චසීලකස්ස දින්නදානං මහප්ඵලතරං සරණාගම නඤ්හි වුත්තනයෙ පසාදභාවෙන අජ්ඣාසයසම්පත්ති'ති, තං තාදිසස්ස පඤ්චසීලං අජ්ඣාසයසම්පත්ති'ති, උපඩ්ඪමිතෝ කාය වචීසංයමෝ'ති. තස්ඵ දින්නං මහප්ඵලතර'න්ති. තතෝ දස සීලකස්ස මහප්ඵලතරං දසසීලං හි පරිපුණ්ණං උපාසකසීල'න්ති. තස්ඵ දින්නං මහප්ඵලතරන්ති. තතෝ සාමණෙරස්ස, තතෝ උප සම්පන්නමත්තභික්ඛුස්ස, තතෝ වත්තසම්පන්නස්ස, තතෝ ආරඛ විපස්සකස්ස දින්නදානං මහප්ඵලතරං. සාමණෙර සීලාදිනඤ්ච උත්තරුත්තරසම්මං විසිඨතරාදිභාවතෝ තස්ඵ තස්ඵ දින්නස්ස විසෙසමහප්ඵලතා හොති'ති. මඟඣමඟීනං පන තෙන ඔධිනා සඞ්කිලෙසධම්මානං හායමානතාය වොදානධම්මානං වඩ්ඪමානතාය අපරිසොසිතකිච්චත්තා අපරිපුණ්ණගුණතා, පරිසොසිතකිච්චත්තා ඵලසමඟීනං ච පරිපුණ්ණගුණතා'ති තං තං මඟඣඤ්ඤි ඵලඨානං ඛෙත්තාතිසයතා වෙදිතබ්බා. හෙට්ඨිමහෙට්ඨිමෙහි පන මඟඣඨානං ඵලඤෙහි ච ඵලඨානං උත්තරිතරතා පාකටා එව. තථා හි උපරිමානං දින්නදානස්ස මහප්ඵලතා වුත්තා. මඟඣසමඟීතා නාම මඟඣවිත්තානඛණපරි චඡින්නා. තස්මිං ච ඛණෙ කථං දානං දාතුං පටිඣහෙතුඤ්ච සම්භවත්ථී'ති? ආරඛවිපස්සකෝ භික්ඛු ඉඟඝවාරෙ සිතෙ වා විහාරෙ වා ආසනසාලාය නිසින්නෝ වා හොති. දායකෝ තස්ස පත්තං ගහෙත්වා ඛජ්ජභොජ්ජං පක්ඛිපති, තස්මිං ඛණෙ භික්ඛුතෝ මඟඣවුඨානං හොති, ඉදං "මඟඣසමඟිතෝ"දින්නං නාම හොති'ති. ඉදං චුද්දසවිධං පාටිපුඟලිකදානං නාම. පටිපාටෙව කෝ පුඟලෝ=පාටිපුඟලෝ: තස්ස දීයතී'ති=පාටිපුඟලිකන්ති කත්වා. බුඬපමුඛඋභතොසඞ්ඝස්ස, කෙවලස්ස උභතෝ සඞ්ඝස්ස, භික්ඛුසඞ්ඝස්ස, භික්ඛුනීසඞ්ඝස්ස, උභතෝ සඞ්ඝතෝ උද්දිස්සවා ගහිතස්ස භික්ඛුසඞ්ඝතෝ උද්දිස්සවා ගහිතස්ස භික්ඛුනීසඞ්ඝතෝ උද්දිස්සවා ගහිතස්සා'ති ඉමෙසං පන සත්තන්නං දින්නදානං සඞ්ඝ ගතං නාම. තං සබ්බම්පි අසඞ්ඛ්‍යං. තෙන දක්ඛිණාවිභඟවණ්ණ නාඅං 'ඉති භගවතා බුඬපමුඛෙ සංඝෙ දින්නදක්ඛිණා'පි ගුණස ඛ්‍යා අසඞ්ඛ්‍යා'ති වුත්තා. සඞ්ඝගතා දක්ඛිණා නාම සඞ්ඝෙ ච්ඡන්ති කාරං කාතුං සක්කොනන්තස්ස හොති. සඞ්ඝෙ පන විත්තිකාරෝ

දුක්ඛාරොං. යො හි සංඝතං දක්ඛිණං දස්සාමි'ති දෙය්‍යධම්මං පරියාදෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා භත්තෙන! සංඝතො උද්දිසිත්වා එකං ථෙරං දෙථා'ති වදති, අථ සංඝතො සාමණෙරං ලභිත්වා සාමණෙරො මෙ ලද්ධො'ති අසද්ධඨතතං ආපජ්ජති, තස්ස දක්ඛිණා සංඝගතා න හොති. මහාථෙරං ලභිත්වා'පි මහාථෙරො මෙ ලද්ධො ති සොමනස්සං උප්පාදෙන්තස්ස පි න හොති යෙව. යෙ පන සාමණෙරං වා උපසම්පන්නං වා දහරං වා ථෙරං වා බාලං වා පණ්ඩිතං වා යං කඤ්චි සඞ්ඝතො ලභිත්වා නිබ්බෙමතිකො හුත්වා සඞ්ඝස්ස දෙමි'ති සඞ්ඝෙ චිත්තීකාරං කාතුං සක්කොන්තස්ස දක්ඛිණා සංඝගතා නාම හොති. සංඝතො උද්දිසිත්වා ගහිත සමණෙ පුථුජ්ජනෙ පාටිපුග්ගලා. සොතාපන්නෙන දින්නදානතො සඞ්ඝෙ චිත්තීකාරං කාතුං සක්කොන්තස්ස පුථුජ්ජන සමණෙ දින්නදානං මහප්ඵලතරං. උද්දිසිත්වා ගහිතෙ සොතාපන්නෙ පාටිපුග්ගලෙ සකදාගාමි ආදිස්සපි එසෙව නයො. සඞ්ඝෙ චිත්තීකාරං කාතුං සක්කොන්තස්ස හි බීණාසවෙ දින්නදානතො සඞ්ඝතො උද්දිසිත්වා ගහිතෙ දුස්සීලෙ'පි දින්නදානං මහප්ඵලතරමෙව. යං පන වුත්තං "සීලවතො ඛො මහාරාජ! දින්නදානං මහප්ඵලං තො දුස්සීලස්සා"ති. තං ඉමං නයං පභාවෙති'ති වුත්තං ගුණසම්පා'පි ආනිසංස ගණනාය: මහප්ඵලතාය'ති අත්ථො අසඞ්ඛ්‍යා'ති වුත්තෙ සඞ්ඝං උද්දිස්ස දින්නතතා. යථා පන සඞ්ඝං උද්දිස්ස දින්නං හොති, තං විධිං දස්සෙතුං" සඞ්ඝගතා දක්ඛිණා හී"ති ආදිවුත්තං. තත්ථ "චිත්තීකාර"න්ති ගාරවං; සඞ්ඝතොන පුග්ගලතො. "අසද්ධඨතතං"ති 'ඉමස්ස මයා දින්නං මහොති'ති එවං චින්තනං අනුප්පාදෙත්වා සංඝස්ස දස්සාමි'ති දෙය්‍යධම්මං පරියාදෙත්වා සාමණෙරස්ස නාම දාතබ්බන්ති නජානාති අසද්ධඨතතං ආපජ්ජති; තස්මා තස්ස දක්ඛිණා සඞ්ඝගතා න හොතීති? න හොතියෙව පුග්ගලවසෙන චිත්තං පරිණාමිතත්තා. "නිබ්බෙමතිකො හුත්වා"යි 'කින්නු ඛො මයා ඉමස්ස දින්නං මහාති නො වා'ති විමතිං අනුප්පාදෙත්වා; "සඞ්ඝෙ චිත්තීකාර"න්ති සුප්පටිපන්නතාදිකෙ සඞ්ඝගුණෙ ආවජ්ජිත්වා සඞ්ඝගුණෙ පසාදෙන සඞ්ඝස්ස සම්මුඛා විය තස්මිං පුග්ගලෙ සජාතගාරවවසෙන දෙන්නස්ස පුථුජ්ජන සමණෙ දින්නං මහප්ඵලතරං. සඞ්ඝතො උද්දිසිත්වා ගහිතත්තා සඞ්ඝස්ස දෙමිවෙව දින්නත්තා ච මහප්ඵලතරමෙව. තෙනාහ භගවා "නත්වෙවාහං ආනන්ද! කෙනචි පරියායෙන සංඝගතාය දක්ඛිණාය පාටිපුග්ගලිකං දානං මහප්ඵලතරං වදාමී"ති යදි බීණාසවෙ දින්නදක්ඛිණතො, සඞ්ඝතො උද්දිසිත්වා ගහිතෙ දුස්සීලෙ'පි දින්නං මහප්ඵලතරං, එවං සන්තෙ "සීලවතො

ඛො මහාරාජ! දින්නං මහප්ඵලං තො තථා දුස්සීලස්සා"ති ඉදං කථන්ති ආහ. "තං ඉමං නයං පහායා"ති සඞ්ඝතො උද්ධිසිත්වා ගහණවිධිං පහාය; දුස්සීලස්සෙව ගහණවසෙන වුත්ත 'නති නට්ඨිකා...තං බහුජ්ජකපියතාය දින්නං දිඨධම්මිකසම්පරායිකානං ඵලවිසෙසානං අධිගමහෙතුතො මහලං...තෙ නාම භඤ්ඤා පඨමතරෙ සිහස්ස නාම සෙනාපතිස්ස ධම්මං දෙසෙන්තා-

"දායකො සීහ! දානපති බහුනො ජනස්ස පියො හොති මනාපො, යම්පි සීහ! දායකො දානපති බහුනො ජනස්ස පියො හොති මනාපො, ඉදම්පි සීහ!සන්දිට්ඨිකං දානඵලං. පුන ච පරං සීහ! දායකං දානපතිං සන්තො සප්පුරිසා භජන්ති යම්පි සීහ! දායකං—පෙ—භජන්ති, ඉදම්පි සීහ! සන්දිට්ඨිකං දානඵලං. පුන ච පරං සීහ!දායකස්ස දානපතිනො කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගච්ඡති යම්පි සීහ!දායකස්ස-පෙ-අබ්භුග්ගච්ඡති ඉදම්පි සීහ!සන්දිට්ඨිකං දානඵලං. පුන ච පරං සීහ! දායකො දානපති යඤ්ඤදෙව පරිසං උපසංකමති යදි ඛත්තියපරිසං යදි බ්‍රාහ්මණපරිසං යදි ගහපතිපරිසං යදි සමණපරිසං විසාරදෙව උපසංකමති අමඞ්කුභූතො, යම්පි සීහ! දායකො දානපති—පෙ—උපසංකමති අමඞ්කුභූතො ඉදම්පි සීහ! සන්දිට්ඨිකං දානඵලං. පුන ච පරං සීහ! දායකො දානපති කායස්ස භෙදා පරම්මණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති යම්පි සීහ! දායකො දානපති කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති,ඉදං සීහ! සම්පරායිකං දානඵල"නති එවඤ්ච පන වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි.

"දදං පියො හොති භජන්ති තං බහුං,
කිත්තිඤ්ච පප්පොති යසොභිවඩ්ඪති,
අමඞ්කුභූතො පරිසං විගාහති,
විසාරදෙ හොති නරො අමච්ඡරී,
තස්මා හි දානානි දදන්ති පණ්ඩිතා,
විනෙය්‍ය මච්ඡෙර මලං සුඛෙසිනො,
තෙ දීඝරත්තං තිදිවෙ පතිට්ඨිතා,
තිදිවානං සහව්‍යතං ගතා රමන්ති.

කතාවාසා (1) කතකුසලා තතො චුතා
සයංපභා අනුවිචරන්ති නන්දනෙ

(1) කතාවකාසා. කත්ථචි.

තෙ තත්ථ නන්දන්ති රමන්ති මොදරෙ
සම්පත්තා කාමගුණේහි පඤ්චහි.

කත්වාන වාක්‍යං අසිතස්ස තාදිනෝ
රමන්ති සග්ගෙ සුගතස්ස සාවකා''ති.

පඤ්චඞ්ගුත්තරෙ චතුත්ථෙ සුමනාවග්ගෙ සීහසුත්තං.

අට්ඨකනිපාතඞ්ගුත්තරවණ්ණනායං "සීහෝ සෙනාපතී"ති එවං නාමකෝ සෙනාය අධිපති; වෙසාලියඤ්හි සත්තසහස්සානි සත්තසතානි සත්ත ච රාජානෝ. තෙ සබ්බෙ'පි සන්නිපතිත්වා සබ්බෙසං මනං ගහෙත්වා 'රජ්ජං විචාරෙතුං සමත්ථං විචිනථා'ති චින්තෙත්වා සීහරාජකුමාරං දිස්වා 'අයං සක්ඛිස්සති'ති සන්නිට්ඨානං කත්වා තස්ස රත්තමණිවණ්ණං කම්බලපරියොනද්ධං සෙනාපතිච්ඡත්තං අදංසූ'ති වුත්තං 'සන්දිට්ඨික"න්ති සාමං පස්සිතබ්බකං; "දායකෝ"ති දානසූරෝ; න සෝ 'සාහු දාන'න්ති සඞ්ඛ්‍යාතෙනෙව තිට්ඨති පරිච්චජිතුම්පි සක්කොති'ති අත්ථෝ. "දානපතී"ති යං දානං දෙති තස්ස පති හුත්වා දෙති, න දාසෝ න සහායෝ; යෝ හි අත්තනා මධුරං
1) භුඤ්ජති පරෙසං අමධුරං දෙති, සෝ දානසඞ්ඛාතස්ස දෙය්‍යධම්මස්ස දූසෝ හුත්වා දෙති; යෝ යං අත්තනා භුඤ්ජති තදෙව
2) දෙති, සෝ සභාගෝ හුත්වා දෙති. යෝ පන අත්තනා යෙන කෙනචි යාපෙති පරෙසං මධුරං දෙති, සෝ පති ජෙට්ඨකෝ
3) සාමී හුත්වා දෙති. තාදිසං සන්ධාය වුත්තං "දානපතී"ති. "අමංකුභූතෝ"ති න නිත්තෙජභූතෝ; "විසාරදෙ"ති ඤාණසොමනස්සපඤ්ඤෝ; "සඟ්ඝීභූතං ගණා"ති සඟ්ඝභාවං එකීභාවං ගතා. "කතාවාසා"ති යෙන කමෙන තත්ථ ආවාසෝ ඉච්ඡිතෝ, තස්ස කතත්තා "කතාවාසා" තමපන යස්මා කුසලමෙව හොති, තස්මා 'කතකුසලා'ති වුත්තං. "මොදරෙ"ති මොදන්ති; "අසිතස්සා"ති අනියසිතස්ස තථාගතස්ස; "තාදිනෝ"ති තාදිලක්ඛණපත්තස්ස; තබ්බණ්ණනා "සන්දිට්ඨික"න්ති අසමපරාභිකතාය දට්ඨබ්බං සඞ්ඛාතුං අනුභවිතබ්බං අත්තපච්චක්ඛං; දිට්ඨධම්මික'න්ති අත්ථෝ. "සාහුදානන්ති සඞ්ඛ්‍යාතෙනෙව තිට්ඨතී"ති 'දානං නාම සාධු සුන්දරං බුද්ධාදීහි පණ්ඩිතෙහි පසත්ථ'න්ති එවං සඞ්ඛ්‍යාතෙනෙව තිට්ඨති; "යං දානං දෙතී"ති යං දෙය්‍යධම්මං පරස්ස දෙති; "තස්ස පති හුත්වා දෙතී"ති ලොභං

සුට්ඨු අභිභවනෙනා තස්ස අධිපති හුත්වා දෙති; තෙන අභිභවනීයත්තා න දූසෝ න සහායොති. තදුභයං අච්චයතෝ ව්‍යතිරෙකතෝ ච දස්සෙතුං "යොහී"ති ආදිවුත්තං. දූසෝ හුත්වා දෙති තණ්හාදූසව්‍යස්ස උපගතත්තා. සහායා හුත්වා දෙති තස්ස අපපියභාවවිස්සජ්ජනතෝ. සාමී හුත්වා දෙති තත්ථ තණ්හාදූසව්‍යතෝ අත්තානං මොචෙත්වා අභිභුය්‍ය පවත්තනතෝ.

අථ වා යෝ දූත සීලතාය දූයකෝ ප්‍රග්ගළෝ, සෝ දූතෙ පවත්තිභෙදෙන දූතදූසෝ දූතසහායෝ දූතපතී'ති තිප්පකාරෝ හොති. තදස්ස තිප්පකාරතං විභජිත්වා දස්සෙතුං "යෝ හොති" ආදි වුත්තං. දූතබබඤ්ඤෙන දූතං: අන්නපානාදි. තත්ථ යං අත්තනා පරිභුඤ්ජති, තණ්හාධිපන්නතාය තස්ස වසෙ වත්තනතෝ දූසෝ විය හොති. යං පරෙසං දීයති, තත්ථා'පි අන්නපානාදි, සාමඤ්ඤෙන ඉදං වුත්තං දූතසඞ්ඛාතස්ස දෙය්‍යධම්මස්ස දූසෝ හුත්වාති. සහායෝ හුත්වා දෙති අත්තනා පරිභුඤ්ජිතබ්බස්ස පරෙසං දූතබ්බස්ස ච සමසමඨපනතෝ. පතී හුත්වා දෙති සයං දෙය්‍යධම්මස්ස වසෙ අපපවත්තිත්වා තස්ස අත්තනෝ වසෙ පවත්තාපනතෝ.

අපරෝ නයෝ-යෝ අත්තනා පණීතං පරිභුඤ්ජිත්වා පරෙසං නිහීනං දෙති, සෝ දූතදූසෝ නාම තණ්හිමිත්තානිහීනභාවා පත්තිතෝ. යෝ යාදිසං අත්තනා පරිභුඤ්ජති තාදිසමෙව පරෙසං දෙති, සෝ දූතසහායෝ නාම තණ්හිමිත්තහීනාධිකභාවවිස්සජ්ජනෙන සදිසභාවාපත්තිතෝ. යෝ අත්තනා නිහීනං පරිභුඤ්ජිත්වා පරෙසං පණීතං දෙති, සෝ දූතපතී නාම තණ්හිමිත්තසෙඨභාවාපත්තිතෝ. න නිත්තෙජභූතෝ, තෙජසෝ නිබ්බත්තිතෝ සඟබ්‍යති ඛවඤ්ඤී'ති=සඞ්ඛබ්‍යෝ: සඟපවත්තකෝ. තස්ස භාවෝ=සඟබ්‍යතා: සඟ පවත්ත'ති ආහ. සඟභාවං එකීභාවං ගතාති=සඟබ්‍යතං ගතා; "අසිතස්සා"ති තණ්හා බන්ධනෙන අබන්ධස්සා'ති නවමීති.....

"දූයකෝ දූතපතී"ති දූයකෝ වෙව දූතපතී ච. යෝ හි අඤ්ඤස්ස සන්තකං තෙන ආණත්තෝ දෙති, සෝ'පි දූයකෝ හෙති තස්මිං පන දූතෙ ඉස්සරියාභාවතෝ, න දූතපති. අයමපන අත්තනෝ සන්තකංයෙව දෙති නෙතාහ: "අහං භි භෝ! ගොතම! දූයකෝ දූතපතී"ති. අයමෙව හි එත්ථ අත්ථෝ. අඤ්ඤත්ථ පන අනන්තරන්තරා මච්ඡරෙන අභිභුය්‍යමානෙ දූයකෝ අනභිභූතෝ දූතපතී'ති ආදිනා නයෙනපි වත්තුං වට්ටතී'ති සුත්තනිපාතෙ මාඝසුත්තාවණ්ණනා පඨම නයෝ.....

අපරෝ නයෝ=දානං නාම ධම්මාමිසවසෙන දුවිධං හොති. වුත්තඤ හෙතං **දුකඛඛුත්තෝදර නතියපණ්ණාසකස්ස නතියව ගෙහ.** "වෙමානි භික්ඛවෙ! දානානි, කතමානි වෙ? ආමිසදානඤ ධම්මදානඤ, ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ! වෙ දානානි. එතදග්ගං භික්ඛවෙ! ඉමෙසං විනතං දානානං යදිදං ධම්මදාන"න්ති. **දානසු නතං**"දානානි"ති දියනකවසෙන දානානි; දෙය්‍යධම්මසෙතං නාමං: සවඤ්ඤුකා වා චෙතනා දානං; සඔපනති පරිච්චාගසෙතං නාම'නති' **නඛ්ඛණණනා**දීයතීති=දානං; දෙය්‍යධම්මසෙතං අධිවචනං: දීයති අනෙනාති වා දානං; පරිච්චාගචෙතනාගෙතං අධිවචනං. අයං ද්‍වේඩොපි අත්ථො ඉධාධිප්පෙතො'ති ආහ "දීයනකවසෙන දානානි"ති ආදි. තත්ථ "දීයනකවසෙනා"ති දාන ඛඛවසෙනා'ති; **නතමිකා**"ආමිසදාන"නති වත්තාරෝ පච්චයා දීයනකවසෙන ආමිසදානං නාම; තෙ හි තණ්හාදීහි ආමසිතබ්බ තො ආමිස'නති වුච්චති. තෙසං වා පරිච්චාගචෙතනා 'ආමිසදා න'නති:**ඉතිවුත්තනසෙ නිඛනිපාතස්ස පඨමවගඝවණ්ණනා**තස්ස මඞ්ගලත්ථං වුත්තප්පකාරමෙව. අපි ච භිතසුඛපටිලාභ හෙතුතොපි මහලං. චතුපච්චයදායකොපි හි භිතසුඛං විඳති. තන්‍රිමානි වත්ථූනි.

අතීතෙ බාරාණසියං එකො කුටුම්බිකො අරඤ්ඤෙ විව රණෙනා චීවරං කරොනතස්ස පච්චෙකබුඛස්ස අපපහොනකං අනුවාතං දිසවා අත්තනතො උත්තරාසඞ්ගං අදාසි. සො තෙන කමෙමන තාවතිංසෙ නිබ්බත්තිත්වා දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො චවිත්වා බාරාණසිතො තියොජනඨානෙ අමච්චකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො නකඛත්තදිවසෙ 'අම්ම! සාටකං මෙ දෙහි නකඛත්තං කීළිස්සාමී'ති ආහ. සා ධොතවත්ථං දත්වා 'ථූලම්ද,නති වුත්තෙ අඤ්ඤං අදාසි. සො තම්පි පටික්ඛිපි. සා 'නත්ථි තො ගෙහෙ ඉතො සුඛුමතර'න්ති ආහ. 'ලබ්භනට්ඨානං ගච්ඡාම් අම්මා'ති. 'පුත්ත! අහං අජ්ජෙව තුයහං බාරාණසිරජ්ජ පටිලාභං ඉච්ඡාමී'ති. සො 'සාධු අම්මා!ති වත්වා මාතරං වන්දිත්වා පුඤ්ඤනියාමෙන චොදිතො බාරාණසිං ගන්ත්වා උය්‍යානෙ මඞ්ගලසිලාපට්ටෙ සයිසං පාරුපිත්වා නිප්පජ්ජි. සො ච බාරාණසි රඤ්ඤා කාලකතස්ස සත්තමො දිවසො හොති. අමච්චාදයො රඤ්ඤා සරීරකිච්චං කාරෙත්වා 'රඤ්ඤා එකාව ධීතා අත්ථි පුත්තො නත්ථි අරාජකං රජ්ජං න තිට්ඨති'න් මනෙත්වා පුස්සරථං විස්සජ්ජෙනතා කුමුදපත්තවණ්ණෙන චත්තාරෝ සින්ධවෙ යොජෙත්වා පඨරාජකකුධභණ්ඩානි රථසමිං ඨපෙත්වා රථං විස්සජ්ජෙසුං. රථො පාචීනවාරෙන නික්ඛමිත්වා උය්‍යානං පවි

සිත්වා කුමාරං පදක්ඛිණං කත්වා ආරොහණසමීපෙ හුත්වා අට්ඨාසි. පුරොහිතො පාරුපනකණ්ණං අපනෙත්වා පාදතලානි ඔලොකෙත්වා 'එස රජ්ජං කාරෙතුං යුත්තොනා'ති ඤත්වා භික්ඛාහතුං තුරිතානි පගණ්හාපෙසි. කුමාරො මුඛං විවරිත්වා තෙ පුච්ඡිත්වා තම්අත්ථං සුත්වා 'තෙන හි කාරෙස්සාම් රජ්ජ'න්ති ආහ. තෙ තාවදෙව අභිසෙකමණ්ඩපං කත්වා තත්ථ අභිසිඤ්චිත්වා සහස්ස ගණ්හකං වත්ථං උපනාමෙසුං. සො 'ඉදං ථූලං සුවණ්ණභිඞ්කාරං ආහරථ ලභිස්සාම් වත්ථ'න්ති වත්වා උභාහි හත්ථෙහි උදකං ආදාය පුරත්ථිමදිසාය අබ්භුක්කිරි. තාවදෙව ඝන පඨවිං භින්දිත්වා අට්ඨාපපරුක්ඛා උට්ඨහිංසු. එතෙනුපායෙන දක්ඛිණදිසාය අට්ඨ, පච්ඡිමාය අට්ඨ, උත්තරාය අට්ඨ, ඉති සබ්බෙ චත්තාලීසපරුක්ඛා උට්ඨහිංසු. සො එකං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා 'නත්ථි රඤ්ඤා විජිතෙ ඉත්ථියො මා සුත්තං කන්තන්තූ'ති භෙරිං චරාපෙත්වා ඡත්තං උස්සාපෙත්වා, හත්ථික්ඛන්ධවරගතො නගරං පවිසිත්වා පාසාදං අභිරුය්හ මහාසම්පත්තිං අනුභවිත්වා සබ්බමෙව අත්තනො විජිතං උත්තරකුරුසදිසං කාරාපෙත්වා ආගතාගතානං දිබ්බදුස්සානි දත්වා අපරභාගෙ දෙවියා සද්ධිං පබ්බජිත්වා උය්‍යානෙ වසන්තො ඛන්ධාභිඤ්ඤං නිබ්බත්තෙත්වා අපරිහීනජ්ඣානො බ්‍රහ්මලොකූපගො අහොසි. සො ඉදානි මහාකස්සපත්ථෙරො ජාතො දෙවි භද්දකාපිලානී'ති. **සංඛාරමොචකපෙතනිවත්ථු වණ්ණනායං.....**

නන්දරාජවත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං එකා දළිද්දිත්ථී උස්සවදිවසෙ පුඤ්ඤස්ස මපනනා ඉත්ථියො කුසුම්භරත්තවත්ථං නිවාසෙත්වා කීළන්තියො දිස්වා තාදිසං වත්ථං නිවාසෙත්වා කීළිතුකාමා හුත්වා මාතාපිතූනං ආරොචෙත්වා 'අම්ම! දළිද්දා කුතො නො එවරූපං වත්ථ'න්ති වුත්තෙ 'තෙන හි අහං එකස්මිං අඩ්ඩෙ කුලෙ භතිං කරිස්සාමි තෙ මම ගුණං ඤත්වා දස්සන්ති'ති වත්වා එකං කුලං උපසංකම්මිත්වා 'කුසුම්භරත්තවත්ථෙන භතිං කරොමී'ති ආහ. 'තීණි සංවච්ඡරානි කම්මං කතෙ තව දස්සාමා'ති සා 'සාධූ'ති සම්පටිච්ඡිත්වා කම්මං අකාසි තෙ තස්සා ගුණං ඤත්වා අපරිපුණ්ණෙසුයෙව තීසු සංවච්ඡරෙසු තස්සා ඝන කුසුම්භරත්තවත්ථෙන සද්ධිං අයඤ්ඤමපි වත්ථං අදංසු. සා ගන්ත්වා රත්තවත්ථං නදීතීරෙ ඨපෙත්වා නහායි. තස්මිං ඛණෙ එකො කස්සපස්ස භගවතො සාවකො අචිත්තාවිවරො සාඛාභඞ්ගං නිවාසෙත්වා ච පාරුපිත්වා ච තං පදෙසං පාපුණි. සා 'අයං අච්චිත්තාභාවී

විරෝ භවිස්සති පුබ්බේ අදිට්ඨාභාවෙන මම නිවාසනං දුල්ලභං ජාත'න්ති තං වත්වා විධා එළෙවා තස්සෙවත්ථාය කොධාසං අදාසි. ථෙරෝ පටිච්ඡන්නාධානෙ ඨත්වා සාඛාභඞ්ගං ඡඩ්ඩෙත්වා තස්සෙතං කණ්ණං නිවාසෙත්වා එසං පාරුපිත්වා නික්ඛමි. අථස්ස වත්ථොභාසෙන සකලසරීරං තරුණසුරියෝ විය එකොභාසං අහොසි. සා තං දිස්වා 'අයං අය්‍යෝ පඨමං න සොභති ඉදානි තරුණසුරියෝ විය විරොචති ඉදමපි ඉමස්සෙව දස්සාමී'ති දුතියම්පි කොධාසං දත්වා 'අහං භන්තෙ! හෙට්ඨා විවරන්තී උත්තමරූපධරා භවෙය්‍යං මං දිස්වා කොචි පුරිසෝ සකභාවෙන සණ්ඨාතුං මා සක්ඛි මයා අභිරූපතරා නාම අඤ්ඤා මා හොතූ'ති පත්ථනං අකාසි. ථෙරෝ'පි අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සා දෙවලොකෙ සඤ්චරන්තී තතෝ චවිත්වා සිවිරඤ්ඤෙ අරිඤ්ජපුරෙ තිරීටවච්ඡස්ස නාම අසීතිකොටිවිභවස්ස සෙට්ඨිනෝ ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. සා උත්තමරූපධරා සොභග්ගපත්තා යෝ තං පස්සති තං උම්මා දෙති, සතිමස්ස පච්චුපට්ඨාපෙතුං න දෙති, තස්මා සා "උම්මා දෙන්තී"ති නාමං කරිංසු. සා සොළසවස්සිකකාලෙ අතික්කන්ත මනුස්සවණ්ණා දෙවච්ඡරා විය යෙ යෙ පුථුජ්ජනා තං පස්සන්ති තෙ තෙ සකභාවෙන සණ්ඨාතුං අසක්කොන්තා පාතම දෙන විය කිලෙසමදෙන මත්තා හුත්වා සතිං පච්චුපට්ඨාපෙතුං නාසක්කිංසුයෙව. තිරීටවච්ඡා සෙට්ඨි සිවිරාජානං උපසංකම්මිත්වා දෙව! මම ගෙහෙ ඉත්ථිරතනං උප්පන්නං රඤ්ඤයෙව අනුච්ඡවිකං ලක්ඛණපාඨකෙ පෙසෙත්වා තං වීමංසෙථා'ති ආහ. රාජා බ්‍රාහ්මණෙ පෙසෙසි. තෙ ගන්ත්වා සෙට්ඨිනා කත්තබ්බකාරසම්මානා පරිභුඤ්ජන්ති. තස්මිං ඛණෙ උම්මාදෙන්තී තෙසං සන්තිකං ගතා. තෙ තං දිස්වා සතිං පච්චුපට්ඨාපෙතුං අසක්කොන්තා කිලෙසමදමත්තා හුත්වා අත්තනෝ විප්පකතභොජනං න ජානිංසු. එකච්චෙ අලොපං ගහෙත්වා භුඤ්ජිතුං සඤ්ඤාය සීසෙ ඨපෙසුං එකච්චෙ භත්තපිණ්ඩං පහරිංසු, එකච්චෙ උපකච්ඡන්තරෙ ඛිපිංසු, සබ්බෙව උම්මත්තකා අහෙසුං. සා තෙ දිස්වා 'ඉමෙ කිර මම ලක්ඛණං වීමංසිස්සන්ති'ති 'ගීවාය තෙ ගහෙත්වා නීහරථා'ති නීහරාපෙසි. තෙ මඞ්කුභූතා තස්සා කුජ්ඣිත්වා "දෙව! කාලකණ්ණී එසා න වො අනුච්ඡවිකා,ති වදිංසු. රාජා'පි කාලකණ්ණී කිරා'ති න තං ආහරාපෙසි. සා'පි තං පවත්තිං සුත්වා 'හොතු සබ්බෙ තං රාජානං පස්සිස්සාමි ජානිස්සාමී'ති තෙසු ආඝාතං බන්ධි. අථ නං සෙට්ඨි රඤ්ඤා සහායකස්ස අභිපාරකස්ස නාම සෙනාපතිස්ස අදාසි. සා තස්ස පියා

අහොසි මනාපා. අථෙකදිවසං සෙනාපති අත්තනෝ ආරක්ඛඨානං ගච්ඡන්තෝ 'හදෙ! අජ්ජ කත්තිකපුණ්ණමිදිනං, රාජා නගරං පදක්ඛිණං කරොන්තෝ පඨමං ඉමං ගෙහචාරං ආගමිස්සති මා ඛො තස්ස අත්තානං දස්සෙසි, සො'පි තං දිස්වා සතිං පච්චුපට්ඨාපෙතුං න සක්ඛිස්සති'ති වත්වා පක්කාමි. රාජා'පි අත්ථංගතෙ සූරියෙ උග්ගතෙ පුණ්ණචන්දෙ මහන්තෙන යසෙන නගරං පදක්ඛිණං කරොන්තෝ පඨමමෙව සෙනාපතිස්ස ගෙහචාරං ගන්ත්වා වාතපානසමීපෙ සිතං උම්මාදන්තිං දිස්වා කිලෙසමදමත්තෝ හුත්වා සතිං පච්චුපට්ඨාපෙතුං අසක්කොන්තෝ නගරපදක්ඛිණාකරණෙ චිත්තං අනුප්පාදෙත්වා තතො පට්ඨි වත්තිත්වා පාසාදං අභිරුහ නිපජ්ජිත්වා උම්මාදන්තිං ආරබ්භ නානප්පකාරෙන විප්පලපති. සෙනාපති තමත්ථං සුත්වා 'අයං උම්මාදනියා පටිබද්ධචිත්තො, තං අලභන්තො මරිස්සති, ජීවිතං දාතුං වට්ටති'ති චින්තෙත්වා එකං උපට්ඨාකං ආණාපෙසි ගච්ඡ අසුකට්ඨානෙ සුසිරවෙණියරුක්ඛො අත්ථි, තං කපි අජානාපෙත්වා අන්තො රුක්ඛෙ නිසීද අහං තත්ථ ගන්ත්වා බලිකම්මං කත්වා එවං පුච්ඡිස්සං අථ තං එවං වදෙස්සු'ති. සො 'සාධූ'ති වත්වා තත්ථ අගමාසි. සෙනාපතිපි පුනදිවසෙ තත්ථ ගන්ත්වා බලිකම්මං කත්වා දෙව! තෙ අමහාකං රාජා ජීවතෙ වත්තමානෙ අකිළිත්වා සිරිගබ්භං පවිසිත්වා විප්පලපන්තො නිපජ්ජතා;කිං නාම නිස්සාය විප්පලපති'ති ආහ. සො සද්දං පරිවත්තෙත්වා 'සෙනාපති !තුම්හාකං රාජා තව භරියාය උම්මාදනියා පටිබද්ධචිත්තො හුත්වා සචෙ තං ලභිස්සති ජීවිස්සති, නො වෙ මරිස්සති, තස්මා තං තස්ස දෙහී'ති ආහ. සෙනාපති 'සාධූ'ති වත්වා රාජානං උපසංකමිත්වා තමත්ථං ආවිකත්වා 'දෙව! අහං උම්මාදන්තිං තුම්හාකං දම්මීති ආහ. රාජා සම්ම! අභිපාරක! උම්මාදන්තියා පටබද්ධචිත්තභාවං යක්ඛාපි ජානන්ති'ති පුච්ඡි. ආම දෙවා'ති. රාජා 'සබ්බලොකෙන කිර මෙ ලාමකභාවො ඤාතො'ති ලජ්ජිත්වා ධම්මෙ ඨත්වා උම්මාදන්තියා පටිබද්ධචිත්තං විනොදෙත්වා තං න අග්ගහෙසි.

පඤ්ඤාසනිපාතෙ උම්මාදන්තිජාතකවණ්ණනාය
දළිද්දචිත්තවත්ථු.

ධම්මපදස්ස පාපවග්ගෙ චූළෙකසාටකබ්‍රාහ්මණවත්ථු එකනිපාතභුත්තරවණ්ණනාය මහෙකසාටකබ්‍රාහ්මණවත්ථූති එවමාදිනි'පි වත්ථූනි චීවරදානෙ සමානිතබ්බානි.

උජ්ජෙනියඤ්හි නගරගමනත්ථාය මග්ගසන්තරෙ එකා තෙලනාළි නාම නිගමෝ අත්ථි. තත්ථ මෙ සෙට්ඨිධීතරෝ අහෙසුං. එකා දුග්ගතා මාතාපිතූනම්චවයෙන ඛාතිං නිස්සාය ජීවන්තී සම්බන්ධනාවා. අඤ්ඤතරා හි අතිදිඝකෙසවති. එකා අඩ්ඪා නික්කඤ්ඤි. තදා මහාකච්චායනත්ථෙරෝ සත්තහි භික්ඛූහි සද්ධිං චණ්ඩපජ්ජොතස්ස රඤ්ඤො බුද්ධිපාදං කථෙතුකාමෝ උජ්ජෙනිං ගච්ඡන්නෙතා තං නිගමං පත්වා තත්ථ පිණ්ඩාය චරන්තෙතා කිඤ්චි න ලභි. දිඝකෙසවතී සෙට්ඨිධීතා තම්පත්ථං ඤත්වා ථෙරං නිමන්තෙත්වා අත්තනා ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා ඛාතිං පෙසෙසි. සා තථා අකාසි. සෙට්ඨිධීතා ගබ්භං පවිසිත්වා ඛාතියා අත්තානං කෙසෙ ඡින්දාපෙත්වා 'අම්ම! ඉමෙ කෙසෙ අසුකාය නාම නික්කඤ්ඤියා සෙට්ඨිධීතාය දත්වා යං සා දෙති තං ආහර, තෙන අය්‍යානං පිණ්ඩපාතං දස්සාමී'ති පහිනි. සා තථා කත්වා අඤ්ඤභාජනෙ ගහෙත්වා කෙසවතියා අදාසි. සා එකෙකං පිණ්ඩපාතං එකෙකාය කහාපණිකං කත්වා ථෙරානං දාපෙත්වා සයං ගබ්භෙ විහාසි. මහාකච්චායනත්ථෙරෝ තං කාරණං ඤත්වා තං පඤ්ඤාසාපෙසි. සා ථෙරගාරවෙන ආගන්ත්වා ථෙරං වන්දිත්වා බලවසද්ධං උප්පාදෙසි. සුඛෙනෙව දින්නදානං නාම දිඝඛමෙම විපාකං දෙති'ති සහ ථෙරවන්දනෙනෙවස්සා කෙසා පකතිභාවෙයෙව අට්ඨංසු, ථෙරා පිණ්ඩපාතං ගහෙත්වා තස්සා පස්සන්තියා යෙව වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා කඤ්චනවත්‍රුය්‍යානෙ ඔතරිත්වා භත්තකිච්චං කරිංසු. උය්‍යානපාලෝ ථෙරං දිස්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා උය්‍යානං ගන්ත්වා ථෙරෙ වන්දිත්වා 'කහං භන්තෙ! භික්ඛං අලත්ථා?'ති පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං සුත්වා නිමන්තනං ගන්ත්වා තදහෙව තං සෙට්ඨිධීතරං ආහරාපෙත්වා අග්ගමහෙසිං අකාසි. සා අපරභාගෙ පුත්තං විජායිත්වා ථෙරෙ අතිවිය පසීදිත්වා කඤ්චනවත්‍රුය්‍යානෙ ථෙරස්ස විහාරං කාරෙසි.

එකනිපාතඅත්තතරවණ්ණනායං

ගොපාලමාතාදෙව්වත්ථු.

සාවත්ථියං එකා මාලාකාරජෙට්ඨකස්ස ධීතා අහොසි උත්තම රූපධරා මහාපුඤ්ඤා සොළසවස්සිකා. සා එකදිවසං තයො කුම්මාසපිණ්ඩෙ පච්ඡියං ඨපෙත්වා පුප්ඵාරාමං ගච්ඡන්තී පිණ්ඩාය නගරං පවිසන්තං සසංඝං සත්ථාරං දිස්වා තුට්ඨචිත්තා තෙ සත්තු පනෙත පක්ඛිපිත්වා වන්දිත්වා බුද්ධාරම්මණං පීතිං උප්පාදෙත්වා [illegible] ඨිතං කත්වා

ආනන්දත්ථෙරෙන සිතකාරණං පුට්ඨො "ආනන්ද! අයං කුමාරිකා කුම්මාසදූතඵලේන අජ්ජව කොසලරඤ්ඤෝ අග්ගමහෙසී භවිස්සතී"ති වත්වා පක්කාමි. සා'පි පුප්ඵාරාමං ගන්ත්වා ගාමමාහා පුප්ඵානි ඔචිනි. තං දිවසමෙව කොසලරාජා අජාතසත්තුනා සඞ්ගං යුජ්ඣන්තෝ පරාජිතෝ පලායිත්වා අස්සමභිරුයහ ගච්ඡන්තෝ තස්සා ගීතසද්දං සුත්වා පටිබද්ධචිත්තෝ පුප්ඵාරාමං ගන්ත්වා තස්සා අස්සාමිකභාවං ඤත්වා තං අස්සපිට්ඨේ නිසීදාපෙත්වා බලකාය පරිවුතෝ නගරං පවිසිත්වා තං කුලඝරං පෙසෙත්වා සාය ණ්හසමයෙ මහාසක්කාරෙන තතෝ ආහරාපෙත්වා රතනරාසිම්හි අභිසිඤ්චිත්වා අග්ගමහෙසිං අකාසි සා රඤ්ඤෝ පියා අහොසි මනාපා. බුද්ධාදීනම්පි වල්ලභා මල්ලිකාදෙවී'ති පාකටා. ඉතිඉත්ථිනිපාතෙ කුම්මාසපිණ්ඩිඡාතකවණ්ණනායං

මල්ලිකාවත්ථු.

කුම්මාසදූසක රාජවත්ථු, භික්ඛාදායිකදේවිවත්ථු'නි තථෙව වත්ථුවයං. එකන්පාතස්ස එකාදසමවග්ගෙ කුණ්ඩකපූවජාතකවණ්ණනායං වෙව මහාදුග්ගතසෙට්ඨි වත්ථුනි'ති එවමාදිනිපි පිණ්ඩපාතදූතෙ.

බාරාණසියං එකෝ නන්දියෝ නාම උපාසකෝ අහොසි සඩ්ඪෝ පසෙනෙනා. සෝ සඵ්ඵ ආවාසදානානිසංසකථං සුත්වා ඉසිපතනමහාවිහාරෙ චතුගබ්භපතිමණ්ඩිතං චතුස්සාලං කාරෙත්වා මචපීඨාදීනි අත්ථරාපෙත්වා තං ආවාසං. නීයාදෙතෙනා බුද්ධප්පමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස භොජනදානං දත්වා තථාගතස්ස හත්ථෙ දක්ඛිණොදකං පාතෙත්වා නීයාදෙසි. සහ දක්ඛිණොදකපතනෙනෙව තාවතිංසභවනෙ ආයාමවිත්ථාරතෝ වාදසයොජනිකෝ යොජනසතුබ්බෙධෝ සත්තරතනමයෝ අවිජරාගණසංඝුට්ඨෝ දිබ්බපාසාදෝ උග්ගඤ්ජි. අථායස්මා මහාමොග්ගල්ලානෝ දෙවවිමානං චරන්තෝ තං පාසාදං දිස්වා පච්චාගන්ත්වා භගවතෝ ආරොචෙසි. නන්දියෝ'පි අත්තනෝ පාසාදුප්පත්තිං සුත්වා භියොසොමත්තාය දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා ආයුපරියොසානෙ තත්ථෙව නිබ්බත්ති. ධම්මපදස්ස පියවග්ගවණ්ණනායඤ්චෙව විමානවත්ථුම්හි පරවතිවිමානවණ්ණනායං ච නන්දියවත්ථු.

ධම්මපදස්ස බ්‍රාහ්මණවග්ගවණ්ණනායං:- විපස්සිබුද්ධස්ස ගන්ධකුටිං කරොන්තස්ස අපරාජිතස්ස නාම කුටුම්බිකස්ස වත්ථුං ච මහාසුදස්සනවණ්ණනායං:-ආරඤ්ඤිකස්ස භික්ඛුනෝ පණ්ණ

සාලං කරොන්තස්ස එතස්ස ගහපතිනො වසුං ච තදඤ්ඤමපිච සෙතාසතදුතෙ.

අතීතෙ බාරාණසියං, එකො මධුවාණිජො ආපණෙ මධුං විකකණි. අථෙකො පවෙචකබ්බඩො වණරොගී අහොසි. අථ සෙසූ තස්ස හෙසජ්ජත්ථං මධුමිකකාය වරමාගතා පවෙචක බ්බඩා ගන්ධඝාදනතො ඔතරිත්වා බාරාණසිං පාවිසි. තං දිසවා නදිතිත්ථං ගචඡනතිං කුමභදාසිං පුචඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා එත්ථ භනෙතා! මධුවාණිජො වසති, තත්ථ ගචඡථාති වත්වා පසාරෙත්වා මධුආපණං දසෙසත්වා 'යජ්ජායං පවෙචකබ්බඩො ආපණතො මධුං න ලභති, මම නිවත්ථවත්ථකං දත්වා'පි මධුං දසසාමී'ති චිනෙතත්වා ඔලොකෙනති තත්ථෙව අඤාසි. පවෙචකබ්බඩා තත්ථ අගමාසි. තං දිසවා වාණිජො තුට්ඨ චිතෙතා පත්තපූරං මධුං දත්වා පත්තමුඛතො උත්තරිත්වා භූමියං පතිතං මධුං දිසවා අතිවිය පසතෙතා 'ඉමිනාහං භනෙතා! පුඤ්ඤකමෙමන ජම්බුදීපෙ එකරජ්ජං කාරෙයාං, ආණා ච මෙ ආකාසපථවිසු විසු යොජනපපමාණෙ ඨානෙ ඵරතූ'ති පත්ථෙසි. පවෙචකබ්බඩො 'එවං හොතූ උපාසකා'ති වත්වා පච්චාගඤ්ඡි, සා තං දිසවා 'කිං? භනෙතා! මධුං ලභිත්වා'ති පුචඡි. 'ආම භගිනි! එස මයහං මධුං දත්වා එවං පත්ථෙසීති. සා තං සුත්වා තස්ස අගගමහෙසිත්තනං පත්ථෙසි. තෙසු මධුවා ණිජො පාටලිපුත්තනගරෙ බින්දුසාරරාජකුලූ එකාධිකසතපු ත්තානං සබ්බජෙට්ඨකො අසොකකුමාරො හුත්වා පිතුඅච චයෙන එකමාතිකං තිසසකුමාරං ඨපෙත්වා තදඤ්ඤෙ කනිට්ඨ භාතරෙත්වා අනභිසිත්තොව චත්තාරිවසසානි රජ්ජං කාරෙත්වා චතුනනං වසසානමච්චයෙන සත්තුපරිනිබ්බාණතො ච්වසසාසත මත්තෙ අඨාරසමෙ වසසෙ සකලජම්බුදීපෙ එකරජ්ජාභිසෙකං පාපුණි. අභිසෙකානුභාවෙනසස ඉමා රාජිඩියො ආගතා. පුඤ්ඤපපභාවෙන පාපුණිතබ්බාපි ඛි රාජිඩියො අරහත්තම ගොන ආගතා පටිසම්භිදාදයො අවසෙසවිසෙසා විය පයොග සම්පුතාභිසෙකානුභාවෙන ආගච්ඡන්තීති. හෙට්ඨා පඨවියා යොජ නපපමාණෙ ආණා පවත්තති, තථා උපරි ආකාසෙ. දෙවතා අනොතත්තදහතො සොළසපානීයඝටෙ, හිමවන්තතො සිනිඛං මූදුඤං රසවන්තං නාගලතාදන්තකඨං ච අගදහරීතකඤ්ච අගද හරීතකඤ්ච, සුවණ්ණවණ්ණං ගන්ධරසසම්පන්නං අම්බපක්කඤ්ච, දෙවසිකං ආහරන්ති, අගදහරීතකං නාම අපපකෙනෙව සරී රසොධනාදිසමත්ථං සබ්බදොසහරං ඔසධාමලකං; අගදහරීත

කම්පි තාදිසමෙව; තෙසු කිර ඒසු යථාකාමමෙකං පරිභුජති. දෙවතා එව ඡද්දන්තදහසමීපෙ ඨිතදෙවවිමානතො පඤ්ච වණ්ණං නිවාසනපාරුපණං පිතවත්ථං හත්ථපුඤ්ඡනං පට්ටකඤ්ච දිබ්බපානකඤ්ච දෙවසිකං ආහරන්ති. ඡද්දන්තදහෙ කප්පරුක්ඛාපි සන්ති. තතො ආහරන්තීතිපි වදන්ති. නාගරාජානො නාගභවනතො සීසනහාන ගන්ධඤ්ච අනුලෙපනගන්ධඤ්ච පාරුපණත්ථාය අසුත්තමයිකං සුමනපුප්ඵපට්ටං ච මකාරහං අඤ්ඤතඤ්ච දෙවසිකං ආහරන්ති. අසුත්තමයිකං නාම කප්පරුක්ඛතො නිපජ්ජනත්ථා සුත්තෙනහි අකතං දිබ්බවත්ථං. තං සබ්බත්ථ සුඛුමං හුත්වා උග්ගතපුප්ඵානං අත්ථිතාය සුමනපුප්ඵපට්ටං නාම ජාතං. සුවකා ඡද්දන්තදහෙ සයංජාතසාලිතං නවවාහසහස්සානි දෙවසිකං ආහරන්ති. එත්ථ චතුම්ඛි කුඩවො, චතුකුඩවං පත්ථො, චතුපත්ථං ආළ්හකො. චතුරාළ්හකං දෙණං, චතුදෙණං මාණිකා, චතුමාණිකා ඛාරි, වීසතිඛාරියො වාහො, තදෙව සකටං. මූසිකා ථූසකුණ්ඩරහිතෙ තණ්ඩුලෙ කරොන්ති. එකොපි ඛණ්ඩතණ්ඩුලො නාහොසි. මධුමක්ඛිකා ආගන්ත්වා සමීපඨානෙ මධුං කරොන්ති. කම්මාරසාලාසු අච්ඡා කූටං පහරන්ති. කරවීකසකුණා ආගන්ත්වා සමපත්තබලිකම්මකාරකා රඤ්ඤොසිතො විය මධුරසසරං විකූජන්තා රඤ්ඤෙ බලිකම්මං කරොන්ති. ආගන්ත්වා ආකාසෙයෙව සද්දං කත්වා අත්තානං අජානාපෙත්වා ගච්ඡන්තීතිපි වදන්ති, ඉති සො මධුවාණිජෝ හෙසජ්ජත්ථං මධුදානෙන ඉමාහි රාජිඩ්හි සම්භාගතො අහොසි කොධම්මරාජා අහොසි. සාපි කුම්භදාසි තස්ස අසඤ්චිමිත්තා නාම අග්ගමහෙසී ජාතා තස්සා කිර හත්ථපාදෙසු සඤ්ඤො මධා. ආපණදස්සනවෙය්‍යාවච්චමයපුඤ්ඤකිරියවත්ථුතො නිස්සන්දෙන සම්මිඤ්ජනං - ච්ඡා අඤ්ඤසමිං කාලෙ න පඤ්ඤායිංසු. සම්මා සා අසඤ්චිමිත්තා නාම ජාතා. මහාවංසාදිසු අයොකවත්ථු.

චත්තාලිසමත්තගණ්ඨිකුලපෙරාපාදනඤ්ච සත්තරසමත්තගණ්ඨිකුලසප්පිදායකථෙරාපදානඤ්ච තදඤ්ඤමපිච හෙසජ්ජදානෙ සම්භරිතබ්බං.....එවං චතුපච්චයදායකො සුඛං වින්දති. තස්මා දානං සයමපි පවත්තෙතබ්බං. අනුකූලයඤ්ඤෙසුපි න උපච්ඡින්දි තබ්බා. සොපි හි මහප්ඵලොව. තෙනාහ භගවා කූටදන්ත සුත්ත බ්‍රාහ්මණස්ස ධම්මං දෙසෙනෙන්තා:-"යානි ඛො තානි බ්‍රාහ්මණ! නිච්චදානානි අනුකූලයඤ්ඤානි සීලවන්තෙ පබ්බජිතෙ උද්දිස්ස දීයන්ති, අයං ඛො බ්‍රාහ්මණ! යඤ්ඤ.....පෙ.....මහප්ඵලතරා ච මහානිසංසතරාචා"ති.....තත්ථ "නිච්චදානානී"ති ධුවදානානි;

නිච්චභත්තානි; "අනුකුලයඤ්ඤූනී"ති අමහාභං පිතුපිතාමහාදීහි පවත්තිතානී'නි කත්වා පඤ්ඤා දුග්ගතපුරිසෙහිපි වංසපරම්පරාය වත්තෙතබ්බානි, ඨානිතානි එවරූපානි කිර සීලවන්තෙ උද්දිස්ස නිබ්බත්තානි, තෙසු කුලෙසු දළිද්දාපි න්‍හාපෙත්වා භුඤ්ජන්තී"ති තන්ත්‍රිදං වත්ථු:-අනාථපිණ්ඩිකස්ස කිර ඝරෙ පඤ්චසතානි දීසිංසු. දන්තමයඝලාකානි පඤ්චසතානි අහෙසුං. අථ තං කුලං අනුක්කමෙන දළිද්දිභෙන අභිභූතා එතා තස්මිං කුලෙ දුරිතා එකඝලාකතොපි උඛං දාතුං නාසක්ඛි. ඝා පි පඤ්ඤා සෙවනවාහන රජ්ජං ගන්ත්වා බලං ගොධෙත්වා ලබ්ධඝෙඤ්ඤන තං ඝලාකං අදාසි. එකො ථෙරො රඤ්ඤෙ ආරොචෙසි. රාජා තං ආනෙත්වා අග්ග මහෙසිඨානෙ ඨපෙසි. සා තතො පභාය පුන'පි පඤ්චඝලාක භත්තසතානි පවත්තෙසි'නි. කුලදූසනසුත්තවණ්ණනා "ධුව දානී"ති ධුවානි පිරානි අවිච්ඡින්නානි කත්වා දාතබ්බදානි "අනුකුලයඤ්ඤූනී"ති අනුකුලං කුලානුකම්පං උපාදාය දාතබ්බ දානි; තෙනාහ 'අමහාක'න්ති ආදි. "නිබ්බත්තානි"ති නිබ්බත්තෙත්වා නියමෙත්වා පවෙනිවසෙන පවත්තිතදානානි; හත්ථිද නෙනුත පවත්තිතදන්තමයඝලාකාය ඝණ්ඩ දූයකානං නාමං අඤ්ඤන්ති: "රඤ්ඤෙ"ති සෙතවාහ ත්‍රඤ්ඤෙ'ති; නවවිකා

ආමිසදූතකථා.

"ධම්මදූත"න්ති ඉධෙකච්චො අමතපත්තිපටිපදං කථෙත්වා දෙසෙති ඉදං ධම්මදූතං නාම'නි. දූභඞ්ගුත්තරවණ්ණනා "අමතපත්තිපටිපද"න්ති අමතපත්තිහෙතුභූතං සම්මාපටිපද න්ති; නවවිකා ඉධෙකච්චො, 'ඉමෙ ධම්මා කුසලා, ඉමෙ ධම්මා අකුසලා, ඉමෙ සාවජ්ජා, ඉමෙ අනවජ්ජා, ඉමෙ විඤ්ඤුගරහිතා, ඉමෙ විඤ්ඤුපසත්ථා, ඉමෙ ධම්මා සමත්තා සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්ති, ඉමෙ හිතාය සුඛාය සංවත්තන්ති'නි කුසලාකුසලකම්මපථෙ විභජන්තො කම්මස්සකතං ඉධ ලොක පරලොකෙ ඤාචක්ඛන්තො දෙසෙන්තො විය පාකටං කරොන්තො අකුසලෙභි ධම්මෙභි නිවත්තාපෙන්තො කුසලෙසු ධම්මෙසු පතිට්ඨාපෙන්තො ධම්මං දෙසෙති: ඉදං "ධම්මදූතං". යෙ පන ඉමෙ ධම්මා පරිඤ්ඤෙය්‍යා, ඉමෙ පහාතබ්බා, ඉමෙ භාවෙතබ්බා, ඉමෙ සච්ඡිකාතබ්බා'නි, සච්චානි විභාවෙන්තො අමතාධිගමාය පටිපත්තිධම්මං දෙසෙති: ඉදං සිඛාපත්තං. "ධම්මදූතං"කාම, "එතදග්ග"න්ති එතං අග්ගං; "යදිද"න්ති යං ඉදං ධම්මදූතං; වුත්තං හොති ඉමෙසු චීසු දූතෙසු අග්ගං

සෙට්ඨං උත්තමං විවට්ටගාමිං ධම්මදානං හි නිස්සාය සබ්බාතඤ්ච තො පරිමුච්චති සකලං වට්ටදුක්ඛං අතික්කමති; ලොකියමපත ධම්මදානං සබ්බසං දානානං නිදානං සබ්බසම්පත්තීනං මූලං අග්ගදානමෙපඤ්ච ධම්මදානෙළුව සඞ්ගහිතනති දළ්හබ්බ'නති. **ඉතිවුත්තකවණ්ණනා**.....ඉධලොකපරලොකදුක්ඛක්ඛයා සුඛාවහනස්ස පන සම්මාසම්බුද්ධපවෙදිතස්ස ධම්මස්ස පරෙසං හිත කාමතාය දෙසනා "ධම්මදාන"නති ඉධ වුත්තං. ධම්මදානං හි සබ්බං ආමිසදානං ජිනතනතා අග්ගං සෙට්ඨං හොති. තෙනාහ භගවා ධම්මපදසුත්තණ්ණාවණ්ණනා සක්කස්ස දෙවානම්දස්ස ධම්මං දෙසෙනෙනා,

"සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති
සබ්බං රසං ධම්මරසො ජිනාති,
සබ්බං රතිං ධම්මරති ජිනාති
තණ්හක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනාති"ති.

තත්ථ "සබ්බදාන"නති යථා වුත්තං ආමිසදානං අභයදානං; "ධම්මදාන"නති ධම්මදෙසනානති; **සඟාථවහෙදෙවනාසංසුත්තන විභාඟ**.....සවෙ'පි හි චක්කවාළගබ්භෙ යාව බ්‍රහ්මලොකා නිරනතරං කත්වා සන්නිසින්නානං බුඩපච්චෙකබුඩඛීණාසවානං කදලිගබ්භසදිසානි චීවරානි දදෙය්‍ය තසම්ං සමාගමෙ චතුපපදිකගාථාය කතා අනුමොදනාව සෙට්ඨා. තඤ්හි දානං තස්සා ගාථාය සොළසිං කලං නාගඝති. එවං ධම්මදෙසනාපි වාචනාපි සවණම්පි මහනතං. යෙන ව පුග්ගලෙන තං ධම්මසවණං කාරිතං, තස්සෙව ආනිසංසො මහා. තථාරූපානං එව පණීතපිණ්ඩපා තස්ස පත්තෙ පූරෙත්වා දිනනදානතොපි සප්පිතෙලාදීනං පත්තෙ පූරෙත්වා දිනනභෙසජ්ජදානතොපි මහාවිහාරසදිසානං විහාරා නඤ්ච ලොහපාසාදසදිසානං පාසාදානඤ්ච අනෙකානි සතසහ සානි කාරෙත්වා දිනනසෙනාසනදානතොපි අනාථපිණ්ඩිකස්ස විහාරං ආරබ්භ කතපරිච්චාගතොපි අනනමසො චතුපපදිකාය ච ගාථාය අනුමොදනාවිසෙසොපි පවත්තිතං ධම්මදානමෙව සෙට්ඨං. කිං කාරණා? එවරූපානිහි පුඤ්ඤානි කරොනතා ධම්මං සුත්වාව කරොනති නො අසුත්වා. සචෙපි ඉමෙ සත්තා ධම්මං න සුණෙය්‍යුං, උලුඞ්කමත්තං යාගුමපි කටච්ඡුමත්තං භත්තමපි න දදෙය්‍යුං. ඉමිනා කාරණෙන සබ්බදානෙහි ධම්මදානමෙව සෙට්ඨං. අපි ච ඨපෙත්වා බුඩෙ ච පච්චෙකබුඩෙ ච සකලකපපං දෙවෙ වස්සනෙනා උදකබින්දූනි ගණෙතුං සම්මත්ථා පඤ්ඤාය සම්පන්නා

ගතා සාරිපුත්තාදයොපි අත්තනෝ ධම්මතාය සෝතාපත්ති ඵලාදීනි අධිගන්තුං නාසක්කිංසු. අස්සජිත්ථෙරාදීහි කථිතං ධම්මං සුත්වාව සෝතාපත්තිඵලං සච්ඡිකරිංසු. සත්ථුධම්මදෙසනාය සාව කඤ්ඤං සච්ඡිකරිංසු. ඉමිනාපි කාරණෙන මහාරාජ! ධම්මදානමෙව සෙට්ඨං. තෙන වුත්තං "සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාතී"ති. සබ්බෙ පන ඛඞ්ගරුක්ඛාදයො, උක්කට්ඨතො දෙවානං සුධාභොජනරසොපි සංසාරවට්ටෙ පාතෙත්වා දුක්ඛානුභවනසෙසෙව පච්චයො යො පනෙස සත්තතිංසබොධිපක්ඛියධම්මසඞ්ඛාතො ච නවලොකුත්තරධම්මසඞ්ඛාතො ච ධම්මරසො, අයමෙව සබ්බරසානං සෙට්ඨො. තෙන වුත්තං "සබ්බං රසං ධම්මරසො ජිනාතී"ති. ධම්මපදවණ්ණනා.....

"ධම්මරසො"ති සඞ්ඛම්මසන්නිස්සයං පීතිපාමොජ්ජන්ති සඟාථාවග්ගට්ඨකථා.....යා වෙසා පුත්තරතී ධීතුරතී ඉත්ථිරතී ධනරතී ගීතවාදිතාදිරතිපභෙදා ච අනෙකපභෙදා රතී, සා'පි වට්ටෙ පාතෙත්වා දුක්ඛානුභවනසෙසෙව පච්චයො. යා පනෙසා ධම්මං කථෙන්තස්ස වා සුණන්තස්ස වා අන්තො උප්පජ්ජමානා පීති උදග්ගභාවං ජනෙති අස්සුනි පවත්තෙති ලොමහංසනං ජනෙති සා 'යං සංසාරවට්ටස්ස අන්තං කත්වා අරහත්තපරියොසානා හොති 'ති=සබ්බරතීනං එවරූපා ධම්මරති එව සෙට්ඨා. තෙන වුත්තං "සබ්බං රතිං ධම්මරති ජිනාතී"ති. ධම්මපදවණ්ණනා....."ධම්මරතී "ති සමථවිපස්සනාධම්මෙ අභිරතීති; සඟාථාවග්ගට්ඨකථා.....තණ්හක්ඛයො පන තණ්හක්ඛයෙන උප්පන්නං අරහත්තං. තං සකලස්සාපි වට්ටදුක්ඛස්ස අභිභවනතො සබ්බසෙට්ඨමෙව තෙන වුත්තං "තණ්හක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනාතී"ති. තණ්හක්ඛයවණ්ණනා.....ධම්මං දෙසෙන්තෙන ච භිතථිරණමුදුවිතෙනෙව භවිතබ්බං, න ලාභගරුකෙන. ලාභගරුකස්ස හි ධම්මදානං න මහප්ඵලං. තෙන ඝණ්ඨිතිසුත්තවණ්ණනායං "එකො එවං මං ධම්මකථිකොති ජානිස්සන්තීති ඉස්සාය ඨත්වා ලාභගරුකො හුත්වා දෙසෙති තං න මහප්ඵලං, එකො අත්තනො පගුණධම්මං පවාසිං සමානො පරෙසං දෙසෙති, ඉදං දෙසනාමයං පුඤ්ඤකිරියඉච්ඡිතාමා"ති වුත්තං තං න මහප්ඵලං, තණ්හාය පරාමට්ඨත්තා. පරෙසං දෙසෙති භිතථිරණෙන මුදුවිතෙනෙනා'ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බ'මෙතං. නමවිත්වා.....ධම්මං දෙසෙන්තෙන හි අත්තනි පඤ්චධම්මා උපට්ඨාපෙතබ්බා වුත්තං හෙතං භගවතා

පඤ්චඞ්ගුත්තරේ චතුක්කපණ්ණාසකස්ස පඨමවග්ගෙ "න ඛො ආනන්ද! සුකරං පරෙසං ධම්මං දෙසෙතුං, පරෙසං ආනන්ද! ධම්මං දෙසෙන්තෙන පචධමෙම අජ්ඣත්තං උපට්ඨපෙත්වා පරෙසං ධමෙමා දෙසෙතබ්බා. කතමෙ පච? ආනුපුබ්බිකථං කථෙස්සාමීති පරෙසං ධමෙමා දෙසෙතබ්බා, පරියායඤ දස්සාමී කථං කථෙස්සාමීති, අනුද්දයතං පටිච්ච කථං කථෙස්සාමීති, න ආමිසන්තරො කථං කථෙස්සාමීති, අත්තානඤ ච පරඤ ච අනුපඛච්ච කථං කථෙස්සාමීති, පරෙසං ධමෙමා දෙසෙතබ්බා. න ඛො ආනන්ද! සුකරං පරෙසං ධම්මං දෙසෙතුං, පරෙසං ආනන්ද! ධම්මං දෙසෙන්තෙන ඉමෙ පච ධමෙම අජ්ඣත්තං උපට්ඨපෙත්වා පරෙසං ධමෙමා දෙසෙතබ්බා"ති.

උදුම්බරසුත්තවණ්ණනා.

"ආනුපුබ්බිකථ"නති 'දානානන්තරං සීලං සීලානන්තරං සග්ගො නති එවං දෙසනානුපුබ්බිකථං වා යං යං සුත්තපදං වා ගාථාපදං වා නික්ඛිත්තං හොති තස්ස තස්ස අනුරූපං කථං වා කථෙස්සාමීති චිත්තං උපට්ඨපෙත්වා පරෙසං ධමෙමා දෙසෙතබ්බා; "පරියායඤ්ච දස්සාවීති" තස්ස තස්ස අත්ථස්ස තං තං කාරණං දස්සෙන්තො; කාරණඤ්හි ඉධ 'පරියායො'ති වුත්තං. "අනුද්දයතං පටිච්චා"ති මහාසම්බාධපත්තෙන සත්තෙන සම්බාධතො මොචෙස්සාමීති අනුකම්පං ආගම්ම; "න ආමිසන්තරො"ති න ආමිසහෙතුකො; අත්තනො චතුපච්චයලාභං අනාසිංසන්තොති අත්ථො; "අත්තානඤ්ච පරඤ්ච අනුපඛච්චා"ති අත්තුක්කංසනපරවම්භනාදිවසෙන අත්තානඤ්ච පරඤ්ච ගුණූපඝාතෙන අනුපඛච්චා'යි. **තබ්බණ්ණනා**...ආනුපුබ්බිකථා පන තං විත්ථාරතො ඉවෙජ්ඣන්තෙන සීලක්ඛන්ධවග්ගෙ අම්බට්ඨසුත්තවණ්ණනාතො ච මජ්ඣිමපණ්ණාසකස්ස පඨමවග්ගෙ උපාලිසුත්තවණ්ණනාතො ච අට්ඨකනාගරසුත්තාදීනි වග්ගෙ දුතියසුත්තවණ්ණනාතො ච ගහෙතබ්බා. එවං අත්තනි පවධමෙම උපට්ඨපෙත්වා පරෙසං ධම්මා දෙසෙතබ්බා මෙව. පරෙසං දෙසනාපි වාචනාපි සාසනස්ස ඨිතියා සංවත්තති. අදෙසනාදීපකස්ස අනන්තරධානාය. තෙනාහ භගවා එවෙව "පච්චමෙ භික්ඛවෙ! ධම්මා සම්මාසම්බුද්ධස්ස සමෙමාසම්බුද්ධස්ස අනන්තරධානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ පංච? ඉධ භික්ඛවෙ! භික්ඛූ න ධම්මං පරියාපුණන්ති සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථං උදානං ඉතිවුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලං, අයං භික්ඛවෙ! පඨමො ධම්මා සම්මාසම්බුද්ධස්ස සමෙමාසම්බුද්ධස්ස අනන්තරධානාය සංවත්තති. පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛූ ඨපිතා ඨපිතපරියත්තිං ධම්මං න

वित्थारेन परेसं देसेतुं, अयं भिक्खवे! दुतियो...पे... पुन च परं भिक्खवे! भिक्खु यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं न वित्थारेन परेसं वाचेतुं, अयं भिक्खवे! ततियो...पे...पुन च परं भिक्खवे! भिक्खु यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं न वित्थारेन सज्झायं करोति, अयं भिक्खवे! चतुत्थो...पे... पुन च परं भिक्खवे! भिक्खु यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं न चेतसा अनुवितक्केति नानुविचारेति मनसानुपेक्खति, अयं भिक्खवे! पठमो धम्मो...पे...संवत्तति. इमे खो भिक्खवे! पञ्च धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तन्ति. पञ्चिमे भिक्खवे! धम्मा सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तन्ति. कतमे पञ्च? इध भिक्खवे! भिक्खु धम्मं परियापुणन्ति सुत्तं गेय्यं...पे... वेदल्लं, अयं भिक्खवे! पठमो धम्मो सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तति. पुन च परं भिक्खवे! भिक्खु यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं वित्थारेन परेसं देसेति...पे...धम्मं वित्थारेन वाचेति...पे...धम्मं वित्थारेन सज्झायं करोति...पे...धम्मं चेतसा अनुवितक्केति अनुविचारेति मनसानुपेक्खति, अयं भिक्खवे! पठमो धम्मो सद्धम्मस्स ठितिया...पे...संवत्तती''ति.

पठमसुत्तं

''सद्धम्मस्सा''ति सुद्धम्मस्स; सासनस्सेति अत्थो: ''सम्मोसायाति वित्थारत्थाय, ''अन्तरधानायाति अपञ्ञत्तिपञ्ञापनत्थायाति, एकबुत्तन्तरे दसमवग्गवण्णना..."न परियापुणन्ती''ति न वत्तब्बन्ति; पठमबुत्तन्तरे नवमो पुग्गलसुत्तवण्णना...धम्मदूतं पन यसत्था अत्थपटिसंवेदितादीनं गुणानं पदट्ठानं, तस्मा मङ्गलन्ति वुच्चति. वुत्तनयेनेतं पठमबुत्तन्तरे पञ्चमपञ्ञासकस्स ततियवग्गस्स''पुन च परं भिक्खवे! भिक्खुनो तमेव खो सत्था धम्मं देसेति अनुसन्तरो व गरुट्ठानियो सब्रह्मचारी, अपि च खो यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं परेसं देसेति, यथा यथा भिक्खवे! भिक्खु यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं वित्थारेन परेसं देसेति, तथा तथा सो तस्मिं धम्मे अत्थपटिसंवेदी च होति धम्मपटिसंवेदी च, तस्स अत्थपटिसंवेदिनो धम्मपटिसंवेदिनो पामोज्जं जायति, पमुदितस्स पीति जायति पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति पस्सद्धकायो सुखं वेदेति सुखिनो चित्तं समाधियति. इदं भिक्खवे! दुतियं विमुत्तायतनं यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स

ආතාපිතො පහිතත්තස්ස විහරතො අවිමුත්තං වා චිත්තං විමුච්චති අපරික්ඛීණා වා ආසවා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති අනුප්පත්තං වා අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං අනුපාපුණාති."ති.

විමුත්තිසුත්තපාළිං

"ධම්ම"න්ති චතුසච්චධම්මං දෙසෙති; "අත්ථපටිසංවෙදිනො"ති පාළිඅත්ථං ජානන්තස්ස; "ධම්මපටිසංවෙදිනො"ති පාළිං ජානන්තස්ස; "පාමොජ්ජ"න්ති තරුණා පීති; "පීති"ති තුඨාකාරභූතා බලවපීති; "කායො"ති නාමකායො; "පස්සම්භතී"ති පටිප්පස්සම්භති; "සුඛං වෙදෙති"ති සුඛං පටිලභති 'චිත්තං සමාධියති"ති අරහත්තඵලසමාධිනා සමාධියති; අයං හි තං ධම්මං සුණන්තො ආගතාගතට්ඨානෙ ඛීණාසවපස්සතා මග්ගඵලානි ජානාති, තස්ස එවං ජානතො පීති උප්පජ්ජති; සො තස්සා පීතියා අනන්තරා ඔසක්කිතුං න දෙන්තො උපචාර ඛම්මට්ඨානිකො හුත්වා විදස්සනං වඩ්ඩෙත්වා අරහත්තං පාපුණාති. තං සන්ධාය වුත්තං "චිත්තං සමාධියති"ති **නවඛණාණ්ණා**...."විමුත්තායතන"න්ති විමුච්චනකාරණං; "යත්ථා"ති යස්මිං විමුත්තායතනෙති; **නවඛණාණ්ණානෙසො**...."පාළිඅත්ථං ජානන්තස්සා"ති ඉධ සීලං ආගතං, ඉධ සමාධි ඉධ පඤ්ඤා'ති ආදිනා නං නං පාළි අත්ථං යථාවතො ජානන්තස්ස; "පාළිං ජානන්තස්සා'ති තදත්ථබොධනිං පාළි භාවයතො; "තරුණා පීති"ති සඤ්ජාතමත්තා මුදුකා පීති; "ජායතී"ති කථං ජායති? යථා දෙසිතං ධම්මං උපධාරෙන්තස්ස තදනුච්ඡවිකමෙව අත්තනො කායවිඤ්ඤාණසමාවාරං ගණ්හන්තස්ස සොමනස්සං, පමුදිතස්ස පමොදලක්ඛණං පාමොජ්ජං ජායති. "තුඨාකාරභූතා බලවපීති"ති පුරිමුප්පත්තා පීතියාවසෙන ලඞ්ඝෙවන්තත්තා අතිවියතුඨාකාරභූතා කායවිඤ්ඤාණදරථපස්සම්භනස්සත්ථාය පස්සද්ධියා පච්චයා භවිතුං සමත්ථා බලප්පත්තා පීති ජායති; යස්මා නාම කායෙ පස්සබ්බෙ රූපකායොපි පස්සබ්බො එව හොති, තස්මා නාමකායො පස්සම්භතීවෙව වුත්තං. "සුඛං පටිලභතී"ති වක්ඛමානස්ස චිත්තසමාදහනස්ස පච්චයා භවිතුං සමත්ථං චෙතසිකං නිරාමිසං සුඛං පටිලභති; "සමාධියතී"ති එත්ථ න යො කොචි සමාධි අධිප්පෙතො, අථ ඛො අනුත්තරං සමාධිං දස්සෙන්තො "අරහත්තං...පෙ...ධියතී"ති ආහ. "අයඤ්හී"ති ආදි. තස්ස දෙසනාය නාදිසස්ස පුග්ගලස්ස යථාවුත්තසමාධිපටිලාභස්ස කාරණභාව විභාවනං; යථා තස්ස විමුත්තායතනභාවො; "ඔසක්කිතුං"න්ති නස්සිතුං; **තථවිතා**...."විමුත්තියා"ති වුට්ඨාපිතා විමු

වචනස්ස ආයතනං කාරණං-විමුත්තායතන'න්ති ආහ. විමුච්චව කකාරණන්ති: තවවේඛාතයෝ. යදිපි ධම්මානුවණඤ්ඤේවව අභය දුතං ව ධම්මදූතෙ එව සඞ්ගහිතං. තෙසු පතස්ස අභයදූතස්ස "ආරති විරති පාපා"ති එත්ථ ගයහමානත්තා ඉතරස්ස ව "කාලෙන ධම්මස්සවණ"න්ති වකඛමානත්තා තදුභයම්පි'ධ ලබ්භති'ති දට්ඨබ්බන්ති.

"දූත"න්ති පදස්ස කථා.

ධම්මචරියා නාම:—දසකුසලකම්මපථචරියා'ති ඉධ වුත්තා. ධම්මචරියසමචරියා නාම:—දසකුසලකම්මපථා. දුතඝුත්තරස්ස දුතියවණ්ණනාය ජඤ්ඤුත්තවණ්ණනා...තත්ථ කුසලකම්මපථා හෙට්ඨා අගාරියවිනයෙ වුත්තාව. ධම්මස්ස චරියා, ධම්මා වා අනපෙතා චරියා=ධම්මචරියා'ති ඉධ වුත්තා. ධම්මස්ස චරියා=ධම්මචරියා ධම්මකරණන්ති. සාලෙය්‍යකසුත්තවණ්ණනායං...

ධම්මං චරති එතායාති=ධම්මචරියා: තථා පවත්තා චෙතනා. ධම්මො'ති පන තං සමුට්ඨාතො පයොගො දට්ඨබ්බා. ධම්මතො අනපෙතා'ති වා=ධම්මා: ධම්මා ව සා චරියාචා'ති=ධම්මචරියා'ති තවවේඛානයෝ...සා සඟ්ගහපත්තාදිහෙතුතොමඞ්ගල'න්ති වෙදිතබ්බා. තෙනාහ භගවා මූලපණ්ණාසකස්ස පංචමවගෙග සාලෙය්‍යකසුත්තෙන කොසලරට්ඨෙ සාලෙය්‍යගාමෙ නිවාසිකානං සාලෙය්‍යකානං නාම බ්‍රාහ්මණගහපතිකානං ධම්මං දෙසෙන්තා "ධම්මචරියාසමචරියා හෙතු ඛො ගහපතයෝ! එවමිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්ති, තිවිධං ඛො ගහපතයෝ! කායෙන ධම්මචරිය සමචරියා හොති, චතුබ්බිධං වාචාය, තිවිධං මනසා ධම්මචරිය සමචරියා හොති, එවං ගහපතයෝ! තිවිධං කායෙන ධම්ම චරියාසමචරියා හොති? ඉධ ගහපතයෝ! එකච්චෝ පාණාති පාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති නිහිතදණ්ඩා නිහිතසත්ථෝ ලජ්ජී දයාපන්නා සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී විහරති, අදින්නාදානං පහාය අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති යං තං පරස්ස පරවිත්තූපකරණං ගාමගතං වා අරඤ්ඤගතං වා අදින්නං ථෙය්‍යසඞ්ඛාතං න ආදාතා හොති, (1) කාමෙසු මිච්ඡාචාරං පහාය කාමෙසු මිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, යා තා මාතුරක්ඛිතා පිතුරක්ඛිතා මාතාපිතුරක්ඛිතා භාතුරක්ඛිතා භගිනිරක්ඛිතා ඤාතිරක්ඛිතා ගොත්තරක්ඛිතා ධම්මරක්ඛිතා

(1) ආදාතා හොති. පොත්ථකෙසු. වීමංසිතබ්බං.

සසාමිකා සපරිදණ්ඩා අනන්තමසෝ මාලාගුණපරිකම්මිතා'පි, තථාරූපාසු න වෑරිතනං ආපජ්ජිතා හොති, එවං ඛෝ ගහපතයෝ! තිවිධං කායෙන ධම්මවරියසමවරියා හොති. කථඤ්ච ගහපතයෝ! චතුබ්බිධං වාචාය පෙ හොති?

ඉධ ගහපතයෝ! එකච්චෝ මුසාවාදං පහාය මුසාවාදා පටිවිරතෝ හොති, සභග්ගතෝ වා පරිසගතෝ වා ඤාතිමජ්ඣගතෝ වා පූගමජ්ඣගතෝ වා රාජකුලමජ්ඣගතෝ වා අභිනීතෝ සක්ඛිපුට්ඨෝ 'එහමෙහෝ පුරිස! යං ජානාසි තං වදෙහී'ති, සෝ අජානං වා ආහ න ජානාමීති, ජානං වා ආහ ජානාමීති, අපස්සං වා ආහ න පස්සාමීති, පස්සං වා ආහ පස්සාමීති, ඉති අත්තහෙතු වා පරහෙතු වා ආමිසකිඤ්චික්ඛහෙතු වා න සම්පජාන මුසා භාසිතා හොති; පිසුනාවාචං පහාය පිසුනාවාචා පටිවිරතෝ හොති ඉතෝ සුත්වා න අමුත්‍ර අක්ඛාතා ඉමෙසං භෙදාය, අමුත්‍ර වා සුත්වා න ඉමෙසං අක්ඛාතා අමූසං භෙදාය, ඉති භින්නානං වා සන්ධාතා සහිතානං වා අනුප්පදාතා, සමග්ගාරාමෝ සමග්ගරතෝ සමග්ගනන්දී සමග්ගකරණිං වාචා භාසිතා හොති; ඵරුසං වාචං පහාය ඵරුසාවාචා පටිවිරතෝ හොති, යාසා වාචා නෙලා කණ්ණසුඛා පෙමණීයා හදයඞ්ගමා පොරී බහුජනකන්තා බහුජනමනාපා, තථාරූපිං වාචං භාසිතා හොති; සම්ඵප්පලාපං පහාය සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතෝ හොති, කාලවාදී භූතවාදී අත්ථවාදී ධම්මවාදී විනයවාදී නිධානවතිං වාචං භාසිතා කාලෙන සාපදෙසං පරියන්තවතිං අත්ථසංහිතං; එවං ඛෝ ගහපතයෝ! චතුබ්බිධං වාචාය පෙ හොති; කථඤ්ච ගහපතයෝ! තිවිධං මනසා පෙ හොති? ඉධ ගහපතයෝ! එකච්චෝ අනභිජ්ඣාලු හොති යං තං පරස්ස පරභණ්ඩූපකරණං, තං අනභිජ්ඣිතා හොති "අහෝ වතායං පරස්ස, තං මම අස්සා"ති; අබ්‍යාපන්නචිත්තෝ ඛෝ පන හොති අප්පදුට්ඨමනසඞ්කප්පෝ "ඉමේ සත්තා අවෙරා අබ්‍යාපජ්ඣා අනීඝා සුඛී අත්තානං පරිහරන්තූ"ති; සම්මාදිට්ඨි ඛෝ පන හොති අවිපරීතදස්සනෝ "අත්ථි දින්නං අත්ථි යිට්ඨං අත්ථි හුතං අත්ථි සුකටදුක්කටානං කම්මානං ඵලං විපාකෝ අත්ථි අයං ලෝකෝ අත්ථි පරෝ ලෝකෝ අත්ථි මාතා අත්ථි පිතා අත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා අත්ථි ලොකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සම්මග්ගතා සම්මා පටිපන්නා යෙ ඉමඤ්ච ලෝකං පරඤ්ච ලෝකං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙන්තී"ති; එවං ඛෝ ගහපතයෝ! තිවිධං මනසා ධම්මවරියසමවරියා හොති; එවං ධම්මවරියසමවරියා

හෙතු ඛො ගහපතයො! එවම්ධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්ති; ආකඞ්ඛෙය්‍ය වෙ ගහපතයො! ධම්මචාරී සමචාරී "අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරම්මරණා ඛත්තියමහාසාලානං සහව්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය"න්ති, ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං සො කායස්ස භෙදා පරම්මරණා ඛත්තියමහාසාලානං සහව්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය; තං කිස්ස හෙතු? තථා හි සො ධම්මචාරී සමචාරී; ආකඞ්ඛෙය්‍ය වෙ ගහපතයො! ධම්මචාරී සමචාරී "අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරම්මරණා බ්‍රාහ්මණමහාසාලානං පෙ ගහපතිමහාසාලානං පෙ චාතුම්මහාරාජිකානං දෙවානං පෙ තාවතිංසානං පෙ යාමානං පෙ තුසිතානං පෙ නිම්මානරතීනං පෙ පරනිම්මිතවසවත්තීනං පෙ බ්‍රහ්මකායිකානං දෙවානං පෙ ආභානං දෙවානං පෙ පරිත්තාභානං දෙවානං පෙ අප්පමාණාභානං දෙවානං පෙ ආභස්සරානං දෙවානං පෙ සුභානං දෙවානං පෙ පරිත්තසුභානං දෙවානං පෙ අප්පමාණසුභානං දෙවානං පෙ සුභකිණ්හකානං දෙවානං පෙ වෙහප්ඵලානං දෙවානං පෙ අවිහානං දෙවානං පෙ අතප්පානං දෙවානං පෙ සුදස්සානං දෙවානං පෙ සුදස්සීනං දෙවානං පෙ අකනිට්ඨකානං දෙවානං පෙ ආකාසානඤ්චායතනූපගානං පෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනූපගානං පෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනූපගානං පෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනූපගානං දෙවානං සහව්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය" න්ති, ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති, යං සො කායස්ස භෙදා පරම්මරණා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනූපගානං දෙවානං සහව්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය, තං කිස්ස හෙතු? තථා හි සො ධම්මචාරී සමචාරී; ආකඞ්ඛෙය්‍ය වෙ ගහපතයො! ධම්මචාරී සමචාරී "අහො වතාහං ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය"න්ති, ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති, යං සො ආසවානං ඛයා පෙ උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය, තං කිස්ස හෙතු? තථා හි සො ධම්මචාරී සමචාරී. පාළි.

"ධම්මචරියා සමචරියා හෙතූ"ති ධම්මචරියසඞ්ඛාතා සමචරියා හෙතු; තං කාරණා තපපවත්තියා'ති අත්ථො'ති දුකඛගුත්තර වණ්ණනානයො. "තිවිධ"න්ති තීහි කොට්ඨාසෙහි; "කායෙනා"ති කායවාරෙනා'ති; සාලෙය්‍යකසුත්තවණ්ණනා. ධම්මචරියසමචරියා ධම්මචරියසඞ්ඛාතා සමචරියා'ති ධම්මස්ස චරියා=ධම්මචරියා: සම්මස්ස වා කම්මස්ස චරියා සම්චරියා: ධම්මචරියාව සා සම

වරියා වා'ති අත්ථෝ. සාලෙය්‍යකසුත්තන්තරවණ්ණනා තෝ
"පාණාතිපාතං පහායා"ති ඉමං පාණාතිපාතචෙතනාසඞ්ඛාතං
දුස්සීල්‍යං පජහිත්වා; "පටිවිරතෝ"ති පහීනකාලතෝ පට්ඨාය
තෝ දුස්සීලතෝ ඔරතෝ විරතෝව හොති; "නිහිතදණ්ඩා
නිහිතසත්ථෝ"ති පරූපඝාතත්ථාය දණ්ඩං වා සත්ථං වා ආදාය
අවත්තනතෝ නික්ඛිත්තදණ්ඩාවෙව නික්ඛිත්තසත්ථෝවා'ති
අත්ථෝ; එත්ථ ච ඨපෙත්වා දණ්ඩං සබ්බම්පි අවසෙසං උපකරණං
සත්තානං විහිංසනභාවතෝ 'සත්ථ'න්ති වෙදිතබ්බං. යම්පන
භික්ඛු කත්තරදණ්ඩං වා දන්තකට්ඨං වා වාසිං වා පිප්ඵලකං වා
ගහෙත්වා විචරති, න තං පරූපඝාතත්ථාය, තස්මා නිහිතදණ්ඩා
නිහිතසත්ථොතෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති. "ලජ්ජී"ති පාපජිගුච්ඡන
ලක්ඛණාය ලජ්ජාය සමන්නාගතෝ; "දයාපන්නෝ"ති දයං
මෙත්තචිත්තතං ආපන්නෝ; "සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී"ති
සබ්බේ පාණභූතේ හිතෙන අනුකම්පතෝ තාය දයාපන්නතාය
සබ්බසං පාණභූතානං හිතචිත්තතෝ'ති අත්ථෝ; "විහරතී"ති
ඉරියති පාලෙති'ති; මූලපණ්ණාසකස්ස නවියවගෙහ චූලහත්ති
පදෙමසුත්තවණ්ණනාවෙව චතුත්ථභූතන්තරචතුත්ථපණ්ණාසක
ස්ස වණ්ණනා ච.

"යං තං පරස්සා"ති යංතං පරස්ස සන්තකං; "පරවිත්තූප
කරණ"න්ති තස්සෙව පරස්ස චිත්තූපකරණං; තුට්ඨිජනනං පරි
කප්පාරහණ්ඩකං: "ගාමගතං වා"ති අන්තොගාමේ වා ඨපිතං;
"අරඤ්ඤගතං වා"ති අරඤ්ඤේ රුක්ඛග්ගපබ්බතමත්ථකාදීසු
ඨපිතං, "අදින්න"න්ති තෙහි පරෙහි කායෙන වා වාචාය වා
අදින්නං; "තෙය්‍යසඞ්ඛාත"න්ති එත්ථ තෙනෝ වුච්චති චොරෝ
තෙනස්ස භාවෝ=තෙය්‍යං; අවහරණචිත්තස්සෙතං අධිවචනං
"සඤ්ඤූනිදානා හි පපඤ්චසඞ්ඛා"ති ආදීසු විය. තෙය්‍යඤ්ච තං
සඞ්ඛාතඤ්චාති තෙය්‍යසඞ්ඛාතං: තෙය්‍යචිත්තඤ්ඤඞ්ඛාතෝ එකෝ
චිත්තකොට්ඨාසෝ'ති අත්ථෝ. කරණත්ථෙවෙතං පච්චත්තවචනං:
තස්මා තෙය්‍යසඞ්ඛාතෙනා'ති අත්ථතෝ දට්ඨබ්බං. "මාතුරක්ඛිතා"ති
යං පිතරි නත්ථෙ වා මතෙ වා ඤාතිච්ඡාදනාදීහි පටිජග්ගමානං
'වයප්පත්තං කුලඝරෙ දස්සාමී'ති මාතා රක්ඛති, අයං මාතු
රක්ඛිතා නාම. එතෙනුපායෙන පිතුරක්ඛිතාදයෝ'පි වෙදිතබ්බා.
සහාගකුලානි පන කුවජ්ජිගතෙස්සු'පි ගබ්භෙසු කතිකං කරොන්ති
සචෙ මයහං පුත්තෙ හොති තුය්හං ධීතා අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං
න ලභිස්සති මයහං පුත්තස්සෙව හොතු'ති එවං ගබ්භෙපි පරි
ග්ගහිතා සස්සාමිකා නාම. යෝ ඉත්ථිනාමං ඉත්ථිං ගච්ඡති

තස්ස එතානෙතා දණ්ඩා'ති එවං ගාමං වා ගෙහං වා විජිං වා උද්දිස්ස ඨපිතදණ්ඩා පන සපරිදණ්ඩා නාම. "අනන්ත මසෝ මාලාගුණපරිකම්මතාපී"ති යා සබ්බත්ථිමෙන පරිවේ දෙන 'එසා මේ භරියා භවිස්සතී'ති සඤ්ඤාය තස්සා උපරි කෙනචි මාලාගුණං විපන්නෙන්න මාලාගුණමත්තෙනාපි පරිකම්මතා හොති; "තථාරූපාසු චාරිත්තං ආපජ්ජිතා හොතී"ති එවරූපාසු ඉත්ථීසු සම්මාදිට්ඨිසුත්තෙන වුත්තමිච්ඡාචාරලක්ඛණවසෙන චිත්ත කම්මං කත්තා හොති; "සහගතෙනා"ති සහාය ඨිතෙන; "පරි සඤ්ඤුතෙනා"ති ගාමපරිසාය ඨිතෙන; "ඤාතිමජ්ඣගතෙනා"ති ඤා ඤානං මජ්ඣෙ ඨිතෙන; "පූගමජ්ඣගතෙනා"ති සෙනීනං මජ්ඣෙ ඨිතෙන; "රාජකුලමජ්ඣගතෙනා"ති රාජකුලස්ස මජ්ඣෙ මහාවිනිච්ඡයෙ ඨිතෙන; "අභිනීතෙනා"ති පච්චත්ථාය නීතෙන; "සක්ඛි පුඤ්ඤෙ"ති සක්ඛිං කත්වා පුච්ඡිතෙන; "එහමෙහා පුරිසා"ති ආලපනමෙතං; "අත්තහෙතු වා පරහෙතු වා"ති අත්තනො වා පරස්ස වා හත්ථපා දාදිහෙතු වා, ධනහෙතු වා; "ආමිසකිඤ්චික්ඛහෙතු වා"ති එත්ථ ආමිස'න්ති ලාභො අධිප්පෙතො: "කිඤ්චික්ඛ"න්ති යං වා තං වා අප්පමත්තකං; අන්තමසො තිත්තිරවට්ටකසප්පිපිණ්ඩතවනීතපි ණ්ඩාදිමත්තකස්ස'පි ලාභස්ස හෙතූ'ති අත්ථො. "සම්පජානමුසා භා සිතා හොතී"ති ජානන්නෙවාහ මුසාවාදං කත්වා හොති; "ඉමේ සං භෙදායා"ති යෙසං ඉත්ථො හොති වුත්තානං සන්තිකෙ සුතං හොති තෙසං භෙදාය; "අමූසං භෙදායා"ති යෙසං අමුත්රාති වුත්තානං සන්තිකෙ සුතං හොති තෙසං භෙදායාති; සාලෙය්‍යකවණ්ණනා. 'භින්නානං වා සඤ්ඤාතා"ති විඤ්ඤාතානං වා සම්භාවනුප්පත්තියා කාදීනං වා කෙනචිදෙව කාරණෙන භින්නානං එකෙකං උප සඞ්කමිත්වා 'තුම්හාකං ඒදිසෙ කුලෙ ජාතානං එවං බහුස්සුතානං ඉදං න යුත්ත'න්ති ආදීනි වත්වා සඤ්ඤානං කත්තා; "අනුපපදුතා"ති සඤ්ඤානානුප්පදුතා; වෙ ජනෙ සම්ඝෙ දිස්වා 'තුම්හාකං එවරූපෙ කුලෙ ජාතානං එවරූපෙහි ගුණෙහි සමන්නාගතානං අනුච්ඡවිකමෙත'න්ති ආදීනි වත්වා දළ්හකම්මං කත්තා'ති අත්ථො. සම්ඝො ආරාමො අස්සාති=සම්ඝාරාමො: යත්ථ සම්ඝො නත්ථි තත්ථ වසිතුම්පි න ඉච්ඡතී'ති අත්ථො. 'සම්ඝරාමො'තිපි පාළි. අයමෙවත්ථො. "සම්ඝරතො"ති සම්ඝෙ සු රතො; තෙ පහාය අඤ්ඤත්‍ර ගන්තුම්පි න ඉච්ඡතී'ති අත්ථො. සම්ඝෙ දිස්වා පි සුත්වා පි නන්දතී'ති=සම්ඝනන්දී: "සම්ඝසකරණිං වාචං භාසිතා"ති යා වාචා සම්ඝෙ සම්ඝෙසෙව කරොති තං සාමග්ගිගුණපරිදීපක මෙව වාචං භාසති න ඉතර'න්ති. චූළහත්ථිපදොපමාදිවණ්ණනා.

"එරුසාවාචං පහාය"ති යා සා වාචා අණ්ඩකා කක්කසා පර කට්ඨා පරාභිසජ්ජනී කොධසමන්නා අසමාධිසංවත්තනිකා තථාරූපිං වාචං පහාය'ති අත්ථෝ; තත්ථ "අණ්ඩකා"ති යථා සද්දසෙ රුක්ඛෙ අණ්ඩකානි උට්ඨහන්ති එවං සද්දසන්තාය ඛුංසන වම්භනාදිවචනෙහි අණ්ඩකජාතා; "කක්කසා"ති පූතිකා; සා යථා නාම පූතිකරුක්ඛෙ කක්කසෙ හොති පඤ්ඤරිතච්ඡණෙ, එවං කක්කසා හොති සොතං ඝාසමාතා විය පවිසති, තෙන වුත්තං 'කක්කසා'ති. "පරකට්ඨකා"ති පරස්සං කට්ඨකා; මතෙ පදොසජනනී: "පරාභිසජ්ජනී"ති කුවිලකණ්ටකසාඛා විය මමෙමසු විජ්ඣිත්වා පරෙසං අභිසජ්ජනී; ගන්තුකාමානම්පි ගන්තුං අදත්වා ලග්ගනකාරී; "කොධසමන්නා"ති කොධස්ස ආසන්නා; "අස මාධිසංවත්තනිකා"ති අපණ්ණකසමාධිස්ස වා උපචාරසමාධිස්ස වා අසංවත්තනිකා; ඉති සබ්බාතෙවෙතාති සද්දසවාචාය වෙවච නානීති. "අකාලවාදී"ති අකාලෙන වත්තා; **සාළලත්‍යකසුත්ත නික්ඛෙපකණ්ඩවණ්ණනා**.....

"නෙලා"ති එලං වුච්චති දොසෝ; නාස්සා එලන්ති=නෙලා: නිද්දොසා'ති අත්ථෝ. "නෙලඞ්ගා සෙතපච්ඡාදෙ"ති එත්ථ වුත්ත සිලං විය; "කණ්ණසුඛාති" බ්‍යඤ්ජනමධුරතාය කණ්ණානං සුඛා; සුවිවිජ්ඣිතං විය කණ්ණසූලං න ජනෙති: අත්ථමධුරතාය සකලසරීරෙ කොපං අජනෙත්වා පෙමං ජනෙතීති= "පෙම ණීයා": හදයං ගච්ඡති අපවිහඤ්ඤමානා සුඛෙන චිත්තං පවිස තීති= "හදයඞ්ගමා": ගුණපරිපුණ්ණතාය පුරෙ භවාති= "පොරී" පුරෙ සංවඩ්ඪකාරී විය සුකුමාරාතිපි= "පොරී": පුරස්ස එසාතිපි= "පොරී"; පුරස්ස එසාති නගරවාසීනං කථාති අත්ථෝ. නගර වාසිනො හි යුත්තකථා හොන්ති: පිතිමත්තං= "පිතා"ති: මාති මත්තං= "මාතා"ති: භාතිමත්තං= "භාතා"ති: වදන්ති එවරූපි කථා බහුනෝ ජනස්ස කන්තා හොතීති= "බහුජනකන්තා" කන්තභාවෙනෙව බහුජනෝ ජනස්ස මනාපා: චිත්තවුඩ්ඪකරාති බහුජනමනාපාති: **චූළහත්ථිපදොපමාදිවණ්ණනා**....."සමථප ලාප"න්ති යා සා වාචා අනිබ්බානවති අනපදෙසා අපරියන්තවති අනත්ථසංහිතා තථාරූපිං වාචං පහාය'ති අත්ථෝ'ති, **සාළල ත්‍යකවණ්ණනා**....."අනිබ්බානවති"නති හදයම්ඝුජ්ඣාය නිබ්බෙ තුං අයුත්තං වාචං; "අනපදෙස"නති සුත්තාපදෙසවිරහිතං; "අපරියන්තවති"නති අපරිච්ඡෙදං; සුත්තං වා ජාතකං වා

නිකඛිපිත්වා(1)තස්සතස්ස උපලබ්භංවා උපමං වා වත්තුංවා ආහරිත්වා බාහිරකථංයෙව කථෙති, නිකඛිත්තං නිකඛිත්තමත්තමෙවහොති, සුත්තං නු ඛො කථෙති ජාතකං නුඛො නාස්ස අන්තරං වා කොචිං වා පස්සාමාති චත්තබ්බතං ආපජ්ජති. යථා වවරුකඛ සාඛානං ගතගතට්ඨානෙ පාරොහා ඔතරන්ති ඔතිණ්ණා තිණ්ණ ට්ඨානෙසමපජ්ජිත්වා පුනවඩ්ඪන්තියෙව. එවංඅඩ්ඪයොජනම්පි යොජ නම්පි ගච්ඡතියෙව. ගච්ඡන්තෙන ගච්ඡන්තෙන පන මූලරුකෙඛා විත සති,පවෙණී ජාතාව තිට්ඨන්ති. එවමයම්පි නිග්‍රොධධම්මකථිකො නාම හොති. නිකඛිත්තං නිකඛිත්තමත්තමෙව කත්වා පයෙ නෙව පරිහරන්තො ගච්ඡති. යො පන බහුම්පි භණන්තො එතදට්ඨිමිදං සුත්තන්ති ආහරිත්වා ආහරිත්වා ජාතාපෙතුං සක්කොති, තස්ස කථෙතුං වට්ටති. "අත්ථසංහිත"න්ති න අත්ථ නිස්සිතං; **කාලෙඅයකසුත්තවණ්ණනා**..... කාලෙ වදතීති= කාලවාදී; වත්තබ්බයුත්තං කාලං සල්ලක්ඛෙත්වා වදතීති අත්ථො. භූතං තච්ඡං සභාවමෙව වදතීති= භූතවාදී: දිට්ඨධම්මිකසම්ප රායිකඅත්ථසංහිත්තමෙව කත්වා වදතීති= ධම්මවාදී: සංවර විනයපහානවිනයඣානනිස්සිතං කත්වා වදතීති= විනයවාදී: නිධානං වුච්චති ඨපනොකාසො; නිධානමස්ස අත්ථීති- "නිධා නවති": ඉදයෙ නිධෙතබ්බයුත්තකං වාචං භාසිතාති අත්ථො. "කාලෙනා"ති එවරූපිං භාසමානොපි ච අහං නිධානවතිං වාචං භාසිස්සාමිති න අකාලෙන භාසති; යුත්තකාලං අවෙ ක්ඛිත්වා භාසතීති අත්ථො. "ඔපදෙස"න්ති සඋපමං; සකාර ණන්ති අත්ථො. "පරියන්තවති"න්ති පරිච්ඡෙදං දස්සෙත්වා යථා සා පරිච්ඡෙදෙ පඤ්ඤායති එවං භාසතීති අත්ථො "අත්ථසංහි ත"න්ති අනෙකෙහිපි නයෙහි විභජන්තෙන පරියාදාතුං අසක්කු තෙය්‍යතාය අත්ථසම්පන්නං; යං වා සො අත්ථවාදී අත්ථං වදති, තෙන අත්ථෙන සංහිතත්තා අත්ථසංහිතං වාචං භාසති න අඤ්ඤං නිකඛිපිත්වා අඤ්ඤං භාසතී'ති වුත්තං හොති'ති චූලහත්ථිපදෙ පමවණ්ණනා..... "අභිජ්ඣාලූ"ති පරභණ්ඩානි අභිජ්ඣායන සීලාති; **භයභෙරවසුත්තවණ්ණනා**..... "අභිජ්ඣාතාහොති"ති අභිජ්ඣායන ඔලොකෙතා හොති; "අහොවතා"ති පත්ථනත්ථෙ නිපාතො. අභිජ්ඣායන ඔලොකිතමත්තෙනෙව වෙත කම්මපථ භෙදෙ. යදා පන 'අහොවතිදං මම සන්තකං අස්ස අහං එත්ථ වසං වත්තෙය්‍ය'න්ති අත්තනො පරිණාමෙති, තදා කම්මපථ භෙදෙ හොති. අයම්ඛ අධිප්පෙතො. "ව්‍යාපන්නචිත්තො"ති

(1) තස්ස—කත්ථචි

විපන්නාවිසෙනා; පූතිභූතවිසෙනා; "පදුට්ඨමනසංකප්පා"ති දොසෙන දුට්ඨචිත්තසංකප්පොති; සාලෙය්‍යකවණ්ණනා "ව්‍යාපන්නාවිසෙත්ථා"ති පකතිභාව විජහනෙන විපන්නාවිසෙනා; කිලෙසානුගතං හි චිත්තං පකතිභාවං විජහති පුරාණභාත බ්‍යඤ්ජනං විය පූතිකං හොති. "පදුට්ඨමනසංකප්පා"ති පදුට්ඨ චිත්තසංකප්පා; අභද්දකෙන පරෙසං අනත්ථජනකෙන චිත්ත සංකප්පෙන සමන්නාගතොති. භයභෙරවසුත්තවණ්ණනා ,'අනභිඣාලූ"ති ආදි වුත්තපටිපක්ඛනයෙන ගහෙතබ්බං. පටිසම්භිදාමග්ගවණ්ණනායඤ්තු "අවෙරා"ති වෙරරහිතා; "අබ්‍යාපජ්ඣා"ති ව්‍යාපාදරහිතා; "අනීතිකා"ති නිද්දුක්ඛා; "අනීඝාති"පි පාඨො. "සුඛී අත්තානං පරිහරන්තූ"ති සුඛිතා හුත්වා අත්තභාවං වත්තයන්තු; "අවෙරා"ති සකසන්තානෙ ච පරෙසං පටිච්ච පරසන්තානෙ ච ඉතරෙ පටිච්ච වෙරාභාවෙ දස්සිතෙ; "අබ්‍යාපජ්ඣා"ති වෙරාභාවා තම්මූලකව්‍යාපාදාභාවෙ; "අනීඝා"ති ව්‍යාපාදාභාවා තම්මූලකදුක්ඛාභාවෙ, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තූ"ති දුක්ඛාභාවා සුඛෙන අත්තභාවපරිහරණං දස්සිත 'නනි එවමෙත්ථ වචනසම්බන්ධො වෙදිතබ්බො'ති වුත්තං. සම්මා සොභනා විසුද්ධූපපත්තියා එතෙසං දිට්ඨි'ති-සම්මාදිට්ඨි. කම්මපථපරියාපන්නායඤ්ච අත්ථිදින්නන්ති ආදිකායඤ්ච කම්මස්සකත දිට්ඨියා සම්මත්තපරියාපන්නායඤ්ච මග්ගාදිට්ඨියා ච සමන්නාගතා'ති අත්ථො'ති සාලෙය්‍යකසුත්තවණ්ණනායඤ්ච. "නත්ථි දින්න"න්ති දින්නස්ස ඵලාභාවං සන්ධායඤ්ච වදති; සිඤ්චං වුච්චති මහායාගො; "හුත"න්ති පහෙණකඅග්ගිකාරෙ අධිප්පෙතො; තම්පි උභයං ඵලාභාවමෙව සන්ධායඤ්ච පටික්ඛිපති; "සුකටදුක්කටාන"න්ති සුකත දුක්කතානං; කුසලාකුසලානන්ති අත්ථො. "ඵලං විපාකෙ"ති යං ඵලන්ති වා විපාකොති වා වුච්චති, තං නත්ථීති වදති; "නත්ථි අයං ලොකො"ති පරොලොකෙ ඨිතස්ස අයං ලොකො නත්ථි; "නත්ථි පරොලොකො"ති ඉධ ලොකෙ ඨිතස්සාපි පර ලොකො නත්ථි සබ්බෙ තත්ථ තත්ථෙව උච්ඡිජ්ජන්ති'ති දස්සෙති; "නත්ථි මාතා නත්ථි පිතා"ති තෙසු සම්මාපටිපත්තිමිච්ඡාපටි පත්තීනං ඵලාභාවවසෙන වදති; "නත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා"ති චවිත්වා උපපජ්ජනකසත්තා නාම නත්ථී'ති වදති; සාලෙය්‍යක වණ්ණනාවෙවතික්ඛගුත්තරෙතිසපණ්ණාසකවණ්ණනාව. "සම්මග්ගතා සම්මාපටිපන්නා"ති අනුලොමපටිපදං පටිපන්නා ධම්මිකසමණබ්‍රාහ්මණාති; නිග්‍රෝධකප්පකණ්ඩ දිට්ඨිපාදුන්නිද්දස වණ්ණනා. "සයං අභිඤ්ඤාසච්ඡිකත්වා"ති යෙ ඉමං ච ලොකං පරං ච ලොකං අභි විසිට්ඨාය පඤ්ඤාය සයං පච්චක්ඛං කත්වා

පවේදෙතෙහි, තෙ තත්ථි'ති සබ්බඤ්ඤුබුද්ධතං අභාවං දීපෙති'ති සාලෙය්‍යකවණ්ණනා.—"අත්ථිදින්න"න්ති ආදි වුත්තප්පටිපක්ඛතයෙන ගහෙතබ්බං.—කොසලසංයුත්තෙපන "ඛත්තියමහසාලා"ති ඛත්තියමහාසාරපත්තා ඛත්තියා. යෙසඤ්හි ඛත්තියානං හෙට්ඨිමතලෙන කොටිපතං නිධානගතා හොති තයො කහාපණකුම්භියො වලඤ්ජනත්ථාය ගෙහමජ්ඣෙ රාසිං කත්වා ඨපිතා හොන්ති තෙ ඛත්තියමහාසාලා නාම. යෙසං බ්‍රහ්මණානං අසිතිකොටිධනං නිහිතං හොති දියඩ්ඪා කහාපණකුම්භියො වලඤ්ජනත්ථාය ගෙහමජ්ඣෙ රාසිං කත්වා ඨපිතා හොන්ති, තෙ බ්‍රාහ්මණමහාසාලා නාම. යෙසං ගහපතීනං චත්තාරීසකොටිධනං නිහිතං හොති කහාපණකුම්භියා වලඤ්ජනත්ථාය ගෙහමජ්ඣෙ රාසිං කත්වා ඨපිතා හොති, තෙ ගහපතිමහාසාලා නාමාති. පඨමවගගවණ්ණනා.—"සහව්‍යතං උපපජ්ජිය්‍ය"න්ති සහභාවං උපගච්ඡිය්‍යං; "බ්‍රහ්මකායිකානං දෙවාන"න්ති පඨමජ්ඣානභූමිදෙවානං; "ආභානං දෙවානං"ති ආභා නාම විසුං දෙවා නත්ථි පරිත්තාභඅප්පමාණාභආභස්සරානමෙතං අධිවචනං "පරිත්තාභාන"න්ති ආදි පන එකතො අගහෙත්වා තෙසං යෙව භෙදතො ගහණං; "සුභානං පරිත්තසුභාන"න්ති ආදිසුපි එසෙව නයො'ති. සාලෙය්‍යකවණ්ණනා.—"ආසවානං ඛයා"ති අරහත්තමග්ගෙන සබ්බකිලෙසානං ඛයා; "අනාසව"න්ති ආසව විරහිතං චෙතොවිමුත්තිං; "පඤ්ඤාවිමුත්ති"න්ති එත්ථ චෙතොවචනෙන අරහත්තඵලසම්පයුත්තා සමාධි, පඤ්ඤාවචනෙන තං සම්පයුත්තා පඤ්ඤා ච වුත්තා; තත්ථ ච සමාධි රාගතො විමුත්තත්තා චෙතොවිමුත්ති, පඤ්ඤා අවිජ්ජාය විමුත්තත්තා පඤ්ඤාවිමුත්තී'ති වෙදිතබ්බා. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා "යො හිස්ස භික්ඛවෙ සමාධි තදස්ස සමාධින්ද්‍රියං යා හිස්ස භික්ඛවෙ! පඤ්ඤා තදස්ස පඤ්ඤින්ද්‍රියං ඉති ඛො භික්ඛවෙ! රාගවිරාගා චෙතොවිමුත්ති අවිජ්ජාවිරාගා පඤ්ඤාවිමුත්ති"ති. අපිචෙත්ථ සමථඵලං චෙතොවිමුත්ති විපස්සනාඵලං පඤ්ඤාවිමුත්තීති වෙදිතබ්බා. "දිට්ඨෙව ධම්මෙ"ති ඉමස්මිඤ්ඤෙව අත්තභාවෙ; "සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා"ති අත්තනා යෙව පඤ්ඤාය පච්චක්ඛං කත්වා; අපර පච්චයෙන ඤත්වාති අත්ථො. "උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය"න්ති පාපුණිත්වා සම්පාදෙත්වා විහරෙය්‍යන්ති. මූලපණ්ණාසකස්ස පඨමවගගස්ස ආඝාතවත්ථුසුත්තාදිවණ්ණනා.—ඉති භගවා ආසවක්ඛයං දස්සෙන්තො අරහත්තනිකූටෙන දෙසනං නිට්ඨාපෙසි. ඉධ ඨත්වා පන දෙවලොකා සම්පාපෙතබ්බා, නිස්සත්තං තාව කාතුං

භූමිනං වසෙන නවබ්‍රහ්මලොකා පවත්තබ්බාවාසා චතූහි ආරුප්පෙහි සද්ධිං නවේවා'ති අඨාරසවෙහප්පලෙහි සද්ධිං එකූනවීසති තෙ අසඤ්ඤං පක්ඛිපිත්වා වීසති බ්‍රහ්මානො හොන්ති. එවං ඡහි කාමාවචරෙහි සද්ධිං ඡබ්බීසති දෙවලොකා නාම. තෙසං සබ්බෙ සම්පි භගවතා දසහි කුසලකම්මපථෙහි නිබ්බත්තනි දස්සිතා. තත්ථ ඡසු කාමාවචරෙසු තිණ්ණං සුචරිතානං විපාකෙනෙව නිබ්බත්තනි හොති. උපරි දෙවලොකානං පන ඉමෙ කම්මපථා උපනිස්සය වසෙන කථිතා. දසකුසලකම්මපථා හි සීලං. සීලවතො ව කසිණ පරිකම්මං ඉජ්ඣතීති සීලෙ පතිට්ඨාය කසිණපරිකම්මං කත්වා. පඨමජ්ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා පඨමජ්ඣානභූමියං නිබ්බත්තති. දුතියාදීනි භාවෙත්වා දුතියජ්ඣානභූමිආදිසු නිබ්බත්තති. රූපාවචරජ්ඣානං පාදකං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අනාගාමි ඵලෙ පතිට්ඨිතො පංචසු සුද්ධාවාසෙසු නිබ්බත්තති. රූපාවචර ජ්ඣානං පාදකං කත්වා අරූපාවචරසමාපත්තිං නිබ්බත්තෙත්වා චතූසු ආරුප්පෙසු නිබ්බත්තති. රූපාරූපජ්ඣානං පාදකං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණාති අසඤ්ඤ. භවො පන බාහිරකානං තාපසපරිබ්බාජකානං ආවිඤ්ඤා'නි න ඉධ නිද්දිට්ඨොති **සාලෙය්‍යකවණ්ණනා**..... "එකවිධෙන ඤාණං වුත්ත"නන්ති ආදිසු විඤ්ඤාණක්ඛන්ධොව විඤ්ඤත්ති හොති. සො ච විඤ්ඤත්තිවචනවිප්පලාසං කත්වා පච්චත්තෙකවචනවසෙන තිඤ්ඤුපපදෙ තිවිධන්ති වුත්තො, අත්ථො පන කරණබහුවචනව සෙන දට්ඨබ්බොති ආහ. "තිවිධන්ති" තීහි ඤාණෙහි; "කායෙනා"ති එත්ථ කායොති චෙතනාකායො අධිප්පෙතො; සො ච ධම්මවරියාය වාරභූතෙන චිත්තෙන සද්ධිං තස්සා අප්පවත්තනතො කායෙනාති ච හෙතුමනි කරණවචනං; කිඤ්චාපි හි ධම්මවරියසංඛාතචෙ තනා සම්පයුත්තානම්පි විඤ්ඤත්තිං කරොති. න ච පඨමෙ ආඝාතෙසු චතුවිස තියාපච්චයෙසු එකෙනාපි පච්චයෙන චෙතනාය පච්චයො හොති. තස්ස පන පවත්තනතො පවත්තමානාය කායකම්මසඤ්ඤිතාය චෙතනාය පවත්තී හොතී'ති. තෙන වාරෙන ලක්ඛිතබ්බභාව තො තස්සා කාරණං විය කරණං විය ච තබ්බොහාරමත්තං හොති. කායවාරෙනා'ති වා කායවාරභූතෙනා'ති ඉච්චෙ මහුතෙ කාරණවචන'නන්ති **සාලෙය්‍යත්ථිකා**..... "සම"නන්ති භාවනපුංසක නිද්දෙසො'ති **දුඤ්ඤහුතභරිත්ථිකානඤ්ච**..... පච්චත්තිකසමණෙන සමණභාවසදිසං යුත්තනත්තා වා=සමං: සුචරිතං. සා එව චරියා'ති. **සාලෙය්‍යකවත්ථිකානඤ්ච**..... "පජහිත්වා"ති සමාදානවසෙන පරි චජිත්වා; පහීන—පෙ—විරතොවා"ති එතෙන පහානස්ස විරති යා ච අසමාදානකාලත්තං දස්සෙති. යදි එවං පහායාති කථං පුරි

මකාලනිද්දෙසො තථා ගහෙතබ්බා. තං උපාදාය ඔම්මානසූති පචයපචයුපපන්නභාවෙ අපෙක්ඛිතෙ සහජාතාහමපි පචයපචයුපපන්නාභාවෙන ගහණං පුරිමපච්ඡිමභාවෙනෙව හොතීති ගහණපවත්තී. ආකාරවසෙන පචයභූතෙසු හිරොත්තප්පාදිසු පහානකිරියාය පුරිමකාලවොහාරො. පචයුපපන්නාසු ච විරතිසු විරමනකිරියාය අපුරිමකාලවොහාරො පචයො හොතීති පහාය පටිවිරතො විමුත්තතං පහාෙයති වා සමාදානකාලවසෙන වුත්තං පච්චාවිතුකාමතබ්බවත්ථුසමායොගවසෙන පටිවිරතොති පහායාති වා.

"නිහන්ත්වාන තමොකඛන්ධං උදිතොව දිවාකරො,
වණ්ණා පඤ්ඤා පභාසෙති ඔභාසෙවා සමුග්ගතා"ති.

එවමාදිසු විය සමානකාලවසෙන වෙදිතබ්බං. අථ වා පාණෙ අතිපාතීයති එතෙනාති=පාණාතිපාතො: පාණඝාතහෙතුභූතො අහිරිකානොත්තප්පදොසමොහවිහිංසාදිකා චෙතනාපධානො සංකිලෙසධම්මො; තං සමාදානවසෙන පහාය තතො පටිවිරතොව හොතී'ති. ''විරතොවා''ති අවධාරණෙන තස්සා විරතියා කාලාදිවසෙන අපරියන්තතං, තං දස්සෙති. යථා හි අඤ්ඤෙ සමාදින්නාවිරතිකාපි අනවඛිතචිත්තලාභජීවිතාදිහෙතු සමාදානං භින්දන්ති, න එවමයං: අයම්පන පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතො පට්ඨාය ඔරතො විරතො'ති. ''අදින්නාදානං පහාෙයා''ති ආදිසුපි ඉමිනාව නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො; ''දණ්ඩා''ති පාතනදණ්ඩා; මුග්ගරාදිපහරණවිසෙසො'ති. ඉධ පහරණවිසෙසො අධිප්පෙතො. තෙනාහ ''ඨපෙත්වා දණ්ඩං සබ්බම්පි අවිහිංසං උපකරණ''න්ති. දණ්ඩනිපාතනස්ස පරවිහෙඨනස්ස ච වජ්ජිතභාවදීපනත්ථං දණ්ඩසත්ථානං නික්ඛිපවචන'න්ති ආහ. ''පරූපඝාතත්ථාය''ති ආදීනි විහෙඨනභාවස්ස; ''ලජ්ජී''ති එත්ථ වුත්තලජ්ජාය ඔත්තප්පම්පි වුත්ත'න්ති දට්ඨබ්බං. නහි පාපජිගුච්ඡනයුත්තස්ස පාපා භායනං අත්ථීති ලජ්ජී ඉච්චෙව වුත්තං. ''දයාමෙත්තාවිහතං ආපන්නො''ති කස්මා වුත්තං? නනු දයාසද්දෙ, ''අදයාපන්නොති'' ආදිසු කරුණාය වත්තති, සච්චං එත්ථ අයම්පන 'දයා' සද්දෙ, අනුරක්ඛණමත්තං අන්නොනීතං කත්වා පවත්තමානො මෙත්තායෙව කරුණාය ච පවත්තතීති ඉධ මෙත්තාය පවත්තමානො වුත්තො මිජ්ජති සිනීයතීති=මිත්තො: මිත්තස්ස භාවො= මෙත්තා: තං මෙත්තං: මෙත්තං චිත්තං එතස්සාති=මෙත්තචිත්තො. තස්ස භාවෙ=මෙත්තචිත්තතා: ඉච්චෙව අත්ථො. ''සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී''ති එතෙන තස්සා

විරතියා සභාවසෙන අපරියන්න තං දස්සෙති. "පාණභූතෙ"ති පාණජාතෙ; "අනුකම්පකා"ති කරුණායනකා; යස්මා පන මෙත්තා කරුණාය විසෙසපච්චයා හොති, තස්මා වුත්තං තාය එව දයාපන්නතායාති. එවං යෙහි ධම්මෙහි පාණාතිපාතා විරති සම්පජ්ජති, තෙහි ලජ්ජාමෙත්තාකරුණාහි සමඞ්ගිභාවා දස්සිතෙ සඞ්ගිවිට්ඨකථමෙමහි'ති දට්ඨබ්බං. එත්ථාහ කස්මා 'පාණාතිපාතං පහාය'ති එකවචනනිද්දෙසා තතා? නනු නිරවසෙසානං පාණානං අතිපාතතා විරති ඉධාධිප්පෙතා. යථාහි වුත්තං "සබ්බ පාණභූතහිතානුකම්පී විහරති"ති. තෙනෙවාහඤ්ඤකථායං "සබ්බෙ පාණභූතෙ හිතෙ අනුකම්පකා'ති පුථුවචනනිද්දෙසා කතා බෙබා"ති. සච්චමෙතං, පාණභාවසාමඤ්ඤවසෙන පනෙත්ථ පාළියා ආදිතා එකවචන නිද්දෙසා. තතාපි සද්දසත්ථනිද්ධාතෙන පුථුත්තං විඤ්ඤුයමානමෙවාති සාමඤ්ඤනිද්දෙසං කත්වා හෙට්ඨා වනිච්ඡාවසෙන තදත්ථං දස්සෙතුං අඤ්ඤකථායං බහුවචවනවසෙන අත්ථා වුත්තොනාති. කිඤ්ච භීයාසා සාමඤ්ඤතා සංවරසමාදානාතං තබ්බිසෙසතා සංවරභෙදෙති ඉමස්ස විසෙසස්ස දස්සනත්ථං අයං වචනභෙදා කතාති වෙදිතබ්බා. "විහරති"ති වුත්ත පකාරා හුත්වා එකස්මිං ඉරියාපථෙ උපපත්තිං දුක්ඛං අඤ්ඤත ඉරියාපථෙන විච්ඡින්දිත්වා අත්තභාවං හරති පවත්තෙතීති යාපෙතී'ති අත්ථා. තෙනාහ ඉරියති පාලෙති'ති චූළහත්ථිපදෙ පඤ්චත්තුක්ඛන්ධානුත්තරවිභඞ්ගාසංඛාරක්ඛන්ධස්ස වසෙන 'පරස්සා'ති සාමිනිද්දෙසා, තං සාපතෙය්‍යං 'ඤාතා'නඤ්ච සාමඤ්ඤතා ගහිතමෙව සාමිනිද්දෙසෙනෙව පකාසිතං හොතීති ආහ. "පරස්ස සන්තක"නති "පරස්ස පරිත්තුපකරණ"නති සන්තකං වා එකමෙවෙතං සමාසපදං: යං කිඤ්චි පරස්ස සන්තකං; විසෙසතා පරස්ස පරිත්තුපකරණං වා'ති අත්ථා. "තෙහි පරෙහී"ති යෙසං සන්තකං තෙහි යස්ස වසෙන' පුග්ගලා 'ථෙනා'ති වුච්චති, තං "ථෙය්‍ය"නති ආහ අවහරණචිත්තසෙසතං අධිවචනන්ති; ථෙය්‍යසංඛාතෙන. න විස්සාසතාවකාලිකාදිවසෙනා'ති අත්ථා. "මතෙවා"ති වා සද්දෙ වුත්තවිකප්පත්ථා. තෙන පබ්බජිතාදිභාවං සඤ්ඤාති "එතෙනුපායෙනා"ති මාතරි මතාය තස්සා වා පිතා රක්ඛති යං උභොසු අසන්තෙසු භාතා රක්ඛති, සා භාතුරක්ඛිතා'ති එවමාදිසංඛ්‍යායාහ. "සභාගකුලානි"ති ආවාහවිවාහකිරියාය සභාගානි කුලානී'ති සාරත්ථදීපනියං පාළිඤ්හි "ගොත්ත රක්ඛිතා ධම්මරක්ඛිතා සාරක්ඛිතා"ති ඉදං තදට්ඨං, සාරක්ඛතා තෙව 'සස්සාමිකා'ති ආහතා. තෙන සම්මාදිට්ඨිසුත්තාදිමිකා "සස්සාමිකා සාරක්ඛා"ති වුත්තං. අසුකවිපිං උද්දිස්ස ඨපිත

දණ්ඩා රාජාදිහි: සම්මදිට්ඨිසුතෙන හි අසඬ්ඛ්‍යාධිප්පායෙන කායවාරපපවත්තා අගමනියඨානවීතික්කමවෙතනා'ති. එවං සම්මාදිට්ඨිසුතනාවණ්ණනායං වුත්තමිච්ඡාචාරලක්ඛණවසෙන. "ධනපථා දදිමෙතූ"ති ධනපථාදදිවෙජ්ජනහෙතු; "ධනහෙතූ"ති ධනස්ස ලාභහෙතු; ජානිහෙතූ මූලා හොති. ඝාසච්ඡාදනාදීනි ලබහතී ති=ලාභෝ: "කිඤ්චික්ඛ"නති කිඤ්ඤි මත්තං ආමිසජාතං; තෙ සාහ "යං වා"ති ආදි. "ජානනෙනා වා"ති මුසාභාවං තස්ස වත්වූ නෙ අතථං ජානනෙනා එවා'ති, සාරත්ථදීපනියාටීකා..."අනුපපදතා"ති අනුබලපපදතා; අනුවත්තනවසෙන වා පදතා: තස්ස පන අනුවත්තනං පදනං වා'ති, 'සඞ්ගිතාන'න්ති වුත්තත්තං සඞ්ගා තස්සා'ති විඤ්ඤායති. තෙනාහ 'සඞ්ගානානුපපදතා'ති. යස්මා පන අනුවත්තනවසෙන සඞ්ගානස්ස පදනං රක්ඛණං වා දළහීකරණං හොති, තෙන වුත්තං 'මෙ ජනෙ සමඟෙ දිස්වා'ති ආදි. ආරමන්ති එත්ථාති-ආරාමෝ: රමිතබ්බට්ඨානං. යස්මා පන ආකාරෙන විනාපි අයමත්ථෝ ලබහති, තස්මා වුත්තං 'සමඟෙ රාමෝ,නිපි පාළි අයංමෙවත්ථෝ'ති. චුල්ලහත්ථිපදෝපමාදීටීකා..."අණ්ඩකාති උච්චන්ති"ති. රුක්ඛෙ ගණ්ඩසදිසාපි පිඩිකා. තා යථා තඩා විසමා දුබ්බිනි චෙඨා ව හොන්ති, එවමෙව ඛුංසන වම්භනවසෙන පවත්තා වාචාපි. සා 'අණ්ඩකා'ති වුත්තා. තෙනාහ 'යථා සදෙසෙ රුක්ඛෙති ආදි"නන්ති. සාරත්ථදීපනීටීකා...සදෙසෙ සාවමන්ත රුක්ඛෙ නියාසපිණ්ඩියෝ අභිජ්ඣාතාදිනී උට්ඨිතානි 'අණ්ඩකා'තී වදන්ති, එගගුරුක්ඛස්ස පන කොට්ඨි තස්ස අණ්ඩකානි විය සිත්තා චුණ්ණපිණ්ඩියෝ ගණ්ඩියෝ වා අණ්ඩකා. ඉධ පන බ්‍යාපජ්ඣනකක්කසාදිභාවතෝ අණ්ඩකපට්ඨාගෙන වාචං අණ්ඩකා. පදුමනාලං විය සොතං සංසයමාතා පවිසන්ති කක්කසා දට්ඨබ්බාති සඞ්ගිතිසුත්තදුකංගුත්තරටීකා..."කක්කසා"නී එරුසා එව; සා මනසි එරුසභාවෝ ව්‍යාපාදනිමිත්තතාය: තතෝ පූතිකාති තෙනාහ 'යථානාමා'ති ආදි. "කට්ටකානි අනිඨා;"අමනාපා"ති න මනවඩ්ඪනී; තතෝ එව දොසජනනචිත්තදෙසුපපාතිධමෙමසූති සට්ටනෙ දුක්ඛිපතනිතෙතා මෙමසදිසසු ජාත්‍යාදීසු; "ලක්ඛණකාරී"ති එවං වදමිති අධිපපායෙන ලක්ඛණකාරී; න අසඤ්ඤානකාරීවසෙන කොධස්ස ආසනනා තස්ස කාරණභාවතොති සාරත්ථදීපනීටීකා...කොධෙන නිබබත්තා තස්ස පරිවාරතා, කොධසාමං වාති සඞ්ගිතිසුත්තදුකංගුත්තරටීකා..."නදොසවාචායා"ති අත්තනො සමුට්ඨාපකදොසස්ස වසෙන සදොසවාචාය අධිවචනානීති සාරත්ථදීපනීටීකා...

"එත්ථන්තිනෙලඞ්ගෝ සෙට්ඨ පවත්තා තෙ එකාරෝ වත්තති,
රථං අනීඝං පුස්ස ආගච්ඡතං ජිනසොතං අබන්ධිත'න්ති.

ඉමිස්සා ගාථාය සීලඤ්හත්ථ 'නෙලඞ්ග'න්ති වුත්තං. තෙනෙවාහ චිත්තො ගහපති "නෙලඞ්ගනන්ති ඛෝ භන්තෙ! සීලානමෙතං අධිවචන"න්ති. "සුබ්බාරා"ති අඵරුසතාය මුදුකා; "පුරිසස්ස එසා"ති එත්ථ පුරිසදේව තත්ථජීවාසිවාවකෝ දට්ඨබ්බා. 'ගාමෙ ආගතෝ'ත්‍යාදිසු විය. තෙනෙවාහ 'නගරවාසින'න්ති. මනං අපායති වඩ්ඪෙතීති= මනාපා: තෙන වුත්තං චිත්තවුඩ්කරායාති චූලහත්ථිපදූපමාදිවිභාගෙ "හදයමඤ්ජුසායා"ති අභිතත්තා චිත්තං අනුපපවෙෙසෙත්වා නිධෙතුං අයුත්තං; "අනුප්පදෙස"න්ති 'භගවතා අසුකසුත්තෙ එවං වුත්ත'න්ති සුත්තපදෙසවිරහිතං; "අපරිවෙජ්ද"න්ති පරිවෙජ්දරහිතං; යථා පන වාචා පරිවෙජ්ද රහිතා හොති, තං දසෙතුං "සුත්තං වාත්‍යාදි වුත්තං. "උප රම්භ"න්ති අනුයොගං; බාහිරකථා: යොගරහිතං සුත්තා ජාතකං වා නික්ඛිත්තං, තස්ස සරිරභූතං කථං අනාමසිත්වා තතො බාහිර භූතංයෙවකථා; "සමාපජ්ජිත්වා"තිවිරූළ්හිං ආපජ්ජිත්වා; "පවෙණි ජාතා වා"ති අනුජාතපාරොහමූලානිවෙව තිට්ඨන්ති; "ආහරිත්වා"ති නික්ඛිත්තසුත්තතො අඤ්ඤම්පි අනුයොගඋපමාවත්ථු වසෙන තදුපයොගානං ආහරිත්වා; "ජානාපෙතු"න්ති ජානා පෙතුං යො සක්කොති, තස්ස කථෙතුන්ති අත්ථො. තස්ස තථා රූපස්ස ධම්මකථිකස්ස ඔහුම්පි කථෙතුං වට්ටති. "අත්ථසඤ්හි ත"න්ති අත්තතො පරෙසං ච න හිතායාති, කාලෙයෙවකථිකා කාලවාදී"ති සමථපලාපා පටිවිරතස්ස පටිපත්තිදස්සනං: අත්ථ සඤ්හිතාපි හි වාචා අයුත්තකාලපයොගෙන අත්ථාවහා න සියාති අත්ථවිසුද්ධූපත්තවාවං අනුලොමෙති, තස්මා සපථපලාපං පජ හන්තෙන අකාලවාදිතා පරිහරිතබ්බාති වුත්තං. "කාලවාදී"ති කාලෙ වදන්තෙතා'පි උභයාත්ථසාධනතො අභූතං පරිවජ්ජ තබ්බන්ති ආහ. "භූතවාදීති" භූතව වදන්තෙන යං ඉධලොකපර ලොකහිතසම්පාදකං, තදෙව වත්තබ්බන්ති දස්සෙතුං "අත්ථ වාදී"ති වුත්තං. අත්ථං වදන්තෙනාපි ලොකියධම්මනිස්සිත ඤෙව අවත්වා ලොකුත්තරධම්මනිස්සිතං කත්වා වත්තබ්බන්ති දස්සනත්ථං "ධම්මවාදී"ති වුත්තං. යථා ච අත්ථො ලොකුත්තර ධම්මනිස්සිතො හොති, තං දස්සනත්ථං "විනයවාදී"ති වුත්තං. පත්තනං සංවරවිනයානං පඤ්චන්නං ච පහානවිනයානං වසෙන වුච්චමානො අත්ථො නිබ්බානාධිගමහෙතුභාවතො ලොකුත්තර ධම්මනිස්සිතො හොති'ති. එවං ගුණවිසෙසයුත්තො ච අත්ථො

වුච්චමානෙ දෙසනාකොසල්ලෙ සති සොභති කිච්චකරො ච හොති න අසඤ්ඤථා'ති දස්සෙතුං "නිධානවතිං වාචං භාසිතා"ති වුත්තං. ඉදානි තං දෙසනාකොසල්ලං විභාවෙතුං "කාලෙනා" ත්‍යාදිමාහ. පුච්ඡාදිවසෙන හි ඔතිණ්ණවාචා වත්තුසම්පං එකංසාදි ව්‍යාකරණවිභාගං සල්ලක්ඛෙත්වා උපමාහෙතුදාහරණසංසන්දනාභිතං තං කාරණානුරූපං විභාවෙනතියා පරිමිතපරිච්ඡින්නරූපාය විපුලතරගම්භීරොදාරපරමත්ථවිත්ථාරසඛාභිකාය කථාය ඤාණබලානුරූපං පරෙ යථාවතො ධම්මෙ පතිට්ඨාපෙන්තා දෙසනාකුසලො'ති වුච්චතීති. එවං වෙත්ථ අත්ථයොජනා වෙදිතබ්බා'ති චූළහත්ථිපදොපමාදීසු අභි පුබ්බා ඣාඞ්ගද්දෙ 'අභිඣ්ඣාවත්තථෙ'ති ආහ. පරහණ්ඩාති අභිජ්ඣායනසීලා'ති භගවෙරවතිකා අභිජ්ඣායනං යෙහුය්‍යෙන පරසන්තකස්ස දස්සනවසෙන හොති'ති අභිජ්ඣාය ඔලොකෙථා හෙති'ති වුත්තං. අභිජ්ඣායතො වා අභිජ්ඣිතං වත්ථුං යත්ථ කත්ථචි, තම්පි පච්චක්ඛතො පස්සන්තො විය අභිජ්ඣායතී'ති වුත්තං. අභිඣ්ඣාය ඔලොකෙතා හොති'ති වුත්තං. කම්මපථභෙදෙ න හොති. න කෙවලං ලොභ මත්තෙනෙව හොති, පරිණාමවසෙන අපපවත්තනතාය. යථා කම්මපථභෙදෙ හොති, තං දස්සෙතුං යථාපනාත්‍යා දිවුත්තං. අත්තනො සන්තකභාවෙන පරිණාමෙති. "විපන්නචිත්තෙනා"ති ව්‍යාපාදෙන විපත්තිං ආපාදිතචිත්තෙනා; තෙනාහ "පූතිභූතචිත්තෙනා"ති. ව්‍යාපාදෙ හි විසං විය ලොහිතං චිත්තං පූතිභාවං ජනෙති. "දූසෙන දූසිතචිත්තසංකප්පෙනා"තිවිසෙන විය ඝසපාදිකොපෙන දූසිත චිත්තසංකප්පෙනාති; සාමඤ්ඤඤ්ඤාපිකා "පකතිභාවවිජහනෙනා"ති පරිසුද්ධභාවසඞ්ඛාතස්ස වඅනවජ්ජභාවසඞ්ඛාතස්ස ච පකතිභාවස්ස විජහනෙන; සාවජ්ජධම්මසමුප්පත්තියා හි චිත්තස්ස අනවජ්ජභාවො ජහිතො හොති'ති. "විපන්නචිත්තා"ති කිලෙසානුවිතාය දූසිතතාය කුපිතචිත්තා; තෙනාහ කිලෙසානුපෙපූතිකං හොතීති. "දූසිතචිත්තසංකප්පා"ති විසෙන සංසට්ඨපූතිමූතං විය දොසෙන දූසිතචිත්තසංකප්පා'නි; භගවෙරවතිකා "සමණා"ති අවිපරිතා; තතො එව සොභනා සුන්දරා බුද්ධාදීහි විඤ්ඤූපසත්ථා කම්මපථපත්තියෙව වස්සා කම්මපථපරියාපන්නාති. සාමඤ්ඤලබ්භිකා "දිත්තා"නති දොය්‍යධම්මසීසෙන දානං වුත්තන්ති;ආහ දානස්ස ඵලාභාවං සඞ්ඛාය වදති'ති. දිත්තං පන වත්ථුං කථං පටිකඛිපති:එසෙව නයො ඉධං හුත්තන්තිඵලා'පි, "මහායාගො"ති සබ්බසාධාරණං මහාදානං; "පහූතකසඞ්ඛාරො"ති පාහුතකානං කත්තබ්බසක්කාරො; "ඵල"නති ආනිසංස

ඵලං නිස්සන්දඵලං ච; "විපාකො"ති සදිසඵලං; "පරලොකෙ සිත
ස්ස අයං ලොකො නත්ථී"ති පරලොකෙ සිතස්ස කම්මුනා ලබ
බෙබා අයං ලොකො න හොති. "ඉධ ලොකෙ සිතස්සා'පි පර
ලොකො නත්ථී"ති ඉධ ලොකෙ සිතස්ස කම්මුනා ලඞ්බෙබා පර
ලොකො න හොති. තත්ථ කාරණමාහ "සබ්බෙ තත්ථ තත්ථෙව
උච්ඡිජ්ජන්ති"ති. ඉමෙ සත්තා යත්ථ භවයොනිගතිආදිසු සිතා
තත්ථ තත්ථෙව උච්ඡිජ්ජන්ති අඤ්ඤවිහාසෙන (1)විනස්සන්ති. "එ
ලාභාවවසෙනා"ති මාතාපිතූසු සම්මාපටිපත්තිමිච්ඡාපටිපත්තිනං
ඵලස්ස අභාවවසෙන; න මාතාපිතූනං නාපි තෙසු සම්මාපටිපත්ති
නං අභාවවසෙන. තෙසං ලොකෙ පච්චක්ඛතා බුබ්බුලකස්ස
විය ඉමෙසං සත්තානං උප්පාදෙ නාම කෙවලොව, න වත්තබ්බ
කොති දස්සනත්ථං "නත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා"ති වුත්තන්ති
ආහ. චවිත්වා උපපජ්ජනකසත්තා නාම නත්ථීති වදන්තී සම්මෙ
න නාමයථාවතො ජානන්තෙන කස්සචි කිඤ්චි අකථෙතබ්බං සඤ්ඤ
ණෙන භවිතබ්බං. අඤ්ඤථා අහො පුරිසකා නාම සියාති පරෙ
පරස්ස වදිස්සති, තථා අත්තනො වාදස්ස කස්සචි අවසරො එව
නත්ථි, තත්ථ තත්ථෙව උච්ඡිජ්ජනතොති, ආහ "යෙ ඉමං ච පෙ
දීපෙති"ති. සාලෙඛ්‍යකතිඛ්ඩනත්තරට්ඨකථා "මහාසාරා"ති
ඉමිනා රකාරස්ස ළකාරං කත්වා මහාසාළා'ති වුත්තන්ති දස්සෙති.
යථා පුරත්ථියෙ පුළත්ථියොති. "මහාසාරපත්තා"ති මහන්තං
විභවසාරං පත්තා; කොටිසතං ධනං. අයමෙව පාඨො කුම්භං
නාම දසඅම්මණ්ණන්ති වදන්ති'ති කොසලසංයුත්තට්ඨකථා "සියා
කුම්භො දසමම්මණ"න්ති වෙය්‍යාවච්චගහ වුත්තං. එකො පඤ්ඤතො
කුඩ්ඩබෙ නාම: චත්තාරො තෙ පත්ථා: චත්තාරො ච පත්ථා
ආළ්හකො: චත්තාරො ආළ්හකා දොණං: එකාදසදොණා අම්ම
ණං: දසම්මණං කුම්භො නාම: 'කුම්භො'ති සකටතාමෙන එකො
පරිතාමාණඞ්ගසෙසො දස්සිතොති: තවට්ඨකානඤ්ච සහව්‍යෙති
ගච්ඡතීති=සහව්‍යා: සහපවත්තනතො. තස්ස භාවො =සහව්‍යතා
සහපවත්තතී'ති ආහ සහභාවං උපගච්ඡිස්සන්ති බ්‍රහ්මකා
කායො සමූහොති=බ්‍රහ්මකායා: තපපරියාපන්නාතාය තත්ථ ගතා
නි=බ්‍රහ්මකායිකා; කාමවෙතාය සබ්බස්සාපි බ්‍රහ්මනිකායස්ස සම
ඤ්ඤුයගහිතබ්බං "තාස"න්ති ආදිනා පන දුතියජ්ඣානභූමිකාදීනං
උපරි ගහිතත්තා තෙ පටිබඞ්ඤ්ණෙන තදවසිට්ඨානං අයං සම
ඤ්ඤු'නි'ආහ. "බ්‍රහ්මකායිකානං දෙවාන"න්ති පඨමජ්ඣානභූමිදෙ
වානං; ආභා නාම විසුං දෙවා නත්ථි. පරිත්තාභානංයෙව ආභාව

(1) නිරඤ්ඤවිහාසෙන—පොත්ථකසු.

තත්ථතත්ථ සාමඤ්ඤත්ථ එකජ්ඣං ගහෙත්වා පවත්තත්තා එතං අ
අධිවචනං යථා බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජබ්‍රහ්මපුරොහිතම්හාබ්‍රහ්මානං බ්‍රහ්ම
කායිකාති. 'පරිත්තා භාතන්ති ආදිපනා'ති ආදිසද්දෙන අප්පමාණා
භාතංදෙවානං ආභස්සරානං දෙවානන්ති ඉමං පාළිංසංගණ්හාති
එකතෝ අගහෙත්වාති ආභ එකත්තකායා නානත්තඤ්ඤදීති
වා එකතෝ අගහෙත්වා තෙසං යෙව ආභාති වුත්තං. දෙවානං
යෙව භෙදතෝ ගණ්හන්තෝ, කාරණස්ස භින්නත්තා තස්සෙව වසෙන පරිත්තාභාදිගහණන්ති. **සාලෙය්‍යකවිභාවිනී**
...."ආසවානං ඛයා"ති හෙට්ඨිමමග්ගඤාණං ඛෙපිතා, අවසිට්ඨා
නං ආසවානං අරහත්තමග්ගෙන සමුච්ඡින්දනතෝ. යස්මා පන
අරහත්තමග්ගෝ න කෙවලං ආසවෙයෙව ඛෙපෙති, අථ ඛෝ
අවසිට්ඨෙ සබ්බකිලෙසෙපි, තස්මා ආහ සබ්බකිලෙසානං ඛයා'ති
උපලක්ඛණමත්තඤ්හෙතං ආසවගහණං. ආසවානං ආරම්මණ
භාවස්සාපි අනුපගමනතෝ අනාසවං. යස්මා පනෙත්ථ ආසවානං
යෙසොපි නත්ථි, තස්මා වුත්තං 'ආසවවිරහිත'න්ති. සමාධි
වුත්තෝ වෙතොසීසෙන. යථා 'චිත්තං පඤ්ඤඤ්ච භාවය'න්ති අධි
පායෝ "රාගතෝ විමුත්තත්තා ,අවිජ්ජාය විමුත්තත්තාති ඉදං
උජුපච්චනීකපටිපත්තිවසඛ්දස්සනං දට්ඨබ්බං. තදඤ්ඤඤ්ඤං පාප
ධම්මානං අපවත්තිං පස්සන්තා. ඉදානි තමෙව සමාධිපඤ්ඤා
නං රාගාවිජ්ජාපටිපක්ඛතං ආගමෙන දස්සෙතුං "වුත්තඤ්හෙ
ත"න්ති ආදි වුත්තං. "සමථඵල"න්ති සමථස්ස ඵලං; ලොකිය
සමථභාවනාය විපස්සනාගතාය ආභිතඵලස්ස ලොකුත්ත
රසමථස්ස සරික්ඛඵලා වෙතොවිමුත්තිං. "විපස්සනාඵල"න්ත
ඵත්ථාපි එසෙවනයෝ. "අත්තනාඥෙවා"ති සුතමයඤාණාදිනා
විය පරපච්චයතිණ්ණගහාභඤ්ච මුඤ්චිත්වා පරතෝ ඝොසා
නුගහිතභාවනාධිගමහුතාය අත්තනෝ පඤ්ඤාය පච්චක්ඛං
කත්වා ;න සයම්භුඤාණභූතාය'ති අධිප්පායෝ. තේනාහ "අප
රපච්චයෙන ඤත්වා"ති. **ආකඞ්ඛෙය්‍යවිභාවිනී**...."ඉති භගවා
ආසවක්ඛයං දස්සෙත්වා"ති එවං භගවා ධම්මචරියසමචරියං
වට්ටනිස්සිතං සුගතිගාමිපටිපදං විවට්ටනිස්සිතං ආසවක්ඛය
ගාමිපටිපදං කත්වා විභජ්ජනෙන ආසවක්ඛයං දස්සෙත්වා අර
හත්තනිකූටෙන දෙසනං නිට්ඨාපෙසි. "ඉධ ඨත්වා"ති ඉමස්මිං
ධම්මචරියාසමචරියා නිද්දෙසෙ ඨත්වා; "දෙවලොකා සමාගන්ත
තබ්බා"ති ඡබ්බීසති'පි දෙවලොකා සමොධානෙතබ්බා; "වීසති
බ්‍රහ්මානෝ"ති තං තං භවපරියාපන්නනිකායවසෙන; වීසති
බ්‍රහ්මනිකායාති අත්ථෝ. "දසකුසලකම්මපථෙති"ති ඔථාරිකං

දසකුසලකම්මූපනිස්සයපච්චයභූතෙහි; කෙවලං උපනිස්සය පච්චයභූතෙහි ච නිබ්බත්තති දස්සිතා. "නිරණං සුවරිතාන"න්ති නිරණං. කාමාවචරසුවරිතානං; කාමාවචරගහණෙඤ්චෙත්ථ මනොසුවරිතාපෙක්ඛාය "විපාකෙනෙවා"ති ඉමිනා විපාකුපපාදනෙනෙව නිබ්බත්තති හොති, න උපනිස්සයභාවෙනාති දස්සෙති. කෙවලං උපනිස්සයවසෙනා'ති වුත්තමත්ථං විවරිතුං "දසකුසලකම්මපථා"ති ආදි වුත්තං. "දුතියාදීනි භාවෙත්වා"ති ආදිසුපි "සීලෙ පතිට්ඨායා"ති පදං ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. තස්මා පනෙත්ථ "උපනිස්සයවසෙනා"ති වුත්තං. නනු පන සඞ්ගහිදම්පි "පඨමෙන ඣානෙන නීවරණානං පහානසීලං වෙරමණීසීලං චෙතනාසීලං සංවරොසීලං අවීතික්කමොසීල" න්ති ආදිනා ලබ්භෙයුපි ඣානෙසු සීලං උඩ්ඩෙත්වා, තස්ස වසෙන උපරි දෙවලොකානම්පි විපාකෙන නිබ්බත්තති පත්තනාති. තස්ස පරියායදෙසනත්තා වස්ස 'යත්ථ ච පහාන'න්ති ආදිනා විසුඞ්ගමග්ගසංවණ්ණනායඤ්ච පකාසිතා එවං තථා හි ඉධාපිස්ස කුසල කම්මපථාභි සීලන්ති ආදිනා සීලස්ස රූපාරූපභවානං උපනිස්සයභාවවිභාවිනී නිබ්බත්තීති කථිතා. කස්මා පනෙත්ථ භාවනා ලක්ඛණාය ධම්මචරියාය භාවනාවිසෙසං විභජිත්වා දස්සනත්ථං අසඤ්ඤිභවෙ න ගහිතොති? ආහ අසඤ්ඤිභවෙ පෙ නිද්දිට්ඨොති. සාලෙය්‍යකසුත්තෙ සාලෙය්‍යකසුත්තෙනෙවෙව තදනන්තරවෙරඤ්ජකසුත්තෙන ච ධම්මචරියා ආගතා. ඉති භගවා සීලූපනිස්සයං අරහත්තම්පි පාපෙතීති දස්සෙති. "ඛණ්ඩකවග්ගෙ පඨමපණ්ණාසකවණ්ණනායඤ්ච "තයොමෙ උපනිස්සයා, දානූපනිස්සයො සීලූපනිස්සයො භාවනූපනිස්සයොති. තෙසු දානසීලූපනිස්සයා දුබ්බලා, භාවනූපනිස්සයා බලවා, දානසීලූපනිස්සයා හි තයො මග්ගඵලානි ච පාපෙන්ති, භාවනූපනිස්සයො අරහත්තං පාපෙති, ඉති දුබ්බලූපනිස්සයෙ සිතො භික්ඛු සතෙනෙත්තා වායමනෙත්තා පමොරමභාගියබන්ධනානි ඡෙත්වා තීණි මග්ගඵලානි නිබ්බත්තෙතීති" මිලක්ඛ ත්තෙරවත්ථු කථිතං. නො කිර ගිරිකාලෙ පාණාතිපාතක මෙන ජීවිකං කප්පෙන්තා අරඤ්ඤෙ සූලසතං ච පාසසතං ච අදූභලසතං ච යොජෙත්වා බහූපාපං ආයූහන්තා එකදිවසං අඞ්ගාරපක්කමංසං ඛාදිත්වා පාසඬානෙසු විචරන්තා පිපාසාභිභූතො එකස්ස අරඤ්ඤවාසීත්ථෙරස්ස වඞ්කමන්තස්ස අවිදූරෙ සීතං පානීයඝටං විවරිත්වා ඨපිතෙ තණ්තණමත්තම්පි උදකං අපස්සන්තා කුජ්ඣිත්වා 'භික්ඛු! භික්ඛු! තුම්හෙ ගහපතිකෙහි දින්නං භුඤ්ජිත්වා

සුපති පානීයඝටෙ අවසාමත්තං උදකං න ඨපෙථ යුත්තමෙ ත'න්ති ආහ. ථෙරො 'දසපානීයඝටෙ පූරෙත්වා ඨපිතා කිනනු ඛො එත'න්ති ගන්ත්වා ඔලොකෙන්තො පරිපුණ්ණඝටං දිස්වා පානීයං සඞ්ඛං පූරෙත්වා අදාසි. සො තත්තිංසඝඞ්ගං පූරං පිවිත්වා එවං පූරිතඝටො නාම මම කම්මං ආගම්ම තත්තකපාලො විය ජාතො කිනනුඛො අනාගතෙ අත්තභාවෙ භවිස්සති'ති චින්තෙත්වා සංවිග්ගචිත්තො 'පබ්බාජෙථ මං භන්තෙ!'ති ආහ. ථෙරො තවපඤ්චකකම්මට්ඨානං ආචික්ඛිත්වා තං පබ්බාජෙසි. තස්ස සමණධම්මං කරොන්තස්ස පඤ්චතං මිගසූකරාදීනං මාරිතඨානං පාසඅදූනලානං ච යොජිතඨානං උපඨාති. තං අනුස්සරතො සරීරෙ දාහො උපජ්ජති, කූටගොණො විය නමමඨානවිපිං න පටිපජ්ජති, සො කිං කරිස්සාමි භික්ඛුභාවෙනා?'ති අනභිරතියා පීළිතො ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා 'න සක්කොමි භන්තෙ! සමණධම්මං කාතු'න්ති ආහ. ථෙරො 'හන්ද කම්මං කරොහි'ති ආහ. සො උදුම්බරාදයො අල්ලරුක්ඛෙ ඡින්දිත්වා මහන්තං රාසිං කත්වා 'ඉදානි කිං කරොමී'ති? පුච්ඡි. 'ඣාපෙහි ත'න්ති. සො වතූසු දිසාසු අග්ගිං දත්වා ඣාපෙතුං නාසක්ඛි. ථෙරා 'තෙන හි අපෙහී'ති පඨවිං විධා ඛණිත්වා අවීචිතො ඛෙජ්ජාපනකමත්තං අග්ගිපපටිකං නීහරිත්වා තත්ථ පක්ඛිපි. සො තාව මහන්තං රාසිං සුඛුමඵණ්ණං විය ඛණෙන ඣාපෙසි. අථස්ස ථෙරො අවීචිං දස්සෙත්වා 'සචෙ විබ්භමිස්සසි එත්ථ පවිස්සසී'ති සංවෙගං ජනෙසි. සො අවීචිදස්සනතො පට්ඨාය වෙධමානො 'නිය්‍යානිකං භන්තෙ! බුද්ධසාසන'න්ති පුච්ඡි. ආම ආවුසො'ති. 'භන්තෙ! බුද්ධසාසනස්ස නිය්‍යානිකභාවත්ථ සති මිත්තකෙන අත්තනොකඛං කරිස්සති මා චින්තයිත්ථා'ති තතො පඨාය සමණධම්මං කරොති ඝටති වායමති එත්තකපරිවත්තං පූරෙති නිද්දාය බාධමානාය අල්ලං පලාලපුඤ්ජං සීසෙ ඨපෙත්වා පාදෙ සොණ්ඩියං ඔතාරෙත්වා නිසීදති. සො ච එකදිවසං පානීයං පරිසාවෙත්වා ඝටං උණ්හෙ ඨපෙත්වා උදකමණිකානං පවෙසදාරං ආගච්ඡමානො අද්දස. අථෙකො ථෙරො සාමණෙරස්ස ඉමං උද්දෙසං දෙති.

"උට්ඨානවතො සතිමතො සුචිකම්මස්ස නිසම්මකාරිනා,
සඤ්ඤතස්ස ච ධම්මජීවිනො අප්පමත්තස්ස යසොභිවඩ්ඪතී"ති.

සොපි තතුපදිකම්පි තං ගාථං අත්තනියෙව උපනෙසි. "උට්ඨානවතො නාම මාදිසෙන භවිතබ්බං, සතිමතොපි මාදිසෙනෙව භවිතබ්බං, අප්පමත්තෙනාපි මාදිසෙනෙව භවිතබ්බ"නන්ති එවං තං ගාථං අත්තනි උපනෙත්වා තස්මිංයෙව පදවාරෙ ඨිතො

පචොරමහාගියසංයොජනානි ඡෙත්වා තීණි මග්ගඵලානි නිබ්බත්තෙසී'ති එකාසීතිඛුත්තරෙ දුනියවග්ගවණ්ණනාසං=

මිළකඛපේරවත්ථු.

දුනමෙව උපනිස්සයෝ=දුන්නුපනිස්සයෝ: එසනයෝ සෙසෙසුපි. තත්ථ දුන්නුපනිස්සයෝ අනනාදීසු වත්ථූසු බලවලොභාභිභවෙන හොති. තසමා දුන්නුපනිස්සය බහුලෝ කාමරාගපපහානෙ කතපරිචයතතා විපස්සන මනුයුඤ්ජනතා නචිරසෙසතෙව අනාගාමිඵලං පාපුණාති. තථා වීසුඛසීලූපනිස්සයෝ කාමදෙස ජිගුච්ඡතෙ. යදි එවං කසමා? 'ඉමෙ වෙ උපනිස්සයා දුබ්බලා'ති වුත්තා 'ති, විජ්ජුපමඤ්ඤණයොව පච්චයභාවතො. සො හි භාවන්නුපනිස්සයසභාවය ලාභෙනෙව. න කෙවලං. භාවතා පන පටිවෙධස්ස විසෙසහෙතු භාවතො බලවඋපනිස්සයෝ. තථා හි සො වජිරූපමඤ්ඤණස්ස විසෙසපච්චයෝ අරහත්තං පාපෙති'ති. "සො"ති මිළකඛපේරෙරො උපඩ්ඪාති එකකඛණෙන කූටගොණෙඋවිය කසණවිපිං; "තත්ථා"ති අල්ලකඨරාසිමහි; "උදකමණිකාන"න්ති උදකථෙවානං; අත්තනිමෙව උපනෙසි. පබ්බජනතො උඩ්ඪං ගාථාය වුත්තධම්මානං පරිපුණ්ණානං අත්තනි සංවිජ්ජමානත්තා; තෙනාහ 'උඨානවතො නාමා'ති ආදි. අයං හි මිළකඛපේරෙරො සික්ඛාය සගාරවො සපතිසෙසා වත්තපටිවත්තං පූරෙනෙතා විසුඛසීලොහුත්වා ඨිතො. තසමා 'දුබ්බලූපනිස්සයෙ ඨිතො'ති වුත්ත'න්ති නවෙදිතබ්බා.....

ධම්මවරියාති කථා.

ඤාතකා නාම;— මාතිතො වා පිතිතො වා යාව සත්තමා පිතාමහයුගා සම්බන්ධා'ති ඉධ වුත්තං. තත්ථ යාව සත්තමා පිතාමහයුගා'ති එත්ථ පිතුපිතා පිතාමහො. පිතාමහස්ස යුගං පිතාමහයුගං. "යුග"න්ති ආයුපමාණං වුච්චති; අභිලාපමත්තමෙව වෙතං. අත්ථතො පන පිතාමහොයෙව පිතාමහායුගං. තතො උඩ්ඪං සබ්බෙපි පුබ්බපුරිසා පිතාමහායුගග්ගහණෙනෙව ගහිතා'ති වඩ්ඪකිසුත්තවණ්ණනා ච තිකඛිඛුත්තරෙ දුතියපණ්ණාසකස්ස පඨමවග්ගවණ්ණනා ච පඤ්චකඛුත්තරෙ තතියපණ්ණාසකස්ස චතුත්ථවග්ගවණ්ණනා ච..... පිතා ච මාතා ච= පිතරෝ. පිතූනං පිතරෝ= පිතාමහා: තෙසං යුගෝ= පිතාමහායුගෝ: තසමා යාව සත්තමා පිතාමහායුගෝ'ති එවමෙත්ථ අත්ථෝ දට්ඨබ්බා. යුගසද්දෝ පෙත්ථ එකදෙසනයෙන දට්ඨබ්බෝ. යථා

යුගෝ ච යුගෝ ච= යුගා'නි. එවඤ්හි තත්ථ තත්ථ උඩං ගහිත මෙව හොති. තෙනාහ "තතෝ උඩං සබ්බෙපි පුබ්බපුරිසා පිතාමහාගහණෙනෙව ගහිතා"නි පුරිසගහණෙවෙත්ථ උක්කණ්ඨිදෙසවසෙන කත'න්නි දට්ඨබ්බං. එවඤ්හි මාතිතෝ පාළි වචනං සමුජ්ජිතං හොති'නි චඞ්කිසුත්තනවීකා...

පිතා ව...පෙ...මතඤ්ච යුගෝ= පිතාමහායුගෝ: තඤ්ච ඨාව සත්තමා පිතාමහායුගා පිතාමහායුග'න්නි වදන්ති. එව මෙත්ථ අත්ථෝ දට්ඨබ්බා. අට්ඨකථායං පන වදං අගහෙත්වා "යුත්ත"න්නි ආයුපමාණං වුච්චති'නි වුත්තං. යුත්තසද්දස්ස අනත්ථකතා දස්සිතා. පිතාමහායෙව= පිතාමහායුත්ත'න්නි. "පුබ්බපුරිසා"නි පුරිසගහණෙවෙත්ථ සම්පිණ්ඩිතං හොති.

නිකඛුනන්තරවීකා... පිතා ච ...පෙ ...පිතාමහා: වදු'නි. එවමෙත්ථ අත්ථෝ දට්ඨබ්බා. එවඤ්හි පිතාමහාගහණෙනෙව මාතාමහොපි ගහිතෝ. සෝ අට්ඨකථායං විසුං න උඩ්ඩිතෝ. යුගසද්දෙ වෙත්ථ එකසෙසනයෙන දට්ඨබ්බා. යුගෝ ච යුගෝ ච යුගාති. එවඤ්හි ...පෙ... ගහිතා'නි. පුරිසගහණෙවෙත්ථ ...පෙ... සම්පිණ්ඩිතං හොති'නි පචකඛුනන්තරවීකා:... තෙ සබ්බෙ ඤාතබ්බට්ඨෙන= ඤාතකා: තෙනාට්ඨකථායං ඤාඅනෙන අම්හා කනන්ති මෙ-ඤාතකා'නි වුත්තං. ඉමෙ අඤ්ඤාතනිකා'නි එවං ජානන්ති. ඤාඅනන්ති වා'නි= ඤාති: නිකඛුනන්තරෙ දුතියපණ්ණ සඤ්ඤා නානිඅවගහවීකා... "සපක්ඛා"නි අය්‍යකපය්‍යක මාතුලපිතුච්ඡාදයෝ සමානපක්ඛා ඤාතයොති පණ්ඩරහ ජානඤවණ්ණනා... පිතුනං අය්‍යකෝ පය්‍යකෝ, මාතුයා භාතා මාතුලෝ, පිතුතෝ භගිනී පිතුච්ඡා, මාතුයා භගිනී මාතුච්ඡා'ති' නරවගහවීකා... සඞ්ඝතෝ නාම:- තෙසං හෝ ගපාරිජ්ඣෙඤ්ඤන වා ව්‍යාධිපාරිජ්ඣෙඤ්ඤන වා අභිහතානං අත්ත නෝ සමීපං ආගතානං යථාබලං ඤාඅච්ඡාදනඛනඛඤ්ඤාදීහි සඞ්ඝණ්හනං සෝ පසංසාදීනං දිට්ඨමඞ්ගිකානං සුගතිගමනාදීනං ච සම්පරායිකානං විසෙසානං. අධිගමහෙතුතෝ මඞ්ගලන්ති වුච්චති'නි. තඤ්ඤා සෝ කත්තබ්බාව. තක්කාරෝ ච බොධිඤත්තං අත්තකාරෝති නාම. බොධිඤත්තා හි ඤාතත්තචරියං චරන්තෙන ඤාතිඤඞ්ඝඤං කරිංසුඤෙව. තන්ත්‍රිමානි වත්ථූනි.

අතීතෙ බොධිඤත්තෝ කුක්කුරෝ හුත්වා අනෙකකුක්කුර පරිවුතෝ මහාඤ්ඤාතෙ වඤති. අථෙකදිවඤං බාරාණසීරාජා උය්‍යානෙ දිවඤභාගං කීළිත්වා අත්ථංගතෙ සූරිඤෙ රථවරෙන

නගරං පාවිසි. මනුස්සා තං රථං රාජඞ්ගණේ ඨපේසුං. සෝ රත්තිං දෙවේ වස්සන්තේ තින්තෝ, උපරිපාසාදතෝ කොලෙය්‍යකසුණඛා ඔතරිත්වා රථස්ස පරිවාරචම්මං ච තන්තිං ච ඛාදිංසු පුන දිවසෙ මනුස්සා රත්තේසු ආරෙවෙසුං 'දෙව !නිඛ්මනමූ ඛෙන සුණඛා පවිසිත්වා රථස්ස චම්මනන්තියෝ ඛාදිංසූ'ති. තං සුත්වා රාජා සුණඛානං කුජ්ඣිත්වා දිට්ඨදිඨඨානෙ ඝාතියමානා පලායිත්වා බොධිසත්තස්ස සන්තිකං අගමිංසු. බොධිසත්තෝ තං කාරණං ඤත්වා 'ආරකඛනඨානෙ ඨිතා සුණඛානං ඔකාසෝ නත්ථි අන්නෝ රාජනිවෙසනෙ කොලෙය්‍යසුණඛානමෙවෙතං කම්මං භවිස්සතී'ති විත්තෙත්වා ඤාතිසඞ්ඝහං කාතුකාමෝ පාරමියෝ ආවජ්ජිත්වා මෙත්තාභාවනං පුරෙචාරිකං කත්වා මයහං උපරි ලෙඩ්ඩුං වා මුග්ගරං වා මා කොචි ඛිපිතුං උස්සහි'ති අධිට්ඨාය එකකොව නගරං පාවිසි. අථ නං දිස්වා එකොපි කුජ්ඣිත්වා ඔලොකෙන්තා නාම නාහොසි. සෝ පකඛන්දිත්වා විනිච්ඡයෙ නිසින්නස්ස රඤ්ඤෝ ආසනස්ස හෙට්ඨා පාවිසි. අථ නං රාජපුරිසා නීහරිතුං ආරඛිංසු. රාජා තෙ නිවාරෙසි බොධිසත්තෝ ථොකං විස්සමිත්වා භෙට්ඨාසනා නික්කමිත්වා රාජානං වන්දිත්වා 'තුම්හෙ කුක්කුරෙ මාරෙථා'ති පුච්ඡි. 'ආමා'ති. 'කොඤ්චනං අපරාධෝ නරින්ද'ති? 'රථස්ස චම්මනන්තියෝ ඛාදිංසූ'ති. 'යෙ ඛාදිංසු තෙ ජානාථා'ති. 'න ජානාමී'ති. 'අජානිත්වා දිට්ඨදිට්ඨඨානෙයෙව මාරාපෙතුං න යුත්තං දෙවා'ති. 'රථචම්මස්ස කුක්කුරෙහි ඛාදිතත්තා දිට්ඨදිට්ඨෙ සබ්බෙව මාරෙථා'ති.

සුනඛවධං ආණාපෙසි,න්ති. 'කිම්පන තෙ මනුස්සා සබ්බෙ කුක්කුරෙ මාරෙන්ති උදාහු මරණං අලභන්තා අත්ථී'ති? අත්ථි අම්හාකං ඝරෙ කොලෙය්‍යකා මරණං න ලභන්තී'ති. බොධිසත්තෝ මහාරාජ! ඉදානෙව තුම්හෙ දිට්ඨදිට්ඨෙ සබ්බෙව මාරෙථාති සුනඛවධං ආණාපෙසි'න්ති වත්වා ඉදානි පුන 'අම්හාකං ඝරෙ කොලෙය්‍යකා මරණං න ලභන්ති'ති වදෙථ නාම එවං සන්තෙ තුම්හෙ ඡඞ්කුදිවසෙන අගතිගමනං ගච්ඡිත්ථ, අගතිගමනං ච නාම න ප්‍රත්‍ථනං, න ච රාජධම්මෙමා, රඤ්ඤා නාම කාරණාකාරණං ගවෙසකෙන තුලාසදිසෙන ච භවිතුං වට්ටතී'ති ආහ. රාජා 'ජානාසි ත්වං පණ්ඩිත! අසුකෙහි නාම රථචම්මං ඛාදිත'න්ති පුච්ඡි. බොධිසත්තෝ 'ආම ජානාමි තුම්හාකං කොලෙය්‍යකෙහි ඛාදිතං ථොකං තක්කඤ්ච දබ්බතිණානි ච ආහරාපෙත්වා මද්දාපෙත්වා එතෙ පායෙථා'ති ආහ. රාජා තථා අකාසි. පිතපිතා සුනඛා සඞ්ගං ඵමෙමඤ්ච වම්සු.

රාජා 'සබ්බඤ්ඤුබුද්ධස්ස ව්‍යාකරණං ච්‍යා'ති තුට්ඨො බොධිසත්තං සෙතච්ඡත්තෙන පූජෙසි. සො "ධම්මං චර මහාරාජ! මාතාපිතූසු ඛත්තියා"ති ආදිනි දසහි ධම්මචරියගාථාහි රඤ්ඤෝ ධම්මං දෙසෙත්වා 'අපපමත්තකා හොහී'ති වත්වා රාජානං පඤ්චසු සීලෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා සෙතච්ඡත්තං රඤ්ඤෝ පුන දත්වා පක්කාමි. රාජා සබ්බසත්තානං අභයං දත්වා බොධිසත්තස්ස ඕවාදං කත්වා සබ්බසං සුනඛානං අත්තනෝ හොජ්ජසදිසමෙව නිවාසනට්ඨානං පඤ්ඤපෙසි. බොධිසත්තොපි දෙ සිතෝ දුනාදීනි කත්වා දෙවලොකූපගො. කුක්කුරොපි දෙ දසවස්සසහස්සානි පවත්තිත්ථාති. එකනිපාතස්ස තතියවග්ගෙ කුක්කුරජාතක වණ්ණනා යං

කුක්කුරවත්ථු.

අතීතෙ බොධිසත්තො කාකො හුත්වා අසීතිසහස්සකාක පරිවුතො මහාසුසානෙ විහාසි. අථෙකදිවසං බාරාණසී රඤ්ඤෝ පුරොහිතෝ බහිනගරෙ නදියං නහායිත්වා නගරං පාවිසි. තදා නගරවාරතොරණග්ගෙ වෙ කාකා නිසිතනා හොන්ති. තෙසෙකො 'සම්ම! අහං ඉමස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස මත්ථෙ සොසරිරවලඤ්ජං පාතෙස්සාමි'ති ආහ ඉතරෙ 'මා කරි අයං ඉස්සරෝ, ඉස්සරජනෙන සද්ධිං වෙරං නාම පාපකං, අයං හි කුද්ධො සබ්බෙපි කාකෙ විනාසෙය්‍යා'ති නිවාරෙසි. සො අකාදි යමනෙත්වා තථා අකාසි. බ්‍රාහ්මණෝ කුජ්ඣිත්වා කාකෙසු වෙරං බන්ධි. අථෙකා ඉත්ථී විහිං ආතපෙ පත්ථරිත්වා රකඛන්තී විහි ඛාදන්තං එලකං අලාතෙන පහරි. අග්ගිස්සා ලොමානි ගණ්හි එලකො 'අග්ගිං නිබ්බාපෙස්සාමි'ති වෙගෙන භත්තසාලං ගන්ත්වා භත්තසාලා ඇම්පෙ එකිස්සා තිණකුටියා සරීරං අඤ්ඤි. සා පජ්ජලි. තතො උට්ඨහිත්වා භත්තසාලා ගණ්හි. භත්තසාලාසු ඛාදනත්ථිසු බහූසු භත්ථී වණ්ණසරීරා අහෙසුං. හත්ථිවෙජ්ජා තිකිච්ඡිතුං අසක්කොන්තා රඤ්ඤෝ ආරොචෙසුං. රාජා පුරොහිතං පුච්ඡි "අපි කිංචි භෙසජ්ජං ජානාසී"ති "ජානාමි මහාරාජ! කාකවසං ලද්ධුං වට්ටතී"ති "තෙන හි කාකෙ මාරෙත්වා වසං ආහරථා"ති තතොපට්ඨාය මනුස්සා කාකෙ මාරෙත්වා වසං අලභිත්වා තත්ථ තත්ථෙව රාසිං කරොන්ති. කාකානං මහා භයං උපපජ්ජි. බොධිසත්තො තං කාරණං ඤත්වා ඤාතිසංගහං කාතුකාමො පාරමියො ආවජ්ජෙත්වා මෙත්තාපාරමිං පුරෙ චාරිකං කත්වා එකවෙගෙන උක්කඩ්ඪිත්වා විවට්ටමහාවාතපානෙන

පවිසිත්වා රඤ්ඤෝ ආසනස්ස හෙට්ඨා පාවිසි අථ නං එකෝ මනුස්සෝ ගහෙතුකාමෝ අහොසි. රාජා තං නිවාරෙසි. බෝධිසත්තෝ ථොකං විස්සමිත්වා හෙට්ඨාසනා නික්ඛම්ම්ත්වා "මහාරාජ! රඤ්ඤෝ නාම ඡත්තුදිවසෙන අගන්ත්වා රජ්ජං කාතුං වට්ටති යං ච කම්මං කරිස්සමානං නිප්පජ්ජති තදෙව වට්ටති න ඉතරං, පුබ්බෙ'පි රාජානෝ යං කරිස්සමානං න නිප්පජ්ජති තං න කරොන්ති, පුරොහිතෝ වෙරවසිකෝ හුත්වා මුසාවාදං අභාසි කාකානං වසා නාම නත්ථී"ති ආහ. තං සුත්වා රාජා පසන්නචිත්තෝ තං කඤ්චනබබපීඨෙ නිසීදාපෙත්වා පක්ඛන්ත ගන්ධි සතපාකසහස්සපාකතෙලෙහි මක්ඛාපෙත්වා කඤ්චන තාටඞ්කෙ රාජාරහං සුභොජනං දාපෙත්වා, පානීයං පායෙත්වා සුහිතං තං එතදවොච "පණ්ඩිත! කෙන කාරණෙන කාකානං වසා නත්ථී"ති. බොධිසත්තෝ තස්ස කාරණදීපනං ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමානි පානසස චුද්දසමවණ්ණ කාකජාතකඤ්ච ඉමං ගාථමාහ.

"නිච්චං උබ්බිග්ගහදයා සබ්බලොකවිහෙසකා,
තස්මා තෙසං වසා නත්ථී කාකානමහාකඤ්ඤුනිත"නති.

තත්ථ "උබ්බිග්ගහදයා"ති මහාරාජ! කාකා නාම නිච්චං උබ්බිග්ගමානසා භාසන්තා ච විචරන්ති; "සබ්බලොකවිහෙසකා"ති සබ්බෙසම්පි ලොකෙහි මනුස්සෙසු විහෙඨිතා; 'තස්මා ඉමෙහි තීහි කාරණෙහි අම්හාකං ඤාතිතං තෙසං කාකානං වසා නාම නත්ථි: අතීතෙ'පි අභූතපුබ්බා අනාගතෙ'පි න භවිස්සතී'ති. තං සුත්වා රාජා බොධිසත්තං රජ්ජෙන පූජෙසි. වසා රජ්ජං රඤ්ඤෙව පතිදත්වා රාජානං පඤ්චසීලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා සබ්බසත්තානං අභයං යාචිත්වා පක්කාමි. රාජා පබ්බජිතානං අභයං දත්වා කාකානං නිච්චදානං පට්ඨපෙසි. දිවසිකං තණ්ඩුලමණ්ඩස්ස හත්ථං පවිත්වා නාගභවනෙ ඔතාරෙත්වා කාකානං දීයති බොධිසත්තස්ස පන රාජභොජන මෙව දීයතී'ති.

කාකවත්ථු.

සතසහස්සනිපාතස්ස දුතියවණ්ණෙ මහාකපිජාතකමපි මාදිසකනිපාතෙ භද්දසාලජාතකම්පි කථෙතබ්බං. යෝ පන බහුං ධනං සංහරිත්වා නෙවත්තනා පරිභුඤ්ජති න ඤාතකෙ සංගණ්හාති, සො මච්ඡකච්ඡපකුණෙන සමෝ'ති වුච්චති. තදත්ථ දීපනමිදං වත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං බොධිසත්තො අසීතිකොටිවිභවො සෙට්ඨිපුත්තො හුත්වා මාතාපිතූනමච්චයෙන කණ්හිඨං සංගණ්හි ත්වා කුටුම්බං විචාරෙත්වා ගෙහවාරෙ දානසාලං කාරෙත්වා මහාදානං දදන්තො අභාරම්භෙ වසිත්වා ප්‍රත්‍යන්තස්ස පදසා ගමනකාලෙ කාමාදීනවං පබ්බජ්ජානිසංසං ච දිස්වා සබ්බං පුත්තදාරෙ සබ්බං විභවං කණ්හිඨස්ස නියාදෙත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා ඛන්තිමෙත්තාභාවනාය නිබ්බත්තෙත්වා හිමවන්තපදෙසෙ විහාසි. කණ්හොපි'ස්ස එකං පුත්තං පටිලභිත්වා 'මම භාතුපුත්තෙන ජීවන්තෙන කුටුම්බං විධා භවිස්සති, භාතුපුත්තං මාරෙස්සාමී'ති චින්තෙත්වා එකදිවසං තං නදියා ඔපිලාපෙත්වා මාරෙත්වා නහාත්වා ගෙහං ගන්ත්වා භාතුජායාය පුච්ඡිත්වා 'සො නදියං කීළි අථාහං විචිනන්තො නාද්දස'න්ති ආහ. සො රොදිත්වා තුණ්හි අහොසි. බොධිසත්තොපි තං කාරණං ඤත්වා ඉදං 'කිච්චං පාකටං කරිස්සාමී'ති ආකාසෙන කණ්හිඨස්ස ගෙහං ගන්ත්වා තෙන දින්නං සුභොජනං භුඤ්ජිත්වා කතං සො දරකොති පුච්ඡි. 'උදකකීළනත්ථාය මතො භවෙය්‍යා'ති. බොධිසත්තොපි "අසප්පුරිස! තයා කතකිච්චං මයිහං පාකටං, නනු ත්වං ඉමිනා නාම කාරණෙන තං මාරෙසි, කිඤ්හි ඛො ත්වං රාජාදීනං වසෙන තස්ස මාතං ධනං රක්ඛිතුං සක්ඛිස්සසි, මයහකසකුණස්ස ච තුය්හං ච කිං නානාකාරණ"න්ති වත්වා තස්ස බුබ්බිලිලභාය ධම්මං දෙසෙන්තො මයහකසකුණජාතකඤ්ච ඉමා ගාථායො අභාසි.

"සකුණෙ මයහකො නාම ගිරිසානුදරී වරෙ,
පඤ්ඤං පිපඵලිමාරුය්හ මයහමයහන්ති කන්දති.

තසෙසවං විලපන්තස්ස ලිජ්ඣංඝාමාගහා,
ඤත්වාන පිපඵලිං ඝන්ති විලපන්තෙව සො විජෙ.

එවමෙව ඉධෙකච්චෙ සංඛරිත්වා බහුං ධනං,
නෙවත්තනො න ඤාතීනං ඝරෙ'ධි පටිපජ්ජති.

න සො අච්ඡාදනං භත්තං න මාලං න විලෙපනං,
අනුභොති සකිං කිංචි න සංගණ්හාති ඤාතකෙ.

තසෙසවං විලපන්තස්ස මයහං මයහන්ති රක්ඛතො,
රාජානො අථ වා චොරා දය්හා ඉණෙ ච අපිය්‍යා,
ධනමාදය ගච්ඡන්ති විලපන්තෙව සො නරො.

ධීරො ච හොති අධිගම්ම සංගණ්හාති ච ඤාතකෙ,
තත්ථ සො කිත්තිං පපොති පෙච්ච සග්ගෙ ච මොදති"ති

තත්ථ "මංසභක්ඛො"ති 'මයඤ්ච මයා'නති විරවවසෙන එවං ලද්ධනාමො; ගිරිසානුදරීසු චරතීති=ගිරිසානුදරිචරෝ: "පක්කං පිප්පලි"නති ගිම්වන්තපදෙසෙ එකං ඵලහරිතං පිප්පලිරුක්ඛං; "කන්දතී"ති විජඝණෙ තං රුක්ඛං පරිවාරෙත්වා පක්ඛාති ඛාදනෙන වාරෙතුං 'මයඤ්ච මයා'නති පරිදෙවනෙනා විචරි; "තසෙසව විලපන්තදසා"ති තස්ස විලපනසෙසව; "භුඤ්ජාත පිප්පලිං ඉතී"ති තං පිප්පලිඵලං පරිභුඤ්ජිත්වා අඤ්ඤං ඵලසම්පන්නං රුක්ඛං ගච්ඡනති; "විලපත්‍යෙවා"ති සො පන ච්ජෙ විලපතියෙව; "යථොධී"ති යථා කොඤ්ඩසං; මාතාපිතුභාතුභගිනිපුත්තධීතාදීනං උපභොගපරිභොගවසෙන යො කොඤ්ඩසො දුතඤ්ඤා, තං න දෙති. "ඝකී"නති එකවාරමපි න අනුභොති; අත්තනො සන්තකන්ති පි අත්ථො. "න සංගණ්හාතී" ති හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිඛෙත්තවත්ථාදිදුතවසෙන න සංගණ්හාති; "විලපත්‍යෙවා"ති එතෙසු රාජාදිසු ධනං ගහෙත්වා ගච්ඡනෙනසු කෙවලං සො පුරිසො විලපතියෙව; "ධීරො"ති පණ්ඩිතො; "සංගණ්හාතී"ති අත්තනො සන්තිකං ආගතෙ දුබ්බලඤ්ඤතරෙ හත්ථගච්ඡාදනබ්ජනඝලාදිදුතෙන සංගණ්හාති; "තෙනා"ති සො සපුරිසො තෙ ඤ්ඤතරසංගණ්හනෙන චතුපරිසම්ජෙඩ්ඩකිත්තිං ච අත්තනො වණ්ණහරණකං ච පාපුණාති, පෙච්ච සග්ගෙ දෙවනගරෙ ච මොදතී'ති. එවං බොධිසත්තො තස්ස ධම්මං දෙසෙත්වා තෙන පවත්තිතං දුතං පාකතිකං කාරුපෙත්වා හිමවන්තපපදෙසමෙව ගන්ත්වා අපරිහීනඣානො බ්‍රහ්මලොකූපගො අහොසි. කණිට්ඨො පන'ස්ස ඉදානි ආගන්තුකසෙට්ඨී නාම ජාතො. සො යාවජීවං පූඤ්ඤං අකත්වා කාලං කත්වා රොරුවනිරයෙ නිබ්බත්තති. තස්ස අපුත්තකං සාපතෙය්‍යං රාජපුරිසා සත්තහි රත්තින්දිවෙහි පසෙනදිරඤ්ඤො කුලං පවෙසෙසුං'නති.

ජණ්ණිපාතෙ මංසකජාතකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඛාසල්සංයුත්තෙන තු "යං ඛො සො මහාරාජ! සෙට්ඨී ගහපති භාතු එකපුත්තකං සාපතෙය්‍යස්ස කාරණා ජීවිතා ඔරොපෙසි, තස්ස කම්මස්ස විපාකෙන බහූනි වස්සානි බහූනි වස්සසතානි බහූනි වස්සසහස්සානි බහූනි වස්සසතසහස්සානි නිරයෙ පච්චිත්ථ. තසෙසව කම්මස්ස විපාකාවසෙසෙන ඉදං සත්තමං අපුත්තකං සාපතෙය්‍යං රාජකොසං පවෙසෙති, අජ්ජ පන මහාරාජ! සෙට්ඨිගහපති මහාරොරුවනිරයෙ පච්චතී"ති වුත්තං භගවතා. "සාපතෙය්‍යස්ස කාරණා ජීවිතා ඔරොපෙසී"ති හදයකිරස්ස අච්ඡින්නතෙනෙව කුට්ඨමෙව මාතාපිතරො ච ජෙට්ඨභාතා ච කාලමකාසි, සො භාතුජායාය සද්ධිංයෙව සංවාසං කප්පෙති. භාතු පන

සස එතෙනවපුරෙතා හොති. තං දිපියා කිලන්තං මනුස්සා වදන්ති "අයං දුස්සො අයං දුසී ඉදං ඨානං ඉදං ඛනං තව සන්තක"න්ති. සො තෙසං කථං ගහෙත්වා "අයං දුසී මය්හ"න්ති ආදීනි කථෙති අථස්ස චූළපිතා විලොහති "අයං දුරතො ඉදානෙව එවං කථෙති මහල්ලකකාලෙ කුටුම්බං මය්හෙව භින්දුපෙය්‍ය ඉදානෙව කාතබ්බං කරිස්සාමී"ති. එකදිවසං වාසිං ආදාය 'එහි පුත්තක! අරඤ්ඤං ගච්ඡාම'න්ති තං අරඤ්ඤං නෙත්වා විරවන්තං මාරෙත්වා ආවාටෙ පක්ඛිපිත්වා පංසුනා පටිච්ඡාදෙසීති **කුම්භණ්ණකථා**..... "ආගන්තුකසෙඛ්පි අයං සෙඛි විය තගරසිඛිස්ස පච්චෙකබුද්ධස්ස පිණ්ඩපාතදානෙන සෙසිතං පත්තොසී"ති **ජාතකට්ඨවණ්ණනායං** වුත්තං. තස්මා යදි එතෙ වෙ අඤ්ඤතො එකො විරුජ්ඣති, යදි නානායුජ්ජිය්‍ය වීමංසිතබ්බමෙතන්ති..... මයහඤ්ඤකුණ්ඩලං.

සූකරඛතසංගහ කථා.

අනවජ්ජානි කම්මානි නාම උපොසථහසමාදානවෙය්‍යාවච්චකරණආරාමවනරොපසෙතුකරණාදීනි'න්ති ඉධ වුත්තානි. තත්ථ පකතිපටිජාගරවසෙන දුව්ඛං හොති උපොසථකම්මං. තථා හි **නිඛාතුන්නරස්ස පඨමපණ්ණාසකස්ස රාජසුතතවණ්ණනායං** "උපොසථං උපවසන්තී"ති මාඝස්ස අඩ්ඪමාසෙ උපොසථා නි අධිඨහන්ති; "පටිජාගරොන්තී"ති පටිජාගරඋපොසථකම්මං නාම කරොන්ති; තං කරොන්තා එකස්මිං අඩ්ඪමාසෙ වතුන්නං උපොසථදිවසානං පච්චුග්ගච්ඡන්තා තෙරසියං පණ්ණරසිඋපොසථං අනුගච්ඡන්තා පාටිපදෙ උපොසථිකා හොන්තී'ති වුත්තං. "අඩ්ඪමාසෙ"ති එකස්මිං අඩ්ඪමාසෙ වතුක්ඛත්තුං, තථා ඉතරස්මි'න්ති එවං අඩ්ඪමාසෙ; "අධිට්ඨන්තී"ති අවතිට්ඨන්ති; "පටිජාගරොන්තී"ති පටිපටිජාගරොන්ති; පූසඤ්ඤ්හි කරොන්තා හි සත්තා ජාගරොන්ති නාම කාතබ්බකිච්චපසුතත්තා. ඉතරෙ සුපන්ති නාම සකහිතපරහිතවිමුඛත්තා. චාතුද්දසි උපොසථස්ස අනුගමනං විය පණ්ණරසුපොසථස්ස පච්චුග්ගමනං න ලබ්භති දිවසාභාවතො'න්ති තට්ටීකා..... "ජාගරන්තීදකඛණෙ "ජාගරන්තී"ති භුවාදිරූපං, "ජාගරොන්තී"ති තනාදිරූප"න්ති සද්දනීති..... ඉදං හෙට්ඨා සඤ්ඤාතං. 'පඤ්චම්අඤ්ඤිවාතුද්දසිපණ්ණරසී'ති ජුණ්හපක්ඛෙ වත්තාරො, තථා කාළපක්ඛෙ'න්ති මාඝස්ස අඤ්ඤිවසා පකතිඋපොසථස්ස කාලො. 'චතුත්ථී ඡට්ඨී සත්තමී නවමී තෙරසී'ති ජුණ්හෙ පච. 'පාටිපදෙ චතුත්ථී ඡට්ඨී සත්තමී නවමී වාදසී තෙරසී වා'ති කාළෙ ඡව.'න්ති මාඝස්ස එකාදසදිවසා පටිජාගරඋපොසථස්ස

කාලෝ. තදඤ්ඤු පරිපුණ්ණමාසි දසපරිපුණ්ණා එකාදසදිවසා උපොසථස්සකාලෝ න හොති. උපොසථං අසමාදියිත්වාන සකලම්පි මාසං පවසිලං රක්ඛිතුං වට්ටති'ති, සකලෝ මාසෝ තස්ස කාලෝ හොති. ඉදං ච පාටිහාරියපක්ඛං අකාරොහනස්ස වසෙන වුත්තං. තක්කාරොහනස්ස පන චිත්තාරෝ විසිකමාසා කාලෝ. තෙන් රාජසුත්තවණ්ණනායං පාටිහාරියපක්ඛා නාම අනෙන්ත වසෙස තෙමාසං නිබ්බුපොසථෝ. තම්පි අසක්කොනතස්ස චිත්තස්ස පවාරණාතං අන්තරෙ එකමාසං නිබ්බුපොසථෝ. තම්පි අසක්කොනතස්ස පඨමපවාරණතෝ පඨාය එකෝ අඩ්ඩමාසෝ පාටිහාරියපක්ඛොයෙව නාමා'ති වුත්තං. නිච්චං බඩ උපොසථෝ'පි සංවච්ඡරෙ පටිහරිතබ්බතෝ පවත්තෙතබ්බතෝ පාටිහාරියපක්ඛා නාමා'ති ටීකාසු "පාටිහාරියපක්ඛං වා"ති පටිහරණකපක්ඛං ච; චාතුද්දසීපණ්ණරසීඅට්ඨමීනං යථාන්තකමං ආදිතෝ අන්තතෝ ච පවත්තගහණනිගහණවසෙන උපොසථසීලස්ස පටිපජ්ජනපක්ඛඤ්ච. තෙරසීපාටිපදඅත්තමීනවමීසුවා'ති අට්ඨෝ'ති ඌනාතිරිත්තවණ්ණනාසු වස්සූපනායිකායං පුරිමභාගෙ ආසාළ්හමාසෝ, අන්තොවස්සං තයෝ මාසා කත්තිකමාසෝ'ති ඉමෙ පඤ්ච මාසා පාටිහාරියපක්ඛා'ති වුච්චන්ති. ආසාළ්හකත්තිකඵග්ගුණමාසා තයෝ එවා'ති අපරෙ. පක්ඛුපොසථදිවසානං පුරිමපච්ඡිමවසෙන පක්ඛපක්ඛ තෙරසී,පාටිපදඅත්තමී නවමී සංඛාතා චත්තාරෝ චත්තාරෙ දිවසා'ති අපරෙ. යං රුච්චති තං ගහෙ තබ්බං. සබ්බං වා පන පුඤ්ඤකාමෙන කාතබ්බ'න්ති සුත්තනිපාතස්ස දුතියවගෙ ධම්මිකසුත්තවණ්ණනායං, අට්ඨනිපාතස්ස සඞ්ඝපාලජාතකවණ්ණනායං සබ්බෙ මාසස්ස ඡ දිවසෙ උපොසථං උපවසන්තී'ති වුත්තං. තං බුද්ධකාලතෝ අඤ්ඤදා ලබ්ධුපොසථං සන්ධාය. තදා කිර අනසනසඞ්ඛාතෝ උපවාසෝ ඒව උපොසථෝ'ති වුච්චති, න අඞ්ගිකං. අඞ්ගිකඤ්හි බුද්ධුප්පාදෙයෙව ලබ්භති'ති තට්ටීකාසු යඤ්ච අමාවාසී අට්ඨමිකාළුකාදසී'ති සුක්කපක්ඛෙ තිණ්ණි, තථා කණ්හපක්ඛෙ වා'ති මාසස්ස ඡ උපොසථදිවසානී'ති වුත්තං. වෙස්සන්තරජාතකවණ්ණනායම්පි ඉමමෙව සන්ධාය මාසස්ස ඡක්ඛත්තු'න්ති වුත්තං. එත්ථ ච ''අමාවාසී''ති එතෙන පුණ්ණමී'පි ගහිතා. සබ්බකණ්ඩවිභාගෙනතු කාලපක්ඛසමුත්ථා පණ්ණරසී පන අමාවාසී'ති වුච්චතෙ. අමා සහ වසන්ති රවිචන්දා යස්ස සෝ=අමාවාසී. අමාවාසී ච දිසං කත්වා අමා සද්දෙ සහත්ථෙ අබ්භයන්ති වුත්තං. ඉති පඤ්චමී ආදයෝ මාසස්ස

---

(1) උදෙසනිකඛණ්ඩෙඑතෙන සඞ්ඛ්‍යා.

අඨදිවසා පකති උපොසථස්ස, තෙසමාදි අනඤ්ඤතෝ චතුත්ථිඛ්‍ඩි ආදයෝ එකාදසපටිජාගරූපොසථස්ස, සකලා'පි විසඛ්‍ඛකම්මා පාටිහාරියූපොසථස්ස කාලෝ'ති නිඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං. කෙචි තු යත්ථ කත්ථචි දිවසෙ උපොසථං කාතුං වට්ටති'ති වදන්ති, තදයුත්තං නියමස්ස නිරත්ථකතාපත්තිතෝ. එවං හි සති චාතුද්දසි'සිති ආදි නියමෝ නිරත්ථකෝ සියා, න වෙස නිරත්ථකෝ, තෙන උත්තරවිමානවණ්ණනාසු යෙසු දිවසෙසු තං රක්ඛිතබ්බං, තං දස්සෙතුං 'චාතුද්දසි'න්ති ආදිමාහා'ති එවමස්ස නියමිතදිවසෙසෙව කත්තබ්බතා දස්සිතා. ධම්මිකසුත්තනවණ්ණනායමපි ඉදානි උපොසථකාලං දස්සෙන්තෝ ආහ "තතෝ ච පක්ඛස්සාදි". තත්‍රායං පාළි.

"තතෝ ච පක්ඛියසුපවස්සුපොසථං
චාතුද්දසිං පඤ්චදසිඤ්ච අට්ඨමිං
පාටිහාරියපක්ඛඤ්ච පසන්නමානසෝ
අට්ඨඞ්ගුපෙතං සුසමත්තරූප"න්ති.

තත්ථ "තතෝ"ති පදපූරණමත්තෙ නිපාතෝ; "පක්ඛස්සූපවස්සුපොසථ"න්ති එතං පරපදෙන යොජෙතබ්බං. පක්ඛස්ස චාතුද්දසිපංචදසිඅට්ඨමී'ති එතෙ තයෝ දිවසෙ උපවස්ස උපොසථං, එතං අට්ඨඞ්ගඋපොසථං උපගම්ම වසිත්වා'ති. එවමෙතං පාටිහාරියපක්ඛඤ්ච පසන්නමානසෝ අට්ඨඞ්ගුපෙතං සුසමත්තරූපං සුපරිපුණ්ණරූපං එකම්පි දිවසං අපරිච්චජන්තෝ අට්ඨඞ්ගුපෙතං උපොසථං උපවස්සා'ති සම්බන්ධිතබ්බ'න්ති තබ්බණ්ණනා. 'චාතුද්දසී"න්ති පක්ඛස්ස පඨමදිවසතොපභුති චතුද්දසන්නං පූරණී එකා රත්ති. එවං පඤ්චදසී අට්ඨමී ච. "පක්ඛස්සා"ති සුක්කපක්ඛස්ස කණ්හපක්ඛස්ස ච එතා තිස්සොති කත්වා ඡ රත්තියෝ, තස්මා සබ්බත්ථ පක්ඛවචනං යොජෙතබ්බං පක්ඛස්ස චාතුද්දසී, පක්ඛස්ස පඤ්චදසී, පක්ඛස්ස අට්ඨමී'ති මූලපණ්ණාසකෙ භයභෙරවසුත්තනවණ්ණනා. "පඨමදිවසතොපභුතී"ති පඨමපාටිපදදිවසතෝ පඨායා'ති තටීකා. කාමං ච පඤ්චමී පාළියං නාගතා සා පන ධම්මසංගාහකෙහි ඨපිතත්තා ගහෙතබ්බාව. අයමෙත්ථ "කාලෙන ධම්මසවණ"න්ති එත්ථාවිභාවිතසිද්ධා.

උපොසථකාලකථා.

අට්ඨඞ්ගානි පනස්ස පාණාතිපාතා වෙරමණී ආදීනි. තෙනාහ භගවා තිකඞ්ගුත්තරෙ දුතියපණ්ණාසකස්ස දුතියවග්ගෙ විසාඛාය ධම්මිං දෙසෙන්තෝ

"පාණං න හානෙ න ච'දින්නමාදියෙ
මුසා න භාසෙ න ච මජ්ජපෝ සියා,
අබ්‍රහ්මචරියා විරමෙය්‍ය මෙථුනා
රත්තිං න භුඤ්ජෙය්‍ය විකාලභොජනං.

මාලං න ධාරෙ න ච ගන්ධමාවරෙ
මඤ්චෙව භූමාසංව සයෙථ සන්ථතෙ,
එතං හි අට්ඨඞ්ගිකමාහු'පොසථං
බුද්ධෙන දුක්ඛන්තගුනා පකාසිතා"ති.

උපොසථසුත්තනපාළිම්හි තථා සුත්තනිපාතස්ස දුතිය වග්ගෙ ධම්මිකසුත්තපාළි‍ම්හි තත්ථ "අබ්‍රහ්මචරියා"ති අසෙට්ඨචරියභූතා මෙථුනා 'ති මෙථුනධම්මසමාපත්තිතො'ති ධම්මික සුත්තවණ්ණනා‍ම්හි "මෙථුනං ධම්ම"න්ති 'රාගපරියුට්ඨානෙන සදිසානං උභින්නං ධම්ම'න්ති කඞ්ඛාවිතරණී‍ම්හි රාගපරියුට්ඨානෙන සදිසභාවාපත්තියා මිථුනානං අයන්ති= මෙථුනා'ති: ධම්මොව වුච්චති'ති. ආහ 'රාගපරියුට්ඨානෙනා'ත්‍යාදි. 'තත්ථ "රාගපරි යුට්ඨානෙනා"ති රාගස්ස පරියුට්ඨානෙන; මෙථුනරාගස්ස පවත්තියා පරියොනද්ධචිත්තතායා'ති අත්ථො. "ධම්මො"ති අඤ්ඤාවිරෝ'ති නාමටීකා‍ම්හි මිථුනානං වුත්තානං යෙව වන්දභූතානං අයං'න්ති= මෙථුනෝ'ති චූළහත්ථිපදොපමසුත්තටීකා‍ම්හි "රත්තිං න භුඤ්ජෙය්‍ය විකාලභොජන"න්ති රත්තිමපි න භුඤ්ජෙය්‍ය දිවා'පි කාලාතික්කන්තභොජනං න භුඤ්ජෙය්‍ය; "න ච ගන්ධ"න්ති එත්ථ ගන්ධගහණෙන විලෙපනචුණ්ණාදීනි'පි ගහිතානෙවා'ති වෙදි තබ්බානි. "මඤ්චෙ"ති කපිය‍මඤ්චෙ; "සන්ථතෙ"ති කපිය‍සන්ථරණෙහි අත්ථතෙ; භූමාසං පන ගොණකාදිසන්ථතාය'පි වට්ටති ති ධම්මිකසුත්තවණ්ණනා‍ම්හි 'මඤ්චෙ භූමාසංව සයෙථ සන්ථතෙ"ති මුඛිහත්ථපාදඝසා කපිය‍මඤ්චෙව වා සුධාදිපරිකම්මකතාය භූමියං වා තිණපණ්ණාදීනි සන්ථරිත්වා කතෙ සන්ථතෙ වා සයෙථා'ති අත්ථො'ති උපොසථසුත්තවණ්ණනා‍ම්හි "අට්ඨඞ්ගිකං"ති පංචඞ්ගිකං විය තුරියං න අඞ්ගවිනිමුත්තතං; "දුක්ඛන්තගුනා"ති වට්ට දුක්ඛස්ස අන්තං ගතෙනා'ති ධම්මිකසුත්තවණ්ණනා‍ම්හි තත්ථ කායද්වාරපපවත්තා අසද්ධම්මපටිසෙවනඤ්ච තථාවිතික්කමවෙතනා අබ්‍රහ්මචරිය'න්ති බුද්ධඝොසාචරියවණ්ණනා‍ම්හි අසද්ධම්මසෙවනාධි පායෙන කායද්වාරපපවත්තා මග්ගෙන මග්ගපටිපත්තිසමුධාපිකා චෙතනා අබ්‍රහ්මචරියං. තස්ස වෙ සමාහාරා, සෙවිතුකාමතා චිත්තං, මග්ගෙන මග්ගපටිපත්ති'ති. බ්‍රහ්මජාලටීකා‍ම්හි තස්ස වෙ අඞ්ගානි, සෙවනචිත්තඤ්ච, මග්ගෙන මග්ගපටිපාදනඤ්චා'ති.

කඩ්ඛාවිතරණී... බ්‍රහ්මචරියස්ස පන චත්තාරි අඞ්ගානි භවන්ති අජඞ්ඝාචරණීයවත්ථු ච හොති, තත්ථ ච සෙවනචිත්තං පච්චුපට්ඨිතං හොති, සෙවනපච්චයා පයොගං ච සම්පජානාති, සාදියති වා'ති. **බුද්ධඝෝසාඨවණ්ණනා**... අජඞ්ඝාචරණීයවත්ථු නාම තිංස මඤ්ඤා. වුත්තඤ්හේතං **කඩ්ඛාවිතරණියං** "මනුස්සා මනුස්සතිරච්ඡානගතවසෙන හි තිස්සෝ ඉත්ථියෝ. තාසං වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගමුඛමග්ගවසෙන තයෝ තයෝ කත්වා නව මඤ්ඤා. තථා උභතෝබ්‍යඤ්ජනකානං. පුරිසානං පන වච්චමග්ගමුඛමග්ගවසෙන ච ච කත්වා ඡ මඤ්ඤා. තථා පණ්ඩකාන'න්ති. එවං තිංස මඤ්ඤා"ති. සෙසමිඨචෙව පඨමදුතිය චතුත්ථපඤ්චමෙසු ච වත්තබ්බං හෙට්ඨා අගාරියවිනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. "කාලෝ"ති භික්ඛූනං භොජනකාලෝ අධිප්පෙතෝ. යෝ ච සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන මජ්ඣන්හිකෝ, තෙනෙවස්ස පදභාජනෙ විකාලෝ නාම මජ්ඣන්හිකෙ චිනිවත්තෙ යාව අරුණුග්ගමනා'ති වුත්තං, සීතමජ්ඣන්හිකෝ'පි විකාල සංඛ්‍යං ගච්ඡති. තතෝ පඨාය පන ඛාදිතුං වා භුඤ්ජිතුං වා නසක්කා. සක්කා පිවිතුං සක්කා භවෙය්‍ය න කුක්කුච්චෙන පන කාතබ්බං නත්ථි **විකාලභොජනසික්ඛාපදවණ්ණනා**... අරුණුග්ගමනතෝ පඨාය යාව මජ්ඣන්හිකා අයං බ්‍රාහ්මණානං අරියානං ආචිණ්ණ සමාචිණ්ණා භොජනස්ස කාලෝ. තදඤ්ඤු විකාලෝ'ති. **බ්‍රහ්මජාලචූලහත්ථිපදෝපමඋපාසථසුත්තනවිඛා**... භුඤ්ජිතබ්බඤ්ඤෙව යාගුභත්තාදිසබ්බං යාවකාලිකවත්ථු. යථා ච "රත්තූපරතෝ"ති එත්ථ රත්තිභොජනං 'රත්ති'ති උත්තරපදලොපෙන වුච්චති. එවමෙත්ථ භොජනඡික්ඛාහරණං භොජන'න්ති. විකාලෙභොජනං විකාලභොජන'න්ති **මහාඛණ්ඩකවිඛා**... විකාලතා යාවකාලිකතා අඡික්ඛාහරණ'න්ති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානී'ති. **කඩ්ඛාවිතරණී**... විකාලභොජනස්ස චත්තාරි අඞ්ගානි, විකාලෝ යාවකාලිකං අඡික්ඛාහරණං අනුමත්තකතා'ති. එතෙනානුසාරෙන සෙසානම්පි අඞ්ගවිභාගෝ වෙදිතබ්බෝ'ති **බුද්ධඝෝසාඨවණ්ණනා**... "අනුමත්තකතා"ති ඉදං සුන්දරං; වුත්තඤ්හේතං භගවතා "අනාපත්ති උම්මත්තකස්සා"ති. "නච්චගීතා"ති **සත්තමඝමපත්ත බුද්ධඝෝසාඨබ්‍රහ්මජාලාදිවණ්ණනාසු** විත්ථාරතෝ ඔලොකෙතබ්බං. අයමෙත්ථ සංඛෙපෝ. නච්චාදීනි හි අත්තනා පයොජෙතුං වා පරෙහි පයොජාපෙතුං වා පයුත්තානි පස්සිතුං වා නෙව භික්ඛූනං න භික්ඛුනීනං වට්ටන්තී'ති **බ්‍රහ්මජාල**

උපොසථ සුත්තවණ්ණනා....දස්සනකම්යතාය උපසංකමිඩා පස්සතෝ එවමෙත්ථ විතික්කමෝ හොති. සීතනිසින්නාය සතෝ කාසෙ පන ආගතෘ ගච්ඡන්තස්ස වා ආපාථගතං පස්සතෝ සියා සඞ්කිලෙසෝ න විතික්කමෝ'ති බුද්ධඝෝසාචරියණ්ණනා.... අවිසූකභූතස්ස ගීතස්ස සවණං කදාචි වට්ටති. තථා හි වුත්තං පරමත්ථජෝතිකායෘ බුද්ධඝෝසත්ථෙරෙන 'ධම්මූපසඤ්හිතෝ ගීතෝ නවට්ටති ගීතූපසංහිතෝ ධම්මෝ වට්ටතී'ති බ්‍රහ්මජාලවුල්ලහත්ථි පදූපමූපොසථසුත්තාදීසු....අවිසූකභූතගීතං හි සොතුං වට්ටති. තෙන සඞ්ඝපඤ්හසුත්තවණ්ණනායෘ "යං චිත්තකඛර චිත්තබ්‍යඤ්ජනම්පි සද්ධං සුණතෝ රාගාදයෝ උප්පජ්ජන්ති එවරූපෝ සද්දෝ න සෙවිතබ්බෝ. යම්පන අත්ථනිස්සිතං ධම්ම නිස්සිතං කුම්භදාසගීතකම්පි සුණන්තස්ස පසාදෝ උප්පජ්ජති නිබ්බිදාව සණ්ඨාති එවරූපෝ සද්දෝ සෙවිතබ්බෝ"ති වුත්තං. කාව්‍යනාටකාදිගීතරවභාවසෙන උච්චාරණවසෙන ච විචිත්ත සන්නිවෙසතාය තථා පවත්තං විකප්පනවසෙන විත්තවිචිත්ත භාවෙන උපනිබන්ධනං සන්ධායාහ "යං චිත්තකඛර....උප්පජ්ජ න්තී"ති. "අත්ථනිස්සිත"න්ති සම්පරායිකත්ථනිස්සිතං; "ධම්මනිස්සි ත"න්ති විනිවට්ටධම්මනිස්සිතං, "පාසාදෝ"ති රතනත්තයඝඩා,පි කම්මඵලඝඩා'පි; "නිබ්බිදාවා"ති අනිච්චසඤ්ඤාදිවසෙන වත්ත තෝ උකණ්ඨාවා'ති තට්ටීකායෘ බුද්ධඝෝසත්ථෙරෝ හෙත්ථ හෙතු ධම්මූපසඤ්හිතං වා'පි වෙත්ථ ගීතං න වට්ටති ගීතූපසංහිතෝ පන ධම්මෝ වට්ටතී'ති ලිඛිතං. තං බ්‍රහ්මජාලවිභාගං ආදිනී'ති වචනෙන සමෙතී'ති. අඪ්ඨමඞ්ගල පන "උච්චාසයන"න්ති පමාණාතික්කන්තං; "මහාසයන"න්ති අකප්පියත්ථත'න්ති බ්‍රහ්මජාලල පොසථසුත්තවණ්ණනායෘ උච්චාසයනමහාසයනසඞ්ඛ සමණසා රුප්පරහිතං අධිප්පෙත'න්ති ආහ. පමාණාතික්කත්තං අකප්පි යත්ථත'න්ති තූ ටීකායෘ "මහාසයන"න්ති අකප්පියත්ථරණඤ්චාති බුද්ධඝෝසාචරියණ්ණනායෘ "උච්චා"ති උච්චාසද්දෙන සමානත්ථං ලකං සද්දන්තරං. සෙති එත්ථා'ති=සයනං: "ආසන"න්ති ආසනං වෙත්ථ සයනෙන සඞ්ගහීත'න්ති බ්‍රහ්මජාලවිභාගෘ "ආසන්දී"ති පමාණාතික්කන්තාසන'න්ති වම්මඝඩඛණ්ඩාදිලණ්ණනායෘ "අනු ජානාමි භික්ඛවෙ! උච්චකම්පි ආසන්දිත'න්ති සෙනාසනක්ඛන්ධ කපාළිෘ "ආසන්දිකෝ"ති චතුරස්සරපීඨං; "පමාණාතික්ක න්තොපී"ති සමචතුරස්සමෙව සන්ධාය වුත්තං. ආසනචතුරස්සා පන සත්ථඩඟුලපඤ්චඟුලා'පි උච්චපාදා න වට්ටන්ති'ති විමති විනොදනියෘ මඤ්චපීඨපාදා හි සුගතඩඟුලෙන අට්ඨඟුලපමාණා යෙව වට්ටන්ති. තෙනාහ "නවං පන භික්ඛුනා මඤ්චං වා පීඨං

වා කාරණමත්තෙන අඞ්ගුලිපාදකං කාරෙතබ්බං සුගතඞ්ගුලෙන අඤ්ඤත්‍ර හෙට්ඨිමාය අවනීයා, තං අතියාචාමයතෝ භෙදනකං පාචිත්තියඤ්චාති. "යස්මා පන සුගතවිදත්ථි නාම ඉදානි මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස තිස්සෝ විදත්ථියෝ, වඩ්ඪකීහත්ථේන දියඩ්ඪෝ හත්ථෝ හොති"ති කුඩ්ඩාවිතරණං කුටිකාරසික්ඛාපදවණ්ණනාඤ්ච වුත්තනයේන මජ්ඣිමස්ස තිස්සෝ අඞ්ගුලියෝ සත්ත එකා අඞ්ගුලී'ති. සත්ත අඞ්ගුලියෝ මජ්ඣිමස්ස චතුබ්බීසති අඟුලියෝ හොන්ති. තා මුඨිරතනං හොන්ති. තෙන වුත්තං සත්ථුනාමවිකාසඤ්ච මුට්ඨිහත්ථපාදකෙහි පාදතලතෝ යාව අවනීයා හෙට්ඨිමනෙත්තා තාව මුට්ඨිරතනපමාණපාදකෝ තං ච ඛෝ මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස හත්ථේන. යස්සදානි වඩ්ඪකීහත්ථෝ'ති සම්බන්ධිතබ්බෝ'ති වුත්තං, යස්මා පන පකතිපුරිසස්ස දියඩ්ඪං අඞ්ගුලං මජ්ඣිමස්ස එකා අඟුලී හොති. තථා විදත්ථි රතනං ඛා හා බ්‍යා ඉමා ච. තස්මා මජ්ඣිමස්ස මුට්ඨිරතනං පකතිපුරිසස්ස විදත්ථ්‍යාධිකමුට්ඨිරතනං හොති'ති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං. මඤ්චපටිපාදකා තූ මනුස්සඟුලෙන අට්ඨඟුලමෙව වට්ටති. තෙනාහ භගවතා උපාසකඛන්ධකෙ "න භික්ඛවෙ! උච්චාමඤ්චපටිපාදකා ධාරෙතබ්බා යෝ ධාරෙය්‍ය ආපත්ති දුක්කටස්ස, අනුජානාමි භික්ඛවෙ! අට්ඨඟුලපරමං මඤ්චපටිපාදක" න්ති. තබ්බණ්ණනායඤ්ච මනුස්සානං පමාණඟුලමෙව අට්ඨඟුල'න්ති වුත්තං. ඉති සම්චතුරස්ස ආසන්දිකතෝ අඤ්ඤං මඤ්චපීඨං විදත්ථ්‍යාධිකමුට්ඨිරතනතෝ අධිකුච්චපාදකං අට්ඨඟුලතෝ අධිකුච්චපටිපාදකෝ මඤ්චෝ ච උච්චාසයනං නාම. උච්චං වා හොතු අනුච්චං වා මඤ්චපීඨං අකප්පියචම්මත්ථරණත්ථතං, තං මහාසයනං නාම. තත්‍රොභයං න වට්ටති. තෙන බුද්ධඤ්ච පාඨවණ්ණනාඤ්ච තදුභයම්පි සාදියතෝ න කෙනචි පරියායෙන වට්ටතී'ති වුත්තං. අකප්පියචම්මත්ථරණං හි මඤ්චපීඨකතමෙව න වට්ටති. නාඤ්ඤං. තෙන ධම්මික්ඛන්ධකවණ්ණනාඤ්ච "ජීවාඨං පන ගොණකාදිසන්ථතාය'පි වට්ටතී"ති වුත්තං. යස්මා පන ආධාරෙ පටිකිත්තෙන තදාධාරා කිරියා පටිකිත්තාව හොති, තස්මා උච්චාසයනන්‍හාසයනා ඉච්චෙව වුත්තං. අත්ථතෝ පන තදුපභොගභූතානිසජ්ජාතිපජ්ජනෙහි විරති දසසිත්තා'ති දට්ඨබ්බා'ති බ්‍රහ්මජාලඋපොසථසුත්තනිද්දෙසා ඉති සබ්බමිමමත්ථමභිහවය්‍යෙකං කත්වා අට්ඨඟානි හොන්ති තෙන බුද්ධඤ්ච පාඨවණ්ණනාඤ්ච ආදිතෝ වෙවතුච්චපමාණි ච උපාසකානං සාමණෙරානං ච සාධාරණානි. නිච්චසීලවසෙන උපොසථවසෙන උපාසකානං සත්ත ලිඛිතෙඛකං අඞ්ගං කත්වා සබ්බපච්ඡිමවජ්ජානි සබ්බානි'පි

සාමණේරෙහි සාධාරණානි, සබ්බපච්ඡිමං සාමණේරානමේව විසෙසභූතානි. විසුද්ධිමග්ගෙ පන උපාසකඋපාසිකානං නිච්ච සීලවසෙන පඤ්ච සික්ඛාපදානි, සති වා උස්සාහෙ දස, උපොසථ ඞ්ගවසෙන, අට්ඨ'ති, ඉදං ගහට්ඨසීල'න්ති වුත්තං. "සති වා උස්සාහෙ"ති උස්සාහං කත්වා සීලානි රක්ඛිතුං උස්සාහෙ සති; "දසා"ති සාමණේරෙහි රක්ඛිතබ්බමාහ 'සික්ඛාපදානං වියා'ති. නවවී කා එත්ථ ච යං 'සබ්බපච්ඡිමං පන සාමණේරානමේවා'ති වුත්තං, තං 'සති වා උස්සාහෙ දසා,ති ඉමිනා න සමෙතී'ති මහාඅභිනවටීකායං වුත්තං අට්ඨකථා.

තමපන උපවසන්තෙනෙව 'උපොසථිකො භවිස්සාමී,ති 'අජ්ජෙව ඉදංවිදං ච කරෙය්යාථා,ති ආහාරාදිවිධානං විචාරෙතබ්බං, උපොසථදිවසෙ පාතොව භික්ඛුස්ස වා භික්ඛුනියා වා දසසීලලක්ඛණප්පත්තස්ස උපාසකස්ස වා උපාසිකාය වා සන්තිකෙ වා චං භින්දිත්වා උපොසථඞ්ගානි සමාදාතබ්බානි. පාළි අජානන්තෙන පන "බුද්ධපඤ්ඤත්තං උපොසථං අධිට්ඨාමි"ති අධිට්ඨාතබ්බං, අඤ්ඤං අලභන්තෙන අත්තනාපි අධිට්ඨාතබ්බං, වචී භෙදෙ පන කත්තබ්බාභෙව, උපොසථං උපවසන්තෙන පරෙ පරොධපටිසංයුත්තා කම්මන්තා න විචාරෙතබ්බා, අයවඩ්ඪනං කරොන්තෙන න චිත්තාමෙතබ්බං, ගෙහෙ පන ආහාරං ලභිත්වා නිච්චභත්තිකභික්ඛුනා විය පරිභුඤ්ජිත්වා විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං වා සොතබ්බා, අට්ඨංසාය ආරම්මණෙපි අඤ්ඤතරං වා මනසි කාතබ්බ'න්ති, උපොසථසුත්තවණ්ණනා සීලසමාදාන තො පට්ඨාය අඤ්ඤං කිඤ්චි අකත්වා ධම්මසවණෙන වා කම්මට්ඨාන මනසිකාරෙන වා චිත්තාමෙතබ්බ'න්ති, ආහ තමපන උපවස න්තෙන පෙ විචාරෙතබ්බන්ති "වාචං භින්දිත්වා"ති ඉමස්ස වචනස්ස අත්ථං ඉමං ච දිවස'න්ති කාලපරිච්ඡෙදං කත්වා උපොසථඞ්ග මෙන 'අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං උපොසථං සමාදියාමි'ති එකතො කත්වා පඤ්චකං වා 'පාණාතිපාතා වෙරමණිසික්ඛාපදං සමාදියාමි පෙ උච්චා සයනමහාසයනා වෙරමණිසික්ඛාපදං සමාදියාමි'ති එවං වචී භෙදං කත්වා යථා පාළිං සමාදාතබ්බාති, පාළි අජානන්තෙන පන අත්තනො භාසාය පඤ්චකං 'බුද්ධපඤ්ඤත්තං උපොසථං අධිට්ඨා මී'ති එකතො අධිට්ඨානවසෙන වා සමාදාතබ්බාති, අඤ්ඤං අලභන්තෙන අධිට්ඨාතබ්බාති. උපාසකසීලං හි අත්තනා සමාදියන්තෙනාපි පරසාසනාභිකෙසමාදියන්තෙනාපි එකජ්ඣං සමාදින්නමපි සමාදින්නමෙව හොති පඤ්චකං සමාදින්නම්පි. කින්තු පන එකජ්ඣං සමාදියතො එකාභෙව චෙතනා හොති,සා පන සබ්බවිරති

චෙතනානං කිච්චකාරී'ති, තෙනා'පි සබ්බසික්ඛාපදානි සමාදිය නෙතනා'පි. පචෙතනං සමාදියතෝ පන නානාවිරති චෙතනා යෝ. යථාසකං කිච්චවසෙන උපපජ්ජන්ති. සබ්බසමාදානෙ පන වවිභෙදෙ කාතබ්බෙයෙව. "පරොපරොධපටිසංයුත්තා"නි පර හිංසාපටිසංයුත්තා'නි. **නවවිධාදි උපොසථඞ්ගසමාදානකථා.**

තං සඝගුපජ්ඣාදිභෙදතො මංගල තෙනාහ භගවා "සෙය්යථා'පි විසාඛෙ! යෝ ඉමෙසං සොළසන්නං මහාජනපදානං පහූතසත්තරතනානං ඉස්සරියාධිපච්චං රජ්ජං කාරෙය්ය සෙය්යථිදං? අඞ්ගානං මගධානං කාසීනං කොසලානං වජ්ජීනං මල්ලානං චෙතීනං වඞ්ගානං කුරූනං පඤ්චාලානං මච්ඡානං සූරසෙනානං අස්සකානං අවන්තීනං ගන්ධාරානං කම්බොජානං, අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතස්ස උපොසථස්ස එකං කලං නාග්ඝති සොළසිං. තං කිස්ස හෙතු? කපණං විසාඛෙ! මානුසකං රජ්ජං දිබ්බස්ස සුඛං උපනිධාය යානි විසාඛෙ! මානුසකානි පඤ්ඤාසවස්සානි චාතුම්මහාරාජිකානං දෙවානං එසෝ එකෝ රත්තින්දිවෝ තාය රත්තියා තිංසරත්තියෝ මාසෝ, තෙන මාසෙන බාදසමාසියෝ සංවච්ඡරෝ, තෙන සංවච්ඡරෙන දිබ්බානි පඤ්චවස්සසතානි චාතුම්මහාරාජිකානං දෙවානං ආයුප්පමාණං. ඨානං ඛෝ පනෙතං විසාඛෙ! විජ්ජති, යං ඉධෙකච්චෝ ඉත්ථී වා පුරිසෝ වා අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං උපොසථං උපවසිත්වා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා චාතුම්මහාරාජිකානං දෙවානං සහව්යතං උපපජ්ජෙය්ය. ඉදං ඛෝ පනෙතං විසාඛෙ! අඞ්ගාය භාසිතං, "කපණං මානුසකං රජ්ජං දිබ්බං සුඛං උපනිධාය, යං විසාඛෙ! මානුසකා වස්සසතා තාවතිංසානං දෙවානං එසෝ එකෝ රත්තින්දිවෝ, පෙ තෙන සංවච්ඡරෙන දිබ්බං විස්සසහස්සං තාවතිංසානං දෙවානං ආයුප්පමාණං ඨානං ඛෝ පනෙතං විසාඛෙ! විජ්ජති, යං පෙ උපනිධාය, යානි විසාඛෙ! මානුසකානි වෙ වස්සසතානි යාමානං දෙවානං එසෝ එකෝ රත්තින්දිවෝ පෙ තෙන සංවච්ඡරෙන දිබ්බානි වෙ වස්සසහස්සානි යාමානං දෙවානං ආයුප්පමාණං, ඨානං ඛෝ පනෙතං විසාඛෙ! විජ්ජති පෙ උපනිධාය, යානි විසාඛෙ! මානුසකානි චත්තාරිවස්සසතානි තුසිතානං දෙවානං එසෝ එකෝ රත්තින්දිවෝ පෙ තෙන සංවච්ඡරෙන දිබ්බානි චත්තාරි වස්සසහස්සානි තුසිතානං දෙවානං ආයුප්පමාණං, ඨානං ඛෝ පනෙතං විසාඛෙ! විජ්ජති පෙ උපනිධාය, යානි විසාඛෙ! මානුසකානි අට්ඨවස්සසතානි නිම්මානරතීනං දෙවානං එසෝ එකෝ රත්තින්දිවෝ පෙ තෙන

සංවච්ඡරෙන දිබ්බානි අට්ඨවස්සසහස්සානි නිම්මාණරතීනං දෙවානං ආයුප්පමාණං, ඨානං ඛෝ පනෙතං විසාඛෙ! විජ්ජති යං ඉධෙකච්චෝ ඉත්ථී වා පුරිසෝ වා උපනිධාය, යානි විසාඛෙ! මානුසකානි සොළසවස්සසතානි පරනිම්මිතවසවත්තීනං දෙවානං එසෝ එකෝ රත්තින්දිවෝ, තාය රත්තියා තිංසරත්තියෝ මාසෝ, තෙන මාසෙන වාදසමාසියෝ සංවච්ඡරෝ, තෙන සංවච්ඡරෙන දිබ්බානි සොළසවස්සසහස්සානි පරනිම්මිතවසවත්තීනං දෙවානං ආයුප්පමාණං, ඨානං ඛෝ පනෙතං විසාඛෙ! විජ්ජති යං ඉධෙකච්චෝ ඉත්ථී වා පුරිසෝ වා අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං උපොසථං උපවසිත්වා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා පරනිම්මිතවසවත්තීනං දෙවානං සහව්‍යතං උපපජ්ජය්‍ය, ඉදං ඛෝ පනෙතං විසාඛෙ! සන්ධාය භාසිතං සපණං මානුසකං රජ්ජං දිබ්බං සුඛං උපනිධාය" නි උපොසථ සූත්‍රපාළි.

"පහූතරත්තරතනාන" න්ති (1) පහූතෙන රත්තසංඛාතෙන රතනෙන සමන්නාගතානං, සකලජම්බුදීපතලං හෙරිතලසදිසං කත්වා කටිපමාණෙහි සත්තහි රතනෙහි පූරිතාන'න්ති අධිපායො. "ඉස්සරියාධිපච්ච" න්ති ඉස්සරභාවෙන ච අධිපතිභාවෙ න ච න කුඩ්ඩරාජභාවෙන. ඉස්සරියමෙව වා ආධිපච්චං. එත්ථ න සාගසිකකම්මනන්ති පි ඉස්සරියාධිපච්චං; "රජ්ජං කාරෙය්‍යන්ති එව රූපං චක්කවත්තිරජ්ජං කාරෙය්‍ය. "අඩ්ඪාන" න්ති ආදීනි තෙසං ජනපදානං නාමානි; "කලංභාගඝති සොළසි" න්ති එකං අහෝ රත්තං උපවුත්ථඋපොසථෙ පුණ්ණං සොළසභාගෙ කත්වා තතෝ එකං භාගං න අගහති; එකරත්තුපොසථස්ස සොළසියා කලාය යං විපාකඵලං, තං යෙව තතෝ බහුතරං හොති'ති අත්ථෝ. "කපණ" න්ති පරිහාකන්ති කබඛණණනා රත්තිසද්දෙ රත්ත පරියායෙ'ති ආහ. "පහූතරත්තරතනාන" න්ති පහූතෙන රත්තසංඛාතෙන රතනෙන සමන්නාගත'න්ති; පාළියං පන පහූතසත්තරතනාන'න්ති පාඨො දිස්සති. 'හෙරිතලසදිසං කත්වා"ති හෙරිතලං විය සමං කත්වා; "තතෝ එකං භාගං න අගණති"ති යථා වුත්තං චක්කවත්තිරජ්ජං තතෝ සොළසභාගතෝ එකං භාගං න අගණති; "තතෝ බහුතර"න්ති චක්කවත්තිරජ්ජසිරිතෝ බහුතරං හොති; "චාතුම්මහාරාජිකාන" න්ති ආදිසු චාතුම්මහාරාජිකානං දෙවානං මනුස්සගණනාය නවුතිවස්ස සතසහස්සානි ආයුප්පමාණං, තාවතිංසානං දෙවානං තිංසෙව වස්සකොටියෝ සට්ඨි ච වස්සසතසහස්සානි, යාමානං දෙවානං චුද්දස ච වස්සකොටියෝ එකූනසට්ඨි වස්සසහස්සානි, තුසිතානං දෙවානං සත්ත

(1) පහූතසත්තරතනානන්ති පාඨො පාළියං-

පඤ්ඤාසඤ්ච වස්සකොටියෝ සට්ඨිං ච වස්සසතසහස්සානි, නිම්මාණරතීනං දෙවානං වෙ වස්සකොටිසතානි තිංසඤ්ච වස්සකොටියෝ චත්තාරිසං ච වස්සසතසහස්සානි, පරනිම්මිතවසවත්තීනං දෙවානං තුවවස්සකොටිසතානි එකවීසඤ්ච වස්සකොටියෝ සට්ඨිං ච වස්සසතසහස්සානි'ති තාවතිංසා...අතීතෙ බොධිසත්තෝ බාරාණසිරාජා සඤං දානසීලඋපොසථකම්මෙසු අපපමත්තෝ සෙසෙ'පි අමච්චාදයෝ දානාදිසු සම්මාදපෙසි. පුරොහිතෝ පනස්ස තෙන විනිච්ඡයෙ ඨපිතෝ ලඛාදනෙන පරෙසං පිඨිමංසිකෝ හුත්වා උපොසථං නසමාදියි. සෝ එකසමිං උපොසථදිවසෙ දිවා ලචං ගහෙත්වා කූටට්ටං කත්වා රාජුපඨානං ගන්ත්වා 'තුම්හපි ආචරිය! උපොසථිකෝ'ති රඤ්ඤා පුට්ඨෝ 'ආමා'ති මුසා වදිත්වා පාසාදා ඔතරි. අථ නං එකෝ අමච්චෝ 'නනු තුම්හෙ න උපොසථිකෝ'ති චොදෙසි. සෝ 'අහං වෙලාසමෙව භුඤ්ජිත්වා ගෙහං ගන්ත්වා මුඛං විකඛාලෙත්වා උපොසථං අධිට්ඨාය සාසං න භුඤ්ජිස්සාමි රත්තිං සීලං රක්ඛිස්සාමි එවමෙව උපඩ්ඪුපොසථකම්මං භවිස්සතී'ති වත්වා ගෙහං ගන්ත්වා තථෙව අකාසි. පුනෙකසමිං උපොසථදිවසෙ අඤ්ඤතරා සීලවති ඉත්ථී අට්ඨං කරොන්තී සරං ගන්තුං අලභමානා 'උපොසථකම්මං නාතික්කමිස්සාමි'ති උපකට්ඨෙ කාලෙ මුඛං විකඛාලෙතුං ආරභි සෝ තස්සා උපොසථිකභාවං ඤත්වා 'ඉමං ඛාදිත්වා උපොසථිකා හොහී'ති තස්සා අම්බඵලං අදාසි. එත්තකං පුරොහිතස්ස කම්මං. සෝ අපරභාගෙ කාලං කත්වා හිමවන්තපදෙසෙ ගඛභාතීරෙ තියොජනසතිකෙ අඔවතෙ කනකවිමානෙ වෙමානිකපෙතෝ අහොසි, සොළසසහස්සදෙවකඤ්ඤාපරිවුතෝ. සොහි රත්තිංඤඤව සම්පත්තිං අනුභවිත්වා අරුණෙ උග්ගච්ඡන්තෙ අම්බවනං පවිසති, පවිඨක්ඛණෙයෙවස්ස දිබ්බත්තභාවෙ ඤත්වා අත්තරඛාසති, අසීතිහත්ථතාලපමාණෙ අත්තභාවෙ නිබ්බත්තති, සකලසරීරං ඛාසති, සුට්ඨුපිතකිංසුකෝ විය අහොසි, ච්සුභතෙපි එකෙකාව අඞ්ගුලී, තත්ථ මහාකුඤ්ඨපපමාණතඛා හොන්ති, සෝ තෙහි තඛෙහි අත්තනෝ පිඨිමංසං ඵාලෙත්වා උඩරිත්වා ඛාදන්තෝ වෙදනාපපත්තෝ මහාරවං රවන්තෝ දුක්ඛං අනුභොති. සූරියෙ අත්ථඞ්ගතෙ තං සරීරං අන්තරධායති, දිබ්බසරීරං නිබ්බත්තති, අලඞ්කතපටියත්තා දිබ්බනාටකිත්ථියෝ තානාතූරියානි ගහෙත්වා තං පරිවාරෙන්ති. සෝ මහාසම්පත්තිං අනුභවන්තෝ රමණීයෙ අම්බවනෙ දිබ්බපාසාදං අභිරුහති. ඉති සෝ උපොසථිකාය ඉත්ථියා අම්බඵලදානසඤ්ඤිතං නියොජනිකං අම්බවනං පටිලභි. ලචං ගහෙත්වා කූටට්ටකරණසඤ්ඤිතං පිඨිමංසං උපපාදෙත්වා ඛාදි උපඩ්ඪුපොසථකම්ම

නිස්සන්දේන රත්තිං මහායසං අනුභොති. සඤ්ඤිපි උපොසථිකානං උපාසකානං ධම්මං දෙසෙන්තෝ 'උපාසකා! සාධු වෝ කතං උපොසථං උපවසන්තෙහි. පොරාණකා උපඩ්ඪුපොසථකම්මනිස්සන්දේන මහන්තං යසං අනුභවිංසූ'ති වත්වා ඉමං වත්ථුං විත්ථාරෙත්වා තිංසනිපාතෙ සඛපඨමං කිංඡන්දජාතකං නෙත්වා සච්චානි පකාසෙසි. සච්චපරියොසානෙ උපාසකෙසු කෙචි සොතාපන්නා, කෙචි සකදාගාමිනෝ, කෙචි අනාගාමිනෝ අහෙසුං.

පුරොහිතවත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං බොධිසත්තෝ සුචිපරිවාරෝ නාම සෙට්ඨි අහොසි අසීතිකොටිවිභවෝ දානාදිපුඤ්ඤනිරතෝ. තස්ස පුත්තදාරාපි පරිජනෝපි අන්නතරෝ තස්මිං සමය වච්ඡපාලකාපි සබ්බෙ මාසස්ස ඡ දිවසෙ උපොසථං උපවසන්ති. අථෙකෝ භතිකෝ කිඤ්චිදෙව ජීවිකං කපෙතුං දළිද්දෝ පුරිසෝ තං සෙට්ඨිං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා අට්ඨාසි. 'කිං? භො! ආගතොසී'ති 'තුම්හාකං ඝරෙ භතියා කම්මකරණත්ථාය'ති. සෙට්ඨි අඤ්ඤෙසං භතිකානං ආගතදිවසෙයෙව 'ඉමස්මිං ගෙහෙ කම්මං කරොන්තා සීලං රක්ඛිතුං සක්කොන්තා කම්මං කරොථා'ති වදති තස්ස පන සීලසංරක්ඛනාචික්ඛනෙ සඤ්ඤං අකත්වා 'සාධු තාත! අත්තනො භතියා ජානනකම්මං කරොහී'ති ආහ. සොපි තතො පට්ඨාය සුවචො හුත්වා අත්තනා කිලමථං අගණෙත්වා සබ්බකිච්චානි කරොති. පාතොව කම්මනන්තං ගන්ත්වා සායං ආගච්ඡති! අථෙකදිවසං සෙට්ඨි දූසිං ආණාපෙසි 'අජ්ජ උපොසථදිවසො ගෙහෙකම්ම කාරානං පාතොව භත්තං පචිත්වා දෙහි, කාලසෙසව භුඤ්ජිත්වා උපොසථිකා භවිස්සන්තී'ති. සා තථා අකාසි. සොපි පන දළිද්දෝ පාතොව උට්ඨාය කම්මන්තං ගතොපි; තාසස්ස කොචි උපොසථදිවිසභාවං ආචික්ඛි. සෙට්ඨාදයොපි සබ්බෙ ජනා පාතොව භුඤ්ජිත්වා උපොසථිකා හුත්වා සකසකට්ඨානෙසු සීලං ආවජ්ජෙන්තා නිසීදිංසු. දළිද්දොපි සකලදිවසං කම්මං කත්වා සූරියත්ථඞ්ගමනවෙලායං ආගන්ත්වා භත්තෙන උපනාමිතෙ 'අඤ්ඤස්සු දිවසෙසු ඉමාය වෙලාය මහාසද්දෙ අහොසි අජ්ජ කුහිං ගතා'ති පුච්ඡි. 'තාත! සබ්බෙ උපොසථිකා සකසකට්ඨානං ගතා'ති. සොපි 'එත්තකානං සීලවන්තානං අන්තරෙ අහමෙකො දුස්සීලො හුත්වා න වසිස්සාමී'ති විනෙත්වා භත්තං අභුඤ්ජිත්වා සෙට්ඨිං උපසංකමිත්වා 'ඉදානි සාමි! උපොසථඞ්ගස්ස අධිට්ඨිතෙසු හොති නුඛො උපොසථකම්මං නො'ති පුච්ඡි. තාත! පාතොව අනධිට්ඨිතත්තා සකලං උපොසථකම්මං න හොති උපඩ්ඪුපොසථකම්මං පන හොති'ති. සොපි 'එත්තකම්පි

මේ හොතූ'ති සෙතිස්ස සත්ථිකෙ සමාදිත්තාසීලෝ හුත්වා උපොසථං අධිට්ඨාය සකට්ඨානං ගන්ත්වා සීලං ආවජ්ජෙන්තෝ නිපජ්ජි. අට්ඨස්ස සකලදිවසං නිරාහාරතාය පච්ඡිමයාමසමනන්තරෙ සත්ථ කවාතා සමුට්ඨහිංසු. සෙට්ඨිනා තං හෙට්ඨාජාණි ආහරිත්වා 'පරිභුඤ්ජා'ති වුච්චමානෝ'පි සෝ 'උපොසථං න භින්දිස්සාමී' ජීවිතපරිච්චාගං කත්වා සමාදියි'නති වත්වා න පරිභුඤ්ජි. බලවවෙදනා උපපජ්ජි. සෝ අරුණුග්ගමනවෙලාය සතිං පච්චුපට්ඨාපෙතුං නාසක්ඛි. අථ නං 'ඉදානි මරිස්සති'ති ඤත්වා බහාරකෙ නිපජ්ජාපෙසුං. තස්මිංඛණෙ බාරාණසිරාජා නගරං පදක්ඛිණං කරොන්තෝ තං ඨානං සම්පාපුණි. දළිද්දෙ රාජානං දිස්වා ලොභං උප්පාදෙත්වා රජ්ජං පත්ථෙත්වා චවිත්වා උපඩ්ඩුපොසථකම්ම නිස්සන්දෙන තතොනික්ඛම්ම අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං ගණ්හි, දසමාසච්චයෙන උදයකුමාරොති'ස්ස නාමං අකංසු. සෝ වයප්පත්තෝ සබ්බසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්වා ජාතිස්සරඤාණෙන අත්තනෝ පුබ්බකම්මං සරිත්වා 'අප්පමත්තකස්ස කම්මස්ස ඵලං මම ඉද'නති අභික්ඛණං උදානං උදානෙසි. සෝ පිතු අච්චයෙන රජ්ජං පත්වා 'උදයරාජා' ති පඤ්ඤායිත්ථ. 'තිණ්ණං සත්ථා'පි උපොසථිකානං උපාසකානං ධම්මං දෙසෙන්තෝ 'උපාසකා! සාධු වො කතං උපොසථං උපවසන්තෙහි, පොරාණකපණ්ඩිතා එකං ඛණ්ඩඋපොසථකම්මං නිස්සාය මහායසං ලභිංසු'ති වත්වා ඉමං වත්ථුං විත්ථාරෙත්වා භංගමාලජාතකං කථෙසි.

උදයරාජවත්ථු.

අනාථපිණ්ඩිකං නිස්සාය භතියා ජීවිකං කප්පෙත්වා උපඩ්ඩුපොසථකම්මනිස්සන්දෙන අරඤ්ඤායතනෙ නිග්‍රොධරුක්ඛෙ දෙවතා හුත්වා නිබ්බත්තස්ස භතිකභාවා'පි වත්ථු කථෙතබ්බං. තං ධම්මපදස්ස අප්පමාදවග්ගෙ "අප්පමාදෙ අමතපද'නති ගාථාවණ්ණනාය ඔලොකෙතබ්බං.

අතීතෙ මිථිලායං බොධිසත්තෙ සාධීනා නාම රාජා හුත්වා ඡ දාන සාලායො කාරෙත්වා දෙවසිකං ඡ සතසහස්සපරිච්චාගෙන මහාදානං පවත්තෙසි. පඤ්චසීලම්පි රක්ඛති. උපොසථ'ම්පි උපවසති. රඤ්ඤොසිනෙ'පි තස්සොවාදෙ ඨත්වා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා මතමතා දෙවපුරෙයෙව නිබ්බත්තිත්වා සුධම්මදෙවසභායං නිස්සන්නා රඤ්ඤෝ සීලාචාරාදිගුණමෙව වණ්ණයන්ති. තං සුත්වා සෙසදෙවා'පි රාජානං දට්ඨුකාමා අහෙසුං. සක්කො තෙසං මනං ඤත්වා මාතලිං ආණාපෙසි 'භවඡ වෙජයන්තරථෙන සාධිතං ආ

නෙගී'ති. සො මිථිලං ගන්ත්වා තං ආනෙසි. තං දිස්වා සක්‍ක දෙවරාජා පච්චුග්ගමනං කරිංසු. අථස්ස සත්තෙව දෙවතගරං ච අඩ්ඩතියා ච අච්ඡරාකොටියො වෙජයන්තපාසාදං ච මඤ්ඤි නිම්මිනිත්වා අදාසි. තස්ස දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවන්තස්ස මනුස්සගණනාය සත්තවස්සසතානි අතික්කන්තානි. අථස්සතෙතත්තකෙනෙව දෙවලොකෙ වසනහෙතුකං පුඤ්ඤං ඛීණං, දුනාභිරතී උප්පජ්ජනා. සක්කො තං ඤත්වා මාතලිං ආණාපෙසි 'ගච්ඡ සාධිතරාජානං මිථිලං නෙත්වා උය්‍යානෙ ඔතාරෙහී'ති. සො තථා අකාසි. උය්‍යානපාලො තං දිස්වා පුච්ඡිත්වා නාරදරඤ්ඤො ආරොචෙසි. නාරදරාජා කිරස්ස සත්තමො නත්තා. තදා කිර වස්සසතායුකකාලොව හොති. බොධිසත්තා පන අත්තනො පුඤ්ඤබලෙන එත්තකං කාලං ජීවිතං මෙසි. නාරදරාජා'පි ආගන්ත්වා තං වන්දිත්වා රජ්ජෙන නිමන්තෙසි. සො 'තාත! න මෙ රජ්ජෙනත්ථො නා ඤාසිං රජ්ජත්ථාය ඉධාගතො පුඤ්ඤකරණත්ථායමහි ආගතො, තස්මා සත්තවස්සසතානි ජීවිතදානං සත්තාහෙනෙව දාතුකාමොම්හී'ති ආහ. නාරදො 'සාධූ'ති වත්වා මහාදානං පට්ඨාපෙසි. බොධිසත්තා සත්තාහං දානං දත්වා සත්තමෙ දිවසෙ කාලං කත්වා තාවතිංසභවනෙයෙව නිබ්බත්ති. සත්ථා'පි උපොසථිකානං උපාසකානං ධම්මං දෙසෙන්තො 'උපාසකා! උපොසථකම්මං නාම උපවසිතබ්බයුත්තකං, පොරාණකපණ්ඩිතා අත්තනො උපොසථකම්මං නිස්සාය මනුස්සසරීරෙනෙව දෙවලොකං ගන්ත්වා චිරං වසිංසූ'ති වත්වා **සකිණණාසඤ්ඤ එකාදසමං සාධිතරාජජාතකං** කථෙත්වා සච්චානි පකාසෙසි. සච්චපරියොසානෙ උපාසකෙසු කෙචි සොතාපන්නා කෙචි සකදාගාමිනො අහෙසුන්ති.

සාධිතරාජවත්ථු.

අතීතෙ භිමවන්තප්පදෙසෙ එකො තාපසො ජාතිං නිස්සාය මාතවඤ්ඤො හුත්වා ඛානුං උප්පාදෙතුං නාසක්ඛි. සො එකදිවසං 'අයං මෙ මාතුලො වඩ්ඪෙත්වා තිරයං උපනයිස්සති න ඉදානි මාතුලං අනිගණ්හෙත්වා ඵලාඵලත්ථාය ගමිස්සාමී'ති විත්තෙත්වා මාතුලනිග්ගහාය උපොසථං සමාදියිත්වා නිසීදි. එකො කපොතොපි රාගපරිළාහෙන පරිදය්හමානො 'තදත්තිමං අනිග්ගණ්හිත්වා ගොචරාය ගමිස්සාමී'ති තාපසස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා රාගනිග්ගහාය උපොසථං සමාදියිත්වා එකමන්තං නිපජ්ජි. තථා එකො සපෙපා'පි කොධනිග්ගහාය, එකො සිඟාලො'පි ඵලාභනිග්ගහාය, එකො'පි අවෙරී අත්‍රිච්ඡා නිග්ගහාය. ඉති උපොසථකම්මං පාපනිග්ගහාය සංවත්තතී'ති දට්ඨබ්බං. සත්ථා'පි උපොසථිකානං උපා

සඤ්ඤතං ධම්මං දෙසෙන්තෝ 'උපාසකා! සාධු වෝ කතං, උපෝසථෝ නාමේස පොරාණකපණ්ඩිතානං වංසෝ, පොරාණක පණ්ඩිතා හි රාගාදිකිලෙස නිග්ගහත්ථං උපෝසථං උපවසිංසූ,ති වත්වා පකිණ්ණකෙ සන්තම්ං පවුපෝසථජාතකං කථෙසි—පෙ— පවජ්ජනවත්ථු.

උපෝසථකථා.

වෙය්‍යාවච්චකරණත්ථාය බුද්ධන්තරානං වත්තපටිපත්තිකරණත්ථාය දිවසෙන ලබ්භති. තෙන සංයුත්තනිකායෙ නිදානවණ්ණනායං වුද්ධන්තරානං වත්තපටිපත්තිකරණවසෙන ගාමං පිණ්ඩාය පවිට්ඨං භික්ඛුං දිස්වා පත්තං ගහෙත්වා ගාමෙ භික්ඛූ සමාදපෙත්වා උපසංහරණවසෙන 'ගච්ඡ භික්ඛූ ත්වං පත්තං ආහරා'ති සුත්වා වෙගෙන ගන්ත්වා පත්තාහරණාදිවසෙන ච වෙය්‍යාවච්චසඞ්ගහගතං වෙදිතබ්බ'න්ති වුත්තං. වඤ්ඤා ගුණෙහි ච වුද්ධන්තරානං වත්තපටිපත්තියා ව්‍යාවටෝ ඔහාති යාය චෙතනාය, සා වෙය්‍යාවච්චං: වෙය්‍යාවච්චමෙව වෙය්‍යාවච්චසඞ්ගහගතං; වෙය්‍යාවච්චං ඛාතාය වා වත්තපටිපත්තියා සමුට්ඨාපනවසෙන සඞ්ගහිතං පවත්තනෙන= වෙය්‍යාවච්චසඞ්ගහගතං: යථා පවත්තං පුඤ්ඤකිරියවත්ථු 'න්ති නට්ඨිකා—තම්පි ඉධ වාහනවිසෙසපටිලාභහෙතුතො මංගලං—

තත්‍රිදං වත්ථු:= අතීතෙ එකෝ ඉස්සරෝ බහිනගරෙ නහාත්වා ආගච්ඡන්තෝ අන්තරාමග්ගෙ එකං පච්චෙකබුද්ධං අද්දස, සෝ කිර නගරෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා සකලනගරස්ස මා රෙන ආවට්ටිතත්තා භික්ඛං අලභිත්වා යථා ධොතෙන පත්තෙන නික්ඛම්. ඉස්සරෝ තං දිස්වා වන්දිත්වා 'අපි භන්තෙ! කිඤ්චි ලබ්,න්'ති පුච්ඡි. 'චරිත්වා නික්ඛන්තමහාවුස්සො,ති. සෝ 'අය්‍යෙ මයා පුච්ඡිතං අකථෙත්වා අඤ්ඤං වදති න කිඤ්චි ලබ්ං භවිස්සතීති පත්තං ඔලොකෙන්තෝ තුච්ඡං දිස්වා ගෙහෙ භත්තස්ස නිට්ඨිතා නිට්ඨිතභාවං අජානන්තාව අසූරෝ හුත්වා පත්තං ගහෙතුං අවිසහන්තෝ 'භන්තෙ! ථොකං අධිවාසෙථා'ති වත්වා වෙගෙන ඝරං ගන්ත්වා භත්තස්ස නිට්ඨිතභාවං ඤත්වා එකං උපඨාකං පෙසෙසි 'ගච්ඡ ත්වං තාත! සීඝං ගන්ත්වා අය්‍යස්ස පත්තං ආහරා'ති. සෝ පක්ඛන්දිත්වා පත්තං ආහරි. ඉස්සරෝ'පි භත්තස්ස පූරෙත්වා 'ඉමං සීඝං අය්‍යස්ස දෙහි අහං තෙ ඉතො පත්තිං දම්මි'ති ආහ. සෝ සීඝං ගන්ත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස පත්තං දත්වා වන්දිත්වා 'අහං භන්තෙ! වෙලා උපඨහා'ති සීසෙන

ජවෙන ගතෝ ච ආගතෝ ච, එතස්ස මේ ජවස්ස එලෙන යොජනානං පණ්ණාසඤ්ච සතවීසංසතගමනසම්භවතෝ වාහනාති නිබ්බත්තනතෝ, ආගච්ඡන්තස්ස ච මේ ගච්ඡන්තස්ස ච සරීරං සුරිය තෙජෙන තත්තං, තස්ස මේ එලෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තඤ්ච තෙ ආණා සුරිය තෙජසදිසා හොතු, ඉමස්මිං මේ පිණ්ඩපාතෙ සාමිනා පහති දිනනා, තස්සාහං නිස්සන්දෙන තුමෙහි දිඨධම්මස්ස භාගී අස්ස'නති ආහ. පවෙචකබුබෝ 'එවං හොතු'නි වත්වා පවෙචන බුඬගාථාහි අනුමොදිත්වා පක්කාමි. සෝ සංසරන්තෝ ඉමස්මිං බුඬුපපාදෙ උජෙජනීනගරෙ චණ්ඩපජ්ජොතා නාම රාජා අහොසි. තස්ස පවාහනානි තස්සෙව කම්මස්ස නිස්සන්දෙන නිබ්බත්තිංසු භද්දවතී නාම එකා හත්ථිනී එකාදිවසං පණ්ණාසයොජනානි ගච්ඡති. කාළකා නාම දූතෙ සඤ්ඤාපෙනති. වෙලන්තිං ච මූලකෙසිවා'නි මෙ අස්සා යොජනසතං. නාලාගිරි නාම හත්ථි විසං යොජනසත'නති. "අපපමාදෙ අමතපද"නති ගථාව ඤාණානුභාවං චණ්ඩපජ්ජොතවත්ථු

ඡාවකානං මහාවිකඛනම්පි වෙය්‍යාවච්චං නාම, තම්පි වාහනවිසෙසාදිපටිලාභහෙතුතෝ මංගලං.....

තන්දං වත්ථු. අතීතෙ උත්තරාපථෙ අසිතඤ්ජනනගරෙ මහාකංස රඤ්ඤෝ දෙවගබ්භා නාම ධීතා අහොසි. සා උත්තරමධුරාධිපතිනෝ මහාසාගරස්ස නාම රඤ්ඤෝ පුත්තං උපසාගරං නාම රාජකුමාරං පටිච්ච අඤ්ඤතදෙවී වාසුදෙවෝ බලදෙවෝ චන්දදෙවෝ සුරියදෙවෝ අග්ගිදෙවෝ වරුණදෙවෝ අජ්ජුනෝ පජ්ජුනෝ ඝතපණ්ඩිතෝ අඞ්කුරෝ වා'ති එකා දසපුත්තෙ පටිලභි. තෙසු වාසුදෙවාදයෝ දසභාතිකා අසිතඤ්ජනනගරාදිසු බාරවතී පරියොසානෙ සකලජම්බුදීපෙ තෙසත්තියා නගරසහස්සෙසු සබ්බෙ රාජානෝ මාරෙත්වා බාරවතීනගරෙ වසමානා රජ්ජං දසධා කත්වා විභජිංසු ජෙට්ඨභාගිතං අසරමානා. පුන සරිත්වා 'එකාදසකොට්ඨාසෙ කරොමා'ති වුත්තෙ සබ්බකණිට්ඨො අඞ්කුරෝ 'මම කොට්ඨාසං තස්සා දෙථ අහං වොහාරං කත්වා ජීවිස්සාමි කෙවලං තුම්හෙ අත්තනෙතා අත්තනතෝ ජනපදෙසු සුංකං මය්හං විස්සජ්ජථා'ති ආහ. තෙ 'සාධූ'ති වත්වා තස්ස කොට්ඨාසං හත්ථියා දත්වා තාය සද්ධිං බාරවතියං වසිංසු අයමෙත්ථ සංඛෙපෝ. විත්ථාරෝ තු දසඤානිපාතෙ සඝපඤ්ඤාතජාතකෙ ඔලොකෙතබ්බෝ. අඞ්කුරෝ පන වණිජ්ජං කරොන්තෝ නිච්චං මහාදානං අදාසි. තස්ස පන තෙත්තෝ දුවෙ භණ්ඩාගාරිකා අත්ථකාමෝ අහොසි. අඞ්කුරෝ තස්ස එකං කුලධීතරං ආනෙත්වා අදාසි. සෝ පුරත්ථ

ගබ්භගතෙයෙව කාලමකාසි. පුතෙන පනස්ස වයප්පත්තෙන 'දූසො න දූසො'ති රාජකුලෙ විනිච්ඡයො උදපාදි. තං සුත්වා අයඤ්ඤ දෙවී ධෙනූපමං කත්වා 'මාතු භූජිස්සාය පුත්තෙනාපිභූජිස්සො එවා'ති දූසව්‍යතො මොචෙසි. දූරතො පන ලජ්ජාය තත්ථ වසිතුං අවිසහනෙතා භෙරුවනගරං ගන්ත්වා තත්ථ තුන්නවාය ධිතරං ගහෙත්වා අසයහස්ස නාම මහාසෙට්ඨිනො ගෙහසමීපෙ නිවාසං කප්පෙත්වා තුන්නවායකම්මෙන ජීවිකං කප්පෙසි. තදූ අසයහමහාසෙට්ඨි මහාජනානං මහාදූනං පවත්තෙසි. අථ යෙ යාචකා අසයහසෙට්ඨිස්ස ඝරගමනමග්ගං න ජානන්ති තෙ තං තුන්නවායං පුච්ඡන්ති සො'පි 'අහං පුබ්බෙ අකතපුඤ්ඤතාය ඉදූනි ඊදිසානං කිඤ්චි දූතුං අසමත්ථො ජාතො, දූතඝරගමග්ගං පන ඉමෙසං දස්සෙන්තො ලාභස්ස උපායාවිකඛනෙන පීතිං උප්පාදෙන්තො එත්තකෙනාපි බහුං පුඤ්ඤං පසවාමී'ති ආදරගාරවං උප්පාදෙත්වා දක්ඛිණබාහං පසාරෙත්වා දස්සෙසි එත්ථ ගන්ත්වා ලබ්භං ලභන්තූද'ති. සො අපරභාගෙ කාලං කත්වා මරුභන්නාරෙ එකො වටරුක්ඛා සඤ්ජාතො අනෙකසහස්සපාරෙහා අත්තී ආසන්නම්හි රුක්ඛෙ ඛන්ධෙ චතුස්සොජනිකො. තත්ථ භුම්මදෙවතා හුත්වා නිබ්බත්තී. තස්ස දක්ඛිණහත්ථො කාමදදෙ අහොසි. අථා පරභාගෙ අඞ්කුරෙ පඤ්ඤාහි සකටසතෙහි භණ්ඩං ආදාය වාණිජා ගච්ඡන්තෙනා තං කන්තාරං ප්පත්වා මග්ගමූළ්හො, හුත්වා බහූ දිවසෙ තත්ථෙව විචරන්තෙනා පරික්ඛීණතණ්ඩුලොදකාහාරෙ අහොසි. අථ රුක්ඛදෙවතා අඞ්කුරෙන පුබ්බෙ අත්තනො කතං උපකාරං සරිත්වා අත්තනො වටරුක්ඛං තස්ස දස්සෙසි. තං දිස්වා අඞ්කුරෙ හට්ඨතුට්ඨො වටරුක්ඛස්ස ඡායා වාසං කප්පෙසි. දෙවතා දක්ඛිණහත්ථං පසාරෙත්වා පඨමං පාණීයෙන සබ්බං ජනං සන්තප්පෙසි. තතො යෙ යං යං ඉච්ඡන්ති තස්ස තස්ස තං තං අදූසි, තං දිස්වා අඞ්කුරෙ පුච්ඡන්තො, අඞ්කුරපඤ්හවත්ථුම්හි ගාථමාහ.

"පාණී තෙ සබ්බසොවණ්ණා පඤ්චධාරා
මධුස්සවො—පෙ—
කෙන තෙ බ්‍රහ්මචරියෙන පුඤ්ඤං පාණීහි ඉඤ්ඛති"ති

තත්ථ "පාණී තෙ"ති තව දක්ඛිණහත්ථො; "සබ්බසොවණ්ණා"ති සබ්බසො සුවණ්ණවණ්ණා; "පඤ්චධාරො"ති පඤ්චහි අඞ්ගුලීහි පරෙහි කාමිතවත්ථූනං ධාරා එතස්ස සන්තීති=පඤ්චධාරො: "මධුස්සවො"ති මධුරරසවිස්සන්දනො; තතො හි මධුරකට්ඨකසාවාදිභෙදා නානාවිධා රසා විස්සන්දන්ති පග්ඝ

රන්නී"ති. "තෙන තෙ"ති කිදිසෙන සෙඨචරියෙන ඉදං එව රූපං තව හත්ථෙ පුඤ්ඤඵලං ඉදානි සම්පජ්ජති නිප්ඵජ්ජති තං කථෙහි'ති අත්ථො: පුඤ්ඤඵලං හි ඉධ උත්තරපදලොපෙන පුඤ්ඤන්ති අධිප්පෙතං. අථස්ස දෙවතා 'අහං පුරිම ජාතියං හෙරූවනගරෙ තුන්නවායො හුත්වා අසයහස්ස නාම මහාසෙට්ඨිනො ගෙහසමීපෙ නිවාසං කප්පෙසිං න ච මයහං කිඤ්චි දාතබ්බං අත්ථි යාචකා අසයහස්ස සෙට්ඨිනො දානග්ගහනමග්ගං අජානන්තා මං පුච්ඡන්ති අහං තෙසං මග්ගං ආචික්ඛි'නති. ඉමමත්ථං කථෙත්වා තෙන කම්මෙන ඉදං ඵලං නිප්පජ්ජති'ති දෙසෙන්තා ගාථමාහ.

"තෙන පාණී කාමදදෙ තෙන පාණී මධුස්සවා,
තෙන මෙ බ්‍රහ්මචරියෙන පුඤ්ඤං පාණිම්හි ඉජ්ඣතී"ති.

තත්ථ "තෙන පාණී කාමදදෙ"ති තෙන පරදානපකාස තෙන පරෙන කතස්ස දානස්ස සක්කච්චං අනුමොදනම්පි තෙන හෙතුනා ඉදානි මයහං හත්ථෙ කප්පරුක්ඛා විය කාමදුහො, ඉච්ඡිතිච්ඡිතදායී කාමදදෙ හොති. "තෙන පාණී මධුස්සවෙ"ති ඉට්ඨවත්ථුවිස්සජ්ජනතො ජාතො. අඞ්කුරපෙතවත්ථුවණ්ණාය මිධ එවං 'තං' සද්දස්ස විසයං දස්සෙත්වා පුනාපරතො ගාථාය පර කතපුඤ්ඤානුමොදනපුබ්බකෙන දානපතීනිවෙසනමග්ගාචික්ඛන මත්තෙන අයං හත්ථෙ කාමදාදෙ'ති වුත්තං "තෙන මෙ බ්‍රහ්ම චරියෙනා"ති තෙන මෙ යථාවුත්තකායවෙය්‍යාවච්චකම්ම සංඛාතෙන සෙට්ඨචරියෙනා'ති මහාසීහනාදසුත්තට්ඨකථා වෙය්‍යාවච්චඤ්හෙත්ථ බ්‍රහ්මචරියමෙව. අයමෙවත්ථො "තපො ච බ්‍රහ්මචරියං චා"ති එත්ථාවිභවිස්සති. තං සුත්වා අංකුරො යථාකා මං පක්කාම්. අයමෙත්ථ සංඛෙපො. විත්ථාරො තු අංකුරපෙත වත්ථුම්හි ඔලොකෙතබ්බා. තුන්නවායවත්ථු.

වෙය්‍යාවච්චකථා.

ආරාමවනරොපසෙතුකරණාදීනි'පි සඟ්ගූපත්ථනිමහතුතො මංගලං.

තත්‍රිමානි වත්ථූනි:- සාවත්ථියං එකො උපාසකො ආරඤ්ඤ කානං භික්ඛූනං ගාමං පිණ්ඩාය ආගමනමග්ගෙ විසමං සමං කරොති කණ්ටකෙ නීහරති ගච්ඡගුම්බෙ අපනෙති උදකකාලෙ මාතිකාසු සෙතුං බන්ධති විවනඨානෙසු ඡායාරුක්ඛෙ රොපෙති ජලාසයෙසු මත්තිකං 'ඔරිත්වා තෙ පුථුලගම්භිරෙ කරොති තිත්ථෙසම්පාදෙති ඝථාවිහවං දානං දෙති සීලානි රක්ඛති. සො

අපරභාගෙ කාලං කත්වා තාවතිංසෙසු වාදසයොජනිකෙ විමානෙ නිබ්බත්ති. තං ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො උපසඞ්කමිත්වා ගාථාහි පටිපුච්ඡි.

"උච්චමිදං මණිථූණ විමානං
සමන්තතො වාදසයොජනානි,
කූටාගාරං සත්තසතා උළාරා
වෙළුරියත්ථම්භා රුචකත්ථතා සුභා.

තත්ථච්ඡසි පිවසි ඛාදසි ච
දිබ්බා ච විණා පවදන්ති වග්ගු,
දිබ්බා රසා කාමගුණෙත්ථ පඤ්ච
නාරියො ච නච්චන්ති සුවණ්ණජාලා.

කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො
කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජන්ති ච තෙ භොගා
යෙ කෙචි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙව! මහානුභාව
මනුස්සභූතො කිමකාසි පුඤ්ඤං,
කෙනාසි එවං ජලිතානුභාවො
වණ්ණො ච තෙ සබ්බදිසා පභාසතී"ති.

තත්ථ "උච්ච"න්ති අච්චුග්ගතං; "මණිථූණ"න්ති පදුමරාගාදි මණිමයත්ථම්භං; "සමන්තතො"ති චතූසු පස්සෙසුපි; "රුචකත්ථතා"ති තස්සං තස්සං භූමියං සුවණ්ණථලකෙහි අත්ථතා; "පිවසි ඛාදසි"ති කාලෙන කාලං උපයුජ්ජමානං ගන්ධපානං සුධාභොජනඤ්ච සන්ධාය වදති; "පවදන්ති"ති පවජ්ජන්ති; "දිබ්බා රසා කාමගුණෙත්ථ පඤ්චා"ති දිබ්බා රසා අනප්පකා පඤ්චකාමගුණා එත්ථ එතස්මිං තව විමානෙ සංවිජ්ජන්තී'ති අත්ථො. "සුවණ්ණජාලා"ති හෙමාභරණවිභූසිතා; පඤ්චමවණ්ණගන්ධකඤ්ඤාවරණදණ්ඩසඤ්ඡන්නමානවණ්ණාභා....."කෙනා"ති හෙතුඅත්ථෙ කරණවචනං; කෙන හෙතුනා'ති අත්ථො. කීදිසෙන පුඤ්ඤවිසෙසෙන හෙතුභූතෙනා'ති වුත්තං හොති. "තෙ"ති තව; එතාදිසොති=එදිසො; එතරහි යථාදිසසමානොති අත්ථො. "වණ්ණො"ති ඡවිවණ්ණො; වාදසයොජනානං එරණකපපහො සරීරවණ්ණොති අත්ථො. "කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣතී"ති කෙන පුඤ්ඤවිසෙසෙන තෙ ඉමස්මිං ඨානෙ ඉදානි තයා ලබ්භමානං උළාරං සුචරිතඵලං ඉජ්ඣති නිප්ඵජ්ජති; "උපපජ්ජන්ති"ති නිබ්බත්තන්තීං; අවිචෙජ්දවසෙන උප

රූපරි වත්තනතී'ති අත්ථො. "භොගා"ති පරිභුඤ්ජිතබ්බඤ්ච 'භොගා'ති ලබ්භමාමා වත්ථාභරණාදිවිභූපකරණවිසෙසා; "සය"ති සාමඤ්ඤෙන අනියම නිද්දෙසො; "කෙචී"ති පකාරභෙදං ආමසිත්වා අනියමනිද්දෙසො; උභයෙනා'පි පණීතතරාදිභෙදෙ තත්ථ ලබ්භමානෙ තාදිසෙ භොගෙ අනවසෙසතො ව්‍යාපෙත්වා සංගණ්හාති. අනවසෙසව්‍යාපකො හි අයං නිද්දෙසො. යථා "යෙ කෙචී"ති යෙකෙචි සංඛාරා; "මනසො පියා"ති මනසා පියායිතබ්බා; මනාපියා'ති අත්ථො. එත්ථ ච එතාදිසො වණ්ණා'ති ඉමිනා හෙට්ඨා වුත්තවිසෙසා. තස්සා දෙවතාය අත්තභාවපරියාපන්නා වණ්ණසම්පදා දස්සිතා. "භොගා"ති ඉමිනා උපභොග පරිභොගවත්ථුභූතා දිබ්බරූපාදයඤ්ඤගන්ධරසඵොට්ඨබ්බපභෙදා කාම ගුණසම්පදා; "මනසො පියා"ති ඉමිනා තෙසං රූපාදීනං ඉට්ඨතනමනාපතා. "ඉධ මිජ්ඣති"ති ඉමිනා දිබ්බආයුවණ්ණයසසුඛ ආධිපතෙය්‍යසම්පදා දස්සිතා. "පුච්ඡාමි"ති පඤ්හා නරොමි; ඤාතුං ඉච්ඡාමී'ති අත්ථො. අයං හි පුච්ඡා දිට්ඨසංසන්දනා නාම. "මනුස්සභූතො"ති මනුස්සෙසු භූතො ජාතො මනුස්සභාවං වා පත්තො; "කිමකාසි පුඤ්ඤං"ති කිං දානසීලාදිපභෙදෙසු කිඤ්චි පුන භවඵලනිබ්බත්තනතො යත්ථ සයං උපපන්නං තං සන්ධාය පුණාති විසොධෙතී'ති ව=පුඤ්ඤ'නාති ලබ්භමාමං සුචරිතං කුසලකම්මං අකාසි උපචිනි නිබ්බත්තෙසී'ති අත්ථො. "ජලිතානුභාවො"ති සබ්බත්ථො විරජ්ජාතමානපුඤ්ඤඉද්ධිකො'ති. සබ්බපඨමපඤ්හ විමානවණ්ණනානයෙ ච ...එවං ථෙරෙන පුට්ඨො දෙවපුත්තො පඤ්හං ව්‍යාකරොන්තො ඉමා ගාථා අභාසි.

"අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා
විවනෙ පථෙ වඩ්ඪකමණ්ඩං අකාසිං,
ආරාමරුක්ඛානි ච රොපයිස්සං
පියා ච මෙ සීලවතෙනා අහෙසුං,

අන්නඤ්ච පානඤ්ච පසන්නචිත්තා
සක්කච්ච දානං විපුලං අදාසිං.
තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණා තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජන්ති ච මෙ භොගා යෙ කෙචි මනසො පියා,

තෙනම්හි එවං ජලිතානුභාවෙ,
වණ්ණා ච මෙ සබ්බදිසපත්තාසති"යි.

තත්ථ "විවනෙ"ති අරඤ්ඤෙ; "ආරාමරුක්ඛානි වා"ති ආරාම භූතෙ රුක්ඛෙ ආරාමෙ වා අරුක්ඛෙ; ආරාමං කත්වා තත්ථ

රුක්ඛෙ රොපෙසි'න්ති අත්ථො. සත්තමවග්ගෙ මණිථූණවිමාන වණ්ණනා—"අන්නං ව පානං ව පරිචාරජනෙනා"ති වචනසෙසො. අථ වා දුනං විපුලං අදාසිං. කථං සක්කච්චං කිදිසං අන්නං ව පානං වා'ති යොජෙතබ්බං. ඡට්ඨවග්ගෙ උත්තරවිමාන වණ්ණනා. මණිථූණවිමානවණ්ණනායං.

උපාසකවග්ගො.

අතීතෙ කස්සපබුද්ධකාලෙ එකො බ්‍රාහ්මණවොහාරිකො අඤ්ඤතරස්මිං ගාමෙ පිඩාය චරිත්වා බහිගාමෙ දෙවසිකං එකස්මිං පදෙසෙ භත්තකිච්චං අකාසි. තං දිස්වා එකො ගොපාලකො 'අය්‍යා සුරියාතපෙන කිලමතී'ති පසන්නචිත්තො වතුහි සිරිසපත්තෙහි සාඛාමණ්ඩපං කත්වා අදාසි. මණ්ඩපස්ස සමීපෙ සිරිසරුක්ඛං රොපෙසී'ති වදන්ති. සො කාලං කත්වා තෙනෙව පුඤ්ඤකම්මෙන චාතුම්මහාරාජිකෙසු නිබ්බත්තති. තස්ස පුරිමකම්මස්ස සුවකා විමානමාරෙ සිරිසවනං නිබ්බත්තති වණ්ණගන්ධසම්පන්නෙහි පුප්ඵෙහි සබ්බකාලං උපසොභමානං. තෙන තං විමානං 'සෙරිස්සක'න්ති පඤ්ඤායිත්ථ. සො ච දෙවපුත්තො එකං බුද්ධන්තරං දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ යසත්ථෙරස්ස වදූසු විමලාදිසු ගිහිසහායෙසු ගවම්පති නාම හුත්වා භගවතො ධම්මදෙසනාය අරහත්තෙ පතිට්ඨිතො'ති. සත්තමවග්ගෙ ඡසරි ස්සකවිමානවණ්ණනායං වුත්තං—දීඝනිකායෙ මහාවග්ගෙ පාසාදිසුත්තවණ්ණනායඤ්ච ථෙරො කිර පුබ්බෙ මනුස්සකාලෙ ගොපාලදාරකානං ජෙට්ඨකො හුත්වා මහතො සිරිසරුක්ඛස්ස මූලං සොධෙත්වා වාලුකං ඔකිරිත්වා එකං පිණ්ඩපාතිකත්ථෙරං රුක්ඛමූලෙ නිසීදාපෙත්වා අත්තනාලද්ධං ආහාරං දත්වා ඛතො වුත්තො තස්සානුභාවෙන තස්මිං විමානෙ නිබ්බත්තති, සිරිසරුක්ඛො විමානමාරෙ අඤ්ඤාසි. සො පඤ්ඤත්තියා වසෙනෙව ථුල්ලානි තතො පඤ්ඤත්තිවත්ථූනි ගතානි, දෙවපුත්තො සංවෙගං ආපජ්ජති සෝ අම්හාකං භගවතො කාලෙ මනුස්සෙසු නිබ්බත්තිත්වා සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා අරහත්තඵලපත්තොති වුත්තං. "තස්සානුභාවෙනා"ති තස්ස දානස්ස ආනුභාවෙන; "සිරිසරුක්ඛො"ති තස්ස රුක්ඛක්ඛන්ධවිටපසාඛාපත්තසම්පන්නො මනුස්සත්තභාවස්සත්තා දිබ්බා සිරිසරුක්ඛා; "අඤ්ඤාසි"ති ඵලස්ස කම්මසරික්ඛකං දස්සෙත්වා විමානමාරෙ නිබ්බත්තිත්වා අඤ්ඤාසි'ති තට්ඨිකා—

ගොපාලකවත්ථු.

එවං උපොසථහත්ථසමාදානාදීනි අනවජ්ජකම්මානි නානප්පකාර සග්ගුපපත්ත්‍යාදිහිතසුඛාධිගමහෙතුතො මඞ්ගල'න්ති වෙදිතබ්බානි'ත්ථ.

අනවජ්ජකම්මකථා.

එවම්පි ගාථාය දූනා, ධම්මවරියා, සුතකසඞ්ඝත්ථෙරා, අනවජ්ජානි කම්මානී'ති' මඞ්ගලවතුක්කං වුත්තං. ඉධ පඨමපාදෙ තවක්කිරියතො, දුතියතො පථ්‍යාවත්තනස්ස දුතියපාදලක්ඛණයුත්තතා' දුතියඞ්ගං පත්ථ්‍යාවත්ත'න්ති.

පඤ්චමගාථායත්ථවණ්ණනා.

ඡඞ්ගාථාය:= "ආරති"ති ආරමනං; "විරති"ති විරමනං; විරමන්ති වා එතාය'ති= විරති: පාණාතිපාතතො අකුසලතො. "මජ්ජපානා"ති මදනීයභෙන මජ්ජවහස්ස සුරාමෙරයස්ස පානතො පිවනතො සඤ්ඤමො'ති= සංයමනං: "අප්පමාදෙ"ති අප්පමජ්ජනං; "ධම්මෙසූ"ති කුසලෙසු; "එත"න්ති යා ච පාපා ආරති විරති, යො ච මජ්ජපානා සඤ්ඤමො, යො ච ධම්මෙසු අප්පමාදෙ, ඉදං පාපවිරත්‍යාදි තිවිධං උත්තමං මඞ්ගල'න්ති ගණ්හාහි දෙවතෙ'ති අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො.

අයංහි තත්ථ විත්ථාරො:- ආරති නාම පාපෙ අදීනවදස්සිනො මනසො එවං අනභිරති: විරති නාම කම්මද්වාරවෙතනාසවාවාහි විරමනං: සා 'සමපත්තවිරති සමාදානවිරති සමුච්ඡෙදවිරති'ති තිවිධා හොති. ඉදානි අඞ්ගුත්තරාදිසු වුත්තනයෙන විරුච්චනාකාරස්ස සරූපං වුච්චති. තත්ථ අසංදිහනසික්ඛාපදානං. අත්තනො ජාතිවයබාහුසච්චාදීනි පච්චවෙක්ඛිත්වා 'අස්සුතං අමහාකං එවරූපං කාතූ'නන්ති සමපත්තවත්ථු අවීතික්කමනාකාරං උපපජ්ජමානා විරති 'සමපත්තවිරති'ති වෙදිතබ්බා. සීහලදීපෙ චකකනඋපාසකස්ස විය.

සො කිර දහරකාලෙයෙව මාතුයා රොගෙ උපපජ්ජි. වෙජ්ජා ච 'අල්ලසසකමංසං ලද්ධුං වට්ටතී'ති වුත්තෙ අථස්ස පුත්ත 'භාතාතාත! ඔසධත්ථාය මංසං ගන්ත්වා පරියෙසා'ති චකකනං පෙසෙසි. සො තත්ථ ගතො. තදා එකො සසො තරුණසසං ඛාදිතුං ආගන්ත්වා චකකනං දිස්වා වෙගෙන ධාවන්තො වල්ලියා බන්ධො

'කිරී'ති සද්දමනාසි. තං සුත්වා චත්තනො ගන්ත්වා 'මාතු හෙස ජීවං කරිස්සාමී'ති. ගහෙත්වා 'න මෙතං පතිරූපං, යවාහං මාතු ජීවිතකාරණා පරං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය'න්ති විත්තෙත්වා 'ගච්ඡ අරඤ්ඤෙ සසෙහි සද්ධිං භිණ්ණොදකං ඛාදා'ති මුඤ්චි සො ගෙහං ආගන්ත්වා භාතරා පුච්ඡිතා තං පවත්තිං කථෙත්වා තෙන පරිහාසිතො මාතුසන්තිකං ගන්ත්වා "යතොහං ජාතො නාභිජානාමි සඤ්චිච්ච පාණං ජීවිතා වොරොපෙතා"ති සච්චං වත්වා අඩ්ඩාසි. තාවදෙවස්ස මාතා අරොගා අහොසි'ති. අඨසාලිනියම්මාදිසු වණ්ණනාසු පන සො ජීවමානසසකමංසරසමිස්සතාය අල්ලසස කමංසං මුච්චි. සම්පත්තසමකරණතාය සච්චං වත්වා 'එතෙන සච්චවජ්ජෙන මයහං මාතු රොගො සම්මතූ'ති සම්මාදිට්ඨි වික්කා

යො සික්ඛාපදානි අගහෙත්වා කෙවලං අත්තනො ජාතිගොත්තකුලපදෙසාදිනි අනුස්සරිත්වා 'න මෙ ඉදං පතිරූප'න්ති පාණාතිපාතාදිනි න කරොති, සම්පත්තවත්ථුං පරිහරති, තතො ආරතා විරමති, තස්ස සා විරති 'සම්පත්තවිරති'ති වෙදිතබ්බා. අජ්ජත ගෙහ ජීවිතහෙතූපි පාණං න හනාමී'ති වා 'පාණාතිපාතා විරමාමී'ති වා 'වෙරමනී සමාදියාමී'ති වා එවංසික්ඛාපදානි ගණ්හනතස්ස පන විරති 'සමාදානවිරති'ති කුටදන්තවණ්ණනා "පරිහරති"ති අවීතික්කමනවසෙන පරිවජ්ජෙති; "න හනාමී"ති එත්ථ 'ඉති, සද්දා ආදිඅත්ථො. තෙන 'අදින්නං නාදියාමී'ති එවමාදිනා සඞ්ගහො වා සද්දෙන වා. තෙනාහ 'සික්ඛාපදානි ගණ්හනතස්සා'ති තමටීකා සමාදින්නාසික්ඛාපදානං පන සික්ඛාපදසමාදානෙ තදුත්තරි ච අත්තනො ජීවිතම්පි පරිවජ්ජෙත්වා වත්ථුං අවීතික්කමන්තානං උප්පජ්ජමානා විරති 'සමාදානවිරතී'ති වෙදිතබ්බා. උත්තරවඩ්ඩමානපබ්බතවාසී උපාසකස්ස විය

සො කිර අම්බරියවිහාරවාසිපිඩඛලබුබරකඛිතත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ සික්ඛාපදානි ගහෙත්වා ඛෙත්තං කසිත්වා ගොණෙ තත්ථෙ තං ගවෙසන්තො උත්තරවඩ්ඩමානපබ්බතං ආරුහි. තත්‍ර නං මහාසප්පො අග්ගහෙසි. සො 'ඉමාගතස්ස තිබ්බණවාසියා සීසං ජීනිස්සාමි,නි චින්තෙත්වා පුන 'න මෙ තං පතිරූපං, යවාහං සමණාව නිඅස්ස ගුරුනො සන්තිකෙ සික්ඛාපදානි ගහෙත්වා භින්දිස්සන්තී එවං යාව තතියං චින්තෙත්වා 'ජීවිතං පරිච්චජ්ජාමි න සික්ඛාපද'න්ති අංසෙ ඨපිතං තිබ්බණං දණ්ඩකවාසිං අරඤ්ඤෙ ඡඩ්ඩෙසි; තාවදෙව මහාවාලො මුච්චිත්වා අගමාසී'ති. සම්මාදිට්ඨිසුත්තවණ්ණනාදීසු පන සො "මහාසප්පො"ති අජ්ඣගරො; මුච්චිත්වා අගමාසි සීලතෙජෙනා'ති සම්මාදිට්ඨිකා අරියමග්ගසම්පයුත්තා පන

විරති 'සම්මෙව්ච විරති'ති වෙදිතබ්බා. යස්ස උපත්තිතොපාහුති පාණං ඝාතෙස්සාම්හා'ති අරියපුග්ගලානං චිත්තම්පි න උපජ්ජතී''ති සම්මාදිට්ඨිඛණ්ඩනාදි...එත්ථ ච ''චිත්තම්පි න උපජ්ජතී''ති පඤ්චවෙරවිත්තං වූපසන්නමෙවා'ති දස්සෙති. තෙනඤකථාසං අරියමග්ගසම්පයුත්තා සම්මෙව්ච විරති, තාම යස්සා පවත්තිතොපපහුති අරියසාවකස්ස පඤ්චභයානි වෙරානි වූපසන්නානීති හොන්තී'ති වුත්තං තත්ථ ''භයානිවෙරානී''ති භයවෙරචෙතනායො; විරතිත්තයසරූපං පාපං නාම කම්මකිලෙසසඞ්ඛාතං චතුබ්බිධමකුසලං. වුත්තඤ හෙතං සිගාලසුත්තන්ත ''කතමඤ්ච තස්ස චත්තාරෝ කම්මකිලෙසා පහීනා හොන්ති, පාණාතිපාතෙ ඛො ගහපතිපුත්ත! කම්මකිලෙසො, අදින්නාදානං කම්මකිලෙසො, කාමෙසු මිච්ඡාචාරෝ කම්මකිලෙසො, මුසාවාදෙ කම්මකිලෙසො, ඉමස්ස චත්තාරෝ කම්මකිලෙසා පහීනා හොන්ති'ති ඉදම වොච භගවා. ඉදං වත්වා සුගතෙ අථාපරං එතදවොච සත්ථා.

''පාණාතිපාතෙ අදිනනාදානං මුසාවාදෙ ච වුච්චති,
පරදාරගමනඤ්චෙව නප්පසංසන්ති පණ්ඩිතා''ති.

''කතමස්සා''ති කතමෙ අස්සා'ති: කතවිභාගා...තත්ථ ''අස්සා''ති සොතාපන්නස්ස අරිය සාවකස්ස; කම්මබණ්ණනා...''කම්මකිලෙසා''ති තෙහි කමෙහි සත්තා කිලිස්සන්ති, තස්මා කම්මකිලෙසා, ති වුච්චන්ති'ති වත්වා පුන කම්මඤ්ච තං කිලෙසසඤ්ච පයුත්තත්තා කිලෙසො චා'ති කම්මකිලෙසො: සංකිලෙසොයෙව හි පාණං හනති. නිකඛිලෙසො න හනති. තස්මා පාණාතිපාතෙ කම්ම කිලෙසො'ති වුත්තෙතා. අදින්නාදානාදිසු'පි එසෙව නයො. ''අථාපර''න්ති අපරම්පි තදත්ථපරිදීපකමෙව 'ගාථාබන්ධ'න්ති වුත්තං... ''කම්මකිලෙසා''ති කම්මභූතා කිලෙසා; ''කිලිස්සන්තී''ති කිලිට්ඨා මලිනා විබාධිතා උපතාපිතා ච හොන්ති'ති අත්ථො; තස්මා කිලිසසනනිමිත්තත්තා කිලෙසසමපයුත්තා කිලෙසා'ති තංයොගතො තං සද්දිතං වදති. යථා පීතිසුඛං පඨමඣානං නීලවත්ථන්ති ච. සම්පයුත්තතා වෙත්ථ තදෙකත්ථතාය වෙදිතබ්බා න එකුපපාදිතාය. එවං ච කත්වා පාණාතිපාතකම්මස්ස දිට්ඨිමානලොභා දීතිපි කිලිට්ඨා සිඛා හොති තථා මිච්ඡාචාරස්ස දෙසාදීහි කිලිට්ඨතා. තෙනාහ සංකිලෙසො එවා'ති ආදි. පුබ්බෙ වුත්තත්ථමෙව සෙත් පන සම්මුඛෙ'පි තෙසං කිලෙසපරියාය්‍යො ලබ්භතෙව. ''තදත්ථපරිදීපකමෙවා''ති යො 'පාණාතිපාතෙ ඛො'ත්ථ ආදිනා වුත්තෙතා, තස්ස අත්ථස්ස පරිදීපකමෙව; යදි එවං, කස්මා? පුන වුත්ත'න්ති, ආහ 'ගාථාබන්ධ'න්ති. තස්ස අත්ථස්ස සුඛග්ගහණත්ථං

භගවා ගාථාබන්ධං අවොච'න්ති අධිප්පායො'ති. **තථවිකා...** කම්ම කිලෙසා'ති වනතො පණාතිපාතාදයො කම්මපථප්පත්තා ච ගහෙතබ්බා, න දුච්චරිතමත්තා ච. අකුසලං හි කායවචීකම්මං අහුත්වා දුච්චරිත'න්ති වෙදිතබ්බං අත්ථි. **නෙත්තිසාලිනිසං** වුත්තං 'කායවච්චාරෙසු හි වොපනං පත්වා කම්මපථං අපත්තමපි අත්ථි මනොචාරෙ ච සම්භූචාරං පත්වා කම්මපථං අපත්තාම්පි, තංගහෙත්වා තං තං මාරපක්ඛිකමෙව අකංසු, තත්‍රායං නයො. යො මිගවං ගම්ස්සාමී'ති ධනුං ආදාය ජීයං වටෙටති සත්තිං නිසෙති භත්තං භුජති උස්සං පරිදහති, එත්තාවතා කායචාරෙ වොපනං පත්තං හොති. සො අරඤ්ඤෙ ද්වයං ච්චරිත්වා අන්තමසෙ සඤ්ඤාර මත්තම්පි න ලභති, ඉදං අකුසලං කායකම්මං නාම න හොති. කස්මා? කම්මපථං අපත්තත්තා. කෙවලම්පන කායදුච්චරිතං නාම හොති'ති වෙදිතබ්බං. ඇච්ඡිගහණාදිපයොගෙසු පි එසෙ වනයො. වච්චාරෙ'පි 'මගවං ගම්ස්සාම වෙගෙන ධනුආදීනි සජෙථා'ති ආණාපෙත්වා පුරිමනයෙනෙව අරඤ්ඤෙ කිංචි අලභන්තස්ස කිඤ්චාපි වච්චාරෙ වොපනං පත්තං. කම්මපථං අපත්තත්තා පන ච්චිකම්මං න හොති, කෙවලං පන වච්චදුච්චරිතං නාම හොති'ති වෙදිතබ්බං. මනොචාරෙ පන වධකවෙතනාය උප්පන්නමත්තාය එව කම්මපථභෙදෙන හොති. සො ච ඛො ව්‍යාපාදෙ සති පාණාතිපාතවසෙන. අකුසලං හි කායකම්මං කායවච්චාරෙසු සම්භූතා, නොමනොචාරෙ. තථා අකුසලං වච්චකම්මං. අකුසලං මනොකම්මං පන තීසු'පි චාරෙසු සම්භූතා. තථා කුසලානි කායවච්මනොකම්මානී'ති. "තිවිධා හිකඛවෙ! කායසඤ්චෙතනා අකුසලං කායකම්ම"න්ති ආදිනා කම්මපථප්පත්තාව සන්ධාය පකාසෙතනාකම්මන්ති වුත්තා. පුරිමචෙතනා සබ්බා කායකම්මං න හොති'ත්ති වුත්තා. "ආණාපෙත්වා...පෙ...අලභන්තස්සා"ති ආණත්තෙනාගි අවිරතභාවං සන්ධාය වුත්තං දච්චදුච්චරිතං නාම හොති අකම්මපථභාවතො'ති අධිප්පායෙනා'ති. **තථවිකා...පරිසරූපං...**

මජ්ජං නාම:—පංචවිධ සුරා පඤ්චවිධ මෙරය වසෙන දසවිධා මදකරණං වත්ථු:වුත්තං හෙතං භගවතා **සුරාපානාභිඤ්ඤාපදවිභඞ්ගෙ** "සුරා නාම :-පිට්ඨසුරා පූවසුරා ඔදනසුරා කිණ්ණපක්ඛිත්තා සම්භාරසංයුත්තා; මෙරයො නාම:-පුප්ඵාසවො ඵලාසවො මධ්වාසවො ගුළාසවො සම්භාරසංයුත්තො"ති. පිට්ඨං භාජනෙ පක්ඛිපිත්වා තජ්ජං උදකං දත්වා මද්දිත්වා කතා සුරා පිට්ඨසුරා. එවං පූවෙ ඔදනෙ ච භාජනෙ පක්ඛිපිත්වා තජ්ජං උදකං දත්වා මද්දිත්වා කතා පූවසුරා, ඔදනසුරා'ති වුච්චති. 'කිණ්ණා'ති පන තස්සා සුරාය බීජං

යෙ සුරා (1) භෙදකා'ති'පි වුච්චන්ති, තෙ පකිණ්ණිතා කතා කිණ්ණ පක්කිත්තා. ඛාතකී-සාසපාදි නානාසම්භාරෙහි සංයොජිතා සම්භා රසංයුත්තා'ති. **සාරත්ථදීපනිඝණ්ඨාලසුත්තට්ඨකථාවණ්ණනා**යං "කිණ්ණ පක්කිත්තා" ති පිඤ්ඤාදිමපක්කිපිත්වා කිණ්ණසඞ්ඛාතං ධඤ්ඤබීජ රාදිසුරාබීජං පක්කි පිත්වා කතා. "සම්භාරසංයුත්තා" ති සාසපාදි අනෙකසම්භාරෙහි සංයුත්තා'ති **විමතිවිනොදනී**යං සුරා නාම:—පිඤ්ඤකිණ්ණපක්කිත්තා නාළිකෙරාදීනම්පි රසෙන කතා සුරාවෙව සංඛං ගච්ඡති. තස්සායෙව කිණ්ණපක්කිත්තාය මණ්ඩ ගහිතෙ මෙරයොවෙව සංඛං ගච්ඡතී'ති වදන්ති. පුප්ඵාසවො නාම:-මධුකපුප්ඵාදීනං රසෙන කතො. ඵලාසවො නාම:-මුද්දිකඵලාදීනි මද්දිත්වා තෙසං රසෙන කතො. මධ්වාසවො නාම:-මුද්දිකානං ජාතිරසෙන කතො. මක්ඛිකාමධූනා'පි කෙචි'ති වදන්ති'ති. **සුරාපානසික්ඛාපදවණ්ණනා**යං මධුකතාල නාළිකෙරාදි පුප්ඵරසො විරපරිවාසිතො පුප්ඵාසවො, තථා පනසාදිඵලරසො ඵලාසවො, මුද්දිකරසො මධ්වාසවො, උච්ඡු රසො ගුළාසවො, හරිටකාමලකකට්ඨකහණ්ඩාදි නානාසම්භාරානං රසො විරපරිවාසිතො සම්භාරසංයුත්තො'ති. **ඝථාවුත්තසඞ්ඛ ච්චා**යං සඞ්ඛං දසවිධම්පි මදකරණවසෙන මජ්ජං පිඛන්තං මදයතී'ති කත්වා'ති **සාඛත්ථාසිඟාලවිකා**යං තදුභයමෙව මද නීයඤෙන මජ්ජං. යං වා පනඤ්ඤං කිඤ්චි අත්ථි මදනීයං, යෙන පීතෙ නමත්තෙතා හොති පමත්තෙතා, ඉදං වුච්චති'මජ්ජ'න්ති. **බුද්ධක පාඨවණ්ණනා**යං "මජ්ජ" න්ති තදෙව උභයං වා පනඤ්ඤම්පි සුරාසවවිනිමුත්තං මදනීය'න්ති. **සංසුත්තනිකායවණ්ණනා**යං **ආමක ඛඤ්ඤපෙය්‍යාලවණ්ණනා**යං "සුරාසවවිනිමුත්ත"න්ති ඝථා වුත්තසුරාසවවිනිමුත්ත'න්ති. **නවට්ඨකා**යං පානං නාම පමාද ඣානසංඛාතා පිවනචෙතනා: තථාහි **ආමකඛඤ්ඤපෙය්‍යාල වණ්ණනා**යං යා ඨය චෙතනාඨය තං පිවන්ති සා පමාදස්ස කාරණ ත්තාව පමාදට්ඨානං නාමා'ති වුත්තං. **තථාබුද්ධකපාඨසිඟාල සුත්තවණ්ණනා**යං සංයමො නාම:—විරති. **මහානාමසක්කසුත්ත**ං මජ්ජපානසංයමො නාම-:සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා වෙරමණී යා එවෙතං අභිවචන'න්ති **මජ්ජපානසංයමසරූපං**

ඝථා පන තත්ථ 'කම්මකිලෙසා'නි එත්ථ සුරාපානං න ගහිතං තථා ඉධා'පි පාපා'ති එතං න ගහෙතබ්බං. තස්ස තත්ථ අගහ ණෙ කාරණං සිඟාලසුත්තවිභාගෙ වුත්තනයමෙව. **විභාගවා සී** යදිපි සුරාපානං දංවවෙරභයෙන උපාසකෙහි පරිවජ්ජනීයං, තස්ස පන භොගපාඨඤ්ඤභාවෙන පරතො වජ්ජනාභාවතාය තං වජ්ජෙත්වා පාණාතිපාතාදයො යෙව සන්ධාය 'වත්තාරො කම්ම

කිලෙසා'ති. වුත්තඤ්හි එවං ච වත්වා පුන විසුං අකම්මපථභාව මතා වා'ති අපරෙ. සුරාපානම්පි "සුරාපානං භික්ඛවෙ! ආසෙවිතං භාවිතං බහුලීකතං නිරයසංවත්තනිකා"නති ආදි වචනතො විසුං කම්මපථභාවෙන ආගතං. තථාහි තං දුච්චරිතං හුත්වා දුග්ගතිගාමිපථභාවෙ නියතන්ති කෙචි. තෙසං මතෙන එකාදසකම්ම පථා සියුං. තසමා වුත්තෙසෙව කම්මපථෙසු උපකාරකත්තාසභාවතාවසෙන අනුපපවෙසො දට්ඨබ්බා'ති, විසුං අකම්මපථභාව මතා වා'ති, තිසු වුත්තමෙත'නති ආහ. ඉධ පන සුරාපානම්පි කාමං ච පාපංහොති. යසමා පන භගවතා තදිතරෙ පාපභාවෙන වත්වා තං පරතො මජ්ජපානභාවෙන වත්තුම්වජ්ජති, තසමා පාපා'ති එත්ථ න ගහෙතබ්බන්ති දට්ඨබ්බං. අපි ච යථා "තපො ච බ්‍රහ්ම චරියං චා"ති එත්ථ යදිපි මෙථුනවිරත්‍යාදිවෙව මගෙහා ච බ්‍රහ්ම චරියං නාම, අරියසච්චදස්සනෙන පන මඟහස්ස පරතො ගහිතත්තා තදවසෙසං ගහිතං. එවං සම්පදමිදං දට්ඨබ්බං. ඉති 'පාපා මජ්ජපානා'නි උභයෙනා'පි පාණාතිපාතාදයො පංචවෙරවෙත නායෙ වුත්තා. 'විරතිසංයමො'ති උභයෙන පංචෙතා වෙරමණියො තත්ථ පාණාතිපාතාදයො චත්තාරො ගෙඨා අගාරියවිනයෙ වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බා. අපි ච **මහාඛඩ්ගවිසාණසුත්තං** වුත්තනයෙන විරතිත්තයඤ්හි තත්ථ යථා ච භික්ඛුනං පාණාතිපාතාදිසු නානා ආපත්තියො හොන්ති, න තථා සාමණෙරානං, සාමණෙරො හි කුඤ්ඡිකිපිල්ලිකම්පි මාරෙත්වා මංකුණඩ්කම්පි භින්දිත්වා නාසෙතබ්බතං යෙව පාපුණාති, තාවදෙවස්ස සරණගමනානි ච උපජ්ඣායගහණං ච සෙනාසනගහණං ච පටිපස්සස්ස මහති සංඝලාභං න ලහති ලිංගමත්තමෙව එසං අවසිට්ඨං හොති අදින්නාදානෙති තිණසලාකමත්තෙනා'පි වට්ටති, අබ්‍රහ්මචරියෙ තිසු මගෙසු යත්ථ කත්ථචි විපත්තිතියා, මුසාවාදෙ යස්සා කිස්සාචි භාසාය මුසා භණිතෙ අස්සමණො හොතී'ති විමතිවිනොදනියං "සෙනාසනගහණං ච පටිපස්සස්ස මහති"ති ඉමිනා වසෙනෙවෙදං දස්සෙති. උපසම්පන්නකානම්පි පාරාජිකසමාපත්තියා සරණාගමණාදි සාමණෙරභාවස්සාපි විනස්සනතො සෙනාසන ගහණං ච පටිපස්සස්ස මහති සඞ්ඝලාභම්පි තෙ න ලභන්තී'ති වෙදිතබ්බන්ති වුත්තං. මජ්ජපානන්තු අජ්ඣොහරණාධිප්පායෙන කායවාරපවත්තා සුරාමෙරයමජ්ජානං අජ්ඣොහරණමවත්තා, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානන්ති වෙදිතබ්බං. සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානස්ස පන සුරාදීනං ච අඤ්ඤතරං හොති. 'මදනීයපාතුකම්‍යතා චිත්තං ච පච්චුපට්ඨිතං හොති, තජ්ජං ච වායාමං ආපජ්ජති

පීතෙ ච පඤ්ඤති'ති, ඉමානි චත්තාරි අඞ්ගානි'ති! බුද්ධකපාඨ
වණ්ණනායඤ වුත්තනයෙන වෙදිතබබං. සුරාපානවිකාසත්තු
"මජ්ජභාවො තස්ස පානවා'ති ඉමානිපනෙත්ථ වෙ අඞ්ගානි"ති
භික්ඛුස්ස සුරාපානවසෙන වුත්තං. යං ච සුරාපානවණ්ණනායං
"වත්ථුඅජානනතාඅ වෙත්ථ අවිත්තකතා වෙදිතබබා, අකුසලෙ
නෙව පාතබබතාඅ ලොකවජ්ජතා"ති වුත්තං. තත්ථ අවිත්තකතා
භික්ඛුවසෙන ලබ්භති, තෙනෙව මහාඛඬ්ඩකවණ්ණනායං මජ්ජ
පානෙ පන භික්ඛුස්ස අජානිත්වාපි බීජතො පඨාඅ මජ්ජං පිවන්ත
ස්ස පාචිත්තියං, සාමණෙරො පන ජානිත්වාව පිවනතා සිල
භෙදං ආපජ්ජති, න අජානිත්වා, සාමණෙරානං මජ්ජපානං සචි
ත්තකං, 'පාරාජිකවත්ථූ'ති න අජානිත්වා පිවනෙතා, පාණාතිපාතා
වෙරමණිඅාදිඤ්ඤබබං සීලභෙදං සරණභෙදං ච ආපජ්ජති. අකු
සලං පන සුරාපානවෙරමණිසීලභෙදෙව හොති, මාලාදිධාරණා
දිසු විඅාති දඨබබතාති තම්පි විමතිවිනොදනියං වුත්තං, යදි
හි සුරාපානවෙරමණිසීලං භිජ්ජති අථ ඉතරං කසමා න භිජ්ජති,
අඞ්ගට්ඨඅඤ ච 'පාරාජිකවත්ථූ'ති වුත්තං. පාරාජිකස්ස ච තාම
න කිංචි සීලමත්ථි බුද්ධකපාඨවණ්ණනායමපි සාමණෙරානං
භෙත්ථ එකස්මිං භින්නෙ සබ්බානිපි භින්නානි නොහොති පාරාජි
කඨානානි යානි පන තානීති වුත්තං. තස්මා සුරාපානවෙරමණි
සීලභෙදෙ ච හොති'ති වචනං විචාරෙතබබං. සුරාපානවණ්ණ
නායඤ අරිඨො මජ්ජං න හොති. තස්මිං අනාපත්ති. ආම
ලකාදීනංයෙව කිර රසෙන අරිට්ඨං කරොනති, සො මජ්ජවණ්ණ
භක්කරසොවෙව හොති, න ච මජ්ජං. යො පන සමභාරපක්කිත්තෙ
රසො මජ්ජං හොති, බීජතො පඨාඅ න වට්ටතී'ති වුත්තං.
"බීජතො"ති යථාවුත්තානං පිඨාදීනං මජ්ජට්ඨඅඤ භාජනෙපක්කි
ත්තකාලතො පඨාඅ'ති; තම්පි විමතිවිනොදනියං "බීජතො"
ති සමභාරෙ පටිඤ්ඤදෙන්ති වාටියං පක්කිත්තකාලතො තාලතාලි
කෙරාදීනං පුප්ඵරසෙ ගහිතෙ අභිනවකාලතොයෙව ච පඨාඅ
ලොණසොවීරකසුත්තං ච අනෙකෙහි හෙඅජ්ජෙහි අභිසංඛතා
අමජ්ජිතුතො හෙඅජ්ජවිසෙසො'ති සුරාපානවිකා එත්ථ ච
'අභිනවකාලතො'ති වචනං චිරපාරිවාසිතො'ති වත්ථුමරහතී'ති
යථාවුත්තා ච සත්තාරෙ ධම්මතො වෙතනා සම්මාදිඨිසුත්ත
වණ්ණනාදිසු අකුසලපඨාධිකාරෙ පටිපාටියා 'සත්තවෙතනා
ධම්මා හොනතී'ති වුත්තං. "සත්තා"ති කායකම්මඤඅ වචී
කම්මවතුක්කවසෙන සත්තකම්මපථා. පංචවෙරඤ්ඨා.

නා වෙරමණිපි හෙඨා තත්ථේව වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බා. තස්සා පන ආරම්මණං අට්ඨකථාසු වුත්තං, තථාහි සම්මාදිට්ඨිසුත්තවණ්ණනාදිසු ලොකියවිරතිං සඤ්ඤාය පාණාතිපාතාදිනං ආරම්මණානෙව එතෙසං ආරම්මණානීති, විතික්කෙතබ්බවත්ථුතායෙව හි වෙරමණී නාම හොතී'ති වුත්තං. තත්ථ පුරිමා වෙ විරතියෝ යථොරොපනාදිවසෙන චිතික්කෙතබ්බං ජීවිතින්ද්‍රියාදිවත්ථු ආරම්මණං කත්වා පවත්තනතෝ පච්ඡිමා නිබ්බාණාරම්මණා වා, නි කුමදඤ්ඤසුත්තවණ්ණනා. සබ්බථාපි සම්මාදිට්ඨිවිරති සික්ඛාපදග්ගහණලක්ඛණතො පච්ඡා සමාපත්තවත්ථුතො විරමණකාලෙයෙව යුජ්ජති, න භඞ්ගලක්ඛණෙ. භඞ්ගලක්ඛණසම්භූතා සම්මාදිට්ඨිවිරති විරමිතබ්බඅකුසලාරම්මණාව. තෙනෙව බුද්ධඝොසාචරියවණ්ණනාය "විරමතො"ති එත්ථාහ 'පාණාතිපාතාදීහි විරමනෙතා කුතො විරමති'ති. වුච්චතෙ සම්මාදිට්ඨිවසෙන තාව විරමනෙතා අත්තනෙතා වා පරෙසං වා පාණාතිපාතාදි අකුසලතො විරමති. කිමාරභිත්වා? යතො විරමති තදෙව. සමාපත්තිවසෙනාපි විරමනෙතා වුත්තපකාරාකුසලතොව කිමාරභිත්වා පාණාතිපාතාදීනං වුත්තපකාරාරම්මණෙනෙවාති වුත්තං. කෙචි පන මජ්ඣිමසඞ්ඛාතං සඞ්ඛාරං ආරභිත්වා මජ්ඣිමාදඞ්ගා විරමන්ති. සත්තසඞ්ඛාරෙසු යං පන හරිතබ්බං භුඤ්ජිතබ්බඤ්ච, තං ආරභිත්වා අදින්නාදානමුසාවාදෙහි, සත්තෙයෙවාරභිත්වා පාණාතිපාතඅබ්‍රහ්මචරියෙහීති වදන්ති. තං පරියායෙන යුජ්ජති තදඤ්ඤෙ එවං සන්තෙ අඤ්ඤං චින්තෙන්තො අඤ්ඤං කරෙය්‍ය, යංව පජහති තං න ජානෙය්‍යාති වත්වා අනිච්ඡමානා යදෙසං පජහති, තං අත්තනෙතා පාණාතිපාතාදි අකුසලමෙවාරභිත්වා විරමති'ති වදන්ති, තදයුත්තං. කස්මා? තස්ස පවත්තූපපත්ත්‍යාභාවතො (1) ඔභිඩ්ඩාභාවතො ච. සික්ඛාපදානං හි පවත්තූපපත්තිආරම්මණානි ඔභිඩ්ඩාරම්මණානි, එවං විභඞ්ගපාළියඤ්ච පවත්තූපපත්තිඔභිඩ්ඩාරම්මණත්තං වුත්තං. තං අත්තනෙතා පාණාතිපාතාදි අකුසලං ආරභිත්වා විරමන්තස්ස න යුජ්ජති. යං පන "අඤ්ඤං චින්තෙන්තො"ත්‍යාදි වුත්තං, තං න කිච්චසාධනවසෙන පවත්තෙන්තො අඤ්ඤං චින්තෙන්තො අඤ්ඤං කරොතී'ති වා යං ව පජහති, තං න ජානාතී'ති වා වුච්චති.

"ආරභිත්වා අමතං ජහන්තො සබ්බපාපකං,
නිදස්සනඤ්චෙවත්ථ භවෙ මගාධොරියපුඞ්ගලො"ති.

සබ්බාවාහම්පෙතං බුද්ධඝොසාචරියවණ්ණනාතො ල බභති. සම්මාදිට්ඨිසුත්තවණ්ණනාදිසුපි සුසීල්‍යාදිආරම්මණා ජීවිතින්ද්‍රියා

(1) අඔභිඩ්ඩාභාවතො, කත්ථචි.

රම්භණං කථං. දුස්සීල්‍යාදි පජහන්තී'ති වොදානං සඞ්ඛ්‍ය යථා පන නිබ්බාණාරම්මණා අරියමග්ගා කිලෙසෙ පජහන්ති, එව. ජීවිතින්ද්‍රියාදිආරම්භණාපෙතෙ කම්මපථා පාණාතිපාතාදීහි දුස්සීල්‍යානි පජහන්තීහි වෙදිතබ්බාති වුත්තා. සික්ඛාපදානිවෙතානි සාමණෙරෙන භික්ඛුස්ස සන්තිකෙ සමාදියන්තානෙව සමාදින්නානි හොන්ති. උපාසකෙන පන අත්තනා වා පරස්ස සන්තිකෙ වා එකජ්ඣං වා පවෙච්ඡං වා සමාදින්නෙන සමාදින්නානි හොන්ති. කින්තු නානං එකජ්ඣං සමාදියතො? විරති'පි වෙතනා'පි එතාව කිච්චවසෙන පනෙතානං පවත්තනා පඤ්ඤාපිතා, පවෙච්ඡං සමාදියතො විරතියෝ'පි වෙතනා'පි පඤ්ඤව, සාමණෙරානං හෙට්ඨ එකසම්ං භිනෙන සබ්බානිපි භින්නානි හොන්ති, පාරාජිකඨානානි යානි භිතානි, තෙසං යන්තු විතික්කමනං හොති, තෙනෙව කම්මබඩ්ඩො. ගහට්ඨානං පන එකසම්ං භිනෙන එකමෙව භින්නං හොති. යඤ්හි තෙසං තං සමාදියනෙනෙව පුන පඤ්චඞ්ගිකත්තං සීලස්ස සම්පජ්ජති, තෙසම්පි යං තං විතික්කමනං, තෙනෙව කම්මබඩ්ඩො. අපරෙ පනාහු විසුං විසුං සමාදියනෙනාපි එකසම්ං භිනෙන එකමෙව භින්නං හොති, "පඤ්චඞ්ගසම්පන්නාගතං සීලංසමාදියාමි" ති පන එකතො සමාදියනෙනාපි එකසම්ං භින්නෙ සබ්බානිපි භින්නානි හොන්ති, කස්මා? සමාදානස්සාභින්නත්තා ති. බුද්ධත්තපාඨවණ්ණනායං ... අපරෙහි චෙතං දීඝභාණකෙ සඞ්ඛ්‍ය වුත්තං. තථා හි කූටදන්තසුත්තවණ්ණනායං "යො පන සික්ඛාපදානි එකතො ගණ්හාති, තස්ස එකසම්ං භින්නෙ සබ්බානිපි භින්නානි හොන්ති. යො එකෙකං ගණ්හාති, සො යං විතික්කමති තදෙව භිජ්ජති"ති වුත්තං. සබ්බානි'පි භින්නානි හොන්ති එකජ්ඣං සමාදින්නත්තා. තදෙවං භිජ්ජති විසුං විසුං සමාදින්නත්තා. ගහට්ඨානං වසෙනවෙතං වුත්තන්ති තථවීකා ... ඉති ලොකියාව භිජ්ජන සභාවා, න ලොකුත්තරා. තෙනෙව කූටදන්තවණ්ණනායං වුත්තං සෙතුඝාතවිරතියා පන හෙදෙ නාම නත්ථි. භවන්තරෙපි හි අරිය සාවකො ජීවිතහෙතු'පි නෙව පාණං හනති න සුරං පිවති. සවෙපිස්ස සුරං ව බීරං ව මිස්සෙත්වා මුඛෙ පක්ඛිපන්ති බීරමෙව පවිසති, න සුරා. යථා කිං? කොසම්බකුණ්ඩකෙ උදකෙ බීරමෙව පිවිස්සන්ති, න උදකං. ඉදං යොනිසිඩං ඉතරං ධම්මතා සිඩන්ති වෙදිතබ්බන්ති වුත්තං. හෙදෙ නාම නත්ථි පරිපක්ඛඛමුච්ඡිත්තෙ අකුප්පසභාවතො. තෙනාහ "භවන්තරෙපි" ත්‍යාදි. "යොනිසිඩ" න්ති මනුස්සතිරච්ඡානානං උඩ්ඩං තිරියඤ්චව දීඝතා විය ජාතිසිඩන්ති අත්ථො. බොධිසත්තෙන කුච්ඡිගතෙ බොධිසත්තමාතුසීලං විය, ධම්මතාය සභාවෙනෙව සිඩං ධම්මතා සිඩං

මඤ්ඤධම්මතාය වා අරියමඤ්ඤාතුභාවෙන ඝිඩං ධම්මතාඝිඩනති තථවිධා. යසමා පන තං තං වෙරතෝ විරමණෙ විරති යථා නාම හොති, තසමා සඛලත්ථ වෙරමණී නාම. තෙනෙව සම්මාදිට්ඨි සුත්තවණ්ණනාදිසු එතෙසු'පි පටිපාටියා සත්ත වෙදනාපි විරතියොපි'ති වුත්තං. එත්ථාහ 'න විරතී'ති ඉමිනා තං තං වෙරමණිං වුත්තං. කිමත්ථං 'ආරති'ති වුත්තං? චිත්තස්ස පාපෙ අනභිරතියා දස්සනත්ථං. නෙත්තිඨකථායං "ආරතිතාය පාපෙ ආදීනවදස්සාවිතෝ මනසො එව අනභිරති"ති වුත්තං. පාපාරම්මණවසෙන චිත්තුප්පාදමත්තම්පි හි බහුකාරං හොති. තෙනෙව භගවා මහාචුන්දත්ථෙරස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො "ඉදං ඛො පන චුන්ද! සලෙලඛො කරණ්ඩියො, පරෙ විහිංසකා භවිස්සන්ති මයමෙත්ථ අවිහිංසකා භවිස්සාමා'ති සලෙලඛො කරණ්ඩියො පරෙ පාණාතිපාති භවිස්සන්ති මයමෙත්ථ පාණාතිපාතා පටිවිරතා භවිස්සාමාති සලෙලඛො කරණ්ඩියො"ති එවමාදිහි චතූහාකාරෙහි සලෙලඛං දස්සෙත්වා පුන තස්මිං සලෙලඛෙ චිත්තුප්පාදස්සාපි බහුකාරතං දස්සෙන්තො "චිත්තුප්පාදම්පි ඛො අහං චුන්ද! කුසලෙසු ධම්මෙසු බහුකාරං වදාමි, කෝ පන වාදො කායෙන වාචාය අනුවිධියමානාසු, තස්මාතිහ චුන්ද! පරෙ විහිංසකා භවිස්සන්ති මයමෙත්ථ අවිහිංසකා භවිස්සාමාති චිත්තං උප්පාදෙතබ්බං, පරෙ පාණාතිපාති භවිස්සන්ති මයමෙත්ථ පාණාතිපාතා පටිවිරතා භවිස්සාමාති චිත්තං උප්පාදෙතබ්බං"ති ආදිමාහ. තත්ථ "ඉද"න්ති විහිංසාදිවත්ථුදීපනමෙතං; "ඛො පනා"ති නිපාතමත්තං; "වෝ"ති කරණත්ථෙ සාමිවචනං; යදෙතං 'පරෙ විහිංසකා භවිස්සන්ති'ති ආදිනා නයෙන විහිංසාදිවත්ථුං වදාමි, ඉධ චුන්ද! තුමෙහි සලෙලඛෝ කාතබ්බොති. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො. සඞ්ඛෙපතො වුත්තමත්ථං විත්ථාරෙතුමාහ 'පරෙ විහිංසකා'ති ආදි තත්ථ "පරෙ"ති යෙ වා පන ඉමං සලෙලඛමනුප්පත්තා; "විහිංසකා"ති පාණිනා වා ලෙඩ්ඩුනා වා සත්තානං විහෙඨකා භවිස්සන්ති; "මයමෙත්ථ"ති මයං පන යත්ථෙව වත්ථුසම්මිං පරෙ එව විහිංසකා භවිස්සන්ති එත්ථෙව අවිහිංසකා භවිස්සාම, අවිහිංසං උපපාදෙත්වා විහරිස්සාම; ඉති "සලෙලඛෝ කරණ්ඩියො"ති එවං තුමෙහි අවිහිංසා සඞ්ඛාතා සලෙලඛෝ කාතබ්බොති. අවිහිංසාය විහිංසං සල්ලුනති ජීරෙතීති=සලෙලඛෝ'ති වුච්චති. එසනයො සබ්බත්ථ. "අනුවිධියමානාසූ"ති යා පනෙතා කායෙන වාචාය ච අනුවිධියමානා යථා පඨමං චිත්තං උප්පන්නං තත්ථ ච තෙසං ධම්මානං කායෙන කරණං වාචාය භාසනති අණාපනං වා උග්ඝණ්හනපරිපුච්ඡ

චජාදීනි වා; තත්ථ වාදෙයෙව බො එකන්තබහුකාරායෙව නිකා අනුවිධියමානානී දසෙති. කසමා පනෙතත්ථ චිත්තුප්පාදෙපි බහුකාරොති? එකන්තහිතසුඛාවහනතො. අනුවිධියමානානං හොතු නාම. 'දානං දස්සාමී'ති චිත්තුප්පාදෙ සයම්පි එකන්තහිතසුඛාවහනතො අනුවිධියමානානම්පි හෙතු, එවං උපපන්නවිත්තතායෙව හි දුතියදිවසෙ මහාවීථිං පිදහිත්වා මහාමණ්ඩපං කත්වා භික්ඛුසතස්ස වා භික්ඛුසහස්සස්ස වා භික්ඛුසතසහස්සස්ස වා දානං දෙති, 'භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්නෙත්වා පූජෙථ පරිවිසථා'ති පරිජනෙ ආණාපෙති, එවං 'සඞ්ඝස්ස චීවරං සෙනාසනං භෙසජ්ජං දස්සාමී'ති චිත්තුප්පාදෙ සයම්පි එකන්තහිතසුඛාවහො, අනුවිධියමානානම්පි හෙතු. එවං උපපන්නවිත්තතායෙව හි චීවරාදීනි අවිහිංසං කරොති දෙති දූපෙති. එසතයො සරණගමනාදිසු 'සරණං ගච්ඡාමී'ති චිත්තං උප්පාදෙත්වා ව පච්ඡා කායෙන වාචාය වා සරණං ගණ්හාති, තථා 'පඤ්චහං අථඨහං දසඞ්ගං වා සීලං සමාදියාමී'ති චිත්තං උප්පාදෙත්වා වා කායෙන වාචාය වා සමාදියති, පබ්බජිත්වා 'වත්තුසු සීලෙසු පතිඨහිස්සාමී'ති චිත්තං උප්පාදෙත්වා ව කායෙන වාචාය වා පූරෙතබ්බං සීලං පූරෙති, බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිස්සාමී'ති චිත්තං උප්පාදෙත්වා ව එකං නිකායං වෙ වා තයො වා චත්තාරො වා පංච වා නිකායෙ කායෙන වාචාය වා උග්ගණ්හාති, එවං ධුතඞ්ගසමාදානතම්මඞ්ගානුගහකසීලපරිකම්මඞ්ගානසමාපත්ති විපස්සනාමග්ගඵලපච්චවෙක්ඛණාදි සම්මාසම්බාධිවඩ්ඪනෙ නෙතබ්බං. 'බුද්ධො භවිස්සාමී'ති හි චිත්තුප්පාදෙ එකන්තහිතසුඛාවහො, අනුවිධියමානානම්පි හෙතු. එවං උපපන්නවිත්තතායෙව හි අපරෙන සමයෙන සතපසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසඞ්ඛ්‍යානි කායෙන වාචාය වා පාරමියො පූරෙත්වා සඳෙවකං තාරෙන්තො විචරති. එවං සබ්බත්ථ චිත්තුප්පාදෙපි බහුකාරො. කාඨවාචාහි පන අනුවිධියමානා අතිබහුකාරායෙවාති වෙදිතබ්බා. එවං කුසලෙසු ධම්මෙසු චිත්තුප්පාදස්සාපි බහුකාරතං දස්සෙත්වා ඉදානි තත්ථ නියොජෙන්තො "තස්මා තිහ වුත්තු"ති ආදිමාහ'ති [illegible] "ආකාරෙහි"ති අවිහිංසනාදීහි වත්තුවත්තාසීසාය පකාරෙහි; "කුසලෙසු ධම්මෙසූ"ති අවිහිංසාදිසු යථා වුත්තඅනවජ්ජධම්මෙසු; "විහිංසාදිවත්ථූ"නෑති යදෙතං විහිංසාදිවත්ථුං වදාමි ඉමස්මිං විහිංසාදිවත්ථුස්මිං; "අනුවිධියමානා"නි චිත්තුප්පාදස්ස කායවාචාහි අනුවිධියමානා'නි; "තෙසං ධම්මාන"නති අවිහිංසාදිධම්මානං; තෙසං වො චිත්තුප්පාදවසෙන පවත්තිආධම්මානං: ඉදානි යථාවුත්තනයෙන විත්ථාරතො දස්සෙතුං "කසමා පනා"ති ආදි ආරද්ධං. [illegible]

වාචාය විඤ්ඤුපෙතුං අසක්කොනතස්ස වසෙන වුත්තං 'කායෙන වා'ති. 'සීලං කායෙන සමාදියති'ති එත්ථාපි එසෙව නයො'ති තටවිකා අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරො තු **මූලපණ්ණාසක**ස්ස **පඨමවග්ගෙන සලෙඛසුත්තෙන** ඔලොකෙතබ්බා. ඉදානි පාපාරමණ්වසෙන චිත්තුප්පාදෙපි බහුකාරො හොති, තතො එව වසා මඞ්ගලතා යුජ්ජති. තසමා "ආරති"ති වුත්තමිද'න්ති. **විරතිනං ආරමණාදි විභාගකථා.**

පාණාතිපාතඅදින්නාදානඅබ්‍රහ්මචරියානි වෙත්ථ කායකම්මමෙව කම්මපථපත්තානෙව, මුසාවාදෙ වචීකම්මමෙව. යො පන අත්ථ භඤ්ඤකො, සො කම්මපථපත්තා. ඉතරා කම්මමෙව. සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානං කායකම්මමෙව. වතසෙසාපි වෙත්ථ කායකම්මමෙව. මුසාවාදෙ වෙරමණී වචීකම්මන්ති. බුද්ධඝාසාධිවණ්ණනා තත්ථ වෙරචෙතනා දුග්ගතිසංඛාතං ආපායිකං දුක්ඛං සුගතිසංඛාතං අපායුපගතාදි ආවහති තෙන'ඤාණවිප්පයුත්තෙ සබ්බලහු සසුඛෙන වුත්තං. "පාණාතිපාතො භික්ඛවෙ! ආසෙවිතො භාවිතො බහුලීකතො නිරයසංවත්තනිකො හොති තිරච්ඡානයොනිසංවත්තනිකො පෙත්තිවිසයසංවත්තනිකො, යො සබ්බලහු සො, පාණාතිපාතස්ස විපාකො මනුස්සභූතස්ස අප්පායුකසංවත්තනිකො හොති අදින්නාදානං භික්ඛවෙ! ආසෙවිතං පෙ පෙත්තිවිසය සංවත්තනිකං, යො සබ්බලහු සො අදින්නාදානස්ස විපාකො මනුස්සභූතස්ස භොගබ්‍යසනසංවත්තනිකො හොති. කාමෙසුමිච්ඡාචාරො භික්ඛවෙ! ආසෙවිතො පෙ යො සබ්බලහු, සො කාමෙසු මිච්ඡාචාරස්ස විපාකො මනුස්සභූතස්ස වෙරසපත්තසංවත්තනිකො හොති. මුසාවාදෙ භික්ඛවෙ! ආසෙවිතො පෙ යො සබ්බලහු සො මුසාවාදස්ස විපාකො මනුස්සභූතස්ස අභූතබ්භක්ඛානසංවත්තනිකො හොති. සුරාමෙරයපානං භික්ඛවෙ! ආසෙවිතං පෙ යො සබ්බලහු සො සුරාමෙරයපානස්ස විපාකො මනුස්සභූතස්ස උම්මත්තකසංවත්තනිකො හොතී"ති තත්ථ "පාණාතිපාතො"ති පාණාතිපාතචෙතනා; "සබ්බලහූ"ති (1) සබ්බලහුකා; "අප්පායුකසංවත්තනිකො"ති තෙන පරිත්තකෙන කම්මවිපාකෙන අප්පායුකො හොති; දිත්තමත්තානඤ්ච පරිත්තකීයා විලීයති මාතුකුච්ඡිනො නික්ඛන්තමත්තෙන වා එවරූපා කි ඤ අඤ්ඤස්ස කස්සවිනිසඤ්ඤු, පාණාතිපාතසෙසෙව ගහෙත්වා එසො'ති. "භොගබ්‍යසනසංවත්තනිකො"යි යථා කාකණිකාමත්තම්පි ඝරෙ න

(1) සබ්බලහූසා-ඉ පාරිචෙසු.

ත්ථයති, එවං හොගබ්‍යසනං සංවත්තෙති, "වෙරඤ්ච පත්තඤ්ච වත්තතිකෝ"ති සඞ්ඝසත්තෙහි වෙරං සංවත්තෙති; තඤ්ච ඛෝ සපත්තාව බහූ හොන්ති, යෝ ච නං පස්සති තඤ්ච වෙරමේව උප්පාදෙති න නිබ්බායති, එවරූපෝ හි පරස්ස රක්ඛිතගෝපිතභණ්ඩ අපරාධස්ස නිස්සන්දෝ. "අභූතබ්භක්ඛානසංවත්තනිකෝ හොති"ති අභූතෙන අබ්භක්ඛානෙන සංවත්තෙති; යෙන කෙනචි කතං තස්සෙව උපරි පතිස්සති. "උම්මත්තකසංවත්තනිකෝ හොති"ති උම්මත්තභාවං සංවත්තෙති; තෙන මනුස්සා උම්මත්තෝ වා ඛිත්තචිත්තෝ වා එලමූගෝ වා හොති. අයං සුරාපානස්ස නිස්සන්දෝ'ති. **තඤ්ච ඛණ්ණානුමජ්ජපානාදීනවෝ** පන ඝුමහජාතකෙනෙවසිගාලසුත්තෙනෙව විත්ථාරෙන ආගතෝ. තථා හි භගවතා සිගාලසුත්තන්ත "සුරාමෙරයස්ස මජ්ජපමාදට්ඨානානුයොගෝ ඛෝ ගහපතිපුත්ත! භොගානං අපායමුඛ"නන්ති වත්වා තස්සාදීනවං දස්සෙතුං "ඉධ ඛෝ මෙ ගහපතිපුත්ත! ආදීනවා සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානානුයොගෙ සන්දිට්ඨිකා ධනංජානි, කලහප්පවඩ්ඪනි, රොගානං ආයතනං, අකිත්තිසඤ්ජනනි, කොපිතං නිද්ංසනී, පඤ්ඤාය දුබ්බලිකරණී තෙයවං ඡට්ඨං පදං භජති"ති වුත්තං. තත්ථ "අපායමුඛ"නන්ති විනාසමුඛං; "අනුයොගෝ"ති තස්ස සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානස්ස අනුයොගෝ; පුනප්පුනං කරණං. යස්මා පන එතං අනුයුත්තස්ස උප්පන්නාවෙව භොගා පරිහායන්ති අනුප්පන්නා ච නුප්පජ්ජන්ති, තස්මා 'භොගානං අපායමුඛ'න්ති වුත්තං. "සන්දිට්ඨිකා"නි සාමං පස්සිතබ්බා; ඉධලොකභාවිනී: "ධනජානී"ති ධනහානි; "කලහප්පවඩ්ඪනී"නි වාචාකලහස්සෙව හත්ථපරාමාසාදිකලහස්ස පවඩ්ඪනි; "රොගානං ආයතන"නන්ති තෙසං අක්ඛිරොගාදීනං රොගානං ඛෙත්තං; "අකිත්තිං සංජනනී"ති සුරං පිවිත්වා මාතරං පහරන්තිං පිතරම්පි, අඤ්ඤම්පි බහුං අවත්තබ්බං වදන්තිං අකාතබ්බං කරොන්තිං, තෙන ගරහම්පි දණ්ඩම්පි හත්ථපාදදිච්ඡෙදම්පි පාපුණන්තෙනා ඉධලොකෙපි පරලොකෙපි අකිත්තිං පාපුණාති, ඉති තෙසං සා සුරා අකිත්තිං සංජනනී නාම හොති; "කොපිතං නිද්ංසනී"ති ගුය්හට්ඨානං විවරියමානං හිරිං කොපෙති විනාසෙති, තස්මා 'කොපින'න්ති වුච්චති. සුරාමදමත්තාව තං තං අඞ්ගං විවරිත්වා විවරන්ති තෙන තෙසං සා සුරා 'කොපිතං නිද්ංසනී'ති වුච්චති. "පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණී"ති සාගතත්ථෙරස්ස විය කම්මස්සකතපඤ්ඤං දුබ්බලං කරොති, තස්මා 'පඤ්ඤාය දුබ්බලී කරණී'ති වුච්චති. ඉගහපඤ්ඤං පන දුබ්බලං කාතුං න සක්කොති. අධි

ගහිතඝාතං හි සා අත්තනා මුඛ මේව තපපවිසති. "ඡඩං පද"නති ඡඩං කාරණ'නති; තබබණණනා...අපෙති අපගච්ඡති අපෙනති වා එතෙනාති=අපායෝ: අපායස්ස අපායඃ එව වා මුඛං වාරණති=අපායමුඛං: චිනාසමුඛනති එත්ථාපි එසෙවනයො. "සුරා මෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානං අනුයොගො"ති පුනපපුන තං සමඞගිතා. තෙනාහ "පුනපපුනඋරණ'නති. අපරාපරං පවත්තනනතීති අත්ථෝ "උපපන්නාවෙව නොගා පරිහායනති"ති පානබ්‍යසනෙන බ්‍යසන කාරණතො අනුපපන්නා ච නුපපජ්ජනති, මත්තස්ස කම්මනෙනසු බ්‍යාපාරාභාවතො; "භොගාන"නති භුඤජිතබබඅෙන 'භොගා'ති ලබ්ධාමිසං කාමගුණානං; "ඉයං දණ්ඩබබ"නති=ඉන්දිඛං: සංදිඨ මෙව=ඉන්දිඛිකං: ධනංජානිසඤඤෙපකඛාය පන ඉත්ථිලිඞගෙන නිදසසනෙ 'දිට්ඨධම්මිකා'ති අයමෙත්ථ අත්ථෝ'ති, ආහ "ඉධලොක භාවිනි"ති. සාමං සහ පසසිතබබාති වා=ඉන්දිඛිකා: පානසමකාල භාවිති අත්ථෝ. "කලහපපවඩඪනී"ති මත්තස්ස කලහෙ අනාදීන වදසසිභාවතො ඛෙත්තං, උපපත්තිඨානභාවතො ආඉතනනති වා කාරණං, ආහරොති වා අත්ථෝ. පරලොකෙපි අකිත්ති පාපු ණාති අකිත්තිඋංවත්තනියස්ස කම්මස්ස පසවණතො. කොපිතං වා පාකටභාවෙන. අකත්තබබාරහස්ස කම්මං සුරාමදමත්තා ච පුබෙබ අත්තනා කතං තාදිසං කම්මං අනුම්මත්තකාලෙ ජානදනෙනා විචරිත්වා මත්තකාලෙ පච්චත්තිකානමපි විවරනති, පාකටං කරොනති, තෙන තෙසං සා සුරා තස්ස කොපිනස්ස නිදංඉනතො 'කොපිනං නිදංසනී'ති වුච්චතී'යි එවමෙත්ථ අත්ථෝ දට්ඨබබා. 'කම්මස්සකතපඤඤ'නති නිදසසනමත්තං දට්ඨබබං. යං කිඤචි ලොකියං පඤඤං දුබබලං කරොතියෙවාති සක්කා විඤඤුතුං' තථා හි ඛත්තියරකඛණෙන තමත්ථං පතිට්ඨපෙතුං 'මඝපඤඤමපනා'ත්‍යාදි වුත්තං. 'අනෙනා මුඛමෙව තපපවිසති'ති ඉමිනා සුරාය මඝපඤඤදුබබලීකරණස්ස දූරමස්ස කදාචි සියා පයොගො. තථාපි සො තස්සාව දුබබලියං ඒඉකමපි කාතුං නාලමෙව, සම්මදෙව පරිපකඛ දූරභාවෙන සුපාතිසිතභාවතො. තෙනාහ "මඝපඤඤමපන දුබබලං කාතුං න සක්කොති"ති. මඝපඤඤ සීසෙනවෙත්ථ අරියානං සපපායපි ලොකියලොකුත්තරඵලප ඤඤස්ස දුබබලභාවාපාදනෙ අසමත්ථතා දසසිතාති දට්ඨබබං. පජජ ති එතෙනෙව පදනති=පදං: කාරණනති. තථාහි...කුම්භ ජාතකනතු නිංඝනිපාතෙ ඔලොකෙතබබං...ඉති ආපායික. දුක්ඛාදි ආවහනතො වෙරවෙතකා අමඞගලං නාම. වෙරමනී පන තබ්බිපරිතතො මඞගලං නාම. මහාඅට්ඨකථාසං හතො ඛබබාදෙසා ආරති ච විරති ච දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකා භයවෙරප

ඤාණාදිනානප්පකාරවිසෙසාධිගමහෙතුතෝ මඞ්ගලන්ති වුච්චති, යසමා පන මජ්ඣිමා අත්ථං න ජානාති මාතු අනන්තරායං කරොති පිතුබුද්ධපච්චෙකබුද්ධබුද්ධසාවකානම්පි අනන්තරායං කරොති, දිට්ඨධම්මෙ ගරහං සම්පරායෙ දුග්ගතිං අපරාපරියෙ උම්මාදං පාපුණාති. මජ්ඣිමානං පන සංගමෙ තෙසං දෙසානං වූපසමං තබ්බිපරීතගුණසම්පදඤ්ච පාපුණාති, තසමා අයං මජ්ඣිමානසංගමෙ මඞ්ගලන්ති වෙදිතබ්බන්ති වුත්තං. භගවාපි හි නිදානවග්ගස්ස ච තුණ්හීභාවග්ගහණපඨමසුත්තන්ත අනාථපිණ්ඩිකස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො එවමාහ. "කතමානි පංචභයානි වෙරානි වූපසන්තානි හොන්ති? ඉධ ගහපති! පාණාතිපාති පාණාතිපාතපච්චයා දිට්ඨධම්මිකම්පි භයං වෙරං පසවති සම්පරායිකම්පි භයං වෙරං පසවති චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති පාණාතිපාතා පටිවිරතස්ස එවං තං භයං වෙරං වූපසන්තං හොති. ඉධ ගහපති! අදින්නාදායී අදින්නාදානපච්චයා පෙ. ඉධ ගහපති කාමෙසුමිච්ඡාචාරී කාමෙසුමිච්ඡාචාරපච්චයා පෙ. ඉධ ගහපති! මුසාවාදී මුසාවාදපච්චයා පෙ. ඉධ ගහපති! සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨායී සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානපච්චයා දිට්ඨධම්මිකම්පි භයං වෙරං පසවති සම්පරායිකම්පි භයං වෙරං පසවති චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතස්ස එවං තං භයං වෙරං වූපසන්තං හොති. ඉමානි පංචභයානි වූපසන්තානි හොන්තී"ති. තත්ථ "භයානි වෙරානී"ති භයවෙරචෙතනායො; "පාණාතිපාතපච්චයා"ති. පාණාතිපාතකම්මකාරණා; 'භයං වෙර'න්ති අත්ථතො එකං. වෙරංව කාමෙතං දුව්භං හොති බාහිරං අජ්ඣත්තිකන්ති. එකෙන හි එකස්ස පිතා මාරිතො හොති, සො චින්තෙති එතෙන කිර මෙ පිතා මාරිතො හොති. අහම්පි තං ඒව මාරෙස්සාමී'ති නිසිතසත්ථං ආදාය විචරති, යා පුත්තස්ස අබ්භන්තරෙ උපපන්නා වෙරචෙතනා, ඉදං බාහිරවෙරං නාම. යා පන ඉතරස්ස 'අයං කිර මං මාරෙස්සාමී'ති විචරති, අථ මෙව තං පඨමතරං මාරෙස්සාමීති චෙතනා උපපජ්ජති, ඉදං දිට්ඨධම්මිකභයං අජ්ඣත්තිකවෙරං නාම. ඉදං තාව උභයම්පි දිට්ඨධම්මිකමෙව. යා පන තං නිරයෙ උපපන්නං දිස්වා 'එතං පරිස්සාමී'ති ජලිතං අයමුග්ගරං ගණ්හතො නිරයපාලස්ස චෙතනා උපපජ්ජති, ඉදමස්ස සම්පරායිකං බාහිරවෙරං, යා තස්ස 'අයං නිද්දං සං මං පහරිස්සාමීති ආගච්ඡති අහමෙව තං පඨමතරං පහරිස්සාමී'ති චෙතනා උපපජ්ජති ඉදමස්ස සම්පරායිකං භයං අජ්ඣත්තිකඤ්චෙවං. යං පනෙතං බාහිරවෙරං, තං අට්ඨකථායං පුග්ගලවෙරන්ති. 'දුක්ඛං දොමනස්ස'න්ති. අත්ථතො එකමෙව. යථාවෙත

එවං සෙසපදෙසුපි. 'ඉමිනා මම භණ්ඩං හටං මියහං දූරේසු චාරිත්තං ආපත්තං මූසා වත්වා අත්ථෝ භගෙහා සූරම්දමත්තෙන ඉදං නාම කත'න්ති ආදිනා නයෙන වෙරූපපත්ති වෙදිතබ්බාති. තබ්බණ්ණනා—"භයවෙරචෙතනායෝ"ති භයවෙරාවහා චෙතනායෝ; භාසිතබ්බඤ්චෙත ච=භයං: පඤ්චනඤ්චෙත 'වෙර'න්ති ලඤ්ඣාම චෙතනායෝ. පාණාතිපාතාදයෝ හි යස්ස පවත්තනන්ති යව උද්දිස්සපවත්තියන්ති උභයෙසං භයවෙරාවහනතෝ එවභාසිතබ්බාවෙව වෙරජනකාවාති. "පාණාතිපාතකම්මකාරණා"ති පාණාතිපාතසඞ්ඛාතපාපකම්මකරණහෙතු; වෙරං වුච්චති විරොධෝ; තදෙව භාසිතබ්බතෝ භයන්ති ආහ "භයං වෙරන්ති අත්ථතෝ එක"න්ති. ඉදං බාහිරවෙරං නාම තස්ස වෙරස්ස මූලභූතතා වෙරකාරපුග්ගලතෝ බහිභාවත්තා. තෙනෙව හි තස්ස වෙරකාරපුග්ගලස්ස උපපන්නවෙරං සඤ්ඤාය ඉදං අජ්ඣත්තිකවෙරං නාමාති වුත්තං. තන්නිස්සිතස්ස වෙරස්ස මූලභූතා වෙරකාරපුග්ගලස්ස චෙතනා උපපජ්ජති,පහරිතුං සක්ඛිස්සාමි'ති අධිප්පායෙන හි තෙරයිකා නිරයපාලෙසු පවිප්පහරිතුං සක්ඛිස්සන්ති.'නිරයපාලස්ස චෙතනා උපපජ්ජති'ති එතෙන 'අත්ථෙව නිරයෙ නිරයපාලා'ති දස්සෙති.'"යම්පනෙතං බාහිරවෙර"න්ති යදිදං දිට්ඨධම්මිකං සඤ්ඤාරාසිකං ච, බාහිරවෙරං පුග්ගලවෙර'න්ති වුත්තං. "සෙස පදෙසු"නි 'අදින්නාදායී'ති ආදිනා නයෙන ආගතෙසු සෙසකොට්ඨාසෙසු; "ඝඤ්ඤා"ති අත්ථෝ නාසිතෝ'ති තට්ටීකා—පඨමභය සුත්තමෙව ච දඝනිපාතඛග්ගවිසාණසුත්තාදීසු වෙරසුත්තනාමෙන සඞ්ගහිතං තස්මා තත්ථාපි ඔලොකෙතබ්බං—ඉති පංචවෙරචෙතනා භාසිතබ්බනති: තතො භායනෙනෙත විරමිතබ්බං. එවං කරොනෙනාපි භාසිතබ්බතෝ භායති නාම. 'අමූලෝ'ති ච වුච්චති. යෝ හි අභාසිතබ්බතෝ භායති, සෝ සමූලොනාම. තෙන "සුත්තනිපාතස්ස දුනිඝවග්ගස්ස බ්‍රාහ්මණධම්මිකසුත්තවණ්ණනාසු වුත්තං වත්තාරෝ කිර න භාසිතබ්බං භායන්ති, ගණ්ඩුපාදෙ කිකී කොන්තී බ්‍රාහ්මණොති. ගණ්ඩුපාදා කිර මහාපථවියා ඛයභයෙන මත්තභොජිනා හොන්ති, න බහුං මත්තිකං ඛාදන්ති. කිකීසකුණිකා ආකාසපතනභයෙන අණ්ඩස්ස උපරි උත්තානාව සෙති. කොන්තීසකුණිකා පඨවිකම්පනභයෙන පාදෙහි භූමිං න සුට්ඨු අක්කමති. බ්‍රාහ්මණා කුලවංසූපච්ඡෙදභයෙන දූරං පරියෙසන්ති. ආහු පෙත්ථ

"ගණ්ඩුපාදෙ කිකිවෙව කොන්තී බ්‍රාහ්මණධම්මිකෙ,
එතෙ අභායං භායන්ති සම්මූළ්හා චතුරෝ ජනා"ති.

තසමා අසම්මුළ්හෙන හුත්වා වෙරං පහාය වෙරමණී සමාදියිතබ්බා. එවං කරොන්තො හි සීලවා නාම. තෙනාහ භගවා පවඩ්ඪමානරෙ චතුප්පදණ්ඩකෙ උපාසකවග්ගෙ වෙරඤ්ච සුත්තෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො

"යො පාණමතිමාපෙති (1) මුසාවාදඤ්ච භාසති,
ලොකෙ අදින්නං ආදියති පරදාරඤ්ච ගච්ඡති.
සුරාමෙරයපානඤ්ච යො නරො අනුයුඤ්ජති,
අපහාය පඤ්ච වෙරාණී දුස්සීලොති වුච්චති,
කායස්ස භෙදා දුප්පඤ්ඤා නිරයං සොපපජ්ජති.
යො පාණං නාතිමාපෙති මුසාවාදං න භාසති,
ලොකෙ අදින්නං නාදියති පරදාරං න ගච්ඡති.
සුරාමෙරයපානඤ්ච යො නරො නානුයුඤ්ජති,
පහාය පඤ්ච වෙරාණී සීලවා ඉති වුච්චති,
කායස්ස භෙදා සප්පඤ්ඤා සුගතිං සොපපජ්ජතී"ති.

තත්ථ පුරිමා උපඩ්ඪගාථා ධම්මපදස්ස මූලවග්ගෙ'පි ආගතා "පාණ"න්ති පරස්ස ජීවිතින්ද්‍රියං; "අතිපාතෙතී"ති උපච්ඡින්දති; "මුසාවාද"න්ති පරස්ස අත්ථභඤ්ජකං මුසාවචනං; "ලොකෙ"ති සත්තලොකෙ; "අදින්නං ආදියතී"ති පරෙන කායවාචාහි අදින්නං පරපරිග්ගහිතකං ගණ්හාති; අවහරතී: "පරදාර"න්ති පරස්ස දාරභරියා; "ගච්ඡතී"ති අක්කමාචාරවසෙන උපගච්ඡති; පරදාරභූතෙ පරස්ස රක්ඛිතගොපිතභාවෙ අපරජ්ඣතී'ති අත්ථො. "සුරාමෙරයපානඤ්චා"ති සුරාඤ්චෙව මෙරයස්ස ච පිවනං; "අනුයුඤ්ජතී"ති සෙවති; බහුලිකරොතී'ති: ධම්මපදවණ්ණනායං ... මාපනෙ: 'පණ්ණඤ්ඤාලං මාපෙතී'ති 'යො පාණමතිමාපෙතී'ති හි චුරාදිගණෙ වුත්තං. තසමා "මාපෙතී"ති පාඨොව යුත්තතරො. යො පන වෙරතො අභායිත්වා පුන පුනං කරොති, සෙ දිට්ඨධම්මිකාදිදුක්ඛං පපොති. ... තන්ති මානි වත්ථූනි

සාවත්ථියං කිරෙකො නන්දු නාම ගොඝාතකො පඤ්ච පණ්ණාසවස්සානි ගොඝාතකකම්මං කත්වා මංසං වික්කිණිත්වා ජීවිකං කප්පෙන්තො එකදිවසම්පි කටච්ඡුමත්තම්පි යාගුං වා භත්තං වා බුද්ධස්ස වා සාවකස්ස වා න දෙති, සො ච විනා මංසෙන න භුඤ්ජති, තසමා සො එකදිවසං දිවසභාගං අඤ්ඤං මංසං වික්කිණිත්වා මම්පත්ථාය ඉමං පචාහී'ති එකං මංසඛණ්ඩං භරියාය දත්වා නහායිතුං අගමාසි. අථෙසෙකො සහායකො

(1) පාණමතිපාතෙති. බහූසු
පාණමතිපාපෙති. කත්ථචි.

තස්ස ගෙහං ආගන්ත්වා 'ථොකං මේ මංසං දෙහී'ති ගෙහං මේ පාහුණකා ආගතෝ'ති වත්වා 'තත්ථස්සූදං විකප්පිණීතබ්බං මංසං ඉදානි තව සහායකස්ස ඛාදිතබ්බමංස'න්ති වුත්තෙ 'තං මේ දෙහි'ති වත්වා තස්ස හරිස්සය අදෙන්තියා'පි තං බලක්කාරෙන ගහෙත්වා පක්කාමි. ගොඝාතකෝ ආගන්ත්වා තමත්ථං සුත්වා සත්ථමාදාය පච්ඡාගෙහෙ ඨිතස්ස එකස්ස ගොණස්ස මුඛෙ හත්ථං පක්ඛිපිත්වා ජිව්හං නීහරිත්වා ඡින්දිත්වා අඞ්ගාරෙසු පචා පෙත්වා භුඤ්ජිතුමාරභි. තස්ස එකං භත්තපිණ්ඩං භුඤ්ජිත්වා එකං මංසඛණ්ඩං මුඛෙ ඨපිතමත්තකඛණෙයෙව ජීවිතා වියොජෙත්වා භත්තපාතියං පති එවං සෝ තස්මිං ඛණෙයෙව කම්මසරික්ඛකං විපාකං පතිලභි. සොපි ඛෝ ගොඝාතකෝ මුඛතෝ පග්ඝරන්තලොහිතෝ තත්ථෙව මතෝ. සොපි ගොඝාතකෝ ගොණෙ දිය ගෙහමජ්ඣෙ ජණ්ණුකෙහි විවරිත්වා කාලං කත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්ති. ඉධම්පදස්ස මූලවත්ථුස්මිං **නන්දගොඝාතකවත්ථු.**

නන්දස්සාව යමකවත්ථුස්මිං චුන්දසූකරිකවත්ථූනිපි සම්බන්ධිතබ්බානි. අතීතෙ බාරාණසියං දිසාපාමොක්ඛාචරියෝ බ්‍රාහ්මණෝ එළකං මාරෙත්වා මතකභත්තං අදාසි. සෝ තෙන නාමෙන එකූන පඤ්චත්තභාවසතෙ සීහචෙජ්දං පත්වා පඤ්චසතමෙ අත්තභාවෙ තාදිසස්සෙව බ්‍රාහ්මණස්ස එළකෝ හුත්වා නිබ්බත්ති. සොපි බ්‍රාහ්මණෝ මතකභත්තං කාතුකාමෝ තං එළකං මාරෙතුං ආරභි. එළකෝ අත්තනා කතකම්මං ජාතිස්සරඤාණෙන අනුස්සරිත්වා හසිත්වා පුන රොදිත්වා බ්‍රාහ්මණෙන පුට්ඨෝ අත්තනෝ කම්මං කථෙත්වා 'අජ්ජාහං එවරූපා දුක්ඛා මුච්චිස්සාමී'ති තුට්ඨෝ හසි, අයම්පි මං මාරෙත්වා අනම්ව පඤ්චජාතිසතානි සීහචෙජ්දං ලභිස්සතී'ති තස්ස කාරුඤ්ඤෙන පරොදී'නාති ආහ. බ්‍රාහ්මණෝ 'එළක! මා භායි නාහත්තං මාරෙස්සාමී'ති වත්වා 'තයි මාරෙන්තෙපි අමාරෙන්තෙපි න සක්කා අජ්ජමය්හ මරණා මුච්චිතු'න්ති වුත්තෙ තං එළකං මොචෙත්වා 'ඉමං කස්සචිපි මා රෙත්වං න දස්සාමී'ති අත්තනොවාසිකෙන ආදාය තෙනෙව සද්ධිං විචරි. එළකොපි විස්සට්ඨමත්තෙනා ච එකං පාසාණපිණ්ඩං නිස්සාය ජාතෙ ගුම්බෙ ගීවං උක්ඛිපිත්වා පණ්ණානි ඛාදිතුං ආරභි. තඛණඤ්ඤෙවස්ස තස්මිං පාසාණපිණ්ඩෙ අට්ඨපාතා එකා පාසාණසක්ඛලිකා භිජ්ජිත්වා එළකස්ස පසාරිතගීවං ඡින්දි. සෝ තත්ථෙව කාලමකාසි. ඉති **එකකනිපාතස්ස දුතියවත්ථුස්මිං මංසකභත්තා ජාතකවණ්ණනාය එළකමාරකවත්ථු.**

පාණාතිපාතෙ වත්ථුකථා.

සාවත්ථියං එකෝ සීලවීමංසකෝ නාම බ්‍රාහ්මණෝ කොසල රාජානං නිස්සාය ජීවති සරණගතෝ අඛණ්ඩපඤ්චසීලෝ. රාජා 'අයං සීලවා'ති තස්ස අඤ්ඤේහි බ්‍රාහ්මණේහි සම්මානං කරොති. සෝ එකදිවසං 'කිං නු ඛෝ? රාජා මම ජාතිගොත්තකුලපදෙස සිප්පසම්පත්තිං නිස්සාය සම්මානං කරොති, උදාහු සීලසම්පත්තිං, වීමංසිස්සාමි'ති චින්තෙත්වා රාජුපට්ඨානං ගන්ත්වා ඝරං ගච්ඡන්තෝ එකස්ස හෙරඤ්ඤදීකස්ස ඵලකතෝ අනාපුච්ඡිත්වා එකං කහාපණං ගහෙත්වා අගමාසි. හෙරඤ්ඤදීකෝ බ්‍රාහ්මණෝ ගාරවෙන කිඤ්චි! අවත්වා, නිසීදි. දුතියදිවසෙ ථෝ කහාපණේ ගණ්හි. හෙරඤ්ඤදීකෝ තථෙව අධිවාසෙසි. තතියදිවසෙ කහාපණම්පි ගණ්හි. හෙරඤ්ඤදීකෝ කුජ්ඣිත්වා 'විලුම්පකචොරෝ මෙ ගහිතෝ, තිණිකතානුං විරවි. මනුස්සා ඉතොචිතොච ආගන්ත්වා, විරුතිත්වා සීලවා ච්ඡ විවරි'නි මෙ තයෝ පහාරෙ දත්වා බන්ධිත්වා රඤ්ඤෝ දස්සෙසුං. රාජා විප්පටිසාරී හුත්වා කසමා බ්‍රාහ්මණ! එවරූපං දුස්සීලකම්මං අකරී'ති? වත්වා, 'ගච්ඡථස්ස රාජාණං කරොථා'ති ආහ; බ්‍රාහ්මණෝ 'නාහං මහාරාජ! චොරෝ, අහං හි ඉමිනා කාරණෙනෙව අකරී'න්ති වත්වා ඉදානි මයා එකංසෙන සුතං සීලමෙව නිස්සාය තයා මම සම්මානෝ කතෝ, න ජාතිආදීනි නිස්සාය තථා හි මෙදිසෙ රාජාණං කාරෙසි, සච්චාහං ඉමිනා කාරණෙන 'ඉමස්මිං ලොකෙ සීලමෙව උත්තමං සීලං පමුඛ'න්ති සන්නිට්ඨානං ගතෝ, ඉමස්ස පනාහං සීලස්ස අනුච්ඡවිකං කරොන්තෝ ගෙහෙ ඨිතෝ කිලෙසෙ පරිභුඤ්ජන්තෝ න සක්ඛිස්සාමි කාතුං, අජ්ජෙව සබ්බං සන්නිකෙ පබ්බජිස්සාමි 'පබ්බජං දෙථා'ති රාජානං අනුජානාපෙත්වා ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා පබ්බජිත්වූපසම්පදං ලභිත්වා අවිස්සඨකම්මට්ඨානෝ විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. යඤ්චස්ස පොථෙත්වා බන්ධිතං තං අදිත්තා දුතස්ස ඵල'න්ති දට්ඨබ්බත්තා **එකකනිපාතස්ස නවමවග්ග ඕලවීමංසජාතකවණ්ණනායං බ්‍රාහ්මණවත්ථු**. තත්ථෙව අතීත වත්ථුපි සමාහරිතබ්බං.

අතීතෙ කිර බාරාණසියං එකං ගාමකං උපනිස්සාය එකෝ කුහකතාපසෝ අරඤ්ඤෙ එකෙන කුටුම්බිකෙන කතපණ්ණසාලායං විහරන්තෝ තස්ස ගෙහෙ නිබද්ධං පරිභුඤ්ජති. කුටුම්බිකෝ සීලවා එසෝ'ති සද්දහිත්වා චොරභයෙන සුවණ්ණනික්ඛසතං තස්ස පණ්ණසාලං නෙත්වා භූමිගතෙ කත්වා 'ඉමං ඔලොකෙය්‍යාසි හනෙත'ති ආහ. 'පබ්බජිතා නාම ආවුසො! එවං කාතුං න වට්ටති, අවිහාකං පරඤ්ඤෙකෙ ලොභෝ නාම නත්ථී'ති. සෝ

'සාධූ'ති වත්වා පක්කාමි. කුහකෝ සක්කා එත්තකේන ජීවිතුං නති කතිපාහං අතික්කාමේත්වා තං ගහේත්වා අන්තරාමග්ගේ එකස්මිං ඨානේ ඨපේත්වා ආගන්ත්වා පුන දිවසේ තස්ස ගේහේ භත්තකිච්චං කත්වා 'ආවුසෝ මයං තුම්හේහි නිස්සාය චිරං වසිම්හා, අති චිරක්ඛත්තිං එකස්මිං ඨානේ වස්සන්තානං මනුස්සේහි සද්ධිං සංසග්ගෝ හොති සංසග්ගෝ ච නාම පබ්බජිතානං මූලං තස්මා ගච්ඡාමහ'න්ති වත්වා තේන පුනප්පුනං යාචිතෝ'පි අතිවත්තිත්වා ථොකං ගන්ත්වා 'ඉමං කුටුම්බිකං වඤ්චේතුං වට්ටතී'ති චින්තේත්වා ජටාතමන්තරේ තිණං ඨපේත්වා පතිනිවත්තිත්වා, 'කිං භන්තේ! නිවත්තිත්වා'නි?, 'ආවුසෝ! තුම්හාකං ගේහේ භිජ්ජනතෝ මේ ජටාසු එකං තිණං ලග්ගිං, අදින්නාදානං නාම පබ්බජිතානං න වට්ටති'නි ආගතොම්හි'නි. කුටුම්බිකෝ 'ඛණ්ඩිත්වා ගච්ඡථ භන්තේ'ති වත්වා 'තිණසලාකම්පි නාම පරස්සන්තකං න ගණ්හති අහෝ කුඤ්ඤාවාසෝ අච්ඡරියා'ති පසීදිත්වා වන්දිත්වා උය්‍යොජේසි. තදා බෝධිසත්තෝ භණ්ඩත්ථාය පච්චන්තං ගච්ඡන්තෝ තස්මිං ගේහේ නිවාසං ගහේත්වා තාපසස්ස වචනං සුත්වා 'අඩ්ඩා ඉමිනා දුට්ඨතාපසේන ඉමස්ස කිඤ්චි ගහිතං භවිස්සති'නි විත්තේත්වා කුටුම්බිකං පුච්ඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා 'තේන හි සම්ම! සීඝං ගච්ඡ, තං උපධාරේහි'ති ආහ. කුටුම්බිකෝ පණ්ණසාලං ගන්ත්වා සුවණ්ණං අදිස්වා වේගේනාගන්ත්වා 'නත්ථි සම්මා,නි ආහ. තේ උභෝ'පි වේගේන තං අනුබන්ධිත්වා කුහකතාපසං ගහේත්වා හත්ථේහි ච පාදේහි ච පොථේත්වා සුවණ්ණං ආහරාපේත්වා ගණ්හිංසු බෝධිසත්තෝ සුවණ්ණං දිස්වා කුටජටිල! කිං? තිණසලාකාය කුඤ්ඤාවං කුරුමානෝ තුවං තිණමත්තේන ලග්ගේන අසි ඉමං පන නික්ඛසතං හරන්තෝ අලග්ගෝ ජාතෝ'ති තං විගරහිත්වා 'මා පුන කූටජටිල! ඒවරූපමකාසී'ති ඔවාදං දත්වා තං මුඤ්චිත්වා පවිසිත්වා තත්ථේව කුහකජාතකවණ්ණනාය කුහකවත්ථු.

අදින්නාදානේ වත්ථුකථා.

අතීතේ සාවත්ථියං වත්තාරෝ රාජපුත්තා පරෙසංරක්ඛිතේ ගොපිතේ මාතුගාමේ අපරජ්ඣිත්වා විසභෝකේළිං කීළන්තා බහුං පාපකම්මං කත්වා කාලං කත්වා සාවත්ථිසාමන්තේ චතූසු ලොහකුම්භීසු නිබ්බත්තිංසු. තේ කප්පේ ඛාරලොණුදකේ ඒත්තුද්ධකපවත්තමානා තිංසවස්සසහස්සකාලේන අධෝ ගන්ත්වා කුම්භිතලං ආහච්ච උඩ්ඩං ආරොහන්තා තිංසවස්සසහස්සකාලේනේව කුම්භිමුඛං දිස්වා, 'කදා නු ඛෝ මයං ඉමම්හා දුක්ඛා මුච්චිස්සාමා'ති චින්තේත්වා

එතස්සෙව ඨාථායෙව පරිපුණ්ණං කත්වා වත්තුකාමා'පි තථා කාතුං අසක්කොන්තා. දු. සි. න. සො. ති එකෙකමෙවක්ඛරං වත්වාපුන ලොහකුම්භියුයෙව නිමුගහා අහෙසුං. තෙසු දුකාරං වත්වා නිමුගහසත්තෙනා එවං වත්තුකාමො අහොසි.

දුජ්ජීවිතං අජීවිමහ යෙ සන්තෙන න දදම්හසෙ,
විජ්ජමානෙසු භොගෙසු දිපං නාකම්හ අත්තනො'ති.

තත්ථ "දුජ්ජීවිත"න්ති තීණි දුච්චරිතානි චරන්තා දුජ්ජීවිතං ලාමකජීවිතං ජීවන්ති නාම: සො'පි තදෙව සඤ්ඤාය්හ "දුජ්ජීවිතං අජීවිම්හා"ති. "යෙ සන්තෙන න දදම්හසෙ"ති යෙ මයං දෙය්‍යධම්මෙ ච පටිග්ගාහකෙ ච විජ්ජමානෙයෙව දානං න දදුම්හ; "දීපං නාකම්හා"ති අත්තනො පතිට්ඨං න කරිම්හ; සකාරං වත්වා නිමුගෙහා එවං වත්තුකාමො

සබ්බං වස්සසහස්සානි පරිපුණ්ණානි සබ්බසො,
නිරයෙ පච්චමානානං කදා අන්තා භවිස්සති"ති

තත්ථ "සබ්බසො"ති සබ්බාකාරෙන; "පරිපුණ්ණානි"ති අනූනානි අනධිකානි, "පච්චමානාන"න්ති අම්හාකං ඉමස්මිං නිරයෙ පච්චමානානං;

නකාරං වත්වා නිමුගෙහා එවං වත්තුකාමො

නත්ථි අන්තා කුතො අන්තා න අන්තා පනි දිස්සති,
තදා හි පකතං පාපං මම තුය්හං ව මාරිසා'ති.

තත්ථ "නත්ථි අන්තා"ති අම්හාකං අස්සකාලෙ නාම මො කෙඛා භවිස්සති'ති එවං කාලපරිච්ඡෙදෙ නත්ථි "කුතො අන්තා" ති කෙන කාරණෙන අන්තා පඤ්ඤායිස්සති; "න අන්තා"ති අත්තනං දට්ඨුකාමතම්පි නො දුක්ඛස්ස අන්තා න පතිදිස්සති; "තදා හී"ති තස්මිං කාලෙ; 'යදා හී'ති'පි පාඨො. යෙන කාරණෙන කතං, තෙන තස්ස අන්තා දට්ඨුං න සක්කා'ති අත්ථො. "පකත"න්ති මම ච තුය්හං ච පාපං පතිකුට්ඨං කතං, අති බහු මෙව තං කතං, "මාරිසා"ති මයා සදිසපියාලපනමෙතං.

සොකාරං වත්වා නිමුගෙහා එවං වත්තුකාමො

සොහං නූන ඉතො ගන්ත්වා යොනිං ලබ්භන මානුසිං,
වදඤ්ඤූ සීලසම්පන්නො කාහාමි කුසලං බහු'න්ති.

තත්ථ "නූනා"ති එකංසත්ථෙ නිපාතො; සො අහං ඉතො ගන්ත්වා යොනිං මානුසිං ලබ්භන වදඤ්ඤූ සීලසම්පන්නො හුත්වා එකංසෙනෙව බහුං කුසලං කරිස්සාමීති අත්ථො.

තදා කොසලරාජා රත්තිභාගෙ තෙසං තෙරයිකානං සද්දං සුත්වා සිතෙ දුතියදිවසෙ සඤ්ඤාණිකං ගහෙත්වා ආචික්ඛි. සත්ථා තං අඞ්ගපච්චඞ්ගානි තත්වා චතුක්කනිපාතස්ස දුනිඤවග්ගෙ ලොභකුමාරිජාතකං දෙසෙසි. රාජසුතානවක්ඛුධම්මපදස්ස. ජරාවග්ගෙ මල්ලිකාවක්ඛු'පි සමානරිතබබං.

මිච්ඡාචාරෙ වක්ඛුකථා.

අතීතෙ බාරාණසියං මිගුසසවා අහොසි. බහු නාගසුපණ්ණා ච භූමඨකදෙවා ච ආගන්ත්වා උසසවං ඔලොකෙසුං. තාවතිංස තො'පි චත්තාරො දෙවපුත්තා දිබ්බානි කඤ්ඤාරූපපථානි සීසෙ චුම්බටකං කත්වා උසසවදසසනත්ථං ආගන්ත්වා රාජභණ්ඩුපරි ආකාසෙ දිසසමානෙන කායෙන අට්ඨංසු. දිබ්බපුප්ඵගන්ධා වාදසජොතිකං බාරාණසිනගරං අජ්ඣොත්ථරි. මිගුසසා උල්ලොකෙත්වා තෙ දිසවා තෙ දිබ්බපුප්ඵානි යාචිංසු. තෙ 'ඉමානි පුප්ඵානි දුස්සීලානං අනනුච්ඡවිකානි, යෙ පන ඉමෙහි ගුණෙහි සමන්නාගතා, තෙසමෙතානි අනුච්ඡවිකානී'ති දසෙත්වා පටිපාටියා වතසෙසා ගාථායො අභාසිං. තෙසු හි ජෙට්ඨකදෙවපුත්තො එවමාහ.

"කායෙන යො නාවහරෙ වාචාය න මුසා භණෙ,
යසො ලබ්ධා න මජ්ජෙය්‍ය සවෙ කඤ්ඤාරූමරහති"ති.

තත්ථ "නාවහරෙ"ති පරස්ස සන්තකං තිණසලාකම්පි න අවහරති; "න මුසා"ති ජීවිතං පරිච්චජමානො'පි වාචාය මුසා වාචං න භණති; දෙසනාසීසමෙවෙතං, කායවචීවතොචාරෙහි පන යො දසවිධෙ අකුසලකම්මපථෙ න කරොතී'ති අයමෙත්ථ අධිප්පායො. "යසො ලබ්ධා න මජ්ජෙය්‍යා"ති සොව ඉස්සරියං ලභිත්වා ඉස්සරියමදමත්තො ච පමාදං නාපජ්ජෙය්‍ය; "සවෙ"ති සො ඉමෙහි ගුණෙහි යුත්තො පුඤඤවා කඤ්ඤාරූ නාම දිබ්බපුප්ඵං යාචිතුං ලභිතුං ච අරහති, තස්ස දස්සාමී'ති අධිප්පායො.

දුතියො පනාහ

"ධම්මෙන චිත්තමෙසෙය්‍ය න නිකත්‍යා ධනං හරෙ,
භොගෙ ලබ්ධා න මජ්ජෙය්‍ය සවෙ කඤ්ඤාරූමරහති"ති.

තත්ථ "ධම්මෙන චිත්ත"න්ති පරිසුද්ධෙන ආජීවෙන සුවණ්ණරජතාදිචිත්තං එසෙය්‍ය; පරියෙසෙය්‍ය: "නිකත්‍යා"ති අවචනාය; "භොගෙ"ති වත්ථාභරණාදිකෙ භොගෙ;

තතියෝ පනාහ

"යස්ස චිත්තං අහාලිද්දං සබ්බා ච අව්‍රාගිනී,
එකෝ සාදුං න භුඤ්ජෙය්‍ය සවෙ කක්කාරුමරහති"ති.

තත්‍ථ:-"අහාලිද්ද"න්ති යස්ස පුග්ගලස්ස චිත්තං හලිද්දසමං න හොති, හලිද්දරාගෝ විය බිපදං න භිජ්ජති, පිරමෙව හොති; "අව්‍රාගිනී"ති කම්මං වා විපාකං වා ඔකප්පණීයස්ස වා පුග්ගලස්ස වචනං සද්දහන්තස්ස සබ්බා අපමත්තකෙතෙව න විරජ්ජති; න භිජ්ජති: "එකොසාදූ"න්ති යාවකෙ වා අඤ්ඤෙ වා සංවිභාගරහෙ පුග්ගලෙ බහි කත්වා එකොව සාදුරසභොජනං න භුජති, සංවිභජිත්වා භුජතී'ති;

චතුත්‍ථෝ පනාහ

"සම්මුඛා වා පරම්මුඛා වා යෝ සන්තෙ න පරිභාසති,
යථා වාදී තථා කාරී සවෙ කක්කාරුමරහති"ති.

තත්‍ථ:-"සන්තෙ"ති සීලාදිගුණයුත්තෙ වූපසන්තෙ පණ්ඩිතපුරිසෙ; "න පරිභාසතී"ති න අක්කොසති; "යථා වාදී"ති යං වාචාය වදති, තදෙව කායෙන කරොති; තස්සා තස්සා පන ගාථාය වසානෙ පුරොහිතො 'මය්හං ඉමෙසු ගුණෙසු එකොපි නත්ථි, මුසාවාදං වත්වා තානි යාචිත්වා ගහෙත්වා පිළන්ධිස්සාමි එවං මං ජනෙ ගුණසම්පන්නා අඤ්ඤෙ ජානිස්සති'ති චින්තෙත්වා තථා අකාසි. තෙ'පි දෙවපුත්තා චත්තාරි පුප්ඵචුම්බටකානි තාසෙව දත්වා දෙවලොකං ගතා. තෙසං ගතකාලෙ පුරොහිතස්ස සීසෙ මහතී වෙදනා උපපජ්ජි. තිබ්බනසිඛරෙන නිම්මථිතං විය අඤ්ඤෙන්ත පීළිතං විය වස්ස සීසං ජාතං, සෙසා වෙදනාපපත්තෙතා මහාසද්දෙන පරිදෙවන්තා 'අහං මුසා වත්වා ඉමානි ගහෙත්වා පිළන්ධිං නිහරථෙතානි මම සීසතො'ති ආහ. තාන නිහරන්තා'පි හරිතුං නාසක්කිංසු, අයපට්ටෙන බද්ධානි විය අහෙසුං. මනුස්සා තං උක්කිපිත්වා ගෙහං නයිංසු. සො සත්තාහං පරිදෙවි. සත්තාහවවසෙන රාජා "මා දුස්සීලො මරී"ති පුන උස්සවං කාරෙසි. තෙ'පි දෙවපුත්තා පුනාගතා. රාජා පුරොහිතං ආහරාපෙත්වා තෙ තස්ස ඛමාපෙසි. දෙවපුත්තා 'තුය්හං දුස්සීලස්ස අනනුච්ඡවිකාතෙවෙතානි පුප්ඵානි නවං ඉමෙ එවං සන්තීති සඤ්ඤී අහොසි, අත්තනො මුසා වාදඵලං ලබ්භන්ත තං පරිසමජ්ඣෙ ගරහිත්වා තස්ස සීසතො චුම්බටකං අපනෙත්වා සකට්ඨානමෙව ගතා.

චතුක්කනිපාතස්ස තතියවග්ගස්ස කක්කාරුජාතක
වණ්ණනාය මුසාවාදී බ්‍රාහ්මණවත්ථු.

අතීතෙ සමුද්දසමීපෙ කරම්බියපට්ටනං නාම ගාමං නිස්සාය එකො කරම්බියො නාම අවෙලකො පටිවසති. එකො පණ්ඩුරො නාම නාගරාජාපිස්ස සුපණ්ණරාජා ච උපට්ඨානං ආගච්ඡන්ති. තෙසෙවකදිවසං සුපණ්ණරාජා පඨමතරං ආගන්ත්වා 'භන්නෙ! අම්හාකං ඤාතකා නාගෙ ගණ්හන්තා බහූ විනස්සන්ති අගණ්හන්ත නියාමං න ජානාම ගුය්හකාරණං කිර තෙසමත්ථි, තං පුච්ඡිත්වා අම්හාකං ආචික්ඛථා'ති වත්වා පක්කාමි. සො 'සාධූ'ති සම්පටිච්ඡිත්වා නාගරාජානං තං පුනප්පුනං පුච්ඡි. නාගරාජා ච්හං අකථෙත්වා තතියදිවසෙ 'න කස්සචි කථෙස්සාමි නිබ්භයො හුත්වා කථෙහී'ති වුත්තෙ 'තෙන හි භන්නෙ! අඤ්ඤස්ස මා කථයිත්ථා'ති පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා 'භන්නෙ! මයං මහන්තෙ මහන්තෙ පාසාණෙ කිලිත්වා ගරුභාරා හුත්වා නිපජ්ජිත්වා සුපණ්ණානං ආගමනකාලෙ මුඛං නිවත්තිත්වා (1) දන්තෙ විවරිත්වා තෙ ඛාදිතුං ඉච්ඡාම. තෙ ආගන්ත්වා අම්හාකං සීසං ගණ්හන්ති, තෙසං අම්හෙ ගරුභාරෙ නිපන්නෙ උඩ්ඩෙතුං වායමන්තානඤ්ඤෙව උදකං ඔත්ථරති, සීදන්තා උදකෙයෙව මරන්ති, ඉමිනාකාරෙන බහූ සුපණ්ණා විනස්සන්ති තෙසං අම්හෙ ගණ්හන්තානං කිං සීසෙන ගහිතෙන කඩ්ඩුඤ්ඤෙ ගහෙත්වා අම්හෙ හෙට්ඨා සීසකෙ කත්වා ගහිතගොචරං ඡඩ්ඩාපෙත්වා ලහුකෙ කත්වා ගණ්හිතුං සක්කොන්තී'ති තං අත්ථතො රහස්සකාරණං තස්ස මුසාවාදිනො දුස්සීලස්ස කථෙත්වා පක්කාමි. තස්මිං පක්කන්තෙ සුපණ්ණරාජා ආගතො. අවෙලොපි තං සබ්බං තස්ස කථෙසි, තං සුත්වා සුපණ්ණරාජා තදහෙව තං නාගරාජානං කඩ්ඩුඤ්ඤෙ ගහෙත්වා හෙට්ඨා සීසකං කත්වා ගහිතගොචරං ඡඩ්ඩාපෙත්වා ආකාසං පක්ඛන්දි. නාගරාජා හෙට්ඨා සීසකං ඔලම්බන්තා 'මයාව රහස්සං ආචික්ඛිත්වා දුස්සීලස්ස වදන්තෙ න මම දුක්ඛමාවහති'ති වත්වා නානප්පකාරෙන පරිදෙවි. සුපණ්ණරාජා 'ත්වං අත්තනො රහස්සං අවෙලකස්ස කථෙත්වා ඉදානි කිමත්ථං පරිදෙවසී'ති තං ගරහිත්වා තස්මිං ජීවිතං යාචන්තෙ තස්ස ජීවිතං අදාසි. තෙ උභොපි තතො පට්ඨාය සමග්ගා සම්මොදමානා අභෙජ්ජපරිසා අහෙසුං. නාගරාජා පන අවෙලකස්ස කුජ්ඣිත්වා තස්ස අස්සමපදං ගන්ත්වා තං නානප්පකාරෙන ගරහිත්වා අභිසපන්තො තිංසනිපාතෙ පණ්ඩරජාතකෙ ඉමං ගාථමාහ.

"අදුට්ඨස්ස තුවං දුබ්භි! දුබ්භී චපි සුනො ව'සි,
එවන්න සච්චවජ්ජාය මුඛං තෙ එලතූ සත්තධා"ති.

(1) නිබ්භාගෙත්වා. කත්ථචි.

තත්ථ "අද්ධඤ්ඤා"ති අමෙහා දුබ්භි! තවං මිත්තඤ්ඤ දුබ්භි ච අසි, පිසුණෝ ච අසී, එතෙන සච්චවජ්ජන:ඤ්නාගරාජස්ස පඤ්ඤත්තසෙසෙව අවෙලකස්ස සිසං සත්තධා ඵලි. නිසින්නට්ඨානෙ යෙවඤ්ඤ භූමි විවරමදාසි. ඉති සෝ මුසා වදිත්වා පඨවියා දින්න විවරෙ පඨවිං පවිසිත්වා අවීචිමහි නිබ්බත්තී.

ඛරම්භිඤ්ඤ අවෙලකවත්ථු.

මුසාවාදෙ වත්ථුකථා.

අතීතෙ බාරාණසියං එකෝ රාජා මජ්ජප්පමාදං විනා වත්තති තුම්පි අමංසඛාදකත්තං භුඤ්ජතුම්පි නාසක්ඛි. නගරෙ උපොසථදිව සෙසු මාඝාතෝ හොති ඝාතකාරකෝ පකඛස්ස තෙරසියමෙව මංසං ගහෙත්වා ඨපෙසි, තං දුන්නික්ඛිත්තං සුනඛා ඛාදිංසු, ඝාතකාරකෝ උපොසථදිවසෙ මංසං අලභිත්වා රඤ්ඤා ඝාතං උපනෙතුං අසක්කොන්තෙ තමත්ථං දෙවියා ආරොචෙසි සා 'නාත! මයහං පුත්තෙනා රඤ්ඤා පියෙ මනාපෙ. තං දිස්වා තමෙව චුම්බනෙනා පරිස්සජනෙනා අත්තනෙනා මංසස්ස අත්ථිනත්ථිභාවම්පි න ජානාති, අහං පුත්තං මණ්ඩෙත්වා රඤ්ඤා උරුම්හි නිසීදාපෙස්සාමි තස්ස පුත්තෙන සද්ධිං කීළනකාලෙ තවං ඝාතං උපනෙය්‍යාසී'ති වත්වා තථා අකාසි. තදා ඝාතකාරකෝ ඝාතං උපනාමෙසි, රාජා සුරාමදමත්තෙනා පාතියං මංසං අදිස්වා 'මංසං කහ'න්ති පුච්ඡි. 'අජ්ජ දෙවූපොසථෝ මංසං න ලබ්භති, රාජා 'මයහා මංසං න දුල්ලභ'න්ති වත්වා පුත්තස්ස ගීවං වෙඨෙත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙත්වා ඝාතකාරස්ස පුරතෝ ඛිපිත්වා 'වෙගෙන සම්පාදෙත්වා ආහරා'ති ආහ. සෝ තථා අකාසි. එකෝ'පි රඤ්ඤා භයෙන රොදිතුං වා කන්දිතුං වං නාසක්ඛි, රාජා පුත්තමංසෙන ඝාතං භුඤ්ජිත්වා නිද්දායිත්වා පච්චූසකාලෙ පබුජ්ඣිත්වා විගතමදෙ 'පුත්තං මෙ ආනෙථා'ති ආහ තස්මිං ඛණෙ දෙවී කන්දමානා 'දෙව! හියෙ තෙ පුත්තං මාරෙත්වා පුත්තමංසෙන ඝාතං භුඤ්ඤාපිතා'ති ආහ රාජා පුත්තසොකෙන රොදිත්වා 'ඉදං මෙ දුක්ඛං සුරාපානං නිස්සාය උපපන්න'න්ති මජ්ජපානෙ දොසං දිස්වා ඉතො පට්ඨාය යාව අරහත්තං පාපුණාමි, තාව එවරූපං විනාසකරං සුරං නාම න පිවිස්සාමී'ති පංසුං ගහෙත්වා මුඛං පුඤ්ඤිත්වා අධිට්ඨාසි. සෝ තතො පට්ඨාය මජ්ජං නාම න පිවි. ඤ්දුකනිපාතස්ස සත්තම වණ්ණනාය ධම්මධජජාතකවණ්ණනාය ඤ්පුත්තඛාදකවත්ථු.

අනාථපිණ්ඩිකස්ස භාගිනෙය්‍යා මාතාපිතූනං සන්තකා චත්තාලීසහිරඤ්ඤකෝටියෝ පානබ්‍යසනෙන නාසෙත්වා සෙට්ඨිස්ස සන්තිකං අගමාසි. සෝ තස්ස 'වොහාරං කරොහී'ති සහස්සං අදාසි. සෝ තම්පි විනාසෙත්වා පුන අගමාසි. සෙට්ඨී පුන පච සතානි දත්වා තානි'පි විනාසෙත්වා පුණ්ණාගතස්ස වේ ථූලඝාටකෙ දත්වා තෙ'පි නාසෙත්වා පුනාගතං ගීවායං ගාහාපෙත්වා නීහරාපෙසි. සෝ අනාථො හුත්වා පරකුඩ්ඩං නිස්සාය කාලමකාසි. තමෙනං කඩ්ඩිත්වා බහි ජෙඩ්ඩෙසුං. සෙඨිපි විහාරං ගන්ත්වා සබ්බං තං භාගිනෙය්‍යස්ස පවත්තිං සත්ථු ආරොචෙසි. සත්ථා, 'නවං එතං කථං සන්තාපෙපස්ස යි, යමහං පුබ්බෙ සබ්බකාමදදං කුම්භං දත්වා, 'පි සන්තාපෙතුං සාසක්ඛි'න්ති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං බොධිසත්තො චත්තාලීසකොටිභූමිගතධනතො සෙට්ඨි හුත්වා දානාදීනි කත්වා, වච්චා සකෙකා දෙවරාජා අහොසි. පුත්තොපනස්සෙකොව. සෝ පිතරි කාලකතෙ මණ්ඩපං කාරෙත්වා මහාජනපරිවුතො සුරං පිවි. සෝ ලඛ්ඛනනටනච්ච ගීතාදීනි කරොන්තානං සහස්සං සහස්සං දදමානෝ ඉත්ථිසොණ්ඩසුරාසොණ්ඩමංසසොණ්ඩාදිභාවං පත්වා නච්චගීතවාදිතාදිසම්පජ්ජිතොව පමත්තො හුත්වා ආහිණ්ඩනතා තා විරසෙව චත්තාලීසකොටිධනං උපභොගපරිභොගූපකරණාදීනි ච නාසෙත්වා දුග්ගතො කපණො පිලොතිකං නිවාසෙත්වා විචරි. සකෙකා තස්ස දුග්ගතභාවං ඤත්වා පුත්තපෙමෙනාගන්ත්වා සබ්බකාමදදං කුම්භං දත්වා 'තාත! යථා අයං කුම්භො න භිජ්ජති තථා නං රක්ඛ, ඉමස්මිං තෙ සති ධනස්ස පරිච්චාගෙ නාම න භවිස්සති, අප්පමත්තො හොහී'ති වත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො. සෝ තතො පට්ඨාය සුරං පිවන්තො විචරති. අථෙකදිවසං සෝ මත්තො තං කුම්භං ආකාසෙ ඛිපිත්වා ඛිපිත්වා සම්පටිච්ඡන්තො එකවාරං විරජ්ඣි කුම්භො භූමියං පතිත්වා භිජ්ජි. සෝ තතො පට්ඨාය පුන දළිද්දො හුත්වා පිලොතිකං නිවාසෙත්වා කපාලහත්ථො පරකුඩ්ඩං නිස්සාය කාලමකාසි. සත්ථා ඉමං අතීතං ආහරිත්වා සෙට්ඨිස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො **කිඤ්ඤනිපාතස්ස පඨමවග්ගෙන භද්‍රඝටජාතකඤ්ච** තියෙසා ගාථාහියා අභාසි.

"සබ්බකාමදදං කුම්භං කූටං ලද්ධාන ධුත්තකො,
යාව සෝ අනුපාලෙති තාව සෝ සුඛමෙධති.
යදා මත්තො ච දිත්තො ච පමාදා කුම්භමබ්භිදා,
තතො නග්ගො ච පොත්තො ච පච්ඡා බාලා විහඤ්ඤති.
එවමෙව යො ධනං ලද්ධා අමඤ්ඤා පරිභුඤ්ජති,
පච්ඡා තපති දුම්මෙධො කූටං භෙත්වාව ධුත්තකො"ති.

තත්ථ:-"සබ්බකාමදද"න්ති සබ්බේ වත්ථුකාමේ දාතුං සමත්ථං කුමහං; "කූට"න්ති කුමහවෙවචනං; "යාවා"ති යත්තකං කාලං; "අනුපාලෙති"ති රක්ඛති; "මත්තෙනා"ති සුරාමදෙන මත්තෙනා; "දිත්තෙනා"ති දපෙන දිත්තෙනා, "පමාදං කුමහමබ්භිදා"ති පමාදෙන කුමහං භින්දි; "නගෙහා ව පොත්ථෙ වා"ති කදාචි නගෙහා කදාචි පොත්ථකපිලොතිකාය නිවත්ථතා පොත්ථෙ; "අමිත්තතා"ති අපපමාණෙන: "තපතී"ති සොචතී'ති.

සුරාධුත්තවත්ථු.

ධම්මපදස්ස ජරාවග්ගෙ මහාධනසෙට්ඨිපුත්තවත්ථුම්පි නිංසනිපාතෙ කුමහජාතකම්පි සමාහරිතබ්බං.

මජ්ජපානෙ වත්ථුකථා.

යථා වුත්තචෙතං සබ්බං වත්ථු නානාඨානතො ලබ්භං, ඉදන්තු එකට්ඨානතො.

අතීතෙ බාරාණසීරඤ්ඤෙ අග්ගමහෙසී අතිවරිත්වා රඤ්ඤෙ පුඪා'සවාහං තුමෙහ අතිවරාමි, අස්සමුඛී යක්ඛිනී හෙස්සාමී'ති සපථං කත්වා කාලං කත්වා එකසම්පි පබ්බතපාදෙ ලෙණගුහායං අස්සමුඛී යක්ඛිනී හුත්වා නිබ්බත්තිත්වා වස්සාති වෙස්සවණ්ණං උපට්ඨහිත්වා ආයාමතො තිංසයොජනෙ විත්ථාරතො පඤ්ච යොජනෙ ඨානෙ මනුස්සෙ ඛාදිතුං පටිලභි. සා එකදිවසං අභිරූපං බ්‍රාහ්මණං ගහෙත්වා පිණ්ඩං නිපජ්ජාපෙත්වා ගුහං තෙන්තී පුරිසසමථ්ථං පටිලභිත්වා කිලෙසවසෙන තස්මිං සිනෙහං උපපාදෙත්වා තං අඛාදිත්වා සාමිකං කත්වා තතො පට්ඨාය මනුස්සෙ ගණ්හන්තී වත්ථතණ්ඩුලතෙලාදීනි පි ගහෙත්වා තස්ස නානග්ගරසභොජනං දත්වා සයං මනුස්සමංසං ඛාදි. ගොචරාය ගමනකාලෙ ච තස්ස පලායනභයෙන මහතියා සිප්පාය වාරං පිදහිත්වා ගච්ඡති. තදා බොධිසත්තෙනා තස්සා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්තිං. සා දසමාසච්චයෙන පුත්තං විජායිත්වා තෙසු පිතාපුත්තෙසු බලවසිනෙහා හුත්වා තෙ මෙ අනෙනා කරිත්වා වාරං පිධාය ගච්ඡති. බොධිසත්තෙනා අනුක්කමෙන වුඩ්ඪිප්පත්තෙනා එකදිවසං තස්සා ගහකාලෙ සිලං අපනෙත්වා පිතරං බහි අකාසි. සා ආගන්ත්වා 'අම්ම! මයා සිලා අපනීතා, අඞ්කාරෙ නිසීදිතුං න සක්කොමා'ති සුත්වා පුත්තසිනෙහෙන න කිඤ්චි අවොච. අථෙකදිවසං කුමාරෝ 'තාත! මයිහං මාතු ච තව ච මුඛං අසදිසං කිං? කාරණ'න්ති පුච්ඡි. පිතා 'නාත! තව මාතා

යක්ඛිනී, උභො මයං මනුස්සා'නි ආහ. තං සුත්වා කුමාරෝ එක දිවසං මාතරි ගතායඤ පිතරං ගහෙත්වා පලායි. යක්ඛිනී ආගන්ත්වා තෙ අදිස්වා වාතවෙගෙන පක්ඛන්දිත්වා තෙ ගහෙත්වා පටිනිවත්තී. එවං ද්‍වත්ති'පි කතිපයෙ දිවසෙ පලායනෙන ආනෙසි. බොධිසත්තො 'මයඤ්ච මාතු පරිච්ඡින්නෙන ඔකාසෙන භවිතබ්බං ඝනත්තාභං තස්සා ආණාපවත්තනට්ඨානසීමං පුච්ඡිත්වා, තං අතික්කමිත්වා පලායෙය්‍යා'නති විත්තෙත්වා තං පුච්ඡි. සා 'පිස්ස ආරොචෙසි. සො කතිපාහච්චයෙන පිතරං ඛෙඩ්ඩෙ කත්වා නදීතීරෙ ඨත්වා තෙ නානප්පකාරෙන ඔවදිත්වා'පි නිවත්තාපෙතුං අසක්කොන්තී තථාරූපෙන දුක්ඛෙන අභිභූතා'පි පුත්තපෙමෙන මත්තං දූතුකාමා එවමාහ 'තාත! යදි ත නිවත්තිස්සසි මනුස්ස ලොකෙ ජීවිතං නාම දුක්කරං. සිප්පං අජානන්තො ජීවිතුං න සක්කොති, අහං එකං චින්තාමණිං නාම විජ්ජං ජානාමි, තස්සානුභාවෙන වාදසසංවච්ඡරමත්ථෙ භණ්ඩං අවහරිත්වා ගතානම්පි පදානුපදං සක්කා ගන්තුං, අයං තෙ ජීවිකා භවිස්සතී උග්ගණ්හ තාත! අනග්ඝමන්ත'න්ති බොධිසත්තො නදීමජ්ඣෙ ඨිතකොව මාතරං වන්දිත්වා, මන්තං උග්ගහෙත්වා තං වන්දිත්වා 'ගච්ඡථ අම්මා'නි ආහ. සා තාත! තුම්හෙසු අනිවත්තන්තෙසු මයං ජීවිතං නත්ථී'ති විත්වා උරං පහරිත්වා පුත්තසොකෙන ඵලිතහදයා මරිත්වා තත්ථෙව පති. ඉති සා පුබ්බ මිච්ඡාචාරං කත්වා මුසා වදිත්වා සපථබලෙන යක්ඛිනී හුත්වා අනාථමරණං පත්තා.

අනිච්චාරිනී යක්ඛිනී වත්ථු

අථ බොධිසත්තො චිතකං කත්වා මාතරං ඩාපෙත්වා, ආලාහනං නිබ්බාපෙත්වා පුප්ඵපූජං කත්වා වන්දිත්වා රොදිත්වා පිතරං ගහෙත්වා බාරාණසිං ගන්ත්වා රාජද්වාරෙ ඨත්වා 'පදකුසලො මාණවො ආගතො'නි රඤ්ඤා නිවෙදෙත්වා, 'ආගච්ඡතු'නි වුත්තෙන පවිසිත්වා වන්දිත්වා තෙන පුට්ඨො, අත්තනො ජානනසිප්පං කථෙත්වා 'තෙනහි මං උපට්ඨහථා'නි වුත්තෙ 'දෙවසිකං සහස්සං ලභනෙන්තා උපට්ඨහිස්සාමි'නි ආහ. රාජා, 'සාධූ'නි වත්වා දෙවසිකං සහස්සං දාපෙසි. අථෙකදිවසං පුරොහිතො 'මහා රාජ! ඉමස්ස තං සිප්පං අත්ථි වා නත්ථි වා'නි න ජානාම ඒමං සිස්සෘණ තාව න'න්නි ආහ. රාජා සම්පටිච්ඡි. තෙ උභොපි වොරක්ඛම්මං කරොන්තා රතනභාරං ගහෙත්වා පාසාදා ඔරුය්හ රාජනිවෙසනන්තරෙ නික්ඛමිතුං ආවිජ්ජිත්වා නිස්සෙණිං අත්ථ

රිත්වා පාකාරමත්ථකෙන බහි ඔතරිත්වා විනිච්ඡයසාලං පවිසිත්වා පුනාගතත්වා නිසීදිත්වා පාකාරමත්ථකෙන ඔතරිත්වා පොක්ඛරණීතීරං ගන්ත්වා පොක්ඛරණීං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා ඔතරිත්වා අන්තෝ පොක්ඛරණීං භණ්ඩකං ඨපෙත්වා පාසාදං අභිරුහිංසු. පුනදිවසෙ 'රාජනිවෙසනතො කිර චොරා රතනං නිහරිංසු'ති එකකොලාහලං ජාතං, රාඡා අජානන්තො විය හුත්වා බොධිසත්තං පක්කොසාපෙත්වා 'චොරං විචිනාහී'ති ආහ. සො 'සාධු! දෙවා'ති වත්වා මාතරං වන්දිත්වා මන්තං පරිවත්තෙත්වා මහාතලෙ ඨිතො 'මහාරාජ! විසනං චොරානං පදං පඤ්ඤායතී'ති වත්වා තෙසං පදානුසාරෙන සබ්බත්ථ ගන්ත්වා අත්තනා ඨපිතං විය භණ්ඩකං නීහරිත්වා රඤ්ඤා දස්සෙත්වා 'මහාරාජ! ඉමෙ වෙ චොරා අභිඤ්ඤාතා'ති ආහ. චොරෙ ගහෙත්වා දාතුං සක්ඛිස්සසි'ති 'දෙව! ඉධෙව චොරා න දූරෙ'ති කො ව චොරො කො ව චොරො'ති? 'දෙව! යො ඉච්ඡති සොව චොරො හොති, තුම්හාකං භණ්ඩකස්ස ලද්ධකාලතො පට්ඨාය චොරෙහි කො අත්ථො? මා පුච්ඡථා'ති 'තාත! අහං තුය්හං දෙවසිකං සහස්සං දම්මි චොරෙ මෙ ගහෙත්වා දෙහි'ති බොධිසත්තො රඤ්ඤා අනුඤ්ඤාතමත්තාය තස්ස චොරකම්මං පටිච්ඡාදෙතුකාමොපි තෙන පුනප්පුනං පුට්ඨො අත්ථාතීතවත්ථූනි ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසිතො අවිදූරගාමවාසී එකො පාටලො නාම නටො සුරාමත්තො නදිංතරනෙත්තො වූළෙහා 'මහාජනස්ස පටිසරණං උදකං මං මාරෙතී'ති වත්වා කාලමකාසි. අතීතෙ බාරාණසිවාරගාමවාසී එකො කුම්භකාරො එකස්මිං ආවාටෙ භාජනත්ථාය මත්තිකං ගණ්හි, තං ඛණඤ්ඤෙවො දෙවො වස්සි, උදකං අවත්ථරමානං ආවාටතටං පාතෙසි, තෙනස්ස මත්ථකො භිජ්ජි, සො 'මහාජනස්ස පටිසරණං මහාපථවි මය්හං සීසං භින්දී'ති පරිදෙවි. අතීතෙ බාරාණසියං එකො පුරිසො ඝරතෙ දණ්ඩෙ නික්ඛමිතුං අසක්කොනෙත්තො 'මහාජනස්ස පටිසරණො අග්ගි මං දහතී'ති වත්වා කාලමකාසි. අතීතෙ තස්මිංවෙකො පුරිසො අති බහුං භුඤ්ජිත්වා ජීරාපෙතුං අසක්කොනෙත්තො 'මහාජනස්ස පටිසරණං භත්තං මං මාරෙතී'ති වත්වා මතො. අතීතෙ තස්මිංවෙකස්ස වාතො උට්ඨහිත්වා ගත්තානි සමභිජ්ජි. සො 'ඉමස්මිං මාසෙ මහාජනස්ස පටිසරණො වාතො මෙ ගත්තානි භින්දතී'ති පරිදෙවි. අතීතෙ හිමවන්තෙ එකො මහාරුක්ඛො අහොසි අනෙකසකුණසහස්සානං නිවාසො. තස්ස වෙ සාඛා අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්පටිච්ඡිත්වා ඡත්තං ව අග්ගිං ව චුණ්ණානි ච සාතෙසුං. තං

දිස්වා සකුණා 'අයං නො පටිසරණෝ, සෝ ඉදානි භයං උපපාදෙති'ති වත්වා පක්කමිංසුති.

ඡවජාතකය.

අතීතෙ කාසිකගාමෙ එකො කුලපුත්තො පිතරි කාලකතෙ මාතරං පටිජග්ගි. තස්ස මාතා අනිච්ඡන්තස්සෙව එකං ඉත්ථිං ආනෙසි. සා ච ඉත්ථි අත්තනො මාතරං ආදාය ආගන්ත්වා තත්ථ වසිත්වා පඨමං සස්සුං සම්පියායිත්වා පච්ඡා පුත්තධීතාහි වත්ත මානා තං මාරෙතුකාමා සාමිකස්ස ආරොචෙසි. 'මනුස්සමාරණං නාම භාරියං කථං නං මාරෙමා'ති. 'සාමි! නිද්දූපකමණකාලෙ තං මඤ්චකෙනෙව ගහෙත්වා අම්හාකං ඝරස්ස පච්ඡිමභාගෙ කක්ඛ ලසුංසුමාරනදියං ඛිපිස්සාම, අථ නං සුංසුමාරා ඛාදිස්සන්තී'ති. 'භද්දෙ! තුය්හං මාතා කහං සයතී'ති? 'තුය්හං මාතුසන්තිකෙ'ති. 'තෙන හි ගච්ඡ මය්හං මාතුනිපජ්ජනමඤ්චකෙ රජ්ජුං බන්ධිත්වා සඤ්ඤං කරොහි'ති. සා තථා අකාසි. ඉතරො 'ථොකං අධිවා සෙහි, මනුස්සා තාව සයන්තූ'ති නිද්දූපගතො විය නිපජ්ජිත්වා ගන්ත්වා තං රජ්ජුං භරියාය මාතු මඤ්චකෙ බන්ධිත්වා භරියං පබොධෙසි. තෙ උභොපි තං මඤ්චකෙනෙව සද්ධිං උක්ඛිපිත්වා නදියං ඛිපිංසු. සුංසුමාරා නං ඛාදිංසු. සා පුන දිවසෙ මාතුපරිවත්තිත භාවං ඤත්වා 'සාමි! මම මාතා මාරිතා, ඉදානි තව මාතරං සුසානෙ චිතකං කත්වා අග්ගිමහි පක්ඛිපිත්වා මාරෙස්සාමා'ති ආහ. සො 'සාධූ'ති සම්පටිච්ඡි. තෙ උභොපි තං නිද්දූපගතං ඤත්වා ඨපෙසිංසු. අථ සො 'භද්දෙ! අග්ගි ආහරිතොති ආහ. 'පමුට්ඨා සාමී'ති. 'තෙන හි ගන්ත්වා ආනෙහී'ති. 'න සක්කොමි, උභොපි ගච්ඡ මා'ති. තෙසු ගතෙසු මහල්ලිකා සීතවාතෙන පබොධිතා 'ඉමෙ මං මාරෙතුකාමා අග්ගත්ථාය ගතා'තී ඤත්වා න වෙ බලං ජානන්තී'ති එකං කලෙබරං මඤ්චකෙ නිපජ්ජාපෙත්වා පිළොතිකාහි පටිච්ඡාදෙත්වා ගන්ත්වා තත්ථෙව එකං ලෙණගුහං පාවිසි. ඉති සා අත්තනො පටිසරණත්ථාය සුණිසං ගහෙත්වා තතො උපපන්න භයා ජාතා. ඉතරෙ අග්ගිං ආනෙත්වා මහල්ලිකාසඤ්ඤාය කලෙබරං ඩාහෙත්වා පක්කමිංසු. තස්මිං පන ගුහාලෙණෙ පඨමං එකෙන වොහරන්ත භණ්ඩිකා ඨපිතා. සො තං ගහෙතුං ආගන්ත්වා මහල්ලිකං දිස්වා 'යක්ඛිනී'ති සඤ්ඤාදි 'භණ්ඩිකා මෙ අමනුස්සපරිග්ගහිතා'ති. ගන්ත්වා භූතදෙජ්ජකං ආනෙසි. වෙජ්ජා මන්තං කරොන්තා ගුහං පාවිසි. 'නාහං යක්ඛිනී එහි උභොපි ඉමං ධනං හාරෙස්සාමා'ති. 'කථං සද්දහිතබ්බ'න්ති. 'තව ජීවිතං මම ජීවිතාය ඨපෙහී'ති. සෝ තථා අකාසි. සාසස ජීවිතං දත්ත්වා

ඡින්දුපෙසි. වෙජ්ජා 'අඩා එසා යක්ඛිනී'ති විරවන්තා පලායි. වොරෝ'පි පලායි. සා පුන දිවසෙ නානාරතනභණ්ඩිකං ගහෙත්වා ගෙහං ගතා. තං දිස්වා සුණිසා 'කහං තයා අම්ම! ඉදං ලබ්භති? පුච්ඡි. 'අම්ම! සුසානෙ දුරුවිතකෙන ක්‍රීපිතා එවරූපං ලභති'ති. 'අම්ම! මයා'පි සක්කා ලද්ධුන්ති. 'මාදිසි හුත්වා ලභිස්සසීති. සා බාලා ධනලොභෙන බාලස්ස සාමිකස්ස කථෙත්වා තඤ්ච අත්තානං ක්‍රීපෙත්වා කාලමකාසි. එවං පරං මාරෙතුකාමතාය සා සයමෙව මරණපත්තා.....සසසුමාදිනසුණහවත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං එකො පුරිසො පුත්තං පත්ථෙත්වා තං ලභිත්වා 'අයං මං ජරාකාලෙ පොසෙස්සතී'ති පොසෙසි. පුත්තො පන ජරාපත්තං 'ත්වං කම්මං කාතුං න සක්කොසි ඉතො නික්ඛමා'ති ගෙහතො නිහරි. සො කිච්ඡෙන භික්ඛාය ජීවිකං කප්පෙන්තා 'පුත්තො මෙ මහල්ලකකාලෙ පටිසරණං භවිස්සතීති යං පොසෙසිං තතො මෙ භයං උපපන්නන්ති' පරිදෙවි. එවං සො අතීතානි ආහරිත්වා 'උදකාදීනි විය ච මහාජනස්ස, රුක්ඛො විය ච සකුණානං, සුනිසා විය ච සස්සුයා, පුත්තො විය ච පිතු, මහාජනස්ස පටිසරණභූතො එකො භණ්ඩිකං අවහරි. ඉමිනා කාරණෙන අසුකො නාම වොරොති ජානාහි දෙවා'ති ආහ. රාජා 'තෙන හි අසුකො ච අසුකො ච වොරෝති පරිස මජ්ඣෙ පකාසෙහි'ති ආහ. බොධිසත්තො අයං රාජා අත්තානං රක්ඛිතුං න දෙති 'ගණ්හිස්සාම දානි නං වොර'න්ති වත්වා 'සුණාථ මෙ භොන්තො! රාජා ච පුරොහිතො ච වොරකම්මං අකංසු, ඉතො පට්ඨාය අත්තනො සන්තකං ධනධඤ්ඤං රක්ඛථා'ති ආහ. තං සුත්වා මනුස්සා 'අයං රාජා අඤ්ඤස්ස උපරි දෙසං ආරොපෙතුකාමො අත්තනො භණ්ඩකං සයමෙව පොක්ඛරණියං ඛිපෙත්වා වොරෙ පරියෙසාපෙති, ඉතොදානි පට්ඨාය පුන වොරකම්මස්ස අකරණත්ථාය මාරෙම නං පාපරාජාන'න්ති දණ්ඩමුග්ගරාදීහත්ථා වුට්ඨාය තඤ්ඤෙව සපුරොහිතං රාජානං පොථෙත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙත්වා බොධිසත්තං රජ්ජෙ අභිසිඤ්චිංසු. තෙසු පන තථාගතො සුරාදෙසෙන අනාථමරණං පත්තෙතා. සුණිසා පුබ්බභාග පාණාතිපාතදෙසෙන, ඉමෙ වෙ අදින්නාදානදෙසෙනාති.....ඨපිතාවුත්තානි වෙතානි සබ්බානි වත්ථූනි නවනිපාතෙ පදකුසල ජාතකවණ්ණනායං විත්ථාරෙන හෙට්ඨතඛ්බානි.....

එවං වෙරකාරකෝ දුක්ඛං පපොති. තස්මා වෙරතොභා යතොතත තතො විරමිතබ්බං. අපි ච නිරයතො භායතොතත වෙරතො විවජ්ජිතබ්බං. තෙනාහ භගවා පඤ්චඞ්ගුත්තරියස්ස චතුත්ථ පණ්ණාසකෙ ගිහිසුත්තෙ සාරිපුත්තස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො

"නිරයෙසු භයං දිස්වා පාපානි පරිවජ්ජයෙ,
අරියධම්මං සමාදාය පණ්ඩිතො පරිවජ්ජයෙ

න හිංසෙ පාණභූතානි විජ්ජමානෙ පරක්කමෙ,
මුසා ච න භණෙ ජාතං අදින්නං න පරාමසෙ.

සෙහි දාරෙහි සන්තුට්ඨො පරදාරං ච නාරමෙ,
මෙරයං වාරුණිං ජන්තු න්'පිවෙ චිත්ත මොහනී"නති.

අරියධම්මං සමාදායා"ති එත්ථ "අරියධම්මෙමා"ති පවසීලානි කථිතානි; "මෙරයං වාරුණී"නති චතුබ්බිධං මෙරයං පවවිධං ච සුරන්ති; තඤ්ඤණණානා...තස්මා අරියධම්මසඞ්ඛාතා වෙරමණී සමාදියිතබ්බාව. තං සමාදියන්තො හි මහප්ඵලතරං විරතිසංඛාතං දානං දෙති නාම තථා හි භගවතා "නිච්චභත්තදානසඞ්ඛාතෙ යඤ්ඤෙසු පකතියඤ්ඤදාතෙ මහප්ඵලතරෙ. තතො විභාරදාන සංඛාතයඤ්ඤෙසු, තතො සරණාගමනසංඛාතයඤ්ඤෙසු, තතො පවසීලසංඛාතයඤ්ඤෙසු මහප්ඵලතරෙ"ති. එවං යඤ්ඤදානමෙත කුටදන්තසුත්තෙන චතුබ්බිධං දානං වුත්තං...තඤ්ඤණණානායං ච යස්මා සරණාගමනං තිණ්ණං රත්තානං ජීවිතපරිච්චාගවසෙන යඤ්ඤං නාම හුත්වා සග්ගසම්පත්තිං දෙති, තස්මා විභාරදාන තොපි මහප්ඵලතරං. පවසීලසදිස්ස පන දානස්ස අභාවතො එතං තතොපි මහප්ඵලතරන්ති, අත්ථං වත්වා තං පාළියා සාධෙතුං. "පඤ්චිමානි භික්ඛවෙ! දානානි මහාදානානි අග්ගඤ්ඤානි රත්තඤ්ඤානි වංසඤ්ඤානි පොරාණානි අසඞ්කිණ්ණානි අසඞ්කිණ්ණපුබ්බානි න සඞ්කියන්ති න සඞ්කියිස්සන්ති අප්පතිකුට්ඨානි සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි. කතමානි පඤ්ච ඉධ භික්ඛවෙ! අරියසාවකො පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති. පාණාතිපාතා පටිවිරතො භික්ඛවෙ! අරියසාවකො අප්පමාණානං සත්තානං අභයං දෙති අවෙරං දෙති අබ්‍යාපජ්ඣං දෙති අපරිමාණානං සත්තානං අභයං දත්වා අවෙරං දත්වා අබ්‍යාපජ්ඣං දත්වා අපරිමාණස්ස අභයස්ස අවෙරස්ස අබ්‍යාපජ්ඣස්ස භාගී හොති, ඉදම්පි භික්ඛවෙ! පඨමං දානං මහාදානං අග්ගඤ්ඤං රත්තඤ්ඤං වංසඤ්ඤං පොරාණං අසඞ්කිණ්ණං අසඞ්කිණ්ණපුබ්බං න සඞ්කියති න සඞ්කියිස්සති අප්පතිකුට්ඨං සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි'ති.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! අරියසාවකො අදින්නාදානං පහාය කා
මෙසුමිච්ඡාචාරං පහාය මුසාවාදං පහාය සුරාමෙරයමජ්ජපමා
දට්ඨානං පහාය...පෙ...ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ! දානානි මහා
දානි...පෙ...විසුද්ධානී"ති. පාළියං දසෙත්වා පුන "ඉදමපත
සීලපවකං අත්තනිසෙනෙහං ච ජීවිතසිනෙහං ච පරිච්චජිත්වා රක්ඛි
සසාමීති සමාදින්නතාය යඤ්ඤානි වුච්චතී"ති වුත්තං...
'අගඤ්ඤානී"ති ඤාතත්තා අග්ගඤ්ඤානි; විරත්තත්තාය ඤාතත්තා
රත්තඤ්ඤානි; අරියානං සාධූනං වංසානීති ඤාතත්තා-වංසඤ්ඤා
නි; පොරාණානං ආදිපුරිසානං එතානීති-පොරාණානි; සබ්බ සෙ
කෙනචි පකාරෙන සාධූහි න කිණ්ණානි න ඛිත්තානි න ජ්ඣඩිතා
නීති= අසඞ්කිණ්ණානි; අයං ච නයො තෙසං යථා අතීතෙ, එවං
එතරහි අනාගතෙවාති ආහ "අසඞ්කිණ්ණපුබ්බානි න සඞ්කි
යන්ති න සඞ්කියිස්සන්ති"ති. තතො එව අපපටිකුට්ඨානි න පටික්කු
ත්තානි. නහි කදාචි විඤ්ඤූ සමණබ්‍රාහ්මණෙහි පාපධම්මං අනුජා
නන්ති "අපරිමාණානං සත්තානං අභයං දෙති"ති. සබ්බසු
භූතෙසු නිහිතදණ්ඩත්තා සකලස්සපි සත්තනිකායස්ස භයභාවං
දෙති. නහි අරියසාවකො කස්සචි භයං හොති. "අවෙර"න්ති
වෙරාභාවං; "අබ්‍යාපජ්ඣ"න්ති නිදුක්ඛතන්ති; තථට්ඨා...න්ති
පචසීලං සබ්බකාලිකං, න ච එකන්තතො විමුත්තායතනං.
සරණාගමනම්පන බුද්ධිපාදහෙතුකං, එකන්තතොව විමුත්තා
යතනං. තත්ථ කථං සරණාගමනතො පචසීලස්ස මහප්ඵලතාති?
නෙතං. පචසීලමත්තකමෙව සන්ධාය වුත්තං, සරණෙ පතිට්ඨාය
රක්ඛිතං පන පචසීලං සන්ධාය. තෙන කූටදන්තවණ්ණනාසං
කිච්චාපි පචසීලතො සරණාගමනමෙව ජෙට්ඨකං. ඉදං පන සරණෙ
පතිට්ඨාය රක්ඛිතසීලවසෙන මහප්ඵලන්ති වුත්තං. "ජෙට්ඨක"න්ති
උත්තමං; 'සරණෙ පතිට්ඨායා'ති ඉමිනා තස්ස සීලස්ස සරණගම
නෙන අභිසඞ්ඛතභාවමෙව හොති. තථෙවාහ...විරති අවඛණ්ඩ
නාදෙන ලාභතාදෙන ච දානං. සා හි උප්පජ්ජමානා භයහෙරවාදි
සංඛාතං දුස්සීල්‍යචෙතනං ඛණෙන්ති ලුනාති චාති= දානාති:
කථාවත්ථුවණ්ණනා...ද අවඛණ්ඩනෙ: "දියතීති" දිවාදිගණෙ:
අභයදානතාය සීලස්ස ඤානභාවෙ: අනවසෙසං වා සත්තනිකායං
දයති තෙන රක්ඛතීති-දානං: සීලන්ති. කූටදන්තවිත්ථා...දෙ-
පාලනෙ: දයති රක්ඛතීති=දානං: දානචෙතනාති:භුවාදිගණෙ...

පාපවිරතිමජ්ඣිමපාතසංඝමඞ්ගලකථා.

අපපමාදෙ නාම:- පමාදසස පටිපක්ඛභූතා එකා ධම්මා, තත්ථ "පමාදෙ"ති පමජ්ජනාකාරෙ; වුත්තං හෙතං "තත්ථ කතමෙ? පමාදෙ, කායදුච්චරිතෙ වා වචීදුච්චරිතෙ වා මනොදුච්චරිතෙ වා පචසු වා කාමගුණෙසු චිත්තසස වොසසගො වොසසග්ගානුප්පදානං කුසලානං වා ධම්මානං භාවනාය අසක්කච්චකිරියතා අසාතච්චකිරියතා අනට්ඨිතකිරියතා ඔලීනවුත්තිතා නික්ඛිත්තඡන්දතා නික්ඛිත්තධුරතා අනාදිඛානං අනනුයොගො අනාසෙවතා අභාවතා අබහුලිකම්මං පමාදෙ, යෙ එවරූපා පමාදෙ, පමජ්ජනා පමජ්ජිතත්තං, අයං වුච්චති පමාදෙ"ති. බුද්ධවචනෙ විභඞ්ගපාළියං "චිත්තසස වොසසග්ගො"ති ඉමසමිං එත්ත කෙසු ඨානෙසු සතියා අනිග්ගණ්හිත්වා චිත්තසස වොසසජ්ජනං; සතිවිරහතා 'ති අත්ථො. "වොසසග්ගානුප්පදානෙ"ති වොසසග්ගසස අනුප්පදානං; පුනප්පුනං විසසජ්ජනන්ති අත්ථො. "අසක්කච්චකිරියතා"ති එතෙසං දානාදීනං කුසලධම්මානං භාවනාය පුග්ගලසස වා දෙය්‍යධම්මසස වා වසෙන අසක්කච්චකිරියතා,ති.' විභඞ්ගවණ්ණනා-එතෙසං දානාදීනං කුසලධම්මානං පවත්තනෙ පුග්ගලසස වා දෙය්‍යධම්මසස වා අසක්කච්චකිරියා සන්තතසස භාවො-සාතච්චං: සාතවෙන කිරියා-සාතච්චකිරියා: සාසෙව සාතච්චකිරියතා: න සාතච්චකිරියතා- අසාතච්චකිරියතා: "අනට්ඨිත කිරියතා"ති රත්තත්තයෙ, අනුට්ඨිතකිරියතා: නිරන්තරං නානුට්ඨිතකිරියතාවා'ති: එකඡන්තරෙඡබ්බවගොවිකා- න අට්ඨිත කරණං= අනට්ඨිතකිරියතා: යථා නාම කාකණ්ඩකො ථොකං ගන්ත්වා ථොකං තිට්ඨති න නිරන්තරං ගච්ඡති, එව මෙව යො පුග්ගලො එකදිවසං දානං වා දත්වා පූජං වා කත්වා ධම්මං වා සුත්වා සමණධම්මං වා කත්වා පුන චිරසසං කරොති න නිරන්තරං පවත්තෙති' තසස සා කිරියා 'අනට්ඨිතකිරියතා' ති වුච්චති: "ඔලීනවුත්තිතා" ති නිරන්තරකරණසංඛාතසස විප්පාරසස (1) අභාවෙන ලීනවුත්තිතා; 'නික්ඛිත්තඡන්දතා"තිකුසල කිරියාය විරියවිරහිතසස නික්ඛිත්තභාවො; "නික්ඛිත්තධුරතා" නි විරිය ධුරසස ඔරොපනං; ඔසසක්කිතමානසතා' නි අත්ථො. "අනාදිඛාන"නති කුසලකරණෙ අපපතිට්ඨිතභාවොති; විභඞ්ගවණ්ණනා-"අනනුයොගො"ති අනනුයුඤ්ජනං; කුසලෙසු ධම්මෙසු ආසෙවනාදීනං අභාවො: අනාසෙවනාදයො. "පමාදෙ"ති සරූප නිද්දෙසො: "පමජ්ජනා"ති ආකාරනිද්දෙසො:"පමජ්ජිතත්තන"නති

(1) විප්පාරසස-කත්ථචි

භාවනිද්දෙසොති ‍ එකඤ්ඤතරවිකප්පං "පමාදෙ"ති පමජ්ජනං: "යො එවරූපො පමාදෙ"ති ඉදං අත්ථපරියායස්ස ඛ්‍යඤ්ජනපරියා
යස්ස ච පරියත්තාභාවතො ආකාරදස්සනං: ඉදං වුත්තං හොති "ඔවාදං ආදිතො පඨාය දසසිතො පමාදෙ, යො අඤ්ඤොපි එව
මාකාරො එවං ජාතිකො, පමාදෙ පමජ්ජනා පමජ්ජිතභාවවසෙන පමජ්ජිතත්තා'නති සංඛං ගතො අයං වුච්චති පමාදෙති ලක්ඛණතො පනෙස පඤ්ච කාමගුණෙසු සතිවොස්සග්ගලක්ඛ
ණොං: තස්මෙව සතියා විස්සට්ඨාකාරො වෙදිතබ්බො'ති. විභඞ්ගවණ්ණනායං පන පමාදෙ අකුසලූපපත්තියා කුසලපරිහානාය ච සංවත්තති. අපපමාදෙ කුසලූපපත්තියා අකුසලපරිහානාය ච. තෙනාහ භගවතා එතඤ්ඤතරස්ස ජණවසභස්ස "නාහං භික්ඛවෙ! අඤ්ඤං එකධම්මම්පි සමනුපස්සාමි යෙන අනුප්පන්නා වා අකු
සලා ධම්මා උප්පජ්ජන්ති උප්පන්නා වා කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, යථයිදං භික්ඛවෙ! පමාදෙ. පමත්තස්ස භික්ඛවෙ! අනු
ප්පන්නාවෙව අකුසලා ධම්මා උප්පජ්ජන්ති උප්පන්නා ච කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති"ති ච, "නාහං භික්ඛවෙ! අඤ්ඤං එකධම්ම
ම්පි සමනුපස්සාමි යෙන අනුප්පන්නා වා කුසලා ධම්මා උප්ප
ජ්ජන්ති උප්පන්නා වා අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, යථයිදං භික්ඛවෙ! අප්පමාදෙ. අප්පමත්තස්ස භික්ඛවෙ! අනුප්පන්නාවෙව කුසලා ධම්මා උප්පජ්ජන්ති උප්පන්නා ච අකුසලා ධම්මා පරි
හායන්ති"ති ච තත්ථ "යථයිදං භික්ඛවෙ! පමාදෙ"ති එත්ථ "භික්ඛවෙ"ති ආලපනං; යථා අයං පමාදෙ'ති අත්ථො. "පමා
දෙ"ති පමජ්ජනාකාරො; "උප්පන්නා ච කුසලා ධම්මා පරිහා
යන්ති"ති ඉදං ඛීණාසවසන්තානං වසෙන වුත්තං මග්ගඵලා
නං පන සකිං උප්පන්නානං පුන පරිහානි නාම නත්ථි, අප
මාදෙ පමාදස්ස පටිපක්ඛවසෙන විත්ථාරතො වෙදිතබ්බො'ති
තදුභයසුත්තමාතිකාවණ්ණනායං "ඉද"නති ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන නිද්දෙ
සො. නිපාතපදං වා. එතං යදිද'නති ආදිසු විය'ති ආහ අයං
පමාදෙ'ති අත්ථො'ති. "පමජ්ජනාකාරො"ති පමාදපත්තිපරිහායන්ති"ති ඉමිනා පමාදස්ස සාවජ්ජතං දස්සෙති. තඤ්ච ලොකියා
නං වසෙන න ලොකුත්තරානන්ති, ආහ "උප්පන්නා පෙ ඉද"
නති ආදි. නපපමජ්ජති එතෙනාති=අප්පමාදෙ: පමාදස්ස පටිප
ක්ඛෙ: ඛනියා අච්චන්තවසෙන. අත්ථතො නිච්චං උපට්ඨිතාය සතියා

එතං නාමං පමාදෙ පන සතියා සතිසම්පජඤ්ඤස්ස වා පටිපක්ඛභූතා අකුසලචිත්තුප්පාදෙ දට්ඨබ්බා. තෙනාහ 'පමාදස්ස පටිපක්ඛවසෙන විත්ථාරතො වෙදිතබ්බා'ති **යථවිධා**... එවමෙස කුසලූපනිස්සයාපි සංවත්තතී'ති අනවජ්ජධම්මෙසු බහුපකාරො හොති. තෙනාහ ධම්මසෙනාපති භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙන්තො "එකො ආවුසො ධම්මො බහුපකාරො, කතමො එකො ධම්මො? අප්පමාදෙ කුසලෙසු ධම්මෙසූ, අයමෙකො ධම්මො බහුපකාරො"ති. **පාළිකවගෙන දස්සනත්ථං**... තත්ථ "අප්පමාදෙ කුසලෙසු ධම්මෙසූ"ති සබ්බත්ථිකං උපකාරකං අප්පමාදං කථෙසි. අයං හි අප්පමාදෙ නාම සීලපරිපුණ්ණතා ඉන්ද්‍රියසංවරෙ, භොජනෙ මත්තඤ්ඤුතාය ජාගරියානුයොගෙ සත්තසු ධම්මෙසු, විපස්සනාගබ්භගණ්හාපදෙ, අට්ඨපරිසමහිදාසු, සීලක්ඛන්ධාදීසු, පඤ්චක්ඛන්ධාසු, ඨානාඨානෙසු, මහාවිහාරසමාපත්තීසු, අරියසච්චෙසු, සතිපට්ඨානාදිසු බොධිපක්ඛියෙසු, විපස්සනාඤාණාදිසු, අට්ඨසු විජ්ජාසූ'ති, සබ්බෙසු අනවජ්ජෙසු කුසලධම්මෙසු බහුපකාරො. තෙනෙව භගවා "යාවතා භික්ඛවෙ! සත්තා අපදා වා සිපදා වා චතුප්පදා වා බහුප්පදා වා රූපිනො වා අරූපිනො වා සඤ්ඤිනො වා අසඤ්ඤිනො වා නෙවසඤ්ඤිනාසඤ්ඤිනො වා තථාගතො තෙසං අග්ගමක්ඛායති, එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ! යෙ කෙචි කුසලා ධම්මා, සබ්බෙ තෙ අප්පමාදමූලකා අප්පමාදසමොසරණා, අප්පමාදෙ තෙසං ධම්මානං අග්ගමක්ඛායතී"ති ආදිනා නයෙන හත්ථිපදූපමාදීහි ඔපම්මෙහි උපමෙත්වා **සංයුත්තනිකායෙ අප්පමාදවග්ගෙ** නානප්පකාරෙන ථොමෙසි. තං සබ්බං එකපදෙනෙව සඞ්ගහෙත්වා ථෙරො "අප්පමාදෙ කුසලෙසු ධම්මෙසූ"ති ආහ. ධම්මපදෙ **අප්පමාදවග්ගෙන නාසිතස්ස** බහුපකාරතා දීපෙතබ්බා... **අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤාපි** දීපෙතබ්බා.

අසොකාරාමා හි නික්ඛමිත්වා සාමණෙරස්ස "අප්පමාදෙ අමතපදං"නිච්චාදිනා ඔවාදං සුත්වා එව 'තිට්ඨතාත! මයාහං තාතා තෙපිටකං බුද්ධවචනං කථිත'න්ති සාමණෙරෙ පසීදිත්වා චතුරාසීතිවිහාරසහස්සානි කාරෙසි. ඉති ඨාමසම්පන්නෙන භික්ඛුනා අප්පමාදස්ස බහුපකාරතා තීහි පිටකෙහි'පි දීපෙත්වා කථෙතබ්බා. යං කිඤ්

(1) කථං වා—කත්ථචි

සුත්තං වා (1) ගාථං වා අපපමාදදීපනත්ථං ආහරන්තෝ අඨ්ඨකථං ආහරති, අතිත්ථේන පකතඤ්ඤාසීති න වත්තබ්බා. ධම්මකථිකසෙවිත්ථාමෝ ච බලං ච පමාණ'න්ති නබ්බණ්ණනා. "සබ්බත්ථකං උපකාරක"න්ති සබ්බත්ථකමේව සම්මාපටිපත්තියා උපකාරවන්තං; ඉදානි තමත්ථං විත්ථාරතෝ දස්සෙතුං "අයං හී"ති ආදිවුත්තං. "විපස්සනාගබ්භගණ්හාපනේ"ති යථාඋපරි විපස්සනා පරිපච්චති, නිකඛිත්තසදිසා හුත්වා මග්ගෙන සංයෝජනා, එවං පුබ්බභාගවිපස්සනාවඩ්ඪනෙ; "අත්ථපටිසම්භිදාදිසු නි; අත්ථපටිසම්භිදාදිසු නි පඨමෙතබ්බාසු; තෙසං සම්භාරසම්භරණන්ති අත්ථෝ. එස නයෝ ඉතෝ පරෙසුපි. "ඨානාඨානෙසු"නි ඨානෙ අඨානෙ ච ඤාතිතබ්බා; "මහාවිහාර සමාපජ්ජනිය"න්ති මහන්තියං කිඤ්චාදිවිහාර සමාපත්තියං; "විපස්සනා ඤාණාදිසු"නි ආදිසද්දෙන මනොමයිද්ධි ආදිනා සංගණ්හාති. "අඤ්ඤ විජ්ජාසු"නි අම්බඤ්ඤුත්තෙන ආගතාසු අඤ්ඤ විජ්ජාසු; "තෙනෙව භගවා ථොමෙසී"නි යොජනා. "ඨ"නන්ති අපපමාදං; "ථාමසම්පන්නතා"නි ඤාණබලසම්පන්නතා ගහෙන; "දීපෙත්වා"නි 'එවම්පි අපපමාදෙ කුසලානං ධම්මානං සම්පාදනෙ බහූපකාරෝ, එවම්පි බහූපකාරෝ'ති පකාසෙත්වා යං කිඤ්චි අනවජ්ජපක්ඛිකං අත්ථං අපපමාදෙ පක්ඛිපිත්වා කථෙතුං යුත්ත'න්ති දස්සෙතුං "යං කිංචී"ති ආදිවුත්ත'න්ති තට්ටිකා "එවමෙවඛෝ" කි එත්ථ යථා සබ්බසත්තානං සම්මා සම්බුද්ධෝ අග්ගොඑවං සබ්බෙසං කුසලධම්මානං කාරාපකඅපපමාදෙඅග්ගා 'ති දට්ඨබ්බා. නනු චෙස ලොකියොව, කුසලධම්මා පන ලොකුත්තරා'පි. අයං ච භාමාවචරොව. කුසලධම්මා පන චතුභූමකා. කථමෙසතෙසම්අග්ගා'ති? පටිලාභකතෙනත. අපපමාදෙන හි තෙ පටිලබ්භන්ති, තසමා සෙ තෙසම්අග්ගා. තෙනෙව වුත්තං "සබ්බතෙ අපපමාදමූලකා'ති ආදිනි මහාවග්ගසංයුත්තෙන අපපමාදවග්ගවණ්ණනා, තථා දසංභූත්තරෙදුතියවග්ගවණ්ණනා. කාරාපකඅපපමාදෙ නාම:— 'ඉමෙ අකුසලා ධම්මා පහාතබ්බා, ඉමෙ කුසලා ධම්මා උපසම්පාදෙතබ්බා, නී තං තං වජ්ජතබ්බ වජ්ජනසම්පාදෙතබ්බඅම්පාදනවසෙන පවත්තෙතා අපපමාදෙ ලොකියොව, න ලොකුත්තරෙ. 'අයං ච එසෙ නි ච අපපමාදමෙව වදති; "තෙසං"නන්ති චතුභූමකධම්මානං; "පටිලාභතඤ්ඤෙනා'ති;

පටිලාභාපනඤෙනා'ති **තදුභයසම්භාරා** "ඔහ්‍රුහත්ථිපදූපමි"ති තථාගතහත්ථිපාදකූටාගාර කූටඝානුඝාරිය ලොහිතවන්දනවයසි ක දුපථවඝකවිත්තිරාජ වන්දපභාආදිච්චඝාඝිකවත්ථසංඛාතෙහි පමේමති තං සබ්බං **මහාවගඝසංයුත්තෙන** ඔලොඝෙත්වබ්බං තත්‍රිදං දසඝ ඔහත්ථි පදූපමං:- "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ! ඝානි කානිචි ජඝමානං (1) පාණානං පදජාතානි, සබ්බානි තානි හත්ථිපදෙ සමොධානං ගච්ඡන්ති, හත්ථිපදං තෙසං අඝඝමක්ඛායති යදිදං මහන්තත්තන. එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ! යෙ කෙචි කුසලා සබ්බෙ තෙ අපමාදමූලඝා...පෙ...අඝඝමක්ඛායති"ති. තත්ථ "ජඝමානන්ති පථවිතලසචාරිනං; 'පාණාඝ"නති සපාදකපාණානං; "පදජාතානි"ති පදානි; "සමොධානං ගච්ඡන්තී"ති ඔධානං උපකෙඛපං ගච්ඡන්ති; "අඝඝමක්ඛායති"ති සෙඨං අකඛායති; "යදිදං මහන්තත්තනා"ති මහන්තභාවෙන අඝඝමක්ඛායති; න ගුණවසෙනා'ති අත්ථො'ති. **මහාවිගඝසංයුත්තදසඔත්තරවණ්ණනා** මූලපණ්ණාස කෙමහාහත්ථි පදූපමසුත්තඝවණ්ණනා ච "ජඝමාන"නත්‍රිජඝමවාරිතං; ජඝමසදූවෙන තඛඛරභාවසාමඤඤතො පථවි පරියායො. අඤඤපඨාන විධුරදෙසවාචි. තෙනාහ 'පථවිතලසචාරින'නති. පදූතං වුච්චමානත්තා 'සපාදකපාණාන'නති විසෙසෙත්වා වුත්තං. "සමොධාන"නති අත්තොඝධභාවං. තෙනාහ 'ඔධානං උපකෙඛප'නති. උපතෙත්වා පක්ඛිපිතබ්බ'නති අත්ථො ති **තථවිකා**...ඉච්චස්ස ඔඤඤපකාරත්තා අපපමාදෙ කත්තබ්බාච. තඤඤරො හි මරණතාසනාදිගුණං පපොති. තෙනාහ **චතුඝඝතඤඤතරස්ස කතිසපණ්ණාසඤඤ** "චතූහි භික්ඛවෙ! ඨානෙහි! අපපමාදෙ කරණීයො කතමෙහි චතූහි? කාසදුච්චරිතං භික්ඛවෙ පජහථ කාසසුචරිතං භාවෙථ තත්ථ ච මා පමාදත්ථ, වචීදුච්චරිතං භික්ඛවෙ! පජහථ වචීසුචරිතං භාවෙථ තත්ථ ච මා පමාදත්ථ. මනොදුච්චරිතං භික්ඛවෙ...පෙ...මිච්ඡාදිසිං භික්ඛවෙ! පජහථ සම්මාදිසිං භාවෙථතත්ථ ච මා පමාදත්ථ, යතො ඛො භික්ඛවෙ! භික්ඛුනො කාසදුච්චරිතං පහීනං ඔහොති කාසසුචරිතං භාවිතං, වචීදුච්චරිතං පහීනං ඔහොති...පෙ...මනොදුච්චරිතං පහීනං ඔහොති...පෙ...මිච්ඡාදිසි පහීනා ඔහොති සම්මාදිසි භාවිතා, සො න භාසති සමපරාසිකසස අන්තකසසාති ච

---

(1) ජඝලානං—පාළි—

වුත්තං භික්ඛවෙ! ඨානෙසු අත්තරූපෙන අපමාදෙ සතිවෙතසො ආරක්ඛා කරණීයො: කතමෙසු චතූසු? ඉා මෙ රජනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං රජ්ජති අත්තරූපෙන අපමාදෙ සතිවෙතසො ආරක්ඛා කරණීයො, ඉා මෙ දොසනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං දුස්සති 'ති ඉා මෙ මොහනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං මුය්හ'ති ඉා මෙ මදනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං මජ්ජී'ති අත්තරූපෙන අපමාදෙ සති වෙතයො ආරක්ඛා කරණීයො යතො ඛො භික්ඛවෙ! භික්ඛු තො රජනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං න රජ්ජති වීතරාගත්තා: දොස නීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං න දුස්සති වීතදොසත්තා, මොහනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං න මුය්හති වීතමොහත්තා, මදනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං න මජ්ජති වීතමදත්තා, සො නවජ්ඣත්තං න කම්පති න චලති (1) න සන්තාසං ආපජ්ජති න ච පන සමණවචනහෙතුපි ගච්ඡතී"ති තත්ථ "යතො ඛො"ති යදා ඛො; "සම්පරායිකස්සා"ති දෙසනාමත්තමෙතං. ඛීණාසවො පන නෙව සම්පරායිකස්ස න දිට්ඨධම්මිකස්ස මරණස්ස භායති, සො ඉධාධිප්පෙතො. 'කෙවි සම්මාදිට්ඨිභාවිතා'ති වචනතො සොතාපන්නං ආදිං කත්වා සබ්බ'පි අධිප්පෙතා'ති වදන්ති'ති ඨානසුත්තවණ්ණනා. 'අත්ත රූපෙනා'ති අත්තනො අනුරූපෙන අනුවජ්ජිකෙන; භිතකාමෙනා'ති අත්ථො. 'රජනීයෙසූ'ති රාගස්ස පච්චයභූතෙසු; 'ධම්මෙසූ'ති සභාවෙසු; ඉට්ඨාරම්මණෙසූ'ති' අත්ථො. එවං සබ්බත්ථ නයො වෙදිත බ්බා. "න ඡිම්හති"ති දිට්ඨිවසෙන න ඡිම්හති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. "න ච පන සමණවචනහෙතුපි ගච්ඡති"ති සමණානං පරවාදීනං වචනහෙතු'පි අත්තනො දිට්ඨිං පහාය තෙසං දිට්ඨිවසෙන න ගච්ඡතී'ති අත්ථො. ඉධා'පි ඛීණාසවොව අධිප්පෙතො. ආරක්ඛසුත්තවණ්ණනා. එවමෙස අනවජ්ජධම්මෙසු බහූපකාරො හුත්වා තක්කරස්ස මරණතාඥනගුණදිං ආවහති, තස්මා අපපමාදෙ මඞ්ගලං නාම. අට්ඨකථාසුපි ඉදමෙවත්ථං සඤ්ඤාය සොතාපත්තිඵලාධිගමහෙතුතො අමතාධිගමහෙතුතො වා මඞ්ගලන්ති වත්වා "අපපමත්තස්ස ආතාපිනො"ති ච "අපපමාදෙ අපපමාද'න්ති ච එත්ථ එවමාදිසුත්තනපදං නිදස්සිතං. තත්ථ 'අපපමත්තස්ස ආතාපිනො'ති ඉදං අත්තෙකස්ස සුත්තස්ස ආගතං, අපිච "අපපමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො අවිමුත්තං වා චිත්තං විමුච්චති අපරික්ඛීණා වා ආසවා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති"ති පච්ඡිමත්තෙ විමුත්තිසුත්තෙන වුත්තමෙතං. සතියා අවිප්පවා සෙන අපපමත්තස්ස විරියතාපෙන ආතාපිනො: ඨානෙ ච ජීවිතෙ

(1) නවෙධති-ක්ඛරෙ.

ව අනපෙක්ඛතාය පඝිතත්තස්ස: පෙසිතත්තස්සා'ති අත්ථෝ'ති අඤ්ඤිපාතඛුත්තරාදිවණ්ණනා...කිලෙසානං ආතාපනපරිතාපනට්ඨෙන විරියං ආතාපෝ'ති ආහ 'විරියතාපෙන ආතාපී'ති. විරියවතෝ'ති අත්ථෝ. "පෙසිතත්තස්සා"ති යථාධිප්පෙතත්ථසිද්ධිංපති විසයවිත්තස්සා'ති නමවිඤ්ඤා...

අපමාදෙ අමතපදං පමාදෙ මච්චුනෝ පදං,
අපමත්තා න මියන්ති යෙ පමත්තා යථා මතා'ති.

ඉදං ධම්මපදෙපි වුත්තං භගවතා. කිංඤනිපාතාවත්ථාන ගණ්ඩතිඳුකජාතකෙ'පි පවාලරාජානං ඔවදන්තියා ගණ්ඩතිඳුකරුක්ඛදෙවතාය වුත්තං...තත්ථ "අපමාදෙ"ති සතියා අවිප්පවාසෝ; "අමතපදං"නති අමතස්ස නිබ්බාණස්ස පදං; අධිගමකාරණං: "මච්චුනෝ පදං"නති මරණස්ස කාරණං; පමත්තෙනා හි විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අපපටිසන්ධිකභාවං පත්තුං අසක්කොන්තෙනා පුනප්පුනං සංසාරෙ ජායතිවෙව මීයති ච. තස්මා පමාදෙ මච්චුනෝ පදං නාම. "න මියන්තී"ති විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අපපටිසන්ධිකභාවං පත්තා පුනප්පුනං සංසාරෙ අනිබ්බත්තනතාය න මියන්තී නාම; "යෙ පමත්තා"ති මහාරාජ! යෙ පුග්ගලා පමත්තා තෙ යථා මතා, තථෙව දට්ඨබ්බා. කස්මා? අකිච්චාධනතාය. මතස්සාපිහි 'අහං දානං දස්සාමි සීලං රක්ඛිස්සාමි උපොසථකම්මං කරිස්සාමි කල්‍යාණකම්මං කරිස්සාමී'ති ආහොඝො වා පත්ථනා වා පරියුට්ඨානං වා නත්ථි, අපගතවිඤ්ඤාණත්තා. පමත්තස්සා'පි අපපමාදභාවා'ති. තස්මා උභොපෙතෙ එකසදිසා'ති. තං ජාතකවණ්ණනා...ගහට්ඨානං තාව 'දානං දස්සාම සීලං රක්ඛිස්සාම උපොසථකම්මං කරිස්සාමා'ති එකචිත්තමපි නුපපජ්ජති. පබ්බජිතානම්පි 'ආවරි යුපඤ්ඣායවත්තාදීනි පූරෙස්සාම ධුතඞ්ගානි සමාදියිස්සාම භාවනං වඩ්ඪෙස්සාමා'ති එකචිත්තමපි නුපපජ්ජතී'ති. මතෙන කිං නානාකාරණාව හොන්තී'ති ධම්මපදවණ්ණනා...

අපපමාදකථා.

එවම්මායා'පි ගාථාය-පාපවිරති' මජ්ඣපානසඤ්ඤමෝ, අපපමාදෙ'ති මඞ්ගලත්තයං වුත්තං...ආඛ්‍යාතිකා පන "රතිවි" ඉති නගණවසෙන වා පඨන්ති. "නඞ්ගරෙසු පාදෙසු සනාදිමහා යොණණවා වත්ත"නති එත්ථ 'සනාදිමහා'ති පටිකඛිත්තත්තා පන නගණෝ න යුජ්ජති. "රතීවි" ඉති ජගණෝව යුජ්ජති

අපටිකඛිත්තත්තා. 'යොණිණ්හා'ති වචනතො ''රතීපා'' ඉති යඝ
ණො'පි යුජ්ජති. ''වඩ්ඪෙමස්‍ස'' ඉති. යඝණත්ත සමෙති ච ඉදන්තු
''පථ්‍යාවත්තා''නන්ති.

ජිණ්ණාථායත්ථවණ්ණනා.

සත්තමගාථායං:—''ගාරවො''ති ගරුභාවො; ''නිවාතො''ති
නීචවුත්තිතා; ''සන්තුසී''ති සන්තොසො; ''කතඤ්ඤුතා''ති කත
උපකාරකස්‍ස ජානනතා; ''කාලෙන ධම්මස්සවණ''න්ති සම්යෙ
ධම්මසවණං; ''එත''න්ති යො ච ගාරවො යො ච නිවාතො
යා ච සන්තුසී යා ච කතඤ්ඤුතා යං ච ධම්මස්සවණං, ඉදං
ගාරවාදිපවිධං උත්තමං මඞ්ගල'න්ති ගණ්හාහි දෙවතෙ'ති අය
මෙත්ථ සඞ්ඛෙපො.

අයං හෙත්ථ විත්ථාරො:—ගරු නාම ගරුකාතබ්බපුග්ගලා:
තෙන සද්දනීතියං ගරු උත්තමෙ. ''ගරූ''ති මාතාපිතාදයො
ගාරවයුත්තපුග්ගලා; තෙ හි ගරන්ති උග්ගණ්හන්ති විවරන්ති
උග්ගහතා පාකටා හොන්ති'ති=ගරූති වුච්චන්ති. අපි ච පාසා
නචිත්තතං විය භාරියඤෙන 'ගරූ'ති වුච්චන්ති'ති වුත්තං. ගරූ
නං භාවො ගාරවො: තෙසු ගරුකරණං. නෙනඞ්ගකථාසං භාර
වො නාම ගරුකාතබ්බහොභාරභෙසු බුද්ධපච්චෙකබුද්ධතථාගත
සාවකආචරියුපජ්ඣායමාතාපිතුජෙට්ඨභාතිකභගිනීආදිසු යථානු
රූපං ගරුකරණං සගාරවතා'ති වුත්තං. සො සුගතිගමනාදීනං
හෙතුතො මඞ්ගලන්ති වුච්චති. මඞ්ගලත්තනවචනතනවස්‍ස අගාර
වස්‍ස අමඞ්ගලත්තං දීපිතං හොති. ''අගාරවො''ති භවදුග්ගති
ගමනාදීහෙතුතො අමඞ්ගල'න්ති වෙදිතබ්බා. තෙනාහ භගවා
සුභමානවකස්‍ස ධම්මං දෙසෙන්තො

''ඉධ පන මානව! එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා ථද්ධො
හොති අතිමානී අභිවාදෙතබ්බං න අභිවාදෙති පච්චුට්ඨාතබ්බං
න පච්චුට්ඨෙති ආසනාරහස්‍ස න ආසනං දෙති මග්ගාරහස්‍ස
න මග්ගං දෙති සක්කාතබ්බං න සක්කරොති ගරුකාතබ්බං
න ගරු කරොති මාතෙතබ්බං න මාතෙති පූජෙතබ්බං න
පූජෙති, සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමා
දින්නෙන කායස්‍ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනි
පාතං නිරයං උපපජ්ජති තතො වෙ කායස්‍ස භෙදා පෙ
නිරයං උපපජ්ජති සචෙ මනුස්සභූතං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ

පච්චා ජායති නිවකුලිතෝ හොති. නීවකුලිතසංවත්තනිකා එසා මානව! පටිපදා; යදිදං එළෙඩා හොති...පෙ...පූජෙතබ්බං න පූජෙති. ඉධ පන මානව! එකච්චෝ ඉත්ථී වා පුරිසෝ වා අත්ථද්ධෝ හොති අනතිමානී, අභිවාදෙතබ්බං අභිවාදෙති පච්චුට්ඨාතබ්බං පච්චුට්ඨෙති ආසනාරහස්ස ආසනං දෙති මඤ්ඤාරහස්ස මඤ්ඤං දෙති සක්කාතබ්බං සක්කරොති ගරුකාතබ්බං ගරුකරොති මානෙතබ්බං මානෙති පූජෙතබ්බං පූජෙති, සෝ තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති, නෝ වෙ කායස්ස භෙදා...පෙ...උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති, යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති උච්චාකුලිනෝ හොති. උච්චාකුලිනසංවත්තනිකා එසා මානව! පටිපදා, යදිදං අත්ථද්ධෝ හොති අනතිමානී...පෙ...පූජෙතබ්බං පූජෙතී"ති **උපරිපණ්ණාසකස්ස චතුත්ථවග්ගෙ චූළකම්මවිභඞ්ගසුත්තපාළියං** "අභිවාදෙතබ්බ"නති අභිවාදනාරහං බුද්ධං වා පච්චෙකබුද්ධං වා අරියසාවකං වා; පච්චුට්ඨාතබ්බාදීසුපි එසෙව නයෝ. "සමත්තෙනා"ති පරිපුණ්ණෙන; "සමාදින්නෙනා"ති ගහිතෙන පරාමට්ඨෙන. "යදිද"න්ති යං ඉදං; එළෙඩා හුත්වා අතිමානිකාකම්මා එසා පටිපදා'ති **නිබ්බණ්ණනානන්තරා**...'සමත්තෙනා'ති පරිසමත්තනයමත්තෙන යථා තං ඵලදානසමත්ථං හොති, එවං කතෙන උපචිතෙනා'ති අත්ථෝ. තාදිසෙන පන අත්තනෝ කිච්චං අනූනං නාම හොති'ති, ආහ 'පරිපුණ්ණෙනා'ති. සමාදින්නෙනා'ති එත්ථ සමාදානං නාම තණ්හාදිට්ඨි ගහණං පරාමසන'න්ති ආහ ගහිතෙන පරාමට්ඨෙනා'ති. පටිපජ්ජති එතාය සුගතිං වා දුග්ගතිං වා'ති=පටිපදා කම්ම'න්ති **තථාවිකා**...අපි ච ගාරවෝ අපරිහීනභාවාධිගමහෙතුතෝ මඞ්ගලං නාම. තෙනාහ අඤ්ඤතරා දෙවතා භගවතෝ සන්තිකෙ 'සත්තිමෙ භන්තෙ! ධම්මා භික්ඛුනෝ අපරිහානාය සංවත්තන්ති, කතමෙ සත්ත! බුද්ධගාරවතා ධම්මගාරවතා සඞ්ඝගාරවතා සික්ඛාගාරවතා සමාධිගාරවතා අප්පමාදගාරවතා පටිසන්ථාරගාරවතා, ඉමෙ ඛෝ භන්තෙ! සත්තධම්මා භික්ඛුනෝ අපරිහානාය සංවත්තන්ති"ති. සා එවං වත්වා තත්ථෙවන්තරධායි. සත්ථාපි පුන දිවසෙ තාය වුත්තවචනං භික්ඛූනං කථෙත්වා **සත්ත ගුත්තෙ පඨමපණ්ණාසකස්ස චතුත්ථවග්ගෙ** අප්පමාදසුත්තෙන

ඉමා වෙ ගාථා අභාසි

"සද්ධාගරූ ධම්මගරූ සඛෙය්‍ය වතිබ්බගාරවෝ,
සමාධිගරූ ආතාපී සික්ඛාය තීබ්බගාරවෝ.
අප්පමාදගරූ භික්ඛු පටිසන්ථාරගාරවෝ,
අභබ්බා පරිහානාය නිබ්බාණස්සෙව සන්තිකෙ"ති.

තත්ථ "සත්ථුගාරවතා"ති සත්ථරි ගරුභාවකරණං; "ධම්මගාරවතා"ති තවවිධලොකුත්තරධම්මෙ ගාරවො;"සඞ්ඝගාරවතා"ති සඞ්ඝෙ ගරුභාවො; "සික්ඛාගාරවතා"ති තිස්සු සික්ඛාසු ගාරවකරණං; "අප්පමාදගාරවතා"ති අප්පමාදෙ ගරුභාවො; "පටිසන්ථාරගාරවතා"ති ධම්මාමිසවසෙන දුවිධෙ පටිසන්ථාරෙ ගාරවො; ගාථායං:-සත්ථා ගරු අස්සා'ති=සත්ථුගරු. ධම්මා ගරු අස්සා'ති=ධම්මගරු: "නිබ්බගාරවො"ති බහලගාරවො; පටිසන්ථාරෙ ගාරවො අස්සාති- පටිසන්ථාරගාරවො: **ඡකඛත්තුනත්ථර පඨමපණණාසකෙ චතුත්ථවග්ගෙ අපරිහානසුත්තවණණනා**. "අභබ්බා පරිහානායා"ති සො එවරූපො භික්ඛු සමථවිපස්සනා ධම්මෙහි වා මග්ගඵලෙහි වා පරිහානාය අභබ්බා,නා'පි පත්තෙහි පරිහායති, න අප්පත්තානි තපාපුණාති; "නිබ්බාණස්සෙව සන්තිකෙ"ති කිලෙසනිබ්බාණස්සාපි අනුපාදා පරිනිබ්බාණස්සාපි සන්තිකෙවෝ'තී ධම්මපදෙ **අප්පමාදවණණනා**යං පන අගාරවෙ පඨමං වුත්තෙ ගාරවො සුවිඤ්ඤෙය්යො හොති, තස්මා අගාරවකථා තාව සමාහරියතෙ. "යො භික්ඛු සත්ථරි ධරමානෙ තීසු කාලෙසු උපට්ඨානං නයාති සත්ථරි අනුපාහනෙන වඞ්කවතෙත් සඋපාහනො වඞ්කමති නිවෙ වඞ්කමෙ වඞ්කවතෙත උවෙව වඞ්කමෙ වඞ්කමති ගෙට්ඨාවසනෙන උපරි වත්ති සත්ථුදස්සනට්ඨානෙ උහො අංසෙ පාරුප්ති ඡත්තං ධාරෙති උපාහනං ධාරෙති නහායති උච්චාරං වා පස්සාවං වා කරොති, පරිනිබ්බුතෙ වා පන චෙතියං වන්දිතුං න ගච්ඡති චෙතියස්ස පඤ්ඤායනට්ඨානෙ සත්ථු දස්සනට්ඨානෙ වුත්තසදිසං කරොති, අයං සත්ථරි අගාරවො නාම. යො පන ධම්මස්සවණෙ සුත්වෙ සක්කච්චං න ගච්ඡති සක්කච්චං ධම්මං න සුණාති සමුල්ලපනෙනා නිසීදති සක්කච්චං න ගණ්හාති න වාචෙති, අයං ධම්මෙ අගාරවො නාම. යො පන ථෙරෙන භික්ඛුනා අනජ්ඣිට්ඨො ධම්මං දෙසෙති පඤ්හං කථෙති වුඩ්ඪෙ භික්ඛු සටෙථනෙනා ගච්ඡති නිඛති නිසීදති දුස්සපල්ලත්ථිකං වා ඛණ්ඩපල්ලත්ථිකං වා කරොති සඞ්ඝත්ථෙරෙ උභො අංසෙ පාරුපති ඡත්තුපාහනං ධාරෙති, අයං සඞ්ඝෙ අගාරවො නාම. එක භික්ඛුසම්මපි හි අගාරවෙ කතෙ සඞ්ඝෙ අගාරවො කතොව හොතී"ති ඉදං බුද්ධකාලිකඞ්ගෙ ඡක්කනිද්දෙසවණණනායං වෙව **සඟීතිසුත්තෙන ඡක්කනිද්දෙසවණණනායං** ච වුත්තං. යථා චෙතියං උද්දිස්ස කතං සත්ථාරං උද්දිස්ස කතඤ්ඤදිසමෙව. චෙතියස්ස පුරතො කතං, සත්ථු පුරතො කතසදිසමෙවා'ති' ආහ 'පරිනිබ්බුතෙ වා පනා'ති ආදි. "සක්කච්චං න ගච්ඡතී"ති අගාරවං උපපාදෙත්වා න උපසඞ්කමති; යථා සික්ඛාය එකුද්දෙසෙ හොති

පිතෙ අගාරවෙ ච කතෙ සිකඛා කුපපති. සබඛත්ත ච අගාරවො කතො නාම හොති. සම්පූජනතො සංවරසමාදානං අවජවතො මෙදෙහොති. එවං එතභික්ඛුසම්ං පෙ අගාරවො කතො මහාති'ති. සඛිනිවිඛා යො චෙතියඝණං ආරොහනෙනා ඡත්තං ධාරෙති උපාහනං ධාරෙති අසුසුතො ඔලොකෙනා කථං කථෙනෙනා ගචඡති, අයං සත්තරි අගාරවො නාම. යො ධම්මසවණකාලෙ සුටෙඨ දහරසාමණෙරෙහි පරිවාරිතො නිසීදති අසුසුති වා නවකම්මාදිනි කරොති ධම්මසවණගෙඝ නිසිනොනා නිද්දායති විකඛිතෙනා වා පන අසුසුං කථෙනෙනා නිසීදති, අයං ධම්මෙ අගාරවො නාම. යො ථෙරුපඨානං ගනත්වා අවන්දිත්වා නිසිදති හත්ථපල්ලත්ථිකං වා දුස්සපල්ලත්ථිකං වා කරොති අසුසුං වා පන හත්ථපාදකුකුච්චං කරොති වුඩ්ඪානං සන්තිකෙ අනජ්ඣාචාරෙ කථෙති, අයං සඞ්ඝෙ අගාරවො නාමා ති. නිදානවග්ගෙ කාසසපසංයුත්තවණ්ණනා නිසෙසා සිකඛා පන අපරිපූරසමාතොව සිකඛාය අගාරවො නාමා'ති. කාඛණ්ඩණ්ණනා අනාදරියමත්තෙනාපි සිකඛාය අපරිපූරිගෙවා'ති ආහ අපරිපූරය මානොව සිකඛාය අගාරවොනාමා,ති. සඛිනිවිඛා අඨසමා පත්තියො අනිබබත්තෙනතෙනා නාසං වා පන නිබබත්තනත්ථාය පයොගං අකරොනෙනා සමාධිසම්ං අගාරවොනාමා'නි. කාසසපසං යුත්තවණ්ණනා අපපමාදලකඛණං අනනුබ්‍රූහයමානො අපපමාදෙ අගාරවො නාම. දුවිධං පටිසන්ථාරං අකරොනෙනා පටිසන්ථාරෙ අගාරවො නාම; ගාරවො වුත්තපටිපකඛවසෙන වෙදිතබබා'නි; සඛිනිවණ්ණනා අපපමාදලකඛණං සමමා පටිපත්තිං. "දුවිධ"න්ති ධම්මාමිසවසෙන දුවිධ'න්ති තට්ඨකා සන්ථාරො පටිසන්ථාරො'ති වෙ අත්ථතො එකං තථා හි දුකනිපාතෙ නිසසපණ්ණාසකසස චතුත්ථවගෙ "වෙමෙ භික්ඛවෙ! සන්ථාරා, කතමෙ වෙ, ආමිසසන්ථාරො ච ධම්මසන්ථාරො, ච., ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ! වෙ සන්ථාරා. එතදගං භික්ඛවෙ! ඉමෙසං චිත්තං සන්ථාරානං යදිදං ධම්මසන්ථාරො "නි පඨමසුත්තං වෙ මෙ භික්ඛවෙ! පටිසන්ථාරා, කතමෙ වෙ? ආමිසපටිසන්ථාරොච ධම්මපටිසන්ථාරොච"නි ආදි දුතිය සුත්තං ච වුත්තං වතූහි පච්චයෙහි අත්තනො ච පරසස ච අනනරං පටිඡාදනවසෙන සන්ථරණං ආමිසසන්ථාරො: ධමෙමන සන්ථරණං ධම්මසන්ථාරො: දුතියෙ-උපසඟමත්තං විසෙසො'ති කාඛණ්ණනා "පටිසන්ථාරො" ති අයං ලොකසන්නිවාසො ආමිසෙන ච ධමෙමන චා'ති විසි ජීදෙ, තසස තං ජීදං යථා න

පඤ්ඤායති, එවං පියස්ස විය පච්චත්ථරණේන ආමිසේන ච ධම්මේන ච පටිසන්ථරණං,එත්ථ ච ආමිසේන සඞ්ගහෝ ආමිසසන්ථාරෝ නාම. තං කරොනෙනා මාතාපිතූනං භික්ඛුස්ස භාතිකස්ස වෙය්‍යාවච්චකරස්ස රඤ්ඤෝ චොරානං ච අගාරං අගාරෙඛාපි දාතුං වට්ටති. ආමසිඛා දිනෙන රාජානෝ ච චොරා ච අනත්ථම්පි කරොනති ජීවිතඛණම්පි පාපෙනති. අනාමසිඛා දිනෙන අත්ත මනා මොනති චොරභාගවත්තු ආදිනි වෙත්ථ වත්තුනි කත්ථෙතබ්බානි. සක්කාච්චං උද්දෙසදානං පාළිවණ්ණනා ධම්මකථා'නි එවං ධම්මේන සඞ්ගහෝ ධම්මපටිසන්ථාරෝ නාම'යි. **සංයුත්ත** වණ්ණනා.....ආමිසේන අලඞ්ගාරේන තථා ධම්මේන චා'ති ච්චි ජ්ඣෙ. ආමිසස්ස ච ධම්මස්ස ච අලාභෙන අභාවෙනා ච පරස්ස ච අන්තරෙ සම්භවන්තස්ස ජ්දස්ස ච්චරස්ස භෙදස්ස පටිසන්ථාරණං පිදහනං සඞ්ගණ්හනං පටිසන්ථාරෝ. "අගාරං අගාරෙඛා"නි අගාරං අත්තනෝ අගාරෙඛා"උද්දෙසදාන"න්ති පාළියා අඞ්කථාය ච උද්දිසනං; "පාළිවණ්ණනා"ති පාළියා අත්ථවණ්ණනා; "ධම්මකථා" ති සරභඤ්ඤපදභණ්ඩනාදිවසෙන ධම්මකථනනති **නාමතිඛා.....නිඛෙඛපකණ්ඩෙ** "තත්ථ කතමෝ පටිසන්ථාරෝ ආමිසපටිසන්ථාරෝ ච ධම්මපටිසන්ථාරෝ ච ඉධෙකච්චෝ පටිසන්ථාරකෝ හොති ආමිසපටිසන්ථාරෙන වා ධම්මපටිසන්ථාරෙන වා. අයං වුච්චති පටිසන්ථාරෝ"ති ධම්මසෙනාපතිනා වුත්තං.....'පටිසන්ථාරකෝ හොති'නි වෙ ඉමෙහි ලොකසනතීවාසසස ජ්ඤානි තෙසං පටිසන්ථාරකෝ හොති,පටිසන්ථාරං නිරන්තරං කරොති. පටිසන්ථාරකෙන හි භික්ඛුනා ආගන්තුකං ආගච්ඡන්තං දිස්වා ව පච්චුග්ගන්ත්වා පත්තචීවරං ගහෙතබ්බං ආසනං දාතබ්බං පාදෙ ධොවිත්වා මක්ඛෙතබ්බා, සප්පිඵාණිත තෙලෙ සති හෙඨජ්ජං දාතබ්බං පානියෙන ආපුච්ඡිතබ්බා ආවාසෙ පටිජග්ගිතබ්බා. එවං එකදෙසෙන ආමිසපටිසන්ථාරෝ කතෝ නාම හොති ඉදානි පන නවකතරෙ'පි අත්තනෝ උපඣායං අනාගතෙ යෙව තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා නිසීදිත්වා අවිදූරෙ අපුච්ඡිත්වා තස්ස විහාරෙ පක්කෙ පුච්ඡිතබ්බා, 'තුම්හෙ කතර භාණකා'යි ආපුච්ඡිත්වා තුම්හාකං ආචරියුපජ්ඣායා කතරගන්ථං වළඤ්ජෙන්තීති පුච්ඡිත්වා පගොනකඨානෙ පඤ්හා පුච්ඡිතබ්බා සචෙ කථෙතුං සක්කොනති ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ සක්කොති, සයං කථෙත්වා දාතබ්බං; එවං එකදෙසෙන ධම්මපටිසන්ථාරෝ කතෝ නාම හොති. සචෙ අත්තනෝ සන්තිකෙ වසති,තං ආදාය නිබ්බං පිණ්ඩාය චරිතබ්බං සචෙ ආගන්තුකාමෝ හොති, පුන

දිවසෙ ගමනසභාගෙන වා ආදාය එකසමිං ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා උග්ගහෙතබ්බා, සචෙ අඤ්ඤසමිං දිසාභාගෙ භික්ඛූ නිමන්තිතා හොන්ති තං භික්ඛුං ඉච්ඡමානං ආදාය ගන්තබ්බං,'න මයං එසා දිසා සභාගා'ති ගන්තුං අනිච්ඡන්තෙ සෙසභික්ඛූ පෙසෙත්වා තං ආදාය පිණ්ඩාය චරිතබ්බං, අත්තනා ලබ්භමිසං තස්ස දාතබ්බං, එවං ආමිසපටිසන්ථාරො කතො නාම හොති. ආමිස පටිසන්ථාරකෙන පන අත්තනා ලද්ධං කස්ස දාතබ්බ'න්ති, ආගන්තුකස්ස තාව දාතබ්බං, සචෙ ගිලානො වා (1) අවස්සිකො වා අත්ථි, තෙසම්පි දාතබ්බං, ආචරියුපජ්ඣායානං දාතබ්බං, භණ්ඩාගාරස්ස දාතබ්බං, සාරාණීයධම්මපූරකෙන පන සතවාරම්පි සහස්සවාරම්පි ආගතාගතානං ථෙරාසනතො පට්ඨාය දාතබ්බං පටිසන්ථාරෙන පන යෙන යෙන අලද්ධං, තස්ස තස්ස දාතබ්බං, බහිගාමං නික්ඛමිත්වා ජිණ්ණං අත්ථං භික්ඛුං වා භික්ඛුනිං වා දිස්වා තෙසම්පි දාතබ්බං: තත්‍රිදං වත්ථු:- වොරෙහි කිර ගුත්තසාලගාමෙ පඨමෙ තණ්ඩුලසම්පදෙ එකා නිරොධතො වුට්ඨිතා බීණාසවත්ථෙරී දහරභික්ඛුනියා භණ්ඩකං ගාහාපෙත්වා මහාජනෙන සද්ධිං මග්ගං පටිපජ්ජිත්වා සීතමද්ධානනිකෙ නකුලනගරගාමවාරං පත්වා රුක්ඛමූලෙ නිසීදි. තස්මිං සමයෙ කාළවලලිමණ්ඩපවාසී මහානාගත්ථෙරො නකුලනගරවාරගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා නික්ඛමන්තො ථෙරිං දිස්වා භත්තෙන ආපුච්ඡි. 'පත්තො මෙ නත්ථීති ආහ. ථෙරො ඉමිනාව භුජ්ජථා'ති සහ පත්තෙන අදාසි ථෙරි භත්තකිච්චං කත්වා පත්තං ධොවිත්වා ථෙරස්ස දත්වා ආහ "අජ්ජ තාව භික්ඛාචාරෙන කිලම්සසථ, ඉතො පට්ඨාය පන වො භික්ඛාචාරපරිත්තාසො නාම න භවිස්සති තා තා" ති. තතො පට්ඨාය ථෙරස්ස ඌනකහාපණගණ්හනකො පිණ්ඩපාතො නාම න උපපන්නපුබ්බො. අයං ආමිසපටිසන්ථාරො නාම. ඉමං පටිසන්ථාරං කත්වා භික්ඛූනං සභාගපක්ඛෙ ඨත්වා තස්ස භික්ඛුනො කම්මට්ඨානං කථෙතබ්බං ධම්මො වාචෙතබ්බො කුක්කුච්චං විනොදෙතබ්බං උපජ්ඣං කිච්චං කරණීයං කාතබ්බං අභාවුඨානමාවුඨානමාවත්තපරිවාසා දාතබ්බා පබ්බජ්ජාරහො පබ්බාජෙතබ්බො උපසම්පදාරහො උපසම්පාදෙතබ්බො, භික්ඛුනියාපි අත්තනො සන්තිකා උපසම්පදං ආකඞ්ඛමානාය කම්මවාචං කාතුං වට්ටති. අයං ධම්මපටිසන්ථාරො නාම'ති නික්ඛෙපකණ්ඩවණ්ණනා... 'සභාගපක්ඛෙ ඨත්වා" ති සභාගම්විජ්ජනෙනෙව කථෙතබ්බං න ලාභසක්කාරමත්තාදීහි 'ති අත්ථො. අවසෙසං කාතබ්බං=කිච්චං: ඉතරං කරණීයං: අභාවා

(1) ආවාසිකො වා 'කත්ථචි.

තො අසතියා ආපත්ති වුට්ඨානා'ති තට්ටිකා අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතො මාතාපිතූනං තාව දාතබ්බා. සවෙපි කණ්ණපණාමකතො හොති, සඞ්ඝදෙය්‍යවිනිපාතනං නත්ථි මාතාපිතූඋපට්ඨාකානං වෙය්‍යාවච්ච කරස්ස පඬිපලාඝස්සා'ති එතෙසම්පි දාතබ්බා. තත්ථ පණ්ඩුපලාසස්ස ථාලකෙ පක්ඛිපිත්වා දාතුං වට්ටති, තං ඨපෙත්වා අඤ්ඤස්සං අගාරිකානං මාතාපිතූනම්පි න වට්ටති. පබ්බජිතපරිභොගො හි අගාරිකානං චෙතියට්ඨානියො. අපි ච අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතො නාමෙස සම්පත්තස්ස දුම්රිකවොරස්සාපි ඉස්සරස්සාපි දාතබ්බා. කස්මා? තෙහි "අදියමානෙපි න දෙති'ති. ආමසිත්වා දියමානෙපි උච්චිට්ඨකං දෙති"ති කුජ්ඣන්ති, කුද්ධා ජීවිතා වොරොපෙන්ති සාසනස්සාපි අන්තරායං කරොන්ති රජ්ජං පත්ථයමානස්ස විවරතො චොරනාගස්ස විය්‍යෙව කත්තබ්බං පරිසන්ථාරෙ තාව විහාරං සම්පත්තස්ස යස්ස කස්සචි ආගන්තුකස්ස දළිද්දස්ස වා වොරස්ස වා ඉස්සරස්ස වා කාතබ්බායෙව. කථං? ආගන්තුකං තාව ඛීණපරිබ්බයං විහාරසම්පත්තං දිස්වා පානීයං පිවා'ති දාතබ්බං, පාදමක්ඛන තෙලං දාතබ්බං කාලෙ ආගතස්ස යාගු භත්තං විකාලෙ ආගතස්ස සවෙ තණ්ඩුලා අත්ථි තණ්ඩුලා දාතබ්බා "අවෙලායං සම්පත්තොසි ගච්ඡා"ති න වත්තබ්බා, යථාබලං දාතබ්බං. සබ්බං අපච්චංසිංසනත්තෙව කාතබ්බා. "මනුස්සා නාම චතුපච්චයදායකා එවං සංගහෙ කසිරමානෙ පුනපප්පුනං පසීදිත්වා උපකාරං කරිස්සන්ති"ති චිත්තං න උප්පාදෙතබ්බං. වොරානං පන සඞ්කිකමපි දාතබ්බන්ති නත්ථි සාරා ජීවෙ හෙ ඝජ්ඣ රණ්ණ වක්ඛු ව ඛාණා නා... "අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතො"යි අපබ්බජිතස්ස හත්ථතො අත්තනා අඤ්ඤත්ත වා පබ්බජිතෙන අගහිත අගෙහා පිණ්ඩපාතොති තට්ඨකථා... "අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතො"ති අගහිතහත්ථතො; අපරිභුත්තොතා'ති අත්ථො. "ථාලකෙ"ති සංඝිකෙ කංසාදිමයෙ ථාලකෙ; පත්තොතා'පි එත්ථ සඞ්ගය්හති. "න වට්ටති"ති ඉමිනා දුක්කටවත්ථු දස්සෙතී'ති. තට්ඨකථා... "දුම්රිකවොරස්සා"යි රජ්ජං පත්ථයමානස්ස පාකටවොරස්ස; "වොරනාගස්ස විය්‍යෙ"ති එත්ථ වොරනාගස්ස කිර ආමට්ඨං දෙන්තෙ කුජ්ඣිස්සන්ති අනාමට්ඨං න වට්ටතී'ති ථෙරො පත්තග්ගහණග්ගහණෙනෙව (1) අග්ගා ගහෙත්වා පත්තෙ භත්තං සබ්බමදාසි. සො තෙන තුස්සී'ති. තට්ඨකථා... ඉමෙහි වීහි පටිඅත්ථාරෙහි පටිසන්ථාරකො භික්ඛු අනුපඨානං ලාභං උප්පාදෙති උපජ්ඣානං. ථාවරං කරොති සාසනඨානෙ අත්තනො ජීවිතං රක්ඛති වොරනාගරඤ්ඤෙ පත්තග්ගහණ

(1) භත්තග්ගහණග්ගහණෙනෙව-කත්ථචි

සඤ්ඤතෙව අඤ්ඤං ගහෙත්වා පත්තතෙව භත්තං ආකිරන්තෝ ථෙරෝ විය.-අලබ්ලාභුප්පාදකෙ පන:-ඉතෝ පලායිත්වා පරතීරං ගතෙන මහානාගරඤ්ඤා එතස්ස ථෙරස්ස සන්තිකෙ සඞ්ඝස්සං ලභිත්වා පුන ආගන්ත්වා රජ්ජෙ පතිට්ඨිතෙන පෙතබ්බඛණෙ යාවජීවං පවත්තිතං මහාසෙසජ්ජදානවත්ථු කථෙතබ්බං. උපජ්ඣාලාභථාවරකරණෙ, දීඝභාණකඅභයත්ථෙරස්ස හත්ථතො පටිසන්ථාරං ලභිත්වා වෙතියපබ්බතෙ චොරෙහි භණ්ඩාගාරස්ස අවිලුත්තභාවෙ වත්ථු කථෙතබ්බන්ති නික්ඛිපකාණ්ඩවණ්ණනා පටිසන්ථාරානිසංසදීපනත්ථං චොරනාගවත්ථු.-භාතරා සඞ්ඝං ජම්බුදීපගතස්ස මහානාගරඤ්ඤා වත්ථු- පිතුරාජස්ස රජ්ජෙ වත්තනං අම්බවානං වත්ථු- අභයචොරවත්ථූති-එවමාදීනි බහූනි වත්ථූනි මහාඅට්ඨකථායං විත්ථාරතො වුත්තානි තත්‍රායං එක වත්ථු දීපනා

සීහළදීපෙ කිර අභයො නාම චොරො පඤ්චසතපරිවාරො එකසම්මිං ඨානෙ ඛඞ්ගාවාරං බන්ධිත්වා සමන්තා තියොජනං උපපාතෙත්වා වසති. අනුරාධපුරවාසිනො කාලඞ්ගනදිං න උත්තරන්ති. චෙතියගිරිමඤ්ඤෙ ජනසංවාරො උච්ඡිජ්ජෙය්‍යා අථෙකදිවසං චොරෙ චෙතියගිරිං විලුම්පිස්සාමීති අගමාසි. ආරාමිකා දිස්වා දීඝභාණකඅභයත්ථෙරස්ස ආරොචෙසුං. ථෙරො සපි ඵාණිතාදීනි අත්ථී'ති පුච්ඡි. 'අත්ථි භන්තෙ!' චොරානං දෙථ, 'තණ්ඩුලා අත්ථී'ති, අත්ථි භන්තෙ!, සඞ්ඝස්සත්ථාය ආහටා තණ්ඩුලා ච පත්තසාකඤ්ච ගොරසො වා ති, 'භත්තං සම්පාදෙත්වා චොරානං දෙථා'ති. ආරාමිකා තථා කරිංසු චොරා භත්තං භුඤ්ජිත්වා කෙනායං පටිසන්ථාරො කතොත්ති පුච්ඡිංසු. අම්හාකං අය්‍යෙන අභයත්ථෙරෙනා'ති. චොරා ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා ආහංසු 'මයං සඞ්ඝස්ස ච චෙතියස්ස ච සන්තකං අවජ්ඣත්වා ගහෙස්සාම'ති ආගතා තුම්හාකං පතිමිනා පටිසන්ථාරෙ නම්හා පසන්නා අජ්ජපට්ඨාය විහාරෙ ධම්මිකා ආරක්ඛා අම්හාකං ආගන්තා ගොතු නාගරා ආගන්ත්වා දානං දෙන්තු වෙතියං වන්දන්තූ'ති. තතො පට්ඨාය නාගරෙ දානං දාතුං ආගච්ඡන්තෙ නදීතීරෙයෙව පටුග්ගහෙත්වා රක්ඛන්තා විහාරං නෙන්ති විහාරෙපි දානං දෙන්තානං ආරක්ඛං කත්වා තිට්ඨන්ති තෙපි භික්ඛූනං භුත්තාවසෙසං චොරානං දෙන්ති ආගමනකාලෙපි තෙ චොරා නදීතීරං පාපෙත්වා නිවත්තන්ති. අථෙකදිවසං භික්ඛූ සඞ්ඝික වියතකකථා උපපන්නා, "ථෙරො ඉස්සරවතාය සඞ්ඝස්ස සන්තකං චොරානං අදාසී"ති. ථෙරො සන්නිපාතං කාරා

පෙළා ආහ "වොරා සඞ්ඝස්ස පකතිවට්ටඤ්ච වෙතියඝරඤ්ච කෙවල අවිඤ්ඤිවා ගණ්හිස්සාමාති අගමංසු අථ නෙසං ඉමා එතං න හරිස්සන්ති'ති එතත්තකා නාම පටිඝඤ්ඤාරෝ කතෝ, තං සබ්බම්පි එකතෝ සම්පිණ්ඩෙත්වා අගඝාපෙථ තෙන කාරණෙන අවිලුත්තං භණ්ඩං එකතෝ පිණ්ඩෙත්වා අගඝාපෙථා''ති තතෝ සබ්බම්පි ථෙරෙන දින්නනියාමෙ වෙතියඝරෙ එකං වරපොත්ථකචිත්තත්ථරණං න අගඝි, තතෝ ආහංසු "ථෙරෙන කතපටිඝඤ්ඤාරෝ සුකතෝ වොදෙතුං වා ඩහෙතුං වා න ලබ්භති, ගිවා වා අවහාරෝ වා නත්ථී"ති. එවං මහානිසංසෝ පටිඝඤ්ඤාරෝ'ති සල්ලක්ඛෙත්වා කත්තබ්බා පණ්ඩිතෙන භික්ඛුනා'ති මෙඝජ්ඣවත්ථුවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අහඝවොරවත්ථු.

"පිතුරාජස්ස රජ්ජෙ"ති එත්ථ පනායං විත්ථාරකථා. සඞ්ඝතිස්ස රඤ්ඤෝ කිර ලජ්ජී නියෙසා ථූලත්ථනතෝ ඛල්ලාටනාගෝ වට්ටගාමණී අභයවාචා නි චත්තාරෝ පුත්තා අහෙසුං. තෙසු ඛල්ලාටනාගස්ස මහාචූළිකෝ නාම පුත්තෝ වට්ටගාමණිස්ස මහානාගෝ නාම පුත්තෝ. වට්ටගාමණී පන රජ්ජං පත්වා අත්තනෝ තත්තාරං පුත්තඨානෙ ඨපෙසි තස්මා සෝ පිතුරාජා'ති පඤ්ඤායිත්ථ. තස්මිං පඤ්චමාසං රජ්ජෙ ඨිතෙ පුළහත්ථෝ බාහියෝ පණ්ඩුරාජා පිළයමාරෝ දාඨියෝචා'ති පච දමිළා රජ්ජත්ථාය ගතා. රාජා තෙහි සඞ්ගං යුජ්ඣිත්වා පරාජිතෝ අනුලාදෙවිං මහාචූළිකං මහානාගචා'ති තිස්සෝ ජනෙ ගහෙත්වා පලායි. සෝ සපුත්තදාරෝ මලයදෙසෙ වෙස්සගිරිවිහාරස්ස උපවනෙ නිලීයි. අථෙකෝ තස්ස කුලූපගෝ කුත්තියකුලමහාතිස්සත්ථෙරෝ රඤ්ඤෝ භත්තං අදාසි. තෙන වුත්තං මහාවංසස්ස චතුත්තිංසපරිවෙජ්ජෙ

"කුත්තියකුලමහාතිස්සත්ථෙරෝ දිස්වා තඛිනතූ තං,
භත්තමපාදා අනාමඤ්ඣපිණ්ඩදානං විවජ්ජියා"ති.

තත්ථ "තඛිනතූ ත"නති තස්මිං වෙස්සගිරිවිහාරස්ස උපවනෙ තං රාජානං දිස්වා; "භත්තමපාදා"ති භත්තං අදාසි; "අනාමඤ්ඣපිණ්ඩදානං විවජ්ජියා"ති අත්තනෝ අත්ථාය දින්නඤ්ඣාදෙය්‍ය

(1) උබ්බාසෙත්වාන කත්ථචි

පිණ්ඩපාතතෝ අග්ගපිණ්ඩං කත්වා පුබ්බභෝජනං දත්වා අත්තනා මත්තපිණ්ඩපාතදානං නාම, තං අත්තනා මත්තපිණ්ඩදානං සයං සික්ඛිතුකාමතාය පරිවත්තේත්වා රක්ඛසානං භත්තං අදාසි'නිඅත්ථෝ. රාජා පන මලයදේසෙ තත්ථ තත්ථ වසන්තෝ බලං සන්නිපාතෙත්වා මයා යොධසම්මතෙ කපිසීසෙ උත්තිඨාදයෝ අත්තමෙව පටිලභි. අථෙකදිවසං රාජා කපිසීසස්ස කුජ්ඣිත්වා තං ඝාතෙසි. අථක්ඛෙත්තං සත්තාමච්චා 'අයං මිත්තදුභී'ති රක්ඛසානං කුජ්ඣිත්වා තං ඡඩ්ඩෙත්වා ඔරුවිං පලායන්තා අන්තරාමග්ගෙ ඉවාරෙහි අවඡින්නවත්ථා හුත්වා සාඛානිවත්ථා කම්බුගල්ලකං නාම විහාරං පවිසිංසු. තත්ථෙකෝ චතුනිකායිකෝ නිස්සන්ථෙරෝ නාම තෙ දිස්වා අත්තනෝ තදහු නිමන්තනභත්තෝ ලබ්භනි වත්ථපාණිඋාදීනි නීහරිත්වා 'උපාසකා! තුම්හෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස විස්සාසෙ සති ඉමානි ගණ්හථා'ති අදාසි. තෙ 'මයං භන්තෙ! භික්ඛුසඞ්ඝෙ විස්සාසිකා අම්හාකං මාතා පිතරෝ'පි උපාසකා'ති වත්වා තානි අග්ගහෙසුං. ථෙරෝ 'කුහිං යාථා'ති පුච්ඡි. තෙ සබ්බං පවත්තිං කථෙසුං. සෝ කිං? තුම්හාකං උපත්ථම්භකෝ සෝ රාජා සාසනපග්ගහං කාතුං සක්කොති උදාහු නෝ'ති? පුච්ඡි. භන්තෙ! රක්ඛසානං ඉමස්මිං දීපෙ සාසනපග්ගහ කරණං නිඨාතු, තාව ජම්බුදීපෙපි සක්කා කාතු'න්ති. තං සුත්වා ථෙරෝ ඉමෙහි සාසනස්ස අපච්චත්ථිකෙහි මහායොධෙහෙව උපත්ථම්භිතෝ ලද්ධපක්ඛෝ පිතුරාජා සාසනං පග්ගහෙතුං සක්ඛිස්සති න අක්ඛෙස්සති, තස්මාහං ඉමෙ අම්බවරාජානෝ ඛමාපෙස්සාමී'ති චින්තෙත්වා තත්ථාගතෙන කුම්භකාලමහාතිස්සත්ථෙරෙන සද්ධිං තෙ අම්බෙව රක්ඛසානං සන්තිකං නෙසි. තෙ වෙ ථෙරා තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං ඛමාපෙත්වා යථාඨානං ගතා. රාජාපි මලයදේසෙ සත්තමාසාධිකචුද්දසවස්සානි වසිත්වා තොඹි පරිවුතෝ තතෝ ආගන්ත්වා සබ්බපච්ඡිමං රජ්ජං කාරෙත්වා දුතියං ඝාතෙත්වා පුන රාජා හුත්වා අභයගිරිවිහාරං කාරෙසි. ඉති ආදි වණ්ණස්ස දෙවානම්පියතිස්සෙන කතමහාවිහාරතෝ පච්ඡා සම්බුද්ධපරිනිබ්බාණතෝ මාසාධිකතෙවත්තාළීසාධිකචතුසතමෙව සෙය්‍යථිදං අභයගිරිවිහාරෙ වට්ටගාමණී රක්ඛසානං කතෝ'නි වෙදිතබ්බා. සෝ තං විහාරං නිට්ඨාපෙත්වා පුබ්බ අත්තනෝ භත්තදායකං කුම්භකාලමහාතිස්සත්ථෙරං ආනෙත්වා තස්ස තං නියාදෙත්වා සක්කච්චං උපට්ඨහි පුබ්බඋත්තමනුස්සර'න්නි.

පිතුරාජවත්ථු.

තෙ'පි ඛො සත්ත අම්බවා පඤ්චවිහාරෙ කාරෙසුං. තෙසු හි උත්තියෙ නාම අම්බෙවා අනුරාධපුරතෝ දක්ඛිණදිසායං දක්ඛි

ණං නාම විහාරං කාරෙසි. චූළලා දකඛිණවිහාරතෝ පුර
ත්ථිමෙ චූළං නාම විහාරං, සාලියෝ සාලියං නාම, පබ්බතෝ
පබ්බතං නාම, නිසෙසා උත්තරතිස්සං නාම විහාරං කාරෙසි, තෙ
සබෙබ විහාරෙ නිඨාපෙත්වා අත්තනෝ පුබ්බුපකාරකං කත්වා
මහලලකමහාතිස්සත්ථෙරං ආනෙත්වා තස්ස මත නියාදෙසුං. තෙන
වුත්තං

මහාවංසෙ

"තුමහාකං පටිසන්ථාරවසෙනමෙහි කාරිතෙ,
විහාරෙ දෙම තුමහාකං ඉති වත්වා අදංසු ච.

ථෙරෝ සබ්බත්ථ වාසෙසි තෙ තෙ භික්ඛූ යථාරහං,
අමච්චා අදංසු සඞ්ඝස්ස විවිධෙ සමණාරහෙ'ති.

තත්ථ "පටිසන්ථාරවසෙනා"ති අමහාකං හනෙත! අනාථානං
තුමෙහි කතෙන පුබ්බසන්ථාරවසෙන තුම්හාකං අමෙහි කාරි
තෙ විහාරෙ තුමහාකං දෙම "ඉති වත්වා අදංසු වා"ති අත්ථො.
"සබ්බත්ථා"ති සබෙබසු විහාරෙසු තෙ තෙ පංචනිකායිකෙ භික්ඛූ
යථාරහං වාසෙසි. "සමණාරහෙ"ති සමණානං අනුච්ඡවිකෙ
කපියචීවරාදිකෙ චතුපච්චයෙ සඞ්ඝස්ස අමච්චා අදංසූ'ති.

පිතුරාජඅමච්චවත්ථු.

පිතුරාජා පන රජ්ජපතිට්ඨාය මහාපුඤ්ඤතාය කත්වා තෙපිට
කං ච බුද්ධවචනං පොත්ථකෙසු ලිඛාපෙත්වා යාවතායුකං ඨත්වා
කාලමකාසි. තසමිං මතෙ අමච්චා තස්ස නත්තාරං මහාචූළිකං
රජ්ජෙ අභිසිඤ්චිංසු. අථස්ස පුත්තෙනා මහානාගො කුජ්ඣිත්වා
රජ්ජහෙතු චොරකම්මං කාරෙන්තෙනා ජනපදෙ තත්ථ තත්ථ
විහාසි. සෝ යත්ථ යත්ථ විහාරෙ නිවාසං ලභිත්වා යත්ථ යත්ථ පන්නස්ස
භික්ඛූ නිවාසං න අදංසු, සෝ කුජ්ඣිත්වා වෙරං බන්ධිත්වා පච්ඡා
රජ්ජං කාරෙත්වා තෙ සබෙබ විහාරෙ විඛංසාපෙසි.

තෙන වුත්තං මහාවංසස්ස පංචතිංසම්පරිච්ඡෙදෙ.

"වට්ටගාමණිනෝ පුත්තෙනා 'චොරනාගෝ'ති විස්සුතෝ,
මහාචූළස්ස රජ්ජම්හි චොරෝ හුත්වා චරී තදා.
මහාචූළෙ උපරතෙ රජ්ජං කාරසි ආගතෝ,
අත්තනෝ චොරකාලෙ සෝ නිවාසං යෙසු නාලභි,
අට්ඨාරසවිහාරෙ තෙ විඛංසාපෙසි දුම්මතී"ති.

තත්ථ "ආගතෝ"ති ජනපදතෝ අනුරාධපුරමාගතෝ; "යෙසු"ති යෙසු විහාරෙසු; සෝ පාපරාජා අත්තනෝ දෙවියා විසං ඛාදාපිතෝ කාලං කත්වා මහාඅනන්තරිකනිරයෙ නිබ්බත්තී'ති.

චොරනාගවත්ථු.

පටිසඤ්ඤාරකථා.

අපි ච ගහඨෙන නාම:-අභිජනපදෙ අස්සපුරවාහයතිගමවා සිහි විය බුද්ධාදිසු සඤ්ඤාරවෙන භවිතබ්බං. තස්මිං කිර නිගමෙ මනුස්සා සද්ධා පසන්නා බුද්ධමාමකා ධම්මමාමකා සඞ්ඝමාමකා තදහුපබ්බජිතසාමණෙරමපි වස්සසතිකත්ථෙරසදිසං කත්වා පස්සන්ති පුබ්බණ්හසමයෙ භික්ඛුසඞ්ඝං පිණ්ඩාය පවිසන්තං දිස්වා බීජනඵලාදීනි ගහෙත්වා ඛෙත්තං ගච්ඡන්තාපි එරුස්සුආදීනි ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසන්තාපි හාති උපකරණානි නික්ඛිපිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිසීදනට්ඨානං ආසනසාලං මණ්ඩපං වා රුක්ඛමූලං වා සම්මජ්ජිත්වා ආසනානි පඤ්ඤාපෙත්වා, ආධාරකෙ පානීයං ව පච්චුපට්ඨාපෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං නිසීදාපෙත්වා යාගුඛජ්ජකාදීනි දත්වා කතභත්තකිච්චං භික්ඛුසඞ්ඝං උය්යොජෙත්වා නික්ඛමිත්වා උපකරණානි ආදාය ඛෙත්තං වා අරඤ්ඤං වා ගන්ත්වා අත්තනෝ කම්මානි කරොන්ති. කම්මකරණට්ඨානෙපි තෙසං අන්තරන්තරා කථා නාම නත්ථි චත්තාරෝ මග්ගට්ඨා චත්තාරෝ ඵලට්ඨා'ති අට්ඨපුග්ගලා අරියසඞ්ඝා නාම, තෙ එවරූපෙන සීලෙන එවරූපෙන ආචාරෙන එවරූපාය පටිපත්තියා සමන්නාගතා ලජ්ජිනෝ පෙසලා උළාරගුණා'ති භික්ඛුසඞ්ඝසෙසව වණ්ණං කථෙන්ති. කම්මන්තතෝ ආගන්ත්වා භුඤ්ජනකාලෙපි සරීරපරිහරණකාලෙපි නිසින්නාපි සක්කච්චං පච්චයෙ පටිසඞ්ඛා නිසින්නාපි භික්ඛුසඞ්ඝසෙසව වණ්ණං කථෙන්ති. භගවා තෙසං මනුස්සානං නිබද්ධූපකාරං දිස්වා තං නිග්ගහං නිස්සාය වඤ්චෙත්වා මූලපණ්ණාසකස්ස චතුත්ථවග්ගෙ මහාඅස්සපුරසුත්තං දෙසෙසි'ති නබ්බණ්ණනානයෙන වෙදිතබ්බා. "එවරූපෙන සීලෙනා"ති ආදීසු සීලගහණෙන වාරිත්තසීලමාහ. තෙන සම්මාවාචාකම්මන්තාජීවෙ දස්සෙති. ආචාරගහණෙන වාරිත්තසීලං. තෙන සුපරිසුද්ධං කායවචීසමාචාරං, පටිපත්තිගහණෙන සමථවිපස්සනා මග්ගඵලසඞ්ඛාතං සම්මාපටිපත්තිං "ලජ්ජිනෝ"ති ඉමිනා යථාවුත්ත සීලාචාරමූලකාරණං, "පෙසලා"ති ඉමිනා පාරිසුද්ධිං, "උළාරගුණා"ති ඉමිනා පටිපත්තියා පාරිපූරිං "භික්ඛුසඞ්ඝසෙසව වණ්ණං කථෙන්ති'ති ඉදං තෙසං උපාසකානං යෙභුය්‍යෙන භික්ඛූනං

ගුණකිත්තනිපසුතතා වුත්තා තෙ පන සබ්බෙපි සම්මාසම්බුද්ධෙපි අභිපපසන්නායෙව. තෙනාහ 'බුද්ධමාමකා ධම්මමාමකා සඞ්ඝමාමකා'ති. වජ්ජිතතායෙ හි එකසම්පි අභිපපසන්නා ඉතරවයෙ'පි අභිපපසන්නා එව, තදවිනාභාවතො'ති තාවතිංසූපබ්බජිතෙන පන තීහි සභායෙහි විය අඤ්ඤමඤ්ඤං සගාරවෙන භවිතබ්බං.

අතීතෙ කිර හිමවන්තපපදෙසෙ එකං මහානිග්‍රොධං උපනිස්සාය තයො සත්තා සහායා වසිංසු තිත්තිරො මක්කටො හත්ථිවා'ති. තෙ පඨමං අයං මහල්ලකතරො'ති අජානන්තා අඤ්ඤමඤ්ඤං අගාරවා විහරන්තා එකදිවසං 'න යුත්තං නො එවං විහරිතුං, යන්නූන මයං යො නාම මහල්ලකතරො තස්ස අභිවාදනාදීනි කරොන්තා තස්සොවාදෙ තිට්ඨෙය්‍යාමා'ති චින්තෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං පුච්ඡිංසු 'සම්මා! ඉමං නිග්‍රොධරුක්ඛං කිත්තපමාණකාලතො පට්ඨාය ජානාථා'ති. තතො හත්ථී ආහ 'සම්මා! අහං තරුණපොතකකාලෙ ඉමං නිග්‍රොධරුක්ඛං ගච්ඡං අන්තරසත්ථිසු කත්වා අන්තරිච්ඡාගච්ඡාමි ඛිතකාලෙ පන මෙ එතස්ස අග්ගසාඛානාභිං ඔඩෙති එවාහං ඉමං ගච්ඡකාලතො පට්ඨාය ජානාමී'ති. තතො මක්කටො ආහ 'අහං සම්මා! මක්කටච්ඡාපකොව සමානො භූමියං නිසිදිත්වා ගීවං අනුක්ඛිපිත්වාව ඉමස්ස නිග්‍රොධපොතකස්ස අග්ගංකුරං ඛාදාමි එවාහං ඉමං බුද්ධකකාලතොපට්ඨාය ජානාමීති. තතො තිත්තිරො ආහ 'සම්මා! පුබ්බෙ අසුකට්ඨානෙ මහානිග්‍රොධො අත්ථි අහං තස්ස ඵලානි ඛාදිත්වා ඉධ වච්චං පාතෙසිං, තතො එසජාතො එවාහං ඉමං අජාතකාලතො පට්ඨාය ජානාමි, තස්මා අහං තුම්හෙහි මහල්ලකතරො'ති. තතො පට්ඨාය තෙ වෙ 'පි තං සක්කාරගරුකාරවන්දනාදීහි අපචායන්තා තස්සොවාදෙ අට්ඨංසු. සො 'පි තෙ පචසිලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා සයම්පි පචසීලං සමාදියි. තෙ තයො'පි සත්තා පචසීලෙ පතිට්ඨාය අඤ්ඤමඤ්ඤං සගාරවා සපපතිස්සා ආයුපරියොසානෙ දෙවලොකූපගා. තෙසං තිණ්ණං සමාදානං තිත්තිරබ්‍රහ්මචරියං නාම අහොසි. සත්ථා'පි එවං අතීතං ආහරිත්වා භික්ඛූ ඔවදන්තො 'එත හි නාම භික්ඛවෙ! තිරච්ඡානා අඤ්ඤමඤ්ඤං සගාරවා සපපතිස්සා විහරිංසු, තුම්හෙ එවං සත්ථුසාසනෙ ධම්මවිනයෙ පබ්බජිත්වා කස්මා අඤ්ඤමඤ්ඤං අගාරවා අපපතිස්සා විහරථා'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො එකඤ්ච නිපාතයුඤ්ච වත්තුඤ්චවගෙන්හි තිත්තිරජාතකං ඉමං ගාථාමාහ

'එවෙ බ්‍රහ්මචරියන්හි නරා ධම්මෙසු ඒකාබීදා,
දීඝඬ්ව ධමෙම් පාසංසා සමපරායෙ ච සුඛාතී''ති.

තත්ථ "දිඝා"තිආදි ජාතිවඩ්ඪා වයොවඩ්ඪා ගුණවඩ්ඪා'ති තයො දිඝා. තෙසු ජාතිසම්පන්නා ජාතිවඩ්ඪා නාම; වයෙ ඨිතා වයොවඩ්ඪා නාම, ගුණසම්පන්නා ගුණවඩ්ඪා නාම. තෙසු ගුණසම්පන්නා වයොවඩ්ඪා ඉධ 'වඩ්ඪා'ති අධිප්පෙතා. "අපචා යන්ති":ති ජෙට්ඨාපචායිකකම්මෙන පූජෙන්ති; "ධම්මස්ස කොවිදා" ති ජෙට්ඨාපචායන ධම්මස්ස කුසලා; "දිට්ඨෙවධම්මෙ පාසංසා"ති ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ පසංසාරහා; "සම්පරායෙ ච සුග්ගතී"ති සම්පරායෙ ගන්තබ්බං ඉමං ලොකං හිත්වා ගන්තබ්බාති සම්පරා යොඃ පරලොකො තෙසං සුග්ගතියෙව හොතීති අයං පන්ථෙ පිණ්ඩපෙථා. භික්ඛවෙ! ඛත්තියා වා හොන්තු බ්‍රාහ්මණා වා වෙස්සා වා සුද්දා වා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා තිරච්ඡානගතා වා යෙ කෙචි ජෙට්ඨාපචායනධම්මෙ ඡෙකා කුසලා ගුණසම්පන්නාතං වුඩ්ඪානං අපචිතිං කරොන්ති, තෙ ඉමස්මිං අත්තභාවෙ ජෙට්ඨාපචිතිකාර කා'ති පසංසං වණ්ණනං ථොමනං ච ලභන්ති කායස්ස භෙදා ච සග්ගෙ නිබ්බත්තන්ති'ති සභායඛානං වත්ථු.

කාරණවා'ති පදභාජනීයකථා.

නිවාතො නාම නිවමනතා, නිවාතවුත්තිතා; යාය සමන්නා ගතා පුග්ගලා නිහතමානා හතදප්පා පාදදූසනචොලකස දිසා ජීනනවිසාණුසභසමා උඩ්ඪදණ්ඩසපපසමා ච හුත්වා ස ණ්හා සඛිලා සුඛසම්භාසා හොන්ති, අයං නිවාතො'ති අඤ්ඤ ථාසං වුත්තං...පෙ...චච්ඡුත්තරවණ්ණනායනතු "නිවාතවුත්ති" ති නිවවුත්ති'ති ...නිවාතසීල'න්ති තන්ති...."සණ්හා"ති නිපුණා; අම්ම! තාත! භගිනි!ති එවං උපාසකජනං යුත්තඤ්ඤතෙ උපනෙතුං ඡෙකා; "සඛිලා"ති සාකල්‍යෙන යුත්තා; "සුඤ්ඤමහා සා"ති ඉදං පුරිමස්ස කාරණවචනං: යෙසං හි සුඛසම්භාසා ස මෙමාදනීයකථා නෙලා හොති කණ්ණසුඛා, තෙ'සඛිලා'ති වුච්ච න්ති'ති කුලදූසකසික්ඛාපදවණ්ණනා...."සාකල්‍ය"න්ති සණ්හ වාචාවසෙන සමෙමාදමානභාවො'ති නිඝණ්ඨුනාතරවණ්ණනා ...සඛිලො වුච්චති සණ්හවාචො, තස්ස භාවො සාකල්‍යං: සණ්හ වාචතා. තෙනාහ 'සණ්හවාචාවසෙන සමෙමාදමානභාවො'ති. සණ්හවාචාවසෙන හි සමෙමාදමානස්ස පුග්ගලස්ස භාවො නාම සණ්හවාචතා'ති න වත්තී කා...."සාකල්‍ය"න්ති - සමෙමාදනභා වො'ති; ඉගිතිඤ්ඤතවණ්ණනා...සමෙමාදකස්ස පුග්ගලස්ස මුදු කඤ්ඤවිඤ්ඤත්තිං: සමෙමාදකමුදුකභාවො'ති; න වත්තී කා..."යා

තත්ථ සණ්හවාචතා සඛිලවාචතා අථද්ධවාචතා ඉදං වුච්චති සාකල්‍ය"න්ති. නිද්දේසපකරණපාළියං "යාතත්ථා"ති යා තස්මිං පුග්ගලේ; "සණ්හවාචතා"ති මධුරවාචතා; "සඛිලවාචතා"ති ළුදුවාචතා; "අථද්ධවාචා"ති අඵරුසවාචතා;ති නන්දකත්ථේරෝ අතිමානවසෙන එඩතා: දෙසං පස්සන්තෙන හි කෙනචිපි තිවා කත්තබ්බකෙන අථඩතා භජිතබ්බා. එඩතා හි විනාසහෙතු, තෙනාහ—

"ජාතිත්ථඩ්ඩෝ ධනත්ථඩ්ඩෝ ගොත්තත්ථඩ්ඩෝ ච යෝ නරෝ,
සඤ්ඤාතිං අතිමඤ්ඤති තං පරාභවතෝ මුඛ"න්ති.

තත්ථ ජාතිත්ථඩ්ඩෝ නාම යෝ 'අහං ජාතිසම්පන්නෝ'ති මානං ජනෙත්වා තෙන ථද්ධෝ වාතපූරිතභස්ත්‍රාවිය උද්ධුමාතෝ හුත්වා න කස්සචි ඔනමති. එස නයෝ ධනගොත්තත්ථඩ්ඩෙසු. "සඤ්ඤාතිං අතිමඤ්ඤතී"ති අත්තනෝ ඤාතිම්පි ජාතියා අතිමඤ්ඤති සාකියා විඩූඩභංව. ධනෙනාපි ච 'කපණෝ අයං දළිද්දෝ'ති අතිමඤ්ඤති, සාමීචිමත්තම්පි න කරොති, තස්ස තෙ ඤාතයෝ පරාභවමෙව ඉච්ඡන්ති. ඉමාය ගාථාය වත්ථුතෝ වතුබ්බිධං, ලක්ඛණතෝ එකමෙව පරාභවමුඛං වුත්ත'න්ති නන්දකත්ථේරෝ එත්ථ ච විඩූඩභං නාම රාජකුමාරං අතිමඤ්ඤන්තා, සාකියරාජානෝ විය. "සත්ථු කිර චූළපිතුපුත්තෙනා අනුරුද්ධස්ස ජෙට්ඨභාතා මහානාම සාකියරාජා අත්තනෝ මුණ්ඩාය නාම දාසියා සද්ධිං සංවසිත්වා වාසභඛත්තියං නාම ධීතරං පටිලභිත්වා තං සොළසවස්සුද්දෙසිකං පසෙනදිකොසලරඤ්ඤෝ අදාසි. සා රාජානං පටිච්ච විඩූඩභං නාම පුත්තං පටිලභි. විඩූඩභෝ සොළසවස්සිකකාලෙ අත්තනෝ ඤාතයෝ පච්චිතුකාමෝ කපිලවත්ථුං ගන්ත්වා තත්ථ කතිපාහං වසිත්වා පච්ඡාගමි. අථෙකා සාකියරාජූහි ආණත්තා දාසි 'ඉදං දාසිපුත්තස්ස නිසින්නාසනං'නති අඤ්ඤාසිත්වා තෙන නිසින්නාසනං ඛීරෝදකෙන ධොවි. තස්මිං ඛණෙ විඩූඩභපුරිසා ආවුධං පමුඤ්චිත්වා තං ගහෙතුං නිවත්තිත්වා තං අත්තනා කතං නිසීදනං සුත්වා පුච්ඡිත්වා තං තතෝ අනුගන්ත්වා බලකායස්ස සන්තිකෙ 'වාසභඛත්තියා කිර දාසිධීතා'ති. මහාකොලාහලං ජාතං. තං සුත්වා විඩූඩභෝ 'එත්තෙනාව මම නිසින්නාසනං ඛීරෝදකෙන ධොවන්තු, අහං පන රජ්ජෙ පතිට්ඨාය එතෙසං ගලලොහිතෙන තං ධොවාපෙස්සාමී'ති වෙරං බන්ධිත්වා පච්ඡා රාජා හුත්වා මහන්තෙන බලකායෙන කපිලවත්ථුං ගන්ත්වා 'මය යෙ භණෙ! සාකියා නාම' ති වදන්ති, තෙ සබ්බෙ මාරෙථ යෙ පන ඉතා මහානාමස්ස මහානාමස්ස සන්තිකෙ ඨිතා තෙසං ජීවිතං දෙථා'ති වත්වා ඛිරපි

තෙ දූරතෙ ආදිං කත්වා සබ්බෙ සාකියෙ මාරෙත්වා තෙසං ගල ලොහිතෙන තං ඵලකං ඩොවාපෙසි. එවං සාකියවංසො විද්ධඞ්ඛෙන අවජ්ජෙත්තා අහොසි. ඉති තෙ සාකියා ජාතිමානත්ථබ්ධතා වසෙන විනාසං පාපුණිංසු. අයමෙත්ථ සංඛෙපො. විත්ථාරොතු ධම්මපදස්ස පුප්ඵවග්ගවණ්ණනාසු ච මාදසනිපාතෙ භද්දසාලජාතක වණ්ණනායං ච ඔලොකෙතබ්බා.

සාකිය වත්ථු.

අතිමානි ච නාම උපපන්නං යසං පරිහාපෙතියෙව.

තත්‍රිදං වත්ථු:-අතීතෙ බාරාණසිරඤ්ඤෙ පුරොහිතො පඨවී ජයමන්ත ජාතනඞ්කො අහොසි. පඨවී ජයමන්තොත්‍ති ආවජ්ජන මන්තො වුච්චති. සො එකදිවසං මන්තං සජ්ඣායිස්සාම්'ති අර ඤ්ඤෙ එකස්මිං අඞ්ගණට්ඨානෙ පිට්ඨිපාසාණෙ නිසීදිත්වා සජ්ඣායං කත්වා පක්කාමි. සජ්ඣායකරණකාලෙපස්ස එකො සිඟාලො එක ස්මිං බිලෙ නිපන්නොත්‍ව තං මන්තං සුත්වා පගුණං අකාසි. සො කිර අනන්තරාතීතෙ අත්තභාවෙ පගුණ පඨවිජයමන්තොත්‍ව එකො බ්‍රහ්මණො අහොසි. සො අරඤ්ඤං පවිසිත්වා තං මන්තං පරිවත්තෙත්වා අනෙකානි සිගාලසතානි ආණාපෙත්වා සබ්බෙපි හත්ථිඅස්සසීහ ව්‍යග්ඝසූකරමිගාදයො චතුප්පදෙ අත්තනො වසෙ කත්වා සබ්බඤ්ඤූ නාම රාජා හුත්වා එකං සිගාලිං අග්ගමහෙසිං අකාසි. විත්තං හත්ථිනං පිට්ඨෙසීහො තිට්ඨති, සීහපිට්ඨෙ සබ්බඤ්ඤූ සිඟාලරාජා සි ඟාලියා අග්ගමහෙසියා සද්ධිං නිසීදති, මහන්තොත්‍ව යසො අහොසි. සො යසමහන්තත්ත පමජ්ජිත්වා මානං උප්පාදෙත්වා 'බාරාණසිර ජ්ජං ගණ්හිස්සාම්'ති සබ්බෙහි චතුප්පදෙහි පරිවුතො අගමාසි. පරි සා වාදසඤ්ඤාජනිකා අහොසි. සො නගරතො අවිදූරෙ සිබිරං රජ්ජං වා දෙතු යුද්ධං වා'ති රඤ්ඤො සාසනං පෙසෙසි. මනුස්සා භීතතසිතා නගරවාරානි පිදහිංසු. පුරොහිතො රාජානං ච ස බ්බෙ මනුස්සෙ ච අස්සාසෙත්වා 'මා භායථ තෙන සද්ධිං යුද්ධං මම භාරොත්‍ව'ති වත්වා වාරට්ඨාලකං ආරුය්හ 'සම්ම! සබ්බඤ්ඤූ! කිනාති කත්වා ඉමං රජ්ජං ගණ්හිස්සසී'ති?. සීහනාදං නදිත්වා මනුස්සෙ ජීවිතක්ඛයං පාපෙත්වා ගණ්හිස්සාමී'ති, සො අට්ටාලකා ඔරුය්හ 'සබ්බෙ කාණකණචිඤ්ඤූති මාසපිට්ඨෙන පිදහන්තූ'ති භෙරිං චරාපෙ සි. මනුස්සා අන්තොමහෙ බිලාරෙ උප්පාදිය චතුප්පදානං වෙව අ න්තරතොව කණකණචිඤ්ඤූති මාසපිට්ඨෙන පිදහිංසු. පුරොහිතො පුන අට්ටාලකං ආරුය්හ සබ්බඤ්ඤූ! සීහනාදං නදිතුං න සක්ඛිස්සසි? ජාතිසම්පන්නා හි සූරහත්ථපාදා (1) කෙසරසීහා නාදි

(1) සූරහත්ථපාදා-කත්ථචි

සස්ස ජරසිගාලස්ස. ආණං කරිස්සන්ති? යදි සක්කාසි තදුපෙහී'
ති ආහ. සෝ මානත්ථද්ධෝ හුත්වා 'අරඤ්ඤේ තාව සීහා තිට්ඨන්තු,
යස්සාහං පිට්ඨේ නිසින්නෝ, තඤ්ඤේව තදුපසාමී'ති වත්වා පා
දෙන සඤ්ඤං අදාසි. සීහෝ හත්ථිකුම්භේ මුඛං උපනිළෙත්වා තික්ඛ
ත්තුං අපනිවත්තියං සීහනාදං නදි. හත්ථී සන්තාසපත්තෝ හුත්වා
සිගාලස්ස පාදමූලේ පතිතස්ස සීසං අක්කමිත්වා චුණ්ණවිචුණ්ණං
කත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙසුං. තේ'පි හත්ථී අඤ්ඤමඤ්ඤං ඔවජ්ජිත්වා,
කාලමකංසු. ඨපෙත්වා සීහේ සබ්බේ චතුප්පාදා තත්ථේව මරිංසු.
සීහා පලාසිත්වා අරඤ්ඤං ගතා. මාදිසයොජනිකෝ මංසරාසී අ
හොසි. පුරොහිතෝ 'මංසත්ථිකා මංසං හරන්තූ'ති භේරිං චරාපෙ
සි. මනුස්සා අල්ලමංසං බාදිත්වා සෙසං සුක්ඛාපෙත්වා වල්ලූරමකං
සු. 'තදා පන වල්ලූරඝරණං උදපාදී'ති වදන්ති. භූවාදිගණෝතු
වල්ල සංවරණේ: වල්ලන්ති සංවරන්ති රක්ඛන්ති ඉතෝ කාකසෝ
නාදයෝ සද්දා අඛාදනත්ථායා ති=වල්ලූරෝ'ති වුත්තං. "උත්තර
විවාණෝ"ති සද්දනීති සුත්තේන උරපපච්චයෝ.

එවං සෝ මානත්ථද්ධතාවිසෙන උපපන්නං යසං පරිහාපෙත්වා
සයම්පි මරණදුක්ඛාපත්තෝ. තෙනාහ භගවා භික්ඛූනං ධම්මං
දෙසෙන්තෝ

"සිගාලෝ මානත්ථද්ධෝව පරිවාරෙන අත්ථිකෝ,
පාපුණී මහතිං භූමිං රාජාසි සබ්බදස්සිනං.
එවමෙවං මනුස්සෙසු සෝ හොති පරිවාරවා,
සෝ හි තත්ථ මහා මහාති සිගාලෝ විය දස්සින"න්ති.

තත්ථ "මානත්ථද්ධෝ"ති පරිවාරං නිස්සාය උපන්නෙන මානෙ
න ථද්ධෝ; "අත්ථිකෝ"ති උත්තරිම්පි පරිවාරෙන අත්ථිකෝ හුත්වා;
"මහති භූමි"න්ති මහන්තං සම්පත්තිං; "රාජාසි සබ්බදස්සින"න්ති
සබ්බසං දස්සිනං රාජා ආසි; "සෝ හි තත්ථ මහාහොතී"ති සෝ
පරිවාරසම්පන්නෙන පුරිසෝ තෙසු පරිවාරෙසු මහන්තෝ හෝති;
"සිගාලෝ විය දස්සින"න්ති යථා සිගාලෝ දස්සිනං මහා අහොසි.
එවං මහා අහොසී'ති; අථ සෝ සිගාලෝ විය මානං (1) ආපජ්ජි
ත්වා තං පරිවාරං නිස්සාය විනාසං පාපුණී'ති. දුකනිපාතස්ස
දසමවග්ගස්ස සබ්බදස්සිජාතකවණ්ණනායං.....

සිගාලවග්ගු.

එවං ථද්ධතා විනාසහෙතුතෝ අවමඞ්ගලන්ති වෙදිතබ්බා
අත්ථද්ධතා සංඛාතෝ නිවාතෝ තු යසාදිගුණපට්ලාභහෙතුතෝ
මඞ්ගලං. තෙනාහ භගවා සිගාලසුත්තෙන.

"පණ්ඩිතෝ සීලසම්පන්නෝ සණ්හෝ ච පටිභාණවා,
නිවාතවුත්තී අත්ථඩ්ඪෝ තාදිසෝ ලභතේ යස"න්ති.

තත්ථ "පණ්ඩිතෝ"ති දිට්ඨාතමස්සනඩ්ඨානේ පණ්ඩිතෝ හුත්වා; "සණ්හෝ"ති සුබ්බචත්තදස්සනේන සණ්හවාචාභණනේන වා (2) සණ්හෝ හුත්වා; 'පටිභාණවා'ති දිට්ඨාතමස්සනඩ්ඨානේ පටිභාණවා හුත්වා; "නිවාතවුත්තී"ති නිවවුත්තී; "අත්ථඩ්ඪෝ"ති ඵම්භාරහිතෝ'ති. නඩ්ඨණණනා, "දිට්ඨාතමස්සනඩ්ඨානේ"ති යථා වුත්තදිට්ඨානං පච්චුප්පඩ්ඨානසඤ්ඤිතේ තමස්සනකාරණේ පණ්ඩිතෝ හුත්වා; කුස ලෝ ඡේකෝ. "ලභතේ යස"න්ති යොජනා. සණ්හගුණයෝගතෝ සණ්හෝ: 'සණ්හගුණේ'ති පනේත්ථ සුබ්බනිපුණමුදුවාචාති. දසේස තුං සුබ්බචපේසභණතේතවා'ති වුත්තං "දිට්ඨාතමස්සනඩ්ඨානේ"ති ඉමිනා ඤුතේන යථාවුත්තාදිට්ඨා වුත්තනයේන පටිපජ්ජනේන නමස්සති නාම, තං ඤුණං දිට්ඨාතමස්සනඩ්ඨානං; තේන පටි භාණවා තේන භිතං වා කිච්චං යුත්තපයුත්තවසේන පටිපජ්ජ නේන ඉධ පටිභාණවා'ති වුත්තෝ "නිවාතවුත්තී"ති පණීතාත සීලෝ; "අත්ථඩ්ඪෝ"ති න ඵඩ්ඪෝ; "නම්භාරහිතෝ"ති චිත්තස්ස උද්ධමාතලකඛණේන ඵම්භිතභාවේන විරහිතෝ'ති තථවිකා.

නිවාතෝ'ති පදකථා.

සනතුසී නාම:- ඉතරිතරපච්චයසන්නිස්සෝ: තත්ථ ඉතරීත රේන පච්චයේන සනතුස්සතී'ති සනතුඩ්ඪෝ: "ස"න්ති උපයොග මනතං: අථ වා සන්තිමස්ස සකං සන්තං සමන්ති අත්ථතයමපි වුච්චති. තේන සුත්තනිපාතස්ස පඨමවගේග මේතසුත්තව ණණනාසං වුත්තං වාදසවිධේන සන්නිස්සේන සන්තුස්සතී'ති= සනතුස්සසකෝ: සකේන තුස්සකෝ සමන්තන තුස්සකෝ යමේන තුස්සකෝ'ති= සනතුස්සකෝ: තත්ථ සකං නාම:- "පිණ්ඩපාලෝප භොජනං නිස්සායා"ති එවං උපසම්පදමණ්ඩලේ උද්දිට්ඨං අත්තනාව සම්පටිච්ඡිතං, වත්තුපච්චයජාතේන සුන්දරේන වා අසුන්දරේන වා සක්කච්චං වා අසක්කච්චං වා දින්නේන පටිග්ගහණකාලේ පරිභොගකාලේ ච විකාර මදස්සේත්වා යාපේන්නා සකේන තුස්සකෝති වුච්චති. සන්තං නාම:- යං ලබ්භං හොති අත්තනෝ විජ්ජමානං, තේන සන්තේන නේව තුස්සන්නෝ තතෝ පරං න පත්ථේන්නෝ අත්‍රිච්ඡිතං පජ

(1) පමාදං ඤත්වා. (2) භණතොතාලා කත්වා.

ඝනෙනා ඝනෙන තුස්සතෝ'ති වුච්චති—එවං තාව:-ඉඤ්ඤානිඤ්ඤ අනුසයපටිඝපහානං, තෙන සමෙන සබ්බාරම්මණෙසු තුස්ස නෙනා සමෙන තුස්සතෝ'ති වුච්චති'ති...ඛාස්සපඤ්ඤාසුත්තවිභා ගං 'පි"ඝනතුඤ්ඤෝ"ති සකෙන උච්චාවෙන පච්චයෙන සනෙන සම්මෙව තුස්සනකෝ'ති වුත්තං තුස්සනං=තුට්ඨි: සමං සකෙන වා සනෙනතවා තුට්ඨි එතස්සා'ති=ඝනතුට්ඨි: ඉති...එකුත්තරවිභා ගෙ...ඝනතුට්ඨිතෙ ඝනතුට්ඨස්ස වා පුග්ගලස්ස භාවෙ::ඝනතුට්ඨි: 'ණ විසමාදිහීති" භාවත්ථෙණ: "ණවණ්ණිකණෙණ්‍යණතුති"ති ණපච්චයනතතෙ ඉත්ථියං වත්තමාන ලිඞතෙ ඊප්පච්චයෙ:...ඛාස්සපඤ්ඤාසුත්ත සහිනිසුත්ත චතුක්කඝුත්තරවණ්ණනාසු එත "ඉතරීතරෙනා"ති න ථූලසුඛුමලූඛපණීතවිරජීණණානං යෙන කෙනවි; අත්ථඛෝ යථා ලඞ්ඛාදිනං ඉතරීතරෙන යෙන කෙනවි ඝනතුඤ්ඤෝ'ති වුත්තං, තත්ථ දුවිධං ඉතරීතරං. පාකතිකං ඤුණ සංජනිතංවා'ති. තත්ථ පාකතිකං පටික්ඛිපිත්වා ඤුණසජනිතමෙව දස්සෙනෙනා "නථූලසුඛුමා"ති ආදිමාහා'ති ඛාස්සපඤ්ඤාසුත්ත ටීකා..."ඉතරීතරෙනා"ති ඉතරෙන. ඉතරෙන ඉතරසද්දෙඝමනි ඝමවවනෙ:ච්කඛත්තුං වුච්චමානෙ ඝං කිඤ්චි සද්දෙන්‍ති සමානත්ථෙ හොතී'ති වුත්තං"යෙන කෙනවි"ති සඞ්ඛෙඝං අනියමවාචිතාය එව, ඝථා ථූලාදීනං අඤ්ඤතරවවනෙ. එවං ඝථාලඞ්ඛාදිනම්පි අඤ්ඤතරවවනෙනි. තත්ථ දුතියපකඛස්සෙව ඉධ ඉච්ඡිතභාවං දස්සෙනෙනා"අත්ථඛෝ"ති ආදිමාහ. නනු ච ඝථා ලඞ්ඛාදයොපි ථූලාදයෙ ථූලාදයෙ එව ?සච්චමෙතං,තථාපි අත්ථි විසෙසෙ. "යෙ"ති ඝථා ලඞ්ඛෙසු ථූලාදීසු සනෙනාසෙ, සෙ ඝථාලාභසනෙනාසෙ ච, න ඉතරෙ. නහි සෙ පච්චඝමත්තනි සංඛයෙ ඉච්ඡිතෙ, අත්ථඛෝ අත්තනෙ ඝාඝබලඝාරූපහාව සනතිඝ්ඝයොගි, ථූලාදයෙ ච තයෙ චීවරෙ ලඞ්භනති, මජ්ඣිමෙ චතුපච්චඝඝාධාරණෙ, පච්ඡිමා පන් චීවරෙ සෙනාසනෙ ච ලඞ්භනතී'ති දට්ඨබ්බනති'ති සහිනිවතුක්කඛුත්තරවිභා...ඝාම සඤ්ඤුලඛඝඝපඤ්ඤාසුත්තන එ ඛඛුත්තරවිභාඝාසු පන අථ වා ඉතරං වුච්චති හීනං, පණීතඤ්ච අඤ්ඤතතා. තථා පණීතම්පි ඉතරං හීනතෙ අඤ්ඤතතා. අපෙ කඛාසිඛා හි ඉතරතෙ'ති වුත්තං, ඉතරං ච ඉතරං ච=ඉතරීතරං: තදෙව පච්චයෙ. තෙන සනෙනාසෙ-ඉතරීතරපච්චයසනෙනා සෙ: සෙ අලොභොච. තෙන එකුත්තරවණ්ණනාඝං "ඝනතුට්ඨිතා"ති අලොභඝඛ්ඛාතෙ සනෙනාසෙ'ති' වුත්තං...යෙන ධම්මෙන හීනෙන වා පණීතෙන වා චීවරාදිපච්චයෙන ඝනතුඝසතිඝ්ඝසෙ තථා ච පවත්තෙනා අලොභෙ ඉතරීතරපච්චයසනෙනා සෙ'ති ඉවත්ථා ඝාඝසඤ්ඤුලඛඝඝපඤ්ඤාසුත්තවිභාඝ...ඝදි

පි අලොභෙන එකොව, ආරම්මණභෙදතො පන චතුපච්චයව සෙන චතුබ්බිධො. චතුසු එකෙකසම්ං පච්චයෙ යථාලාභයථාබල යථාසාරුප්පවසෙන තයො තයො සන්තොසාති කත්වා වත්තබ්බං, තිකානං භෙදෙන වාදසවිධොවෙව හොති. තෙන සබ්බවණ්ණනාසු සො වාදසවිධො හොතී'ති වුත්තං. දීඝනිකායෙ සාමඤ්ඤඵලවණ්ණනායං මජ්ඣිමෙමූලපණ්ණාසකස්ස තතියවගෙන රථවිනීතසුත්තවණ්ණනායං සංයුත්තකෙ කස්සපසංයුත්තවණ්ණනායං අඞ්ගුත්තරෙ එකනිපාතවණ්ණනායං බුද්ධඛෙ මෙත්තසුත්තවණ්ණනායං සුත්තනිපාතෙ මඛාදසුත්තවණ්ණනායඤ්ච ඉමෙසු හි ඨානෙසු වාදසසන්තොසා වුත්තා.

කථං? ඉධ භික්ඛු චීවරං ලභති සුන්දරං වා අසුන්දරං වා, සො තෙනෙව යාපෙති අඤ්ඤං න පත්ථෙති ලභන්තො න ගණ්හාති අයමස්ස චීවරෙ යථාලාභසන්තොසො. අපරො පන පකති දුබ්බලො වා හොති ආබාධජරාභිභූතො වා ගරුචීවරං පාරුපන්තො කිලමති, සො සභාගෙන භික්ඛුනා සද්ධිං තං පරිවත්තෙත්වා ලහුකෙන යාපෙන්තො'පි සන්තුට්ඨොව හොති, අයමස්ස චීවරෙ යථාබලසන්තොසො. යො අපරො පණීතපච්චයලාභී හොති සො පට්ටචීවරාදීනං අඤ්ඤතරං මහග්ඝං චීවරං බහූනි වා පන චීවරානි ලභිත්වා, ඉදං ථෙරානං චිරපබ්බජිතානං ඉදං බහුස්සුතානං අනුරූපං, ඉදං ගිලානානං, ඉදං අප්පලාභානං හොතූ'ති දත්වා තෙසං පුරාණචීවරං වා, සංකාරකූටා වා අඤ්ඤතො වා කුතොචි නන්තකානි උච්චිනිත්වා තෙහි සංඝාටිං කත්වා ධාරෙන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති, අයමස්ස චීවරෙ යථාසාරුප්පසන්තොසො.

ඉධ පන භික්ඛු පිණ්ඩපාතං ලභති ලූඛං වා පණීතං වා, සො තෙනෙව යාපෙති අඤ්ඤං න පත්ථෙති ලභන්තොපි න ගණ්හති අයමස්ස පිණ්ඩපාතෙ යථාලාභසන්තොසො. අථ ච පන ආබාධිකොහොති ලූඛං භුඤ්ජිත්වා බාළ්හං රොගාතඞ්කං පාපුණාති, සො තං සභාගස්ස භික්ඛුනො දත්වා තස්ස ගන්ථතො සපිදධිමධුඛීරාදීනි භුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං කරොන්තො සන්තුට්ඨොව හොති, අයමස්ස පිණ්ඩපාතෙ යථාබලසන්තොසො. අපරො භික්ඛු පණීතං පිණ්ඩපාතං ලභති, සො අයං පිණ්ඩපාතො ථෙරානං චිරපබ්බජිතානං අඤ්ඤඤ්ඤඤ්ච පණීතපිණ්ඩපාතං විනා අයාපෙන්තානං සබ්රහ්මචාරීනං අනුරූපොති තෙසං දත්වා අත්තනා පිණ්ඩාය චරිත්වා මිස්සකාහාරං භුඤ්ජන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති, අයමස්ස පිණ්ඩපාතෙ යථාසාරුප්පසන්තොසො.

ඉධ පන භික්ඛුනෝ සෙනාසනං පාපුණාති තෙසෝ නෙව සන්තුස්සති පුන අඤ්ඤං සුන්දරතරම්පි පාපුණන්තං න ගණ්හාති අයමස්ස සෙනාසනෙ යථාලාභසන්තොසෝ. අථ ච පන ආබාධිකෝ හොති නිවාතසෙනාසනෙ වසන්තෝ අතිදිය පිත්තාරොගාදීහි ආතුරියති, සෝ තං සභාගස්ස භික්ඛුනෝ දත්වා තස්ස පාපුණනකෙ පවාතසිතලසෙනාසනෙ වසිත්වා සමණධම්මං කරොන්තෝ'පි සන්තුට්ඨොව හොති. අයමස්ස සෙනාසනෙ යථාබලසන්තොසෝ. අපරෝ භික්ඛු සුන්දරං සෙනාසනං පත්තම්පි න සම්පටිච්ඡති සුන්දරසෙනාසනං නාම පමාදට්ඨානන්ති. තතු නිසින්නස්ස පිතම්බං ඔක්කමති නිද්දාභිභූතස්ස ච පුන පටිබුජ්ඣතෝ පාපකා විතක්කා සමුදාචරන්තීති., සෝ තං පරිච්චජිත්වා අඛෙහා කාසරුක්ඛමූලපණ්ණකුටීසු යත්ථකත්ථචි වසන්තෝ'පි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස සෙනාසනෙ යථාසාරුප්පසන්තොසෝ.

ඉධ පන භික්ඛු භෙසජ්ජං ලභති හරීටකං වා ආමලකං වා, සෝ තෙනෙව ඨපෙති අඤ්ඤෙහි ලද්ධං සම්පිම්බුට්ඨාණිතාදිම්පි න පත්ථෙති, ලභන්තෝ න ගණ්හාති, අයමස්ස ගිලානපච්චයෙ යථාලාභසන්තොසෝ. අථ පන ආබාධිකෝ තෙලෙතත්තිකෝ ඵාණිතං ලභති, සෝ තං සභාගස්ස භික්ඛුනෝ දත්වා තස්ස හත්ථතෝ තෙලෙන භෙසජ්ජං කත්වා සමණධම්මං කරොන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති, අයමස්ස ගිලානපච්චයෙ යථාබලසන්තොසෝ. අපරෝ භික්ඛු එකසම්ං භාජනෙ මුත්තහරීටකං ඨපෙත්වා එකසම්ං වත්ථම්බුරං "ගණ්හථ භන්තෙ! යදිච්ඡසී"ති වුච්චමානෝ සබ්බස්ස තෙසං ච්ඡන්නම්පි රුක්ඛතරෙනපි ව්‍යාධි වූපසම්මති, අථ "මුත්තහරීටකං නාම බුද්ධාදීහි වණ්ණිත"න්ති 'පූතිමුත්තභෙසජ්ජං නිස්සාය පබ්බජ්ජා තත්ථ තෙ යාවජීවං උස්සාහො කරණීයෝ"ති වුත්තත්තා ච විඤ්ඤාතත්තා වත්ථම්බුර භෙසජ්ජං පරිච්චජිත්වා මුත්තහරීටකෙන භෙසජ්ජං කරොන්තෝ පරමසන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස ගිලානපච්චයෙ යථාසාරුප්පසන්තොසොති. බුද්ධකපාඨාදීසු මඞ්ගලසුත්තවණ්ණනාය සාමඤ්ඤඵලාදිවණ්ණනා ඒසකං විස දිසා දිසන්ති තාපි ඔලොකෙතබ්බා. සාමඤ්ඤඵලාදිවිකාසු යථාලාභං අත්තනෝ ලාභානුරූපං සන්තොසෝ-යථාලාභසන්තොසෝ; සෙසපදද්වයෙ'පි එසෙවනයො. ලබ්භන්ති-ලාභෝ: යෝ යෝ ලාභෝ යථාලාභං: තෙන සන්තොසෝ-යථාලභසන්තොසෝ; "බල"න්ති කායබලං; "සාරුප්ප"න්ති භික්ඛුනෝ අනුච්ඡවිකං; යථාලද්ධතෝ අඤ්ඤස්ස අපත්ථනා නාම සියා

අපච්චත්තා; "පවත්තිආකාරෝ"ති තතෝ විනිවට්ටිතමේව දේසනාසීසං සරූපං දස්සෙන්තෝ 'ලභන්තාපි න ගණ්හාතී'ති දුක්ඛාති දිට්ඨං. ආබාධිකෝ හොතී'ති ඉධ වුත්තං ආමයසඤ්ඤාදිවිනාසනතෝ. යෝ පන "පකතිදුබ්බලෝ වා හොති ආබාධජරාභිභූතෝ වා භික්ඛු ගරුචීවරං පාරුපන්තෝ කිලමතී"ති දිට්ඨං. තං පරිවත්තෙත්වා'පි පකතිදුබ්බලාදිනං ගරුචීවරං න ඵාසුකාවහං, සරීරඛේදාවහං ච හොතී'ති. පයෝජනවසෙන නාත්‍රිච්ඡතාදිවසෙන තං පරිවත්තෙත්වා ලහුකචීවර පරිභොගෝ සත්තාසවිරෝධි න හොතී'ති, ආහ "ලහුකෙන යාපෙන්තෝ'පි සන්තුට්ඨෝව හොතී"ති. "මහග්ඝංචීවරං බහූනි වා පන චීවරානි ලභිත්වා"ති ඉධ වුත්තං, "මහග්ඝචීවරං ලහූනි වා පන චීවරානි ලභිත්වා"ති ඉතරවණ්ණනා, මහග්ඝචීවරස්ස ලහූනි වා චීවරානි ලභිත්වා නානි විස්සජ්ජෙත්වා තදඤ්ඤදත්‍ථහරණං යථාසාරුප්පතයෙ ඨිතත්තා න සත්තාසවිරෝධී'ති, ආහ "පෙ ඛාරෙත්වා'පි සන්තුට්ඨෝව හොතී"ති. එවං සෙසපච්චයෙසුපි යථාබලයථාසාරුප්පතිදෙසෙසු අපිඤ්ඤග්ගහණෙ අධිප්පායෝ වෙදිතබ්බෝති තට්ඨිකා. "ආබාධිකෝ හොති ලුකං භුඤ්ජිත්වා බාළ්හං රොගාතංකං පාපුණාතී"ති ඉධ වුත්තං, "යෝ පන අතන්තෙනා පකතිවිරුඬං වා ව්‍යාධිවිරුඬං වා පිණ්ඩපාතං ලභතී යෙනස්ස පරිභුත්තෙන අඵාසු හොති, සෝ සභාගස්ස භික්ඛුනෝ තං දත්වා තස්ස හත්ථතෝ සප්පායභොජනං භුඤ්ජිත්වා"ති ඉතරවණ්ණනා, "පකතී"ති වාතපකතිආදිකා; "නිද්දාය අභිභූතතා පටිබුජ්ඣතෝ සහසා පාපකා චිතකකා පාතුභවන්තී"ති කස්සපසංයුත්තට්ඨකථා. "තස්ස හත්ථතෝ තෙලෙන භෙසජ්ජං කත්වා"ති ඉධ වුත්තං, "තස්ස හත්ථතෝ තෙලං ගහෙත්වා අඤ්ඤදෙව වා පරිසෙසිත්වා භෙසජ්ජං කරොන්තෝ පී"ති ඉතරවණ්ණනා. "මූතභරිටකා"නති ගොමූත්තපරිභාවිතං, පූතිභාවෙන වා ඡඩ්ඩිතභරිටකං; "බුද්ධාදීහි වණ්ණිත"නති අපච්චත්තාසනත්‍රුසිසු භික්ඛූ නිසෙවෙතුං "පූතිමූත්තභෙසජ්ජං නිස්සාය පබ්බජ්ජා"ති ආදිනා සම්මාසම්බුද්ධාදීහි පසත්ථං, "පරමසන්තුට්ඨෝව හොති"ති පරමෙන උක්කංසට්ඨෙන සන්තොසෙන සමන්නාගතත්තා'ති සාමඤ්ඤඵලාදිකා. ඉමෙසං පන පච්චයෙසු නිද්දිට්ඨං සන්තොසානං යථාසාරුප්පසන්තොසොව අඞ්ගහා'ති එකඞ්ගුත්තර රථවිනීතසුත්තවණ්ණනා. තත්ථ තත්ථ භික්ඛු සාරුප්පංයෙව නිස්සාය සන්තුස්සකවසෙන පවත්තනතෝ අඞ්ගහා'ති තට්ඨිකා.

චාදසඞ්ගෙතෙසඛණ්ඩං.

ඉමිනා පන චාදසවිධෙන ඉතරිතරපච්චයසන්තොසෙන සමන්නාගතස්ස භික්ඛුනො අට්ඨපරික්ඛාරා වත්තන්තී"ති, තිච්ච රානි පත්තො දන්තකට්ඨවිජ්දනවාසී එකා සුචි කායබන්ධනං පරිස්සාවණන්ති වුත්තමපි දෙවතං-

තිචීවරං ච පත්තො ච වාසි සූචි ච බන්ධනං,
පරිස්සාවණෙන අට්ඨෙතෙ යුත්තයොගස්ස භික්ඛුනො"ති,

තෙ සබ්බෙ කායපරිහාරියා හොන්ති කුච්ඡිපරිහාරියා'පි. කථං? චීවරං තාව නිවාසෙන්තා පාරුපන්තා ච විවරණ කාලෙ කායං පරිහරති පොසෙතී'ති-කායපරිහාරියං හොති, චීවරකණ්ණෙන උදකං පරිස්සාවෙත්වා පිවනකාලෙ ඛාදිතබ්බ ඵලාඵලං ගහණ කාලෙ ච කුච්ඡිං පරිහරති පොසෙතී'ති-කුච්ඡි පරිහාරියං හොති. පත්තො'පි තෙන උදකං උබ්භරිත්වා නහානකාලෙ කුටිපරි භණ්ඩකරණකාලෙ ච කායපරිහාරිකො හොති, ආහාරං ගහෙත්වා භුජනකාලෙ කුච්ඡිපරිහාරියො. වාසි'පි තාය දන්තකට්ඨවිජ්දනකාලෙ මඤ්චපීඨානං අඞ්ගපාදචීවරකුටිදණ්ඩක සඡ්ජනකාලෙ ච කායපරිහාරිකා හොති, උච්ඡුවෙත්තදන්තාළිකරාදි තච්ඡන කාලෙ කුච්ඡිපරිහාරිකා. සූචිපි චීවරසිබ්බනකාලෙකායපරිහාරි කා හොති, පූපං වා ඵලං වා විජ්ඣිත්වා ඛාදන කාලෙකුච්ඡි පරිහාරිකා. කායබන්ධනංබන්ධිත්වා චීවරණකාලෙ කායපරිහාරිකං, උච්ඡුආදීනි ඛණ්ඩිත්වා ගහණකාලෙ කුච්ඡිපරිහාරියං, පරිස්සාවණං තෙන උදකං පරිස්සාවෙත්වා නහානකාලෙ සෙනාසනපරිභණ්ඩ කරණකාලෙ ච කායපරිහාරිකං, පානීයපානපරිස්සාවණ කාලෙ තෙනෙව තිලතණ්ඩුල පුට්ඨකාදීනි ගහෙත්වා ඛාදන කාලෙ ච කුච්ඡිපරිහාරියං. අයං තාව අට්ඨපරික්ඛාරිකස්ස පරික්ඛාරමත්තා. නවපරික්ඛාරිකස්ස පන යෙසං පවිසන්තස්ස තත්රට්ඨකපටවාතථරණං වා කුම්භා වා වට්ටති. දසපරික්ඛාරිකස්ස නිසීදනචම්මකඛණ්ඩං වට්ටති. එකාදසපරික්ඛාරිකස්ස කත්තරයට්ඨි වා තෙලනාළිකා වා වට්ටති. චාදසපරික්ඛාරිකස්ස ඡත්තං වා උපාහනං වා වට්ටති. එතෙසු ච අට්ඨපරික්ඛාරිකොව සන්තුට්ඨො, ඉතරෙ අසන්තුට්ඨා'ති. මඤ්චො මහාථෙරාති න වත්තබ්බා. එතෙපි. අපිචෙත්ථ ච සන්තුට්ඨාව සුභරාව සල්ලහුකවුත්තිනොවා'ති. සාමඤ්ඤ ඵලවුල්හපිණ්ඩපාතූපමාදි සුත්තවණ්ණනානි චතුක්කනිපාතෙවතු පඨපණ්ණාසකසුත්තවණ්ණනා... චීවරපිණ්ඩපාතං යථාකාමං කාය කුච්ඡිපරිහරණමත්තමොදනකායං අවිඤ්ඤත්තිං අට්ඨානං පරි ක්ඛාරානං අන්තරෙ තප්පයොජනතා සංභවතී'ති දස්සෙන්තා 'තෙ සම්බන්ධී'ති ආදිමාහ, "එතෙපී"ති නවපරික්ඛාරිකාදයො'පි

අපච්ඡාව සන්තුට්ඨාව හොන්ති'ති **නන්දියා**...අට්ඨපරික්ඛාරිකෝ පන බුද්ධසාසනම්හි විංච පරිස්සාවණෙ පක්ඛිපිත්වා පත්තස්ස අන්තෝ ඨපෙත්වා පත්තං අංසකූටෙ ලග්ගෙත්වා තිචීවරං, කායබන්ධනං කත්වා යෙනිච්ඡකං සුඛං පක්කමති, පටිනිවත්තිත්වා ගන්තබ්බ මස්ස න හොති, තස්මා **සාමඤ්ඤඵලසුත්තාදිසු** අට්ඨපරික්ඛාරි කස්ස වසෙන දෙසනා ආගතා, න තවපරික්ඛාරිකාදීනන්ති, **නන්දණත්තා නන්දියා**...යදිපි සත්තොසා චාදස, සංඛෙපතෝ පන යථා ලාභ යථාබල යථාසාරුප්ප වසෙන තයෝ. තෙසු තිසු. සන්තුස්සනෙන ඉතරිතරපච්චයසන්තුට්ඨෝ නාම. තෙන **සඛීනි සුත්තන අරියවංසචතුක්කවණ්ණනායඤ්චෙව චතුක්කඝුන්නරස්ස පඨමපණ්ණාසකෙඅරියවංසසුත්තවණ්ණනායඤ්** ච ඉමෙ තයෝ සන්තොසෙ ඤත්වාය 'සන්තුට්ඨෝ හොති ඉතරීතරෙන යථාලාභ දිසු යෙන කෙනචි චීවරෙන සන්තුට්ඨෝ හොතීති වුත්තන්ති වුත්තං 'ඉමෙ තයෝ සන්තොසෙ'ති. ඉදං සබ්බසඞ්ගාහිකවසෙන වුත්තං. යෙසු පරතෝ ගිලානපච්චයං පිණ්ඩපාතෙ එව පක්ඛි පිත්වා චීවරෙ වීසති, පිණ්ඩපාතෙ පණ්ණරස, සෙනාසනෙ පණ්ණ රසාති, සමපණ්ණාසසන්තොසා වුච්චන්ති, තෙ සබ්බෙපි යථා රහං ඉමෙසු එව තීසු සන්තොසෙසු සඞ්ගහං සමොසරණං ගච්ඡ න්ති'ති **නන්දියා**...

චීවරෙ:- "විතක්කසන්තොසෙ ගමන පරියෙසන පටිලාභ මත්තපරිභොගග්ගහණ ලොලුප්පවිවජ්ජන යථාලාභ යථාබල යථාසාරු ප්ප උදක ධොවන කරණ පරිමාණ සුත්ත සිබ්බන රජන කප්ප ප රිභොග සන්නිධි පරිවජ්ජන විස්සජ්ජනසන්තොසෙ"ති වීසතිස න්තොසා. තත්ථ ආදකභික්ඛුනා න්තමාසං නිබ්බාසං වසිත්වා එක මාස මත්තං විතක්කෙතුං වට්ටති. සො හි පවාරෙත්වා චීවරමාසෙ චීවරං කරොති, පංසුකූලිකො අඩ්ඩමාසෙනෙව කරොති ඉතිමා සඩ්ඩමාසත්තං විතක්කභං විතක්කසන්තොසො නාම...විතක්ක සන්තොසෙන පන සන්තුට්ඨෙනභි භික්ඛුනා පාචීනඛණ්ඩරාජී වාසීපංසුකූලිකත්ථෙරසදිසෙන භවිතබ්බං.

ථෙරො කිර චෙතියපබ්බතවිහාරෙ චෙතියං වන්දිස්සාමීති ආගතො චෙතියං වන්දිත්වා චින්තෙසි 'මය්හං චීවරං ජිණ්ණං බහුන්නං වත්තතීතෙ ලභිස්සාමී'ති සො මහාවිහාරං ආගන්ත්වා සංඝත්ථෙරං දිස්වා වත්තට්ඨානං පුච්ඡිත්වා තත්ථ ගන්ත්වා පුනදිවසෙ චීවරං ආදාය ආගන්ත්වා ථෙරං වන්දි, ථෙරො 'කිං? ආවුසො'ති ආහ. 'ගාමවාරං භන්තෙ! ගමිස්සාමී'ති. 'අහමපාවුසො! ගමිස්සා මී'ති. 'ඇාධු භන්තෙ'ති ගච්ඡන්තො මහාඛොඩිවාරකොළඹෙ

ත්වා 'පූසඤ්ඤවත්ථානං වසනට්ඨානෙ මනාපං ලභිස්සාමි'ති චින්තෙත්වා 'අපරිසුද්ධො මෙ චිත්තෙකග්ගා'ති තතො පටිනිවත්ති. පුනදිවසෙ පන්නාමබ්භණඝම්පතො (1) පුනදිවසෙමෙව චෙතියඝස උත්තරවාරතො තථෙව පටිනිවත්තිත්වා චතුත්ථදිවසෙපි ථෙරස්ස සන්තිකං අගමාසි. ථෙරො 'ඉමස්ස භික්ඛුනො චිත්තෙකග්ගා න පරිසුද්ධා භවිස්සතී'ති විවරං ගහෙත්වා තෙන සද්ධිංයෙව පඤ්ඤං පුච්ඡමානො ගාමං පාවිසි. තං වරත්තිං එකො මත්තුස්සො උච්චාර පළිබුද්ධො සාටකෙයෙව වච්චං කත්වා තං සඞ්කාරට්ඨානෙ ඡඩ්ඩෙසි. පංසුකූලිකත්ථෙරො තං නීලමක්ඛිකාහි සම්පරිකිණ්ණං දිස්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙසි. මහාථෙරො 'කිං? ආවුසො! සඞ්කාරට්ඨානස්ස අඤ්ජලිං පග්ගණ්හාසී'ති තාහං භන්තෙ! සඞ්කාරට්ඨානස්ස අඤ්ජලිං පග්ගණ්හාමි මය්හං පිතු දන්තබලස්ස පග්ගණ්හාමි පූණ්ණදාසියා පාරුපිත්වා ඡඩ්ඩිත පංසුකූලං තුම්හාකන්තෙ පාණකෙ විධුනෙත්වා සුත්තාතතො ගණ්හනෙන්තෙන දුක්කරං කතං භන්තෙ'ති මහාථෙරො 'පරිසුද්ධා චිත්තෙකග්ගා පංසුකූලිකස්සා'ති චින්තෙසි. පංසුකූලිකත්ථෙරොපි තස්මිංයෙව ට්ඨානෙ ඨිතො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා තීණිඵලානි පත්වා, තං සාටකං ගහෙත්වා, චීවරං කත්වා පාරුපිත්වා පාචිනඛණ්ඩරාජිං ගන්ත්වා අග්ගඵලං අරහත්තං පාපුණි.

චීවරත්ථාය ගවෙසන්තස්ස කත්ථ ලභිස්සාමි'ති අචින්තෙත්වා කම්මට්ඨානසීසෙනෙව ගමනං ගමනඝනෙනාසො නාම. පරියෙසන්තස්ස පන යෙන වා තෙන වා සද්ධිං අපරියෙසිත්වා ලජ්ජිං පෙසලං භික්ඛුං ගහෙත්වා පරියෙසනං පරියෙසනඝනෙනාසො නාම. එවං පරියෙසන්තස්ස ආහරියමානං චීවරං දූරතොව දිස්වා 'එතං මනාපං භවිස්සති එතං අමනාප'න්ති එවං අවිතක්කෙත්වා ථූලසුඛුමාදිසු ඝථාලඞ්කෙනෙව සන්තුස්සනං පටිලාභඝනෙනාසො නාම. එවං ලද්ධං ගණ්හන්තස්සාපි එත්තකං දුප්පටස්ස භවිස්සති එත්තකං එකපට්ටස්සාති අත්තනො පහොනකමෙත්තෙනෙව සන්තුස්සනං මත්තපටිග්ගහණඝනෙනාසො නාම. චීවරං පරියෙසන්තස්ස පන 'අසුකස්ස සරවාරෙ මනාපං ලභිස්සාමි'ති අවිනෙත්වා චාරපට්පාටිං චරණං ලොලුප්පාවිජ්ජනඝනෙනාසො නාම. ලූඛපණීතෙසු යෙන කෙනචි යාපෙතුං සක්කොන්තස්ස ඝථාලඞ්කෙනෙව යාපනං ඝථාලාභඝනෙනාසො නාම. අත්තනො ථාමං ජානිත්වා යෙන යාපෙතුං සක්කොති තෙන යාපනං ඝථාබලඝනෙනාසො නාම. මනාපං අසඤ්ඤස්ස දත්වා අත්තනා යෙන

සා(1) පෙතම්බ්භණඝම්පං ගතො-පොත්ථකෙසු-

කෙතවි ඨපනං ඨඨාසාරූපසඤ්ඤාසෝ නාම. 'කත්ථ උදකං මනාපං කත්ථ අමනාප'න්ති අවිචාරෙත්වා යෙන්න කෙනචි ධොවනූපකෙන උදකෙන ධොවනං උදකසඤ්ඤාසෝ නාම. පණ්ඩුමත්තිකාගෙරුකපූතිපණ්ණරසකිලිට්ඨානි පන උදකානි වජ්ජෙතුං වට්ටති, ධොවන්තස්ස පන මූඝහරාදීහි අපහරිත්වා හත්ථෙහි මද්දිත්වා ධොවනං ධොවනසඤ්ඤාසෝ නාම. තථා අසුජ්ඣන්තං පණ්ණාති පක්ඛිපිත්වා තාපිත උදකෙනාපි ධොවිතුං වට්ටතී, එවං ධොවිත්වා කරොන්තස්ස 'ඉදං ථූලං ඉදං සුඛුම'න්ති අඤ්ඤෙපෙත්වා පහොනකනිහාරෙනෙව කරණං කරණසඤ්ඤාසෝ නාම. තිමණ්ඩලපටිච්ඡාදනමත්තසෙසෙව කාරණං පරිමාණසඤ්ඤාසෝ නාම. චිවරකරණට්ඨානඤ්ච පන 'මනාපං සුත්තං පරියෙසාමී'ති අවිචාරෙත්වා රජිකාදිසු වා දෙවට්ඨානෙ වා ආහරිත්වා පාදමූලෙ ව ඨපිතං යං කිඤ්චිදෙව සුත්තං ගහෙත්වා කරණං සුත්තසඤ්ඤාසෝ නාම. කුසිබන්ධනකාලෙ පන අහුලමත්තෙන සුත්තවාරෙ විජ්ජිතබ්බං එවං කරොන්තස්ස හි යො භික්ඛු සඤ්ඤායො න හොති තස්ස වත්තභෙදෙපි නත්ථි, නිවහුලමත්තෙන පන සත්තවාරෙ විජ්ජිතබ්බං එවං කරොන්තස්ස මඝපටිපත්තියාපි සඤ්ඤාය භවිතබ්බං, යො න හොති තස්ස වත්තභෙදෙ, අයං සිබ්බනසඤ්ඤාසෝ නාම. රජනෙනාන පන කාලකච්ඡාදීනි පරියෙසනෙනාන න වරිතබ්බං, සොමවක්කලාදිසු යං ලභති තෙන රජිතබ්බං, අලභන්තෙනාන මනුස්සෙහි අරඤ්ඤෙ වාසං ගහෙත්වා ඡඩ්ඩිතරජනං වා භික්ඛූහි පවිත්වා ඡඩ්ඩිතකසාවං වා ගහෙත්වා රජිතබ්බං, අයං රජනසඤ්ඤාසෝ නාම. නීලකද්දමකාළසාමෙසු යං කිඤ්චි ගහෙත්වා භාජනෙ නිසින්නස්ස පඤ්ඤායමානකපපකරණං කප්පසඤ්ඤාසෝ නාම. භිරිකොපිනපටිච්ඡාදනමත්තවසෙන පරිභුඤ්ජනං පරිභොගසඤ්ඤාසෝ නාම. දුස්සං පන ලභිත්වා සුත්තං වා සූචිං වා කාරකං වා අලභන්තෙනාන ඨපෙතුං වට්ටති ලභන්තෙනාන්ත න වට්ටති කතමපි සචෙ අන්තෙවාසිකාදීනං දාතුකාමො හොති තෙ ව අසන්නිහිතා යාව ආගමනා ඨපෙතුං වට්ටති, ආගතමන්තෙහි දාතබ්බං, දාතුං අසක්කොන්තෙනාන අධිට්ඨාතබ්බං. අඤ්ඤස්මිං චීවරෙ සති පච්චත්ථරණම්පි අධිට්ඨාතුං වට්ටති අනධිට්ඨිතමෙව හි සන්නිධි හොති, අධිට්ඨිතං න හොතී'ති මහාසීවත්ථෙරො ආහ, අයං සන්නිධිපරිවජ්ජනසඤ්ඤාසෝ නාම. විසසඤ්ඤාසෙනාන පන මුඛං ඔලොකෙත්වා න දාතබ්බං, සාරාණීයධම්මෙ ඨත්වා විසජ්ජිතබ්බන්ති, අයං විසජ්ජනසඤ්ඤාසෝ නාම.

පිණ්ඩපාතෙ පන:-"චිතක්කාසනෙනාසො ගමන පරියෙසන පටිලාභ පටිග්ගහණ මත්තපටිග්ගහණ ලොලුප්පවිවජ්ජන යථා ලාභ යථාබල යථාසාරුප්ප උපකාර පරිමාණ පරිභොග සඤ්ඤිති පරිවජ්ජන විසජ්ජනසනෙනාසො"ති පණ්ණරසසනෙනාසා.තත්ථ සාදකො භික්ඛු මූඛං ධොවිත්වා චිතකෙකති, "පිණ්ඩපාතිකෙන පන ගණෙන සද්ධිං චරතා සායං ථෙරුපට්ඨානකාලෙ 'සෙව කත්ථ පිණ්ඩාය චරිස්සාමා'ති, 'අසුකගාමෙ භනෙන'ති,එත්තකං චිනෙත්වා තතො පට්ඨාය න චිතකෙකතබ්බං. එකචාරිකෙන චිතයිත්වා මාළකෙ ඨත්වා චිතකෙකතබ්බං, තතො පට්ඨාය චිතකෙකනෙනාසා අරියවංසා චුතො හොති පරිබාහිරො, අයං චිතක්කසනෙනාසො නාම. පිණ්ඩාය චරනෙනන පන 'කුහිං ලභිස්සාමී'යි අචිනෙත්වා කම්මට්ඨානසීසෙන ගන්තබ්බං, අයං ගමනසනෙනාසො නාම. පරියෙසනෙනන යං වා තං වා අගහෙත්වා ලජ්ජීපෙසලමෙව ගහෙත්වා පරියෙසිතබ්බං,අයං පරියෙසනසනෙනාසො නාම. දූරතොව ආහරියමානං දිස්වා 'එතං මනාපං එතං අමනාප'න්ති චිත්තං න උප්පාදෙතබ්බං, අයං පටිලාභසනෙනාසො නාම. 'ඉදං මනාපං ගණ්හිස්සාමි ඉදං අමනාපං න ගණ්හිස්සාමී'ති අචිනෙත්වා යං කිඤ්චි යාපනමත්තං ගහෙතබ්බමෙව, අයං පටිග්ගහණ සනෙනාසො නාම. එත්ථ පන දෙය්‍යධම්මො බහු දායකො අපපං දුතුකාමො, අපපං ගහෙතබ්බං. දෙය්‍යධම්මො බහු දායකොපි බහුං දුතුකාමො, පමාණෙන ගහෙතබ්බං. දෙය්‍යධම්මො න බහු දායකොපි අපපං දුතුකාමො, අපපං ගහෙතබ්බං. (දෙය්‍යධම්මො න බහු දායකො පන බහුං දුතුකාමො, පමාණෙනෙව ගහෙතබ්බං.) පටිග්ගහණසම්භෙදෙ මත්තං අජානනෙනා මනුස්සානං පසාදං මකෙඛති සද්ධාදෙය්‍යං විනිපාතෙති සාසනං න කරොති විඤ්ඤාතමාතුයාපි චිත්තං ගහෙතුං න සක්කොති, ඉති මත්තං ඤත්වාව පටිග්ගහෙතබ්බන්ති, අයං මත්ත පටිග්ගහණ සනෙනාසො නාම. අඩ්ඩතිලාකුලෙව ආගන්ත්වා වාරපරිවාරියා ගන්තබ්බං, අයං ලොලුප්පවිවජ්ජනසනෙනාසො නාම. යථා ලාභ සනෙනාසාදයා චීවරෙ වුත්තනයා එව, 'පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං අනුපාලෙස්සාමී'ති උපකාරං සල්ලක්ඛෙත්වා පරිභුඤ්ජනං උපකාරසනෙනාසො නාම. පත්තං පූරෙත්වා ආනීතං න පටිග්ගහෙතබ්බං, අනුපසම්පන්නෙ සති තෙන ගාහාපෙතබ්බං, අත්තනි හරාපෙත්වා පටිග්ගහණරුහණමත්තං ගහෙතබ්බං, අයං පරිමාණසනෙනාසො නාම. 'ජිඝච්ඡාය පටිවිනොදනං ඉදමෙත්ථ නිස්සරණ'න්ති එවං පරිභුඤ්ජනං පරිභොගසනෙනාසො නාම. නිදහිත්වා

නිදහිත්වා න රිහුජිතබ්බං, අයං සත්තධි පරිවජ්ජිතසඤ්ඤාසෝ නාම. මුඛං අනොලොකෙත්වා සාරාණීයධම්මං සිතෙන විස්සජ්ජිතබ්බං අයං විස්සජ්ජිත සඤ්ඤාසෝ නාම.

සෙනාසනෙපි:-විතක්කඝඤ්ඤාසාදයොපි පණ්ණරසසඤ්ඤා සා පිණ්ඩපාතෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. ගිලානපච්ච යෝ පන පිණ්ඩපාතෙයෙව පවිට්ඨෝ. තස්ස ඝථාලාභ ඝථාබල ඝථාසාරුප්ප සඤ්ඤාසෙනෙව සන්තුස්සිතබ්බන්ති. ඉතිවිත්ථාර මත්තකකථාතරවණ්ණනා.

පඤ්ඤාසුත්ත සඤ්ඤාසඤ්ඤකථා.

"සාදක භික්ඛූනං"ති ගහපතිචීවරස්ස සාදියනක භික්ඛූනං; "එකමාසමත්ත"නති චීවරමාසසඤ්ඤිතං එකමාසමත්තං විත ක්කෙතුං වට්ටති; න තතොපරන්ති අධිප්පායෝ. "සබ්බස්සාපී"ති 'තණ්හානිග්ඝහණත්ථාය සාසනෙ පටිපත්තී'ති පංසුකූලිකෝ අඩ මාසෙනෙව කරොති අපරපටිබන්ධතා පටිලාභස්ස; ඉතරස්ස පන පරපටිබන්ධතා මාසමත්තං අනුඤ්ඤාතං, ඉති මාසඩ්ඪෙ විතක්කඝඤ්ඤාසෝ විතක්කනස්ස පරිමිතකාලිකත්තා. මහා ථෙරං තත්ථ අන්තෙවාසකා සභාගං ඉච්ඡන්තොපි ගරුගාරවෙන ගාම චාරං හරන්ත! ගමිස්සාමීවෙවමාහ. ථෙරොපි තස්ස අජ්ඣාසයං ඤත්වා 'අහමපාවුසො ගමිස්සාමී'ති ආහ. ඉමස්ස භික්ඛුනො විතක්ක නස්ස අවසරො මා හොතූ,ති පඤ්ඤා පුච්ඡමානො ගාමං පාවිසි. "උච්චාරපළිබුද්ධෝ"ති උච්චාරෙන පීළිතෝ; තදා භගවතෝ දුක්කරකිරියානුස්සරණමූලිකෙන තථාගතෙ උපපන්නස්ස පිති සොමනස්සවෙගස්ස බලවභාවෙන කිලෙසානං විකම්පිතත්තා තස්මිං යෙව පෙතීණි ව ඵලානි පතෙත්වා. "කත්ථ ලභිස්සා මී"ති චින්තනාපි ලාභාසා පුබ්බිකා'ති, තත්ථ 'අචිරෙනාවා,ති වුත්තං. 'සුන්දරං ලභිස්සාමී'ති 'මහාපං ලභිස්සාමී'ති එවමාදි චින්තනා කා නාම? කථං? පන ගන්තබ්බන්ති, ආහ "කම්මට්ඨාන සීසෙනෙව ගමන"නති. තෙන චීවරං පටිච්ච කිංවිපි න චින්තෙ තබ්බමෙවාති දස්සෙති. අපෙසලො අපපටිරූපාසපි පරිභොග නාසෙ පච්චයො භවෙය්‍යාති, 'පෙසලං භික්ඛුං ගහෙත්වා'ති වුත්තං. "ආහරිසමාන"නති සුඤ්ඤාගතපතිතවත්ථුං ඉමෙ භික්ඛූ පංසුකූල පරියෙසනං වරන්තීති ඤත්වා කෙනචි පුරිසෙන තතොා ආනීය මානං; "එවං ලබ්ධං ගණ්හන්තස්සාපි" එවං පටිලාභසඤ්ඤා සං අකොපෙත්වාව ලබ්ධං ගණ්හන්තස්සාපි; "අන්තතොා දහොා

නකමත්තෙනෙවා"ති යථාලඛ්ධං පංසුකූලවත්ථං එකපට්ට දුපට්ටං අත්ථාය අත්තනෝ පහොනකපමාණෙනෙව; අව ධාරණෙන උපරි ප්පවාසං නිවත්තෙන්ති. ගාමෙ භික්ඛාය ආහිණ්ඩ නෙන්ත සපදානචාරිනා විය චාරපටිපාටියා චරණං ලොලුප්ප විවජ්ජනං නාම, චීවරලොලුප්පස්ස දූරතො ඵෙස්සාතීතත්තා. "යා පෙතූ"නති අත්තභාවං පවත්තෙතුං; "ඩොවනූපකෙනා"ති ඩොවනයොත්තෙන; "පණ්ණාතීති"ති අම්බුජම්බුපණ්ණාදිනි; 'අකොපෙත්වා'ති සත්තෙහාසං අකොපෙත්වා; "පහොනකනීහාරෙ නෙවා"ති අනන්තරවාසකාදිසු යං කාතුකාමො, තස්ස පහොනක නියාමෙනෙව; යථාලඛ්ධං ථූලසුඛුමාදිං ගහෙත්වාව කරණං. "තිම ණ්ඩලපටිච්ඡාදනමත්තසෙසවා"ති, නිවාසනං වෙ කාහිමණ්ඩලං ජානුමණ්ඩලං ඉතරෙ වෙ ගලවාටමණ්ඩලං ජානුමණ්ඩලන්ති, එවං තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදනමත්තසෙසව කරණං; තම්පත අත්ථතො තිණ්ණංචීවරානං හෙට්ඨිමන්තෙන වුත්තපරිමාණමෙව හොති. 'අවි වරිත්වා"ති න විවරිත්වා, "කුසිබන්ධනකාලෙ"ති මණ්ඩලාති ඔපෙත්වා සිබ්බනකාලෙ; "සුත්තවාරෙ"ති සුත්තසිබ්බනවාරෙ; කපබින්දුඅපදෙසෙන කසාවි විකාරස්ස අකරණං කපබින්දු නෙනාසො. සීතපටිඝාතාදිඅත්තාපනතීතො සිජ්ඣති'ති, මුඛ්ය මෙව චීවරපරිභොගෙ පයොජනං දස්සෙතුං "හිරිකොපීනපටි චජ්ඡාදනමත්තවසෙනා"ති වුත්තං. තෙනාහ භගවා "යාවදෙව හිරිකොපීනපටිච්ඡාදනත්ථ"නති. "වට්ටති"ති න තාව සත්තොසෙ කුපජ්ඣති සමභාරානං දක්ඛිණෙය්‍යානං ච අලාභතො. "සාරාණීය ධම්මෙ ඨත්වා"ති සීලවන්තෙහි භික්ඛූහි සාධාරණභොගභාවෙ ඨ ත්වා; "චිත්තකෙතනී"ති 'කත්ථ නුඛො අහං අජ්ජ පිණ්ඩාය චරි සාමී'නී සෙව කත්ථ පිණ්ඩාය චරිස්සාමී'ති ථෙරෙන වුත්තෙ, 'ආසුකගාමෙ භත්තෙ'ති කාමවෙතං පටිවචනදානං යෙන පන චිත්තෙන න චිත්තෙත්වා යං වුත්තං, තං සන්ධායාහ "එත්තකං චි ත්තෙත්වා"ති. "තතො පඨායා"ති චිත්තකමාලකෙ ඨත්වා චිත්තකි තකාලතො පඨාය; තතො පරං: "අරියවංසා චුතො හොති"ති ඉදං තිණ්ණම්පි අරියවංසිකානං වසෙන ගහෙතබ්බං, න එකවා රිකසෙසව. සබ්බොපි හි අරියවංසිකො එකවාරමෙව චිත්තකිතුං ලභති, න තතොපරං. "පරිබාහිරො"ති අරියවංසිකභාවතො බහි භූතො; ඒවායං චිත්තකඝසත්තොසො කථඤ්චානම්පි සිකාරෙන න කුපජ්ඣති විසුජ්ඣති ච. ඉතොපරෙසුපි එසෙව නයො. තෙනෙ වාහ "කම්මට්ඨානසීසෙන ගන්තබ්බ'නති. "ගහෙතබ්බමෙවා"ති අට්ඨකථාපපඤ්චතොා එවමෙදං: 'යාපනමත්තකමෙව ගහෙතබ්බ;

නති යොජේතබ්බං. "එ" ති එතස්මිං පිණ්ඩපාතපටිග්ගහණේ; "අපප "නති අත්තනෝ යාපනප්පමාණතොපි අපපං ගහෙතබ්බං; දුග්ගස්ස විත්තාරාධානත්ථං. "පමාණෙනවා"ති අත්තනෝ යාපනප්පමාණෙනෙව අපපං ගහෙතබ්බං පමාණෙනෙව ගහෙතබ්බං! නති එත්ථ කාරණං දස්සෙතුං 'පටිග්ගහණසම්'නති ආදිවුත්තං. "මක්ඛෙති"ති විඛංසෙති; "විනිපාතෙතී'ති විනාසෙති; අධිට්ඨානවිරියයොගෙන. "සාසන' නති සත්ථුසාසනං; අනුසිට්ඨං: "කරොති'ති පටිපජ්ජති; සපදානචාරිනා විය චාරපටිපාටියා චරණං ලොලූපච්චවජ්ජනත්ථෙනාසොති ආහ චාරපටිපාටියා ගහෙතබ්බන්ති. "භරාපෙත්වා"ති අධිකං අපනෙත්වා; ආහාරගෙධතො නිස්සරති එතෙනාති=නිස්සරණං: "ජීවිතස්ස පරිච්චජනෙ දත්ත"නති කථං? 'කායස්ස ඨිතියා'ත්‍යාදි පයොජනමපන අත්තනාපත්තිතො ආගතමේවාති, ආහ "ජීවිතස්ස පෙ සත්තෙනාසො නාමා"ති. "නිදහිත්වා න පරිභුඤ්ජිතබ්බ"නති තදභුපිති අධිප්පායෙ. ඉතරං පන සික්ඛාපදෙනෙව වාරිතං. "සාරුප්පමෙම සීලතනා" ති සීලවන්තෙහි භික්ඛූහි සාධාරණභොගිතාවෙ සීලතන; "පිණ්ඩපාතෙ වුත්තනයෙනෙවා"ති 'සාදකො භික්ඛු අජ්ජ කත්ථ වසිස්සාමි'ත්‍ය චිත්තකතී'ති ආදිනා යථාරහං පිණ්ඩපාතෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. තතො පරං චිත්තෙකග්ගතෙනා අරියවංසා චුතො හොති පරිබ්බාහිරෙ. සෙනාසනං ගවෙසනෙනනාපි 'කුහිං ලභිස්සාමි'නි අවිනෙතබ්බා කම්මට්ඨානසීසෙනෙව ගන්තබ්බ'නති ච එවමාදි සබ්බං පුරිමනයෙනෙව. කසමා පනෙත්ථ පච්චයසන්නිස්සං දස්සෙන්තෙන භගවතා ගිලානපච්චයසන්නිස්සොව ගහිතොති? න ඛො පනෙතං එවං දට්ඨබ්බන්ති දස්සෙන්තා, "ගිලානපච්චයො පන පිණ්ඩපාතෙයෙව පවිට්ඨො"ති ආහරිතබ්බතා සාමඤ්ඤතා'ති අධිප්පායො. යදි එවං තත්ථාපි පිණ්ඩපාතෙ විය කායසන්නිස්සාදයොපි පඤ්ඤාරසසන්නිස්සා ඉච්ඡිතබ්බා'නි තතා 'ත දස්සෙන්තා ආහ "තත්‍රාති ආදි"නති න වත්තබ්බා.

පඤ්ඤාරස සන්නිස්සය පීඨා.

එවං පඤ්හදෙන සඛ්බාපෙසො සන්නිස්සොව "සන්තුට්ඨී"ති වුච්චති. අත්‍රිච්ඡතා මහිච්ඡතා පාපිච්ඡත්තාදීනං පාපධම්මානං පහානාධිගමහෙතුතො සුගතිහෙතුතො ආරියමග්ගසම්භාරභාවතො චතුදදියාදිභාවතො ච උත්තමතො ච මඞ්ගලන්ති වෙදිතබ්බා.

චීවරාදිසු යං යං ලද්ධං හොති, තෙන තෙන අසන්තුට්ඨස්ස දුබ්භරස්ස ච හිනෙන වා පන රූපසද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බෙසු යං

යං ලබ්භතීති, තෙන තෙන අසන්තුට්ඨස්ස අත්තනෝ ලාභං අතික්කම්ම අතිච්ඡනභාවෝ අතිච්ඡතා. අත්‍රිච්ඡතාපි හි එතිස්සා එව නාමන්ති බුද්ධඝෝසාචරියාදයෝ. අතිච්ච ඉච්ඡතීති=අතිච්චිච්ඡෝ:තස්ස භාවෝ=අතිච්චිච්ඡතාති වත්තබ්බෙ චකාර ලොපං කත්වා අතිච්ඡතාති වුත්තං. අත්‍රිච්ඡතා ච සා එව වුච්චතීති. තත්‍රාපි තෙරූනික්ඛිධානෙන පදසිද්ධි වෙදිතබ්බා. යථාලබ්භං අතික්කම්මිත්වා අත්‍ර අත්‍ර ඉච්ඡනං අත්‍රිච්ඡතා:සා එව ත්‍රකාරස්ස තකාරං කත්වා අතිච්ඡතා'ති වුත්තත්තා. තථාවිකා...."තෙරූනික්ඛිධානෙනා"ති ත්‍රකාරතං තකාරතා පඨනෙනාති තදනුවිකා...අත්‍රිච්ඡතා නාම අත්‍ර අත්‍ර ඉච්ඡාති එකබහුත්තකරාදිවිකා...සකලාභෙ අතිත්තස්ස පරලාභපත්ථනා අත්‍රිච්ඡතා නාමාති රථවිනීතසුත්තෙ එකබහුත්තරවණ්ණනාදි...අත්‍රිච්ඡපුග්ගලස්ස හි අත්තනා ලබ්භං පණීතම්පි ලාමකං විය ඛායති, පරෙන ලබ්භං ලාමකම්පි පණීතං විය ඛායති. එකභාජනෙ පක්කඵලාඵලං වා භත්තං වා පූවෙ වා අත්තනො පත්තෙ පක්කිත්තෙනා ලාමකෝ විය පරස්ස පත්තෙ පණීතෝ විය ඛායති, අයං ච අත්‍රිච්ඡතා ගහට්ඨපබ්බජිතානම්පි හොති තිරච්ඡානගතානම්පි... තත්‍රිමානි වත්ථූනි:-එකෝ කිර කුටුම්බිකෝ තිංස භික්ඛූනියෝ නිමන්තෙත්වා සපුත්තභත්තං අදාසි. සඞ්ඝත්ථෙරී භික්ඛූනීනං පත්තෙ පූවං පරිවත්තාපෙත්වා පච්ඡා අත්තනා ලබ්භමෙව ඛාදි. බුද්ධඝෝසාචරියාස්සමිදං වත්ථු...

අතීතෙ බාරාණසීරඤ්ඤෙ පුත්තෙනා පිතරා පබ්බාජිතෙ අසිතාභූං නාම අත්තනෙනා දෙවිං ආදාය හිමවන්තං පවිසිත්වා මච්ඡමංසඵලාඵලානි ඛාදන්තෙනා පණ්ණසාලාය වාසං කප්පෙසි. සො එකං කිත්තාරිං දිසවා පටිබද්ධචිත්තා දෙවිං පහාය තස්සා අනුපදං ගතො. දෙවී 'අයං මං අගණෙත්වා(1)කිත්තාරිං අනුබන්ධතී'ති එකං තාපසං උපසඞ්කමිත්වා කසිණපරිකම්මං උග්ගණ්හිත්වා ඣානාභිඤ්ඤායො නිබ්බත්තෙත්වා ආගන්ත්වා අත්තනෙනා පණ්ණසාලද්වාරෙ අට්ඨාසි. ඉසොපි කිත්තාරිං අනුබන්ධන්තෙනා තස්සා ගතමග්ගං අදිසවා ඤත්වා'සො හුත්වා ආගතො. දෙවී තං ආගච්ඡන්තං දිසවා ආකාසෙ උප්පතිත්වා අඤ්ඤත්ථ ගතා. සො තස්සා ගතකාලෙ පරිදෙවන්තෙනා දුකනිපාතස්ස නවමවග්ගෙ අසිතාභූජාතකෙ ඉමං ගාථං භාසි.

"අත්‍රිච්ඡා අකිලොභෙන අතිලොභමදෙන ච,
එවං ඛායති අත්ථම්හා අහංව අසිතාභූ"ති.

(1)ආණෙත්වා-කත්ථචි.

තත්ථ "අත්‍රිච්ඡාඅතිලොභෙතා"ති අත්‍රිච්ඡා වුච්චති අත්‍ර අත්‍ර ඉච්ඡාසංඛාතා අපරියන්තා තණ්හා: අතිලොභෝ වුච්චති අතිකක්ම්‍ම පවත්තලොභෝ; "අතිලොභමදෙන චා"ති පුරිසමදං උප්පාදෙතො අතිලොභමදෙ නාම ජාතො. ඉදං වුත්තං හොති අත්‍රිච්ඡාවසෙන අත්‍රිච්ඡමානො පුග්ගලො අතිලොභෙන ච අතිලොභමදෙන ච ඝථා අහං අසිතාභුයා රාජධිතුයා පරිගිතො, එවං අත්ථා හායතීති. සො තතො පඨාය එකකොව අරඤ්ඤෙ වසිත්වා පිතුඅච්චයෙන ගන්ත්වා රජ්ජං අග්ගහෙසි. විභඞ්ගවණ්ණනා ඝනතු. රුක්ඛෙ අධිවත්ථා දෙවතා ඉමං ගාථමාහ—

"අත්‍රිච්ඡං අතිලොභෙන අතිලොභමදෙන ච,
එවං හායති අත්ථා තං චන්දංව අසිතාභුයා"ති

ඝථා චන්දං කිණ්හපක්ඛරත්තිං පත්ථයමානා අසිතාභුයා රාජදෙවියා හීනො පරිහීනො; එවං අත්‍රිච්ඡං අතිලොභෙන අත්ථා නං හායති ජීයතීති. දෙවතා රුක්ඛෙ සඬ්ගං කෙළිං අකාසීති වුත්තං. "අත්‍රිච්ඡ"න්ති අතිච්ඡං; අත්‍රිච්ඡනෙතා තෙන අතිලොභෙන අතිලොභිච්ඡාසංඛාතෙන අතිලොභමදෙන ච. අත්තහිතං=අත්ථොති වුත්තං. හායති ජීයති. ආදිනෙනා වා අත්ථො පතෙතා වා පත්ථො නි=අත්ථා: තං ජීයති. චන්දං කිණ්හපක්ඛරත්තිං පත්ථෙන්තා අසිතාභුයා දෙවියා පරිහීනො වියාති නවමිකා. අත්තහිතං අත්ථොති උත්තරපදලොපෙන නිද්දෙසමාහ. ඝථා රූපභවො රූපං, භීමසෙනො භීමොති ච. ආදිනෙනා පතෙතා වා අත්ථොති නිරුත්තිනයෙන පදසිද්ධිවෙදිතබ්බාති නදනුවිකා. තං සබ්බං සාළකථා ඝථාවුත්තජාතකපාළියා විරුජ්ඣතී.

රාජසුතත වණ්ණා.

කස්සපබුද්ධකාලෙ මිත්තවින්දකො නාම සෙඨිපුත්තෙතා අස්ස බො අපපඝනෙනා මාතරා 'තාත! අජ්ජ උපොසථිකො හුත්වා විහාරෙ සබ්බරත්තිං ධම්මං සුණ සහස්සං තෙ දස්සාමී'ති වුත්තෙතා ධනලොභෙන උපොසථං සමාදාය 'ඉදං ඨානං අකුතොභය' න්ති සල්ලක්ඛෙත්වා ධම්මාසනස්ස භෙට්ඨා සබ්බරත්තිං නිද්දූපිත්වා පාතොව ගෙහං ගන්ත්වා සහස්සං ගණ්හිත්වාව යාගුං පිවී. සො ධනං සංහරිස්සාමීති නාවාය සමුද්දං පක්ඛන්දිතුමිච්ඡි. අථ නං මාතා 'තාත! ඉමස්මිං පන කුලෙ චත්තාළීසකාටිධනමත්ථි අලං. ගම්භනා'ති නිවාරෙසි. සො අනාදියිත්වා ගච්ඡති එව ඤා පුරතො අහොසි. සො කුජ්ඣිත්වා 'අයං මයහං පුරතො තිට්ඨතී'ති පාදෙන දහරිත්වා පත්තං මාතරං අනතරං කත්වා ගතො. තස්ස නාවං

ආරුයහ ගච්ඡතෝ සත්තමෙ දිවසෙ නාවා අට්ඨාසි. මනුස්සා කාල කණ්ණිසලාකං විචාරෙසුං සා තසෙසව තිකඛිත්තා පත්තා. තෙ නස්ස උලුම්පං දත්වා සමුද්දෙ බිපිංසු. සෝ එකං දීපං ගන්ත්වා භීමා නපෙතිහි සඞ්ගං සම්පත්තිං අනුභවන්තෙනා තාහි 'පරතෝ මා අගමාසී'ති වුච්චමානොපි තදුත්තරිං තදුත්තරිං සම්පත්තිං පස්සන්තෙනා අනුපුබ්බෙන ඛුරවක්කඛරං එකං අද්දස. තස්ස තං වක්කං පදුම්පුප්පං විය උපට්ඨාසි. මිත්තවින්දකෝ තං 'පදුමං මෙ දෙහි'ති යාචි. 'නාසිදං සාම්! පදුමං ඛුරවක්කමෙත'න්ති, සෝ 'තං මය්හං අදාතුකාමෝ මං වංචෙසි කිමයං පදුමං න දිස්සුබ්බ'න්ති ආහ. ඉතරෝ 'අයම්පි මයා සත්තසදිසං කම්මං කත්වා තස්ස ඵලං අනුභවිතුකාමෝ'ති විඤ්ඤත්වා තස්ස මත්ථකෙ වක්කං පක්ඛිපිත්වා පලායිති. බුද්ධකව්හඩ්ඪසඞ්ගිතිවණ්ණනායං ධනලොභෙන ධනවඤ්ඤනානි අධිප්පායෝ. "අකුතොභය"න්ති කෙනචි අනුට්ඨානියතාය නිවාරෙසි සමුද්දයාත්රානාම බහුඅන්තරායොති අධිප්පායෙන; "අන්තරං කත්වා"ති අතික්කමනවසෙන චින්තනං පාදුභූතං අන්තරෙ කත්වා; නාවා අට්ඨාසි තස්ස පාපකම්මබලෙන වා තස්ස ආවාසනතෝ: එකදිවසං රක්ඛිතඋපොසථකම්මානුභාවෙන සම්පත්තිං අනුභවන්තෙනා යථා පුරිමාහි පුරිමාහි පුරතෝ පුරතෝ මා අගමාසීති වුත්තෙනා එවං පරාහි පරාජාපිති ආහ, තාහි පරතෝ පරතෝ මා අගමාසීති වුච්චමානොති. "ඛුරවක්කඛර"න්ති ඛුරධාරූපමධාරවක්කඛරං එකං පුරිසං උපට්ඨාසි, පාපකම්මස්ස බලෙනාති සඞ්ගීතිවිකා.

තදා බොධිසත්තෙනා එකෝ දෙවරාජා ඤත්වා උස්සදනිරයෙ චාරිකං චරමානෙ තං ඨානං පාපුණි. මිත්තවින්දකෝ තං දිස්වා සාමි දෙවරාජ! ඉදං චක්කං ඝණ්ඨකරණ්ඩියං විය තිලානි පිංසමානං ඔතරති කිනනු ඛො මයා පාපං කත්තන්ති ප්‍රුච්ඡි. අථස්ස බොධිසත්තෙනා කෙන කත්තකම්මං දස්සෙන්තෙනා **දසනිපාතෙ චතුවාරජාතකෙ** ගාථාත්තයමාහ-

"ලබ්භා සත්තසහස්සානි අතිරෙකානි වීසති,
අනුකම්පකානං සුහීනං වචනං සම්ම! නාකරි.

ලඞ්ඝිතං සමුද්දං පක්ඛන්දි සාගරං අපසිඩ්ඩියං,
චතුබ්භි අඤ්ජිකාගමා අට්ඨාහි පිව සොළස.

සොළසා හි ච බත්තිංස අත්තිච්ඡං වක්ක මාසදෙ,
ඉච්ඡාගතස්ස අපාසස්ස වක්කං භමති මත්ථකෙ"ති.

තත්ථ "ලද්ධා"ති ඛං උපොසථකම්මං කත්වා මාතුඝාතිතතෝ සහස්සං ගහෙත්වා ව වොහාරං කරොන්තා සහස්සං ව සත සහස්සානි ච අතිරෙකානි. ඒසති ලභිත්වා "නාකරී"ති තෙන ධනෙන අසන්තුට්ඨො තාවාය සම්පදං පවිසන්තො සම්පදෙ ආදීනවං කථෙත්වා මාතරා වාරියමානොපි අනුත්තම්පකානං ඤාතීනං සම්මා වචනං නාකරී; ලද්ධසිතං උල්ලඛනසමත්ථං පකතිනාසි: "අපප සිඞ්ඝ"නති මඤ්ඤසිඞ් විනාසබහුලං; "චතුබහි අඞ්ගා"ති මාතරං ඤ්ඤාය එකදිවසං කතස්ස උපොසථකම්මස්ස නිස්සන්දෙන එලිකවිමානෙ වත්ථෙසා ඉත්ථියො ලභි, තතො රජතවිමානෙ අට්ඨ, මණිවිමානෙ සොළස, කනකවිමානෙ බත්තිංස අධිගතො. **වාසිනි ජාතකවණ්ණනා**..... "චතුබහි"ත් වතූහි අවජ්ඣා ඝාදිසිහි විමාන පෙතීහි සද්ධිං සම්පත්තිං අනුභවිත්වා'ති වචනසෙසො. "අට්ඨඞ්ගසමුපගමා"ති රූපාදිගුණෙහි තතො විසිට්ඨතරා අට්ඨවිමානපෙතියො අධිගච්ඡි. "අන්‍රිවජ්ජ"නති අන්‍රිවජ්ඣාසංඛාතෙන අතිලොභෙන සමන්නාගතත්තා අත්‍ර අත්‍ර කාමගුණෙ ඉච්ඡනතොති සංයිත්තිවිභා..... "අන්‍රිවජ්ඣං චක්කමාසදෙ"ති ඨථා ලඞ්ඛෙන අසන්තුට්ඨො අත්‍ර උත්තරිතරං ලභිස්සාමීති එවං ලඞ්ඛලඞ්ඛං අතික්කමනලොභසංඛාතාය අන්‍රිවජ්ඣාය සමන්නාගතත්තා අන්‍රිවජ්ඣා පාපපුග්ගලො තස්ස උපොසථකම්මස්ස බිණ්ඩනතා බත්තිංස ඉත්ථියො අතික්කමිත්වා ඉමං පෙතනගරං ගන්ත්වා තස්ස මාතුපහාරදානඅකුසලස්ස නිස්සන්දෙන බුරවක්කං සම්පත්තොති. "අන්‍රිවජ්ඣතොතා"තිපි පාඨො. අතිවජ්ඣමානොති අත්ථොති **ජාතකවණ්ණනා**..... "චක්ක"න්ති බුරවක්කං; "ආසදෙ"ති අනත්ථාවහභාවෙන ආසාදෙතීති **සඞ්ඛිත්තිකා**..... "ඉච්ඡාහතස්සා"ති ඉච්ඡාය උපද්දුතස්ස; මද්දිතස්ස වාති **විභඞ්ගට්ඨකථා**..... "භමතී"ති තස්ස තෙ ඉච්ඡාහතස්ස පොසස්ස ඉදං චක්කං මත්ථකං පිංසමානං ඉදානි කුම්භකාරචක්කං විය මත්ථකෙ භමතීති. **ජාතකවණ්ණනා**..... එකකනිපාතස්ස නවමවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඉති එකකනිපාතස්ස නවමවග්ගෙන ච පංචකනිපාතස්ස දුතියවග්ගෙන ච මිත්තවින්දජාතකෙසුපි මිත්තවින්දකවත්ථු ඔලොකෙතබ්බං.....

අතීතෙ එකොපි අවෙජ්ඣා එකස්ස තාපසස්ස පණ්ණසාලාසමීපෙ වනගුම්බෙ වසන්තා අන්‍රිවජ්ඣාභිභූතා අරඤ්ඤා නික්ඛම්ම පච්චන්තගාමං ගන්ත්වා ගුම්බං පාවිසි. මනුස්සා ධනුදණ්ඩාදිහත්ථා තං ගුම්බං පරිවාරෙත්වා තං නික්ඛමිත්වා පලායමානං ධනූහි වෙව දණ්ඩෙහි ච පොථෙසුං. සො භින්නාසීසො පග්ඝරිතලොහිතො හුත්වා සකඨානං ගන්ත්වා 'ඉදං දුක්ඛං මම අන්‍රිවජ්ඣාලොභවසෙන උප්පන්නං න දානි අනිග්ගහෙත්වා ගොචරං ගණ්හිස්සාමී'ති අස්ස

මං ගන්ත්වා උපොසථඞ්ගං අධිට්ඨාය නිපජ්ජනෝ තාපසෙන 'කිමත්ථං මඤ්ඤ උපොසථිකෝ'ති පුට්ඨෝ පකිණ්ණක පංචුපොසථජාතකෙ ඉමා වෙ ගාථා අභාසී.

"සකං නිකෙතං අතිහිලමානෝ අත්‍රිච්ඡතාය මලතං අගඤ්ඤි,
තතෝ ජනා නික්කඩ්ඪිත්වාන ගාමා කොදණ්ඩකෙන
පරිපොථයිංසු මං.
සෝ භින්නසීසෝ රුහිරමක්ඛිතඞ්ගෝ පච්චාගමාසිං සකං
නිකෙතං,
තස්මා අහං පොසථං පාලයාමි අත්‍රිච්ඡතා මා පුන
රාගමාසි"න්ති.

තත්ථ "අතිහිලමානෝ"ති අතිමඤ්ඤනෝ ගරහනෝ; "කොදණ්ඩකෙනා"ති ධනූනං දණ්ඩකෙහි චෙව මුග්ගරෙහිචාති; ජානකවණ්ණනා..... "මලතං අගඤ්ඤි"න්ති බුදුකාලෙ ඞඝචරණ්ණනා "අතිහිලමානෝ"ති අවමඤ්ඤමානෝ; "මලත"න්ති එවං නාමකං ජනපදං අඛෙහාකාසං වා; "කොදණ්ඩකෙනා"ති කොදණ්ඩස්ස දණ්ඩකෙන; ගදාදුලෙනාති වදන්ති. "රුහිරමක්ඛිතඞ්ගෝ"ති රුහිරවිත්තාගතත්තාති. විභඞ්ගවණ්ණනා..... අච්ඡවත්ථු.

අත්‍රිච්ඡතාය වත්ථුකථා.

"මහිච්ඡතා"ති මහාලොභෝ; යං සන්ධාය වුත්තං "තත්ථ කතමා මහිච්ඡතා? ඉතරිතරචීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලාන පච්චයසන්තොසජපරික්ඛාරෙහි පංචහි කාමගුණෙහි අසන්තුට්ඨස්ස භියෝකම්‍යතාය එවරූපා ඉච්ඡා ඉච්ඡාගතා මහිච්ඡතා රාගෝ සාරාගෝ චිත්තස්ස අයං වුච්චති මහිච්ඡතා"ති. එකඞ්ගුත්තර වණ්ණනා..... මහති ඉච්ඡා එතස්සාති-මහිච්ඡෝ: තස්ස භාවෝ-මහිච්ඡතා: "මහාලොභෝ"ති මහාවිසයලොභෝ; මහන්තානං වත්ථූනං බහූනඤ්ච අභිගිජ්ඣනතෝ. "ඉතරිතරා"ති ආදිනා පබ්බජිතානං උපපජ්ජනමහිච්ඡතා වුත්තා. "පංචහි කාමගුණෙහි"ති ආදි ගහට්ඨානං වසෙන වුත්ත'න්ති. නට්ඨුද්ධාරා..... "භියෝකම්‍යතා"ති විසෙසකාමතා; ඉච්ඡනකවසෙන=ඉච්ඡා: ඉච්ඡාව=ඉච්ඡා ගතං=ඉච්ඡානුගාරෝ වාති විභඞ්ගවණ්ණනා..... "ඉච්ඡාගත"න්ති ඉච්ඡාපවත්ති; "මහිච්ඡතා"ති මහාඉච්ඡා; අත්ථතෝ පනායං රාගෝ එවාති. "රාගෝ සාරාගෝති ආදි"නති එකඞ්ගුත්තරට්ඨකථා.....

"සාරජ්ජති"ති සාරාගොති. අඞ්ගාලිනී...මහන්තානි වඤ්ඤති ඉච්ඡති මහති වා පනස්ස ඉච්ඡාති=මහිච්ඡා: තස්ස භාවො-මහිච්ඡතා'ති. විභාවණ්ණනා...සන්තගුණපභාවනතා (1) පන පටිග්ගහණෙ ච අමත්තඤ්ඤුතා: මහිච්ඡතා නාම සාපි "ඉධෙකච්චො සඩ්ඪො'ති මං ජනො ජානාතූ'ති ඉච්ඡති සීලවා සමානො සීලවා'ති මං ජනො ජානාතූ'ති, ඉමිනා නයෙන ආගතායෙවා ති රථවිනීතඑකඝුත්තරවණ්ණනා..."සන්තගුණපභාවතා"ති ඉච්ඡාවාරෙ ඨිතා අත්තනි විජ්ජමානසීලධුතධම්මාදිගුණවිභාවතා, තාදිසස්සපි පටිග්ගහණෙ අමත්තඤ්ඤුතාපි හොති, සාපි අභිධම්මෙ ආගතායෙවා'ති සම්බන්ධො'ති තථාහි කා...මහිච්ඡා හි පුග්ගලො යථා නාම කච්ඡපුටවාණිජෝ පිලන්ධනභණ්ඩකං භත්තෙන ගහෙත්වා උච්ඡෙපි පක්ඛිපිතබ්බයුත්තකං පක්ඛිපිත්වා මහාජනස්ස පස්සන්තස්සෙව අසුකං අසුකං ගණ්හථාති මුඛෙන සංවිදහති, එවමෙව අපමත්තකම්පි අත්තනො සීලං වා ගන්ථං වා ධුතගුණං වා අනත්තමස්සා අරඤ්ඤවාසමත්තම්පි මහාජනස්ස ජානන්තස්සෙව පහාවෙතුකාමො හොති, පහාවෙත්වා ච පනස්ස සකවෙහි'පි උපනිතෙ පච්චයෙ අලත්ථා අවත්වා ගණ්හාති තයො හි පූරෙතුං න සක්කා. අගහි උපාදෙන, සම්මුඤ්ඣ උදකෙන, මහිච්ඡා පච්චයෙහීති.

"අගහිකඤ්ඤො සම්මුඤ්ඣ ච මහිච්ඡා වාපි පුග්ගලා,
බහුකෙපි පච්චයෙ දෙතෙන තයො පෙතෙ න පූරයෙ"නි.

විභාවණ්ණනා...ජානන්තස්සෙව භීය්‍යො භීය්‍යො වොදෙතෙතා විය පභාවෙතුකාමො හොති. "පච්චයෙ"ති උපාදානාදිපච්චයෙති තථාහි කා..."උපාදානාදිපච්චයෙ"ති ඉමිනානුදකචීවරාදිකෙ පරිපූරහෙතුකොති අනුත්තරිකා...මහිච්ඡපුග්ගලා හි ච්ජාතමාතුයාපි ඉනං ගණ්හිතුං න සක්කොති, පගෙව උපඩ්ඪකාසං.

තන්‍රිමානි වඤ්ඤති.

එකො කිර දහරභික්ඛු පිණ්ඩපාතෙ පිය්‍යාසති අථස්ස මාතා පටිපත්තිම්මංසමානා 'සචෙ මෙ පුත්තෙනා පටිග්ගහණෙ මත්තං ජානාති සකලම්පිස්ස තෙමාසං පූරෙව දස්සාමී'ති වස්සූපනායිකදිවසෙ ඵලඤ්ච එකං පූවං දත්වා තස්මිං ඛාදිතෙ දුතියං, තස්මිම්පි ඛාදිතෙ

(1) සන්තගුණසම්භාවනතා-ක්‍යාදිවි.

තතියං අදාසි. දහරෝ අලත්ථි අවච්චා ඛාදියෙව, මාතා තස්ස අමත්තඤ්ඤුභාවං. ඤත්වා 'අජෙජව මේ පුත්තෙන සකලතෙමාසස්ස පූවෙ ඛාදිතා'ති දුතියදිවසතෝ පට්ඨාය එකපූවම්පි නාදාසි.

දහරවත්ථු.

තිස්ස මහාරාජාපි දෙවසිකං චෙතියපබ්බතෙ භික්ඛූඋඛ්ඛස්ස දානං දදමානෝ මහාරාජ! කිං එකමෙවථානං භජසි අඤ්ඤත්ථ දානං දාතුං න වට්ටතී'ති ජානපදෙහි වුත්තෝ දුතියදිවසෙ අනුරාධපුරෙ මහාදානං දාපෙසි. එසෝපි භික්ඛු පටිග්ගහණමත්තං න ජානාති, එකමෙකෙන පටිග්ගහිතං ඛාදනීයභොජනීයං චෙතයෝ ජනා උක්කිපිංසු. රාජා දුතියදිවසෙ චෙතියපබ්බතෙ භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තාපෙත්වා රාජනෙවෙසං ආගතකාලෙ පත්තං දෙථාති ආහ. 'අලං මහාරාජ! අත්තනෝ පමාණෙන භික්ඛු ගණ්හිස්සන්තී'ති එකොපි භික්ඛු පත්තං නාදාසි. සබ්බෙ පමාණයුත්තමෙව පටිග්ගහෙසුං. රාජා 'පස්සථ තුම්හාකං භික්ඛූසු එකෝපි මත්තං න ජානාති හීයෝ කිංචි අවසෙසං නාහොසි අජ්ජ ගහිතං මන්දං අවසෙසමෙව බහූ'ත්ති තෙසං මත්තඤ්ඤුතාය අත්තමනෝ ඉතරෙසං ච අමත්තඤ්ඤුතාය අනත්තමනෝ අහොසීති.

තිස්සරාජවත්ථු.

බුද්ධකවිහඩ්ඩවණ්ණනාය වත්ථුවසං.

සාවත්ථියං හි අඤ්ඤතරෝ උපාසකෝ භික්ඛුනිඋඛ්ඛං ලභිත්වා පවිරෙචෙත්වා ඛෙත්තපාලං ආණාපෙසි 'සබ්බෙ භික්ඛුනියෝ ආගච්ඡන්තු එකෙකාය භික්ඛුනියා චෙ තයෝ භණ්ඩිකා දෙහී'ති. අථෙකදිවසං ථූලනන්දා නාම භික්ඛුනී සපරිවාරා ඛෙත්තං ගන්ත්වා මත්තං අජානිත්වා බහූ ලසුණං හරාපෙසි. ඛෙත්තපාලෝ උජ්ඣායි. සත්ථා තම්පවත්තිං ඤත්වා ථූලනන්දං විගරහිත්වා 'භික්ඛවෙ! මහිච්ඡා දුග්ගතලොකා නාම විජාතමාතුයාපි අප්පිච්ඡා හොන්ති අමනාපෙපි, අප්පසන්නෙන පසාදෙතුං පසන්නානං වා භියෝ සොමත්තාය පසාදං ජනෙතුං අනුප්පන්නං ලාභං උප්පාදෙතුං උප්පන්නං වා පන පිරං කාතුං න සක්කොන්ති, අප්පිච්ඡා පන සක්කොන්ති'ත්වා 'න භික්ඛවෙ! ථූලනන්දා ඉදානෙව මහිච්ඡා පුබ්බෙපි මහිච්ඡායෙවා'ති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං එකො බ්‍රාහ්මණො කාලං කත්වා සුවණ්ණහංසයොනියං නිබ්බත්ති. සො ජාතිස්සරඤාණෙන උපධාරෙන්තො අත්තනො භරියා වෙව ධීතරො ච පරෙසං භතිං කත්වා ජීවන්ති. සො දිසවා තාසු පෙමෙන තත්ථ ගන්ත්වා සබ්බං පවත්තිං ඤත්වා තාසං එකං පත්තං දත්වා ඉතො පට්ඨාය මා පරෙසං භතිං කරිත්ථ ඉමං විකකිණිත්වා සුඛෙන ජීවිස්සථාති වත්වා පක්කාමි. තං කිර පත්තං සුවණ්ණමයං, කොටවනඝටිතෙ යොඝහං නොති. සො ඉමිනා නියාමෙන අනන්තරන්තරා ගන්ත්වා එකෙකං පත්තං දෙති. බ්‍රහ්මණියො අඩ්ඩා අහෙසුං. අථෙක දිවසං බ්‍රාහ්මණී අම්මා! තිරච්ඡානානං චිත්තං නාම දුජ්ඣානං කදාචි වො පිතා ඉධනාගවෙජ්ඣය ඉදානිස්ස ආගතකාලෙ සබ්බානි පත්තානි ලුච්චිත්වා ගණ්හාමාති ආහ. ධීතරො තං නිවාරෙසුං. සා පන මඤ්ඤිත්වා පුනෙකදිවසං තස්මිං ආගතෙ තථා අකාසි. හංසස්ස රුචියා විනා බලකාරෙන ගහිතත්තා සබ්බානි පත්තානි බකපත්තසදිසානි අහෙසුං. හංසො ගන්තුං නාසක්ඛි. බ්‍රාහ්මණී තං මහාවාටියා පක්ඛිපිත්වා පොසෙසි. තස්ස පුන උළූහත්තානි පන්නානි සෙනානි සම්පජ්ජිංසු. සො සජාතපක්ඛො සකඨානං ගන්ත්වා න පුනරාගමි. සත්ථා අතීතං ආහරිත්වා 'න භික්ඛවෙ! ථූලනඤ්ඤු ඉදානෙව මඤ්ඤි පුබ්බෙපි මඤ්ඤියෙව මඤ්ඤිත්වා ච පන සුවණ්ණමහා පරිහීනා. ඉදානි පන අත්තනො මඤ්ඤිත්වා එව ලසුණමහාපි පරිහායති, තස්මා ඉතො පට්ඨාය ලසුණං ඛාදිතුං න ලභිස්සති, යථා ච ථූලනඤ්ඤු එවං තං නිස්සාය සෙසභික්ඛුනියොපි. තස්මා බහුං ලභිත්වාපි පමාණමෙව ජානිතබ්බං. අපපං ලභිත්වා පන යථාලඛෙනෙව සන්තොසො කාතබ්බො. උත්තරිං න පත්ථෙතබ්බන්ති. වත්වා **එකනිපාතස්ස චුද්දසවගෙන සුවණ්ණහංසජාතකෙ** ඉමං ගාථමාහු—

"යං ලඛ්ධං තෙන තුට්ඨබ්බං අතිලොභො හි පාපකො,
හංසරාජං ගහෙත්වාන සුවණ්ණා පරිහායථා"ති.

තත්ථ "තුට්ඨබ්බ"න්ති තුස්සිතබ්බං; එවං ච පන වත්වා "යා පන භික්ඛුනී ලසුණං ඛාදෙය්‍ය පාචිත්තියං"න්ති සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසි.

ථූලනඤ්ඤුවත්ථු-පංචුපොසථජාතකවණ්ණනා සං

එකං මහඝසිං දිසවා මඤ්ඤිතාවෙන තස්ස වචනමගෙන්න අනෙන්තා කුච්ඡිං පවිසිත්වා මගෙහි දිගුතෙ නික්ඛමිතුං අසක්කුණිත්වා තත්ථ චිරං දුක්ඛං වසිත්වා එකදිවසං දෙවෙ වුට්ඨෙ මගෙහි

විදිවෙ නික්ඛමිත්වා එකස්ස තාපසස්ස අස්සමං ගන්ත්වා ලොභ නිග්ගහත්ථාය උදේඝථභං සම්භාදිසිත්වා නිපන්නස්ස සිඟාලස්ස ච මඤ්ඤෙ ගහලුද්ධානස්ස ච වත්ථූපි සමාහරිතබ්බං.

මඞ්ගලත්ථස්ස වණ්ණනා.

අසන්තගුණපභාවනතා පන පටිග්ගහණෙ ච අමත්තඤ්ඤුතා පාපිච්ඡතා නාම. සා ඉධෙකච්චෙ අස්සද්ධා සම්භාවනා සද්ධොති මං ජනෙ ජානාතූති ආදිනා නයෙන අභිඛෙම ආගතඵලස්සව තාය සම්භාවනාගතො 'පුඤ්ඤවා කොහඤ්ඤ පතිට්ඨාති'ති රථවිනීතඑකගුත්තරවණ්ණනා.....අසන්තගුණපභාවනතාය පාපා ලාමකා නිගීතා ඉච්ඡා පාදිච්ඡතා. "අසන්තගුණපභාවනතා"ති අත්තනි අවිජ්ජමානානං ගුණානං විජ්ජමානානං විය පරෙසං පකාසනතා'ති සුට්ඨු තා.....අස්සද්ධා සම්භාවනාති ආදිසු පන යො අස්සද්ධා සද්ධාකාරං අභිණ්හසවෙ භිණ්හසඵාකාරං දස්සෙති, සො පාපිච්ඡා නාම, කථං? දස්සෙති, අස්සද්ධා තාව මහ දිවසෙ මනුස්සානං විහාරාගමනකාලෙ විහාරං සම්මජ්ජති කචවරං ඡඩ්ඩෙති තෙහි දිඩ්භාවං ඤත්වා වෙතියඞ්ගණං ගන්ත්වා සම්මජ්ජිත්වා කචවරං ඡඩ්ඩෙති වාලිකං සමං කරොති ආසනානි ධොවති බොධිම්හි උදකං සිඤ්චති, මනුස්සා තං දිස්වා 'තාදිසි මඤ්ඤෙ අඤ්ඤො භික්ඛු විහාරජග්ගනකො අයමෙව විහාරං පටිජග්ගති සද්ධො ථෙරො'ති ගමනකාලෙ නිමන්තෙත්වා ගච්ඡන්ති. අභිණ්හසවොපි ගාමද්වාරෙ දිස්වා තුම්හාකං මාතාපි තරා අම්හ කිං වදන්තීති පුච්ඡිත්වා 'අරහාදි වදන්ති භන්තෙ'ති වුත්තෙ යාව ජෙකා ගහපතිකා න සක්කා වංචෙතුන්ති අත්තනො ඛීණාසවභාවං දීපෙති. අඤ්ඤෙපි වෙත්ථ චාටිඅරහන්තා පාරොහ අරහන්තාදයො වෙදිතබ්බා.

එකො කිර කුහකො අන්තෙ ගඞ්ගෙ චාටිං නික්ඛිපිත්වා මනුස්සානං ආගමනකාලෙ පවිසති මනුස්සා කහං ථෙරොති පුච්ඡිත්වා 'අන්තෙ ගඞ්ගෙ'ති වුත්තෙ පවිසිත්වා විවරන්තාපි අදිස්වා නික්ඛමන්ති තඞ්ඛණං සො චාටිතො නික්ඛම්ම පිට්ඨෙ නිසිදති. තෙ තත්ථ ථෙරොති වත්වා අන්තෙ ගඞ්ගායෙව ථෙරොති වුත්තෙ පුන පවිසිත්වා තං දිස්වා මයං භන්තෙ! පුරෙ අදිස්වා නික්ඛන්තා කුහිං තුම්හෙ ගතාති පුච්ඡන්ති. සො 'සමණා නාම අත්තනො ඉච්ඡිතිච්ඡිතට්ඨානං ගච්ඡන්ති'ති වචනෙන අත්ත නො ඛීණාසවභාවං දීපෙති.

චාවිඅරහත්තවත්ථු.

අපරෝ කුහකෝ එකස්මිං පබ්බතෙ පණ්ණසාලායං වසති පණ්ණසාලාය වස්ස පවිසතෝ එකෝ සාවකරුක්ඛෝ අත්ථි, තස්ස පාරොහෝ ගන්ත්වා පරභාගෙ භූමියං පතිට්ඨිතෝ, මනුස්සා මඤ්ඤන්ත ගන්ත්වා තං නිමන්තෙන්ති සෝ පත්තචීවරං ආදාය පාරොහෙන ඔතරිත්වා ගාමද්වාරෙ අත්තානං දස්සෙති, මනුස්සා පවිසිත්වා 'කතරෙන මඤ්ඤෙනාගතත්ථ භන්තෙ'ති වුච්චමානා. සෝ 'සමණානං ආභිඤ්ඤාමඤ්ඤෙ නාම පුච්ඡිතුං න වට්ටති අත්තනෝ ඉච්ඡිතිච්ඡිතට්ඨානෙනෙව ආගච්ඡිනාති' වචනෙන ඛීණාසවභාවං දීපෙති. අථෙකෝ තං පරිග්ගණ්හනෙන්තෝ පාරොහෙන ඔතරන්තං දිස්වා මඤ්ඤතෝ ඡින්දිත්වා අපපමත්තකෙන ඨපෙසි. කුහකෝ තං අජානිත්වා පාරොහෙන ඔතරන්තෝ පති, මත්ථකපත්තෝ භිජ්ජි. සෝ ඤාතොමහීති නික්ඛමිත්වා පලායි. පාරොහඅරහත්තවත්ථු.

විත්ථාරොපනෙත්ථ බුද්ධකම්මඛවණ්ණනාතොගහෙතබ්බා.

පාපිච්ඡතාසවත්ථුකථා.

එවමඤ්ඤකථාසු පාපිච්ඡමහිච්ඡතං අමත්තඤ්ඤුතාපි දස්සිතා. තෙහි පරිග්ගහණෙ පමාණස්ස අජානනභාවෙන පාපිච්ඡමහිච්ඡතං උප්පාදෙන්ති, තස්මා පරිග්ගාහකපුග්ගලෙන මත්තඤ්ඤුතා භවිතබ්බං. තෙනාහ භගවා එකභූතෙන එකධම්මපාළියං තෙරසමවග්ගෙ පරිග්ගාහකසුත්තෙන භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙනෙතා "පරිග්ගාහකෙන මත්තා ඤාතිතබ්බා"ති තත්ථ "මත්තා ඤාතිතබ්බා"ති පරිග්ගාහකපුග්ගලෙන පමාණං ඤාතිතබ්බං; කථං?. තෙන හි දායකස්ස වසෙ වෙදිතබ්බා, දෙය්‍යධම්මස්ස වසෙ . වෙදිතබ්බා, අත්තනෝ ථාමෝ වෙදිතබ්බා'ති තත්ථ දායකස්ස වසෙ නාම උළාරානුළාරතා හෙදෙ අජ්ඣාසයෝ, දෙය්‍යධම්මස්ස වසෙ නාම. ථොකබහුතාව, අත්තනෝ ථාමොති යාපනාපමාණන්ති තත්ථ යෝ හි මත්තං ජානාති සෝ පච්චයපටිසෙවනා ධුතඞ්ගපටිසෙවනාපරියත්ති පටිසෙවනා අධිගමපටිසෙවනාති ඉමෙසු චතූසු අපටිසෙවනාසු පච්චයපටිසෙවනා නාම හොති. තෙන එකභූතෙන සත්තමවග්ගෙ අපටිසෙවනාසුත්තාවණ්ණනායඤ්ඤෙව රථවිනීතසුත්තාවණ්ණනායඤ්ච චතූසු පච්චයෙසු අපටිසෙවනා පච්චයපටිසෙවනා නාම. සෝ දායකස්ස වසං ජානාති දෙය්‍යධම්මස්ස වසං ජානාති අත්තනෝ

ථාමං ජානාති. යදි හි දෙය්‍යධම්මෝ බහු හොති දායකෝ අප්පං දුතුකාමෝ දායකස්ස වසෙන අප්පං ගණ්හාති. දෙය්‍යධම්මෝ අප්පෝ දායකෝ බහුං දුතුකාමෝ දෙය්‍යධම්මස්ස වසෙන අප්පං ගණ්හාති, දෙය්‍යධම්මොපි බහු දායකොපි බහුං දුතුකාමෝ අත්තනෝ ථාමං ඤත්වා පමාණෙනෙව ගණ්හාතීති වුත්තං. පච්චයපටිසේවී බහුං දෙන්තෙ අප්පං ගණ්හාති, අප්පං දෙන්තෙ අප්පතරං වා ගණ්හාති, න වා ගණ්හාති, තං අනවජ්ජගාහී හොතීති. පාළිකථාමෙව දස්සෙතුං දායුත්තරායුත්තවණ්ණා...එවං මත්තඤ්ඤූ්තා පටිග්ගණ්හන්තෙනා හි අප්පිච්ඡපටිපදං පූරෙති, අනුප්පන්නස්ස ලාභෝ උප්පජ්ජති උප්පන්නෝ ථාවරෝ හොති අප්පසන්නා පසීදන්ති පසන්නා භියෝ්‍යා පසාදමාපජ්ජන්ති මහාජනස්ස චක්ඛුභූතෝ හොති, සාසනම්පි විරුළ්හිකං කරොති.

තත්‍රිමානි වත්ථූනි

රොහණජනපදෙ කිර කුලුම්බරියවිහාරෙ එකෝ දහරෝ දුබ්භික්ඛසමයෙ තස්මිං ගාමෙ එකස්ස ලම්බකණ්ණකස්ස ගෙහෙ භුඤ්ජනත්ථාය කටච්ඡුමත්තං භත්තං ගහෙත්වා ගමනත්ථාය ව කටච්ඡුභත්තමෙව ලභති සෝ එකදිවසං තස්මිං ගෙහෙ එකං ආගන්තුකං දිස්වා එකමෙව කටච්ඡුභත්තං ගණ්හි. අථස්ස තෙන කාරණෙන සෝ කුලපුත්තෙකා පසීදිත්වා අම්හාකං කුලූපක භදන්තෝ එවරූපෝ නාමාති රාජ්ඣාරෙ මිත්තාමච්චානං කථෙසි. තෙ සබ්බෙපි තස්ස අප්පිච්ඡගුණෙ පසන්නා එකදිවසෙ නෙව සණ්ඩාරභත්තානි පඨපෙසුං. එවං අප්පිච්ඡෝ අනුප්පන්නං ලාභං උප්පාදෙති.

සබ්බාතිස්සමහාරාජා පන චූළුපට්ඨාකං තිස්ස අමච්චං වීමංසිත්වා තෙන එකතිත්තිරං පවාපෙත්වා ආහරාපෙසි. අථ පරිභොගසමයෙ අග්ගහං දත්වා පරිභුඤ්ජිස්සාමීති කණ්ඨකසාල පරිවෙණෙ සාමණෙරස්ස තිත්තිරමංසං දෙන්තෝ තස්මිංථොකං යෙව පටිග්ගණ්හන්තෙ තස්ස අප්පිච්ඡගුණෙ පසීදිත්වා පස නෙනාසමී තාත! අඤ්ඤෙ ඛුරභත්තානි දම්මීති ආහ. අහං මහාරාජ! තානි උපජ්ඣායස්ස දම්මි, අපරානිපි අඤ්ඤ දම්මි, තානි ආචරියස්ස දම්මි, අපරානිපි අඤ්ඤ දම්මි, තානි සමානුපජ්ඣායානං දම්මි, අපරානිපි අඤ්ඤ දම්මි, තානි භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දම්මි, අපරානිපි අඤ්ඤ දම්මි, සාමණෙරෝ අධිවාසෙසි. එවමස්ස උප්පන්නෙනා ලාභෝ ථාවරෝ හොති...

දීඝබ්‍රාහ්මණෝ නාම කිර නොජෙත්තෝ පච පච භත්ත සරාවකානි දත්වා සත්තපෙතුං නාසක්ඛි. සෝ එකදිවසං සමණා කිර නාම හොජෙත්තෝ පංච පංච භත්තාසරාවිකානි දත්වා සන්ත පෙතුං නාසක්ඛි, සෝ එකදිවසං සමණා කිර නාම අපපිච්ඡාති කථං සුත්වා වීමංසනත්ථාය භත්තං ගාහාපෙත්වා භික්ඛූ භුඤ්ජාසු භත්තකිච්චකරණවෙලායං විහාරං ගන්ත්වා ත්වංසම්පත්තෝ භික්ඛු භොජනසාලායං භුඤ්ජන්තෙ දිස්වා එකං භත්තසරකං ගහෙත්වා සඞ්ඝත්ථෙරස්ස සන්තිකං ගතෝ. ථෙරෝ අඟුලිං චාලෙත්වා ථොකමෙව අග්ගහෙසි. එතෙනෙව නියාමේන එකං භත්ත සරකං සබ්බඤ්ඤං පාපුණි. තතෝ බ්‍රහ්මණෝ 'සච්චා යෙව කිර එතෙසං සමණානං ගුණා'ති, අපපිච්ඡතාය පසන්නෝ සහස්සං විස්සජ්ජෙත්වා තස්මිං යෙව විහාරෙ වෙතියං කාරෙසි. එවං අප්පසන්නා පසීදන්ති පසන්නා භීයෝ පසාදමාපජ්ජන්තීති. එත්ථ වත්තුනා කිච්චං නත්ථි. පසන්නානඤ්හි අපපිච්ඡං දිස්වා පසාදෝ භීයෝ වඩ්ඪතියෙව. මජ්ඣන්තිකත්ථෙරස්සදිස්සෙ පන අපපිච්ඡෝ දිස්වා මහාජනෝ අපපිච්ඡෝ භවිතුං මඤ්ඤතීති අපපිච්ඡෝ මහාජනස්ස චක්ඛුභූතෝ නාම නොහෝති. "අපපිච්ඡතා භික්ඛවෙ! සද්ධම්මස්ස ඨිතියා අසම්මොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තන්ති"ති වචනතෝ පන අපපිච්ඡෝ සාසනං විරඤ්ඤිකං කරොති නාමාති චතුක්කනිපාතස්සත්තවණ්ණනා....."අනුපපන්නසා"ති අනුප්පත්තෙනා අසප්පුරිසධම්මස්ස; "චක්ඛුභූතෝ හොති"ති මහාජනස්ස චක්ඛු විය හොති; "විරඤ්ඤිත"න්ති අනුප්පත්තලාභූපාදනෙන මහාජනස්ස පසාදූපාදනෙන ච විරඤ්ඤිතං කරොති; "කුලූපබරියවිහාරෙ"ති කුලූපබරියගාමසන්නිස්සිත විහාරෙ; "භුඤ්ජනත්ථාය"ති තස්මිං යෙව ගෙහෙ නිසීදිත්වා භුඤ්ජනත්ථාය; "ගහෙත්වා ගමනත්ථාය"ති ගෙහතෝ බහි ගහෙත්වා ගමනත්ථාය; "ධුරභත්තානී"ති තිත්ථභත්තානි; "චූළුපට්ඨාක"න්ති වෙය්‍යාවච්චකරං; "අපපිච්ඡෝ භවිතු"න්ති මහාජනෝ සයං අපපිච්ඡෝ භවිතුං මඤ්ඤති; දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්තීති නටකීකා....."අපපිච්ඡතා භික්ඛවෙ! සද්ධම්මස්ස ඨිතියා"ති අයං එකගුත්තරස්ස දසමවග්ගෙ අපපිච්ඡකසුත්තපාළි.....තස්මා සාසනස්ස විරඤ්ඤිකාමෙන භික්ඛුනා නිගමගාමවාසී තිස්සත්ථෙරෙන විය කණ්ඨතාපසෙනා විය ච අපපිච්ඡෙන සන්තුට්ඨෙන භවිතබ්බං.....

තිස්සත්ථෙරෝ කිර සාවත්ථිතෝ අවිදූරෙ නිගමගාමෙ කුලපුත්තෝ හුත්වා පබ්බජිත්වා අපපිච්ඡෝ සන්තුට්ඨෝ නිබ්බං ගාමෙඤ්ඤෙව පිණ්ඩාය චරති භික්ඛූ 'අයං ඤ්ඤති සංසඤ්ඤා

විහරති අනාථපිණ්ඩිකාදීසු මහාදානානි දෙන්තෙසු කොසල රඤ්ඤා අසදිසදානෙ දින්නෙපි නෙව සාවත්ථිං ආගච්ඡති' ති සඤ්ඤං අදාසි. සත්ථා තස්ස සාධුකාරං දත්වා කෙනකාමොසී'ති පුච්ඡි. සො 'එතෙ නිස්සාය අපෙක්ඛාහරණීයම් තතං ලභාමි යාපනමත්තෙන ලබ්භෙ පුන කිං ආහාරපරියෙසනෙ නාති නාගච්ඡාමී'ති ආහ. සත්ථා සාධූති වත්වා, 'අයං භික්ඛවෙ! අප්පිච්ඡතා නාම මම තණ්හා මම පවෙණී'ති වත්වා චුල්ලසුභද්දාසුභද්දා කථෙත්වා භික්ඛූනං නාම නිගමවාසී නිස්සෙස විය අප්පිච්ඡතෙව භවිතබ්බන්ති වත්වා ධම්මපදස්ස අප්පමාදවග්ගෙ "අප්පමාදරතො භික්ඛු"ති ගාථං කථෙසි. ගාථාවසානෙ නිස්සන්දෙරො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තපත්තොත්‍රා

කාණහාපසොපි හිමවන්තප්පදෙසෙ එකං ඉඤ්ඣං රුක්ඛිකරුක්ඛං ගොචරගාමං කත්වා පණ්ණසාලං අකත්වා තස්සෙව රුක්ඛමූලෙ විහාසි පරම්පරාභොජිකෙ. සො තත්ථෙව වසති එලාඵලත්ථම්පි අත්තනත්ථෙ න ගච්ඡති රුක්ඛස්ස එලිතකාලෙ එලං පුප්ඵිතකාලෙ පුප්ඵං පත්තකාලෙ පත්තං පපටිකකාලෙ පපටිකං ඛාදති. සො එකදිවසං තස්ස එලානි ගණ්හන්තො ලොලුප්පචාරෙන උඤ්ඣං අත්තනත්ථසම්පි පදෙසෙ න ගණ්හාති යථානිසින්නොව හත්ථං පසාරෙත්වා හත්ථපමාණෙ ඨිතානි එලානි සංහරති තෙසුපි මනාපා මනාපං අවිචිනිත්වා සමපත්තානසමපත්තමෙව ගණ්හි. එවං පරමසන්තුට්ඨස්ස තස්ස සීලතෙජෙන සක්කස්ස පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං උණ්හං ජාතං සක්කො තං ඤත්වා තත්ථ ගන්ත්වා පස්සන්තො තස්ස වරං දත්වා තං රුක්ඛං මධුරඵලං කත්වා සකට්ඨානමෙව ගතොත්‍රා **දසනිපාතෙ කාණහජාතකෙ.**

කාණහාපසවත්ථු.

පඤ්චඅප්පිච්ඡවත්ථු.

ධුතඞ්ගපි චෙත්‍රා ධුතඞ්ගපරිග්ගහණහානං අත්තෙදත්තං ජානිතුං න දෙති. මෙහානිකත්ථෙරස්ස ජෙට්ඨකත්ථෙරො වියාති දස්සනත්ථං සුත්තවණ්ණනාත්‍රා

වෙනියපබ්බතෙ මෙ භාතිකත්ථෙරා වසිංසු. කණිට්ඨො උපට්ඨාකෙන පෙසිතො උච්ඡුභණ්ඩිකං ගහෙත්වා ජෙට්ඨස්ස සන්තිකං අගමාසි පරිභොගං භන්තෙ! කරොථාති. ථෙරස්ස ච හත්තකිච්චං කත්වා මුඛවික්කාලිතකාලො අහොසි. සො අලා ආවුසොති ආහ.

කච්චි භන්තෙ! එකාසනිකත්ථාති, ආහර ආවුසො උච්ඡභණ්ඩිකන්ති පණ්ණාසවස්සාති එකාසනිකො සමාතෝපි ධුතඞ්ගං නිගූහමානෝ පරිභොගං කත්වා මුඛං විකාලෙවා පුන්න ධුතඞ්ගං අධිට්ඨාය ගතෝ. එකාඩ්ගුත්තරරථවිනීතසුත්තවණ්ණනාසු

මෙඝාතිකවත්ථු.

සොසානිකඤ්ච මහාකුමාරත්ථෙරවත්ථු, තාසු ඔලොකෙතබ්බං.....

ධුතඞ්ගපටිච්ඡවත්ථු.

පරියත්තිඅපටිවෙජ්ඣා තෙපිටකොපි සමාතෝ න බහුස්සුතභාවං ජානාපෙතුකාමෝ හොති සාකෙතකතිස්සත්ථෙරෝ විය, දසුත්තරසුත්තවණ්ණනා..... ථෙරෝ කිර ඛණෙ නත්ථීති උද්දෙසපරිපුච්ඡාසු ඔකාසං අකාරොනෙතා කදා මරකඛණං භනෙන! ලභිස්සථානි වොදිතෝ ගණං විස්සජ්ජෙත්වා කණ්ණිකාරවාලිකසමුද්දවිහාරං ගතෝ. තත්‍ර අනෙකාවස්සං ඵරණවමඤ්ඤිමානං උපකාරෝ හුත්වා මහාපවාරණාය උපොසථදිවසෙ ධම්මකථාය ජනපදං ඛොභෙත්වා ගතොති. එකාඩ්ගුත්තරවණ්ණනාදි..... "උපකාරෝ හුත්වා" නි උග්ගහපරිපුච්ඡාදීහි පරියත්තිනධම්මවසෙන උපකාරෝ හුත්වා ධම්මකාරෝ හුත්වා; "ධම්මකථාය ජනපදං ඛොභෙත්වා"ති ලොමහංසනකසාධුකාරදානවෙලුකෙකපාදිවසෙන සන්නිපතිතං ඉතරං ච කථං නු ඛො අය්‍යස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සොස්සාමීති (1) කොලාහලවසෙන මහාජනං ඛොභෙත්වා; යදි ථෙරෝ බහුස්සුතභාවං ජානාපෙතුං ඉච්ඡිස්සථ, පුබ්බෙව ජනපදං ඛොභෙනෙන්තා ධම්මං කථෙය්‍ය. (2) "ගතෝ"ති අයං සෝ යෙන රත්තිභාගෙ ධම්මකථා කතාති ජානනභාවෙන පරියත්තිඅපටිවෙජ්ඣතාය පුරාරුණාව ගතොති තතියවග්ගස්ස..... පරියත්තිඅපටිවෙජ්ඣවත්ථු.

අධිගමඅපටිවෙජ්ඣා මජ්ඣන්තිකත්ථෙරෝ විය අත්තනො අධිගමං අඤ්ඤස්ස ජානිතුං න දෙතී'ති දසුත්තරවණ්ණනා.....

ථෙරෝ කිර මහාඛීණාසවෝ අහොසි. පත්තචීවරං පතස්ස පාදමත්තමෙව අගණ්හති, සෝ අඤ්ඤස්ස ධම්මරඤ්ඤෝ විහාරමහදිවසෙ සඞ්ඝත්ථෙරෝ අහොසි. අථස්ස අතිලූඛභාවං දිස්වා මනුස්සා භනෙන! ථොකං බහි හොථාති ආහංසු. 'ථෙරෝ මාදිසෙ ඛීණාසවෙ රඤ්ඤෝ සඞ්ගහං අකරොනෙන අඤ්ඤෝ කොචි කරිස්සතී'ති පඨවියං නිමුජ්ජිත්වා සඞ්ඝත්ථෙරස්ස උක්ඛිත්තපිණ්ඩං ගණ්හනෙනායෙව උමුජ්ජීති එකාඩ්ගුත්තරවණ්ණනාදි..... "අතිලූඛභා

(1) දෙසිස්සාමීති මුද්‍රිත (2) කථෙය්‍ය මුද්‍රිත

ව"නන්ති පත්තචීවරවසෙන අතිවිය ලූඛභාවං; තං දිස්වා මනුස්සා අයං මඞ්ගලදිවසෙ සුභගඅලඞ්කතසණ්හසිනිඬ පත්තචීවරෝ අය්‍යෝ පුබ්බහමෝ භාතබ්බොති චිනෙතබ්බා හනෙත! ථොකං බහිහොථාති ආහංසු. "නිමුජ්ජිත්වා"නි මනුස්සානං අජානනතා තං යෙව පඨවියං නිමුජ්ජිත්වා ගණ්හනෙතාගෙව උම්මුජ්ජි. යදි ථෙරෝ ඛිණසවභාවං ජානන්තා අවෙජ්ය (1) න තං මනුස්සා බහි හොථාති වදෙය්‍යුං ඛිණසවානමපන තථා චිත්තමෙව න උපපජ්ජෙය්‍යාති තවට්ඨකා.....

අභිගමපපිචඡවත්ථු.

සබ්බපිහෙතෙ පච්චයාදිසු ඉච්ඡයාභාවෙන අපපිච්ඡාති වුත්තෙතා. අභාවත්ථොහෙස අපපසද්දෙ. තෙන එකාගුත්තරවණ්ණනායං "අපපිච්ඡස්සා"ති අනිච්ඡස්ස; එත්ථ හි බ්‍යඤ්ජනං සාවසෙසං විය, අත්ථෝ පන නිරවසෙසො: නඤි අපපමත්තිකාය ඉච්ඡාය අත්ථිභාවෙන. සො අපපිච්ඡොති වුත්තෙතා ඉච්ඡාය පන අභාවෙන. පුනපපුනං ආසෙවිතස්ස අලොභස්ස එව භාවෙන අපපිච්ඡොති වුත්තෙතාති වුත්තං. අපපසද්දෙ අභාවත්ථෙ 'අපපාබාධො අපපාතඞ්කො'ති ආදිසු විය්‍යති, ආහ "අනිච්ඡස්සා"ති. ලොකෙ පාකටස්ස හි අක්ඛිරොගකුච්ඡිරොගාදිභෙදස්ස ආබාධස්ස අභාවං සන්ධාය 'අපපාබාධො අපපාතඞ්කො'ති වුත්තං. ඉදානි වුත්තමෙවත්ථං පාකටතරං කාතුං 'එත්ථහී'ති ආදිවුත්තං. බ්‍යඤ්ජනං සාවසෙසං විය"ති පරිත්තකොපි අපපසද්දස්ස දිස්සමානත්තා: "අත්ථො පන නිරවසෙසො"ති සබ්බසො පච්චයිච්ඡාය අභාවස්ස අධිප්පෙතත්තා: තෙනාහ "තහී"ති ආදීති තවට්ඨකා.....රථවිනී තසුත්තදසුත්තරවණ්ණනාසු තවට්ඨකාසුම අපපසද්දස්ස අභාවත්ථතා ඔලොකෙතබ්බා.....

අපපිච්ඡ චතුක්කකං.....

එවං පච්චයඅපපිච්ඡ පටිපදං පූරෙතුකාමෙන පටිග්ගහණෙ මත්තඤ්ඤුනා භවිතබ්බං. එවං හොතෙතා හි සන්තුට්ඨො නාම. සන්තුට්ඨස්ස ච අතිච්ඡතාදයො පාපධම්මා පහීයන්ති. තෙනස්ස සන්තුට්ඨි මඟලන්ති වුච්චති.....සන්තුට්ඨා හුත්වා සුගතිං ගච්ඡන්තා පන ගණ්හනපථං වීතික්කමන්තාති. වත්ථු කිං වත්තුතා. සන්තුට්ඨියං

(1) ඉවෙජ්ය මුද්දිත

सीतं पन अरियमग्गं पापुणाति, तेनस्स सा अरियमग्गपटिलाभाय रुति उप्पज्जति. पञ्चन्नं खन्धानं रज्जाभिसेकसङ्खातेसु खत्तियकुलादीसु एकोव राजा. इदमस्स निदस्सनं. दिट्ठे हेट्ठा चीवरसन्तोसे वुत्तनयमेव.

सन्तुट्ठो च नामेस खग्गविसाणसदिसो होति, तेन सामञ्ञफलादिवण्णनासु सो जीयं मुत्तेन सरो विय यूथा पकतेन मत्तहत्थी विय च इच्छितिच्छितट्ठाने खेमासनं वनसण्डं रुक्खमूलं नवं नवं पब्भारं परिभुञ्जन्तो एको तिट्ठति एको निसीदति सब्बिरियापथेसु एको अदुतियो

"वातूपदिसो अपपटिसो व होति
सन्तुस्समानो इतरीतरेन
परिस्सयानं सहिता अभीरु
एको चरे खग्गविसाणकप्पो"ति.

एवं वण्णितखग्गविसाणकप्पतं आपज्जतीति वुत्तं. केन वण्णितन्ति? एकेन पच्चेकबुद्धेन.

सो किर बाराणसिरञ्ञो हुत्वा रज्जपल्लङ्केन निसिन्नो विपस्सनं वड्ढेत्वा पच्चेकबोधिं पत्वा "वातूपदिसो" त्यादिकं उदानगाथं अभासि. सो सुत्तनिपातस्स पठमवग्गेन खग्गविसाणसुत्तेन आगतो. तत्थ "वातूपदिसो"ति चतूसु दिसासु यथासुखविहारी; 'एकं दिसं एरित्वा विहरती'ति आदिना वा नयेन ब्रह्मविहारभावना एरिता वतस्सा दिसा अस्स सन्तीति=वातूपदिसो: तासु दिसासु कत्थचि सत्तेन वा सङ्खारेन वा यथा न पटिघञ्ञतीति-अपपटिसो: "सन्तुस्समानो"ति वा दसविधस्स सन्तोसस्स वसेन सन्तुस्समानो; "इतरीतरेना"ति उच्चावचेन पच्चयेन; "परिस्सयानं सहिता अभीरू"ति एत्थ परिसहन्तीति कायचित्तानि परिहापेन्तीति वा तेसं समपवत्तिं तानि वा परिवज्जयन्तीति-परिस्सया: बाहिरानं सीहब्यग्घादीनं अब्भन्तरानं च कामच्छन्दादीनं कायचित्तुपद्दवानमेतं अधिवचनं, ते परिस्सये अधिवासनक्खन्तिया च वीरियादीहि च धम्मेहि सहतीति-परिस्सयानं सहिता: अत्थभावकरभया भावेन-अभीरूति खग्गविसाणवण्णना. एको असहायो तेन तेन एव खग्गमिगसदिसतादिना खग्गविसाणकप्पो चरेय्याति अत्थो'ति दुल्लभसप्पसदिसचतुक्कसकुणतुल्यताय खग्गविसाणं नाम खग्गमिगसिङ्गं; कप्पसद्दो पनेत्थ खग्गविसाणसदिसोति दुतियं होती'ति खग्गविसाणवण्णना.

අපිච අසන්තුට්ඨො ධනතොපි ජීවිතතොපි පරිහායති'ති අයමත්ථො හිකනිසාතසස පඨමවග්ගෙ ජරුදපානජාතකෙනාපි දීපෙතබ්බා. අසන්තුට්ඨස්ස හි සබ්බම්පි ධනං පුන පාතිකං භවති.

තත්‍රිදං වත්ථු:—අතීතෙ බොධිසත්තො හිමවන්තපදෙසෙ උදුම්බරවනෙ සුවරාජා හුත්වා අත්තනතො රුක්ඛස්ස එලෙසු ඛීණෙසු යං යදෙව අවසිට්ඨං හොති අඞ්කුරො වා පත්තං වා පුප්ඵං වා ඵලං වා පපටිකා වා, තං තං ඛාදිත්වා ගඟාය පානීයං පිවිත්වා පරිභුඤ්ජිත්වා සන්තුට්ඨො හුත්වා අඤ්ඤත්ථ න ගච්ඡති, තස්ස අපිච්ඡසන්තුට්ඨභාවගුණෙන සක්කස්ස භවනං කම්පි. සොකා තං කාරණං ඤත්වා තස්ස වීමංසනත්ථං අත්තනො ආනුභාවෙන තං රුක්ඛං සුක්ඛාපෙසි රුක්ඛා ඛාණුමත්තො හුත්වා තිට්ඨති චිත්තෙ පහරන්ත ආකොටිතො විය සද්දං නිච්ඡාරෙන්තා අට්ඨාසි. තස්ස තිට්ඨන්තස්සෙව ඵලාඵලානි නික්ඛමන්ති, තානි ඛාදිත්වා සුවරාජා අඤ්ඤත්ථ අගන්ත්වා වාතාතපං අගණෙත්වා උදුම්බරඛාණුමත්ථකෙ නිසීදති. සක්කො පසීදිත්වා ගඟොදකං ගණ්හිත්වා තං ඛාණුකං ඔසිඤ්චි. තාවදෙව සාඛාවිටපසම්පන්නො මධුරඵලො රුක්ඛො උට්ඨාසි. නවනිපාතෙ ඛුල්ලසුවකජාතකවණ්ණනායං

සුවරාජවත්ථු.

තස්මා සාසනස්සපි චිරට්ඨිතිකාමෙන භික්ඛුනා සන්තුට්ඨෙන භවිතබ්බං. සන්තුට්ඨිතා හි සාසනස්ස අවිනාසාය ඨංවත්තන්ති, අසන්තුට්ඨිතා විනාසාය. තෙනාහ භගවා තදනන්තරස්ස දෙසනාවසෙන "නාහං භික්ඛවෙ! අඤ්ඤං එකධම්මම්පි සමනුපස්සාමි යා එවං සඞ්ඝස්ස සමොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තති යථයිදං භික්ඛවෙ! අසන්තුට්ඨිතා, අසන්තුට්ඨිතා භික්ඛවෙ! සඞ්ඝස්ස සමොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තන්තී"ති ච "නාහං භික්ඛවෙ! අඤ්ඤං එකධම්මම්පි සමනුපස්සාමි යා එවං සඞ්ඝස්ස ඨිතියා අසමොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තති යථයිදං භික්ඛවෙ! සන්තුට්ඨිතා, සන්තුට්ඨිතා භික්ඛවෙ! සඞ්ඝස්ස ඨිතියා පෙ සංවත්තන්තී"ති ච. තත්ථ "සඞ්ඝස්සා"ති සුද්ධස්ස; සාසනස්සා'ති අත්ථො. "සමොසායා"ති විනාසාය; "අනන්තරධානායා"ති අපගමනත්ථාය; 'ඨිතියා"ති චිරට්ඨිතත්ථං; "අසමොසාය අනන්තරධානායා"ති වුත්තපටිපක්ඛනයෙනෙව වෙදිතබ්බත්ති. තදුභයසුත්තවණ්ණනා' වුත්තපටිපක්ඛනයෙනා'ති 'අවිනාසායා"ති එවමාදිනා අත්ථො ගහෙතබ්බොති තන්තිකා. සබ්බෙසඤ්ච තං චීවරාදීසු පච්චයෙසු සන්තුට්ඨිතං ච අසන්තුට්ඨිතං ච සන්ධාය වුත්තං. අනවජ්ජෙසු දානසීලාදීසු.

ධම්මේසු පන සන්තුසිතා ච වුත්තා. සෙනාහ භගවා දුතියඛුත්ත
රසස නාහිස පණ්ණාසකෙ භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙන්තො "අස
න්තුසිතා ච කුසලෙසු ධම්මේසූ"ති ආදිනා නයෙන දෙසනං "අසන්තු
සිතා"ති අසඤ්ඤත්‍ර අරහත්තමග්ගා කුසලෙසු ධම්මෙසු අසන්තුට්ඨ
භාවොති වුත්තං. "අසඤ්ඤත්‍ර අරහත්තමග්ගා"ති අරහත්තපත්තිං
විනා නත්ථිකා. "අසන්තුසිතා ච කුසලෙසු ධම්මේසූ"ති යා කුස
ලානං ධම්මානං භාවනාය අසන්තුට්ඨස්ස භියෙය්‍යා කම්‍යතා"ති
නිද්දෙසපාළි. "කුසලානං ධම්මාන"න්ති සීලාදීනං
අනවජ්ජධම්මානං; "භාවනාය"ති උපපාදනෙන වඩ්ඪනෙන ච;
"අසන්තුස්සා"ති අලමෙත්තාවතා'ති සංකොචාපත්තිවසෙන අස
න්තුට්ඨස්ස; 'භියෙය්‍යකම්‍යතා"ති භියෙය්‍යා භියෙය්‍යා උපපාදනී
ච්ඡාති. මහානිස්සන්තපිකා. "භියෙය්‍යා කම්‍යතා"ති විසෙස
කාමතා; ඉධෙකච්චො ආදිතොව පඤ්ඤාභත්තං වා
සලාකභත්තං වා දෙති, සො තෙන අසන්තුට්ඨො හුත්වා පුන
ධුවභත්තං සඞ්ඝභත්තං වස්සාවාසිකං දෙති ආවාසං කරොති
වත්තාරොපි පච්චයෙ දෙති, තත්‍රාපි අසන්තුට්ඨො හුත්වා සරණානි
ගණ්හාති පංචසීලානි සමාදියති තත්‍රාපි අසන්තුට්ඨො හුත්වා
පබ්බජති, පබ්බජිත්වා එකනිකායං මජ්ඣනිකායෙ තෙපිටකං බුද්ධ
වචනං ගණ්හාති. අට්ඨසමාපත්තියොපි භාවෙති විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා
අරහත්තං ගණ්හාති අරහත්තපත්තිතොපි පට්ඨාය මහාසන්තුට්ඨොව
කාම භොති. එවං අරහත්තවිසෙසකාමතා හි භියෙය්‍යා කම්‍යතා
නාමාති. නිද්දෙසපකරණවණ්ණනා. තාය හි සමන්විතො
පුග්ගලො සීලං පූරෙත්වා ඛීණං උපපාදෙත්වා ඛීණං ලභිත්වා
විපස්සනං ආරභති ආරද්ධවිපස්සකොව අරහත්තං ගහෙත්වා අනන්තරා
දොසානං නාපජ්ජතී'ති මහානිස්සන්තවණ්ණනා. තස්මා කුස
ලුපපාදනෙ සන්තුසිතා න කාතබ්බා. පුන්පපුනං පුඤ්ඤං කරොන
තොහි ලොකුත්තරසුඛම්පි පාපුණාති සාවත්ථිවාසී අඤ්ඤතර
බ්‍රාහ්මණො විය.

සො කිරෙකදිවසං පාතොව නික්ඛමිත්වා එකස්මිං විරූළ්හ
තිණඨානෙ චීවරං පාරුපෙන්ත භික්ඛූ ඔලොකෙන්තො
එකස්ස චීවරකණ්ණං තිණෙසු පවත්තඋස්සාවබින්දූහි තෙමෙන්තං
දිස්වා 'ඉදං ඨානං අප්පහරිතං කාතුං වට්ටතී'ති චින්තෙත්වා
පුන දිවසෙ කුද්දාලෙන තං ඨානං තච්ඡෙත්වා ඛලමණ්ඩල
සදිසං කත්වා පුනදිවසෙපි තත්ථ ගන්ත්වා එකචීවරකණ්ණං භූමියං
පත්ථරිත්වා පංසුනා මක්ඛිතං දිස්වා ඉධ වාලුකං ඔකිරිතුං වට්ටතී'ති
චින්තෙත්වා තථා අකාසි. අථෙකදිවසං පුරෙභත්තං වණ්ණෝ

ආතපෝ ජාතෝ, තදා සෝ තත්ථ ගන්ත්වා චීවරංපාරුපන්නානං සරීරතෝ මූචනතං සෙදං දිස්වා තත්ථ මණ්ඩපං කාරෙසි. පුනෙකදිවසං පාතෝව වදලිසං ජාතං. තදා'පි සෝ තත්ථ ගන්ත්වා එකස්ස චීවරකණ්ණං භූමියං පතිත්වා පංසුනි මක්ඛිත තින්තචීවරිකෙ භික්ඛූ දිස්වා තත්ථ මණ්ඩපං කාරෙත්වා සාලං කාරෙත්වා සාලාය මහං කාතුකාමෝ සසංඝස්සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා තත්ථ නිසීදාපෙත්වා දානං දත්වා භත්තකිච්චාවසානෙ සත්ථු ආදිතෝ පට්ඨාය සබ්බං අත්තනා කතකම්මං ආචික්ඛි. සත්ථා බ්‍රාහ්මණා පණ්ඩිතා නාම ඛණෙ ඛණෙ ථොකං ථොකං කුසලං කරොතෙනා අනුප්පබ්බන්න අත්තනෝ මලං නීහරන්තියෙවා'ති දමස්ස ගෙනා ධම්මපදස්ස මලවග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ.

"අනුපුබ්බෙන මෙධාවී ථොකථොකං ඛණෙ ඛණෙ,
කම්මාරෝ රජතස්සෙව නිඩෙමෙ මලමත්තනෝ"ති.

තත්ථ "අනුපුබ්බෙන"ති අනුක්කමෙන; පටිපාටියා: "මෙධාවී"ති ධම්මාජජනසඞ්ඛාතාය සමන්නාගතෝ; "ඛණෙඛණෙ"ති ඔකාසෙ ඔකාසෙ; ථොකං ථොකං කුසලං කරොතෙනා; "කම්මාරෝ රජතස්සෙවා"ති සුවණ්ණස්ස මලං නිඩෙතෙනා සුවණ්ණකාරෝ විය; "නිඩමෙ"ති අත්තනෝ රාගාදිමලං නිඩමෙය්‍ය; නීහරෙය්‍ය: යථා සුවණ්ණකාරෝ එකවාරමෙව සුවණ්ණං තාපෙත්වා කොට්ටෙත්වා මලං නීහරිත්වා පිළන්ධනවිකතිං කාතුං න සක්කොති පුනපපුනං තාපෙනෙනා කොට්ටෙනෙනා පන මලං නිහරති තතෝ අනෙකවිධං පිළන්ධනවිකතිං කරොති' එවමෙව, පුනපපුනං කුසලං කරොතෙනා පණ්ඩිතෝ අත්තනෝ රාගාදිමලං නීහරිත්වා නිබ්බානමලෝ නික්කිලෙසෝ හොති'ති ගාථාවසානෙ සෝ බ්‍රාහ්මණා සොතාපත්තිඵලෙ

අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණවත්ථු.

සත්තුඩ්ඩිපදකථා.

කතඤ්ඤුතා නාම:-අපපස්සවා බහුස්සවා යෙන කෙනචි කතස්ස උපකාරස්ස පුනපපුනං අනුස්සරණභාවෙන ජානනතා. අපි ච නෙරයිකාදීදුක්ඛපරිත්තාණතෝ පුඤ්ඤානි එව පාණිනං බහූප කාරානි, යතෝ තෙසම්පි උපකාරානුස්සරණතා 'කතඤ්ඤුතා'නි වෙදිතබ්බා. තත්ථ කතඤ්ඤු දුල්ලභෝ හොති. තෙනාහ භගවා

තතෝර තනියපණ්ණාසකස්ස පඨමවග්ගෙ

"වෙ මෙ භික්ඛවෙ! පුග්ගලා දුල්ලභා ලොකසම්මි, කතමෙ ද්වෙ? යො ච පුබ්බකාරි, යො ච කතඤ්ඤූ කතවෙදි, ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ! මෙ පුග්ගලා දුල්ලභා ලොකසම්මි"නති වුත්තෙ "පුබ්බකාරි"ති පඨමං උපකාරස්ස කාරකො; "කතඤ්ඤූ කතවෙදී"ති තෙන කතං ඤත්වා පච්ඡා කාරකො; තෙසු පුබ්බකාරි ඉණං දෙමීති සඤ්ඤං කරොති, පච්ඡා කාරකො ඉණං ජිරාපෙසසාමීති සඤ්ඤං කරොති'ති නන්දබ්‍රහ්මණවත්ථු... "ඉණං දෙමී'ති සඤ්ඤං කරොති"ති එවං සඤ්ඤංකරොනෙතා විය හොති'ති අත්ථො'ති නාමට්ඨකා පුග්ගලපඤ්ඤත්තිට්ඨකාවණ්ණනාය වුත්ත ව "සඤ්ඤං කරොති"ති එවං 'විය' සද්දරහිතො අත්ථොපි යුජ්ජතෙව. තෙනාහ භගවා සුවරාජභූතො කෙදරජාතකෙ කොසිය ගොත්තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ධම්මං දෙසෙන්නො:-

"අජාතපක්ඛා සකුණා පුබ්බකා මයහං කොසිය!,
තෙ මං හතා හරිස්සන්ති තස්මා තෙසං ඉණං දදෙ.

මාතා පිතා ච මෙ වුද්ධා ජීණගත්තා ගතයොබ්බනා,
තෙසං තූණෙඩන භාතූන මුඤ්චෙ පුබ්බකතං ඉණ"න්ති.

"දුල්ලභා"නි න සුලභා; "පුබ්බකාරී"ති පඨමෙව කාරකො; "කතවෙදී"නි කතං වෙදෙති විදිතං පාකටං කරොති. තෙ අගාරිය අනගාරියෙසු දීපෙතබ්බා. අගාරියෙසු හි මාතාපිතරො පුබ්බකාරිනො නාම. පුත්තධීතරො පන මාතාපිතරො පටිජග්ගනනා අභිවාදනාදීනි පනෙසං කුරුමානා කතවෙදිනො නාම. අනගාරියෙසු ආචරියුපජ්ඣායා ච පුබ්බකාරිනො නාම. අන්තෙවාසිකසද්ධිවිහාරිකා ආචරියුපජ්ඣායෙ පටිජග්ගනනා අභිවාදනාදීනි පනෙසං කුරුමානා කතවෙදිනො නාම. තෙසං ආවිභාවත්ථං උපජ්ඣායපොසකසොණත්ථෙරාදීනං වත්ථූනි කථෙතබ්බානි... අපරො නයො:-පරෙන අකතෙයෙව උපකාරෙ අත්තනි කතං උපකාරං අනපෙක්ඛිත්වා කාරකො පුබ්බකාරි, සෙය්‍යථාපි මාතාපිතරොවෙව ආචරියුපජ්ඣායා. සො දුල්ලභො සත්තානං තණ්හාභිභූතත්තා. පරෙන කතස්ස උපකාරස්ස අනුරූපපවත්තී, අත්තනි කතං උපකාරං උපකාරතො ජානනෙතා වෙදිඅනෙතා කතඤ්ඤූ කතවෙදී, සෙය්‍යථාපි මාතාපිතූ ආචාරියුපජ්ඣායෙසු සම්මාපටිපන්නා. සොපි සත්තානං අභිඤ්ඤාභූතත්තා. අපි ච කාරණවච්ඡලො පුබ්බකාරී. සබ්බකාරණවච්ඡලො කතඤ්ඤූ කතවෙදී. 'කරිස්සති මෙ'ති එවමාදිකා කරණනිරපෙක්ඛකිරියා පුබ්බකාරී. "කරිස්සති මෙ'ති එවමාදි

කාරණාසාපෙක්ඛකිරියා කතඤ්ඤූ කතවෙදී. දෙසෙතා පුබ්බ කාරී. පටිපජ්ජිතා කතඤ්ඤූ කතවෙදී. සදෙවකෙ ලොකෙ අරහං සම්මා සම්බුද්ධො පුබ්බකාරී. අරියසාවකො කතඤ්ඤූ කත වෙදී'ති සුගහලපඤ්ඤත්තිවණ්ණනා...තත්ථ "ආවරියුපජ්ඣා යා"ති එත්ථ ආවරියුපජ්ඣාය ලක්ඛණං අසොකධම්මරඤ්ඤා පුඤ්ඤා බිණාසවභූතෙන නිග්‍රොධසාමණෙරෙන වුත්තං. වුත්තං හි නිදානකථායං "කො අයං තාත! උපජ්ඣා යො නාමා'ති? වජිරා වජිරං දිස්වා වොදෙතා ච සාරෙතා ච මහාරාජාති. කො අයං තාත! ආවරියො නාමාති? ඉමස්මිං සාසනෙ සික්ඛිතබ්බධම්මෙසු පතිට්ඨාපෙතා මහාරාජා'ති...වජිරාවජිරං උපනිජ්ඣායතී'ති උප ජ්ඣායො'ති' ආහ වජිරං දිස්වා වොදෙතා සාරෙතාවාති... තත්ථ "වජිරාවජිර"නති බුද්ධකං මහන්තං ච වජිරන්ති **කට්ඨකා**... වුච්චි අත්ථො හි අයමකාරො. "එලාඑල"නති ආදිපුච්ඡා ති මනා ඛික්ඛටිකා..."වොදෙතා"ති ඉදං තයා දුක්කතං ඉදං දුබ්භාසි තන්ති ආදීනි වත්වා වොදෙතා "සාරෙතා"ති

අත්තනො වජිරං අස්සරන්තස්ස සතිං උප්පාදෙතා; සම්මාපටි පත්තියං වා සාරෙතා:පවත්තෙතාති අත්ථො.'එවං තයා බුද්ධවචනං සජ්ඣායිතබ්බං එවං අභික්කමිතබ්බං එවං පටික්කමිතබ්බ'න්ති ආ දිනා ආචාරසික්ඛාපනතො ආවරියො නාමා'ති, ආහ 'ඉමස්මිං සා සනෙ සික්ඛිතබ්බධම්මස්ස පතිට්ඨපෙතා'ති. තත්ථ සික්ඛිතබ්බධම්මා නාම සකලං බුද්ධවචනං සීලාදයො ච ධම්මාති **නිදානකථා ටීකා**... අත්ථතො පෙතෙසු ගරු උපජ්ඣායො නාම තෙන **මහාඛඞ්ගවණ්ණනායං**. "අනුපජ්ඣකා"ති 'වජිරාවජිරං උප නිජ්ඣායතෙන ගරුනා විරහිතා'ති වත්වා "පඨමං උපජ්ඣං ගාහා පෙතබ්බා"ති එත්ථ වජිරාවජිරං උපනිජ්ඣායතීති=උපජ්ඣාති වු ත්තං. 'වජිරාවජිරං උපනිජ්ඣායති'ති ඉමිනා උපජ්ඣායසද්දො ස මානත්ථො උපජ්ඣාසද්දොති දස්සෙතී'ති **නවටීකා**..."උපජ්ඣා" ති උපජ්ඣායසද්දසමානත්ථො ආකාරනෙතා උපජ්ඣාසද්දොති දස්සෙති. උපජ්ඣායසද්දො එව වා. උපයොගපච්චත්තවචනෙසු යකාරලොපං කත්වා එවං වුත්තෙතා. කරණවචනාදිසු උපජ්ඣාසද්ද ස්ස පයොගාභාවාති දට්ඨබ්බන්ති **නවටීකා**...ආදරෙන පරිවරි තබ්බාති=ආවරියො: සො චතුබ්බිධො හොති, තෙන **විසුද්ධි මග්ගෙ** ඤාණපළිබොධඛන්ධායං පබ්බජ්ජාවරියො උපසම්පදාචර යො නිස්සයාචරියො උද්දෙසාචරියො'ති අත්ථො වුත්තෙතා...එ ත්ථ ච උද්දෙසාචරියො නාම ධම්මාචරියො: තෙන **මහාඛඞ්ගවි භඞ්ගං** යෙන සික්ඛාපදානි දින්නානි අයං පබ්බජ්ජාවරියො. යෙ

න උපසමපදකම්මවාචා වුත්තා අයං උපසම්පදාචරියෝ. යෝ උ
දෙසං පරිපුච්ඡං වා දෙති අයං ධම්මාචරියෝ'ති වුත්තෝ. යස්ස
පන සන්තිකෙ උභතුවිකං නිසීදිත්වා භික්ඛූනා "ආචරියෝ මෙ
භන්තෙ! හොහි ආයස්මතෝ නිස්සාය වච්ඡාමී"ති තික්ඛත්තුං ව
චා නිස්සයෝ ගහිතෝ, අයං නිස්සයාචරියෝ නාම. අන්තෙවාසි
ක සද්ධිවිහාරිකාති එත්ථ පන යස්ස සන්තිකෙ සාමණෙරභාවෙව
උපජ්ඣං ගහෙත්වා උපසම්පන්නෙන භික්ඛූනා ව "උපජ්ඣායෝ
මෙ භන්තෙ! හොහී"ති වත්වා නිස්සයෝ ගහිතෝ, අයං තෙසං
උපජ්ඣායෝ, තෙ තස්ස සද්ධිවිහාරිකා අන්තෙවාසිකා පන ආච
රියවෙත ච වත්තබ්බා 'පබ්බජ්ජන්තෙවාසිකෝ උපසම්පදන්තෙ
වාසිකෝ නිස්සයන්තෙවාසිකෝ ධම්මන්තෙවාසිකෝ වා'ති. පරෙ
න ඤාතස්ස උපකාරස්ස අනුරූපපටිපත්තියා. ඉදානු **තික්ඛත්තුන්තර**
වණ්ණනාය සමෙති. තත්ථ හි 'කතඤ්ඤූ කතවෙදී'ති 'ඉමිනා
මයහං කත'න්ති පෙන කතඤ්ඤුභාවං ඤත්වා විදිතං පාකටං කත්වා
පටිකරණපුග්ගලෝ'ති වුත්තං. පරෙන කතස්ස උපකාරස්ස අනු
රූපවත්තා. අත්තනා කතං උපකාරං උපකාරතෝ ජානන්තෝ
වෙදියන්තෝ කතඤ්ඤූ කතවෙදී'ති, ආහ "ඉමිනා මයහං කත"
න්ති ආදි'ති. **නත්ථිකා**කාරණෙන විනා පවත්තහිතචිත්තෙන
අකාරණවච්ඡලෝ අනාගතම්පි පච්චාසීසනං අපෙක්ඛමානෝ පුරි
මගහිතං තං කතං උපාදාය කතඤ්ඤූ එව නාම හොති. "න පු
බ්බකාරී"ති 'ආහරිස්සති මෙ'ති ආදි'ති **පුග්ගලපඤ්ඤත්තිවිකා**
"පුරිමගහිත"න්ති 'කරිස්සති මෙ'ති ආදිනා චිත්තෙන ච පඨමං ගහි
තං "තං කත"න්ති තං තාදිසං උපකාර'න්ති **අනුපිකා** "ත
මෙ"ති අඞ්කාරභූතෝ "තමපරායනෝ"ති තමෙව පරං අය
නං ගති අස්සාති තමපරායනෝ: එවං සබ්බපදෙසු අත්ථෝ වෙදි
තබ්බෝ. එත්ථ ච පඨමෝ නීවෙ චණ්ඩාලාදිකුලෙ දුජ්ජීවිතෙ හීන
ත්තභාවෙ නිබ්බත්තෙත්වා තීණි දුච්චරිතානි පරිපූරෙති, දුතියෝ
තථාවිධෝ හුත්වා තීණි සුචරිතානි පරිපූරෙති, තතියෝ උළාරෙ
ඛත්තියාදිකුලෙ බවභාන්නපාමෙ සම්පත්තත්තභාවෙ නිබ්බත්තිත්වා
තීණි දුච්චරිතානි පරිපූරෙති, චතුත්ථෝ තථාවිධෝ හුත්වා තීණි
සුචරිතානි පරිපූරෙතී'ති. **සත්තනිපාතටීකා**වණ්ණනා "තමෝ"ති
අපකාසභාවෙන තමෝ; තෙනාහ 'අඞ්කාරභූතෝ'ති. අඞ්කා
රං විය භූතෝ ජාතෝ අපකාසභාවෙන අඞ්කාරාවත්ථං වා ප
ත්තෝ'ති අත්ථෝ. "තමමෙවා"ති වුත්තලක්ඛණං; තමමෙව වරං
පරතෝ අයනං ගති නිට්ඨාති අත්ථෝ. නීවෙ පෙ නිබ්බත්තෙ
ත්වා"ති එතෙන තස්ස තමභාවං දස්සෙති. "තීණි දුච්චරිතානි පරි

පූරෙතී"ති එතෙනූ තමපරායනභාවං දසෙසති. පරායනභාවූප
පත්තිතොති. ඉතාරවිදෙය වුත්තනයානුසාරෙන අත්ථො වෙදිතබ්බා
'ති. **නවමීකා**...''නීචකුලපච්චාජාති ආදිකෙන තමෙන යුත්තො
ති=තමෝ: කායදුච්චරිතාදීහි පත නිරයතම්පගමනතො තම්ප
රායතො-ඉති උභයෙනාපි ඛණ්ඩතමොච කථිතො හොති-අඩ්ඩ
කුලපච්චාජාතිආදිකෙන ජාතියා යුත්තතොඋජෝති: ආලොක
භූතො'ති වුත්තං හොති. කායසුචරිතාදීහි පුනඅගුපපත්ති ජෝ
ති භාවූපගමනතො ජෝතිපරායතොති **මඛාසලසංයුත්තෙන නති**
සවගහවණ්ණනා චතුක්කනිපාතෙ දුතියපණ්ණාසකවණ්ණ
නා ච...නීචකුලපච්චාජාතිආදි අපපකාසභාවෙන තමොවියාති=
තමෝ: තෙන තමෙන යුත්තොති=තමෝ: පුග්ගලෝ වුච්චති'ති.
තං යොගතො පුග්ගලස්ස තබ්බොහාරාය ඡථා මඤ්චාදියොග
තොති තසමා 'තමෝ'ති අපපකාසභාවෙන තමෝ භූතං අන්ධකා
රං විය ජාතො අන්ධකාරාවහනතං වා පත්තොති අත්ථො. වුත්ත
ලක්ඛණං. තමමෙව පරං පරතො අයනං ගති නිට්ඨා එතස්සාති=
තමපරායනෝ: උභයෙනා'පි තමගහණෙන ඛණ්ඩතමමෙව කථි
තො, න අන්ධකාරතමෝ: ඛණ්ඩතමොති ච සම්පත්තිරහිතා
ඛණ්ඩිපපත්තියෙව දළ්හබ්බා. අඩ්ඩකුලපච්චාජාතිආදි පකාසභාවෙ
න ජොතෙතීති=ජෝති: 'තෙන ජෝතිනා යුත්තොතා'ති ආදිසබ්බං
වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බන්ති **නවමීකා**...තමෝජෝතිපරායනතො
පුඤ්ඤඵලං අනුභවන්තො එව පුඤ්ඤානි කරොහී'ති=පුබ්බකාරී'ති
වුත්තොති **පුග්ගලපඤ්ඤත්තිවිභාගා**...පුඤ්ඤඵලංඋපභුඤ්ජන්තො කත
ඤ්ඤූ පකෙක නිට්ඨති'ති වුත්තං. පුඤ්ඤඵලං අනුභවන්තො'ති අනු
වීකා...ඡථා **ඛුද්දකුත්තරවිභාගා**...එවං කතඤ්ඤූ පුග්ගලො දුල්ල
භො හොති, යදගෙහෙ පුග්ගලො දුල්ලභො, තදගෙහෙ කත
ඤ්ඤූතා'පි. 'දුල්ලභො අය'න්ති පසංසනීයභාවං පාපෙති. තතො
යෙව සා **මඟ්ගලං**...**තනාඛ්‍යානං**'සා සපපුරිසෙහි පසංසනි
යාදීනානපපකාරවිසෙසාධිගමහෙතුතො **මඟලන්ති** වෙදිතබ්බා
ති වුත්තං. කතඤ්ඤූ හි දුල්ලභො එව, න අකතඤ්ඤූවිය සුල
භො. අකතඤ්ඤූනො හි බහුභොනන්ති'ති. තත්ථ කතඤ්ඤූ ඉධ
පසංසාදී හිතං පාපුණාති, අකතඤ්ඤූ ඉධ නින්දාදිඅහිතං...ත
ත්‍රිමානි වත්ථූනි.

අතීතෙ බාරාණසීරඤ්ඤෙ සත්තපුත්තා අහෙසුං. තෙසං
සබ්බජෙට්ඨකො පදුමෝ නාම කුමාරො බොධිසත්තො. රාජා 'ඉමෙ
මං වධිත්වා රජ්ජම්පි ගණ්හෙය්‍යු'නති තෙසු ආඝාතං උප්පාදෙත්වා
භාතා! මා ඉධ වසිත්ථ අඤ්ඤත්ථ ගන්ත්වා මමච්චයෙනාගන්ත්වා,

රජ්ජං ගණ්හාථා'ති ආහ. තෙ අත්තනො පජාපතිභි සඩ්ං පත්ථෙත්වා අනුත්තරම්හො එකස්මිං කත්තාරෙ අධනපායං අලභන්තා සබ්බසණ්ඩස්ස භරියා මාරෙත්වා තෙරසකොඩ්ඩෙ කත්වා මංසං ඛාදිංසු. බොධිසත්තා පනත්තනා ච භරියාය ච ලඩ්ඩෙසු වීසු කොඩ්ඩෙසු එකං ඨපෙත්වා භරියාය සඩ්ං එකමෙව ඛාදි. ඉමිනා නයෙන තෙ ජ දිවසෙ ජ ඉත්ථියො මාරෙත්වා ඛාදිංසු බොධිසත්තො

දෙවසිකං එකෙකං කොඩ්ඩං ඨපෙසි. ඉති යත්තකෙ දිවසෙ බොධිසත්තස්ස ජ කොඩ්ඩා අවසිට්ඨා, සො තෙසං අත්තනො භරියං මාරෙතුකාමතං ජ කොඩ්ඩෙ දත්වා 'අජ්ජ තාත ඉමෙ ඛාදථ සෙව ජානිස්සාමා'ති වත්වා තෙසං නිද්දූපගතකාලෙ භරියං ගහෙත්වා පලායන්තෙ ගන්තුං අසක්කොනෙ භරියං ඛණ්ඩිතා දුග්ග අරුණුග්ගමනවෙලාය කත්තාරා නික්ඛම්ම 'පිපාසිතා සාමී'ති වුත්තෙ උදකං අලභන්තො ඛග්ගෙන දක්ඛිණජත්තුං පහරිත්වා ලොහිතං පායෙසි. තෙ උභො අනුපුබ්බෙන මහාගඞ්ගං පත්වා ගඞ්ගානිද්ධමනෙ පණ්ණසාලං කත්වා වාසං කප්පෙසුං තදා මනුස්සා එකං රාජාපරාධිකං චොරං හත්ථපාදකණ්ණනාසාති ඡින්දිත්වා එකස්මිං අවම්මණෙ පක්ඛිපිත්වා ගඞ්ගාය ජ්ඣෙඩෙසුං. කොණ්ඩඤ්ඤා අට්ඨස්සරං කුරුමානො තං ඨානං පත්තො තං සුත්වා බොධිසත්තා කාරුඤ්ඤෙන තං උක්ඛිපිත්වා පණ්ණසාලං ආනෙත්වා කාසාවධොපනලෙපනාදීහි වණපටිකම්මං අකාසි. භරියා පන්නස්ස කොණ්ඨං ජිගුච්ඡමානා. නුඤ්ඤනත්ථී විවරති. බොධිසත්තො භරියාය සඩ්ං කොණ්ඨං අස්සමපදෙ ඨපෙත්වා සයං එලාඵලං ආහරිත්වා පොසෙසි. සා කොණ්ඩඤ්ඤෙ පටිබද්ධචිත්තා තෙන සඩ්ං මිච්ඡාචරිත්වා බොධිසත්තං උපායෙන මාරෙතුකාමා 'සාමි! අහං තුම්හාකං අංසෙ නිසීදිත්වා කත්තාරා නික්ඛම්මභාවං එතං ජබ්බතං දිස්වා 'අය්‍යෙ පබ්බතදෙවතෙ! සව්වාහං සාමිකෙන සඩ්ං ආරොහා ජීවිතං ලභිස්සාමි බලිකම්මං තෙ කරිස්සාමීති ආහාවිං, ඉදානිස්ස බලිකම්මං කරිස්සාමා'ති වත්වා බොධිසත්තං ගහෙත්වා තත්ථ ගන්ත්වා 'සාමි! තව සෙසදිවස උත්තමා දෙවතා, තං තාව පදක්ඛිණං කත්වා වන්දිත්වා පච්ඡා දෙවතාය බලිකම්මං කරිස්සාමී'ති වත්වා බොධිසත්තං පපාතාභිමුඛං ඨපෙත්වා පුප්ඵං පූජෙත්වා වන්දිතුකාමා විය භූමා පිට්ඨිපස්සෙ ඨත්වා පිට්ඨියං පහරිත්වා පපාතෙ පාතෙත්වා පච්චාගන්ත්වා කොණ්ඩස්ස සන්තිකං අගමාසි. බොධිසත්තො පන පතන්තො උදුම්බරරුක්ඛමත්ථකෙ එකස්මිං අකණ්ටකෙ ගුම්බෙ පතිත්වා අසඤ්ඤාවී ගන්තුම්පි අසක්කොනො උදුම්බරඵලං ඛාදිත්වා

සාඛනගරෙ නිසිදි. තස්ස ච රුක්ඛස්ස පබ්බතපාදතො ආරුය්හ ඵලං ඛාදිතදුබ්බෝ එකො මහාසරීරො ගොධරාජා අහු. සො ඵලං ඛාදිතුං ආරුය්හ බොධිසත්තං දිසවා තෙන සද්ධිං විස්සාසං ආපජ්ජිත්වා තස්ස තත්ථ ගතකාරණං පුච්ඡිත්වා තම්පි සුත්වා තං අත්තනො පිට්ඨිං නිසිදාපෙත්වා පපාතා උත්තරිත්වා අරඤ්ඤෙ නික්ඛමිත්වා මහාමග්ගෙ ඨපෙත්වා අරඤ්ඤමෙව පාවිසි. බොධිසත්තොපි පච්චන්තගාමං ගන්ත්වා තත්ථ වසන්තො පිතුඅච්චයෙන රජ්ජං ගහෙත්වා පදුමරාජා නාම හුත්වා ඡ දානසාලායො කාරෙත්වා දෙවසිකං ඡ සතසහස්සානි විස්සජ්ජෙත්වා දානං අදාසි. සා'පි පාපිත්ථී තං කොණ්ඩං ඛණ්ඩෙතාදය අරඤ්ඤෙ නික්කම්ම මනුස්ස පථෙ භික්ඛං චරිත්වා තං කොණ්ඩං පොසෙන්තී මනුස්සෙහි 'කිත්තෙත අයං හොති'ති! පුට්ඨා 'අහං එතස්ස මාතුලධීතා, පිතුච්ඡා පුත්තො මෙ එස. එතස්සෙව මං අදංසු. සාහං වඤ්ඣිපත්තම්පි අත්තනො සාමිකං පරිහරන්තී භික්ඛං චරිත්වා පොසෙමී'ති ආහ. මනුස්සා 'අයං පතිබ්බතා'ති බහුතරං යාගුභත්තං දත්වා පිරං කත්වා වෙත්තපච්ඡිං ච අදංසු 'තව සාමිකං ඉධ නිසිදාපෙත්වා ගච්ඡා'ති. සා තථා කත්වා චරමානා බාරාණසිං ගන්ත්වා දානසාලාය භුඤ්ජමානා විචරි. බොධිසත්තොපි දානග්ගෙ අඤ්ඤානං වා දසන්නං වා සහස්සා දානං දත්වා පච්ඡා ගච්ඡන්තො ගමනමග්ගෙ තං දිස්වා 'කිමෙත'නති පුච්ඡි. 'එකා දෙව! පතිබ්බතා'ති සෙසා තං පක්කොසාපෙත්වා සඤ්ඤාපෙත්වා කොණ්ඩං පච්ඡිතො නීහරාපෙත්වා පුච්ඡි. සා පුරිමනයෙනෙව කථෙසි. රාජා! 'නත්ථු ඛං පදුමකුමාරස්ස භරියා අසුකරඤ්ඤෙ ධීතා අසුකා නාම මම ජත්තුලොහිතං පිවිත්වා ඉමස්මිං කොණ්ඩෙ පටිබද්ධචිත්තා මං පපාතෙ පාතෙසි සාදුති ඛං නලාටෙන මච්චුං ගහෙත්වා මං මතො'ති මඤ්ඤමානා ආගතා'ති වත්වා 'ඉමං කොණ්ඩං මුඛලෙන පොථෙත්වා චාරෙථ ඉමිස්සා පාපිත්ථියා කණ්ණනාසං ජීරථා'ති අමච්චෙ ආණාපෙසි. සාමංවෙස කොධං අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තො එවං අතසං දණ්ඩං ආණාපෙසි, න පන තථා කාරෙසි. රාජා කොධං මන්දං කත්වා යථා සා පච්ඡිං සීසතො ඔරොපෙතුං න සක්කොති එවං ගාළ්හං බන්ධාපෙත්වා කොණ්ඩං තත්ථ පක්ඛිපාපෙත්වා අත්තනො විජිතා නීහරාපෙසි. දුකනිපාතස්ස පංචමවග්ගෙ චුල්ලපදුම ජාතකවණ්ණනා සං.

පදුමරාජවත්ථු.

අත්තෙ බොධිසත්තො තාපසො හුත්වා ගඟාතීරෙ පණ්ණසා ලාසං කාසාසුඛෙන විහාසි. තදා බාරාණසි සෙට්ඨිධීතා දුඤ්ඤුමාරි

නාම වණිජා එරුසා කම්මකරෙ අක්කොසන්ති පහරන්ති. අථෙකදිවසං තං කම්මකරා ගහෙත්වා 'ගහාය‍ං කීළිස්සාම'ඉ'ති ගන්ත්වා තත්ථ ජණ්ඩයුං. තා විරවන්තී උදකෙන වුය්හමානා අඩ්ඪරත්තියං බොධිසත්තස්ස සාලාය‍ාමිපං පාපුණි. තාපසො තස්සං කාරුඤ්ඤෙන තං උක්ඛිපිත්වා අග්ගිං කත්වා දත්වා සීතෙ විගතෙ ඵලාඵලං දත්වා 'කත්ථ වාසිකාසී'ති පුච්ඡි. 'බාරාණසීවාසිකා'ති 'ඉදානි ගච්ඡා'යි, සා 'ඉමං තාපසං සීලභෙදං පාපෙත්වා තං ගහෙත්වා ගම්ස්සාම'ඉ'ති චින්තෙත්වා තථා කත්වා අගමාසි. තාපසොපි භින්නසීලො පරිහීනජ්ඣානො තාය සද්ධිං එකං පච්චන්තගාමං ගන්ත්වා තක්කං වික්කිණන්තො තං පොසෙසි. තස්මාස්ස 'තක්කපණ්ඩිතො'ති නාමං අකංසු. මනුස්සා වස්ස පරිබ්බයං දත්වා' අම්හාකං සුසුත්තං දුසුත්තං ආචික්ඛන්නා එත්ථ වසා'ති ගාමවාරෙ කුටිං කාය වාසෙසුං. අථෙකදිවසං චොරා තං ගාමං විලුම්පිත්වා තක්කපණ්ඩිතස්ස භරියං අග්ගහෙසුං. චොරජෙට්ඨකො තං භරියං අකාසි, සා තක්කපණ්ඩිතං ඤාතිපෙතුකාමා 'චොරෙහි ආනීතා අහං දුක්ඛං වසාමි ආගන්ත්වා මං ගණ්හී'ති තස්ස සාසනං පෙසෙත්වා තං පණ්ඩිතං තත්ථාගතං දිස්වා 'සවෙ මය‍ං ඉදානි ගච්ඡිස්සාම චොරෙ අනුබන්ධිත්වා උභොපි අම්හෙ ඤාතෙස්සන්ති රත්තිභාගෙ ගච්ඡිස්සාමා'ති තං කොට්ඨකෙ නිසීදාපෙත්වා සාය‍ං චොරජෙට්ඨකස්ස ආගන්ත්වා සුරං පිවිත්වා මත්තකාලෙ ආචික්ඛි. චොරෙ තං ගහෙත්වා පාතෙත්වා කපරුදීහි ඝට්ටාරුවිං පොථෙත්වා බන්ධිත්වා නිපජ්ජාපෙසි. සො පොථියමානො අඤ්ඤං කිංචි අවත්වා "කොධො අනත්ථඤ්ඤූ ව පිසුනා මිත්තදුබ්භිකා"ති ඉදමෙව වදති චොරා'පි සඤ්ඤං පබුජ්ඣිත්වා ජීවිතාය සුරාය පුන තං පොථෙතුං ආරභි. සො'පි තදෙව වදති චොරෙ 'අය‍ං ඉමමෙව වදති නාඤ්ඤං, කිම්ද'න්ති චින්තෙත්වා පුච්ඡිත්වා සබ්බං පවත්තිං සුත්වා අය‍ං එවරූපෙ උපකාරකෙ විපච්චපජ්ජි මයාපි උපද්දවං, කරෙය්‍ය මාරෙතබ්බා එසා'ති චින්තෙත්වා තං ඉත්ථිං පබොධෙත්වා 'එහි එතං පුරිසං ඤාතෙස්සාමා'ති බහිගාමං ගන්ත්වා තං ඉත්ථිං මාරෙත්වා තක්කපණ්ඩිතං ගෙහෙත්වා ගෙහං ගන්ත්වා 'ඉදානි කහං ගම්ස්සසී'ති ආහ. තක්කපණ්ඩිතො 'පබ්බජිත්වා අරඤ්ඤෙ වසිස්සාමී'ති ආහ. 'අහමපි පබ්බජිස්සාමී'ති තෙ උභොපි පබ්බජිත්වා ඣානාභිඤ්ඤායො නිබ්බත්තෙත්වා බ්‍රහ්මලොකූපගා.

එකනිපාතස්ස සත්තමවණ්ණනාය තක්කජාතකවණ්ණනායං

තක්කපණ්ඩිතවත්ථු.

අතීතෙ බොධිසත්තො තාපසො හුත්වා ගඟාතීරෙ පණ්ණසාලාය‍ං විහාසි, තදා බාරාණසිරඤ්ඤෙ පුත්තො දුට්ඨකුමාරො නාම

අහොසි කකණ්ඩකෝ එරුවෝ සඛෙඛඝං අක්ඛිම්හි පතිතරජෝ විය ඛාදිතුං ආගතපිසාවෝ විය ච අමනාපෝ. සෝ එකදිවසං ගහාය කිළනෙතා 'එථ භණෙ මං නදීමජ්ඣං නෙත්වා ආනෙථා'ති අවොච. තෙ තං නෙත්වා ඡඩ්ඩෙත්වා පලායිංසු. සෝ උදකෙන වුය්හමානෝ එකං දුරුක්ඛඤ්ඤං දිසවා තත්ථ නිසිදිත්වා පරිදෙවමානෝ ගච්ඡති. තදා බාරාණසීවාසී එකෝ සෙට්ඨි නදීතීරෙ වත්තා ලීසකොටිධනං නිදහිත්වා ධනතණ්හාය ධනපිඬෙ සපො හුත්වා නිබ්බත්ති. අපරෝ'පි තස්මිං යෙව දෙසෙ තිංසකොටියෝ නිදහිත්වා ධනතණ්හාය තත්ථෙව උන්දුරෝ හුත්වා නිබ්බත්ති. තෙසං වසනඨානං උදකං පාවිසි. තෙ නික්ඛමිත්වා තං තෙන නිස්සිතා දුරුක්ඛඤ්ඤං දිසවා ආරුය්හ ඛඤ්ඤපිඬෙ ව නිපජ්ජිංසු. නදීතීරෙ ච එකෝ පිපලිරුක්ඛෝ අත්ථි. තත්ථෙකෝ සුවපොතකෝ වස්සති. රුක්ඛෝ උදකපිඬෙ පති. සුවපොතකෝ'පි තං දුරුක්ඛඤ්ඤං දිස්වා ආරුය්හ නිලීයි. එවං තෙ වත්තාරෝ ජනා ගච්ඡමානා අඩ්ඪරත්තියං තාපසස්ස පණ්ණසාලාසමීපං පත්තා. තාපසෝ රාජපුත්තස්ස පරිදෙවනසද්දං සුත්වා නදීතීරං ගන්ත්වා තෙසු කාරුඤ්ඤෙන උක්ඛිපිත්වා අස්සමං නෙත්වා අග්ගිං ජාලෙත්වා ඉමෙ දුබ්බලතරාති පඨමං සපපාදීනං සරීරං සොධෙත්වා, පච්ඡා රාජපුත්තස්ස සරීරං සොධෙත්වා ආහාරං දෙන්තෝ පඨමං සපපාදීන මෙව දත්වා පච්ඡා තස්ස ඵලාඵලං අදාසි. කුම්භීරෝ අයං කූටතාපසෝ 'මං අගණෙත්වා තිරච්ඡානගතානං සම්මානං කරොතී'ති තස්මිං ආඝාතං බන්ධිත්වා කතිපාහං වසිත්වා ගච්ඡන්තෝ 'එතං අත්තනෝ සන්තිකං ආගතං මාරෙස්සාමී'ති චින්තෙත්වා 'භණෙ! මයි රජ්ජෙ පතිට්ඨිතෙ ආගච්ඡෙය්යාථ අහං වෝ චතූහි පච්චයෙහි උපට්ඨහිස්සාමී'ති වත්වා පක්කාමි. සපො පන ගච්ඡන්තෝ තං වන්දිත්වා 'භන්තෙ! තුම්හෙහි මයං මහාඋපකාරෝ කතෝ අසුකඨානෙ මෙ එත්තකං ධනං නිදහිතං කිඤ්චි වෝ ධනෙන සති තත්ථ ගන්ත්වා 'දීඝා'ති පක්කොසෙය්යාථා' වත්වා පක්කාමි. උන්දුරෝපි තථෙව වත්වා 'කිඤ්චි වෝ ධනෙන සති තත්ථ ගන්ත්වා 'උන්දුරා'ති පක්කොසෙය්යාථා'ති වත්වා පක්කාමි. සුවපොතකෝ'පි තාපසං වන්දිත්වා 'භන්තෙ! මය්හං ධනං නත්ථි රත්තඤ්ඤි පන වෝ අත්ථෙ සති මයහං වසනඨානං ආගච්ඡෙය්යාථා'ති වත්වා පක්කාමි. රාජපුත්තෙනා ගන්ත්වා න චිරස්සෙව රජ්ජෙ පතිට්ඨාසි. බොධිසත්තා පඨමං සපපාදයෝ විමංසිතුකාමෝ තෙසං වසනඨානං ගතෝ. තෙපි සකඨානා නික්ඛමිත්වා තං වන්දිංසු. සෝ තතෝ නිවත්තිත්වා රාජානං විමංසිතුකාමෝ රාජුය්යානං ගන්ත්වා

තස්ස වසිත්වා පුන දිවසෙ භික්ඛාචාරවෙලාය නගරං පාවිසි. තස්මිං ඛණෙ රාජා හත්ථික්ඛන්ධවරගතො නගරං පදක්ඛිණං කරොනෙතා තං දූරතොව දිසවා 'අයං කූටතාපසො මම සන්තිකෙ හුත්වා වසිතුකාමො ආගතො යාව පරිසමජ්ඣෙ අත්තනා මත්තං කතගුණං තපපකාසෙති තාවස්ස සීසං ඡින්දාපෙස්සා මී'ති පුරිසෙ ආණාපෙසි. තෙ ගන්ත්වා බොධිසත්තං බන්ධිත්වා චතූසු චතුක්කෙසු පහරන්තා ආඝාතනං නයිංසු සොව පහටඨානෙ ඉමමෙව ගාථමාහ.

"සච්චං කිරෙව මාහංසු නරා එනවිත්‍යා ඉධ,
කණ්ඨං විපලාවිතං සෙය්‍යො නත්ථෙවනවිත්‍යානරා"ති.

තත්ථ "සච්චං කිරෙවමාහංසූ"ති අවිතථමෙව කිර වදන්ති; "එනවිත්‍යා නරා ඉධා"ති එතෙවව පණ්ඩිතපුරිසා; "කණ්ඨං විපලාවිතං සෙය්‍යො"ති තදිසා වුත්තභාවතං සුක්ඛදාරුං විපලාවිතං උත්තාරෙත්වා ථලෙ ඨපිතං සුන්දරං; කිං කාරණා? තං යාගුභත්තාදීනං පවත්තනාය සීතාතුරානං විසීවනත්ථාය අපි ච පරිස්සයානං හරණත්ථාය උපකාරං හොති. "නත්ථෙවනවිත්‍යානරා"ති එතෙවා පන මිත්තදුභී අකතඤ්ඤූ පාපපුරිසා ඔසෙත වුත්තභාවතො හත්ථෙ ගහෙත්වා උත්තාරිතො නත්ථෙව වරං; තථාහි අහං ඉමං පාපපුරිසං උත්තාරෙත්වා ඉමං අත්තනතො දුක්ඛං ආහරි'න්ති තං සුත්වා තෙසු යෙ පණ්ඩිතා තෙ 'කිං භො! පබ්බජිත! තයා අම්හාකං රඤ්ඤො අපි කොචි ගුණා කතොති පුච්ඡිංසු. සොතං සබ්බං පවත්තිං කථෙසි. තං සුත්වා මනුස්සා 'අයං මිත්තදුභී රාජා අත්තනො ජීවිතදායකස්ස ගුණමත්තම්පි න ජානාති තං නිස්සාය කුතො අම්හාකං සුඛං භවිස්සති න'ත්ථි රාජානං මාරෙත්වා බොධිසත්තං අභිසිඤ්චිංසු. සොධමෙමන රජ්ජං කාරෙනෙතා සපපාදීනං වසනට්ඨානං ගන්ත්වා සපප උත්තුරෙහි දින්නා සත්තහිරඤ්ඤකොටියො තෙ තයො ජනෙ ච ගහෙත්වා පච්චාගන්ත්වා සපපස්ස වසනත්ථාය සුවණ්ණකාළි උත්තුරස්ස වසනත්ථාය එළික ගුහං සුවඤ්ඤස්ස සුවණ්ණපජරං කාරාපෙත්වා සප්පසුවරාජානං මඩ්ඩලාජෙ උත්තුරස්ස ගබ්භාලින්දබ්බලෙ දූපෙසී'ති. **එකනිපාතස්ස අට්ඨමවග්ගස්ස වවංකිරජාතකවණ්ණනාය**

චතුජ්ජන වත්ථු.

අතීතෙ රාජගහෙ මහාසෙට්ඨි අත්තනතො පුත්තස්සත්ථාය ජනපදසෙට්ඨිනො ධීතරං ආනෙසි. සා පන වඤ්ඣා හුත්වා ගබ්භිනියාලයං දස්සෙන්තී හත්ථපාදපිට්ඨියො පොත්ථෙත්වා බහලං

කාරෙත්වා දෙවසිකං පිලොතිකවෙඨනෙන උදරවත්ථිං දළ්හං
බන්ධිත්වා එකිස්සා ධාතියා තං කිච්චං ඤාපෙත්වා තවමංසච්ඡෙදෙන
'ඉදානි ජනකපිතුසන්තිකං ගන්ත්වා විජායිස්සාමී'ති සස්සු සසුරෙ ආපුච්ඡිත්වා
පක්කාමි. අථෙකා දුග්ගතිත්ථී සමෙන සද්ධිං මග්ගං ගච්ඡන්තී
අන්තරාමග්ගෙ එකසමීං නිග්‍රොධමූලෙ පුත්තං විජායිත්වා
පාතොව සමෙ ගච්ඡන්තෙන 'අහං විනාසමෙන ගන්තුං න සක්කිස්සාමී'ති
තත්ථෙව ගබ්භමලං ච පුත්තං ච ඡඩ්ඩෙත්වා ගතා. දෙවතා
දාරකං රක්ඛිංසු සො කිර බොධිසත්තොව. සෙට්ඨිධීතා පන
තං ඨානං පත්වා සරීරකිච්චං කරිස්සාමීති තාය ධාතියා සද්ධිං
නිග්‍රොධමූලං ගන්ත්වා සුවණ්ණවණ්ණං දාරකං දිස්වා 'අම්ම! නිප්
එතනං නො කිච්ච'න්ති පිලොතිකං අපනෙත්වා උච්ඡඞ්ගප්පදෙසං
ලොහිතෙන ගබ්භමලෙන ච මක්ඛිත්වා අත්තනො ගබ්භවුට්ඨාන
භාවං පරිජානන්ත්‍යා කථෙත්වා දාරකං ගහෙත්වා තතොව පටිනිවත්ති.
තස්ස 'නිග්‍රොධො'ති නාමං කරිංසු. තං දිවසඤ්ඤෙව අනුසෙට්ඨි
සස සුණිසාපි විජායනත්ථාය කුලඝරං ගච්ඡන්තී අන්තරාමග්ගෙ
එකිස්සා රුක්ඛසාඛාය ගෙඪා පුත්තං විජායිත්වා පටිනිවත්ති.
තස්ස 'සාඛො'ති නාමං. තං දිවසඤ්ඤෙව මහාසෙට්ඨිං නිස්සාය
වසන්තස්ස තුන්නකාරකස්ස භරියා පි පිලොතිකන්තරෙ පුත්තං
විජායි. තස්ස 'පොත්ථකො'ති නාමං. මහාසෙට්ඨි 'උභොපෙතෙ
නිග්‍රොධකුමාරස්ස ජාතදිවසෙ ජාතා'ති ආහරාපෙත්වා තෙනෙව
සද්ධිං සංවඩ්ඪෙසි. තෙ එකතො වඩ්ඪිත්වා වයප්පත්තා තක්කසිලං
ගන්ත්වා උග්ගහිතසිප්පා ජනපදවාරිකං චරන්තා අනුප්පබ්බෙන
බාරාණසිසමීපං ගන්ත්වා එකසමීං රුක්ඛමූලෙ නිපජ්ජිංසු. තසමීං ච
රුක්ඛෙ බෙ කුක්කුටා වසන්ති තෙසු උපරිමො ගෙඪිමස්ස සරීරෙ
වච්චං පාතෙසි. 'කෙනිදං පතිත'න්ති? 'සම්ම! මා කුජ්ඣි මයා අජානන්තෙන පාතිත'න්ති.
'අරෙ ත්වං මම සරීරං අත්තනා වච්චට්ඨානං මඤ්ඤසි කිං මම පමාණං න ජානාසි? යො හි මං මාරෙත්වා
මංසං ඛාදති සො පාතොව සහස්සං ලභතී'ති. 'අරෙ!! ත්වං
අජානන්තානං වුත්තෙපි කුජ්ඣසි එත්තකමත්තෙන මානං
කරොසි, මං පන මාරෙත්වා, යො ථූලමංසං ඛාදති සො පාතොව
රාජා හොති යො මජ්ඣිම මංසං සො සෙනාපති යො අඪිමංසං
සො භණ්ඩාගාරිකො'ති. පොත්ථකො පච්චූසකාලෙ උට්ඨාය
නිග්‍රොධකුමාරස්ස පාදෙ පරිමජ්ජන්තෙන නිසින්නො තෙසං වච
නං සුත්වා සනිකං ආරුය්හ උපරිමං කුක්කුටං ගහෙත්වා මාරෙත්වා
අඟාරෙසු පචිත්වා ථූලමංසං නිග්‍රොධස්ස මජ්ඣිමමංසං සාඛස්ස
දත්වා අත්තනා අඪිමංසං ඛාදිත්වා සබ්බං පවත්තිං කථෙසි. තෙ

තයොපි පාතරාසවෙලායං බාරාණසිං පවිසිත්වා එකස්ස බ්‍රාහ්ම
ණස්ස ගෙහෙ පායාසං භුඤ්ජිත්වා නගරා නික්ඛමිත්වා උය්‍යානං පවි
සිංසු. නිග්‍රොධකුමාරොපි සිලාපට්ටෙ නිපජ්ජි. ඉතරෙ වෙ බහි
නිපජ්ජිංසු. තදා බාරාණසිරාජා සත්තාහං කාලකතෝ අථ පුරෝ
හිතාදයෝ ථුස්සරථං විස්සජ්ජෙසුං. ඝාසසපසංසුතතාවිකාසං
"ථුස්සරථ"න්ති මහලරථ'න්ති වුත්තං. ථුස්සරථෝ උය්‍යානං ගන්
ත්වා ආරොහණසජ්ජා හුත්වා අට්ඨාසි. පුරොහිතෝ පාදෙසු ලක්ඛ
ණානි උපධාරෙත්වා සබ්බතූරියෙ පගුණභාවෙත්වා තත්ථෙව රත
තරාසිමඤ්ච නිග්‍රොධං ථවෙත්වා අභිසිඤ්චිත්වා සාඛස්ස සෙනාපතිඨා
නං දත්වා නගරං පාවිසි පොත්ථකොපි තෙන සද්ධිං යෙව පාවිසි.
රාජා එකාදිවසං මාතාපිතරෝ සරිත්වා 'ගච්ඡථ තෙ ආනෙහී'ති
රාජගහනගරං පොත්ථිතං පෙසෙසි. සෝ ගන්ත්වා තෙසු අනා
ගතෙසු සයමෙව පච්චාගන්ත්වා 'සෙනාපතිස්ස ඝරෙ මහාකිල
මථං විනොදෙත්වා පච්ඡා රාජානං පස්සිස්සාමී'ති තත්ථ ගන්ත්වා
'තව සහායකො පොත්ථිකොනාම ආගතෝ'ති ආරොචාපෙසි.
සෝ සාඛා 'අයං මය්හං රජ්ජං අදත්වා නිග්‍රොධස්ස අදාසී'ති
තස්මිං වෙරං බන්ධි. තස්මා සෝ දූතස්ස වචනං සුත්වාව භුඩෙ
'කොඉමස්ස සහායෝ? උම්මත්තොසි? දාසිපුත්තෙනා ගණ්හථ න
න්හි වත්වා හත්ථපාදජානුකප්පරෙහි කොට්ටාපෙත්වා ගීවායං ගා
හාපෙත්වා නිහරාපෙසි. පොත්ථිකොපි 'අයං අනත්ථකුසලා මිත්ත
දුහි, නිග්‍රොධපණ්ඩිතෝ කත්ථකුසලා සපුරිසෝ තස්සෙව සන්තිකං
ගම්ස්සාමී'ති ගන්ත්වා රඤ්ඤා මාතාපිතූනං අනාගතභාවං
කථෙසි. සාඛොපි 'පොත්ථිකෝ මං රඤ්ඤා සන්තිකෙ භින්දෙය්‍ය,
මයි පන ගතෙ කිඤ්චි වත්තුං න සක්ඛිස්සතී'ති තත්ථෙව ගතෝ.
පොත්ථිකෝ තෙන කතකම්මං රඤ්ඤා කථෙසි යෙව. තං සුත්වා
රාජා කුජ්ඣිත්වා තං මාරෙතුං ආණාපෙසි. පොත්ථිකෝ 'ඛමථ
මහාරාජ! අසප්පුරිසස්සා'ති වාරෙසි. රාජා සාඛස්ස ඛමිත්වා ඝසනා
පනිඨානං පොත්ථිකස්සෙව දත්වා මෙ තස්මිං අතිවිය තෙන
සබ්බසෙනාසනච්චාරණාරහං භණ්ඩාගාරිකට්ඨානං නාම අදාසි.
පුබ්බෙ කිර තං ඨානන්තරං නාභවාසි, තතො පට්ඨාය ජාතං. අප
රභාගෙ පොත්ථිකෝ භණ්ඩාගාරිකෝ පුත්තධීතාහි වඩ්ඪමානෝ
පුත්තධීතරෝ ඔවදන්තෝ දසනිපාතෙ නිග්‍රොධජාතකෙ ඉමං
ගාථමාහ.

"නිග්‍රොධමෙව සෙවෙය්‍ය න සාඛං උපසංවසෙ,
නිග්‍රොධස්මිං මතං සෙය්‍යා යඤ්චෙ සාඛස්මිං ජීවිත"න්ති.

නිද්දවත්ථු.

එවං අකතඤ්ඤූ නිද්දං පාපුණාති, කතඤ්ඤූ පන සත්ථාරා පි පසංසිතෝ.

තන්නිදං වත්ථු.

රාජගහෙ කිර රාධෝ නාම මහල්ලකබ්‍රාහ්මණෝ පුත්තදාරෙන අබ්භුමීනිතෝ වෙළුවනං ගන්ත්වා පබ්බජ්ජං යාචි. 'ජිණ්ණා අය'න්ති න කෙචි පබ්බාජෙතුං ඉච්ඡිංසු. සත්ථා තං ඤත්වා 'කෝ භික්ඛවෙ! තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස අධිකාරං සරතී'ති ආහ. තත්ථ "අධිකාර"න්ති අධිකකිරියං; සඤ්ඤාර'න්ති වුත්තං හොති අථායස්මා සාරිපුත්තෝ 'ඉධ මෙ භන්තෙ! සෝ බ්‍රාහ්මණෝ රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරන්තස්ස කටවඤ්ඡිකඛණ්ඩං දූපෙසි. ඉමං ඛෝ අහං භන්තෙ! තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස අධිකාරං සරාමී'ති ආහ. 'සාධු සාධු සාරිපුත්ත! කතඤ්ඤුනෝ හි සාරිපුත්ත! සප්පුරිසා කතවෙදිනෝ: තෙන හි ත්වං සාරිපුත්ත! තං බ්‍රාහ්මණං පබ්බාජෙහි උපසම්පාදෙහී'ති. ථෙරෝ තං පබ්බාජෙත්වා ආදාය ගාමිකාවාසං ගන්ත්වා, තත්‍රස්ස අධුනා පබ්බජිතත්තා කිඤ්චිලාභිස්ස ථෙරෝ අත්තනෝ පත්තං ආවාසං පිණ්ඩපාතම්පි රාධත්ථෙරස්සෙව දත්වා සයං පිණ්ඩාය චරති. රාධත්ථෙරෝ සෙනාසනභොජනසප්පායානි ලභිත්වා ථෙරස්සෙව සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. එකඞ්ගුත්තරෙ එතදග්ගවණ්ණනායං චෙව මහාඅට්ඨකථාය චෙව.

රාධබ්‍රාහ්මණවත්ථු.

අථ 'සාරිපුත්තත්ථෙරෝ කතඤ්ඤූ! කතවෙදී'ති සඞ්ඝමජ්ඣෙ කථා උදපාදි, තං සුත්වා සත්ථා 'පුබ්බෙපෙස භික්ඛු හුත්වා කතඤ්ඤූ කතවෙදීයෙවා'ති වත්වා දුකනිපාතස්ස පඨමවග්ගෙ අලීනචිත්තජාතකං කථෙසි. තස්මා ධම්මසෙනාපතිනා විය කතඤ්ඤූනා භවිතබ්බං ආනන්දත්ථෙරෙන විය ච.

ථෙරස්ස කිර පඤ්චසතමත්තා සද්ධිවිහාරිකා. තෙසෙවකෝ දහරභික්ඛු ථෙරස්ස බහූපකාරෝ, පරිවෙණං සම්මජ්ජති පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨපෙති දන්තකට්ඨං මුඛොදකං දෙති වච්චකුටිජන්තාඝරසෙනාසනානි පටිජග්ගති හත්ථපාදපරිකම්මාදීනි කරොති. ථෙරෝ පන අත්තනෝ ධම්මකථාය පසන්නෙහි කොසලරාජාදීහි දින්නානි පංච සාටකසතානි 'අයමෙව භික්ඛූපකාරෝ'ති සුත්තන්තෙන සබ්බානි තස්සෙව අදාසි. සෝ'පි සබ්බෙ

තෙ සාරිතෙ භාජෙත්වා අත්තනොසමානුපජ්ඣායානං අදංසු. තෙ භික්ඛූ චීවරං සත්වා නිවාසෙත්වා පාරුපිත්වා ච සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා 'භන්තෙ! යො පන සස්ස මුඛොලොකනදානං නාම අත්ථි'ති ආහංසු. 'නත්ථි භික්ඛවොති. 'භන්තෙ! අම්හාකං උපජ්ඣායො ආනන්දත්ථෙරො පංචසතානි එකසෙව දහරභික්ඛූනං අදාසි සො පන අත්තනා ලබ්භෙ අම්හාකං අදාසි'ති. 'න භික්ඛවෙ! ආනන්දෙන මුඛොලොකනෙන දෙති සො පන භික්ඛු බහූපකාරො, තස්මා අත්තනො උපකාරකස්ස උපකාරකවසෙන ගුණවසෙන පූජනවසෙන 'උපකාරකස්ස නාම පච්චුපකාරං කාතුං වට්ටති'ති කතඤ්ඤුකතවෙදිභාවෙන අදාසි, පොරාණකපණ්ඩිතාපි අත්තනො උපකාරකානමෙව පච්චුපකාරං කරිංසූ'ති වත්වා දුකනිපාතස්ස පඨමවග්ගෙ ගුණජාතකං කථෙසි. සිගාලජාතකන්ති'පි එතස්සෙව නාමං. පුන සත්ථා තථෙව වත්වා තිකනිපාතස්ස පඨමවග්ගෙ කීටජාතකං කථෙසි. උභයත්ථ අතීතවත්ථු ජාතකෙ ඔලොකෙතබ්බං.

ආනන්දත්ථෙරවත්ථු.

අපි ච කතඤ්ඤුස්ස සම්පරායෙ සුගති, අකතඤ්ඤුස්ස දුග්ගතිඑ. අයමෙත්ථ චතුක්කනිපාතස්ස පංචමපණ්ණාසකෙ දුතියවග්ගස්ස නිදානෙන අකතඤ්ඤුතා සුත්තෙන දීපෙතබ්බා. අකතඤ්ඤූ හි දුග්ගතිපරායනොව.

තණ්ඩුලනාළිවත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසිවාසී එකො වනචරකො හිමවන්තෙ අත්තනො ආජීවභණ්ඩකං ගවෙසමානො මූලෙහා හුත්වා පරිදෙවමානො විචරති. තදා බොධිසත්තොපි සීලවන්තතාය සීලවාගරාජා නාම සබ්බඤ්ඤුතං පත්ථෙත්වා හත්ථී හුත්වා තස්ස පරිදෙවනං සුත්වා කාරුඤ්ඤෙන චොදිතො තං පිට්ඨියං නිසිදාපෙත්වා අරඤ්ඤා ආනෙත්වා මනුස්සපථං පාපෙත්වා 'භොපුරිස! ඉමිනා මග්ගෙන ගච්ඡ එත්තකං පන වස්සනඨානං පුච්ඡිතොපි මා කස්සචි ආචික්ඛා'ති ආහ. සො පන මිත්තදුබ්භි අකතඤ්ඤූ බොධිසත්තස්ස පිට්ඨියං නිසින්නකාලෙයෙව රුක්ඛපබ්බතනිමිත්තානි සල්ලක්ඛෙත්වා බාරණසිං ගන්ත්වා දන්තකාරෙ දිස්වා 'කිං භොඑ! ජීවදන්තම්පි ලභිත්වා ගණ්හිස්සථා'ති වත්වා 'ජීවදන්තො නාම මතහත්ථි දන්තතො මහග්ඝතරො'ති සුත්වා පාථෙය්‍යං ගහෙත්වා ඛරකන්තාරං දුද්දස බොධිසත්තං උපසඞ්කමිත්වා දන්තෙ යාචි. බොධිසත්තොපි

තෙන වෙ අඟහදනෙන ජිතුපෙඪා දනෙන සොණ්ඩාය ගණෙහි
'නාහං ඉමෙ මයහං අපියාති දම්මි ඉමෙහි පන මෙ සතගුණෙන
සහසගුණෙන සතසහසගුණෙන සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පියතරං,
තස්ස මෙ ඉදං දනතදනං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණපටිවෙධනත්ථාය
හොතු'ති පණිධානං කත්වා අදාසි. සො තං ආදාය පච්චාගනත්වා
ඛකඛිණිත්වා තස්මිං මූලෙ බීණෙ පුන ගන්ත්වා අවසෙසදනෙන
යාවි. හත්ථිස්ස අදාසි. පුන තස්මිම්පි බීණෙ ගන්ත්වා යාවි.
හත්ථිපි සාධූ'නි වත්වා පුරිමනයෙනෙව නිසීදි. සො අනතඤ්ඤු
හත්ථිකුම්භං ආරුයහ උභො කොටියො පණ්හියා පහරනෙතා
මංසං වියුහිත්වා කකචෙන මූලදඪා කපෙපත්වා පක්කාමි. තස්මිං
හත්ථිනො දස්සනූපචාරං විජහනෙන විජහනෙතයෙව මහාපඨවි
සිනෙරුයුගන්ධරාදයො මහාභාරෙ ධාරෙතුං සමත්ථාපි තස්ස අගු
ණරාසිං ධාරෙතුං අසක්කොනතී විය භිජ්ජිත්වා විවරමදාසි. තාව
දෙව අවිචිජාලා නික්ඛමිත්වා තං අනතඤ්ඤුං මත්තදුබ්භිං පරික්ඛි
පිත්වා ගණ්හි. අථ තස්මිං වනසණ්ඩෙ අධිවත්ථා රුක්ඛදෙවතා **එක
නිපාතස්ස අඪමවගෙහ ඝිලවජාතකෙ** ඉමං ගාථමාහ.

"අනතඤ්ඤුස්ස පොසස්ස නිච්චං විවරදස්සිනො,
සබ්බං වෙ පඨවිං දජ්ජා නෙව නං අභිරාධයෙ"ති.

තත්ථ "අනතඤ්ඤුස්සා"ති අහතනො කතගුණං අජානනතස්ස; "පොසස්සා"ති පුරිසස්ස; "විවරදස්සිනො"ති ඡිද්දමෙව ඔකාසමෙව ඔලොකෙනතස්ස; "සබ්බං වෙ පඨවිං දජ්ජා"ති සචෙපි තාදිසස්ස පුග්ගලස්ස සකලං චක්කවත්තිරජ්ජං ඉමං වා පන මහාපඨවිං පරිවත්තෙත්වා පඨවොජං දදෙය්‍ය; "නෙව නං අභිරාධයෙ"ති එවං කරොනතොපි එවරූපං කතගුණවිඩං සතං කොචි පරිතොසෙතුං වා පසාදෙතුං වා න සක්කුණෙය්‍යා,ති අත්ථො. එවඤ්ච පන වත්වා සා දෙවතා තං වනං උපනාදෙත්වා, ධම්මං දෙසෙසි. හත්ථී යාවතායුකං ඨත්වා යථාකම්මං ගතො.

වනචරකවත්ථු.

එවං අකතඤ්ඤුස්ස දුග්ගතිඤ්ච පරාභවො හොති, කතඤ්ඤු පන සුගතිං උපපනනො ගණනපථං වීතිවත්තොා'ති. කිං වුත්තං හොා'ති

කතඤ්ඤු ති පදකථා.

කාලෙන ධම්මසවණං නාම:—යස්මිං කාලෙ උඩ්ඩච්චඝගතං විසතං හොති කාමවිතකාදීනං වා අඤ්ඤතරෙන අභිභූතං, තස්මිං කාලෙ තෙසං විනොදනත්ථං ධම්මසවණන්ති අඪකථා. කාමපටිසංයුත්තා විතක්කා=කාමවිතක්කා: ඒවාදයොපි සං

යුත්තෙසා විතක්කෝ=ව්‍යාපාදවිතක්කෝ: විහිංසාපටිසංයුත්තෙසා විතක්කෝ=විහිංසාවිතක්කෝ: තෙසු මෙ සත්තෙසු පි සංඛාරෙසුපි උපපජ්ජන්ති, කාමවිතක්කොපි හි පියෙ මනාපෙ සත්තෙ වා සංඛාරෙ වා විතක්කෙන්තස්ස උපපජ්ජති, ව්‍යාපාදවිතක්කෝ අපියෙ අමනාපෙ සත්තෙ වා සංඛාරෙ වා කුජ්ඣිත්වා ඔලොකෙන්තස්ස පඨාය යාව ව්‍යාසක්කං උපපජ්ජති, විහිංසාවිතක්කෝ සංඛාරෙසු න උපපජ්ජති. සංඛාරා හි දුක්ඛාපෙතබ්බා නාම නත්ථි, 'ඉමෙ සත්තා ඝට්ටියන්තු වා උපච්ඡිජ්ජන්තු වා විනස්සන්තු වා මා වා අහෙසුන්'ති චින්තෙන්තස්ස පන සත්තෙ සු උපපජ්ජති'ති, සහිතිස්සුතෙන තික්කවණ්ණනා—"කාමපටිසංයුත්තෙසා"ති එත්ථ මෙ කාමා වත්ථුකාමොපි කිලෙසකාමොපි, තත්ථ වත්ථුකාමපක්ඛෙ ආරම්මණකරණවසෙන කාමෙහි පටිසංයුත්තෙසා විතක්කෝ. කිලෙසකාමපක්ඛෙ පන සම්පයොගවසෙන කාමෙන පටිසංයුත්තෙසාති යොජෙතබ්බං. ව්‍යාපාදපටිසංයුත්තෙසාති සම්පයොගවසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බෝ. ව්‍යාපාදවත්ථුපටිසංයුත්තෙසා'පි 'ව්‍යාපාදපටිසංයුත්තෙසා'ති ගය්හමානෙ උභයත්ථාපි යොජනා ලබ්භතෙව. 'විහිංසාපටිසංයුත්තෙසා'ත්ථ එත්ථාපි එසෙව නයො. විහිංසනන්ති එතාය සත්තෙ ව විහිංසනං වා එතං සත්තානන්ති=විහිංසා: තාය පටිසංයුත්තෙසා විහිංසාපටිසංයුත්තෙසා'ති, එවං සද්දතෝ වෙදිතබ්බෝ. අපියෙ අමනාපෙ සංඛාරෙ ආරබ්භ ව්‍යාපාදවිතක්කුපපත්ති අඨානසාතවසෙන දීපෙතබ්බා ව්‍යාපාදවිතක්කස්ස අවඩ්ඪනසෙතුං යාව චිනාසනා වුත්තං විතක්කෙන්තස්ස පන පාණාතිපාතෙ එවාති. සංඛාරා දුක්ඛාපෙතබ්බා නාම නත්ථීති. කසමා? වුත්තං, නනු යො දුක්ඛාපෙතබ්බොති ඉච්ඡිතා සත්තසඤ්ඤිතා, තෙපි අත්තතො සංඛාරා එවාති, සච්චමෙතං. යෙ පන ඉන්ද්‍රියබද්ධා සවිඤ්ඤාණකතාය දුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, තසමා තෙ විහිංසාවිතක්කස්ස විසයා ඉච්ඡිතා සත්තසඤ්ඤිතා. යෙ පන න දුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති වුත්තලක්ඛණායොගතො, තෙ සන්ධාය විහිංසාවිතක්කෝ සංඛාරෙසු න උපපජ්ජතී'ති වුත්තං. යත්ථ පන උපපජ්ජති යථා ච උපපජ්ජති, තං දස්සෙතුං "ඉමෙ සත්තා"ති ආදි වුත්තං'නති කමවිකා—අපරෙ ආහු පංච මෙ පංචමෙ දිවසෙ ධම්මසවණං කාලෙන ධම්මසවණං නාම. යථා ච ආයස්මා අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤො "සඤ්ඤාණිකං බො පන මයං භගවන්තං ගරුං කත්වා විහරාම, යංනූන මයං භගවන්තං ධම්මියා කථාය සන්නිසීදෙය්‍යාම"ති. අඞ්ගුත්තරට්ඨකථාය තත්ථ "සඤ්ඤාණිකන්ති"ද් මූලපණ්ණාසකස්ස මතුසවසෙන මූල ගොසිඞ්ගසුත්තෙන—තෙන පෙරෙන සද්ධි සන්නිකෙ දිත්තං

"පඤ්චාභිකං ඛෝ පනා"ති. වාතුද්දසෙ පණ්ණරසෙ අට්ඨියනති ඉදං තාව පකති ධම්මසවණමෙව. තං අඛණ්ඩං කත්වා පඤ්චමෙ දිවසෙ මෙ ථෙරා නාති විකාලෙ තහාගිත්වා අනුරුඬ්ඨත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගච්ඡන්ති. තත්ථ තෙහිපි නිසීදිත්වා තිණ්ණං පිටකානං අඤ්ඤතරසම්මිං අඤ්ඤමඤ්ඤං පඤ්හං පුච්ඡන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤං විස්සජ්ජෙන්ති, තෙසං එවං කථෙන්තානංයෙව අරුණං උග්ගච්ඡති. තං සන්ධායෙතං වුත්තන්ති චූළගොසිඞ්ගවණ්ණනා....'තං අඛණ්ඩ"නති තං තීසුපි දිවසෙසු ධම්මසවණප්පවත්තනවසෙන අඛණ්ඩිතං කත්වා; "එත"නති 'පඤ්චාභිකං ඛෝ පනා'ති ආදි වචනං; පංවමෙ පංවමෙ අහනි භවන්නි-පඤ්චාභික'න්ති නවවිකා....අපි ච යසම්ං කාලෙ කල්‍යාණමිත්තෙන උපසංකමිත්වා සක්කා හොති අත්තනො කඞ්ඛාපටිවිනොදනං ධම්මං සොතුං තසම්ං කාලෙපි ධම්මසවණං 'කාලෙන ධම්මසවණ'න්තිපි වෙදිතබ්බං.... තෙනාහ භගවා තිකඉත්තරෙ පඨම පණ්ණාසකස්ස දුතියවග්ගෙ පාසාදිකසුත්තෙ භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙන්තා "තෙ කාලෙන කාලං උපසංකමිත්වා පරිපුච්ඡති පරිපඤ්හති ඉදං භන්තෙ! කථං ඉමස්ස කො අත්ථොති, තස්ස තෙ අත්ථං අවිවටං වෙව විවරන්ති අනුත්තානීකතං ච උත්තානීකරොන්ති අනෙකවිහිතෙසු ච කඞ්ඛාඨානීයෙසු ධම්මෙසු කඞ්ඛං පටිවිනොදෙන්ති' ති....තත්ථ "තෙ"ති කල්‍යාණමිත්තභූතෙ බහුස්සුතෙ තෙ භික්ඛූ; "කාලෙන කාලං උපසංකමිත්වා"ති තබ්බණ්ණනා...."පරිපුච්ඡතී"ති අත්ථානත්ථං කාරණාකාරණං පුච්ඡති; "පරිපඤ්හතී"ති 'ඉමං නාම පුච්ඡිස්සාමී'ති අඤ්ඤති තුලති පරිගණ්හතීති වුත්තං. "පරිපුච්ඡතී"නි සබ්බභාගෙන පුච්ඡිතබ්බං පුච්ඡති, තෙනාහ 'අත්ථානත්ථං කාරණාකාරණං පුච්ඡතීති. "පරිපඤ්හතී"ති විවරෙති. තථාපි තිකඉත්තරෙ පඨමපණ්ණාසකස්ස තතියවග්ගෙ ගිලානසුත්තවණ්ණනායඤ්ච "මාසස්ස අට්ඨවරෙ ධම්මකථා අඤ්ඤායා"ති වුත්තං. තත්ථ අට්ඨවරා නාම 'පංවමීඅට්ඨමීවාතූදසපුණ්ණමී'ති පූණ්ණපක්ඛෙ වත්තාරො, තථා කාලපක්ඛෙපි 'පංවමීඅට්ඨමීවාතුද්දසිඅමාවසී'ති අට්ඨ පකතිඋපොසථදිවසා. තත්ථ සබ්බපාළීසු පංවමී නාගතාති? සච්චං, සා පන ධම්මසභාගතෙහි ඨපිතා. වුත්තඤ්හි භයභෙරවසුත්තවණ්ණනායං. පුබ්බෙ කිර භගවති අඩ්ඩපණෙනපි උපජීවිත්වා අපරිනිබ්බුතෙපි පංවමී අනභිලක්ඛිතායෙව, පරිනිබ්බුතෙ පන ධම්මසභාගතෙ ථෙරෙ විනෙතුං 'ධම්මසවණං විරෙහා හොතී'ති, තතො සම්මන්නිත්වා පංවම්පි ධම්මසවණදිවසං ඨපෙසුං, තතොපභුති සා අභිලක්ඛිතා ජාතා.

එවං සබ්බත්ථාලිඛිතත්තා එත්ථ න ගහිතානි. 'වාතුද්දසී'ති ඉදඤ්හි පක්ඛවසෙපි ලබ්භති, තෙන හත්ථහෙරවත්ථුනාවණ්ණනායමෙව "වාතුද්දසී"ති පක්ඛස්ස පඨමදිවසතොපභුති වතුද්දසධනං පූරණී වාතුද්දසී එත්ථ රත්තී. එවං පඤ්චදසී අට්ඨමීව. "පක්ඛස්සා"ති සුක්කපක්ඛස්ස කණ්හපක්ඛස්ස ච;එත්ථ නිසෙසා නිසෙසා සත්ථා ඡ රත්තියො, තසමා සබ්බත්ථ පක්ඛවචනං යොජෙතබ්බං, 'පක්ඛස්ස වාතුද්දසි පක්ඛස්ස අට්ඨමී"ති වුත්තං. "පඨමදිවසතොපභුතී"ති පඨමපාරිපදදිවසතො පට්ඨාය ති **නාවෙකා**තසමා මාසස්ස අට්ඨසු දිවසෙසු ධම්මසවණං කාලෙන ධම්මසවණං නාමා'ති. තදෙතං කාලෙන ධම්මසවණං නිවරණපහානවතුරානිසංසඅසවක්ඛයා ධිගවිදිනාතපපච්චයවිසෙසාධිගමහෙතුතො මඟලං...වුත්ත සඤ්හි "යස්මිං භික්ඛවෙ! සමයෙ අරියසාවකො අඤ්ඤාති මනසිකාති සබ්බං චෙතසා සමන්නාහරිත්වා ඔහිතසොතො ධම්මං සුණාති ඉමස්ස පංචනිවරණා තස්මිං සමයෙ න හොන්ති, සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා තස්මිං සමයෙ භාවනා පාරිපූරිං ගච්ඡන්ති"ති' මහා වග්ගෙ බොජ්ඣඞ්ගසංයුත්තපාළි..."අඤ්ඤාති," ති අත්ථොතං තෙන ධම්මෙන අඤ්ඤං කත්වා, තං වා ධම්මං එස මයන්ති අත්ථොති අඤ්ඤං කත්වා; "මනසි කත්වා"ති විත්තෙන ඨපෙත්වා; "සබ්බංචෙතසා සමන්නාහරිත්වා"ති චිත්තස්ස ථොකම්පි බහිගමනතුං අදෙත්තෙතා සබ්බෙන සමන්නාහාරවිත්තෙන සමන්නාහරිත්වා; "ඔහිතසොතො" ති ඨපිතසොතො'ති; **ඛ සස පඨංයුත්තවග්ගණ්ණනා**දි ...ආදිතො පට්ඨාය යාව පරියොසානා සවණවිධානං සබ්බචෙතො'ති අධිප්පෙතත්තා, ආහ "චිත්තස්ස ථොකම්පි බහි ගමනතුං අදෙත්තා"ති. තෙන සමොධානං දස්සෙති. "සබ්බෙන...පෙ...සමන්නාහරිත්වා"ති ආරම්භතො පභුති යාව දෙසනා නිට්ඨානා අන්තරන්තරා පවත්තෙන්ත සමන්නාහාරවිත්තෙන ධම්මංයෙව සමන්නාහරිත්වා; "ඨපිතසොතො"ති ධම්ම නිහිතසොතො'ති **නාධිකා**...පව නිවරණා තස්මිං සමයෙ න හොන්ති සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා තස්මිං සමයෙ භාවනා පාරිපූරිං ගච්ඡන්ති'ති. අරියසාවකස්ස හි සප්පායධම්මසවණං සුණන්තස්ස පංචනීවරණා දූරෙ හොන්ති, සො සවෙ තස්මිං යෙව ඨානෙ විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං සක්කොති එවමස්ස සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා භාවනා පාරිපූරිං ගච්ඡන්ති. නො චෙ සක්කොති, තතො පට්ඨාය රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානං ගන්ත්වා තමෙව පීතිං අවිජහන්තො පචනීවරණෙ ඛික්ඛමෙත්වා විසෙසං නිබ්බත්තෙස්සති. තත්ථ අසක්කොන්තොපි යාව සත්තදිවසබ්භ

නන්තරා තමේව පීතිං අවිජහන්තෙනා නීවරණේ විතක්කෙන්තා විචෙය්‍යං, නිබ්බත්තෙන්තා යාති. ඉදං සඞ්ඛ්‍යෙතං වුත්තං, ''ධම්මස්සව
ණවසෙන සකිං පීතිපාමොජ්ජපච්චයා පටිලද්ධබ්බාභිඤ්ඤා''ති.
කම්මාරාමතාදීනි ආගම්ම නස්සන්ති තථාරූපං පන උතුඤ්ච පා
යාදිං ලභිත්වා පුන උප්පජ්ජන්තාපි තස්මිං සමයෙ භාවනා
පාරිපූරිං ගච්ඡන්තියෙව වුච්චන්තී'ති. **ඩොක්කඩ්ඪසංයුත්තව
ණ්ණනා**...පච්චනීවරණා දූරෙ හොන්ති අවත්ථරණතො ''තමේව
පීති''න්ති සප්පායධම්මවසෙන උප්පන්නං පීතිං; තස්සා තදු
ප්පන්නාකාරසල්ලක්ඛණෙන අවිජහනෙනා පුනප්පුනං තස්සා
නිබ්බත්තනෙන. තෙනාහ ''පංචනීවරණෙ විතක්කමනිත්වා''ති. ''ඉදං
සඞ්ඛ්‍යා''ති යත්තකෙ දිවසෙ අවිනස්සනකී සා ධම්මපීති ලබ්
පච්චයා හුත්වා විසෙසාවහා හොති ඉමමත්ථං සඞ්ඛ්‍යාය එවං
පංචනීවරණා තස්මිං සමයෙ න හොන්තීත්‍යාදි වුත්තං. ''පීති
පාමොජ්ජපච්චයා...පෙ...නස්සන්තී''ති විරොධපච්චයවසෙන
අපාවත්තනතො න දිස්සන්ති සභාගපච්චයවසෙන පන පුන
උප්පජ්ජන්තාපි...පෙ...වුච්චන්ති. කිච්චසාධනවසෙන පවත්තන
තොති **තථට්ඨා**...එවං ධම්මස්සවණං නීවරණප්පහානාදිගම
හෙතු හොති...

පංචසතා කිර බ්‍රාහ්මණා පබ්බජිතා සම්මා සම්බුද්ධා ලිඛ
වචනවිහතහිපදබ්‍යඤ්ජනාදීහි කථෙන්තා අමෙහි සුතමෙව
කථෙස්සති අසුතං කිං කථෙස්සතී?ති ධම්මස්සවණගහං න
ගච්ඡන්ති. සත්ථා තං පවත්තිං සුත්වා තෙ පක්කොසාපෙත්වා
'කස්මා එවං කරොථ සක්කච්චං ධම්මං සුණාථ ධම්මං සුණ
න්තානං ච සජ්ඣායන්තානං ච ඉමෙ එත්තකා ආනිසංසා'ති
දස්සෙන්තා **චතුක්කඝාතනරෙ චතුත්ථපණ්ණාසකස්ස පංචම
වග්ගෙ සොණානුගතසුත්තං** කථෙසි.

''සොතානුගතානං භික්ඛවෙ! ධම්මානං වවත්ථා පරිවි
තක්කං මනසානුපෙක්ඛිකානං දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධානං චත්තාරො
ආනිසංසා පාටිකඞ්ඛා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ භික්ඛවෙ! භික්ඛු
ධම්මං පරියාපුණාති සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථං
උදානං ඉතිවුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලං. තස්ස
තෙ ධම්මා සොතානුගතා හොන්ති වවත්ථා පරිවිතක්කං මනසානු
පෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා, සො මුට්ඨස්සති කාලං කුරුමානො
අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං උප්පජ්ජති, තස්ස තත්ථ සුඛිනො ධම්ම
පදපීළපන්ති දෙවතා භික්ඛවෙ! සතුප්පාදං. අථ සො සත්තො
ඛිප්පංයෙව විසෙසගාමී හොති, සොතානුගතානං භික්ඛවෙ!

ධම්මානං පෙ දිට්ඨියා සුපටිවිද්ධානං. අයං පඨමෝ ආනිසංසෝ පාටිකඞ්ඛෝ. පුන ච පරං භික්ඛවේ! භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති සුත්තං පෙ දෙවනිකායං උපපජ්ජති, තස්ස තත්ථ නහෙව ඛෝ සුඛිනෝ ධම්මපදපීලපනන්ති අපි ච ඛෝ භික්ඛු ඉඞ්ඝ වෙතෝවසිප්පත්තෝ දෙවපරිසායං ධම්මං දෙසෙති, තස්ස එවං හොති අයං වා සෝ ධම්මවිනයෝ සත්ථානං පුබ්බ බ්‍රහ්මචරියං අවරිනන්ති, දන්ධෝ භික්ඛවේ! සතුප්පාදේ, අථ සෝ සත්තෝ ඛිප්පංයෙව විසෙසගාමී හොති, සෙය්‍යථාපි භික්ඛවේ! පුරිසෝ කුසලෝ හෙරිසඳුස්ස, සෝ අඩ්ඪතමඝපටිපන්නෝ හෙරිසඳුං සුණෙය්‍ය තස්ස න හෙවඛෝ අස්ස කඞ්ඛා වා විමති වා 'හෙරිසඳුං නු ඛෝ න නු ඛෝ හෙරිසඳුං'ති, අථ ඛෝ හෙරිසඳුංතෙව නිට්ඨං ගවෙජ්ය්‍ය, එවමෙව ඛෝ භික්ඛවේ! භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති සුත්තං පෙ අථ සෝ සත්තෝ ඛිප්පංයෙව විසෙසගාමී හොති, සොතානුගතානං භික්ඛවේ! ධම්මානං පෙ සුපටිවිද්ධානං අයං දුතියෝ ආනිසංසෝ පාටිකඞ්ඛෝ. පුන ච පරං භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති සුත්තං පෙ දෙවනිකායං උපපජ්ජති තස්ස තත්ථ නහෙව ඛෝ සුඛිනෝ ධම්මපදපීලපනන්ති නපි භික්ඛු ඉඞ්ඝ වෙතෝව සිප්පත්තෝ දෙවපරිසායං ධම්මං දෙසෙති, අපි ච ඛෝ දෙව පුත්තෝ දෙවපරිසායං ධම්මං දෙසෙති තස්ස එවං හොති 'අයං වා සෝ ධම්මවිනයෝ පෙ විසෙසගාමී හොති, සෙය්‍ය ථාපි භික්ඛවේ! පුරිසෝ කුසලෝ සඞ්ඛසඳුස්ස, සෝ අඩ්ඪන මඝපටිපන්නෝ පෙ අථ සෝ සත්තෝ ඛිප්පං යෙව විසෙස ගාමී හොති. සොතානුගතානං භික්ඛවේ! ධම්මානං පෙ සුපටිවිද්ධානං. අයං තතියෝ ආනිසංසෝ පාටිකඞ්ඛෝ. පුනච පරං භික්ඛවේ! භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති සුත්තං පෙ දෙවනිකායං උපපජ්ජති, තස්ස තත්ථ නහෙව ඛෝ සුඛිනෝ පෙ නපි භික්ඛු ඉඞ්ඝ පෙ නපි දෙවපුත්තෝ දෙවපරිසායං ධම්මං දෙසෙති, අපි ච ඛෝ ඔපපාතිකෝ ඔපපාතිකං සාරෙති 'සරසි නුවං මාරිස! යත්ථ මයං පුබ්බේ බ්‍රහ්මචරියං අවරිම්හා'ති සෝ එවමාහ සරාමී මාරිස! 'සරාමි මාරිසා!ති, දන්ධෝ භික්ඛවේ! සතුප්පාදේ, අථ සෝ සත්තෝ ඛිප්පමෙව විසෙසගාමී හොති, සෙය්‍යථාපි භික්ඛවේ! වෙ සහායකා සහ පංසුකීළිකා, තෙ කදාචි කරහචි අසඤ්ඤමඤ්ඤං සමාගවෙජ්ය්‍යුං, තමේනං සහාය කෝ සහායකං එවං වදෙය්‍ය 'ඉතිපි සමම! සරසි ඉදම්පි සම්ම සරසී'ති සෝ එවං වදෙය්‍ය 'සරාමි සම්ම! සරාමි සම්මාති, එව මෙව ඛෝ භික්ඛවේ! භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති සුත්තං පෙ

අපි ච ඛො ඔපපාතිකො ඔපපාතිකං සාරෙති 'සරති භං භාරිසං පෙ අථ සො සත්තො බිපංයෙව විසෙසගාමී හොති සොතානුගතානං භික්ඛවෙ! ධම්මානං පෙ සුපටිවිද්ධානං, අයං චතුත්ථො ආනිසංසො පාටිකඞ්ඛො සොතානුගතානං භික්ඛවෙ! ධම්මානං පෙ සුපටිවිද්ධානං. ඉමෙ චත්තාරො ආනිසංසා පාටිකඞ්ඛා"ති තත්ථ "සොතානුධතාන"න්ති (1) පසාදසොතං ඔදහිත්වා සුණසොතෙන වවත්ථාපිතානං; "ආනිසංසා පාටිකඞ්ඛා"ති ගුණානිසංසා පාතිකංඛිතබ්බා; "ධම්මං පරියාපුණාති"ති 'සුත්තං ගෙය්‍ය'න්ත්‍යාදිකං නවඞ්ගං සත්ථුසාසනභූතං තන්තිධම්මං වලඤ්ජෙති; "සොතානුධතා"ති සොතං අනුවත්තා, අනුපවිඨා: "මනසානුපෙක්ඛිතා"ති චිත්තෙන ඔලොකිතා; "දිට්ඨියා සුපටිවිද්ධා"ති අත්ථතො ච කාරණතො ච පඤ්ඤාය සුට්ඨු පටිවිද්ධා පච්චක්ඛං කතා; "මුට්ඨස්සති කාලං කුරුමානො"ති නාසිදං බුද්ධවචනානුස්සරණසතියා අභාවෙන වුත්තං. පුථුජ්ජනකාලකිරියං පන සන්ධාය වුත්තං. පුථුජ්ජනො හි මුට්ඨ සති කාලං කරොති නාම, "උපපජ්ජති"ති සුඛසිලෙ පතිට්ඨිතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තති. "ධම්මපදපිලපනී"ති සත්තෙන භවෙ නිබ්බත්තස්ස සුඛිතො යෙපි පුබ්බෙ සඤ්ඣායමූළ්හකා වාචා පරිහීනා බුද්ධවචන ධම්මා තෙ සබ්බෙ පස්සන්තෙන ආදාය ඣායා විය අපිලපති උපඨහති පාකටා හුත්වා පඤ්ඤායන්ති; "දක්ඛො භික්ඛවෙ! ඝත්තුපපාදෙ"ති බුද්ධවචනානුස්සරණසතියා උප්පාදෙව දක්ඛො ගුරු;"අථසො සත්තො බිපංයෙව විසෙසගාමී හොති"ති නිබ්බාණගාමී හොති'ති; "ඉඞ්ඝ වෙතොවස්පපත්තෙ"ති ඉඞ්ඝසම්පන්නෙ චිත්තස්ස වසිභාවපත්තෙ බීණාසවෙ; "අයං වා සො ධම්මවිනයො"ති එත්ථ විභාවනත්ථො වාසද්දො. "සත්ථා"ති සසම්මා ධම්මවිනයෙ;"බ්‍රහ්මචරියං අචරි"න්ති බ්‍රහ්මචරියවාසං වසිං; "ඉදං බුද්ධවචනං මයා පුබ්බෙ වලඤ්ජිත"න්ති බුද්ධවචනානුස්සරණවසෙනෙවෙතං වුත්තං; "දෙවපුත්තෙහි"ත්ත පඨාලවණ්ඩා විය තත්ථක මහාබ්‍රහ්මා විය සණංකුමාරබ්‍රහ්මා විය ච එකො ධම්මකථික දෙවපුත්තො; "ඔපපාතිකො ඔපපාතික"න්ති පඨමං උපපන්නා දෙවපුත්තා පච්ඡා උප්පන්නානං ආරෙති., "සහ පංසුකිළිකා"ති එතෙන තෙසං දීඝරත්තං කතපරිචයභාවං දස්සෙති., "සමාගච්ඡයුං"න්ති සාලායං වා රුක්ඛමූලෙ වා සම්මුඛිභාවං ගච්ඡිංසු; "එවං වදෙය්‍යා"ති සාලායං වා රුක්ඛමූලෙ වා පඨමතරං කස්සනෙනා පච්ඡා ආගතං එවං වදෙය්‍යා'ති., සබ්බත්ථ "සොතානුගතානං"ත්ත පඨාදසොතං අනුගන්ත්වා ධාතූනං පතුණං

(1) සොතානුගතානං—පාළි

වාවුග්ගහානන්ති අත්තනා එවම්සුතා ච සද්දසොතං ඔදහිත්වා සුණන්තෙනාපි දුල්ලභා කාමා හොන්තීති, ආහ "පඤ්ච, සොත්ථානාදි. එස චස්ස තිස්සත්ථෙ නිපාතෙ උග්ගහිතබ්බවචනං ජාතපගුණං කිච්චනිට්ඨිතදුල්විඤ්ඤාතං න හොති, අසුඅසුතනං වා ජාතකං වා කථෙතීති වුත්තෙ සජ්ඣායං කරොන්තා ධාරෙති. "වචසා පරිචිතා"ති සුත්තදසකවග්ගදසකපණ්ණාසදසකවසෙන වාචාය සජ්ඣායිතා, දසසුත්තානි දසවග්ගානිත්‍යාදිනා සල්ලක්ඛෙත්වා වාචාය සජ්ඣායිතා'ත්‍යත්ථො. විග්ගාදිවසෙන හි ඉධ වචසා පරිවයො අධිප්පෙතො, න පන සුත්තෙනාදෙසස්ස සුත්තමත්තස්ස ච, වචසා පරිවයො මනසා අනු අනු පෙක්ඛිතා භාවසො නිජ්ඣායිතා මනසානුපෙක්ඛිතා. යස්ස වාචාය සජ්ඣායිතං බුද්ධවචනං මනසා චින්තෙන්තස්ස තන්ති පාකටං හොති, මහාදීපං ජාලෙත්වා ඨිතස්ස රූපගතං විය විභූතං හුත්වා පඤ්ඤායතීති, තං සන්ධායෙතං "සුප්පටිවිද්ධා"ති නිජ්ජටං නිගහුණං කත්වා සුට්ඨු යථාවතො පටිවිද්ධා'ති නාටවිකා...එවං ධම්මසවණං චතූරාතිසංසාධිගමහෙතු හොති. ධම්මං සුත්වා ආසවක්ඛයං අධිගච්ඡන්තා පන ගණනපථං වීතිවත්තා, තසමා තෙනාවිපි අනලසෙන හුත්වා ධම්මා සොතබ්බා. අපි දිසමුඛං ගතෙන දහරභික්ඛුනා විය...මහාගාමෙ කිර තිස්ස මහාවිහරවාසි එකො දහරො 'දීඝවාපියං මහාජාතකභාණක ථෙරො ගාථාසහස්සං මහාවෙස්සන්තරං කථෙස්සතී'ති සුත්වා තතො නික්ඛමිත්වා එකදිවසෙනෙව නව යොජනමග්ගං ආගන්ත්වා, තං ඛණඤ්ඤුව ථෙරො ධම්මකථං ආරභි. දහරො දූරමග්ගාගම නෙන ඝාජාතකාදරථත්තා පඨාභාගාථාය සඞ්ගං ඔසාතගාථං යෙව වදාපෙසි. තතො ථෙරස්ස ඉදමවොචා'ති වත්වා උට්ඨාය ගමන කාලෙ 'ම්‍යාහං ආගමනකම්මං ලොකං ජාත'න්ති රොදමානො අට්ඨාසි. අථෙකො මිත්තසෙසා 'භන්තෙ! තුම්හාකං ධම්මකථං සොතුං එකො දහරභික්ඛු තිස්සමහාවිහාරා ආගතො සො කාය දරථ භාවෙන මෙ ආගමනං මොඝං ජාතන්ති පරිදෙවමානො ඨිතො'ති ථෙරස්ස ආචික්ඛි. ථෙරො 'ගච්ඡථ සඤ්ඤාපෙථ නං පුන සෙව කථෙස්සාමී'ති දත්වා දුතියදිවසෙ කථෙසි. දහරො තං සුත්වා සොතාපන්නො ජාතො...

දහරභික්ඛුවත්ථු.

උල්ලඝසෝලසකරණීසාවිසිඤ්ච එකා ඉත්ථි පුත්තකං පායමානා 'දිසහාණක මහාඅභයත්ථෙරො නාම අරියවංසපටිපදං කථෙස්සති'ත්‍ය සුත්වා දෙවෙ යොජනමග්ගං ගන්ත්වා දිවාකත්‍යාථෙරස්ස ඨිතකාලෙයෙව විහාරං පවිසිත්වා භූමියං පුත්තං

නිපජ්ජාපෙත්වා දීඝභාණකත්ථෙරස්ස සිතකාව ධම්මං අස්සාසි. පදභාණකම්පි සිතකාව අස්සෝසි. පදභාණකත්ථෙරෙ උසිතෙ දීඝභාණක මහාඅභයත්ථෙරෝ චතුපච්චයසන්තොසභාවනාරාමතාදිගුණෙ අරියවංසං ආරභි. සා සිතකාව පගච්ඡතීති. ත්ථෙරොපි යාව අරුණුග්ගමනා ධම්මං කත්ථෙසි. අරුණුග්ගමනවෙව ත්ථෙරස්ස 'ඉදම්වොචා'ති වචනං ව උපාසිකාය සොතාපත්තිඵලපත්ති ච එකක්ඛණෙයෙව අහොසි.

පායාසත්ථේරවත්ථු.

ඉදං වත්ථුවයං තිඛිඛුත්තුරෙ පඨමපණ්ණාසකස්ස පඨම වග්ගෙ ඣානසුත්තවණ්ණනාය වුත්තං. ගාථාසහස්සන්ති ච ගාථාසහස්සවන්තං; "පඨානගාථාය"ති පඨානගාථාය ආදිගාථා යා'ති අත්ථො. පඨානා ච සා ගාථාවාති=පඨානගාථා: "වවත්ථපෙසී"ති විත්තමනතරෙ වුත්තං. කිලන්තකායත්තා; පදභාණං සණහධම්මගාථා. "පගච්ඡණ්හාති"ති පච්චක්ඛං කරොන්තී ගණ්හාති සඤ්ඤාචවං සුණාති'ති අත්ථො'ති නට්ඨිකා. එවං උපනිස්සය සම්පන්නස්ස පුග්ගලස්ස ධම්මසවණං දිට්ඨෙවධම්මෙ මග්ගුප්පත්තියා කාරණං හොති, උපනිස්සයරහිතස්ස පන අනාගතෙ, සච්චක නිගණ්ඨාදයො වෙත්ථ නිදස්සනං.

වෙසාලියං කිර සච්චකො නාම නිගණ්ඨා රාජකුමාරෙ සිප්පං සික්ඛාපෙන්තා පණ්ඩිතවාදෙ පඤ්ඤාය අතිපූරිතත්තා කුවච්ඡි මෙ භින්දෙය්‍යාති භීතා අග්ගපට්ටෙ කුවච්ඡිං පරික්ඛිපිත්වා විවරති. 'අග්ගිවෙස්සනො'තිපි තස්සෙව නාමං. සෝ එකදිවසං සත්ථාරං උපසංකමිත්වා චූළසච්චකසුත්තන්තං සුත්වා පුනෙකදිවසං උපසංකමිත්වා මහාසච්චකසුත්තන්තං අස්සෝසි. තානි සුත්තානි මූල පණ්ණාසකස්ස චතුත්ථවග්ගෙ. සෝ තානි සුත්තානි සුත්වාපි තෙව අභිසමයං පත්තො න පබ්බජ්ජතො න සරණෙසු පතිට්ඨිතො. කස්මා! එතස්ස භගවා දෙස්සී'ති අනාගතෙ වාසනත්ථාය. පස්සති හි භගවා 'ඉමස්ස ඉදානි උපනිස්සයො නත්ථි මයහං පන පරිනිබ්බානතො පංචතිංසමත්තානං විත්තං වස්සසතානං අච්චයෙන තම්බපණ්ණිදීපෙ සාසනං පතිට්ඨිස්සති තත්‍රායං කුලඝරෙ නිබ්බත්තිත්වා සමපත්තෙන කාලෙ පබ්බජිත්වා තීණි පිටකානි උග්ගහෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා කාලබුද්ධරක්ඛිතො නාම මහාඛීණාසවො භවිස්සතී'ති ඉදං දිස්වා අනාගතෙ වාසනත්ථාය ධම්මං දෙසෙසි. සෝ තත්ථෙව තම්බපණ්ණි දීපමහි සාසනෙ පතිට්ඨිතෙ දෙවලොකතො චවිත්වා දක්ඛිණගිරි

විහාරස්ස භික්ඛාචාර ගාමේ එකස්මිං අමච්චකුලේ නිබ්බත්තා. සමුපත්ත කාලේ පබ්බජිත්වා තෙපිටකං බුද්ධවචනං උග්ගහෙත්වා ගණං පරිහරන්තෝ මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතෝ උපජ්ඣායං දස්සිතුං ගතෝ, උපජ්ඣායෝ ච වොදෙතුකාමෝ කථාමත්තම්පි න අකාසි. සෝ පච්චූසසමයේ වුට්ඨාය උපජ්ඣායං උපසංකමිත්වා 'භන්තෙ! තුම්හෙ ඒසි ගමනකම්මං කත්වා ආගතෙ කථාමත්තම්පි න කඩ්ඪිත්ථ එකං ඉසිං දෙසෙථා'ති ආහ. ථෙරෝ ආහ 'ආවුසෝ! බුද්ධරක්ඛිත තුවං එත්තකෙනෙව පබ්බජිතකිච්චං මෙ මත්ථකප්පත්තන්ති සඤ්ඤං කරොසි?'ති කිං කරොමි භන්තෙ!'ති, 'ගණං විස්සජ්ජෙත්වා පපඤ්චං භින්දිත්වා සමණධම්මං කරොහී'ති සෝ තස්සොවාදෙ ඨත්වා තථා කත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපෝ. විත්ථාරෝ තු මහාසච්චකසුත්තවණ්ණනායං ඔලොකෙතබ්බෝ.

සච්චකවත්ථු.

විමානවත්ථුස්ස පඨමවග්ගෙ මණ්ඩූකදෙවපුත්තවත්ථුම්පි කථෙතබ්බං. ඉද එකච්චෙ පන 'ගම්භීර සුත්තං මමං න පටිභාතීති ගම්භීරං ධම්මං න සොතුමිච්ඡන්ති. තදයුත්තං, ගම්භීරොපි හි සොතබ්බොව. අපි පාළිමත්තෝ; තාදිසංපි හිතං. කස්සපබුද්ධකාලෙ කිර එකෝ අජගරෝ ආභිධම්මිකභික්ඛුනං ආයතනකථං සජ්ඣායන්තානං සරෙ නිමිත්තං ගහෙත්වා කාලං කත්වා සගෙ නිබ්බත්තිත්වා යාව අම්හාකං සත්ථු පරිනිබ්බානා සඟසම්පත්තිං අනුභවිත්වා සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තී. සෝ වයප්පත්තෝ ආජීවකසාසනෙ පබ්බජිත්වා ජනසාතෝ නාම ආජීවකෝ හුත්වා බිම්බිසාරරඤ්ඤො ධම්මාය නාම අග්ගමහෙසියා කුලූපකා අහොසි. තදා ධම්මා දෙවී අසොකකුමාරං ධාරයමානා එකෙන පාදෙන වඳං එකෙන සුරියං අක්කමිත්වා තාරකරූපව විලාඝකපණ්ණිව පඨවියා ගණ්ඨිපාදපාණිකෙ ච කාතුන ඛාදිතුමිච්ඡාමීති එවං උප්පන්නදොහළිනී අහොසි. තං සුත්වා රාජා උපායකුසලතාය මහන්තං කපාලපුවචයං කාරෙත්වා 'අයං වඳු අයං සුරියොති වත්වා තාරකසණ්ඨානතො ආවට්ටමොදක ඛජ්ජව විලාඝකපණ්ණාකාරං සකණ්ටකං ච කාතුන ඛජ්ජකං කාරෙත්වා රාජඞ්ගණං මසාධාපෙත්වා උපරි ජිඳුකිලඤ්ජං ච අත්ථරාපෙත්වා කිලඤ්ජිද්දතෝ උග්ගතුග්ගතං ඛජ්ජකං ගහෙත්වා ඉමේ ගණ්ඨිපාදාති වත්වා දෙවියා යථාකාමං කාරාපෙසි, සාපි යථාකාමං අකාසි. දොහළොති පවිසාසමත්ථ. රාජා දොහළස්ස නිබ්බත්තිං ඤත්වා ජනසාතාජීවකං පුච්ඡි. සෝ 'මහාරාජ!

දෙවී ඛණ්ඩඤ්ඵුල්ලපච්චාණ්ණමත්තානං පුත්තවරං ලභිස්සති'ති එත්තකමේව රඤ්ඤා කථෙත්වා පුන දෙවිං උපසංකමිත්වා, එවමාහ 'දෙවි! තුය්හං පුත්තෙසු රාජා භවිස්සති තව වන්දසුරියසදිසානං තස්ස සකලජම්බුදීපෙ එකසත්තරාජූනං පරිවාරකභාවස්ස පුබ්බනිමිත්තං, තාරකඛාදනං අපස්සදස්සාදවෙමානිකභාතුකානං, වලාහකඛාදනං මච්ඡා, ලඞ්කිං ජිත්වා බුද්ධඤාණපරිගණ්හනස්ස, ගණ්ඩුප්පාදඛාදනං පථවියා හෙට්ඨා යොජනප්පමාණෙ ආණාපවත්තිතාය මහීරුහපාදපග්ගහණස්ස ඛාදනං උපරි ආකාසෙ යොජනප්පමාණ ආණාපවත්තියා පුබ්බනිමිත්ත'න්ති සෝ තතො යොජනසතං ගන්ත්වා එකස්මිං ඨානෙ මිහාසි. අපරභාගෙ අසෝකකුමාරෝ රජ්ජෙ පතිට්ඨාය මාතරා කථිතං සබ්බං පවත්තිං සුත්වා ජනසාතා ජීවකස්ස සක්කාරං කාතුකාමෝ සුවණ්ණසිවිකාය සද්ධිං පුරිසෙ පෙසෙසි. සෝ තෙහි ආහරියමානෙ අන්තරාමග්ගෙ අස්ස ගුත්තත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානං දිස්වා 'අයං පබ්බජිතානං වසනට්ඨානං කාසෝ'ති සිවිකාය ඔතරිත්වා තං ඨානං ගන්ත්වා, ථෙරස්ස මෙත්තානුභාවෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං අවිහෙසකෙ පවිලඞ්ඝෙත්වා චත්තෙ තත්ථ තත්ථ වගහුතෙ සීහව්‍යග්ඝාදයෝ සත්තෙ දිස්වා කෙ නාම ඉමෙ?'ති පුච්ඡි. ථෙරෝ තස්ස පුබ්බහෙතුසම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා පුබ්බෙ ආයතනකථා සවණං දිස්වා තමෙව තස්ස උපනිස්සයොති ඤත්වා 'ආයතනානි එතෙ ආවුසෝ'ති ආහ. සෝ 'ආයතනානී'ති පදං සුත්වා හිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා උක්කුටිකං නිසීදි. ථෙරෝ තස්ස උදකසාටකං අදාසි. සෝ ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි.

මහාවංසට්ඨකථාය අජගරවත්ථු.

අට්ඨසාලිනියං බුද්ධඝොසුප්පත්තියම්පි කථෙතබ්බං.

කකුසන්ධස්ස භගවතො කාලෙ කිර එකා කුයඝරිකා ආයතනසාලාය සමීපෙ විහාසි. එකස්ස විපස්සකස්ස භික්ඛුනෝ විපස්සනා කම්මට්ඨානං සප්පාය්‍යත්තස්ස ධම්මඝොසං සුත්වා 'ධම්මෝ එසෝ'ති සරෙ නිමිත්තං ගහෙත්වා එතෙන සෙණ්ණෙන මාරිතා චවිත්වා උබ්බරී නාම රාජධීතා හුත්වා පරිබ්බාජිකාසු පබ්බජී. සා අපරභාගෙ වච්චකුටිං පවිට්ඨා පුලවකාරාසිං දිස්වා පුලවකාසඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා පඨමජ්ඣානං පටිලභිත්වා තතො චුතා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො චුතා සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා න චිරස්සෙව චවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ සූකරපොතිකා හුත්වා

නිබ්බත්තති. සත්ථා තං දිසවා සිතං කත්වා තං ආනන්දත්ථේරෙන පුට්ඨො සබ්බං කථෙත්වා ධම්මපදස්ස තත්ථවත්ථුඤ්ච "යථාපි මූලෙ අනුපද්දවෙදළෙහ"ති ගාථායෝ දෙසෙසි. සා පන තතෝ චුතා සුවණ්ණභුම්යං රාජධිතා, තතෝ චුතා වනචාසියං නිබ්බත්තිත්වා තතෝ චුතා සුපාරකපට්ටනෙ අස්සවාණිජධිතා තතෝ චුතා කාවීරපට්ටනෙ නාවිකධිතා තතෝ චුතා අනුරාධපුරෙ ඉස්සරධිතා තතෝ චුතා අනුරාධපුරසෙසව දක්ඛිණදිසාය හෙට්ඨාතත්තගාමෙ සුමනකුටුම්බිකස්ස සුමනා නාම ධීතා අහොසි ඉච්චස්සා කුක්කුටිඅත්තභාවතො යාව කුටුම්බිකධීතුඅත්තභාවා චාදස ජාතියෝ. සා අපරභාගෙ දුළභාමිණ්ඩිරසෙඨිනා ලකුණ්ඨක අතිම්බරස්ස නාම මහාචච්චස්ස ගෙහං ගතා, තදා පොට්ඨපබ්බත මහාවිහාරවාසී මහාඅතුලත්ථේරෝ තත්ථ පිණ්ඩාය චරන්තො තං දිසවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි 'ආවුසො! සූකරපොතිකා නිබ්බත්තිත්වා මහාමිත්තාසස භරියත්තං පත්තා අහො!!- අච්ඡරිය'න්ති සා තං සුත්වා ජාතිස්සරඤාණෙන අත්තනො අත්තභාවං සඤ්ඤා උපපන්නසංවෙගා සාමිකං යාචිත්වා භික්ඛුනිසු පබ්බජිත්වා තිස්ස මහාවිහාරෙ මහාසතිපට්ඨානසුත්තං සුත්වා සොතාපන්නා අපර භාගෙ කල්ලකමහාවිහාරෙ ආසිවිසොපමසුත්තං සුත්වා අරහත්තං පාපුණි. ධම්මපදවණ්ණනාය.

කුක්කුටිවත්ථු.

එවං ඔසමඤවණං සම්මාභාවිතං අරහත්තං පාපෙති. තෙනාහ චතුක්කනිපාතෙ නතිසපණ්ණාසකස්ස පංචමවග්ගෙ "චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ! කාලා සම්මා භාවියමානා සම්මා අනු පරිවත්තියමානා අනුප්පබෙධාය ආසවානං ඛයං පාපෙන්ති. කතමෙ චත්තාරෝ? කාලෙන ධම්මඤවණං කාලෙන ධම්මසාක ච්ඡා කාලෙන සමථො කාලෙන විපස්සනා, ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ චත්තාරෝ කාලා...පෙ...පාපෙන්ති. සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ! උපරි පබ්බතෙ ථුල්ලථුසිතකෙ දෙවෙ වස්සන්තෙ තං උදකං යථා නින්නං පවත්තමානං පබ්බතකන්දරපදරඛාඛා පරිපූරෙති, පබ්බ තකන්දරපදරඛාඛා පරිපූරා කුස්සුබෙහ පරිපූරෙන්ති, කුස්සුබෙහා පරිපූරා මහාසොබෙහ පරිපූරෙන්ති, මහාසොබෙහා පරිපූරා කුන්නදියෝ පරිපූරෙන්ති, කුන්නදියෝ පරිපූරා මහානදියෝ පරිපූරෙන්ති, මහානදියෝ පරිපූරා සමුද්දං සාගරං පරිපූරෙ න්ති, එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ! ඉමෙ චත්තාරෝ කාලා...පෙ... පාපෙන්ති" ති...

සන්තමසුත්තතං

"කාලා"ති තසම්ං තසම්ං කාලෙ ධම්මසවණාදිවසෙන පව
ත්තානං කුසලධම්මානං එතං අධිවචනං. තෙ භාවියන්තිවෙව
අනුපරිවත්තියන්ති ච. "ආයුවානං ඛය"න්ති අරහත්තන්ති;
නිබ්බාණන්ති...පරමත්ථතො අවිජ්ජමානසභාවස්ස කාලස්ස
භාවනාදියොගෙන සම්භවතී'ති' ආහ "කාලා"ති තසම්ං තසම්ං
...පෙ...එතං අධිවචන"න්ති. කාලසහචරිතා හි කුසලධම්මා
ඉධ කාලසද්දෙන සද්දිතා අපරස්ස අසම්භවතොති **නවමීකා**...
"ථූලලට්ඨිතකෙ"ති මහාට්ඨිතකෙ; "පබ්බතකන්දරපදරසාඛා"යි
එත්ථ කන්දරං නාම 'ඝා'නති ලඛනාමෙන උදකෙන දරිතො
උදකනිග්ගමනා පබ්බතපදෙසො; සො නිග්ගමොතිපි නදිනිකු
ජොතිපි වුච්චති. පදරං නාම අඩ්ඪමාසෙ දෙවෙ අවස්සුතෙන
එළිතො භූමිප්පදෙසො; "සාඛා"ති කුසසුබහාමිනියො බුද්ධ
මාතිකායො; "කුසසුබහා"ති බුද්ධමාතරො; "මහාසොබහා,"නි
මහාආදිතරා; "බුහතදියො"ති බුද්ධමාතදියො; "මහාතදියො"නි
ගඟාගඔබුහාදිනා මහාසරිතා'නි; **නිකඛුත්තරස්ස ඛුනියපණ්ණා
සත්ත පඤ්චමවග්ගස්ස චතුසච්චසුත්තනවණ්ණනා**...කෙන උදකෙන
දරිතො පබ්බතපදෙසොති ඝාතා ආහ කන්දරොති, නිග්ගමොති
පි, වුච්චති උදකස්ස ඔරොහනං නිබ්බත්තියා නදිනිබ්බත්ත
භාවෙන නදී නිකුජොතිපි වුච්චති පභවතො නදියා කූජංකත්වා.
"අඩ්ඪමාසෙ"ති මෙමන්‍යාගිමහඋතුවසෙන අඩ්ඪමාසෙ බුද්ධා උද
කවාහිනියො සාඛාවියාති-සාඛා: බුද්ධා සොබහා-කුසුබහා:
ඔකාරස්ස උකාරං කත්වා. යත්තකං උපරි උග්ගතපදෙසතො
උදකං ආගතමග්ගං තිඛත්තුමෙව සන්දති ච, තෙ කුසුබහා; බුද්ධ
ආදවා"බුද්ධාතදියො"ති පබ්බතපාදුදිතො නික්ඛන්තා බුද්ධා
නදියො'ත් **නවමීකා**...යො හි න සක්කච්චං ධම්මං සුණාති
සො සාසනභාවනාරම්භතාය පටිපජ්ජති නාම. සක්කච්චං සුණ
නෙතා තු අනන්තරධානාය. තෙනාහ **පංචඞ්ගුත්තරෙ චතුක්ක
පණ්ණාසකස්ස සධම්මවග්ගෙ** "පඤ්චිමෙ භික්ඛවෙ! ධම්මා සද්ධම්මස්ස
සම්මොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ පඤ්ච? ඉධ
භික්ඛවෙ! භික්ඛු න සක්කච්චං ධම්මං සුණාති න සක්කච්චං
ධාතානං ධම්මානං අත්ථං උපපරික්ඛති න සක්කච්චං අත්ථ
මඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මං පටිපජ්ජති ඉමෙ ඛො
භික්ඛවෙ! පඤ්ච ධම්මා සද්ධම්මස්ස සම්මොසාය අනන්තරධානාය
සංවත්තන්තී"ති...පඤ්චිමෙ භික්ඛවෙ! ධම්මා සද්ධම්මස්ස ඨිතියා
අසම්මොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ පඤ්ච?

ඉධ භික්ඛවෙ! භික්ඛු සක්කච්චං ධම්මං සුණාති සක්කච්චං ධම්මං පරියාපුණාති සක්කච්චං ධම්මං ධාරෙති සක්කච්චං ධාතූනං ධම්මානං අත්ථං උපපරික්ඛති සක්කච්චං අත්ථමඤ්ඤාය ධම්ම මඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මං පටිපජ්ජති. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ! පංච ධම්මා...පෙ...සංවත්තනාතී"ති...

චතුත්ථසුත්තං.

"න සක්කච්චං ධම්මං සුණන්තී"ති ඔහිතසොතා සුකතකාරිනො හුත්වා න සුණන්ති; "න පරියාපුණන්තී"ති යථාසුතං ධම්මං වළඤ්ජෙන්තාපි සක්කච්චං න වළඤ්ජෙන්ති'ති; සබ්බං ඤාණං...

කාලෙන ධම්මසවණකථා.

එවම්මායං ගාථාය ගාරවො නිවාතො සහතුඞී කතඤ්ඤුතා ධම්මස්සවණ'න්ති, මඟලපචකං වුත්තං...ඉදමපි පත්ථාවත්තං. තතියපාදෙ පන "පඤ්චමං ලහු සබ්බත්ථා"ති වුත්තත්තා 'මසව' ඉති 'නඟණො,ති එකෙ. යථා පන 'සබ්බත්ථ සොත්ථි ගච්ඡන්තී'ති එත්ථ බ්‍රහ්මගමං කත්වා පඤ්චමස්ස ගරුතා ඉච්ඡිතා. එවම්ඛා'පි සඤ්ඤාරස්ස විකතං කත්වා පඤ්චමස්ස ගරුතා ඉච්ඡිතබ්බා. එවඤ්හි 'මසසව' ඉති 'භගණො' භවති. නහි 'පඤ්චමං ලහු සබ්බත්ථා'ති වුත්තොදයෙ වුත්තමෙතං. ආචරියෙන හි "චත්තාරො සබ්බගෙ පාදෙ"ති වදතා සබ්බෙසු වුත්තෙසු පඨමචතුත්ථරස්ස සබ්බගරුතා ඉච්ඡිතා. කුතො තත්ථ පඤ්චමස්ස ලහුතා?. "මෙ මෙ ගො ගො ඉජ්ඣ්‍රම්මාලා"ත්‍යාදි එත්ථ නිදස්සනං, තස්මා න සාරතො පච්චතබ්බමෙතං 'පඤ්චමං ලහුසබ්බත්ථා'ති...

සත්තමගාථායත්ථවණ්ණනා.

අඤ්ඤගාථායං:—ඛන්ති ඛමනං "සොවචස්සතා"ති සොවචස්සභාවො; "සමණානං ච දස්සනන්ති සමිතකිලෙසානං මපකඛනං; 'කාලෙනාති යුත්තපත්තකාලෙ; "ධම්මසාකච්ඡා"ති ධම්මස්ස සාකච්ඡා; සඟකථනං: "එත"නති යා ච ඛන්ති, යා ච සොවචස්සතා, යං ච සමණදස්සනං, යා ච ධම්මසාකච්ඡා, ඉදං ඛන්ත්‍යාදි චතුබ්බිධං උත්තමං මඟලන්ති ගණ්හාති දෙවතෙ'ති අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපා...අයං හෙත්ථ විත්ථාරො:—ඛන්තී නාම අධිවාසනඛන්ති: යාය සමන්නාගතො භික්ඛු දසහි අක්කොසප

එව්ව්හි අකෙකාසඤ්ඤෙන වධබන්ධාදිහි වා විහෙසඤ්ඤෙන පුග්ගලෙ අසුණන්තො විය, අපස්සන්තො විය ච නිබ්බිකාරෝ හොති ඛන්තිවාදී විය, භද්‍රකතො වා මනසිකරොති තතො උත්තරිම්පි අපරාධාභාවෙන ආයස්මා පුණ්ණත්ථෙරෝ වියා'ති **අඤ්ඤථා** වුත්තං.

තත්ථ 'ඛන්තිවාදී'ති,

අතීතෙ බාරාණසියං බොධිසත්තො කුණ්ඩකො නාම බ්‍රාහ්මණො හුත්වා තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා චිරං හිමවති වසිත්වා ලොණම්බිලසෙවනත්ථං බාරාණසිං ගන්ත්වා රාජුය්‍යානෙ විහාසි සෙනාපතිනා උපට්ඨිතො. අථෙකදිවසං කලාබුනාම රාජා සුරාමදමත්තො නාටකපරිවුතො උය්‍යානං ගන්ත්වා එකිස්සා පියමනාපිත්ථියා අඞ්කෙ සීසං කත්වා නිද්දූපි. අථස්සූ ඉත්ථිගෙ රාජානං ඡඩ්ඩෙත්වා උය්‍යානෙ විචරන්තා සුපුප්ඵිතසාලමූලෙ නිසින්නං බොධිසත්තං දිස්වා තං වන්දිත්වා ධම්මං සුණන්තා නිසීදිංසු. රාජා පබුජ්ඣිත්වා තා අපස්සන්තො කුජ්ඣිත්වා ඛග්ගහත්ථො අගමාසි. අථෙකා වල්ලභතරා තස්ස හත්ථතො ඛග්ගං අග්ගහෙසි. රාජා 'කිං වාදී ත්වං සමණා'ති පුච්ඡි. 'ඛන්තිවාදී මහාරාජා'ති. 'කා එසා ඛන්ති නාමා'ති 'අපරෙසු අක්කොසනෙතස්සු පහරණෙතස්සු පරිභාසනෙතස්සු ච අකුජ්ඣනභාවො'ති රාජා 'පස්සාමි දානි තෙ ඛන්තියා අත්ථිභාව'න්ති වොරඝාතකං පක්කොසා පෙත්වා 'ඉමං දුඨතාපසං කඩ්ඪිත්වා භූමියං සාතෙත්වා කණ්ටකඝාසං ගහෙත්වා පුරතො ච පච්ඡතො ච ඒසු ච පස්සෙසු'ති වතුසු පස්සෙසු මෙ පහාරසහස්සානි දෙහී'ති ආහ. සො තථා අකාසි. පුත්ත රාජා 'කිං වාදී ත්වා'න්ති පුච්ඡි. 'ඛන්තිවාදී මහාරාජ! ත්වං පන මයහං වම්මන්තරෙ ඛන්තී'ති මඤ්ඤසි නත්ථෙසා එත්ථ මියහං, එසා මයහං ගම්භීරෙ හදයබන්ධන්තරෙ පතිට්ඨිතා'ති. ඉමස්ස හත්ථපාදෙ ඡින්දූ'ති සො තථා අකාසි.

පුනපි රාජා පුච්ඡි. 'ඛන්තිවාදී මහාරාජ! ත්වං පන මයහං හත්ථපාදකොටිසු ඛන්තී'ති මඤ්ඤසි නත්ථෙසා එත්ථා'ති. ඉමස්ස කණ්ණනාසං ඡින්දූ'ති. සො තථා අකාසි. පුනරාජා තත්ථෙව පුච්ඡිත්වා තස්මිං වුත්තනයෙන කත්ථෙන්ත කුජ්ඣිත්වා බොධිසත්තස්ස උර මජ්ඣං පණිහියා පහරිත්වා පක්කන්තො. උය්‍යානවාරෙයෙව පථවියා දින්නවිවරෙ අවිවිමහි නිබ්බත්ති. තස්මිං පන පක්කන්තෙ මත්තෙ සෙනාපති බොධිසත්තස්ස ලොහිතං පුඤ්ඡිත්වා සරීරං නිසීදෙත්වා එවමාහ 'සචෙ භන්තෙ! කුජ්ඣිතුකාමා තුම්හාසු කතා

පරාධිසස රඤ්ඤොයෙව කුජ්ඣිය්‍යාථ මා අඤ්ඤස්ස'න්ති. තං සුත්වා තාපසො චතුක්කනිපාතස්ස දුතියවග්ගෙ ඛන්තිවාදජා තකෙ ඉමං ගාථමාහ.

"යො මේ හත්ථෙ ච පාදෙ ච කණ්ණනාසඤ්ච ඡෙදයි,
චිරං ජීවතු සො රාජා න හි කුජ්ඣන්ති මාදිසා"ති.

තත්ථ "මාදිසා"ති මම සදිසා ඛන්තිබලෙන සමන්නාගතා පණ්ඩිතා; අයං මං අකෙකාසි පහරි පරිභවි ඡින්දි භින්දීති න කුජ්ඣන්ති. එවං වත්වා තාපසො තං දිවසමෙව තත්ථෙව කාලම කාසි. තෙනාහ භගවා තත්ථෙව ජාතකෙ—

"අහූ අතීතමද්ධානෙ සම්මණෙ ඛන්තිදීපනෙ,
තං ඛන්තියා යෙව සීතං කාසිකරාජා අඡෙදයී"ති.

තත්ථ "අතීතමද්ධානෙ"ති අතීතෙ අද්ධානෙ; "ඛන්තිදීපනෙ"ති අධිවාසනඛන්තිඤ්වණ්ණනෙ; "අඡෙදයී"ති මාරාපෙසී'ති; කථා පණ්ණත්ති..... "ආයස්මා පුණ්ණත්ථෙරො විය"ති

සුණාපරන්තරට්ඨෙ කිර පුණ්ණො නාම කුටුම්බිකො සකව ණිජ්ජාය සාවත්ථිං ගන්ත්වා සත්ථු දෙසනං සුත්වා පබ්බජිතුකාමො භණ්ඩාගාරිකං පක්කොසාපෙත්වා 'ඉමං සබ්බං ධනං මයහං වුල්ල පුණ්ණස්ස නාම කණිට්ඨස්ස දෙහී'ති සබ්බං නිය්‍යාදෙත්වා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා කම්මට්ඨානපරායණො අහොසි. අථස්ස සාව ණිඤ්ච වසිත්වා කම්මට්ඨානං මනසිකරොන්තස්ස තං න උපට්ඨාති. තතො සො 'අයං ජනපදෙ අසප්පායො'ති චින්තෙත්වා සුණාප රන්තරට්ඨමෙව ගන්තුකාමො සත්ථාරං උපසංකමිත්වා ඔවාදං යාචි. සත්ථා උපරි පණ්ණාසකස්ස පංචමවග්ගෙ චෙව සළායතනස්ස දුතියපණ්ණාසකෙ චතුක්කවග්ගෙ ච පුණ්ණොවාදසුත්තෙන චුත්ත නයෙනස්ස ඔවාදං දත්වා කතමස්මිං ජනපදෙ විහරිස්සසීති පුච්ඡි. 'අපි භන්තෙ! සුණාපරන්තා නාම ජනපදෙ, තත්ථාහං විහරිස්සාමී'ති, අථස්ස සත්ථා අධිවාසනඛන්තියා සමන්නාගත භාවං ඤත්වා පුණ්ණත්ථෙරං සත්තසු ඨානෙසු සීහනාදං නදා පෙත්වා තස්ස සාධුකාරං දත්වා තත්ථ ගමනං අනුජානි. තත්‍රායං පාළි. "චණ්ඩා ඛො පුණ්ණ! සුණාපරන්තකා මනුස්සා ඵරුසා ඛො පුණ්ණ! සුණාපරන්තකා මනුස්සා, සචෙ තං පුණ්ණ! සුණා පරන්තකා මනුස්සා අක්කොසිස්සන්ති පරිභාසිස්සන්ති තත්‍ර තෙ පුණ්ණ! නිහන්ති භවිස්සති'ති සචෙ මං භන්තෙ! සුණාපර න්තකා මනුස්සා අක්කොසිස්සන්ති පරිභාසිස්සන්ති තත්‍ර මෙ

එවං භවිස්සති 'භද්දකා වතිමෙ සුණාපරන්තකා මනුස්සා සුභ
දුකා වතිමෙ සුණාපරන්තකා මනුස්සා යං මෙ නසිමෙ පාණිතා
පහාරං දෙන්ති'ති, එවමේතං භගවා! භවිස්සති එවමේතං සුගත
භවිස්සති'ති. 'සචෙ පන තෙ පුණ්ණ! සුණාපරන්තකා මනුස්සා
පාණිතා පහාරං දස්සන්ති, තත්‍ර පන තෙ පුණ්ණ! කින්ති භවි
ස්සතීති සචෙ මං හනෙය්‍යා! සුණාපරන්තකා මනුස්සා පාණිතා
පහාරං දස්සන්ති තත්‍ර මෙ එවං භවිස්සති 'භද්දකා වතිමෙ
පෙ මනුස්සා යං මෙ නසිමෙ ලෙඩ්ඩුනා පහාරං දෙන්තීති!
එවමෙතං පෙ භවිස්සති'ති, සචෙ පන තෙ පුණ්ණ! සුණාපර
න්තකා මනුස්සා ලෙඩ්ඩුනා පහාරං දස්සන්ති පෙ දණ්ඩෙන
පහාරං දස්සන්ති පෙ සත්ථෙන පහාරං දස්සන්ති පෙ සචෙ
පන තෙ පුණ්ණ! සුණාපරන්තකා මනුස්සා සත්ථෙන පහාරං
දස්සන්ති, තත්‍ර පන තෙ පුණ්ණ! කින්ති භවිස්සති'ති 'සචෙ පන
මෙ හනෙය්‍ය! සුණාපරන්තකා මනුස්සා සත්ථෙන පහාරං දස්සන්ති
තත්‍ර මෙ එවං භවිස්සති භද්දකා වතිමෙ සුණාපරන්තකා සුභ
දුකා වතිමෙ සුණාපරන්තකා, යං මං නසිමෙ තිණ්හෙන සත්ථෙන
ජීවිතා වොරොපෙස්සන්ති'ති: එවමේතං භගවා! භවිස්සති එව
මේතං සුගත! භවිස්සති'ති සචෙ පන තං පුණ්ණ! සුණාපර
න්තකා මනුස්සා තිණ්හෙන සත්ථෙන ජීවිතා වොරොපෙස්සන්ති,
තත්‍ර පන තෙ පුණ්ණ! කින්ති භවිස්සති'ති, සචෙ ඉං භගෙය්‍ය!
සුණාපරන්තකා මනුස්සා තිණ්හෙන සත්ථෙන ජීවිතා වොරෝ
පෙස්සන්ති, තත්‍ර මෙ එවං භවිස්සති 'සන්ති බො භගවතො
සාවකා කායෙ ච ජීවිතෙ ච අට්ටියමානා හරායමානා ජිගුච්ඡ
මානා සත්ථහාරකං පරියෙසන්ති, තමෙව ඉදං අපරිසුද්ධෙනදුව
සත්ථහාරකං ලබ්භති. එවමේතං භගවා! භවිස්සති එවමේතං
සුගත! භවිස්සතීති සාධු සාධු පුණ්ණ! සක්ඛිස්සසි ඛො ත්වං
පුණ්ණ! ඉමිනා! අවූපසමෙන සමන්නාගතො සුණාපරන්තකයම්හි
ජනපදෙ විහරිතුං යස්සදානි ත්වං පුණ්ණ! කාලං මඤ්ඤසීති.
තත්‍ර "චණ්ඩා"ති දුට්ඨා; කිබ්බිසා: "ඵරුසා"ති කක්ඛළා;
"අනෙකාසිස්සන්ති"ති දයාහි අනුකම්පාවචනෙහි අනෙකාසිස්සන්ති;
"පරිභාසිස්සන්ති"ති කිං සමණො නාම ඉදං වත්තෙ ඉදං වත්තං
කරිස්සාමාති තජ්ජෙස්සන්ති; "එවමේතං"ති එවං මියාං එතං
භවිස්සති; "දණ්ඩනා"ති වත්ථාභරණදණ්ඩන වා කටිකම්මකා
රෙන වා; "සත්ථෙනා"ති එකතොධාරාදිනා; "සත්ථහාරක"න්ති
ජීවිතහාරකසත්ථං පරියෙසන්ති; ඉදං තෙසං තණ්හාවාරාජිත
වත්ථුස්මිං අසුභකථං සුත්වා අත්තභාවෙ ච ජිගුච්ඡනතාය ච

නං සත්ථාරකපරියෙසනං සඞ්ගායන්ත 'අවූපසමෙනා'ති. එත්ථ ඛන්ති—'දමෝ'ති වෙදිතබ්බා. ''උපසමෝ''ති තෙසෙව වෙව වචනන්ති; **නඛණ්ණනා**...''දුඛා''ති කොධා; තෙන දෝසන දූසනතාය දුඛා'ති වුත්තා. ''කිබ්බිසා''ති පාපා; ''එරුසා''ති ඒසකම්පි පසාදනසිනෙහාභාවෙන ලුඤ්; එරුසවචනතාය වා එරුසා: තථා භූතා පන තෙ ලුද්දා නාම හොන්ති, තසමා වුත්තං ''කාකඛළා''ති. ''ඉදං ව තෙ''ති 'තෙ හත්ථෙඡ්දං පාදෙඡ්දං නාසිකාෙඡ්ද'නන්ති එවමාදිං; ඉදං ව තෙ අනිඨං කරිස්සාමාති භයදස්සනෙන තජ්ජෙන්ති, ''ඝටිනමුඛහරෙහා''ති රස්සදණ්ඩෙන; තස්ස කිර අත්ථාය ඝටකාකාරං දස්සෙන්ති, තෙන 'ඝටිකාමුඛහරො'ති වුච්චති. එකතො ධාරාදිනා සත්ථහණ්ඩන ඝාතනතො සත්ථං: තදෙව ජීවිතස්ස හරණතො හාර කඤ්ච සත්ථහාරකං: ඛන්ති 'දමො'ති වෙදිතබ්බා අකඛන්තියා දමනමත්තා වූපසමනතො. තෙනාහ 'වූපසමොති තස්සෙව වෙවචන'න්ති. **සලායනාදිවත්ථූනි**...ව්‍යාපාදවිහෙසමක්ඛමාන දපාදිකෙ දමෙන්ති ච්ඡන්තීති-දමො: ඛන්ති'ති, ආහ 'ඛන්ති දමොති වෙදිතබ්බා'ති. දමො ව සො ව්‍යාපාදාදීනං විනයන ඤෙන තෙසඤ්ඤෙව උපසමනඤෙන උපසමොති ච දමූපසමො: අධිවාසනක්ඛන්ති'ති. **උපධිපණ්ණාසවීසා**...එවං ථෙරා පරෙ සං අක්කොසතෙ පරිභාසතෙ පාණිප්පහාරෙ ලෙඩ්ඩුප්පහාරෙ දණ්ඩප්පහාරෙ සත්ථප්පහාරෙ ජීවිතාවහාරොපනෙපි, ඉමෙසු සත්තසු ඨානෙසු 'භද්දකාවතියා මෙ'ති ආදිනා ඛන්තියා පටිසං යුත්තසීහනාදං නදිත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා තත්ථ ගන්ත්වා මකු ලකාරාමෙ වසන්තා තස්මිං යෙව අත්තභාවෙ විජ්ජා තත්තයං පත්වා පරිනිබ්බායිංසු. අයමෙත්ථ සංඛෙපොවිත්ථාරො තු ඝාඤ්ඤඨාමිකත්ථෙරස්ස පුණ්ණෙන්තදාසුත්තෙන ඔලොකෙතබ්බා...එවං පුණ්ණාදිසත්තඛත්තියාදිඉසිඡද්දන්තස්ස පුග්ගලස්ස උපපත්තිං අධි ට්ඨාය ඛන්ති නාම...සඞ්ගීතිසුත්තවණ්ණනායම්පි ''ඛන්ත''ති තත්ථ කතමා ඛන්ති ඛමනතා අධිවාසනතා අවණ්ඩිකතා අසාරොපො අත්තමනතා චිත්තස්සා''ති එවං වුත්තා 'අධිවාසන ඛන්ති'ති වුත්තා. අධිවාසනං ඛමනං පරෙසං දුක්කරං දුරුත්තං ච දට්ඨාරාධා කරණෙන අත්තනො උපරි අරාපෙත්වා වසන තා. ''අඛණ්ඩිකතා''නති අකුඤ්චනං; රොසනවසෙන පරෙසං අක්කොස අසාසනං අනාදුපාදනා=අනසාරොපො; ''අත්තමනතා'' ති සකමනතා; චිත්තස්ස අවාපත්තෙනා සකො මනො භාවො අත්තමනතා; චිත්තන්ති වා චිත්තපඛ්ඛං එකඤෙන ගහෙත්වා තස්ස අනන්තරා උප්පත්තෙන්න පීතිසඞ්ගතෙන මනෙන සඞ්ගමනතා;

අත්තමත්තා. අත්තමත්තො වා පුග්ගලො. තස්ස භාවො-අත්තමත්තතා. "සා න සන්තස්සා"ති පුග්ගලාදී නිවාරණත්ථං 'විත්තස්සා'ති වුත්තන්ති **තට්ඨිකා**....අධිවාසෙති ඛමති එතායාති-අධිවාසිනා; සීතාදීනං ඛමනාකාරෙන පවත්තෙතා, අදෙය්‍යො තප්පධානා වා චත්තාරො කුසලකම්මපථාති මූලපණ්ණාසකෙ සඞ්ඛාසවසුත්තවණ්ණනා....අධිවාසනා ච සා ඛන්තීවාති-අධිවාසනකඛන්තිඃ....දුක්ඛාදුක්ඛතරවිත්තාභාවතො අධිවාසනෙ ලක්ඛණා අධිවාසනකඛන්තීති වුත්තං. අයං ඛන්තීති සීතාදයො ධම්මෙ අධිවාසෙති අත්තනෙතා උපරි වාසෙතියෙව තා අසහමානා හුත්වා නිරස්සති තස්මා අධිවාසනාති වුච්චතීති **සඞ්ඛාසවසුත්තවණ්ණනා**....සීතාදිකෙ උපගතෙ සහන්ති ඛන්ති තෙ අත්තනෙතා උපරි අධිවාසෙන්තී විය හොන්තීති වුත්තං 'ආරොපෙත්වා වාසෙන්තීවා'ති. "න නිරස්සන්තී"ති න විධුනන්ති; යො හි සීතාදිකෙ න සහති සො තෙ නිස්සරණෙතා විධූරණෙතා විය හොතී'ති **තට්ඨිකා**....."සීතාදයො"ති ආදිසද්දෙන උණ්හඩංසමකසවාතාතපසිරිංසපසම්ඵස්සජීවිතහරණාදිපි පාසඳුරුත්තවවත්තපථදුක්ඛවෙදනාදයො ගහිතා. සො හි සීතං ඛමති සහති න අවීරපුරිසා විය අපපමත්තකෙනාපි සීතෙන චලති කම්පති කම්මට්ඨානං විජහති, සො සීතස්ස ඛමො නාම හොති. **ලොමසනාගත්ථෙරො** විය....ථෙරො කිර චෙතිය පබ්බතෙ පියඟුගුහාද්වෙ පධානඝරෙ විහරන්තො අනන්තරඝරෙ හිමපාතසමයෙ ලොකන්තරිකනිරයං පච්චවෙක්ඛිත්වා කම්මට්ඨානං අවිජහන්තොව අඞ්ඛභාගෙ චිනිතාමෙසි. සො පන අධිමත්තම්පි උණ්හං සහති. සෙසව ථෙරො විය. අයං උණ්හක්ඛමො නාම. ථෙරො කිර හිමපාතසමයෙ පච්ඡාභත්තං බහිවිහාරෙ නිසිදි කම්මට්ඨානං මනසිකරොන්තො. සෙදපිළස්ස කච්ඡති මුච්චති අථ නං අන්තොවාසිකො 'ඉධ භන්තෙ! නිසීදථ සීතලා ඔකාසො'ති ආහ. ථෙරො උණ්හසමයෙ තෙවමහි ආවුසො ඉධනිසීදන්තොති අවීචිමහානිරයං පච්චවෙක්ඛිත්වා නිසීදියෙව.

ලොමසනාගවත්ථු.

කම්මට්ඨානිකස්ස චලනං නාම-කම්මට්ඨානපරිච්චාගොති, ආහ 'චලති කම්පති කම්මට්ඨානං විජහතී'ති. උණ්හං සහති. සහන්තොව පන නාගසමණාදයො විය සහති, අථ ඛො කම්මට්ඨානං අවිජහන්තොති, ආහ සෙසව ථෙරො විය 'නි. "ඛමිවඞ්කමෙ"ති ලෙණ්ඩතො ඛමිවඞ්කමෙ; උණ්හසමයෙතෙව, ආහ අවීචිමහානිරයං පච්චවෙක්ඛිත්වා'ති. තම්පි මයා අතෙකකථාහි අනුඤ්ඤාතං. ඉධ පන නතො මුදාහරන්ති එවං පච්චවෙක්ඛිත්වාති. **තට්ඨිකා**

යෝ පන මේ තයෝ වාරේ භත්තං පානීයං වා අලභමානා අසමත්තඤ්ඤෙව සංසාරේ අනනුභූතා පෙතනිරයූපපත්තිං, අධිවත්තති බංසඛාසවාතාතපසමථං සසූනි පුඤ්ඤෝ වා තිරච්ඡානූ පවත්තති, සිරිංසපසමථං සසූන පුඤ්ඤෝ වා, අනමතග්ගෙ සීතව්‍ය ඤාදිවූපසමෙපූ අනෙකවාරං පරිවත්තිත්වා පුබ්බකතභාවං පච්චවෙක්ඛිත්වා අවධානතා කම්මඨානං න විජහතියෙව, පධානියපඨෙ භරා විය. අයං ජීවකත්‍රාදීනං ඛත්තා නාම. ථෙරං කිර ඛණ්ඩෙව ලම්බාරෙ සණ්ඨිකාරපඨාතසාරෙ අරිත්‍රවංසං සුණන්තං සොතාපත්ති සඵපා ඔසි. ථෙරෝ ජාතිමා පසන්නචිත්තෙතා නිසින්නෙතා, ධම්මං යෙව සුණාති විසෙවගෙ ථෙඩෙ, අහොසි, ථෙරෝ, උපාසකපදමා ලකං ආදිං කත්වා සීලං පවත්තෙකකි, පරිසුඛසි ලාමහී ති පිතිං උපාදෙසි. සහපි ඛුපාදා විසං නිවත්තිත්වා පඨවිං පාවිසි. ථෙරෝ තථෙව විත්තෙතකඝනතං ලභිත්වා විපස්සනතං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි.

පධානියත්ථෙරවත්ථු.

"පරිසුඛසි ලාමහී'ති සබබථා'පි විසුඛසී ලොතමහම්'ති මරණං අගණෙත්වා අවිපරිසාරභාවූපකං පිතිං උපාදෙසි. "සහ පිතුපාදා"ති එත්‍රණපිතියා උපාදනෙන සඵහෙව; "විසං නිවත්තිත්වා"ති පිතියෙගෙන අජෙඩ්ඩාභාවං විසං දණ්ඩූබෙනෙව භස්සී. 'තථෙවා'ති සඵපෙන දණ්ඩානෙයෙව; 'විත්තෙතකඝනතං ලභිත්වා' ති පිතිමනසා කායෙ පස්සම්භනීත්‍යාදිනානතයෙන සමොධානං පාපුණී නි; කබවිකා යථාවුත්තථෙරවත්ථු සබබාසවසුත්ත වණ්ණනාය.

ගවරවාලඅභණසමිං කිර තිංසභික්ඛූ වසූපගතා අඩ්ඪමසං උපොසථදිවසෙ චතුපටිවෙධසහෙනාසභාවනාරාමං මහාඅරිය වංසං කථෙනති. එකො පිණ්ඩපාතිකථෙරෝ පච්ඡාභාගෙන ආගන්ත්වා පරිවෙණද්වාරෙ නිසීදි. අථ නං එකො ගොණසො ජංඝපිණ්ඩිකමංසං සඩාසෙන ගණහනතා විය ඛසි. ථෙරෝ අජ්ජ ධම්මසවණන්තරායං න කරිසසාමීති ගොණසං ගහෙත්වා ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා ධම්මං සුණනෙතව අරුණුග්ගහණං ච විසං විකකමිත්වා ථෙරස්ස තිණ්ණං ඵලානං පාපුණනං ච විසං දණ්ඩූබෙනෙව ඔතරිත්වා පඨවිපවිසනං ච ධම්මකථිකථෙරස්ස ධම්මකථානිට්ඨාපනං ච එකකඛණෙයෙව අහොසි. ථෙරෝ ථවිකං ඵුජිත්වා ගොණසං විසඡෙජ්ජි'ති. තිකඛත්තුතරෙ පඨවිපණ්ණා සඵාසා ච වත්ථුනෙන ඨානසුතතවණ්ණනාසං.

පිණ්ඩපාතිකත්ථෙරවත්ථු.

'පච්ඡාභත්තං ගෙ නා"නි ධම්මකථිකත්ථෙරස්ස පිණ්ඩපාසෙන; "ගොණ සෝ"ති මණ්ඩලඝපෙපා; ධම්මසවණන්තරායෙ බහූ නං සත්තා මග්ගඵලාභන්තරායෝ භවෙයේ‍යාති අධිප්පායෙන ධම්මසවණන්තරායං න කරිස්සාමීති චින්තෙත්වා "විසං"නි විපස්සනාඤ්ච ජෙත්ත විසෙවගං විකඛම්භිත්වා, 'නි; තථාවිධා පන අත්තභාවා සතවසෙන දුරුත්තවසෙන දුරුත්තවවත්ථිතා සුඛා ඛත්තිගුණං පවත්තෙත්වා න වෙධති, දීඝනාණඛණඛණත්ථෙරවිය අයං දුරුත්තානං ඛමෝ නාම. ථෙරෝ කිර පච්චූසසමයෙ භාවනාරාමතාය මහාඅරියවංසපටිපදං කථෙති. සබ්බෙ මහාගාමෙ ආගච්ඡිංසු. ථෙරස්ස මහාසක්කාරෝ උපපජ්ජි. තං අසහන්තා තරෝ මහාථෙරෝ අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තා දීඝනාණකෝ අරියවංසං කථෙමීති සබ්බරත්තිං කොලාහලං කරොතීත්‍යාදිනි අනෙකාසි. උභොපි ච අත්තනෙතා විහාරං ගච්ඡන්තා, ගාවුත මත්තං එකාබන්ධිත්වා අගමංසු. සකලගාවුම්පි සෝ තං අත්තභාසිගෙව. තමත්ථං යත්ථ විත්ථතං විහාරමග්ගෙ, ඛිජ්ජති තත්ථ ඨත්වා දීඝනාණකථෙරෝ තං වන්දිත්වා එවං භණෙත්ත! තුම්හාකං මග්ගොති ආහ. සෝ අසුණන්තෝ විය ගතෝ ථෙරොපි විහාරං ගන්ත්වා අන්තෙවාසිකෙහි 'කිං භණෙත්ත! සකලගාවුතං පරිභාසනං කිඤ්චි අවච්චුත්ථා'යි පුට්ඨෝ ඛත්තිගෙව ආවුසෙ! එකා පරුඩාරෙ කම්මඨානවිගොගං න පස්සාමීති ආහ ...දීඝනාණකඛණත්ථෙරවත්ථු.

පච්චූසෙසු සමනන්තරා සෝ භාවනා ච, ආරම්මණඛණඨානතාය ආරාමෝ එතස්සාති-පච්චූසසමනන්තරභාවනාරාමෝ: තස්ස භාවෝ-පච්චූසසමනන්තරාරාමතාති. තථාවිධා පන දුක්ඛවෙදනා අධිවාසෙති න වෙධති, චිත්තලපබ්බතෙ පධානිකත්ථෙරෝ විය. අයං වෙදනානං ඛමෝ නාම. ථෙරස්ස කිර රත්තිං පධානෙන චීතිනාමෙත්වා, සීතස්ස උදරවාතෙතා උපපජ්ජි සෝ තං අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තා ආවත්තන්තී පරිවත්තන්ති, තමෙනං වඞ්කමනුපයෙන සීතං පිණ්ඩපාතිකථෙරෝ ආහ 'ආවුසෝ පබ්බජිතෙතා නාම අධිවාසනසීලා හොන්ති'ත්. සෝ සාධු භණෙත්ත!යි අධිවාසෙත්වා නිච්චලා සයි. වාතෝ නාභිතෙතා යාව හදයං ඵාලෙසි, ථෙරෝ වෙදනං විකඛම්භිත්වා විපස්සනෙතා අනාගාමිඵලං පත්වා පරිනිබ්බායි ...පධානිකත්ථෙරවත්ථු.

මුහුත්තෙන ඛණෙන තෙ හදයං ඵාලෙතුං ආරඞ්ඛෙව අනාගාමී හුත්වා පරිනිබ්බායී'ති අරහත්තං පත්වා පරිනිබ්බායී'ති. නවවීසාදයථාවුත්ත ථෙරවත්ථුසු සබ්බාසවසුත්තවණ්ණනාදිසනිකායමහාවග්ගෙ මහාසතිපට්ඨානසුත්තවණ්ණනාදිසු චෙව මූලපණ්ණාසකෙ සතිපට්ඨානසුත්තවණ්ණනාදිසු වා වෙදනං අධිවාසෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා සම්සීසී හුත්වා පරිනිබ්බායතො අඤ්ඤතරත්ථෙරස්ස වත්ථුපි කථෙතබ්බං.

එවං අධිවාසනක්ඛන්තියා යුත්තෙහා පුග්ගලෙ යථාවුත්තගුණෙ අධිගච්ඡි. තස්මාස්ස සා ඛන්ති යථාවුත්තගුණානං චෙව පාසංසාය ච අධිගමහෙතුතො මඞ්ගලන්ති වෙදිතබ්බා.

තාදිසො හි පුග්ගලො ඉධිදෙවතාබ්‍රඞ්ගෙහි පසංසනීයො හොති. තථාහි සරහංගතාපසො සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො ධම්මං දෙසෙන්තො වත්තාළිසනිපාතෙ සරාභජාතකෙ ඉමං ගාථමාහ.

"කොධං ඛඩ්ඩිත්වා න කදාචි සොචති
මක්ඛපහානං ඉසයො වණ්ණයන්ති,
සබ්බසං වුත්තං ඵරුසං ඛමෙථ
එතං ඛන්තිං උත්තමමාහු සන්තො"ති.

තත්ථ "කොධං වධිත්වා"ති කොධං ඡඩ්ඩෙත්වා; න සොචති සොචන්තා හි පරිඩහිත්තෙනෙව සොචති කොධාභාවා කුතො සොකො? තෙන වුත්තං 'න කදාචි සොචතී'ති. "මක්ඛපහානං"නති පරෙහි අත්තනො කතගුණවක්ඛනස්ස අකතඤ්ඤුතා සංඛාතස්ස මක්ඛස්ස පහානං ඉසයො වණ්ණයන්ති, "සබ්බස"න්ති හීනමජ්ඣිමුක්කංසානං සබ්බසම්පි; ඵරුසවචනං ඛමෙථ. "එතං ඛන්ති"නති සබ්බසං වචනක්ඛමනං එතං ඛන්තිං උත්තමන්ති; "ආහු සන්තො"ති පොරාණකපණ්ඩිතා වදන්තීත්‍යත්ථො. යස්මා පන න සබ්බා රූපදස්සනමත්තෙන සත්තානං සෙට්ඨාදිභාවෙ ඤාතුං, සන්තොපි හි ලාමකපුග්ගලානං එවරූපෙන ඉරියනතා දිස්සන්ති. මජ්ඣිමනිකායෙ ථෙරෝ චෙත්ථ නිදස්සනං. තස්මා සබ්බසං වචනක්ඛමනං උත්තමන්ති වුත්තං. යො පන අයං 'මහාහිනෙ'ති ඤාතො, තස්ස ඵරුසවචනක්ඛමනං උත්තමතරං, තෙනාහ සරහංගතාපසො

"භයා හි සෙඨස්ස වචො ඛමෙථ
සාරම්භහෙතු පන සාදිසස්ස,
යො චීධ ඤාතස්ස වචො ඛමෙථ
එතං ඛන්තිං උත්තමමාහු සන්තො"ති.

තත්ථ "එතං ඛන්තී"ති යමෙතං ජාතිගොත්තාදිකි හීනස්ස වචනං ඛමනං, එතං ඛන්තිං උත්තමන්ති පොරාණකපණ්ඩිතා වදන්ති. යමෙතං ජාත්‍යාදිකි සෙට්ඨස්ස භාවෙන සදිසස්ස කාරණත්තරිය ලක්ඛණෙ සාරමෙහ ආදීනවදස්සනෙන ඛමනං, සෙසා ආධිවාස නකඛන්ති නාමාත්‍යත්ථෝ'ති. ජානඤ්ච ඛණ්ණනා.

භූතබ්බබං දෙවාසුරසඞ්ගාමෝ අහොසි දෙවා ජිනිත්වා සවප චිත්තිඅසුරින්දං බන්ධිත්වා සභාසස්ස සන්තිකං ආනෙසුං සෙ සකකං දෙවින්දං 'වොරෝ'සි බාලෝ'සි මූළ්හෝ'සි ඔළ්ඩෝ'සි ගොණෝ'සි හද්‍රභෝ'සි නෙරයිකෝ'සි තිරච්ඡානගතෝ'සි නත්ථි තුයහං සුගති දුග්ගතියෙව තුයහං පාටිකංඛෝ'ති, ඉමෙහි දසහි අක්කොසවත්ථූහි අක්කොසති චෙව ජරසක්ක! වං සබ්බකාලං ජිනිස්සසි? යදා අසුරානං ජයෝ භවිස්සති, තදා තම්පි එවං බන්ධිත්වා අසුරභවනස්ස වාරෙ නිපජ්ජාපෙත්වා පොථාපෙස්සාමි'ති ආදිනා පරිභාසති ච. සක්කෝ විජිතවිජයෝ න තං මනසි කරොති, දීඝරත්තං ඛන්තිසොරච්චෙසු නිවිට්ඨඅජ්ඣාසයත්තා. අථ ඛෝ මාතලී 'කිනාහු ඛෝ එස ඉමානි ඵරුසවචනානි භයෙන නිතික්ඛති උදාහු අධිවාසනක්ඛන්තියා සමන්නාගතත්තා'ති විතෙන්තොවාතම්පි දූසෙසි. අථ සක්කෝ 'නාහං භයා න දුබ්බල්‍යාඛම්මි වෙපචිත්තිනෝ'ති වත්වා

> "සදත්ථපරමා අත්ථා ඛන්ත්‍යා භීය්‍යෝ න විජ්ජති,
> යෝ හවෙ බලවා සන්තෝ දුබ්බලස්ස තිතික්ඛති,
> තමාහු පරමං ඛන්තිං නිච්චං ඛමති දුබ්බලෝ"ති.

ආහ,

තත්ථ "සදත්ථපරමා"ති සකත්ථපරමා; "ඛන්ත්‍යා භීය්‍යෝ න විජ්ජති"ත්‍රි තෙසු සකත්ථපරමෙසු අත්ථෙසු ඛන්තිතෝ උත්තරිතරෝ අඤ්ඤෝ අත්ථෝ න විජ්ජති; "තමාහු පරමං ඛන්තිං"ත්‍රි යෝ බලවා තිතික්ඛති තස්ස තං ඛන්තිං පරමං ආහුත්‍රි; සබ්බ ණ්ණනා. ඛන්තිතෝ උත්තරිතරෝ අඤ්ඤෝ අත්ථෝ න විජ්ජති. අනන්තරෙන අසාරමතං අත්තත්ථං පටිබාහිත්වා දිට්ඨධම්මිකස්ස වෙව සම්පරායිකස්ස ච පත්තස්ස අවිජ්ජමානතෝ ඛන්තිං පරමං ආහු. සෙට්ඨං බලං විරොධිපච්චයං අභිභුය්‍ය වත්තනතෝ'ති. තමෙවිකා. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපෝ. විත්ථාරෝ තු සඞ්ඛාසංයුත්තෙන ඔලොකෙතබ්බෝ. අනුමාදාසුත්තවිභාගතඤ්ච "අපසාදෙති"ත්‍රි ඛිපති තජ්ජති වා'ති වුත්තං. තස්මා ඉධ 'ඛිපති'ත්‍රි අපසාදෙති තජ්ජති'ති අත්ථෝ යුජ්ජති. එත්තාවෙත්ථ විනිච්ඡයෝ. ඉතරෝ පන ලුද්ධමණ්ඩ භාවිකා

බ්‍රාහ්මණසංසද්දෙන වුත්තත්තයෙන සද්ධිං කුජ්ඣිතබ්බා සත්ථාරං නාත පසාරෙන අනෙකාසත්තා සත්ථාරා විනිතා දන්තා බ්‍රහ්මචරියවාසං අරහන්තං දිත්තා. භික්ඛු දෙජ්ඣරියා විනාවුසෝ බුද්ධගුණා සෙහි අනෙකාසිරෙතා'පි හි සත්තා ඒව අවත්වා තෙසංයෙව පතිඨා ජාතෙතා'ති වදිංසු. තං සුත්වා සත්ථා 'අහං භික්ඛවෙ! ඛන්තිබලෙන සම්පන්නාගතත්තා දුජ්ඣසු අදුස්සනෙතා මහාජනස්ස පතිඨා හොමී යෙව'ති වත්වා ධම්මපදස්ස බ්‍රාහ්මණවග්ගෙන ඉමං ගාථාමාහ

"අනෙකාසං වධබන්ධඤ්ච අදුට්ඨො යො තිතික්ඛති,
ඛන්තිබලං බලානීකං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ "අදුට්ඨො"ති එතං දසහි අනෙකාසවත්ථූහි අනෙකාසතං; පාණ්‍යාදීහි පොථනං ච; අඤ්ඤබන්ධනාදීහි බන්ධනං ච; යො අකුඩ්ඣමානසො හුත්වා අධිවාසෙති, ඛන්තිබලෙන සම්පන්නාගතත්තා ඛන්තිබලං: පුනපප්පුන උපපත්තියා අණීකභූතෙන ඛන්තිබලෙන සම්පන්නාගතත්තා බලානීකං: තං එවරූපං අහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති. ධම්මපදවණ්ණනා ''තිතික්ඛති''ති ඛමති; ''ඛන්ති බල''න්ති අධිවාසනකඛන්තිබලං; සා පන සකිං උපපන්නා බලානීකං නාම න හොති, පුනපප්පුන උපපන්නා පන හොති. තස්සා අත්ථිතාය පන බලානීක'න්ති: මජ්ඣිමපණ්ණාසකෙ වා සෙඨ සුත්තවණ්ණනා අධිවාසනලක්ඛණා ඛන්තිබලං එතස්සාති= ඛන්තිබලං: ''තස්සා අත්ථිතාය''ති තස්සා අපරාපරුප්පත්තිසම්භව විතාය මාරසෙනාවිධමනියා ඛන්තිසෙනාය අත්ථිතාය; බලානීකං බලසමූහො එතස්ස අත්ථි= බලානීක'න්ති: සාටවිකා වක්කාදිත්තිකං සාමඤ්ඤෙන සෙනායං සෙනඞ්ගඤ්ච. කරියතෙ විඤ්ඤහෙ යෙනෙති=වධකං: බල-සංවරණ: 'අන' සද්දමතා ඉච්ඡා'ති. ඛන්තිවෙගාදිකා එවං ඛන්තියුත්තෙතා පුග්ගලා ඉසිආදීහි පසංසිතා හොන්ති, තස්මා අත්තනො කුඩ්ඣස්ස න පටිකුජ්ඣිතබ්බං. කුඩ්ඣස්ස පටිකුජ්ඣනෙතා හි පාපියො හොති. තෙනාහ සත්ථා

"තස්සෙව තෙන පාපියො යො කුද්ධං පටිකුජ්ඣති,
කුද්ධං අප්පටිකුජ්ඣනෙතා සඞ්ගාමං ජෙති දුජ්ජයං"ති.

තත්ථ "තස්සෙව තෙන පාපියො"ති තෙන කොධෙන තස්සෙව දුග්ගතස්ස පාපං; කතරස්ස? යො කුද්ධං පටිකුජ්ඣතී'ති. ඛන්තිසංයුත්තදෙසණා තස්මා අත්තනා ඛන්තියා දෙසං සම්පස්සතෙන අධිවාසෙතබ්බං, තත්ථ සීතොයෙව ඛි සාරතාදි නාම ලාභී හොති. අථ මෙත්ථ ඔවාදක්ඛමත්තුනා දීපෙතබ්බා

අතීතෙ කිර සාවත්ථියං වෙදෙහිකා නම ගහපතානී අහොසි සොරතා නිවාතා උපසන්නා. තස්සා එවං කල්‍යාණෝ කිත්තිසද්දෝ අබ්භුග්ගඡී 'සොරතා වෙදෙහිකා නිවාතා උපසන්නා වෙදෙහිකා'ති. තස්සා පන කාලී නාම එකා දාසී අහොසි දක්ඛා අනලසා සුසංවිහිතකම්මන්තා. සා කින්නු ඛෝ මේ අය්‍යා සන්තං යෙව අක්ඛන්තිං කොපං න පාතුකරොති උදාහු අසන්තං, යන්නූනාහං අය්‍යං වීමංසෙය්‍යන්ති විනෙත්වා දිවා උට්ඨාසි. 'ජෙ!!! කාලි! කිං දිවා උට්ඨාසි? කිං තෙ අථාසුකං අත්ථී'ති? 'නත්ථය්‍යෙ! කිඤ්චි අථාසුක'න්ති 'අරෙ!!! යදි තෙ කිඤ්චි අථාසුකං නත්ථි, කස්මා පාපදාසී! දිවා උට්ඨාසි'ති කුපිතා අනත්තමනා භාකුටිං අකාසි. අථ කාලී 'අය්‍යාය මේ අක්ඛන්තිං සන්නෙයෙව කොපෝ නො සන්නෝ, යන්නූනාහං භියෝ සොමනස්සාය වීමංසෙය්‍ය'න්ති පුනදිවසෙ දිවාතරං උට්ඨාසි. වෙදෙහිකා අතිකුජ්ඣිත්වා අග්ගළසූචිං ගහෙත්වා සීසෙ පහාරං අදාසි. සීසං භිජ්ජි. කාලී භින්නසීසා පග්ඝරන්තලොහිතා පවිවිස්සකානං උජ්ඣාපෙසි 'පස්සථය්‍යා! සොරතාය කම්මං පස්සථය්‍යා! නිවාතාය කම්මං පස්සථය්‍යා! උපසන්නාය කම්ම'න්ති. තතොපරෙන වෙදෙහිකාය එවං පාපකො කිත්තිසද්දෝ අබ්භුග්ගඡී 'චණ්ඩි වෙදෙහිකා අනිවාතා අවූපසන්තා වෙදෙහිකා'ති. ඉති යත්තකා ගුණා තතො විගුණා දෙසා උප්පජ්ජිංසු. ගුණා නාම සකිං සකිං ආගච්ඡන්ති, දෝසා එකදිවසෙනෙව පත්ථටා හොන්ති. භගවාපි භික්ඛූනං අකඛනඤ්ඤා දෙසං දස්සෙත්වා ඛන්තිඤං නිසොජෙතුකාමෝ ඉමං අතීතං ආහරිත්වා පුනෙවමාහ "එවමෙව ඛෝ භික්ඛවෙ! ඉධෙකච්චෝ තාවදෙව සොරතසොරතෝ හොති, නිවාතනිවාතෝ හොති, උපසන්තූපසන්තෝ හොති, යාවතා න අමනාපා වචනපථා වුච්චන්ති. යතෝ ච ඛෝ භික්ඛවෙ! අමනාපා වචනපථා වුච්චන්ති, අථ භික්ඛු සොරතෝ'ති වෙදිතබ්බෝ, නිවාතෝ'ති වෙදිතබ්බෝ, උපසන්තෝ'ති වෙදිතබ්බෝ'ති.

මූලපණ්ණාසකස්ස තතියවග්ගෙ කකචූපමසුත්තෙන වෙදෙහිකාවත්ථු.

තත්ථ 'සොරතා"ති සොරච්චෙන සමන්නාගතා; "නිවාතා"ති නිවාතවුත්තී; "උපසන්තා"ති නිබ්බුතා; "දක්ඛා"ති හත්ථපවත්ත සත්ථත්ථරණාදීසු පුඤ්ඤාලනාදිකමෙසු ඡෙකා; "අනලසා"ති උට්ඨාහිකා; "සුසංවිහිතකම්මන්තා"ති සුඨපිත...මම්මන්තා; "පවිවිස්සකානං"ති සාමන්තගෙහවාසිනං; "උජ්ඣාපෙසී"ති අවජානාපෙසි; "චණ්ඩි"ති අසොරතා; කිබ්බිසා; "සොරතසොරතා"ති අතිවිය

සොරතා; 'සොතාපන්නා නු ඛෝ සකදාගාමී අනාගාමී අරහත්තා නු ඛෝ'ති වත්තබ්බතං ආපජ්ජති. "දූසනන්ති"ති දූසනතා සටෙ නතා වා ආපාථං ආගච්ඡන්ති; "අථ භික්ඛු සොරතොති වෙදි තබ්බා"ති අථ අධිවාසනක්ඛන්තියං සිතො භික්ඛු සොරතොති වෙදිතබ්බා'ති, තබ්බණ්ණනා..."සොරචෙතා"ති සංයමෙන; "නිවාතවුත්තී"ති පණීපාතකාරී; "නිබ්බුතා"ති නිබ්බුතපරිළාහා; "උණ්හිකා"ති උණ්හාභිරියවතී; "කිබ්බිසා"ති කුරූරා'ති; තථිකා...ධිත්තිපදකථා.

සොවචස්සතා නාම:—සහධම්මිකං වුච්චමානෝ විකෙඛපං වා තුණ්හිභාවං වා ගුණදෙසච්ඡාදනං වා අනාපජ්ජිත්වා අතිව්‍ය ආදරං ච ගාරවං ච නිවමනතංච පුරක්ඛත්වා සාධූති වචනකරණතා'ති. අඤ්ඤථායවුත්තං.

තත්ථ සුවචෝ සොවචස්සතා'ති අයං විභාගෝ...තත්ථ "සුවචෝ"ති සුඛෙන වත්තබ්බපුග්ගලෝ; "සොවචස්ස"නති සුවචස්ස පුග්ගලස්ස ආදරවසෙන පවත්තනවෙතනා; "සොවචස්සතා"ති සොවචස්සස්ස අත්ථිභාවෝ; තෙන සඟීතිසුත්තෙන දුකවණ්ණනාය දුක්ඛං වචෝ එතස්මිං විපපටිකූලගාහිමහි විපවචනික සාතෙ අනාදරෙ පුග්ගලෙ අත්ථිති-දුබ්බචෝ: තස්ස කම්මං=දෙවචස්සං: තස්ස භාවෝ- දෙවචස්සතා: සා අත්ථතෝ සංඛාරක්ඛන්ධෝ හොති. චතුන්නං ඛන්ධානං එකොනාකාරෙන අධිකාතං එතං අධිවචනන්ති වදන්ති සොවචස්සතා වුත්තපටිපක්ඛනයෙන වෙදිතබ්බාති..."විපපටිකූලගාහිමහී"ති ධම්මානුධම්මපටිපත්ති; සාතං ඉච්ඨං එතස්සා'ති-විපවචනිකසාතෝ; තස්මිං එවං භූතෙ ච ඔවාදභූතෙ සාසනක්ඛමෙ ඔවාදකෙ ච ආදරභාරවිරහිතෝ මහාති'ති, ආහ 'අනාදරෙ'ති. "තස්ස කම්ම"න්ති තස්ස සුබ්බචස්ස පුග්ගලස්ස අනාදරියවසෙන පවත්තනවෙතනා-දෙස්සවචස්සං: තස්ස භාවෝ"ති තස්ස යථාවුත්තස්ස දෙවචස්සස්ස අත්ථිභාවෝ- දෙවචස්සතාව: තෙනෙවාහ සා අත්ථතෝ සංඛාරක්ඛන්ධෝ හොති'ති වෙතනපධානතාය හි සංඛාරක්ඛන්ධස්ස එවං වුත්තං. "එකෙනාකාරෙනා"ති අපදක්ඛිණග්ගාහතාකාරෙන; සුබ්බචෝ එතස්මිං පදක්ඛිණග්ගාහිමහි අනුලොමසාතෙ සාදරෙ පුග්ගලෙහි සුවචොති ආදිනා වුත්තනපටිපක්ඛනයෙනා'ති තථිකා...සා නාථකරණෝ'ති වුච්චති. තෙනාහ දසඝුත්තරෙ දුතියවග්ගෙ සත්තමසුත්තෙන.

"යම්පි භික්ඛවෙ! භික්ඛු සුවචො හොති සොවචස්සකරණෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො ඛමො පදක්ඛිණග්ගාහී අනුසාසනිං' අයම්පි ධම්මා නාථකරණා"ති.

තත්ථ "සුවචො"ති සුඛෙන වත්තබ්බා අනුසාසිතබ්බා හොති; 'ඛමො'ති ගාළ්හෙන එරුසෙන කක්කළෙන වුත්තෙන ඛමති න කුපපති; "පදක්ඛිණග්ගාහී අනුසාසනී"නති යථා එකච්චො ඔවදියමානො වාමතො ගණ්හාති පටිපථරති වා අසුණන්තො වා ගච්ඡති, එවං අකත්වා 'ඔවදථ භන්තෙ! අනුසාසථ තුම්හෙසු අනොවදන්තෙසූකො අක්ඛෙසු ඔවදිස්සති'ති පදක්ඛිණං ගණ්හන්තී 'ති. කබ්බණ්ණනාසඟීනිසුත්තන්තදසකවණ්ණනා ච "ඛමො" ති. ඛන්ති; තමෙවස්ස තමත්ථං දස්සෙතුං ගාළ්හෙනාති ආදි වුත්තං. "වාමතො"ති මිච්ඡා; අයොනිසො වා; "පටිපථරති"ති පච්චනීක භාවෙන තිට්ඨති; "පදක්ඛිණ"නති සම්මා! යොනිසො වා ගණ්හාතී'ති නවමීකා. "පටිපථරතීති පටිච්චරුද්ධො පච්චනීකො හුත්වා තිට්ඨති'ති, මූලපණ්ණාසකස්ස දුතියවග්ගෙන අනුමානසුත්තන වණ්ණනා. පටිසෙදූ පච්චනීකපරියායො. පගුණං වා යාපනං වා. ඉධ තථා පච්චනීකනත්ති, ආහ "පටිපථරතී"ති පටිච්චරුද්ධොපෙතිට්ඨතීති නවමීකා. සාසනබ්‍රහ්මචාරීනං සත්ථුකා ඔවාදානුසාසනිං පටිලාභහෙතු දොසපහාන ගුණාධිගමහෙතු නො ච මඟලනත්ති වුච්චති. තෙනාහ අනුමානසුත්තෙන මහා මොග්ගල්ලානො ධම්මං දෙසෙන්තො

"පවාරෙති වෙපි ආවුසො භික්ඛු වදතු මං ආයස්මන්තො වචනීයොමහි ආයස්මන්තන්හීති, සො ච හොති දුබ්බචො දෙවච සස්කාරණෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො අක්ඛමො අපදක්ඛිණ ග්ගාහී අනුසාසනිං, අථ ඛො නං සබ්‍රහ්මචාරී තවෙව වත්තබ්බං මඤ්ඤන්ති න ච අනුසාසිතබ්බං මඤ්ඤන්ති න ච තස්මිං පුග්ග ලෙ විස්සාසං ආපජ්ජිතබ්බං මඤ්ඤන්ති"ති,

"තො වෙපි ආවුස්සා භික්ඛු පවාරෙති වදතු මං ආයස්ම න්තා වචනීයොමහි ආයස්මන්තන්හීති, සො ච හොති සුවචො සොවචස්සකාරණෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො ඛමො පදක්ඛි ණග්ගාහී අනුසාසනිං, අථ ඛො නං සබ්‍රහ්මචාරී වත්තබ්බං වෙව මඤ්ඤන්ති අනුසාසිතබ්බං ච මඤ්ඤන්ති තස්මිං ච පුග්ගලෙ විස්සා සං ආපජ්ජිතබ්බං මඤ්ඤන්ති"ති ච. තත්ථ "අපදක්ඛිණග්ගාහී අනුසාසනී"නති යො පරෙහි වුච්චමානො තුම්හෙ මං කස්මා වදථ අහං අත්තනො කථිකාකථිකං සාවජ්ජානවජ්ජං අත්ථ

නත්ථං ජානාමීති වදති, අයං අනුසාසනිං පදක්ඛිණතො න ගණ්හාති, වාමතො ගණ්හාති. තස්මා අපපදක්ඛිණග්ගාහීති වුච්චතීති **තබ්බඛණ්ණනා**. පදක්ඛිණග්ගාහී-පදක්ඛිණතො ගහණසීලොඃ න පදක්ඛිණග්ගාහී අපපදක්ඛිණග්ගාහීඃ "වාමතො"ති අපබ්භාසනතොඃ වුත්තපරියායතොති අධිප්පායොඃ'ති **තථාපි**. තත්ථ පාපිච්ඡතාදයො සොළසධම්මා දුබ්බචභාවකරණතො දෙවචස්සකරණා නාම. අපිච්ඡතාදයො සොළස තබ්බිපරීතතො සොවචස්සකරණා නාම. තෙ සබ්බෙ **අනුමානසුත්ත**ඔලොකෙතබ්බා. සුවචො ච නාම අත්තනොපි පරස්සාපි දොසපපහානාය පටිපජ්ජති නාම. තස්මාස්ස සොවචස්සතා දොසපපහානඋණාධිගමනහෙතුහොති. අපි ච විසෙසාධිගමස්ස අදූරිභාවතො **මහලි**...තෙන වුත්තං **මජ්ඣිමසුත්තවණ්ණනාසු** "යො හි පුග්ගලො ඉදං න භාසිතබ්බන්ති වුත්තො කින්තෙන දිට්ඨං? කින්තෙන සුතං කො මෙ හුත්වා වදසි තං උපජ්ඣායො ආචරියො සන්දිට්ඨො සම්භත්තොති වදති, තුණ්හි භාවෙන වා විහෙඨෙති සම්පටිච්ඡිත්වා වා තං න තථා කරොති, සො විසෙසාධිගමස්ස දූරො හොති. යො පන ඔවදියමානො සාධු භන්තෙ! සුට්ඨු වුත්තං අත්තනො වජ්ජං අත්තනතො දූදුභං හොති, පුනපි මං එවරූපං දිස්වා විදෙය්‍යාථ අනුකම්පං උප්පාදෙත්වා, චිරස්සං මෙ තුම්හාකං සන්තිකා ඔවාදෙ ලබ්භොති වදති, යථානුසිට්ඨං ච පටිපජ්ජති, සො විසෙසාධිගමස්ස අවිදූරො හොති. තස්මා එව පරස්ස වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා කරොන්තො සුවචොති. සුවචො ච පන දුබ්බො හොති, එකච්චො පසංසිතබ්බා එකච්චො න තෙනාහ **කකචූපමසුත්තන්ත**

"නාහං තං භික්ඛවෙ! භික්ඛුං සුවචොති වදාමි යො චීවර පිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරහෙතු සුවචො හොති සොවචස්සතං ආපජ්ජති. තං කිස්ස හෙතු? තඤ්හි සො භික්ඛවෙ! භික්ඛු චීවර...පෙ...පරික්ඛාරං අලභමානො න දුවචො හොති න සොවචස්සතං ආපජ්ජති. යො ච ඛො භික්ඛවෙ! භික්ඛු ධම්මං යෙව සක්කරොන්තො ධම්මං ගරුකරොන්තො ධම්මං අපචායමානො සුවචො හොති සොවචස්සතං ආපජ්ජති තමහං සුවචොති වදාමි. තස්මාතිහ භික්ඛවෙ! එවං සික්ඛිතබ්බං ධම්මංයෙව සක්කරොන්තා ධම්මං ගරුකරොන්තා ධම්මං අපචායමානා සුවචා භවිස්සාම සොවචස්සතං ආපජ්ජිස්සාමාති. එවං හි වො භික්ඛවෙ! සික්ඛිතබ්බ"න්ති...

තත්ථ "යෝ චීවර...පෙ...පරිකඛාරහෙතූ"ති යෝ එතානි චීවරාදීනි පණීතපණීතානි ලබහතෙතා පාදපරිකම්මපිඬපරිකම්මාදීනි එකවවතේතෙව කරොති; "අලහමානා"ති යථා පුබ්බෙ ලහති එවං අලහතෙතා; "ධම්මංයෙව සක්කරොතෙතා"ති ධම්මසෙසව සක්කාරං සුකතකාරං කරොතෙතා; "ගරුකරොතෙතා"ති ගරුං භාරියං කරොතෙතා; "අපචායමානෙතා"ති ධම්මසෙසව අපචිති නිවවුතති දසෙසතෙතා'ති; තබබණණනා...තසමා ගරුං කත්වා සුවචෙන භවිතබබං රාධත්ථෙරෙන විය. සො කිර කතාකුක්කුතා කථාය වුත්තනයෙන සාරිපුත්ත ථෙරසස සන්තිකෙ පබබජි. ථෙරො තං ආදාය ගාමකා වාසං ගන්ත්වා තත්ථ වසනෙතා අභික්ඛණං තං ඉදං තෙ කත්තබබං ඉදං තෙ න කත්තබබන්ති අනුසාසි. සො සුවචො අහොසි පදක්ඛිණග්ගාහී. තසමා තථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජමානො කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පාපුණි. ථෙරො තං ආදාය සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසිනෙනා. 'සුවචො නු ඛො සාරිපුත්ත! අන්තොවාසිකො'ති පුට්ඨො 'ආම භනෙතෙ! අතිවිය සුවචො කිසම්ව් දෙසෙ වුච්චමානෙ න කුඛ පුබ්බාති ආහ සත්ථා තං නිදසසනං කත්වා භික්ඛුඔවදනෙතා 'භික්ඛවෙ! භික්ඛුනා නාම රාධෙන විය සුවචෙන භවිතබබං දෙසං දසෙසත්වා ඔවදියමානෙ න කුජ්ඣිතබබ'න්ති වත්වා පුන අපරෙනපි පරියායෙන ඔවදනෙතා 'ඔවාදදායකො පන නිධි ආචික්ඛනකො විය දට්ඨබ්බා'ති ආහ. යථාහි, දුග්ගතමනුසසා ඉමං ගණ්හාහීති තජ්ජෙත්වාපි පොථෙත්වාපි නිධිං දසෙසනෙතා කොපං න කරොති පමුදිතො එව හොති, එවමෙවං එවරූපෙ පුග්ගලෙ අඝාරූපං වා ඛලිතං වා දිසවා ආචික්ඛනෙන කොපො න කාත බබා තුට්ඨෙනෙව භවිතබබං. 'භනෙතෙ! මහන්තං වො කම්මං කතං මයහං ආචරියුපජ්ඣාඨානෙ ඨත්වා ඔවදනෙතහි පුනපි මං ඔවදෙය්යාථා'ති පවාරෙතබබමෙවා'ති අධිප්පායො.. ධම්මපදසස පණ්ඩිතවග්ගෙ "නිධීතංව පවත්තාර"නති ගාථාවණ්ණනායං රාධත්ථෙරවත්ථු...

එවං සුවචො සුඛං වින්දති. **එකනිපාතසස දුතියවග්ගෙ තිපල්ලත්ථජාතකං ඡක්කනිපාතසස දුතියවග්ගෙ ගිරග්ගසමජාතකං** ච ඉධ කථෙතබබං...දුබ්බචො තු දුක්ඛං වින්දති. **එකනිපාතසස පංචමවග්ගෙ වෙලුකජාතකං වෙදබ්බජාතකං** ච ඉධ කථෙතබබං. යථා හි අත්තනා සොවචසසතාය ඔවාදකසස වචනං කරොති, සො සුඛං වින්දති. යො න කරොති, සොදුක්ඛං. අතීතෙ පංචසතවාණිජා වෙත්ථ නිදසසනං.

අතීතෙ තම්බපණ්ණිදීපෙ සිරීසවත්ථුං නාම යක්ඛනගරං අහොසි. තත්ථ යක්ඛිනියො මිත්තනාවෙසු වාණිජෙ ආගතෙසු තෙසං යාගුභත්තාදිනි දත්වා කෙන කමෙමන්ත - ඉධාගතත්ථාති පුච්ඡිංසු. මිත්තනාවා හුත්වා ඉධාගතමහාති, තා සාධු අය්‍යා අම්හාකම්පි සාමිකානං නාවං අභිරුහිත්වා ගතානං තිවස්සං අතික්කමනං, තෙ මතා භවිස්සන්තීති. තුම්හෙහිපි වානිජායෙව මයං තුම්හාකං පජාපතියො භවිස්සාමාති වත්වා තෙ පලොභෙත්වා යක්ඛනගරං නෙත්වා සචෙ පඨමං ගහිතමනුස්සා අත්ථි, තෙ දෙවසඞ්ඛලිකාය බන්ධිත්වා කාරණ්ඩරෙ පක්ඛිපිත්වා පච්ඡා ගහිතෙ අත්තනෙතා සාමිකෙ කරොන්ති. අත්තනෙතා වස්සන්ඨානෙ මිත්තනාවෙ මනුස්සෙ අලභන්තියො පන පරතෙතා කල්‍යාණං ඔතරන්තියො නාගදීපන්ති. එවං සම්බුද්ධන්තිරං අනුවිචරන්ති. අයං තාසං ධම්මතා. අථෙකදිවසං පඤ්චසතා මිත්තනාවා වාණිජා තාසං නගරස්සමීපෙ උත්තරිංසු. තා තෙ පලොභෙත්වා ආනෙත්වා පඨමං ගහිතමනුස්සෙ බන්ධිත්වා කාරණ්ඩරෙ පක්ඛිපිංසු. අථ ජෙට්ඨයක්ඛිනී ජෙට්ඨවාණිජං අවස්සෙසයක්ඛිනියො අවස්සෙසවාණිජෙ සාමිකෙ කත්වා රත්තිභාගෙ තෙසු නිද්දූපගතෙසු උට්ඨාය ගන්ත්වා, කාරණ්ඩරෙ මනුස්සෙ ඛාදිත්වා අගමංසු. ජෙට්ඨවාණිජෙ පරිගණ්හනෙනතා අත්තනෙතා භරියා යක්ඛිනිභාවං ඤත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං කථෙත්වා එථ පලායිස්සාමාති ආහ. තෙසු අඩ්ඪතෙය්‍යසතා 'මයංඑතා විජහිතුං න සක්ඛිස්සාම' ති නාගතා. සෙ අත්තනෙතා වචනකරෙ අඩ්ඪතෙය්‍යසතෙ ගහෙත්වා පලායි. තදා පන බොධිසත්තා වලාහස්සරාජා හුත්වා ඍබ්බෙතෙ ඉද්ධිබලෙන වෙහාසඛමෙ හිමවන්තතෙ තම්බපණ්ණිදීපං ගන්ත්වා සයංජාතසාලිං ඛාදිත්වා ගච්ඡති. ගච්ඡන්තෙතා ච 'ජනපදං ගන්තුකාමො අත්ථී' ති තික්ඛත්තුං කරුණාපරිභාවිතං මානුසිං වාචං භාසති. තෙ තස්සවචනං සුත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ මයං ගම්ස්සාමාති ආහංසු. 'තෙන හි මය්හං පිට්ඨිං අභිරුහථා' ති. අථෙකච්චෙ අභිරුහිංසු, එකවෙව ඵාලිතං ගණ්හිංසු, එකවෙව අඤ්ජලිං පග්ගය්හ අට්ඨංසු. සො අන්නතරස්ස අඤ්ජලිං පග්ගය්හ ඨිතෙපි මතසඤ්ඤාය අත්තනෙතා ආනුභාවෙන තෙව්හා යක්ඛසකට්ඨානෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො. අපලායනකා පන තෙ අඩ්ඪතෙය්‍යසතා මනුස්සා යක්ඛිනීහි අඤ්ඤමඤ්ඤං භිත්තනාවානං ආගතකාලෙ ඛාදිතා. සත්ථාපි ඉමං අතීතං දස්සෙත්වා භික්ඛවෙ! යථා තෙ යක්ඛිනීනං වසං ගතා වාණිජා ජීවිතක්ඛයං පත්තා, වලාහස්සරාජස්ස වචනකරා සකසකට්ඨානෙසු පතිට්ඨිතා, එවමෙව බුද්ධානං ඔවාදං අනාදරුනෙතා වත්තස්සෙ පරිසා චතුස්සු අපායෙසු පච්චිත්වා නිබ්බත්තන්ති කම්මකරණට්ඨානාදිසු මහාදුක්ඛං පාපුණන්ති. ඔවාදකරා පන තිස්සො කුලසම්පත්තියො ච කාමසග්ගෙ

ජිඝතිබ්බුහමලොකෙති ඉමානි වෙව ඨානානි පත්වා අමතමහා නිබ්බානං සච්ඡිකත්වා මහන්තං සුඛං අනුභවන්තීති වත්වා දුකනි පාතස්ස පවමවගෙහ ගාථවයමාහ

"යෙන කාහන්ති ඔවාදං තරා බුද්ධෙන දෙසිතං,
ව්‍යසනං තෙ ගම්ඝන්ති රකඛසිගිව වාණිජා.
යෙ ච කාහන්ති ඔවාදං තරා බුද්ධෙන දෙසිතං,
සොත්ථිං පාරං ගමිස්සන්ති වලාහෙතෙව වාණිජා"ති.

තත්ථ "යෙ න කාහන්ති"ති යෙ න කරිස්සන්ති; "ව්‍යසනං තෙ ගම්ඝන්ති"ති තෙ මහාවිනාසං පාපුණිස්සන්ති; "රකඛසිගිව වාණිජා"ති රකඛසීහි පලොභිතවාණිජා විය; "සොත්ථිං පාරං ගමිස්සන්ති"ති අනන්තරායෙන නිබ්බාණං පාපුණිස්සන්ති; "වලාහෙතෙව වාණිජා"ති වලාහෙතෙව ආගච්ඡථාති වුත්තා තස්ස වචනකරා වාණිජා විය; යථා හි තෙ සමුද්දපාරං ගන්ත්වා සකඨානානි අගමිංසු, එවං බුඩ්ඨානං ඔවාදකරා සංසාරපාරං නිබ්බාණං ගච්ඡන්ති'ති වලාහකජාතකවණ්ණනායං.

වාණිජවත්ථු.

තස්මා ඉමං සුගතෙ වාදං අනුසාරන්තෙන සුවචෙන භවිතබ්බං, න දුබ්බචෙන. අපි ච සාසනස්ස විරඩ්ඨිකාමෙන සුවචෙනෙව භවිතබ්බං. සොවචස්සතා හි සාසනස්ස අසමෙමාසාය සංවත්තති, දෙවචස්සතා තු සමෙමාසාය. තෙනාහ පඤ්චඞ්ගුත්තරෙ චතුක්කපණ්ණාසකස්ස පඨමවගෙහ ජඨමසුත්තෙන.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛු දුබ්බචා හොන්ති දෙවචස්ස කරණෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතා අක්ඛමා අප්පදක්ඛිණග්ගාහිනො අනුසාසනිං, අයං භික්ඛවෙ! දුතියො ධම්මො සඞ්ඝස්ස සමෙමාසාය අන්තරධානාය සංවත්තති. පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛු සුබ්බචා හොන්ති සොවචස්සකරණෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතා ඛමා පදක්ඛිණග්ගාහිනො අනුසාසනිං, අයං භික්ඛවෙ! දුතියො ධම්මො සඞ්ඝස්ස ඨිතියා අසමෙමාසාය අනන්තරධානාය සංවත්තතී"ති.

සොවචස්සතා'ති පදභාජනං.

සමණානං දසසතං නාම:- උපසමිතකිලෙසානං භාවිත කායවචී චිත්තපඤ්ඤානං උත්තම දමථසමථසමන්නාගතානං පබ්බජිතානං උපසංකමනුපඨානානුස්සරණභවණදස්සනං, සබ්බම්පි ඔමකදෙසනාය දස්සනන්ති වුත්තං. තං 'මඟල'න්ති වෙදිතබ්බං.

තසමා? බහුපකාරත්තා. තෙනාහ භගවතෝ බොජ්ඣඞ්ගෙසු පුනෙත "යෙ තෙ භික්ඛවෙ භික්ඛූ සීලසම්පන්නා සමාධිසම්පන්නා පඤ්ඤාසම්පන්නා විමුත්තිසම්පන්නා විමුත්තිඤාණදස්සනසම්පන්නා, දස්සනම්පාහං භික්ඛවෙ තෙසං භික්ඛූනං බහුපකාරං වදාමි. සවණම්පාහං පෙ උපසඞ්කමනම්පාහං පෙ අනුස්සතිම්පාහං පෙ අනුපබ්බජ්ජම්පහං භික්ඛවෙ! තෙසඤ භික්ඛූනං බහූපකාරං වදාමි. තං කිස්ස හෙතු? තථාරූපානං භික්ඛවෙ! භික්ඛූනං ධම්මං සුත්වාව යෙන වූපකණ්ඨො විහරති කායවූපකට්ඨෙන ච චිත්තවූපකට්ඨෙන ච, සො තථා වූපකට්ඨො විහරන්තො තං ධම්මං අනුස්සරති අනුවිතක්කෙති. යස්මිං සමයෙ භික්ඛවෙ! භික්ඛු තථාවූපකට්ඨො විහරන්තො තං ධම්මං අනුස්සරති අනුවිතක්කෙති, සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනා පාරිපූරිං ගච්ඡති, සො තථා සතො විහරන්තො තං ධම්මං පඤ්ඤාය පවිචිනති පරිවරති පරිවීමංසමාපජ්ජති. යස්මිං සමයෙ භික්ඛු තථා සතො විහරන්තො තං ධම්මං පඤ්ඤාය ව පවිචිනති පරිවරති පරිවීමංසමාපජ්ජති, ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති පෙ භාවනා පාරිපූරිං ගච්ඡති, තස්ස තං ධම්මං පඤ්ඤාය පවිචිනතො පරිවරතො පරිවීමංසමාපජ්ජතො ආරබ්භ හොති විරියං අසල්ලීනං. යස්මිං සමයෙ භික්ඛවෙ! භික්ඛුනො තං ධම්මං පඤ්ඤාය පවිචිනතො පෙ අසල්ලීනං විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති පෙ භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති, ආරබ්භවිරියස්ස උප්පජ්ජති පීති නිරාමිසා, යස්මිං සමයෙ භික්ඛවෙ භික්ඛුනො ආරබ්භවිරියස්ස උප්පජ්ජති නිරාමිසා, පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති පෙ භාවනා පාරිපූරිං ගච්ඡති. පීතිමනස්ස කායොපි පස්සම්භති, යස්මිං සමයෙ භික්ඛවෙ! භික්ඛුනො පීතිමනස්ස කායොපි පෙ පස්සම්භති, පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති පෙ භාවනා පාරිපූරිං ගච්ඡති, පස්සද්ධකායස්ස සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. යස්මිංසමයෙ භික්ඛවෙ! භික්ඛුනො පස්සද්ධකායස්ස සුඛිනො චිත්තං සමාධියති, සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති පෙ භාවනා පාරිපූරිං ගච්ඡති, සො තථා සමාහිතං චිත්තං සාධුකං අජ්ඣුපෙක්ඛිතා හොති. යස්මිං සමයෙ භික්ඛවෙ! භික්ඛුනො තථා සමාහිතං චිත්තං සාධුකං අජ්ඣුපෙක්ඛිතා මහොති, උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති, උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනා පාරිපූරිං ගච්ඡති" ති සමපනනසීලසුත්තෙ පාළි

දස්සනම්පහං භික්ඛවෙ! තෙසං භික්ඛූනං සවණං පහං පෙ උපසඞ්කමණම්පහං පෙ පරියුපාසනම්පහං පෙ අනුස්සරණම්පහං පෙ අනුපබ්බජ්ජම්පහං "භික්ඛවෙ! තෙසං භික්ඛූනං ඉමූපකාරං වදාමි. තං කිස්සහෙතු? තථාරූපෙ භික්ඛවෙ! භික්ඛූ සෙවතො භජතො පයිරුපාසතො පරිපූරො සීලක්ඛන්ධො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති, අපරිපූරොපි සමාධික්ඛන්ධො පෙ අපරිපූරොපි පඤ්ඤාක්ඛන්ධො පෙ අපරිපූරොපි විමුත්තික්ඛන්ධො පෙ අපරිපූරොපි විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති" ති ඉතිවුත්තකෙ වතූ කඤ්ඤනිපාතස්ස පඨමවග්ගෙ සම්පසාදසීලසුත්තෙ පාළි

තත්ථ "සීලසම්පන්නා" ති එත්ථ ඛීණාසවස්ස ලොකිය ලොකුත්තරසීලං ගහිතං. තෙන සම්පන්නා' ති අත්ථො. සමාධි පඤ්ඤාසු' පි එසෙවනයො. විමුත්ති පන ඵලවිමුත්තියෙව. විමුත්ති ඤාණදස්සනං පච්චවෙක්ඛණඤාණං. එවමෙත්ථ සීලාදයො ලොකියලොකුත්තරා. විමුත්ති ලොකුත්තරාව. විමුත්තිඤාණදස්සනං ලොකියමෙව. "දස්සනම්පහ්‍යාඞ්" නති දස්සනම්පි අහං: තම්පතෙතං චක්ඛුදස්සනං ඤාණදස්සන' න්ති දුවිධං. තත්ථ පඤ්ඤාහි චක්ඛූහි අරියානං දස්සනං ඔලොකනං චක්ඛුදස්සනං නාම: අරියෙහි පන දිට්ඨස්ස ලක්ඛණස්ස දස්සනං පටිවිද්ධස්ස ච පටිවිජ්ඣනං ඤාණෙන වා මග්ගඵලෙන වා ඤාණදස්සනං නාමා' ති. ඛඞ්ගඡඞ්ගසංයුත්තභාවණාණා අරියභාවකරානං පන ධම්මානං අරියභාවස්ස ච විපස්සනාමග්ගඵලෙහි අධිගමො ඤාණදස්සනං නාමා' ති. ඉතිවුත්තකභාවණාණා ඉමස්මිං පනත්ථෙ චක්ඛුදස්සනං අධිප්පෙතං. අරියානං හි පඤ්ඤාහි චක්ඛූහි ඔලොකනම්පි බහුකාරමෙව "සවණ" න්ති අසුකො නාම ඛීණාසවො අසුකසම්මිං නාම රඤ්ඤෙ වා ජනපදෙ වා ගාමෙ වා නිගමෙ වා විහාරෙ වා සෙනාසනෙ වා වසතී' ති කථෙන්තානං සොතෙන සවණං; එතම්පි බහූපකාරමෙව. "උපසංකමන" න්ති දූතං වා දස්සාමි පණ්ණං වා පුච්ඡිස්සාමි ධම්මං වා සොස්සාමි සක්කාරං වා කරිස්සාමී' ති එවරූපෙන චිත්තෙන අරියානං උපසඞ්කමනං; "පඤ්ඤාපයිරුපාසන" න්ති අරියානං ගුණෙ සුත්වා තෙ උපසඞ්කමිත්වා නිමන්තෙත්වා දූතං දත්වා 'කිං භන්තෙ! කුසල' න්ති ආදිනා නයෙන පඤ්හපුච්ඡන' න්ති අත්ථො' ති කුදුහඤාණාණා වෙය්‍යාවච්චාදිකරණං පයිරුපාසනං යෙව. "අනුස්සරණ" න්ති රත්තිඨාන දිවාඨානෙසු නිසින්නස්ස 'ඉදානි අරියා ගුම්බලතාමණ්ඩපාදීසු ඤාණවිපස්සනාමග්ගඵලසුඛෙහි විහරන්තී' ති තෙසං දිබ්බ

විහාරාදිගුණවිසෙසාරම්මණං අනුස්සරණං. යෝ වා තෙසං සන්තිකා ඔවාදෙ ලඛෝ හොති, තං ආවජ්ජිත්වා 'ඉමස්මිං ඨානෙ සීලං කථිතං ඉමස්මිං විපස්සනා ඉමස්මිං මග්ගො ඉමස්මිං ඵලන්ති' එවං අනුස්සරණ'න්ති ඉතිවුත්තකවණ්ණනා. "අනුස්සරණ"න්ති රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙසු නිසින්නස්ස 'ඉදානි අරිය ලෙණගුහාමණ්ඩපාදිසු ඛීණාසවපස්සනාමග්ගඵලසුඛෙහි වීතිනා මෙන්ති' අනුස්සරණං. යෝ වා තෙසං සන්තිකා ඔවාදෙ ලඛෝ පෙ ඉමස්මිං ඵල'න්ති එවං අනුස්සරණං. "අනුපබ්බජ්ජ"න්ති අරිමෙයස්ස චිත්තං පසාදෙත්වා ඝරා නික්කමිම තෙසං සන්තිකෙ පබ්බජ්ජං අරිමෙයස්ස හි චිත්තං පසාදෙත්වා තෙසංයෙව සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා තෙසංයෙව ඔවාදානුසාසනිං පච්චාසිංසමානස්ස පරතොපි පබ්බජ්ජා අනුපබ්බජ්ජා නාම න හොති'ති, සංඝුත්තවණ්ණනා. අරිමෙත්‍රෙ පසාදෙන අඤ්ඤත්‍ථ පබ්බජිත්වා අරියානං සන්තිකෙ ඔවාදානුසාසනිං පච්චාසිංසමානස්ස පරතොපි පබ්බජ්ජා අනුපබ්බජ්ජා නාමා'ති, ඉතිවුත්තකවණ්ණනා. එවං පබ්බජිතෙසු පන මහාකස්සපත්ථෙරස්ස තාව අනුපබ්බජ්ජං පබ්බජිතා සහස්සමත්තා අහෙසුං. තථා ථෙරස්ස ච සඞ්ඝිභාරිකස්ස වඤ්ඣගුත්තත්ථෙරස්ස, තස්සාපි සඞ්ඝිභාරිකස්ස සූරියගුත්තත්ථෙරස්ස තස්සාපි සඞ්ඝිභාරිකස්ස අස්සගුත්තත්ථෙරස්ස, තස්සාපි සඞ්ඝිභාරිකස්ස ගොණකඨම්මරක්ඛිතත්ථෙරස්ස තස්ස පන සඞ්ඝිභාරිකො අසොකරඤ්ඤා කණිඨභාතා සිස්ස ත්ථෙරො නාම අහොසි. තස්ස අනුපබ්බජ්ජං පබ්බජිතා අඩ්ඪතෙය්‍යකොටිසඞ්ඛා අහෙසුං. මහින්දත්ථෙරස්ස පන අනුපබ්බජිතානං ගණනපරිවෙච්ඡදෙ නත්ථි. යාවජ්ජදිවසා හි ලඞ්කාදීපෙ සත්ථරි පසාදෙන පබ්බජන්තා මහින්දත්ථෙරස්ස පබ්බජ්ජං අනුපබ්බජ්ජන්ති නාම. "ධම්ම"න්ති තං තෙසං ඔවාදානුසාසනං ධම්මං; "අනුස්සරතී"ති සරති අනුචිතකෙකනි; තං කරොති. "ආරඞ්ඝා"ති පරිපුණ්ණා හොති; "පච්චිත්තී"ති ආදිසබ්බං තත්ථ සුත්තානුසාරවසෙන වුත්තං. අථ වා "පච්චිත්තී"ති තෙසං තෙසං ධම්මානං ලක්ඛණං පච්චිත්තිති පෙ "පරිවර්තී"ති තත්ථ සුත්තං වරාපෙති; "පරිමීමංසමාපජ්ජතී"ති වීමංසනං ඔලොකනං ගවෙසනං ආපජ්ජතී'ති, ඛීණාසවසංඝුත්තවණ්ණනා. ඛීණාසවස්ස ලොකුත්තරසීලං නාම, අග්ගඵලපරියාපන්නා සම්මාවාචාකම්මන්තාජීවා සලොකධම්මතික්කමනවසෙන පවත්තා චෙතනාදයො. ලොකියම්පන කිරියාබ්‍යාකතපරියාපන්නං, තං චාරිත්තසීලං නාම. චාරිත්තසීලස්ස පන සම්භවො එව නත්ථි, විරමණවසෙන පවත්තනියා අභාවතො. පුබ්බභාගසීලං ලොකිය

සිල'නති කෙචි. "ලකඛණසස දසසන"නති සභාවධම්මානං සංඛානානං පචචත්තලකඛණසස තීරණපරියඤඤස ච දසසනං. අනිචචාදිසාමඤඤලකඛණසස තීරණපඤඤස ච දසසනං. පජහනෙනාපි හි තෙ පහාතබබාකාරතො පසසති නාම. නිබබානසස තථලකඛණං මගගඵලෙහි දසසනං ඤානං පරිවජජනං, ඤානෙන පඨවිකසිණාදි අභිඤඤාහි දසසනමපි ඤාණදසසනමෙව. චකඛුදසසනං අධිපෙතං සවණපසිරූපාසනානං පුරතො ගහිතත්තා. "පඤඤාපසිරූපාසන"නති පඤඤා පුචඡනවසෙන පසිරූපාසනං; කෙවලසස උපසංකමනෙනෙව වොදිතත්තා අරියානං අනුසසරති නාම ගුණවසෙන. තඤඤාපි තතො ලබා ඔවා දහිජජනතථඛෙන. යථා සුතසීලාදිගුණානුසසරණනති දසෙසතුං 'ඤානවිපසසනා'ති ආදි වුත්තං. "අඤඤසං සනතිකෙ"ති අරියෙහි අඤඤසං සාසනිකානංයෙව සනතිකෙ; තෙනාහ අත්‍ර පබබජජා නාමා'ති. "අඤඤසසූ"ති සාසනිකෙහි අඤඤසු තාපස පරිබබාජකාදිසු; තසසා බාහිර පබබජජා අරියානං අනුපබබජජා නාම න හොතීති වුත්තං. 'සතසහසසමත්තා අහෙසුං සමනතපාසාදිකනතා පසනනායස ලංකාදීපෙ'ති නිසසයසීසෙන නිසසිතුපලකඛණං, නහි පබබජජාදි පවිබඛා. අථ ඛො දීපනිවාසි ආචරිය පවිබඛා මහින්දපෙපබබජජනති නාම. තසස පරමපරාගතා හි පබබජජා'ති. "සරතී"ති ඔවාදානුසාසනිධම්මං විතෙතති; විතෙන කාරොති: "විතයකාහතං කරොතී"ති පුනපපුනං පරිවිතකකිතෙන තදඨං විතකකතීපාදිතං කරොති; "ආරඛා" ති සංසොධිතො හොති, තං පනසස සංසාධනං පාරිපූරිං එවාති; ආහ 'පරිපුණණා හොතී'ති. "තසමා"ති යථාවුතෙන ඛමෙම, "ඤාණාවාරවසෙනා"ති ඤාණසස පවතතනවසෙන; "තෙසං තෙසං ධම්මාන"නති තසමිං ඔවාදධමෙම ආගතානං රූපධම්මානං; "ලකඛණ"නති සංලකඛණං; සාමඤඤලකඛණං: "චවිතතී"ති ඉදං රූපනති ආදිනා විචයං ආපජජති; "ඤාණං චරාපෙතී"ති 'අනිචචං අඛුවං පලොකතං පභඞ්ගු'ති ආදිනා ඤාණං පවතෙතති; "විමංසනතං—පෙ—ආපජජතී"ති රූපඤනතකා රූපසනනකමෙව විපසසනං පවවකඛතො විය අනිචචතාදීනං දසසනං සමමසනං ආපජජති'ති; බොජඣඞ්ගසංයුතතවණ්ණනායං ඉදානි යෙන කාරණෙන තෙසං අරියානං දසසනාදි බහුකාර'නති වුත්තං, තං දසෙසතුං 'තථාරූපෙ'ති ආදිමාහ. තත්ථ "තථාරූපෙ"ති නාදිසෙ සිලසමපනනෙ අරියෙ; යසමා දසසන සවණුපසසරණානි උපසංකමන පසිරූපාසනත්ථානි, තසමා තානි අනාමසිත්වා උපසංකමන පසිරූපාසනානියෙව දසෙසතුං 'සෙ

වතෝ භජතෝ පයිරුපාසතෝ'ති වුත්තං. දසසත සවණානුස්ස රණතෝ හි අරියෙසු උපපත්තිසඬ්ඛාතෙ උපසංකමිත්වා පයිරුපා සිත්වා පඤ්හං පුච්ඡිත්වා ලඬ්ඝවණානුත්තරියා 'අපරිපූරෙ සීලාදි ගුණෙ පරිපූරෙසසතී'ති. තථාහි වුත්තං 'සඬ්ඝාරාමෙ උපසංකමති උපසංකමිත්වා පයිරුපාසති'ති ආදි. තත්ථ "සෙවතෝ"ති වත්තපටිවත්තකරණවසෙන කාලෙන කාලං උපසංකමතෝ; "භජතෝ"ති සම්පියායනෙන භත්තිවසෙන භජතෝ; "පයිරුපා සතෝ"ති පඤ්හපුච්ඡනෙන පටිපත්තිං අනුකරණෙන ච පයිරු පාසතෝති, තීණිපෙතානි පදානං අත්ථවිභාගතො වෙදිතබ්බා. විමු ත්තිඤාණදසසනසස පාරිපූරිං එකූනවීසතිමසස පච්චවෙක්ඛණ ඤාණසස උපපත්තියා වෙදිතබ්බා'ති ඉත්ථුත්තකාවණණනා..... තසමා භික්ඛු දිසවා අත්තමනෙන පසන්නචිත්තෙන ඔලොකෙත බබා. මනාඤ්ඤථාසං හිතකාමෙන කුලපුත්තෙන සීලවතෙන භික්ඛු සරවාරං සම්පත්තෙන දිසවා යදි දෙය්‍යධම්මො අත්ථි, යථා බලං දෙය්‍යධම්මෙන පටිමානෙතබබා. යදි නත්ථි පවපතිට්ඨි තෙන වන්දිතබබා. තසමිං අසම්පජ්ජමානෙ අජලිං පග්ගහෙත පසන්නචිත්තෙන නමසසිතබබා, තසම්මිපි අසම්පජ්ජමානෙ පිය වචනෙහි සම්පසසිතබබා'ති..... තත්ථ "පිය වචනෙහි"ති උපසනෙන හි මෙත්තවචනෙහි'ති; තිණ්ණගුත්තරසස දුතියපණණාසකෙ පච මවගගසස චතුත්ථසුත්තවණණනා..... මෙත්තචිත්තං පච්චුපට්ඨා පෙත්වා ඔලොකනෙන වචනානි පියවචනානි නාමා'ති චූළසීහ සුත්තවණණනා..... පියභාවදීපකානි වචනානි පියවචනානීති. තදුභයවිකා..... එවං දසසනමූලකෙනාපි හි පුඤ්ඤෙන අනෙක ජාතිසහසසානි වචනමසි රොගො වා දොසො වා උසසදා වා පිළකා වා න හොන්ති, විපසසන්නානි පච්චඤ්ඤසසිරිකානි හොන්ති, වචනානි රතනවිමානෙ උග්ඝාටිතමණිකවාටසදිසානි, සතසහසසකපපමත්තං දෙවෙසු ච මනුසෙසු ච සබ්බසම්පත්තීනං ලාභි හොති. අනවජ්ජරූපෙතං 'ඨං මනුසසභූතො සම්පජඤ්ඤ ජාතිකො සම්මා පවත්තිතෙන සවණදසසනවසෙන පුඤ්ඤෙන එවරූපං විපාකසම්පත්තිං අනුභවෙය්‍ය, යත්ථ තිරච්ඡානගතා නම්පි කෙවලං ඝඬ්ඩමත්තකජනිතසස සමණදසසනසස එවං විපාකසම්පත්තිං වණණෙත්‍රහි'ති, ඉධ වත්වා අඤ්ඤත්‍ර ගාථා දසසිතා..... මූලපණණාසකසස දුතියවගගෙ චූළසීහනාදසුත්ත වණණනාසු නත්තු විත්ථාරතො වුත්තං. තත්ථ-

භගවා කිර වෙදියපබ්බතෙ ඉන්දසාල ගුහායං පටිවසති අඤ්ඤතරො උලූකසකුණෙ භගවති ගාමං පිණ්ඩාය පවිසනෙන

උපඩ්ඪමග්ගං අනුගච්ඡති නිකඛමනෙත උපඩ්ඪමඤ්ඤා පවත්තෙති මනං කරොති. සො එකදිවසං සම්මා සම්බුද්ධං සායණ්හසමයෙ භික්ඛුසංඝපරිවුතං නිසින්නං පබ්බතා ඔරුය්හ වන්දිත්වා පත්තෙ පනාමෙත්වා අඤ්ජලිමපග්ගය්හ සීසං හෙට්ඨා කත්වා දසබලං නමස්ස මානො අට්ඨාසි. භගවා තං ඔලොකෙත්වා සිතං අකාසි. ආනන්ද ත්ථෙරො'කො නුඛො භන්තෙ!හෙතු කො පච්චයො සිතස්ස පාතු කම්මාය'න්ති? 'පස්සානන්ද! ඉමං උලූකසකුණං, අයං මයි ච භික්ඛු සංඝෙ ච චිත්තං පසාදෙත්වා සතසහස්සකප්පෙ දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරිත්වා සොමනස්සා නාම පච්චෙකබුද්ධො භවිස්සතී'ති ආහ.

"උලූකමණ්ඩලකඛින
වෙදියකෙ විරදීඝවාසික
සුඛිතොසි ත්වං අය්‍ය! සොසිය
කාලුඞ්ඩිතං පස්සසි බුද්ධවරං.

මයි චිත්තං පසාදෙත්වා භික්ඛුසංඝෙ අනුත්තරෙ,
කප්පානං සතසහස්සානි දුග්ගතිං සො න ගච්ඡති.

දෙවලොකා චවිත්වාන කුසලමූලෙන චොදිතො,
භවිස්සති අනන්ත ඤාණෙ සොමනස්සොති විස්සුතො"ති.

අට්ඨකථා: නමස්සමානො අට්ඨාසි වෙ අසංඛෙය්‍යානි පච්චෙක බොධිපාරමිතං පූරණෙන තස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ පරිවයෙන භගවති පසන්නචිත්තතාය ච උලූකොති. තදූරුක්ඛදෙවතාය භාසිතා "කාලුඞ්ඩිත"න්ති සායණ්හකාලෙ දිවාවිහාරතො උට්ඨිතං දුග්ගතිං සො නගච්ඡති"ති දුග්ගතිං එතඤා නගමිස්සති'ති නවවිකා උලූකසකුණවත්ථුතසමා සමණෙ පසන්නෙන කුසල චිත්තමෙව උපට්ඨපෙතබ්බං, න පදුට්ඨචිත්තං. දුට්ඨචිත්තො හි දුක්ඛං වින්දති, ඉතරො සුඛං. තත්‍රිමානි වත්ථූනි:-එකදූ කිර මෙ අග්ගඤ්ඤවකා නපොතක්ඛන්ධනාමකෙ විහාරෙ විහරන්ති. තෙසු ආයස්මා සාරිපුත්තො ජුණ්හාය රත්තියා නවොරොපිතෙහි කෙසෙහි සමාපත්තිං සමාපජ්ජනා අබ්භොකාසෙ නිසීදි. අථෙකා නන්දූ නාම යක්ඛිනී එකෙන යමකඛන සද්ධිං ආකාසෙන ගච්ඡන්නා ත්ථෙරං තථා නිසින්නං දිස්වා පදුට්ඨං චිත්තං උප්පාදෙසි. සො කිර පුරිමජාතියං ත්ථෙරා බ්‍රාහ්මණතා,තෙනස්ස ත්ථෙරං දිස්වා පදුට්ඨං චිත්තං උප්පජ්ජති. සො පදුට්ඨචිත්තො හුත්වා ත්ථෙරස්ස සීසෙ පහරිතුකාමො ඉතරස්ස යක්ඛස්ස තමත්ථං කත්ථෙත්වා, තෙන වාරිතොපි වචනං අනාදියිත්වාව සබ්බත්ථාමෙන උස්සාහං ජනෙත්වා ආකාසෙ ඨිතොව සීසෙ පහාරං අදාසි, අථ්‍රවමනා අග්ගාසි

පහාරො. සො තෙත පහාරෙන සත්තරතනං වා අඩ්ඪතේරතනං වා නාගං ඔත්ථරෙය්‍ය මහන්තං වා පබ්බතකූටං පදාලෙය්‍ය, ථෙරස්ස පන සමාපත්තිබලෙන උපච්චමසිතසීසස්ස න කොචි විකාරො අහොසි. සමාපත්තිතො අවුට්ඨිතකාලෙ හි තං යක්ඛො පහරි, තථා පහරන්තං දිබ්බචක්ඛුනා දිස්වා මහාමොග්ගල්ලානො ථෙරං උපසංකම්, උපසංකමනසමකාලමෙව ච සො සමාපත්තිතො උට්ඨාසි. අථ නං මහාමොග්ගල්ලානො සාරිපුත්තං පුච්ඡි සො භවනීයං මෙ ආවුසො! මොග්ගල්ලාන. ඛාපනීයං මෙ ආවුසො මොග්ගල්ලාන!අපි ච මෙ සීසෙ ථොකං දුක්ඛන්ති ආහ. කස්මා පන සමාපත්තිබලෙන සරීරෙ උපච්චෙ ථෙරස්ස සීසෙ ථොකං දුක්ඛං හොති'ති අච්චෙතෙව වුට්ඨිතත්තා. අත්තොසමාපත්තියං අප්පකතං ඨමානං දුක්ඛං හි කායනිස්සිතත්තා නිද්දං උපගතස්ස මක්කසාදිජනිතං විය පටිබුද්ධස්ස ථොකං පඤ්ඤායිත්ථ. තාවදෙව යක්ඛො සරීරෙ උපත්තමහාපරිළාහො ඩය්හාමීති වදන්තො ආකාසතො භූමියං පතිත්වා පථවියා දිනනච්චරො අවීචිජ්වාලාහි උට්ඨහිත්වා ආකඩ්ඪියමානො නිරයං උපගඤ්ඡි. කිඤ්චාපි සො යක්ඛත්තභාවෙ නෙව නිරයං උපගඤ්ඡි?යස්මෙහත්ථ දිට්ඨධම්මවෙදනියං පාපකම්මං අභාසි, තස්ස බලෙන යක්ඛත්තභාවෙ මහන්තං දුක්ඛං අනුභවි. යඤ්චාපන උපපජ්ජවෙදනියං ආනන්තරියකම්මං, තෙන චුතිඅනන්තරං නිරයං උපපජ්ජි. උදානස්ස චතුත්ථවග්ගෙ සාරිපුත්තසුත්තෙන නත්තයඤ්චවත්ථු.

එකො කිර බ්‍රාහ්මණො පාටලිපුත්තනගරවාසෙ සාලාය නිසින්නො රොහණජාතපදෙ කාලවල්ලිමණ්ඩපවිහාරවාසිනො මහානාගත්ථෙරස්ස ගුණකථං සුත්වා තං දට්ඨුකාමො සමුද්දතීරං ගන්ත්වා නාවං ආරුය්හ අනුපුබ්බෙන ථෙරස්ස වසනට්ඨානං පත්වා චූළනගරගාමෙ ධුරඝරෙ නිවාසං ගහෙත්වා ථෙරස්ස ආහාරං සම්පාදෙත්වා පාතොව උට්ඨාය ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා පරිසපරියනෙන සීතො ථෙරං දූරතොව දිස්වා සකිං තත්ථෙව සීතො වන්දිත්වා පුන උපගන්ත්වා ගොප්ඵකෙසු දළ්හං ගහෙත්වා වන්දනො 'උච්චා භන්තෙ! තුමෙහ'ති ආහ. ථෙරො පන නාතිඋච්චො නාතිරස්සා පමාණසුත්තෙනෙව, තස්මා සො පුනාහ 'උච්චා භන්තෙ! තුම්හාකං පන ගුණා මෙත්තකවණ්ණස්ස සමුද්දස්ස මත්ථකමත්ථකෙන ගන්ත්වා සකලජම්බුදීපතලං අජ්ඣොත්ථරිත්වා ගතා, අහං පාටලිපුත්තනගරවාසෙ නිසින්නො තුම්හාකං ගුණකථං සුත්වා තතො ආගච්ඡාමි. සො ථෙරස්ස පිණ්ඩපාතං දත්වා අත්තනා නිච්චරං පටියාදෙත්වා ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා තස්සො

වීසදෙ ඨත්වා කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පාපුණි. තිකඛිණත්තෙරෙ පඨමපණ්ණාසකෙ පවමවග්ගෙ ඨානසුත්තවණ්ණනාය.

පාටලිපුත්තකබ්‍රාහ්මණවත්ථු.

ධම්මපදස්ස පාපවග්ගෙ කොකාලුත්තඵලදායකවත්ථු දුට්ඨචිත්තාධිකාරෙ කථෙතබ්බං. විමානවත්ථුස්ස පවමවග්ගෙ ජත්තමාන වකවත්ථු, තස්සෙව ඡත්තමවග්ගෙ මට්ටකුණ්ඩලිවත්ථු ච, උදාන ස්ස පඨමවග්ගෙ සුප්පබුද්ධකුඨිවත්ථුනි ඉමානි අදුට්ඨචිත්තාධිකාරෙ

සමන්තාදස්සනකථා.

—— ० ——

කාලෙන ධම්මස්සාකච්ඡා නාම:- පදෙසෙ වා පවුත්තෙ වා වෙ සුත්තන්තිකා භික්ඛූ අඤ්ඤමඤ්ඤං සුත්තං සාකච්ඡන්ති, විනය ධරා විනයං, ආභිධම්මිකා අභිධම්මං, ජාතකභාණකා ජාතකං, අට්ඨකථිකා අට්ඨකථං, ලද්ධූපවිචිකිච්ඡාපරෙත චිත්තවිසොධන ත්ථං වා තමහි තමහි කාලෙ සාකච්ඡන්ති, අයං කාලෙනධම්මස්සා කච්ඡා...සා ආගමව්‍යත්ති ආදීනං ගුණානං හෙතුතො මඟලන්ති වුච්චති'ති ඉධ වුත්තං. තත්ථ "කාලෙනා"ති ඉමස්ස අත්ථං දස්සෙතුං, පදෙසෙ වා පවුත්තෙ වා'ති වුත්තං. තත්ථ "පදෙසෙ වා"ති අභිදෙසෙ රත්තියා පාරම්භෙ'ති අත්ථො. ...සඟහකණ්ඩවිකාසඤ්ඤි දෙසාය රත්තියා පාරම්භෙ=පදෙසෙ: අභිධානතො පසද්දස්ස පුබ්බනිපාතෙ. අපපධානරස්සෙ ච. අථවා පදුස්සන්ති යත්ථ සබ්බ කම්මානී'ති=පදෙසෙ'ති වුත්තං. "පවුත්තෙති" පභාතෙ; සඟහ කණ්ඩවිකාසඤ්ඤි උස්සූරජාගරං පවුත්තෙ තිමිරන්ති පවුත්තෙ: අභොමුඛන්ති වුත්තං. චිත්තං යස්මිං කාලෙ ලීනඤ්ච යස්මිං කාලෙ උද්ධතඤ්ච යස්මිං විවිකිච්ඡාපරෙතතාය උපද්දුතඤ් හොති, තස්මිං තස්මිං කාලෙපි ධම්මස්සාකච්ඡා "කාලෙන ධම්මස්සාකච්ඡා නාම"'ති දස්සෙතුං ලද්ධූපචිචිකිච්ඡාදිනා දුතියනයෙ වුත්තෙතා. ...දුකතු තතරවණ්ණනායඤ්තු "කාලෙනා"ති යුත්තපයුත්තකාලෙ; "ධම්ම සාකච්ඡා"ති පඤ්හපුච්ඡනවිස්සජ්ජනවසෙන පවත්තා සාකථා'ති වුත්තං. සාකථා'ති හි වත්තබ්බෙ සාරත්තාදිසු විය භික්ඛු ලොපං පුබ්බදිසං ච කත්වා 'සාකච්ඡා'ති වුත්තං, තෙන ඤාණාලඞ්කාර සද්දනීතියං සංසද්දෙ පරලොපෙ "පුබ්බා"ති දීඝං. සංරත්තෙතා, සාරත්තෙතා: එවං සාරාගොත්‍යාදිනා සොදාහරණං සුත්තං. ...කඞ්ඛාවිතරණසද්දනීතියඤ්තු "රූපාදිතො චො"ති සුත්තං පඨිත්වා සඟහකථනං-සාකච්ඡාති උදාහරණං දස්සිතං. තස්මා නිපාතත්ත

සුත්තන්ත ඤ්ඤදත්ථස්ස සාදෙසොපි යුජ්ජති. සහකච්ඡං-සාක්
ච්ඡාති පදවිසස්ස සඞ්ගං කථෙන්ති අයමේ වත්ථු, සංසද්දෙ ච
සහසද්දත්ථො දිස්සති. තෙන සඞ්ගි බාලාවතාරවික්කාසං විත්තං
තිත්තං වා බ්‍යඤ්ජනාකමෙකස්සරෙණ සහ යොගතත්තා සංයෝ
ගො, සහසද්දත්ථො හි අයං සංසද්දෙ. "පුබ්බෙව සංනිවාසෙනා"ති
ආදිසු විය'ති වුත්තං. "ආගමබ්‍යත්තිආදීන"නති එත්ථ පන
ආගමෝ නාම-සුත්තසමුදයෝ: තෙන සීලක්ඛන්ධමූලපණ්ණා
සාදි විකාසං සුත්තාති පන උපාදාය පඤ්ඤත්තෙනා ආගමෝ:
යථෙව හි අත්ථබ්‍යඤ්ජනසමුදයෙ 'සුත්ත'නති වොහාරෝ. එවං
සුත්තසමුදයෝ 'ආගමෝ'ති වොහාරෝ. ආගමීයතීති එත්ථ
එතෙන තසමා වා අත්තත්ථපරත්ථාදයෝ'ති- 'ආගමෝ'ති
වුත්තං. අත්ථතෝ පඤ්චනිකායා ආගමා: තෙන නිකායන්තරෙ
පාපනිකසුත්තවණ්ණනාසං එකෝ නිකායෝ එකෝ ආගමෝ
නාම, වෙ නිකායා වෙ ආගමා...පෙ...පඤ්චනිකායා පඤ්ච
ආගමා නාමා'ති වුත්තං. ආගමෙසු බ්‍යත්තී විගතති කොසල්ලං-
ආගමබ්‍යත්තිආදි යෙසන්නෙ ආගමඛ්‍යත්තාදයෝ. තෙසං ආදි
සද්දෙන අරහත්තමපි සඞ්ගහිතං. ධම්මසාකච්ඡා හි අරහත්තස්සාපි
අධිගමහෙතු හොති යෙව. "වත්තරෝමෙ භික්ඛවෙ කාලා සමණා
විසමානා"ති සුත්තමෙත්ථ සාධකතං හෙඨා ධම්මසවණකථාය
දස්සිතමෙවාති...ධම්මසාකච්ඡාපද කථා.

එවම්මාය ගාථාය ඛත්තී සොවචස්සතා සමණදස්සනං ධම්ම
සාකච්ඡා'ති මඞ්ගලවතුක්කං වුත්තං...ඉදමපි පථ්‍යාවත්තන්නති.

අඤ්ඤගාථායත්ථවණ්ණනා.

නවමගාථාය:-"තපොපා"ති ඉන්ද්‍රි සංවරාදි; "බ්‍රහ්මචරිය
ඤ්ඤති" මෙථුනවිරත්‍යාදි; "අරියසච්චානදස්සන"නති චතුන්නං
අරියසච්චානං අභිසමයවසෙන මග්ගදස්සනං., නිබ්බානසච්ඡි
කිරියා"ති අරහත්තසංඛාතස්ස නිබ්බානස්ස පත්ති; පච්චවෙක්ඛ
නා වා; "එත"නති යො ච තපො, යඤ්ච බ්‍රහ්මචරියං, යඤ්ච අරිය
සච්චාභිසමයවසෙන මග්ගදස්සනං, යාව නිබ්බානසච්ඡිකිරියා,
ඉදං තපාදි චතුබ්බිධං උත්තමං මඞ්ගලන්ති ගණ්හාති දෙවතෙ'ති
අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො...අයංහෙත්ථ විත්ථාරෝ:-තපොනාම පා
පතාපනකො ධම්මා; තෙනාහ අට්ඨකථායං:-පාපතෙ ධම්මෙ තප

නීති=ඉච්ඡතීති වුත්තං. තත්ථ තපතීති සන්තාපෙති'ති අත්ථෝ. තෙන භූවාදිගණෙ වා තපසන්තාපෙ: තපතී'ති වුත්තං. තපදීප්තෙ තපතීති. කාරිතෙ තාපෙතීති: චුරාදිගණෙ. තපසඥ්ඤ ධම්ම වතෙසු වත්තති. තෙන අනෙකත්ථෙ "තපෝ ධම්මෙ වතෙ වෙ වා"ති වුත්තං. තෙ දිට්ඨිසමාචාරෙ'ති **තථවිඤ්ඤාඨධම්මා** නාමි:- ඛත්තියාදි. තථා හි "ඛන්තී පරමං තපෝ තිතික්ඛා"ති එත්ථ ඛන්ති තපොනාම: "තපෝ කරිස්සාමි පහාය කාමෙ"ති **ලොම සකඤ්ඤපජානනෙ** "දානං සීලං පරිච්චාගං අජ්ජවං මද්දවං තප" න්ති **මහාහංසජාතකෙ** උපොසථකම්මං: "සමණානං තපෝ සුඛෝ"ති එත්ථ බුඩ්ඪවචනුග්ගහණාදී. තෙන **ධම්මපදවණ්ණ නාසං** සමණානං පන එකචිත්තානං සසමාසම්බුඩ්ඪවචනංවා උග්ගණ්හිතුං ධුතඞ්ගානි වා පරිහරිතුං සමණධම්මෙ වා කාතුං සුඛං. තස්මා "සමණානං තපෝ සුඛෝ"ති වුත්තන්ති වුත්තං. **දෙවසුත්තඤ්ච සුත්තනිපාතෙ** ධුතඞ්ගධම්මා හි තණ්හාලොලු පස්ස තපනතෝ තපොති අත්ථෝ වුත්තෝ. චුරාදිගණෙ තපෝ නි අකුසලානං තාපනඨෙන තපෝ සීලන්ති වුත්තං. ඉධ පන ඉන්ද්‍රියසංවරාදි. තෙනඑකත්ථායං තපෝ නාම:-"අභිජ්ඣාදෙම නස්සාදීනං තපනතෝ ඉන්ද්‍රියසංවරෝ කොසජ්ජස්ස වා තපන තෝ විරිය"න්ති වුත්තං. තත්ථ "ඉන්ද්‍රියසංවරෝ"ති සතිසංවරෝ; සොවත්ථතෝ සති: තෙන **මූලපරියායසුත්තනිද්දෙසෙ** 'සතිසංව රෝ"ති ඉන්ද්‍රියසංවරාරක්ඛතා. සා ච තත්ථ පවත්තා සති එවා'ති වුත්තං. සංවරණතෝ=සංවරෝ පිදහනතෝ ථකනතෝ'ති වුත්තං හොති. සතියා එතං අධිවචනන්ති **සබ්බාසවසුත්තවණ්ණනා**. ඉන්ද්‍රියසංවරසංවුතොති. අභිජ්ඣාදයෝ පජහිතුං ඉන්ද්‍රියානි රක්ඛති. තෙනාහ **චතුක්කනිපාතෙ** පඨමපණ්ණාසකස්ස **වනු පථවග්ගෙ** "කථං ච? භික්ඛවෙ ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරෝ හොති ඉධ භික්ඛවෙ! භික්ඛු චක්ඛුනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී යත්වාධිකරණමෙනං චක්ඛින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣා දොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්සස්සංවරාය පටිපජ්ජති රක්ඛති චක්ඛින්ද්‍රියං චක්ඛින්ද්‍රියෙ සංවරංආපජ්ජති,සොතෙනසද්දංසුත්වා...පෙ...ඝාණෙන ගන්ධං ඝායිත්වා...පෙ...ජිව්හාය රසං සායිත්වා...පෙ...මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය න නිමිත්තග්ගාහී හොති...පෙ...මනින්ද්‍රියෙ සංවරං. ආපජ්ජති එවං ඛො භික්ඛවෙ!භික්ඛු ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරෝ හොති. අපරිහානිසුත්තපාළි..."ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරෝ"ති මනච්ඡ්‍රියෙ සු ඉන්ද්‍රියෙසු පිහිතද්වාරෝ'ති. **කිඤ්ඤුත්තරවණ්ණනා**...

"අගුත්තතවාරෝ"ති අපිත්තවාරෝ'ති; තත්ථ පන අගුත්තවාරෝ'ති? ආභ ඉන්ද්‍රියෙසු'ති. ඉතිවුත්තකෙ දුකනිපාතවණ්ණනාය "චක්ඛුනා රූපං දිස්වා"ති කාරණවසෙන 'චක්ඛු'ඉති පවුච්චමානෙන රූපදස්සනසමත්ථෙන චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන රූපං දිස්වා; "න නිමිත්තග්ගාහී"ති ඉත්ථිපුරිසනිමිත්තං වා සුභනිමිත්තාදිකං වා කිලෙසවත්ථුභූතං නිමිත්තං න ගණ්හාති; දිට්ඨමත්තෙයෙව සංඨාති. "නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී"ති කිලෙසානං අනුබ්‍යඤ්ජනතො පාකටභාවකරණතො අනුබ්‍යඤ්ජන'න්ති ලක්ඛණවොහාරං හත්ථපාදසිතහසිතකථිතවිලොකිතාදිභෙදං ආකාරං න ගණ්හාති, යං තත්ථ භූතං තදෙව ගණ්හාති; "යත්වාධිකරණමෙන"න්ති ආදිමහි යං කාරණා යස්ස චක්ඛින්ද්‍රියසංවරස්ස හෙතු එතං පුග්ගලං සතිකවාටෙන චක්ඛින්ද්‍රියං අසංවුතං අපිහිත චක්ඛුවාරං හුත්වා විහරන්තං එතෙ අභිජ්ඣාදයො ධම්මා අන්වාසවෙය්‍යුං; අනුබන්ධෙය්‍යුං: "තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති"ති තස්ස චක්ඛින්ද්‍රියස්ස සතිකවාටෙන පිදහනත්ථාය පටිපජ්ජති; එවං පටිපජ්ජන්තො එව රක්ඛති චක්ඛින්ද්‍රියං චක්ඛින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති'ති'පි වුච්චති'ති විසුද්ධිමග්ගෙ "කාරණවසෙනා"ති අසාධාරණස්ස කාරණස්ස වසෙන; අසාධාරණකාරණවසෙන හි ඵලං අපදිසීයති. යථා "යවඛාදුත්තරෝ" "හෙරිසභදත්තා"ති හිස්ස යවොහාරෙන වා එතං නිස්සිතවචනං: යථා 'මමා උයාකුසිං කරොන්ති'ති'ඉත්ථිපුරිසනිමිත්තං වා'ති එත්ථ ඉත්ථිසණ්ඨානනියත රූපමුඛෙන ගය්හමානසණ්ඨානං එතමංසනිසදතා නිම්මස්සුමුඛතා කෙසබන්ධවත්ථගහණං අවිසදඤාණගමකාදි ච සබ්බං 'ඉත්ථී'ති සඤාණස්ස කාරණස්සභාවතො ඉත්ථිනිමිත්තං. වුත්තවිපරියයතො පුරිසනිමිත්තං වෙදිතබ්බං. "සුභනිමිත්තාදිකං වා"ති එත්ථ රාගුප්පත්තිහෙතුභූතො ඉට්ඨාකාරො සුභනිමිත්තං. ආදි සද්දෙන පටිඝනිමිත්තාදීනං සඞ්ගහා. සො පන දෙසුප්පත්තාදිකෙ හෙතු භූතො අනිට්ඨාදි ආකාරො වෙදිතබ්බා. කාමඤ්චෙත්ථ පාළියං අභිජ්ඣාදොමනස්සානං සරූපතො ආගතා. 'උපෙක්ඛානිමිත්තන්'නත්ථි වෙත්ථ අඤ්ඤාණුපෙක්ඛාය වත්ථුභූතං ආරම්මණං, තවස්ස අසම පෙක්ඛනවසෙන මොදිතබ්බං. එවං සංඛෙපතො රාගදොසමොහානං කාරණං සුභනිමිත්තාදිකන්ති වුත්තං. තෙනාහ 'කිලෙසවත්ථුභූතං නිමිත්ත'න්ති. "දිට්ඨමත්තෙයෙව සණ්ඨාති"ති වණ්ණනාය තෙන චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන විඤ්ඤාතෙතබ්බෙ ච ගහිතමත්තෙයෙව තිට්ඨති, න තතො පරං කිඤ්චි සුභාදිආකාරං පරිකප්පෙති. "පාකටභාවකරණතො"ති පරිබ්‍යත්තභාවකරණතො; විභූතභාවකරණතො;

"විසභාගවත්ථූනං"ති හත්ථාදි අවයවෙ සුභාදිනෝ පරිකප්පිත සණ්ඨානස්ස අපරාපරං තත්ථ උපජ්ජමානා කිලෙසා පරිබ්‍යත්තා හොන්ති'ති, තෙ තෙසං අනුබ්‍යඤ්ජනා නාම. තෙ පන යස්මා තථා තථා සණ්ඨිවිට්ඨානං භූතුපාදාරූපානං සණ්ඨානවෙසාකාරෙන භිතං මුච්චිත්වා පරමත්ථතෝ හත්ථාදි නාම කෝචි අත්ථි, තස්මා වුත්තං 'හත්ථපාදාදිපඤ්ඤත්තිආකාරං න ගණ්හාතී'ති. කිං පන ගණ්හාතී?ති, ආහ'යං තත්ථ භූතං තදෙව ගණ්හාතී'ති. යං තස්මිං සරීරෙ විජ්ජමානං කෙසලොමාදිභූතුපාදයමත්තං වා තදෙව යථාවතෝ ගණ්හාති. යස්ස චක්ඛින්ද්‍රියසංවරස්ස හෙතූති වත්වා පුන තස්ස චක්ඛින්ද්‍රියස්ස සතිකවාටෙන පිදහනත්ථාය'ති වුත්තං. "න අසංවරස්සා"ති. තදිදං යං චක්ඛින්ද්‍රියසංවරණස්ස හෙතු අභිජ්ඣාදි අඤ්ඤාසවනං දස්සිතං. තං අසංවුතචක්ඛින්ද්‍රියස්සෙව හෙතු පවත්තනං දස්සිත'න්ති කත්වා වුත්තං චක්ඛුවාරිකස්ස හි අභිජ්ඣාදි අඤ්ඤාසවනස්ස තවාරිකං විඤ්ඤාණස්ස විය චක්ඛින්ද්‍රියකාරණං. චක්ඛින්ද්‍රියස්ස අසංවුතත්තෙන යති තෙ අඤ්ඤාසවනාතීති. අසංවරිය මානචක්ඛින්ද්‍රියහෙතුකෝ සෝ අසංවරෝ තථා වුත්තොති. යත්ථාධිකරණන්ති හි යස්ස චක්ඛින්ද්‍රියස්ස කාරණාති අත්ථෝ. ක්‍වදිසස්ස ච කාරණාති? අසංවුතස්ස. කිඤ්ච අසංවුතං? යස්ස චක්ඛින්ද්‍රියසංවරණස්ස හෙතු අභිජ්ඣාදයෝ අඤ්ඤාසවනාති තදඤ්ඤාසවනූපලක්ඛිතං තස්ස සංවරාය'ති අයමෙත්ථ යොජනාති, විසුද්ධිමග්ගපීඨකා පන්ත්ථ කිඤ්චාපි චක්ඛින්ද්‍රියෙ සංවරෝ වා අසංවරෝ වා නත්ථි, න හි චක්ඛුපසාදං නිස්සාය සති වා මුට්ඨසච්චං වා උපපජ්ජති. අපි ච යදා රූපාරම්මණං චක්ඛුස්ස ආපාථං ආගච්ඡති, තදා භවඞ්ගං විච්ඡින්දිතුං උපපජ්ජිත්වා නිරුද්ධෙ කිරියාමනොධාතු ආවජ්ජනකිච්චං සාධයමානා උපපජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣති. තතෝ චක්ඛුවිඤ්ඤාණං දස්සනකිච්චං, තතෝ විපාකමනොධාතු සම්පටිච්ඡනකිච්චං, තතෝ විපාකාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු සන්තීරණකිච්චං, තතොකිරියාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු වොට්ඨපනකිච්චං, සාධයමානා උපපජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣති, තදනන්තරං ජවනං ජවති. තත්‍රා'පි නෙව භවඞ්ගසමයෙ න ආවජ්ජනාදීනමඤ්ඤතර සමයෙ, සංවරෝ වා අසංවරෝ වා අත්ථි, ජවනක්ඛණෙ පන සෝව දුස්සීල්‍යං වා මුට්ඨසච්චං වා අඤ්ඤාණං වා අකඛන්ති වා කොසජ්ජං වා උපපජ්ජති, අසංවරෝ හොති. එවං හොන්තෝ පන සෝ චක්ඛින්ද්‍රියෙ අසංවරොති වුච්චති. කස්මා? යස්මා තස්මිං සති මාරම්මණං අගුත්තං හොති ඛවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදීනි ච්‍රිවිත්තානිපි. යථා කිං? යථා නගරෙ චතූසු වාරෙසු අසංවුතෙසු කිඤ්චාපි අන්තොනගරෙ රක්ඛාධිකරණානි සුසංවුතානි, තථා'පි අන්තොනගරෙ සබ්බං

නණ්ඩං අරක්ඛිතං අගොපිතමේව හොති, නගරවාරෙන හි පවි සිත්වා චොරා ඝදිස්සන්ති, තං කරෙය්‍යුං. එවමෙව ජවනෙ දුස්සී ල්‍යාදීසු උප්පන්නෙසු තස්මිං අසංවරෙ සති චාරම්පි අගුත්තං හොති භවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදීනි වීථිචිත්තානිපි. තස්මිං පන සීලා දිසු උප්පන්නෙසු චාරම්පි ගුත්තං හොති භවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදීනි වීථිචිත්තාන්‍යපි. තස්මා ජවනක්ඛණෙ උප්පජ්ජමානොපි චක්ඛුන්ද්‍රි යෙ සංවරොති වුත්තොති. සබ්බාසවසුත්තනවණ්ණනා විසුද්ධිම ග්ගෙ චාරිත්තසීලවසෙන වුත්තා; යදිපි අඤ්ඤත්ථ අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යං භවඞ්ගචිත්තං නිරන්තරං උප්පජ්ජති පඤ්චද්වාරිකජවනවීථුප්පාදනමත්තෙන අනන්තරෙ ච එව භවඞ්ගචිත්තානි උප්පජ්ජන්තීති, අයං චිත්තනියමොති, ආහ චක්ඛත්තුං භවඞ්ගෙ උප්පජ්ජිත්වා නිරුද්ධොති. 'ජවනක්ඛණෙ දුස්සීල්‍යං වාති ආදි පුන අවචනස්සං ඉධෙව සම්බන්ධං වුත්තනයත්තා. ඡසු වාරෙසු යථාසම්භවං වෙදිතබ්බං නනු පඨමවාරෙ කායවචීදුච්චරිතසඞ්ඛාතං දුස්සීල්‍යං අත්ථි. තස්මා දුස්සීල්‍යසංවරො මනොචාරවසෙන ඉතරො ඡන්නම්පි වාරානං වසෙන යොජෙතබ්බා. මුඨස්සච්චාදීනං හි සතිපට්ඨානාදිලක්ඛ ණානං අකුසලධම්මානං පන සියා පඨමවාරෙ උප්පත්ති. නනෙව කාසිකචාවසිකවීතික්කමභූතස්ස දුස්සීල්‍යස්ස තත්ථ උප්පත්ති. පඨ මවාරිකජවනානං අවිඤ්ඤත්තිජනකත්තාති. "යථාකි"නති යෙන පකාරෙන ජවනෙ උප්පජ්ජමානෙ අසංවරො චක්ඛුන්ද්‍රියෙ අසං වරොති වුච්චති. තං නිදස්සනං කිනන්ති අත්ථො. යථා හි නගර වාරෙ අසංවුතෙ සති තංසම්බන්ධානං ඝරාදීනං අසංවුතතා විය ජවනෙ අසංවරෙ සති තංසම්බන්ධානං වාරාදීනං අසංවුතතාති. අඤ්ඤසංවරෙ අඤ්ඤසංවුතතා'ති, සාමඤ්ඤමෙව නිදස්සෙති. න දුබ්බාපරසාමඤ්ඤං අඤ්ඤා බහි සාමඤ්ඤං වා. සම්බන්ධො වා ජවනෙන වාරාදීනං එකසන්තති පරියාපන්නතාය එව දට්ඨබ්බා පඨවඝාතෙන හි පුරිමනිප්පන්නං ජවනකාලෙ අසන්තම්පි භව ඞ්ගාදිවත්ථාදි විය ඵලනිප්පත්තියා සන්තංයෙව නාම. නහි ධර මානංයෙව සන්තන්ති වුච්චති. තස්මා සති වාරභවඞ්ගාදිකෙ පඨම උප්පජ්ජමානං ජවනං බාහිරං විය කත්වා නගරවාරසමානං වුත්තං. ඉතරච අඤ්ඤා නගරසමානං වුත්තං. ජවනස්ස හි පර මප්පතො අසතිපි බාහිරභාවෙ ඉතරස්ස ච අබ්භන්තරභාවෙ. "පඝස්සරම්දං භික්ඛවෙ! චිත්තං තව ඛො ආගන්තුකෙහි උපක්කි ලෙසෙහි උපක්කිලිට්ඨ'නති ආදිවචනතො ආගන්තුකභූතස්ස කදාචි කදාචි උප්පජ්ජමානස්ස ජවනස්ස බාහිරභාවො තබ්බ්‍යුරභාවස්ස ඉතරස්ස අබ්භන්තරභාවො ච පරියායතො වෙදිතබ්බා. ජවනෙ වා අසංවරෙ උප්පන්නෙ තතො පරං වාරභවඞ්ගාදිනං අසංවර

හෙතුභාවාපත්තිතො, නගරවාරත්තදිසෙන ජවනෙන පවිසිත්වා දුස්සීල්‍යාදීචොරානං වාරභවභාදීසු මුත්තං කුසලභණ්ඩවිනාසනං දණ්ඩබ්බං. උප්පන්නෙ හි අසංවරෙ වාරාදීනං තස්ස හෙතුභාවො පඤ්ඤායති, සො ච උපජ්ජමානොයෙව වාරාදීනං සංවරූපනිස්සයභාවං පටිබාහනෙනායෙව පවත්තතී'ති. අයඤ්චත්ථ අසංවරානං පවත්තිඅකමෙ පචවාරෙ රූපාදිආරම්මණෙ ආපාථගතෙ තථාපචවයං අකුසලං ජවනෙ උප්පජ්ජිත්වා භවඞ්ගං ඔතිණ්ණෙ මනොවාරිකජවනෙ තංයෙව ආරම්මණං කත්වා භවඞ්ගං ඔතරති. පුන තස්මිං යෙව වාරෙ ඉත්ථිපුරිසොති ආදිනා විඤ්ඤං වවත්ථපෙත්වා ජවනං භවඞ්ගං ඔතරති. පුන වාරෙ රජ්ජනාදිවසෙන එවාති. පුනපි තාදිසමාරම්මණමාපාථමාගච්ඡති. තං සදිසමෙව පචවාරෙ රූපාදීසු ජවනං උප්පජ්ජති. තං සන්ධාය වුත්තං එවමෙව ජවනෙ දුස්සීල්‍යාදීසු උප්පන්නෙසු තස්මිං අසංවරෙ සති වාරමපි අගුත්තනත්‍ථි ආදි. අයං තාව අසංවරපක්ඛෙ අත්ථවණ්ණනා. සංවරපක්ඛෙපි ඉමිනාවනයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො'ති.

මූලපණ්ණාසකෙ සබ්බාසවසුත්තවණ්ණා විසුද්ධිමග්ගවණ්ණාපි ඔලොකෙතබ්බා. එවං ඉන්ද්‍රියසංවරසංවුතො අභිජ්ඣාදයො පජහිතුං ඉන්ද්‍රියානි රක්ඛති යස්මාස්ස සො ඉන්ද්‍රියසංවරො හිරොත්තප්පං නාම, තස්මා අභිජ්ඣාදිප්පහානාය ඉන්ද්‍රියසංවරො සම්පාදෙතබ්බො සො ච හිරොත්තප්පූපනිස්සයො. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා **දුතියපණ්ණාසකස්ස දුතියවග්ගෙ.**

"සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ! රුක්ඛො සාඛාපලාසසම්පන්නො තස්ස පපටිකාපි න පාරිපූරිං ගච්ඡති තචොපි එගච්ඡු සාරොපි න පාරිපූරිං ගච්ඡති, එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ! හිරොත්තප්පෙ අසති ඉන්ද්‍රියසංවරො න හොති. හිරොත්තප්පසම්පදානස්ස හතුපනිසො හොති ඉන්ද්‍රියසංවරො, ඉන්ද්‍රියසංවරෙ අසති සීලං න හොති, ඉන්ද්‍රියසංවරසම්පන්නස්ස හතුපනිසං සීලං, සීලෙසු අසති සමාධි න හොති, සීලසම්පදානස්ස හතුපනිසො සම්මාසමාධි, සමාධිම්හි අසති යථාභූතඤ්ඤාණදස්සනං න හොති, සම්මාසමාධිසම්පන්නස්ස හතුපනිසං යථාභූතඤ්ඤාණදස්සනං, යථාභූතඤ්ඤාණදස්සනෙ අසති නිබ්බිදාවිරාගො න හොති, යථාභූතඤ්ඤාණදස්සනසම්පන්නස්ස හතුපනිසො නිබ්බිදාවිරාගො, නිබ්බිදාවිරාගෙ අසති විමුත්තිඤ්ඤාණදස්සනං න හොති, නිබ්බිදාවිරාගසම්පන්නස්ස හතුපනිසං විමුත්තිඤ්ඤාණදස්සනන්ති. සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ! රුක්ඛො සාඛාපලාසසම්පන්නො තස්ස පපටිකාපි පාරිපූරිං ගච්ඡති තචොපි එගච්ඡු සාරොපි පාරිපූරිං ගච්ඡති, එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ! හිරො

තතපෙ සති ඉන්ද්‍රියසංවරෝ හොති, හිරොතතපපසමපතතසස උපනිසසමපතතො ඉන්ද්‍රියසංවරො ...පෙ... නිබබිදවිරාගෙ සති විමුතතිඤාණදසසනං හොති, නිබබිදවිරාගසමපතතසස උපනිසසමපතතං හොති විමුතතිඤාණදසසනනති. ...පෙ... හිරිසුතත පාළි...

"හිරොතතපෙ"ති හිරියා ච ඔතතපෙ ච; තත්ථ ලජ්ජා කාරසණ්ඨිතා= හිරි: හාඅතාකාරසණ්ඨිතං= ඔතතපපං: "හතුපනිසො"ති ඛතුපනිසො; ජිනනපචචයො: "යථාභූතඤාණදසසන"නති තරුණවිපසසනා; "නිබබිදවිරාගො"ති බලවවිපසසනා වෙව මගො ච; "විමුතතිඤාණදසසන"නති අරහතත විමුතති ච පචචවෙකඛතාවා ති; තබබිභාගතතා ...එවං හිරොතතපපස මපතතසස උපනිසසයසමපතතෙනා ඉන්ද්‍රියසංවරො හොති, න තබබිරහිතසස ...තන්‍ත්‍රිදං වත්ථු

අතීතෙ බොධිසතතෙනා හිමවනතෙ ලොමසකසසපො නාම තාපසො අහොසි, මකාරතපො. තසස තපතතෙජෙන සක්කසස භවනං කම්පි සකෙකා ආවජ්ජනෙනා තං කාරණං ඤත්වා අඩ්ඪරත්තිසමයෙ බාරාණසිරඤ්ඤො සිරිගබ්භං පවිසිත්වා 'උට්ඨෙහි මහාරාජ! සකෙකාහමසම්ි සවෙ තං සකලදීපෙ එකරජ්ජං ඉච්ඡසි අත්තනො ධීතරං වඳවතිකුමාරිං සයහසස අමචචසස හත්ථෙ ඨපෙත්වා ලොමසකසසපං ආනෙත්වා පසුඝාතඨානෙ ඨපෙහි, සයඤ්ඤසමො අජරාමරො හුත්වා සකලජම්බුදීපෙ එකරජ්ජං කාරෙසසසි,ති වත්වා පක්කාමි. රාජාපි දුතියදිවසෙ වඳවතියා සද්ධිං සයහං පෙසෙසි·සයොපි ගන්ත්වා ඉසිං වන්දිත්වා දෙවච්ඡරපටිභාගං වඳවතිං දසෙසසි. ඉසි ඉන්ද්‍රියානි භින්දිත්වා හිරොතතපපං පහාය තං ඔලොකෙසි. සහ ඔලොකනෙන පටිබඩ්ඩචිතතෙනා හුත්වා ඛාදනතො පරිහායි. සයොා 'භූතෙන! සවෙ කිර රඤ්ඤෙ ඝඤ්ඤං ඝජිස්සථ රාජා ඉමං තෙ දස්සති'ති ආහ. ඉසි 'සාධූ'ති වත්වා සහෙව ජටාහි බාරාණසිං ගන්ත්වා ඝඤ්ඤං ඝජිතුං ආරභි. අථ නං තත්ථ සන්නිපතිතො මහාජනො දිසවා 'අයුත්තං තෙ කත'නති වත්වා පරිදෙවනෙනා **නවනිපාතෙ ලොමසකසසජාතකෙ** ගාථාවයමාහ.

"බලං වෙදෙ බලං සූරියො බලං සමණබ්‍රාහමණා,
බලං වෙලා සමුද්දස්ස බලාති බලමුත්තියො.
යථා උග්ගතපං සන්තං ඉසිලොමසකස්සපං,
පිතුඅත්ථාය වඳවති. වාජපෙය්‍යං අයොජයී"ති.

තත්ථ "බලං වණ්ඩු බලං සූරියොා"ති මහන්ධකාරවිධමනෙන අඤ්ඤං බලං නාම තත්ථ චන්දිමසූරියාව; තත්ථ බලවතෙනා'ති අත්ථො. "සමණබ්‍රහමණා"ති ඉන්ධනිඤ්චිසඨවෙගසහනෙන ඛනති බලඤ්ඤණබලෙන සමන්නාගතා සමිතපාපා බාහිතපාපා වා සමණබ්‍රාහමණා; 'බලං වෙලා සමුද්දසසා"ති මහාසමුද්දසස උත්තරිතුං අදත්වා උදකං අවත්ථරිත්වා ඨාතුං සමත්ථතාය වෙලාබලං නාම; "බලානිබලමිත්ථියොා"ති ඉත්ථියො පන විසුඩ්ඣනෙපි අවිතරාගෙ අත්තනො වසං ආනෙත්වා විනාසෙතුං සමත්ථතාය එතෙහි සබ්බෙහිපි බලෙහි අතිබලං නාම; සබ්බබලෙහි ඉත්ථි බලවෙව මහන්තන්ති අත්ථො. 'ඨථා'ති ඨසමා "පිතුඅත්ථා"ති පිතුවඩ්ඪිඅත්ථාය ඉදං වුත්තං හොති. ඨසමා ඉමං උඟ්ඝතපං සමානං සීලාදීනං ගුණානං එසිතත්තා=ඉසි: අයං වන්දවතී නිසසීලං කත්වා පිතුඅත්ථාය වාජපෙය්‍යං යඤ්ඤං යජෙති, තසමා ජානිතබ්බමෙතං 'බලානිබලමිත්ථියොා,නි. තදා තාපසො මඟලඝත්ථිං ගීවාය පඤ්චසසාමිති ඛගඝරතනං උඤ්ඣිපි, හත්ථි තං දිසවා මරණභයතජ්ජිතො මහාරවං රවි. තසස සද්දං සුත්වා සෙසාපි හත්ථි අසසඋසභා විරවිංසු. මහාජනොපි විරවි. තාපසො තං සුත්වා සංවෙගපපත්තො අත්තනො ජවාදීනි ඔලොකෙත්වා විපපටිසාරී හුත්වා 'අයුත්තං වත මෙ පාපකම්ම'න්ති තං ඛණඤ්ඤව හිරොත්තපපං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා කසිණං සමන්නාහරිත්වා නට්ඨම්පි ඣානං උපපාදෙත්වා ආකාසෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදිත්වා රඤ්ඤු ධම්මං දෙසිත්වා ඔවදිත්වා යඤ්ඤුවාටං විඛංසාපෙත්වා මහාජනසස අභයදානං දපෙත්වා සකට්ඨානමෙව ගන්ත්වා අපරිහීනජ්ඣානො බ්‍රහමලොකූපගො අහොසි.

ලොමසඣායසපවත්ථු.

අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො: විත්ථාරො තු ඛෙත්ථා අනගාරියවත්තසෙ වුත්තොාව.

ඉන්ද්‍රියසංවරඣථා.

කොසජ්ජසස වා තපනතො විරියන්ති, එත්ථ කොසජ්ජං අත්ථි කාරණෙහි වෙදිතබ්බං. තථා විරියං.....තෙනාහ අත්ථ තත්තරෙ දුතියපණ්ණාසඣායසස නත්ථිවණ්ණනා.

"අත්ථිමානි භික්ඛවෙ! කුසීතවත්ථූනි. කතමානි අත්ථ? ඉධ භික්ඛවෙ! භික්ඛුනා කම්මං කත්තබ්බං හොති තසස එවං හොති, 'කම්මං ඛො මෙ කත්තබ්බං භවිසසති කම්මං ඛො පන මෙ

කරොන්තස්ස කායෝ කිලමිස්සති හන්දාහං නිපජ්ජාමී'ති. සෝ නිපජ්ජති, න විරියං ආරභති අප්පත්තස්ස පත්තියා අනධිගතස්ස අධිගමාය අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය. ඉදං භික්ඛවෙ! පඨමං කුසීතවත්ථු.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛුනා කම්මං කතං හොති, තස්ස එවං හොති, 'අහං ඛො! කම්මං අකාසිං කම්මං ඛො පන මෙ කරොන්තස්ස කායෝ කිලන්තෝ හන්දාහං නිපජ්ජාමී'ති. සෝ නිපජ්ජති පෙ සච්ඡිකිරියාය. ඉදං භික්ඛවෙ! දුතියං කුසීතවත්ථු—

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛුනා මග්ගෝ ගන්තබ්බෝ හොති, තස්ස එවං හොති, 'මග්ගෝ ඛො මෙ ගන්තබ්බෝ. භවිස්සති මග්ගං ඛො පන මෙ ගච්ඡන්තස්ස කායෝ කිලමිස්සති හන්දාහං නිපජ්ජාමී'ති' සෝ නිපජ්ජති පෙ තතියං කුසීතවත්ථු.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛුනා මග්ගෝ ගතෝ හොති, තස්ස එවං හොති 'අහං ඛො මග්ගං අගමාසිං මග්ගං ඛො පන මෙ ගච්ඡන්තස්ස කායෝ කිලන්තෝ, හන්දාහං නිපජ්ජාමී'ති සෝ නිපජ්ජති පෙ චතුත්ථං කුසීතවත්ථු.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛු ගාමං වා නිගමං වා පිණ්ඩාය චරන්තෝ න ලභති ලූඛස්ස වා පණීතස්ස වා භොජනස්ස යාවදත්ථං පාරිපූරිං තස්ස එවං හොති අහං ඛො ගාමං වා නිගමං වා පිණ්ඩාය චරන්තෝ නාලත්ථං ලූඛස්ස වා පණීතස්ස වා භොජනස්ස යාවදත්ථං පාරිපූරිං තස්ස මෙ කායෝ කිලන්තෝ අකම්මඤ්ඤෝ, හන්දාහං නිපජ්ජාමී'ති සෝ නිපජ්ජති පෙ පඤ්චමං කුසීතවත්ථු.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛු ගාමං වා නිගමං වා පිණ්ඩාය චරන්තෝ ලභති ලූඛස්ස වා පෙ පාරිපූරිං, තස්ස එවං හොති 'අහං ඛෝ ගාමං වා නිගමං වා පිණ්ඩාය චරන්තෝ අලත්ථං ලූඛස්ස වා පෙ පාරිපූරිං තස්ස මෙ කායෝ ගරුකෝ අකම්මඤ්ඤෝ මාසාචිතකෝ (1) මඤ්ඤේ හන්දාහං නිපජ්ජාමී'ති' සෝ නිපජ්ජති පෙ ඡට්ඨං කුසීතවත්ථු.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛුනෝ උප්පන්නෝ හොති අප්පමත්තකෝ ආබාධෝ, තස්ස එවං හොති 'උප්පන්නෝ ඛො මෙ අයං අප්පමත්තකෝ ආබාධෝ අසිකප්පෝ නිපජ්ජිතුං හන්දාහං නිපජ්ජාමී'ති, සෝ නිපජ්ජති පෙ සත්තමං කුසීතවත්ථු.

(1) මාසාචිතං-කත්ථචි.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛු ගිලානා වුට්ඨිතො හොති අචිර වුට්ඨිතො ගෙලඤ්ඤා, තස්ස එවං හොති 'අහං ඛො ගිලානා වුට්ඨිතො අචිරවුට්ඨිතො ගෙලඤ්ඤා තස්ස මේ කායෝ දුබ්බලෝ අකම්මඤ්ඤා හදාහං නිපජ්ජාමී'ති, සෝ නිපජ්ජති න විරියං ආරභති පෙ සඞ්ඛාරානං සච්ඡිකිරියාය. ඉදං භික්ඛවෙ! අට්ඨමං කුසීතවත්ථු ඉච්චානී ඛො භික්ඛවෙ! අට්ඨ කුසීතවත්ථූනී"ති.

අසීමානි භික්ඛවෙ (1) ආරම්භවත්ථූනි, කතමානි අට්ඨ? ඉධ භික්ඛවෙ! භික්ඛුනා කම්මං කත්තබ්බං හොති, තස්ස එවං හොති කම්මං ඛො මෙ කත්තබ්බං භවිස්සති කම්මං ඛො පන මේ කරොතෙන න සුකරං බුද්ධානං සාසනං මනසිකාතුං, හදාහං පටිග්ගණ්හෙව විරියං ආරභාමි අප්පත්තස්ස පත්තියා අනධිගතස්ස අධිගමාය අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය'ති, සෝ විරියං ආරභති අප්පත්තස්ස පත්තියා පෙ අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය. ඉදං භික්ඛවෙ! පඨමං ආරම්භ වත්ථු.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛුනා කම්මං කතං හොති, තස්ස එවං හොති 'අහං ඛො කම්මං අකාසිං කම්මං ඛො කරොතෙන නාසක්ඛිං බුද්ධානං සාසනං මනසිකාතුං, හදාහං විරියං ආරභාමි පෙ දුතියං ආරම්භවත්ථු.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛුනා මග්ගො ගන්තබ්බො හොති තස්ස එවං හොති 'මග්ගො ඛො මේ ගන්තබ්බො භවිස්සති මග්ගං ඛො පන මේ ගච්ඡන්තෙන න සුකරං බුද්ධානං සාසනං මනසිකාතුං, හදාහං පෙ තතියං ආරම්භවත්ථු.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛුනා මග්ගො ගතො හොති, තස්ස එවං හොති 'අහං ඛො මග්ගං අගමාසිං මග්ගං ඛො පනානං භවිස්සන්තෙනා නාසක්ඛිං බුද්ධානං සාසනං මනසිකාතුං, හදාහං විරියං ආරභාමි පෙ වතුත්ථං ආරම්භවත්ථු.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛු ගාමං වා නිගමං වා පිණ්ඩාය චරන්තෙනා න ලභති ලූඛස්ස වා පණීතස්ස වා භොජනස්ස යාව දත්ථං පාරිපූරිං, තස්ස එවං හොති 'අහං ඛො ගාමං වා නිගමං වා පිණ්ඩාය චරන්තෙනා නාලත්ථං ලූඛස්ස වා පෙ පාරිපූරිං තස්ස මේ කායෝ ලහුකෝ කම්මඤ්ඤා, හදාහං විරියං ආරභාමි පෙ පඤ්චමං ආරම්භවත්ථු.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛු ගාමං වා නිගමං වා පිණ්ඩාය චරන්තෙනා ලභති ලූඛස්ස වා පෙ පාරිපූරිං, තස්ස එවං හොති

(1), ආරම්භ-කත්ථවි.

අහං ඛො භෝගං වා නිගමං වා පිඩාය වරතෙහා අලත්ථං ලුඛස්ස වා පෙ පාරිපූරිං, තස්ස මෙ කායො බලවා කම්මඤ්ඤු හත්ථු හං විරියං ආරභාමි පෙ ජඨං ආරමහවත්ථු

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛුනො උපපන්නො හොති අපප මත්තකො ආබාධො, තස්ස එවං හොති 'උපපන්නො ඛො මෙ අයං අපපමත්තකො ආබාධො ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං මෙ ආබාධො පවඩ්ඪෙය්‍ය හත්ථුහං පටිඝවෙව විරියං ආරභාමි පෙ සත්තමං ආරමහවත්ථු

පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛු ගිලානාවුඨිතො හොති අචිර වුඨිතො ගෙලඤ්ඤු, තස්ස එවං හොති 'අහං ඛො ගිලානා වුඨි තො අචිර වුඨිතො ගෙලඤ්ඤු ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං මෙ ආබාධො පචචුදාවත්තෙය්‍ය හත්ථුහං පටිඝවෙව විරියං ආර භාමි අපපත්තස්ස පත්තියා පෙ ඉදං භික්ඛවෙ! අට්ඨමං ආරමහ වත්ථු, ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ! අට්ඨ ආරමහවත්ථූනී"ති කුසීත වත්ථුසුත්තං චෙව ආරමහවත්ථුසුත්තංච

තත්ථ "කුසිතවත්ථූනී"ති කුසීතස්ස අලසස්ස වත්ථූනි; පතිට්ඨානි: කොසජ්ජකාරණානී'ති අත්ථො. "කම්මං කතබ්බං හොති',ති ජීව රවිවාරණාදිකං කම්මං කතබ්බං හොති; "න විරියං ආරභති"ති දුවිධම්පි විරියං කාරභති; "අපපත්තස්සා"ති ඛිණාසවපස්සත්ත මිඝඵලලාභමස්ස අපපත්තස්ස පත්තියා; "අනධිගතස්සා"ති තස්සෙව අන්ධිගතස්ස අධිගමත්ථාය; "අසච්ඡිකතස්සා"ති තදෙව අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකරණත්ථාය; "ඉදං පඨම"නති ඉදං 'හත්ථුහං නිපජ්ජාමි'ති එවං ඔසීදනං පඨමං කුසීතවත්ථු; ඉමිනා නයෙන සබබත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බා. (1) "මාසාචිතං මඤ්ඤෙ"ති එත්ථ පන සම්මාහවිත්තං නාම තින්ත මාසො විය, යථා සො මාසො ගරුකො හොති එවං ගරුකොති අධිප්පායො; "ගිලානා වුඨි තො හොති"ති ගිලානො හුත්වා පච්ඡා වුඨිතො හොති; "ආරමහ වත්ථූනී"ති විරියකාරණානි; තෙසම්පි ඉමිනාව නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බොති. තබබණ්ණනා සඞ්ගීතිසුත්තවණ්ණනාව

කුවත්තං සීදතී'ති=කුසීතො: දකාරස්ස තකාරං කත්වා යස්ස ධම්මස්ස වසෙන පුග්ගලො කුසීතොති වුච්චති, සො කුසීතභාවො ඉධ කුසීතසද්දෙන වුත්තො. විනා'පි හි භාවපච්චයං සද්දං භාවත්ථො විසයති, යථා පටස්ස සුත්තතා. තසමා කුසීතභාව වත්ථූනී'ති අත්ථො. තෙනාහ 'කොසජ්ජකාරණානී'ති අත්ථො'ති.

(1) මාසාචිතකං. කත්ථචි—

කම්මං නාම භික්ඛූනංරූපං ඒදිසං'ති, ආහ 'චීවරවිචාරණාදික' න්ති. "විරියං"ති පඤ්ඤාවිරියං; තං පන වඩ්ඪමණවසෙන කර ණෙ 'කායික'න්ති පි වත්තබ්බතං ලභතී'ති, ආහ 'දුබ්බලම්පි'ති. "පත්තියා"ති පාපුණනත්ථං; "ඔසීදන"න්ති භාවනානුයොගෙ සංකොචනං; මංසෙහි ආචිතං=මංසාචිතං: "චියා"ති මංසාචිතං මසෙසුදාහයසමා මංසා තින්තා විසෙසෙන ගරුකා හොන්ති,තසමා 'ඨථා තින්තමංසො'ති ආදි වුත්තං. "වුඩ්ඪතො"ති ගිලානභාවා'ති අධිපපායො; "තෙස"න්ති ආරම්භවත්ථූනං; "ඉම්නාව නයෙනා"ති ඉම්නා කුසීතවත්ථූසු වුත්තනයනෙව; 'දුබ්බලම්පි විරියං ආරම්භ තී'ති ආදිනා; "ඉදං පඨම"න්ති ඉදං 'භද්දකං විරියං ආරම්භති,ති එවං භාවනාය අබ්භුස්සහනං පඨමං ආරම්භවත්ථූති ආදිනා යෙව අත්ථො වෙදිතබ්බා, යථා යථා පඨමං පවත්තඅබ්භුස්සහනං හි උපරි විරියාරම්භස්ස කරණං හොති. අනුරූපපවත්තෙකඛණා සඞ්ඛාතානි හි අබ්භුස්සහනානි තං මූලභූතානි පවත්තෙකඛණානි. අථ ආරම්භවත්ථූනි වෙදිතබ්බානී'ති...තදුභයසම්පාදනත්ථං...එවං අථ අඤ්ඤෙහි කාරණෙහි තදුභයං සඳහිත්වා කොසජ්ජං පහාය විරියං කා තබ්බං කරොතෙතන ච තං වත්තුරඞ්ගිතං කාතබ්බං චතුරඞ්ගවත් දුක්ඛගුත්තඤ්ච පඤ්ඤපණ්ණාසකස්ස පඨමවග්ගෙ ආගතං. වුත්තංහි තත්ථ "අපපටිවානි සුදාහං භික්ඛවෙ! පදහාමි 'කාමං තවො ච නහාරු ච අට්ඨි ච අවසිස්සතු මෙ සරීරෙ උපසුස්සතු මංසලොහි තං යං තං පුරිසථාමෙන පුරිසවිරියෙන පුරිසපරක්කමෙන පත්තබ්බං න තං අපාපුණිත්වා විරියස්ස සණ්ඨානං භවිස්සති'ත්, තස්ස මයාහං භික්ඛවෙ! අප්පමාදාධිගතා බොධි අප්පමාදාධිගතො අනුත්තරො යොගක්ඛෙමො තුමෙහ වෙපි භික්ඛවෙ! අප්පටිවා නං පදහෙය්‍යාථ 'කාමං තවො ච නහාරු ච...පෙ...විරියස්ස සණ්ඨානං භවිස්සති'ති, තුමෙහපි භික්ඛවෙ! නචිරස්සෙව යස්සත්ථාය කුලපුත්තා සම්මදෙව අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජන්ති තදනුත්තරං බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං දිට්ඨෙවධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සථ, තස්මාතිහ භික්ඛවෙ! එවං සික්ඛිතබ්බං 'අප්පටිවානං පදහිස්සාම කාමං තවො ච නහාරු ච ...පෙ... විරියස්ස සණ්ඨානං භවිස්සති'ති, එවඤ්හි වො භික්ඛ වෙ! සික්ඛිතබ්බ"න්ති. එතුරඞ්ගවිචිත්තසුත්තපාළි...

තත්ථ "අප්පටිවානි සුදාහං භික්ඛවෙ! පදහාමි"ති එත්ථ 'සුද' න්ති නිපාතමත්තං, 'අහං භික්ඛවෙ! අනොසක්කනාය සීතො බොධිසත්තකාලෙ සබ්බඤ්ඤුතං පත්ථෙන්තා පධානමකාසි'න්ති අයමෙත්ථ අත්ථො. ඉදානි යථානෙන තං පධානං කතං, තං

දසෙසනෙනා 'කාමං තවෝ වා'ති ආදිමාහ. තත්ථ 'යතනා'නති ඉමිනා පනතබබං ගුණජාතං දසෙසති; 'පුරිසථාමෙනා'ති ආදිසු පුරිසසස ඤාණථාමෝ ඤාණවිරියං ඤාණපරකකමෝ ච කථිතෝ. 'යඤ්ච තං'නති ඨපනා අපපවත්තනා ඔසසක්කනා පටිපසසද්ධී'ති අත්ථෝ. එත්තාවතාතෙන චතුරඞ්ගසමන්නාගතං විරියාධිට්ඨානං නාම කථිතං. එත්ථ හි 'කාමං තවෝ වා'ති එකං අඞ්ගං, 'නහාරු වා'ති එකං, 'අට්ඨි වා'ති එකං, 'මංසලොහිත'නති එකං, ඉමානි චත්තාරි අඞ්ගානි. 'පුරිසත්ථාමෙනා'ති ආදීනි අධිමත්තවිරියාධිවචනානි. ඉති පුරිමෙහි චතූහි සමන්නාගතෙන හුත්වා එවං අධිට්ඨිතං විරියං චතුරඞ්ගසමන්නාගතං විරියාධිට්ඨානං නාමාති වෙදිතබබං. එත්තාවතාතෙන බොධිපල්ලඞ්ක අත්තනෝ ආගමනීය පටිපදා කථිතා. ඉදානි තාය පටිපදාය පටිලභිතබබං ඵලං දසෙසතුං 'තසස මෙ තං භික්ඛවෙ'ති ආදිමාහ. තත්ථ "අපපමාදාධිගතා"ති සති අවිපවාසසඞ්ඛාතෙන අපපමාදෙන අධිගතා, න සුත්තපපමත්තෙන න ලබ්භා; "බොධී"ති චතුමගඤාණමෙව සබබඤඤුතඤාණං ච; න හි සක්කා එතං සුත්තපපමත්තෙන අධිගන්තුන්ති, තෙනාහ 'අපපමාදාධිගතා බොධී'ති. "අනුත්තරොයොගක්ඛෙමෝ"ති න කෙවලං බොධිමෙව, අරහත්තඵලනිබබානසඞ්ඛාතෙ අනුත්තරෙ යොගක්ඛෙමෙපි අපපමාදාධිගතොව; ඉදානි අත්තනා ලබ්භගුණෙසු භික්ඛූසු සම්භාවෙනෙනා 'තුමෙහෙවපි භික්ඛවෙ'ති ආදිමාහ. තත්ථ "යසසත්ථාය"ති යසස අත්ථාය; යං උපසමපජ්ජ විහරිතුකාමා හුත්වා'ති අත්ථෝ. "තදනුත්තරං"ති තං අනුත්තරං; 'බ්‍රහමචරියපරියොසානං'ති මගබ්‍රහමචරියසස පරියොසානභූතං අරියඵලං; "අභිඤ්ඤාසච්ඡිකතවා"ති අභිඤ්ඤාය උත්තමපඤ්ඤාය පචචක්ඛං කත්වා; "උපසමපජ්ජ විහරිසසථා"ති පටිලභිත්වා පාපුණිත්වා විහරිසසථ; "තසමා"ති යසමා අපපටිවානපධානං නාමෙතං බහුපකාරං උත්තමත්ථසාධකං තසමා'ති නබබණ්ණනා.

විරියපවාහෙ වත්තමානෙ අන්තරා එව පටිගමනං නිවත්තනං=පටිවානං. තදසස අත්ථී'ති=පටිවානී: න පටිවානී-අපපටිවානී: "ආගමනීයඤ්ච පටිපදං"ති සමථවිපසසනාසඞ්ඛාතා පුබබභාගපටිපත්තිං; සා හි ආගච්ඡන්තී විසෙසමධිගච්ඡන්තී එතෘඝ ආගච්ඡති වා විසෙසමධිගමෙ එතෘඝාති-අගමනීයා, සා එව පටිපජ්ජිතබබතො පටිපදාති-ආගමනීයපටිපදා: "අපපටිවානපධානා"නති ඔසක්කනා රහිතපපධානං; අන්තරා අනොසක්කිත්වා කතං විරිය'නති අත්ථෝ'ති නටීකා. තසමා කෙනචිපි විරියං න ඔසසජ්ජිතබබං. යදි තාදිසං පවචඤාගමම පුබෙබ ඔසසජ්ජිතං පච්ඡා සමපගහණයිතබබමෙව. ඔසසට්ඨවිරියභික්ඛූනා විය.

සෝ කිර සද්ධූ සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා තෙමාසං වායමන්තොපි කිඤ්චි විසෙසං උප්පාදෙතුං අසක්කොන්තො 'යෙ තෙ සත්ථාරා වණ්ණිතා ථොමිතා පුග්ගලා කථිතා, තෙසු මයා පදපරමෙන භවිතබ්බං, නත්ථි මඤ්ඤෙ මය්හං ඉමස්මිං අත්තභාවෙ මග්ගඵලං කිං අරඤ්ඤවාසෙන සද්ධූ සන්තිකං ගන්ත්වා බුද්ධරූපං ඔලොකෙන්තො මධුරං ධම්මං සුණන්තො විහරිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා ජෙතවනං පච්චාගඤ්ඡි. අථ නං භික්ඛූ තං කාරණං ඤත්වා සද්ධූ සන්තිකං නෙත්වා 'හන්ද අයං විරියං ඔස්සජ්ජිත්වා ආගතොත්වා ආහංසු. සත්ථා නං උපට්ඨහන්තා 'කිං භික්ඛු එවරූපෙ නීය්‍යානිකෙ සාසනෙ පබ්බජිත්වා අපි චෙව්ඨි තිට්ඨතුඩොතිවා පවිට්ඨෙන්තෝති වා අඤ්ඤොනිවා ආරබ්භවිරියොති වා එවංඅත්තානං අජානාපෙත්වාඔස්සට්ඨවිරියභික්ඛූ'ති ජානාපෙසි, නනු ත්වං පුබ්බ විරියවා අහොසි. තයා එකෙන කතං විරියං නිස්සාය මරුකන්තාරෙ බහුජනා පානීයං ලභිත්වා සුඛිතා ජාතා, ඉදානි කසමා විරියං ඔස්සජ්ජසී'ති ආහ. සෝ භික්ඛු එත්තකෙන උප්පීළිතො අහොසි. අථ සත්ථා භික්ඛූහි පුට්ඨො අතීතං ආහරි

අතීතෙ බාරාණසියං බොධිසත්තෙ සත්ථවාහජෙට්ඨකෝ හුත්වා පඤ්ච සකටසතෙහි වාණිජකම්මං කත්වා විවරන්තෙ එකං සඞ්ඝොජනිකං මරුකන්තාරං පාපුණි. තස්මිං පන කන්තාරෙ සුඛුමා වාලිකා වුට්ඨිතා, ගහිතා හත්ථෙ න තිට්ඨන්ති, සූරියුග්ගමනතෝ පට්ඨාය ච අඟාරරාසී විය උණ්හා හොන්ති; න සක්කා අක්කමිතුං, තස්මා තං පටිපජ්ජන්තා දූරෙ උදකතෙලතණ්ඩුලාදීනි සකටෙහි ආදාය රත්තිමෙව ගන්ත්වා අරුණුග්ගමනෙ සකටපරිවත්තකං කත්වා මණ්ඩෙත්වා මණ්ඩපං කත්වා නිසින්නා අට්ඨඟතෙ සූරියෙ සායමාසං භුඤ්ජිත්වා සීතලච්ඡායාය ගච්ඡන්ති. බොධිසත්තොපි ඉමිනාව නීහාරෙන තං කන්තාරං ගච්ඡන්තො එකූනසට්ඨියොජනානි ගන්ත්වා ඉදානි එකරත්තෙනෙව මරුකන්තාරා නික්ඛමනං භවිස්සතීති සායමාසං භුඤ්ජිත්වා සබ්බං උදකං ඛෙපෙත්වා පායාසි. නීහාරකො පුරිමසකටෙ නිපන්නො ආකාසෙ තාරකං ඔලොකෙන්තො 'ඉතො ගොණෙ පාජෙථ එතොතා ගොණෙ පාජෙථා'ති වදමානො දීඝමඬ්ඩානං අනිද්දායනභාවෙන කිලන්තො නිද්දං ඔක්කමිත්වා ගොණෙ නිවත්තෙත්වා ආගතමග්ගමෙව ගණ්හන්තෙන න අඤ්ඤාසි. ගොණා සබ්බරත්තිං අගමංසු. නීහාරකො අරුණුග්ගමනවෙලායං පබුජ්ඣිත්වා තමත්ථං ඤත්වා සකටානි නිවත්තෙථා'ති ආහ. තෙ සබ්බෙ 'භීයෙය්‍යා නිවුත්ථට්ඨානං පත්වා උද

කම්පි නො බිණං ඉදානි විනඨමහා'ති අනුසොචන්තා අත්තනො අත්තනො සකටස්ස හෙට්ඨා නිපජ්ජිංසු. බොධිසත්තොපි සීතල වෙලායමෙව ආහිණ්ඩනෙනා එකං දබ්බතණගච්ඡං දිස්වා 'ඉමානි තිණානි හෙට්ඨා උදකසිත්තලෙන උසිතානි භවිස්සන්තී'ති විත්තෙත්වා තං පදෙසං ඛණාපෙසි. සත්තහත්ථානං ඛණිත්වා පහරන්තානං කුද්දලා හෙට්ඨා පාසාණෙ පටිහඤ්ඤිංසු. සබ්බෙ විරියං විස්සජ්ජිංසු. බොධිසත්තොපි 'ඉමස්ස පාසාණස්ස හෙට්ඨා උදකෙන භවිතබ්බ'න්ති ඔතරිත්වා පාසාණෙ සීතො ඔනමිත්වා සොතං ඔදහිත්වා උදකසද්දං සුත්වා තාත! තයා විරියෙ ඔස්සට්ඨෙ සබ්බෙපි මයං විනස්සිස්සාම, ඉමං අයකූටං ගහෙත්වා ඔතරිත්වා පාසාණං පහාරා'ති චූළුපට්ඨාකං ආණාපෙසි. සො තථා අකාසි. පාසාණෙ විඛා භිජ්ජිත්වා හෙට්ඨා පතිත්වා සොතං සන්නිරුම්භිත්වා තාලක්ඛන්ධපමාණා උදකාවට්ටි උග්ගඡි. සබ්බෙ'පි පානීයං පිවිත්වා ගදිවජ්ජකං අගමංසුති වත්වා සත්ථා අතීතං ආහරිත්වා භික්ඛූ ඔවදන්තො එකනිපාතස්ස දුතියෙ වණ්ණුපථජාතකෙ ඉමං ගාථමාහ.

"අකිලාසුනො වණ්ණුපථෙ ඛණන්තා
උදඛණෙ තත්ථ පපං අවින්දුං,
එවං මුනී විරිය බලූපපන්නො
අකිලාසු විත්තෙ හදයස්ස සන්ති"නති.

තත්ථ "අකිලාසුනො"නි නික්කොසජ්ජා ආරඛවිරියා: "වණ්ණු පථෙ"නි වණ්ණු වුච්චති වාලුකා. වාලුකාමගෙ'නි අත්ථො. "ඛණන්තා"නි භුම්මං ඛණමානා; "උදඛණෙ"නි එත්ථ උද ඉති නිපාතො. "අඛණෙ"නි මනුස්සානං සඤරන්ඨානෙ භුම්භාගෙ'නි අත්ථො. "තත්ථා"නි තස්මිං වණ්ණුපථෙ; "පපං අවින්දූ"නති උදකං ලභිංසු; උදකං—පිවන භාවෙන 'පපා'නි වුච්චති. පවට්ඨං වා ආපං=පපං: මහොදක'නති අත්ථො. "එව"නති ඔපම්මඋපදාදනං; 'මුනී'නි මොනෙය්‍යඤාණාය පඤ්ඤාය සම්පන්නාගතො පුග්ගලෝ; "විරියබලූපපන්නො"නි විරියෙන චෙව කායබලඤ්ඤාණබලෙන ච සම්පන්නාගතො; "අකිලාසූනො"නි නික්කොසජ්ජා; කාමං තචො ච නහාරු ච අට්ඨි ච අවසිස්සතු මෙ සරීරෙ උපසුස්සතු මංසලොහිත'න්ති එවං වුත්ත චතුරඞ්ගසම්පන්නාගතෙන විරියෙන සම්පන්නාගතත්තා අනලසො=අකිලාසු: "විත්තෙ හදයස්ස සන්ති"නති චිත්තස්ස'පි හදයරූපස්ස'පි සීතලභාවකරණෙන සන්තිනන්ති සඞ්ඛං ගතං ඤාණවිප්පයුත්තාසීඤඤු අරහත්තමග්ගඤ්ඤණ සඞ්ඛාතං අරියධම්මං විඳති පටිලභතී'ති අත්ථො. එවම පන

එත්තා සච්චානි පකාසෙසි. සච්චපරියොසානෙ සො භික්ඛු සත්ථාරං උපට්ඨහිතො විරියං සමපගණ්හෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි.

ඔඝතරවිරියගිකබ්බවත්ථු.

එකනිපාතසස්සතියවග්ගෙ පොජාජානීයජානකං ආජඤ්ඤජානකඤ්ච තසෙව ජඤ්ඤවග්ගෙ මහාසීලවජානකං ච කථෙතබ්බං.

විරියකථා.

එවං විරියං ඉන්ද්‍රියසංවරසඞ්ඛාතො තපො අභිඤ්ඤාදිපභෙදානඤ්ඤාණාදිපටිලාභහෙතුතො මඟල'න්ති වෙදිතබ්බං.

නපොති පදකථා.

බ්‍රහ්මචරියං නාම:—දාන-වෙය්‍යාවච්ච-පඤ්ඤිල-අපපමඤ්ඤා-මෙථුනවිරති-සදාරසන්තොස-විරිය-උපොසථඞ්ග-අරියමග්ග-ඤාණවසෙන දසවිධං හොති. තථාහි.

"අහං ච භරියා ච මනුස්සලොකෙ
සඩා උභො දානපතී අහුම්හ,
ඔපානභූතමෙ ඝරං තදාසි
සන්තප්පිතා සමණබ්‍රහ්මණා ච,
මාලං ච ගන්ධං ච විලෙපනඤ්ච
පදීපියං සෙය්‍යමුපස්සයඤ්ච,
අච්ඡාදනං සයනං අන්නපානං
සක්කච්ච දානානි අදම්හ තත්ථ.
තං මෙ වතං තං පන බ්‍රහ්මචරියං
තස්ස සුවිණ්ණස්ස අයං විපාකො,
ඉද්ධිඤ්ච භූතිඤ්ච බලඤ්ච විරියඤ්ච පත්තා
ඉදං ච මෙ වීර! (1) මහාවිමාන"න්ති.

විධුරජාතකසංඛාතෙ පුණ්ණකජාතකෙ දානංබ්‍රහ්මචරියං නාම. තත්ථ "මනුස්සලොකෙ"ති අඤ්ඤස්මිං කාලවිභාගෙ නගරෙ; "තං මෙ වත"න්ති තං සක්කච්චං දින්නදානමෙව මය්හං වතං; සමාදින්නං ච බ්‍රහ්මචරියං ච අහොසි. තස්ස ච සුවිණ්ණස්ස අයං ඉඞ්ඨාදිකො විපාකො'ති. තබ්බණ්ණනා පන චරියමලාදිපාපධම්ම

(1) වීර-කත්ථචි.

විගමිතතෝ මෙත්තාදිගුණානුබ්‍රූහණතෝ ච බ්‍රහ්මං සෙට්ඨං චරියන්ති-බ්‍රහ්මචරියං: දානං. "ඉඞ්"ති ආනුභාවෝ; "ජුතී"ති වත්ථාභරණාභාසසමුජ්ජලසරීරප්පභා; "බලවිරියූපපත්තී"ති කායබලෙන චෙව උස්සාහෙන ච සම්පන්නාගතත්තානි. මහාසීහනාදසුත්තවණ්ණනා-"චිරා"ති විධුරං ආලපති; වරුණෝනාගරාජා

"තෙන පාණී කාමදදෙ තෙන පාණී මධුස්සවෝ,
තෙන මේ බ්‍රහ්මචරියෙන පුඤ්ඤං පාණිමහි ඉඤ්ඛතී"ති

අඞ්කුරපෙතවත්ථුම්හි වෙය්‍යාවච්චං. ගුම්බසා ගාථාය අත්ථෝ හෙට්ඨා අනවජ්ජකම්මෙසු විත්ථාරිතෝ සඞ්ඛිපිත්වා. "ඉදං ඛෝ තං භික්ඛවෙ! තිත්තිරියං නාම බ්‍රහ්මචරියං අරහාසී"ති තිත්තිරජාතකෙ පවත්තිලං. "තං ඛෝ පන පවත්තිඛ බ්‍රහ්මචරියං නෙව නිබ්බිදාය න විරාගාය න නිරොධාය න දෙව බ්‍රහ්මලොකූපපත්තියාති" දිඝනිකායෙ මහාගොවින්දසුත්තෙන අපපමඤ්ඤායො. "අබ්‍රහ්මචරියං පහාය බ්‍රහ්මචාරී"ති තිකනිපාතෙ උපොසථසුත්තෙන බ්‍රහ්මජාලසුත්තාදිසුච මෙථුනවිරති. තත්ථ "අබ්‍රහ්මචරිය"න්ති අසෙට්ඨචරියං; බ්‍රහ්මං සෙට්ඨං ආචාරං චරතී'ති-බ්‍රහ්මචාරිති: කඞ්ඛාරණ්ණවිතරණා-"අසෙට්ඨචරිය"න්ති අසෙට්ඨානං නිහීනානං අසෙට්ඨා වා ලාමකා නිහීනානං වුත්තං. මෙථුනන්ති අත්ථෝ බ්‍රහ්මං සෙට්ඨං ආචාර'න්ති මෙථුනවිරතිමාහාති සමවිකා-

"මයව භරියා නාතික්කමාම
අමෙහ ච භරියා නාතික්කමන්ති,
අඤ්ඤත්‍ර තාහි බ්‍රහ්මචරියං චරාම
(1) තස්මා හි අම්හං දහරා න මීයරෙ"ති

දසකනිපාතෙ මහාධම්මපාලජාතකෙ සදිසමෙතං. තත්ථ "නාතික්කමාමා"ති අත්තනෝ භරියං අතික්කමිත්වා බහි මිච්ඡාචාරං න කරොම; "අඤ්ඤත්‍ර තාහී"ති තං අත්තනෝ භරියාභාවෙ ඨපෙත්වා සෙසඉත්ථීසු බ්‍රහ්මචරියං චරාම. අම්හාකං භරියාභාවොපි සෙසපුරිසෙසු එවමෙව වත්තන්ති. "තස්මා හි අම්හ"න්ති එත්ථ හිකාරෝ නිපාතමත්තං, තෙන කාරණෙන අම්හාකං දහරා න මීයන්ති. අන්තරා අකාලමරණං නාම නත්ථි'ති අත්ථෝ'ති කඞ්ඛාරණ්ණවිතරණා-'නාතික්කමාමා'ති අතිවරාම; අගමනීයට්ඨානෙපි ඉතරත්ථොපි න වීතික්කමාම. තෙනාහ 'අඤ්ඤත්‍රතාහී'ති මහාසීහනාදසුත්තවණ්ණනා-"අභිජානාමි ඛෝ පනාහං සාරිපුත්ත චතුරඞ්ගසමන්නාගතං බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා තපස්සිදං හොමී"ති. මහාසීහනාද

තස්මාති—කත්ථචි

සුඤ්ඤතවිරියං. තඤ්ච විරියං බ්‍රහ්මවරියං'ති අධිප්පෙතං. 'විරියඤ්ච හි බ්‍රහ්මවරියඤ්ච'ති ඉදමේව යුත්තං. තදෙතං එතස්මිං අත්තභාවේ චතුබ්බිධස්ස දුක්කරස්ස කතත්තා චතුරංගසමන්නාගතන්ති, වුත්තං. "තපස්සීසුදං ගොමී"ති සුදන්ති නිපාතමත්තං. තපති සීලතෙජෝ හොමීති අත්ථෝ'ති තබ්බණ්ණනා. ඉදමේව සුත්තං ආගතට්ඨානන්ති අධිප්පායෝ. තෙපිටකෙ බුද්ධවචනෙ ඉදමේව සුත්තපදං විරියං බ්‍රහ්මවරියන්ති ආගතට්ඨානන්ති අත්ථෝ. විරියඤ්හි තස්මිං විරියෙ උත්තමං පරමුක්කංසගතං තාදිසවරිය හෙතූවාති බ්‍රහ්මවරිය'න්ති ඉධ වුත්තං. "චතුරංගසමන්නාගත"න්ති චතුබ්බිධදුක්කරකිරියාය සාධකස්ස චතුබ්බිධස්ස අත්තනෝ පවත්ති ආකාරස්ස වසෙන චතුරංගසමන්නාගත'න්ති නාමට්ඨා. චතුබ්බිධං දුක්කරන්තු-මහාසීහනාදසුත්තෙ ඔලොකෙතබ්බං.

හීනෙන බ්‍රහ්මචරියෙන ඛත්තියෙ උපපජ්ජති,
මජ්ඣිමෙන ච දෙවත්තං උත්තමෙන විසුජ්ඣති'ති.

නිම්ජාතකෙ අත්තදමන වසෙන කතෝ අට්ඨඞ්ගිකෝ උපොසථෝ බ්‍රහ්මවරියන්ති වුත්තෙතා. තඤ්ච පුථුත්තඣායතනෙසු මෙත්තාවිහාරිතිමත්තං සීලං හීනං නාම. තෙන ඛත්තියෙ උපපජ්ජති. ඛිණාසවස්ස උපචාරමත්තං මජ්ඣිමං නාම. තෙන දෙවත්තං උපපජ්ජති. අට්ඨසමාපත්තිනිබ්බත්තකං පන උත්තමං නාම. තෙන බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තති. තං බාහිරකා නිබ්බානන්ති කථෙන්ති. තෙනාහ විසුජ්ඣති'ති, ඉමස්මිං පන සාසනෙ පරිසුද්ධසීලස්ස භික්ඛුනෝ අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං පත්ථෙන්තස්ස බ්‍රහ්මවරියං වෙත්තා හීනත්තා හීනං නාම. තෙන යථාපත්ථිතෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තති. පරිසුද්ධසීලස්ස පන අට්ඨසමාපත්තිනිබ්බත්තනං මජ්ඣිමං නාම. තෙන බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තති. පරිසුද්ධසීලස්ස විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තපත්ති උත්තමං නාම. තෙන විසුජ්ඣති'ති තබ්බණ්ණනා. "අත්තදමනවසෙනා"ති. යථා පටිඤ්ඤං අරහන්තානං අනුකරණකාරෙන පවත්තදමනවසෙන මනච්ඡඤ්ච ඉද්ධියානං දමත්තෙනා'ති අත්ථෝ'ති මහාසීහනාදවණ්ණනා. "කතමං ච භික්ඛවෙ! බ්‍රහ්මවරියං? අයමෙව අරියෝ අට්ඨඞ්ගිකෝ මග්ගෙසෙය්‍යසීදං? සම්මාදිට්ඨි"ති සංයුත්තමහාවග්ගෙ බ්‍රහ්මවරියසුත්තෙ අරියමග්ගෙනා. මහාසීහනාදවණ්ණායං සික්ඛාපත්තසෙට්ඨචරියතාය අරියමග්ගෙනා බ්‍රහ්මවරිය'න්ති වුත්තං. "න තාවාහං පාවුම! පරිනිබ්බායිස්සාමි යාව න මෙ ඉදං බ්‍රහ්මවරියං ඉද්ධං වෙව භවිස්සති ඵීතං වෙ විත්ථාරිකං බාහුජඤ්ඤං පුථුභූතං යාව දෙවමනුස්සෙහි සුපකාසිත"න්ති, මහාපරිනිබ්බානසුත්තෙ සාසනං බ්‍රහ්මවරියං නාම.

තත්ථ "බ්‍රහ්මචරිය"න්ති සික්ඛාත්තයසඞ්ගහිතං සකලසාසනං බ්‍රහ්මවරිය; "ඉඞ්ඝ"න්ති සම්ඞ්ඝං කිඤ්චාපි සාසනස්සාදවසෙන; "ඵීත"න්ති වුඩ්ඪිපත්තං සබ්බපාලිඵුල්ලංවිය අභිඤ්ඤාසමපත්තිවසෙන; "වික්ඛා රික"න්ති විත්ථටං තසමිං තසමිං දිසාභාගෙ පතිඨිතවසෙන; "බා හුජඤ්ඤ"න්ති බහූහි ඤාතං පටිවිඞ්ධං මහාජනාභිසමයවසෙන; "පුථුභූත"න්ති සබ්බාකාරවසෙන පුථුලභාවපපත්තං; කථං? "යාව දෙවමනුස්සෙහි සුපකාසිත"න්ති යත්තකා විඤ්ඤුජාතිකා දෙවා චෙව මනුස්සා ච අත්ථි, සබ්බෙහි සුට්ඨුපකාසිත'න්ති අත්ථෝ'ති නබ්බණ්ණනා අඤ්ඤත්තනෙර දුතියපණ්ණාසකවණ්ණනාය. 'සික්ඛාත්තයසඞ්ගහිත"න්ති අධිසීලසික්ඛාදිසික්ඛාත්තයසඞ්ගහං; 'සකලසාසනබ්‍රහ්මචරිය"න්ති අනවසෙසං සත්ථුසාසනභූතං සෙට්ඨ චරිය; "සම්ඞ්ඝ"න්ති සමගදෙව වඩ්ඪිතං; "ඤාණස්සාදවසෙනා"ති තෙහි තෙහි භික්ඛූහි සම්ඩිගතඤාණසුඛවසෙන; "වුඩ්ඪිපත්ත" න්ති උළාරපණීතභාවූපගමනෙන සබ්බසො පරිසුඞ්ඛමුපගතං; සබ්බපාලිඵුල්ලං විය අභිඤ්ඤාසමපත්තිවසෙන, අභිඤ්ඤාසමපදා හි සාසනාභිවුඩ්ඪියා මත්ථකපපත්තත්තා; "පතිඨිතවසෙනා"ති පතිට්ඨානවසෙන; පතිට්ඨපත්තියා'ති අත්ථෝ. පටිවෙධවසෙන බහූනං ජනස්ස ඤාතන්ති=බාහුජඤ්ඤං: තෙනාහ 'බාහුපෙ ජනාභිසමයවසෙනා'ති. පුථු පුථුලං ජාතං පුථු වා පුථුකං භූතං පත්ත'න්ති=පුථුභූතං: තෙනාහ. 'සබ්බාකාරවසෙන පුථුලභාවප පත්ත"න්ති. "සුට්ඨුපකාසිත"න්ති සමගදෙව ආදිකල්‍යාණාදිභාවෙන පවෙදිත'න්ති තථාවිකා...එවං සාමඤ්ඤඵලඉතිවුත්තඤ්ච ණ්ණනා නමෙන දසවිධං හොති බ්‍රහ්මචරිය...මහාසීහනාද වණ්ණනාය නු ධම්මදෙසනාඤ්ඤාසයෙ පඤ්ඤාපිතා චාදසවිධං වුත්තං. "එකසම්ං බ්‍රහ්මචරියසම්ං සඝස්සං මචවුහාසිනො"ති එත්ථ හි ධම්මදෙසනා බ්‍රහ්මචරියං නාම. තත්ථ "බ්‍රහ්මචරියසම්"න්ති ධම්මදෙසනායඤ්ච, සා හි වෙනෙය්‍යානං බ්‍රහ්මභාවාවහතො බ්‍රහ්මං සෙට්ඨං චරිය බ්‍රහ්මුනො වා භගවතො වා චරිය'න්ති බ්‍රහ්මචරි ය'න්ති වුච්චති..."සඝස්සමචවුහාසිනො"ති සඝස්සාමත්තා අර හත්තසමධිගමෙන මචවුවිසයාතික්කමෙන මචවුපහාසිනොති ජානාති. මහාසීහනාදටීකා...

අපිඅතරමානානං ඵලාසාව සම්ජඤ්ඤති,
විපඤ්ඤබ්‍රහ්මචරියොසම්ි එවං ජානාහි ගාමණී'ති.

එත්ථ අජ්ඣාසයො:— තත්ථ "අතරමානාන"න්ති න තරමානා නං; දෙසකාලං උදික්ඛනානං. "ඵලාසාව සම්ජඤ්ඤති"ති සුදුල්ල භඵලාපි ආසාසම්මාපයොගමානාය ඉජඤ්ඤති;

"එවං විපක්කබ්‍රහ්මචරියොඝම්හී"ති විසෙසෙන තිත්ථනානත්තිත්ථ තජ්ඣාසයෝ; පරිපුණ්ණඋළාරමනොරථෝ. සෝ හි සෙට්ඨචරෝ සමාචාරතාය බ්‍රහ්මචරියපරියායෙන වුත්තෝ'ති මහාසිහනාද වීථිඃ තත්ථ ධම්මදෙසනා. අත්ථතෝ සික්ඛාත්තයසඞ්ගහිත සාසනධම්මෝ ච. කිමස්සා විසුං ගහණෙනා'ති? සාමඤ්ඤඵලාදි වණ්ණනාසං යව අජ්ඣාසයෝ බ්‍රහ්මචරියන්ති වුත්තං, තං එක නිපාතස්ස පඨමවගෙන ගාමණිජාතකවණ්ණනාය ච සමේති. තත්ථ හි 'අපි'ති නිපාතමත්තං "අතරමානාත"නති පඩිතානං ඔවාදෙ ඨත්වා අතරිත්වා අවගාහිත්වා උපායෙන කම්මං කරෙ නෙනානං; "ඵලාඝාවා"ති ආඝාඵලං; යථාපත්ථිතං ඵලං සම්පජ්ඣ ති යෙවා'ති අත්ථෝ. "විපක්කබ්‍රහ්මචරියොඝම්හී"ති එත්ථ චත්තාරි සඟහවත්ථූනි සෙට්ඨචරියත්තා බ්‍රහ්මචරියං නාම. තං ච තම්මූලි කාය යඤ්ඤසම්පත්තියා පටිලබ්භත්තා විපක්කං නාම. යොවාස්ස යඤ්ඤ නිප්ඵත්තෙනා, සොපි සෙට්ඨට්ඨෙන බ්‍රහ්මචරියං නාමා'ති වුත්තං පෙ අතීතෙ බාරණසීරඤ්ඤෝ පුඤ්ඤසත්තස්ස සබ්බකණි ට්ඨෝ ගාමණි නාම රාජකුමාරෝ බොධිඤ්ඤාණං සිප්පසික්ඛාපකා චරියං නිස්සාය පිතුඅච්චයෙන රජ්ජං පත්වා තුට්ඨෝ උදානවසෙන තං ගාථං අභාසි. තස්මා 'ගාමණි'ති අඤ්ඤාණං සඤ්ඤාහ. අම්හා! ගාමණි! නවං එතං කාරණං එවං ජානාහි, 'ආචරියං නිස්සාය භාතිභාසතං අතික්කමිත්වා ඉමං මහාරජ්ජං පත්තොසම්'ති ඉදඤ්ච කථාසඞ්ගහත්ථං "භගවති නො ආවුසො! බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති"ති, එව මාවුසෝ'ති. රථවිනීතසුත්තන්තසමණධම්මා බ්‍රහ්මචරියං නාමා'ති අත්ථෝ වුත්තෝ. තත්ථ "භගවති නො ආවුසො"ති අම්හාකං භගවතෝ සන්තිකෙ ආයස්මන්තා බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති'ති රථවිනීත සුත්තවණ්ණනා වුස්සති වුසීයති'යි ඉතිවුත්තකෙ එකනිපාත වණ්ණනා

"වුස්සති"ති වුසීයති; චරියති'ති අත්ථෝ'ති චතුක්කඝාත්තරෙ පඨමපණ්ණාසකස්ස තතියවගෙ බ්‍රහ්මචරියසුත්තට්ඨකථා වස නිවාසෙ වසන්ති කමෙම වුත්තං. ප්‍රබ්බරූපත්තව. වුස්සතීති ආඛ්‍යාතරූපසිද්ධි. තත්ථ පුච්ඡා ධම්මසෙනාපතිස්ස, 'එවමාවුසෝ'ති පටිස්සුණි පුණ්ණත්ථෙරස්සා'ති. ඉති ඉමමෙව සාමඤ්ඤඵලාදි වණ්ණනාසං වුත්තං ච ගහෙත්වා එකාදසවිධං බ්‍රහ්මචරියං භවති. තත්ථ පන දානං හෙට්ඨා සරූපෙනා ආගතං. වෙය්‍යාවච්චූපොසථ ඛානි අනවජ්ජකම්මෙහි සඟහිතානි. පවිවෙකසදරසෙනොසථපාපවි රති මජ්ජපමාදට්ඨානමෙහි, විරියං (1) තපෙන සඟහිතං හොති. අප

(1) දමෙන—කත්ථචි.

මයඤ්ඤු මේථුනවිරති, අරියසමඤ්ඤාසඤ්ඤිතඤ්ච මේමස්සු පන අපඤ්ඤු ඛත්තියා සඤ්ඤෙතබ්බා. අදෙසෝ හි ඛත්ති නාම. අදෙසෙන ච මෙත්තා ගහිතා. තාය ගහිතාය ඉතරාපි තිස්සෝ ගහිතාව හොන්තී'ති අරියසමඤ්ඤාපෙ පරතෝ වක්ඛමානෙන අරියසච්චදස්සනෙන ගය්හමානත්තා ඉධ න ලබ්භති. යථාහි සුරාපානං පරතෝ මජ්ජපානෙ ගය්හමානත්තා 'ආරතී විරතී පාපා'ති එත්ථ ගහිතං. එවං සම්පදමිදං දට්ඨබ්බං. නෙතඤ්ඤථාසඤ්ච බ්‍රහ්මචරියං නාම මේථුනවිරති-සමණධම්ම-සාසන-මඝසාතං ඉදං අධිවචනං. ඉධ පන අරියසච්චදස්සනෙන පරතෝ මඝසස්ස සඝහිතත්තා අවසෙසං සබ්බම්පි වට්ටතී'ති වුත්තං තත්ථ සාසනම්ඛ ගය්හති, පුනරුත්තදෝසෝ ආපජ්ජති. පරියත්තියඤ්ච හි සුභාසිත වාචාය ගහිතමෙව. පුබ්බෙපි හි පරෙසං ධම්මදෙසනා වාචා ඉධ සුභාසිතා වාචා'ති වෙදිතබ්බා'ති වුත්තං. තස්මා යථා නිරොධ සච්චං 'අරියසච්චානදස්සන'න්ති එත්ථ ගහිතත්තා පච්ඡා නිබ්බානං සච්ඡිකරියති'ති එත්ථ න ගය්හති. එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං. ඉතිපාරිසෙසනයෙන මේථුනවිරති සමණධම්ම බ්‍රහ්මචරියමෙව ලබ්භති. තංචෙතං උපරූපරිනානප්පකාරවිසෙසාධිගමහෙතුතෝ මහලංතන්ති මානි වඤ්ඤති.

රාජගහෙ කිර කපිලබ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තෝ පිප්පලී නාම මානවෝ අහොසි වීසතිවස්සිකෝ මහාපුඤ්ඤෝ. අථ නං මාතාපිතරෝ සරබන්ධිනෙන බන්ධිතුකාමා ලක්ඛණසම්පන්නං ඉත්ථිං පරියෙසාපෙතුං අට්ඨබ්‍රාහ්මණෙ පෙසෙසුං. තෙ පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා සාගලනගරං අගමංසු. තස්මිං ච නගරෙ භද්දාකාපිලානී නාම මද්දරට්ඨගොත්තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ධීතා අභිරූපා සොළස වස්සිකා උත්තමරූපධරා මහාපුඤ්ඤා. තෙ තත්ථ ගන්ත්වා තස්සා මාතාපිතූනං සබ්බං පවත්තිං කථෙත්වා පණ්ණාකාරං දත්වා 'ලබ්භා දාරිකා' ති කපිලබ්‍රාහ්මණස්ස සාසනං පෙසෙසුං. මානවෝ'පි සාසනං සුත්වා අත්තනීසකාව රහොගතෝ පණ්ණං ලිඛි 'භද්දෙ! අත්තනෝ ජාතිගොත්ත භොගාභුරූපං ඝරාවාසං ලභතු අහං පබ්බජිස්සාමි මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනී අහොසී'ති. භද්දා'පි තෙනෙව නයෙන පණ්ණං ලිඛිත්වෙ පණ්ණානි ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තා අන්තරාමග්ගෙ සමාගන්ත්වා මෙ'පි වාචෙත්වා ඵාලෙත්වා අරඤ්ඤෙ ඡඩ්ඩෙත්වා සමාන පණ්ණං ලිඛිත්වා අගමංසු. ඉති තෙසං අනිච්ඡන්තානංයෙව සමාගමෝ අහොසි. තං දිවසංයෙව තෙ මෙ'පි භුත්තසායමාසා සයනං ආරුහන්තාපි න එකතෝ ආරුහන්ති, මානවෝ දක්ඛිණපස්සෙන සයනං ආරුහි, භද්දා වාමපස්සෙන. තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං

සරීරසම්ඵස්සභයෙන සග්ගමග්ගෙ වෙ පුප්ඵදමානි ඨපෙත්වා තියාමරත්තිං අසුපන්නා වීතිනාමෙන්ති, දිවා පන භයිතමත්තං නාභොසි. තෙ ලොකාමිසෙන අසංසට්ඨා අගාරං අජ්ඣාවසන්තා මාතාපිතූනමච්චයෙන සමානවය්හා හුත්වා 'ආදිත්තපණ්ණකුටී විය තයො භවා, පබ්බජිස්සාමා'ති වත්වා අන්තරාපතෙතා කාසායානි මත්තිකා පත්තෙ ච ආහරාපෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං කෙසෙ ඔහාරෙත්වා 'යෙ ලොකෙ අරහන්තා, තෙ උද්දිස්ස අම්හාකං පබ්බජ්ජා'ති පබ්බජිත්වා ථවිකාසු පත්තෙ ඔතාරෙත්වා අංසෙ ලග්ගෙත්වා පාසාදතො ඔතරිත්වා පක්කමිංසු. පිපඵලී පුරතො ගච්ඡන්තා වෙධාපථං දිස්වා තස්ස මත්ථකෙ ඨිතො භද්දෙ! ඉමෙ පබ්බජිත්වාපි විනා භවිතුං න සක්කොන්තී'ති විත්තෙත්වා, අමෙඝස්ස පදුට්ඨචිත්තෙතා මහාජනෙ අපායපූරකො භවෙය්‍ය, ඉමස්මිං වෙධාපථෙ ත්වං එකං ගණ්හ අහං එකෙන ගමිස්සාමී'ති ආහ. ආම අය්‍ය! 'පබ්බජිතානං මාතුගාමෙ නාම මලං, පබ්බජිත්වාපි විනා න භවන්තී'ති අම්හාකං දෙසං දස්සෙන්ති විනා භවිස්සාමා'ති තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා චතූසු ඨානෙසු පව පතිඨිතත්ත වන්දිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ 'සත්තභස්සකපප්පප මාණෙ අඩ්ඩතෙ කතෙ මිත්තසන්ථවෙ අජ්ජ භිජ්ජති තුම්හෙ දක්ඛිණා නාම, තුම්හාකං දක්ඛිණමග්ගෙ වට්ටති මයං මාතුගාමෙ වාමජාතිකා, අම්හාකං වාමමග්ගෙ'ති වන්දිත්වා මග්ගං පටිපජ්ජි. තෙසං වෙධා භූතකාලෙ අයං මහාපථවී 'තුම්හාකං ගුණෙ ධාරෙතුං න සක්කොමී'ති වදන්තී විය විරවමානා අකම්පි, ආකාසෙ අසණිසද්දෙ විය වත්තති, චක්කවාළපබ්බතො උත්තරති, සත්ථා වෙළුවනෙ ගන්ධකුටියං නිසින්නො පඨවිකම්පනසද්දං සුත්වා ආවජ්ජන්තෙන්තා තං කාරණං ඤත්වා එකකොව පත්තචීවරමාදාය තිගාවුතං මග්ගං පච්චුග්ගමනං කත්වා රාජගහස්ස ච නාලන්දාය ච අන්තරෙ බහුපුත්තකනිග්‍රොධමූලෙ නිසීදි. පිපඵලී'පි එකෙන මග්ගෙන ගච්ඡන්තා එත්ථ නිසින්නං සත්ථාරං දිස්වා සන්තිකාවචරං වන්දිත්වා නිසින්නො. නිදානවණ්ණනා කස්සපසංයුත්තවණ්ණනාදිසු වුත්තනයෙන තීහි ඔවාදෙහි සත්ථාරා ඔවදිතො උපසම්පන්නො හුත්වා සත්තාහං පුට්ඨජ්ජන්තා අට්ඨමෙ දිවසෙ අරහත්තං පාපුණි. භද්දාපි භික්ඛුනූපස්සයං ගන්ත්වා පච්ඡා අරහත්තං පාපුණි.

ඉති එතෙ මෙථුනවිරති බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා අරහත්තං පත්තා. තස්මා සා තෙසං මෙථුනවිරති මඟලං නාම. අයමෙත්ථ සංඛෙපෝ. විත්ථාරො තු කස්සපසංයුත්තවණ්ණනාදිසු ඔලොකෙතබ්බො විජානවත්තු.

සඞ්ඝමත්තා කිර භික්ඛූ සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වස්සාවාසං පරියෙසන්තා කොසලරට්ඨෙ පබ්බතපාදෙ මාතිකං නාම ගාමං පිණ්ඩාය පවිසිංසු. තස්ස පන ගාමස්ස සාමි මාතිකො නාම. තස්ස මාතා 'මාතිකමාතා'ති විස්සුතා. සා තෙ භික්ඛූ දිස්වා පසන්නචිත්තා භික්ඛං දත්වා 'කත්ථ ගන්තුකාමා'ති පුච්ඡි. 'යථාඵාසුකට්ඨානං උපාසිකෙ'ති. සා 'සචෙ අය්‍යා ඉධ තෙමාසං වසිස්සන්ති, අහං සරණත්තයං පවත්තිලං වගහෙත්වා උපොසථකම්මං කරිස්සාමී'ති වත්වා තෙසු අධිවාසනෙනස්ස වසනට්ඨානං පටිජග්ගිත්වා අදාසි. තෙ තත්ථ වසන්තා එකතො අනීසිදිත්වා සකසකට්ඨානෙසු චත්තිං සාකාරෙ සඤ්ඤායං කත්වා අත්තභාවෙ ච ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා නිසිදිංසු. අථෙකදිවසං මාතිකමාතා සප්පිඵාණිතාදීනි ගාහාපෙත්වා සායණ්හසමයෙ විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛූ අදිස්වා 'කහං නු ඛො අය්‍යා'ති පුරිසෙ පුච්ඡි සකසකට්ඨානෙසු නිසින්නා භවිස්සන්ති අය්‍යා'ති. 'කිං නු ඛො කත්වා දට්ඨුං සක්කුණෙය්‍යා'මී'ති. අථ නං භික්ඛූනං කම්මට්ඨානකථිකස්ස මනුස්සා ගන්ධාදීහි පහිණිත්වා අය්‍යා සන්නිපතිස්සන්ති අය්‍යෙ'ති වදිංසු. සා ගන්ධාදිං පහාරාපෙසි. තං සුත්වා භික්ඛූ 'කස්සචි ආරොචනං භවිස්සතී'ති සබ්බා සකට්ඨානෙන භික්ඛාචාරවත්තං විහාරමජ්ඣෙ සන්නිපතිංසු. වෙ'පි ජනා එකමග්ගෙනාගතා නාම නත්ථි. සා තෙ දිස්වා 'ඉමෙහි අඤ්ඤමඤ්ඤං කලහා කතො භවිස්සතී'ති විනෙත්වා පුච්ඡි. 'න මයං කලහං කරිම්හා, අපි ච ඛො මයං සකසකට්ඨානෙ නිසීදිත්වා සමණධම්මං කරිම්හා'ති. කො එස භණෙ! සමණධම්මොනාමා'ති? 'චත්තිංසාකාරෙ සඤ්ඤායො අත්තභාවෙ ච ඛයවයං පට්ඨපනා'ති. 'කිමෙස භණෙ! තුම්හාකමෙව වට්ටති, උදාහු අම්හාකම්පි'ති. 'කස්සචිපි අවාරිතො එස උපාසිකෙ'ති. තෙනහි භණෙ! තං ආචික්ඛථා'ති. තෙ තං උග්ගණ්හාපෙසුං. සා තතො පට්ඨාය සමණධම්මං කරොන්තී තෙහි පුරෙතරමෙව හෙට්ඨඵලත්තයං පාපුණි මග්ගෙනෙවස්සා පටිසම්භිදා ලොකිකාභිඤ්ඤා ච ආගතා. සා මග්ගඵලසුඛතො වුට්ඨාය දිබ්බවත්ථූනං උපධාරෙන්තී තෙසං පුථුජ්ජනත්තභාවං දිස්වා කිං තෙසං අසප්පාය'න්ති උපධාරෙන්තී ආහාරසප්පායභාවං දිස්වා සප්පායාහාරං සම්පාදෙත්වා තෙසං අදාසි. සප්පායාහාරලොභෙන චිත්තං එකග්ගං ජාතං, තෙ එකග්ගචිත්තා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසු.

ඉති එතෙපි සමණධම්මබ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා මග්ගඵලප්පත්තා, තස්මා සො තෙසං සමණධම්මො මඟලන්තරධම්මපදස්ස චින්තනවසෙන "දුන්නිග්ගහස්ස ලහුනො'ති ගාථාවණ්ණනාය සඞ්ඝභික්ඛුවත්ථු.

මහවරිසනනිපදකථා.

අරියසච්චානි නාම:—දුක්ඛාදීනි චත්තාරි තථානෙව සච්චානි. වුත්තඤ්හි මහාවග්ගෙ සච්චසංයුත්තස්ස දුතියවග්ගෙ.

"චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ! තථානි අවිතථානි අනඤ්ඤථානි, කතමානි චත්තාරි? ඉදං දුක්ඛන්ති භික්ඛවෙ! තථමෙතං අවිතථමෙතං අනඤ්ඤථමෙතං, අථං දුක්ඛසමුදයොති, අයං දුක්ඛනිරොධොති, අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනීපටිපදාති තථමෙතං අවිතථමෙතං අනඤ්ඤථමෙත"න්ති **තථසුත්තපාළි**.

සභාවාවිජහනඤ්චෙත තථං: දුක්ඛන්ති දුක්ඛමෙව. වුත්ත සභාවස්ස අමොසතාය අවිතථං. නහි දුක්ඛං අදුක්ඛං නාම හොති. අඤ්ඤසභාවානුපගමෙන අනඤ්ඤථං. නහි දුක්ඛං සමුදයාදිකං සභාවං උපගච්ඡති. සමුදයාදිසුපි එසෙවනයොති **නබ්බණ්ණනා**. "සභාවාවිජහනට්ඨෙනා"ති අත්තනො දුක්ඛ සභාවස්ස කදාචි අපරිච්චජනෙන තථං; තං සභාවං. තෙනාහ 'දුක්ඛන්ති දුක්ඛමෙවා'ති. "වුත්තසභාවස්සා"ති දුක්ඛසභාවස්ස; "අමොසතායා"ති අවඤ්ඤනතාය; "අවිතථං"ති තථං; තෙනාහ 'නහි දුක්ඛං අදුක්ඛං නාම හොතී'ති. "අඤ්ඤසභාවානුපගමෙනා'ති සමුදයසභාවානුපගමනෙන; "අනඤ්ඤථ"න්ති අනඤ්ඤසභාවං; තෙනාහ 'නහී'ති ආදි'නන්ති **නට්ඨකථා**. අරියානං සච්චානීති= අරියසච්චානි: වුත්තනන්ති තස්සෙව **නත්තියවග්ගෙ**. "ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ! චත්තාරි සච්චානි තථානි අවිතථානි අනඤ්ඤථානි. තස්මා අරියානං සච්චාන්'ති වුච්චන්තී"ති. **තථසුත්තපාළි**. "තස්මා අරියානං සච්චානී"ති යස්මා තථානි අවිතථානි අන ඤ්ඤථානි, තස්මා අරියානං සච්චානී'ති වුච්චන්ති. නහි විතථානි. අරියසච්චතො පටිවිජ්ඣන්තී'ති **නබ්බණ්ණනා**. "අරියානන්"ති බුඬාදීනං අරියානං; තෙනාහ 'නහීති ආදි'නන්ති **නට්ඨකථා**. අපි ච අරියස්ස භගවතො සච්චානීතිපි- අරියසච්චානි: වුත්තං හි තෙන්ව. "චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ! අරියසච්චානි...පෙ...දුක්ඛ නිරොධගාමිනීපටිපදා අරියසච්චං ඉදෙවත්ථ භික්ඛවෙ! ලොකෙ සමාරකෙ...පෙ...සදෙවමනුස්සායඤ්ච තථාගතො අරියො, තස්මා අරියස්ස සච්චානී'ති වුච්චතී'ති **ලොකසුත්තපාළි**.

තථාගතො අරියො, තස්මා අරියස්ස සච්චානී'ති, යස්මා අරි යෙන තථාගතෙන පටිවිද්ධත්තා දෙසිතත්තා ච තානි අරියඤ්ච කානි හොන්ති, තස්මා අරියස්ස සච්චත්තා අරියසච්චානී'ති අත්ථො 'ති **නබ්බණ්ණනා**. පටිවිද්ධත්තා දෙසිතත්තා වා'ති ඉමිනා පටි වෙධඤ්ඤාණෙන දෙසනාඤ්ඤාණෙන ච පරිග්ගහිතත්තා අරියස්ස අනවකානි හොන්ති'ති, අරියස්ස භගවතො අනවකභාවං දස්සෙ

නී'ති නටථීකා...අථවා එතෙසං අභිසම්බුඩ්ඣනතා අරියභාව සිඩ්ධොපි= අරියසචචානි: වුත්තඤහි තතෙථව "ඉමෙසං ඛො භික්ඛවෙ! චතුන්නං අරියසචචානං යථාභූතං අභිසම්බුඩ්ධතතා තථාගතො සමමාසම්බුඩ්ධො අරියොති වුචචතී''ති...සමවව්හාර වණ්ණනායම්පි ඉමමෙවත්ථං වත්වා පුන අපි ච අරියානි සචචානීති= අරියසචචානි: "අරියානී''ති තථානි අවිතථානි අවිසංවාදකානී'ති අත්ථො'ති වුත්තං. "අරියභාවසිඩ්ධොපී''ති එත්ථ අරියසාධකානි සචචානි= අරියසචචානී'ති පුරිමපදෙ උත්තර පදලොපො දට්ඨබ්බො. අරියානි සචචානීතිපිති එත්ථ අවිතථ භාවෙන අරනීයතතා අධිගන්තබ්බතතා අරියානි. අරියවොහාරොවා අයං අවිසංවාදකො අවිත්ථාරූපො දට්ඨබ්බො'ති, විභාවිකා...

යසමා වා සදෙවකෙන ලොකෙන අරණීයතො අභිගමනීයතො'ති වුත්තං හොති. වායමිතබ්බයුත්තඨානසඤ්ඤිතෙ අයෙ වා ඉරියනතො අනයෙ වා න ඉරියතො සත්තතිංසබොධිපක්ඛියඅරියධම්මසම්යොගතො වා අරියසම්මතා බුඩ්ධපචෙචක බුඩ්ධබුඩ්ධසාවකා එතානි පටිවිජ්ඣන්ති තසමාපි අරියසචචානී'ති වුචචන්තී'ති බුද්ධකපාඨෙ කුමාරපඤහවණ්ණනා...යසමා පනෙතානි බුඩ්ධාදයො අරියා පටිවිජ්ඣන්ති තසමා අරියසචචානී'ති වුචචන්තී'ති සචචවිභාගවණ්ණනා...බුඩ්ධාදයො පටිවිජ්ඣන්තී'ති එත්ථ පටිවිඩ්ධකාලෙ පවත්තං බුඩ්ධාති වොහාරං අගමා රාජගහං බුඩ්ධොති ආදිසු විය පුරිමකාලෙවව ආරොවෙත්වා බුඩ්ධාදයො'ති වුත්තං. තෙ හි බුඩ්ධාදයො චතූහි මගෙහෙහි පටිවිජ්ඣන්තී'ති අරියපටිවිජ්ඣිතබබානි සචචානි අරියසචචානීති වෙත්ථ පුරිම පදෙ උත්තරපදලොපො දට්ඨබ්බො'ති විභාගවිභාවා...කුමාර පඤහවණ්ණනාසු අරියා ඉමානි පටිවිජ්ඣන්ති තසමා අරියසචචානී'ති වුචචන්තීති සුත්තපදං නිද්දිට්ඨං, තං සචචසංයුත්තෙන නිද්දිට්ඨං

ඉතිවුත්තකෙ එකනිපාතස්ස නතියවගෙහ අභිසමය සුත්තවණ්ණනාසුපි අරියසද්දවචනත්ථා වුත්තෙනා. තත්ථ පුරිමානි මෙ සචචානි වට්ටං පවත්තිමානි විවට්ටං වතෙසු භික්ඛුනො වටෙට කම්මට්ඨානාභිනිවෙසො හොති, විවටෙට නත්ථි අභිනිවෙසො පුරිමානි මෙ සචචානි පහකඛ්ඛා, දුක්ඛං තණ්හාසමුදයො'ති එවං සංඛෙපෙන ච කතමෙ පහකඛ්ඛාති ආදිනා නයෙන විත්ථාරෙන ච ආවරියස්ස සන්තිකෙ උග්ගණ්හිත්වා වාචාය පුන පුනං පරිවත්තෙනතෙනා යොගාවචරා කම්මං කරොති. ඉත

රෙසු පන ඒසු සච්චෙසු නිරොධසච්චං ඉඤ්ං කත්තුං මනාපං, මග්ගසච්චං ඉඤ්ං කත්තුං මනාපං'ති, එවං සච්ඡිකතෙව කම්මං කරොති. සො එවං කම්මං කරොන්තො චත්තාරි සච්චානි එකෙන පටිවෙධෙන පටිවිජ්ඣති, එකාභිසමයෙන අභිසමෙති, දුක්ඛං පරිඤ්ඤාපටිවෙධෙන පටිවිජ්ඣති, සමුදයං පහාණපටිවෙධෙන, නිරොධං සච්ඡිකිරියපටිවෙධෙන, මග්ගං භාවනාපටිවෙධෙන පටිවිජ්ඣති, දුක්ඛං පරිඤ්ඤාභිසමයෙන පෙ මග්ගං භාවනාභිසමයෙන අභිසමෙති. එවමස්ස පුබ්බභාගෙ ඒසු සච්චෙසු උග්ගහපරිපුච්ඡාසවණධාරණසම්මසනපටිවෙධො හොති. ඒසු සවණපටිවෙධොයෙව අපරභාගෙ තීසු කිච්චතො පටිවෙධො හොති. නිරොධෙ ආරම්මණපටිවෙධො හොති,

මහාවග්ගෙ මග්ගසංයුත්තස්ස පඨමවග්ගෙ අට්ඨසුත්ත වණ්ණනා සච්චවිභඞ්ගවණ්ණනා ච කම්මට්ඨානාභිනිවෙසො"ති කම්මට්ඨානපටිපත්ති; 'පුරිමානි චෙ සච්චානි උග්ගණ්හිත්වා"ති සම්බන්ධො. ඉඤ්ං කත්තුං මනාපං'ති නිරොධමග්ගෙසු නිත්තා භාවං දස්සෙති, න අනිත්තතං නිත්තනභාවා එව ච තත්ථ කම්ම කරණං දට්ඨබ්බං: එකෙනෙව ඤාණෙන සච්චානං පටිවෙධ නිමිත්තතත්තා වා, සො එව අභිමුඛභාවෙන තෙහි සමීති සමා ගමොති, එකාභිසමයො අස්සාති ඤාණස්ස යොගිතොති වා එත්ථ ච යෙ කෙචි ලොකිකා පටිවෙධාව විසයෙ යාථාවබොධා භාවතො. නනු උග්ගහාදිපටිවෙධොපි න ච සො ලොකුත්ත රොති, තං න කෙවලෙන පටිවෙධසද්දෙන උග්ගණ්හනාදිපටි වෙධානං අවවනීයත්තා, පටිවෙධෙ නිමිත්තතත්තා වා උග්ගහාදි වසෙන පවත්තං දුක්ඛාදිසු පුබ්බභාගෙ ඤාණං පටිවෙධොති වුත්තං. න පටිවෙධභූතමෙව පන ඤාණං උප්පුකං පටිවෙධොති වත්තබ්බතං අරහති. "කිච්චතො"ති පරිඤ්ඤාදිකිච්චතො; 'ආර මම්මණපටිවෙධො"ති සච්ඡිකිරියාපටිවෙධො හොති. මග්ගසං යුත්තනවිකා සබ්බම්පි පටිවෙධඤාණං ලොකුත්තරං, සවණධා රණසම්මසනඤාණං ලොකියං කාමාවචරං, පඨවෙක්ඛණා පන පඨතඤචවසස හොතීති. සමවවිභඞ්ගවණ්ණනා. ඉධාපි පටිවෙධවසෙන සච්චදස්සනං ලබ්භති. තත්ථ තත්ථ අරිය සච්චානදස්සනං නාම චතුන්නං අරියසච්චානං අභිසමයවසෙන මග්ගදස්සනං, තං සංසාරදුක්ඛවිනිස්සකමහෙතුතො මංගලං ති වුච්චති'ති වුත්තං. 'අභිසමයවසෙනා'ති වෙතං එකාභිසමයං සන්ධාය වුත්තං. තෙනාහ "යො භික්ඛවෙ! දුක්ඛං පස්සති දුක්ඛසමු දයම්පි සො පස්සති දුක්ඛනිරොධම්පි පස්සති දුක්ඛනිරොධගාමිනී

පටිපදම්පි පස්සති, යො දුක්ඛසමුදයං පස්සති දුක්ඛම්පි සො පස්සති—පෙ—යො දුක්ඛනිරොධං පස්සති, දුක්ඛම්පි සො පස්සති —පෙ— යො දුක්ඛනිරොධගාමිනිපටිපදං පස්සති, දුක්ඛම්පි සො පස්සති දුක්ඛසමුදයම්පි පස්සති දුක්ඛනිරොධම්පි පස්සති"ති. සබ්බ සංයුත්තස්ස නිදානවගෙන ගබ්භපනිස්සුත්තපාලි... "යො භික්ඛවෙ! දුක්ඛං පස්සති දුක්ඛසමුදයංපි සො පස්සති"ති ආදි එකපටිවෙධ වසෙන වුත්තං. ඉමස්මිං හි සුත්තෙ එකපටිවෙධොව කථිතො'ති. නන්දණාණාදි... "එකපටිවෙධො"ති එකෙනෙව ඤාණෙන චතුන්නං සච්චානං එකජ්ඣං පටිවෙධො'ති, නාවීකා... යො හි චතුන්නං සච්චානං නපස්සති සො දුක්ඛං නාතික්කමති, තාදි සස්ස හි දිඝො සංසාරො. තෙනාහ සබ්බසංයුත්තස්ස නිදාන වගෙන "චතුන්නං භික්ඛවෙ! අරියසච්චානං අනනුබොධා අප්පටි වෙධා එවම්දං දිඝමද්ධානං සන්ධාවිතං සංසරිතං මමෙව තුම්හා කඤ්ච කතමෙසං චතුන්නං? දුක්ඛස්ස භික්ඛවෙ! අරියසච්චස්ස අනනු බොධා අප්පටිවෙධා එවම්දං... පෙ... තුම්හාකඤ්ච දුක්ඛසමුදයස්ස භික්ඛවෙ! අරියසච්චස්ස... පෙ... දුක්ඛනිරොධස්ස භික්ඛවෙ! අරිය සච්චස්ස... පෙ... දුක්ඛනිරොධගාමිනියා පටිපදාය භික්ඛවෙ! අරිය සච්චස්ස අනනුබොධා අප්පටිවෙධා එවම්දං... පෙ... තුම්හාකඤ්ච, තස්මිදං භික්ඛවෙ! දුක්ඛං අරියසච්චං අනුබුද්ධං පටිවිද්ධං දුක්ඛසමු දයං දුක්ඛනිරොධං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා අරියසච්චං අනුබුද්ධං පටිවිද්ධං, උච්ඡින්නා භවතණ්හා ඛීණා භවනෙත්ති නත්ථි දානි පුනබ්භවොති. ඉදමවොච භගවා ඉදං වත්වා සුගතො අථා පරං එතදවොච සත්ථා

චතුන්නං අරිය සච්චානං යථාභූතං අදස්සනං,
සංසරං දීඝමද්ධානං තාසු තාසෙව ජාතිසු.
තානිඑතානි දිට්ඨානි භවනෙත්ති සමූහතා,
උච්ඡින්නං මූලං දුක්ඛස්ස නත්ථි දානි පුනබ්භවොති.

පඨමං ගෙය්‍යසුත්තං... "අනනුබොධා"ති අනනුබුජ්ඣනෙන "අපපටිවෙධා"ති අපපටිවිජ්ඣනෙනා'ති; නන්දණාණාදි... "අනනු බොධා"ති පටිවෙධස්ස අනුරූපබොධාභාවෙන; "අපපටිවෙධාති" සච්චානං පටිමුඛා අභිවිජ්ඣ වෙධාභාවෙනා'ති නාවීකා... "අනනුබොධා"ති අබුජ්ඣනෙන අජානනෙන; අපපටිවෙධා"ති අපපටිවිජ්ඣනෙන; අපච්චක්ඛකිරියාය:" දීඝමද්ධාන"න්ති චිර කාලං; "සන්ධාවිත"න්ති භවතො භවගමනෙන; "සන්ධාවිතං සංසරිත"න්ති පුනපපුනං ගමනාගමනවසෙන සංසරිතං; "මම

වෙව තුම්හාකඤ්ච''ති මයා ච තුම්හේ ච එව අථවා ''සඤ්චාරිතං සංසරිත''න්ති සඤ්චාරනං සංසරණං. මම්චෙව තුම්හාකඤ්ච අහෝසි; ''භවතණ්හා''ති භවෙසු තණ්හා; ''භවනෙත්තී''ති භවරජ්ජු; තණ්හාය එවෙතං නාමං. තාය හි සත්තා ගොණා විය ගීවාය බන්ධිත්වා තං තං භවං නීයන්ති තස්මා 'භවනෙත්තී'ති වුච්චති.

චතුක්කඤ්ඤත්තරෙ සබ්බපඨමසුත්තවණ්ණනා

''අනුබොධා''ති පුබ්බභාගියඤාණං; ''පටිවෙධා''ති මග්ගඤාණෙන අභිසමයෝ; තත්ථ යස්මා අනුබොධපුබ්බකෝ පටිවෙධෝ අනුබොධෙන විනා න හොති, අනුබොධොපි එකච්චෙව පටිවෙධසම්පත්තෙ තදුභයාභාව හෙතුකව වට්ටෙ සංසරණං, තස්මා වුත්තං පාළියං-''අනනුබොධා...පෙ...තුම්හාකඤ්චා''ති. පටිසන්ධිගහණවසෙන භවතෝ භවන්තරූපගමනං සඤ්චරිතං අපරාපරං ච උප්පජ්ජනවසෙන සඤ්චරණං සංසරණ'න්ති' ආහ 'භවනෙත්තී'ති ආහ. සඤ්චාරිතසංසරිතපදානං කම්මසාධනං සඤ්චාරාහ 'මයා ච තුම්හෙහිච්චා'ති. පඨමවිකප්පෙ දුතියවිකප්පෙ ච භාවසාධනං, තං හදයෙ කත්වා 'මම්චෙව තුම්හාකං චා'ති යථාවුත්තනයෙනෙව වුත්තං දීඝරජ්ජුනා බඩ්ඪකුණ්ඩං විය රජ්ජුතන්තෝ පුරිසෝ දෙ, සන්තරං තණ්හාරජ්ජුනා බඩ්ඪං සත්තනිකායානං අභිසංඛාරෝ. භවන්තරනෙත්තී එතායාති-භවනෙත්ති: තෙනාහ 'භවරජ්ජූ'ති ආදි'න්ති **කතමා පන භික්ඛවෙ...පෙ...** තත්ථෙව **දුතියසුත්තෙපි** වුත්තං භගවතා භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙන්තෙන:

''යෙ දුක්ඛං නප්පජානන්ති අථෝ දුක්ඛස්ස සම්භවං,
යත්ථ ච සබ්බසෝ දුක්ඛං අසෙසමුපරුජ්ඣති,
තඤ්ච මග්ගං න ජානන්ති දුක්ඛූපසම ගාමිනං.
චෙතෝ විමුත්තිහීනා තෙ අථෝ පඤ්ඤාවිමුත්තියා,
අභබ්බා තෙ අන්තකිරියාය තෙ වෙ ජාතිජරූපගා.
යෙව දුක්ඛං පජානන්ති අථෝ දුක්ඛස්ස සම්භවං,
යත්ථ ච සබ්බසෝ දුක්ඛං අසෙසමුපරුජ්ඣති,
තඤ්ච මග්ගං පජානන්ති දුක්ඛූපසමගාමිනං
චෙතෝ විමුත්තිඋපපන්නා අථෝ පඤ්ඤාවිමුත්තියා,
භබ්බා තෙ අන්තකිරියාය න තෙ ජාතිජරූපගා''ති.

සුත්තනිපාතස්ස නතියවග්ගෙ චූළනාකුපඨානසුත්තෙපි තථෙව වුත්තං.

තත්ථ ''යත්ථ චා''ති නිබ්බානං දස්සෙති. නිබ්බානෙ හි දුක්ඛං සබ්බසෝ උපරුජ්ඣති සබ්බපකාරං උපරුජ්ඣති සහෙතුකං

උපරුජ්ඣති අසෙසව උපරුජ්ඣති. "තව මඝ"නති තව අඤ්ඤිකං මඝ'නති; මඝනානුපස්සනාසුත්තවණ්ණනා.

දුක්ඛස්ස උපසමං නිරොධං ගච්ඡති'ති-දුක්ඛූපසමගාමිං න'නති ඉතිවුත්තකෙඅඤ්ඤිසමඝ සුත්තවණ්ණනා.

'චෙතොවිමුත්ති පඤ්ඤාවිමුත්තී'ති ඵලසමාධි ඵලපඤ්ඤානං නාම'නති සවවසංයුත්තවණ්ණනා.'ඵලසමාධි ඵලපඤ්ඤා න'නති මිගඵලසමාධිමඝඵලපඤ්ඤා න'නති නවවිභාගා.අරහත්ත ඵලසමාධි රාගවිරාගාචෙතොවිමුත්ති. අරහත්තඵලපඤ්ඤා අවිජ්ජාවිරාගා පඤ්ඤාවිමුත්ති'ති වෙදිතබබා. තණ්හා චරිතෙත වා අපපතා ඛීනබලෙත කිලෙසෙ විකඛම්භිතවා අධිගතං අරහත්ත ඵලං රාගවිරාගාචෙතොවිමුත්ති. දිට්ඨිචරිතෙඣ උපචාරප්පත්ත මත්තං නිබබත්තෙතවා විපස්සිතවා අධිගතං අරහත්තඵලං අවිජ්ජා විරාගාපඤ්ඤාවිමුත්ති. අනාගාමිඵලං වා කාමරාගං සඤ්ඣය රාග විරාගාචෙතොවිමුත්ති. අරහත්තඵලං සබබාකාරතො අවිජ්ජා විරාග පඤ්ඤාවිමුත්ති'ති. "අනතකිරියායා"ති වට්ටදුක්ඛස්ස අනත කරණත්ථාය; "ජාතිජරූපගා"ති ජාතිජරං උපගතා; ජාතිජ රාය වා උපගතා; නපරිමුච්චනති ජාතියා ජරායා'ති. මඝනානු පස්සනාසුත්තවණ්ණනා.දිඣඣවවා පන සංසාරදුක්ඛං නිත්ති ණ්ණ ගණනපථං වීතිවත්තා. කිං වත්තුතා.?

අරියසවවාන දස්සනකථා.

නිබබානං නාම.-පරියායෙන දුවිධං හොති. තෙනාහ ඉති වුත්තකෙ දුතිඣවගගස්ස සත්තමසුත්තත

"එවමා භිකඛවෙ! නිබබානධාතුයො. කතමා වෙ? සඋපාදි සෙසා ව නිබබානධාතු අනුපාදිසෙසා ව නිබබානධාතු. කතමා ව භිකඛවෙ! සඋපාදිසෙසා නිබබානධාතු? ඉධ භිකඛවෙ! භික්ඛු අරහං ඛොනි ඛීණාසවො වුසිතවා කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුපපත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤා විමුත්තෙතා, තස්ස තිඨනෙතව පංචින්ද්‍රියානි යෙසං අවික්ඛතා මතා පා 'මනපං පවවනුහොති සුඛදුක්ඛං පවවනුහොති, තස්ස යො රාගක්ඛයො දොසක්ඛයො මොහක්ඛයො, අයං වුවවති භිකඛවෙ! සඋපාදිසෙසා නිබබානධාතු. කතමා ව භිකඛවෙ! අනු පාදිසෙසා නිබබානධාතු? ඉධ භිකඛවෙ! භික්ඛු අරහං හොති-පෙ-

සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තෙසා, තස්ස ඉධෙව භික්ඛවෙ සබ්බවෙදයිතානි අනභිනන්දිතානි සීතිභවිස්සන්ති, අයං වුච්චති භික්ඛවෙ! අනුපාදිසෙසා නිබ්බානධාතු. ඉමා ඛො භික්ඛවෙ! දෙ නිබ්බානධාතුයො''ති. එතමත්ථං භගවා අවොච තත්ථෙතං ඉති වුච්චති.

වෙමා වක්ඛුමතා පකාසිතා
නිබ්බානධාතු අනිස්සිතෙන තාදිනා,
එකා හි ධාතු ඉධ දිට්ඨධම්මිකා
සඋපාදිසෙසා භවනෙත්ති සඞ්ඛයා,
අනුපාදිසෙසා පන සම්පරායිකා
යම්හි නිරුජ්ඣන්ති භවාති සබ්බසො.
යෙ එතදඤ්ඤාය පදං අසංඛතං
විමුත්තචිත්තා භවනෙත්තිසඞ්ඛයං,
තෙ ධම්මසාරාධිගමා ඛයෙ රතා
පහංසු වො සබ්බභවානි තාදිනො'ති.

තත්ථ. "වෙමා"ති වෙ ඉමා; වාතං වුච්චති තණ්හා. නිකන්තං වා තනො නත්ථි වා එත්ථ වානං ඉමස්මිං වා අධිගතෙ වානසස අභාවොති=නිබ්බානං: තදෙව නිස්සත්තනිජ්ජීවට්ඨෙන සභාවධාරණට්ඨෙන ච ධාතූති=නිබ්බානධාතු: තස්සා පරමත්ථතො භෙදෙ නත්ථි. පරියායෙන පන පඤ්ඤපෙති'ති. තං පරියායභෙදං සන්ධාය 'වෙමා භික්ඛවෙ! නිබ්බානධාතුයො'ති වත්වා යථාධිප්පෙතං පභෙදං දස්සෙතුං 'සඋපාදිසෙසා'ති ආදිවුත්තං. තත්ථ තණ්හාදිහි ඵලභාවෙන උපාදීයතීති=උපාදි: ඛන්ධපඤ්චකං උපාදිසෙසෙව සෙසො=සඋපාදිසෙසො: නත්ථි සඋපාදිසෙසස්ස= තදභාවතො වා=අනුපාදිසෙසාති: ඉතිවුත්තකවණ්ණනා. අරහන්ති ආරකාකිලෙසෙහි දූරකිලෙසෙහි පහීනකිලෙසෙහීති අත්ථො "ඛීණාසවො"ති එත්තාවතා ආසවා අරහතො ඛීණා පහීනා සමුච්ඡින්නා පටිප්පස්සද්ධා අභබ්බුප්පත්තිකා ඤාණග්ගිනා දඩ්ඪා තෙන වුච්චති ඛීණාසවොති: "වුසිතවා"ති' ගරුසංවාසෙපි අරියමග්ගෙපි අඤ්ඤු අරියවාසෙසුපි වසි පරිවසි වුත්ථො පරිවුත්ථො වුට්ඨවාසො චිත්තචරණෙහි'ති-වුසිතවා: "කතකරණීයො"ති පුථුජ්ජනකල්‍යාණකං උපාදාය සත්තසෙක්ඛා චතූහි මග්ගෙහි කරණීයං කරොන්තීති තාව. ඛීණාසවස්ස සබ්බකරණීයානි කතානි පරියොසිතානි නත්ථි උත්තරිං කරණීයං. "දුක්ඛාධිගමාය"ති කතකරණීයො "ඔහිතභාරොා"ති තයො භාරා, ඛන්ධභාරො කිලෙසභාරො අභිසංඛාරභාරොා. තසසිමෙ තයො භාරා ඔහිතා ඔරොපිතා නික්ඛිත්තා පාතිතා, තෙන වුච්චති ඔහිතභාරොති. "අනුප්පත්තසද

තෙහා"ති අනුපපත්තෙහා සදත්ථං; ඣකාත්ත'න්ති වුත්තා හොති. කතාරස්ස දකාරෝ කතෝ සදත්ථෝතී ව අරහත්තං වෙදිතබ්බං තසුහි අත්තුපනිබන්ධත්තෙන අත්තනෝ අවිජහනත්තෙන අත්තනෝ පරමත්ථත්තෙන අත්තනෝ අත්ථෝ සකත්ථෝති වුච්චති. "පරිකඛීණභවසංයොජනෝ"ති දසසංයොජනාති. කාමරාගසංයොජනපටිඝානදිට්ඨිවිචිකිච්ඡාසීලබ්බතපරාමාසභවරාගඉස්සා මච්ඡරියඅවිජ්ජාසංයොජනං;ඉමානි හි සත්තෙ භවෙසු සංයොජෙන්ති උපනිබන්ධන්ති භවං වා භවෙන සංයොජෙන්ති, තස්මා භවසංයොජනානීති වුච්චන්ති. ඉමානි භවසංයොජනානි අරහතෝ පරික්ඛීණානි පහීනානි සුතඝටිතා දඩ්ඨාති, තෙන වුච්චති පරිකඛීණභවසංයොජනා ති. "සම්මදඤ්ඤා"ති සම්මා අඤ්ඤාය; කිං? වුත්තං හොති ඛන්ධානං ඛන්ධත්තං ආයතනානං අයතනත්තං ධාතූනං ධාතත්තං දුක්ඛස්ස පීළනත්තං සමුදයස්ස පභවත්තං නිරොධස්ස සන්තත්තං මග්ගස්ස දස්සනත්තං සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චාති එවමාදිං වා භෙදං සම්මා යථාභූතං අඤ්ඤාය ඤාතීරා තීරණාය තුලනාය විභාවනාය විභූතං කත්වා "විමුත්තෙහා"ති වෙ විමුත්තිහෙතූ, චිත්තස්ස ච අධිමුත්ති නිබ්බානං ච; "අරහා"ති සබ්බකිලෙසෙහි විමුත්තත්තා චිත්තවිමුත්තියා'පි විමුත්තෙහා' නිබ්බානං අධිමුත්තත්තා නිබ්බානෙ'පි විමුත්තෙහා. තෙන ච සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තෙහා'ති, මූලපරියායවණ්ණනා ඉති වුත්තනයවණ්ණනා ච කාමවායං සුත්තවණ්ණනා.

අභිඛම්මනයෙ පන ත්පපරියායෙ'ති එතෙන දසෙතෙහා 'වසහාරෙ ආසවා'ති ආහ. "සමුච්ඡින්නා පටිපස්සඛ්ධා"ති න කෙවලං සමුච්ඡින්නා එව, අථ ඛො පටිපස්සඛ්ධාපී'ති මග්ග කිවෙන සඞ්ඛං ඵලකිච්චම්පි නිඛ්ඛාරෙති. සීලවිසොධනං, ගරුහං පටිපත්තියා අත්තුකරණං, ගරුසංවාසෙ, අරියමග්ගහ්මූපටිපත්ති, එවං අරියමග්ගවා සෙ. දස අරියවාසෙ ගාම, පවහවිප්පහීන තාදසෙ. වුස්සතීති-වුසිතං: අරියමග්ගෙ අරියඵලං ච තං එතස්ස අත්ථීති- අතිහයවචනිවජ්ජාවසෙන අරහා' වුසිතවා'ති වුත්තෙහා."කරණීහ"න්ති පරිඤ්ඤුපහානභාවනාවසෙන්ති කිරියමාහ. තං පන යස්මා චතූහි මග්ගෙහි පවෙචකං චතූසු සවෙවසු කත්තබ්බත්තා සොළසවිධං වෙදිතබ්බං. තෙනාහ 'චතූහි මග්ගෙහි කරණීහ'න්ති. "භාරා"ති ඔසීදාපනත්ථෙන භාරා විය'ති-භාරා: වුත්තනයෙහි 'ඉමෙ භාරාපවත්තක්ඛා'ති ආදි. අත්තනෝ යොනිසෝ මනසිකාරාභාවත්තා අත්තපටිබ්බං ඤාණපරිහාපනත්තා අත්තානෝ අවිජහනං. තයිදං යදිපි සබ්බසම්මං අනවජ්ජමෙව

සම්භවන්ති අකුප්පසභාවා. පරිහානියධම්මේසු පන අයඤ්හුතෙ අරහත්තෙ, සාතිසයං ඉතරෙසු'ති, දසෙතෙන්නා ආහ අත්තනො පරමත්ථදෙතෙවා'ති. උත්තමත්ථභාවෙනා'ති අත්ථො. සුත්තන්ත නයො නාම, පරියාගතනයො'ති නිපරියාගතයෙන සංයොජනානි දසෙතෙන්නා 'ඉස්සාමච්ඡරියසංයොජනං'ති ආහ. 'න පන රූපරාගො'ති ආදිනා, භවෙසු සංයොජෙන්තී'ති, කිලෙසා කම්මවිපාකඨානෙ පච්චයා හුත්වා නිස්සරිතුං අපපධානවසෙන බන්ධනානි, සතිපි හි අඤ්ඤසං තපපච්චයභාවෙන විනා සංයොජනානි තෙසං තපපච්චයභාවො අත්ථි. ඔරම්භාගිය සඤ්ඤිතොපි තං තං භවනිබ්බත්තකකම්මනියමො භවනියමො ඉොති න ච උච්ඡින්නසංයොජනස්ස තානි'පි කම්මානි භවං නිබ්බත්තෙන්තීති, තෙසංයෙව සංයොජනභෙදං දස්සෙබ්බා. "සම්මා අඤ්ඤායා"ති ජානනහුතාය අග්ගමග්ගපඤ්ඤාය සම්මා යථාභූතං දුක්ඛාදිසු යො යථා ජානිතබ්බො, තං තථා ජානිත්වා, චිත්ත විමුත්තී සබ්බස්ස චිත්තස්ස සබ්බකිලෙසස්ස වොස්සග්ගෙන. නිබ්බානාධිමුත්තිනිබ්බානෙ අධිමුච්චනං. තත්ථ නිත්තණ්හපාතපබ්භාර තා'ති මූලපරියායවික්ඛා.

තස්ස "නිඤ්ඤෙනවා"ති තස්ස අරහතො පුරිමභවහෙතුභූතං කම්මං යාව න ඛීයති, තාව නිඤ්ඤනතිමෙව. චක්ඛාදීනි පඤ්චින්ද්‍රි යානි අවිඝාතත්තා'ති අනුපපාදනිරොධවසෙන අනිරුද්ධත්තා; "මනාපා'මනාප"න්ති ඉට්ඨානිට්ඨං රූපාදිගොචරං; "පච්චනුභොති"ති විඳති; පටිලභති: "සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙතී"ති විපාකභූතං සුඛං ච දුක්ඛං ච තෙහි වාරෙහි පටිලභති. එත්තාවතා උපාදිසෙසං දස්සෙත්වා ඉදානි සඋපාදිසෙසං නිබ්බානධාතුං දස්සෙතුං'තස්ස යො'ති ආදි වුත්තං. තත්ථ "තස්සා"ති තස්සසඋපාදිසෙසස්ස සඤ්ඤතා අරහතො; "රාගක්ඛයො"ති රාගස්ස ඛයො; ඛීණාසවො අභාවො: අච්චන්තමනුපපාදො: එසනයො සෙස්සු'පි. එත්තාවතා රාගාදික්ඛයො උපාදිසෙසා නිබ්බානධාතු'ති දස්සිතා ඉොති. 'ඉධෙව'ති ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ; 'සබ්බවෙදයිතානී'ති සුඛාදයො සබ්බා අබ්‍යාකතවෙදනා; කුසලාකුසලවෙදනා පන (1) සබ්බෙබඉෙව පහීනා. "අනභිනන්දිතානී"ති තණ්හාදීහි න අභිනන්දිතානි; "සීති භවිස්සන්තී"ති අච්චන්තවූපසමෙන සංඛාරදරථපටිපස්සද්ධියා සීතලා භවිස්සන්ති; අපපටිසන්ධිකනිරොධෙන නිරුජ්ඣන්තී'ති අත්ථො. න කෙවලං වෙදයිතානිමෙව, සබ්බෙපි පන ඛීණාසවසන්තානෙ පඤ්චක්ඛන්ධා නිරුජ්ඣන්ති.

(1) පුබ්බෙබඉෙව—කත්ථචි.

වේදයිතසීසෙන දෙසනා කථාසීසෙන "චක්ඛුමතා"ති බුද්ධචක්ඛු ධම්මචක්ඛු දිබ්බචක්ඛු පඤ්ඤාචක්ඛු සමන්තචක්ඛූ'ති පඤ්චහි චක්ඛූහි චක්ඛුමතා; "අනිස්සිතෙනා"ති තණ්හාදිට්ඨිනිස්සයවසෙන කිඤ්චි ධම්මං අනිස්සිතෙන; රාගබන්ධනාදීහි වා මුත්තෙන; "තාදිනා"ති ඡළඞ්ගුපෙක්ඛාවසෙන සබ්බත්ථඉට්ඨාදීසු එකසභාවතාසංඛාතෙන තාදිලක්ඛණෙන තාදිනා; "දිට්ඨධම්මිකා"ති ඉමස්මිං අත්තභාවෙ භවා; වත්තමානා: "භවනෙත්තිසඤ්ඤියා"ති භවනෙත්තියා තණ්හාය පරිකප්පා; "සම්පරායිකා"ති සම්පරායෙ ඛන්ධභෙදතො පරභාගෙ භවා; "යම්හි"ති යස්මිං අනුපාදිසෙසෙ නිබ්බානෙ භවානී'ති, ලිඟවිපල්ලාසෙන වුත්තං. උපත්තිභවා සබ්බසො අනවසෙසා නිරුජ්ඣන්ති, නප්පවත්තන්ති. "තෙ"ති තෙ එවං විමුත්තචිත්තා; ධම්මසාරාධිගමාති විමුත්තිසාරත්තා ඉමස්ස ධම්මවිනයස්ස ධම්මෙසු සාරභූතස්ස අරහත්තස්ස අධිගමතෝ'ති; 'ධම්මෙ රතා'ති රාගාදිකිලෙසභූතෙ නිබ්බානෙ රතා; අභිරතා: අථ වා නිච්චභාවතො සෙට්ඨභාවතො ච සභාවධම්මෙසු; "සාර"න්ති ධම්මසාරං නිබ්බානං; වුත්තඤ්හෙතං "විරාගො සෙට්ඨො ධම්මානං—විරාගො තෙසං අග්ගමක්ඛායතී"ති ච. තස්ස ධම්මසාරස්ස අධිගමහෙතුකිලෙසෙ සබ්බසංඛාරකිලෙසෙ අනුපාදිසෙසනිබ්බානෙ රතා; "පහංසූ"ති පජහිංසු; "වෝ"ති නිපාතමත්තං. ඉතිවුත්තකවණ්ණනා.

එවමෙතං පරියායෙන දුවිධං හොති. රථවිනීතසුත්තවණ්ණනාසුපි අනුපාදාපරිනිබ්බානං නාම:— අපච්චයපරිනිබ්බානං. චෙව උපාදානානි ගහණූපාදානං ච පච්චයූපාදානං ච. ගහණූපාදානං නාම— කාමූපාදානදිවතුබ්බිධං. පච්චයූපාදානං නාම— අවිජ්ජාපච්චයාසංඛාරා'ති එවං වුත්තා පච්චයා; තත්ථ ගහණූපාදානවාදිනො ආචරියා අනුපාදාපරිනිබ්බානන්ති වතුසු උපාදානෙසු අඤ්ඤතරෙනාපි කිඤ්චි ධම්මං අගහෙත්වා පවත්තං අරහත්තඵලං අනුපාදාපරිනිබ්බානන්ති කථෙන්ති. තඤ්හි න ච උපාදානසම්පයුත්තං ත්‍රත්වා කිඤ්චි ධම්මං උපාදියති, කිලෙසානඤ්ච පරිනිබ්බුතත්තා ජාතත්තා පරිනිබ්බාන'න්ති වුච්චති. පච්චයූපාදානවාදිනො පන—අනුපාදාපරිනිබ්බානන්ති අපච්චයපරිනිබ්බානං පච්චයවසෙන අනුප්පන්නං අසංඛතං අමතධාතුමෙව අනුපාදාපරිනිබ්බානන්ති කථෙන්ති'ති වුත්තං. අපච්චයපරිනිබ්බාන'න්ති අනුපාදිසෙසපරිනිබ්බානමාහ.

ඉදානි පකාරන්තරෙනාපි අනුපාදාපරිනිබ්බානං දස්සෙතුං "වෙවා"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ "ගහණූපාදාන"න්ති දළ්හගහණභූතං උපාදානං; තෙනාහ 'කාමූපාදානාදික'න්ති. පචයූපාදානන්ති යං කිඤ්චි පචයමාහ. සො හි අත්තනො ඵලං උපාදියති. උපාදානවසෙන ගණ්හතී'ති උපාදානන්ති වුච්චති. තෙනාහ පචයූපාදානං නාම පෙ පචයා'ති. "අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චතී'ති වචනතො අරහත්තඵලං අනුපාදාපරිනිබ්බානන්ති. "න ච උපාදානසම්පයුත්ත"න්ති උපාදානෙහි සහිතං එකස්මිං පත්තවසෙන උපාදානෙහි සහ පවත්තං හුත්වා; "න ච කිඤ්චි ධම්මං උපාදියතී" ති කස්සචි ධම්මස්ස ආරම්මණවසෙන න උපාදියති; "පරිනිබ්බුතසෙත්ථ"ති අග්ගමග්ගෙන කාතබ්බකිලෙසපරිනිබ්බානපරියොසානෙ ජාතත්තාති තමපි කාරණං ඉධා'පි අරහත්තඵලමෙව නිබ්බාණන්ති තෙනඤ්ඤථාසං 'ඉධ අරහත්තඵලං නිබ්බානන්ති අධිප්පෙතං, තම්පි හි පචග්ගතිවානෙන වානසඞ්ඛාතාය තණ්හාය නික්ඛන්තත්තා නිබ්බානන්ති වුච්චති. ඉතරස්ස පන නිබ්බානස්ස අරියසච්චානදස්සනං නෙව සච්ඡිකිරියා සිද්ධා. තෙනෙතං ඉධ අධිප්පෙතන්ති වුත්තං තත්ථ "පඤ්චග්ගතිවානෙන"ති පවනනං ගතීනං විනතතො; අභිධම්මපඤ්හාවිකාසනත්ථං භවාභවං විනතතො සංසිබ්බනතො වානසංඛාතාය තණ්හාය නික්ඛන්තං නිබ්බාති වා එතෙන රාගග්ගිආදිකෙති-නිබ්බානන්ති වුත්තං "භවාභව"න්ති දුග්ගතිසුග්ගතිවසෙන හින පණීතවසෙන ච ඛුද්දකං මහන්තං ච භවං වුච්චතොපි හි අකාරො දිස්සති. 'අසෙක්ඛා ධම්මා'ති ආදිසු විය. තස්මා "අභවො"ති මහාභවො වුච්චති. 'විනතතො'ති එතෙන භවාභවං විනාති හෙට්ඨුපරියවසෙන සංසිබ්බතීති- වාන්නති අත්ථං දස්සෙති. 'නික්ඛන්ත"න්ති විසයාතික්කමනවසෙන අතීතං; වාන නීති වත්තබ්බෙ "තදනුපරොධෙනා"ති පරිභාසතො 'වණ්ණා ගමො වණ්ණවිපරියයො'ති වුත්තනයෙන පුබ්බාපරානං විපරියායවසෙන නිබ්බානන්ති වුත්තං. "නිබ්බාති"ති වූපසමති අච්චන්තනිරොධෙන නිරුජ්ඣති 'එතෙනා'ති පදෙන ආදිසද්දෙන දුස්සමොහජාතිජරාමරණගග්ගිආදයො අග්ගයො සඞ්ගණ්හාති. එත්ථ ච පඨමවිකප්පෙ වි-සංසිබ්බතෙ'ති ධාතු. වානසද්දෙ කත්තු සාධනො. නිබ්බානසද්දෙ ච පච්චිතපුරිසසමාසො. දුතියවිකප්පෙ වා=ගතිගන්ථනෙසු'ති වුත්තෙනපි 'අනෙකත්ථා හි ධාතවො'ති වුත්තත්තා නි පුබ්බා වා=වූපසමෙ'ති ධාතු. නිබ්බානසද්දෙ ච කරණසාධනො'ති විසෙසො වෙදිතබ්බා'ති මණ්ඩාරමඤ්ජූ

සාරාගකඛයාදිත්තයඤ්හි අරහත්තඤ්ඤාපි නාමං. තත්‍රායං සලායතනවග්ග ජම්බුඛාදකසංයුත්තපාළි:—එකමන්තං නිසින්නෝ ඛෝ ජම්බුඛාදකෝ පරිබ්බාජකෝ ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච. නිබ්බානං නිබ්බානන්ති ආවුසෝ සාරිපුත්ත! වුච්චති කත්ථ මිනහු ඛෝ ආවුසෝ සාරිපුත්ත! නිබ්බානන්ති? යෝ ඛෝ ආවුසෝ රාගකඛයෝ දෝසකඛයෝ මොහකඛයෝ, ඉදං වුච්චති නිබ්බානන්ති. නිබ්බානසුත්තපාළි ජම්බුඛාදකසුත්තන්තිපි එතසෙසව නාමං අරහත්තං අරහත්තන්ති ආවුසෝ සාරිපුත්ත! වුච්චති කතමන්නු ඛෝ ආවුසෝ සාරිපුත්ත අරහත්තන්ති? යෝ ඛෝ ආවුසෝ රාගකඛයෝ දෝසකඛයෝ මොහකඛයෝ, ඉදං වුච්චති අරහත්තන්ති. අරහත්තසුත්තපාළි "ජම්බුඛාදකෝ පරිබ්බාජකෝ"ති එවං නාමෝ ථෙරස්ස භාගිනෙයෙය්‍යා ජාතා පරිබ්බාජකෝ. "රාගකඛයෝ"ති නිබ්බානං ආගම්ම රාගා ඛීයන්ති, තසමා නිබ්බානං රාගකඛයෝ'ති වුච්චති. දෝසමොහකඛයෙසු'පි එසෙවනයෝ. යෝ පන ඉම්හාව සුත්තෙනෙව කිලෙසකඛයමත්තං නිබ්බානන්ති වදෙය්‍ය, සෝ වත්තබ්බෝ කස්ස කිලෙසානං ඛයෝ. කිං අත්තනෝ උදාහු පරෙසන්ති? අඛා අත්තනෝ'ති වක්ඛති. තතෝ පුච්ඡිතබ්බෝ, ගොත්‍රභුඤ්ඤණස්ස කිමාරම්මණන්ති? ජානාමිනෝ නිබ්බානන්ති වක්ඛති. කිං පන ගොත්‍රභුඤ්ඤණක්ඛණෙ කිලෙසා ඛීණා ඛීයන්ති ඛීයිස්සන්තීති? ඛීණාති වා ඛීයන්තීති වා න වත්තබ්බා. ඛීයිස්සන්තී'ති පන වත්තබ්බා. කිං පන තෙසු අඛීණෙසුයෙව කිලෙසෙසු ගොත්‍රභුඤ්ඤණං කිලෙසකඛයං ආරම්මණං කරොතීති? අඛා එවං වුත්තෙ නිරුත්තරෝ භවිස්සති. මග්ගඤ්ඤණෙනාපි වෙතං යොජෙතබ්බං. මග්ගක්ඛණෙපි හි කිලෙසා න ඛීණා, ඛීයිස්සන්තීති ච න වුච්චන්ති. තෙසු අඛීණෙසුයෙව කිලෙසෙසු කිලෙසකඛයෝ ආරම්මණං හොති, තසමා සමවවිච්ඡිතබ්බමෙතං යං ආගම්ම රාගාදයෝ ඛීයන්ති තං නිබ්බානන්ති. 'තං පනෙතං රූපිනෝ ධම්මා අරූපිනෝ ධම්මා'ති ආදිසු දුකෙසු අරූපිනෝ ධම්මාති සඟහීතත්තා න කිලෙසකඛයමත්තමෙවා'ති. ජම්බුඛාදකසුත්තවණ්ණනා

"නිබ්බානං ආගම්මා"ති එත්ථ 'ආගම්මා'ති සඛ්ඛාරෙසු නිබ්බින්දනං; තස්ස විසංඛාරනිත්තස්ස ගොත්‍රභුනා විවට්ටිතමා තස්ස මග්ගෙන සච්ඡිකරණෙනා'ති අත්ථෝ. සච්ඡිකිරියමානං හි තං අධිගන්තබ්බං ආරම්මණපච්චයභූතං පටිච්ච අධිපතිපච්චයභූතෙවෙව තස්මිං පරමස්සාසභාවෙන විත්ථම්භිතසංඛාරස්ස ගතිභාවෙව පතිට්ඨාය ඛයසඛ්ඛාතෙ මග්ගෙ රාගාදිකෙ ඛෙපෙතීති,

සච්ඡිකරණාහාවෙ රාගාදීනංඅනුපපත්තිනිරොධගමනාභාවතො, තං ආගම්ම රාගො ඛීයතී'ති වුත්තනන්ති **නාටපීකා...ආසනන විභඞ්ගට්ඨකථා**...''වචීසඞ්ඛාරනිරුජ්ඣනසසා''ති නිබ්බානපොනසස; ''චිත්තිමමූත්තඅඞ්ගාරසසා''ති සමූලෙජ්දපටිපසසඞ්චිමුත්තීති සමමූ ඛෙන තාපපටිබඞ්ඣන්දරාගප්පහාණෙන ච සුඤ්ඤවිත්තිමමූත්තඅඞ්ගාරසස පරමසස භාවෙන ගහිතභාවෙන ච පතිඨාභූතෙ නිබ්බානෙ අරහතො ගහී'ති වුත්තං. සීතිභාවෙනාති ච පුඤ්ඤං. 'සච්ඡිකරණභාවෙ'ති තසස නිබ්බානසස සච්ඡිකරණභාවෙ'ති අනුටීකා...''ඉමිනාව සුත්තෙන නා''ති ඉමිනාව ජම්බුඛාදකසුත්තෙන කිලෙසකඛයමත්තං නිබ්බානන්ති වදෙය්‍ය; 'රාගක්ඛයො'ති ආදිනා සුත්තෙන ආගතත්තා කිලෙසක්ඛයමත්ත'නන්ති අවිසෙසෙන වුත්තත්තා ආහ. කසසාති? අඛා අත්තනො'ති වක්ඛති. **පරසස** කිලෙසක්ඛයෙන පරසස නිබ්බානුපපත්තිං න යුත්තාති, නිබ්බානාරම්මණකරණෙන ගොත්‍රභුඤ්ඤණක්ඛණෙ කිලෙසක්ඛයුපපත්තිං තාව ආපන්නාති ආහ. කිං පන 'තෙසු අඛීණෙසු යෙවා'ති ආදි. නනු ආරම්මණකරණමත්තෙන න කිලෙසක්ඛයො අනුපපත්තෙනා'ති න සක්කා වත්තුං? චිත්තඤ්හි අතීතානාගතාදිසබ්බං ආලම්බති, න නිබ්බානමෙවා'ති, ගොත්‍රභූ'පි මග්ගෙන සාකිලෙසානං අනුපපත්තිං ධම්මතා කාතබ්බා, න තං ආරබ්භ පවත්තිස්සති, අපපත්ත නිබ්බානසස නිබ්බානාරම්මණඤ්ඤණභාවතො. න හි අසෙඤ්ඤධම්මා විය නිබ්බානං, තම්පන අතීගම්භීරත්තා අපපොත්තන ආලම්බිතුං න සක්කා. තසමා තෙන ගොත්‍රභුනා පත්තබ්බන නිකාලිකසභාවාතික්කමනත්තගම්භීරභාවෙන භවිතබ්බං. කිලෙසක්ඛයමත්තං වා ඉච්ඡිතො ගොත්‍රභුනා පුරෙතරුපපත්තෙනත්ත කිලෙසක්ඛයෙනා භවිතබ්බං. තෙනාහ 'අඛීණෙසුයෙව කිලෙසෙසු ගොත්‍රභුඤ්ඤණං කිලෙසක්ඛයං ආරම්මණං කරොතී'ති අපපත්තකිලෙසක්ඛයාරම්මණකරණෙ හි සති ගොත්‍රභුනො පුරෙතරවිත්තානි'පි ආලම්බෙයුන්'නති. ''තසමා''ති ආදි වුත්තසසෙව අත්ථසස නිගමනං. 'තං පනෙතං නිබ්බානං අරූපිනො ධම්මා'ති ආදිසූ'ති ආදිසද්දෙන ලොකුත්තරඅනාසවාදීනං සඞ්ගහා දට්ඨබ්බා. අරූපිනො ධම්මා'ති භාවගහණෙන චසස පරිනිප්පන්නතා දීපිතා. තෙනාහ 'කිලෙසක්ඛයමත්තමෙවා'ති. කිලෙසක්ඛයමත්තඤ්හි සති නිබ්බානසස බහුතා ආපජ්ජති, යත්තකා කිලෙසා ඛීයන්ති, තත්තකා නිබ්බානානී'ති? අගාධතො ගම්භීරාදිභාවො අසඞ්ඛතාදිභාවො ච පඤ්ඤායා. වුත්තතා ච සො නිබ්බානසස. තසමා පවෙදෙතබ්බා පරිනිබ්බානභාවො තසමා ච

ධම්මාරම්මණඝඛාතස්ස ධම්මාරම්මණඤ්ඤණසම්පෙයිද්වසෙන කිලෙසෙ පජහති'ති, එවංපරිකිපපන්නඝංඛාතං සභාවං, තං නිබ්බාන'නති නිඨමෙත්ථ ගන්තබ්බ'නති, ජම්බුඛාදකසුත්තවිභා... ඔහුතිබ්බානකථා පන ආඝනානවිභඩවණ්ණනාසං විත්ථාරතො ආගතා. යසමා අරහත්තං රාගදෙසමොහාතං බීණසෙන උපපජ්ජති, තසමා 'රාගකඛයො දෙසකඛයො මොහ කඛයො'ති වුත්ත'නති, අරහත්තසුත්තවණ්ණනා...එවං රාග කඛයාදිත්තයං අරහත්තස්සා'පි නාමං හොති. තසමා පනෙතං තථා නිබ්බාන'නති ඉදමපි අරහත්තස්ස නාම'නති වෙදිතබ්බං. යථා වුත්තස්ස නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියා නාම තස්ස පත්ති වා පච්චෙකඛණා වා, සා දිඨධම්මසුඛවිහාරහෙතුතො මඛඤ්ඤ'නති වෙදිතබ්බා. එත්ථ ච "දිඨධමෙමා"ති පච්චකෙඛා අත්තභාවො වුච්චති, තත්ථ සුඛවිහාරභූතා අරහත්තඵලසමාපත්ති දිඨධම්ම සුඛවිහාරො. තස්ස අධිගමහෙතුතො අරහත්තපත්ති මඛඤ්ඤ'නති...

එවම්මාඝ'පි ගාථාඝ තපො ච බ්‍රහ්මචරියං අරියසච්චාන දස්සනං නිබ්බානසච්ඡිකිරියා'නි මඛඤවතුඤකං වුත්තං. ඉධපනා දෙ පාදත්තඝං නවනවකඛරිකං, බ්‍රහ්මචරියඝඥ හි පච්චත්තෙ කවචනඝුත්තෙතා. බ්‍රහ්මනෙතාව දස්සති. 'කිනෙතවතං කිං පන බ්‍රහ්මචරියං, තං මෙ වතං තං පන බ්‍රහ්මචරියං, භගවති තො ආවුසො බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී'ති ච, තසමා 'තපො ච බ්‍රහ්මචරියඤ්ච,'ති පාඨොව යුජ්ජති. ආධුනිකා පන 'බ්‍රහ්මචරියා'ති පඨන්ති, තදඝුත්තං. ඨථා හි 'චක්ඛුං අනත්තා රූපං අනත්තා'ති වත්තබ්බෙ එකෙන 'රූපංඉති නඤාකාරං පාඨං දිස්වා තතො අවිමංසිත්වාව 'රූපං අනිච්ච'නති මුඛාරුළ්හවසෙන බින්දුං පක්ඛිපිත්වා 'රූපං අනත්ත'නති වුත්තං. තදඝුභාසනතා ච තථෙව පඨන්ති, තම්පි අයුත්තං. එවම්ඩා'පි එකෙන 'බ්‍රහ්මචරියං' ඉති නඨබින්දුපාඨං දිස්වා අවිමංසිත්වාව 'තපො ච බ්‍රහ්මචරියා චා'නි මුඛාරුළ්හවසෙන ආකාරං පක්ඛිපිත්වා 'බ්‍රහ්මචරියා'නි වුත්තං මඤ්ඤඤ. තදඝුභාසනතා ච තථෙව පඨන්ති තසමා 'බ්‍රහ්මචරියා'නි පාඨො අයුත්තතා. පාළ්‍යඨඨකථාහි විරුජ්ඣනතො'ති...

නිබ්බානසච්ඡිකිරියා'නි පදකථා.

න ව ම ගා ථා ය ත්ථ ව ණ්ණ නා.

දසමහාථානඤ්:-"ථුඞ්සස්සා"ති ථුඞ්තස්ස;ථුඞ්තස්ස සම්පත්තස්ස: අපේක්ඛාඨවස්ස: . "ලොකධම්මෙහි"ති. ලාභාලාභාදීහි අට්ඨහි ලොකධම්මෙහි ථුඞ්ස්ස ලොකස්ස, "න කම්පතී"ති න චලති; න වෙධති: "අසොකං"ති නිස්සොකං; අබ්බුළ්හසොකසල්ලං: "විරජ"න්ති විගතරජං; විඛ්ඛාතරජං: "ඛෙම"න්ති අභයං; නිරූපද්‌‍රවං තත්‍රායං යොජනා. යස්ස ලොකධම්මෙහි ථුඞ්ස්ස පුග්ගලස්ස චිත්තං න කම්පති, තස්ස එතං චිත්තං "උත්තමං මඞ්ගල"න්ති යස්ස චිත්තං අසොකං හොති, යස්ස චිත්තං විරජං හොති, යස්ස චිත්තං ඛෙමං හොති, තස්ස එතං චිත්තං උත්තමං මඞ්ගල'න්ති ගණකාති දෙවතෙ'ති අපි ච 'යථා ඉධ බ්‍රාහ්මණ! යස්ස තෙ හොන්ති මාතා'ති වා පිතා'ති වා'ති එත්ථ "යස්සා"ති 'යෙ අස්සා'ති පදවෙජ්දෙ. එවමීධා'පි "යස්සා"ති යං අස්සා'ති පදවෙජ්දෙ යුජ්ජති. අස්ස ලොකධම්මෙහි ථුඞ්ස්ස යං ච චිත්තං න කම්පති යච්චස්ස චිත්තං අසොකං යච්චස්ස චිත්තං විරජං,යච්චස්ස චිත්තං ඛෙමං, එතං එතු බ්බිධං චිත්තං උත්තමං මඞ්ගල'න්ති අයමෙත්ථ සංඛෙපො අථං වෙත්ථ විත්ථාරෙ. **ලොකධම්මා නාම**:-ලාභාලාභාදයො අට්ඨ ධම්මා. තෙනාහ අඞ්ගුත්තරෙ පඤ්චපණ්ණාසකස්ස පඨමවග්ගෙ—

අට්ඨිමෙ භික්ඛවෙ! ලොකධම්මා ලොකං අනුපරිවත්තන්ති ලොකො ච අට්ඨ ලොකධම්මෙ අනුපරිවත්තති. කතමෙ අට්ඨ? ලාභො ච අලාභො ච අයසො ච යසො ච නින්දා ච පසංසා ච සුඛං ච දුක්ඛං ච, ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ! අට්ඨ ලොකධම්මා පෙ අනුපරිවත්තන්ති'ති. අඞ්ගුත්තරලොකසුත්ත පාළි

ලොකස්ස ධම්මා'ති-ලොකධම්මා: එතෙහි විමුත්තා නාම නත්ථි. බුද්ධානම්පි හොන්ති. තෙනෙවාහ 'ලොකං අනුපරිවත්තන්ති'ති අනුබන්ධන්ති නප්පජහන්ති ලොකතො න නිවත්තන්ති'ති අත්ථො. ලොකො ච අට්ඨලොකධම්මෙ අනුපරිවත්තතී'ති. අයං ච ලොකො එතෙ අනුබන්ධති. න පජහති. තෙහි ලොකධම්මෙහි අනුපරිවත්තතී'ති අත්ථො. "ලාභො අලාභො"ති ලාභෙ ආගතෙ අලාභො ආගතො යෙවාති වෙදිතබ්බා. අයසාදීසුපි එසෙවනයො'ති **තබ්බණ්ණනා** සංගීතිසුත්තෙන අට්ඨකථා වණ්ණනා ච

"ලොකස්ස ධම්මා"ති සත්තලොකස්ස අවස්සංභාවිධම්මා. තෙනෙවාහ 'එතෙහි විමුත්තා නාම නත්ථී'ති ආදී. ඝාසච්ඡාදිතං ලද්ධි-ලාභො: තානි එව වා ලබ්භතො ලාභො: තදභාවො අලාභො: ලාභගහණෙන වෙත්ථ තබ්බ්‍යයො අනුරොධො ගහි

තෙ. අලාභගහණේන විරොධො. යසමා හි ලාභෙ සති තදුපඝාතවසෙන පුබ්බෙ අනුරොධෙ සති විරොධා ලබ්භවසෙනෙව හොති, තසමා වුත්තලාභෙ ආගතෙ අලාභො ආගතොඑව'ති. යසා දිසුපි එසෙවනයො. තථාවිකා...ලොකෙ ධම්මා-ලොකධම්මා: යාව ලොකපවත්තී, තාව අනිවත්තනකා ධම්මා'ති වුත්තං හොති'ති ඉධ එත්තකමෙව වුත්තං. චිත්තං. නාම:-මනො. තෙන වුත්ත දිගණෙ—

චිත්තං මනො මානසං ච විඤ්ඤාණං හදයං මනං,
නාමාතෙතානි වොහාරපථෙ වත්තන්ති පණ්ඩිතො'ති වුත්තං

චිනෙතී'ති-චිත්තං: ආරම්මණං විජානාතී'ති අත්ථො'ති අභිධම්මපරියායගහවීථියා...චිත්ත-ධාතු-චිත්තායං වත්තති. සා ච චිත්තා තිවිධා හොති-උභතචිත්තා විජානනචිත්තා පජානන චිත්තා'ති. තාසු උභතචිත්තා විතක්කස්ස ලබ්භති, විජානන චිත්තා විඤ්ඤාණස්ස, පජානනචිත්තා පඤ්ඤාය, ඉධ පන චිත්තසස විඤ්ඤාණත්තා විජානනචිත්තාව ලබ්භතී'ති. තං දස්සෙ නෙතා ආරම්මණං විජානාතී'ති අත්ථො'ති' ආහ චිනෙතී'ති ඉමස්ස අත්ථො. අථ වා අදුවිජානාතී'ති අයං අත්ථවා චිනෙත තී'ති ඉමස්ස විජානාතී'ති එත්ථ විජානනක්‍රියාති, මණ්ඩූකා මණ්ඩුප්ලුතා...චිත්ත-චිත්තායං: ආරම්මණං චිනෙතීති- චිත්තං: විජානාතී'ති අත්ථො සබ්බචිත්තසාධාරණවසෙන චෙතං දට්ඨබ්බං. එත්ථ සියා, කසමා 'ආරම්මණං චිනෙතී'ති චිත්ත'නති වත්වා'පි විජානාතී'ති අත්ථො'ති වුත්තං? නනු චිත්තන විජානනා නානා සභවා, තහි 'චිනෙතී'ති පදස්ස විජානාති'ති අත්ථො සම්භවති. දුපඤ්ඤස්ස හි නානපකාරෙහි චිත්තයතො'පි සුබුමත්තා ඛිණ මොහ හොති'ති? සච්චං. 'විජානාතී'ති ඉදං පදං චිත්තසස සඤ්ඤුපඤ්ඤුකිච්චභි විසිට්ඨවිසයගහණං දීපෙතුං වුත්තන්තිවුත්ත සබ්බචිත්තසාධාරණත්තා. චිත්තඤ්ච නාම යමහි ධම්මජාතං චිත්ත 'නති වුච්චති. තදෙව විඤ්ඤාණං, තසමා විජානනත්ථං ගහෙත්වා 'සඤ්ඤුපඤ්ඤුකිච්චවිසිට්ඨවිසයගහණං දීපෙතු'නති වුත්තං. වුත්තදි ගණෙ. විජානාතී'ති 'සඤ්ඤුපඤ්ඤුකිච්චවිසිට්ඨවිසයගහණ මාහා,නති අභිධම්මපරියායගහනීවීථියා...අථ වා ආරම්මණගහණං තිවිධං සංජානනං විජානනං පජානනන්ති. තෙසු පඨමං සඤ්ඤාය කිච්චං, දුතියං විඤ්ඤාණස්ස, තතියං පඤ්ඤාය, ඉධ පන චිත්තසස විඤ්ඤාණත්තා දුතියමෙව ලබ්භතී'ති. චිත්තසස සඤ්ඤු කරණපටිවිජ්ඣනසඞ්ඛාතෙහි සඤ්ඤු පඤ්ඤු කිච්චෙහි විසිට්ඨං ආරම්මණූපලබ්භසංඛාතං ආරම්මණ ගහණං දස්සෙතුං 'ආර

මිණං චිජානාති'ති අත්ථෝ'ති වුත්තං'නති මණිසාරමංජූසා. සබ්බෙසු යං චිත්තෙසු ලොකියකුසලාකුසලමහාකිරියාචිත්තං, තං ජවනචිත්තවසෙන අත්තනෝ සන්තානංචිනොති'ති= චිත්තං: විපාකං පන කම්මකිලෙසෙහි චිනන්ති-චිත්තං: ඉදං චිනනධාතුවසෙන නිබ්බචනං. යං කිංචි ලොකෙ විචිත්තං සිප්පජාතං සබ්බස්ස තස්ස චිත්තෙනෙව කරණතෝ චිත්තෙනති විචිනෙනති විචිත්තං කරොති එතෙනාති වා=චිත්තං: චිත්තකරණතාය චිත්තනති වුත්තං හොති. ඉදං චිත්ත=ධාතුවසෙන නිබ්බචනං. චිත්තතාය= චිත්තං: ඉදං පාටිපදිකවසෙන නිබ්බචනං. එත්ථ හි චිත්තස්ස සරාගසදොසාදිභෙදභින්නතා සම්පයුත්තභූමිආරම්මණභිණ්ණමජ්ඣිමපණීතාධිපතිවසෙන චිත්තතා වෙදිතබ්බා. කිඤ්චාපි එකස්ස චිත්තස්ස එවං විචිත්රතා නත්ථි, තථාපි විචිත්‍රානං අනෙකාභධත්තා සමූදයවොහාරෙන අවයවොපි චිත්තනති වුච්චති. යථා පබ්බතනදීසමුද්දාදිසු එකදෙසෙසු දිස්සෙසු පබ්බතාදයෝ දිස්සාති වුච්චන්ති, යස්මා යත්ථ යත්ථ යථා යථා අත්ථෝ ලබ්භති, තත්ථ තත්ථ තථා තථා ගහෙතබ්බා. තස්මා යං ආසෙවනපච්චයභාවෙන චිනොති යං ච කම්මුනා අභිසංඛතත්තා චිත්තං, තං තෙනාකාරෙන චිත්තනති වුත්තං. යම්පන තථා න හොති, තං පරිත්තකිරියාචයං අනභිසංඛතං ච ලබ්භමාන චිත්ත'නති, න චිත්විචිත්තාදිවසෙන චිත්තනති වෙදිතබ්බං. භසිතුප්පාදෙ පන අඤ්ඤජවනගහණෙනෙවා'ති, චුරාදිගණෙ. "චිත්ත"නති මනො මානස'නති ඉධ වුත්තා. "මානස"නති රාගොපි චිත්ත'මපි අරහත්ත'මපි. "අත්තලිකඛචරෝ පාසෙ සවාසං චරති මානසෝ"ති එත්ථ හි රාගෝ. "මානසං චිත්තං මනෝ මානස"නති එත්ථ චිත්තං. "අප්පත්තමානසෝ සෙඛෝ කාලං කතිරා ජනෙසුතා"ති එත්ථ අරහත්ත'නති මූලපරියාය සුත්තවණ්ණනා...තං සම්පයුත්තතාය මනසිභවා'ති රාගෝ මානසෝ මනෝ එව මානස'නති කත්වා චිත්තං මානසං, අනවසෙසතෝ මානං සයති සමුච්ඡින්දතී'ති= අගහමත්තෝ මානසං. තං නිබ්බත්තනත්තා පන අරහත්තස්ස මානසතා දට්ඨබ්බා. "ජනෙසුතා"ති සත්තලොකෙ විසුතා පඤ්ඤායසා'ති තාවතිංසා. "යඤ්ඤා"ති තවස්ස වා මජ්ඣිමස්ස වා ථෙරස්ස වා'ති ඉධ වුත්තං. වයොවුඩ්ඪාදිසු යො වා සො වා හොතු පරිපුණ්ණදසවස්සතාය ථෙරෝ වා ඌනපඤ්චවස්සතාය නවෝ වා අතිරෙකපඤ්චවස්සතාය මජ්ඣිමෝ වා'ති පඤ්චමපාරාජිකවණ්ණනා...

උපසම්පදාය පඤ්චවස්සිකකාලතෝ හෙට්ඨා ජාතියා සත්තවස්සෝ නවොයෙව, පඤ්චවස්සකාලතෝ පට්ඨාය යාව නවවස්සකාලා මජ්ඣි

මෝ නාම. දසවස්සකාලතෝ පට්ඨායථේරෝ නාමා'ති භික්ඛූ තතෝ දුතියපණ්ණාසකස්ස පඨමවග්ගෙන අට්ඨමසුත්තවත්ථූනි.

අපරිපුණ්ණපවවස්සෝ භික්ඛු තවෝ නාම හෝති. පව වස්සතෝ පට්ඨාය මජ්ඣිමෝ දසවස්සතෝ පට්ඨාය ථේරෝ.—අපරෝ නයෝ:—අපරිපුණ්ණදසවවස්සෝ නවෝ, දසවස්සතෝ පට්ඨාය මජ්ඣිමෝ, වීසතිවස්සතෝ පට්ඨාය ථේරෝ'ති දෙවත්ථාසංසුතත්තස්ස දුතියවග්ගස්ස දසමසුත්තවණ්ණනා. භික්ඛුනෝවාදකලකණපපත්තං ථේරං සඤ්ඤාය වීසතිවස්සතෝ පට්ඨාය ථේරෝ'ති වුත්ත'නති නවවිකාරයස්ස ලෝකධම්මෙහි ඵුට්ඨස්ස චිත්තං න කම්පති, තස්ස චිත්තං කෙනපි අකම්පනියං ලොකුත්තරභාවාව හත්තෝ මඩ්ඩල'නති. වෙදිතබ්බං. කස්ස ච? එතෙහි ඵුට්ඨස්ස චිත්තං න කම්පති'ති. අරහතෝ ඛීණාසවස්ස, න අඤ්ඤස්ස කස්සචි. තථාහි පුථුජ්ජනසාමණේරාදයෝ ලකුණ්ඨකභද්දියථේරං දිස්වා සිඝකණ්ණත්ථාය ගහේච්ඡා'කිං චූළපිත? සාසනෙ උත්තරිතොසි අභිරම්සි'ති වදන්ති. ථේරෝ තෙසු නෙව කුජ්ඣති න දුස්සති. භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං 'සාමණේරාදයෝ එවව එවව විහෙඨෙන්ති සෝ නෙවකුජ්ඣති න දුස්සතී"ති. තං සුත්වා සත්ථා "ආම භික්ඛවෙ! ඛීණාසවා නාම නෙව කුජ්ඣන්ති න දුස්සන්ති ඝනසෙලසදිසාහෙතෙ අවලා අකම්පියා"ති වත්වා ධම්මං පදෙස පණ්ඩිතවග්ගෙන ඉමං ගාථමාහ.

"සෙලෝ යථා එකඝනෝ වාතෙන න සමීරති,
එවං නින්දාපසංසාසු න සම්ඤ්ඤති පණ්ඩිතා"ති.

තත්ථ "නින්දාපසංසාසූ"ති කිඤ්චිපි ඉධ වෙ ලොකධම්මා වුත්තා අත්ථෝ පන අඤ්ඤනමපිවසෙන වෙදිතබ්බා. යථා'පි එකඝනත්තා අච්ඡිද්දෝ සෙලෝ පුරත්ථිමාදිභෙදෙන වාතෙන න සමීරති න ඉඤ්ජති න චලති, එවං අඤ්ඤු'පි ලොකධම්මෙසු අඤ්ඤාඵලෙ ඨිතත්තා න සමීරති.

එවං රූපා රසා සද්දා ගන්ධා ඵස්සා ච කෙවලා,
ඉට්ඨා ධම්මා අනිට්ඨා ච නපපවෙධෙන්ති තාදිනෝ,
ඨිතං චිත්තං විපමුත්තං වයඤ්චස්සානුපස්සතීති.

තං ඡඤ්ඤභුත්තරෙ දුතියපණ්ණාසකස්ස පඨමවග්ගෙ චෙව වම්මකඛණිකෙ ච ආයස්මතා සෝණත්ථෙරෙන අත්තනෝ අරහත්තං බ්‍යාකරොන්තෙන සඤ්ඤත්තිකෙ වුත්තං. තත්ථ 'ඵස්සා'ති ඵොඨ්ඨබ්බා; "ධම්මා"ති මනෝ විඤ්ඤෙය්‍යා ධම්මා; "නපපවෙ

ධෙතීි'ති චිත්තං න කම්පෙති; "තාදිනෝ"ති තාදිලක්ඛණ සම්පන්නස්ස; "ඨිත"න්ති පතිට්ඨිතං; ආනෙඤ්ජප්පත්ත'න්ති අචලං. විප්පමුත්ත"න්ති විප්පසන්නාදිවිපත්තියා ඵලසමාපත්තිවසෙන විමුත්තං නිබ්බාණාරම්මණෙ ව ඵුඩිමුත්තං: "වයවස්සානුපස්සතෝ" ති අස්ස චිත්තස්ස උප්පාදම්පි වයම්පි අනුපස්සන්තස්ස අරහතෝ 'ති නිබ්බණ්ණනානයෝ. තස්මිං පන සුත්තෙ චුණ්ණියපදෙ 'වයවස්සානුපස්සතී'ති නිබ්බණ්ණනාය ''වයවස්සානුපස්ස තී''ති තස්ස වෙස චිත්තස්ස උප්පාදම්පි වයම්පි පස්සති'ති වුත්තං තස්ස ව චිත්තස්ස ඛීණාසවෙ භික්ඛුනිඅත්ථෙ එවමඤ්ඤථාසං ඛීණාසවස්සෙව චිත්තං න කම්පතී'ති වුත්තං. තං උභයථාපි වුත්තා'නෙව දට්ඨබ්බං. තදඤ්ඤස්සපි හි අරියසාවකස්ස චිත්තං න කම්පතී'ති සක්කා වත්තුං. තථා හි භගවා "අස්සුතවතෝ'පි භික්ඛවෙ! පුථුජ්ජනස්ස උප්පජ්ජති ලාභෝ'පි අලාභෝ'පි අයසෝ'පි යසෝ'පි නින්දා'පි පසංසා'පි සුඛ'ම්පි දුක්ඛ'ම්පි, සුතවතෝ'පි ඛො භික්ඛවෙ! අරියසාවකස්ස උප්පජ්ජති ලාභෝ'පි පෙ දුක්ඛ 'ම්පි. තත්‍ර භික්ඛවෙ! කො විසෙසෝ කෝ අධිප්පායෝ කිං තා නාකාරණං සුතවතෝ අරියසාවකස්ස අස්සුතවතා පුථුජ්ජනෙ නාති? එවං කථෙතු කම්‍යතාය පුච්ඡිත්වා එවමාහ "අස්සුතවතෝ භික්ඛවෙ, පුථුජ්ජනස්ස උප්පජ්ජති ලාභෝ, සෝ න ඉති පටිසංචික්ඛති 'උප්පන්නෝ ඛො මෙ අයං ලාභෝ සෝ ච ඛො අනිච්චෝ දුක්ඛෝ විපරිණාමධම්මෝ'ති යථාභූතං නප්පජානාති උප්පජ්ජති අලාභෝ පෙ උප්පජ්ජති යසෝ උප්පජ්ජති අයසෝ නින්දා පසංසා සුඛං උප්පජ්ජති දුක්ඛං, සෝ න ඉතිපටිසංචික්ඛති 'උප්පන්නං ඛො මෙ ඉදං දුක්ඛං, තච ඛො අනිච්චං දුක්ඛං විප රිණාමධම්ම'න්ති. යථාභූතං නප්පජානාති තස්ස ලාභෝ'පි චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨති අලාභෝ'පි පෙ දුක්ඛ'ම්පි චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨති. සෝ උප්පන්නං ලාභං අනුරුජ්ඣති අලාභෙ සති විරුජ්ඣති උප්පන්නං යසං පෙ උප්පන්නං සුඛං අනු රුජ්ඣති පෙ දුක්ඛෙ සති විරුජ්ඣති, සෝ එවං අනුරොධ විරොධසමාපන්නො න පරිමුච්චති ජාතියා ජරාය මරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි, න පරිමුච්චති දුක්ඛස්මා'ති වදාමි. සුතවතෝ ච ඛො භික්ඛවෙ! අරියසාවකස්ස උප්පජ්ජති ලාභෝ, සෝ ඉති පටිසංචික්ඛති. 'උප්පන්නා ඛො මෙ අයං ලාභෝ සෝ ච ඛො අනිච්චෝ දුක්ඛෝ විපරිණාමධම්මෝ'ති යථාභූතං පජානාති. උප්පජ්ජති අලාභෝ පෙ උප්පජ්ජති දුක්ඛං, සෝ ඉති පටිසංචික්ඛති උප්ප

නනං පෙ පජානාති, තස්ස ලාභොපි චිත්තං න පරියාදාය තිට්ඨති පෙ දුක්ඛම්පි චිත්තං න පරියාදාය තිට්ඨති, සො තං ලාභං නානුරුජ්ඣති අලාභෙ නප්පටිවිරුජ්ඣති පෙ-උප්පන්නං සුඛං නානුරුජ්ඣති දුක්ඛෙ නප්පටිවිරුජ්ඣති, සො එවං අනුරොධවිරොධවිප්පහීනො පරිමුච්චති ජාතියා පෙ උපායාසෙහි පරිමුච්චති දුක්ඛස්මාති වදාමි. අථං ඛො භික්ඛවෙ! විසෙසො අථං අධිප්පායො. ඉදං නානාකාරණං සුතවතො අරියසාවකස්ස අසුතවතා පුථුජ්ජනෙනා"ති

ලාභො අලාභො අයසො යසො ච
නින්දූපසංසා ච සුඛඤ්ච දුක්ඛං,
එතෙ අනිච්චා මනුජෙසු ධම්මා
අසස්සතා විපරිණාමධම්මා
එතෙ ච ඤත්වා සතිමා සුමෙධො
අවෙක්ඛති විපරිණාමධම්මෙ.
ඉට්ඨස්ස ධම්මා න මථෙන්ති චිත්තං
අනිට්ඨතො නො පටිඝාතමෙති.
තස්සානුරොධා අථ වා විරොධා
විධූපිතා අත්තගතා නසන්ති,
පදඤ්ච ඤත්වා විරජං අසොකං
සම්මප්පජානාති භවස්ස පාරගූති.

අඤ්ඤතරස්ස පඨමපණ්ණාසකස්ස පඨමවග්ගෙ දුතියෙ **ලොකසුත්තෙ** පාළි "කො විසෙසො"ති කිං විසෙසකාරණං; "අධිප්පායො"ති (1) අධිකප්පයොගො, "පරියාදාය"ති ඔගෙත්වා පරිනිට්ඨපෙත්වා'ති **නිබ්බණ්ණනා** අධිකං වා යස්ස සති පයුජ්ඣති එතෙනාති- අධිප්පායොෂ විසිට්ඨප්පයොගොෂ තෙනාහ "අධිකප්පයොගො"ති ඛඤ්ඣකවග්ගෙ මජ්ඣිමපණ්ණාසටීකා

"අවෙක්ඛති විපරිණාමධම්මෙ"ති විපරිණාමධම්මෙ ඉමෙ'ති එවං අවෙක්ඛති; "විධූපිතා"ති විධමිතා විද්ධංසිතා; "පදඤ්ච ඤත්වා"ති නිබ්බානපදං ඤාණෙන ඤත්වා; සම්මප්පජානාති භවස්ස පාරගූ"ති භවස්ස පාරං ගතො නිප්පරියන්තං මද්ධකං පත්තො නිබ්බානපදං ඤත්වාව තං පාරං ගතභාවං සම්මප්පජානාති'ති **පඨම ලොකසුත්තවණ්ණනා**

ලොකධම්මෙති අකම්පිතචිත්තකථා.

{ අධිප්පායොසෙො—මූලටීකාථකථා
{ අධිප්පායසෙො—සෙසෙසු
{ අධිප්පායොෂ—පාළි

සොකෝ නාම:—ව්‍යසනාදිහෙතුකං දෙමනස්සං. වුත්තඤ්හි මහාසතිපට්ඨානසුත්තෙ "කතමෝ ච භික්ඛවෙ! සොකෝ? යෝ ඛෝ භික්ඛවෙ! අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන ව්‍යසනෙන සමන්නාගතස්ස අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන දුක්ඛධම්මෙන ඵුට්ඨස්ස සොකෝ සොචනා සොචිතත්තං අන්තෝ සොකෝ අන්තෝ පරිසොකෝ අයං වුච්චති භික්ඛවෙ! සොකෝ"ති.

තත්ථ "ව්‍යසනෙනා"ති ඤාතිව්‍යසනාදීසු යෙන කෙනචි "දුක්ඛධම්මෙනා"ති වධබන්ධනාදිනා දුක්ඛකාරණෙන; "ඵුට්ඨස්සා"ති අදෙක්ඛාත්ථටස්ස අභිභූතස්ස; "සොකෝ"ති ඤාතිබ්‍යසනාදීසු වා වධබන්ධනාදීසුවා අඤ්ඤතරස්මිං සති තෙන අභිභූතස්ස උප්පජ්ජති සොචනලක්ඛණෝ සොකෝ; "සොචිතත්ත"න්ති සොචිතභාවෝ; යස්මා පනෙස අබ්භන්තරං සොකෙනෙනා පරිසොකෙනෙනා උප්පජ්ජති, තස්මා අන්තෝ සොකෝ අන්තෝ පරිසොකෝ'ති වුච්චති. **නබ්භණාණනා**..... "ව්‍යසනෙනා"ති අනත්ථෙන; ධම්මඤ්හි හෙතුපරියායෙ'ත්, ආහ 'දුක්ඛකාරණෙනා'ති. "සොචත"න්ති ලක්ඛිතබ්බතාය සොචනලක්ඛණෝ; සොචිතස්ස සොචනකස්ස පුග්ගලස්ස චිත්තස්ස වා භාවෝ=සොචිතත්තං: "අබ්භන්තර"න්ති අත්තනා සස්ස අන්තෝ; අත්තනෝ ලුබ්භනතාය සොකෙනෙනා ථාමමත්තෙන සමන්නතෝ සොසන වසෙන පරිසොකෙනෙනා'ති **නවවිකා**..... අනිඨාරම්මණානුභවලක්ඛණං දෙමනස්සං. යථා තථා අනිඨාකාරඤ්ඤමොහාගරසං වෙතසිකාබාධපච්චුපට්ඨාන'න්ති **අඨසාලිනී**..... සොපනායං කිච්චං'පි අත්ථතෝ දෙමනස්සස්ස වෙදනාව හොති. එවං සන්තෙපි අන්තෝ නිජ්ඣානලක්ඛණා වෙදනා පරිනිජ්ඣායනරසා අනුසොචන පච්චුපට්ඨානා'ති **සච්චවිභඞ්ගවණ්ණනා**.....

පුබ්බෙ වුත්තලක්ඛණාදිකා දෙමනස්සවෙදනාව සොකොති පුන ලක්ඛණාදයෝ න වත්තබ්බා සියුං, තථා'පි දෙමනස්සවිසෙසභූතා සොකභාවවිසිට්ඨා ලක්ඛණාදයෝ වත්තබ්බා'ති, කිඤ්චාපි'ති ආදිමාහ. විසාදසඞ්ගතමනතා එව සංකුචිත චිත්තතං සුක්ඛණං වා අන්තෝ නිජ්ඣානදහනං ඤාතිව්‍යසනාදිඅනුරූපං සොචනං අනුසොචනං. තං දීඝගුණං දීඝසච අනුගතත්තා සොචනං තප්පනං අනුසොචන'න්ති **නවවිකා**..... සංකුචිතචිත්තතනති පීතිසොමනස්සපටිපක්ඛතෝ දෙසඤ්ඤමපයොගතෝ ච ආරම්මණෙ අතත්තිරතිපවත්තනමාහ. අන්තෝ අත්තනෝ නිස්සත්තස්ස නිද්ධනභවසෙන වා ඝාතං චින්තනං අන්තොනිජ්ඣානං. සතිපි අනුසොචනභාවෙ අත්තානුතා කතාකතඤ්ඤලාඤ්ඤලිඤ්ඤෙසා මුත්තා

විලෙඛහූතෝ විපපවිඤ්ඤාරෝ කුඤ්ඤකුච්චං. යථාවුත්තඤ්ඤෙතානි ඤාණානං සොතාවධානං විඤ්ඤෙය්‍යෝ වෙදිතබ්බෝ'ති අනුවීඤ්ඤකතසමා දුක්ඛධම්මෙන ථුඤ්ඤෙනා'පි න සොචිතබ්බං අතීතයෝ පචජානාදීනි විය.

අතීතෙ බාරාණසියං බොධිසත්තා බ්‍රාහ්මණා හුත්වා කසික මෙන ජීවිකං කපෙසි. තස්ස පුත්තෙතා ධීතා චා'ති දෙ පුත්තා. සෝ වයප්පත්තස්ස සමානකුලතෝ කුමාරිකං ආනෙසි ඉති පච ජනා එකාය දාසියා සද්ධිං ඒ අමඤ්ඤිංසු. බොධිසත්තෙතා හරි යාදීනං ඔවාදං අදාසි 'මරණසතං භාවෙථ ඛුමඤාකං මරණ භාවං සල්ලක්ඛෙථ ඉමෙසං හි සත්තානං මරණං ධුවං, ජීවිතං අධ්‍රුවං, සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චා ඛයවයධම්මිනෙතා රත්තිඤ්ච දිවා ච අප්පමත්තා හොථා'ති තෙ තස්සොවාදෙ ඨත්වා මරණසතිං භාවෙසුං. අථෙකදිවසං බොධිසත්තෙතා පුත්තෙතන සද්ධිං ඛෙත්තං ගන්ත්වා කසති පුත්තෙතා කච්චරං සංකඩ්ඪිත්වා ඣාපෙති, තස්ස අවිදූරෙ එකස්මිං පිලක්ඛෙ ආසිවිසො අත්ථි ධුමො තස්ස අක්ඛීනි පහරි සො කුද්ධා නික්ඛමිත්වා තං ඩසි. සො මරිත්වා පති. බොධි සත්තෙතා තස්ස මතභාවං ඤත්වා තං උක්ඛිපිත්වා එකස්මිං රුක්ඛ මූලෙ නිපජ්ජාපෙත්වා අනාරොදනෙනාව 'භිජ්ජනධම්මං භිජ්ජනං මරණධම්මං මතං සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චා මරණනිපපත්තිකා'ති අනිච්චභාවමෙව සල්ලක්ඛෙත්වා ඛෙත්තං කසනෙතා ඛෙත්ත සමීපෙ ගච්ඡන්තං එකං පරිබ්බාජකං පුරිසං දිස්වා තාත! ගෙහං ගච්ඡසීති පුච්ඡි, ආමා'ති. තෙන හි අම්හාකම්පි ඝරං ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණිං වදෙය්‍යාසි 'අජ්ජ කිර පුබ්බණ්හ වෙලාය මිනනං භත්තං අනාහරිත්වා එකෙසෙව ආහරෙය්‍යාථ පුබ්බණ්හ ව එකිකා දාසී ආහරතී අජ්ජ පන එත්තකාරො'පි ජනා ආගච්ඡිය්‍යාථා'ති. සො ගන්ත්වා තථෙව කථෙසි. තෙ සබ්බෙපි තත්ථ ගන්ත්වා තං මතං දිස්වා ගන්ධපුප්ඵෙහි පූජෙත්වා ඣාපෙසුං. එතාසඤ්ඤි රොදිතං වා (1), පරිදෙවනං වා නාහොසි. එකබින්දුමත්තමපි අස්සු නා හොසි. සබ්බෙතෙ සුභාවිතමරණසතිතො. තෙසං ගුණතෙජෙන සක්කභවනං උණ්හං ජාතං. සක්කො ආවජ්ජනෙතා තං කාරණං ඤත්වා පසන්නචිතෙතා තත්ථ ගන්ත්වා තෙ අසොචන කාරණං පුච්ඡි. තෙ'පි තස්ස කථෙසුං. තෙසු හි බොධිසත්තෙතා එවමාහ.

---

(1) පරිදෙවිතං-බහූසු

උරගොව තචං ජිණ්ණං හිත්වා ගච්ඡති සන්තනුං
එවං සරීරෙ නිබ්බොගෙ පෙතෙ කාලකතෙ සති
ඔඝමානො න ජානාති ඤාතීනං පරිදෙවනං
තසමා එතං න සොචාමි ගතො සො තස්ස යාගතී'ති.

තත්ථ "උරගොව"න්ති යථා උරගො ජිණ්ණතචං හිත්වා අත්ත පෙකෙඛා හුත්වා ඡඩ්ඩෙත්වා ගච්ඡති; "සන්තනු"න්ති අත්තනො සරීරං; "නිබ්බොගෙ"න්ති ජීවිතින්ද්‍රියාභාවෙන භොගරහිතෙ; "පෙතෙ"න්ති පරලොකං පවිගතෙ; "කාලකතෙ"න්ති කතකාලෙ; කතමරණෙ'න්ති අත්ථො. "සති"න්ති තස්මිං වෙ පුත්තෙ පෙතෙ මරණකාලං කත්වා ඔගතෙ සති; කො රුණ්ණෙන වා පරිදෙවෙන වා අත්ථො. "ඔඝමානො"න්ති ඝථෙව හි අඝසුලෙහි විජ්ඣිත්වා ඔඝමානො සුඛදුක්ඛං න ජානාති, එවං ඤාතීනං පරිදෙවනං න ජානාති. "තසමා"න්ති තෙන කාරණෙනාහං එතං න සොචාමි, යාව තස්ස අත්තනො ගති, තං සොභතො'ති බ්‍රාහ්මණි'පි ආහ

"අනවඛිතො තතො ආහ අනනුඤ්ඤාතො ඉතො ගතො
යථාගතො තථා ගතො තත්ථ කා පරිදෙවනා
ඔඝමානෙ න ජානාති-පෙ-ගතො සො තස්ස යාගතී'ති.

තත්ථ "අනවඛිතො"න්ති අයං මයා පරලොකතො අනුවඛිතො අනඝාවිතොව; "ආහා"ති අම්හාකං ගෙහං ආගතො; "ඉතො"ති මනුස්සලොකතො ගච්ඡන්තො'පි මයා අනනුඤ්ඤාතොව ගතො; "යථාගතො"ති ආගච්ඡන්තො'පි යථා අත්ත නොව රුච්චා ආගතො, ගච්ඡන්තො තථෙව ගතො; "තත්ථා"ති තස්මිං තස්ස ඉතො ගමනෙ කා පරිදෙවනා කණ්ඩඑහඛිනී'පි ආහ.

"සචෙ රොදෙ කිසා අස්සං තත්ථ මෙ කිං ඵලං සියා
ඤාතිමිත්තසුහජ්ජානං භීයො නො අරතී සියා
ඔඝමානො පෙ තස්ස යාගතී"ති.

තත්ථ "රොදෙ"න්ති යදි අහං ජෙට්ඨභාතරි මතෙ රොදෙ; "කිසා අස්ස'න්ති කිසසරීරා භවෙය්‍යං; භාතු පන මෙ නපප චචයා වඩ්ඪි නාම නත්ථී'ති දස්සෙති. "කිං ඵල"න්ති තස්සා මෙ රොදනතියා කො ආනිසංසො භවෙය්‍ය, අඩ්ඪි පන පඤ්ඤා යතී'ති දීපෙති, "ඤාතිමිත්තසුහජ්ජාන"න්ති ඤාතිමිත්තසුහදානං අයමෙව පාඨො. "භීයෝ නො"ති යෙ අම්හාකං ඤාතී ච මිත්තා ච සුහදා ච, තෙසං අතිරෙකතරං අරති ඝයා භරියාපිස්ස ආහ

"තථාපි දූරතෝ වන්දං ගච්ඡන්තමනුරොදති,
එවං සම්පදමේවෙතං යෝ පෙතමනු සොචති,
ඩය්හමානෝ පෙය්‍යා ගතී"ති.

තත්ථ "දූරතෝ"ති යුත්තායුත්තං ලබහනීයාලබහනීයං අජානන්තෝ බාලදූරතෝ මාතු උච්ඡඞ්ගෙ නිසින්නෝ පුණ්ණමාසියං පුණ්ණචන්දං ආකාසෙන ගච්ඡන්තං දිස්වා අම්ම! චන්දං මෙ දෙහි චන්දං මෙ දෙහි'ති පුනප්පුනං රොදති, "එවං සම්පදමේවෙත"න්ති එවං නිප්පත්තිකමෙව එවං තස්ස එතං අනුසොචනං හොති. යෝ පෙතං කාලං කතං අනුසොචති, ඉතෝ'පි ච නිරත්ථකතරං, කිං කාරණා? සෝ හි විජ්ජමානං වන්දං අනුසොචති, මයඤ්ච පන පති මතෝ, එතරහි අවිජ්ජමානෝ'ති දූසි'පි ආහ.

"ඝථාපි බ්‍රහෙ උදකුම්ඵෝ භින්නෝ අපපටිසන්ධිතෝ,
එවං සම්පදමේවෙතං යෝ පෙතමනු සොචති.
ඩය්හමානෝ පෙය්‍යා ගතී"ති.

තත්ථ "උදකුම්ඵෝ"ති උදකකුම්භෝ; උක්ඛිපමානෝ පතිත්වා ඝථා භින්නෝ යෝ පෙතං අනුසොචති තස්සා'පි එතං අනුසොචනං, එවං නිප්පත්තිකමෙව හොති, මතස්ස පුන ජීවාපෙතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා. ඉඞ්ඝමත්තාව ඉඞ්ඝනුභාවෙන භින්නං කුම්භං සන්ධාය තිභිත්වා උදකස්ස පූරෙතුං සක්කා භවෙය්‍යං. කාලකතෝ පන ඉඞ්ඛලෙනා'පි න සක්කා පාකතිකං කාතුනති. සත්ථා සබ්බඤ්ඤුතඤාණෙන සබ්බඤ්ඤං ධම්මකථං සුත්වා පසීදිත්වා ඉතෝ පඤ්චම සත්තමෙ කම්මං මාකරිත්ථ අහං සක්කෝ දෙවරාජා තුම්හාකං ගෙහෙ අපරිමාණ සංහාරතනානි කරිස්සාමි තුම්හෙ දානානි දෙථ සීලානි රක්ඛථ උපොසථං උපවසථානි වත්වා තථා කත්වා සකට්ඨානමෙව ගතෝ. ඉතිපෙතෙ පවජනා අසොචනමූලකං අපරිමාණං ධනං පටිලභිංසු. සත්ථා'පි මලපුත්තස්ස එකස්ස කුටුම්බිකස්ස සොකං නිහරිතුං ඉමං අතීතවත්ථුං ආහරිත්වා සච්චානි පකාසෙසි. සච්ච පරියොසානෙ සෝ කුටුම්බිකෝ සොකං විනොදෙත්වා සොතාපත්තෙ ජාතෝ. පවනිපාතස්ස පඨමවත්ථුනා උරගජාතකස්ස වණ්ණනාය සද්ධිං පඨමවත්ථු.

අතීතෙ සාවත්ථිවාසී ධංකෝ නාම රාජා බාරණසීරජ්ජං ගහෙත්වා ඝතං නාම රාජානං සංඛලිකාහි බන්ධාපෙත්වා බන්ධනාගාරෙ පක්ඛිපාපෙසි. ඝතරාජා නඨං අසොවනෙනා කසිණං සමාපන්නාභරිත්වා ඛානං නිබ්බත්තෙත්වා ආකාසෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදි, ධංකරාජා සරීරෙ උපපන්නඩාහෝ උළුහිත්වා තස්ස

සන්තිකං ඝතරඤ්ඤූ සුවණ්ණදණ්ඩපල්ලලපදුමසදිසිරිකං මුඛං දිසවා තං අසොචන කාරණං පුච්ඡි. සෝ තස්ස කථෙන්තෝ තත්ථෙව ධංකරාජජාතකෙ ඉමිගාථා අභාසි.

නාබභතීතඟරොසොමකා නානාගතසුඛාවහෝ
තසමා ධංක න සොචාමි නත්ථි සොකෙ දුතියතා.
සෙවං පඞ්කිසෝ මහාති හත්තාචසස තරුචචති
අමිත්තා සුමනා හොන්ති සල්ලවිඛස්ස රූපතෝ

තත්ථ "නාබභතීතඟරෝ"ති නාබභතීතාඟරෝ;අයමෙවවා පාඨොසොකෝ නාම අබභතීතං;අතික්කන්තං: නිරුඛං:අත්ථාගතං: පුන නාහරති. "දුතියතා"ති සහායතා; අතීතාහරණෙන වා අනාගතාහරණෙන වා සොකෝ නාම කස්සචි සහායෝ න හොති "තෙනා"ති තෙන කාරණෙන අහං න සොචාමි; "සෝ ච"න්ති සොචන්තෝ; "සල්ලවිඛස්ස රූපතොති"ති සොකස ල්ලෙන විඛන්තෙන ඝට්ටියමානස්ස දිඨා වත තෙ පච්චාමිත්තස්ස පිති'ති අමිත්තා සුමනා හොන්ති. තෙනාහ නසොචාමීති අත්ථෝ ති. තං සුත්වා ධංකරාජා තං ධම්මාපෙත්වා රජ්ජං පටිච්ඡාදෙත්වා සාවත්ථිමෙව පක්කාමි. ඝටරාජා'පි රජ්ජං අමච්චානං නියාදෙත්වා හිමවන්තපපදෙසං ගන්ත්වාපබ්බජිත්වා අපරිහීනජ්ඣානෙ බ්‍රහ්ම ලොකූපගෝ අහොසි. එවං සෝ දුක්ඛධමෙන ථූලෙ'පි අසොචිත්වා ඣානං නිබ්බත්තෙසි.....ඝනරාජවත්ථු.

චතුක්කස්ස දුනිගවගෙග මහාරොදනජාතකෙ නත්ථෙව තතියවගෙග අනනුසොචියජාතකෙ අතීතවත්ථුපි ඔලොකෙතබ්බං. අපි ච පුථුජ්ජනෝ නාම සබ්බදා අසොකෝ භවිතුං න සක්කොතියෙව. තසමා සොකකාරණෙහි ලොකධම්මෙහි ථූලෙ පඨමං සොචිතොපි සමානෝ පඤ්ඤා තං ධම්ම සවණාදිනා විනොදෙය්‍ය, එවං කරොන්තෝ හි සුඛං විඳති. අඤ්ඤතර බ්‍රාහ්මණාදයෝ වෙත්ථ නිදස්සනං.....

එකෝ කිර සාවත්ථිවාසි බ්‍රාහ්මණෝ අචිරවතී තීරෙ ඛෙත්තං කරිත්වා පරිණතෙ ඛෙත්තෙ සෙව ලායිස්සාමී'ති සන්නිට්ඨානං කත්වා නිපජ්ජි. තං පන රත්තිං අචිරවතියා උපරි කාරකවස්සං වස්සි. මහොඝෝ එකන්තරිමත්තම්පි අසෙසෙත්වා සබ්බඛෙත්තං සමුද්දං පවෙසෙසි. බ්‍රාහ්මණෝ ඔඝෙසු ඔසක්කිතෙසු සඤ්ඤං දිසවා බලවසොකාභිභූතෝ හත්ථෙන උරං සඞ්ඛාරෙත්වා ගෙහං ගන්ත්වා විපලපන්තෝ නිපජ්ජි. සත්ථා තස්ස පඨමමග්ගූප නිස්සයං දිසවා ඤාතගාමකිවෙදා එකකොව තස්ස ගෙහං

ගන්ත්වා පඤ්චුත්තරසතෙ නිසින්නෙ සුත්තනිපාතස්ස චතුත්ථෙ වග්ගෙ වුත්තත්තෙරෙ "කාමං කාමයමානස්සා"ති කාමසුත්තං දෙසෙසි. සෙසං ධම්මසවණපරියොසානෙ සොතාපත්තිඵලං පටිලභිත්වා සොකං විනොදෙත්වා දෙසනාවිසානෙ සොතාපන්නා ජාතා බ්‍රහ්මණීපි සොතාපන්නා. සුත්තනිපාතෙ කාමසුත්තස්ස වෙව මාදිසනිපාතෙ කාමජාතකස්ස ච අත්ථවිණ්ණනාඨානං අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණවත්ථු.

එකො කිර සාවත්ථිවාසි කුටුම්බිකො ජෙට්ඨභාතු කාලකිරියාය සොකාභිභූතො න නහායති න භුඤ්ජති න විපලිම්පති පාතොව සුසානං ගන්ත්වා රොදති. සත්ථා තස්ස පඨමමග්ගූපනිස්සයං දිස්වා කතභත්තකිච්චො එකං පච්ඡාසමණං ආදාය තස්ස ගෙහං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසින්නො "සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චා භිජ්ජිතබ්බසුත්තකං භිජ්ජති න තත්ථ විනෙතබ්බ"න්ති වත්වා **මනරොදනජාතකං** කථෙත්වා සච්චානි පකාසෙසි. සච්චපරියොසානෙ කුටුම්බිකො සොතාපන්නො. එකොපි මහරියො කුටුම්බිකො තථෙව සොකාභිභූතො අහොසි. සත්ථා පුරිමනයෙනෙව තස්ස ගෙහං ගන්ත්වා **අනාථපිණ්ඩිකසොචිසජාතකං** කථෙසි. සොපි සච්චපරියොසානෙ සොතාපන්නො. එවමිමෙ පඨමං සොචිතා භුත්වා පච්ඡා තං විනොදෙත්වා සුඛං වින්දිංසු.

අසොකනන්දි පදඝථා.

රජා නාම:—රාගදොසමොහා. තෙහි යථා පකතිරජො යත්ථ පතති, තං තං මලිනං කරොති. එවං තං තං චිත්තං මලිනං කරොන්තී තස්මා මලිනකරණෙන රජො විය'ති රජා'ති වුච්චන්ති. යථා භගවා ජීවකස්ස නිවෙසනෙ නිසින්නො එව වෙළුවනෙ නිසින්නස්ස චූළපන්ථකස්ස ඔභාසං එරිත්වා ඉමා තිස්සො ගාථා අභාසි.

"රාගො රජො න ච පන රෙණු වුච්චති
රාගස්සෙතං අධිවචනං රජොති
එතං රජං විප්පජහිත්ව භික්ඛවො!
විහරන්ති තෙ විගතරජස්ස සාසනෙ
දොසො රජො...පෙ...
මොහො රජො...පෙ...සාසනෙ"ති.

තත්ථ රාගො රජො අරියස්ස විනයෙ, න ච පන රෙණු වුච්චති 'රජොති'. කස්මා? චිත්තස්ස මලිනභාවකරණතො. රාගස්සෙතං අධිවචනං 'රජො'ති, එතං රාගසංඛාතං රජං

"විපපජහිස්සා"ති අග්ගමග්ගෙන විසෙසතො පජහනතෙතු පඩිතා "විහරණති තෙ"ති තෙ පජහනකා පඩිතා හුත්වා විහරන්ති. ඒත රජ්ජස්ස සබ්බසො පහීනරාගාදිරජ්ජස්ස බුද්ධසෙසව භගවතො සාසනෙ'ති. කාමඤ්චෙතෙ රජොසමඤ්ඤාය එකසමා, විසෙසො පන තෙසං අත්ථෙව. වුත්තඤ්හෙතං තික්ඛත්තුඤ්චර දුතියප ණ්ණාසකස්ස දුතියවග්ගෙ "සවෙ භික්ඛවෙ! අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා එවං පුච්ඡෙය්යුං, තයොමෙ ආවුසො! ධම්මා, කතමෙ තයො? රාගො දොසො මොහො, ඉමෙ ඛො ආවුසො! තයො ධම්මා. ඉමෙසං ආවුසො තිණ්ණං ධම්මානං කො විසෙසො කො අධිපපායො කිං නානාකරණන්ති? එවං පුට්ඨා තුමෙහ භික්ඛවෙ! තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං එවං ව්‍යාකරෙය්යාථ, 'රාගො ඛො ආවුසො! අපසාවජ්ජා දක්ඛිවිරාගී දොසො මහාසාවජ්ජා ඛිපපවිරාගී මොහො මහාසාවජ්ජා දක්ඛිවිරාගී'ති. තිත්ථියසුත්තපාළි-

තත්ථ "රාගො ඛො"ති රජ්ජනවසෙන පවත්තරාගො; "අපපසාවජ්ජා"ති ලොකවජ්ජවසෙන පි විපාකවජ්ජවසෙන 'පි'ති වීහි'පි වජ්ජෙහි අපපසාවජ්ජා; අපපදොසො'ති අත්ථො. කථං? මාතාපිතරො හි භාතිභගිනිආදයො ච පුත්තභාතිකානං ආවාහවිවාහමඞ්ගලං නාම කාරෙන්ති, එවං තාවෙස ලොකවජ්ජවසෙන පවත්තරාගො අපපසාවජ්ජා. සදාරසන්තොසමූලිකා පන අපායෙ පටිසන්ධි නාම න හොතී'ති. එවං විපාකවජ්ජවසෙන අපපසාවජ්ජා. "දක්ඛිවිරාගී"ති විරජ්ජමානො පනෙස සනිකං විරජ්ජති න සීඝං මූවවති තෙලමසිරාගො විය විරං අනුබන්ධති. වෙ තීණි භවන්තරානි ගන්ත්වා'පි නාපගච්ඡ'ති,ති දක්ඛිවිරාගී. තත්‍රිදං වත්ථු.

එකො කිර පුරිසො භාතුජායාය මිච්ඡාචාරං චරති. තස්සාපි ඉත්ථියා අත්තනො සාමිකතො සො යෙව පියතරො අහොසි. සා තං ආහ "ඉමස්මිං කාරණෙ පකාසෙ ජාතෙ මහතී ගරහා භවිස්සති, තව භාතිකං ඝාතෙහී"ති. සො තාය තික්ඛත්තුං වුච්චමානො වචනං ගහෙත්වා ජෙට්ඨභාතරං ඝාතෙසි. ඉතරො භරියාය සිනෙහං පරිච්චජිතුං අසක්කොනෙතා තස්මිං යෙව ගෙහෙ මහාධම්මනී හුත්වා නිබ්බත්ති. සො තස්සා සීතාය'පි නිසින්නාය 'ධ ගන්ත්වා සරීරෙ පතති. අථ නං සා 'සොයෙව අයං විහස්සතී'ති ඝාතාපෙසි. සො පුන තස්සා සිනෙහෙන තස්මිංයෙව ගෙහෙ කුක්කුරො හුත්වා නිබ්බත්ති. සො පදසා ගමනකාලතො පට්ඨාය තස්සා පච්ඡතො පච්ඡතො වත්ත.

අරඤ්ඤං ගච්ඡතනියා'පි සඬ්ං යෙව ගච්ඡති. තං දිස්වා මනුස්සා 'නිකඛනතා සුණඛලුද්දිකා (1) කතරං ඨානං ගමිස්සතීනි උපප ණ්ඩනති. සා පුන තං ඝාතාපෙසි. සෝ'පි පුන තසම්ං යෙව ගෙහෙ වච්ඡකෝ හුත්වා නිබ්බත්තෙතා තථෙව තස්සා පච්ඡතෝ පච්ඡතෝ වරති. තදුපි තං මනුස්සා දිස්වා 'නිකඛනතා ගොපා ලිකා ඝාතේ ගාවියෝ වරිස්සතී'ති උපපණ්ඩනති. සා තසම්'මපි ඨානෙ තං ඝාතාපෙසි. සෝ තදුපි තස්සා උපරි සිනෙහං ඡින්දිතුං අසක්කොනෙතා චතුත්ථෙ වාරෙ තස්සාගෙව කුච්ඡිමහි ජාතිස්සරෝ හුත්වා නිබ්බත්තී. සෝ පටිපාටියා චතූසු අත්තභා වෙසු තාය ඝාතිතභාවං දිස්වා 'එවරූපාය නාම පච්චත්ථිකාය කුච්ඡිමහි නිබ්බත්තොසම්'ති තතෝ පට්ඨාය තස්සා හත්ථෙන අත්තානං ඵුසිතුං න දෙති. සවෙ තං සා ඵුසති, කන්දති රොදති අථ තං අය්‍යකාව පටිජගති. තං අපරභාගෙ වුඩ්ඪපත්තං අය්‍ය කෝ ආහ 'තාත! කසමා ත්වං මාතුහත්ථෙන අත්තානං ඵුසිතුං න දෙසි.? සෝ 'නෙසා මය්හං මාතා පච්චාමිත්තා එසා'ති සබ්බ ත්තං පවත්තිං ආරොචෙසි. අය්‍යෙකෝ තං ආලිඛිත්වා රොදිත්වා එහි තාත කිං අම්හාකං ඊදිසෙ ඨානෙ නිවාසකිච්චත්ති තං ආදාය නික්ඛමිත්වා එකං විහාරං අගමාසි. තෙ උභොපි පබ්බජිත්වා තත්ථ වසන්තා අරහත්තං පාපුණිංසු. "මහාසාවජ්ජා"ති ලොක වජ්ජවසෙන'පි විපාකවජ්ජවසෙන'පි මීහි කාරණෙහි මහාසාව ජ්ජා. කථං? දෙසෙන හි දුට්ඨෝ හුත්වා මාතරි'පි අපරජ්ඣති පිතරි'පි භාතිභගිනිආදිසු'පි, පබ්බජිතෙසු'පි, සෝ ගතගත ඨානෙසු අයං පුග්ගලෝ මාතාපිතූසු'පි අපරජ්ඣති භාතිභගිනී ආදිසු'පි පබ්බජිතෙසු'පි'ති මහන්තං ගරහං ලභති. එවන්තාව ලොකවජ්ජවසෙන මහාසාවජ්ජා. දෙසවසෙන පන කතෙන ආනන්තරියකම්මෙන කප්පං නිරයෙ පච්චති. එවං විපාකවජ්ජ වසෙන මහාසාවජ්ජා. "ඛිප්පචිරාගී"ති ඛිප්පං විරජ්ජති දෙ සෙන හි දුට්ඨෝ මාතාපිතූසු'පි වෙතියෙ'පි බොධිමහි'පි පබ්බජි තෙසු'පි අපරජ්ඣිත්වා මය්හං ධම්ථා'ති අච්චයං දෙසෙති, තස්ස සඟ ධම්ාපනෙන තං කම්මං පටිපාකතිකමෙව හොති. මොහෝ 'පි විහෙව කාරණෙහි මහාසාවජ්ජා, මොහෙන හි මූළ්හෝ හුත්වා මාතාපිතූසු'පි වෙතියෙ'පි බොධිමහි'පි පබ්බජිතෙසු'පි අප රජ්ඣිත්වා ගතගතට්ඨානෙ ගරහං ලභති. එවං තාව ලොකවජ්ජ වසෙන මහාසාවජ්ජා. මොහවසෙන පන කතෙන ආනන්තරිය කම්මෙන කප්පං නිරයෙ පච්චතීති එවං විපාකවජ්ජවසෙන'පි

(1) නිකඛනෙතා සුනඛ ලුද්දකෝ. කත්ථචි

මඛෘ සාවජ්ජෝ, "දඬ්ඩිරාගී"ති සණ්ඨිතං විරජ්ජති. මොහෙන මූළෙහන හි කතූකම්මං සණ්ඨිකං මුච්චති. යථා හි අවජ්ජවම්මං සතකඛත්තුම්පි ධොවියමානං න පඬරං හොති. එවමෙවං මොහ මූළෙහන කතකම්මං සීඝං න මුච්චති සණ්ඨිකමෙව මුච්චතී'ති නාමබණ්ණනා...පාළියං "කෝ අධිප්පායෝ"ති එත්ථ කෝ අධිකපපයොගෝ'ති අත්ථෝ. "ලොකවජ්ජවසෙනා"ති ලොකිය මහාජනෙහි පකතියා ගරහිතබ්බවජ්ජවසෙන; "විපාකවජ්ජ වසෙනා"ති විපාකස්ස අපායසංවත්තනිකස්ස වජ්ජවසෙනා'ති නවටීකා...

කාමවෙතෙ දණ්ඩිරාගිතාදිනා විසෙසා හොන්ති අඤ්ඤං තමහෙතුතාය පන එකසමානාව. තෙනාහ භගවා හික්ඛවෙ

අනත්ථජනනෝලොභෝ ලොභෝ චිත්තපපකොපනෝ
භයමන්තරතෝ ජාතං තං ජනෝ නා'වබුජ්ඣති.
ලුද්ධෝ අත්ථං න ජානාති ලුද්ධෝ ධම්මං න පස්සති
අන්ධන්තමං තදා හොති යං ලොභෝ සහතෙ නරං.
අනත්ථජනනෝ දොසෝ දොසෝ චිත්තපපකොපනෝ
භයමන්තරතෝ ජාතං තං ජනෝ නා'වබුජ්ඣති.
දුට්ඨෝ අත්ථං න ජානාති දුට්ඨෝ ධම්මං න පස්සති
අන්ධන්තමං තදා හොති යං දොසෝ සහතෙ නරං.
අනත්ථජනනෝ මොහෝ...පෙ...තං ජනෝ නා'වබුජ්ඣති
මූළෙහා අත්ථං න ජානාති...පෙ...යං මොහෝ සහතෙ නර'න්ති.

ඉති වුත්තෙන නිකායන්තරස්ස චතුත්ථවග්ගෙ මූලසුත්ත පාළි...අත්තනෝ පරෙසං ව අනත්ථං ජනෙතී'ති අනත්ථජන නෝ; "චිත්තපපකොපනෝ"ති චිත්තසංඛොභකරා; ලොභෝ හි ලොභනීයෙ වත්ථුස්මිං උපපජ්ජමානෝ චිත්තං ඛොභෙන්තෝ විපරිණාමෙන්තෝ විකාරං ආපාදෙන්තෝ උපපජ්ජති, සම්මදනා දිවසෙන පවත්තිතුං න දෙති. "භයමන්තරතෝ ජාතං තං ජනෝ නා'වබුජ්ඣතී"ති තං ලොභසංඛාතං අන්තරතෝ අබ්භන්තරෙ අත්තනෝ චිත්තෙනෙව ජාතං අනත්ථජනනචිත්තපපකොපනාදි භයං භයහෙතු අයං බාලමහාජනෝ නා'වබුජ්ඣති; "ලුද්ධෝ අත්ථං න ජානාතී"ති අත්තත්ථාදිභෙදං අත්ථං හිතං ලුබ්භනගහණලා යථාභූතං න ජානාති; "ධම්මං න පස්සතී"ති දසකුසලපථධම්ම ම්පි ලුද්ධෝ ලොභෙන අභිභූතෝ න පස්සති, පවත්තෙතෝ න ජානාති, පගෙව උත්තරිමනුස්සධම්මං. "අන්ධන්තම"න්ති අඤ්ඤ

භාවකරතමං; 'ඝ'නති යත්ථ; භුම්මත්ථේ එතං පච්චත්තවචනං. යස්මිං කාලෙ ලොභො සහතෙ අභිභවති නරං. "අඛිත්තමං තදා හොති"ති 'ඝ'නති වා කාරණවචනං; යස්මා ලොභො උප්පජ්ජමානො නරං සහතෙ, තස්මා අඛිත්තමං තදා හොති'ති යොජනා. යන්තං පදතං එකන්තඤ්ඤමබඛිභාවතො. අථ වා 'ඝ'නති ක්‍රියා පරාමසනං. "ලොභො සහතෙ"ති එත්ථ යදෙතං ලොභස්ස පසහනං අභිභවනං වුත්තං, එතං අඛිභාවකරස්ස තස්ස ගමනං උප්පාදෙති'ති අත්ථො. අථ වා යං නරං ලොභො සහතෙ අභිභවති තස්ස අඛිත්තමං තදා හොති. තතොව ලුඛ්ධා අත්ථං න ජානාති, ලුඛ්ධො ධම්මං න පස්සති'ති තබ්බණ්ණනා.

"අනන්තරතො ජාත"න්ති අබ්භන්තරෙ උප්පන්නං අත්ථං; "න ජානාති"ති වුච්චං අත්ථං න ජානාති'ති; "ධම්මං න පස්සති"ති සම්ථවිපස්සනාධම්මං න පස්සති; "අඛිත්තම"න්ති අඛිභාවකරතමං; බහුලතමං: 'සහතෙ"ති අභිභවති'ති සන්තතිඝනන්තරෙ දුනියපණ්ණාසක වණ්ණනා. "අනන්තරතො"ති චිත්තතො වා නවවිධා...එවමෙතෙ දණ්ඩවිරාගිතාදිනා වසෙන භූතා අඛිතම හෙතුතාය එකඤ්ඤතා රාගාදයො යථාවුත්තනයෙන 'රජා'ති වෙදිතබ්බා. විගතා තෙ රජා එතස්මාති=විරජං: විඛතං: සබ්බත්ථ කාමෙත ලොභනෙය්‍යාදිසු ආරම්මණෙසු න ලොභාදයො උප්පාදෙතබ්බා. තදඛවසෙනා'පි පහාතබ්බා. යො හි තදඛමත්තෙනා'පි න තෙ පජහති, සො දුක්ඛං විඳති...තන්නිමානි වත්ථූනි

වෙසාලියං එකො නහාපිතො සඩ්ඪො පසන්නො සරණගතො සම්දිනනපචසිලෙ අමහාසි. රාජූනං රාජොරොධාදීනං මඤ්ඤු කරණකෙසඤ්ඤාපනාදිකිච්චං කරොති. සො එකදිවසං රාජ නිවෙසනෙ කම්මං කාතුං ගච්ඡන්තො අත්තනො පුත්තං ගණ්හ නා ගඬ්ඩා. පුත්තොපි පිතුසස තත්ථ ගන්ත්වා එකං දෙවච්ඡරපටි භාගං අලංකතපටියත්තං ලිච්ඡවිරාජකුමාරිකං දිස්වා කිලෙස වසෙන පටිබඬ්ඩචිත්තා හුත්වා ගෙහං ගන්ත්වා එතං ලභමානො ජීවිස්සාමි අලභමානස්ස මෙ එත්තෙව මරණ'න්ති අනාහාරූපවෙජ්ජ දං කත්වා මඤ්චං පරිවත්තිත්වා නිපජ්ජි. අථ නං පිතා 'තාත! අව්හුමහි ඡන්දරාගං මා කරි, හීනජාතිකා තුවං නහාපිතපුත්තො, ලිච්ඡවිකුමාරිකා රාජධිතා ජාතිසම්පන්නා, න සා තුයහං අනුච්ඡවිකා, අඤ්ඤං තෙ ජාතිගොත්තෙනෙව සදිසකුමාරිකං ආනෙස්සාමී'ති ආහ. සො පිතු කථං අගහෙත්වා තදඛමත්තෙනා'පි රාගං අපහාය තත්ථෙව සුසිත්වා කාලමකාසි. දුකනිපාතස්ස පඨම වග්ගස්ස සිගාලජාතකවණ්ණනාසංවණ්ණිතපුත්තවත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසියං කිතවාසො නාම රාජා අහොසි තස්ස පුත්තො දුඤ්කුමාරො නාම උපරාජා. තස්ස පන ජාතකාලෙ ලක්ඛණපාඨකා මහාරාජ! අයං පානීයං අලභිත්වා මරිස්සතී'ති ආහංසු. රාජාපිස්ස පානීයං අලභිත්වා මරණභයෙන චතූසු නගරවාරෙසු අන්තො නගරෙ ච තත්ථ තත්ථ පොක්ඛරණියො කාරෙසි. චතුක්කාදිසු මණ්ඩපෙ කාරෙත්වා පානියවාටියො ඨපාපෙසි. අථෙකදිවසං උපරාජා පාතොව උය්‍යානං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ පච්චෙකබුද්ධං පස්සි. මහාජනො පි පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා තමෙවවන්දති පසංසති අජ්ජලිංවස්ස පග්ගණ්හාති. සො 'ඉමෙ මාදිසෙන සද්ධිං ගච්ඡන්තා ඉමං මුණ්ඩකං වන්දන්ති පසංසන්ති අජ්ජලිං පග්ගණ්හන්ති'ති කුපිතො හුත්වා හත්ථිතො ඔරුය්හ පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා භූමියං පාතෙත්වා සද්ධිං භත්තෙන මද්දිත්වා පාදප්පහාරෙන චුණ්ණවිචුණ්ණං අකාසි. පච්චෙකබුද්ධො 'නත්ථොවතා යං සත්තා'ති තස්ස මුඛං ඔලොකෙසි. සො 'අහං සමණ! කිතවාසරඤ්ඤා පුත්තො නාමෙන දුඤ්කුමාරො නාම තවං මෙ කුද්ධා අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා ඔලොකෙන්තා කිං කරිස්සසී'ති ආහ. පච්චෙකබුද්ධො ඉද්ධාභිසඞ්ඛාරෙන නන්දමූලපබ්භාරමෙව ගතො. තංඛණඤ්ඤෙව උපරාජස්ස පාපකම්මං පරිපච්චි. සො 'ඩය්හාමි බය්හාමී'ති උප්පන්න සරීරඩාහො තත්ථෙව පති. යත්තකං පානීයං සබ්බං තං ඡිජ්ජි. වාපිකා පි සුස්සිංසු. සො පානීයං අලභිත්වා තත්ථෙව කාලං කත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්ති. එවං සො බාලො මොහමූලෙහා දොසෙන දුට්ඨො අකුජ්ඣිතබ්බෙ කුජ්ඣිත්වා තදහම්පෙතං පි අපපාය මහාදුක්ඛං වින්දති. **දුක්ඛනිපානඤ්ඤතනමවගෙහඩ්ඪබජ්ජානඤ්ච වණ්ණනාය දුඤ්කුමාරවත්ථු.**

එවමෙතෙ තදහම්පෙතං පි අපජ්ඣායන්තා දුක්ඛං වින්දිංසු පජ්ඣායන්තා තු සුඛං වින්දිංසු. තන්ත්‍රිදං වත්ථු.

අතීතෙ බාරාණසීරඤ්ඤෙ වෙ පුත්තා අහෙසුං. තෙසු ජෙට්ඨො උපරාජා හුත්වා පිතරි කාලකතෙ රජ්ජං අනුවත්තෙන්තා කණ්හස්ස දත්වා පච්චන්තං ගන්ත්වා එකං මහාකුලං නිස්සාය සන්තට්ඨා කම්මං කරොන්තො ජීවිකං කප්පෙති. අපරභාගෙ සෙසි තස්ස රාජකුමාරභාවං ඤත්වා කම්මං කාතුං අදත්වා කුමාරපරිහාරෙනෙව තං පටිජග්ගිත්වා අපරභාගෙ තං ආහ 'සාමි මයං තුම්හෙ පොසෙම කණ්හස්ස රාජ්ඣස්ස පණ්ණං පෙසෙත්වා අම්හාකං බලිං හාරෙථා''ති, සො තථා අකාසි. රාජාපිස්ස සාධූ'ති ලත්වා

ගාමවරං බලිං විස්සජ්ජයි. අථ නං සකලගාමවාසිනෝ'පි වදිංසු 'මයමපි තුම්හාකමෙව බලිං දස්සාම අම්හාකම්පි බලිං විස්සජ්ජාපෙථා'ති සෝ තෙසම්පි අත්ථාය කණ්හඩ්ඩස්ස පණ්ණං පෙසෙසි. තතොපඨාය තස්සෙව බලිං අදංසු. අථස්ස මහාලාභො නිබ්බත්ති. තණ්හාපිස්ස මහන්තී ජාතා. සෝ අපරභාගෙ සබ්බම්පි තං ජනපදං යාචි. උපරජ්ජම්පි යාචි. කණ්හඩ්ඩොපිස්ස අදාසියෙව. සෝ චින්තෙසි මාතතණ්හා උපරජ්ජතා'පි අසන්තුට්ඨො රජ්ජං ගණ්හිස්සාමී'ති ජාතපදපරිවුතො බහිනගරෙ ඨත්වා 'රජ්ජං වා මෙ දෙතු යුද්ධං වා'ති පණ්ණං පහිණි. කණ්හඩ්ඩො 'අයං බාලො පුබ්බෙ රජ්ජමපි පටික්ඛිපිත්වා ඉදානි යුද්ධෙන ගණ්හිතුම්වජ්ජති, සචෙ ඛො පනාහං ඉමංයුද්ධෙනමාරෙස්සාමි ගරහා මෙ භවිස්සති කිමෙම රජ්ජෙනා'ති චින්තෙත්වා තස්ස රජ්ජං අදාසි. සෝ රජ්ජං ගහෙත්වා කණ්හඩ්ඩස්ස උපරජ්ජං දත්වා තණ්හාවසිකො හුත්වා එකෙන රජ්ජෙන අසන්තුට්ඨො වෙ තීණි රජ්ජානි පත්ථෙත්වා තණ්හාය කොටිං නාදාසි. තං කාරණං ඤත්වා සක්කො දෙවරාජා තං සික්ඛාපෙතුකාමෝ මාතවකවෙසෙන තං උපසංකම්මිත්වා ආහ. 'මහාරාජ! නාහි තීණි නගරානි පස්සාමි අහං තෙ අත්තනො ආනුභාවෙන තීස්සනගරෙපූ රජ්ජං ගහෙත්වා දස්සාමි පපඨං අක්ඛිත්වා සීඝං ගන්තුං වට්ටතී'ති වත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො. ලොභවසිකො ජාජා සාධූ'ති වත්වා සක්කානුභාවෙන 'කොවා ත්වං කුතො වා ආගතො'ති පුච්ඡිතුං අසක්කොන්තොව අමච්චෙ පක්කොසාපෙත්වා තෙසං තමත්ථං ආරොචෙසි. අමච්චා සකලනගරෙ උපධාරෙන්තා තං මාතවකං න පස්සිංසු. රාජා දෙමනසිකො තීසු නගරෙසු රජ්ජං නට්ඨං මහන්තතමහි යසෙන පරිහීනො'ති පුනප්පුනං චින්තෙසි. අථස්ස තණ්හාවසිකස්ස සරීරදාහො උපපජ්ජි. සරීරෙ පරිඩය්හන්තෙ උදරං ඛොභෙත්වා ලොහිතපක්ඛන්දිකා උදපාදි. එකං භාජනං පවිසති එකං නික්ඛමති වෙජ්ජා තිකිච්ඡිතුං අසක්කොන්තා. තදා බොධිසත්තොපි තක්කසිලතො සිප්පානි උග්ගණ්හිත්වා බාරාණසිගං මාතාපිතූනං සන්තිකං ආගච්ඡන්තො රත්තිභාගෙ පවත්තිං සුත්වා රාජානං තිකිච්ඡිතු කාමො තං උපසංකම්මිත්වා රොගනිදානං පුච්ඡි. 'තාත! තණ්හංනිස්සාය ව්‍යාධි උප්පන්නා! සචෙ තිකිච්ඡිතුං සක්කොනි තිකිච්ඡාහී'ති ආහ. 'කිං මහාරාජ, සොචනාය තාහි නගරානි සක්කා ලද්ධුන්ති න සක්කා තාතා'ති බොධිසත්තොපි 'එවං ගම්භීරා කසමා ඒසාවසි? මහාරාජ! සබ්බමෙවෙහි සවිඤ්ඤාණක අවිඤ්ඤාණක වත්ථු අත්තනො ආදිං කත්වා පඨාය ගමනීයං චතූසු නගරෙසු රජ්ජං ගහෙත්වා'පි ත්වං එකපඨාරෙනෙව වත්ථෙසා භණ්ඩපාතියො න භුජිස්සති න චතූසු ඨ

නෙසු සඤ්ඤසි න වහනාරි වත්ථුගානි අවජ්ජදෙසසි තණ්හා වසිකෙන හවිතුං න වට්ටති අයං හි තණ්හා නාම වඩ්ඪමානා චතූහි අපායෙහි මුච්චිතුං න දෙතී'ති වත්වා තස්ස **කාමජාතකෙ** "කාමං කාමයමානස්ස"ති ආදිකාහි අට්ඨහි ගාථාහි ධම්මං දෙසෙසි. තං සුත්වා රාජා තදඟවසෙන තණ්හං පහාය ආරොගා හුත්වා "අට්ඨ තෙ භාසිතා ගාථා සබ්බා හොන්ති සහස්සයො"ති වත්වා තං අට්ඨහි සහස්සෙහි පූජෙසි. බොධිසත්තොපි රඤ්ඤො ධම්මං කථෙන්තොයෙව රඤ්ඤො සෙතච්ඡත්තෙන ඔදාතකසින ජ්ඣානං උප්පාදෙත්වා විකඛම්භණවසෙන රාගං පහාය කිඤ්චි අඟ හෙත්වාව අප්පමත්තොව හුත්වා "ධම්මං චර මහාරාජා"ති ඔවදිත්වා ආකාසෙන හිමවන්තං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා අපරිහීනජ්ඣානො බ්‍රහ්මලොකූපගො අහොසි. **තණ්හාවසිකරාජවත්ථු.**

තස්මා ලොභාදීනං පහානාය පටිපජ්ජිතබ්බං. එවං පටිපජ්ජන්තා හි විරජං චිත්තං පත්තුං සක්කොන්ති. තෙනාහ භගවා **මලසුත්තෙන.**

යො ච ලොභං පහන්ත්වාන ලොභනෙය්‍යෙ න ලුබ්භති,
ලොභා පහීයතෙ තස්ස උදබින්දුව පොක්ඛරං.

යො ච දොසං පහන්ත්වාන දොසනෙය්‍යෙ න දුස්සති,
දොසො පහීයතෙ තස්ස තාලපක්කංව බන්ධනා.

යො ච මොහං පහන්ත්වාන මොහනෙය්‍යෙ න මුය්හති,
මොහං විහන්ති සො සබ්බං ආදිච්චෙවා වුදයං තම'න්ති.

තත්ථ "යො ච ලොභං පහන්ත්වාන"ති යො පුබ්බභාගෙ තදඟවසෙන විකඛම්භනවසෙන ච ඡට්ඨාරහං සම්මප්පධානානුභාවෙන ලොභං පජහිත්වා; තස්ස පජහනහෙතු ලොභනෙය්‍යෙ දිබ්බ'පි රූපාදිකෙ උපනිතෙ න ලුබ්භති, බලවවිපස්සනානුභාවෙන "ලොභො පහීයතෙ තස්ස"ති තස්ස අරියපුග්ගලා අරිය මග්ගෙන ලොභො පහීයති අවචනතමෙව පරිච්චජිස්සති. යථා හි "උදබින්දුව පොක්ඛරා"ති පදුම්නිපණ්ණතො උදකබින්දූ විය 'තාලපක්කංව බන්ධනා'ති තාලඵලං විය උසුම්භපාතෙනවණ්ටතො තතියමග්ගඤ්ඤාණුප්පාදෙන තස්ස චිත්තදෙසො පහීයති පරිච්ච ජීයතී'ති අත්ථො. "විහන්ති සො"ති සො අරියපුග්ගලො සබ්බං අනවසෙසං මොහං චතුත්ථමග්ගෙන විහන්ති විඛමති සමුච්ඡින්දති; "ආදිච්චෙවා වුදයං තම"න්ති ආදිච්චොව්ය උදයං ගච්ඡන්තො අන්ධකාර'න්ති තබ්බණ්ණනා.

විරජත්ථෙරී පදකථා.

ඛෙමං නාම—චතූහි යොගෙහි ඛෙමචිත්තං. යදිපි ලොභදිට්ඨිමොහවසෙන තයොව යොගා, යොගා නාමතොපතෙතෙචිත්තා රොහොන්ති. තපපයොගදීපනං වචනසම්ං යොජෙන්තීති=යොගා: උචකාමගුණිකො රාගො=කාමයොගො: රූපාරූපභවෙසු ජන්දරාගො=භවයොගො: තථා කිඤ්චිකඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසීසෙන භගවතො වාදසදිට්ඨියා ච- දිට්ඨියොගො: චතූසු සචෙසු අඤ්ඤාණං අවිජ්ජායොගො: කාමෙසු වා යොජෙති'ති-කාමයොගො: භවෙසු යොජෙති'ති-භවයොගො: දිට්ඨිසු-යොජෙති'ති-දිට්ඨියොගො: අවිජ්ජාය යොජෙති'ති-අවිජ්ජායොගො: ඉමෙ චතූහි ධම්මා නං අධිවචන'න්ති එවං චතුක්කඉගුත්තරෙ පඨමපණ්ණාසකස්ස පඨමවග්ගස්ස දසමසුත්තස්ස වණ්ණනාය වුත්තං. "යොජෙන්ති"ති කම්මවිපාකෙන භවාදිකචක්කුරාගාදීහි දුක්ඛෙන සඞ්ං යොජෙන්ති සංවෙදෙන්ති. කාමනඤ්ඤෙන කාමො,ව: සො යථාවුත්තෙන යොගා'ති-කාමයොගො: භවයොගො නාම භවරාගො'ති දස්සෙතුං රූපාරූපභවෙසු ආදි වුත්තං. තත්ථ පඨමො උපපත්තිභවෙසු රාගො, දුතියො කම්මභවෙසු, තතියො භවදිට්ඨිසහගතො, යථා රජනට්ඨෙන රාගො. එවං යුඤ්ජනට්ඨෙන යොගො'ති වුත්තො. 'චතූසු සචෙසු අඤ්ඤාණ'න්ති ඉදං සුත්තන්තනයං නිස්සාය වුත්තං. සුත්තන්තසංවණ්ණනාහෙසා තදනුගාගධත්තා වා පුබ්බන්තාදින'න්ති ත්තවිකා.-තත්ථ කාමයොගභවයොග අවිජ්ජායොගෙසු වත්තබ්බං ලොභමොහෙසු වුත්තමෙව. දිට්ඨියා ගෙතු හෙට්ඨා අගාරිය විනයෙ. අපි ච යො තදඞ්ග සෙනා'පි දිට්ඨියොගං පජහති' තස්ස චිත්තං ඛෙමං හොති. තම්පි මංගලං නාම.-තන්දිං වත්ථු. භගවති පරිනිබ්බුතෙ ධම්මවිනයං සඞ්ගායිතුං උච්චිනිත්වා ගහිතෙසු මහාථෙරෙසු යාව වස්සූපගමනා අඤ්ඤෙසු ච ථෙරෙසු සකසකපරිසාය සඞ්ං තත්ථ තත්ථ වස නෙතසු ආයස්මා කුමාරකස්සපො පවඞ්ි භික්ඛුසතෙහි සඞ්ං සෙතව්‍යනගරං පත්වා සිංසපාවනෙ වසි. අථ පායාසී නාම රාජඤ්ඤෙ ඔහතා බලකායෙන පරිවුතො ථෙරං උපසංකම්ත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා නිසින්නො 'නත්ථි පරලොකා'ති ආදිනා අත්තනො දිට්ඨිගතං පකාසෙසි. "රාජඤ්ඤෙ"ති අනභිසිත්තෙනා රාජා'ති පායාසිසුත්තවණ්ණනා. "අනභිසිත්තෙනා රාජා"ති ඛත්තියජාතිකො අභිසෙකං අප්පත්තා'ති ත්තවිකා.-අථ නං ථෙරො දීඝනිකායෙ මහාවග්ගාවසානභූතං පායාසිසුත්තං දෙසෙත්වා තං විපරිතගාහතො විවෙචෙත්වා දිට්ඨිසම්පදඤ්ච පතිට්ඨාපෙසි. සො විසුද්ධදිට්ඨිකො හුත්වා සමණබ්‍රාහ්මණකපණ්ඩිකාදීනං දුතං

දේතෙනා අනුළාරජකිඤ්ඤයතාය ලුබ්ධං අදිසි ඤාසච්ඡාදනමත්ථතං කණාජකං බිලඟදුතියං ථොකානි ච වත්ථානි. එවං පනෙස අත්ත භාවවඤ්චනං දත්වා කාලං කත්වා චාතුම්මහාරාජිකෙසු සුඤ්ඤසෙරිසකෙ රජතවිමානෙ නිබ්බත්ති, තස්ස පන නිවාසිවෙවසුයුත්තපයුත්තෙනා උත්තරෙ නාම මානවෙ අහොසි දූතෙ ව්‍යාවථෙ. සෙ සකභාවං දූතං දත්වා තාවතිංසෙසු වාදසයොජනිකෙ විමානෙ නිබ්බත්ති. ආයසමා ගවම්පති පන පකතියා පුබ්බාවිණණවසෙන දිවාවිහාරත්ථාය තදෙව සුඤ්ඤං සෙරිසකං විමානං අභිභවණං ගච්ඡති. තං කිරස්ස උතුසුඛං හොති. සෙ එකදිවසං තත්ථ ගන්ත්වා පායාසි දෙවපුත්තං දිස්වා 'කොසි ත්වං ආවුසෙ'ති පුච්ඡි. 'අහං භන්තෙ! පායාසිරාජඤ්ඤං ඉධූපපන්නොා'ති. 'නනු ත්වං මිච්ඡාදිට්ඨිකොා විපරිතදස්සනොා කථං ඉධූපපන්නොා'ති. 'අය්‍යෙනමහි කුමාරකස්සපත්ථෙරෙන මිච්ඡාදස්සනතොා විවෙචිතොා පුඤ්ඤකිරියාය අභාකාවවං කාරිතාය පන සුඤ්ඤවිමානෙ නිබ්බත්තොා සාධු භන්තෙ! මනුස්සලොකං ගතකාලෙ මම පරිජනස්ස ආරොචෙථ, 'පායාසිරාජඤ්ඤං අභාකාවවං දූතං දත්වා සුඤ්ඤං සෙරිසකං විමානං උපපන්නොා තුම්හෙ පන සකාවවං පුඤ්ඤානි කත්වා තත්‍රූපපත්තියා චිත්තං පණිදහථා'ති. ථෙරොා තස්සානුකම්පාය තථා අකාසි. තෙ'පි ථෙරස්ස වචනං සුත්වා තථා චිත්තං පණිධාය පුඤ්ඤානි කත්වා සෙරිසකෙ විමානෙ නිබ්බත්තිංසු. **උත්තරවිමානෙ සෙරිසකවිමානෙ පායාසිසුත්තවණ්ණනාසු පායාසිරාජවත්ථු.**

එවං රාජඤ්ඤෙ අත්තකොා චිත්තං තදභවසෙන දිබ්බියොා ගතොා ඛෙමං කත්වා සඟුප්පන්නොා තස්මාස්ස තම්පි චිත්තං **මඟලංනාම** හොති. අඤ්ඤස්ස පන චිත්තං න සබ්බදා අසොකම විරජම ඛෙමම හොති. ඛීණාසවස්සෙව හොති. තස්මා **අඵකථාව සිඤෙ** අසොකං නාම ඛීණාසවස්සෙව චිත්තං යථා ච අසොකං එවං විරජං ඛෙම'න්ති, එවමුක්කඩ්ඨවසෙන වත්වා පුන තස්ස මඟලත්තං දස්සෙන්තෙනාහි එකං තෙන තෙනාකාරෙන තමහි තමහි පවත්තිකඛණෙ ගහෙත්වා නිද්දිට්ඨවසෙන තිවිධම්පි (1) අපපවත්තකඛණාදි ලොකුත්තම භාවාවහනතොා ආහුතෙය්‍යාදිභාවාවහනතොා ච මඟල'න්ති වෙදිතබ්බ'න්ති වුත්තං. තත්ථ අපපවත්තකඛණභාවොා නාම පුඤ්ඤභවෙ උපාදින්නකපපවත්තස්ස අපපවත්ති. වුත්තං හි අඵසාලිනියං "යෙ අරහතොා අරහත්ත මග්ගා අභාවිතා අභාවිතස්ස රූපාරූපභවෙසු උපාදින්නකපප

(1) අපවගගකඛණාදි—කත්ථවි.

වත්තං පවත්තෙතබ්බ, කස්මා? තස්ස පවත්තියා හෙතූනං අත්ථිතාය, රූපරාගෝ අරූපරාගෝ මානෝ උද්ධච්චං අවිජ්ජා මානානුසයෝ භවරාගානුසයෝ අවිජ්ජානුසයෝති ඉමේ පන අඪකිලෙසෙ සෝ මග්ගෙන උප්පජ්ජමානෙන්ව සමුග්ඝාතෙති, ඉදානි කුතෝ ඛීණාසවස්ස පුනබ්භවෙ උපාදින්නකපප්පවත්තං පවත්තිස්සති එවං අරහත්තමග්ගෙන උපාදින්නකපප්පවත්තං අප්පවත්තං කුරුමානෝ උපාදිණ්ණකතෝ වුට්ඨාති නාම. තාදිභාවොතු කථං අරහා ඉට්ඨානිඤ්ච තාදී'ති, අරහා ලාභෙ'පි තාදී, අලාභෙ'පි යසෙ'පි අයසෙ'පි පසංසාය'පි නින්දාය'පි සුඛෙ'පි දුක්ඛෙ'පි තාදී. එකඤ්ච බාහං ගණ්හෙය්‍යන්ති එකඤ්ච බාහං වාසියා තචෙය්‍යන්ති, අමූසම්ං නත්ථි රාගෝ අමූසම්ං නත්ථි පටිඝං, අනුනයපටිඝවිප්පහීනෝ උග්ඝාති නිග්ඝාති විතිවත්තෙතා අනුරොධවිරොධසමතික්කන්තෙතා. එවං අරහා ඉට්ඨානිඤ්ච තාදී'ති. එවං පරමත්ථසුත්තනිද්දෙසෙ ධම්මසෙනාපතිනා වුත්තෙතා. "ඉට්ඨානිඤ්ච තාදී"ති ඉට්ඨාරම්මණෙ ච අනිට්ඨාරම්මණෙ ච අනුනයපටිඝං මුච්ඡා සිතත්තා විසූසදි සෝ ලාභෙපීති වත්ථූනං පච්චයානං ලාභෙ'පි; අලාභෙ'පි "යසෙපී"ති පරිවාරෙ'පි; "අයසෙපී"ති පරිවාරවිපත්තියා'පි; "පසංසායපී"ති වණ්ණභණනාය'පි; "නින්දායපී"ති ගරහාය'පි; "සුඛෙපී"ති කායිකසුඛෙපි; "දුක්ඛෙපී"ති කායිකදුක්ඛෙපි; "එකඤ්ච බාහං ගණ්හෙය්‍යන්ති සචෙ එකං බාහං චතුජාතිය ගන්ධෙන ලෙපං උපරූපරි දදෙය්‍යුං "වා සියාතචෙය්‍යුන්ති යදි එකං බාහං වඩ්ඪකී වාසියා තචෙය්‍ය වා තචෙය්‍ය වා තනුං කරෙය්‍යුං; අමූසම්ං නත්ථි රාගෝ'ති අමූසම්ං ගන්ධාලෙපනෙ සිනෙහෝ න සංවිජ්ජති' "අමූසම්ං නත්ථි පටිඝ"න්ති අමූසම්ං වාසියා තච්ඡනෙ පටිහනනසංඛාතං පටිඝං කොපං න සංවිජ්ජති; "අනුනයපටිඝවිප්පහීනෝ"ති සිනෙහංව කොධං ච පජහිත්වා ඨිතෝ "උග්ඝාති නිග්ඝාති වීතිවත්තෝති" අනුනයවසෙන අනුග්ඝහං ච පටිඝවසෙන නිග්ඝහං ච අතික්කමිත්වා ඨිතෝ; "අනුරොධවිරොධසමතික්කන්තෝ"ති අනුනයං ච පටිඝං ච සම්මා අතික්කන්තෝ'ති නිබ්බණණනා. "ආහුනෙය්‍යා"ති ආහුති සංඛාතං පිණ්ඩපාතං පටිග්ගහෙතුං යුත්තා. "පාහුණෙය්‍යා"ති පාහුනකභත්තස්ස අනුච්ඡවිකෝ; "දක්ඛිණෙය්‍යා"ති දස විධදානවත්ථු පරිච්චාගවසෙන සඞ්ඛතසංඛාතාය දක්ඛිණාය අනුච්ඡවිකෝ; "අඤ්ජලිකරණීයෝ"ති අඤ්ජලිපග්ගහණස්ස අනුච්ඡවිකෝ; "අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා"ති සබ්බලොකස්ස අසදිසං පුඤ්ඤවිරුහනට්ඨාන'න්ති. දුතියගාථාය පඨමපාදස්ස වණ්ණනා ආහුනෙය්‍යා හුනිතබ්බන්ති-ආහුතං.

"ආහුති"න්ති ච අත්ථතො එකන්ති ආහ "ආහුතිසංඛාතං"න්ති දූර තො'පි ආනෙත්වා සීලවන්තෙසු දාතබ්බසෙසතං අධිවචනං. පිඩ පානන්ති ච නිදස්සන මත්තං. ආනෙත්වා හුතිතබ්බසඞ්ඛි චීවරාදිකං වත්ථුත්තං පච්චයාතං එතං අධිවචනං. පාහුනන්ති තං අරහති'ත්ති පාහුණෙය්‍යා: "යුත්තෙනා"ති තස්ස මහප්ඵලභාවකරණතො පටි ග්ගහෙතුං අනුච්ඡවිකො; "පාහුනකභත්තස්සා"ති දිසාදිසතො ආගතානං පියමනාපතං ඤාතිමිත්තානං අත්ථාය සක්කාරෙ පටි යත්තස්ස ආගන්තුකභත්තස්ස; තඤ්හි ඨපෙත්වා තෙ තථාරූපෙ පාහුනකෙ සඞ්ඝසෙසෙව දාතුං යුත්තං සංඝොව තං පටිග්ගහෙතුං යුත්තොති, සංඝදිසො හි පාහුනකො නත්ථි. තථාහෙස එකස්මිං බුඩ්ඪන්තරෙ චීනිවත්තෙන දිස්සති, කදාචි අසංඛෙය්‍යෙ'පි කප්පෙ චීනිවත්තෙන අබෙබානිබ්බණ්ණං ච පියමනාපාකාරෙහි ඛමෙමති සමන්නාගතො එවං පාහුනමස්ස දාතුං යුත්තං පාහුනං ච පටිග්ග හෙතුං යුත්තොත්'ති පාහුණෙය්‍යා: අයමෙත්ථ අධිප්පායොති. ඤාති මිත්තා විප්පවුත්ථා න චිරස්සෙව සමාගච්ඡන්ති අනවසිතා ච තෙසු පියමනාපතා, න එවං වාදං සංඝො, තස්මා සංඝො පාහු ණෙය්‍යොත්'ති දක්ඛන්ති. එතාය සත්තා යථාධිප්පත්තිං සම්පත්ති හි වඩ්ඪන්තීති-දක්ඛිණා, පරලොකං සද්දහිත්වා දාතබ්බං දානං,තං දානං වා-දක්ඛිණං: අරහති දක්ඛිණාය වා හිතො තස්සා මහප්ඵල කරණතාය වා විසොධෙති'ති-දක්ඛිණෙය්‍යා: පුඤ්ඤත්ථිකෙහි අඤ්ජලිකරණීයො එත්ථාති-අඤ්ජලිකරණීයෝ: උභො හත්ථෙ සිරසි පතිට්ඨාපෙත්වා සබ්බලොකෙන කරීයමානං අඤ්ජලිකම්මං අරහ තීති වා-අඤ්ජලිකරණීයෝ: තෙනාහ අඤ්ජලිපග්ගහණස්ස අනුච්ඡ විකොති. යදිපි පාළියං අනුත්තරන්ති වුත්තං, නත්ථි ඉතො උත්තරං විසිට්ඨන්ති-අනුත්තරං: සම්මපි නත්ථි'ති දස්සෙන්තො "අසදිස"න්ති ආහ. ඛෙත්තෙ වුත්තං බීජං මහප්ඵලභාවකර ණෙන තායන්ති රක්ඛන්ති බීජන්ති වපන්ති එත්ථ බීජාති'ති වි-ඛෙත්තං: කෙදාරාදි ඛෙත්තං විය පුඤ්ඤානං ඛෙත්තං-පුඤ්ඤ ක්ඛෙත්තං: යථාහි රඤ්ඤෝ වා අමච්චස්ස වා සාලීනං වා යවානං වා විරුහනට්ඨානං රඤ්ඤෝ සාලික්ඛෙත්තං යවක්ඛෙත්ත"න්ති වුච්චති, එවං සංඝො සබ්බලොකස්ස පුඤ්ඤානං විරුහනං, සංඝං නිස්සාය හි ලොකස්ස නානප්පකාරකිතසුඛසංවත්තනිකානි පුඤ්ඤානි විරුහන්ති. තස්මා සංඝො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සාති **තථාගතා**...එවමෙතං අපපවත්තකඛණිකාදිභාවා වහනතො මඟලං. යදි'පි "අසෙක්ඛානං චතුවත්තාළිස"න්ති වචනතො තෙත්තිංසවිධකුසලාකුසලස්ස හෙට්ඨිමඵලත්තයස්ස ච පිට්ඨිවත්තනාභාවෙ නවමඟඟත්ත විපාකානං වසෙන පවත්තනා

ළීස වජිතානි සෙසානි තෙවීසති කාමාවචර විපාක වීසතික්‍රියා අරහත්තඵලවසෙන චතුවත්තාලීසවිධිවිත්තානි ඛීණාසවස්ස සමභවන්ති. ඉධ පන න කම්පති. "අසොකං විරජං ඛෙම'න්ති වචනතො අරහත්තඵලචිත්තමෙව ලබ්භති. යෙන සමන්නාගතස්ස දෙවාපිස්ස චිත්තං දට්ඨුං න සක්කොන්ති. වුත්තං භගවතා **උදෙනස්ස දුතියවග්ගෙ** හදදියසුත්තෙ "තං විගතභයං සුඛං අසොකං දෙවා නානුභවන්ති දස්සනායා"ති. තත්ථ "තං විගතභය"න්ති තං ඛීණාසවං භයහෙතු විගමෙන විගතභයං; විවෙකසුඛෙන අඟ්ගඵල සුඛෙන ච සුඛිං. විගතභයත්තාඑව අසොකං. 'දෙවානානුභවන්ති දස්සනායා'ති භාවිතමග්ගෙන ඨපෙත්වා සබ්බෙපි උපපත්තිදෙවා වායමන්තා'පි චිත්තාකාරදස්සනවසෙන දට්ඨුං න අභිසම්භුනන්ති න සක්කොන්ති. පගෙව මනුස්සා. සෙඛාපි හි පුථුජ්ජනා විය අරහතො චිත්තපවත්තිං නජානන්ති'ති වණ්ණිතං.

තත්ථ පුථුජ්ජනො වෙතොපරියඤාණස්සලාභී පුථුජ්ජනානං යෙව චිත්තං ජානාති, න අරියානං. අරියෙසු'පි හෙට්ඨිමා උපරිමස්ස චිත්තං න ජානාති, උපරිමොව පන හෙට්ඨිමස්ස ජානාති'ති. **පාටියෙක්කඝනඅප්පනාදීනිඅසුත්තවණ්ණනා තිකගුත්තතෙරදුතියපණ්ණාසකස්සපඨමවග්ගඅඟුත්තරසුත්තවණ්ණනාවසු** කිං පනිදං වෙතොපරියඤාණං පරස්ස චිත්තං පරිච්ඡිජ්ජ ජානන්ති? ඉඞ්ඝ චිත්තභාවතො අවිසෙසතො සබ්බඤ්ඤම්පි චිත්තං ජානාති නො'ති? දසෙසනෙතා "න හෙවං"ති ආදිමාහ. "න අරියාන"න්ති යෙන චිත්තෙන තෙ අරියා නාම ජාතා, තං ලොකුත්තරචිත්තං න ජානාති, අප්පටිවිඬ්හභාවතො, යථා හි පුථුජ්ජනො සබ්බඤ්ඤම්පි අරියානං ලොකුත්තරචිත්තං න ජානාති. අප්පටිවිඬ්හත්තා. එවං අරියොපි. උපරිමො පන හෙට්ඨිමස්ස ජානාති, පටිවිඬ්හත්තා'ති අධිප්පායොති **සම්මසනාදීනිඅට්ඨකථා**සු අරියාන'න්ති අරියානං මග්ගඵලචිත්තං ජානාති'ති අත්ථො. තඤ්හි තෙන අනධිගතත්තා. වෙතොපරියඤාණෙනාපි න සක්කා විඤ්ඤාතුං. අඤ්ඤං චිත්තං පන ජානාති යෙව. හෙට්ඨිමා උපරිමස්ස චිත්තං න ජානාති'ති ආදිනි ච මග්ගඵලචිත්තමෙව සන්ධාය වුත්තානී'ති වෙදිතබ්බානි. සොතාපන්නා දයොපි හි අත්තනා අධිගතමෙව ඵලං පරෙහි උප්පාදිතං වෙතොපරියඤාණෙන ජානිතුං සක්කොන්ති. න අත්තනා අධිගත'ඤ්ඤි නිකගුත්තරටීකා අයමෙත්ථ අඞ්කථා කණ්ඩපරිච්ඡෙදාරම්මණාතික්කවණ්ණනාසුපි ඔලොකෙතබ්බා.

එවම්මාය ගාථාය අකම්පිතචිත්තං අසොකචිත්තං විරජං චිත්තං ඛෙමං චිත්තන්ති, මඟලවතුක්කං වුත්තං. ඉදම්පිපත්ථා වත්තන්ති.....

දසමගාථායත්ථ වණ්ණනා.

එවං දෙවපුත්තෙන ථුතෝ භගවා පඨමදුතියජ්ඣාසු තීණි තීණි, තතියචතුත්ථපවමඅට්ඨමනවමදසමාසු වත්තාරි වත්තාරි, සත්තමාය පවවා'ති දසහි ගාථාහි අට්ඨතිංසමඟලානි කථෙසි ඉදානි තානි ථුනනෙතා "එතාදිසානිකත්වානා"ති එකාදසමං ගාථමාහ.

තත්ථ ඉමානී ච්ය එතානි දිස්සන්තී'ති=ඊදිසානි: ඉම=සද්දූප පදෙ දුස පෙක්ඛතෙ'ති ධාතු. "කවී චෙ"ති කවි" පච්චයො. "ධාත්වන්තස්ස ලොපෙ කවිම්හී"ති ධාත්වන්තස්ස ලොපෙ සම්ප තෙන "ඉත්තමකිඑසානමන්තස්සරො දීඝං කවි දුස්සස්ස ගුණං දෙරං සක්කී වා"ති සකාරාදෙසො. "කවි ලොපෙ චෙ"ති කවිස්ස ලොපෙ ච. "ඉත්තා"දි සුත්තෙනෙව දුසස්සුකාරස්සිකාරසංඛාතං ගුණං කත්වා ඉම සද්දස්සිකාරස්ස දීඝෙ මකරස්ස ච ලොපෙ කතෙ සියාදූපපත්තේ. තථාපි පෙක්ඛනත්ථෙ දුස=ධාතු අපස්සිඩා. තථා හි, රූපසිද්ධියන්තු "ඔවි දිස්සස්ස ගුණ'න්ති දිස්සතෙ. ආචරි යානං මතමෙදෙති ඤ්ඤතෙ.

තත්ථ ඉ ඉති නිපාතෙන ඉමසද්දස්සිකාරෙ තස්සිලිඞ්ගා දීඝෙ ච කෙත සියාදූපපත්තී'ති වුත්තං.

එතානි ඊදිසානි-එතාදිසානි: පරලොකෙ පුබ්බදීඝෙ. තෙන ඔකථායං "එතාදිසානී"ති එතානි ඊදිසානී'ති වුත්තං. පුත තදත්ථං විසයං ච දස්සෙතුං මයාවුත්තපපකාරානි බාලානං අසෙවනාදීනී'ති වුත්තං වුත්තපපකාරානී'ති හි එතෙන ඊදිසසද්දත්ථ මාහ. අසෙවනාදීනී'ති එතෙන එත-සද්දස්ස විසයං. තත්ථ එතා නී'ති අත්ථො. එත=ඉම-සද්දා හි සමානත්ථා. තෙන උපොසථක්ඛ ණිකවණ්ණනායමපි "එතානි පුබ්බකරණානී"ති ඉමානි වත්තාරි වත්තානි පුබ්බකරණානී'ති වුත්තං. සච්චවිභඞ්ගවණ්ණනායමපි "ඉදම්පි"ති එතම්පි'ති වුත්තං. සද්දනීතියම්පි "තං සද්දෙ පරම්මුඛ වචනසෙ එතසද්දෙ සම්මුඛවචනෙ ඉදං සද්දෙ අවච්චනසම්ප වචනෙ"ති වුත්තං. ආධුනිකා තු එත-සද්දස්ස ත-සද්දස්ස ච සමානත්තං වදන්ති. තදයුත්තං. ඨථාවුත්තවිරොධතො. "කෙන

තෙනාදිසෝ වත්තබ්බෝ"ති එත්ථ "තෙ"ති තව; "එතාදිසෝ"ති එදිසෝ; එතරහි යථා දිස්සමානෝ'ති අත්ථෝ'ති. පඤ්ච පීඨවිමානවණ්ණනාය වුත්තනයා ඉධාපි එතාදිසානි ඉදානි යථා වුත්තානී'ති අත්ථොපි යුජ්ජතෙව. "කත්තාතා"ති කරිත්වා; ඛොනත්ථී'ති වචනසෙසෙතා. තෙනඤ්ඤකථාඝං.

එවං දෙවපුත්තෙ යෙ එතාදිසානි කරොනති තෙ යසමා සබ්බත්ථ සොත්ථිං ගච්ඡනති තසමා තං බාලානං අසෙවනාදි අඤ්ඤම්පි තිංසවිධම්පි තෙසං එතාදිසානි කාරකානං මඞ්ගලං උත්තමං සෙට්ඨං පවර'නති ගණ්හාහි'ති වුත්තං. "සබ්බත්ථා"ති ඛන්ධකිලෙසාභිසඞ්ඛාරදෙවපුත්තමාරපඤ්චදෙසු චතූසු පවත්තිකෙසු. ඛන්ධකවඝසමීපෙ ආයස්මා රාධො භගවන්තං එතදවොච 'මාරොති භන්තෙ! වුච්චති, කතමො නු ඛො භන්තෙ! මාරොති? රූපං ඛො රාධ! මාරො, වෙදනා මාරො, සඤ්ඤා මාරො, සඞ්ඛාරා මාරො, විඤ්ඤාණං මාරො'ති තත්ථ මරණං, යසමා පන රූපාදි විනිමුත්තං මරණං නාම නත්ථි, තෙනස්ස භගවා 'රූපං ඛො රාධ මාරො'ති ආදි මාහා'ති වුත්තනති **නබ්බාණණනා**...රූපාදිවිනිමුත්තං මරණං නාම නත්ථි රූපාදීනංයෙව භෙදෙ මරණසම්මුඤ්ඤා'ති **තතවිකා**...අත්තනතො විසත්තං අතික්කමිතුං පටිපන්නො සත්තො මාරෙති'ති මාරො'ති **මාරසංයුත්තවණ්ණනා**..."මාරෙති"ති විබාඩෙති විපත්තිං ආදීහි සංයොජනඤ්හි සාධුනං පරමත්ථතො මරණ'නති **තතවිකා**...සත්තො අනත්ථෙ නියොජෙනෙතා මාරෙති'ති මාරො'ති **අඞ්ගුත්තරවණ්ණනා**...අනත්ථෙ නියොජෙනෙතා ගුණමාරනෙන මාරෙති. විරාගවිබාධනෙන ච ජාතිනිමිත්තතාය තත්ථ තත්ථ ජාතං මාරෙනෙතා විය හොති'ති මාරෙති'ති මාරො'ති වුත්ත'නති **තතවිකා**...මපරාජිතා'ති මකාරො පදසන්ධිකරණමත්තෙතා. අපරාජයං ඉධාගතා'ති අත්ථො. පරාජයං න ගච්ඡනති'ති අධිප්පායො. තත්ථ න ගච්ඡනති. සබ්බත්ථ. ඉදඤ්හි ආධාරවචනං. යෙ පන චතූසු පවත්තිකෙසු එකෙනාපි අපරාජිතා හුත්වා සයමෙව තෙ චතුකාරො මාරෙ පරාජෙත්වා'ති වුත්තං හොති'ති වුත්තං. "සබ්බත්ථා"ති නිබ්බාරණමෙත'නති වදනති. තෙ එවං වත්තබ්බා. 'එතාදිසානි මඞ්ගලානි කත්වා චතූහි මාරෙහි අපරාජිතා හුත්වා'ති. ඉදම්පි අත්ථකථාඝං වුත්තං. තං පස්සන්තෙන තුම්හාකං මතෙන සබ්බත්ථා'ති සබ්බභූතිං අත්ථං ගහෙත්වා කත්තබ්බානි වා අපාදනානි වා වත්තබ්බං සියා නවෙවං දට්ඨබ්බං සබ්බමෙතංහි අධිප්පායත්ථවසෙන වුත්තං. තසමා සබ්බත්ථා'ති ආධාරොයෙවා'ති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං.

කඞ්ඛාවිතරණීයං "පාරාජිකොහොතී"ති පරාජිතොහොති පරාජයමාපන්නොති වුත්තං. පරාජිතසද්දා උපසග්ගස්ස වුඩ්ඪිං කත්වා තකාරස්ස කකාරං කත්වා පාරාජිකොහොති'ති නිද්දිට්ඨොති තවටීකා...තසමා ඉධා'පි අපරාජිතාති අපරාජයං ඉධා'ති වුත්තපෙළා යුජ්ජතෙව. "සබ්බත්ථා"ති ඉධලොකපරලොකෙසු ඨානචංකමාදීසු ච; 'සොත්ථි'නති සොත්ථි; බ්‍යාගමො. **නෙතනඤ්ඤකථාය**ං අනුනාසිකාවෙත්ථ ගාථාබන්ධසුඛත්ථං වුත්තෙනා'ති වුත්තං. යම්පනෙත්ථ ඡන්දතුරක්ඛණත්ථ'නති ච වුත්තනිරක්ඛණත්ථ 'නති ච සුබ්බචාරනත්ථ'නති ච වුත්තං, තං ලොකොපචාරමත්තෙව සෙන වුත්ත'නති දට්ඨබ්බං. න හි භගවා ඡන්දෙව වුත්තිෙව රක්ඛති නාපි සුබ්බචාරනත්ථං අක්ඛරලොපාදිකං කරොති. යො හි සාසං කො සහයො, සො අඤ්ඤසං පණ්ඩිතානං සන්තිකා උපපජ්ජ නකනිඤ්ඤහයෙන ඡන්දං ව වුත්තිං ව රක්ඛති. සුබ්බචාරණත්ථෙව අක්ඛරලොපාදිකං කරොති. භගවා පන නිරාසංකො නිබ්භයො. භගවතො ව වචනෙ බලිතං නත්ථි. සො සථං පරපපවාදං පටිච්ච ඡන්දෙව වුත්තිෙව රක්ඛිස්සති. සුබ්බචාරනත්ථං ව අක්ඛරලොපාදිකං කරිස්සති? වුත්තං හෙතං අභිධම්මටීකායං "භගවා පන වචනානං ගරුලහුභාවං න ගණ්හාති, බොධනෙය්‍යානං පන අජ්ඣාසයානුලොමතො ධම්මසභාවං අවිලොමෙන්තා තථා තථා දෙසනා නියාමෙති"ති. න කත්ථචි අක්ඛරානං බහුතා වා අපපතා වා වෙදිතබ්බා'ති සඤ්ඤාපන සද්දනීතියං වුත්තං. තසමා ගාථාබන්ධසුඛත්ථං'ති. ඉධපි තෙනෙව නයෙන වෙදිතබ්බං. අනුනාසිකා'ති එතෙන ච "පවමං ලහු සබ්බත්ථා" ත්‍යාදෙ'පි පටිසෙධිතොහොති. **නෙතනඤ්ඤකථාය**ං හි "සොත්ථි පස්සාමි පාණිනං, සොත්ථිනාමභිපතිත්ථිතො"ති එවං සොත්ථිසද්දෙ අලුත්තවිභත්තිං කත්වා හුත්වා, උපයොගකරණවචනවසෙන විපරිණාමො දට්ඨො.

සදිසං තිසු ලිඞ්ගෙසු සබ්බාසු ච විභත්තිසු
වචනෙසු ච සබ්බෙසු යත්තබ්බන්ති තදබ්‍යය'න්ති.

වචනෙන කිඤ්චි විරුජ්ඣති. එතස්ස පන සෙසා විභත්ති යො නත්ථීති. අබ්‍යයභත්තා නිපාතපදෙසු සහවොයෙව, කාතබ්බා'ති, අයමත්ථො වුත්තෙනා. තසමා නිපාතො සොත්ථිසද්දො'ති දට්ඨබ්බා. පචවත්තබහුවචනන්තෙත්ථ ලුත්තං. **නෙතනඤ්ඤකථාය**ං බාලසෙවනාදීහි යෙ උපපජ්ජිතබ්බා ආසවා විඝාතපරිළාහා තෙසං අභාවා සොත්ථි අනුපද්දවා අනුපස්සග්ගා ඛෙමිනො අපපරිභයා'ති වුත්තං. තත්ථ "ආසවා විඝාතපරිළාහා"ති වත්තාරො ආසවා ච අඤ්ඤෙ ච විඝාතකරා කිලෙසපරිළාහා විපාකපරිළාහා ච වෙදිතබ්බා

චාරෙහි ඉට්ඨාරම්මණං ආපාථං ගතං කාමිස්සාදවිසෙන අස්සාදයතො අභිනන්දතො කාමාසවො උපජ්ජති. ඊදිසං අඤ්ඤසම්පි සුගතිභවෙ ලභිස්සාමී'ති භවපත්ථනාය අස්සාදයතො භවාසවො උපජ්ජති. සත්තො'ති වා සත්තස්ස ගති වා ගණ්හන්තස්ස දිට්ඨාසවො උපජ්ජති. සබ්බෙහෙව සහ ජාතං අවිජ්ජා අවිජ්ජාසවො: තෙහි සම්පයුත්තා අපරෙ එව කිලෙසා විඝාතපරිළාහා ආයති වා තෙසං විපාකානී'ති සබ්බාසවසුත්තනිද්දෙසවණ්ණනා අඤ්ඤත්ථ ආහුණෙය්‍යසුත්තනිද්දෙසවණ්ණනා ච "විඝාතකරා"ති චිත්තවිඝාතකරා; කායචිත්තදුක්ඛනිබ්බත්තකා වා. යථාවුත්ත කිලෙසහෙතුකදුග්ගතිවිපාකපරිළාහා යථා පනෙත්ථ ආසවා අත්ථෙසු ච විඝාතකරකිලෙසවිපාකපරිළාහා, සබ්බවණ්ණිතං දස්සෙතුං "චක්ඛුවාරෙහී"ති ආදි වුත්ත'නති නට්ටීකා "ආසව රූප"නති සට්ඨාසනිස්සකඛපකඛණඝගිතිසුත්තනිද්දෙසසබ්බාසවසුත්ත වණ්ණනාසු ඔලොකෙතබ්බං. සඤ්ඤපතො පන දිට්ඨිගතිතො සබ්බකාමාවචරධම්මවිසයා ලොභො-කාමාසවො: දිට්ඨිරහිතො රූපාරූපාවචරකම්මූපපත්තිභවවිසයා ලොභො-භවාසවො; වා සඞ්ඛි දිට්ඨියා-දිට්ඨාසවො: මොහො-අවිජ්ජාසවො'නි දට්ඨබ්බං. "තත්‍රතස"නති යෙ එතාදිසානි මඟලානි කත්තාරො හොන්ති තෙ යසමා සබ්බත්ථ අපරාජිතා හුත්වා සොත්ථි භූතා සබ්බත්ථ ගච්ඡන්ති, තසමා එවං තෙසං එතාදිසකාරණං තං බාලාසෙවනාදි අට්ඨතිංසවිධං මඟලං උත්තමං සෙට්ඨං පවර'නති ගණ්හාහි දෙව තෙ'ති අත්ථො. එත්ථ ච "එතාදිසානී"ති භෙදූපෙක්ඛවසෙන වුත්තං. "ත"නති පුච්ඡූපෙක්ඛවසෙන. යථා "මඟලානි අචින්තයුං බ්‍රූහි මඟල'නති ච 'බ්‍රූහත්ථසො' ඉති රගණො. තිංගච්ඡන්ති ඉති මගණො. අයම්පි ගාථා පත්ථාවත්තං නාම. එවම්මයා ගාථාය භගවා දෙසනං නිට්ඨාපෙසි.

දෙසනාවසානෙ කොටිසතසහස්සා දෙවතායො අරහත්ත පත්තා. හෙට්ඨිමඵලත්තයපත්තා ගණනපථං වීතිවත්තා තා සබ්බාපි භගවන්තං අභිවාදෙත්වා තත්ථෙවන්තරධායිංසු. ආනන්ද ත්ථෙරො පන පඤ්හාපුච්ඡනමෙව සඤ්ඤාය "ඉදමවොච භගවා අත්තමනා සා දෙවතා භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා භගව න්තං අභිවාදෙත්වා තත්ථෙවන්තරධායී"ති ආහ. එතෙනාවාරෙණ මඟලසුත්තස්ස පරියොසානකල්‍යාණතා දීපිතා හොති. තත්ථ "ඉද"නති එතෙන බහුදෙවා මඤ්ඤාවා'ති ආදිකං සබ්බම්පි පරා මසති. යදිපි පඤ්චමගාථා දෙවතාය වුත්තා, ථෙරො පනත්තනො සත්ථාරා දෙසිතං තං සඤ්ඤාය එවං වදති. සත්ථා කිරස්ස දුතියා දිවසෙ සබ්බං කථෙසි. තෙනාහකථාසං

"අථ භගවා දුතියදිවසෙ ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙසි. ඉමං ආනන්ද! රත්තිං අඤ්ඤතරා දෙවතා මං උපසංකමිත්වා මඞ්ගල පඤ්හං පුච්ඡි. අථස්සාහං අඤ්ඤාසිං. උග්ගණ්හාහි ආනන්ද! ඉමං මඞ්ගලපරියායං. උග්ගණ්හිත්වා භික්ඛූ වාචෙහීති. ථෙරො උග්ගහෙත්වා භික්ඛූ වාචෙසී'ති වුත්තං. ඉදානි සබ්බමඞ්ගලෙසු ඤාණපරිවඞ්ඨනවත්ථුං අඞ්ගමාදිතොපභුති යොජනා අඤ්ඤථා වරියෙහි කතා. එවම්මෙ ඉධලොකපරලොකලොකුත්තර සුඛ කාමා සත්තා බාලජනසෙවනං පහාය පණ්ඩිතෙ නිස්සාය පූජනීයෙ පූජෙන්තා පතිරූපදෙසවාසෙන පුබ්බ කතපුඤ්ඤතාය ච කුස ලපවත්තිසංවොදියමානා අත්තානං සම්මා පණිධාය බාහුසච්ච සිප්පවිනයෙහි අලඞ්කතත්තභාවා විනයානුරූපං සුභාසිතං භාස මානා යාව ගිහිභාවං න විජහන්ති තාව මාතාපිතූපට්ඨානෙන පොරාණං ඉණමූලං විසොධයමානා පුත්තදාරසඞ්ගහෙන නවං ඉණමූලං පයොජයමානා අනාකුලකම්මන්තතාය ධනධඤ්ඤාදි සම්බිං පාපුණන්තා දානෙන හොගසාරං ධම්මචරියාය ජීවිතසා රව ගහෙත්වා ඤාතිසඞ්ගහෙන සකජනහිතං අනවජ්ජකම්මන්ත තාය පරජනහිතඤ්ච කරොන්තා පාපවිරතිසා පරූපඝාතං මජ්ජ පානසංයමෙන අත්තූපඝාතඤ්ච විවජෙත්වා ධම්මෙසු අප්පමාදෙන කුසලපක්ඛං වඩ්ඪෙත්වා වඩ්ඪිතකුසලතාය ගිහිව්‍යඤ්ජනං ඔහාය පබ්බජිතභාවෙ ඨිතා'පි බුබ්බුඩසාමඤ්ඤපඤ්හාචරියාදිසු ගාර වෙන නිවාතෙන ච චත්තඤ්ඤමපදං ආරාධෙත්වා සන්තුට්ඨියා පච්චය ගෙධං විහාය කතඤ්ඤුතාය සප්පුරිසභූමියං ඨත්වා ධම්මසවණෙන චිත්තලීනතං පහාය ඛන්තියා සබ්බපරිස්සයෙ අභිභවන්තා සොවචස්සතාය සත්‍ථං අත්තානං කත්වා සමණදස්සනෙන පරි පත්තියොගං සම්පස්සන්තා ධම්මඤාණචරියාය කඞ්ඛාඨානියෙසු ධම්මෙසු කඞ්ඛං පටිවිනොදෙත්වා ඉන්ද්‍රියසංවරතපෙන සීලවිසුද්ධිං සමණධම්ම බ්‍රහ්මචරියෙන චිත්තවිසුද්ධිං තතො පරා ච වතඤ්ඤා විසුද්ධියො සම්පාදෙන්තා ඉමාය පටිපදාය අරියසච්චදස්සනපරි යොසානං ඤාණදස්සනවිසුද්ධිං පත්වා අරහත්තඵලඤ්ඤාතං නිබ්බා ණං සච්ඡිකරොන්ති. යං සච්ඡිකත්වා සිතෙරූපබ්බතො විය වාත වුට්ඨිහි අට්ඨහි ලොකධම්මෙහි අවිකම්පමානචිත්තා අසොකා විරජා ඛෙමිනො භොන්ති, යෙ ච ඛෙමිනො තෙ සබ්බත්ථ අපරාජිතා භවන්ති. සබ්බත්ථ වූ සොත්ථිං ගච්ඡන්ති.
තෙනාහ භගවා;

එතාදිසානි කත්වාන සබ්බත්ථමපරාජිතා,
සබ්බත්ථ සොත්ථිං ගච්ඡන්ති තං තෙසං මඞ්ගලමුත්තමං'ත්ති.

ඉදං සුත්තනිපාතස්ස දුතියවණ්ණනා බුද්ධඝොසෙවා'ති විසු ඨානෙසු සඞ්ගීතිබුද්ධනිඝාස පරියාපන්නං'න්ති.

එතෘවතා ච,

පටිඤ්ඤතා මයා එසා යා මඞ්ගලත්ථදීපනී,
ආනයිත්වාන සාරත්ථං අනෘකපිටකතෘත්ථං.

කතා සා නිට්ඨිතා සාධු පඤ්ඤිතබබා හි විඤ්ඤූනා,
පඤ්ඤෘනෘන ඉමං ලඞ්කා ජෝකතා සබ්බමඞ්ගලෙ.

සුතෘභිධම්මවිතයෙසු විචාරඤ්ඤූ
සිඤ්ඤීදිමඞ්ගලභිධානයුතොරුථෙරෝ,
උඤ්ඤාකවා රවසි බුඞ්ඛරස්ස සිසෙසා
මඞ්ගලත්ථදීපනිමිහත්ථරඤාභිරාමං.

ඉච්චයං නවපුරස්ස දක්ඛිණදිසාභාගෙ ගාවුතෙ ඨානෙ විවිත්තෙ සමපත්තානං පසාදජනකෙ සුඤ්ඤාගාරෙ වසන්තෙන විවෙකාභිරතෙන මහුස්සාහෙන තිපිටකධරෙන සබ්බුද්ධිවිරිය පතිමණ්ඩිතෙන සකපරෙසං කොසල්ලම්වඩ්ඪනෙන සිරිවඩ්ඪ ලෝනි ගරුහි ගාහිතනාමෙන මහාථෙරෙන පරමමෙත්තෙන නවපුරෙ ඉස්සරස්ස උඞ්කාවිහාරස්ස රාජත්තුනො රාජාධිරා ජස්ස සබ්බරාජූනං තිලකභූතස්ස පරමඋඞ්ඛස්ස පත්තිතසබ්බඤ්ඤුත ඤාණස්ස බුද්ධසාසනෙ පසත්ථනස්ස කාලෙ ජිලාසිත්‍යාධිකඅට්ඨ සක්කරාජෙ කඤ්ඤාවවෙස්ස කතාගං මඞ්ගලත්ථදීපනී.

කුරුතා මෙ ඉමං ලඞ්ඛං යං පුඤ්ඤං සුඛදායකං,
තෙන පුඤ්ඤෘන සබ්බාය පජාය භවතං සුඛං.

චක්කවාළෙසවාසෙනස්ස සම්පත්තානන්තදෙහිනො,
සදා භද්‍රානි පස්සන්තු සුඛිතා දීඝමායුකා.

බුද්ධ පඤ්ඤා ච පඤ්ඤත්ථධම්මා
සඞ්ඝස්ස පඤ්ඤා පුථු පුඤ්ඤකාමා,
එවං පකාරෙහි ච තෙ ලභන්තු
ආයාසඤ්ඛං අථ දුක්ඛමොක්ඛං.

අභවන්තු උත්තමඵලං අරහත්තනාමි සඤ්ඤිතං,
අලඞ්කතං සුගුණෙහි ලහෙය්‍යං භවඅන්තිමෙ.

කදා?:—යදා ඛොරියමෙත්තෙය්‍යා උප්පජ්ජෙය්‍යා ලොකනායකො,
තදායං සම්භවී හෙස්සං තස්ස ධම්මං සුණෙය්‍යහං.

තස්ස ඔසථං සුණිත්වාන භවෙය්‍යං පුරිමං ඵලං,
තදා අලඞ්කතා හෙස්සං ගුණෙහි සකලෙහිපි.

සබ්බෙ හෙත්ථ ඵලං ගවෙඡ සංසරනෙතා භවාභවෙ,
පාපමිත්තෙන න සෙවෙයය්‍යං සෙවෙයය්‍යං පුරිසුත්තමෙ.

කුදිට්ඨිඤ්ච සංයුඤ්ඣෙ සංයුඤ්ජෙහං සුදිට්ඨියා,
දුනාදි සංයුතො හොමි පසන්නො ලොකසම්මතො.

ජාතිසසරො මහාපඤ්ඤෙ අකෙඛාභො සාගරූපමො,
සබ්බධම්මාන ඡෙකොහං භවෙය්‍යං ජාතිජාතියං.

චිරං තිඨතු සඞ්ඝමො ලොකනාථස්ස සාසනං,
පසන්නා හොනතු සබ්බ'පි පාණිනො බුඞ්සාසනෙ.

දෙවො ලොකෙ පවස්සනෙතා සම්මිං නෙතු මෙදිනිං,
සම්මා ධාරං පවෙච්ඡනෙතා රක්ඛතු භූම්මං සදා.

මාතා පිතා ච අත්‍රජං නිච්චං රක්ඛන්ති පුත්තකං,
එවං ධම්මෙන රාජානො ජනං රක්ඛන්තු සබ්බදා'ති.

මඞ්ගලත්ථදීපනී

සම්පුණ්ණා

—:○:—

නිබ්බාණපච්චයො හොතු.

යාව බුඞ්ඛා'ති නාමම්පි ලොකෙ වත්තති තාදිනො,
නිඨතං සාසනං තාව දෙසෙන්තු සොතුමිච්ඡත'න්හි.

සිඞ්රත්තු.

මඟඟලාශයකොමුදී

නම් වූ මඟඟලාත්‌ දීපනී සිංහලභාවාත්‌ වර්ණනාව

සංඥාපනය.

ශ්‍රීමත් ශාක්‍යමුනීන්ද්‍රවූ අප තථාගත සම්මාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් "මේ ලොකයෙහි මහුල් නම් කිම්ද" යි සැකයට පත් දෙවිමිනිසුන්ට මඟහලාභීයන් ප්‍රකාශකරණු සඳහා දෙශනා කරණලද මඟහලකාරණා අටතිසකින් සමූපෙත සූත්‍රධර්මය මඟහල සූත්‍රනම්.

සඞ්ගීතිකාරක මහරහතුන් වහන්සේලා විසින් මේ සූත්‍රධර්මය කුදගත් සඟියට අගත් බුදුකපාඨ ධම්මපදආදී පසලොස් ග්‍රන්ථයක් අතුරෙන් සූත්‍රනිපාතයෙහිලා සඞ්ග්‍රහකරණලදී.

මහාමඟලසූත්‍රය වනාහි සකලලෞඛජනතාව විසින් දෙලෝ වැඩ හා සදාකාලික ශාන්තිය පිණිස උද්ග්‍රහණධාරණාදිවශයෙන් විශෙෂයෙන් භාවිත කළයුතු පරමොත්තෘෂ්ට සම්බුඛභාෂිතයක් බැව් කිවමනා නොවේ.

මේ සූත්‍රය ඇසීමට දෙවතාවන් අසීඝයින් සතුටුබවත් එහෙයින්ම මෙය සජ්ඣායනා කිරීමෙන් දෙවිකාවන්ට ප්‍රසාදය අතිශයබවත් අටුවා කථා ආදියෙහි පැවසෙන හෙයින් මෙය බෞඞ්ධයන්ගේ ආරක්ෂා ධර්මයක් ලෙසද සම්මතවී තිබේ, එයම මේ සූත්‍ර ධර්මය බෞඞ්ධයන් අතර අතිශයින් ප්‍රචලිතවීමට හෙතුවිය.

යම් කිසිවකු මේ සූත්‍රයෙහි ප්‍රකාශිත බාලජනඅසෙවනආදි අවතිස් මඟුල් කරුණු උගෙණ ඒවූ ලෙස පිළිපදිනොත් හෙතෙම එකාන්තයෙන් මෙලෝපරලෝදෙක්හිම අතිශය මහදහාවශට පැමිණ ශාන්තනිර්වාණය ප්‍රත්‍යක්ෂකරන්නේමය.

යථොක්ත සූත්‍රය පිළිබඳ අර්ථවිභාවනය පිණිස කරණලද අටුවාටීකාඅන්වර්ථපදආදි ග්‍රන්ථරාශියක් ඇතද පාලිභාෂිකථා ටීකානුටීකා ආදි ග්‍රන්ථයන්හි ඒ ඒ මඟහලකාරණයන් පිළිබඳව දක්වණලද අර්ථවර්ණනාවන් සඞ්ග්‍රහකොට ත්‍රිපිටකධාරී ශ්‍රී මඞ්ගල සථවිරසවාමීන් විසින් පෙළබසින් නිපදවනලද මඟහලාර්ථදීපනී නම් ග්‍රන්ථය සඞ්ගීකාමී සාධූන්ගේ මනඃපූර්ණ පුරවන්නේය.

උන්වහන්සේ සවකීය ග්‍රන්ථකරණයෙහිදී මෙහි අව දුක් වේක පෙළඅටුවාටීකාදි පොත්වලින් කරුණු උපුටා ගත් බව පොතේම සඳහන්ව ඇත්තේය.

1	අඞ්ගුත්තරනිකාය	19	විමානවත්ථුඅට්ඨකථා
2	මජ්ඣිමනිකාය	20	පේතවත්ථුඅට්ඨකථා
3	දීඝනිකාය	21	සංයුත්තනට්ඨකථා
4	සංයුත්තනිකාය	22	පටිසම්භිදාමග්ගට්ඨකථා
5	මහාවග්ග	23	නිද්දෙසට්ඨකථා
6	චුල්ලවග්ග	24	මනෝරථපූරණියා
7	සුත්තනිපාත	25	මජ්ඣිමනිකායටීකා
8	ධම්මසඞ්ගණි	26	දීඝනිකායටීකා
9	අපදානපාළි	27	සංයුත්තටීකා
10	විභඞ්ගපාළි	28	බුද්ධවංසටීකා
11	ධම්මපදපාළි	29	අත්ථසාලිනීටීකා
12	නිද්දෙසපාළි	30	විභඞ්ගටීකා
13	පුග්ගලපඤ්ඤත්ති	31	පුග්ගලපඤ්ඤත්තිටීකා
14	ජාතකට්ඨකථා	32	විභාවිනීටීකා
15	ධම්මපදට්ඨකථා	33	විසුද්ධිමග්ගටීකා
16	මනෝරථපූරණී	34	සාරත්ථදීපනීටීකා
17	දීඝනිකායට්ඨකථා	35	කඞ්ඛාවිතරණීටීකා
18	මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා	36	මහාවංසටීකා
19	විනයට්ඨකථා	37	මනෝරථපූරණිඅනුටීකා
20	කඞ්ඛාවිතරණී	38	පුග්ගලපඤ්ඤත්තිඅනුටීකා
21	විසුද්ධිමග්ග	39	අට්ඨසාලිනීඅනුටීකා
22	අට්ඨසාලිනී	40	බාලාවතාරටීකා
23	ඉතිවුත්තකට්ඨකථා	41	සබ්බකණ්ඩිටීකා
24	සුත්තනිපාතට්ඨකථා	42	මණිසාරමඤ්ජුසා
25	බුද්ධවංසට්ඨකථා	43	සද්දනීති
26	පෙතවත්ථුඅට්ඨකථා	44	අභිධානප්පදීපිකා
27	අපදානට්ඨකථා	45	වුත්තෝදය
28	විභඞ්ගට්ඨකථා	46	මහාවංසය

මඞ්ගලසූත්‍රාගත මඞ්ගලකාරණයන් පිළිබඳ යථාසීඝ්‍රබොධ යෙහි මඞ්ගලාත්‍රීදීපනී ග්‍රන්ථය කවර තත්ත්වයක් උසුලන්නේ ද යනු එය නිපදවීම පිණිස භාවිතවූ මේ ධර්මග්‍රන්ථ රාශියෙන්ද විවරාගතහැක.

මඞ්ගලාත්‍රීදීපනී නමැවූ මේ ග්‍රන්ථරත්නය ධර්මකීර්තිකාදීන්ගේ සඞ්ගීති නිධානයක් වැනිවූයේද චිරාගත ලිපිදෙසාදියෙන් සමාකූලවූයේ මඞ්ගලාත්‍රීගවේෂකයන්ගේ මනදෙළ තෙපුරන්නේ විය.

එසේ හෙයින් සඞ්ඝමිත්‍රාගේ විරජීවනය පතන අපි පැරණි පුස් කොළ පිටපත් කිපයක් සපයාගෙණ ලිපිදෙෂයෙන් අතිශයා කුලව්‍යාකුලභාවයට පත්ව තුබූ ඒ ග්‍රන්ථය සංශොධනයෙන් ප්‍රචාරයට පැමිණවීමු. අපගේ ඒ ව්‍යාපාරය ඊර්ෂ්‍යාදෙෂාපගත සඞ්ඝමිත්‍රාමී සාධුන්ගේ විනොදයට හේතුවියයි සලකමිහ.

මඞ්ගලාඛ්‍යවිජානනයෙහි ආදර්ශතලයක් වැනිවූ මඞ්ගලාර්ථදීපනී ග්‍රන්ථය ලිපිදෙෂාපහරණයෙන් නිරාකුලවූයේද පෙළඹ නොදත් බෞද්ධසාධුන්ගේ චිත්තාරාධනය නොකරන්නේ විය. මේ බැව් සැලකූ සඞ්ඝමිත්‍රාමී බොහෝ දෙනෙකුගේ ආරාධනය පරිදි පාළිභාෂාවෙන් ලියනලද මඞ්ගලාර්ථදීපනී ග්‍රන්ථයාගේ අනු වාදයක් වශයෙන් මේ ග්‍රන්ථය හෙලදිව් බසින් සම්පාදනය කෙළෙමු. තරමක් දුර සිංහලභාෂාව උගත් කාවත් ප්‍රයෝජන වනසේ මෙය ලියනලද්දේ සාමාන්‍ය සිංහලභාෂාවෙන්ය.

විද්‍යොදය පරිවෙණාධිපති අතිගරු කහවේ ශ්‍රී සුමඞ්ගල රත්නසාරාභිධාන මාහිමියානන් වහන්සේ අවසාන ශොධ්‍යපත්‍රාව ලොකනය කොට පිළිගැන්මෙන් අපගේ මේ කෘතිය ගෞරව ස්ථානයට පැමිණවූ බැව් ප්‍රීතියෙන් සඳහම් කරමිහ.

මෙහි 32 වැනි පිටුවේ අග "ප්‍රාණින්ව" යන්න හා 33 වැනි පිටුවේ මූල "භාග්‍යවතුන්වහන්සේ" යන්නත් අතර "ධම්මාභිසමය කරවීය. එසේද බුදුන් මරණට නොහැකිව දෙව්දත්තෙම එතැන් පටන් ලාභ සත්කාරයෙන් පිරිහී කුහනභාවයෙන් ජීවත් වන්නේම'සි සිතා බුදුන් කරා එළඹ සවාමීනි" යන කොටස අපගේ අනවධානත්වයෙන් අඩුවී තිබෙන බැව් සැලකියයුතුයි.

මෙහි අපගේ ප්‍රමාදභ්‍රමාදියෙන් පතිතවූ තවත් යම් දෙසක් විද්‍යමානවුවොත් ක්ෂමාශීලී සුධීහු ශොධනය කෙරෙත්වාසිද අපගේ මේ කෘතිය ඊර්ෂ්‍යාපරවශතොව සජ්ජනයන්ගේ ප්‍රසාදය පිණිස හෙතුවේවාසිද සම්භාවනය කරමහ.

මහඅරුණොගොඩ ධම්මරක්ඛිත.
පන්ඩිරියේ ධම්මාලෝක.

ක්‍රි: ව: 1930 ජූනි මස 1 වෙනි දිනදිය.

සමාධිකථා

යං බුද්ධෝ භාසති වාචං ඛෙමං නිබ්බානපත්තියා,
දුක්ඛස්සන්තකිරියාය සා වෙ වාචානමුත්තමා.

එක් කාලෙක තෙවළාබුදුවදන්හි ඉතා දක්ෂවූ කාලුබුධරක්ඛිත නම් මහාක්ෂීණාශ්‍රව තෙනෙක් අනුරාධපුරනුවර කාලුතිත්තිරියමූල වැඩහිඳ බොහෝ දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට කාලකාරාම නම් සූත්‍රාර්ථ කින් රාත්‍රිබණ වදාරති. එදවස් ශ්‍රීලඞ්කාධිපතිවූ "සැදුතිස්" නම් පින්වත් රජෙක් කිසියම් කටයුත්තක් සඳහා එහි පැමිණ මහ තෙරුන් බණ කියන්නාදක පිරිස් කෙළවර තොපෙණී සිට "දැන් බණ සමහර කෙරෙති දැන් බණ සමහර කෙරෙති බණ සමහරකල විටෙක මූන් මෙතැනින් නොයෙමි"යි සිතා තුන්යම් රාත්‍රිය මුළුල්ලෙහි සිටිපිය තොසොල්වා සිට බණ අසා අර, ණොද්ගමනවේලෙහි මහතෙරුන් පන්සිල්දී බණසමහරකළකල අතතයෙහි සිට රජුරුවෝද පන්සිල් ගෙන මහත් කොට සාධුකාරදී තමන් එතැන සිටිබැව් හඟවා මහතෙරුන්ට පෙණුනාහ. එකල මහතෙරහු රජුරුවන්දැක මහරජ! කවරවිට අවුදැයි විචාළහ. රජුරුවෝ ස්වාමීනි! නුඹවහන්සේ යම් වේලෙක ධර්මදෙසනාවට පටන්ගතුයේ විනම් එවේලෙහිම මෙතැනට ආයෙමි වේදැයි කිහ. එවේලෙහි මහතෙරහු විසමයපත්ව මහරජ! තෙපි ඉතාම රාජසුඛමාලය භුන්යම්හි කෙසේ නම් සිට කෙසේ සිත එතැන කොට බණ අසාගතුදැයි විචාළහ. රජුරුවෝ ස්වාමීනි! එක් රාත්‍රියක් නබා නුඹවහන්සේගේ හා මාගේ හා ආයුෂ්කාලපය මුළුල්ලෙහිද එසේවූ බණක් වදාරනුයේ වී නම් මෙසේම සිට බණ අසම්මය, මාගේ ලඞ්කාඒපය මුළුල්ලෙන් කැහැටදඹුඅගත් ඔබාලනතරම් බිමෙකුදු හිමිනොවන තරම් වේවයි ඔබවහන්සේ වදාළ බණින් පදයකුත් පිල්ලකුත් නොපිරිහෙලා ඇසීම්මයයි ශපථ කළහ. එවේලෙහි මහතෙරහු සාධු සාධු මහරජ! යි රජුරුවන්ට තුන් යළක් සාධුකාර දුන්හු. සිසාරා සිටි මහපිරිස් සාධුකාරදී පැහැනැංගාහ. දෙවියෝද මහරජහට සාධුකාර දුන්හ. ඉක්බිත්තෙන් රජුරුවෝ තවද මහතෙරුන් වැඳ සිට ස්වාමීනි! මෙසේවූ දහම් නඟක් මෙතෙක් දවස් නොඇසූ විරිමි, බුදුන්දහම් මේසේ බොහෝ දෙයක් බවත් නොදන්නෙමි, මෙසේවූ ධර්මයක් නිමවා ඔබවහන්සේ කෙසේ ඉගෙණ ගත්තෙහිදැයි විචාළහ.

එවේලෙහි මහතෙරහු මහරජ! කුමක් කියම්ද අපබුදුහු තුන් පිටකයෙහි වදාළ පන්සියපණස්ජාතක දෙසනාවෝය දෙසිය නවානුවක් වසතුකථා දෙසනාවෝය සහස්‍රිස්දහස්පන්සියපන් සැත්තැවක් පමණ සූත්‍රදෙසනාවෝයයි යනාදීන් ඉතා ගහන වන්නාහ. එසින් එක් සූත්‍රයක්හුගේ කිසියම් නයෙක් වේද (එ) මා කීයේය. බුදුන් දහම් ඉතා බොහෝ දෙයක් වේදැයි වදාළසේක. එබසට රජ්ජුරුවෝ නැවත මහතෙරුන් වැද 'එසේද සාමිනි'යි නුඹවහන්සේ වදාළ බණටත් වඩා තවත් බණ බොහෝදැයි කිහ. 'ඛෙහෙව මහරජ'යි වදාළසේක. නුඹවහන්සේ වදාළ බණ මඳ නියාවටත් නොවදාළ බණ බොහෝ නියාවටත් මට උපමා කියා හඟවා වදාළමැනවැයි කිහ.

එවේලෙහි මහතෙරහු ධර්මය බොහෝ නියාව නොඑක් උපමායෙන් රජ්ජුවන්ට හඟවන්නාහු මහරජ! සිදුහත් කාරඬුවෙකින් උකාගත් සමුද්‍රජලය සඩලපවන්නාසේ අවශෙෂවූ සමුද්‍රජලය අප්‍රමාණ වන්නාසේ මාවිසින් කිවාවූ ධර්මය සඩලපයෙක්මය නොකිවාවූ ධර්ම අප්‍රමාණමැයි. තවද මහරජ! ලිහිණියක ආකාශයෙහි පියාසරකරනකල ඇගේ පක්ෂයෙන් වැසිගිය ආකාශය සඩලපවන්නාසේ නොවැසුනාවූ ආකාශය අප්‍රමාණ වන්නාසේ මා විසින් කීවාවූ ධර්මය සඩලපය නොකිවාවූ ධර්ම අප්‍රමාණමැයි. තවද මහරජ! මහපොළොවින් උපවිකාවක්හුගේ මුවින් ඩැහැගත් පස්බිදු සඩලපවන්නාසේ සෙසු මහපෙළොවෙහි පස් අප්‍රමාණ වන්නාසේ මා මේ සූත්‍රයෙන් නොපට කිවාවූ ධර්මය සඩලපයෙක්මය නොකිවාවූ ධර්ම අප්‍රමාණමැයි. තවද මහරජ! පිපිලිකා මුඛයකින් ඇත්බදෙකින් ඩැහැගත්තාවූ මාංසබිඳුව සඩලපවන්නාසේ අවශෙෂවූ හස්තිමාංසය අප්‍රමාණ වන්නාසේ මාගේ මුඛයෙන් කිවාවූ ධර්මය සඩලපයෙක්මය නොකිවාවූ ධර්ම අනඩලපවන්නාහ. තවද මහරජ! චාතුර්ම්පික මහාමෙඝයක් සත්දවස් ධාරානිපාතයෙන් වස්නාකල කෙතෙහි එක්ලියද්දෙක්හි වටුවාවූ වතීර සඩලපවන්නාසේ සතරමහදිවයිනැවස්නාවූ අවශෙෂ වතීර අප්‍රමාණ වන්නාසේ මා විසින් කීවාවූ ධර්මය සඩලපයෙක්මය මාගේ බුදුන්ගේ මා නොකිවාවූ ධර්ම අප්‍රමාණමැයි. තවද මහරජ! මහගංචතුරකට භිදිකටුමලක් පොවාලූකල්හි භිදිකටුමල හස්සෙන් යන දිය සඩලප වන්නාසේ උභයභාගයෙන් දිවන මහඋතුර අප්‍රමාණවන්නාසේ මා දෙසූ ධර්මය සඩලපය නොදෙසූ ධර්ම අප්‍රමාණමැයි. තවද මහරජ! දහසක් කිරිය මහහැල්කොතෙක්හි එක්කරලක් කඩා මැඹි ධාන්‍යයන් සඩලප වන්නාසේ අවශෙෂවූ

ධාන්‍යය අනල්ප වන්නාසේ මා කිඛම්ය සවල්පයෙක්මය නොකිවාවූ ධම් අප්‍රමාණමය. යනාදීන් නොඑක් උපායෙන් රජ්ජුරුවන්ට බුදුන් දහම් බොහෝ පරිදි හැඟවූසේක.

එවේලෙහි මහතෙරුන්ගේ වාග්ලීලායෙහි හා ධම්ගම්භීරතා යෙන් අතිප්‍රසන්නවූ රජ්ජුරුවෝ උපමායෙන් උපමායෙහි මහ තෙරුන්ට නමස්කාරයෙන් වඳින්නාහු පස්වණක් ප්‍රීතීන් පිණ මින් සියලඟ ලොමුදහැගෙන්වමින් අමෘතාභිෂෙකයක් ලදුවාසේ සධම්මාමෘතසන්තොෂයෙන් මත්වූවාහු සවාමීනි! නුඹවහන්සේ අදවදුළ මේ උපමාවට සක්විතිරජවීම් නම් සක්රුවනින් පුදම්මය මුළුදඹදිවට අගරජවීම් නම් ඒ දඹදිව පුදම්මය දෙව්රජවීම් නම් දිව්‍යරාජ්‍යයන් පුදම්මය එසේ හෙයින් නුඹවහන්සේ වදාළ උප මාවට තරම්වූ පූජාවසතු දුන් මාගේ නැත එසේදවුවත් මාගේ ශක්තිප්‍රමාණ දුගිපඬුරකින් නුඹවහන්සේට පූජාවක් කෙරෙම්සි කියා මෙසියන් යොදුන් ලංකාවිපය හා සියලු තමන්ගේ දළපුඩු සේසත් ආදීවූ රාජ්‍යසම්පත්තිය මහතෙරුන්ට පූජාකළහ. එවේ ලෙහි මහතෙරුන් වහන්සේ මහරජ! තොපගේ රාජ්‍යයෙන් අපට කවි නැත, අපගේ දහම්රාජ්‍යය පමණ, අපසතුරාජ්‍යය දුක්පහුන්ට පිඩා නොකොට නොබඳ අය නොගෙන තුනුරුවන් රකුණා කොට දැහැමින් රාජ්‍යය කරවයි රාජ්‍යය රජ්ජුරුවන්ටම පාවාදී රජ්ජුරුවන් රාජධම්යෙහි පිහිටුවා වදාළසේක. මේ ආදී කාරණයෙන් ධම්ය රජුන්ගේ රාජ්‍ය පුදවා ගන්නා තරම් අති ගම්භීරවූ උපමා ඇත්තේය.....

තවද එක්කලෙහා අපබුදුන්මල් නඳමහතෙරහු මහපිරිස් පිරිවරා ධම්සභා නැඟී රාත්‍රි බණ වදාරති, එදා බුදුහු නඳයා රාත්‍රි බණ කියයි මාගේ ධම්යෙහි බොහෝ දෙනා ආදරකරනපරිද් දෙන් අද මමද බණ අසම්යි සිතා සුගන්ධගන්ධකුටියෙන්බාහිරව හඳනොළිනිසමත්තෙනි වැඩසිට වළාගැබෙකින් මුවහවුපුන්සඳ සේ සියලු පිරිසට නොපෙණිම තුම්යම්රු සිවිපිය නොසොල්වා සිට බණඅසා මහතෙරුන් අදුයම බණසමඟරකළකල බුදුහු සරත්වලාගැබෙකින් පෙණුනු හිරුමඬලක්සේ මහපිරිසට පෙණී ශ්‍රීමුඛයෙන් නිකුත් සුවදින් පිරිස් සුවදපිඬක්සේ කරවමින් "සාධු සාධු නඳය! මාගේ අදහස් නොවරදවාම බණකීයෙහිය"යි සතුති කළසේක. එවේලෙහි මහපිරිස් බුදුන් දැක ඉපිල පැන නැංගාහ. එවේලෙහි මහතෙරුන් වහන්සේ ආසනයෙන් පැන නැඟී ගොස් බුදුන් වැඳ සිට සවාමීනි! නුඹවහන්සේ රාජසුඛුමාලවූ

බුඩසුබුමාලව තුන්යම්රාත්‍රියමුළුල්ලෙහි කෙසේ නම් සිට බණ අසාවදාළසේක්දැයි දැන්වූසේක. එවේලෙහි බුදුහු "නාඳුය! එක් දවසක් මා බිම සිට බණඇසුයේ කවර විසමයෙක්ද ඉදින් තාගේ හා මාගේ ආයුෂකාලපය මුළුල්ලෙහිත් සමහර නොසොට බණ කියන්නේ වීනමුදු සිවම අසන්නෙම් වෙදැයි වදාළසේක. එවේ ලෙහි බොහෝ ශ්‍රාවකයන් වහන්සේ බුදුන්ට සාධුකාරදී වදාළ සේක. එතැන් පටන් බොහෝ සත්වයෝද ධම්යෙහි මහත්වූ ආදරකළහ.

අපිදු. තදනුයායි හෙයින් අපගේ බුදුන්ගේ සධම්ය අද්භූතවූ අචින්තාය්වූ අසදෘශවූ අතිගම්භීරවූ දුරවගාහය්වූ නානා නය නිපුණවූ කණ්ණරසායනවූ ලොකාභිනීයවූ ප්‍රේමණීයවූ ධම් යක් බැව් සැලකීමෙන්ද **"මඛලසුත්තෙන මහාසමයසුත්තෙන චූලරාහුලොවාදසුත්තෙන සම්චින්තනපවිජදෘඝාති ඉමෙසු චතූසු ඨානෙසු අභිසමයපත්තානං සත්තානං ගණනපරිවෙජදෙ නඤ්ඤි හි"** යි යනුයෙන් මඛල සූත්‍රය දෙසනා කළකල්හිද අභි සමයප්‍රාප්ත සත්වයන්ගේ ගණන පරිවෙජදයක් නැත යන අර්ථ කථනය සැලකීමෙන්ද නාදෘශවූ උත්තමවූ ශ්‍රෙෂ්ඨවූ මහානුභාව සම්පන්නවූ සතරාමරසම්සම්බුදුයන්ගේ සභාලෙහිදොපදුව විඛවං ශනොපායවූ සම්සම්බ භිතසුඛසවගීමොක්ෂසාධනොපායවූ සූත්‍රාභි ධම්විනය යන පිටකත්‍රයෙන් සූත්‍රාන්තපිටකයට අන්තගීනවූ බුදුකනිකාය පිළිබඳ බුදුකපාඨාදී පසළොස්ග්‍රන්ථයන් අතුරෙන් සූත්‍රකිපාතයෙහි දෙවනවගැලා සංග්‍රහකරනලද මඛලසූත්‍රයට බොහෝ අටුවාටිකාදිය විද්‍යමානවුවද තදර්ථපරිඥණනය ආයාස සිඛහෙයින් අනායාසසිඛියට හෙතුවූ විවිධාර්ථවණීනාවක් සාවැටිවූ මඛලාර්ථයන්අපෙක්ෂාකරන ලොකයාගේ අර්ථනිපුණතාය කැමති වන්නාවූ ත්‍රිපිටකධාරිවූ ශ්‍රුඛාබුඛිවිශ්‍යාදිගුණගෙණෙන් හෙබියාවූ ධම්ශාස්ත්‍රපාරාවාරපාරදර්ශිවූ පණ්ඩිතවූ ශ්‍රීමත්වූ සිරිමඛලාභි ඛානස්ථවිරවරොත්තමයාණන් විසින් බොහෝ පෙළඅටුවාටිකා අනුටිකාදීන්හි දැන්නාලද නොඑක් නිදසුන් වස්තූන්ද අර්ථ වණීනාප්‍රභෙදයන්ද දක්වමින් මීට නවසියතෙසැටහව්රුද්ද කින් පමණ පෙර සංග්‍රහකරණලද අබාහුල්‍යවූ දුර්ලභ්‍යවූ මඛල ලක්ඛදීපනී නම් ප්‍රකරණය මාගධීභාෂාකුසලීන්ගේ ඓහලෞ කිකපාරලෞකිකාර්ථසංසිඛියට ප්‍රමාණවුවද මාගධීභාෂායෙහි අනිපුණවූ ගෘහස්ථප්‍රව්‍රජිතයන් තදවලොකනයෙන් ධම්පරිඥන යට අපොහොසත් හෙයින්ද යථොක්ත සූත්‍රවණීනාව හෙලු බසින් ලෙව්හි ප්‍රකටකොට හැරීමෙන් ඔවුන්ටද එය කියවා

බලා ධම්පරිඥානයෙන් ඵෙනිකප්‍රයොජන හා පාරත්‍රිකප්‍රයොජනද සාක්කරගහගැකිබැව් මුඛ්‍යප්‍රයොජනකොට සැලකීමෙන්ද එම වණීනාව හෙලුබසින් ලියා තැබීමෙහි අපසිත්තුළ අභිලාෂා උපන...

මාගධිභාෂායෙන් සංක්ෂෙපයෙන් සැහවි තුබූ සඞ්ගීය සවභා ෂායෙන් අර්ථකථාව්‍යාඛ්‍යාන ඉපැදවීමෙහි ලෝවැඩ අටෙක් වන් නේය. ඒ කෙසේවූද යත්? ධර්මයන් අටදෙනෙකුගෙන් අලඞ්කා රවූ ලොකයසේ අෂ්ටාඞ්ගශීලයෙන් අලඞ්කෘතවූ උපොසථයසේ අෂ්ටාඞ්ගමාර්ගයෙන් අලඞ්කෘතවූ නිර්වාණයසේ අෂ්ටගරුධර්මයෙන් අලඞ්කෘතවූ ශ්‍රාවිකාවන්සේ අෂ්ටමහාදිගන්තරයකින් අලඞ්කෘතවූ චක්‍රවාටයසේ අෂ්ටාඞ්ගලක්ෂණයෙන් අලඞ්කෘතවූ දූතයන්සේ අෂ්ටප්‍රකාරරසයෙන් අලඞ්කෘතවූ පානීයවර්ගීයන්සේ අෂ්ටප්‍රකාර වරයෙකින් අලඞ්කෘතවූ බුඩොපසථායිකයන්සේ සඞ්ගීතාරූඪිත ධර්මව්‍යාඛ්‍යානකථාවෝද අටමහලෝවැඩක් කරන්නාහුයැයි දන් නේයැ. කෙසේවූ ලෝවැඩ අටෙක්ද යත්?

නොඑක් රාජ්‍යක්‍රියායෙහි යෙදී ශ්‍රීසම්පත්තීන් මත්ව අවකාශ යක් නොලබන්නාවූ දැහැමි රජදරුවන්ට වූකලි බුදුන්ගේ මහ මුහුදසේ අතිගම්භීරවූ ආකාශයසේ අප්‍රමාණවූ ධර්මය දැන බුදුන් ගේ මහිම දැන්ම උගහටවන බැවින් ලදලද අවකාශයෙහි රහෝ ගතව හිඳ මෙසේ මෙසේවූ සඞ්ගීතාරූඪිත ධර්මකථාපුස්තකයන් ගෙන්වා තමන් තමන් අතුරේ බලා බුදුන්ගේ ආගමයෙහි ඒ ඒ තන්හි එන විසිතුරු ධර්මකථා හා සූක්ෂ්මනය හා සිතට නගා නුවණවඩාගන ලොකශාසන රක්ෂායෙහි අප්‍රමාදවැ ආත්මාභි පරාභිසැදීමෙන් රජුන්ට වන්නාවූ වැඩ පළමුවන ලෝවැඩයයි කියමි.

තවද ධර්මිෂ්ඨරාජමහිෂ්‍යාදී ශ්‍රීමතීවූ ගෙන් දෙර නොහදු නන තරම් උත්තමස්ත්‍රීන් වූකලි ඒ ඒ තන්හි සිත්සේ ඇවිද බණ අසඅසාද මිහබෝ වැඳ පින් රැස් කොට නුවණ වඩා මෙලොව පරලොව දැන ගැන්ම ඉතා උගහටවන හෙයිනුත් නුවකැතියන් හා සිතුසිතුවිට ධර්මාන්විතකථාකොට දැනුම් එව ගැන්ම බැරිවන හෙයිනුත් එසේවූ කුලස්ත්‍රීන් අක්ෂරමාත්‍රාවක් දැන මෙබදු ධර්ම කථාලී පුස්තකයන් ගෙන්වා තමන් තමන් අතුරෙහිම සිත්සේ බලා දහම් දැන නුවණ වඩාගන දැනාදී පින්කම් කිරීමෙන් එසේ එසේවූ ස්ත්‍රීලොකයාට වන්නාවූ මෙසේ මෙස්වූ නිරාකුලාති ශයම දෙවිනවූ ලෝවැඩකැයි කියමි.

තවද දැහැමියුවරජමහඇමතියන් ආදී ශ්‍රීමත්වූ ප්‍රධානයන් වූකලි හැම වේලෙහිම රජදරුවන්ගේ නොඑක් කායඊයෙහි ව්‍යාපෘතවන බැවින් බුදුන්ගේ සඩමීය සකසා දැන්ම ඔවුන්වද බරෙක්මය. එසේ හෙයින් කල්‍යාණපෘථඟජනවූ ඒ ශ්‍රීමත්හුද ලදලද අවකාශයෙක්හි මෙසේ මෙසේවූ නොඑක් ධම්කථා සිත් සේ බලා රාජනීති ලොකනීති ධම්නීති ලොකව්‍යවහාර ධම්ම ව්‍යවහාර දෙශව්‍යවහාර මෙලෝ පරලෝ විශෙෂයෙන් දැන රජුන්වද ලොවටද වැඩබැඳී අමාඊයෙහි නොගොස් ආතමාර්ථ පරාර්ථ සාධා තමන් ලද සැපත පරලෝ නිධාන කොරෙම්න් වැඩ සාධාගැන්ම තුන්වනවූ ලෝවැඩකැයි කියම්.

තවද ශාසනරක්ෂායෙහි අප්‍රමාදවූ මහාසථවිරවරයන් ගරුවූ සථානානතරලදින් වසන හෙයිනුත් ශාසනයට ගරුවූ සථානානතර ලදහෙයිනුත් ඔවුන් කෙරෙහි මහත්වූ ආදර බහුමාන කළමනා හෙයිනුත් නොඑක් නය දැන දහම් සිතතබා හිදිනා ධම්මකථිකයෝ ඔවුන්ව බණකීමෙහි උපෙක්ෂකවන්නාහ. එහෙයින් එම මහපොළොවසේ නුවණැති මහාසථවිරයන්ට බණ ඇසීම් සුලභ නොවෙයි. ඔවුනුදු ලදලද අවකාශයෙහි එබදුවූ ධම්මව්‍යාඛ්‍යානකථා ගෙන්වා සිත්සේ බලා තමන් තමන් දත් ආගමයෙහි ඒ ඒ තන්හි එන විසිතුරුවූ ධම්මකථා හා අසාධාරණ වූ ධම්කථා හා පූජිකථිකයන්ගේ ව්‍යවහාරවාක්ප්‍රබඩ අසා මහාසථවිරයන්ගේදප්‍රඥාඥයන් නිම්මලවනු සතරවනවූ ලෝවැඩෙකැයි කියම්.

තවද අතිශ්‍රඩාවෙන් සසුන්වැද අක්ෂරාභ්‍යාසකොටගත නොහී විදශීනායෙහි යෙදී ශීලශුඩියෙන් යෙදී වසන්නාවූ බොහෝ ශ්‍රඩාචරිතධම්ලොභොබී සබ්‍රහමචාරීන් මෙසේ මෙසේවූ අර්ථ කථාවන් සිත්සේ බලා ධම්මවිභාගය ශීලවිභාගය දැන ප්‍රඥා වඩා ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිවෙධයට ආදර උපදවා ශ්‍රඩා නමැති ප්‍රදීපයන් බබුලුවාගැන්ම පස්වනවූ ලෝවැඩෙකැයි කියම්.

තවද නොඑක් සූත්‍රානතයන් ඉගෙන බණකීමෙහි දක්ෂවූ මහපඬිවරයන් පූජිකථිකයන්ගේ වාක්ප්‍රබඩ බලා නොඑක් අර්ථ ව්‍යාඛ්‍යාන ඉපදවීමට මුඛදැන පූජිකථිකයන් කෙරෙහි අතිප්‍රසන්නවැ රන්මල්හි සුවඳ කවන්නාසේ ඥතාභිවෘඩිය කොටගෙන තමන් තමන්ගේ වාක්පථනමැති ගඟාවන්ගේ නීවරණයන් දුරු කොට නිම්ල කරනුයේ සවනවූ ලෝවැඩෙකැයි කියම්.

තවද කල්‍යාණපෘථග්ජනවූ ශ්‍රද්ධාවන්තවූ අක්ෂරාභ්‍යාසය ඇති සත්පුරුෂයන් සාවද්‍යවූ කම්මාන්තයන් හැර නිරවද්‍යවූ ධර්මයෙන් ආත්මාර්ථයෝ සාධා ගනුම්හයි සිතා නිරවද්‍යජීවිකාවෙන් ඒ ඒ තන්හි ධර්මදානාදී ලෝවැඩකරනුයේ සත්වනවූ ලෝවැඩ කැයි කියමි.

තවද නොඑක් ප්‍රත්‍යන්තවල සත්පුරුෂදර්ශනයන් නොලබන්නාවූ සත්පුරුෂයන්ට බණඅසා මෙලෝ පරලෝ දැන්ම ඉතා දුර්ලභවන බැවින් ඔවුනුදු ධර්මකථාලි පුස්තකයන් සොයා ගන අක්ෂරාභ්‍යාසය ඇතියන් ලවා කියවා අසා සවභාෂාවෙන් නිර්ව්‍යාකුලවූ දහම් දැන මෙලෝ පරලෝ දෙකින් ගැලවෙනුයේ අටවැනිවූලෝවැඩෙකැයි කියමි. **පූජාවලිය** බැලියයුතු.

මේ ආදී කාරණයෙන් සවභාෂාලිඛිතවූ අර්ථකථාවන් ඉපද වීමෙහි මෙසේ අටවැදෑරුම්වූ ලෝවැඩෙක් ඇතිවේමය එහෙයින් මෙහි අපවිසින් **''මඞ්ගලත්ථදීපනී''** නම් වූ මඞ්ගල සූත්‍රාර්ථ වර්ණනාවට හෙලදිව් බසින් ලියනලද ව්‍යාඛ්‍යානයද සත්පුරුෂයන් විසින් සාවධානව ශ්‍රවණය කිරීමෙන් මඞ්ගලාර්ථයන්හි කවිඳුයද කවිඳුයෙන් වක්තෘත්වයද වක්තෘත්වයෙන් යසසය සත්කාරය ලාභය යන්නාදී ඓහිකප්‍රයොජනවිශෙෂ හා මෙය පරිශීලනයෙන් ධර්මඥානයද ධර්මඥානයෙන් සුචරිතප්‍රතිපත්තියද සුචරිතප්‍රාප්තියෙන් සවර්‍ගාපවර්ගසම්පත්තීහුද යන පාරත්‍රිකප්‍රයොජනවිශෙෂද සාත් සාත් කිරීමෙහි තත්පර වියයුත්තේය.

M. Dhammarakkitha
P. Dhammaloka.

මඞ්ගලාශයකෞමුදී

නම් වූ

මඞ්ගලත්‍ථදීපනීසිංහලභාවාත්‍ථවණ්ණනාව.

නමෝ තස්ස
භගවතෝ අරහතෝ සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

"අබුජ්ඣි බුජ්ඣති බුජ්ඣිස්සතීති=බුද්ධෝ"යි නිර්වචන හෙයින් අතීතඒතාමාන අනාගත යන කාලත්‍රයවර්තීවූ නිරවශෙෂ ලෞකිකලෝකොත්තරාර්‍ථයන් අනාඛ්‍යුලක්සේ තත්ත්වාකාර යෙන් සවඥත්වඥානයෙන් අවබොධකළාවූ යම් කිසි සත්ත්වෝත්තම කෙනෙක් තෙමේ මඞ්ගලර්ථීන්ට හෙවත් සියලුසම්පත්තීන්ගේ අභිවෘද්ධිප්‍රාප්තියට හෙතුන් ප්‍රයෝජනකොටඇති සියලුදිව්‍ය මනුෂ්‍යාදීන්ට සකලලෞකිකලෝකොත්තරාර්‍ථසංඛ්‍යාතඅර්‍ථ සම්පත්තිප්‍රදානයකරණ පුෂ්පඵලපල්ලවාදීන්සමෘද්ධකල්පවෘක්ෂාය මාණ හෙයින් මඞ්ගලයයි ප්‍රසිද්ධවූසේක්ද, පූර්ෂොත්තමවූම මඞ්ග ලාර්‍ථයන් තුන්ලෝවාසීන්ට දෙශනාකරණ කතෘවරයෙක් වූසේක්ද, තුන්ලෝවැස්සාහට මඞ්ගලවූ ඒ තථාගතසම්මාසම්බුදු රජාණන් වහන්සේ-මඞ්ගලත්‍ථදීපනී නම්වූ මඞ්ගලසූත්‍රාර්‍ථවර්ණිත නාවක් කරණු කැමතිවූ ආචාර්‍යශ්‍රීඋපාධ්‍යාඝවරප්‍රදත්ත මඞ්ගල යන නාමොපලක්ෂිතවූ මම අතිශය භක්තිප්‍රමභාරාවනතත්ව යෙන් කායවාඞ්මනඃ යන චාරත්‍රයෙන් වඳිමි.

"අපායෙසු පතමානෙ සත්තෙ අපතමානෙ කත්වා ධාරෙතීති=ධම්මෝ"යි නිර්වචන හෙයින් නිරයාදී අපායගන්හි වැටෙන්ට යන සත්ත්වයන් නොවැටෙන්නවුන් කොට ධරාකුයි ධම්ම නම් ලද පූර්ෂොත්තවූම මඞ්ගලාර්‍ථයන් බුදුවූවන්කාවූ සූත්‍ර යෙයෙවයාකරණාදී යම් නවලෝකොත්තරධර්මයක් තෙමේ යථොක්තවූම මඞ්ගලර්ථීන්ට මඞ්ගලයෙකැයි ප්‍රකටවීද, ඒ නව ලොවුතුරාදහම් සංඛ්‍යාත මඞ්ගලය මම වඳිමි.

"සංහනති සමඥං කම්මං සමුපගච්ඡති සම්මදෙව කිලෙස දරථෙ හනතීති වා=සඞ්ඝෝ"යි නිර්වචන හෙයින් මනාකොට කෙ ලෙසුන් නසාකුයි හෝ පෙරහෝ පවුරුණුආදී සම්ගිකර්මයන්ට

මනාසේ පැමිණෙන්නුයි හෝ මනාකොට රාගාදිකෙලෙස්දුරලීලී නිවාගනුයිකෝ සඞ්ඝ නම් ලද පූජෝකතාවූම මඞ්ගලාඛ්‍යාන් කරන්නාවූ යම් අෂ්ටාර්‍යපුද්ගලමහාසඞ්ඝරත්නයක් යථෝක්තවූම මඞ්ගලාර්ථීන්ට මඞ්ගලයකැයි ප්‍රකටවීද, ඒ සඞ්ඝසඞ්ඛ්‍යාත මඞ්ගලය මම වඳිමි.

මෙසේ මවිසින් බුඩාදී මඞ්ගලයන්ට යහපත්කොට ප්‍රණාමයකරනලද්දේවීද ඒ අනුභාවයින් මම ග්‍රන්ථරචනායෙන් පැමිණියහැකි යම් කිසි අන්තරායක් ඇතහොත් එම අන්තරාය වන්සන්නෙක් වීමි.

ලොවට මඞ්ගලවූ සම්මාසම්බුදුරජාණන්වහන්සේ විසින් මනාකොට දෙශනාකරණලද්දාවූ අතිශය ආඥාඇති අටතිසක් මඞ්ගලකාරණයන් අන්තර්ගතකොට ඇත්තාවූ යම් සූත්‍රයක් මඞ්ගලසූත්‍ර යන නාමයෙන් ලොකයෙහි ප්‍රකටවීද,

මේ ලොකයෙහි යම් කිසි සම්මාසම්බුදුකෙනෙකුන් විසින් දිව්‍යමනුෂ්‍යාදීන්ට මඞ්ගලය පිණිස වදාරණලද යම්බඳු මඞ්ගල සූත්‍රයක්හුගේ ආඥාව කෙළලක්ෂයක් සක්වළ පතළවීද,

ඒ මේ මඞ්ගල සූත්‍රය සම්බන්ධවූ අර්ථය පෙළඅට්ඨාඨිකා ආනුටීකා සංඛ්‍යාත නානාවිධ ග්‍රන්ථයන්හි අවලෝකනය කොටැ ඒ සාරාර්ථයන්ද ග්‍රහණය කොටැ දක්වන්නෙම්. එකඟසිත් ඇත්තෝ ඒ මඞ්ගලසූත්‍රය සමාදරයෙන් ශ්‍රවණය කෙරෙත්වා.

සූත්‍රය වර්ණනා කරන්නහු විසින් මනාකි පළමුවැ සූත්‍රොත්පත්තිවිෂයස්ථානය කියා තදනන්තරවැ සූත්‍රාර්ථය වර්ණනා කරණු ලැබේ. එසේ කෙයින් පළමුකොට සූත්‍රොත්පත්තිය කියනු ලැබේ.

සියලුම සූත්‍රයන්ගේ උත්පත්තිය ආත්මාඛ්‍යානය පරාඛ්‍යානය අපෝහාත්පත්තිකත්වය පුච්ඡාවසිකත්වයයි සිව්වැදෑරුම් වන්නීය ඔවුනතුරෙන් වඤ්ඤානුපස්සනාදීසූත්‍රයන්ගේ උත්පත්තිය තමන් වහන්සේගේ අදහසවශයෙන්ද මෙත්තසූත්‍රාදීන්ගේ උත්පත්තිය අන්‍යයන්වහන්සේගේ අදහස්වශයෙන්ද උරගසූත්‍රාදීන්ගේ උත්පත්තිය අපෝහාත්පත්තිකත්වශයෙන්ද ධම්මිකසූත්‍රාදීන්ගේ උත්පත්තිය පුච්ඡාවසිකත්වශයෙන්ද වන්නීය. ඔවුනතුරෙන් පුච්ඡාවසිකත්වාත්පත්තිය මේ මඞ්ගලසූත්‍රයෙහිලා දත්යුත්තිය.

එහි මේ මතු කියනුලබන්නී අනුපිළිවෙළකථාව වන්නීය, දැඩිවැ පවක්නාවූ,

"බාරාණසී ච සාවත්ථී වෙසාලී මිථිලාලවී,
කොසම්බූජෙජයිනියොතඤ්ඤිලා චම්පා ච සාගලං,
සුංසුමාරගිරං රාජගහං කපිලවත්ථුව,
සාකෙතමිඳුපත්ථතවොණකඬ්ඪා පාටලිපුත්තකං,
ජෙතුත්තරන්තු සංකස්සං කුසිණාරාදයො පුරී"ති.

දක්වනලද බාරාණසී නම් නුවරය ශ්‍රාවස්ති නම් නුවරය වෛශාලී නම් නුවරය මිථිලා නම් නුවරය අලවී නම් නුවරය කොසඹැ නම් නුවරය උදේනී නම් නුවරය තක්ෂලා නම් නුවරය චම්පා නම් නුවරය මධුරට සාගල නම් නුවරය සුංසුමාරගිරි නම් නුවරය රාජගෘහ නම් නුවරය ශාක්‍යරජදරුවන්ගේ කපිලවස්තු නම් නුවරය සාකෙත නම් නුවරය කුරුරට ඉඳුපත් නම් නුවරය උකකඩා නම් නුවරය පාටලී නම් නුවරය ජයතුරා නම් නුවරය සැකස්ස නම් නුවරය මල්ලරජදරුවන්ගේ කුසිණාරා නම් නුවරය යනාදී රාජධානීන්හිද සෙසුගම්නියම්ගම් ආදීන්හිද මනුෂ්‍යයෝ නගර වාරමන්ත්‍රණශාලායුකතිනාලාආදී ඒ ඒ තන්හි රැස්ව හිඳ රන් රුවන් ආදිය දී රාමායනසීතාහරණාදී සවගීමොක්ෂබාධක නිරර්ථක කථා කියවති. එසින් එකද කථාවක් කියවන්ට පවන් ගත්තු පවත් සාරමසකින් නිමාවව යෙයි. එක්දිනක් රැස්ව හුන්නවුන් අතුරෙන් එකෙක් මහුලට යම්හයි කී හෙයින් මුතුමු මහුලට යම්හයි කියති කුමක් වනාහි මහුල්ද? කිම දුටුදේ මහුල්ද? කිම ඇසුදේ මහුල්ද? කිම මුතදේ මහුල්ද? කවරෙක් මහුල් දනීදැයි කියා වාදඋපදවාගෙණ කියන කියන කථාඅතුරට මේ මඞ්ගලකථාවෝ ප්‍රාදුර්භූත වූහ.

එක්බිනි එසි රැස්ව හුන්නවුන් අතුරෙන් එක්තරා දිඨමඞ්ගලික නම් පුරුෂයෙක් තෙමේ උදුරඅයුරින් මෙසේ කියයි, "අපි මහුල් දනුමු ලොකයෙහිදක්තාලදෙය මහුල්ය, දක්තාලද්දනම් අභිමඞ්ගලසම්මතවූ රූපයයි, හේ කෙසේද යත්? මේ ලොකයෙහි යම් කිසිවෙක් තෙමේ නිදා හිමිදුරියෙන් පිබිද කථාකරණපක්ෂියෙකු හෝ දකීද හුණකිළිළක් හෝ ගැබිනියක් හෝ අබරණින් සැරසී සිටි කුමාරයෙකු හෝ පුන්කළසක් හෝ තෙත් හෙවත් අලුත් රෙහෙමසෙකු හෝ ආජානීය අසෙකුහෝ ආජානීයඅසුන් යෙදූ රථයක් හෝ වෘෂභයෙකු හෝ දෙනක් හෝ කිඹුල්වන් දෙනක් හෝ දකීද මෙබදු අනිකුත් අභිමඞ්ගලසම්මතවූ මොන යම් වසතුවක්නමුදු දකීද මේ දිඨමඞ්ගලයයි කියනුලැබෙ"යි කීහයි.

ඔවුන්ගේ ඒ වචනය ඇසූ සමහරකෙනෙක් තමන් දන්නා මහලුත් එපමණක්ම හෙයින් ඒ සැබවයි ගිවිසගන්ඟ, සමහරෙක් නොගිවිසුඟ විවාදකොට ගත්ඟ, යම්කෙනෙක් නොගිවිස්සෝ නම් ඔවුනතුරෙන් සුතමඞ්ගලික නම් පුරුෂතෙමේ දුටුදේ මහලැයි කීවුන් හා විවාදකොට ගෙන මෙසේ කියයි "පින්වත්නි! මේ ඇස පිරිසුදු දෙයද අපිරිසුදු දෙයද සොඳුරු දෙයද නොසොඳුරු දෙයද මනාපදෙයද අපනාපදෙයද දක්නේය, ඉදින් ඇසින් දුටුවක්ම මහුල්වේ නම් දුටුදුටු සියල්ලම මහුල්වන්නේය එසේ මෙසින් දක්නාලද්ද මහුල් නොවන්නේය, තොප මහුල් නොදතුව අපි මහුල් දනුම්ඟ.

වැලි එකෙක් ඇති කණින් අසනලද්ද මහුලි, අසනලද්ද නම් අභිමඞ්ගලසම්මතවූ හෙවත් ලෝවැස්සා විසින් විසිඅටමඞ්ගලයයි සම්මතකරණලද ශබ්දයයි. හේ කෙසේද යත්? මේලොකයෙහි යමෙක් තෙමේ නිදා හිමිදිරියෙන් පිබිද වඩිස ගන බසක් හෝ වඩිසමාන ගන බසක් හෝ පුණණ ගන බසක් හෝ ථුසස ගන බසක් හෝ සුමන ගන බසක් හෝ සිරි ගන බසක් හෝ සිරිවඩ්ඪ ගන බසක් හෝ අද සුභනැකත් සුභමොහොත් ඇති සුභදිනයකැයි ගන බසක් හෝ සුමඞ්ගල ගන බසක් හෝ අසාද මෙයින් අනිකුදු අභිමඞ්ගලසම්මතවූ මෙබදු මොනයම් ශබ්දයක් නමුදු අසාද, මේ සුතමඞ්ගලය නමැයි කියනු ලැබේයයි කියාඅි.

එබස් ඇසූ සමහරෙක් තමන් දන්නා මහලුත් එපමණක්ම හෙයින් ඒ සැබවයි ගිවිසුඟ සමහරක් නොගිවිසුඟ, යමෙක් නොගිවිස්සෝ නම් ඔවුනතුරෙන් මුතමඞ්ගලිකනම් පුරුෂයෙක් තෙමේ ඇසූ දෙය මහුලැයි කීවුන් හා විවාද කොට ගෙන මෙසේ කියයි, "පින්වත්නි! මේ කණ නම් යාපත්දෙයත් අයාපත්දෙයත් මනාපදෙයත් අමනාපදෙයත් අසයි, ඉදින් කණින් ඇසුවක්ම මහුල්වන්නේනම් ඇසුඇසූ සියල්ලක්ම මහුල්වන්නේය එසේ නෙයින් අසනලද්ද මහුල් නොවන්නේය තොප මහුල් නොදතුව අපි මහුල් දනුම්ඟ, වැලි එකෙක් ඇති මුතය මහුලි මුත නම් අභිමඞ්ගලසම්මතවූ ගන්ධරසඵසශීයයි, හේ කෙසේදයත්? මේ ලෝකයෙහි යම්කිසිවෙක් තෙමේ නිදා අවුයමැ පිබිද පියුම්සුවඳආදීවූ මල්සුවඳක් හෝ නාසයෙන් ආඝ්‍රාණය කෙරේනම් ඉදින් ඒ ගන්ධයත් මහුලි, ඔලිත් අවුත් දැහැටිදණඩක් හෝ කැවූනම් එයින් දිවට දනුනු රසයත් මහුලි, පොළොව අල්වා හෝ නිලඟත් ගොයම් අල්වා හෝ අවුත හළ ගොමක්

අල්වා හෝ කැස්බකු අල්වා නෝ තලගොබක් අල්වා හෝ නා මල් ආදියක් අල්වා නෝ දෙසිදෙඩම්අන්නාසිඅඹදඹඇටඹවැල වරකාආදී ඵලයක් අල්වා හෝ අමු හෙවත් තෙතමැටි තවරා හෝ අලුත් සලුවක් ඇඳ හෝ අලුත් ජටාවක් බැඳ හෝ යම්කිසි පහසක් ලද්දහු නම් ඒ මඟුල, මෙයින් අනිකුදු අභිමඞ්ගලසම්ම තවූ මෙබදු මොනයම් ගණ්ඨියක් නමුත් ආශ්‍රාණය කෙරේද රස යක් විඳිද පහසක් ලබාද මේ තුන මූතමඞ්ගල නමැති කියතුලැ බෙසි" කියායි.

උන්ගේ කථාවන් සමහරු ගිවිස්සාහ සමහරු නොගිවිස් සාහ. ඒ කිම්ද? නාසයෙන් සුවදෙක්ම ආඝ්‍රාණය කෙරේ නම් දිවින් මනාරසයෙක්ම ආස්වාදනය කෙරේනම් කයින් මනාපස සක්ම සපශීකෙරේ නම් ඒත් යුකතියෙක, එසේ නොව නාස යෙන් ඉටුනිටු දෙහදව ආඝ්‍රාණය කෙරෙයි දිවින් ඉටුනිටු දෙ රසම ආස්වාදනය කෙරෙයි කයින් ඉටුනිටු දෙපහසම ස්පශී කෙරෙයි, ඒ කාරණයෙනුත් මේ මඟුල් කොට නොගතයුතුගයි කියා නොගිවිස්සාහ.

මෙලෙසින් දෘෂ්ටමඞ්ගලිකය ශ්‍රැතමඞ්ගලිකය මූතමඞ්ගලි කය යන ඒ තිදෙන ඔවුනොවුන් අවබොධකරවන්ට නොහැකි වූහ. ඔහුද ඔවුනොවුන් හා විවාදකරන්නාහු දුටුදෙය මඟුලැයි කිවොත් ඇසූදෙය මඟුලැයි කිවොත් මූතදෙය මඟුලැයිකිවොත් පිළිවන්ව පෙණෙන හෙයින් ඔවුනොවුන් හා විවාදකරණපම ණක්මුත් තමන් කියකියා ලූදැහ කාරණා කියා සිටුවාලිය හෙන්නා නැත.

ඔවුන් කෙරෙන් සෙසුමිනිසුන් අතුරෙන් සමහරු උන්ගේ වචනය ගත්හ සමහරු නොගත්හ. යමෙක් නොගත්හු නම් උහුතුමූ ඔවුන් සමග විවාද කළහ. යමෙක් දිඝනිකායාගේ වචනය ගත්හු නම් උහුතුමූ දක්නාලද්දම මඟුලැයි කියා ගියහ. යමෙක් සුතමඞ්ගලික මූතමඞ්ගලිකයන්ගේ වචනය ගත්හු නම් උහුතුමූ අඝනලද්දම මඟුල ගණ්ඩාඝස්ථශීඝම මඟුලැයි කියා ගියහ. මෙසේ මේ මඟලකථාව මූළුදඹදිවිතෙලෙහි පතළවිය.

එක්බිනි දඹදිවිවැසිමිනිස්සු මූළුල්ලම මූළුවූළුවපියා වැලි මේ හැම මඟුල් නොවනකලට මඟුල්නම් කවරේදෝයි සිතන්ට වන්හ. උන්ගේ වසයෙන් උන්ට රැකවලසිටිනා දෙවියෝත් මඟුල් නම් කවරේදෝයි සිතන්ට වන්හ. උන්ගේ වසයෙන් උන්ටම්තව භිදිනා වෘක්ෂලතාදීන්හි වසනා දෙවියොත් මඟුල්ම

සිතන්ට වන්හ. උන්ගේ වයසෙන් උන්ට මිත්‍රව හිඳිනා වාතුම්හාරාජිකයෙන් පහත අහස වසන දෙවිසොත් මඟුල් සිතන්ට වන්හ. උන්ගේ වයසෙන් උන්ට මිත්‍රව හිඳිනා වාතුම්හාරාජිකයෙහි දෙවියොත් මඟුල්සිතන්ටවන්හ. උන්ගේවයසෙන් උන්ට මිත්‍රව හිඳිනා තව්තිසාවැසිදෙවියෝය උන්ට මිත්‍රව හිඳිනා යාම දෙව්ලෝවැසි දෙවියෝය යාමදෙවියන්ට මිත්‍රවූ තුසිපුරේ වැසි දෙවියෝය උන්ට මිත්‍රව හිඳිනා නිම්මාණරතී දෙවිලොවැ දෙවියෝය උන්ට මිත්‍රවූ පරනිර්මිත වසවර්තී දෙව්ලොවැ දෙවියෝය සුදසසී නම් බඹලොවැ වැසි දෙවියෝය සුදයසි නම් බඹලොවැ වැසි දෙවියන්කෙරෙන් අනාණීවාබඹ ලොවැ වැසි දෙවියෝය යන මොවිහුද ඔවුනොවුන් කෙරෙන් ඒ කථාව අසා කාටිකැවිවපියා මඟුල්නම් කවරේදෝහෝසි සිතන්ට පටන් ගත්හ. සිතන්ට සිත්නැති හෙයින් හා අසන්ට කන් නැති හෙයින් අසඟයන් හා ඔතන්ට සිත් ඇතත් අසන්ට කන් නැති හෙයින් අරූපිබ්‍රහ්මයන් හැර සෙසු බඹ දෙවියෝත් මඟුල් සිතන්ට පටන් ගත්හ. මේ මඟුල්කථාව මේ දඹදිව්තෙලෙහි ශ්‍රාවස්තී නුවර දෙව්බඹුන්ගේ වසයෙන් දසදහසක්වළලුඑල්ලෙහිත් එසේම පැවැත්තීය, හෙවත් මඞ්ගලවිතනා තොමෝ උපන. උපන්නීවූද ඕතොමෝ මේ මඟුලැයි විනිශ්චයව නොපැමිණියාම දෙලොස්හවිරුද්දක් පැවැත්තීය.

මඟුල් නම් කවරේදෝහෝසි ඝනවිලිපමණක්මුත් මේ මඟුලැයි යන ලබ්ධිය නැති හෙයින් නිවන් දුටුවවුන් හැර සියලුම දිව්‍යමනුෂ්‍යයෝ ඇසින් දුටු දෙය මඟුලැයි ලබ්ධිගත් එක් පක්ෂයෙක කණින් ඇසූ දෙය මඟුලැයි ගත් එක් පක්ෂයෙකා, ගන්ධරස යපශී මඟුලැයි ගත් එක් පක්ෂයෙකැයි තුන් පක්ෂයක් වූහ. මෙසේ පක්ෂවූ පමණක්මුත් ඔවුනතුරෙන් එකෙක්වත් මෙයම මඟුලැයි තත්ත්වාකාරයෙන් හෙවත් සැබෑලෙස නිෂ්ඨාවට නොගියේය. ඉක්බිති සුඛාවාසවැසි දෙවියෝ මිනිසුන්ගේ සිත දැන දෙලොස් හවිරුද්දක්හුගේ ඇවෑමෙන් සම්මාසම්බුදුරජ තෙමෙ මඞ්ගලවද රණසේක්ශයි මනුෂ්‍යපථයෙහි හැසිර ආරොවනා කෙරෙත්. ඉක්බිති මඟුල්සිතන්ට පටන්ගත්දුපටන් දෙලොස්හවිරුද්දක්හුගේ ඇවෑමෙන් හෙවත් තව්තිසාදෙව්ලෝ ගණනායෙන් දින වසයෙන් සත්පැදෙලොස්විකාඩියක් පමණ ගියකලට තව්තිසා වැසිදෙවියෝ රැස්ව "නිදුකාණෙනි! ශ්‍රාවස්තී නුවර මිහිමියෙක් හෙති මිනිසුන්ට මුදලිද ගම්මුදලියෙක් ගම්වැස්සනට මුදලිද රජකෙ

නෙක් රටවැස්සනට නාඝකද එපරිද්දෙන්ම සක්දෙවිඳුහුත් අපදෙවිලොා දෙවිඝනට නාඝකසේක, උන්වහන්සේට මෙපවත් නිවමනාසේක් වේදැයි" ශක්‍රඝනුත් එඇසිල්ලට නිසිවූ සළ හැඳ අබරණලා අඞතුන්කෙළක් දෙවඟනන් පිරිවරනලදුවැ පර සතුරුක්මුලැ පඬුඇඟිල්සලස්නෙහි විජම් දෙසුමට පෙරාතු හෙ ගින් හුන්නවුන් කරාගොසින් වැඳ එකත්පස්ව සිට "සවාමිනි! දැන් වන දෙඝක, මඞ්ගලප්‍රඥාඝක් ලොවැ ඉපිද දැන් මහාකොලාහලඝ, සමහරු ඇඹින් දුටුදෙඝ මහුලැයි කියති සමහරු පියවිකනින් ඇසුදෙඝ මහුලැයි කියති සමහරු ගන්ධරඝශ්‍ප්‍රඥවඝ මහුලැයි කියති එහි අපිදු අනික් අඝද නිඝවාවට නොගියෝ වමු, පින්වත්නි! නුඹවහන්සේ ඉන් යමක් මහුල් වීනම් තත්ත්වාකාරයෙන් වදුළමැනව ඒ පිණිස අඝදිමිසි"කිවිඝ. සක්දෙවිරජ වූකලී මහනුවණැතිහෙයින් මේ මඞ්ගලකථාව තෙපිම සිතා ඝතුද ඝමක්හු කෙරෙන් ඇසුවහුදැයි විතාලෝ. උඹ තමන් සවිමහාරජෙහි දෙවිඝන් කෙරෙන් ඇසූ නිඝාව කිවිඝ. උන්ගෙන් විතාළතැන උන් ආඝාඝසඨදෙවිඝන්ගෙන් ඇසූ නිඝාව කිවිඝ. උන්ගෙන් විතාළතැන මිනිසුන්ව රැක වලසිටි දෙවිඝන්ගෙන් තමන් ඇසූ නිඝාව කිවිඝ උන් විතාළ තැන උඹ මිනිස්ලොවැ පහළවූ නිඝාව කිවිඝ.

ඉක්බිත්තෙන් සක්දෙවිඳු කරාදිඝ තිබැද්දී අතින් කිරන් නාසේ ආඝාඝ ගන්නේ කිම්ද බුදුහු දැන් කොඟි වඝතසේක් දැයි විවාලොඝ. අනික් කොඟි වඝතසේද මිනිස්ලොවැ වඝත සේකැයි කීකල්හි ඔබකරා ගොසින් ඔබගෙන් විවාළකෙනෙක් ඇද්දැයි කිවිඝ. ඔබ විතාළකෙනෙක් නැතැයි කීකල්හි "කිමෙඝ තොපි හැම ගිනි තිබිඝදී ඛිනිඝයි සිතා කනමැදිරිඝන් තබාලා පිඹිනා නිඝාද මහුල් වදුරන්ට නිසිවූ ඝලිත් දුකිම් වැදිම් පිදීම් ආදිඝ තබා තමන් වඝන්සේගේ ගුණසඳඝන්කළපමණ කින්ම එසේ කළවුන්ට ලොවීලොව්තුරාසැපත් සාඛාදීලත හෙයින් තමන් වඝන්සේත් මහුල්වූ බුදුන් අතින් නොවිවාරා මා කුමක් දන්නා හෙයින් මා විවාරන්ට තබාඝතයුතුද මහුල් දුනඝන්ව වුවමනා වී නම් නිදුකාණෙනි! එවි තෙපිත් අපිත් ඒ භාඝ්‍යවත් බුදුහුකරා ගොස් ඔබ විවාරා මහුල් මේඝයි දැන ඝනුම්ඝ අප හැමදෙන එකවම විවාරන්ට බැරිබැවින් තෙපි විවාරවයි" එක් දෙවතාවෙකුට විඛාන කළඝ. ඒ දෙවිපුත්ද ඒ වේලාවට නිසිවූ අබරණලා සැරහීගෙන වීදුලිඝක්සේ බබලමින් දසදඝසක් ඇක්වළ දෙව්බඹුන් ඝා සමඝ ඛඞ්ගමරාත්‍රි ඉඤ්ඤ විඤ්ඤූඤ්ඤාබ්ඛඤඤමේනේ පූජුදෙව්රම එකලුකෙරෙමින්

බුදුන්වෙතින් මේ මඞ්ගලප්‍රශ්නය විචාරනු පිණිස දෙව්රමට අවුස. ඉක්බිති ඒ දෙවිපුත්තෙමෙ භාග්‍යවත්වූ බුදුන් වැඳ ෂඩ්දෙෂවිනිර්මුක්තවූ එකාන්තයෙක්හි සිට මේ මඞ්ගලප්‍රශ්නය විවාළේය. භාග්‍යවත්වූ සම්මාසම්බුද්ධතෙමේ ඒ දෙවිපුත්හුගේ මඞ්ගලප්‍රශ්නය විසඳනසේක් මේ මඞ්ගලසූත්‍රය දෙසනා කොට වදාළසේක.

මෙහි පළමුකොට මේ කියනලද්දී උත්පත්තිකථාව වන්නීය.

ඒ මහුල්සුතුරෙහි වූකලි "එවං මේ සුතං" යනාදී නිදානවච නය ප්‍රථමසංගායනාකාලයෙහි ධම්මසංගායනාකරන්නාවූ මහ කස්සප්තෙරපාණන් විසින් මංගලසූත්‍රය පිළිබඳවැ විචාරණලදුව අනදමතෙරනුවන් විසින් එකුන්පන්සියක් මහරහතන් වහන් සේලාහමුයෙහි කියනලදී. "බහූදෙවා මනුස්සා ච" යනාදීවූ එකම ගාථාව මෙය පිළිවිස්නට පැමිණි දෙවිපුත්හු විසින් කියන ලදී. "අසෙවනා ච බාලානං" යනාදී එකොළොස් ගාථා කෙ තෙක් ධම්මරාජන්වූ ධම්මප්‍රභවවූ ධම්මාකරවූ ලොව්තුරාබුදුරජ තුමාණන් විසින් වදාරණලදහ. "ඉදම්වොච භගවා අත්තමනාසා දෙවතා භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා තත්ථෙවන්තරධායි" යන නිගමනවචනය ධම්මඛුගැරි අනදමහ තෙරණුවන් විසින් ප්‍රකාශකරණලද්දකී. ඒ මේ සියල්ලම සඞ්ගා ඛානය කොටැ "මංගලසූත්‍රය"යි කියන ලද්දෙය.

නිදාන නිගමනවචනවය කුමටය යත්? සූත්‍රයාගේ ත්‍රිවිධ කල්‍යාණත්වය පරිපූරණය කිරීම්පිණිසයැ. මංගලසූත්‍රයද වනාහි නිදානයෙන් ආදිකල්‍යාණය නිගමනයෙන් පරියොසානකල්‍යා ණය තදුභයෙන් මධ්‍යයෙහි කල්‍යාණයැ. මේ මෙහි සූත්‍රව්‍යවස්ථා නය වන්නේයැ.

දැන් මංගලසූත්‍රයාගේ පුච්ඡාවසිකවශයෙන් උත්පත්තිය වණීණනාකරන්නහු විසින් යම් ඒ නිදානයක් කියන ලදද ඒ සම්බන්ධවූ අර්ථය මෙසේ දතයුත්තේයැ.

හේ කෙසේය යත්?

නානානයනිපුණවූ ධම්මාර්ථදෙසනා ප්‍රතිවෙධගම්භීරවූ සියලු සත්ත්වයන් විසින් සවකීය සවකීයභාෂානුරූපයෙන් උපලක්ෂ ණීය සවභාව ඇති ශාස්තෘන්වහන්සේගේ වචනය සම්ප්‍රකාර යෙන් අවබොධකරන්නට ලොකයෙහි කවරජනයෙක් සමර්ථවන් නේද නොවන්නේමැයි. ධම්මභාණ්ඩාගාරික අනදතෙරවූ මෙද සවඥබුදු නොවෙමි මෙය මවිසින් සාක්කරණලද්දේත් නොවෙයි එතකුදවුවත්,

ප්‍රවරවීසුඛමධ්‍යුරතරඝඩ්මිඃඝාඛ්කාමරීවිඝඨ්රණයෙන් සඵිසුරු
සුරමනුජභූජඝගරුඬගඤ්ඡිවිබුධජනමතකුමුදුවනවිකාඝනඅසම
සමසොමිගුණගඝිබිම්බප්‍රතිභාග අනන්‍යසාධාරණාතන්‍ය දෙහශ්‍රී
මංගලලක්ෂණසමපූණීවූ තෙලොකෙකතිලකඅපතථාගතස
මාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවි සත්වතදවස්හි සුභද්‍ර
නම් මහලු පැවිද්දහු විසින් කියනලද දුභාෂිතවචනය මෙනෙහි
කරමින් ප්‍රවරතරකීර්තිභාරායුෂ්මත්වූ මහාකාශ්‍යපසථවිරයන්
වහන්සේ ධම්මය සඞ්ගායනා කරම්හයි වෙහාරපර්වතපාශ්ව
යෙහි සපතපණ්ණිගුහාවාරයෙහි අජාසත්රජඅණින් පණවන
ලද උතුම් මණ්ඩපමධ්‍යයෙහි නවාඞ්ගශාසනාභාජනධාරී සාර
සියනවානුනමක් මහාරහතන් වහන්සේලා මධ්‍යයෙහි වැඩහිඳ
මඞ්ගලසූත්‍රය පිළිබඳව ධම්භාණ්ඩාගාරිකආයුෂ්මත් අනදමහ
තෙරනුවන් අතින් විචාරනලදුව බාලජනසංග්‍රහිවරහිතඅඛ
ණ්ඩිතාචාරමණ්ඩිතපණ්ඩිතජනසෙවන භජනපඤ්ඩිතාසනසමහාඝ
නාදී අලොතතරනිඃශත් ප්‍රභෙද මඞ්ගලකථාවෙන් සමූපල
ක්ෂිත ශ්‍රවණජනමනකණීරසායනවූ මේ මහාමඞ්ගලසූත්‍රානන
ධම්දෙසනාව මවිසින් ශ්‍රොතාවිඥනය පූජිඞ්ගමවූ ශ්‍රොතාවිඥන
විථියෙන් සලකනලදී. නොහොත් මේ ආකාරයෙන් අඝනලදී
මෙසේ අඝනලද මෙසේම අඝනලදී එනම්:—

කරුණාකාත්‍යඝමයඝඞ්ඛ්‍යාත එක්ධම්දෙසනාකාලයෙක්හි
පෙර සවස් නම් යාමිඝට නිවාඝස්ථානවූ ඝෙසින් ශ්‍රාවස්තියයි
ලබනලද නම් ඇති නගරවරාඝන්නයෙහි ජෙත නම් රජකුම
රුවා විසින් රොපිතසංවර්ඩිත ඝෙසින් ජෙතවනයයි ලබනලද
නම් ඇති "අනාථඝන්ට පිණ්ඩය මොහුකෙරෙහි ඇත්ඝෙය්ය"
යන අදිඨයෙන් අනාථ පිණ්ඩිකයයි ප්‍රඝිඩවූ මහධනගැහැවියා
විසින් සුපණස්කෙළක් අමුරන් විඝදම්න්ත්මවනලද මහවෙහෙ
රෙහි ආඝර්ඨ්යාපථයෙන් සුඝාත වැඩවාඝය කරනසේක.
එහි නිබඳ වාඝය ඇතිකල සත්‍රීපුරුෂසාධාරණ දෙවතා නාම
යෙන් කියනලද නාමගොත්‍රයෙන් අප්‍රකටවූ දෙව්පුත් කෙනෙක්
තෙමේ රැයපිළිබඳ පළමුයම ගෙවුනුකලැ අතිරූපවූ ඡ්ඵවණ්ණ
යෙන් මුලුදෙව්රම්වෙහෙර සඳහිරුමෙන් එකලුකාට භාග්‍ය
වත්බුදුරජතුමන් යම් තැනෙක්හි වැඩහුන්සේක්ද එතනට
පැමිණිසේය. ඝෙවත් යම් බදුවූ නානාවිධගුණවිශෙඝාධි
ගමාධිප්‍රාඝසංඛ්‍යානකාරණයකින් භාග්‍යවත් තෙමේ දෙව්
මිනිසුන් විසින් එළඹියයුත්තේද එකරුණින් එළඹිසේය.

එසේ ශාස්තෘන්වහන්සේගේ සමීපයයි කියනලද තැනට පැමිණෙද භාග්‍යවත් බුදුරජතුමන් වැඳ ඉතා පසුබාගය ඉතා අභිමුඛය ඉතාළඟය ඉතා දුරය උඩුසුලඟය උස්පෙදෙසය යන සඳෙස් වූ සතැන හැර එකත් පසෙක සිටියේය. මෙදෙව්පුත් කිහෙනි නුහුන්නේද යත්? වැඩිවෙලාවක් නොනවතිනු කැමති නෙයිනි. දෙවියෝ වනාහී කිසියම් කරුණක් පිණිසම අසුවි පිරුණු වැසි කිළියකට මෙන් මිනිස් ලොවට පැමිණෙති පියෙවින් වනාහී ඔවුන්ට සියක්යොත්නෙක පවන් මනුලොදුගඳ බැවින් පිළිකුල් වෙයි. එහෙයින් ඔව්හු මෙහි නොමැලෙත්. එසේ හෙයින් මේ දෙව්පුත් පැමිණි කිසට පමණක් මඳක් නවතිනු කැමැත්තෙන් නුහුන. මෙසේ එකත්පසෙක සිටි දෙව්පුත්තෙමේ දසදහසක් සක්වළ දෙව්බඹුන් මඞ්ගලප්‍රශ්නය අසනු කැමති බැවින් මෙසක් වළැ රැස්ව එහ අස්වල්ගාලොම්කොණක් බහාලන පමණ තැන දසදෙනෙක්ද විසිදෙනෙක්ද තිස්දෙනෙක්ද සතළිස්දෙනෙක්ද පණස්දෙනෙක්ද සැටදෙනෙක්ද සැත්තෑදෙනෙක්ද අසූදෙනෙක්ද සියුම් අත්බැව් මවා ඒ සියල්ලන් ඉක්මවා බබලමින් පණවනලද උතුම් බුද්ධාසනමතුයෙහි වැඩවුන් බුදුන් පිරිවරා සිටියවුන් දැක එසමයෙහි නොපැමිණියාවූද මුලුදඹදිව්වැසි මිනිසුන්ගේ චිත්තය සමඟකිවූ පරිවිතර්ක දැන සියලු දෙව් මිනිසුන්ගේ විවිකිච්ඡාසල්ලසමුබ්බරණඤ්ඤ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අතින් ගාථාවකින් මෙසේ විවාළේය යනුයි.....

මේ එහි අනදමතෙරනුවන් විසින් ප්‍රකාශකළ අදහස වන්නේය.....

දෙව්පුත්හු විසින් විවාළ එකමගාථාවගේ අදහස කිසේය යත්? ලොවට මඞ්ගලවූ ලොකොත්තමවූ ලොකෙකඝිවංකරවූ සවාමීනි! බුදුරජාණන්වහන්ස! බොහෝවූ චාතුම්මහාරාජිකාදි උත්පත්ති දෙවියෝද සවසථභාවය හෙවත් ශාශනවූ බොහෝ දිඝඛම්මිකසමපරාසීකධම්මයන් ප්‍රයෝජනකොට ඇත්තාවූ ජම්බු විපවාසි බොහෝ මනුෂ්‍යයෝද සියලුසම්පත්තීන්ගේ වෘද්ධිප්‍රාප්තියට හෙතුවූ මඞ්ගලකාරණයන් සිතුවාහුය. ඔවුන්ට තදනීසාධකවූ විශිෂ්ටවූ ප්‍රවරවූ සියලුලොවැස්සාහට හිතසුව ඵල වන්නාවූ මඞ්ගලකාරණයක් වදාරණසේක්වා යනුයි.....

මෙතෙකින් ඛුද්දජනමහානන්දනවූ පුබ්බාගාථාවගේ වණ්ණනාව නිමවනලදී.

මෙසේ ඒ දෙවිපුත්හු විසින් විවාරණලද භාග්‍යවත්තෙමේ අප්‍රතිහතඅනාවරණඥානයෙන් ඒ ප්‍රශ්නය විසඳනසේක් මද දෙයක් ඉල්වූවක්හට බෝහෝ දෑ දෙන මහධනපුරුෂයක්හු සෙයින් එකමගුලක් විවාළහුට අවතිසක් මඞ්ගලකාරණයන් දක්වනලද "අසෙවනා ච බාලානං" යනාදිවූ දශගාථාකෙනෙක් වදළසේක. දැන් ඔවුනතුරෙන් පළවූ කොට ප්‍රථමගාථාවසහිතවූ ව නිදානකාව කියනුලැබේ.

එඛා දෙවතාව! බාලයන් සෙවනය නොකිරීමය, පණ්ඩිත ජනයන් සෙවනය කිරීමය, පිදිය යුත්තන්ට පිදීමය, යනමේ ත්‍රිවිධවූ කර්මය උතුම්වූ මඟුලැයි කියා සලකා ගනුවයි වදළසේක. මෙකියනලද්දේ එහි සංක්ෂේප අදහස වන්නේය.

මේ මතු කියනු ලබන්නේ එහි විස්තරය වන්නේය. හේ කිසේය යත්? අසෙවනා යන්නෙන් ප්‍රකාශකරනලද සෙවනය නොකිරීම නම් කිමයත්? භජනය නොකිරීමය සහයොගතා වර්ජනය හෙවත් දුරලීමය අන්‍යම්ප්‍රවංකභාවය යනුයි.

බාලයෝ නම් කවරහු යත්? යම්කිසිවෙක් තුමූ ප්‍රාණඝාතාදී දසඅකුසලකර්මපථයන්ගෙන් යුක්තවූවානුනම් ඔවුහුද පූරණ කාශ්‍යපය මක්ඛලිගොසාලය නිගණ්ඨනාථපුත්‍රය සඤ්ඤයබෙල්ලඨි පුත්‍රය පකුධකාත්‍යායනය අජිතකෙසකම්බලිය යන සාශාස්තෘ හුද එයින් අනිකුදු දෙවදත්තකොකාලිකාදි පාපපුද්ගලයෝද බාලයෝ නමැයි දතයුත්නාහ. මේ සියල්ලෝම ප්‍රඥජීවිතයෙන් නොව අනුභවය පමණකින් ආසවාසප්‍රසවාසකරනපමණකින් ජීවත්වන හෙයින් බාලයෝ නමැයි අර්ථකථාවෙහි කියනලදහ.

බාලලක්ෂණයෝ නපුරුවෙතකා සිතීම් ආදීවසයෙන් දත යුත්තාහ. බාලයා වනාහි සිතන්නේද අභිධ්‍යාව්‍යාපාදමිථ්‍යා දෘෂ්ටිසහගතවූ ත්‍රිවිධමනොදුශ්චරිතයක්ම වෙයි. කියන්නේද මුසාවාද පිසුනාවාචා ඵරුසාවාචා සම්ඵප්‍රලාප යන නිවි වැදූරුම්වූ දුර්භාෂිතයක්ම වෙයි. කරන්නේද ප්‍රාණඝාත අදත්තාදාන කාමමිථ්‍යාචාර යන ත්‍රිවිධ දුශ්චරිතයක්ම වෙයි. ඒ කියනලද නපුරුසිතිවිලිසිතීම්ආදීවූ දසඅකුසලකර්මපථයන් කරණකොට ගත බාලයා ලකුණුවනු ලබන හෙයින් ඒ අකුසලකර්මපථයෝම බාලලක්ෂණයෝයයිද බාලයා හැඳිනීමට ඔවිහුම කරුණු වනහෙයින් බාලනිමිත්තුයයිද ඔවිහුම බාල යාගේ චරිතාපදානය වනහෙයින් බාලාපදානයයිද කියනු ලැබෙත්. එහෙයින් උපරිපණ්ණාසකයෙහි බාලලක්ෂණසූත්‍ර

යෙහි "තීණිමානි භික්ඛවෙ! බාලස්ස බාලලක්ඛණානි බාලනිමිත්තානි බාලාපදානානි, කතමානි තීණි? ඉධ භික්ඛවෙ! බාලො දුච්චින්තිතචින්තී ච හොති දුබ්භාසිතභාසී ච දුක්කතකම්මකාරී ච" යි වදරණලදී.

පණ්ඩිතයෝ නම් කවරහුයත්? යම්කිසිවෙක්තුමු පණීවා යෙන් දුරුවිම් ආදි දසකුසලකර්මපථයන්ගෙන් යුක්තවූවාහු නම් ඔහුතුමුද තවත් බුදුපසේබුදු අසුමහසව්වන්වහන්සේලා හා අනිකුදු තථාගතශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා වන්නාහුය. ඉකුත්වූ කල සූත්‍රශාස්ත්‍රාවරයාද අනිත්‍යතාපඤ්ඤාදීහුද පණ්ඩිතයෝයයි දතයුත්නාහුය. ඒසියලෙල්ලාම දිඨ්ඨම්මිකසාම්පරායික අර්ථයන්හි ප්‍රඥාගතියෙන් යන හෙයින් පණ්ඩිතයෝයයි අටුවාවෙහි කියන ලදහ. සියුම්වූවද අර්ථයන්හි ඤාණගතියෙන් ගමනය කෙරෙයි දූනබෑදීන්ගේ පිළිතෑදී ආකාරයන් දනිනුයිද ඤාණගතිය පිණිස මෙයින් ගමනය කෙළේ ඤාණගතියම පවත්වානුයිද නොහොත් ප්‍රකටවූ ඤාණගතිය මොහුට ඇත්තේනුයිද ඤාණගතියෙන් ගමනය කෙරෙනුයිද පණ්ඩිතනමැයි ශබ්දනීතියෙහි කියන ලද්දේය.

පණ්ඩිතලක්ෂණයෝ වනාහි "තීණිමානි භික්ඛවෙ! පණ්ඩිතස්ස පණ්ඩිතලක්ඛණානි පණ්ඩිතනිමිත්තානි පණ්ඩිතාපදානානි කතමානි තීණි? ඉධ භික්ඛවෙ! පණ්ඩිතො සුචින්තිතචින්තී ච හොති සුභාසිතභාසී ච සුකතකම්මකාරී ච" යි බාලපණ්ඩිතසූත්‍රයෙහි වදාළ ක්‍රමයෙන් දතයුත්තේය.

තවත් ක්‍රමයක් නම්,

> දිට්ඨෙව ධම්මෙ යො අත්ථො යො චම්පරාභිකො,
> අත්ථාභිසමයා ධීරො පණ්ඩිතොති පවුච්චතීති

යනුයෙන් දිට්ඨධම්මිකවූ හෙවත් ඉහතම්හාවසංඛ්‍යාත මේ ලොකයෙහි වන්නාවූ ඥාතසඵයන් පිළිබඳ වස්තූපකරණ ආඥාකුලකම්මාන්තාදී අර්ථයද පැවිද්දන් පිළිබඳ චීවරාදිවතුප්‍රත්‍යයප්‍රතිලාභාදී අර්ථයද සාම්පරායිකවූ හෙවත් පාරලෞකිකඵල නිපදවන්නාවූ ධම්මචරියා හා සද්ධම්මශ්‍රවණ යෝනිසොමනසිකාරාදී අර්ථයද යන මෙකී විවිධාර්ථය හා පරමාර්ථනිර්වාණයත් ලබන හෙයින් ධෘතිසම්පන්නාදයතෙමෙ පණ්ඩිතයා නමැයි කොසලසංයුත්තකයෙහි උභොඅත්ථසූත්‍රයෙහි කියනලද්දේය.

යමෙක් තුමූ පූර්වෝක්තයන් උභයාර්ථයම පිළිලබන්නම් තදනී ප්‍රතිලාභය පිණිස පිළිපදින්නම් ඔහුතුමූ පණ්ඩිතතම. යමෙක් තුමූ යථොක්තයන් උභයාර්ථයන් සිඳින්ද උභයානර්ථයන් ගනිත්ද ඔහුතුමූ බාලතම. ඔහුතුමූ වනාහි දෙවදූරුම්වූ අනර්ථයන් ගනිත් දෙවදූරුම් අර්ථයන් සිඳින්නුයි හෝ බාල යන නාමය කියනු ලබත්. ඔවුනතුරෙන් පූර්වපක්ෂයෙහි බාලශබ්දය භූවාදි ගණයෙහිවූ විසද්දූපපද ලා ආදතෙ යන ධාතුයෙන් සිඩය. අපරපක්ෂයෙහි වූකලි කියාදිගණයෙහි වූ ලුවෙජ්දතෙ යන ධාතුයෙන් සිඩය. ඔවුනතුරෙන් පණ්ඩිතයොම සෙවනය කට යුත්තාහුය බාලයෝ සෙවනය නොකටයුත්තාහුය. බාලතෙමෙ කුණුමස් වැනිය ඔහුසේවනය කරනතැනැත්තේ වනාහි කුණු මස් එතු පත්‍රවැනිය නුවණැත්තන් විසින් බැහැරලිය යුතු බවට පිළිකුල් කටයුතුබවට පැමිණෙයි. පණ්ඩිතතෙමේ තුවරලාමාලාදි සුවඳබඩු සමානය ඔහුසේවනය කරනතැනැත්තේ වනාහි තුවරලාමාලාදී සුවඳබඩු දූවටු පත්‍ර හා සමානය නුවණැත්තන් විසින් සම්භාවනීය බවට හා මනොඥබවටත් පැමිණියේ වෙයි. යම් පුද්ගලයෙක් තෙමේ වනාහි බාලපණ්ඩිතයන් අතුරෙන් කවරෙකුනමුත් සෙවනය කෙරේද තෙතෙමේත් ඔහුගේ සවභාව ඇත්තෙක් වෙයි. මේ අර්ථය දැක්වීමට වනාහි සුවපොතකාදීන්ගේ කථාවසතුව කියනුලැබේ.

ඉකුත්වූකලැ සාත්‍ර නම් පව්වෙක හිඟුල්වෙනෙකැ දෙබෑ සුවපොව්කෙනෙක් වූහ. ඒ පණ්ඩිතයසම්බන්ධිවූ උඩුසුළංපෙදෙසෙහි වනාහි පන්සියයක් සොරු වාසයකරන ගමෙක් විය. යටිසුළංපෙදෙසෙහි පන්සියයක් සෘෂිහු වැසයකරන අසපුවක් විය. සුවපොව්වන්ගේ පියාපත් ඉදෙනකල පවන්මඩුල්ලක් ඉපිද ඒ දෙදෙන එසින් පහරණලදුව එකෙක් සොරුන් වසන ගමැ සොරුන්ගේ ආවුධඅතුරෙහිද එකෙක් සෘෂීන්ගේ අසපුවෙහි වැලිතෙලෙහි මල්අතුරෙහිද වෙන්ව වැටුනාහ. ඔවුනතුරෙන්. සොරුන්ගේ ආවුධඅතරෙහි වැටුනහු ආවුධඅතරෙහි වැටුන බැවින් සතහිගුඹය, සි සොරුන් විසින් කරනලද නම් ඇතිව සොරුන්ගේ සමීපයෙහි වැඩින. අනිකා මල්අතරෙහි වැටුන බැවින් පුපඵකය සි තපසුන් විසින් තබනලද නම් ඇතිව තපසුන්ගේ සමීපයෙහි වැඩින. එසමයෙහි උත්තරපංචාල නුවර පංචාල නම් රජ්ජුරුවෝ සෘෂිභරණයෙන් සැරසී සපිරිවරින් මුවදඩයම් පිණිස වල්වැද යමෙකුගේ පාර්ශ්වයෙන් මුවෙක් පැන ගියේනම් ඔහුව රජඅණකොරමැයි කියා

රියෙන් බැස දුන්න ගෙන එක්තැනෙක සැඟවී සිටියහ එකල එණීමෘගජාතියෙහිවූ එක්තරා මුවෙක් මිනිසුන්හඬනහා වනලැබැ තළතකල නැගිට පැනයන දෙස බලනුයේ රජු සිටින තැනම අවකාශබැව් දැන රජුහමුකොටම දුවගොස් පලාගියේය. පිරිවර ජනයාද රජුරුවන්ට සරදම් කළහ. රජුරුවෝද මන් නැඟ දුන් ඌ අල්වා ගන්නෙම්මයයි රියතැ ග වේගයෙන් මුවා ලුහුබැන්දහ. පිරිවර සෙනඟද රජුලුහුබඳ නව නොඇකි වී. රජුරුවෝ රියැදුරුදෙවැනි කොට දිවන් නේ මුවා නොදැක නැවතී සොරු වසනගමසමීපයෙහි සිත් කලුව සිහිල් නිමල් දිය ඇති සොඳුරු කඳුරැලියෙකැ නහා පැන් පානය කොටැ ගණරුක්සෙවනකැ මඳපවන් පහස් විඳැ විඳැ හොන්නාහ. ඒ වනාහි සොරුමුළු වල්වන් කල් වියැ. ඇතුළගම බත්කරන එකෙක් සමඟ සතුගුඹතෙමේ නැවැත්තේය. සතුගුඹතෙමෙ ගමින් නික්මවුත් එසේ නොත්නාවූ රජු දැක ගමට වැද රජු මරා වස්ත්‍රාභරණ ගෙන රජුපය අල්වා ඇද දමා අතු කැබලිවලින් වසා දමමුයයි අරක්කැමියා සමඟ මනුෂ්‍යභාෂා යෙන් කථාකෙළේය. රජතෙමෙ පිබිද ඒ අසා හටගත් ලොමුඩැ හැගැනුම් ඇතිව මෙතැන ප්‍රතිඥය සහිතයයි බිය පත්ව රියතැග එතැනින් පලාගොස් තවුසන්ගේ අසපුවට පැමිණියේය. එකල තවුසෝ පලවැල පිණිස වල්වන් කල් වියැ. පුපඵකයා පමණක් අසපුවෙහි නැවැත්තේය. හෙතෙම රජු දැක පින්වත! මහරජ! නුඹවහන්සේගේ මෙහි පැමිණීම ඉතා යහපත අපගේ සවාමිවූ ඒ ඍෂිවරයන් වහන්සේලා පලවැල පිණිස මේ ළඟ කට හියහ" යනාදී වසයෙන් ප්‍රියවූ පිළිසඳරකථා කෙළේය. රජුරුවෝ ඔහුගේ පිළිසඳරෙහි පැහැද "ඒකාන්තයෙන් මේ හිරාපක්ෂිතෙමේ පරමධාර්මිකයෙක එතකුදුවුවත් අනික් හිරා පක්ෂිතෙමේ රළුබස් දෙඩයි" කියා පුපඵකයාට පසසා සතුගුඹයාව අවමන් කොට කථා කෙළේය. ඕනට කියන්නලද අව මන් බස් අසා පුපඵකතෙමේ කියනුයේ 'පින්වත මහරජ! මම ඔහු හා එකම්වුකුසැ උපන්මි ඔහු වනාහි අසත්පුරුෂයන්ගේ සමීපයෙහි වැඩුනේ ඔවුන් විසින් වෛරධර්මියෙන් නික්මවන ලද්දේය. මම වූකලී සාධූන්ගේ සමීපයෙහි වැඩුනේ ඒසාධූන් විසින් ඍෂිධර්මියෙන් නික්මවනලද්දේ වෙමි. එහෙයින් අපි දෙදෙන ධර්මියෙන් වෙනස් වමුහ" යි කියා රජුහට දම්දෙසනුයේ

"යං යං හි රාජ! භජති සතං වා යදි වා'සතං,
සීලවන්තං විසීලං වා වසං තසෙසව ගච්ඡති.

යාදිසං කුරුතෙ මිත්තං යාදිසඤ්චූපසෙවති,
සොඃපි තාදිසතො හොති සහවාසොඃපි තාදිසො.

සෙවමානො සෙවමානං සමඵුඨො සඵුඨං පරං,
සරො ඵුඵො කලාපංව ආලිත්තමුපලිපති,
උපලෙපභයා ධීරො නෙව පාපසඛා සියා.

පූතිමච්ඡං කුසගෙහන යො නරො උපනය්හති,
කුඣඃපි පූති වායතති එවං බාලූපසෙවනා.

තගරඤ්ච පලාසෙන යො නරො උපනය්හති,
පත්තා'පි සුරභි වායතති එවං ධීරූපසෙවනා.

තසමා පත්තපුටසෙසව ඤත්වා සම්පාකමත්තනො,
අසන්තෙන නොපසෙවෙය්‍ය සන්තෙන සෙවෙය්‍ය පණ්ඩිතො,
අසන්තො නිරයං නෙන්ති සන්තො පාපෙනති සුග්ගති" න්ති.

පින්වත! පංචාලනම් මහරජ්ජුරුවන් වහන්ස! යම් ජනයෙක් තෙමෙ සත්පුරුෂවූ හෝ අසත්පුරුෂවූ හෝ සිල්වත්වූ හෝ දුස්සීලවූ හෝ යම් යම් කෙනෙක් යම්හෙයකින් භජනය කෙරේද ඒ ජනතෙමේත් ඔහුගේ වශයට යන්නේය. එසේම සත්පුරුෂවූ හෝ අසත්පුරුෂවූ හෝ සිල්වත්වූ හෝ දුස්සීලවූ හෝ යම්බදු මිත්‍රයෙක් කෙරේද එබදුවූම යමෙක් වෙත නිතර නිතර එළඹ සේවනය කෙරේද ඒ ජනතෙමේත් එබන්දෙක්ම වන්නේමය. එබදුවූම යමෙක් සමඟ සහවාසය කෙරේද ඒ ජනතෙමේත් එබන්දෙක්ම වන්නේය.

යම්කිසි අතවැසියෙකු විසින් සපශීකරනලද යම්කිසි ආවාහ්‍යයක් තෙමෙ අනික් ආවාහ්‍යයෙකු සපශීකරන්නාවූ පාපධම්මයෙන් තැවරුනාවූ අතදැසියා තවරාගනීද ඒ ආවාහ්‍යය තෙමෙත් විෂපෙවී හී සපශීකරනලද හිමවුරක් මෙන් බාලයන් සෙවනය කරනසුලුයයි කියා අපකීර්තිය ලබන්නේය. එහෙයින් "එවං බාලූපසෙවනා"යි වදරන ලද්දේය. ප්‍රාඥයන් සෙවනය කරන සුදුවූ පුද්ගලතෙමෙ පණ්ඩිතවන්ව නොහැකිවූවද කල්‍යාණමිත්‍රයන් සෙවනය කරන සුලුයයි කියා ගුණ

කිත්තිය ලබන්නේය. එහෙයින් ''එවං ධිරූපසෙවනා''යි වදාරණලද්දේය. ප්‍රාඥතෙමේ පාපයෙන් හා අපකීර්තියෙන් තැවෙයි යන බියෙන් පාපයහලුවන් ඇත්තෙක් නොවන්නේය.

යම්කිසි මිනිසෙක් තෙමේ කුණුවූ මාංසයක් කුසහාණින් වෙළා තබාද එහෙයින් ඒකුසහාණත් දුගීඛයම වහනය වන්නේය නින්දිතවූ අසත්පුරුෂවූ අසාරවූ පාපීවූ අකෘතඥවූ බාලයන් සසවතයෙන්ද එසේම අපකීර්තිසංඛ්‍යාතදුගීඛයම වහනය වන්නේය.

යම්කිසි මිනිසෙක් තෙමේ තුවරලා තුරුක් ආදීවූ යම් කිසි සුගන්ධද්‍රව්‍යයක් යම්කිසි පත්‍රජාතියකින් වෙළා තබාද ඒ පත්‍රපවා සුරභිගන්ධවහනය වන්නාහුද එපරිද්දෙන්ම පණ්ඩිත සෙවනයෙන්ද ගුණකීර්ත්‍යංඛ්‍යාතවූ සුරභිගන්ධය වහනය වන්නේය. එසේ හෙයින් තුවරලාතුරුක්ආදීවූ සුවඳදෑ ඔහාතලද පත්‍රයාගේ මෙන් කල්‍යාණමිත්‍රසංසර්ගීවසයෙන් තමන්ගේ ගුණ පරිපාකත්වය වන්නේයයි දැන ඤාණසම්පන්නවූ සානසින් ඇති සත්පුරුෂයන් සෙවනය කරන්නේය අඥතවූ අසානතවූ අසත්පුරුෂයන් සෙවනය නොකරන්නේය අසානතවූ අඥතවූ අසත්පුරුෂවූ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකපුද්ගලයෝ තමන් ඇසුරුකරන්නවුන්තරකාදී සතරඅපායට පමුණුවන්නාහ. සානතවූ සත්පුරුෂවූ පණ්ඩිතවූ සම්‍යක්දෘෂ්ටිඇති පුද්ගලයෝතුමූ තමන් ඇසුරුකරන්නවුන් සවර්ගලොකයට පමුණුවන්නාහුයයි දෙසනා කෙළේය.

රජ්ජුරුවෝ ඒ පුපඵකයාගේ ධර්මකථායෙහි අතිප්‍රසන්නවැ මනාබෝවේලාවකින් එතනට පැමිණි තපස්වීන් වැඳ සවාමීනී! මට අනුකම්පා පිණිස මාගේ නුවරෙහි වාසය කරනු මැනවැයි ආරාධනා කොට නුවරට පැමිණ හිරවුන්ට අහය දුනය කොට එහි පැමිණියාවූ සෘෂිසමූහයා උයනෙහි වාසය කරවා දිවිඇතිතාක් උපස්ථානකොට සවර්ගපදය පිරවූයේය. පුපඵක නම් හිරුතෙමේද වෙනෙහි වැස කම්වූ පරිද්දෙන් මිනිස පරලොව හිඳියේය.

විසිවන නිපාතයෙහි සතතිගුඹජාතකවර්ණනායෙහි

සුවවසතුවහි.

යටගියදවස බරණැස්නුවර බ්‍රහ්මදත්තනම් රජ්ජුරුවනෙ
කුත් රාජ්‍යය කරනකල අපමහබෝසතාණෝ ඒ රජ්ජුරුවන්ට
අමාත්‍යවුහ. එකල රජ්ජුරුවන්ගේ මහිලාමුඛ නම් මහුලැනෙක්
විය. ඒතෙමේ සිල්වත්ය ආචාරසම්පන්නය කිසිකෙනෙකුන්ට
හිංසාවක් පීඩාවක් නොකරන්නේය. ඉක්බිත්තෙන් එක්දවසක්
ඒ ඇතු සිටිනා ඇත්හලසමීපයෙහි රාත්‍රිභාගයෙහි සොරු අවුත්
ඔහට නුදුරු තැන හිඳ සොරකම් මන්ත්‍රණය කළාහුය. "මෙසේ
උමංබිදියයුත්තේය මෙසේ මංපැහැරිය යුත්තේය උමිංබිදිව
හා මංපැහැරීම් මඟක් නොවක්සේ තිරවුල්කොට ඉගෙණගෙන
බඩු සොරබාම් කරන්ට වටනේය සොරකම් කරන්නහු විසින්
දසතුභිම්යන් මරාම සොරකම් කටයුත්තේය එසේ කළකල
ධනයෙන් නැගි සිටින්ට සමර්ථ තම් වන්නේය වසතු සොරකම්
කරන්නහු විසින් වනාහි ශීලාචාරගුණයෙන් යුකත නොවිය
යුත්තේය, කර්කශවූ ඵරුසවූ සාහසිකවූවෙක් විය යුත්තේය"යි
මෙසේ කථා නොට ඔවුනොවුන් උගන්වාගන ගියාහුය.
මෙම ක්‍රමයෙන් දෙවැනිදවස තෙවැනිදවසයයි කියා බොහෝ
දවසක්ම එහනට අවුත් මන්ත්‍රණය කළාහුය. ඒ මහිලාමුඛනම්
හස්සියා සොරුන්ගේ බස් අසා මා උගන්වනී යන සංඥයෙන්
දැන් මා විසින් වණ්ඩඵරුසව රෞද්‍රක්‍රියා ඇතිව පැවතිය යුත්
තේයයි සිතා එබඳුවූ වණ්ඩගුණ ඇතිවිය. ඉක්බිත්තෙන් උදෑ
සනම ආවාවූ ඇත්ගොව්වා සෝඬින් බදා අල්වාගන බිමගසා
මැරුවේය. මෙසේම අනිකකුත් අනිකකුත්දෑයි ආ ආවුන් මැරු
වේවය. මහිලාමුඛ නම් හස්සියාට මදහැංනේය, එතැන්හිටින්
දුටුදුටුවන් මරන්නේයයි මින්මුත්තු රජ්ජුරුවන්ට ක්වුය. එබස්
ඇසූ රජ්ජුරුවෝ බොධිසත්වයන්ට කියන්නෝ පණ්ඩිතයෙනි!
යව කවර කාරණයකින් ඒ ඇතා දුෂ්ටවිදේශාරයි දැනගතහුමයි
කිවුය. බෝධිසත්වයෝ ගොස් ඔහුගේ ශරීරයෙහි රොනකැති
නියාව දැන කවර කාරණයකින් මෙතෙම දුෂ්ටවිදේශාරයි.
පරීක්ෂා කරන්නේ ඒකාන්තයෙන් නුදුරු තැනෙක කිසිකෙනෙක
කුන්ගේ කපුරුවවකයක් අසා මොහු මා බස්කම් උගන්වනියන
සංඥයෙන් දුෂ්ටවීයයි සැලවුනන් කොට ඇත්ගොව්වන් අතින්
විවාරන්නේ ඇත්හලසමීපයේ රාත්‍රිභාගයෙහි කිසිකෙනෙකුන්
විසින් කථාවක්කළ නියාවක් දනුදැයි විවාළෝය. 'සවාමීනි!
සොරු අවුත් කථාකළෝන'යි කිවුය, බෝධිසත්වයෝ ගොස්
රජ්ජුරුවන්ට කියන්නෝ දෙවඟන්වහන්ස! ඇතුව කිසි පරිග
පීඩාවක් නැත සොරුන්ගේ බස්අසා දුෂ්ටවීයයි කිවුය. දැන්

කුමක් කළයුතුදැයි කිකල්හි සිල්වත් මහණබමුණන් ඇත්හළ සමීපයෙහි හිඳුවා ශීලාචාරකථා කියවන්ට සුදුසුවන්නේයයි කිවුය. රජ්ජුරුවන් විසින් එසේ කරවයි කිකල්හි බොධිසත්ව යෝ සිල්වත්වූ මහණබමුණන් ඇත්හලසමීපයෙහි හිඳුවා සවාමීනි! ශීලනිශ්‍රිතවූ කථා කිවමැනවැයි කිවුය. එබස් ඇසූ මහණබමුණෝ ඇතුට නුදුරු තෙනෙක හිඳ කියන්නෝ කිසිවෙක් නොඇල්විය යුත්තේය කිසිවෙක් නොමැරිය යුත්තේය ශීලාචාරයෙන් ක්ෂාන්තිමෛත්‍රීකරුණාවෙන් යුතුනවිඳුවුය"යි ශීලනිශ්‍රිතකථා කළාහුය. ඒ හස්තියා එබස් අසා "මොහු මා බස්කම් උගන්වති එසේ හෙයින් දැන් මෙතැන් පටන් සිල්වත් විය යුතුය"යි සිතා සිල්වත්ව ක්ෂාන්තිමෛත්‍රීකරුණාවෙන් යුකත විය. රජ්ජුරුවෝ බොධිසත්වයන් අතින් විචාරන්නෝ කිමෙක්ද දරුව! හස්තියා සිල්වත් වීදැයි විචාළෝය. බොධිසත්වයෝ එසේය රජ්ජුරුවන් වහන්සැයි කිය. එබස් ඇසූ රජ්ජුරුවෝ කියන්නෝ බෙදුවූ දුෂ්ටවූහස්තියා නුමණැත්තන් නිසා පොරාණික ධර්මයෙහි පිහිටියේ වේදැයි කියා බොධිසත්වයන්ට ප්‍රශංසා කළෝය.

එකකනිපාතයෙහි මඝිලාවුඛජාතකවර්ණනායෙහි මඝිලාමුඛමඟුලැන්වයනුවයි.

යවහියදවස බරණැස්නුවර සාම නම් රජ්ජුරුකෙනෙකුන් රාජ්‍යය කරණසමයෙහි බොධිසත්වයෝ අමාත්‍යකුලයහ ඉපිද වැඩිවිය පැමිණ රජ්ජුරුවන්ට අර්ථයෙන් ධර්මයෙන් අනුශාසනා කොට හිඳිනසේක. එසමයෙහි රජුහට පාණ්ඩව නම් මඟුලසෙක් විය. රජුහට ඒ අසූ බලන්නාවූ සිහිනතකට පාකොරවූ ගිරිදන්තනම්වූ අස්සලයෙක් ඇත. ඒ කොරවූ අස්සලයා අසූ ගෙන කඩියාලම අල්වා කොරපය බිම ඇන ඇන ඉදිරියෙහි යන්නා දැක මෙය මෙතෙමේ මා උගන්වන දෙයකැයි සිතා ඒ ඕනව හොසින් පය කොර කොටම් ඔබඔබා යන්නේය රජ්ජුරුවෝ අසූ කොරබැව් අසා මෙදුන් සැවූහ. ඔව්හු හොස් දනනා පමණින් විමඳා බලා අසූගේ ශරීරයෙහි කිසිම රොගයක් නොදක්නාහු පෙරලා අවුත් දෙවයන්වහන්ස අසූගේ ශරීරයෙහි කිසිම රෝගයක් නොදක්නෝ වම්හයි කිහ. රජ්ජුරුවෝ ඒ අසා බොධිසත්වයන්ට කියන්නා මඟුලසා පය කොර කොට ඔබත් කියන්නා ඇසීම්. උන්ට කවර දිට්ඨියෙක්

දෝභෝති ගොසින් බලා එවති කිව. බොධිසත්වයෝ ගොසින් අසා බලා ව්‍යාධියක් නොදැන සිතන්නහු අස්ගොව් වාගේ පය කොර කොට ඔබන නිසාවමුත් ඒ නිසාම උඹ පම් ණක් විනා ව්‍යාධියෙක් නැතැයි රජ්ජුරුවන්ට කියන්නාහු සාමනම් රජ්ජුරුවන් වහන්සැ තුඹවහන්සේගේ පාණ්ඩවනම් අශ්වයා ගිරිදන්ත නම් අස්සලයාගේ දෝෂයෙන් පය තොර කොට ඔබන පමණක් මිසක් අසාගේ ව්‍යාධියෙක් නැත එසේ හෙයින් යහපත් නිව්‍යාධි අස්සලයෙකු අසා බලන්ට සලස් සන්නා අසාගේ පය කොර ඇරෙයි කියන්නා ඒ නිසාවට නිව්‍යාධි අස්සලයෙකු සැලැස්සූ හමනේ අසුගේ පය කොර පලා ගියේයයි වදාරා මේ ගිරිදත්තජාතකය වදාළසේක.

දුඝනිපානසයිගිරිදන්න ජානකවණ්ණසෙති
පාණ්ඩවමඟුලස්වසතුවසි.

යටගියදවස බරණැස්නුවර දඩිවාහනනම් රජ්ජුරුවෙන කුන් රාජ්‍යය කරන සමයෙහි අපමඟබෝසතාණෝ ඒ රජුනව අවවාදයෙන් ධර්මයෙන් අනුශාසනා කරන්නේ විය. ඉක්බිති එක්දවසක් ඒ රජ තෙමේ මහඟහෙකැ උඩුවට දෙක්හි ලෝදැල් හෙලාතබා දිය කෙළෑකෙළෑ සනාතය කරමින් සිටියාහ. එකල හිමාලවනයෙන් කණ්ණිමුණ්ඩනම් විලින් දෙවතා වන් අනුභවකරන්නාවූ අඹඟසින් අඹයෙක් අවුත් ඒ ලෝ දැලෙහා බැඳින. දැලඹවන්නාවූ කෙවුළෝ ඒ දැක ගෙන ගොස් රජ්ජුරුවන්ට පෑහ. රජ්ජුරුවෝත් වැද්දන් අතින් විවාරා අඹරසය අනුභවකොට ඒ අඹඇටය උයනේ රෝපණය කරවා ඒ ගසවට බොහෝ සුවඳගස් ඇතිකරවා දවස්පතා සුවඳපැන් කිරිපැන් සදුන්පැන් වත්කරවා ගස කොළුක්මල්දම් එල්වා සුවඳදුම් හා සුවඳපැන් හා ලවා වට කොට පටකඹ තිර ජව නිකා බන්දවා මේ නියාමයන් බොහෝ පෙරහර අඹගසට කරවූහ. අඹගස තුන්අවුරුද්දකින් රන්වන්ව මිඅඹ ඵලගෙන මී හා සමාන රස ඇතිවිය. රජ්ජුරුවෝ ඒ ගසඵල අනුභව කොට මේ ඵල ඒ ඒ රජදරුවන්ට පඬුරුකොට යවමිහි සිතා නැවත සිතන්නාහු මේ ඵල රජදරුවෝ කා ඒ ඇට ඉදුවා ඇතිකලෝ නම් මේ ගස නිසාසාර වෙයි සිතා අඹගඹියේ පැලවෙනා තැන මඩුකටු ගසා යවූහ. ඒ ඒ රජදරුවෝත් අඹ කා අඹඇට ඉදුවා නැස්පෙන ගෙයින් මීට කාරණා කිම්දෝ නෝහි සිතා පරීක්ෂා කොට මඩුකටු ගසා යවනලද නිසාව දැන

ඉන් එක් රජ්ජුරුකෙනෙක් පින්වත! ඔව දඩිවාහන රජුගේ අඹ ඵලරසය නසා තිත්තරස කරවයි, දහසක්දී එක්උගන්පල්ලෙක් ඇවිත්, උගන්ගොව්වාත් මැනවැයි බරණැස්නුවරට ගොස් දඩිවාහන රජ්ජුරුවන්ට තමන් ආ පවත් කිහා ගමා රජ්ජුරුවන් විසින් ගෙන්වා තෝ උගන්ගොව්වෙක්දැයි විචාරන්නා එසේය රජ්ජුරුවන්වහන්ස! අකාලඵට ඵලඇතිකිරීම් මල්ඇතිකිරීම් ආදීවූ දෙය දනිමියි කීය. එබස් අසා රජ්ජුරුවෝ තමන් උගන් ගොව්වා හා කැවිව උගන් බලන ලෙස සැලැස්සුහ. එතැන් පවත් උගන්පල්ලෝ දෙදෙනම උගත පිළිදගුම් කරන්නාහ. එකියනලද අලුතපැමිණි උගන්ගොව්වාත් තොකලට මල්හා ඵලදැතිකොට උගන ඉතා සිත්කලු කොට රජ්ජුරුවන්ට පැහ. රජ්ජුරුවෝ සතුටුව පැරණි උගන්ගොව්වා බැහැරලා අලුත පැමිණි උගන්ගොව්වාටම උගත භාරකොට දුන්නාහ. එවිට උගන්ගොව්වා උගත තමාතතුවූ පසු අඹගස තිත්තකෙරෙමිසි සිතා අඹගසවට කොසඹගස් හා හබුලුවැල් ඉදුවිහ. එසේ කළකල දිළිඳෙළින් වැඩෙන්නාවූ ඒ කොසඹවෘක්ෂයන්ගේ මුල් හා සාඛාවෝ අඹමුල් හා සාඛාවන් සමඟ එක්වැ බැඳී හබුවැල්ද ගසවැළඳ කල්යාමකින් අඹගස කොසඹනසමෙන් තිත්තව ගියේය. උගන්පල්තෙමේත් අඹඵලතමා තිත්තවූ බැව් දැන තමා ආකාරිය එපමණක්ම බැවින් පලාගියේය. එකල රජ්ජුරුවෝ එක්දවසක් මිහුලුගනට ගොස් අඹඵල අනුභවකරන්නේ අඹ රසය කොසඹරසය මෙන් වී ගිලින්ට නොහැකිව කාරා කෙල ගසා දමා පැහිතය! මේ අඹගසට පෙර කළමනාප්‍රතිකාරයෙන් දැනුදු අඩුවක් නැත මෙසේ ඇති කල්හිදු මේ දෘෂ්ඨයාගේ ඵල තිත්තවිය. ඒටකරුණු කවරේදෝහෝයි බෝසතාණන් වහන්සේ අනින් විවාළේය. ඒ බෝසත් තෙම රජුට කාරණය කියන සේක්—

"පුබ්බණ්හපරිවාරෝ අම්බො තෙ දඩිවාහන,
මූලං මූලෙන සංසන්දං සාඛා සාඛා නිසෙවරෙ,
අසාතසනතිවාසෙන තෙනම්බො කට්ඨකපඵලෝ"ති.

පින්වත! දඩිවාහනමහරජ්ජුරුවන් වහන්ස! නුඹවහන්සේගේ අඹරුක කොහඹින් වවකරනාලද්දේය. අඹමුල් කොසඹ මුලින් වළඳනාලද්දහ. අඹඅතු කොසඹඅතු සෙවනය කරන්නා හුය. ඒ අඹබිරිවූ අසාතවූ ඝනතාවූ කොසඹාදීන්ගේ ආශ්‍රය හෙතුකොටගෙන නුඹවහන්සේගේ අඹරුක කොසඹබවෙන් තිත්තඵල ඇත්තේ වියයි කීවේහ.

ඒඅහා අජ්ජුරැවෝ සිහලුව කොඅඹඉන්ද හතුවැල්ද සින් දවා මුල් උදුරවා නිකතවූ පස් කරවා මධුරවූ පස් බහවා කිරිදිය සකුරුදිය ගඳදිය යන මෙයින් අඹරුක ඉස්සවා පැරණී උයන් ගොව්වාටම උයන පාවාදුන්නාහ. අඹහස මධුරසංඝයෙන් පෙරසේම නැවතත් මධුරත්‍වය.

දුකනිපාතයෙහි සිහුවනැවගැ දධිවාහන ජාතක වර්ණනායෙහි අඹවස්තුවයි.

මෙසේ සත්‍වපුද්ගල නොවන්නාවූ නිර්ජීවක අවෙතනික විසතුහු පවා අනිෂ්ටවස්තූන් හා එක්වූ කල්හි අනිෂ්ටඵලවද ඉෂ්ටවිසතුන් හා එක්වූ කල්හි ඉෂ්ටඵලවටද පැමිණෙන්නාහ. සවෙතනිකවූ සත්‍වයන් වූකලි කියතුම කවරෙද? එකෙයින් දධිවාහනජාතකඅට්ඨොතපත්තියෙහි "මහණෙනි! අසත්පුරුෂ සෙවනය නම් ලාමකය අනර්ථකාරීය එකරුණෙහිලා මිනිසත්බැව්හි වූවන්ට පමණක් වන්නාවූ පාපසහායිවාසයාගේ අනර්ථකාරිභාවය ගැණ කුමක් නම් කියයුතු වන්නේද?. පෙරවනාහි අසාතවූ අමධුරවූ කොඅඹරුක හා එක්වීමට පැමිණ දිව්‍යරස හා සමවූ මධුරරසඇති අවෙතනිකවූ අඹරුක පවා නොමිහිරිවූ තික්තරසඇති බවට පැමිණියේය" යි වදළසේක.

තවද බාලයෝනම් දිලියෙන කඩුගත් සතුරන් වැනියහ. පණ්ඩිතයෝ නම් ප්‍රියඥාතීන් වැනියහ. ඒ එසේමය. භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසල්පුරී දකුණුපසැ නුදුරු තන්හි පිහිටියාවූ වෙළුව නම් ගම ගොදුරුගම කොට වැඩ වාසය කරනසේක් හටගත් ලොහිතපක්ඛන්දිකාබාධ ඇති සේක් වීය. ඒ දැන සක්දෙවිරජ තෙමේ එහි පැමිණ දෙවියන් සහිතලොකයාහට අනුශාසනාකරන්නාවූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේව උවටැන් කරණුයේ බුදුරජතුමාණන් වහන්සේගේ ශරීරමලහාජනය අන්කිසිවෙකහටත් අතින්අල්වන්නවත් කොදි සුවඳබඳුනක් සෙයින් හිස නබාගත හොස් බැහැර ලැසි. ඒ සක්දෙවිරජතෙමේ මේ ආදී නොයෙක් ලෙසින් උපස්ථාන කොට බුදුන්ලෙඩ සුවවූ කල්හිම දෙව්ලෝ ගියේය. භික්ෂූන් වහන්සේලා අනෝ බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශක්‍රයාගේ ඇති සෙනහය පුදුමය දෙව්නැපත පවා හැර දමා අවුත් බුදුන්ව උපස්ථාන කෙළේයයි බුදුන් මහත් බැව් කියා

කියා උන්හ. ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ "මහණෙනි! බුඩාදී ආශ්චර්යයන් වහන්සේලා දැකිමද ඒ ආශ්චර්යයන් සමඟ එකතැන භිදීම්ආදීසවභාවයද ඒ ආශ්චර්යයන්ට වනාවක් කරන්ට ලැබෙන බවද මැනවැයි කියා අවුත් ශක්‍රදෙවේන්ද්‍රයා මට උපස්ථාන කෙළේය"යි දක්වා වදුරණසේක් දම්පියාගෙහි සුඛවග්ගයෙහි සක්දෙවිඳුකථාවසතුවෙහි

"බාලසඞ්ගතචාරී හි දීඝමඞ්ධානසොචති,
දුක්ඛෝ බාලෙහි සංවාසෝ අමිත්තෙනෙව සබ්බදා,
ධීරෝ ච සුඛසංවාසෝ ඤාතීනංව සමාගමෝ.

"තසමා හි ධීරං ච පඤ්ඤඤ්ච බහුසුතඤ්ච
ධොරයහසීලං වතවන්තමාරියං.

තං තාදිසං සප්පුරිසං සුමේධසං
භජේථ නක්ඛත්තපථංව චන්දිමා"ති

ප්‍රාණඝාතාදී දසඅකුසලකර්මපථයන් කරන්නාවූ බාලයන් සමඟ නිතර හැසිරෙනසුලුවූ පුද්ගලතෙමේ ඒ බාලයන් විසින් 'එව ඝරඤ්ඤිඛිදීඒඒආදිය කරමු,යි කියනු ලබන්නේ ඔවුන් හා එක්සිත්ව එසේ කරනුයේ අත්පාකැපීම්ආදී දුකට පැමිණ බොහෝකල් මසාක කරන්නේය. කඩුගත් සතුරන් සමඟ වාසයමෙන්ද සොරවූ දරුණුවූ විෂඇති සර්පයන් සමඟ වාසය මෙන්ද බාලජනසෙවනය දුක්වන්නේය, ඤාණගතිඇති පණ්ඩිතයන් සමඟ එකතන්හි විසීම ප්‍රියඤාතීන්ගේ සමාගමයවෙන් සැපවන්නේය.....එසේ හෙයින්, ධෘතිසම්පදාන හෙයින් ධීරවූද ලෞකිකලෝකොත්තරඤාණසම්පදාන හෙයින් ප්‍රාඥවූද ආගම අධිගමසම්පදාන හෙයින් බහුශ්‍රැතවූද අභිඥයට පැමිණීම්හයි කියනලද ධුරය උසුලන හෙයින් ධොරයහසීලවූද ශීලව්‍රතයෙන් හා ධුතඞ්ගව්‍රතයෙන් යුක්ත හෙයින් වතවන්තවූද කෙලෙසුන් කෙරෙන් දුරවූ බැවින් ආරියවූද ශොභනප්‍රඥඇති සත්පුරුෂය, නක්ඛත්තපථයහි කියනලද නිර්මලවූ ආකාශය භජනය කරන්නාවූ චන්ද්‍රවිම්බයක්සේ භජනය කරවි පැවිදිපාසනය කරවියයි වදුළහ.....

අපමණබෝසත්තෙමේද හිමවත්පෙදෙසෙහි තවුස්වෙස් ධරා වාසය කරණුයේ කලකිරුනු බැවින් වනයෙන් නික්ම මනුෂ්‍යපථයට ගොස් වාසය කරනු කැමති තමන්ගේ පුත්වූ තවුස්කුමරහට අවවාද කරන්නේ තවතිපාතයෙහි හළිද්දිරාග ජාතකයයි

"යස්ස කායෙන වාචාය මනසා නත්ථි දුක්කටං,
උරසීව පහිස්සාය තං භජේහි ඉතෝ ගතෝ.

යෝ ව ධම්මෙන වරති වරන්තොපි න මඤ්ඤති,
විසුද්ධකාරී සපඤ්ඤෝ තං භජේහි ඉතෝ ගතෝ.

හලිද්දිරාගං කපිචිත්තං පුරිසං රාගවිරාගිනං,
තාදිසං තාත! මාසෙව නිම්මනුස්සම්පි වෙ සියා.

ආසිවිසංව කුද්ධං මිළහලිත්තං මහාපථං,
ආරකා පරිවජ්ජේහි යානීව විසමං පථං.

අනත්ථා තාත! වඩ්ඪන්ති බාලං අච්චුපසෙවතෝ,
මාසූ බාලෙන සංගඤ්ජි අමිත්තෙනෙව සබ්බදා.

තං තාහං තාත! යාචාමි කරස්සු වචනං මම,
මාසූ බාලෙන සංගඤ්ජි දුක්ඛා බාලෙහි සඞ්ගමෝ"ති.

එඹල මපුත්කුමර! මේ ලෝකයෙහි යමෙක්හට කයින් හිඬිවන්නාවූ ප්‍රාණඝාත අදත්තාදාන කාමමිථ්‍යාචාරයයි කියන ලද ත්‍රිවිධ අකුසලයෝත් වචනයෙන් සිඬවන්නාවූ මුසාවාද පිසුනාවාචා ඵරුෂාවාචා සම්ඵප්‍රලාපයයි කියනලද චතුර්විධ අකුසලයොත් මනසින් සිඬවන්නාවූ අභිද්‍යාය ව්‍යාපාදය මිථ්‍යා දෘෂ්ටියයි කියනලද ත්‍රිවිධ අකුසලයෝත් සිඬනොවෙද්ද හෙවත් නැත්නාහුද එබදුවූ සත්‍වයා මවගේ ලෙහි වැනිර මව භජනය කරන්නාවූ ප්‍රියපුත්‍රයෙකුමෙන් මෙයින් ගමගියාවූ තෝ භජනයකරන්නැවත යමෙක්තෙමේත් ත්‍රිවිධ සුචරිතධම්මයෙන් හැසිරේද එසේ ධම්මයෙන් හැසිරෙන්නේත් "මම ධම්මයෙහි හැසිරෙමි මානය නොකෙරෙමි අන්‍යයෝ ධම්මයෙහි නොහැසිරෙත් මානයද කෙරෙත්ය"යි කියා අනුන්ට නිදු නොකෙරේද පිරිසිදුවූ දසකුසලකම්පථධම්මයන් කරන්නාවූ නැණැත්තාවූ ඒ පුරුෂයා මෙයින් ගමගියාවූ තෝ භජනයකරන්නෙහිමැ එඹා මපුත්වූ තාපසකුමාරය! සියලු දසදහසක් යොදුන් ඇති දඹදිව සියලු මනුෂ්‍යයෝම නැසී එකපුරුෂයෙක් පමණක් සිවිලේවීනමුත් ඒ පුරුෂයාත් කෂායෙන්වූ පැහැය අවුඇදියෙන් නැසී බොහෝ කලක් නොපවත්නේද එමෙන් වහා නැසෙන්නාවූ සෙනඟය ඇත්තේද වඳුරන්සේ වංචලවූ ප්‍රවෘත්තිය ඇත්තේද එකඅරමුණක පවත්නා සිත් නැත්තේද පංචකාමගුණකොළොඹයෙහි ඇවිල එකණෙහි විරකතවීම් සවභාවය නෙවැ ඇත්තේද ඒබඳුවූ පුරුෂයා භජනය නොකරන්

යම්සේ ගැල්ආදීවූ යානාවෙන් යන්නාවූ සත්ථෝ වළගොබ්
කණ්ඩපඛණ්ඩාදියෙන් සමතොවන්නාවූ මාගීයද අපච්ඡාගෙන්
ගැවසී ගත්තාවූ මාගීයද හැර තමන්ව සැපවූ මාගීයෙහි
යෙද්ද එපරිද්දෙන් දණ්ඩින් ගැසූ කල කිපෙන්නාවූ සඵි
යෙකුමෙන් කාරණාකාරණා නොදැන මඳකින් කිපෙන අසත්
පුරුෂයා භජනය නොකර කෙවත් දුරින්ම දුරුකරව.....

තවද මපුත්වූ තවුස්කුමර! අනිතය අනාගතය වර්තමානය
යන කාලත්‍රය සඞ්ඛ්‍යාත හැමකල්හි නැණැත්තන් විසින් භජ
නය නොකටයුතු අමිත්‍රවූ අඤ්ඤතයා සෙවනය කිරීමෙන්
මෙලෝපරලෝ දෙක්හි අනල්පවූ අනර්ථයෝ වැඩෙන්නාහුය.
එසේ හෙයින් ඔහු හා සමඟ භජනය සමාගමය යි කියන
ලද විශ්වාසය නොකර. එඹා පුතණුඩ! තවුස්කුමර! එසේ
හෙයින් මාගේ එක වචනයක් කරව මම ඒ ප්‍රණිධි තා අහැද
ඔවිමි. එනම් මේ යථොක්තකාරණයන්ගෙන් යුක්තවූ අඤ්
ඤතයා භජනය නොකර ඔවුන් භජනය කරන්නාහට බොහෝ
දුක්වන්නාහ යනාදීන් මෙසේ අවවාදකොට මේ මාගේ අව
සානවූ අවවාදයපරිද්දෙන් පිළිපදුව මාගේ වචනයෙහි පිහිටා
වැඩ වඩා ගනුවයි කීයේය.

මෙසේ පියාණන් විසින් අවවාද කරනලද්දාවූ ඒ කුමාර
තෙමේ කියනුයේ 'සවාමීනි පියාණන් වහන්ස! මම මනුෂ්‍යා
පථයට ගියෙම් වී නම් නුඹවහන්සේ වැනි පණ්ඩිතතෙතෙ
කුන් ලැබගත නොහැක්කෙමි එසේ හෙයින් එතන්හි යාමට
හය ඇත්තෙමි නුඹවහන්සේ සමීපයෙහිම වාසය කෙරෙමි'යි
කීයේය. ඔහු එසේ කීකල්හි නැවතත් අවවාද දෙන්නාවූ
තාපසතෙමේ කිසුණුපිරියම් ඉනැන්වූයේය. ඒ කුමාරතෙමේ
ඒ ඉඟෙන තොඛෝකලකින් පවාභිඥඅෂ්ටසමාපත්තීන් උප
දවා තමන්ගේ පියතාපසයාණන් හා සමඟ බ්‍රහ්මලොකයට
ගියේයයි මෙසේ දෙවාතිදෙවවූ අපතිලෝගුරු සම්මාසම්බුදු
රජාණන් වහන්සේ මේ දෙශනාව ගෙණහැරදක්වා චතුස්සත්‍යය
ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළසේක.....

යලිත් භය යයි කියනලද යම්කිසි චිත්තුත්‍රාසයක්
හෙවත් චිත්තය සම්බන්ධවූ බියක් වේද උපද්‍රව යයි කියන
ලද යම්කිසි අනෙකාශ්‍රිතාකාරයක් හෙවත් අනන්තරයක් වේද
උපඝාත යයි කියන ලද ඒ ඒ තන්හි ලග්නාකාරවූ යම්කිසි
උපසර්ගාකාරයකුත් හෙවත් දෙවියන්ගේ උපසිලිතාදිය

ඛෙසින් පිළිගැම්මොහොතට හැනි භාවයට පැමිණිවෙත් පිළිගැම් නොලදින් කිසිවක් කර ගන්නට අසමර්ථවූවහුගේ කිදීවට කාරණයක් වේද යන මේ සියල්ලම බාලයා නිසාම උපදනාහ. අඥන බාලතෙමේ වනාහි රජය හෝ උපරජය හෝ අතික් යම්කිසි මහත් තනතුරක් හෝ බලාපොරොත්තු වන්නේ තමන් වැනිවූ මහාධුතීයන් කිහිපදෙනෙක් ගෙන මෙහි එව්ම තොප ඉසුරුවතුන් කරන්නෙම්' සි කියා කදුපළිතහණාදියක් ඇසුරුගොට පසල්ගම් පහරමින් පිළිවෙළින් අවුත් නිගම්ගම්ද දනව්ද පහරන්නාහුය. එකල එහි මනුෂ්‍යයෝ බියපත්වැ ගෙවල් හැර තිගියසපටාකයන් සොයා පැන යන්නාහුය. ඒ මිනිසුන් නිසා වසන්නාවූ භික්ෂුභික්ෂුනීහුද තම තමන්ගේ සෙනසුන් ආදිය හැරදමා පැන යන්නාහුය. ඒ භික්ෂුභික්ෂුනීන්ට ඒ ගිහිගිය තන්හි භික්ෂා හා සෙනාසනද දුලබ වන්නාහ. පැවිද්දන් අතුරෙහිද අඥන බාලභික්ෂූන් දෙනමක් එකතැන්වූ කලද ඔවුනොවුන් අතරෙහි විවාද පටන්ගෙන වොදනා අරබන්නාහ. එසේ ඇතිකල කොසඹැ භික්ෂූන්ගේමෙන් මහත් කලහ උපදනේය. මෙසේ බාලවූ අඥනයන් නිසා භික්ෂුභික්ෂුනී උපාසකඋපාසිකා යන සියු වණක් පිරිසටම භයාදී විපත් පැමිණෙන්නාහ. එහෙයින් නිකඛහුනාතරසෙයි සියල්ලට පළමුව තැබූ ලක්ඛණසුත්‍රයෙහි "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ! නළාගාරා වා" යනාදිය වදුළසේක. එහි විස්තර එහින් බලා දන්නේය.

එහෙයින් බාලයෝ තුමූ ගින්නෙන් දිලිසෙන අඟුරු හා සමානය සි දනයුත්තාහුය. ඔවුහු වනාහි තමන්ගේ වචනයට කීකරුවූවන්ට සියලු භයාදීන් එළවීමෙහි සමර්ථ වන්නාහුය.

පණ්ඩිතයා වූකලි බියක් එළඹ සිටිකල එහින් රක්නෙකු මෙන්ද අදුර ඇතිකල පහනක් මෙන්ද සා පිපාසාදී දුකින් පෙළෙනකල ආහාරපානාදීන්ගේ පිළිලැබීමක් මෙන්ද වන්නේය. ඔහුතුමූ වනාහි තමාගේ වචනයට කීකරුවූවන්ගේ සියලු භයාදීන් නැසීමෙහි පොහොසත් වන්නාහුය.

මෙසේ බාලයන්ගේ කුණුමස් හා සම් බවද පණ්ඩිතයන්ගේ සුගන්ධද්‍රව්‍යාදිය හා සම බවද බාලයන්ට හා පණ්ඩිතයන්ම සංග්‍රහ කරන්නවුන්ම සිදුවිය හැකි සැපදුක් භාවයද දැන පණ්ඩිතයෝම සෙවනය කටයුත්තාහ බාලයෝ සෙවනය නොකටයුත්තාහ.

රාගය භග්ගකළ හෙයින්ද වෙෂය භග්ගකළ හෙයින්ද මෝහය භග්ගකළ හෙයින්ද භගවා නම් ලද අප නිලෝගුරු සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ ඡිනාසවථිරයන් වහන්සේව අවවාද කරණමේක දම්පියා යෙහි පණ්ඩිතවගීයෙහි

"න භජේ පාපකෙ මිත්තෙ න භජේ පුරිසාධමෙම,
භජේථ මිත්තෙ කල්‍යාණෙ භජේථ පුරිසුත්තමෙ"ති.

කායදුච්චරිතාදීන්හි අභිරමනය කරන්නාවූ පාපමිත්‍රයෝ සෙවනය භජනය පඨ්‍යුපාසනය නොකට යුතුනාහුය. ඝරසඤ්ඤිබිදීම් ආදියෙහි හෝ එක්විසි අනෙසනාදී ප්‍රභෙදවූ අසථාන යෙහි හෝ යොදවන්නාවූ පුරුෂාධමයෝද සෙවනය භජනය පඨ්‍යුපාසනය නොකොව යුත්තාහුය.

එසින් අනික් පක්ෂයෙහිවූ කල්‍යාණමිත්‍රයෝද පුරුෂොත්තමයෝද යන මොවුන් සෙවනය භජනය පඨ්‍යුපාසනය කරව. එක් වරක් නමුදු පණ්ඩිතජනසෙවනය ආත්මරක්ෂාවක් වන්නීය. බොහෝකල් නමුදු බාලජනසෙවනය ආත්මරක්ෂාවක් නොවන්නීය.—ඒ එසේමැයි.

නන්දබ්‍රාහ්මණ තෙමේ තක්සලානුවරසිට එක්සියවිසියොත්නකින් මත්තෙහි ඉදුපත් නම් නුවරට පැමිණ මහාසුතසොම නම් රජුහට දහම් දෙසනුයේ සුතසොමදෑනි

"සකිදෙව සුතසොම! සඛි හොති සමාගමෙ,
සා තං සඛතති පාලෙති නාසඛි බහු සඛගමෙ"ති.

පින්වත! සුතසොම මහරජුරුවන්වහන්ස! එක්වරක් නමුදු සාධූන් හා සමඟ පවත්වනලද සමාගමයක් වේද ඒ සාධු සමාගමය තෙමේ ඒ පුහුලා රක්නේ නම් වෙයි අසාධූන් හා සමඟ වනාහි බොහෝ කල්නමුදු කරනලද සමාගමය එකතැන වාසය තෙමේ ඒ පුහුලා නොරක්නේය තඹවුරුද නොවන්නේයයි දෙශනා කෙළේය.

එසේ හෙයින් පණ්ඩිතයන්ම සේවනය කරන්නේය බාලයන් සෙවනය නොකරන්නේය බාලජනසෙවකය නොකිරීම පමණක් නොවෙයි බාලජනසෙවනය නොකරනතැනැත්තේ පණ්ඩිතයන් සෙවනය කරන්නේය වැලිදු යම්කිසි පිනක් කොව "මම සෑරිසරනකලැ මේ පුණ්‍යානුභාවයෙන් පණ්ඩිතයන්ම සෙවනය කරන්නෙම්වා බාලයන් සෙවනය නොකරන්නෙම්වා"යි කියා අනිත්‍යතාපසඟාමෙන් ප්‍රාර්ථනා කරන්නේය,

ඒ මහබෝසත් තෙමේ වනාහි බරණැස්නුවර අසූකෝටි ධනය ඇති බමුණුමහසල්කුලයෙහි ඉපිද මව්පියන්ගේ ඇවැමෙන් සියලු සම්පත් හැර ඍෂිප්‍රව්‍රජ්‍යාවෙන් පැවිදිව පිළිවෙළින් දෙමළුරටට පැමිණ කාවීර නම් පට්ටන සමීපයෙහි උයනෙක්හි වෙසෙමින් ධ්‍යානඅභිඥ උපදවා අහසින් අවුත් නාගදිවයින සමීපයෙහි කාවීර දිවයිනෙහි බැස එහි මහත් කරනයක් ආශ්‍රය කොට පන්සලක් මවා වාසය කළහ. එසමයෙහි කාවීරදිවයින අභිදීප නම් වීය. හෙතෙම අපිස් ගුණ ඇති බැවින් කොහිවත් නොගොස් ඒ වෘක්ෂයාගේ ඵලකලෑ ඵලද පත්කලෑ පත්ද දිවසපමණක් ලා උයා අනුභව කෙරෙයි. එසේ කල් යන කල ඒ බෝධිසත්ත්වයන්ගේ ශීලතේජයින් සක්දෙව් රජහුගේ පඬුවුල්සලස්න උණු අසුරක් වීය. සක්දෙව් රජ තෙමේ ඒ කාරණය විමසනුයේ ඒ තවුසාණන් සිල්තෙදිකැයි දැන 'කුමක් නිසා මේ තපස්වී උග්‍රතපස් කෙරෙද්ද? ශක්‍ර සම්පත් පතත්දෝයි නොහොත් අනිකක් පතත්දෝයි පරීක්ෂා කෙරෙමියි සිතා තැවත සිතන්නාහු මූතුමූ දුකසස් ජීවත් වෙති පැන් පමණක් වත්කොට ඉවූ කරපත් අනුභව කෙරෙති ඉදින් ශක්‍රසම්පත් පතන්නම් නවන්ට ඉවූ කරපත් මට දෙති නැතකොත් නොදෙති'යි සිතා, බමුණුවෙස කින් එහි පැමිණ පඬුසිඟන්නෙක්මෙන් සිටියහ. එතල තවුස් තෙමේ කරපත් සුඛ කොට දිය ලා උයා තබා නිවී ගිය කලෑ අනුභව කෙරෙමිසි සිතමින් පන්සල්දොරකඩ සිටියේ උහු දැකැ හටගත් සොම්නස් ඇතිමයේ එකාන්තයෙන් මෙතල යාචකයක්හු දුටු හෙයින් මට වූයේ මහත් ලාභයෙක අද මාගේ මනදෙළ මුදුන් පමුණුවා දන් දෙමියි කරකොළ ඉවූ බදනින්ම ඇරගත ගොස් මාගේ මේ දානය සර්ව්ඥතාඥානයට කාරණා වේවායි තමකට ඉකිරි නොකොවම උහුගේ හිස්සා හාජනයෙහි බත නැවත නොමුහා ප්‍රීතිඇපයෙන් වේලා ඉක්මවූහ. සක්දෙව් රජතෙමේද එය හෙත මද තැනක් ගොස් අතුරුදන් වීය. මේ උපායෙන් සක්දෙව් රජතෙමේ තෙදිනක්ම එහි පැමිණියහ. නවුස්තෙමේද උහුව තෙදිනම සියලු අහර දී නිරාහාරවම සිට ප්‍රීතිඇපයන් දවස් යවා සිතන්නාහු 'ආශ්චර්‍යයි මට වූයේ මහත් ලාභයෙක කරපත් නිසා මහත් කුසලයෙක් මවිසින් රැස්කරනලද්දේය'යි සොම්නසට පැමිණ සතදිනක් මුළුල්ලෙහි නිරාහාරයෙන් දුර්බලවූ තැනැත්තෝ මහදවල් පන්සලින් නික්ම තමන් දුන් දන් සලකමින් පන්සල්දොර හුන්හ, තෙවන දිනෙහි ශක්‍රභවන

සිතන්නාහු 'මේ තවුස්තෙම තුන්දිනක් මුළුල්ලෙහි නිරා හාරව සිට දන් දෙනතැනැත්තෝ සතුටුසිත්ව දන් දෙති විතතෙහි අන්‍යථාත්වයෙක් නම් නැත්තේය මම මුත් මෙතම් දෙයක් පතා දන් දෙතියි නොදනිමි විචාරා අදහස් දැන ගනිමි'යි සිතා මහදවල් ඉකුත්වූ කලැ මහත්වූ ශ්‍රීසම්පත්තියෙන් ලක්ෂිරුම්බලක්මෙන් බබලමින් අවුත් මහබෝසතාණන් ඉදිරි යෙහි සිට පින්වත්වූ තාපසයාණනි! මෙබදු හුණුවූ සුළඟ පහරන තන්හි මෙබදුලවණජලයෙන් වට කරනලද වෙනෙහි හිඳ මනුෂ්‍යසම්පත්ආදීවූ කවර සම්පතක් පාර්‍ථනා කොට හුදකලාව හිඳ තපස් කරව්දැයි විචාළාහ. එබස් අසා මහ බෝසතාණෝ උන් ශක්‍රනියාව දැන "මම මේ ශක්‍රසම්පත් ආදිය පතන්නෙමි නොවෙමි සම්භාවනාඥානය ප්‍රාර්‍ථනා කෙරෙමින් තපස් රක්ෂා නෙරෙමි"යි ප්‍රකාශකරන්නාහු "ශක්‍රදෙවේන්ද්‍රයෙනි! ධම්හෙයකින් නැවත නැවත ඉපදීමද පඤ්චස්කන්ධයන්ගේ නැසීමද සමෙමානමරණයද යන මේ තුන සම්පත්ති ඒකාන්තයෙන් දුක් වෙද්ද එසේ කෙයින් යම් තැනක හෝ තුන නැත්නම් එබදු නිර්‍වාණය ප්‍රාර්‍ථනා නෙරෙමින් මේ වෙනෙහි තපස් රක්ෂා කෙරෙමි"යි තමන් නිර්‍වාණයෙහි අදහස් ඇති නියාව ප්‍රකාශ කොට කිහ. එබස් අසා ශක්‍රයෝ සතුටු සිත් ඇතිව තුමූ සියලු භවයෙහි කලකිරුනාහුය. "නිවන් පතා මේ වලැ හිඳ තපස් නෙරෙති එසේ නෙයින් උන්ට වර දෙමි"යි සිතා වරයෙන් ආරාධනා කරන්නාහු **මනරඝ නිපාතයෙහි අකිතතිජාතකයෙහි** කාශ්‍යපගොත්‍රයෙහි උපන් අකිත්තීතාපසයෙනි! තොප විසින් මහාකොට කියනලද්දාවූ මේ සුභාෂිතවචනය හෙතුදෘෂ්ටාන්තයෙන් තොපට වර දෙමියි සිතා ඇම් තොපසිසින් යම් වරයක් ගන්නා කැමැත්තා නම් වර දෙමි ඒ හේතුවයි කිහ...එබස් අසා මහබෝසතාණෝ වර ගන්නාහු ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයෙනි! ඉදින් තෙපි මට වර දෙනු කැමැත්තා නම් යම් ලොභයක් හෙතුකොටගෙන දුදරුවෝය භාර්‍යාවෝය ඔතඩාත්‍යය අන්‍යවූ ප්‍රියවස්තුය යන මේ සියල්ල ලදින් සම්‍යක් නාපත්‍යතාව තොපැමිණෙද්ද කැවත පුත්‍රාදීන් ප්‍රාර්‍ථනා කෙරෙද්ද එබදුවූ ලොභයක් මාගේ සන්තානයෙහි කොමැසේමැයි නූපදීවාත මෙසේ ලොභය නූපදිනා වරගන්නා කැමැත්තෙහෙමියි කිහ...එබස් අසා ශක්‍රයෝ සතුටුව කැවතත් මත්තෙහි වරදෙනුකැමැතිව කියන්නාහු ශක්‍රයෙනි! ඉදින් තෙපි මට කැවතත් වර දෙනුකැමැත්තා නම් අනතානතයෙහි

අවගත්තාවූ යම් ක්‍රොධචිත්තයකින් කිපියාවූ සත්ත්වයෝ ප්‍රාණවධආදිකොට රජ්ජුරුවන්ගෙන් ඉස්කන්නාසා කැපීම් ආදී වශයෙන් දණ්ඩකර්මයට පැමිණ හෝ විෂ අනුභවකිරීම් සෙලින් හෙලීම් සර්ප වැල් ලීම් ආදීවශයෙන් තමා මැරීම හෝ කෙත් වත්රන්රුවන්ඇතුන්අසුන්ගෙරිමිවුන්කෙල්ලන්කොල්ලන් ආදීවූ සියලු සම්පත්තීන් පිරිහී ගියෙද්ද ඒ සියලු වසතු නසා පියද්ද එබඳු කොපයෙක් මාසත්තානාගයෙහි නූපදීවාසිනමවද ශක්‍රයෙනි! ඉදින් තෙපි මට නැවතත් වර දෙනු කැමැත්හා නම්

"බාලං හි පසෙස භ සුණෙ න ව බාලෙන සංවසෙ,
බාලෙන අල්ලාපසල්ලාපං න කරෙ න ව රොචයෙ"නි.

අඥතවූ අසත්පුරුෂවූ සහිතයා මඇසින් නොදකිම්වාසි අසවල්තැන වෙසෙනි යන්නක් මානිහුත් නොමසම්වසි එබඳු නුවණැති අසත්පුරුෂබාලයා හා සමඟ එකතැන නොවසෙම්වාසි පසුපෙරත්තු කථාවක්හුත් නොකෙරෙම්වසි උහුබස් කිසිකලෙකත් මට ප්‍රිය නොවේවයි කිය.

එබස් අසා ශක්‍රයෝ කියන්නාහු

"කිනනු තෙ අකරං බාලා වද කසසප! කාරණං,
කෙන සාසසප! බාලස්ස දස්සනං නාභිකඞ්ඛසී"නි.

පින්වත කාශ්‍යපගොත්‍රඇති බොධිසත්වයෙනි! අඥතවූ සත්වයා තොපගේ මැරියන් පියාණන් මරාපීද? නොපව අන්‍යවූ කවර අනර්ථයක් අවැඩක් කරපීද? කවර වසනුවක් පැහැරගනීද? කුමක් හිසා අඥතවූ සත්වයා දක්නා නොනැමැත්තාද? ඒට කාරණා කියව්සි කිය.

එබස් අසා බොධිසත්වයෝ කියන්නාහු

"අනයං නයති දුම්මෙධො අධුරාය නියුජති,
දුන්නයෝ සෙය්‍යසෝ හොති සම්මා වුත්තො'පි කුපපති,
විනයං සෝ න ජානාති සාධු තස්ස අදස්සන"නති.

ශක්‍රයෙනි! නුවණ නැත්තාවූ සත්වතෙමේ අකාරණය කාරණයයි ගන්නේය ප්‍රාණඝාතාදිය කොට ජීවත් වන්නෙමැයි මෙසේ අවැඩට සුදුසු කාරිය සිතන්නේය ශ්‍රද්ධාධුරප්‍රඥාධුරයෙහි නොයෙදෙ, අකාරියෙහි මයාදන්නේය ප්‍රාණඝාතාදීවූ දුශ්ශීල කර්මයමාදන්ව පැවැත්ම යහපතැයි ගන්නේය හිතකරපිරිවෙතෙහි පමුණුවන්ට නොහැකිවන්නේය මනාඉතුහසින්

කියතලද්දේත් කිපෙයි තොකියතලද්දේත් කිපෙයි මෙසේ ඉදිරියෙහි යාසුතුය මෙසේ පසුතැරී යාසුතුය යනාදීවූ ආවාර විනයසංඛ්‍යාත අවවාද නොපිළිගන්නේය මේ කාරණයන් කරණකොටගෙන බාලයාගේ නොදැකීම මැනවැයි කිහ එබස් අසා සතුටුව නැවතත් ශක්‍රයෝ වර දෙමිගි කිකල්හි තවුස් තෙමේ නැවතත් අතික් වරයක් ගන්නාහු

"ධීරං පසෙස සුණො ධීරෙ ධීරෙන සහ සංවසෙ,
ධීරෙන අලුාපසලුාපං තං කරෙ තං ව රොවයෙ"ති.

ශක්‍රයෙනි! තෙපි මට නැවතත් වරදෙනු කැමැත්තා නම් මෙලොව පරලොව දන්නා කාරණාකාරණා දන්නා හුවණැති සත්පුරුෂයා ඇමවෙලෙහි දකිම්වයි අසවල්තැන හුන්නේයයි මාසියකනින් අසම්වයි ඒ සත්පුරුෂයා හා සමඟ එකතැන වෙසෙම්වයි පසුපෙරත්තු කථා කෙරෙම්වයි උහු කියන්නාවූ බස් මට ප්‍රිය වේවයි කිහ එබස් අසා ශක්‍රයෝ කියන්නාහු

"කිනනු තෙ අකරං ධීරො වද කසසප! කාරණං,
කෙන කසසප! ධීරසස දසසනං අභිනඛසි?"ති.

පින්වත කාශ්‍යපගොත්‍රයෙහිවූ අකිර්නිපණ්ඩිතයෙනි! ඒ හුවණැති සත්පුරුෂයා තොපට ගමක් බිමක් කෙල්ලකු කොල්ලකු දීපිද නොහොත් තොප මහත් ඉසුරකට පමුණුවාපිද එඹා කාශ්‍යපය! කවර කාරණයකින් නොපි හුවණැති සත්පුරුෂයාගේ දැකීම කැමැත්තාදැයි විවාළහ.

එසද බොධිසත්වයෝ කියන්නාහු

"නානථං නථති ධීරො අධුරාය න යුඤ්ජති,
සුතයො සෙය්‍යසො හොති සම්මාවුත්තො න කුපපති,
විනයං සසා පජානාති සාධුතෙන සමාගමො"ති.

ශක්‍රයෙනි! හුවණැති සත්පුරුෂතෙමේ කාරණය කිනල එසේකීයේ කාරණයයි ගන්නේය අකාරියෙහි නොයොදා කාරියෙහිම යොදන්නේය දැනසීලාදී සුචරිතයෙහි යහපතැයි ගන්නේය මෙරමාත් මෙබඳුවූ කුසලකර්මයෙහි යොදන්නේය කරණයක් කිකල ඊට නොකිපෙන්නේය මෙසේ ඉඳුව සිටුව යනාදීන් ආචාරවිනයසඞ්ඛ්‍යාත අවවාදකලකල ඒ කී ඒ අවවාද පිළිගන්නේය එසේ හෙයින් එබඳුසත්පුරුෂයා හා එක්වීම මේ කාරණයෙන් යහපත් වන්නේයයි කිහ.

එහි විත්‍ථාර තෙරඝනිපාතයෙහි අකිත්තිජාතකය බලා දන්නේය.

පණ්ඩිතයන්ගේම දුකීම සැපවන්නේය බාලයන්ගේ දුකීම දුක් වන්නේය. එහෙයින් භාග්‍යවත්තෙම ශක්‍රදේවේන්ද්‍ර වසතුවෙහි

"සාහු දස්සනමරියානං සන්නිවාසෝ සදා සුඛෝ,
අදස්ස නෙන බාලානං නිච්චමෙව සුඛී සියා"ති.

මහණෙනි! සත්පුරුෂවූ බුඩාදී පණ්ඩිතයන්ගේ දුකීම සැපවන්නේය. හුදෙක් ඒ උත්තමයන්ගේ දුකීම පමණක් නොවෙයි, වැලි එනෙක් ඇති ඒ සත්පුරුෂයන් හා සමඟ එකතැන හිඳීම් ආදීහාවයද සැපවන්නේමය බාල අඥාන අසත්පුරුෂයන්ගේ නොදුකීම කෙතුකොටගෙන සැපඇත්තෙක් වන්නේ ඝයි වදළසේක.

බාලයන් දක්නාසුලුවූයේ බාලයන්ගේ වචනය කරන්නේ දුකට පැමිණෙයි පණ්ඩිතයන් දක්නාසුලුවූයේ වනාහි පණ්ඩිතයන්ගේ වචනය කරමින් විඛ්‍යාතක භික්ෂුවමෙන් සැපට පැමිණෙන්නේය.

හෙතෙමේ වනාහි මහාකස්සපස්ථෙරපාණන්ගේ සඩ්විහාරිකවූ චතුර්ථ්‍යානලාභී කෙනෙක. තම්බන්මයිලතුවන්ගේ ගෙයි විශාල අරමුණක් දැක එහි පිළිබඳ සිත්ඇතිව ගිහි වී අලස බැවින් කර්මාන්ත නොකොට සිටියේ ගෙයින් බැහැර කරණලද්දේ පාපමිත්‍රයන්ගේ වචනය පිළිගෙණ සොරකමින් ජීවත්වන්නේ එක්දවසක් රාජපුරුෂයන් විසින් අල්වාගත පිටිහයතලා දඬි කොට බැඳ සතරමංසන්ධියෙක් සතරමංසන්ධියෙක්හි කසවලින් තළනු ලබනුයේ රජගහනුවර දකුණුවිශාල්දොරින් වධභූමියට පමුණුවනු ලැබෙයි. ඒ දැක මහාකාශ්‍යපස්ථවිරයන් වහන්සේද පිඬු පිණිස නුවරට වදනාසේක් ඒ දැක බැම්ම ලිහිල්කරවා පෙරනාවිසින් පුරුදුකරණලද කර්මස්ථානය නැවතත් ආවර්ජනා කරවයි කිහ. ඒ විඛ්‍යාතකතෙමේ මහාකාශ්‍යපස්ථවිරයන් වහන්සේගේ වචනය පිළිගෙන නැවතත් චතුර්ථ්‍යාන උපදවා ගත්තැනැත්තේ ඒ රාජපුරුෂයන් විසින් වධභූමියට ගෙන ගොස් දිවස්උලෙහි හිඳුවනලද්දේත් ආවුධවලින් කැපීගන්වන ලද්දේත් බිය නොවෙයි රාජපුරුෂයෝ උහු බියකොවනබැව් නිමිසරමඟරජුහට සැලකළාහුය. රජතෙමේ ඔහු හැරදමමයි කියා වෙළුවනාරාමයට ගොස් ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේව ඒ බැව් සැලකෙළේය. තුන්ලෝවැසීන්ට අනුශාසනා කරන්නාවූ ඒ සම්මාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙළුවනාරාම

යෙහි වැඩසිටි සේක්ම ආලෝකයක් පහළවා ඔහුට ධර්මදේශනා කළසේක. හෙතෙම ඒ දම්දෙසුම් අසා හුලඟෙහි හුන්නේම සෝවාන් වී ශාසනයාන් වහන්සේගේ සමීපයට අහසින් ගොස් පැවිදිව අරාජිකපිරිස්මැදුම රහත් විය. මෙහි විසාර දම්පියා යෙහි තණ්හාවගීයෙහි විබහන්නකවසතුව බලා දන්නේය.

තවද බාලයෝ තුමූ තුමූම වරදවා ගන්නාලද දෘෂ්ටියෙන් තමන්ද තමහට කීකරුවූ අන්‍යයන්ද දෙවිදත් තෙරආදීහුමෙන් වනසන්නාහුය.

හේ කෙසේද යත්?

දෙවිදත් තෙරතෙමේ වනාහි ශාසනයාන් වහන්සේ අනුව පැවිදිව බුහුදුන් විසින් ලැබිය හැකි සෘද්ධ්‍යාදේශතෙක් ම මැතභාග යෙහි අජාසත්රජු විසින් කරණලද ලාභසත්කාරඇත්තෙක්වීය හෙතෙමේ ලාභසත්කාරයෙන් මඩන්නාලද සිත් ඇත්තේ "මම භික්ෂාහත පරිහරණය කරන්නෙමි"යි පාපවෙතනාවක් උපදවා එම විතෙකාතපාදය හා සමහම සෘද්ධියෙන් පිරිහි එක්දවසක් මවළුවනාරාමයටගොස් බුදුන්වැඳ "සවාමීනි! භාග්‍යවත්තෙම දැන් ජරාවෙන් දිරාසේක වයසින් වෘද්ධසේක ජාතියෙන් මහලුසේක අල්පොත්සාහීසේක එසේ හෙයින් දිෂ්ඨධම්මසුඛවිහරණයෙහි යෙදෙනසේක්වා මම භික්ෂාහාර පරිහරණය කරන්නෙම් මට භාරදුන මැනවැ"යි කීය. එකල ශාසනාවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් කෙලකොලු වාදයෙන් ගරහා පිළිකෙවුන් කරන ලදින් නොඅතුටුසිත්ඇත්තේ තථාගතයන් වහන්සේ කෙරෙහි මෙම ප්‍රථම වෛරය බැඳ බැහැර ගියේය. හේ තෙමේ මැතභාග යෙහි අජාසත් රජු හා සමහ කුමන්ත්‍රණයකොට බුදුන්මරනට දුනුවාගන් යොදවා ඔවුන් සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටා නැවතුනු කල තෙමේ ගිජ්ඣකූට නැග "මම මහණ ගොයුම්හු දිවිහරවන්නෙමි"යි සිතා බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ගලක් පෙරලා ලොහිතුප්පාදකර්ම ආනන්තරිය කර්මය කොට මේ උපායෙන්ද බුදුන් මරණට නොහැකිව නැවත නාලාගිරිඇතු රහමදින් මත්කරවා බුදුන් මරනට යැවීය. ඔහු බුදුන් හමුවන කල්හි අනඳමහතෙරතුවෝ බුදුනව නමදිවි පුදා ඉඳිරියෙහි සිටිසේක. ශාසනාවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ එම ඇතු දමා නුවරින් නික්ම විහාරයට වැඩ නොයෙක් දහස්ගණන් උවසුවන් විසින් එලවනලද මහදන් වළඳ එදින එකී රැස්වූ අවලොස්කෙළක් රජගහනුවරවාසීන්ව දැන කථා ආදීවූ අනුපිළිවෙලකථා වදාරා සුවාසූදහසක් ප්‍රාණීන්ට

භාග්‍යවතුන් වහන්ස! භික්ෂූහු දිවිහිමිකොටම වත්වාසිහු වේත්වා පිඬුසිහා යැපෙන්නෝම වේත්වා සොහොනෙන් ලත් පිළියෙන් කළ පවුල්සිවුරු දරන්නෝම වේත්වා රුක්මූලම වහන්නෝ වේත්වා මස්මාංශ නොවළඳන්නෝම වේත්වා ඒ පිණිස අග දිමි"යි කියා පංචවසතුවක් ඉල්වීය. භාග්‍යවත් බුදුරජතෙමේ "දෙවදතනය! එසින් කම් නැත කැමති අයෙක් වනවාසී වේවා නොකැමති අයෙක් එසේ නොවේවා"යි යනාදීවශයෙන් වදාරා එයද පිළිකෙවුන් කළසේක. එකල දෙවිදත්තෙමේ "ඇවැත්නි! තථාගතයන් වහන්සේගේ වචනය හොබනේද නැතහොත් මාගේ වචනය හොබනේද මම වනාහි උත්කෘෂ්ටවශයෙන් මෙසේ කියමි දැකින් මිදෙනු කැමැත්තෙක් මාසමග ඒවා'යි කියා ගියේය. යමෙක් ඔහුගේ වචනය පිළිගත්හු නම් ඔවුන් ගෙන පංචවසතුවෙන් රුක්ෂබවට පහන් ජනයා හඟවමින් කුලයන්හි විනවිනවා අනුභව කරමින් සංඝභේදය පිණිස උත්සාහකරමින් පොහෝ දිනෙහි තමන්ගේ පිරිස සමග එකත් පසෙක හිඳ යමෙක්හට මේ පංචවසතුහු රුචිමෙත් නම් හෙතෙමේ ලහඟනුවයි ධර්මවිනයෙහි අදක්ෂවූ නවකවූ වජ්ජිපුත්‍රකවූ පන්සියයක් භික්ෂූන් ලහඟන්නාලදකල් හි සංඝයා බිඳුවා ඒ භික්ෂූන් ගෙන ගයාශීර්ෂයට ගියේය. උහු එතැන් පටන් නවමසක් ගිලන්ව හිඳ බුදුන්දකිනු කැමැත්තේ උහුසව්වන් විසින් ඇදකින් ගෙන සැවැත් නුවරට පමුණුවන ලද්දේ දෙවුරමින් පිට පොකුණු තෙරට පැමිණ එහිම දෙලක්ෂ සතලිස්දහසක් ගොදුන් සහකඩමහාසඞ්ඝපොළෝ පලා ගොස් අවීචියෙහි උපන.

දෙවිදත්වසතුවයි.

අජාතසත්තු රජතෙමේද එම අත්බැව්හි සොවාන්මාර්ගඵල ලැබියහැකිව තුබූ හෙතුසම්පත් දෙවිදත්හු නිසා පිතෘඝාතන කර්මය කිරීමෙන් තයා මහත් විනාශයට පැමිණියේය.

හේ කෙසේද යත්?

අජාසත් රජතෙමේ වනාහි යුවරජකල්හි දෙවිදත්හුගේ ඍද්ධ්‍යානුභාවයෙහි පැහැද දිනපතා උදයසවස දෙවිදත්හට උපස්ථානය පිණිස ගියේය. එක්දිනක් දෙවිදත්තෙමේ ඒ අජාසත් රජුවෙත එළඹ "පින්වත කුමාරය, පෙරවනාහි මනු ෂ්‍යයෝ බොහෝ ආයු ඇතිසඟ දැන් වූකලි මද ආයු ඇත්තාහ

කුමාරය! නුඹ කුමරෙක්වූයේම රජ නොව කලුරිය කරන්නේය යන යමක් වේද එකාරණය වන්ට බැරිනැත. එසේ හෙයින් කුමරුව! නුඹ පියා මරා රජ වන්නෙහිය මම බුදුන් මරා බුදු වන්නෙමි"යි කියා. හේ තෙමේ ඔහුගේ වචනය පිළිගෙන මහදවල් සැනක් ගෙන ඇතුළුනුවරට පිවිසියේය. ඇමතියෝ ඔහු අල්වාගන ලුහුබැඳ කරුණු පිළිවිස ඒ කාරණය රජුහට සැලකළාහුය. රජතෙමේ "පුතණුඩ කුමාරය! නුඹ කුමක් හෙයින් මා මරනු කැමැත්තෙහිදැ"යි විවාළාහ. "පියරජවූ දෙවියන් වහන්ස! රාජ්යය පිණිසය"යි කියේය. බිම්සර රජතෙමේ ඕහට රාජ්යය භාරදුන්නේය. අජාසත්රජතෙමේ "මාගේ මනදෙළ මුදුන්පත්විය"යි දෙව්දත්හට කියේය. ඉක්බිති දෙව්දත්තෙමේ "නුඹ මියෙඳු ඇතුළු කොට බෙරය බැඳි පුරුෂයක්හු මෙන් යස වැඩක් කෙළෙම්යි හහනෙහිද?

කිහිපදිනකින්ම නුඹගේ පියතෙමේ නුඹ විසින් කළ අවමානයහිනා තෙමේම රජවන්නාහ"යි කීය. සවාමිනි දැන් ඊට කුමක් කරමොදැයි විචාළේය. "ඔහු මරවාලව"යි දෙව්දත් තෙමේ කීයේය. "සවාමිනි. මාගේ පියතෙමේ සසත්රුගෙන් කොතැයිය යුත්තේ නොවේදැ"යි කියේය. "අහර වලකාලීමෙන් මරව"යි දෙව්දත් කියේය. ඒ අජාසත් රජතෙමේ පියාහට කම්කටුලු පිණිස කළ ධුම්සර සංඛ්යාත තාපනගෘහයෙහි බහවා "මාගේ මවට හැර අනිකෙකුට දකින්ට නොදෙවිය"යි රාජපුරුෂයන්ට නියෝය. මව් බිසවතොමෝ රන්බඳුනෙහි බත් බෙදා ඔබොක් කුවෙහි සඟවා ගෙනවුත් රජ්ජුරුවන්ට දුන්නීය. බිම්සර රජතෙමේත් එය අනුභවකොට එයින් සැපෙන්නේය. අජාසත් රජතෙමේත් මාගේ පියා කෙසේ සැපෙන්නේවේදැයි විචාරා එපුවත් දැන "මාගේ මවට ඔබොක්කුබැඳ පිවිසෙන්ට නොදෙවිය"යි කියා. මව්බිසවතොමෝ' හොණඩයෙහි ආහාරතබාගෙන හොණඩය බැඳ රජුහිඳිනා තාපනගෘහයට පිවිසෙන්නීය. එයද අසා "හොණඩිය බැඳ පිවිසෙන්ට නොදෙවිය"යි කියා. දෙවී තොමෝ රන්මිරිවැඩියෙහි බත් බහාපියා එම්මිරිවැඩිතැග පිවිසෙන්නීය. එයද අසා "මිරිවැඩිතැග පිවිසෙන්ට නොදෙවිය"යි කියා. දෙවී තොමෝ සුවඳදියෙන් තහා ශරීරය වතු මිධුරයෙන් තවරා පිළි පොරවා රජු හිඳිනා තැනට පිවිසෙන්නීය. බිම්සර රජතෙමේ අනුපිළිවෙලින් හෙවත් තමන්ගේ උපක්රමයෙන් මියයෑම නුසුදුසුය ආගන්තුකයෝ තමදිවි නමුදු

තොර නොකරන්නාහුය" යන අදහසින් දේවියගේ සිරුර ළලවපියා එසින් යැපෙන්නේය. අජාසත් රජතෙමේ කැවත විචාරා එපුවතද අසා "මෙතැන් පටන් මාගේ මවට පිවි සෙන්ට නොදෙව්ත"යි කියා. දෙවී තොමෝ වාරමූලයෙහි සිට "මාගේ සවාමීනි බිම්සර රජ්ජුරුවන් වහන්ස. දැන් මේ නුඹ වහන්සේගේ අන්තිම දැකීම වන්නේය අනේ මින් මතු නුඹවහන්සේගේ දැකීමක් මට නොලැබෙන්නේය පින්වත මාගේ දෙවයන් වහන්ස! ඉදින් නුඹවහන්සේට මාගෙන් යම් කිසි අපරාධයෙක් ඇතහොත් ඊට මට ක්ෂමා වතු මැනවැ"යි කියා ළය තලා හඬා වැලප නැවැත්තීය. එතැන් පටන් රජ තෙමේ නිරාහාරව මහපලසුවෙන් යුත් සක්මනින් යැපෙන් නේය. එසඳ රජහුගේ ආත්මභාවය පහන්වූයේ අතිශයින් බබලන්නක් වීය. අජාසත් රජතෙමේ මාගේ පියරජු කෙසේ යැපේදැයි විචාරා සක්මනිතැයි අසා "මපියාණන්පා තියුණු මුවහත් ඇති කරකැත්තෙන් පලා ලුණුතෙලින් ගල්වා කිහි රහුරෙහි පිසව"යි කියා කරතැවැමියන් යැවීය. ඌහු ගොස් ඒ පනිවුඩය බිම්සර රජ්ජුරුවන්ට කීහ. බිම්සර රජ්ජුරු වෝ 'තොපරජඅණ කරවිත"යි කියා හිඳගත්තාහ. එවිට කරතැවැ මියෝද "පින්වත දෙවයන් වහන්ස! අපි රජඅණ කරමු අපට උදහස් නොවත සේක්වා මේ දෙය නම් නුඹවහන්සේවැනි ධර්මිෂ්ඨරජවරුන්ට නුසුදුසුය"යි කියා එසේ රජඅණ කළහ. බිම්සරරජතෙමේ වහාහි "පෙර කලෙක ගඳමල් ආදියෙන් පූජ න්ට සැමිලුවෙක්හි වහනින් ගියේල, බික්ඛඟනට හිඳිනා පිණිස අතුලාවූ කළාලක් නොදෙවුන් පියෙන් ඇක්මුයේල මේ ඒ පාපකර්මයත් පිලිබඳ විපාකය"යිද කියත්. බිම්සර රජතෙමේ උපන් බලවත් වෙදනා ඇත්තේ "අහෝ!! බුඩ්ධා අහෝ!! ධම්මා අහෝ!! සංඝා"යි කියා තුනුරුවන් සිහිකරන්නේම ඉන් සැව වාතුම්මහාරාජික දෙව්ලොවැ පෙර බහුලවශයෙන් උපන්විරූ බැවින් බොහෝ කල් පුරුදුකරනලද ආත්මවශයෙන් වෛශ්‍ර වණ නම් දෙව්රජනට අතැවැසිව ජනවසභ නම් යක්ෂයෙක් වී උපන්නේය. මෙසේ ඒ අජාසත්රජතෙමේ පියා මරවා පසුව ඔටහත් පිනාසෙනන ඇත්තේ අඩා වැලප පියරජහුගේ ශරී රය ආදහන කෙළේය. ඉන්කැවත දෙව්දත්තෙමේ ඔහු සමඟ කුමන්ත්‍රණය කොටැ පෙරකීනයින් බුදුන් මරනට දුනුවායන් යෙදවීමෙහි පටන් සංඝභෙදය අභිවිධිකොට මහාපව්රැජ් කොට පෘතොව පලා අවීචියට පිවිසියේය. ඒ අත්‍ය අජාසත්

රජතෙමෙ කිමෙක මාත් පොළොව ගිලනේද"යි බිය වූයේ රජසැප නොලබනේය සඟනගෙහි සුඛාදස්වානයක් නොවිදිනේය කම්කටුලෙන් පෙළෙනලද ප්‍රේතයෙක්මෙන් සැලෙමින් හැසිරෙයි. ඒ අජා සත් රජතෙමෙ වනාහි පොළොහි ලිහු ලබන්නාක්මෙන්ද අවීචියෙන් ගිනිදැල් නික්මෙන්නාක් මෙන්ද උඩුකුරුව හොවවා ඇහුලින් නොටහු ලබන්නාක් මෙන්ද තමන් දක්නේය. එහෙයින් පහට කුකුළෙකුමෙන් එකෙණෙහි සැලෙන ඕනට අස්වැසීමක් නුවූයේය. හෙතෙමෙ බුදුන් දැක ප්‍රශ්නවිචාරූ ක්ෂමාකරවනු කැමැත්තේ නමුදු තම දෙස් මහත් බැවින් එළඹෙන්ට නොහැකි විය. මෙසේ කල් යන කල එක් පුණුපොහෝදිනකැ ඒ රජතෙමෙ දැන් බුදුහු කොහි වැඩ වෙසෙත්ද"යි ජීවකයා අතින් විවාළේය. ජීවකතෙමෙද බිම්සරරජු විසින් පෙර තමහට දුන් අඹලුයන රාත්‍රිස්ථාන දිවාස්ථාන ලෙණ කුටිමණ්ඩපාදිය සපයා බුදුනට හඳ කිළියක්ද කරවා විහාරයක් කොට පාවාදුන් හෙයින් "අපේ අඹලුයනෙහි වැඩවාසය කරන සේකැ"යි කියේය. ඉක්බිති රජතෙමෙ එදිනම රාත්‍රිකාලයෙහි ජීවකයා මාගීනායකයා කොට ජීවකයාගේ අම්බවනාරාමයට ගොස් බුදුන් හා බික්ඛු සඟන වැද එකත්පසෙක හුන්නේ **සාමඤ්ඤඵලසූත්‍රයෙහි** කියනසින් පැණ පිළිවිස්සේය. ඉක්බිති භාග්‍යවත්තෙමෙ වනාහි "මෙරජතෙමෙ පියරජු මැරවූතැන් පටන් රෑදිවාදෙක්හිම නිදි නොලබයි හෙතෙමෙ 'නිදන්නෙම්' යි සිතා ඇස් පියවූ කෙණෙහිම සියක් සැනින් අනිත්‍ය ලදුයෙක් මෙන් මහත් භයින් හඬමින් පුබුදිහි අද වනාහි මෙතෙමේ මවෙහා එළඹ වෙදම්දසුම් ඇසූකලතැන් පටන් නිදන්නේය තුනුරුවන්ටද මහත් සත්කාර කරන්නේය මෙරජු හා සමවූ අනික් පාථග්ජනික ශ්‍රද්ධාසම්පන්නයෙක් නම් නොවන්නේය දෙශනාවසානයෙහි තිසරණයෙහි පිහිටන්නේය මොහු, තිසරණගතවූයේ කෙසෙනි? යත් මසස්තගුණමහත්හෙයිනි, යම් පරිද්දෙකින් කිසියම් පුරුෂයෙක් තෙමේ අපරාධයක් කොට මල්ලවරුන් පමණකින් දඬුවම කිනුදු මිදෙන්නේද එපරිද්දෙන් මෙතෙමේත් ලොකොකුඹුයෙහි ඉපිද යට යන්නේ තිස්දහසක් හවුරුද්දෙන් පත්ලට පැමිණ නැවත මතුවන්නේ තිස්දහසක් හවුරුද්දෙන් කුඹුවුව පැමිණ මිදෙන්නේය ඉදිරිකල්හිද 'විජිතමසඟ' නම් පසේබුදුවී පිරිනිවන් පාන්නේය" යන මේ දම්දෙසුම් අසා ඔහු විසින්

ලැබිය හැකි මහානිසංශය දැන ඔහුගේ පැණ විසඳනසේක් සීලඤ්ඤබ්බවගීසඤ්ඤි සාමඤ්ඤඵලසුත්‍රානනධම්ම දෙසනා කර වදාළසේක.

දෙසුම් කෙළවර රජතෙමේ සුන්වූ මාගීඵලොපනිශ්‍රය ඇති යෙන් සොවාන්ඵලයෙන් පිරිහී ආතම්ඤනනිය්‍යාතනසරණා ගමනයෙන් තිසරණගියේය ඉදින් ඒ රජහුවිසින් පියා නොමරවනලද්දේවීනම් එව ආඤනයෙකිම සොවාන්වනනේය පාප මිත්‍රසංසඝීයෙන් වනාහි ඒරජ්ජුරුවන්ගේ මාගීඵලාධිගමයට අනතරාය වූයේය මෙසේ ඒ රජතෙමේ තිසරණ හොස් බුදුන් හමුයෙහි තමන් විසින් කරනලද අපරාධය ප්‍රකාශකොට බුදුන් ක්ෂමාකරවා හුනස්නෙන් නැගීසිට තෙවිටක් බුදුන් පැදකුණු කොට දෙහොත් මුදුනෙහි පිහිටුවා වැඳගෙන දශීවිෂය ඇතිතාක් බුදුන්ට අභිමුඛවූයේම පසුපස්සට හොස් ඇස්දුඹවිය හරින තැන පසහ බිම පිහිටුවා වැඳ ගියේය.

අඤබාලඅසත්පුරුෂයෝ තමන්ගේ වචනයට කීකරුවූවන් විනාශකරනබැව් දක්වනු පිණිස බඤාලනලද සාමඤ්ඤඵල සූත්‍රවර්ණනායෙහි අජාසත්රාජවසතුව මෙසේ සැකවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

"අතීතකාලයෙහි දීඝවිදශීකශාතෘතෙමේද තමාවිසින් වර දවා ගන්නාලද බාලඝංකල්පනාව හෙතුකොටගෙන බුඩාතතර සතරෙක්හිම සැටයොදුන් පමණවූ ආතම්භාවයෙන් උඩුකුරුව වැටුනේ මහානරකයෙහි පැසෙයි ඔහුගේ දෘෂ්ටිය රැවිකළා වූද පන්සියයක් කුලයෝ ඔහුගේ සඤඤාවයට පැමිණියාහු එසේම මහානරකයෙහි පැසෙන්නාහුය" යි යන මෙයද අතීත කථායෙහි කියනලද්දේය.

පූරණ කාශ්‍යපාදි සශාසෘහුද තමන් විසින් වරදවා ගන්නාලද දෘෂ්ටියෙන් "අපි අනුත්තරවූ සම්‍යක් සම්බෝධිය අවබොධ කොළෝ වම්හ" යි පිළින කරන්නාහු තමන්ගේ ආඩම්බර විනාශකළාහුය. ඔවුන්ගේ දෘෂ්ටිය රැවිකළාවූ බොහෝ අඥන බාලයෝද විනාශයට පැමිණියාහුය. ඒසියල්ලෝම දුගතිපරායනවූවාහුය.

කුමක් හෙයින් වනාහි උහුතුමූ පූරණාදි නාමයක් ලැබූහුද යත් එකෙක් වනාහි අනික් කුලයක්හට එකුන්සියයක් දෘඝයන් පූරවම්න් උපන එහෙයින් ඔහට 'පූරණය' යි නමක්

කළාහුය මඞ්ගලදූසයා බැවින් ඔහු විසින් කරනලද නපුර නමුත් 'අයුතුය'යි කියන්නාහු නම් නැත කටයුතුදෙය නොක රනලද නුමුත් 'අසවල්දෙය නොකරනලදැ'යි අපවාද කියන් නාහුත් නැත එසේ කල් යන කල මෙතෙමේ සිතනුයේ "මොහු සියල්ලෝම මාකෙරෙහි අවඥාපයහ එසේ හෙයින් මට කිසිත් නොකියති මම මෙහි කුමකට වෙසෙම්ද? පලායම්" යි සිතා පලාගියේය. එසේ යන කල සොරු ඔහුහඳනා පිළිපැහැරගත්හ හෙතෙමෙ තණපත් ආදියකින් පවාවත් ලැජ්ජාස්ථානය පිළිසන් කරගන්නට නොදන්නේ නොපිළිසන් නොටම එක්නමකට පැමිණියේය. එගම්වැස්සෝ ඔහු දැක "මේ මහණතෙමෙ රහත්ය අපිස්ගුණ ඇත්තේය මුත්වහන්සේ හා සමවූ උතුමෙකු මේ ලෝකයෙහි තවත් නැතැ"යි කියා හැඳබත්අවුලු ආදිය බරටව ගෙනවුත් දුන්හ. හේ තෙමේ "පිළිනො හැඳ නන්නව සිවි බැවින් මේසාමඟත් අහර රැසක් මට උපනැ"යි සිතා එතැන් පටන් පිළි ලැබුත් නොම හැන්දේය. ඒ නොපිළිසන් බවම පැවිද්දකැයි ගත්තේය. එම සවනාවයට පත්වූ පන් සියයක් දෙන උහුගේ සමීපයෙහි එම පැවිද්දට පැමිණියාහුය. හෙතෙමේම හොත්වහයෙන් 'කාශ්‍යපය'යන නාමය ලදුයේය. මේ උභයකාරණයෙන් ඔටගත් කාමවය සමොධානය වීමෙන් 'පූරණකාශ්‍යප' නම් වීය.

එකෙක් වනාහි එක්සවාමියෙක්ගට දූසයෙක් වූයේම බෙල සුල්මඩසහිතබිමෙක තෙල්කළයක් හෙන යන්නේ සවාමියා විසින් "තාත! මා ඛලී"කි (දරුව! නොපැකිල යවයි) කියනලද් දේත් ප්‍රමාදයකින් පැකිල වැටී තෙල්කළය බිඳීමෙන් සවා මියා කෙරෙන් භිංසාවට පත්වෙයි යන බිහයන් පැන දුවන්ට පටන්ගත්තේය. එකල සවාමියා දුවගොස් රෙදිකාණ අල් වන ලදුව රෙද්ද හැරදමා සෙලුවේම පලාගියේය. සවාමියා විසින් කියනලද 'මාඛලී' යන වචනය හෙයින් මොහු 'මකඛලී' යයි ප්‍රසිඛවිය. මෙහි සෙසු පුවත් පූරණයාගේම මෙනැයි දතයුත්තේය. මේ තෙමේ ගාලක උපන් බැවින් ගොසාල'ය යිද කියනලද්දේය. මෙම කාමවය සමොධානය වීමෙන් 'මක්ඛ ලීගොසාලය'යි ලොවැ ප්‍රකටවීය.

එකෙක් "අපව හෙතෙන කෙලෙස් හෙවත් මෙතන කෙලෙස් ගඛය මෙතැන මහකෙලෙස් ගඛය නැවතනැවතත් කෙලෙස්මයයි පළිබොධකරන අනගාරික කෙලෙස් හා පළි

බොධන කෘත්‍යසංඛ්‍යාත තෙත්වත්පුත්‍රදාරාදී විශෙෂවූ අගාරික රාගාදී කෙලෙස්ද අපට නැත අපි කෙලස්ගැටි නැත්තෝ වමු"යි මෙසේ කියනලද බැවින් නිගණ්ඨය"යි ලබනලද නම් ඇත්තේ'නාථ' නම් තැනැත්තහුගේ පුත්‍ර බැවින් නාථපුත්‍රයයිද කියනලද්දේය මෙම නාමවයාගේ සමොධානයෙන් නිගණ්ඨ නාථපුත්‍රය'යි ප්‍රසිඩ්වීය.

එතෙක් වනාහි නමින් 'සඤය' නම් වීය 'බෙලට්ඨ' නම් තැනැත්තහුගේ පුත්‍රබැවින් 'බෙලට්ඨිපුත්‍ර' නමුදු වීය, මෙම නාමවයාගේ සමොධානයෙන් සඤය බෙලට්ඨිපුත්‍රය'යි ලොවැ ප්‍රකටවීය.

එතෙක් තමින් 'පකුධනම්' වීය, ගොත්‍රවශයෙන්'කච්චායන ය'යි කියන ලද්දේය මෙමනාම්වයාගේ සමොධානයෙන් පකුධකාත්‍යායන' නම් වීය. යෙතෙමෙ සිහිල්දිය පිළිකෙවුන් නළ කෙනෙක, මෙතෙමෙ වනාහි වර්ෂස් කොටද අහර අනුභව කොටද කිසියම් අපිරිසිදු දෙයකින් තැවරුනේද දියකිස නොකෙරෙයි උණුදිය හෝ කැද හෝ ලැබ දියකිස කෙරෙයි ගඟ හෝ මඟදිය හෝ ඉක්මවා ගොස් මාගේ සිල් බිඳුනේ යයි කියා ව්‍රතශීලයෙන් වැලිසෙන් සැයක් කොටසිල් ඉවා යන්නේය. මෙතෙමෙ මෙබඳුවූ නිශ්‍රීතලබ්ධි ඇත්තෙක්වීය.

එතෙක් නාමවශයෙන් අජිතය මිනිස් කෙසින් කරන ලද කම්බිලියක් ධරනලද හෙයින් 'කෙසකම්බලය'යිද කියනලද්දේය, මෙම නාමවයාගේ සමොධානයෙන් 'අජිත කෙසකම්බලය'යි ලොවැ ප්‍රසිඩ්වූයේය. මෙහි විසතර සාමඤඤඵලසූත්‍ර වණ්ණනායෙහි සඟායනාවසානුව බලා දන්නේය.

මෙසේ අන්ධබාලඅඥතයෝ තමන් විසින් වරදවාගන්නා ලද මිථ්‍යාදෘෂ්ටියෙන් තමන්ද තමන්ගේ වචනය කරන්න වුන්ද විනාශකරන්නාහුය. පණ්ඩිතයෝ වනාහි තමන් විසින් මනාකොට ගන්නාලද සම්‍යක්දෘෂ්ටියෙන් තමන්ද තමන්ගේ බස්ගන්නවුන්ද බුඩාදීහු මෙන් යහපතට පමුණුවන්නාහුය. කාමරූපඅරූප යන ලොකත්‍රයෙහි භූතභවිෂ්‍යත්වර්තීමානසථාවර ජංගමනිත්‍යානිත්‍යාදී සඊඝසංසකාරප්‍රවාහනිධඒයන්කරතලාමලක ක්‍රමයෙන් සවය‍ම්භූඥතයෙන් අවබෝධකළාවූ සම්මාසම්බුදුරජාණන්වහන්සේ වනාහි තමන්වහන්සේ විසින් මනාකොට ගන්නාලද උත්තමවූ සම්‍යක් දෘෂ්ටියෙන් ක්ෂාන්තිමෙත්‍රාදී

ගුණාගෙණෙන් හෙබියාවූ සවීඥතාඥණයට පැමිණවදුළසේක්. එසේම සාරීපුත්‍රමෞද්ගල්‍යායනාදී මහාශ්‍රාවකයන් වහන්සේලාද ශ්‍රාවකපාරමී ඤාණාදී ගුණසමූහයට පැමිණියාහුය. බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙනැ පැමිණ වනාහි ගණන පථාතික්‍රාන්තදිව්‍යමනුෂ්‍යයෝ ආශ්‍රවක්ෂයට පැමිණියාහුය. එසේම අප්‍රමාණවූ දිව්‍ය මනුෂ්‍යයෝ බ්‍රහ්මලොකයටද පැමිණියාහුය. සැරියුත්තෙරපාණන්හෙරෙහි සිත පහදවා චීවරාදී සියුපස්ථෙන් තෙරුන් උවටැන් කොටැ අසූදහසක් ඛුලශෝ දෙවිලොවැ උපන්නාහුය. එසේම මහමුනලන් මහකස්සප් ආදී සියලු මහාශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා හෙරෙහිද සිතපහදවා උවටැන් කොටැ දෙව්ලොවැ උපදනට හැකිවූවාහුය. අතීතකාලයෙහි අපමහබොසතාණන් වහන්සේ සුනෙත්‍රතම් ගණශාස්තෘවරයෙක් වූයේ සුගතියට බැසගන්නා තොටක් කරනුයේ විසකම්හතවසයෙන් කාමයන්හි පහවූ රාගඇත්තෙක් විය.

"අථ ඛෝ භික්ඛවෙ! ... උපපජ්ජතීති" යි යමෙක් සඳහා වදුළ සේක්ද නම් ඒ මේ සුනෙත්‍ර නම් ගණශාස්තෘවරයන් වහන්සේ සඳහා වන්නේය.

එහි සංක්ෂේපඅදහස නම්-මහණෙනි! සුනෙත්‍ර නම් ශාස්තෘතෙමේ සත්ත්වව්‍රැද්දක් මුළුල්ලෙහි මෙත්තා සමාධිය හා මෙත්තා බ්‍රහ්මවිහාරය උපදවා හා වඩා සත්මහාපක්මුළුල්ලෙහි හෙවත් විපත්තිකරමහාමේඝය පටන් විසිඅනන්තඃකල්පයක් මුළුල්ලෙහි ගින්නෙන් දැ බඹලොව පැහැර සිටි වහ්නිජවාලොපචේදය දක්වා පැවති කාලයයි කියනලද 'සංවර්තී' නම් අසංඛ්‍යකල්පය,

ඒ ජවාලොපචේදයෙහි පටන් පින්කළ සියලු සත්වයන්ගේ කුසලානුභාවයෙන් ලොකනිර්මාණය පිණිස පහළවන සම්පත්තිකරමහාමේඝය දක්වා ඒ අතර විසිඅනන්තඃකල්පයක්හුගේ ආයුමදකුත් අඩුනොකට යටින් අජටාකාශයෙහි පටන් මත්තෙන් සතරවන පරිත්‍රාණ නම් බඹලොව දක්වා මුළුලෝ නැසී සිස්වෙණබැකිකාරව පැවති කාලයයි කියනලද 'සංවර්තස්ථායී අසංඛ්‍යකල්පය,

ඒ සම්පත්තිකරමහාමේඝයෙහි පටන් නවම්මැදිම් දෙමහ අතර අටදින බාන පිණිසෙයින් සියුම් සියුම් තොට වසිමින් ක්‍රමක්‍රමයෙන් මහත්ව කුවුදුනළ හීදඹු මුහුල පුවක්ගුරු තල්

තුරු පමණ වැසිපොද වසිමින් කෙළලක්ෂයක් සක්වළ නැසී
ගියතාක් ලොව මිහිරිජලයෙන් පුරාලමින් වැහි අනතීත
වෙයි එකල මහාවාතය නැගී ජලය යටින් සරසින් අඹරමින්
සිදුරුගෙන නැගෙමින් තරදමින් කරඛවමින් තෙළඹුපතැදිය
සෙයින් වැරකෙරෙමින් සණය කොට වියලයි මෙසේ අනන්ත
දීඝීකාලයක්හුගේ ඇවෑමෙන් ජලය වියලී ක්ෂයවෙමින්
ක්‍රමයෙන් පහතබැස පළමු ශක්‍රභවන පිහිටි තැනට ළඟාවන්
නේය එකල පළමු බඹලෝ පිහිටි තන්හි බඹලෝ පහළ
වෙත් දෙවිලෝ පිහිටිතන්හි දෙවිලෝ පහළවෙත් එකල
ආභස්සරාදී මතු මතු බඹලෝවඝන බ්‍රහ්මරාජයන් අතු
රෙන් සමහරෙක් ආයුක්ෂයවීමෙන් හෝ පුණ්‍යක්ෂයවීමේන්
හෝ එයින් චුතවැ. මහාබ්‍රහ්මඅබ්‍රහ්මපුරොහිතඅ බ්‍රහ්මපාරිෂද්‍යඅ
ඝන ප්‍රථමධ්‍යානික තුන්තලයෙහි උපදනාඅ සමහරතෙනෙක්
පරනිර්මිතවසවර්ත්‍යඅ නිම්මානරතීඅ තුසිතඅ යාමඅ ඝන
සතරදෙව්ලොවැ උපදනාඅ, ඒ ජලය ක්‍රමයෙන් අඩුවී පළමු
පෘථිවිසථානයට බටකල්හි ඔබරාවෙඅ පුරා විසුළ දියත්තක්
සෙයින් හාත්පසින් නැගී දියවට කෙරෙමින් මිරිකයි එතල
ක්ෂයවන්නාවූ මධුරොදකඅ දියපිටදැමූ තෙළඹපතක් සෙයින්
හාත්පසින් නැගී දියවටකෙරෙමින් තරදමින් මිරිකයි එකල
අමාරසපෘථිවිඅ නඟයි දෙදහසක් යොදුන් පෘථිවිතලය කිණි
හිරිමලක් සෙයින් සවණිණවණිණයෙන් සොභමානවෙයි නිත්‍ය
සුරභිසුගඛ පැතිරෙයි දිව්‍යරසඔජස් ගෙන බහලූතලක් මෙන්
අමාරසවෙයි එහි මහාබොධිප්‍රීඔකඅ පිහිටන ජඅමහාභූමිසථා
නඅ හැමට ප්‍රථමයෙන් පිහිටයි ලෝනස්නා කල හැමට
පසුව නැසෙයි එහි පූජිනිමිත්තඅ දක්වන්නාක් මෙන් නෙළුම්
පැලයක් පැලවෙයි ඉදින් බුදුකෙනෙකුන් වහන්සේ ඒ කපැ
උපදනාසේක් වී නම් එහි මලෙක් පිපෙයි නැතහොත් නො
පිපෙයි මෙකපැ එකතුවේ මල්පසෙක් කණිණිකා බෙදී
පිපිනා. එහි පිරිකර පසෙක් වඅ. එකල දෙලොස්වඅ අවිහ
නම් බඹලෝ ඇතුළුවූ පංචසුඛාවාඅ බඹලොව අනාගාමි අර
හඅන්ත බ්‍රහ්මරාජයෝ තමන් බුඬොතපාද ලකුණු දන්නා සෙ
යින් "නිදුකාණෙනි! අපි පූජී නිමිති දක්නට යම්හයි" සම්මත
කොට ක්ෂණයකින් මුළුලොවැ අදුරුබිඳ බෝමැඬකරා බැස
රන්වන්නෙළුමල හා එහි පිරිකර පසක් දැක 'පසැස්ඇති
බුදුකෙනෙකුන් වහන්සේ උපදනා සේකැයි' උපන් ප්‍රීතිසොම්
නසින් දෙඅතින් සීවිරු ගෙන අහසට නැගී' පස්දෙනා

වහන්සේගේම ගර්භාවක්‍රාන්තිය අභිනිෂ්ක්‍රමණය සම්බුද්ධත්වය ධර්මචක්‍රප්‍රවර්තනය යමකප්‍රාතිහාර්යය දෙවොරොහණය ආයුසංඛාරොස්සජ්ජනය පරිනිර්වාණමඩල යන අටතන්හි දසසහස්‍රලෝකධාතුව කම්පනාදි බුදුපෙරහර දකුම් හයි' ප්‍රීතිවාක්‍ය පවත්වමින් තමතමන්ගේ පවසුඩාවාස බඹලෝ ගියාහුය. මෙසේ භූමියෙහි පවත් තුන්තෙළඹක්වියි ලක්ෂ්‍ය රදහසක් යොදුන් මත්තෙහි පිහිටි අකණිට්ඨ නම් බඹලොවැසි අරහන්ත නම් බ්‍රහ්මරාජයෝ සතසහස්‍රලෝකධාතුව ශරීරප්‍රභායෙන් ඒකාලෝක කෙරෙමින් හිඳිරු ගෙනගොස් බඹලොව තුබූහ. එකල සත්වොත්පත්තිය පිණිස ආශාසර නම් බඹලොවින් බ්‍රහ්මරාජයෝ ආයුක්ෂය විමෙන් චුතවී අවුත් මේ මිනිස්ලොවැ ඔපපාතිකවැ උපදින්, ඔවුහු සවකිය ශරීර ප්‍රභායෙන් අඳුරු බිඳ දිලිසෙන්නාහ. අහසින් යන ගමන් ඇත්තාහ ප්‍රීතිඇපම අහරභක්ෂාව ඇත්තාහ ස්ත්‍රීපුරුෂභේදයක්ද ව්‍යවහාරයෙක් නැතිව අසංඛ්‍යායුක්ෂවැ අනන්ත දීර්ඝකාලයක් වසන්නාහු මධුරතරසුරභිගන්ධසමාකීර්ණවූ පෘථිවියෙන් මදක් ඇඟිල්ලෙන් ගෙන දිවැහා ලෙහෙනොවැ ඉතා මධුරරසයකි පෘථිවිරසය අනුභවකරන්නාහු සිත්ලොබ වැඩුන් වැඩුන් පෘථිවිරසය අන්තර්ධානවැ අභිකැකුළුවැනි අමාරස ඇති සතුවගීයෙක් පහළ විය. හෙද ලොබ වැඩුන් වැඩුන් අන්තර්ධානවැ මධුරරසඇති භද්‍රලතා ලිය පහළවිය. හෙද අන්තර්ධානවැ ඔවුන්ගේ කුසල බලයෙන් දහසියා හා කුඩුනැති මුතුසේ පිරිසිදුවූ මිහිරි සුව දැනි සවයංජාත හැල් පහළවිය. ඒ සවයංජාත හැල් ගෙන පහළවූ මැණික් බඳුන්හි ලා මැණික් උදුන තබා පිළියෙළවූ දිව බොජුන් වැනි සුවඳබත් අනුභවකරන කලැ ජලමල උපන. ඒ ජලමල නික්මීමට කලට හටගන්නා එලමුකුළුසෙයින් ජල මලඹාගී බිඳී ඒ ඒ ස්ත්‍රීපුරුෂලක්ෂණවය හටගන්නේය එතැන් පවත් ස්ත්‍රීයන පුරුෂයන්හි ව්‍යවහාරයක් විය. අහසින් යන සෘද්ධි නැතිවිය. සදවෙන් බබළන් සශරීරප්‍රභා නැතිවිය. මුළුලෝ ඝණාන්ධකාරවිය. එකල ඒ ඝණාන්ධකාරයට පැමිණි ප්‍රථමකල්පික මහාබ්‍රහ්මයෝ "අහෝ!! අපි අනන්තාසංඛ්‍යායුවළඳමින් ශරීරප්‍රභායෙන් මුළුලොවැ අඳුරු බිඳ අහසැ සැරිසරාවුම්හ දැන් අපි කළකම් ඉතා බලවත් නිසාය"යි කියා හඬන්නාහ එකල ඔවුන්ගේ පුණ්‍යානුභාවයෙන් ඒ ඝණාන්ධකාරය විඛවං සනය කෙරෙමින් දෙශාලිස්දහසක් යොදුන් මත්තෙහි අහසැ පළස්යොදුන් හිරුවිමනෙක් පහළ විය ඒ දැක'මහත්වූ සූරභා

වය දක්වමින් ඝණාන්ධකාරය දුරුකළේය එහෙයින් මොහු සුගතීහ'යි නම් තැබූහ. ඒ හිරුවිමන ඉතාවූරුවැ ගියකල පෙර සෙයින් අඳුරට පැමිණී "හිරුසෙයින් තවත් ආලෝකමයක් පහළවී නම් යහපතැ"යි සිතූහ. ඔවුන්ගේ සිතීම හා සමඟ සඳ විමන පහළවිය. ඒ දැක 'අපගේ ඡන්දය ලෙසට පහළවූයේ සඳ හුය'යි නම්කළූහ. මෙසේ හිරසඳ පහළවූ දවස්හිම ඉදිරිපසූ නොව එකවටම මහමෙර වක්‍රවාට හිමවත්පර්වත දිවයින් කොදෙව් සමුද්‍ර දෙදෙව්ලොව යන සියල්ලම මැදිමිදිනපස ලොස්වක්පොහෝදවස්හිම එකවට පහළවිය. කෙසේ පහළවීද? යත්-යම්සේ තණබත් ඉදෙන කල්හි එතවරම බුබුලුනැගී මෙන් එක්පියසෙක්හි ථූපථූප නවයි එක්පියසෙක් මිටිමිටි වෙයි එක්පියසෙක් සමයම වෙයි ථූපථූපසථාන නොයෙක් කඳු පර්වතවෙයි නිනනනිහනසථාන නොයෙක් සරසරින් සාගර වෙයි සම්භමසථාන දිවයින් දඹදිවැ දෙදහසක් කොදෙව් වෙයි. මෙසේ සම්පතනිකරවකාමෙඝය පවත් විසිඅනනූතලපයක් හුණේ ආයු අඩුවෙනාකට ක්‍රමයෙන් ලොව තැනෙමින් ප්‍රථම කල්පික මාහුසිත මහාබ්‍රහමයෝ ඝණාන්ධකාරයට පැමිණ හඬ මින් හිරසඳමඟමෙර සක්වළහල්පහළවනතැන් දක්වා පවත්නා කාලයයි කියනලද විවර්තී නම් අසංඛ්‍ය කල්පය,

එතැන් පටන් හිරසඳ මඟමෙර ඇතිව දෙව්ලොව ඇතිව බඹලොව ඇතිව දිවයින් ඇතිව හිමවත්සක්වළහල් ඇතිව තුන් දහසක් යොදුන් දඹදිවැ සුවාසූදහසක් රාජධානි ඇතිව නො එක් සතිසමාකිණ්ණ අසංඛ්‍ය ආයුෂ්කව සිටි මිනිසුන්ගේ ක්‍රම යෙන් ආයු පිරිහී දසවශීතයව රොගදුර්භික්ෂශසනූතනූතලපය යන එකකින් අතුරුනාපෙනෙ සතුන්නැසී ඉතිරි මිනිසුන් ආයු වැඩී අසංඛ්‍යයට ගොස් නැවත ආයුපිරිහී දසවශීතයවමින් මෙසේ වීසිතුරුනෙපක්මුළුල්ලෙහි හෙවා මඟකලපය තස්තට හව් රුදුලක්ෂණයක් නිබියදී වස්නා විපතනිකර මහාමෙඝය දක්වා පැව ති කාලයයි කියනලද විවර්තාසථායිනා අසංඛ්‍යකලපය, යන සියු අසංඛ්‍යකලපයකින් මහාකලපයක් වන්නේය. එබදු සත්මඟ කපක්මුළුල්ලෙහි හේ පර්වතොපමාදීන් හා සදෘශවන බැවින් කලප නම් වන්නේය. හේ මෙසේයි—යම්සේ දිගින් යොදුනැති පලලින් යොදුනැති උසින් යොදුනැති අවශීදුවූ අසුසිරවූ එකඝණවූ මඟපර්වතයක් වේද ඒ පර්වතය යම් පුරුෂයෙක් තෙමේ සියක් අවුරුද්දක්හුගේ හෝ දහස්කවුරුද්දක්හුගේ හෝ ඇවැමෙන් ඉතාසියුම්වූ කාසිකවසත්‍රයකින් වරක් වරක් බැගින් පිරි

මදින්නේවී තම් මේ උපක්‍රමයෙන් නොබෝකලකින්ම ඒ මහා පඨිතය ක්‍ෂයභාවයට යන්නේ මය මහාකල්පය නොහෙවෙන් නේය. එබදු සත්මහකපක් මුළුල්ලෙහි පිළිගිදගැනීම් වශ යෙන් මේ මිනිස් ලොවට නොපැමිණියේය ගින්නෙන්ද, කල්ප විනාශය වනකල්හි පිළිගිදගැනීම්වශයෙන් ආභස්සර තම් බඹ ලොවට පැමිණියේය. ක්‍රමයෙන් කල්පාතපත්තිය ඇතිවනකල්හි කිසි සත්වයක්හුගේ උත්පත්තියක් වනට පළමු බැවින් සූන්‍යවූ පථමඛ්‍යානභූමිසංඛ්‍යාත පළමු භවගත් බඹවිමනට පිළිගිදගැ නීම් විශයෙන් පැමිණියේය.

එකල වනාහි මහබෝසතාණෝ අෂ්ටසමාපත්තිලාභී වූයේ ම තමන්වහන්සේගේ සතිසහිතවූ පැරැම් පිරීමද බලවත් එවදු ඡවිඇති ධ්‍යානභූමින්හිම ආසාව උපදවමින් මෙත්තාබ්‍රහ්මවිහාර විශයෙන් ඔබමොබ සැරි සැරූ සේක. සූතෙත්‍ර තම් ශාස්තෘන් වහන්සේට වනාහි බ්‍රාහ්මණ සිඟන්නන් ශ්‍රාවකයෝ වූහ. ඒ සිඟල් ලෝම ඒ මහබෝසතාණන් වහන්සේගේ දෙශනාව අසා උන් වහන්සේගේ අවවාදයෙහි පිහිටා සුගතිපරායණ වූහ උන්ව හන්සේලා අතුරෙන් සමහරු බඹලෝ ගියහ, සමහරු සදෙව්ලෝ ගියහ, සමහරු ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණගෘහපතිමහාසාරකුලගතවූහ පණ්ඩිතයෝ වූකලි තමන් විසින් ගන්නාලදඅභප්‍රාප්තිදෘෂ්ටියෙන් තමන් හා තමන්බස් පිළිගන්නවුන්ද සැපට පමුණුවනබැව් දැක්වීමට හෙතෙරපාතලද සූතෙත්‍රයසතුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවනලද්දේය. මෙහි විස්තාර සත්තාඛ්‍යානාකාරයෙහි පුබ්බේනිවාස සූත්‍රය හා සපතසූයෙහීදගමන සූත්‍රයද බලා දන් නේය.

ඉකුත් කල්හි සත්සියක් වෙළඳුහු වෙණදම් පිණිස මුහුදු පිට නැවින් දිවූහ. සත්වන දිනෙහි මුහුද මැද නැව බිඳී නැවට දිය පිරෙන්ට වන්හ. වෙළඳහු බියපත්වැ තම තමන් ගේ ඉෂ්ට දෙවතාවුන්ගේ නම් කියා කියා හඬමින් යාදුම් කළහ. ඔවුනතුරෙන් එකෙක් වනාහි තමන් නැව්නගින, දිනෙහි බික්ෂුනට දුන්දනක් හා ගත් සරණසිල්ද සලක මින් නොබිය වී හුන්නේය. නොබන්නාවූ ඔහු දැන අනික් දෙනා නොබියවන කරුණ ඔහු අතින් විවාළහ. හේ තෙමේ ඔවුනට ඒ කරුණ කීයේය. "කිමෙක හිමියෙනි. ශීලය ඔබට පමණක්ම වවනේද නැතහොත් අනිකුන්ටත් වවනේ" දැයි? විවාළේය. "එසේය සීලය නම් සියලුවම් වවනේය"යි

කීයේය. එසේවීනම් කිම්යෙනි. අපටත් සිල් දුනමැනවැ "යි ඉල්වූහ. හේ තොවම ඒ යෙනහ සියය සියය බැගින් සත්කොවසක් කොට සත් වරකට පන්සිල් දුන්නේය. එසිට් පළමු සියය හොප්ඇටය දියෙහි ගිලෙනකලද දෙවන සියය දනපමණ ගිලෙන කලද තෙවන සියය කටිය පමණ ගිලෙන කලද සියුවන සියය නැබ පමණ ගිලෙන කලද පස්වන සියය ඵන පමණ ගිලෙන කලද සවන සියය ගෙල පමණ ගිලෙන කලද සත්වන සියය මුවැ ලුණුදිය පෙවෙන කලද පන්සිල් ගත්හ. හෙතෙමේ ඔවුන්ට සිල්දී "තොපට අන්පිළි සරණක් නැත ශීලයම පිළිසරණ වන්නේය එසේ හෙයින් ශීලය ආවජිනා කරව්ය"සි මහත් හඬින් ඝොෂා කොට දියැ ගැලී මියැ ශීලානුභාවයෙන් තවුතිසාභවනයෙහි උපන සෙසු සියල්ලෝද මරණාසන්නකාලයෙහි ගත්ශීලය බැවින් එම පිරිසිදු ශීලානුභාවයෙන් ඕහට පිරිවරව් එහිම උපන්හ ඒ සියල්ලෝම සත් පුරුෂධම්ය සමාදානදිශානන් උලුපනයකොටැ සඟෙහි උපන් බැවින් ැසතුලුපකාසිතා දෙවියෝය'සි කියනලද්දහ. එහි සියල්ලට මැද පන්සිල්දුන් ඇදුරුහට සියක් යොදුනැති රන් විමනෙක් මැවින. අනික් විමානයෝ ඒ විමනට පිරිවරවූහ. ඒ විමන් අතුරෙන් සියල්ලටම කුඩාවිමන දෙළොස්යොදුනක්විය. මෙසේ ඔවුන්ට කැවිවිම් වශයෙන්ම විමාන පහළවූහ. ඒ දෙවියෝ තුමූ එහි උපන් කෙණෙහිම තමන්කම් බලනුයේ පන්සිල් දුන් ඇදුරු නිසා මේහා මහත් දිවසැපත ලැබුම්හයි දැන බුදුන් වෙතැ අප ඇදුරුගුණවණම්හයි කියා මැදුම්යම ඉක්ම ගතකල මුළුදෙව්රම තමතමන්ගේ ශරීරප්රභාවෙන් බබුලුවා අවුත් බුදුන් වැඳ එකත්පසෙක සිටගත්හ. එසේ සිටගත් දෙවියන් අතුරෙන් සියයකට එකෙකා බැවින් සදෙව් කෙනෙක් පිළිවෙළින් එකෙකී ගාථාව කියනු කැමතිවූවාහු සියුවනපාදය විෂමවූ ඉතිරි පාදත්රය සමමකාට සගාථාවකනෙක් කීහු. හේ කෙසේය යත්? පළමු දෙව්පුත්තෙමේ:

"සබ්බිරෙව සමාහිතෙථ සබ්බි කුබ්බෙථ සන්ථවං
සතං සබ්භමමක්ඛයා සෙය්යා හොති න පාපියෝ"

පින්වත් සහාය දෙව්වරුනි! මිනිසත්බැවිනි අපට පන්සිල් දුන් අපගේ ආචාර්යවරයා වැනි පණ්ඩිතසත්පුරුෂයන් හා සම ගම සියලු ඉරියව්හි වාසය කරන්නහුය එබදුවූම පණ්ඩිත සත් පුරුෂයන් හා සමගම මිත්රසන්ථවය කරන්නහුය එබදුවූම්

පණ්ඩිතඝත්පුරුෂයන්ගේ පංචශීලඝංඛ්‍යාත සඩ්ඝීඝ දැනීම හෙතු කොටගෙන අභිවෘඩ්ඝට පැමිණෙන්නේඝ ලාමකඝයක් නොවන්නේඝ අපිදු අපගේ ආචාඝඝීවූ පණ්ඩිතඝත්පුරුෂඝාගේ සේවනයෙන් පංචශීලඝංඛ්‍යාතඝඩ්ඝීඝ දැනීමෙන් මනාකඝන ඕන වන දිවසිරින් මෙසාමඝත් අභිවාඩ්ඝකට පැමිණිසෝවමුයි කියා ඇදුරුඝට පැඝසුයේඝ.
දෙවන දෙවිපුත්තෙමේ

"සබ්භිරෙවඝ පඝාසඝ්ඝ ලබ්භති නාඝඤ්ඤතෝ"

පින්වත් සඝාඝ දෙවිවරුනි! මිනිඝත් බැවිඝ්ඝ පෙඝ සඩ්ඝීඝ දැනීම හේතුකොටගෙන ප්‍රඥව ලැබෙන්නේඝ. අනිකුත් අඤ්ඤ බාලඅඥඅසත්පුරුෂයන් ඝා සෙවනයෙන් වැලිඅාදිඝ නිදීමෙන් තෙල්අාදිඝ නොලැබෙන්නාක්මෙන් බාලඝාගෙඝරින් නම් ප්‍රඥවක් නොලැබෙන්නේමඝ. තලඅාදිඝ නිදීමෙන් තෙල් අාදිඝ ලැබෙන්නාක්මෙන් පණ්ඩිතඝත්පුරුෂඝන්ගේ සඩ්ඝීඝ දැනීම හේතුකොටගෙන පණ්ඩිතඝන් සේවනඝ කරන තැනැත්තේම ප්‍රඥව ලබන්නේඝ. අපිදු අපගේ ආචාඝඝීවූ පණ්ඩිතඝත් පුරුෂඝාගේ සේවනයෙන් පංචශීලඝංඛ්‍යාතඝඩ්ඝීඝ දැනීමෙන් මෙම කම්පල දැනෙඝ ප්‍රඥාඅැතිබවට පැමිණිසෝ වමුයි කියා ඇදුරුඝට පැඝසුයේඝ.
තෙවන දෙවිපුත්තෙමේ

"සබ්භිරෙවි පෙඝ සොකමජ්ඣේ න සොචති"

පින්වත් සඝාඝ දෙවිවරුනි! පෙඝ සඩ්ඝීඝ දැනීම හේතුකොටගෙන ශොකවසතුන්ගේ ශොකානුගත සත්ත්වඝන්ගේ අතරට පැමිණිඝේ නමුදු ශොකනොකරන්නේඝ. අපිදු පෙර මිනිසත්බැවිහි තැවෙන්නිදීමෙන් විපතට පැමිණ ශොකඋත් මිනිසුන් අතර අපැදුරු පණ්ඩිඝ සත්පුරුෂඝා සේවනඝ කිරීමෙන් පංචශීලඝංඛ්‍යාතඝඩ්ඝීඝ දැනීමෙන් තිසරණඋපන්සිල් පිළිසරණඝයි පතන් සිත් උපදවා ශොක නොකොළෝ වමුයි කියා ඇදුරුඝට පැඝසුඝේඝ.

පණ්ඩිතඝත්පුරුෂසේවනයෙන් කවරක්හුඝමන් ශොක නොකරන්නාහුදඝත්? බඹුලඝසෙනෙවිඝාගේ 'මල්ලිකා' නම් උපාසිකාව මෙන්ද පන්ඝඝයක් සොරුන් මැදට පැමිණි සංකීවව කෙරණ පාණන්මෙන්ද ශොකනොකරන්නාහුඝ.

කුසිනාරානුවර වනානි පඝෙනදිරජු ඝා සමඝ එකඇදුරු කුලෙහි උඝත් ශිල්පඇති 'බඹුල' නම්වූ මල්ලරාජපුත්‍රයෙක්

විය. හෙතෙම මල්ලිකා' නම්වූ දෙවියක් රැගෙන කුසිනාරා නුවරින් සැවැත්නුවරට ගොස් පසෙනදි රජුනට සෙනෙවියෙක් වූයේය. මල්ලිකා තොමෝ ඔහු නිසා වරනට පුත්‍රයන් යුගයබැගින් සොළොස් වරක් වැදීය. ඒ සියල්ලෝම සුරවූවාහු බල සම්පන්නවූවාහු සියලු ශිල්පයන්හි පරතෙරට පැමිනියාහු වූහ. ඔවුන් එකෙකාගට පිරිවර දහසක් දහසක් බැගින් ඇතිවිය. එක්දිනක් කුටවිනිශ්චයකරුවන් පැරැදියේ ඉදිරියට එන්නාවූ බඹුලුසෙනෙවියා දුන විනිශ්චයකාරඇමතියන්ගේ කුටවිනිශ්චයකාරභාවය කිවාහුය. හෙතෙම ඒ අසා විනිශ්චයශාලාවට ගොස් ඒ නඩුව විභාග හිමියන් හිමියන් කොට අහිමියන් අහිමියන්ම කොළේය. රැස්ව හුන් මහජනයා මහත් හඬින් ඊට සාධුකාර දුන්නේය. ඒ සාධුකාරනාදය අසා පසේනදිරජු ඒ කිම දැයි විචාරා ඒ කාරණය දැන ඒ කුටවිනිශ්චයකාර ඇමතියන් පහකරවා බඹුලුසෙනෙවියාහටම විනිශ්චයකාර තනතුර පත් කෙළේය. ඒ බඹුලුතෙමේ එතැන් පටන් මනාසේ නඩු විභාග කළේය. එකල පැරැණි කොරවිනිශ්චයකාරයෝ අත්ලස් කොල බන්නාහු ධනමදවැ කොපයෙන් 'බඹුලුසෙනෙවියා රජය පත නේය'යි රජුහට කියා ඒ සෙනෙවියාකෙරෙහි රජු බිඳවූවාහුය. රජ්ජුරුවෝ ඔවුන්බස් ගෙණ යොදනලද පුරුෂයන් ලවා පසල් ගම පහරවා 'පසල්ගම කිපුනේල නුඹ පුතුන් සමග ගොස් සොරුන් අල්වා ගනුව'යි කියා බඹුලයා යවා 'දෙනිස් පුතුන් සහිතවූ ඔහුගේ හිස සිඳිව්ය'යි අනික් සමජීවියන්ට එහි යවා ඔවුන් සිස් සින්දවූයේය. එදවස වනාහි මල්ලිකාතොමෝ පන් සියයක් භික්ෂූන් වහන්සේ සහිතවූ දැහැවිවන්වහන්සේලාට බතින් පැවරූ දිනක් විය. එකල ඇඟට පෙරවරු සෙමෙහි "නීපුතුන් සහිත හිමිහුගේ සිස් සිඳනාලදැ"යි පතක් දුන්හ. ඕ තොමෝ එය කියවා බලා දැන කිසිවෙක්නව කිසිවක් නොකියා එපත බඩතුර තබා බික්ෂහනම වැලඳවීය. එක්බිහි ඇඟගේ මෙහෙවරකරන්නියෝ ගිතෙල්බදුනක් ගෙන එන්නියෝ තෙරුන් ඉදිරියෙහි බදුන ප්‍රමාදයකින් බිඳපිහ. එය දුටු දම් සෙනෙවිසැරියුත්තෙරතෙමේ "හෙදනධම්මං භික්ඛවෙ න විනෙතබබං" බිඳීම සවභාවකොට ඇත්තක් බිදුනේය. අනික් පසුතැවිල්ලක් නොසිතියයුතුය"යි වදාළහ. එවිට ඕතොමෝ බඩතුරතුබූ මලපත අතින් ගෙන දිගහැර දක්වා සවාමීනි! මෙ පුවත අසාත් අනික් පසුතැවිල්ලක් නොසිතූ මම ගිතෙල්සැලි බිඳිනැයි කියා කිම පසුතැවිලි සිතන්නෙම්දැයි කීය. දම්

සෙනෙවිඅැරියුත් මහතෙරපාණෝ ඇයටදම්දෙසා විහාරයට වැඩිසේක. ඒ මල්ලිකාතොමෝ පුතුන්හඹු දෙනිස්සෙහෙලියන් කැඳවා "තොප හිමියෝ නිරපරාධිහුය ඔහුතුමූ ඔවුන්ගේ පෙර කම්පල ලැබුහු නොසොව රජුනෙරෙහි නොදුස" මෙසේ ඔවාදී සෝපත් ඔවුන්ටැද නොසොවිය. මෙලෙස හදසාලජාතක වණ්ණනාදියෙහි කියනලද්දේය.

සංකිච්ච නම් හෙරණවහන්දැද සැවැත්නුවර බමුණුමහසල් කුලයකැ ඉපිද සත්හැවිරිදි කල්හි දම්සෙනෙවිඅැරියුන් මහ තෙරණුවන් ළඟ පැවිජීවැ කරගෙහිම සියුපිළිසිඹියාපත් මහ රහත්වීය. හෙතෙම හෙරණකලැ නිස්තමක් හිඤ්ඡූන් සමඟ වල්වැද මහණදම් කරනුයේ පන්සියයක් සොරුන්විසින් මොහු මරා දෙවියන්ට බිලිපුදම්වැහි කියා ගෙනගොස් පැන්නක තැබූ කලැ එහිම දහන්සමවැද හුන්නේය. සොරදෙවුතෙමේ ගිනි මෙලවිම්ආදි කිස කරවා සුරතින් කඩුව ගෙන තෙරණපාණන් ගේ සිරුරෙහි පහලේය. අසිපත නැමිගොස් මුවහතින් මුවහත වැදී සිවිසේය සොරදෙවුතෙමේ යලිත් අසිපත දිගහැර එසේම පහලේය. එකල අසිපත තල්පතක් නෙවත් ජන්මපත්‍රයක් සෙසින් හැකිලෙමින් කඩුමිට ලඟට පැමිණියේය. එකල ඒ සිරුලු සොරහු ඒ අසිරිදැක උන්වහන්සේගේ දහම්ද අසා පැහැද උන්වහන්සේ ළඟ පැවිජීවැ උන්වහන්සේ සමඟම දෙවිරමට ගොස් ත්‍රිභුවනජනකණ්ණිණාමෘතසමෝදර ධර්මදේශනාවෙන් අනු ශාසනාකර වදරන්නාවූ ශාස්තෘන්වහන්සේගේ දම්දෙසුම් අසා සියුපිළිඹියාපත් මහරහත් බවට පැමිණියහුය.

පණ්ඩිත සත්පුරුෂයන් සේවනය කරන තැනැත්තේ ශොකපත්වූවන් අතර පැමිණියේ නමුදු ශොක නොකරණ බැව් දුක්වීමට ගෙනහැරපානලද සංකිච්චසාමණේරකථා වසතුව මෙසේ සැකෙවින්දක්වා නිමවනලද්දේය. මෙහි විස්තර ධම්මපදවණ්ණනා ආදිය බලා දන්නේය.

සියුවත දෙව්පුත්තෙමේ

"සබ්භිරෙව සමාසෙථ පණ්ඩිතේහත්ථදස්සිභි
සන්තෝහි ඛන්තිසෝරච්චේ සාධූනං සංගමෝ සුඛෝ"

පින්වත් සභාය දෙව්වරුනි! මිනිසුන් බැව්හි පෘථග්ජනභාවය හේතුකොටගෙන සතුරන්ගේ මධ්‍යයෙහි බබලන්නේය. අපිදු අපගේ ආචාර්යවූ පණ්ඩිතසත්පුරුෂයාගේ සේවනය හේතු කොටගෙණ දැන් මේ දිව්‍යසතුරන්ගේ මධ්‍යයෙහි බබලන්නෝ වමුයි කියා ඇදුරුහට පැහැසුණේය. මිනිස්ලොව ඒ බැබලීම

මකසේද යත්? අධිමුත්තකාතෙරණවහන්දු සඤ්ඤීන්ගේ මඛ්‍ය යෙහි බැබලියාක් මෙනි.

උන්වහන්සේ වනාහි සංකිච්චසාමිරයන් වහන්සේගේ බැනෆුණෙනෙක් වන්නේය. කෙසේනමේ "යව වයස විවාරා එව තා උපසම්පදාකරන්නෙමැ"යි ආචාර්‍යයන් වහන්සේ විසින් පිටත්කොට යවනලද්දේ පාසිවුරුගෙන දෙටුකොහොවුරියගේ ගමට ගොස් එහි බත් කිස කොට තමන් වයස විවාළේය. ඕ තොමෝ 'එය මම නොදනිමි මව් දනීතැ"යි කිය එවිට හෙරණ තෙමේ "එසේ වීනම් නුඹ නැවතීයන්න මම මව්කරා යන්නෙමි"යි කියා එහි යනු පිණිස සොරුවසන වතමගට පිළිපන්නේය. එසේකල සොරු උන්වහන්සේ අල්වාගන ඔවුනතු රෙන් සමහරු මොහු මරමුයයිද සමහරු හැරදමමුයයිද කිහුය. හෙරණතෙමේ 'මම සෙක්‍ෂයෙක්මි සියුමහින් කටයුතුවූ දෙය ඇත්තෙක්මි මොවුන් සමඟ කථාකොට තමහට ඥානනියක්කර ගන්නෙමැයි' සිතා 'ඉදින් තෙපි මා මරන්නහුනම් එකල එය දැනීමෙන් මගිහු මේ වතමගින් නොයති එසේ ඇතිකල ඔවුන් නොලැබීමෙන් තොපට මහත් ධනඤානියක්වන්ට බැරිනැතැ'යි කියේය. එකල සොරහු මෙතෙමේ යුකතියක් කියන්නේයයි සිතා 'ඉදින් නුඹවහන්සේ මහදී අනිකෙක් දැක මෙපවත් නොකියන්නෙහිනම් යතහැක නැතනොත් නොහැක්කේය'යි කිකල්හි කිසිවක්හට නොකියනලෙස ගිවිසගෙයින් ඔව්හු උන්වහන්සේ හැරියාහුය. ඒ හෙරණතෙමේ ඒ සොරුන් විසින් හරිනලද්දේ එවනමඟ ගමුව ගිය මව්පියාදී සඤ්ඤීන් දැක ඔවුන්ටද ඒ පුවත නොකියා තමන් පිළිත තඟවුරු කෙළේය. සොරහු ඒ මව්පියාදින් අල්වාගෙන වෙගෙහනකල හෙරණමව් තොමෝ වැලපෙන්නී සොරුන් විසින් විවාරණලද්දී "මම අධිමුත්තකාහෙරණුන්දුමගේ මවිය මේ පියාය මේ සොහොවුරුය"යි කීය. ඒ අසා සොරහු "මේ මහණතෙමේ ඒකාන්තයෙන් සත්‍යවාදී කෙනෙකැ"යි පැහැද ඒ හෙරණුන්දුගේ නැගන් හැරදමා උන්වහන්සේවෙතැ ගොස් එ පුවත් කියා පැවිද්ද ඉල්වා පැවිජීවූහ. ඒ අධිමුත්තකහෙරණපාදයෝ ඒ අතැවැසි හෙරණුන් රැගෙන සංකිච්ච තෙරුන්වෙතැගොස් පළමුවැ තමන් උපසපන්වැ තදනන්තරවැ ඔවුන් තමන් අතැවැසියන් කොට උපසපන්කරවීය. ඔහුතුමූ අධිමුත්තකතෙරහුවන්ගේ අමෘදෙන ඔවා ලෙස මනාසේපිළිපැදි මහත්ගුණඇති රහත්බවට පැමිණියාහුය.

පස්වන දෙවිපුත්තෙමේ

"සබ්බිරෙව පෙ සන්තා ගච්ඡන්ති සුගතිං"

පින්වත සහාය දෙව්වරුනි! මිනිසත්බැව්හි පෙ දැනීම හෙතුකොටගෙන සත්වයෝ සුගතියට පැමිණෙන්නාහ. අපිදු අපගේ ආචාර්‍යවූ පණ්ඩිතසත්පුරුෂයාගේ සෙවනය හෙතු කොටගෙන දැන් මේ දෙව්ලෝසංඛ්‍යාත සුගතියට පැමිණියෝ වමුයි කියා ඇදුරුහට පැසසුයේය.

සවන දෙවිපුත්තෙමේ

"සබ්බිරෙව පෙ සන්තා නිබ්බන්ති සාසන"න්ති.

පින්වත් සහාය දෙවිවරුනි! මිනිසත් බැව්හි පෙ දැනීම හෙතුකොටගෙන සත්වයෝ දීර්‍ඝකාලයක් මුළුල්ලෙහි සැපයේ හිඳිනාහුය. අපිදු අපගේ ආචාර්‍යවූ පණ්ඩිතසත්පුරුෂයාගේ සෙවනයෙන් පංචශීලසංඛ්‍යාත සත්පුරුෂධර්මය දැන අනන්ත දීර්‍ඝකාලයක් මුළුල්ලෙහි රම්‍යවූ දිවයිරි විදිමින් සැපෙහි පිහිටා සිටීමට පැමිණියෝ වමුයි කියා ඇදුරුහට පැසසුයේය.

සත්වනසියය වෙනුවෙන් ඉදිරිපත්වූ සත්වන දෙවිපුත් තෙමේ බුදුන්වැඳ සමුගෙන සවාමීනි! භාග්‍යවතුන් වහන්ස මෙසේ කියනලද කවරදෙව්පුතක්හුගේ කිමක් සුභාෂිතදැයි විවාළේය.

එසඳ සාන්තසුඛප්‍රණීත අමෘතමහානිර්‍වාණදැනප්‍රදානය කරන පරමාර්‍ථ ධර්මදේශනාවෙන් දෙව්මිනිසුන් සහිත ලොකයාහට අනු ශාසනා කරන මාගේ තිලෝගුරුවූ ශාස්තෘන් වහන්සේ "නිදු කාණෙනි! නොපසියලලන්ගේ භාෂිතය කාරණාවශයෙන් සුභා ෂිතමය එතකුදුවුවත් මාගේ භාෂිතයත් අහවිය"යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක.

"සබ්බිරෙව සමාසෙථ සබ්බිකුබ්බථ සන්ථවං,
සතං සද්ධම්මමඤ්ඤාය සබ්බදුක්ඛා පමුච්චරේ"ති.

එම්බා දෙව්වරුනි! පණ්ඩිතසත්පුරුෂයන් හා සමඟම ඒකා නිඋදාදී සියලු ඉරියව්හිම වාසය කරන්නේය බුදුපසේබුදුමහා ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා ආදී සත්පුරුෂයන් සමඟම මිත්‍රසන්ථවය කටයුත්තේය තෘෂ්ණාසන්ථවය වනාහි කිසිවෙක් සමඟ නොකට යුත්තේය බුඩාදී සත්පුරුෂයන් වහන්සේලාගේ පංචශීලදස ශීල සතරසතිපට්ඨානාදී ප්‍රභෙදවූ සද්ධර්මය දැනීම හෙතුකොට ගෙන හුදෙක් මනාඅභිවාඩියක් වනබැව් පමණක්ම නොවෙයි

හුදෙක් ප්‍රඥාවගේ ලැබීම පමණකුත් නොවෙයි ශොකපත්වූ වන් අතරදී ශොක නොකරනබව පමණකුත් නොවෙයි නැගන් මඩ්‍යයෙහි බබලන බව පමණකුත් නොවෙයි සුඛයි යෙහි උපදිනබව පමණකුත් නොවෙයි බොහෝකල් සැපයේ සිටිනබව පමණකුත් නොවෙයි, වැලි එකෙක් ඇති රාගවෙෂ මොහවිපරීතමනසකාරාදී සකී අකුසලධම්මයන් නිරවශෙෂකොටැ විසුඛාගමීප්‍රතිලාභයෙන් බිඳහැර සියලුසංසාරප්‍රවෘත්තිසංඛ්‍යාත වූතදුඃඛයෙන්ද මිදී අජරාමර සාත්තසුඛප්‍රණීතඅමෘත මහානිබ්බාණසංඛ්‍යාත නිස්සරණවිමුත්තියටද පැමිණෙන්නේයයි වදළසේක.

පණ්ඩිතවූ සත්පුරුෂයෝ තමාවිසින් මනාසේ ගන්නාලද ලද්ධියෙන් තමන්ද තමන්බස්ගන්නවුන්ද සැපට පමුණුවන බැව් දක්වීමට හෙතුහැර පානලද දෙවනාසංයුත්තාවණ්ණනා යෙහි සම්මුදවාණිජවසතුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා යිමවත ලද්දේය.

මෙසේ පණ්ඩිතයෝතුමු තමන්ද තමන්බස් කරන්නවුන්ද නොවනසන්නාහුය එකරුණෙහිලා යම්හේකින් යමෙක්තෙමේ බාලයන් සේවනය නොකෙරේද හෙතෙමේ පණ්ඩිතයන් ශ්‍රව නය කරන්නේ නම් වෙයි යමෙක්තෙමෙ පණ්ඩිතයන් සේවනය කෙරේද හෙතෙමේ බාලයන් සේවනය නොකරන්නේ නම් වෙයි එහෙයින් ඒ දෙකම අර්‍ථවශයෙන් එකක්ම වන්නේය. ඒ කිමයත්? යම්සේ වනාහි මහදුනීසමහි දක්ෂපුරුෂයෙක්තෙමේ මහකියන්නේ "වම්පසැ මහ නොගනු දකුණුපස මහ ගනුව"යි මෙසේ පළවූව හොගතයුත්ත කියා පසුව ගතයුත්ත කියයි එක රුණෙහිලා යම්හේකින් යමෙක්තෙමෙ වම්පසැ මහ නොගනීද හෙතෙමේ දකුණුපස මහ ගන්නේ නම් වෙයි යමෙක්තෙමේ දකුණුපසැ මහ ගනීද හෙතෙමේ වම්පසැ මහ මුදන්නේ නම් වෙයි එබැවින් ඒ දෙකම අර්‍ථවශයෙන් එකෙක්ම වන්නේය. එසේත් "වාමං මුචා'ති ඉදං වම්පසැ මහ මුදව" යන මේ වච නය "මා දක්ඛිණං මුව ඉති" දකුණුපසැ මහ නොමුදව යන විප රීත වචනයාගේ අර්‍ථයමහැඟවීම පිණිස කියනලද්දේය. "දක්ඛිණං ගණ්හා'ති ඉදං" දකුණුපසැ මහ ගනුව යන මේ වච නය "මා වාමං ගණ්හා'ති" වම්පසැ මහ නොගනුව යන මේ විප රීතවචනයාගේ අර්‍ථයම හැඟවීමට කියනලද්දේය. එමන්ම මෙසිද්ධ "අසෙවනා ච බාලාන'න්ති එතං" බාලයන් සේව

නය නොකිරීමද" යන මේ වචනය "බාලයන් සේවනය කිරීම නොමහුලැයි යන මේ විපරීත වචනයාගේ අර්ථය හඟවන පිණිස කියනලද්දේය. "පණ්ඩිතානං ච සේවනා'නි එසා" පණ්ඩිතයන් සේවනය කිරීමද යන මේ වචනයද පණ්ඩිතයන් සේවනය නොකිරීම නොමහුලැයි යන මේ අර්ථය හැඟවීමට කියන ලදැයි දතයුත්තේය. මෙසේ කොට පණ්ඩිතසේවනය පළමු කොට නොකියා බාලසේවනය පළමුකොට කීහ ලද්දීය. ඉදින් පණ්ඩිතසේවනය පළමුකොට කීනම් පණ්ඩිතවචනවශයෙන් බාලාර්ථය නොහැඟෙන්නේය එය නොහැහුනුකල්හි බාලසේවනයද නොහැඟෙන්නීමය යම්හේතුවින් බාලසේවනය පළමුකොට හඟවන්ට කැමතිවීද එබැවින් බාලසේවනයම පළමුකොට කියනලද්දීය. "අසේවනාච බාලානං" යි වදාරන්නාවූ අපඝම්මාසම්බුදුරජානන් වහන්සේ බාලයන් සේවනය නොකිරීමම පළමුකොට අවබොධකරවනු ලබන්නිය. භාග්‍යවත්තෙමේ වනාහි මිහදුනීමෙහි දක්ෂයෑ. එබැවින් වම් මහවැනිවූ නොගතයුතු පණ්ඩිතඅසේවනයයි කියනලද 'බාලසේවනය පළමුකොට අවබොධකරවා පසුව දකුණුපසැ මහවැනිවූ ගතයුතු පණ්ඩිතසේවනයයි කීහනලද බාලඅසේවකය උගන්වා වදාළ සේක. බාලසේවනය වනාහි පරාභවහෙතුබැවින් නොමහුලී.

එසේහෙයින් භග්ගාරාගඤ්ඡාදීගුණඇති හෙයින් භාග්‍යවත්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ වදාළසේක.

"අසන්තස්ස පියා හොන්ති සන්තෙ න කුරුතෙ පියං,
අසතං ධම්මං රොචෙති තං පරාභවතො මුඛ"න්ති.

පූරණකාශ්‍යප ය මක්ඛලිගොසාලය නිගණ්ඨනාථපුත්‍රය සඤ්ඤයබෙලට්ඨපුත්‍රය පකුධකාත්‍යායනය අජිතකෙසකම්බලය යන සඟාසන්‍යාදී අසත්පුරුෂයෝ මේ බාලයාහට ප්‍රියයෝවන්නාහුය, බුඩාදී සත්පුරුෂයන් තමහට ප්‍රියයන් නොකරන්නේය, දෙසැටමිථ්‍යාදෘෂ්ටිය හා දසාකුසලකර්මපථයාද යන මෙයම ඒ බාලයා රුචිකෙරෙති. අසත්පුරුෂයන් ප්‍රියබවද සත්පුරුෂයන් අප්‍රියබවද මිසදිටුආදිය රුචිකරනබවද යන මේ ත්‍රිවිධ කාරණය පිරිහෙන්නාවූ වැනසෙන්නාවූ පුහුලාගේ විනාශයට හෙතුවූ කරුණුය එහින් යුත් පුහුලා මෙලොවැ පරලොවැ දෙක්හි අභිවෘඩියට නොපැමිණෙන්නේයයි වදාළසේක.

මෙතෙකින් ගුද්ජන මනනඳන බාලපණ්ඩිතා සෙවන සසවන කථාව නිමවනලද්දේය.

පූජාවනම්- ආමිෂපූජා ප්‍රතිපත්තිපූජා වශයෙන් දෙවැදෑරුම් වන්නීය. ඔවුනොවරෙන් චීවරාදී සිය්‍යුපසයෙන් පිදීම ආමිෂපූජා නම් වන්නීය. පිළිවෙතින් පිදීම ප්‍රතිපත්තිපූජා නම් වන්නීය. අට්ඨාසෙකි වනාහි පූජාවනම් සත්කාර ගරුකාර වඳනමානනා යයි කියන ලද්දීය. පූජාහීයෝ නම් උත්කෘෂ්ටපරිවේදයෙන් බුදුපසේබුදුආර්‍ය්‍යශ්‍රාවකයන් වහන්සෙලා වන්නාහුය. උන්වහන්සේලා වනාහි දක්ෂිණාගී බැවින් තමන්වහන්සේලාතෙරෙහි කරනලද සවලපවුද පූජාව හෙතුකොටගෙන බොහෝකලක් මූළුල්ලෙහි හිතසුවඵලවනබව කරතෙහින් පූජනෙය්‍යයයි කියන ලද්දාහ.—එහි- පුදනුලැබේනුයි පූජා නම් වේ, පිදිය යුතුබව ඇතිකල්හි පිදීමයි ක්‍රියාමාත්‍රයයි. එම පූජාක්‍රියාව පිළිලැබීමට සුදුසුවූවාහුනුයි 'පූජනෙය්‍ය'නම් වෙත්. පූජාවට යොග්‍ය යහ පූජාවට සුදුසුයහ යන අර්ථයි "අරහතෙතා ඡ්ඨෙඤ්ඤා" යන ශබ්දනීති සූත්‍රයෙන් එෂ්‍ය ප්‍රත්‍යයව සිඩ්ඝි. දැන් වනාහි "පූජනීය්‍යානං" යීද කියත්. එව සූත්‍රයෙන්ම ඡ්ඨ ප්‍රත්‍යයව සිඩ්ඝි. අනීඝප්‍රත්‍යයයිද සමහරු කියත්. එඝ වනාහි "පූජනෙය්‍යානං" යන්නට දුන් "පූජාරහානං" යන අට්ඨාවවනඝ හා සමනොවන්නේඝ. බුඩාදීඋත්තමඝාණන්වහන්සේලාතෙරෙහි පූජාව නම් අල්පවූවත් දීඝීකාලඝක් මූළුල්ලෙහි හිතසුවඵලවන්නීමඝ. මෙකරුණෙහි සුමනමාලාකාරාදීහුද නිදර්ශනවශයෙන් දැක්විඝ යුත්තාහ.

රජගහනුවර වනාහි එක්තරා සුමන නම් මාලාකාරයෙක් වීඝ. හෙතෙමේ දිනපතා උදැසනම සමන්මල් අටනැලියකින් බිම්සර රජුහට උවටැන් කරනුයේ කහවණු අටඅට බැගින් ලබයි. උහු එක්දිනක් මල්ගෙන රජුවටැනට යන්නේ භික්ඛඝන්විසින් පිරිවරන ලදුව සවතඝාන බුදුරජාණන් වහිදුවා පිඬුපිණිස නුවරට වඩින්නාවූ බුදුන්දැක පහන්සිත් ඇතිසේ අපහිම් රජතෙමේ මේ මල් නොලැබීමෙන් මා නඝතඝොත් නඝන්වා රවින් තෙරපා ලතඝොත් තෙරපාලන්වා ඝතෙතේමේ වනාහි මේ පිණිඝ මට දෙන්නෙත් මෙම අත්බැව්හි දිව්ඝැවීමට පොහොතා පමණවූම ධනඝක් දෙයි බුඩපූජාව වනාහි සංඛ්‍යා නොකට හැකි ඵල ඇත්තීඝ. දීඝීකාලඝක් මූළුල්ලෙහි හිතසුව ඵලවන්නීද වෙයි මේ මල්අටනැලියෙන් බුදුන් පුදන්නෙමියි සිතා ලොබ හැර බුදුන්ට තමදිවිපුදා, ඒ මල් අටනැලිඝ දෙනැලි දෙනැලි වෙන්කොට බුදුන් දෙස දැම්ඝ. පළමු මල් දෙනැලිඝ බුදුන් මතුයෙහි මල්විඝනක් වී පිහිටිඝහ. දෙවනුව බණාලනලද දෙනැලිඝ දකුණු පෑ

ඒද නෙවනුව බඳාලනලද දෙනැළිය පිටිපසැඟිද සියුවනුව බඳා ලනලද දෙනැළිය වම්පසැඟිද මල් නිරිඳු පිහිටියහ. ඉදිරියෙහි ගමනවාරය පමණක් වීය. මල්නටු ඇතුළුදෙසට හැරී පෙති වනිර්මුඛවැ සිටියහ. ශාස්තෘන්වහන්සේ රිදීපටකින් වටකරන ලද්දාක්මෙන් වී වැඩිසේක.

මල්ද නොබිඳී නොවැටී ශාස්තෘන්වහන්සේ හා සමගම යන්නා හුය. වැඩසිටිනැන මල්ද සිටිනාහුය. ඒ අයිරි දැන මූළුනුවර කැලඹිණ. ඇතුළුනුවර වනාහි ජනයො නවදෙළක් පමණ ඇත්තාහ. ඔවුනතුරෙන් සිඟාවා නොගෙන නික්මුනු එකෙකුන් නැත්තේය මහජනතෙමෙ සියගණන් බිල්වරබඳ සියගණන් හිසවට පිළිසිඳැරීම්ද කරමින් බුදුන් සමගම හැසුරුණේය. මාලාකාරතෙමෙ වනාහි මෙසේ අප බුදුපියාණන් වහන්සේ පූජාකොට සතුතිකොට නමස්කාරකොට හිස්පැහැම රැගෙන පෙරලා ගෙට ගොස් 'මල්කොහිදැ'යි ගිනිණියට විසින් විචාරණ ලද්දේ 'මවිසින් එයින් ශාස්තෘන්වහන්සේ පුදනලදැ'යි කියේය "රජුහට දැන් කුමක් කරන්නෙහිද?" 'රජතෙමෙ මා නසත ගොත් නසත්වා රටින් නෙරපාලතගොත් නෙරපාලත්ව මම ලොබ හැර බුදුන්ට දිවිපුදා මලින්ද බුදුන් පිදුසෙමි මවිසින් මෙබඳු මල්පූජාවක් කරනලදැ'යි හැමපුවත් කියා. ඔහුගේ බිරිඳ වනාහි අඤ්ඤතර මෙබඳු පුදුමයෙහිත් නොපැහැද උහුට බැණ වැදී "රජහු නම් සැඩඝන එක්වරක් උදහස්වූවාහු බොහෝ අන ර්‍ථීකරන්නාහුය තා කළකම්න් මටද මහත් අවැඩ වන්නේය අපට සිදුවූයේ මහත් හානියෙකැ, අපි මැනසුනෝ වමු තාවිරුදු කමැ කුළුපල තා ලබනවා විනා අපි කුමට ලබමෝදැ"යි යනාදී බොහෝ රළුපරළුදැ දෙඩා ඇතුන් ගෙන තතනාමින් රජුහු රැවත් කරා එළඹ ඒ දෙදෙන කළකී සියල්ල කියා "පින්වා දෙව ඝන්වහන්ස! මට ක්ෂමාවකුමැනව මා අත වරද කැත මස්මින් විසින් කළකම් වැඩ හෝ අවැඩ හෝ ඒ පිළිපිඳ ඵලය උහුට වේවා මවිසින් උහු බැහැරලනලදබව දනුමැනවැ"යි දෙනොත් නහා වැඳ කීය. ඒ අසා බිම්සර රජ්ජුරුවෝ 'අනේ මේ ගිහිණිය අඩබාලිය. මෙබඳු ගුණයෙහිත් පහත් නොවදනවාය'යි සිතා තදින් කිපියෙක්මෙන්, උහුවිසින් මට උවැටනට ගෙනා මලින් පිදුයේදැ'යි විචාරා 'එසේය දේවඝන්වහන්සැ'යි කීකල "නීවිසින් එබඳු නොකටයුත්තක් කළ උහු හැරලුබැව් ඉතා මැනව උහු විසින් මාගේ මලින් පූජාකරනලද්දීය. උභට කළයුතුදැ මම දනඉන්නෙමි"යි කියා ඇය පිටත්කොට යවා වහා බුදුන්වෙතැ

ඵලඞ්ග බුදුන් සමඟම ගැසුරැ ලේඛ.ශාස්තෘන් වහන්සේද රජු ගේ සිත පහන් බැව් දැන මාලාකාරයාගේ ගුණය ප්‍රකට කරනු පිණිස තුන්ගව් රජගහනුවර බෙර වැදන ළඟින්ම වඩිනසේක් කඹට වත් පාත්‍රය නොදී රජමිදුලට වැඩවදුරා ගනු කැමති රජුට පාත්‍රය දී රජ ගෙට නොවැඩ එහිම වැඩහිඳ රජ්ජුරුවන් විසින් ප්‍රණීතආහාරයෙන් වළඳවනාලද්දේ ඉක්කිය අවසන් භුක්තානුමොදනා කොට එවෙහෙරට වැඩ සුරභිගන්ධවාසිත සුගන්ධගන්ධකුටියට පිවිසියේහ. ඒ මල්ද බුදුන්වඩනාකල ඝන්තාහුය සිටිනා කල සිටිනාහුය ගඳකිලිසට පිවිසිකල දෙරකොටුවෙහිවැටුනාහ. රජ්ජුරුවෝ වහාම බුදුරජානන්වහන්සේ. අනුවණහාස් නැවැත්තේ මාලාකාරයා කැඳවා ඔහු කෙරෙහි පහන්වූයේ හස්තිඅශ්වදාසදාසීන්ද දිව්‍යප්‍රකාරයන් වැනිවූ සම්භාරණවිභූෂිතවනකයන පිනවන කන්‍යාඔගනාවන්ද ගම්වරද දානයක් කඹවණුදුයි යන මේ හසනිආදි සප්තවිධවස්තූන් අටඅට බැගින්ද මෙලපලදනාද ඔහට දුන්නේය. ඛීණාසවභික්ෂුණීන් වහන්සේ විසින් විහාරයට ගොස් 'සවාමිනි භාග්‍යවත්වූ බුදුරජාණන් වහන්ස! සුමනමාලාකාරයාගේ විපාකය කවරේදැ'යි විචාරනලද ශාස්තෘන්වහන්සේ " ආනන්දය! මේ මාලාකාරතෙමෙ මට දිවි පුදු මල් පූජාකළ විපාකයෙන් කල්පලක්ෂයක් දුගතියට නොපැමිණ දෙවිමිනිස් දෙගතියෙහිසැරිසරා 'සුමන' නම් පසේබුදු වන්නේය"යි වදුරා දහම් දෙසනාවක් ධම්පියාවෙහි බාලවර්ගයෙහි:—

"තව කම්මං කතං ඝාධ්‍ය යං කත්වා නානුතප්පති,
යස්ස පතීතෝ සුමනෝ විපාකං පටිසෙවති"නි.

යි වදාළසේක. ගාථාවසානයෙහි සුවාසුදහසක් ප්‍රාණීන්ට ධම්මාභිසමයවූයේහ. බුබ්බාදි පූජාහීනන් වහන්සේ කෙරෙහි මදවූ වද පූජාව දීඝ්කාලයක් මුළුල්ලෙහි ඝිතසුව ඵලවන බවට නිද සන්වහයෙන් ගෙනහැරපානලද සුමනමාලාකාරවස්තුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

එක්තරා කුලපුත්‍රයෙක් පෙර බුදුවරයන්වහන්සේලා කෙරෙහි කරකලද අධිකාරඇත්තේ ඒ ඒ භවයෙහි පින්රැස්කරමින් සිඛාජී නම් භාග්‍යවත් බුදුරජානන්වහන්සේගේ කාලයෙහි කුලගෙයක ඉපිද එම්බුදුන් ජීවමානකලැ පින්කරන්නට නොහැකිවී පිරිනිවිකල්හි ඒ බුදුන්ගේ ධාතුවෙත්‍යය කරවනු ලබනකල දෙපයින් පැමිණි ඛණ්ඩනාන්තරයෙහි එක් සුණුපිඬක්

[illegible] [illegible] [illegible] [

යන් වහන්සේලා කෙරෙහිද පූජාභාරන්තානවද ජනිතවන් තාවූ කුසලය තීරණවශයෙන් මෙය මෙහොතැයි තයග්‍රාහ යෙන් හෝ ධාරණවශයෙන් තරාදියෙන් කිරීමෙන් හෝ පූරණ වශයෙන් නැළිආදියෙන් මැණීමෙන් හෝ සතඝඝග්‍රාදීවශ යෙන් ගණන්කරන්නට කිසියම් මහානුභාවසම්පන්නපුද්ගලයෙකු විසින් නමුත් නොහැක්මෙක්ය. යම් පුඥාලෝකයක් ඇතමෙ දෙදහසක් කොදෙව් පිරිවරකොටඇති සතරවනා ලිපය එක්කොට මුළුසක්වළඟැබෙනි ඉසුරට අධිපතිවූ සක්විති රජය කරන්නේ නමුදු මුළුසක්වළ සත්රුවන්ආදී සියලු ධනය ධාතුචෛත්‍යයෙහි සුධාපිණ්ඩපූජායෙන් හටගත් කුසලතාගේ සොළොස්වන කලාවෙන් සොළොස්වන කලාවකටත් නොවට නේය. මිනිසුන් අතුරෙන් අග්‍රවූ ශ්‍රේෂ්ඨවූ එබඳු පූජාහිවූ සිඛාඊ නම් සම්මාසම්බුදුරජානන් වහන්සේගේ ධාතුචෛත්‍යයෙහි දෙපසින් පැමිණි බඹතානතරයෙහි පහන් සිතින් යුක්තව මවිසින් සුධාපිණ්ඩයක් තබනලදිදේය.

මෙසින් සියුඅනුකපකින් මත්තෙහි සුධාපිණ්ඩපූජාසංඛ්‍යාත යම්බදු කාම්මයක් මම කෙළෙම්ද ඒ පුණ්‍යකම්මය කරණකොට ගෙණ දුගතියකට පැමිණීම බවක් නම් නොදනිමි. මේ චෛත්‍ය ප්‍රතිසංසකරණයාගේ ඵලය වන්නේය. ඒ පුණ්‍යකම්මය හෙතු කොටගෙනම මෙසින් නිස්වන කපෙහි තෙළෙස් වාරයෙක්හි 'පටිසංඛාර, නාමයෙන් සත්රුවනින් යුක්තවූ සක්විතිරජ වීමි. ඒ පුණ්‍යකම්මය හෙතුකොටගෙණම සියුපිළිසිඹියාවෝද අෂ්ට විමොක්ෂයෝද ෂට්අභිඥාවෝද යන මේ සියල්ලම මවිසින් සාක්ෂාත් කරණලදිදැහැ. සම්මාසම්බුදුරජාණන්වහන්සේගේ අනුශාසනා වද කරනලදිදේයයි ප්‍රකාශ කෙළේය.

පූජාගියන් වහන්සේලා කෙරෙහි කරණලද මදවූද පූජාව බොහෝ කාලයක් මුළුල්ලෙහි හිතසුව ඵලවතබවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැර පානලද අපදානයෙහි දසබලගීයෙහි සුධාපිණ්ඩියථෙරවස්තුව මෙසේ යැකෙවින් දක්වා නිමවන ලදිදේය.

ඒවැදෑහෙන්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ සියලු බුඩකෘත්‍ය යන් කොට පිරිනිවන් පැවැදුළ කල්හි මහාඝිශ්වරවූ අජාසත් රජ්ජුරුවන් විසින් තමන්ලත් ධාතුමහාථූපය තොයෙක් පුද පෙළහරින් වැඩවාහෙන හොස් රජගහනුවර මහත්වූ දහඩක් කරවා ජීවමානබුදුන්ට පූජාකරන්නාසේ මහත්වූ පූජා

සක්කාර පවත්වනලද කල්හි රජගහනුවර වසන්නාවූ එක්තරා සත්‍රියක් අලුයම් නැගිට සිරුර පිළිදුනුම්කොට පවිත්‍රශීලිව සකසාගැඳ වැටකොලු මල් සතරක් කඩාගෙන ශ්‍රද්ධාබලයෙන් නොසසුඛවිහාරීඇතිව මාගීඵලහි වත උවදුරු නොසලකා ඒ දෙවැබදිසාවට අභිමුඛව ගන්නීය. එකල අලුත වැදූ දෙනක් ලමාවස්සෙකුගෙන දිවන්නී මගබැස ඒ පූජාපුජා දිණීය ගන සත්‍රිය අභිමුඛව වහා අවුත් අගින් ඇන එහැන්හිම ජීවිතක්ෂයට පමුණුවාපුව. ඒ උපාසිකා වනාහි එහැන්හිම කාලක්‍රියා කොට ඛාතුපූජා පිණිස ගිය කුසලය හෙතුකොටගෙන තව්තිසා දෙව් ලොව උපදනා කැනැත්තිය උයන්කෙළියට ගත සක්දෙව් මහරජාණන්ගේ අභිමුඛයෙහි දෙතෙළ පණස්ලක්ෂයක් පමණ දෙවඟණන්මැද ඇගේ ශරීරප්‍රභාවෙන් සියලු දෙවඟනන් අභිභවනය කෙරෙමින් රථවිමානය හා සමග පහළවූවාය. සක් දෙවිරජාණෝ ඒ දෙව්දුව දැක විස්මයත්ව ආශ්චර්‍යවූ ප්‍රීතිසෞමනස් ඇතිව කවරහම් උදාරතර කුසලයක් හෙතු කොටගෙන මේ දිව්‍යාඞ්ගනාව මෙබඳු මහත් දිව්‍යසම්පත්ති ලබන්නීයාදැයි විචාරනු කැමතිව මේ ගාථාවලින් විමාලේය.

"පිතවත්‍රේ පිතඛජේ පිතාලඞ්කාර භූසිතෙ,
පිතවන්දන ලිත්තඞ්ඝ පිතුපපලමාලිනී.

පිතපාසාදසඝතෙ පිතාසනෙ පිතහොජනෙ,
පිතඡත්තෙන පිතරථෙ පිතසෙසු පිතවීජනෙ.

කිං කම්ම මකරි? හදෙද! පුබ්බෙ මානුසකෙ භවෙ,
දෙවතෙ! පුච්ඡිතාවික්ඛ කිස්ස කම්මස්සිදං ඵල"නති,

යනුඇසින් ශරීරයත් ශරීරයෙහි පලඳනාලද වස්ත්‍රාභරණ සඳුන්මාලාදිය හා කූඩකොඩි ෙ සත් විමානාසන පරිවාරාදි සියල්ලම සඞ්ඛේපවර්ණනයෙන්ම බබළන්නාහ. නී මෙබඳු දිව ඉසුරක් ලැබීමට මිනිස්ලොවදී කළාවූ කුසලය කවරේදැයි විචාළේය. මෙසේ ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයා විසින් විචාරනලද පැණය විසඳන්නාවූ දිව්‍යාඞ්ගනාතොමෝ මේ ගාථාවලින් ප්‍රකාශකළාය.

"කොසාතකී නාම ලතත්ථිහනෙන! නිත්තිකා අනහිජ්ඣිතා,
තස්සා චත්තාරි පුප්ඵානි ථූපං අභිහරිං අහං.

සත්ථු සරීරං උද්දිස්ස විපසන්නෙනාන චෙතසා,
නාසෙසිං මිගහං අවෙකඛිස්සං තදඟඟමනුසාසනී.

තතොහං අවධී ගාවී ථූපං අපතතමානසං,
තඤ්චාහං අභිසඤ්චෙය්‍යං සීසෙ නූන ඉතො සියා.

තෙන තමේමන දෙවින්ද! මඝවා දෙවකුඤ්ජර!,
පහාය මානුසං දේහං තව සහව්‍යතමාගතා"ති.

යනුහෙයින් සවාමිනි! දිව්‍යරාජොත්තමවූ සවාමින්වහන්ස, මිනිස්ලොව වැටෙනොලුනම් බැල්ජාතියක් ඇත්තේය මවද අවිද්‍යාවෙන් නුවුළාව කුසලඵල දන්කාබැවින් බුදුන් සිහිකොට වැටෙනොලුමල් සතරක් තබා ශරීරධාතූන්ට පූජාකෙරෙමි සිතා මඟට බැස දැගැබදිසාවට යන්නෙමි, එකල අලුත වැටූ දෙනක් ලමාවස්සෙකුගෙන දිවඵන්නී උවදුරු නොසලකා තුන්තුරුවන් ගුණ සිතසිතා යන්නාවූ මා දැගැබ සමීපයට යන්ට පළමුවෙන් ඇත මැරුවාය. ඒ මල්සතර ධාතුප්‍රදේශ යොමුකොට මදතැනක් ගෙන ගිය පමණින් මෙබදු සැපතක් ලදිමි. නුඹවහන්සේ සමග සැපවිඳීමට පැමිණියෙමි. ඉදින් ඒවල් පූජාකළාතම් මීටත්වඩා උදාරතර සම්පත්ලදිමි කිව. එබස් අසා සතුටුව ශක්‍ර දෙවෙන්ද්‍රයෝ මාතලිදිව්‍යපුත්‍රයා ඇතුළුව තව්තිසා වැසි දෙවි යන්ට මෙසේ බණ කීයේය.

"පස්ස මාතලි! අවෙච්චර විඤ්ඤං කම්මඵලං ඉදං,
අපපකම්පි කතං දෙය්‍යං පුඤ්ඤං හොති මහප්ඵලං.

තත්ථි විත්තෙන පඤ්ඤාමහි අප්පිකාකාම දක්ඛිණා,
තථාගතෙ වා ඵබ්බුඬෙ අථ වා තස්ස සාවකෙ.

එහි මාතලි! අමෙහපි හීයෝ හීයෝ මඤ්ඤෙ,
තථාගතස්ස ධාතුයෝ සුඛාපුඤ්ඤූනම්ුවවයෝ.

තිට්ඨන්තෙ නිබ්බුතෙවාපි සමෙ විත්තෙ සමං ඵලං,
වෙතෝ පණිධි හෙතූනි සත්තා ගවජ්ඣන්ති සුග්ගතිං.

බහුඤ්ඤාං වත අත්ථාය උපපජ්ජන්ති තථාගතා,
යත්ථ කාරං කරිත්වාන සඝං ගවජ්ඣන්ති දායකා"ති.

යනුහෙයින් මාතලී දිව්‍යපුත්‍රය! බුදුන්ගේ ආශ්චර්‍යවත් ගුණයක් බලව, දිනයුතු දැනවසතුව සවලපවී නමුදු කුසලය මඟත්ඵලවන්නේය. එබැවින් බුදුන් කෙරෙහිද බුදුසව්වන් කෙරෙහිද පහන්සිත්ඇතිව දුන් කල දැනවස්තුව සවලප වනනේ නොවෙයි නුඹබිජුවට කුඩාවුවත් ගස මහත් වන්නාසේ දැනය සවලපවූ නමුදු මහත්ඵලවන්නේය. එබැවින් මෙහි එව මාතලිය! උගන්කෙළියට යාමෙන් ප්‍රයොජන නැත, බුදුන්ගේ ධාතු පූජාකිරීම කුසල් අතුරෙන් උතුම්වූ කුසලයෙක් නම් වන්නෙය. ශරීරධාතු පූජාවම යම්සේ බුදුන්කෙරෙහි සමඅදහස්

ඇතිව යමක් පිදුයේ වීනම් ජීවමාන බුදුන්ට කළාවූ පූජාවත් පිරිනිවන් පෑකල කරනලද උදෙසිසිත පූජාවත් සමථිප්‍රාප්ත වන්නේය. සිත්ප්‍රසන්නවූ කුසලය හෙතුකොටගෙන සත්වයෝ සුවගීලොක සම්පත්තියට හා නිර්වානයට පැමිණෙන්නාහ. එබැවින් බොහෝ දෙනාට වැඩ පිණිස බුදුවරයෝ ලොවැ පහළවන්නාහ. බුඩොත්පාද කාලයෙහි තමතමන්ගේ ශක්තිපමණින් පූජාසත්කාර කොට දැයකයෝ සුගතියට ගන්නාහයි කියා ප්‍රශංසා කොට උන්වහන්සේට ඉතා තමන් නිරන්තරයන් පූජා සත්කාරකරනලද සිළුමිණියෑය සමීපයට ගොස් සත්දවසක් මුළුල්ලෙහි පූජාසත්කාර කෙළේය. එයින් පසු එක්දවසක් ආයු සම්පූර්ණ නාරදමහතෙරුන් වහන්සේ දෙවවාරිකාවෙන් තව්තිසා භවනයට වැඩිසේක. ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයෝ සියලුම ප්‍රදේශනීය උන්වහන්සේට කීයේය. නාරද මහතෙරුන් වහන්සේ මිනිස් ලොවට වැඩ ඇඩයිනිකාරකම්හාසථිවිරයන්ට කීසේක. උන්වහන්සේලා මේ විමානවණ්ණනාවත් බොහෝ දෙනාට වැඩ පිණිස ධම්මසංග්‍රහවට නහා සඞ්ගායනා කළහ.

බුදුන් පිරිනිවිකල්හිදු පූජාහිවූ ධාතුවෙත්‍යයට මුදවූ වසතු වෙන් නමුදු කරන ලද පූජාව පුදන්නවුන්ට දීඝීකාලයක් මුළුල්ලෙහිතසුව ඵලවනබවට නිදසුන්වශයෙන් ගෙතඟැරපාන ලද **පිනවිමානවණ්ණනායඤ්ච සඞ්ඛාසානඤ්ච දෙවතාවසානුව** මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

මෙසේ බුඩපූජාතොමෝ දීඝීකාලයක් මුළුල්ලෙහි හිතසුව ඵලවන්නීමය.

අතීතයෙහි බරණැස්නුවර විසූ දිළිඳු සත්‍රියක්තොමෝ මැටි අතා ගෙහි භිකනියක් තවරමින් හුන්නීය. එකල එක්තරා පසේ බුදුවරයන්වහන්සේ තමක් තමන් වහනසේගේ ප්‍රාග්හාරය පිරිබඩකරන පිණිස මැවිසිහීමට නුවරට වැඩ ඇට භුදුරු තැන සිටිසේක. ඕතොමෝ උන්වහන්සේ දෙස බිපී බලන්නී 'මහණ! මැවිවත් නොලබන්නෙහිදැ'යි කියා මහත් මැවිපිඬක්කොට ගෙතවුත් උන්වහන්සේගේ පාත්‍රයෙහි ලීය. පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ එය ගෙන වැඩිසේක. ඕතොමෝ එයින් චුතවැ බරණැස බටහිර ගම්දොර නළකාරගමැ එක්තරා දිළින්දක්ගව දුවනියක් වී උපන. පසේබුදුවරයන්වහන්සේ කෙරෙහි කෝපයෙන් බැලූවිපාකයෙන් ඇගේ අත්පා මුව ඇස් කන් නාසා දිව

විරූපවූවාහුය. එහෙයින් ඇට 'පංචපාපියා'යි නම් කළාහුය. මැවිපිඩ දුන් විපාකවශයෙන් වනාහි ඇයගේ ශරීරය සුවපහස් ඇතිවීය. එකල බරණැස්නුවර 'බක'නම් රජදරුවෙකුනෙක් විය. ඒ රජතෙමේ එක්දිනක් රාත්‍රිභාගයෙහි අප්‍රසිඩවශයෙන් නුවර පරිග්‍රහකරනුයේ ඇ වර්ණන තැනට පැමිණියාහ. පංච පාපිද හම්දුරියන් සමග කෙළමින් සිට නොදුන රජ්ජුන ඇල් විය. රජතෙමේ දිවපහසින් ස්පර්ශසුඛලෝභයෙන් පියෙව්බැව්හි පිහිටා සිටින්නට නොහැකිවන්නේ ස්පර්ශරාගයෙන් රත්වූයේ කවරක්හුගේ දුවනියක්දැයි විචාරා ගාමචාරවාසීහුගේ යහි කී කල සඤ්ඤාමික අඤ්ඤාමිකභාවය විචාරා අඤ්ඤාමිකබැව් දැන 'මම කිට හිමිවන්නෙමි යව මව්පියෝ විචාරව'යි ක්‍රීය. ඕතොමෝ ගෙට වැද මව්පියන්ට එපුවත කීය. මව්පියන් නොමනු දැන්වූ වාහුය. ඇය තදනන්තරව රජ්ජුරුවන්ට එපවත් කී කල රජ්ජු රුවෝ ඇය සමග ගෙට ගොස් සෘෂණාසඤ්චය කොට රැය පහන් වන්නට පෙරතුව රජගෙට පිවිසියේය. එහෙන් පටන් රජ්ජුරුවෝ අනික් කුමරියන්දෙය බලන්නට පවා නොක මැතිවනුයේ අප්‍රසිඩවශයෙන් නිබඳ ඇයකරා පැමිණෙන් නේය. එසේ කල්යනකල එක්දිනක් ඇයගේ පියහට ලොහි තපකඛන්ධාබාධයක් උපන. දියනුමුසු කිරිමීයකුරුගොදන ලද කිරිබතක් ඊට බෙහෙත විය. මව්තොමෝ දිළිදු බැවින් එය නිපදවන්නට නොහැකිවන්නී දුවෙනි! කිම තී හිමිතෙ මේ එම බෙහෙත් කිරිබත නිපදවන්නට හැකිවන්නෙක්දැ?'යි විචාළීය ඕතොමෝ රජුඅකල ඒකාරණය දැන්විය. රජ්ජු රුවෝ 'සොඳුර! ඉසුරුමහන් වීසින් ලැබියහැකි මේ බෙහෙත මා කොයිබින් ලබන්නෙම්ද'යි කියා ඇය උපායකින් ඇතුළුනුවරට ගෙනයනුකැමැත්තේ දෙවනදිනෙහි රජගෙට ගොස් එබඳුවූ කිරිබත පිසවා බත් මුළුදෙකක් කොට එක, බත්මුළෙක්හි සිළුමිණ බහා රාත්‍රිකාලයෙහි අවුත් මහාදුව! නිගේ පියහට අද මෙයද සෙට මෙයද අනුභවකරවව'යි කීය. ඕතොමෝද එසේ කළාය. රජ්ජුරුවෝ පසුදින අලුයම රජ ගෙට ගොස් මුවදෙවුන් මකාවැ 'මාගේ සිළුමිණ නොදක්න මේයි කිව්ය. ඇතුළුනුවර පටන් කොට පිටතුවර ඇතිතාක් සැමතැනම යටත් පිරිසෙයින් බත්මුළෙහි පවා සොයවිය'යි කීය. රාජපුරුෂයෝ සොයන්නාහු පංචපාපියගේ ගෙයි සිළු මිණ දැක ඇයගේ මව්පියන් බැඳගෙනාවාහුය. එකල ඇයගේ පියතෙමේ 'දෙවයන්වහන්ස! අපි සොරු නොවමු මේ සිළුමිණ මාගේ දුවනියන්ගේ හිමියා විසින් ගෙනඑය ලදැ'යි කීය. ඔහු

දැන් කොබද'යි විවාළතල 'මම නොදනිමි මාගේ දූ දනීය'යි කියා ඇය විවාළේය. 'පියාණෙනි! මා හිමිතෙමේ අඤ්ඤාර යෙහිම අවුත් අඤ්ඤාරයෙහිම යන්නේය එබැවින් මම ඔහුගේ රූපය නොඇදුනමි අත ස්පර්ශකිරීමෙන් ඔහු හඳුනන්නට හැක්කෙමි'යි කීය. හෙතෙමේ රාජපුරුෂයන්ට එපවත් කීය. රාජ පුරුෂයෝ රජුහට කීහ. රජ්ජුරුවෝ නොදන්නාක්මෙන් එසේවී තම් ඒ සත්‍රිය රජමිදුලෙහි තිරයනින් වටලා තබා අතලන පමණ තිරයෙහි සිදුරක් කොට අත ස්පර්ශකිරීමෙන් සොරු අල්වා ගනිව්ය'යි කීහ. ඔහුතුමූ එසේ කොට මූළුතුවර වැඩියන් රැස්කෙරෙව්වාහුය. ඕනොමෝ අය වුන්ගේ දිහු කොට තිරසිදුරෙන් ඇතුළට ලන අත් අල්වා 'මොහුනොවෙයි මොහුනොමැ'යි කීයයි. මනුෂ්‍යයෝ දිවපහසවැනි ඇගේ ස්පර්ශයෙහි බැඳී 'ඒ මේ සොරතෙමේ යම් දඬුකට සුදුසුද ඒ දඬය අපි ගෙවා නමුත් දස්කම්කරුබවනට පැමිණ නමුත්මැය ගෙන ගොස් ඉඟි තබාගන්නෙමු'යි සිතන්නාහු පහකරන්නට නොහැකිවූහ. එකල රාජපුරුෂයෝ දඬුවලින් තළා ඔවුන් තෙරපා ලූහ. යුවරජආදී සියල්ලෝම උමතුවන්මෙන් වූහ. එක්කිනි රජ්ජුරුවෝ කිමෙක මමවත් වන්නෙම්දෝ හෝයි කියා අත ලූහ. ඕනොමෝ රජුඅතඅල්වා නොමුදුම 'මව්සිඳුන් සොරු අල්වනලද සොරු අල්වනලදු'යි කියා මුරහඬලීය. රජ්ජුරුවෝ සිදුවූ සියලු නතු කියා ඇය අභිෂේක කොට අගමෙහෙසිය කොට ඇගේ මව්පියන්ට බොහෝ ඓශ්වර්‍යයී දී එතැන් පටන් අනික් සත්‍රීන් දෙසවත් නොබැලූහ. ඒ අතින් කුමරියෝ ඇය තෙරෙහි කිපී සිදුරු සෙවූහ. එක්දිනක් ඕ නොමෝ රජුන්දෙදෙනෙක්හට අනමෙහෙසිවන බවට සිහි නෙන් කරුණක් දැක රජහට කීය, එකල ඒ කුමරියෝ එය දැන සුපිනපාඨකයන්ට අත්ලස් දුන්හ, රජුවිසින් විවාළතල ඒ සුපිනපාඨකයෝ "මහරජ්ජුරුවන්වහන්ස! දෙව්යගේ සජී සෙවතඉසහිකඛඬවරගතභාවය නුඹවහන්සේගේ මරණයට පූජිනිමිතෙතක ඉසහිස්ඛඬවරගත ඇගේ සදපිරිමැදීම පස මිතුරුරජුන් විසින් නුඹවහන්සේ ගෙනයන බවට පූජිනිමි පෙනකැ"යි කීහ; දැන් කුමක් කටයුතුදැයි විවාළතල 'දෙවඟන් වහන්ස! මැය මරන්ට නොවටනේය මැය නැවත තබා පා කොට යවන්ට වටනේය,යි කීහ; රජතෙමේ ආහාරපානවසත්‍රා ලඞ්කාරාදිය සමග රාත්‍රිභාගයෙහි ඇය නැවත තබා පාකොට යැවූහ; එකල පාවාරික තෙම් රජෙක්තෙමේ ඝටිගඳදිය කෙළ මින් සිටියේ පාමි ආවාවූ ඇය දැක 'පියාවිඳක් වැනි තී නාවරී

දූ'සි විවාළහ; ඕතොමෝ සිනාකොට තවත් බකරජ්ජුරුවන් ගේ මුළුදඹදිවැ ප්‍රකට පංචපාපී නම් වූ අගමෙහෙසි බව කීය; ඉක්බිති පාවාරිකරජතෙමෙ ඇඟගෙන සපතීරාහගෙන් රත් වූයේ අනික් සත්‍රීන් කෙරෙහි සිතීම් පමණකුත් නොකොට අග මෙහෙසිය කළහ; ඒ අසා බකරජතෙමෙ මම ඇය ඕනට නොදෙනේමියි කියා සියුරහසෙනහ රැගෙන ඔහු ඉදිරිතොටෙහි කඳවුරබැඳ 'මාගේ භාග්‍යවිව හෝ දෙව්ද යුඩ හෝ කරවිදූ'යි හස්නක් යැවූහ; පාවාරිකරජතෙමෙ යුදයට සැරසින; දෙර ජුන්ගේ ඇමතියෝ 'සත්‍රියක් නිසා මරණය අයුතුය පෙරහිඹියා බැවින් ඕතොමෝ බකරජුහටද අයිතිය නැවින් ලබනලද බැවින් පාවාරිකරජුහටද අයිතිය; එබැවින් එතෙකී රජුගේ ගෙහි ඕතොමෝ සන්සත්දින වෙස්වා'යි මන්ත්‍රණය කොට දෙරජුන්හටම දූන්වූවාහුය; ඒ රජහු දෙදෙනම සතුටුවැ හඟ දෙපසැ දෙතොටෙහි සුවරවල් මවා සමගියෙන් විසූහ; එලෙ සම ඕතොමෝ දෙරජුන්හටම දිවිඇතිනාක් මහමෙහෙසිබව කළාය.

මෙතෙකින් පූජාගීයන්වහන්සේලා කෙරෙහි පූජාතොමෝ බොහෝ කලක් මුළුල්ලෙහි හිතසුව එලවන එලඇතිබවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැරපෑනලද **කුණාලජාතකවණ්ණනා** යෙහි පංචපාපිවස්තුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

ඝටගීයදවස බරණැස් නුවර එක්ගමෙක එක්තරා **සත්‍රියක්** තොමෝ සියතින් කම්මානන කොට ජීවත්වන්නීය. ඕතොමෝ එක් දිනක් තෙතෙහි පැලවයන්නී අතරමඟැ එක්විලෙකැ අලුයමැ පිපියාවූ පියුමක්දූක ඒ විලටබැස ඒපියුමද විලද බහනු පිණිස පියුම්පතක්ද ගෙන තෙතෙහි හැල්කරල් සිදගෙන කුටි කායෙහි නිදි විලද බැඳ පන්සියයක් ගණන්කළාය. එතෙණෙහි මූලගන්ධාදිසම්පත්තුගන්ධයෙන් ගන්ධිතවූ ගන්ධමාදන පර්වතයෙහි නිරෝධසමාපත්තියෙන් නැගී සිටියාවූ එක්තරා පසේබුදුවරයන්වහන්සේ නමක් එතනට වැඩ ඇට නුදුරුවැ සිටිසේක. ඕතොමෝ උන්වහන්සේ දූකැ විලද සමඟ පියුමගෙන කිළියෙන් බැඳ පසේබුදුරජාණන්වහන්සේගේ පාත්‍රයෙහි විලද බහා පියුමෙන් පාත්‍රය වසා පිළිගන්වා උන්වහන්සේ මදතැන් වැඩිකලැ 'ප්‍රවුජිතයන් වහන්සේලා කම් පියුමෙන් ප්‍රයෝජන ඇත්තෝ කොවෙත් මම පියුම්ගෙන පලදින්නෙමියි සිතා ගොස් උන්වහන්සේගේ පාත්‍රයෙන් පියුමගෙන'ඉදින් ආශ්චර්යයන් වහන්සේපියුමෙන්

වැඩ නොවන්නේ නම් පාත්‍රය මත්තෙහි තබන්ටනොදෙන් නේය එකාන්තයෙන් උන්වහන්සේට ඉන් වැඩෙක් වන්නේ ය'යි තැවත සිතා අනුව ගොස් පියුම පාත්‍රය මතුයෙහි තබා උන්වහන්සේ සමාකරවා 'සාමිනි පසේබුදුවරයන්වහන්ස! මේ විලද පූජානිසංශය හෙතුකොටගෙන විලදගණතායෙන් මට පුත්‍රයෝලැබෙත්වා පියුමගේ ආනිසංශයෙන් උපනුපන් තැන පියවරක් පියවරක් පාසා පියුමක්පැනනැගීවා'යි ප්‍රාර්ථනා කළාය. පසේබුදුරජතෙමේ ඇ බලාහින්දදීම අහසින් ගන්ධමාදනයට වැඩ ඒ පියුම නඳමූලක නම්වූ රන්ලෙනෙහි පසේබුදුවරයන්වහන්සේලා අක්මන හිනිපෙනිමුල පාපිස්නක් කොට තැබූසේක. ඕතොමෝද ඒ ආනිසංශයෙන් දෙවිලොව උපන. උපන් කල්තැන් පටන් ඇයගේ පියක් පියක් පාසා මහපියුම් පැනනැංගුය. ඕතොමෝ ඉන්ඇව පළිතපාදයෙහි එක්පියුම් විලෙක්හි පියුම්ගැබෙකැ උපන. ඒවිල ඇසුරුකොට වසන්නාවූ එක් තාපසයෙක්තෙමේ පාදෙවුන් මුදුදෙවුන් පිණිස විලට ගොස් ඒ පියුම දැකැ 'මේ පියුම සෙසු පියුම්වලට වඩා මහත්ය. සෙසු පියුම් පිපියහ. මෙය මුකුලිතමය. මෙහිලා කරුණෙක් විය යුතුය'යි සිතා විලට බැස ඒ පියුම ගත්තේය. ඒ තවුසා විසින් එයගත්කෙණෙහිම පිපින. තවුස්තෙමේ පියුම් ගැබතුල උපන් ඒ දැරිය දැකැ ධීතාසෙනානය පිළිලැබ පියුම්යම ගම පන්සලට ගෙනගොස් ඇදෙක්හි හෙවිය. ඉක්බිති ඇය ගේ පුණ්‍යානුභාවයෙන් ඒ තවුසාණන්ගේ ඇඟිල්ලෙහි කිරි උපන. හෙතෙමේ ඒ පියුම මැලදී ගියකලැ අනික් අලුත් පියුමක් ගෙනවුත් ඇය හෙවිය. ඉක්බිති ඔබමොබ දිවපැන ඇවිද කෙලනට සමත්කල්තැන් පටන් ඇගේ පියවරක් පියවරක් පාසා පියුමක් පැනනැංගේය. තවුස්තෙමේ එහෙයින් ඇයට 'පදුමවතිය'යි නමක් කෙළේය. යොකුම්රූසක්හුගේ මෙන් ඇය ගේ ශරීරවර්ණය විය. ඕතොමෝ පැමිණි දිව්‍යව ස්ත්‍රීන්ද ඉක්මවනලද මිනිස්වර්ණයක්ද ඇත්තියක් විය. ඇය දැඩ බරණැසරජහුගේ වනචරකයෙක් බරණැසට ගොස් රජුනට එපවත් සැලකෙළේය. ඒ අසා රජ්ජුරුවෝ එහි ගොස් තවුසාණන්වැඳ එකත්පසකැ හිඳ තවුසාණන්ගේ ධීතාව ගෙන එහිදීම කෘත වඤ්ඤරූසක තබා අභිසෙසා කොට සියනුවරට පමුණුවාගත්හ. එතැන් පටන් සෙසු සත්‍රීන්ගේ දෙසවත් නොබලා ඇය සමඟම අභිරමනය කළහ. එම්සංවාසය නිසා ඇයගේ කුසැ දරුගැබක් පිහිටියේය. ගැබමුහුකුරා ගියකල ඇයගේ ගර්භ්‍යුත්තිය විය. මහා

පදුම්කුමාරතෙමේ හුදකලාවම ගැබ්වසූ සේය. අවශෙෂවූ එකුන් පන්සියයක් දරුවෝ එකාගී මහාපදුමකුමාරයා මව්කුසින් නික්ම හොත්කල්හි සංසෙදජවී උපන්හ. ඒ සියල්ලෝම තමන් සොළොස්හැවිරිදිවයස්කල්හි එකතුව මිගුලුඅතෙහි පියුමෙන් ගැවසීගත්හාවූ මිගුල් පොකුණෙහි කෙළහාහු අලුත් පියුම් පිපි ඇවුන් පැරණිපියුම් හැටවෙන් හිඳිහුනවුන් දැක "අනුපාදිසන කවූ නෙවත් නිසොලසිවූ මේ පියුමට පවා මෙබඳුවූ ජරාවක් පැමිණිකල අපගේ ශරීරයට වූකලී කියතුම කවරේද? මේ ශරීරයද මේලෙසම ජරාව ගන්නාලද්දක්ම වන්නේය"යි රූපයන්ගේ උත්පාදව්‍යවස්ථාත්‍රයෙන් මත්තෙහි ජීර්ණවන හඞහා ඉවූඛාවස්ථාවයහි කියතලද ඒ ජරාසඛාවයම අරමුණුකොට ගෙනැ ප්‍රත්‍යක්ෂබොධිය අවබොධකොටැ ආකාශයෙන් තනදු මූලකසව්ණ්ණකුඛාවට වැඩවදුරා එහි වැඩවාසඅකරනසේක්ලා ආයුපරියොසානයෙහි පිරිනිවන් පැවදුළාහුය. පදුමවතී වහාහි ඉන් සැව සසරැ සැරිසරන්නී මේ බුදුසෙමෙහි මහරහත් උපුල්වන් මහාසව්විරියයහි ලොකයෙහි ප්‍රකටවැ ආයුපරියොසානයෙහි පිරිනිවන් පැ වදුළසේකැ.

මේසේ පසේබුදුවරයන්වහන්සේලා කෙරෙහි කරනලද පූජා තොමෝ මහත්ඵල මහානිසංස ඇතිබවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැර පානලද කුසලයෙහි සිත උත්සාහවත් කරවත අප දුනවණ්ණාදිඅඞඞිවූ පදුමවතී වසතුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

මෙසේ ප්‍රත්‍යෙකබුඞ්ධපූජාතොමෝද පුදන්නවුන්ට
හිතසුව ඵලවන්නීමය.

අතීතයෙහි කාශ්‍යපසම්මාසම්බුදුරජාණන්වහන්සේගේකාලයෙහි එසිකානම් රටෙහි පණණකටනම් නුවරෙහිසත්‍රීහු සතරදෙනෙක් වූහ ඔවුනතුරෙන් එක්සත්‍රියක්තොමෝ එක්දාරා පිණ්ඩවාරිභික්ෂුවක් දැක පහන්සිත්ඇත්තී උන්වහන්සේට කොබලිඳු ඔල්කලඹක් දුන්නීය. එක්සත්‍රියක්තොමෝ එබදුවූම භික්ෂුවක්හට නිලුපුල්මල්කලඹක් දුන්නීය. එක්සත්‍රියක්තොමෝ එබදුවූම භික්ෂුවක්හට පියුම් කලඹක් දුනහිය. එක්සත්‍රියක්තොමෝ එබදුවූම භික්ෂුවක්හට දනතවණ්ණ දෑමන් මල් කැකුළුරැසක් දුන්නීය. මෙසේ ඒ සත්‍රිහු මෙපමණක්ම පින්කම් කොට ආයුඃකල්වර මිය ගොස් තව්තිසා භවනයෙහි ඉපිද මෙනමෙවනම් අප්සරාවන් දහස දහස පිරිවර ඇත්තීවූහ ඒ දෙවඅනාගේ ආයු

පමණින් එහි දිවසිරි විඳ ඒ කර්මයාගේම විපාකාවශේෂයෙන් එතිම ඔබමොබ හැසිරෙන්නීයේ මෙබඳු සෙවකිද එතිම උපන්හ එක්බිනි ආයුෂ්මත්වූ මහාමෞද්ගල්‍යායන සථවිරයන් වහන්සේ දේවචාරිකායෙහි හැසිරෙනසේක් තව්තිසාභවනයට පැමිණ එහි පිළිවෙළින් පිහිටි සතරවිමානයෙහි ඒ දිව්‍යඳුගි තෘන් දැක චතුර්ථවිමානයෙහි කිනසින් ඔවුන්ගේ පූජාකර්ම යන් විචාළේහ. ඒ සත්‍රින්ද උන්වහන්සේට තමතමන් විසින් කරනලද පූජාකර්මය ප්‍රකාශකාලයෙහි ඔවුන්ට අනුපිළිවෙළ කථාව වදාරා චතුස්සත්‍යය ප්‍රකාශකොට වදාළසේක. චතුස්සත්‍ය දේශනාවගේ කෙළවරැ පිරිවරසහිතවැ ඒ සියල්ලෝ සෝවාන් පෙළෙහි පිහිටියාහුහ. මහාමෞද්ගල්‍යායනසථවිරයන්වහන්සේ දෙව්ලොවින් දෙවිරම් වෙහෙරට අවුත් එපවත් සියලුලම භාග්‍යවත්වූ බුදුරජාණන්වහන්සේට සැලකෙළේය. ඒ සම්මාසම්බුදුරජාණන්වහන්සේ එහෙම අනේකාතපතිකොට සපෙමිණිපිරිසට ධර්මදේශනාකර වදාළසේක. ඒ දේශනාතොමෝ මහාජනයාට සාර්ථකවිය.

පූජාර්හයන්වහන්සේලා කෙරෙහි කරනලද පූජාතොමෝ මහත්ඵල ඇතිවනබවට නිදසුන් වශයෙන් හෙතෙහැරපානලද විමානවර්ණනායෙක් චතුර්ථවර්ගයනුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

රජගහනුවර වනාහි හැල්කෙතක් රක්නා සත්‍රියක්තොමෝ හැල්කරල් කඩාගෙන විලදකොට ජීවත්වන්නීය. රජගහනුවර සමීපයෙහි වනාහි එක්ගුහාවෙක් ඇත්තීහ. ඒ ගුහාවාරසමීපයෙහි එක්තරා පුලිලරුකෙක් ඇතිබැවින් එහ 'පිපඵලිගුහාහ'හි ප්‍රසිද්ධවිය. එහි ආයුෂ්මත්වූ මහාකාශ්‍යපසථවිරයන්වහන්සේ සත් දිනක් නිරෝධසමවතට සමවැද ඉන් නැගී සිව පිඬු පිණිස හැසිරීමට තැනක් දිවසින් බලන්නේ ඒසත්‍රිය දැක කසින් සිවුරු හා අසින් පාත්‍රාදද ගෙන කෙතසමීපයෙහි සිටිසේක. ඔතොමෝ තෙරුන්වහන්සේ දැක පහන්සිත් ඇත්තී තමාසතුවිලද තෙරුන්වහන්සේගේ පාත්‍රයෙහි බහලා "සවාමිනි! මමද නුඹ වහන්සේ විසින් දක්නාලද ධර්මඵලවම හිමිකාරියක් වන්නෙම්"යි ප්‍රාර්ථනා කොට උන්වහන්සේ 'එසේ වේවා'යි කියා වැඩිකල්හි තමන්ගේ විලද පූජාව ආවර්ජනාකරමින් කැමැත්තී කුඹුරසීමා ශෛලි ගමනය කරන මාර්ගයෙහි එක්තරා බිලයකින් නික්මියාවූ

සොරවිෂනාගයෙකු විසින් දෂ්ටකරනලද්දී එසිම වැටී මිය ගොස් තව්තිසා භවනයෙහි දහසක් අපසරාවන්ගෙන් පිරුනාවූ රන්විමනෙහා නිදු පිබිදියාක් මෙන් සමීහරණයෙන් හෙබියාවූ තුන්ගවු පමණවූ ආතමභාවයෙන් ඉපිද දෙලොස් යොදුන් පමණැති එක්දිවවතක් හැඳ එක්දිවවතක් පොරවා පූජාකමීය ප්‍රකාශකරනු පිණිස රන්විලදින් හරිතවූ එල්ලබන රන්ඛබරාවකින් හෙබියාවූ විමානවාරයෙහි සිටියා තමන්ගේ දිවසැපත බලා කිසාම් පුණ්‍යකමීයකින් මෙය ලබනලද දැයි දිවසින් පරීක්ෂාකර බලන්නී මහාකාශ්‍යපස්ථවිරයන් වහන්සේව කලවිලඳපූජාගෙනැයි දැනගත්තීය. ඒ දෙව්දු තොමෝ තමන්ගේ සම්පත්තිය තහවුරුකරනු කැමැත්තී අලුයමමැ සවණීමය මුත්තා කසල බැහැරලන යැහැද ගෙනවුත් තෙරුන්වහන්සේගේ පිරිමවහ හැමද පිඟයුතුපැන් හා පරිභොගකටයුතු දියද එලවා තබන්නීය. මහාකාශ්‍යපස්ථවිරයන්වහන්සේ කිසියම් කොල්ලෙකු විසින් හෝ හෙරමණකුවිසින් හෝ කරතලද්දක්වන් නේශයි සලකා තුන්වනදිනයෙහි දෙරහැර බලන්නේ ඇය දැක "පහවෙව දෙව්දුව! අනාගතකාලයෙහි විසිතුරු විජිනීපත ගෙන හුන් ධර්මාශෝකරජතුමා විසින් 'දෙව්දුවක්තොමෝ මහාකාශ්‍යපස්ථවිරයන්වහන්සේට වත්පිළිවෙත් කොට පැන්දිය එලවා තැබීල්ලයි මා සඳහා කියයුත්තක් නොකරව මෙතැන් පටන් පෙරලා මෙහි නොමෙල්ලයි කියේය. ඕතොමෝ 'සවාමීනි! මා නොනසනු මැනවැ'යි කැවත නැවතත් යාඥාකළාය.

සථවිරතෙමේ තීගේ පමණ තී නොදනෙහිදැයි කියා අසුර ගැසූයේය. ඕතොමෝ එහි සිටින්නට නොහැකිවන්නී 'සවාමීනි! මේසින් ලබනලද සම්පත්තිය නොනසනුමැනව තහවුරුකරන්නට දුකමැනවැ'යි කියා හඬමින් අහසෙහි සිටියාය. සතරා මරසකලලෝකවාසීන් ජාතිකාන්තාරාදීන් තරණය කොවා අමෘතමහානිර්වාණක්ෂේමභූමියට පමුණුවනසේ අනුකම්පා කරන ශාසනාචාර්යවහන්සේ පන්සාලිස්යොදනකින් මත්තෙහි ජේතවනාරාමයෙහි ඝණ්ඨාශබ්දයෙන් ගන්ධවත්වූ සුගන්ධකුටියෙහි වැඩහුන්සේක්ම ඇයගේ හඬනලද ශබ්දය දිව්‍යශ්‍රොත්‍රවිඥානයෙන් ශ්‍රවණය කොටැ ආලෝකයක් පතුරුවා ඇයගේ ඉදිරියෙහි වැඩහුන්සාක්මෙන් "එඬා දෙව්දුව! මාගේ පුත්‍රවූ කාශ්‍යපතෙරුන්ට සංවර කිරීමම භාරවන්නේය පියන් ත්‍රාසයා ජන ඇත්තවුන්ට වනාහි 'අපට මෙය අවශ්‍ය'යි සලකා පින්කිරී

මම භාරය පින්කිරීම දිව්‍ය මනුෂ්‍යයන උභයලොකයෙහිම සැප ළබවන්නේමයයි" වදාරා ධම්මපියාසෙහි පාපවගීසෙහි මේ ගාථාව වදාළසේක.

"පුඤ්ඤං වෙ පුරිසො කයිරා කයිරාථෙතං පුනපපුනං,
තම්හි ඡන්දං කයිරාථ සුඛො පුඤ්ඤස්ස උච්චයොති.

එහි සංක්ෂෙපඅදහස නම්:-ඉදින් යම්කිසි පුදගලයෙක්තෙ මේ එක්වරක් යම්කිසි පිනක් කරන්නේද ඒ පුදගලතෙමෙ 'මව්හිනි එක්වරක් පින්කරනලද්දේය මෙතෙකින් මට පමණ යැ'සි නොපසුබටවී නැවත නැවතත් එම පින කරන්නේය එය නොකරත කෙණෙහිත් ඒ පිනතෙරෙහි ඡන්දය රුචිය උත්සාහය උපදවන්නේමය ඉහලොකපරලොකදෙක්හිම හිතසුව ළබන බැවින් කුසලයාගේ අභිවෘඩිය සැපවන්නේමය යනුයි.

ගාථාදේශනාවසානයෙහි ඒ දෙව්දූ තොමෝ සොවාන්ඵල යෙහි පිහිටා දෙව්ලෝ ගියාය.

පූජාහියන්වහන්සේලාකෙරෙහි කරනලද පූජාතොමෝ හිතසුව ළබවනබවට නිදහුන් වශයෙන් ගෙනහැර පානලද ධම්මපියාසෙහි පාපවගීසෙහි ලාජාදෙවධීතා වස්තුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

රජගහනුවර වනාහි ශාරීපුත්‍රස්ථවිරයන් වහන්සේගේ මිසිලනුවූ එක්තරා බ්‍රාහ්මණයෙක් වාසයකරන්නේය. ඒ බමුණුතෙමේ "යමෙක් තෙමෙ වනාහි මසක්පාසා දහසක් ධනවිය දම් කිරීමෙන් දන්දෙන්නේද නෙතෙමේ බඹලොවන්නේය මෙය බ්‍රහ්මලොකගමනමාර්ගය"යි කියා ආචාර්යත්වයක්හු කෙරෙන් අසා එසේ නිශ්චය නම්ව දන්දුන්නේය, ශාරිපුත්‍රස්ථවිරයන්වහන්සේ එක් දිනක් ඔහුවෙත වැඩමවා එපවත් අසා "බමුණ! නුඹවත් නුඹගේ ආචාර්යත්වයත් බඹලොවට මාර්ගය නොදන්නේය අපගේ ආචාර්යවූ ශාස්තෘන්වහන්සේ පමණක්ම එය දන්නේය එව බමුණ! නුඹට බඹලොවට මාර්ගය කියවන්නෙමි"යි කියා ඔහු ගෙන වේළුවනාරාමයට පිවිස ශාස්තෘන්වහන්සේව එය සැලකෙළේය ඉක්බිති ශාස්තෘන් වහන්සේ "බමුණ! සියක්හවුරුද්දක් මුළුල් ලෙහිත් මේසේ තා දුන් දානයට වඩා මොහොතක් පමණකුත් පින්හිතින් මාගේ ශ්‍රාවකයෙක් දෙස බැලීම හෝ සැන්දක් පමණකුත් හිඳුවා දීම හෝ අතිශයින් මහත්ඵලය"යි බණ වදා

වදරා ශ්‍රාවකපූජාව ප්‍රශංසාකොට වදාරතසේක් ධම්මපදයෙහි සහස්සවග්ගයෙහි මේ ගාථාව ගෙනහැර දක්වා වදාළසේක.

"මාසෙ මාසෙ සහස්සෙන යෝ යජේථ සතං සමං,
එකංව භාවිතත්තානං මුහුත්තමපි පූජයෙ,
සායෙව පූජනා සෙය්‍යෝ යං වෙ වස්සසතං හුත"නති.

මෙහිදු යථාවුත්ත අදහස්ම වන්නේය. ගාථාවසානයෙහි බ්‍රාහ්මණතෙමේ සොවාන්ඵලයෙහි පිහිටියේය. එසේම ශාරිපුත්‍ර සථවිරයන් වහන්සේගේ බුහුනන්ගේ කථාවසානුවද සහායක බ්‍රාහ්මණවසානුවද ගෙනහැර දක්විය යුත්තේය.

මෙසේ පූජාභීන්ගේ වහන්සේලාකෙරෙහි පවත්වනලද පූජාව ප්‍රදාන්තවුන්ට මහත්ඵලවන්නීමය. එසේ ඇතිකල ප්‍රතිපත්තිපූජාව මහත්ඵල මහානිශංස ඇත්තීය යනු කියතුම කවරීද?

යම්හේකින් යම්බදු කුලපුත්‍රයෝ සරණාගමනශික්ෂාපදප්‍රතිග්‍රහණ උපෝසථාඞ්ගසමාදාන යන මෙයින්ද චතුපාරිසුද්ධිශීල සමාදානාදියෙන්ද යන මේ තමන්ගේ ගුණගෙණින් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන්වහන්සේ පුදන්ද ඔවුන්ගේ ඒ පූජාඵලය කවරෙක් තුමූ වර්ණනාකෙරෙත්ද නොකෙරෙත්මැයි. ඔහුතුමූ තථාගත යන්වහන්සේ උත්තමපූජායෙන් පූජාකරන්නාහු නමැයි භාග්‍ය වත්වූ බුදුරජාණන්වහන්සේ විසින් වදාරතලද්දාහ. යම් කලෙක්හි වනාහි සඞ්ඝසංඝකාරව්කාරලක්ෂණ නිර්වාණප්‍රඥප්තිය යන පංච විධඥෙය්‍යාවබෝධය කරතලාමලක ක්‍රමයෙන් සම්‍යක් සම්බෝධිසමධිගමකල සර්ව්ඥයන් වහන්සේ නානානය නිපුණ අනෙකාඛ්‍යාශයාමූර්ත්තානාවිධව්‍යඤ්ජනසමපන්න විවිධ ප්‍රාතිභාර්‍යයෙන් යුක්තව ශ්‍රී සඞ්ඝාදේශනාවිලාශයෙන් පන්සාලිස් හවිරුද්දක් මුළුල්ලෙහි සකලබුද්ධකෘත්‍යයන් කොට නිමවා සමස්ත ලෝක ප්‍රශස්තාඛ්‍යාවූ ශ්‍රීමහාබෝධිදුම්මූලයෙහි පෘථිවිසම්භූද්‍යෝ දෙදහස අපරාජිතාසනාභිෂේකාරූඪව සර්ව්මාරවිජය ශාසනාභිවෘද්ධිප්‍රතිලබ්ධසර්ව්ඥතාඥාණය හා සමඟ සකලලෝකහිතසුඛ නිර්වාණප්‍රතිපත්තියෙන් පිරිනිවන්පා වදාරතු පිණිස මල්ලරජදරුවන්ගේ ථූලවූ සල්උයනෙහි උත්තරශීර්ෂකොට පනවනලද මහාපරිනිර්වාණමඤ්චයෙහි වැදහොත්සේක්ද එදවසෙහි දසදහසක් සක්වළ දෙවතාවෝ මෙම සක්වළට රැස්ව දිව්‍යමාලාගන්ධාදියෙන් අපතිල්ලෝගුරුගෞරවයෙන් බුදුරජාණන්වහන්සේ පූජ

කළාහුය. ඉක්බිති භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වැදහොත් මේම පෘථිවිතලයෙහි පවත් සක්වළ මුවවිට දක්වාද සක්වළ මුවවිට පවත් බඹලොව දක්වාද රැස්වූ ඇතිනාක් පිරිස විසින් මහොත්සාහයෙන් කරනලද මහාඝත්නාරය දැක මහාපජාපතිගෝතමියෙහි වදළ තැන් ආනන්දස්ථවිරයන්වහන්සේට ඒ සත්කාර දක්වා එසිතුදු තමන්වහන්සේට සත්කාරනොකරනලද බවම දක්වා වදාරනසේක් "න බො ආනන්ද! එතාවතා තථාගතෝ සක්කතෝ හොතිගරුකතෝ පූජිතෝ නාම හොතීති"යි වදළසේක. එහි සංක්ෂේප අදහස තම්—ආනන්දය! මෙපමණකින් හෙවත් මෙසේ කරනලද ආමිසපූජා පමණකින් තථාගතතෙමේ සත්කාරකරනලද්දේත් නොවෙයි ගරුකාර කරනලද්දේත් නොවෙයි බුහුමන් කරනලද්දේත් නොවෙයි පූජා කරනලද්දේත් නොවෙයි එසේහෙයින් මවිසින් මෙය කියනලද්දේය හේ කුමක්ද යත්? ආනන්දය! දීපඞ්කරපාදමූලයෙහි වැදහොත්හාවූ මවිසින් මාලාගන්ධිතූර්‍යගීතාදිසත්කාරාදියක් පිණිස අභිනීහාරකරනලද්දේ නොවෙයි මේ පිණිස පාරමීන් පුරණලද්දාහුත් නොවත් එතෙයින්මම මේ ආමිසපූජායෙන් පුදනලද්දේ නොවෙමි යන මෙයයි. කුමක් හෙයින් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන්වහන්සේ අත්තැනෙක එක මුහු නමලක් පමණකුත් ගත බුදුගුණ මෙතෙකිසොට කරනලද පූජාවගේ විපාකය බුඞ්ඝතයක්නුත් පරිවේජද නොකරනලදැයි වණ්ණනාකොට කුමක් හෙයින් මේහි මෙබඳුවූ මහත් පූජාව ප්‍රතික්ෂේප කළසේක්ද? පිරිසට අනුග්‍රහවශයෙන් හා ශාසනයාගේ විරසපිනිය සැමතිහාවයෙන්ද එසේ කළසේක. ඉදින් භාග්‍යවත්වහන්සේ මෙසේ එය ප්‍රතික්ෂේප නොකළසේක්වී නම් අනාගතයෙහි ශීලසමාධ්‍යාදීන් සම්පූර්ණ නොකරන්නාහු විදර්ශනා ගැබ් කොගන්වන්නාහු උපසථාංගකර්ම සමාදන් කරවා පූජාවන්ම කරකර වාසය කරන්නාහුය. මේ ආමිසපූජාව එකඇඳ උගුරක් බොනකලක් පමණකුත් ශාසනය රඳා සිටුවාලන්ට මහඇක්කීමය. මහාවිහාරය වැනි විහාරදහසකුත් රුවන්වැලි මහාසෑය සමානවූ මහාසෑය දහසකුත් ශාසනය ධරන්ට නොහැක්මක්ය. යමෙකුවිසින් එබඳු යමක් කරනලද්දේවී නම් ඒ විපාකය ඔහුට පමණක්ම වන්නේය. සම්‍යක් ප්‍රතිපත්තිය වනාහි ශාස්තෘන්වහන්සේට සුදුසුවූ පූජාව වන්නීය. ඒ ප්‍රතිපත්ති පූජාතෙමෝ වනාහි ශාස්තෘන්වහන්සේ විසින් ප්‍රාර්ථනා කරනලද්දීත් වන්නීය ශාසනය ධරන්ට හැකිත් වන්නීය එහෙ

කින් ආමිසපූජාව ප්‍රතික්ෂේප කොට ප්‍රතිපත්තිපූජාව අනුදැන වදාරන සේක්, "යෝ ඛෝ ආනන්ද මම වා මමසාවකෝ වා තථාගතං වා තථාගතසාවකං වා උද්දිස්ස චේතියං කරෝති සාරීරිකං පූජං උපාදාය අදහන්ති නාම.-ආනන්දය! යම්කිසි මහණෙක් හෝ මෙහෙණියක් හෝ උපාසකයෙක් හෝ උපාසිකාවක් හෝ ධම්මානුධම්මප්‍රතිපන්නයයි කියනලද නවලෝ, නොතන්තර ධම්මයට අනුධම්මවූ ප්‍රතිපදාවෙන් හෙවත් ශීලාචාර ප්‍රඥප්ති ධූතාඞ්ග යන මේ සමාදානයෙන් ගොත්‍රභූඤ්ඤාණය දක්වා, සම්‍යග් ප්‍රතිපදාවෙන් ශ්‍රාවකභාව වාසය නොරේද අනුරූපභාවයෙන් සාමීචි නම්ලද එම ප්‍රතිපදාවෙන්ම යුක්තවේද ඒ ප්‍රතිපදාවම කරන පුරුෂ බැවින් අනුධම්මචාරිභාවයෙන් යුක්තව වෙසේද ඒ මහණතෙමේ උත්තරාසඞ්ගපූජායෙන් තථාගතයන් වහන්සේට සත්කාර කරන්නේ නමුදු ගරුකාර කරන්නේ නමුදු බුහුමන් කරන්නේ නමුදු පූජා කරන්නේ නමුදු වන්නේය. එහෙයින් ආනන්දය! ධම්මානුධම්මප්‍රතිපදාවෙන් යුක්තව වාසය කරන්නෙමුය සාමීචිප්‍රතිපදාවෙන් යුක්තව වාසය කරන්නෙමුය අනුධම්ම චාරිහු වන්නෙමුයයි මෙසේ නොපවසින් ශික්ෂිතයුත්තේය යනුයි.

එහෙයින් ශබ්දවිධවූ අගෞරවයන්හි පිහිටා ශික්ෂාපද ඉක්මවා එක්විසිඅනෙසනයන්ගෙන් දිවිපවත්වන්නාවූ පැවිද්ද ධම්මානුධම්මප්‍රතිපන්නයා නම් නොවෘත්තේය ඒ සියලුම තමහට පණවනලද ශික්ෂාපදයන් සවලපමාත්‍රයකුත් නොමික්මවා දැහැමින් සෙමෙන් ජීවත්වන තැනැත්තේ ධම්මානුධම්මප්‍රතිපදාවට පිළිපන්නේ නම් වන්නේය. ගෘහස්ථයා වනාහි පංචවෛරදස අකුසලකර්මපථයන් කරන්නේ ධම්මානුධම්මප්‍රතිපත්තියට පැමිණියෙක් නොවන්නේය. යමෙක් වනාහි ශරණශීලයන් පරිපූරණය කරන සුලුවේද මසකට අටවරක් පෙහෙවස් සමාදන් වේද දන් දේද ගන්ධපූජා මාලාපූජා කෙරේද මව්පියන් ධාර්මික ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණයන් උපස්ථාන කෙරේද මේතෙමේ ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපන්නයෙහි පිළිපන්නේනම් වන්නේය. යම්හෙ කතවූ 'උත්තරාසඞ්ගපූජාවෙන්'හි වදාරමින් "නිරාමිසපූජා නාම සකෙකානි මම සාසනං සඞ්ගරෙතුං යාව ඒහි ඉමා චතසෝ පරිසා මං ඉමාය පටිපත්තිපූජාය පූජෙසසන්ති තාව මම සාසනං නහෝම්පෙක්ඛි පුණ්ණමනෙවිය විරොචිස්සති"යි යන මේය ගෙන හැරදක්වා වදාළේය.

එහි සංක්ෂේප අදහස නම් නිරාමිසපූජාවම මාගේ ශාසනය ධරන්නට භාරකිවන්නීය යම්තාක්කල් මේ භික්ෂුභික්ෂුණී ආදී සියුපිරිස මේ ප්‍රතිපත්තිපූජායෙන් මා පුදන්ද ඒ තාක් මාගේ ශාසනය නෙහොමධ්‍යයෙහි පූර්ණවස්ත්‍රයාමෙන් බබලන්නේය යනුයි.

මේ පූජෝඝතවූයේ මහාපරිනිර්වාණ
සූත්‍රවර්ණනාක්‍රමය වන්නේය.

මින් පෙරත් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන්වහන්සේ ප්‍රතිපත්ති පූජාවම ප්‍රශංසාකොට වදාළසේක. එහි මේ මතුකියනලද කථාවස්තුහු වන්නාහුය. යම්දිනෙක්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ "ඉතෝ භික්ඛවේ! චතුම්මාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සාමි,,යි මහණෙනි! මෙතැන් පටන් සාරමසක්හුගේ ඇවෑමෙන් මම පිරිනිවන්පාන්නෙමි,යි වදාවසේක්ද එදින පුහුදු මහණහු කැඳවූ ධරන්ට නොහැකිවූවාහු මුළුමුළුව පියා කුමක්කාරන්නෙමුද කුමක්කරන්නෙමුදැයි සිතන්නාහු ශාස්තෘන් වහන්සේගේ සමීපයෙහිම වාසය කළාහුය. එකල නිස්ස නම්වූ එක්තරා තෙර කෙනෙක් 'ශාස්තෘන්වහන්සේ අදපටන් සාරමසක්හුගේ ඇවෑමෙන් පිරිනිවන්පාවදාරන්නේල මම වනාහි නොරහත්මි ශාස්තෘන්වහන්සේ දිවමන්කල්හිම මවිසින් අර්හත්ඵල ලබන්නට වටනේය'යි සිතා භික්ෂූන්ගේ සමීපයට නොගොස් කිසිවක්හු සමඟ කථාසල්ලාපාදියකුත් නොකොට සතරඉරියව්වෙහිම හුදකලාව වාසය කෙළේය. භික්ෂූන්වහන්සේලා ඒ භික්ෂුවගේ ඒ ක්‍රියාව ශාස්තෘන්වහන්සේට සැලකළාහුය. ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන්වහන්සේ ඒ භික්ෂුව කැඳවා විචාරා ඒ කාරණය අසා ඒ මහණහට සාධුකාර දී "මහණෙනි! මාකෙරෙහි යමෙකුගේ සෙනහයක් ඇද්ද හෙතෙමේ නිස්සසථවිරයන් සමානවන්නේය. ගඳමල්ආදියෙන් පුදන්නෝ මා නොපුදන්නෝමය. ධම්මානුධම්මප්‍රතිපත්තියෙහි පිළිපන්නාහුම වනාහි මා පුදන්නෝ නමැ"යි වදාරා ධම්මපියායෙහි සුඛවග්ගයෙහි මේගාථාව වදාළසේක,

"පවිවෙකරසං පිත්වා රසං උපසමස්ස ව,
නිද්දරෝ හොති නිප්පාපෝ ධම්මපීතිරසං පිව"නති.

කායවිවේකය චිත්තවිවේකය යන මේ උභයවිවේකයෙන් උපන්කාවූ සුඛසෞමනස්‍යයයි කියනලද රසයද රාගාදිකෙලෙස ව්‍යුපසමයයි කියනලද නිර්වාණයාගේ රසයද පානය කොට සෝවත් දුඃඛතාපරිඥානාදීන් කෙරෙමින් ආලඹනකරණ

යෙන්ද ප්‍රත්‍යක්ෂකරණයෙන්ද අනුභවකොට තව්තලාභෝ තතරධම්මවශයෙන් උපන්නාවූ ප්‍රීතිරසය පානය කරන්නාවූ ක්ෂීණාශ්‍රවභික්ෂූන්ගේ මේ උභයරසපානයෙන් නිවියාවූ රාගද්වේෂාදීන්ඇති හෙයින් පීඩාරහිතද වන්නේය රාගපාපාදීන්ගේ අභාවයෙන් නිෂ්පාපිද වන්නේහි යනු භාවයි.

ගාථාදේශනාවසානයෙහි තිස්සසථවිරයන් වහන්සේ රාගාදීඝකාල කෙලෙසුන් හොරෙන් දුරුවූ අහිතුඩට පැමිණියේය.

ප්‍රතිපත්තිපූජාවමහත්ඵලමහානිසංසඅඟිවක බවට හිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැර පාතලද තිස්සසථවිරයනුව මෙසේ සැකෙවින්දක්වා නිමවතලද්දේය.

අතතදත්ථසථවිරයන් වහන්සේද එසේම සිතා භික්ෂූන්ගේ සමීපයට නොගොස් හුදකළාවූයේ අහිතය පිණිසම පිළිපන්නේය. භික්ෂූන්වහන්සේලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ඒ පුවත සැලකළාහුය. ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන්වහන්සේ ඒ මහණහටද සාධුකාරදී "යස්ස භික්ඛවෙ! මයි සිනෙහො අත්ථි පෙමං පූජෙත්ථ" යි වදාරා ධම්මපදයෙහි අතතවගීයෙහි මේ ගාථාව දෙශනාකර වදාළසේක.

ඒ පාළියෙහි අදහසද යටකී නයින් දන්නේය.

"අතතදත්ථං පරත්ථෙන බහුනාපි න හාපයෙ,
අතතදත්ථමභිඤ්ඤාය සදත්ථපසුතො සියා" යි.

මේ ලොකයෙහි පුදුගලතෙමේ තුටටුවක් පමණකුදු තමන්ගේ අර්ථය හෙවත් ධනය දහසක් පමණවුවත් අනිකාගේ ධනය හෙතුකොට හෙළ නොපිරිහාලන්නේය. ඝනසථයාවූ කලි තුටටුවක් පමණකිනුත් තමාගේ අර්ථය පිණිස නෙවත් ප්‍රයෝජනය පිණිස කැයුතු දෙයක් හෝ බුදියයුතු දෙයක්හෝ උපදවන්නේය අනුන්ගේ වැඩෙහි නොමඋපදවන්නේය. මේය වනාහි මෙසේ නොකියා කම්සථාන ශීඝ්‍රයෙන් කියතලද්දේය.

එහෙයින් බොහෝදවූ පරාර්ථයට වඩා ආතමාර්ථය නොපිරිහාලන්නේය. අහිත්ථලසංඛ්‍යාත ආතමාර්ථය'මට ආතමාර්ථයනම් මේ ය'යි විශිෂටවූ ඤාණයෙන් දුන අහිත්ථලාධිගමයයි කියන ලද සවාර්ථයෙන් යුකතප්‍රයුකතවන්නේහි. 'මම සවාර්ථය කරන්නෙමි වෙමිදැ'යි මහණවිසින් සලකා ඉවතය්‍යප්‍රතිසංයුකතරණාදි සංඝයාහට උපන් කෘතයයද ආවාසථීවත් උපාධ්‍යායවත් ආගනතුකවත් ගිලන්වත් ආදි වතාවකුදු නොපිරිහාලියයුත්තේය. ආහිසමාචාරිකවත් නොමපුරා ආදිබ්‍රහමචරියපුරන්නේය

ඝනු නැත. ආභිඤ්ඤාවාරිකවත් පුරන මහණහුම ආඝ්‍රීඵලාදීඤවම් පැමිණෙන්නේය. එහෙයින් ආභිඤ්ඤාවාරිකවත් පිරීමද 'සවාඩීනම් වෙයි. යම් මහණෙක් වනාහි අතිඝයින් වඩනලද විදර්ශනා ඇතිව 'අදඅදම රහත්ඵලඝ පඤ්කරන්නෙමි'යි ප්‍රතිවෙධඝ ප්‍රාර්ථනා කෙරමින් වෙසේද ඔහුවිසින් උපාඛ්‍යායවත් ආදිඝ පිරිහෙලානමුදු ආත්මාර්ථඝෙහිම් අතිඝයින් නියුකතවිඝ යුත්තේඝ ඝනු භාවයි.

ශාස්ථාවශානඝෙහි අහනදත්ථසාවිරඝන්වහන්සේද රාගාදී සකලකෙලෙසඝන් නසා අර්හත්ඵලඝෙහි පිහිටියේඝ.

ප්‍රතිපත්තිපූජාව මහත්ඵලමහානිසංඝඇතිබවට නිදසුන් වඝ ඝෙන් ගෙනහැර පාකලද අහනදත්ථසාවිරවසතුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමිවනලද්දේඝ.

මේ පිණිසම් ධම්සිරාඝෙහි භික්ෂුවගීඝෙහි ධම්මාරාමසාවිර ඝන්වහන්සේගේ ශාස්ථාවශානුවද ගෙනහැර දැක්විඝ යුත්තේඝ මෙසේ ප්‍රතිපත්තිපූජාඝතාමේ ධම්මරාජන්වූ ධම්මාධිපතිවූ. ධම්ප්‍රභවිවූ ශාස්තෘන්වහන්සේ විසින් ප්‍රශංසාකරනලද්දීඝහිද, සිඝල්ලව දිඹා උත්කෘෂ්ඨපූජාඝයිද දතයුත්තීඝ.

ඝම්සේ වනාහි ආමිසඝෙන්ම පූදන්නාවූ මහණතෙමේ ධම්මානුධම්මප්‍රතිපත්තිඝෙහි නොපිළිපන්නැනැත්තේ නම් වේද ශාසනඥඝ එසේ නොවන්නේඝ ආමිසඝෙන් පූජාකරන ශාසනඥතෙමේ ධම්මානුධම්මප්‍රතිපත්තිඝෙන් පුදන්නා නම් වෙයි. එහෙයින් මහාපරිනිබ්බාණසූත්‍රවණ්ණනාඝෙහි ධම්මානුධම්මපටිපන්නාධිකාරඝෙහි "දූතං දෙති ගන්ධපූජං මාලාපූජං ච කරොති"යි කියනලද්දේඝ. ශාසනඥඝ වනාහි ආමිසඝ පුදන්නෙක ශාස්තෘන්වහන්සේ විසින් තමනට ඝම් අවවාදඝක් දෙනලද්දේද ආමිසදූතඝ කටයුතුඝ ඝන ඒ අවවාද කරන්නේ නම් වෙයි අවවාදඝ කරන තැනැත්තේද පුදන්නේ නම් වෙයි එහෙයින් ශාසනඥතෙමේ සම්මාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අවවාදානුරූපවූ ආමිසපූජාකරන සංඛ්‍යාතවූ තමන්ගේ ගුණඝෙන් ශාස්තෘන්වහන්සේ පුදන්නේ නම් වන්නේඝ.

මෙසේ ඝමේක්තෙමේ පූර්වොකතවූ බාලපණ්ඩිතඅසෙවන සෙවනඝෙන් පිළිවෙළින් පූජකෙඝ්‍යභාවඝට පැමිණියාවූ උත්කෘෂ්ටවූ බුඩාදීසාතඝන්වහන්සේලා පූජාකෙරේද සත්කාර

කෙරේද ප්‍රශංසාකෙරේද නෙතෙමේ වනාහි හිතයුව බවට පැමිණෙන්නේය. යමෙක්වනාහි ඉන්ද්‍රිපයත්‍රිය පක්ෂපෙතිවූ අසත්පුරුෂයන් පුදද නෙතෙමේ දුකට පැමිණෙන්නේය එහිලා මේ කථාවසතුහු කියනු ලැබෙත්.

එක්දිනක් දෙව්දත්තෙරතෙමේ රජගහනුවර 'සාරිපුත්‍රයාගේ පිරිසය මෞද්ගල්‍යායනයාගේ පිරිසයයි කියා වෙන වෙනම ගණධුර දෙකක්වූහ, මමත් එක් ගණධුරයක් බැහැර කරගන්නෙමි, එහෙත් ලාභසෙන් තොරවැ පිරිසක් උපදවන්නට නොහැකිය එබැවින් මම අජාසත්රජු සමඟ එක්වී ලාභ උපදවන්නෙම්'යි සිතා සාඝභේදකර්මය සෙයින් ආනසින් අජාසත්කුමරහු සාර්ධප්‍රාතිහාර්‍යයෙන්පැහැදවීය. ඒඅජාසත්තෙමේ ඕහට පැහැද අසත්පුරුෂයා සංග්‍රහකොට ඕහට සත්කාර කරනුකැමැත්තේ බොහෝ ධන විත්තදම් කොට ගයාමත්තෙහි විහාරයක් කරවා දිනපතා ථාලිපාකපත්තියයක් බැගින් දුන්හ. උදය සවස දෙව්දත්හට උපස්ථානය පිණිස ද ගියහ ඒ අජාසත් තෙමේ යටකී නයින් දෙව්දත්හුගේ වචනය පිළිගෙන පියා නසා තමන්ගේ සොවාන්මාණීය ලැබීමට තුබුනු හෙතුඋපත් නසා දුකට පැමිණියේය නෙතෙමේම.

යටගිය දවස බරණැස්නුවර බ්‍රහ්මදත්ත නම් රජුරුකෙ නෙකුන් රාජ්‍යය කරන සමයෙහි බොධිසත්වයන් වහන්සේ බරණැස්නුවර බ්‍රාහ්මණකුලයක ඉපිද වැඩිවිය පැමිණ දිසාපාමොක් ආචාරීන් ගාවාට ගොස් ශිල්පශාස්ත්‍රඉගෙනගන අවුත් බරණැස් නුවර දිසාපාමොක් ආචාරීන්ගේ පන්සියයක් අතවැස්සන්ට අකුරු කරවා විසය කරන්නාහු ඉන් එක් සංජීවක නම් මානවකයෙකුට මලමිනීමන්ත්‍රය පිරුවා දෙවතානුභාවයෙන් උපද්දවා කිහිප අඩියක් ඇවිදිනා පමණට මන්ත්‍රය ඉගැන්වූහ. ළඟට ආකාලට නවහන මන්ත්‍රය නුහැන්වූහ. එසමයෙහි ඒ ශිෂ්‍යයා ඇතුළු පන්සියයක් ශිෂ්‍යයෝ දරව වලව ගියහ. එවිට ව්‍යාඝ්‍රයෙකු මියපියා බිම වැදහොන්නා දැක සෙසු අතවැස්සන්ට කියන්නේ 'මලව්‍යාඝ්‍රයා උපද්දවා දෙම්හයි කීය. ඒ අතවැස්සෝ එනම් දෙයක් කවරකලෙකත් බැරිය'යි කියන්නාහ එසේවී නම් බලවයි කියා මන්ත්‍රය පිරුවන්නට පටන්ගත්හ. සෙසු අතවැසියෝ කවුරු දනිද්දැයි සියා ගස් උඩට නැංගාහ. එතෙම මන්ත්‍රය පිරුවපිරුවා ගල්දැමීය. එවිට ව්‍යාඝ්‍රයා නැගිසිටි මන්ත්‍රය පිරවූ තැනැත්තහුගේ බෙල්ල කඩා මරා තෙමේත් එතනම වැටිනා. සෙසු අතවැස්සෝ දරකඩා ගෙන අවුත් ආචාරීන්ට එපූ

වත් කීහ. එපවත් ඇසූ ආචාරීන් වහන්සේ ශිෂ්‍යයන් ළඟට කැඳවා අසත්පුරුෂයාව සංග්‍රහකරන තැනැත්තේ නම් අයුක්ත ස්ථානයෙහි සත්කාරසම්මානකරන්නේ මෙබඳු දුක් ලබාමයහි කියා දහම් දෙසන්නේ මේ ගාථාව කීහ.

"අසන්තං යෝ පග්ගණ්හාති අසන්තඤ්ච පසේවති,
තමේව ධාසං කුරුතෙ ව්‍යග්ඝා සංජීවකං යථා.

ක්ෂත්‍රියආදී ජාතීන් අතුරෙන් යම්කිසි ගිහියෙක් හෝ පැවිදියෙක් දුශ්චරිතයෙන් යුක්තවූ දුස්සීලවූ අසත්පුරුෂයන්හට යුවරජ සෙනාපතිආදී තනතුරක් හෝ වෙනයම්කිසිවක් හෝ දීම්ආදීන්ගේ වශයෙන්ද පැවිද්දන් පිළිබඳවූ හොත් විවරාදී යම්කිසිවක් දීම් ආදිවශයෙන් හෝ සංග්‍රහකෙරේද සත්කාර සම්මානකෙරේද සෙවනයත් කෙරේද ඒදුස්සීලතෙමේම තමහට සංග්‍රහ කරන්නාහුව සංජීවක නම් මානවකයා විසින් මනා ප්‍රිය පිරිවහ ජීවිතදානයෙන් සංග්‍රහකරනලද ව්‍යාඝ්‍ර තෙමේ තමහට දිවිදුන් සංජීවකයාම විනාශයට පමුණුවාලුවාක්මෙන් වනසන්නේය. එසේම මෙයින් අන්‍යවූද යම්කිසිවෙක්තෙමේ යම්කිසි අසත්පුරුෂයක්හු සංග්‍රහකෙරේද ඒ දුස්සීලඅසත්පුරුෂයා තමහට සංග්‍රහකළතැනැත්තහු විනාශයට පමුණුවන්නේය. මෙසේ අන්‍යතා අසත්පුරුෂයාව සංග්‍රහකරන්නහු විනාශයට පැමිණෙන්නේමය.

අසත්පුරුෂසංග්‍රහයතෙමේ විනාශයට හෙතුවනබව දක්වීමට නිදන් බහයෙහනනේ හැර පාතලද සංජීවකජාතකයෙහි සංජීවකවස්තුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවනලදී දේය.

යටගිය දවස බරණැස්නුවර බ්‍රහ්මදත්ත නම් රජතුරුකෙනෙකුන් රාජ්‍යය කරන සමයෙහි චම්මඝාටක නම් පිරිවැජියෙක් සිටියේය ඔහුගේ හැදිම් පෙරවීම් සම්මවූයේල ඒ තෙමේ එක්දවසක් පිඬුපිණිස හැසිරෙන්නේ එළුවන් දෙදෙනෙකු පොර ඇතගන්නානැනකට පැමිණියේය ඉන් එක එළුවෙක් ඒ පිරිවැජියා දැක ඔහට පහර දෙනුකැමතිව පසුබැස්සේය පිරිවැජිතෙමේ ඒ දැක එළුවා තමහට සංග්‍රහ කරන පිණිස පසුබසිනියසිතා එතනින් ඉවත්කොට 'මෙතෙක් මිනිසුන්අතර මේ ජාතිසම්පන්න එළුවා පමණක්ම මාගේ ගුණ දනියි එසේහෙයින් මම තොපවඳිමි මමත් උතුම්ජාති ඇති බ්‍රාහ්මණකුලයෙන උපතිමි'යි කියා කියා දෙතොහත් මුදුනෙහි තබා වැඳ සිටියේය. ඒ දැක සල්පිළඟහුන් වෙළඳ සෙට්ටියෙක් බමුණ! ඔහු ඌවා නේ ඇඟිලුලක් දුකීවෙන් විශ්වාසයට තොපැමිණෙව එළුවා පසුබස්නේ දැඩි පන

රක් දෙන්නටයයි විලතාලන නියාමයෙන් කියද්දීත් පිරිවැජියා ඉවත්නොව සිටියේය. එකෙණෙහිම එළුවා වේනයෙන් අවුත් ලෙහි ඇන එහිම හෙලීය. වේදනාවට පැමිණි ඒ පිරිවැජිතෙමේ එහිම හොත්තේ

"එවං සෝ නිහතෝ සෙති යෝ අපූජං පසංසති,
යථාහමජ්ජ පහටෝ හතෝ මෙණ්ඩෙන දුම්මති"නි.

'එළුවා විසින් දැඩිපහරින් ඇන අද මරුමුවට පත්කරනලද අසත්පුරුෂයාට සංග්‍රහකොට සිටියාවූ නුවුවණැති මාගෙරෙන් අනිකුත් යම් ඒ කවුරුනමුත් නොපිදියයුත්තෙක්හට පුදද නොපැසසියයුත්තක්හටපසසාද ඒපුද්ගලයාත් මාමෙන්ම දුක් අනුභවකරන්නේය මරුමුවට පත්වන්නේය'යි වැලපා එතනම මෙලේය. හෙතෙමේද මේ බුඩොත්පාදා කාලයෙහිදු සැවැත්නුවර එනම් ඇත්තාවුම පිරිවැජියෙක්වී එසේම පිළිපදනේ එළුවෙකු විසින් ඇන ජීවිතක්ෂයට පමුණුවාපියයි වදළ සේක.

නොපිදියයුත්තන්ට පිදීම විපතට පමුණුවනබැවි දුක්වී මට ගෙනහැර පානලද චතුක්කනිපාතෂඨ චම්මසාටකජාතක ශෂයෙහි පරිබ්‍රාජකවස්තුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවා ලද්දේය.

එනකාෂඨපූජාහීඛඨා සමාපතයි.

තවද පැවිද්දන් අතුරෙහි අන්තෙවාසිකාදීන්ට ආචාරය උපාඛ්‍යායයෝද සවකයන්ට වැඩිමහල්ලෝද ගෘහස්ථයන්ට සිඟලුම පැවිද්දෝද පූජාහීයෝ නම් වන්නාහ. ගෘහස්ථයන් අතුරෙහි වයසින් බාලයන්ට වැඩිමහලු සොහොවුරුසොහොවුරියෝද පුත්‍ර ධීතෘන්ට මව්පියෝද කුලඥාතීන්ට තමහිමියන් හා සොහොවුරෝද පූජාහීයෝ නම් වන්නාහ. මෙහි පූජාහීයෝ මොවුහුයයි දතයුත්තාහුය.

මෙකියනලද පූජාහීයන්ට කරනලද පූජාතොමෝ කුසල ධර්මසමාදාන හෙයින්ද ආයුආදීන්ගේ වැඩීමට හෙතුවන හෙයින්ද මඞ්ගලවන්නේය.

එහෙයින් චක්‍රවර්තිසූත්‍රයෙහි "තෙ මෙතෙනය්‍යා භවිස්සන්ති පෙතෙනය්‍යා යාමසුයසු බ්‍රහමසුයසු කුලෙජෙඨාපචායිතෙ ඉදං කුසලධම්මං සමාදය වත්තිස්සන්ති තෙ කුසලානං ධම්මානං සමාදානහෙතු ආයුනාපි වණ්ණෙනපි වඩ්ඪිස්සන්ති"නි සි වදළ සේක.

එහි සංක්ෂෙප අදහසතම්:— මහණෙනි! විශිදනෘයක් හවු රුදුට ආයුඇති මව්පියන්ගේ යම් ඒ පුත්‍රයෝ සතලිස් නව්රුද් දට ආයුඇති මනුෂ්‍යයෝ වෙද්ද ඒ පුත්‍රවූ මනුෂ්‍යයෝ මව කෙරෙහි හිත පිණිස පිළිපන්නෝ පියාකෙරෙහි හිතපිණිස පිළිපන්නෝ මහණබමුණන්කෙරෙහි හිතපිණිස පිළිපන්නෝ තමන්ගේ කුලයෙහි මව්පිය සුලුපිය වැඩිහිටියොහොවුරුආදීවූ වෘඩයන්ට අපවායන විධි හෙවත් යටතත් පැවතුම් ඇත්තෝ වන්නාහුය. ඔහුතුමූ නිරවද්‍යලක්ෂණවූ ඒ කුශලකර්මය සමා දන්ව පැවතීම හෙතුකොටගෙන ආයුෂයෙන්ද වර්ණයෙන්ද වැඩෙන්නාහුය. යනුයි.

සූජනෂ පූජාකථාව සමාදැක්විණි.

මෙසේ මේ ගාථායෙන් බාලයන් සේවනය නොකිරීම් ආදී මඞ්ගලත්‍රයක් කියතලද්දේය. ඒ සියලුලම මේ කරුණෙහි ලා නොහොත් මේලොකයෙහි ප්‍රශාෂාදියට හා සම්පත්තීන්ගේ අභිවෘඞ්ගියට හෙතුවන බැවින් මඞ්ගලෂ යි කියන ලද්දේය. අර්ථකථායෙහි වනාහී බාලඅසෙවනාතොමෝ බාලසෙවන ප්‍රත්‍ය යෙන් නවගත් භයාදීන්කෙරෙන් රැකගැනීමෙන් දෙලොව්හිම හිතහෙතුබැවින්ද පණ්ඩිතසෙවනයද පූජාහීපූජාවද නිර්‍වාණ යට හා සුගතියට හෙතුබැවින්ද මහුලැයි කියතලද්දේය.

මේ ගාථාව පථ්‍යාවක්ත්‍ර නම් වෘත්තයයි.

ශ්‍රීජනමනනන්දනවූ මඞ්ගලසූත්‍රයෙහිමඞ්ගලත්‍රයක් ප්‍රකාශිත ප්‍රථමගාථාවගේ අර්ථවර්ණනාව මෙනෙකින් නිමවන ලද්දේය.

ත්‍රිභුවනජනවන්දනීයවූ මාගේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රථම ගාථායෙන් මඞ්ගලත්‍රයක් වදාරා මත්තෙහිත් මඞ්ගල වදාරනෂේක් "පතිරූපදෙසවාසොච" යනාදිය වදාළසේක.

එඕ දෙවනාව.

ගාමනගරජනපදාදිමිනිසුන්ගේ වාසයට අවකාශ ඇති දුදුසු ප්‍රදෙශයෙහි වාසයද අතිතජාතීන්හි රැස්කරනලද පින් ආතිඛවද තමන්ගේ සිත මනාසේ පිහිටුවාගැන්මද යන මේ ත්‍රිවිධවූ කර්මය උතුම් මහුලැයි කියා ඛරාගතුයි වදාළසේක. යනු මෙහි සංක්ෂෙප අදහස වත්තේය.

මේ මතුකියනුලබන්නේ මෙහි විස්තරය වන්නේය පතිරූපදෙශවාසය නම්:-යම් දෙශයෙක්හි භික්‍ෂු භික්‍ෂුනී උපාසකඋපාසිකා යන සිඟුපිරිස හැසිරේද දැනදී පුණ්‍යක්‍රිය, වසනුහු පවතින්ද සූත්‍රගෙය්‍යාදී තවාඛ්‍යාසනාශාසනය බබලාද ඒ දෙශයෙහි වාසය සම්‍යක්ත්‍රේ පින්කිරීමට ප්‍රත්‍යය වන හෙයින් මගුලැයි කියනුලැබේ යනුයි එකරුණෙහි ලා මේ කථාවසතුව කියනුලැබේ.

සැවැත්නුවර වතාහි අරිය නම්වූ එක්තරා කෙවුලෙක් වාසය කෙරෙයි. ඒ කෙවුළු දිනක් බිලිබාමින් හිඳිනතල සැවත්නුවර උත්තරගාමවාර නම් ගමැ පිණ්ඩවය්‍යා කොට බික්ඝඟනවිසින්පිරිවරනලදුව එයින් වඩිනානාවූශාස්තෘන්වහන්සේ දැක බිලිපිත්ත අතින් හැරදමා සිටියේය. තිලෝගුරුවූ ශාස්තෘන්වහන්සේ ඔහට නුදුරුතන්හි නැවති වදාරා තෝ කිනම්ද? තෝ කිනම්දැ?යි සැරියුත්ආදීශ්‍රාවකයන්වහන්සේලා අතින් විවාළසේක. ඒ ශ්‍රාවකයන්වහන්සේලාද ''මම ශාරිපුත්‍රය මම මොග්ගල්ලාන''යයි යනාදී වශයෙන් තමතමන්ගේ නාමයන් කිවාහුය. කෙවුළා'ශාස්තෘන්වහන්සේ සියල්ලන්ගේ නම් විවාරයි දැන් මාගේද නම විචාරන්නේය'යි සිතමින් සිටියේය. ශාස්තෘන් වහන්සේ ඔහුගේ සිත දැන ''උපාසකය තෝ කිනම්දැ''යි විවාළසේක. 'සවාමීනි, මම අරිය නමැයි කියැ. එකල ඔබට භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ''උපාසකය! තාවැනිවූ ප්‍රාණඝාතාදී අකුසලකම් කරන්නෝ අරිය නම් නොවන්නාහ ආර්‍ය්‍යයෝ නම් සත්ත්වහිංසා නොකරනහා වයෙහි පිහිටියාහුය''යි වදාරා දහම් දෙසනසේක් ධම්මපියාසූත්‍රයෙහි ධම්මඤ්ඤවග්ගයෙහි මේ ගාථාව වදාළසේක.

''න තෙන අරියෝ හොති යෙන පාණානි හිංසති,
අහිංසා සබ්බපාණානං අරියොති පවුච්චති''නි.

යම් පුද්ගලයෙක් තෙමේ යම්හේකින් ප්‍රාණවධ කරන්නේද ඒ කාරණය කරණතොටගෙන ආර්‍ය්‍ය නම් නොවන්නේය. කුමකින් ආර්‍ය්‍ය නම් වන්නේද යත්? සියලු ප්‍රාණීන් කෙරෙහි අහිංසාසංඛ්‍යාත විත්තසංකල්පනා ඇත්තේනම් ඒ කාරණයෙන් ආර්‍ය්‍ය නම් වන්නේයයි වදාළසේක.

ශාස්තෘදෙශනාවසානයෙහි කෙවුළු සොවාන්ඵලයෙහි පිහිටියේය. මෙසේ ඔහුගේ සුදුසුප්‍රදෙශයෙහි වාසය ශ්‍රවණමය පුණ්‍යක්‍රියාවසතුවට ප්‍රත්‍යයවූ හෙයින් මඟුල නම් වන්නේය.

පතිරූපදෙසවාසය මගුල්බව දැක්වීමට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැර දානලද කෙවට්ටවත්‍රුව මෙසේ ඇතෙමින් දක්වා, නිමවන ලද්දේය.

තවද පතිරූපදෙසවාසය නම්:—යම් තැනෙක සපරිවාර මාරපරාජය කොට සම්බුද්ධඥානය අවබෝධකොට බුදුවූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේලාගේ හා කොණ්ඩඤ්ඤදී පස්වග මහණුන්වහන්සේලාගේ හමුයෙහි ධම්මචක්‍රය පවත්නා සක්‍රළ ප්‍රදේශය දෙලොස්යොදුනක් තැන පිරිසිදු පිරිස්මඬ්‍යයෙහි සිටුලු තීර්ථකයන්ගේ මදවිද යමකප්‍රාතිහාර්‍යය දක්වනලද භණ්ඩබබවෘක්ෂමූලය පිහිටි ප්‍රදේශය දෙවොරොහණ ප්‍රදේශය යන මේ පිහිටියේද එහිවාසය සත්වයන්ට සානුත්තරිය කුසලකර්මප්‍රතිලාභයට ප්‍රත්‍යය වනහෙයින් මගුල්නම්වන්නේය.

අනුත්තරියයෝ නම් කවරහ?යත්, මෙයින් අන්‍යවූ උත්තරි තරකුසලකර්මයක්හු නැතිබැවින් නිරුත්තරවූ රූපදර්ශනාදීහු වන්නාහුය.

"ඉධ භික්ඛවෙ! එකච්චෝ හත්ථිරතනම්පි දස්සනාය ගච්ඡති අස්සරතනම්පි...පෙ...අනිපපඤ්ඤෝ, ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ අනුස්සරිතානුත්තරිය"නති-සි.

මෙසේ ජාතකඛුත්තරයෙහි අනුත්තරිය සූත්‍රයෙහි කී නයින් දතයුත්තාහුය. අර්ථනථානයින් කියනලද එහි සංක්ෂෙප අදහසනම්:—

මහණෙනි! මේ ලොකයෙහි ඇතැම් පුද්ගලයෙක්තෙමේ ඇත්රුවනක්හෝ අස්රුවනක් හෝ මිණිරුවනක්හෝ දැකීමට යන්නේය මහත්වූ හෝ කුඩාවූ හෝ උස්වූ හෝ මිටිවූ හෝ යම් කිසි රූපයක් දැකීමට යන්නේය මිත්‍යාදෘෂ්ටිකවූ මිත්‍යාලෙස පිළිපන්නාවූ ශ්‍රමණයෙක් හෝ බ්‍රාහ්මණයෙක් දැකීමට යන්නේය යන මේ කාරණයක් ඇත්තේයයි කියමි මෙය නැත්තේයයි නොකියමි, මහණෙනි! ඒ මේ දැකීමවනාහි ලාමකය ග්‍රාම්‍යය සෙවත් ගම්මැසියන් සතුය පෘථග්ජනයන් සතුය අනාර්‍යය සෙවත් ආර්‍යයන් නොපිළිබඳය අනුත්තරය අපරිසිදුය අනර්‍ථ සම්හිතය වුතදුඃඛයෙහි කලකිරීම පිණිස රාගාදීන්ගේ නොඇලීම පිණිස රාගාදීන්ගේම නොපැවැත්ම කිරීම පිණිස රාගාදීන්ගේම ව්‍යුපසමය පිණිස දුක්ඛාදීවතුස්සත්‍යාවබෝධය පිණිය සම්‍යක්සම්බෝධිසංඛ්‍යාත අතරමාර්ගඥානයාගේ ප්‍රතිවෙදය පිණිය

නිම්‍රාණධම්ම සාක්ඛිකරම පිණිස නොපවත්නේය, මහණෙනි! සම්පුඛලයෙක්නෙමේ මහාඝ පිහිටි ශ්‍රද්ධාව ඇත්තේ පිහිටි ප්‍රේමය ඇත්තේ එකාන්තගතවූයේ අවලශ්‍රද්ධා ඇත්තේ අනිශයින් පහන්වූයේ තථාගතයන් වහන්සේ හෝ තථාගතශ්‍රාවක යන්වහන්සේ නමක් හෝ දැකීමට යන්නේද මහණෙනි! දැකීම් අතුරෙන් මේ දැකීම උත්තරිතරයි කෙවත් අනිශයින් උතුම්ය සත්වයන්ගේ සොලෙසුන්ගේ අභාවයෙන් වත විශෙෂසුඛ යට පැමිණීම පිණිස ද ශොකයාගේ හා පරිදෙවයාගේ අස්තාඛ මය පිණිස කෙවත් බැහැයාම පිණිස විදර්ශනාසහිත මාර්ගයාගේ අධිගමය පිණිස අපවයනිර්ඛාණයාගේ සාක්කිරීම පිණිස පවත් නේය. මහණෙනි! මේ දස්සනානුත්තරියයි කියනුලැබෙයි.

මහණෙනි! මේලොකයෙහි ඇතැම්පුද්ගලයෙක්නෙමේ බෙර හඬක් ඇසීමට හෝ යන්නේය විණානාදයක් ඇසීමට හෝ යන්නේය වෙනයම් කුදුවිහත්ශබ්දයක් ඇසීමට හෝ යන්නේය මිත්‍යාදෘෂ්ටිකවූ මිත්‍යාප්‍රතිපත්තියෙන් යුක්තවූ ශ්‍රමණයකුගේ හෝ බ්‍රාහ්මණයෙකුගේ හෝ ධර්මශ්‍රවණය පිණිස යන්නේය යන මේ ශ්‍රවණය මහණෙනි! ඇත්තේමය, නැත්තේයයි නොකියම්. මහණෙනි! ඒ ශ්‍රවණය වනාහි ලාමකය පෘතග්ජනිර්ඛාණය සාක්කිරීම පිණිස නොවන්නේය. මහණෙනි! මේලොකයෙහි යමෙක් වනාහි පිහිටි ශ්‍රද්ධාව ඇත්තේ පිහිටි ප්‍රේමය ඇත්තේ අවල ශ්‍රද්ධාව ඇත්තේ අනිශයින් පහන්වූයේ තථාගතයන් වහන්සේ කෙනෙකුන්ගේ හෝ තථාගතශ්‍රාවකයන් වහන්සේ කෙනෙ කුන්ගේ හෝ ධර්මශ්‍රවණය පිණිස යන්නේද මහණෙනි! මෙය ශ්‍රවණයන් අතුරෙන් උත්තරිතරයි, සත්වයන්ගේ විසුද්ධිය පැමි ණීම පිණිස පෘතග්ජනිර්ඛාණය පසක්කිරීම පිණිස පවත්නේය. මහණෙනි! මෙය සවණානුත්තරියයි කියනුලැබේ.

මහණෙනි! මේලොකයෙහි ඇතැම්පුද්ගලයෙක්නෙමේ පුත්‍ර ලාභය ද ලබයි හඹුවන් ලාභයද ලබයි ධන ලාභය ද ලබයි මෙහින් අනිත් කුදුමහත් ලාභ ද ලබයි මිත්‍යාදෘෂ්ටිකවූ මිත්‍යාපිළිවෙතෙහි පිළිපන්නාවූ ශ්‍රමණයෙක්නෙමෙහි හෝ බ්‍රාහ්මණයෙක්නෙමෙහි හෝ ශ්‍රද්ධාව පිළිලබයි මහණෙනි! මෙම්ලාභය ඇත්තේමය, මෙය නැතැයි නොකියම්. මහණෙනි! ඒ ලාභය වනාහි ලාමකය පෘතග්ජනිර්ඛාණය සාක්කිරීම පිණිස ද නොපවත්නේය. මහණෙනි! යමෙක්නෙමේ වනාහි පිහිටි ශ්‍රද්ධාව ඇත්තේ පෘතග්ජනතථාගතයන් වහන්සේ කෙනෙහි හෝ තථාගතශ්‍රාවකයන් වහන්සේ කෙනෙහි

හෝ පෙ ශ්‍රද්ධාව පිළිලබාද මහණෙනි! ලාභයන් අතුරෙන් මෙය උත්තරිතරයි. මහණෙනි! මෙය ලාභානුත්තරිය යි කියනු ලැබේ.

මහණෙනි! මේලොකයෙහි ඇතැම් පුද්ගලයෙක්තෙමේ ඇතුන් නිමිත්තකොට ඉගෙනගත යුතුවූ හස්තිශිල්පයද ඉගෙනගනී අශ්වශිල්පයද ඉගෙනගනී රථශිල්පයද ආවුධශිල්පයද අනිකුත් කුදුමහත් ශිල්පද ඉගෙනගනී මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකවූ මිථ්‍යාප්‍රතිපත්ති ඇත්තාවූ ශ්‍රමණයෙකුගේ හෝ බ්‍රාහ්මණයෙකුගේ හෝ භික්ෂුවක් ඉගෙනගනීද මහණෙනි මේ ඉගෙනීම ඇත්තේය, මේ ඉගෙනීම නැත්තේයයි නොකියමි. මහණෙනි! ඒ මේ භික්ෂු තොමෝ ලාමකයෙ පෙ නිවන් පිණිස නොපවත්නේය. මහණෙනි! යමෙක්තෙමේ වනාහි පිහිටි ශ්‍රද්ධාඇත්තේ පිහිටි ප්‍රේමය ඇත්තේ අවලශ්‍රද්ධාවඇත්තේ තථාගතයන්වහන්සේ විසින් ප්‍රකාශකරනලද ශාසනයෙහි අධිශීලශික්ෂාවෙන් භික්ෂු මේද අධිචිත්තශික්ෂාවෙන්භික්ෂුමේද අධිප්‍රඥාශික්ෂාවෙන් භික්ෂු මේද මහණෙනි! ශික්ෂාවන් අතුරෙන් මෙය උත්තරිතරයි, සම්බුද්ධයන්ගේ පරිසුද්ධත්වයට පැමිණීම පිණිස පෙ නිවන් සාක්ෂාත් කිරීම පිණිස පවත්නේය. මහණෙනි! මේ සික්ඛානුත්තරිය යි කියනු ලැබේ.

මහණෙනි! මේ ලොකයෙහි ඇතැම්පුද්ගලයෙක්තෙමේ ක්ෂත්‍රියයෙකු හෝ බ්‍රාහ්මණයෙකු හෝ ගෘහපතියෙකු හෝ පරිවරණය කෙරෙයි හෙවත් වතාවත් කෙරේද අනිකුත් කුදුමහත් කාරණා තමුන්ත් පරිවරණය කෙරෙයි මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකවූ මිථ්‍යාප්‍රතිපත්තියෙහි පිළිපන්නාවූ මහණෙකු හෝ බමුණෙකු හෝ පරිවරණය කෙරෙයි මහණෙනි! මෙබඳු පරිවරණයක් ඇත්තේය මේ පරිවරණය නැත්තේයයි නොකියමි. මහණෙනි! ඒ පාරිවරියානොමෝ හෙවත් ඒවතාවත්තොමෝ වනාහි ලාමකය පෙ නිවන් පිණිස නොපවත්නේය.

මහණෙනි! යමෙක් වනාහි පිහිටි ශ්‍රද්ධාඇත්තේ පිහිටි ප්‍රේමය ඇත්තේ අවලශ්‍රද්ධාඇත්තේ තථාගතයන්වහන්සේ කෙනෙක් හෝ තථාගතශ්‍රාවකයන්වහන්සේ නමක් හෝ පරිවරණය කෙරේද මහණෙනි! පාරිවරියාවන් අතුරෙන් මෙය උත්තරිතරයි, සම්බුදුරජාණන්වහන්සේ විසුද්ධිය පිණිස පෙ නිවන් පැමිණීම පිණිස පවත්නේය. මහණෙනි! මේ පාරිවරියානුත්තරිය යි කියනු ලැබේ.

මහණෙනි! කවි ලොකයෙහි ඇතැම්පුද්ගලයෙක් තෙමේ පුතුද සිඟිතෙරෙහි හඹුද සිඟිතෙරෙහි ධනද සිඟිතෙරෙහි උපන් කුත් කදම්බත් දෙයක් හෝ සිඟිතෙරෙහි මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකවූ මිථ්‍යාප්‍රතිපන්නියෙහි පිළිපන්නාවූ මහණෙකුගෙන් බුදුණෙකු හෝ සිඟිතෙරෙහි මහණෙනි! මේ සිඟිසිරීමතොමෝ ඇත්තීය වෙයි. තොමෝ නැත්තීයයි නොමකියමි. මහණෙනි! ඒ අනුස්සතීතොමෝ වනාහි ලාමකයන් දෙනිවන් පිණිස නොපවත්නීය. මහණෙනි! යමෙක්තෙමේ වනාහි පිහිටි ශ්‍රද්ධාඇත්තේ පිහිටි පෙමය ඇත්තේ අවලශ්‍රද්ධා ඇත්තේ තථාගතකෙනෙක් හෝ තථාගතශ්‍රාවකකෙනෙක් හෝ සිඟිතෙරේද මහණෙනි! අනුස්සතීන් අතරෙන් මේ අනුස්සතීතොමෝ උත්තරිතරයි කවත් අනිශයින් උත්තෘෂ්ඨයි. මහණෙනි! මෙකියතලද්දේ අනුස්සතානුත්තරියයි කියනුලැබේ. යනුයි.

පිහිටි ශ්‍රද්ධාඇත්තහුගේ වනාහි භාග්‍යවතාණන්වහන්සේගේ හෝ බික්ෂුසඟනගේ කෂිණගේ අසුභනිමිත්තනය යනාදීන් අතුරෙන් එක්තරා එකක්හුගේ හෝ දැකීම දස්සනානුත්තරිය නම් වේ, හත්ථිරතනාදීන්ගේ දැකීම දස්සනානුත්තරිය නොවන්නේය.

බුබාදීරතනතයෙහි ගුණකථාවගේ හා ත්‍රිපිටකබුද්ධවචනයාගේ ඇසීම සවණානුත්තරිය නම් වන්නේය, ක්ෂත්‍රියාදීන්ගේ ගුණකථාශ්‍රවණය ශ්‍රවණානුත්තරිය නොවන්නේය.

සප්තවිධ ආර්‍යධන ලාභය ලාභානුත්තරිය නම් වන්නේයා මණිරතනාදීන්ගේ ලාභය ලාභානුත්තරිය නොවන්නේය.

ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවන්ගේ පූර්ණත්වයම සික්ඛානුත්තරිය නම් වන්නේය, හත්ථිශිල්පාදීන්ගේ ශික්මීම සික්ඛානුත්තරිය නොවන්නේය.

රතනත්‍රය විෂයෙහි කරනලද වතාවතම පාරිචරියානුත්තරිය නම් වන්නේය, ක්ෂත්‍රියාදීන්කෙරෙහි කරනලද වතාවත පාරිචරියානුත්තරිය නොවන්නේය.

රතනත්‍රයාගේ ගුණසිඟිසිරීමම අනුස්සතානුත්තරිය නම් වන්නේය, ක්ෂත්‍රියාදීන්ගේ ගුණසිඟිසිරීම අනුස්සතානුත්තරිය නොවන්නේය යනු එහි වණ්ණනාක්‍රමයයි.

ධම්මභණ්ඩාගාරිකවූ ආනන්දස්ථවිරයන් වහන්සේ උදයභවය චක්ෂුර්විඥානයෙන් භාග්‍යවතාණන්වහන්සේ දකින්නට ලබයි. මෙය දස්සනානුත්තරිය නම් වන්නේය. නිතර භාග්‍යවතාණන් වහන්

සේගේ බුඩවචනය ශ්‍රවණය කරන්නට ලැබේ. මෙය සවණානුත්තරිය නම් වන්නේය. භාග්‍යවත්තෙමේ සම්‍යක්සම්බුඩයයි ශ්‍රඩාව පිළිලැබේ. මෙය ලාභානුත්තරිය නම් වන්නේය. ශාස්තෘ ශාසනයෙහි ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවෙහි හික්මෙන්නේය. මෙය සික්ඛානුත්තරිය නම්වන්නේය. නිතර ශාස්තෘන් වහන්සේට වතාවත් කෙරේ. මෙය පාරිචරියානුත්තරිය නම් වන්නේය. ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ලෞකිකලෝකොත්තර ගුණ සිහිකෙරේ. මේ අනුස්සනානුත්තරිය නම් වන්නේය.

අනිකුදු සොවාන් ඵලදෘගාමී අනාගාමීහුද ආනන්දස්ථවිර යන්වහන්සේ මෙන්ම ශාස්තෘන් වහන්සේගේ දැකීම ලබත් ශාස්තෘන් වහන්සේගේ වචනය ශ්‍රවණය කරන්නට ලබත් ශාස්තෘන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රඩාව පිළිලැබත් ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ශාසනයෙහි ත්‍රිවිධශික්ෂාවෙහි හික්මෙත් ශාස්තෘන් වහන්සේට වතාවත් කෙරෙත් ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ලෞකිකලෝකොත්තරගුණ සිහිකෙරෙත්. මෙයද දස්සනානුත්තරිය නමුදු සවණානුත්තරිය නමුදු ලාභානුත්තරිය නමුදු සික්ඛානුත්තරිය නමුදු පාරිචරියානුත්තරිය නමුදු අනුස්සනානුත්තරිය නමුදු වන්නේය.

කල්‍යාණපෘථජ්ජනයා වතාහි ආනන්දස්ථවිරයන් වහන්සේ මෙන් ප්‍රසාදභාවමෙත්තාපූජීකවූ ශාස්තෘදර්ශනය ලැබ ශාස්තෘ වචනය ඇසීමද ලැබ උන්වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රඩාව පිළිලැබ ශාස්තෘශාසනයෙහි ශික්ෂාත්‍රයයෙහි හික්ම ශාස්තෘන් වහන්සේට උපස්ථානකොට දැසනමුඛයෙන් පැවතියාවූ විදර්ශනාව වඩා දර්ශනමුඛයෙන් අනුලෝමඤාණය දක්වා විදර්ශනඤාණයද වඩා ඊට අනතුරුව අවවැනි භූමියට බැසගන්නේ දර්ශනය ලැබ මාර්ගඵලට පැමිණෙන්නේ නම් වෙයි, එතැන් පටන් පැවති දර්ශනය දර්ශනම නම් වන්නේය. මූලදර්ශනය සත්‍යදර්ශනයටද කාරණාවනාහෙයින් දස්සනානුත්තරිය නම් වන්නේය. සෙස්සද මෙම නයින් දතයුත්තේය.

සැවැත්නුවර වතාහි වක්කලී නම්වූ එක්තරා බ්‍රාහ්මණයෙක් වාසය කෙරේ. ඒ බමුණා එක්දිනක් සැවැත්නුවර පිණ්ඩචාරීයෙහි වඩින්නාවූ ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අශීත්‍යානුව්‍යඤ්ජනබ්‍යාමප්‍රභාකේතුමණ්ඩලාදියෙන් ප්‍රතිමණ්ඩිතවූ දෙඅසිරිරූපදර්ශනයෙන් තෘප්තියට නොපැමිණියේ ශාස්තෘන් වහන්සේ දැක උන්වහන්සේ සමඟම දෙවරමට මහාස් බණ අසා

ලබ්භලද ශ්‍රද්ධාඇතිව "මව මෙසේ නිතර බුදුරජාණන්වහන්සේ දක්නට ලබ්මිය"යි ශාස්තෘන් වහන්සේගේ සමීපයෙහි පැවිදිව අතර බුදිනකාලය පමණක් හැර සෙසු කාලයෙහි යම්තැනක ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්නට ලැබේද එතැන සිවිසේ හැදෑරීම් කමටහන් මෙනෙහි කිරීම් ආදිය කැර බුදුරජාණන් වහන්සේ බලමින්ම වාසය කෙරෙහි. තිලොක තිලකාභමානවූ තිලෝගුරු බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔහුගේ නුවණ මිහිකිරිම බලාපොරොත්තුවෙමින් බොහෝ කලක් කිසිවක් නොවදරා නුවණ මුහුතුරානියකෙණි "එඛ, වකකලිය! මේ කුණුකය දැකීමෙන් තට කිතම් වැඩෙක්ද? වකකලිය! යමෙක් තෙමේ ධම්මය දකිද හෙතෙමේ මා දක්නේය, යමෙක් ධම්මය නොදකිද හෙතෙමේ මා නොදක්නේය, වකකලිය! ධම්මය වනාහි දක්නා තැනැත්තේ මා දකී? මා දක්නා තැනැත්තේ ධම්මයදකියි"යි වදරා වස් එලඹ සිටිකල රජගහනුවරට වැඩ වස් එලඹෙන දිනෙහි "වකකලිය! පහවෙවයි වදරා අස්කෙළේය. හේතෙමේ සිටින්ට නොහැකිව 'යම්බදුවූ මම ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්නට නොලබම් නම් ඒ මාගේ ජීවිතයෙන් කවර ප්‍රයෝජනද? පවිතයකින් පැන දිවි නසා ගනිම්"යි සිතා ගිජුකුළුනැගීගත්තේය. බුදුරජාණන්වහන්සේ ඒ දැන වදරා "මෙතෙම මා වෙතින් අස්වැසීමක් නොලබන්නේ මාගී ඵල ලැබීමට තුබූ හෙතුසම්පත් නසන්නේය"යිද දැන වෙළුවනාරාමයෙහි වැඩහුන්සේක්ම ආලෝකයක් පතුරුවා තමන් වහන්සේ දක්වා ඕනට බලවත් ප්‍රීතියක් උපදවමින් ධම්පියාවෙහි හිකඛුවගීයෙහි මේ ගාථාව වදළසේක.

"පාමොජ්ජබහුලෝ භිකඛු පසන්නබුඛසාසනෙ,
අධිගච්ඡ පදං සන්තං සංඛාරූපසමං සුඛ"නති.

පියෙව්ගෙන්ම බුදුන්කෙරෙහි සාසනාභබහුලකොට ඇත්තාවූ බුදුන්ගේ අනුශාසනාගෙහි ප්‍රසන්නවූ මහණතෙමේ සියලුසංස්කාරයන් සන්සිඳුවන්නාවූ එකෙහින්ම එකාන්තසුවවූ අත්‍යන්තශාන්තවූ නිර්ඛාණයට පැමිණෙන්නේය යනු එහි අදහසයි.

මෙසේද වදරා වහාහි ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ විදසුලුතාවක් බදුවූ දක්ඛිණශ්‍රීඛසාය දිගුකොට "වකකලිය! මේහි එව නොබව"යි වදළසේක. ඒ වකකලි නම් සඛවිර තෙමේ "මව්හින් ශාස්තෘන්වහන්සේ දක්නාලද්දේය එව යනු

අඩගැසීමද ලබතලදු"යි කියා බලවත් ප්‍රීතියත් උපදවා කොඳිබින් යන්නෙම්දැයි තමන් යනබව පමණකුත් නොදැනම බුදුන්හමුව අහසින් දිවගොස් ප්‍රථමපාදයෙන් පර්වතයෙහි සිරියේම ශාස්තෘන්වහන්සේ විසින් වදුරතලද ගාථාව ආවර්ජනාකරන්නේ ආකාශයෙහිදීම ප්‍රීතිය විච්ඡේදනය නොවී සිව් පිළිසිඹියාවන් සහිත රහන්හාවයට පැමිණ ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ වඳිමින්ම බැස්සේය.

බුද්ධසාසනාදිය දායනානුත්තරියඤ්ඵලතෙජිතවත බවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙඹහැර පානලද වක්කලිතාපසවස්තුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවතලද්දේය.

මෙසේ උන්වහන්සේගේ බුබාදී තුනුරුවන් වාෂයතරත දෙනයෙහි වාසය කිරීමතෙමේ ශාස්තෘන්වහන්සේගේ රූපදර්ශනසඞ්ඛ්‍යාත දායනානුත්තරියය, ශාස්තෘන්වහන්සේගේ සඛම්ශ්‍රවණසංඛ්‍යාත සවණානුත්තරියය, ශාස්තෘන්වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රඛාපිළිලාබීම්සංඛ්‍යාත ලාභානුත්තරියය, ශික්ෂාත්‍රය පිරිමිසංඛ්‍යාත සික්ඛානුත්තරියය, ශාස්තෘන්වහන්සේට වඩාවත් කිරීම්සංඛ්‍යාතවූ පාරිචරියානුත්තරියය, ශාස්තෘන්වහන්සේගේ ගුණානුස්මරණසංඛ්‍යාත අනුස්සතානුත්තරියය, යන ඡානුත්තරිය ධර්මයන්ගේ පිළිලැබීමට ප්‍රත්‍යය වූයේය.

වැලිදු පකිරූපදේශවාසයනම්:-පූර්වදිශාභාගයෙහි කජංගල නම් නියම් ගමය ඊට බටහිර මහාසාලා නම් ගමය එතැන්පටන් ප්‍රත්‍යන්තජනපදයෝය, අග්නිදිශාභාගයෙහි සලලවතීනම් ගඟ ඉන්මත්තෙහි ප්‍රත්‍යන්තජනපදයෝය, දකුණුදිශාභාගයෙහි සෙවනකණ්ණිකා නම් නියම්ගමය ඉන් මත්තෙහි ප්‍රත්‍යන්තජනපදයෝය, පශ්චිමදිශාභාගයෙහි ථූන නම්වූ බ්‍රාහ්මණගමය ඉන් මත්තෙහි ප්‍රත්‍යන්තජනපදයෝය, උත්තරදිශාභාගයෙහි උසීරධවජ නම්වූ පර්වතය ඉන් මත්තෙහි ප්‍රත්‍යන්තජනපදයෝය යන මෙසේ මේ සීමාවන්ගේ මධ්‍යයෙහි චතුරඞ්ගසමන්විත පිරිසිඳිනා ලද්දේ මධ්‍යමදේශ නම්වූ ජනපදය වන්නේය. එකන්තඛුත්තරවණ්ණනායෙහිද එම පාළිය දක්වා මේ ජනපදය මිහිතුබෙරයකටබඳු සටහන් ඇත්තේය කෙලින් කිහිතැනෙක්හි අසූයොදුනක් විය කිහිතැනෙක්හි හියක්යොදනක කිහිතැනෙක දෙසියයක් යොදනෙක මැදවනාහි තුන්සියයක් යොදනෙක වවින් තුවසියයක් යොදනෙකැයි කියනලද්දේය. ඒ මධ්‍යමදේශයෙහි අසීඥුඉුදුවරයන් වහන්සේලාය ප්‍රත්‍යේකබුදුවරයන්

එහන්සේලාය ශාරිපුත්‍රමහාතෙරාදී අසුමහශ්‍රාවකයන් වහන්සේලාය බුඩොපසථාසිකයන් වහන්සේය බුඩමාතෘබුඩ පිතෘහුය යක්විනිරජදරුවෝය යන මේ උත්තමයෝ පහළවන්නාහුය. එහි සත්ථෘෝ සක්විතිරජහුගේ අවවාදයන් ගෙන පංච ශීලයෙහි පිහිටා සවගීපරායනාවන්නාහුය. එසේම ප්‍රත්‍යෙකබුදු වරයන්වහන්සේලාගේ අවවාදයෙහි පිහිටාද සත්ථෘෝ සවගී පරායන වන්නාහුය සම්මාසම්බුදුවරයන්වහන්සේලාගේ හා බුඩ ශ්‍රාවකාඝන්වහන්සේලාගේත් අවවාදයෙහි පිහිටන්නාවූ සත්ථෘෝ වනාහි නිම්ාණසුගතිපරායන වන්නාහුය. එහෙයින් ඒ මඩ්‍යදෙශයෙහි වාසය තෙමේ මේ සම්පත්තීන්ගේ පිළිලැබීමට ප්‍රත්‍යයවන්නේය. එසේ හෙයින් මෙය මඩ්‍යමලයහි කියන ලද්දේයැ.

වැලිදු ගත්ගත්තාසින් මඩ්‍යමදෙශය ලැබෙන්නේය. මූලපබ්බුවිපයම මඩ්‍යමදෙශය නම් වන්නේය. සෙසු වීපෘෝ ප්‍රත්‍ය නතජනපදයෝ වන්නාහුය. ලක්දිවැ අනුරාධපුරනගරය මඩ්‍ය දෙශය වන්නේය. සෙසු නගරයෝ ප්‍රත්‍යනතජනපදයෝයයි කියනලද්දාහ. හෙද යුකතියෙක, අනුරාධපුරයෙහි වනාහි මූටසීවරජ්ජුගේ දෙවනපුත්වූ දෙවනපෑතිස් නම් මහරජතෙමේ බුදුවසින් දෙසිඅසතිස්වැන්නෙහි ඇසළපුණුපොහොදින ලක්දිවි පැමිණි මහාමහිඳුතෙරපාණන්වහන්සේගේ අවවාදයෙහි පිහිටා මහපින්කොට සතලිස් හවුරුද්දක් රජය කරවා ඉන් සැව තව්තිසා දෙව්ලොවැ උපන. ඊටපසු මූදසීවරජ්ජුගේ උත්තරිය නම්වූ සිසුවන පුත්තෙමේ දසවසීයක් රජය කරවීය. ඒ රජහු ගේම මහාසීව නම් පස්වන පුත්‍රයාද සූරසෙන නම් සත්වන පුත්‍රයාද එසේම රජය කරවීය. එසේම සෙනය ගුත්තය යන දෙමළරාජපුත්‍රයෝ දෙදෙන සුරතිස්ස රජු පහකොට අනුරාධ පුරයෙහි දෙළොස් හවුරුද්දක් රජය කරවූහ. එකල මූටසීව රජුගේ අසෙල නම්වූ නවවන පුත්‍රතෙමේ සෙනය ගුත්තය යන දෙරජුන් පහකරවා දසහවුරුද්දක් රජය කරවීය. එකල එළාර නම්වූ දෙමළරජෙක්තෙමේ අසෙලරජු පහකරවා සුසාලිස්වසක් රජය කරවූයේය. එකල දෙවනපෑතිස් රජතුමන්ගේ මුනුබුරුවූ කාවන්තිස්ස මහරජහුගේ පුත්‍රවූ දුටුගැමුණු අභය නම් මිහිපල්තෙමේ එළාර රජු තසා ලක්දිවැ අනුරාධපුරත්‍රුවර අභය රජ වීය. මෙසේ ඒ දුඨගාමිණී අභය තෙමේ දෙවනපෑතිස් රජතුමන් සඟපත් හවුරුද්දෙන් පසු සාත්‍රුහවුරුද්දකින් මත් තෙහි රජය කරවීය එකල දෙවනපෑතිස් දෙව්පුත්තෙමේ

සංසකාරයන්ගේ අනිත්‍යතාවය බලා අතිමූනතාකාලක්‍රියාවෙන් තව්තිසා දෙව්ලොවින් සැව ලක්දිවැ සිටුකුලයෙහි ඉපිද සත් හවුරුදු වයස්හි කල්හි පැවිදිව සකලකෙලෙසුන් ප්‍රහීණකොට අර්හත්වයට පැමිණියේය. පතිරූපදෙශවූ එම අනුරාධපුරයෙහි වාසය කොට මාඝඵලප්‍රාප්ත අනික් ජනයන්ගේද ගණන පථාතික්‍රාන්ත වීය.

හුදීජනමනනන්දනවූ පතිරූපදෙශවාස සාථාව
මෙ සේ සැකෙවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

පූජෙකතපුණ්‍යතාවය නම්:—බුඩ ප්‍රත්‍යෙක බුඩ ඍෂිණාශ්‍රව යන්වහන්සේලා අරහයා රැස්කරණලද පින්ඇතිබව කරනලද අධිකාරඇතිබව වන්නේය. එබදුවූම උත්තමගුණවූ කුශල් මුල් ඇත්තක්ම වී එම කුසලමූලය හෙතුකොටගෙන බුදුවරයන් වහන්සේ කෙනෙකුගේ හෝ බුඩශ්‍රාවකයන් වහන්සේ කෙනෙකුගේ හෝ දෙශනාව අසා මහාකපිනරාජාදිහු මෙන් මහාඵලවූ අර්හත්වයට පැමිණෙන්නේය. එබැවින් එබදුවූවහුගේ පෙර කරනලද පින් ඇතිබව මතුල් නමැති කියනලද්දේය.

මේ මතු කියනුලබන්නේ එකරුණවිෂයෙහිලා කථාවස්තුවක් වන්නේය.

අතීතකාලයෙහි බරණැස්නුවර සමීපයෙහි එක්ගමෙක දහසක් පමණ පෙසකාරයෝ වාසය කළාහුය. එකල දහසක් පමණ පසේබුදුවරයන්වහන්සේලා අටමසක් හිමාලවනයෙහි වාසය කොට වස්ආරම්භ දනව්වෙහි වාසයකරනු කැමැත්තාහු අහසින් වැඩමවා නුවර සමීපයෙහි බැස සෙනසුන් කිරීම පිණිස හස්තකර්මාන්ත ඉල්වන්නට ඉන් අවනමක් බරණැස්රජුවෙත යැව්වා හුය. එකල වනාහි රජුගේ විප්මගුල්නැකැත් වීය. ඒ රජතෙමේ වනාහි පසේබුදුවරයන්වහන්සේලා වැඩියහයි අසා නික්ම ගොස් වැඩිකරුණු අසා "ස්වාමීනි! අද අවකාශ නැත සෙට අපගේ විප්මඟුලෙක් ඇත අනිත්ද, නුඹවහන්සේලාගේ මෙහෙය කරන්නෙමි"යි කියා පසේබුදුවරයන්වහන්සේලා නොපවරාම පිවිසියේය. එවිට උන්වහන්සේලා අන්තැනකට යන්නෙමුයි සිතා ඉන්බැහැර වැඩියසේක්ලාය. එකණෙහි දෙටුපෙසකාරයාගේ බිරිඳ කිසියම්කටයුත්තක් පිණිස බරණැස්නුවරට යන්නී උන්වහන්සේලා දැක පැහැ පිහිටුවා වැඳ "ස්වාමීනි! අය්‍යි

ගන්වහන්සේලා නොකල්හි කුමක් හෙයින් වැඩියේක්ලාද"යි විචාරා මූලපටන් සියලු එපවත් අසා ශ්‍රද්ධාවන්නවූ සතුටුවන්නවූ ඒ සත්‍රිතොමෝ "ස්වාමීනි! සෙට අපගේ භික්ෂාව පිළිගන්නා සේක්වා"යි ආරාධනා කළාය. එවිට පසේබුදුවරයන්වහන්සේලා "නැහැනියෙනි! අපි බොහෝවමු", ස්වාමීනි! තුඹවහන්සේලා කෙතෙක්ද? දහසක් පමණය, "ස්වාමීනි! මෙහෙමැ දහසක් ගිල් පිහු ඇත එකඑකා එකඑක පසේබුදුවරයන්වහන්සේට භික්ෂාව දෙයි භික්ෂාව ඉවසා වදාළමැනව මම්ම තුඹවහන්සේලාට වාසස්ථාන දැකරවහෙන්මි" යිකීය. පසේබුදුවරයන්වහන්සේලා එය ඉවසා වදාළහ. ඒ දෙටුබිරිඳු තොමෝ ගමට වැද "මම දහසක් පමණ පසේබුදුවරයන්වහන්සේලාට ආරාධනා කෙළෙමි. ඒ අය්‍යීන් වහන්සේලාට හිඳිනාතැන් සදවි කැඳබත්අවුලු ආදිය සපයව්ය"යි උසස්කොට සොළොසකළාය. ඒ අසා ගම්වාසීහු රැස්ව ගම මැදමණ්ඩපයක් කරවා අසුන් පණවා දෙවනදිනෙහි පසේබුදුවරයන්වහන්සේලා වඩාහිඳුවා ප්‍රණීත භොජනයෙන් වළඳවා බත්කිස අවසානැ එගමැ සියලු සත්‍රීන් ඉදිරියට ගෙනවුත් ඔවුන්සමඟ උන්වහන්සේලා වැද "ස්වාමීනි! තෙමසක් වසනු පිණිස ප්‍රතිඥා දුනමැනවැයි අයැද උන්වහන්සේලාගේ ප්‍රතිඥාව ගෙන නැවත ගමැ "මව්වරුනි! පියවරුනි! එකඑක ගෙයින් එකඑකා පුරුෂයා වැපොරෝ ආදිය ගෙන වල්වැද ද්‍රව්‍යසම්භාරයන් ගෙනවුත් ආය්‍යීන්වහන්සේලාට වාසස්ථාන කෙරෙත්වා"යි උසස්කොට සොළොසකළාය. ගම්වැසියෝ ඇයගේ අවවාදයෙහි පිහිටා එකඑකා රාත්‍රිස්ථාන දිවාස්ථාන සමඟ එකඑක පන්සල බැගින් පන්සල් දහසක් කරවා තමතමන්ගේ පන්සලෙහි වස්එළඹියාවූ පසේබුදුවරයන්වහන්සේට "මම සකස් කොට උපස්ථාන කරන්නෙමි, මම සකස් කොට උපස්ථාන කරන්නෙමි"යි කියා උපස්ථානකළාහුය. වස් පවාරණවූ කල "තමතමන්ගේ පන්සලෙහි වස් එළඹියාවූ පසේබුදුවරයන්වහන්සේලාට නිච්චදන සළු සදවිය"යි සමාදන් කරවා එක එකා නමට දහසක් දහසක් මිලවූ තුන් සිවුරු දෙවිය. පසේබුදුවරයන් වහන්සේලා වැසකිමවූ වස් ඇත්තාහු අනුමෝදනා කොට වැඩියාහුය. ගම්වාසීහුද මේ පුණ්‍යකර්මය කොට ඉන් චුතවූවාහු තව්තිසා භවනයෙහි ඉවිද ගණ දිව්‍ය පුත්‍ර' යන නාමයන් ප්‍රකටවූහ. ඔවුහු ඒ තව්තිසා භවනයෙහි දිව සැපත්විඳ කසුප්බුදුසසුනෙහි බරණැස කෙළඹි ගෙවල්හි උපන්හ. දෙටුපසකාරතෙමේ දෙටුකෙළඹියාගේ පුත් වීය, ඔහුගේ බිරිඳද දෙටුකෙළඹියක් හටවා දුවනියක් වීය. ඒ

සියල්ලෝම වැඩිවිය පැමිණියාහු සවාමිකුලවලට යන්නියෝ ඔවුනොවුන්ගේම ගෘහයන්ට ගියාහුය. එසේ කල්යනකල එක්දිනක් දෙවිරම්මහවෙහෙර ධර්මශ්‍රවණයක් සොඹිතවිය.

ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්මදෙශනා කරන සේකැයි අසා ඒ සියලුම කෙළඹියෝ දහම් අසන්නෙමුයි භාග්‍යවන් සමඟ විහාරයට ගියාහුය.

ඔවුන් විහාර මඩ්‍යයට පැමිණි තෙණෙහිම වැයි වැස පියය. යමෙකුන්ගේ කුලූපග භික්ෂූහු හෝ ඤාතිවූ භික්ෂූහු හෝ සාමණේරාදීහු හෝ ඇද්ද ඔවුහු පමණක් උන්වහන්සේලාගේ පිරිවෙන් ආදියට පිවිසියාහුය. ඒ කෙළඹියෝ වනාහි එබන් දන් නැති බැවින් කොයිබවත් වදින්නට අපොහොසත්වූවාහු විහාරමඩ්‍යයෙහිම සිටියාහුය. ඉක්බිති දෙටු කෙළඹිතෙමේ "අපට සිදුවූ විප්‍රකාරය බලව් කුලපුත්‍රයන් විසින් නම් මේ පමණකින්ම ලජ්ජාවන්නට වටනේය"යි ඔවුන්ට කීයේය. උත්තමය. අපි දැන් මීට කුමක් කරමුද?, "විශ්වාසකෙනෙකුන්ගේ ස්ථානයක් නැතිබැවින් දැන් අපි මේ විප්‍රකාරයට පැමිණියෝ වමු අපි සියල්ලෝම ධනය රැස්කොට පිරිවෙනක් කරමුය"යි කීයේය. සෙස්සෝ "උත්තමයන්වහන්ස. මැනවැ"යි කීහ. දෙටුකෙළඹිතෙමේ ඒ පිණිස දහසක් දුන්නේය. සෙස්සෝ පන්සියය පන්සියය බැගින්ද සත්හු දෙසිය පණස දෙසිය පණස බැගින්ද දුන්හ. ඔවුහු ඒ ධනය රැස්කොට දහසක් කුළගෙවල් පිරිවර කොට ඇති ශාස්තෘන් වහන්සේට වාසය පිණිස මහපිරිවෙනක් කරවන්නට ඇරබූහ. නවකර්මාන්තය මහත් බැවින් ධනය නොපොහොනාකල ප්‍රථම දුන් පමණින් අඩඅඩ නැවතත් දුන්හ. පිරිවෙන් කර්මාන්තය නිමිකල විහාරපූජාව කරන්නාහු බුදුන් ප්‍රමුඛ මහසඟනට සත්දවසක් මහදන් දී විසිදහසක් භික්ෂූන් වහන්සේලාට තුන්සිවුරු සූදානම් කළාහුය. දෙටුකෙළඹියාගේ භාග්‍යවතෝ සියල්ලන් සමඟද එකලෙස කොට තමා නුවණින් සිට ඉතා වැඩියක් කරන්ට ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ පුදන්නෙමියි අනෝජා පුෂ්පවණ්ණඇති දහසක් අඟතා සළුවක් සමඟ අනෝජා මල් පැසක් ගෙන අනුමෝදනා කරන කාලයෙහි අනෝජා මලින් බුදුන් පුද ඒ සළුව ශාස්තෘන් වහන්සේගේ පාදමූලයෙහි තබා "සවාමිනි. බුදුරජාණන් වහන්ස උපනුපන් තැන මාගේ ශරීරය අනෝජාමල්වන්මෙන් වේදා

මාගේ නාමයද අනොජාමි වේවා"යි ප්‍රාර්ථනා කැබිය. ශාක්‍යයන්වූ ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේ එසේම වේවායි අනුමෝදනා කළ සේක. ඒ සිහල්ලෝම ආයුෂ්පමණින් එහි සිට ඉන් සැවැ දෙවි ලෝ ඉපිද මේ බුදුහෙමෙහි දෙව්ලොවින් සැවැ දෙවු කෙරුම් තෙමේ කුක්කුටවතී නුවර රජකුලෙහැ ඉපිද 'මහාකපින' නම් රජවිය. සෙසු ජනයෝ ඇමති කුලයන්හි උපන්හ. දෙවුනකලඹියාගේ භාග්‍යාතොමෝ මදුරට සාගලපුරනුවර රජකුලෙහැ ඉපිද අනෝජා මල්වන් ශරීරඇත්තියක්වී අනොජා නම් විය. ඕ තොමෝ වැඩිවිය පැමිණීමෑ කපිතරජ්ජුවෙහැ ගොස් අනොජාදේවී නම් විය. සෙසු අහතෝද ඇමතිකුලයන්හි ඉපිද වැඩිවිය පැමිණියාහු ඒ අමාත්‍ය පුත්‍රයන්ගේම ගෙවලට ගියාහුය. ඒ සිහල්ලෝ රජුගේ සම්පත්තිය හා සමානවූ සම්පත්තියක් අනුභව කළාහුය. ඔම්බේ රජ්ජුරුවෝ සිහලු රාජාභරණයෙන් සැරසී මහුලැතූ පිට නැඟ හැසිරුද එකල ඔවුහුත් එසේම හැසිරෙන්නාහුය. රජු අසුපිටින් හෝ රථයෙන් හෝ හැසිරෙන කල්හි ඔවුහුත් එසේම හැසිරෙන්නාහුය. මෙසේ ඔවුහු එකතුව කරනලද පුණ්‍යකර්මයන් පිළිබඳවූ විපාකසම්පත්තිය එකතුවම අනුභව කළාහුය. රජ්ජුරුවන්ට වතාහි වාලය වාලවාහනය පුපඵය පුපඵවාහනය සුපත්තය යි කියා අශ්වයෝ පස්දෙනෙක් වූවාහුය. රජ්ජුරුවෝ ඔවුනුරෙන් සුපත්ත නම් අසුපිට නැඟී හසුන් ගෙන ඒම පිණිස සෙසු අසුන් සතරදෙන අසරුවන්ට දෙති. රජ්ජුරුවෝ කිමදැරියෙන්ම ඔවුන් අනුභවකරවා "දරුවෙනි! ඔව් දෙතුන් නොදුනක් ඇවිද බුදුන් හෝ දහම් හෝ සඟුන් හෝ උපන්බව් දුනමට සැපවූ හස්තක් ගෙන එව්ව"යි කියා පිටත් කොට යවන්නාහ. ඒ අසරුවෝ සතරවාසල් දොරටුවලින් නික්ම දෙතුන් යොදුනක් ඇවිද එබදුහසුන් නොලැබ පෙරලා එන්නාහුය. මෙසේ කල්‍යතකල එක් දවසක් රජ්ජුරුවෝ අසුනැඟ ඇමතියන් දහයක් පිරිවර කොට ඇතිව උයනට යන්නේ නුවරට පිවිසෙන්නාවූ විඛාපත් අසුරුඇති පන්සියයක් වෙළඳුන් දැක "මොවුහු අද ග්‍රහණින් කලානතවූවාහුය. ඒකාන්තයෙන් මොවුන්ගේ සමීපයෙන් උතුම් හස්තක් අසන්නට ඇත්" යිතා ඔවුන් කැඳවා "කොයිබසිට එන්නහුද"යි විමසූහ. "පින්වත දේව යන්වහන්ස! මෙතැන්සිට එක්සියවිසිදොදුනකින් මත්තෙහි සැවැත් නම් නුවරක් ඇත්තේය. අපි එහි සිට එන්නමෝ." "නොපගේ ඒ දෙශයෙහි කියයුතු ගම්කිසි අමුතු හස්තක් ඇත්

තේද?" "දේවයන්වහන්ස! අන්කිසිවක් නැත ඝම්මාඝබුදුරජාණන් වහන්සේ වනාහි උපතැ"යි කීහ. රජතෙමේ එකෙණෙහිම ක්ෂුද්‍රික ප්‍රීතිය ක්ෂණික ප්‍රීතිය අවක්‍රාන්තික ප්‍රීතිය උත්ප්‍රේක්ෂික ප්‍රීතිය සප්තුරණප්‍රීතියයි යන පස්වණක් ප්‍රීතියෙන් පැතුරුනු ශරීරඇත්තේ කිසිවක් සලකාගන්නට නොහැකිව මොහොතක් ඉක්මවා දරුවෙනි! කුමක් කිව්දැයි විචාළේය.

ඔවුනතුරෙන් ක්ෂුද්‍රිකප්‍රීතිය ශරීරයෙහි ලොම් ඩැහැගැනුම් පමණක් කරන්නට සමර්ථ වන්නීය. ක්ෂණික ප්‍රීතිය ක්ෂුද්‍රිකප්‍රීතියට වඩා බලවත්ව ඉපිද ක්ෂණක්ෂණයෙහි විදුලි ගැසීමක් මෙන් වන්නීය, අවක්‍රාන්තික ප්‍රීතිය මහාසමුද්‍රයෙහි තැගි රළ මේඝයෙ රලදක්වා අවුත් පැතිරෙන්නාක්මෙන් සියලු ශරීරය පිණ පිණා පැතිරෙන්නීය. උත්ප්‍රෙක්ෂිකා ප්‍රීතිය බලවත් මී කම් ශරීරය උඩුකුරු කොට අහසට නගාපියන පමණට පැමිණෙන්නීය. ඒ එසේමැයි:-

මෙම ලක්දිවැපුණුණගල්ලක විහාරවාසී මහාතිස්ස ස්ථවිරයෝ පසළොස්වක් පොහෝ දවස සවස් භාගයෙහි පණගල්වෙහෙර දැගැබ්මලුවට එළඹ සඳපාන දුක රුවන්වැලමකාසැයට අභිමුඛව ඒකාන්තයෙන් මේ වේලායෙහි සියුපිරිස් රැස්ව මනසැය වදනාහයි පූජිතයෙහි මනසැයෙහි දුටුබිරු අරමුණුවශයෙන් සලකා බුදුන් අරමුණු කොට ඇති උත්ප්‍රෙක්ෂිකා ප්‍රීතිය උපයා සුණුපිරියම් කොට ඔපතැබූ බිම්පහළ මිසිතුරු පන්දුවක් මෙන් අහසට නැඟී සිතින්අරමුණුකළ මහසැවලුවෙහි ප්‍රීතිබලයෙන්ම අහසින් ගොස් පිහිටියේය.

එපරිද්දෙන්ම හිරිහඬුවෙහෙරට ගොදුරුගම්වූ වත්තකාල නම් ගමැ දැසි එක්තරා කුලදුවක්ද බුදුන් අරමුණු කොට උපදවාගත් උත්ප්‍රේක්ෂිකාප්‍රීතිය කරණකොටගෙන අහස් නැඟාය. හේ කෙසේද යත්?

ඇගේ මව්පියමදෙදෙන එක්දිනක් සවස බණ අසනු පිණිස වෙහෙරට යන්නාහු දියණියන් ගැබ්ගෙන සිටි බැවින් "අම්ම! නී දුරි ඇත්තීවී නොකල්හි ඒ ඒ තැන හැසිරෙන්නට අපොහොසත් වන්නීය අපි නෙහෙරට ගොස් තිට පින්පෙත් කොට බණ අසම්හ"යි නැඟී ගියෝය. ඇ වනාහි බණ අසනු කැමැත්තීද මව්පියන්තෙපුල් පැහැර කරන්නට අපොහොසත් වී ගෙහිම රැඳිනා. ඉක්බිත මව්පියෝ වෙහෙරට නික්ම ගියාහු, ගෙහි රැදු දියණියෝ ගෙම්දුලව බැස සිට සඳපානින් බලන්නී

ගිරිභණ්ඩවිහාරයෙහි ගල්මුදුනක පිහිටි අතිශය දුකැබි මලුයෙහි පහන්පූජාව හා සිප්පුවණක්පිරිස් රැස්වූ සුවඳදුම්වල් ආදිය යන් සැප පුද වැඳ පැදකුණු කරන්නවුන්ද දුටහ. භික්ෂුසංඝයා ධර්මය පිරිවහනා ශබ්දයද ඇසීය. ඉක්බිත්තෙන් ඇව වෙබදු සිතක් පහළ විය. "ඉදින් ගම් කෙණෙක් වෙතෙරට එළඹ මෙ බඳු දැහැබිමලුවෙක ඇවිදින්නටද මෙබදු මිහිරි බණකථා අහන් නටද ලබත් නම් ඔවුහු ඉතා පිතැන්තෝය"යි කියාගි. මෙසේ සිතමින් මුතුරුයක් වැනිවූ වෛතාය බලමින් සිටියාවූ ඇයට උත්පෙක්ෂිකා ප්‍රීතිය උපන. ඇ ඒ ප්‍රීතිවේගයෙන් අනාථව නැගී මව්පියන්ට පෙරාතුව ආතාශ වෛත්‍ය මළුවෙහි බැහැ වෛත්‍යය වැඳ බණ අසම්ඛයි සිටියාහ. ඉක්බිත්තෙන් ඇයගේ මව්පියෝ අවුත් ඇය දැක "අම්ම! නී අපට පෙරාතුව කොහිමයින් ආදැ"යි පිළිවිස්සෝය. ඇද "එහන්ස! මහකින්ම නොආයෙමි අහසින්ආවහ" යි කීය. "අම්ම! අහසින් නම් ඍෂිණාශ්‍රවයෝම ඇවිදිනාහ. නී කෙසේ අහසින් අවුදැ"යි විවාරණලද්දී "එහන්ස! සඳුහන් එලි යෙන් වෛත්‍යය බලමින් සිටියාවූ මට බුදුන් අරමුණුකොට බලවත් ප්‍රීතියක් උපන. ඉක්බිත්තෙන් මාගේ ශරීරය සිටිය ඔවක්වත් හුන් බවක්වත් මම නොදනිමි වෛත්‍යවන්දනාවද ධර්මශ්‍රවණයද අරමුණුකොටප්‍රීතිය උපන්කල්හි ගත්තාලද කුසල නිමිත්ත හෙතුකොටගෙන අහසට නැගී මේ දැහැබිමලු වෙහි පිහිටියා වෙමි"යි කීහ. මෙසේ උත්පෙක්ෂිකාප්‍රීතිය ශරීරය අහසට තංවන ප්‍රමාණ වන්නීය. සප්තරණප්‍රීතිය උපන් කල්හි සියලු ශරීරය සුලං පිඹ පිරූ විතක්මෙන්ද මහදිඇවතුරක් ඇතු ළුවන් පළිඟ කුක්ෂියක්මෙන්ද හාත්පසින් සියලු ශරීරය සපූරී කරනලද්දේවෙහි.

මෙසේ ප්‍රීතියෙන් පිණා ඒ රජු විවාළ කල "දේවයන් වහන්ස! බුදුරජ පහළවූසේකැ"යි,කීය. රජ්ජුරුමෝ දෙවනුවද තෙවනුවද එසේම කල් ඉක්මවා සිප්පුවන වාරයෙහි "දරුවෙනි! කුමක් කියවිදැ"යි විවාරා දේවඝන්වහන්ස! බුදුන් උපනැයි කීකල්හි "දරුවෙන්! මේ නිමිති කොට තොපට ලක්ෂයක් දෙමි" යි කියා තවත් ධර්මකිසි හස්තක් ඇත්තේදැයි විවාළේය. "දෙව ගන් වහන්ස! ඇත්තේය එතම් ධර්මයද ඇතිවිය"යි කීය. හෙද අනා රජතෙමේ පෙරසේම තෙවරක් මෙසෙනත මෙසෙනත කල් ඉක්මවා භික්ෂුවන වාරයෙහි සිහි එලවා ධර්මය යන පදය කීකල "තොහිද තොපට ලක්ෂයක් දෙමි"යි කියා "දරුවෙනි! තවත් කුමන හස්තක් ඇද්දැ"යි විවාළේය. "දේවයන්වහන්ස! ඇත්

තේජ සංසරත්තයද ඇතිවිය"යි කීහ. හෙද අහෝ රජතෙමේ එසේම තෙවරක් කල් ඉක්මවා සතරවන වාරයෙහි සංඝ යන පදය කීකල්හි "මේ භග්නවිසයෙහිද තොපට ලාභයක් දෙමැ'යි කියා ඇවතිහන් දහස දෙස බලා 'දරුවෙනි! කුමක් කරවිද්ද"යි විචාළේහ. "දේවයන්වහන්ස! නුඹවහන්සේ කුමක් කරන සේක්ද"? "දරුවෙනි! මම බුදුන් උපන දහම් උපන සඟන උපන්නැයි අහා නැවත නොනවතිම් ශාසනාවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ උදෙසා ගොස් උන්වහන්සේගේ සමීපයෙහි පැවිදි වන්නෙම්"යි. දෙවයන්වහන්ස! අපිදු නුඹවහන්සේ සමඟ පැවිදි වන්නෙමු"යි කීහ. රජ්ජුරුවෝ රත්පවෙහි අකුරු ලියවා වෙණදුන්ට දී මෙසේ කීහ. "මෙහ ගෙන ගොස් අනොජා දෙවියට දෙව් එසේකල අනොජාදෙවිනොමෝ තොපට තුන්ලක්ෂයක් දෙනවා ඇත. මෙසේත් ඇහට කියව් "සැපවූ පරිද්දෙන් සම්පත් ප්‍රයෝජන ගනුවයි කියා රජ්ජුරුවන්ගේ ඉසුරු නුඹවහන්සේටම හැරදමනාලද්දේහ ඉදින් රජ්ජුරුවෝ කොපිදැයි නොපගෙන් විචාළනොත් ශාසනාරක්ෂාවහන්සේ උදෙසා පැවිදි වන්නෙමියි කියා ගියහයි කියව්"කියාහි. ඇමතියෝද තම තමන්ගේ භාග්‍යවන්ට එසේම හසුන් ඇවිටුවාහුය. රජ්ජුරුවෝ වෙණදුන් යවා ඇමතියන් දහස විසින් පිරිවරනලදුව එතෙණහිම නික්මියේහ.

ශාසනාරක්ෂාවහන්සේද එදින අළුයම් වේලෙහි ලොව බලාවදා රහසේක් පිරිවර සහිතවූ මහාකපිතරජු දැක "මේ මහාකපිත රජතෙමේ වෙණදුන්ගේ සම්පයෙහි තුතුරුවන් උපන් බැව් අහා ඔවුන්ගේ වචනයට තුන්ලක්ෂයක් පුදා රාජ්‍යය හැරදමා ඇමතියන් දහසක් පිරිවරකොට ඇත්තේ මාඋදෙසා පැවිදිවනු කැමතිව හෙට නික්මෙන්නේහ පිරිවර සහිතව ඒ රජ්ජුරුවෝ සියුපිළිසිඹියාවන් සහිතවූ අහිසුහට පැමිණෙන්නේහ. ඕහට පෙරගමන් කරන්නෙමි"යි සිතා දෙවන දිනෙහි කුඩා ගම්මුදලියක්හට සක්විතිරජෙක් පෙරගවන් කරන්නාක්මෙන් තෙමේම පාසිවුරු ගෙන එක්සියවිසිඅතක් පෙරගමන් කොට සඳ බඟතෙර නුගරුකක්මුල සවණගඟන බුදුරැස් විහිදුවමින් වැඩහුන්සේක. රජ්ජුරුවෝත් එන්නේ එක්තරා ගංගාවක් වෙත පැමිණ මේ ගඟ කිනම්දැයි විචාළේහ. දෙවයන්වහන්ස! අර වවුහා නම්, දරුවෙනි! මේ ගඟාවගේ ප්‍රමාණය කෙතෙක්ද? ගැඹුරින් ගව්මෙක පුළුලින් දෙගව්මෙක, මෙහි එතරම්ට ඔරු

පාරු ආදියක් ඇත්තේද? දෙවයනි! නැතැයි කීහ. ඕරුපාරු ආදියක් බලාපොරොත්තුවනකල අපවෙත ජාතිජරා එළඹෙන්නේය. මම ජරාමරණවෙත එළඹෙන්නෙක් වෙමි නිසැකවම තුනුරුවන් උදෙසා නික්ම ඒ තුනුරුවන්ගේ ආනුභාවයෙන් මේ ජලය ජලයක්මෙන් නොවේවායි තුනුරුවන් ගුණ ආවජ්ජනා කොට "ඉතිපි සෝ භගවා අරහං සම්මා සම්බුද්ධෝ විජ්ජාචරණ සම්පන්නෝ"යි කියා බුද්ධානුස්සතිය සිහිකොට පිරිවර සහිතව අසුන් දහයින් දිගැට දිවූයේය. අශ්වයෝ පිටිගල්තලාවෙක්හි මෙන් දිවූහු. ඔවුන්ගේ කුරග පමණක් තෙමුනාහුය. ඒ රජ්ජුරුවෝ ඒගඟ තරණය කොටැ මත්තෙහි යන්නේ තවත් ගඟක් දැක මේ කිනම්දැයි ඇසීය. දෙවයන්වහන්ස! නීලවාහිනී නම්ය, මෙහිප්‍රමාණය තෙතෙක්ද?, දෙවයන්වහන්ස! ගැඹුරින්ද පුළුලින්ද අඩයොත්තෙක, එහිදු ඕරුපාරු බලාපොරොත්තුවී මෙන් පමාවන බැවි සලකා "සවාක්ඛාතෝ භගවතා ධම්මෝ"යි ධම්මානුස්සතිය සිහිකරමින් පෙරසේම දිවූයේය.

හෙද ඉක්මවා යන්නේ තවත් ගඟක් දැක මේ කිනම්දැයි විචාරා සඳබා නැමැයි කීකල පෙරසේම එහිත් පමාවන බැවින් "සුපටිපන්නෝ භගවතෝ සාවකසංඝෝ"යි කියා සංඝානුස්සතිය සිහිකෙරෙමින් දිවූයේය. හෙද ඉක්මවා යන්නේ ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී ශරීරයෙන් නික්මෙන ෂඩ්වර්ණ බුඩරශ්මීන් දුටුසේක. ත්‍යග්‍රොධයාගේ අතුවලෙප්පත්ආදිහු රන්මුවාමෙන් වූවාහුය. රජ්ජුරුවෝ "මේ ආලෝකය සුශීර්ෂ බ්‍රහ්මනාගසුපණ්ණාදීන් අතුරෙන් කිසිවෙකුගේත් නොවෙයි මම ශාස්තෘන් වහන්සේ උදෙසා එනබව මහාගෞතම බුදුන් විසින් ඒකාන්තයෙන් දක්නාලද්දේයයිසිතා එකණෙහීම අසු පිටින් බැස අවනත ශරීරඇතිව බුඩරශ්මීන්ගේ අනුසාරයෙන් බුදුන්වෙත එළඹ හිරියල් රසයෙහි ගිලෙන්නාක්මෙන් බුදුරැස් අතර පිවිස බුදුන් වැඳ ඇමතියන් සමඟ එකත් පසෙක හුන්නේය. සතරාමරලෝකයිවඩකාවූබුදුරජාණන්වහන්සේ ඔවුන්ට දැනකථාශීලකථාආදී අනුපිළිවෙල කථාව වදාළසේක. රජ්ජුරුවෝ දෙශනාවසානයෙහි පිරිවරසහිතව සෝවාන්ඵලයෙහි පිහිටා සිගල්ලෝම නැඟිට මහණබැව් ඉල්වූවාහුය. ශාස්තෘන් වහන්සේ මේ කුලපුත්‍රයන්ට සාධුයෙන් පාසිවුරු එන්නේදැයි බලාවදාරණසේක් මේ කුලපුත්‍රයෝ දහසක් පසේබුදුවරයන්ට තුන්සිවුරු දහසක් දුන්හ.

කසුප්බුදුසෙමෙහි විසිදහසක් භික්ෂූන්ට විසිදහසක් සිවුරු දුන්හ. මොවුන්ට සෘද්ධියෙන් පාසිවුරු පැමිණීම අසිරි නොවෙසි දැන දසබිණ ශ්‍රී හස්තය දිගු කොට "එථ භික්ඛවේ!වරථ බ්‍රහ්මචරියං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියාය"යි වදාළේහ. ඔවුහු එතෙණෙහිම අවපිරිකරබැරු සියක් වස් ඇති මහතෙරුන්මෙන් වී අහසට පැනනැඟී නැවත බැස බුදුරජාණන්වහන්සේ වැඳහුන්හ. ඒ වෙණදහු වනාහි රජමාලිගාවටගොස් රජ්ජුරුවන් විසින් එවනලද බැව් කියා සිටිකල එව්ගසි දේවිය විසින් කැඳවුවිට එහි පැමිණ වැඳ එකත් පසෙක සිටගත. එවිට දේවිතොමෝ දරුවෙනි! කුමක් හෙයින් අවුද?දේවියෙනි! අපි රජ්ජුරුවන් විසින් නුඹවහන්සේගේ සමීපයට එවනලද්දේවමු. අපට තුන්ලකුණක් දුන්නේය. දරුවෙනි! ඉතා බෙහෙවක් කියතහුය නුඹලා විසින් රජහට කුමක් කරණලදද? මෙතෙක් ධනයක් දෙවූයේ නුඹලාගේ කුමන කරුණකට පහන්වූයේද?, දේවියෙනි! අන් කිසිවක්නැත අපිරජ්ජුරුවන්ට එක් හස්තක් කිවමේ. දරුවෙනි එය අපවත් කියන්ට හැක්කහුද? දේවියෙනි! හැක්කෝවමු. දරුවෙනි! එසේවිතම් කියව්. දේවියෙනි! ලෙව්හි බුදුන් උපත. ඒ දේවිතොමෝද එය අසා රජුසේම පස්වනක් ප්‍රීතීන් පැතුරුනු ශරීර ඇත්තී තෙවරක් කිසිවක් සලකාගතනොහී සියුවන වාරයෙහි බුඩගත පදය අසා දරුවෙනි! මේ බුඩ ගත පදය නිමිතිකොට රජු විසින් නොපට කුමක් කරවනලදද?, දේවියෙනි! ලකුණක් දෙනලද්දේය දරුවෙනි! රජු විසින් කළා නුසුදුසුහ. මෙබදු හස්තක් අසා ලකුණක් දුන්නා නොපවණය,මම වනාහී මාගේ දුගීපඬුර මේනිමිති කොට නොපට තුන්ලකුණක්දෙමියි කීය. අනික්හසුන්ද කිනල ඊටද සලකුණක් දුන්නීය. මෙසේ ඒ වෙණදහු දෙලොස්ලකුණක් ලද්දහුය. ඉක්බිති දේවිතොමෝ රජු කොසිබදුසි ඔවුන් අතින් විවාලීය. රජ්ජුරුවෝ බුදුන් උදෙසා පැවිදි වන්නෙමියි කියා ගියහ. ඒ රජු විසින් අපට කුමන හස්තක් දෙන ලදද? "නුඹ වහන්සේ වනාහි කැමතිසේ සම්පත් අනුභව කරව"යි කියා සියලු ඉසුරු නුඹ වහන්සේට පාවාදෙනලදයි කීහ. ඇමතියෝ වනාහි කොසිබ ගියහුද? දේවිනි! ඔවුහුද රජු සමඟම පැවිදි වන්නෙමුයි කියා ගියහ. දේවි තොමෝ ඔවුන්ගේ භාග්‍යාවන් කැඳවා නොපගේ සවාමිවූ ඇමතියෝ පැවිදිවන්නෙමුයි රජු සමඟ ගියහ,තෙපි දැන් කුමක් කරවිද? කිමෙක වනාහි දේවිනි! ඔවුන් විසින් අපට හසුන් එවන ලදද? එසේය, ඔවුන් විසින් වනාහි "නොපකැමති සේ

සම්පත් අනුභව කරව්ය"යි ඔවුන්ගේ සම්පත් තොප්පි භාරකළ හසුන්පත් එවනලදහ. දේවිනි! නුඹ වහන්සේ වනාහි කුමක් කරනෙහිද?, දූවරුනි! මහිමිතෙමේ රජෙක්වූයේ මහ සිවියේම තුන්ලක්ෂයකින් තුනුරුවන් පුදා රජකැපත කෙළපිඬක්මෙන් හැරදමා පැවිදිවන්නෙමියි නික්මුනේහ, මවිසින් වනාහි තුනුරුවන් පිළිබඳ හස්න අසා එකි එකි රත්නයට තුන්ලක්ෂය බැගින් නවලක්ෂයකින් පුදන ලද්දේහ, මේ සම්පත් තොමෝ නම් රජ්ජුරුවන්ට පමණක්ම දුක් නොවන්නීහ, මටත් දුක්මහ, රජ්ජු විසින් බැහැරලූ කෙළපිඬක් කවර නම් කෙණෙක් බිම දනගනු මුවින් ගන්නේද? මට සම්පත්තියෙන් වැඩෙක් නැත, මමත් ශාස්තෘන් වහන්සේ උදෙසා ගොස් පැවිදිවන්නෙමි. දේවිනි! අපිත් නුඹවහන්සේ සමඟම පැවිදිවන්නෙමු. දූවරුනි! ඉදින් හැකිවන්නහු නම් ඉතා මැනව. දේවිනි! හැකිවමු. එහෙනම් එව් යහි කියා රියදහසක් යොදවා රිය නැඟ රජ්ජුසේම ගියහ. තිලෝකතිලකභූතවූ තිලෝගුරු බුදුරජාණන් වහන්සේ. අනොජාදේවියගේ ආගමනය දැන ගම්සේ තමන් වහන්සේ සමීපයෙහි සිටි භික්ෂූහු නොපෙණෙත්ද එසේ අධිෂ්ඨානකළ සේක. දේවිද ගමින් ගමින් ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ශ්‍රී ශරීරයෙන් නික්මෙන බුදුරැස් දැක එසේම සිතා බුදුන්වෙත එළඹ බුදුන් වැඳ එකත්පසෙක සිටියා,"ස්වාමිනි! බුදුරජාණන්වහන්ස! මහිමිවූ මහානපපිත රජ්ජුරුවෝ නුඹවහන්සේ උදෙසා නික්මින, මෙහි ආවා වෙන්ට ඇතැයි සිතමි, ඒ රජ්ජු කොසිබද? අපට දක්වා වදාළමැනවැ"යි කීහ. "පලමුකොට මෙහි හිඳගනිව් ඔහු මෙහිම දක්නට හැකිවන්නහුය" ඒ සිඟල්ලෝ තුටුපහටු සිත් ඇත්තියෝ මෙහිම අපහිමියන් දක්නට හැකිලූයි කියා හුන්හ. ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔවුන්ට අනුපිළිවෙලකථාව වදාළසේක.අනෝජා දේවිතොමෝ දම්දෙසුම්කෙළවර සෝවාන් ඵලයට පැමිණියාහ. මහානපපිත සථවිරයන් වහන්සේ ඔවුන්ට වඩනාලද ධර්මදේශනාව අසා පිරිවර සහිතව සියුපිළිසිඹියාවන් සහිත අර්හත්ඵලයට පැමිණියහ. එකෙණෙහි ශාස්තෘන් වහන්සේ ඔවුන්ට ඒ භික්ෂූන් දැක්වූසේක. ඒකෙණෙහිම මුඩුකළ හිස් ඇති කඟට වස්ත්‍රු තමන්ගේ සිවුරු ඒ භික්ෂූන් දැක ඔවුන්ගේ සිවුරු එකඟ නොවන්නාහුය. එසේ කෙනින්ම මාර්ගඵලයන්ට පැමිණෙන්නට නොහැකි වන්නාහුය. එසේ ගෙයින් ඔවුන් අවලශ්‍රද්ධාගෙහි පිහිටිකල රහත්බවට පත් ඒ භික්ෂූන් දැක්වූසේක. ඒ සත්‍රීහුද ඒ භික්ෂූන් දැක පසඟ පිහිටුවා වැඳ "ස්වාමිනි! නුඹ

වහන්සේලාගේ නම් පැවිදි කිස මුදුන් පැමිණීයේන"යි කියා බුදුන් වැඳ එකත් පසෙක සිට පැවිද්ද ඉල්වූහු. මෙසේ කීකල වනාහි ශාසනයාන් වහන්සේ උපුල්වන් මහාසඨවිරිඅගේ ආඥම කස සිතුසේක. එකෙණෙහි උපුල්වන් මහාසඨවිරිතොමෝ අවුත් ඔවුන් පැවිදිකොට සැවැත්නුවර භික්ෂුනී අරමට ගෙන ගියාය. ඒ සියල්ලෝම රහත්වූහ. ශාසනයාන් වහන්සේද ඒ භික්ෂූන් දහස ගෙන අහසින් දෙවරම්වෙහෙරට වැඩිසේක. පෙර කල පින්ඇතිබව මතුල් බවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැර පානලද එකඩහුනතර වණ්ණනාදිසෙහි මහාකපිනඅස්ථිර වසනුව මෙසේ මෙතෙකින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

වැලිත් පෙර නොකළ පින්ඇත්තේ ආනුභාව සම්පන්න වසනුව ලබන්නේද දුකට පැමිණෙන්නේය. පෙර පින් කළ තැනැත්තේ වනාහි එසේ නොව සැපට පැමිණෙන්නේය. යම් හේකින් පෙර නොකොළ පින්ඇති තැනැත්තේ අනුන් විසින් දෙනලද ශ්‍රීයද ගන්නට නොහැකිවේද ඒ ශ්‍රී තොමෝ පින්වත්හු වෙතම පැමිණියාද එහෙයින් පෙරකළපින්ඇති බවම මතුලැබි දනයුත්තේය. එකරුණෙහිලා මේ මතු පහළවන කථාවස්තුහු වන්නාහුය.

අතීත කාලයෙහි බරණැස්නුවර බම්මණසියුබැතෙක්සෘෂි ද්‍රව්‍යාවෙන් පැවිදිව හිමවතෙහි පිළිවෙළින් පන්සල් සතරක් කොට විසූහ. ඔවුනතුරෙන් දෙවුබැතෙමේ එයින් මිය ගොස් සක් දෙවරජ වී උපන. ඒ සක්දෙවිරජතෙමේ ඒ කරුණදැන එක්දි නක් දෙවුනවුසාවෙත එළඹ වැඳ"සවාමීනි! නුඹවහන්සේට කිනම් දෙයකින් වැඩඅද්දැ"යි විමාළේය. ඒ තවුස් තෙමේ වනාහි පාණ්ඩු රොග ඇත්තෙක, එහෙයින් මට ගින්නෙන් ප්‍රයෝජනයයි කී සේය. සක්දෙවිතෙමේ'සවාමීනි! ගින්නෙන් ප්‍රයෝජන ඇතහොත් මෙය අතින් ගසා 'දර ගෙනවුත් ගිනි කරව'යි කියතෙහිය, එම්ව මෙය එසේ කරන්නේය"යි කියා වැපොරොවක් දුන් නේය. වෘෂිඵරසු නම් දණ්ඩක් ප්‍රවේශ කිරීම් වශයෙන් හෙවත් මිටක් ගැසීම් වශයෙන් වැඟද පොරොවද වැන්නේය. සක්දෙව් තෙමේ දෙවෙනි තවුසාවෙතද ගොස් එසේම විමාළේය. ඔහුගේ පන්සලින් ඇත්තු යන මාගීයක් වෙයි, "තෙතෙමේ ඇතුන් කෙරෙන් පීඩා ඇත්තෙක, ඇතුන්ගේ වශයෙන් මට දුක් උපදනේය, ඔවුන් පන්නා හරිවිය"යි කියා, සක්දෙවිතෙමේ "සවා

මිනි! මෙම බෙරඇස පහට ගල තුඹවහන්සේගේ සතුරෝ පැන යන්නාහුය, මෙම ඇස පහටකල මෙත්සිත් ඇත්තෝව සියුරස සෙනගින් පිරිවරන්නාහුය"යි කියා ඒ තවුසාණන්ට බෙරයක් දී තුන්වන තවුසාණන් වෙතද පැමිණ එසේම විවාළේය. ඒ තවුසාණෝද පාණ්ඩුරෝගියෙක, එතෙසින් "මට දිනිසෙන් ප්‍රයෝජනය"යි කීයේය. සක්දෙවිතෙමේ ඔහුට එක් දිනිකලයක් දී "ඉදින් තුඹවහන්සේ කැමති විටෙක මෙය පෙරලුව එකල මහගඟක් වී මහොඝයක් පවත්වා තුඹවහන්සේට රාජ්‍යය ගෙන දෙන්නට හැකිවන්නේය"යි කියා ගියේය. එතැන් පටන් වැපොරෝ තෙමේ දෙවුනවුසාණන්ට ගිතිකෙරෙහි, දෙවැන්නා විසින් බෙර ඇස පහටකල ඇත්හු පලායන්නාහුය, තුන්වන තවුසාණෝ දිනි පරිභොග කෙරෙහි. එකල එක් හූරක්ෂකයෙම් ගම්වැසියෝ පහරන තැන හැසිරෙන්නේ ආනුභාව සම්පන්නවූ මැණික් කඳක් දැක මුවින් ඩැහැගෙන ඒ මැණිකගේ ආනුභාවයෙන් අහස් නැඟ මුහුදමැද එක් දිවසිතක් දැන එහි බැස එක් දිඹුල්රුකක් යට විසූයේය. ඒ හූරුතෙමේ එක් දිනක් ගඟමුල මැණික්කඳ ඉදිරියෙහි නිදා නිද්‍රාවට පැමිණියේය. එකල කසී රට වාසිවූ එක්තරා පුරුෂයෙක් මව්පියන් විසින් ගෙයින් ඇද දමනාලද්දේ නාවිකයන්ගේ කම්කරුවෙක් වී නැව් නැඟ යන්නේ මුහුදමැද නැව බුන්කල පුවරුවෙක හිඳ ඒ දිවසිනට පැමිණ පලවැල සොයමින් හෝනාවූ ඒ හූරා දැක එතනටහොස් මැණික්කඳ ගෙන ඒ මැණිකගේ ආනුභාව යෙන් අහස් නැඟ දිඹුල් අත්තෙක හිඳ "මේ හූරාද මේ මැණිකගේ ආනුභාවයෙන්ම අහසෙහි හැසිරෙන සුලුවී මෙහි වසනවා වෙන්ට ඇත, මවිසින් මොනු මරා මස්කා යන්නට වටනේ"යි සිතා දිඹුල් දණ්ඩක් බිඳ ඔහුගේ කිසැ හෙලුයේය. හූරා පිබිද මැණික නොදැක වෙවුලමින් ඔබ මොබ හැසුරුනේය. ඒ දැක පුරුෂතෙම් සිනහකෙළේය. හූරා උඩ බලා ඔහු දැකැ හිසින් ඒ රුකට ගසා එහිම මළේය. ඒ පුරුෂතෙම් ගසින් බැස ගිනි කොට හූරාගේ මස් පුලුස්සා කා අහස් නැඟ හිමවත් මතුයෙන් යන්නේ අසපු පියස දැක දෙවුතවුසාණන්ගේ අසපුව සමීපයෙහි බැස දෙතුන් දිනක් එහි වැස වැපොරොවගේ ආනුභාවය දැක තමන්ගේ මැණිකෙහි ආනුභාවය කියා 'සවාමිනි! මේ මැණික ගෙන වැපොරෝ මට දෙනුමැනවැ'යි කීය. තවුස් තෙමේ අහසෙහි හැසිරෙනු කැමැත්තේ මැණික ගෙන වැපොරෝ ඔහුට දුන්නේය. ඔහු එය ගෙන මද නැනක් ගොස් වැපොරොවට ගසා

"තෝ සෘෂියාගේ හිස සිඳ මැණික ගෙන එව'යි කීය. වාසිඵර සුව එසේ කරපිය. ඔහු වාසිඵරසුව පිළිඹන් තැනෙක තබා දෙවන තවුසාණන්වෙත එළඹ එහි කිහිප දිනක් වැස බෙර ගෙහි ආනුභාවය දැක මැණිකදී බෙරය ගෙන පෙරළේ ඒතවු සාණන්ගේත් හිස සිදුවා තෙවැන තවුසාණන්වෙතද එළඹ දිගිකළගෙහි ආනුභාවය දැක මැණිකදී දිගිකළය ගෙන එසේම ඔහුගේ හිසත් සිදුවා ඒ සියල්ලම ගෙන අනස් තැඹ බරණැස සමීපගෙහි බැස "යුඬ නෝ කරව රාජ්‍යය නෝ දෙව"යි කියා එක් පුරුෂයෙක් අත බරණැස් රජුඛට පතක් යැවීය. බරණැස් රජුරුදෝ ගස්න අසා සොරු අල්වා ගන්නෙමියි කියා නික්මියේය. ඒ පුරුෂතෙමේ බෙරය ගැසීය. එවිට සියුරහසෙ නඟ ඔහු පිරිවරා ගත්තීය, රජහුගේ අවසථරණ භාවය දැන දිගි කළය විසිරවීය, එකළ මහාගඟාවක් පැවැත්තීය, මකජතතෙමේ දිගියෙහි කිදන්ට පටන්ගෙන එතරවන්නට නොහැකිවිය, ඒ පුරුෂතෙමේ වැපොරොවට ගසා 'රජුගේ හිස ගෙනෙව'යි කීය. ඒ වැපොරෝතෙමේ ගොස් රජුගේ හිස නෙනවුත් පාමුල තැබීය. එකෙක්වත් ආයුධයක් නඟාලන්නට නොහැකිවිය ඒ පුරුෂතෙමේ මඟත් බල සෙනඟින් පිරිවරනාලදුව නුවරට වැද අභිෂෙක කරවාගෙන දඹිවාහන නම් රජවූයේය.

පෙරතොකළ පින්ඇතිතැනැත්තේ ආනුභාව සම්පන්න වසනුව ලැබද දුකට පැමිණෙන බවට්ඨා පෙරකළ පින්ඇති තැනැත්තේ සැපට පැමිණෙන බවටද නුදසුන් වශයෙන් ගෙන හැර පාතලද දඹිවාහනජාතකයෙහි මණිලබ සූකර වශනුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

සැවැත්නුවර වතාහි සිරිලකඛණ කම්වූ එක්තරා බ්‍රාහ්මණයෙක් වාසය කෙරෙයි. ඔහු එක් දිනක් "මොහු දිළින්දෙක් වී නැවත ඉසුරුමතෙක්වූයේය. ඒකාන්තයෙන් මම "මොහුගේ ශ්‍රිය සොරුගෙන යන්නෙමි"යි සිතා අන්පිඬු මහසිටුහුගේ ගෙට ගියේය. සිටුහුගේ වතාහි සියල්ල සුදුවූ සේදු සඟක් හා සමානවූ රන් මැදිරියකැ තබා ඇතිකළ කුකුළෙක් ඇත්තේය, ඔහුගේ ශිබාභෙහි ශ්‍රිය පිහිටියේය. බමුණුතෙමේ එහි ගොස් සිටුහු විසින් කළ සත්කාර සම්මාන ඇත්තේ 'මක්නිසා මෙහි පැමිණියෙහිද'යි විමසූ ලදුයේ කොයිබ වතාහි ශ්‍රිය පිහිටියේදැයි බලන්නේ ඒ කුකුළාගේ ශිබාභෙහි

යයි දැන "මහසිටාණෙනි! මම පන්සියයක් මානවකයන්ට මන්ත්‍ර උගන්වම්. නොකල හඬලන එක් කුකුළෙක් නිසා ඔවුන්ත් අපිත් පෙළෙමු. මේ කුකුළා නම් කලට හඬලන සුලුය මොහු පිණිස්ස මම ආමි, මොහු මට දෙව"යි කීයේය. "මම නුඹට කුකුළා දෙමි ගනුව"යි කීයේය. "දෙමි"යි කී කෙණෙහිම ශ්‍රීය ඔහුගේ ශිඛායෙන් අස්වී භිස්දෙර තබතලද මැණිකෙහි පිහිටියේය. බමුණා එයද නා මැණිකද ඉල්වීය, මැණිකද"දෙමි"යි නා කෙණෙහිම ශ්‍රීය එයින් අස්වී ගොස් භිස්දෙර තබතලද අරක්යටැ පිහිටියේය. බමුණා එයද දැන එය ඉල්වීය එයද "දෙමි"යි කී කෙණෙහිම ශ්‍රීතොමෝ එයින් අස්වී ගොස් සිටුහුගේ පුඤ්ඤලක්ඛණා නම්වූ අගබිසවගේ හිසෙහි පිහිටියේය, බමුණාඑයද දැන, මෙය නම් නොදියහැකි වසතු මෙන, ඉල්වන්නටද නොමසුදුසුය'යි හිතා සිටුනට නත්වූපරිදි කියා ශ්‍රීයසොරා නන්නට නොකැක්කෙමි ඔබතුමාදය ඔබටම වේවායි කියා ගියේය.

"සිරි"යනු ඓශ්වර්‍යයි, යමක් සඳහා දෙවතාසංයුත්තක සෙහි භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් "සිරී හොති නමාසයෝ"යි වදාරනලදද එහෙයින් "සිරී"යනු ඓශ්වර්‍යය "ආසයෝ" යනු වාසස්ථානය, ඓශ්වර්‍යය අභිමුඛවූ කල්හි දිය හොඬදෙකින්ම සම්පත්තිහු පැමිණෙත්මය යන මෙය වදාරනලද්දේය අදීකථායෙහි කියනලද්දේය. එහෙයින් ඒ ශ්‍රීතොමෝ පුණ්‍යානුභාවයෙන් සිඹවන්නීය, ඕතොමෝ අතීවඝණයන් පුණ්‍යසම්පත්තියයි පුණ්‍යඵලයමැයි. එසේ හෙයින් මදටින් ඇත්තේ නොහොත් පින්නැත්තේ අනුන් විසින් දෙනලද ශ්‍රීය ගන්ටද නොහැකිවූයේමැයි.

පින් නැති බව තොමහුල් බවට නිදසුන් වශයෙන්දක්වනලද

සිරිසොර වස්තුව යි

ඒ බමුණු ඉන් බැහැර ගියහල අනේපිඬුමහසිටාණෝ දෙව් රම්ව ගොස් මේ සියලු පුවත් ශාස්තෘන් වහන්සේට සැලකළේය, ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ "ගෘහපතිය! අනුන්ගේ ශ්‍රීය අන්තැනකට නොගියේ දැන්මතුද නොවෙයි. පෙරත් පින් නැත්තහු විසින් උපදවකලද සිරිතොමෝ වනාහී පින්වතුන්ගේ මේ පාමුලට පැමිණියාමැය"යි වදාරා ඔහු විසින් යාඤ්ඤකරනලද දිපදෙතනම සවීඤඤන්වහන්සේ ඉකුත් වත් දක්වා වදාළසේක.

යටගියදවස බරණැස්නුවර එක්තරා කාෂ්ඨහාරකයෙක් හෙවත් දරඅදින්නෙක් වූයේය. ඔහු එක්දිනක් වනයෙන් දර ගෙන එන්නේ කලින් නුවරදොරට පැමිණෙන්ට නොහැකිව සවස එක් දේවාලයෙක්හි නොන්නේය, ඒ දේවාලයෙහි බාර පිණිස ගෙනවුත් හරිනලද බොහෝ කුකුලෝද ඒ සමීප රුකෙක හොත්නාහුය, එහි මතුභාගයෙක්හි හොඳියාවූ එක් කුකුලෙක් අළුයම් වේලෙහි යටභාගයෙක්හි හොත් කුකුළෙකුගේ ශරීරයෙහි මලපිඬක් බැහිය. එවිට "නවරෑ විසින් මාගේ ශරීරයෙහි වළිස් හෙලනලදදැ"යි හිතලා "නොදැන මවිසින් හෙලන ලදැයි"යි කියා නැවතත් හෙළීය. එවිට ඔහුදෙදෙනම "තෑගේ කුමන බලයක්ද? තාගේ කුමන බලයක්දැ"යි කියා කලහ කළාහුය. ඉක්බිති යට සිටි කුකුළා "මා මරා අහුරෙහි පුලුස්සා මස් කෑකෑනැත්තේ උදැහැනව කෑවිණු දැහැක් ලබන්නේය"යි කීයේය. මත්තෙහි සිටි කුකුලා වනාහි "එම්බල හීනය! තෝ මෙපමණකින් ගජිනා භාරන්නෙහිය, මාගේ සාරාංශය කෑකෑන්නේ රජවෙයි පිටවාංශය කෑකෑනැත්තේ පුරෝහිතයෙක් වී නම් සෙනෙවි තනතුරු ලබයි සන්ත්‍රීන් වී නම් අනමෙහෙයි තනතුර ලබයි අෂ්ඨීමාංශය හෙවත් ඇටමස් කෑකෑන්නේ වනාහි ඉදින් ගිහිගෙක් වී නම් භාණ්ඩාගාරික තනතුර ලබයි. පැවිද්දෙක් වී නම් රාජකුලූපගභාවය ලබාය"යි කිය. කාෂ්ඨහාරකයා ඔවුන්ගේ වචනය අසා වනවහා ගසට නැඟ මත්තෙහි සිටි කුකුළා අල්වා ගෙන මරා "රජවන්නෙමි"යි ගෙට ගෙනගොස් "මේ කුකුළුවාංශය මහාකොට සදව,"යි බිරින්දට දුන්නේය, ඕතොමෝ එසේ කොට "ගිමිය! අනුභව කරවයි" එලවා තැබිය. "සොඳුර! මේ මාංශය මහත් අනුභාවයක් ඇත්තක මෙය අනුභව කොට මම රජවන්නෙමි නුඹ අනමෙහෙයි වන්නෙහිය නුඹ බත්ද මස්ද ගෙන වරෙන්න මම ගඟෙහි නහා අනුභවකරන්නෙමු"යි කියා ඒ දෙදෙනම හොස් බත්බදුන ගඟ තෙරැ තබා නාන්නට බැස්සාහුය. එකෙණෙහි වාතයෙන් කැළඹියාවූ දිය බත්බදුන ගෙන ගියේය. එතැල හස්තාභාවඥාවූ එක්තරා මහා ඇමතිගෙක් ඇතා තෙවමින් සිටියේ ගඟබැඩ පහරින් පාවී එන්නාවූ එය දැක ඔහුවා ගෙන ඒ හැම දැක එය වස්වා බිරින්දට හැවීය. කාෂ්ඨහාරකයා වනාහී මූවැ පිටියි වැලි දියෙන් පිරී ඉදිමී ගිය බඳ දැක්කේ පලාගියේය. එක්බිති හස්තාභාවඥයාණන්ගේ කුලූපගවූ දිවැස්ඇති සවුත්තක්ගෙමේ රජ උයනෙහි වසන්නේ "මාගේ උපස්ථායකයා හස්තාභාවඥතන

තුර අත්තොහරිසි කවදා වත්තානි සැපතක් පැමිණෙන්නීදැයි දිව සින් බලන්නේ එතැන්හි දැන පළමුකොට නොස් හස්තාවාහීයාගේ හෙයි හුන්නේය. ඔහුද අවුත් හුන්නේ ඒ බත්බදුන හෙන්වා තවුසන්ට දුන්නේය. තවුස්තෙමේ ඝණමාංශාදිය කොටස් කරවා ඝණමාංශය හස්තාවාහීයාටද පිටත මාංශය ඔහුගේ බිරින්දටද දෙවා ඇටවස් තෙමේ අනුභව කොට "නුඹ මෙයින් තුන්වන දිනෙහි රජවන්නෙහිය සිහියේ තබාගනුව'යි කියා ගියේය. තුන්වන දිනෙහි වනාහි එක් ප්‍රත්‍යන්ත රජක් අවුත් බරණැස වටලැවේය. එවිට රජතෙමේ හස්තාවාහීයා රජවෙස් ගන්නවා "තෝ ඇතුපිට නැග යුඬ කරව"යි කියා තෙමේ අප්‍රතිබලවේගයෙන් සේනාවබ්‍යූහයෙහි හැසිරෙන්නේ මහා වේගයෙන් හරිනාලද එක්තරා ගිපකරක් වැදී එකෙණෙහිම මළේය. හස්තාවාහීයා ඔහු මළබවදැන බෙහෝ කනවණු බැහැරකරවා තෙවන් විසුරුවා යවා 'ධනයෙන් ප්‍රයෝජන ඇත්නෝ යුඬ කෙරෙන්වා"යි කියා අණබෙර ලැවීය. බල සෙනඟ මොහොතින්ම සතුරුරජු ජීවිතක්ෂයට පැමිණවීය. ඇමතියෝ තමරජුගේ ශරීරය ආදහන කරවා "රජ්ජුරුවෝ ජීවත්වන්නේම තමන්ගේ වේහෘය මොහුට දුන්නේය මෙතෙමේම යුඬ කොට රාජ්‍යය ගත්තේය මොහුටම රාජ්‍යය දෙමුය"යි ඇමතිසභාගෙහි මන්ත්‍රණය කොටැ හස්තාවාහීයා රාජ්‍යයෙහි අභිෂේක කොට ඔහුගේ භාර්‍යාව අගමෙහෙසිය කළාහුය. තවුසාණන්ද රාජකුලූපගවූයේය.

පෙරපින් නැත්තහු විසින් නිපදවනලද ශ්‍රීය පින්වත්හු කරා පැමිණීබවට නිදසුන් වශයෙන් හෙතෙහැර පානලද කණ්ඨාභරණයනුව මෙතෙකින් නිමවනලද්දේය.

සකරුමරලොක ශිවංකරවූ තථාගත සම්මා සම්බුදුරජාණන්වහන්සේ මෙසේ ඉකුත්වත් හෙතෙහැර දක්වා වදාරා ඕනට ධර්මදේශනා කරවදාරතසේක් **නිකනිපාතෙසු සිරිංවොර ජාතකෙසුහි** මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

"යං උසභුකකා සංඛරනති අලක්කිකා බහූ ධනං,
සිපපවන්තා අසිපපං වා ලක්ඛිවා භාති භූසජ්ජති.
සබ්බත්ථ කතපුඤ්ඤස්ස අනිවත්තිපුඤ්ඤවා පාණිනෝ,
උපපජ්ජන්ති බහූ භොගා අපිනාගතනෙසුපී"ති.

එහි සංක්ෂෙප අදහස නම්:—

ධනරැස්කිරීමෙහි අභිලාෂ ඇත්තාවූ ඒ සේම උත්සාහවත් බවට පැමිණියාවූ ශ්‍රේෂ්ඨිලක්ෂණාදීන්ගේ වශයෙන් ලොකයෙහි විද්‍යමානවූ ශිල්පයන් අතුරෙන් යම් කිසි ශිල්පයක් හෝ බෙහෙවක් දන්නාවූ හෝ නොදන්නාවූ හෝ යම් කිසි නොකොළපින් ඇති පුරුෂයෝතුමූ යටත් පිරිසෙසින් වැටුප් පමණින් කම්මාන කොට නමුත් දුකින් හිරිහැරයෙන් බොහෝවූ යම් කිසි ධනයක් රැස්කෙරෙද්ද ඒ සියලුම ධනය පින්වත්වූ අනික් පුරුෂයෙක්ම ඔහුගේ පුණ්‍යබලය සරණ කොටගෙන කිසිම කම්මාන දියක් නොකොට පරිභොග කරන්නේය. ඔහු කෙරෙන් අන්‍යවූ නොකළ පින්ඇති සත්වයන් ඉක්මවා සියලු තන්හිම එනම් රත්නාකර නොවන තන්හි හෙවත් රත්නයන්ට උපත්තිස්ථාන නොවන තන්හි රත්නයෝද යවණිණාකර නොවන තන්හි සුවණ්ණයෝද හස්ත්‍යාශ්වාදන නොවන තන්හි හස්ත්‍යාදීහුද යන මේ සියලු තන්හිම අව්‍යාකුණ්ඩකසව්සුඛුණකවූ මේ බොහෝ භොගසම්පත්තිහු පෙරපින්කළ පුරුෂයාහවම් උපදනාහුය.

ඔවුනතුරෙන් අනාකරයෙහි මණිවුකනාදීන්ගේ උත්පත්තියෙහිලා දුඨගාමිණී අභය රජ වසතුව කියයුත්තේය,

රුහුණුජනපදයෙහි වනාහී මාගම රජය කරවන්නාවූ කාවන්තිස්සමහරජහට දුටුගැමුණු අබය නම් පුත්‍රයෙක් වූයේය. ඒ දුටුගැමුණු අබය කුමරතෙම පියරජහුගේ ඇවෑමෙන් එහිම රාජ්‍යය කරවා එයින් අවුත් එළාර නම්වූ දෙමළ රජු මරා ලක් දිවැ අනුරාධපුර නුවර අභයාය රජවිය.

ශාස්තෘන් වහන්සේගේ පරිනිර්වාණයෙන් හවුරුදු තුන්සියයකින්මතු දෙසැත්තැවෙනි වර්ෂයෙහි හෙවත් බුබවර්ෂ තුන්සිය දෙසත්තැවෙහිදී ඔහුගේ පුණ්‍යානුභාවයෙන් අනුරාධපුරාභාත්පස සවණිණබීජාදීහු උපන්නාහුය. ඒ එසේමැයි, පුරයෙන් ඉසානදෙසැ තුන්යොදුනකින් මත්තෙහි ආවාරවිටි නම් ගමැ සොළොස්කිරියක් පමණවූ භූම්ප්‍රදේශයෙහි ප්‍රමාණයෙන් නානාප්‍රකාරවූ සවණිණබීජයෝ උපන්හ. උඩත්පිරිසෙසින් විසත් පමණ හා යටත් පිරිසෙසින් අඟුල් පමණද වූහ. සවණිණයෙන් පිරුනාවූ ඒ භූමිය ඒ ගම්වැස්සෝ දුක තලියක් පිරුරන් ගෙන ගොස් රජහට සැලකළහ. පුරයෙන් ඉදුරුදෙසැ සත්යොදුනකින් මත්තෙහි ගඟඑතර තඹවිටි නම් ගමැ තඹලොනෝ උපන. එගම්වැස්සෝ තලියකින් තඹලොහෝ බිඳුවට ගෙන රජුරු

වින් කරා එළඹ ඒ කාරණයද සැලකළහ. පුරයෙන් බිහිකොන් පෙදෙසැ සතරයොදුනක් දුර සමීන්වැව් නම් ගමැ බොහෝ මැණික් උපත. එගම්වැස්සෝ උපුල් කුරුවින්දගල් හා මිශ්‍රවූම ඒ (මැණික්) තලියකින් ගෙනවුත් රජහට සැලකළහ. නුවරින් දකුණු පසැ අටයොදුන් මත්තෙහි අඹඋකොල නම් දනව් වෙහි ලෙණක රිදී උපත. නුවරවැසි වෙළෙන්දෙක්තෙමේ බොහෝ ගැල්ගෙන මලයරටින් හිඟුරු ආදිය ගෙනැත්තු පිණිස ඒ රටබලා යතුයේ ලෙණට නුදුරු තන්හි ගැල්නබවා කැමිවිලි සොයන්නේ ඒ පළිතයට නැංගේය. එසේ නැන සැලියක් පමණ පලයක් ඇත්තාවූ පලබරින් නැමුනාවූ කොස්පැලයද ගලක් පිට පිහිටි ඒ පලයද දැකැ එය පිහිගෙන් තුවටුව කපා "අගස්දනක් දෙමැ"යි සිතා ශ්‍රබ්ධගෙන් සංඝයාට කාලඝොෂා කෙළේය. එවිට රහත් සතර නමක් වැඩියහ. එයින් සතුටුවූයේ උන්වහන්සේලා වැඳ ආදරසහිතව වැඩහිඳුවා පිහිගෙන් එය තුවටුව හාත්පස සිවියකපා වහලලමුදු ආවාටය පුරාහිටි යුස පතින්ගෙන යුසින් පුරවනලද ඒ පාත්‍රාසතර උන්වහන්සේලාට ප්‍රදානය කෙළේය. උන්වහන්සේලා ඒ පිළිගෙන වැඩියහ. ඒ වෙණදතෙමේ නැවතත් කාලඝොෂා කෙළේය. අන්‍යවූ අහීන් සථවිරවරු සතරනමක් එහි වැඩියහ. හෙතෙම උන්වහන්සේලාගේද පාත්‍රයන් ගෙන වරකා මදුරුලන් පුරවා පිළිගැන්වූයේය. උන්වහන්සේලා අතුරෙන් තුන්නමක් බැහැර වැඩියහ. එක්වහන්සේ නමක් නොවැඩිය සේක. ඒ සථවිරයන් වහන්සේ ඕහට රිදී දක්වනු පිණිස එතැනින් බැහැ ලෙණසමීප යෙහි වැඩහිද ඒ මදුලු වැළදුසේක. වෙණදතෙමේද ඉතිරිවූ මදුලු කුසපුරා අනුභව කොට ඉන් අවශෙෂය පොදියකින් ගෙන සථවිරයන් වහන්සේගේ පාඅනුව ගියේය. එසේගොස් සථවිරයන් දැක වතාවත්ද කෙළේය. සථවිරතෙමේද ලෙණ දෙරින් ඕහට මාගීයක් මැවූසේක; හෙතෙම් සථවිරයන් වැඳ ඒ මගින් යන්නේ ලෙණ දුටුයේය. ඒ උතුම් වෙණදතෙමේ ලෙණදෙරැ සිට රිදීද දැක පිහිටයන් ගසා රිදීගසි දැන එක් රිදී පිඩක් ගෙන ගැල් සමීපයට ගොස් ගැල් එහි තබවා ඒ රිදී පිඩ ගෙන මහා අනුරාධපුරයට අවුත් නරෙන්ද්‍රයන්ට රිදී දක්වා ඒ කාරණය දන්වූයේය;

පුරයෙන් බටහිරපසැ යොදුනකින් මත්තෙහි උරුවෙල් පටුනෙහි මහඇඹුලුපල පමණවූ මුතුපල අතරතුර පබුලු සමිග

මුහුදින් ගොඩනැංගහ. (ඒ මුහුදුබඩ වැසි) කෙවුලෝ ඒ දැක පබුලු සමඟ මුතු එකතුකොට ගෙනවුත් රජ්ජුරුවන්කරු එළඹැ ඒ කාරණයද සැලකළහ. නුවරින් උතුරුපසැ සත්ගෝ දුනකින් මත්තෙහි පෙළවැව් නම් ගමැ වැව පිළිසි කදුරැලි යෙනි වැලිපිට ඇඟුරැම්නල් පමණ දියබෙරලිය මල්වන් පැහැ ඇති ගඟපත් උතුම් මිණිරුවන් සතරෙක් උපන්හ. බලුවැද්දෙක්තෙමේ ඒ දැක රජ්ජුරුවන්වෙත අවුත් මවිසින් මෙබඳු මිණිරුවන් දක්නා ලදහසි සැලකෙළේය; මහ පිනැති ඒ රජතෙමේ මඟසැඟ පිණිස උපන් ගබොල්ආදී මේ ද්‍රව්‍යයන්ද එදවස්ම ඇසුයේය; සතුටුසිත්ඇත්තේ සුදුසු පරිද්දෙන් (ප්‍රවෘත්තිදුන්වූ) ඔවුන්ට සත්කාර කොටැ ඔවුන්ම රැක මිරණකරුවන් කොට ඒ සියලු ද්‍රව්‍යයන් ගෙන්වා ගත්තේය; කළපින්ඇත්තාහට අනාකරයෙහිත් මාණික්‍ය මුක්තාදීහු උපද දනැබවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙණහැර පාතලද මහවසැ අට විසිවන පරිවෙජදශෙහි දුළුගාමිණී අභයරාජ වසතුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

දසබලධාරිවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ගාථාවයවදාරා නැවත "ගැහැවිය! මේ සත්වයන්ට කුසලය හා සමවූ අනික් ආයතනයක් නම් නැත්තේය. පුණ්‍යවන්තයන්ට වනාහී අනාකරයන්හිත් රත්නයෝ උපදනාහුමනැ"සි වදාරා නිධිකණ්ඩ සූත්‍රයෙහි කී නයින් දහම් දෙසනසේක් මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

"එස දෙවමනුස්සානං සබ්බකාමදදෙනිධි,
යං යදෙවාභි පත්ථෙන්ති සබ්බමෙතෙන ලබ්භති.

සුවණ්ණතා සුස්සරතා සුසණ්ඨාන සුරූපතා,
ආධිපච්චපරිවාරා සබ්බමෙතෙන ලබ්භති.

පදෙසරජ්ජං ඉස්සරියං චක්කවත්තී සුඛංපියං,
දෙවරජ්ජම්පි ද්බෙඛු සබ්බමෙතෙන ලබ්භති.

මානුසිකා ච සම්පත්තී දෙවලොකෙ ච යා රතී,
යා ච නිබ්බාණ සම්පත්ති සබ්බමෙතෙන ලබ්භති.

මිත්තාසම්පද මාඝම්ම යොනිසොව පයුජතෝ,
විජ්ජාවිමුත්තිවසීභාවෝ සබ්බමෙතෙන ලබ්භති.

පටිසම්භිදා විමොක්ඛා ච යා ච සාවක පාරමී,
පච්චෙකබොධි බුද්ධභූමි සබ්බමෙතෙන ලබ්භති.

එවං මහිද්ධිකා එසා යදිදං පුඤ්ඤ සම්පදා,
තස්මා ධීරා පසංසන්ති පණ්ඩිත්‍යා කත පුඤ්ඤතා"නති.

මෙසේ භගවතාණන්වහන්සේ ගුණ ඇතිහෙයින් භාග්‍යවත්වූ මුනීන්ද්‍රයන් වහන්සේ යම්කිසිවෙක්තුමූ ප්‍රොත්සාහයෙන් පුණ්‍යභාග්‍ය තවූ නිධානයක් ක්‍රියාවෙන් සම්පාදනය නෙරෙද්ද ඒ සියලුම දෙවිමිනිසුන්ට ඒ පුණ්‍යනිධානයතෙමේ යම් ඵලයක් දේද ඒ ඵලය "එය දෙවමනුස්සානං සබ්බකාමදදෙ නිධි" යන ප්‍රථමගාථා ප්‍රථමාර්ධයෙන් සැකෙවින් දක්වා තදනන්තරවැ යම් හේතුවෙන් ප්‍රාර්ථනායුක්තයෙක්හටම සියලු කැමති දෑ දෙන බවකුත් එසින් තොරවූවක්හට නොදෙන බවකුත් වේද එසේ නොවෙන් ඒ ඒ කැමති පරිදි සිත උත්සාහවත් කිරීමය අධිෂ්ඨාන කිරීමය වැඩීමය පෙරටුකිරීමය යන ප්‍රාර්ථනාවෙන් යුක්තවේද ඕනට කැමති දෑ දෙන බැව්හි හේතු දක්වන සේක් "යං යදෙවාහි පත්ථෙන්ති සබ්බමෙතෙන ලබ්භති" යන චතුර්යාර්ධය වදාළසේක. ඒ ගාථා වෙහි අදහස නම්:—මේලොකයෙහි යම්කිසිවෙකුත් විසින් දන මයවූ හෝ ශීලමයවූ හෝ භාවනාමයවූ හෝ යම්කිසි පුණ්‍යධර්මයක් සම්පාදනය කරනලද්දේද ඒ පුණ්‍යධර්මය තෙමේ එය සම්පාදනයකළ ඒ සියලුම දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට සියලු කැමති සම්පත් ගෙනදෙන්නාවූ නිධානයක් වන්නේය. ඔහුතුමූ ඒ මේ පුණ්‍යනිධානය හෙතුකොටගෙන යම්යම් සුවඵලයක් ප්‍රාර්ථනා කෙරෙද්ද ඒ ඒ සියල්ල මේ පුණ්‍ය නිධානය හේතුකොටගෙන ලැබෙන්නේය යනුයි. මෙසේ අනිසම් වශයෙන් දක්වනලද ආනිශංසඵලය නියම වශයෙන් දක්වන සේක් "සුවණ්ණතා" යනාදිය වදාළසේක.

එහි අදහස නම්:-සුන්දරවූ ජවිව්ඤ්ඤ ඇතිබව්‍ය තෙවත් රන්වන් ශරීරව ඤ්ඤ ඇති බවය බ්‍රහ්මස්වර ඇතිබවය තොකොත් කුරව් කෙව්ල්න්ගේමෙන් කවහඬ ඇතිබවය මනා ශරීරසම්පත් ඇතිබවය හෙවත් වැඩි පිරී වවමටසිලුවූ විසයුතු නන්හී අඛ්‍රප්‍රත්‍යඞ්ගයන්ගේ වැඩි පිරී වවමට සිලුවූ භාවයෙන් පිහිටි මය සකලශරීරසංඛ්‍යාතවූ රූපයාගේ සුන්දරභාවය හෙවත් යහපත් රූපඇතිබවය ඉතා දික්නුවූ ඉතා කොවනුවූ ඉතා කෘෂනුවූ හෙවත් නොවැකැරුනාවූ ඉතා ස්ථූලනුවූ හෙවත් ඉතා නොමහත්වූ ඉතා නොකලුවූ ඉතා නොසුදුවූ බවය යන ශරීරසම්පත්තියද අධිපතිබවය හෙවත් ක්ෂත්‍රියමහාසාලාදිභාවයෙන් සභාමිභාවය යන භොගසම්පත්තියද ඥාතිසජ්ජන වූකලී සජ්ජන පරිජන සම්පත්තිය පැමිද්දන්ට පරිවසම්පත්තිය යන පරිවාර සම්පත්තියද මේ ත්‍රිවිධවූ සියලුසම්පත්තියම් ඒ මේ පුණ්‍යනිධානය හෙතුකොටගෙන ලැබෙන්නේය යනුයි.

මෙසේ මේ ගාථාවෙන්, පුණ්‍යානුභාවයෙන් රාජ්‍යසම්පත්තිය යෙන් මොබලැබියහැකිවූ දිව්‍යමනුෂ්‍යසම්පත් දක්වා දැන් ඒ දිව්‍යමනුෂ්‍ය ඝන උභයරාජ්‍යසම්පත්තිය දක්වනසේක් "පදෙසරජ්ජං" යනාදිය වදාළසේක.

එහි සංක්ෂේප අදහස නම්:-එක් දිවසිනක් මුළුල්ලෙහිම රජබවට කොපැමිණ එනඑන ප්‍රදේශයෙහි රාජභාවයද එක් දිවසිනක් මුළුල්ලෙහි ඉසුරුමත් බවට පත්වන චිපවචක්‍රවර්ත්තිරාජභාවයද එක් සක්වළෙක්"හි දෙදහසක් කොදෙව් පිරිවරකොට ඇති සතරවහදිවසිමෙනහි ඉසුරට අධිපතිවූ ඉෂ්ඨවූ මහාපවූ චාතුරන්තචක්‍රවර්ත්තිරාජභාවයද මහාමන්ධාතාදීන්ගේ මෙන් මිනිසත් බැවින් දෙව්ලෝ පැමිණ කරන දිව්‍යරාජභාවයද දිව්‍යනිකායෙහිම උපන්නවුන්ගේ දිව්‍යරාජභාවයද ඝන මේ සියල්ල ඒ මේ පුණ්‍යනිධානය හෙතුකොටගෙන ලැබෙන් නේය. ඝනුහි මෙසේමේ ගාථාවෙන්, පුණ්‍යානුභාවයෙන් ලැබියහැකිවූ දිව්‍යමනුෂ්‍යඝන උභයරාජසම්පත්තිය දක්වා තදනන්තරවැ ඒ සම්පත්තිය සංක්ෂේපවශයෙන් පෙරටුකොට ශාන්ත සුඛලක්ෂණවූ නිර්වාණසම්පත්තිය දක්වනසේක් "මානුසිකා ච සම්පත්තී" යනාදිය වදාළසේක.

එහි අදහස නම්:—මිනිසුන් පිළිබඳවූ මිනිසුන් විසින් ලැබියහැකිවූ සක්විති රජබැව් අවසන් කොට ඇති යම් පමණ මනුෂ්‍යසම්පත්තියක් ඇද්ද ශක්‍ර සුයාම සන්තුෂිතාදී දෙවියන් පිළිබඳවූ දෙවියන් විසින් ලැබියහැකිවූ යම් පමණ දිව්‍යසම්පත්තියක් ඇද්ද මේ ලෞකිකවූ විවිධ සම්පත්තිය පෙරටුකොට ඇති තෘෂ්ණාදී සකලක්ලේශාග්නි නිර්වාපනසංඛ්‍යාත හෙවත් වාන්තදුඛොපන ඝන සංඛ්‍යාත ලොකොත්තරවූ නිර්වාණසම්පත්තියක් ඇද්ද ඝන මේ ත්‍රිවිධ සම්පත්තියම මේ පුණ්‍යනිධානය හෙතුකොටගෙන ලැබෙන්නේය ඝනුහි.

මෙසේ මේ ගාථාවෙන්, පුණ්‍යානුභාවයෙන් ලැබියහැකිවූ ශ්‍රද්ධානුසාරිභාවාදීන්ගේ වශයෙන් පැමිණිය හැකිවූ නිර්වාණසම්පත්තිය දක්වා, තදනන්තරවැ ත්‍රිවිද්‍යාය උභතොභාග විමුක්ත භාවය ඝන මොවුන්ගේ වශයෙන් පැමිණිය හැකිවූ ඒ නිර්වාණය ද ඒට මහාහේතුවූ උපායද දක්වනසේක් "මිත්තසම්පදමාගම්ම" යනාදිය වදාළසේක.

එහි අදහස නම්:—යමෙක්තෙමේ ශාස්තෘන්වහන්සේ නමක් හෝ වෙන යම් ගරුකමයුතු සබ්‍රහ්මචාරියෙකුගෙන් හෝ ඝන මිත්‍රසම්පත්තියක් ආශ්‍රය නිශ්‍රය කොට උන්වහන්සේලා

කෙරෙන් අවවාද අනුශාසනා රූපගත ඒ අවවාද අනුශාසනා පරිදි ප්‍රතිපත්තියෙහි මනාහෙතුවූ උපායෙන් යොගානුෂ්ඨා නය කරන්නේද ඕහට පූජෝනිවාසානුස්මෘතිය දිව්‍යචක්ෂුඃය ආශ්‍රවක්ෂයඥානය යන ත්‍රිවිද්‍යාවය අෂ්ටාඞ්ගසමන්විත නිර්වාණ ප්‍රභෙදවූ විමුක්තිය යනමෙහි ඒ ඒ පරිදි අනලසභාවයෙන් වසඟවවය යන මේසියල්ල මේපුණ්‍යනිධානය හෙතුකොටගෙන ලැබෙන්නේය යනුයි

මෙසේ මේ ගාථායෙන්, පුණ්‍යානුභාවයෙන් ලැබිය හැකිවූ ත්‍රිවිද්‍යාභාවාදී වශයෙන් පැමිණිය හැකිවූ නිර්වාණසම්පත්තිය දක්වා, දැන් ගම්භේකින් විද්‍යාවිමුක්තිවසීභාවප්‍රාප්තයෝද ත්‍රිවිද්‍ය උභතොභාගවිමුක්තයෝද යන සියල්ලෝම ප්‍රතිසම්භිදාදි ගුණ සම්පත්තිය නොලබද්ද පුණ්‍යසම්පත්තිය ඒ ප්‍රතිසම්භිදාදි ගුණ සම්පත්තියට කාරණා වශයෙන් පවත්නා හෙයින් මේ පුණ්‍ය සම්පත්තියම හෙතුකොටගෙන ඒ ප්‍රතිසම්භිදාදි ගුණසම්පත්තියත් ලැබේද එහෙයින් හෙද දක්වනසේක් "පටිසම්භිදා විමොක්ඛා ච" යනාදිය වදළසේක.

එහි අදහස නම්:—ධම්මාභිසමයනිරුක්ඛත්තිප්‍රතිභාන යන මේ සත රෙහි ප්‍රභෙදයට ගිනාවූ ප්‍රඥාවද "රූපී රූපානි පස්සති' යනාදී වශයෙන් වදාරනාලද අෂ්ටලෞකික විමොක්ෂයෝද ශ්‍රාවකයන් විසින් ලැබිය හැකිවූ ශ්‍රාවකසම්පත්තිය සිඳුකරන්නාවූ ශ්‍රාවක පාරමීඤ්ඤණයද සවයම්භූ භාවය සිඳුකරන්නාවූ ප්‍රත්‍යේකබෝධි යද සම්සම්බොත්තම භාවය සිඳුකරන්නාවූ බුබහුම්යද යන මේ සියලුම මේ පුණ්‍යනිධානය හෙතුකොටගෙන ලැබෙන්නේය යනුයි

මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ "යං යදෙවාභිපත්ථෙන්ති සබ්බමෙතෙන ලබ්භති" යනුයෙන් යමක් වදාරනලදද එය මේ පස්ගයකින් නියමවශයෙන් දක්වා දැන් සබ්බකාමදදනිධිසංඛ්‍යා තවූ මේ සකලපුණ්‍යසම්පත්තියට පසඟ සේක් අවසානගාථාව වදළසේක.

එහි අදහස නම්:—එඹා ගෘහපතිය! යම් බදුවූ මේ පූජෝකත සම්පත්තියක් වේද. මේ පුණ්‍යසම්පත්තොමෝ මහත්වූ අර්ථය ප්‍රණීත පවත්නීය. එසේ හෙයින් ධීරවූ ප්‍රාඥයෝ පෙරකරනලද පින්ඇති බව වණ්ණිතාකරන්නාහුය. මේ කෙළෙස්ද යන්?

("අසාධාරණමඤ්ඤං අවොරා භරඤ්ඤා නිධි,
කඤ්ඤථ ධීරා පුඤ්ඤානි යෝ නිධි අනුගාමිකෝ"ති.)

යනුයෙන් මේ පුණ්‍යසංඛ්‍යාතවූ නිධානය අන්‍යයන්ට අසාධාරණවූ රජ සොරසතුරුආදීන් විසින් පැහැරනොහන කැකිවූ නිධානයෙක, එසේහෙයින් නුවණැත්තෝ දානමය ශීලමය භාවනාමයවූ ත්‍රිවිධකුසලසංඛ්‍යාත පුණ්‍යනිධානය කරව් එය සසරට තමන් නැටුවයන්නාවූ අනුගාමික නිධානයකැයි කීයාද "මාභික්ඛවෙ! පුඤ්ඤානං භායිථ සුඛස්සෙතං භික්ඛවෙ! අධිවචනං යදිදං පුඤ්ඤානී"ති යනුයෙන් මනණෙති! පිනට බියනොවව් මනණෙනි! පිනයයන මේ යම්ක් වේද මෙය සැපයට නමෙක යනාදී ඇඟුනකරයෙහි වදාළ වචනයන්ගෙන්ද පෙරකරනලද පින් ඇතිබව වණ්ණනාකරන්නාහුය. මෙසේ සර්වයන්ට ත්‍රිවිධ සම්පත්තිප්‍රදායී හෙයින් පෙරකළ පින්ඇතිබව මඟුල් නම් වන්නේය.

හුදීජනමනසඤ්ඤනවූ කෘතපුණ්‍යතාමඞ්ගලකථාව මෙතෙකින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

භවාභවයන්හී දුවමින් නිතර සසරදුකට පැමිණෙන සිත හෝ මුළුආත්මභාවයම පෙරකරනලද පින්ඇත්තහු විසින් මනාසේ පිහිටුවාලිය හැකි බැවින් කෘතපුණ්‍යතාමඞ්ගලකථිකයට අනතුරුව අත්තසම්මා පනිධි මඞ්ගලකථනය කියනුලැබේ. එහි අත්ත ශබ්දයෙන් සිත කියනලද්දේය. එයින්ම සකලආත්මභාවයම හෝ කියනලද්දේය. කුමක්හෙයින්ද යත්? ඒ දෙකම චනාහී කුදුමහත් භවයන්ට දුවමින් ජාතිජරාදිප්‍රභෙදඇති. සසරදුකට නිතර පැමිණෙනහෙයිනි.

"අත්තසම්මාපනිධි නාම ඉධෙකච්චෙ අත්තානං දුස්සීලං සීලෙ පතිට්ඨාපෙති. අස්සද්ධං සද්ධාසම්පදාය මච්ඡරිං චාගසම්පදාය පතිට්ඨාපෙති අයං වුච්චති අත්තසම්මාපණිධි" එහි සංක්ෂෙප අදහස නම්:—මේ ලොකයෙහි ඇතැම් පුගුලෙක්තෙමේ දුස්සීලවූ චිත්තය ශීලයෙහි පිහිටුවයි ශ්‍රද්ධා විරහිතවූ චිත්තය ශ්‍රද්ධාසම්පත්තියෙහි පිහිටුවයි මසුරුමලින්යුත්චිත්තය ත්‍යාගසම්පත්තියෙහි පිහිටුවයි මේ අත්තසම්මාපණිධියයි කියනුලැබේ-යනුයි-

ඔවුනතුරෙන් 'ශීලගුණවිරහිතවූ සිත ශීලගුණයෙහි පිහිටුවයි' යන මෙකරුණෙහිලා කථාවසතුවක් කියනුලැබෙයි.

පෙර කසුප්බුදුසෙමෙහි පන්සියයක් තොරහු ගම්පැහැරීම් ආදියකොට තොරකමින් ජීවත්වූහ. ඔහු තුමූ එක්දිනක් මිනිසුන් විසින් ලුහුබඳනාලදින් පැනයන්නාහු වල්වැද එහි විසූ එක්තරා වනවාසී භික්ෂුවක් දැක උන්වහන්සේවෙත ගොස් වැඳ "සවාමිනි! අපට පිහිටවූව මැනවැ"යි කීහ. ඒසථවිරයන් වහන්සේ "ශීලය හා සමවූ පිළිසරණක් නම් නොම ඇත්තේය. එනිසින් තෙපි සියල්ලෝම පන්සිල් සමාදන්වව්ය"යි කියා ඔවුන් ශීලයෙහි පිහිටුවා "දැන් තෙපි සිල්වත්හුය දිවිනියාවුවත් සිල් තොබිඳිව්. වෙෂදතොකරව්ය"යි අවවාද කෙළේය. ඔහුතුමූ මැනවැයි එසේ පිළිගත්තාහුය. එක්බිති ඔවුන් ලුහුබැඳ ආ මනුෂ්‍යයෝ එතැනට පැමිණ ඒ සියල්ලන් මැරුවාහුය. ඔහුතුමූ තෙකඩවූසිල් ඇත්තෝවම් කලුරිය තොට දෙව්ලොවැ උපන්හ. ඔවුනතුරෙන් දෙටුසොරතෙමේ දෙටුදෙව්පුත් විය. ඒ සියල්ලොම අනුලොම් පිළිලොම් වශයෙන් එක් බඹාන්තරයක් දෙව්ලොවැ සැරිසරා මෙබුදුසෙමැ ඉන් සැව සැවැත්නුවර සම්පත්‍යයෙහි පන්සියයක් කුලඇති කෙවුළුඟමෙහැ උපන්හ. ඔවුනතුරෙන් දෙටු දෙව්පුත්තෙමේ දෙටුකෙවුළාගේ කුලයෙහි ඉපිද යසොජ නම් කුලපුත්‍රයෙක් වී ඔවුන්ට අග්‍රපුරුෂයෙක් විය. අනික් දිව්‍යපුත්‍රයෝ අනික් කෙවුළන්ගේ කුලයන්හි උපන්නාහුය. ඒ කෙවුළෝ එක්දිනක් අචිරවතී නදියෙහි දූලක් බහා රන්වන් මසෙකු ලැබ මේ මස්‍ර රන්වන්ය මොහු අපරජුට දක්වන්නෙමුයි කියා ඔරුවෙක බහා ඔරුව ඔසවාගෙන ගොස් කොසොල්රජුනට දැක්වූවාහුය. කොසොල්රජ්රුවෝ ඔවුන්ලවා ඔරුව ගෙන්වාගන දෙව්රම්වෙහෙරට ගොස් ශාසනයන් වහන්සේට දැක්වූයේය. ඒ දැක ශාසනයවූ බුදුරජාණන්වහන්සේ එය අසෝතපත්ති කොට ඒ අවසථාවට සුදුසු ධර්මයක් දෙසනාකරනසේක් සූත්‍රනිපාතයෙහි කපිලසූත්‍රය දේශනාකොට වදරා තැවත ධම්පියාවෙහි පාපවග්ගයෙහි "මනුජස්ස පමත්තචාරිනො" යනාදීවූ සතරගාථා කෙතෙක් වදුලසේක. ගාථාවසානයෙහි කෙවුළෝ සංවේගපත්වී, ශාසනයන්වහන්සේ වෙතැ පැවිදිවී ඉන් මැතභාගයෙහි උදුනයාගේ නෙවනවහැ යසොජසුතුරෙහි වදුල නයින් රහත්වී විපදෙහතමවූ සම්ඝයන් වහන්සේ සමග ආහාරූපභාර [illegible] ධම්දරිභොගයෙන් එකපරිභොග ඇත්තෝ වූවාහුය.

අනන්තඝම්මාපණ්ඩිතය මහුල්වන බවට නිදසුන් වශයෙන් මේ නගරෙ පාතලද කපිලසුතුරුවැනුමාදියෙහිවූ දුසිල්සිත් සුසිල්සි පිහිටුවා සඟපවඟපත් පන්සියසොරහුවත් මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

සඟසුවගීයෙහි "යෝ ච වස්සසතං ජීවේ දුස්සීලෝ" යනා දීවූ ගාථාවණ්ණනාදියෙහි සංකිච්ච අධිමුත්තතා යන සාමණෙර යන් වහන්සේලාකෙරෙහි පහන්වූ සොරුන්ගේ කථාවසතුවද මේ සඳහා කියයුත්තාහ.

'ශ්‍රද්ධාගුණ විරහිත විත්තයා ශ්‍රද්ධාසම්පත්තියෙහි පිහිටුව'යි යන මෙහිලා මේ මතුපහළවන කථාවසතුව දතයුත්තේය.

රජගහනුවර මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකවූ අශ්‍රද්ධාව්‍යතනවූ තුනුරුවන්කෙරෙහි නොපහන්වූ භාරවාජගොත්‍රත නම් බමුණෙක් වාශ්‍රය කෙරෙයි. බුදුන්දහම්සහුන්යයි ඇසුනුනල දෙඅතින් කන්වසයි කිහිරිකණුවක්සේ තමන් ගත් දෘෂ්ටියෙන් නදවූයේ වෙයි. ඔහුගේ බැමිණිය වනාහි ධනඤ්ජානී නම්ය. ඕතොමෝ සෝවාන්ය අවල ශ්‍රද්ධායෙන් යුකත්‍රය තුනුරුවන් කෙරෙහි සිතපහන්ය පිරුවිසෙන්ම යාම්ඊම් ඉදීම් සිටීම් කිවිසීම් කැයීම්කොට නමුත් "නමෝ බුද්ධාය"යි කියා නමස්කාර කෙරෙයි. එක්කිති එක්දවසක් බමුණු නෙමෙ පන්සියයක්බමුණන්ට දිගනුමුසු කිරිබතත් දෙනු කැමැත්තේ සෙට පිණිස බමුණන්ට අමතා බැමිණියට මෙසේ කියා සොඳුර! සෙට අපගේ ගෙහිබවුණෝ අනුභව කරන්නාහුය. යම්බදුවූ කී ඒ මුඩුමහණහට යම් නමසකාරයක් කරන්නීද එය එකම සෙටදිනට පමණක් නොකරව එය අපා බමුණෝ නොස තුටු වන්නාහුය බමුණන් මා කෙරෙහි නොකලකිරුව"යිකියායි. එවිට ඕතොමෝ "බමුණ! නුඔබමුණන් කෙරෙන් බිදෙතුදු දෙවි යන් කෙරෙන් බිදෙතුදු මම නම් ඒ ශාස්තෘවූ බුදුරජතුමන් සිහිවූ විට නමස්කාර නොකර සිටින්නට නොහැක්කිමැ"යි කියා එවිට බමුණු කඩුව ගෙන "බොල කෙල්ල බැමිණිය! ඉදින් සෙට ඒ බමුණන් මෙහි අවුත් හුන්කල්හි ඒ මුඩුමහණහට නමස්කාර කෙළෙහි නම් මේ කඩුවෙන් තා කඩකඩ සොට සිදින්නෙමි"යි කියේය. දෙලක්‍ෂයතලිස්දහසක් යොදුන් සතකඩ මහාබොල්පොළොව කම්පාවතුදු ආර්‍යශ්‍රාවකයෝ කම්පානොකොළඹැක්කාහ. සැටඅවදහසක් යොදුන් උසඇති මහාමේරු පර්වතය පෙරළෙතුදු ආර්‍යශ්‍රාවකයෝ නොපෙරළීය හැක්කාහ. එසේ හෙයින් ඕතොමෝ

"සුඵුව මෙ අභිගම්භගානි කාමං ශ්‍රෙෂ්ඨිජ්ඨි බ්‍රාහ්මණ!
තෙවාහං විරම්සාමි බුද්ධසෙට්ඨස්ස සාසනා"නි

එහි බ්‍රාහ්මණය! නුඹ දිවින් මාගේ අත්පාකන්නාසාදී ශරීරාවයවයන් ඒකාන්තයෙන්ම සිදිනෙහි නමුත් ඒ බුඩශ්‍රේෂ්ඨයන් වහන්සේගේ ශාසනයෙන් මම වෙන්නොවන්නෙමියි කියා. ඒ මිසදිටු බමුණා ආඝාතශ්‍රාවිකාවූ ඇයගේ ශරීරයට අතනබන්ට හෝ ගසන්ට හෝ නොහැකිව "නී කැමැත්තක් කරව්" යි කියා කඩුව ඇදෙහි දමා හැසුරේය. දෙවන දිනෙහි බමුණා බමුණන්ට කිරිඛත පිළියෙළකරවා කල්දැන්වූකල ඔවුහු අවුදින් නිදහත්තාහුය. බමුණාද ඔවුන් හා එකපෙළට නිදහත්තේය. එකල බැමිණිතොමෝ රන්සැන්ද ගෙන බත්හලෙහි බමුණන් අනුභව කරවන්නී ඒ භිමි බමුණුනට බත් ඵලවන්නී නොසසස්ව තුබූ දැවකඩෙක පාහැපී දුඃඛවූ වෙදනාවක් ඉපිද එකෙණෙහිම බුදුන් සිහිවී බත් බදුන බිමතබා දෙහොත් මුදුන්කොට වේළුවනාරාමය දෙසට වැඳ මහානමස්කාර පාඨය තුන්යලක් ප්‍රකාශතළාය. එකෙණෙහි ඒ බමුණන් අතුරෙන් සමහරු අනුභවකොටැ අවසන්ය සමහරු අනුභව කරන්නා සමහරු ගත්අහර අත්හි ඇත්තෝ සමහරුන්ට බත් බදුන් ඉදිරියෙහි තැබුවා පමණෙක ඔනුතුවූ ඇයගේ නවස්කාර හඬ අසාම මහමෙර පමණ මුගුරකින් හිස්හි ගසනලද්දාක්හු මෙන්ද සාන්හි යහුල් ගසනලද්දාක්හුමෙන්ද දුක්දෙම්නස්විදින්නාහු "මේ අන්‍යලිඞ්ගියෙකු විසින් ගෙදරට අපි පමුණුවනුලදු මහැ කියා කිපී අතින්ගත් බත් පිඩු දමාගසා මුවෙහිතුබූ බත් පිඩු කාරු කෙළගසා බැහැර දමා බමුණුනට බැණදෙඩා හිඳක. බමුණාද බැමිණියට නොයෙක් ලෙසින් රොස්පරොස්බස් බැණදෙඩා කිසිවක්කරන්නට නොහැකිවන්නේ "වෙසේම මේ සැඩොලී යම් ඒ කොයිබදීවුවත් ඒ කුළුරළුවුඩුවන්නුගේ ගුණ කියා එම්බල රොඩී කෙල්ල! තීගේ ඒ මුඩුවගණහට මම ඵාද නගන්නෙමි"යි කියා රොස්ව් නොසතුටින් වෙළුවනාරාමයට ගොස් බුදුන් නොවැඳ එකත්පසෙකැ සිට මෙසේ විවාළේය.

"කිංසු සුඛා දුඛං සෙති කිංසු සුඛා න සොචති,
කිසසස්ස එකධම්මස්ස වධං රොචෙසි ගොතමා"නි.

එහි අදහස නම්:—ගෞතම ගොත්‍රයෙහිවූ තථාගතයන් වහන්ස! කුමන නම් ධර්මයක් නසා සැපසේ හෝනේද? කුමන නම් ධර්මයක් නසා සොක නොකෙරේද? කවර නම් එකම ධර්

ඛක්ඛුගේ විනාඃඛය රුචිකරනෙඟිද එඛ විචාරන්නාවූ මට්
කියනුමැනවැයි ඛනුඟි.

ඉක්බිති තථාගතඃඛම්මාඃඛම්බුදුරජාණන් වඟන්සේ ඔහුගේ;
ප්‍රශ්නඛ විඃදනසේක්,

"කොධං ඤත්වා සුඛං සෙති කොධං ඤත්වා ඛ සොචති,
කොධඝ්‍ය විඝමූලඝ්‍ය මධුරඟඝ්‍ය බ්‍රාඟමණ!
වධං අරියා පඃංඝන්ති තඤ්ඤි ඤත්ථා න සොචති"හි.

එම්බා බමුණ! දඝවැදුරුම්වූ ක්‍රොධඛ නඟා ක්‍රොධපරිඛාඛ
ඛෙන් නොදැවෙන බැවින් සැපසේ සඛනඛ කරන්නේඛ, ක්‍රොධ
විනාඃඛඛෙන් දූරලනලද ප්‍රේමනස් ඇතිබැවින් සොක තොක
රන්නේඛ දුඃඛවිපාක ඇත්තාවූ අතිඝඝින් කිපියක්ඛට පෙරලා
ආක්‍රොඝ කොට ප්‍රහාරදනඛ කෙළෙක්ඛට පෙරලා ප්‍රහාර දනඛ
කොට සිටි කල සැපඋපදනා ඟෙඝින් කෙළවරැ සැප ඇත්තාවූ
ක්‍රොධඛ නැසීම බුඛාදීඋත්තමඛන් වඟන්සේලා වණිණඛා කර
නනාහුඛ. එබදුවූ ඒ ක්‍රොධඛ නඟා සැපසේ හෝනේඛයි වදළ
සේක. බමුණු තෙමේ ශාසනාඃඛන්වඟන්සේගේ ඒ ගාථාධම්මදේශ
නාව අසා පිළිලද සැදැහැ ඇත්තේ බුදුරජතුමාණන් වඟන්සේ
වෙතැ පැවිදිව ලබනලද උපඝපන් බැව් ඇත්තේ නොබෝකල
කින්ම සකල කෙලඝඛන් ප්‍රහීනකොට අහීඝඛට පැමිණිඛේඛ.

අශ්‍රඛාවනඤ්චනඛ ශ්‍රඛාඝම්පත්තියෙඟි පිහිටුවිම අත්තඃඛම්මා
පණිධි සංඛ්‍යාත මඟුල් බවට නිදසුන්වඝඟෙන් ඟෙනහැර පාන
ලද බ්‍රාහ්මණඝංයුක්තවණ්ණනායෙඟි භාරම්භපෙළර වඃනුව
මේසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවනලද්දේඛ.

චතුක්කඛ්ඛුත්තරඝඟි කාලකාරාම සුත්තවණ්ණනායෙඟි
කාලකාඃසිටුවඃත්තුවද මේ සඳහාම කියඝුත්තේඛ.

සුරුම්මලින්ඝුත් සිත ත්‍යාඟඝම්පත්තියෙඟි පිහිටුවඃි ඛන
මේකරුණෙඟිලා මේ මතුපහළවන කථාවඃතුව දතඝුත්තේඛ

බරණැස්නුවර අසුකෙළක් ධනඛ ඇති සිටාණකෙනෙක්
නුවරදොරඝතරෙඟිද නුවරමැදද තමන්ගේ නිවෙඝනවාරයෙඟි
දැඃි ඛන මේකි සඳැන්ඟි දනඟල් ඝඛක්කරවා දිනපතා සලඝඝ
ඛක් ධඤ්ඤඛඤ්ඤකොට මඟදන් පැවැත්වූඛේඛ. ඒ සිටුතෙමේ
දිවිඟිම්කොටම එසේ මඟදන් පවත්වා "ඳිඛ පුතන්ඩ! මාඟේ

මේ දූතපරම්පරාව නොසිඳුව වෙසේ මාවෙන්ම දන්දෙව"යි කියා තමපුතුට අනුශාසනා කොට දිව්‍යකෙළවරැ ඉන් සැව සක් දෙව්රජවී උපන්නේය.

ඔහුගේ පුත්‍රතෙමේද එසේම දන්දී එසේම තමපුතුනට අනුශාසනා කොට දිව්‍යකෙළවර ඉන් සැව වසුදිව්‍ය රාජන්ව උපන්නේය. උහුපුතුද එසේම දන්දී එසේම පුතුනට අනුශාසනා කොට දිව්‍යකෙළවරැ ඉන් සැව සුයාමදිව්‍යරාජන්ව උපන්නේය. උහුපුතුද එසේම දන්දී එසේම තමපුතුනට අනුශාසනා කොට දිව්‍යකෙළවර ඉන් සැව මාතලිදෙවිපුත්වී උපන්නේය. උහුපුතුද එසේම දන්දී එසේම තමපුතුනට අනුශාසනා කොට දිව්‍යකෙළවර ඉන් සැව පංචශිඛනම් දෙව්පුත්වී උපන්නේය. ඔහුගේ පුත්තෙමෙ එකානී අසූකෙළක් ධනය ඇති මවජරිය කොසිය නම් සිටුවූයේය. ඒ සිටුතෙමේ "මාගේ මව්පියෝ මූසාවාදයෙන් රැස්කරණලද ධනය නොරැක නිකරුණේ බැහැරලූහ. කළලෙස නොමිසුදුසුය. මම වනාහී ඒ ධනය රකින්නෙමි කිසිවෙක්හට කිසිවක් නොමදෙන්නෙමි"යි සිතා දන්හල්සිදුවා බිදුවා සුණු විසුණුකරවා ගිණිලවා තදමසුරෙක් වී ධනයව රැස් නෙළේය. තෙමෙත් අනුභව නොකරයි අඹුදරුවන්ටද යම්තම් දිවියැපෙනා පමණට වැඩියක් නොදෙයි ඔහු වනාහි කාඛිදිය දෙවැනිකොට නිවුඩු සාලේ බත් බුදියි, තුන්කබ එකට ගැලපුහනපිළි හදියි පත්කුඩින් නිස මූවහ කොට ජරපත් ගොණුයෙදූ දුදුරු රියකින් සෙයි මෙසේ ඒ මසුරු නපුරු දුදකහුගේ මෙතෙක් ධනය සුණබයෙකු විසින් ලබාකලද ලෙලිපොලක්මෙන් විය. උහු එක්දිනක් රජඋවැහට යන්නේ අනුසිටුහුද මෙන ඇන්නෙමියි සිතා ඔහුගේ ගෙදරට ගියේය. එකෙණෙහි අනුසිටු තෙමෙ නවගිනෙල් කිරි මී සකුරුසුණු යන මෙයින් මනාසේ කරනලද කිරි බතක් අනුභවකරන්නට සැරසුනේ එහි පැමිණි මහඝිටු දූකා හුනස්නෙන් නැගිට "මෙහි එන්න මහඝිටුණෙනි! මෙහි ඳිදගන්න කිරිබතක් අනුභවකරමුය"යි කීයේය. ඔහුද කිරිබත් දුටු කෙණෙහිම එය බුදිනු කැමතිවූයේ මුව පිරුනු කෙළඇත්තෙක් වූයේය. එකකුදුවුවත් "ඉදින් දැන් මොහුගේ කිරිබත මම අනුභව කෙළෙම් නම් මාගේ ගෙට ආකල මොහු වත් පෙරළා සත්කාර කටයුතුවන්නේය එසේ ඇතිකල මාගේ ධනයද නැසෙන්නේය එබැවින් ඒ මේ කිරිබත් බුදීමෙන් කවි නැතැ"යි සිතා අස්නෙයි හුන්නා පමණක්ම වූයේ ඔහු විසින් නැවත නැවතත් යාඥා කරන ලද්දේත් "මම මේ දැන්

අනුභව කෙළෙම් ඇතිතාක් බබපිරුනෙක් වෙම්"යි කියා අනු
භව නොකෙළේමය. ඒ සිටුතෙමේ අනුසිටුහුගේ බත්කිසාව
සනැ ඔහුගෙන රජඋවටැනට ගොස් පෙරලා සියගෙට අවුත්
කිරිබත් නැණගාවෙන් පෙළුනේත් ධනය නැසෙන බියෙන්
කිසිවක්හටත් නොකියාම එසිනුපන් පිපාසය ඉවසන්නේ පිළි
වෙළින් උපනුපන් පඬුවන් පැහැ ඇත්තේ නහරවැල් ඉල්පගිය
සිරුරු ඇත්තේ කය වැහැර ගියේ දුබලවූයෙක්ද විය. මෙසේ
ඇතිනල්ගිත් ධනය නැසෙයි යන බියෙන් කිසිවෙක්හට නො
කියා කල්යවනතුරු අතිශයින්ම දුබලවී සයනයෙයි වැදහොත්
තේය. එසේකල සිටුනැගණියාව ළඟට ගොස් "කිමෙක නිදියති!
අපහසුවක් ද"යි විචාළ කලත් නොකියා ඇඳවත්ගිදගෙන
පිටපිරිමැද නැවත නැවත ලුනුබැඳ විචාළ කල එතතු කීයේය.
ඒ අසා සිටුනැගණිය නොමෝ "එම්බල! පාප මසුරු දුදුන! කිමෙක
හෝ දිළින්දෙක්ද මුළුබරණැස් නුවර වැසියන්ට පොහොනා
දමණ කිරිබත් පිසම්දු"යි කිය. ඒ අසා සිටුතෙමේ මුහුරකින්
හිසෙහි ගසනලද්දෙක්මෙන් නිපී "එම්බල කෙල්ල! මා තීගේ
මහධනවත් බව දනිමි ඉදින් තී ගෙයින් ගෙනා ධනය ඇත
හොත් එයින් කිරිබත් පිස නුවරැන්ට කව මාගේ ධනයිසදමින්
නොපිසුව"යි කීයේය. "එසේ වීනම් එනා වීපිඨක වසන්නවුන්ට
පොහොනා පමණක් පිසන්නෙම්ද"? "ඔවුන්ගෙන් අපට
කුමන වැඩෙක්ද"? "එසේ වී නම් අවට සත්ගෙයක වැසියන්ට
පොහොනා පමණක් පිසන්නෙම්ද"? ඔවුන් ගෙන් අපට කුමන
වැඩෙක්ද"? එසේ වීනම් මෙසිටුගෙයි වැසි හැමට පොහොනා
පමණකට පිසන්නෙම්ද? ඔවුන්ගෙන් අපට කුමනවැඩෙක්ද?
එසේවී නම් බඤ්ජනයාට පමණක් පොගෙනා පමණකට
පිසන්නෙම්ද? ඔවුන්ගෙන් අපට කුමන වැඩෙක්ද? එසේ
නම් නුඹටත් මටත් පොහොනා පමණකට පිසම්ද? තීත් කවරි
යක්ද? එස්වී නම් නුඹව පමණක්මපියන්නෙම්ද? "මට පම
ණක්ම නම් පිසන්නට වටී, මට පමණක්ම පිසතුදු බොහෝ
දෙනෙක් බලාපොරොත්තු වන බැවින් මෙහි පිසන්නට
නොවටී සහල් නැළියක්ද කිරි නැළි සතරක්ද අසුරක් පමණ
සකුරුද ගිතෙල් සහ මී බෝතල දෙකක්ද එක බඳුනක්ද දෙව
මම වනයට ගොස් පිසා අනුභව කොට එන්නෙමි"යි කීයේය.
ඔ නොමෝද එළස ඒ සියල්ලම දුන්නීය. සිටුතෙමේ ඒ සියල්ල
දසෙකුලවා ගෙන්වාගන වනයට ගොස් ගහක් අසබඩ
ගසක් මූලෙක දස්කොලුවාලවා ලිප බන්දවා දර දිය ගෙන්වා

ගත "කොල්ල! තෝ යව අත්වල් මගැ සිට කිසිවෙක් එනවා දුටහොත් වහා මට දන්වව මා අඩගැසුතල එව"යි කියා ඔහු යවා උදකලාවම ගිනිමොලවා කිරිබත පිසුවේය. එකල සක් දෙව්රජතෙමේ තමන්ගේ දුත පරම්පරාව පරීක්ෂාකොට බලන්නේ ඒ සියල්ල දුක "මෙතෙමේ තද මසුරෙක්වී මාගේ දුනවංශය සිඳබිඳදමා නිරයෙහි උපදින්නේය මොහුට අවවාද කොට මෙදෙව්ලොවැ උපදනට සුදුස්සෙක් කරන්නෙමි"යි සිතා වඤ්ඤ දිව්‍ය පුත්‍රාදීන් කැඳවා සියලු එපවත් කියා "පළමු කොට මම යම් මිනි කිරිබත ඉල්වාහුන් කල්හි නුඹලා පිළිවෙළින් එන්නහුය"යි කියා බමුණු වෙසකින් ඔහු වෙතැ එළඹ "පින්වත! බරණැසට යන මඟ කොහිද"යි විවාළේය. බමුණු දුක හිටුතෙමේ ක්‍රෝධයෙන් දිලිහී "බොල බමුණුමහල්ල!! තෝ උමතුවෙක බරණැසට යන මඟවත් නොදන්නෙහිය මෙහි කුමන මඟෙක්ද? මෙහි නොමෙව ඔතනින්ම ඔබ්බෙහි යව"යි කීයේය. සක්බමුණුතෙමේ නොදැනෙන්නෙක් මෙන් "කීදැ කිමෙක කීදැ කිවේකැ?"යි කියා කියා සිටු අත කත නම් නවා ඉදිරිපත්වේමය. එවිට සිටුතෙමේ බොල පිස්සු බිහිරි බමුණු මහල්ල!! මෙහි කුමට එන්නෙහිද? ඔතනින්ම ඔබ්බෙහි යව"යි මුරගැසය. සක්බමුණු තෙමේ "පින්වත! කුමකට මුරගා නෙහිද? දුම්කුත් පැණෙයි ගිනිත් පැණෙයි උදුනෙහි කිරිබතකුත් පැසෙයි බමුණන් පැවරූ නැනක් විසහැක බමුණන් බුදිනකලැ මම්ත් ඉන් ටිකක් ලබන්නෙමි"යි කීයේය. සිටුතෙමේ "බමුණ මෙහි බමුණන් ඇමතීමක් නැත ඔතනින්ම ඉදිරියට යව"යි මහත් හඬනහා කීයේය. "එසේවී නම් නුඹ කිරිබත් බුදිනකල ටිකක් ලබන්නෙමි"යි බමුණා කීයේය. "මෙයින් එක බත්තුල කුදු නට නොදෙමි මෙයද ඉතාමදය මට යැපෙනා පමණෙක් මය"යි සිටු කීයේය. ඒ අසා සක්බමුණුතෙමේ

"අපපඤා අපපකං දජ්ජා අනුමඤ්ඤිතා මඤ්ඤිතං,
බහුමඤා බහුකං දජ්ජා අදුනං නූපජීවති,
තං තං වදාමි කොසිය! දෙහි දුනානි භුඤ්ජ ව,
අරිය මඟඤං සමාරුහ නෙ'කාසී ලහතෙ සුඛං"නති.

මදදෙයින් මදක් නමුදු එනම් මදදෙයින් අඩක් නෝ එසේත් නැතහොත් අඹින් අඩක් හෝ දෙන්නේය. බෙදෙවින් බෙහෙවක් දෙන්නේය. ඒ මේ ලොකයේ නමුත් බෙහෙවක් හෝ මදක් හෝ දෙන්නේමය. නොදීම නම් යුතු නොවන්නේමය. ඒ දීමම මහත්ඵල වන්නේය. ඒ කාරණය හෙයින් නුඹට මම

කියම්. කොසිය හොත්‍රයෙහිවූ සිවාණෙනි! දහුන් දෙව හුඹත් අනුභව කර ඒතසින් දීමෙහි ඇලුම් ඇත්තාවූ ආඪ්‍යවූ බුඩාදී උත්තමයන් වහන්සේලාගේ මාඝීයට පිළිපදු හුදකලාව අනුභව කරන තැනැත්තේ දිව්‍ය මනුෂ්‍ය බ්‍රහ්මාදී කිසිම සුවයක් නොලබන්නේයයි කියේය.

ඒ අසා සිටුතෙමේ "බ්‍රාහ්මණය! හුඹ හිසින් සහුටු විය යුත් තැම්ම කියතලද්දේය එහෙයින් මෙසින් කිරිබත් ටිකක් ලැබිය හැක්කේය. මෙහි නිදගනුව"යි කියේය. සක්බවුණු තෙමේ නිදගත්තේය. ඉක්බිති වසු දිව්‍ය පුත්‍ර තෙමේද බවුණු වෙසකින් එහි පැමිණ එලෙසම බොහෝ කථා කොට මේ ගාථාවලින්

"මොඝං තස්ස හුතං හොති මොඝංවාපි සමිහිතං,
අපිතිසම්ං යෝ නිසිනනසම්ං එකෝ භුජති හොජනං
තං තං වදාමි කොසිය.... වප.... වතකාසී ලහතෙ සුඛ"නති.

මේ ලොකයෙහි යම්කිසි පුගුලක්තෙමේ තමා වෙත ආගනතුකයෙකු පැමිණ හුන්කල්හි පිළියෙළකරනලද බොජුන ඒ අමුත්තාහට කියත් නොදී එකාකිව අනුභව කෙරේද වසතු නිපදවීම පිණිස එබඳුවූ ඔහුගේ ගාහාදීනහි බලිකම් කිරීමද සිස්වන්නේය වසතුනිපදවීම් වහසෙන් කරනලද අනිකුදු සියල්ලම සිස්වන්නේය, කොසිය හොත්‍රයෙහි උපන් සිවාණෙනි! එසේ හෙයින් මම තට කියම් තාගේ වසතු විසදම් කොට රසමසවුළන්යුත් මධුරදු කාබි සිටුව දුගිවගිය ආවකාදීන්වද එසේම දෙව දුනාභිරතවූ බුඩාදී ආඪ්‍යයන් වහන්සේලා ගමනයකළ මාඝීයට පිළිපදුව තමා පමණක් අනුභව කරන සුලු තැනැත්තේ ලොවිලොවුහුරාසුව නොලබන්නේයයි කියේය. ඒ අසා සිටුතෙමේ බවුණ! නෝද මනාවූවක් කියතෙහිය එහෙනම් නිදගනුව මෙසින් මදක් ලබතෙහියයි කියේය. ඒ සඳබවුණුද එසේම නිදගත.

ඉක්බිති සූඪ්‍යදෙවිපුත්තෙමේද එසේම බවුණු වෙසකින් එතනට අවුත් ඒ නයින්ම බොහෝදු කථාකොට මෙම ගාථාවලින්

"සවවන්නාසස හුතං හොති සවවංවාපි සමිහිතං,
අපිතිසම්ං යෝ නිසිනනසම්ං නෙකෝ භුජති හොජනං.
තං තං වදාමි කොසිය!.... වප.... වතකාසී ලහතෙ සුඛ"නති.

මේ ලොකයෙහි යම්පුද්ගලතෙක් තෙමේ තමාවෙතැ ආගනතුකයෙකු එලඹ හුන්කල්හි පිළියෙළතල අහර තනිවම

අනුභව කොකොට මනාසේ එයින් ඔහුද සතපවා තමනුත් අනුභව කෙරේද එබදු පුගුලාගේ ගෘහාදීන්හි ධනාදිපදවීම පිණිස කරනලද බලිකම්වාදිය ඇළුලවන්නේය ධනාදිපදවීම පිණිස කරනලද අනිකුදු සියල්ලත් ඇළුලවන්නේය කොසිය ගොත්‍රයෙහි වූ සිවාණෙනි! එසේහෙයින් මම තට කියම් තාගේ ධනය විඥම් කොට රසමසවුලෙන් යුතුකොට මධුර අහර තෝද අනුභව කර දුගීමිගීයාවකාදීන්ටත් එසේම දෙව දුනා හිරතවූ බුබාදී ආඥාධාරන් වහන්සේලා ගිය මාගීයට පිළිප දුව තනිවම අනුභවකරනසුලු තැනැත්තේ ලොව්ලොවුතුරා සුව නොලබන්නේයයි කියේය.....ඒ අසා සිටුතෙමේ බමුණ! තෝද කිදැ මැනවි එහෙනම් හිඳගනු මෙයින් මදක් ලබනෙහි යයි කියේය. ඒ හිරුබමුණුද එසේම හිඳගත.

තදනන්තරවැ මාතලිදෙවිපුත්තෙමෙද එසේම බමුණු වෙසකින් එතනට අවුත් ඒ තයින්ම බොහෝදු කථාකොට මේ ගාථාවලින්.

"සරං සබ්බං යෝ පූජති බාහුකාය ගයාය ච,
දෙණෙ නිම්බරුක්ඛසම්ං සිඝාසතෙ මහාවහෙ;
අත්‍රවස්ස හුතං හොති අත්‍රවස්ස සමිහිතං,
අපිනිසම්ං යෝ නිසිනනසම්ං තෙකෝ භුජති භොජනං.
තං තං වදාම් බොසිය!.....පෙ.....නෙකාසි ලහතෙ සුඛ"නති.

මේ ලොකයෙහි යම්කිසි පුගුලෙක් තෙමේ තමවෙතැ ආගනතුගයෙක් එලඹ හුන්කල සැදූ අහර තනිවම නොබුදිද මෙත්කුලුණු පෙරටුව අමුත්ගෙත් අනුභව කරවාද එ පුගුල් තෙමේ නාගයක්ෂරාක්ෂසාදීන්ට බලිකම්කරනුයේ මුහුදුකලපු පොකුණුආදීන්අතුරෙන් යම්කිසිවක්වෙතැ එලඹ එනම්:- බාහුකා නම් නදියෙහිද ගයා නම් පොකුණෙහිද මහගඟයැඩ පහරඇති දෙණතම් තොටෙහිද එසේම නිම්බරුකම් තොවෙහිද ඝන මෙතෙක් තන්හි බලිකම් කන්නේ වේද මෙකිතන්හි මෙහු ගේ මේ හෝමකම්ය සඵලද වෙයි සැපවිපාක ඇත්තේද වෙයි එසේහෙයින් කොසියගොත්‍රයෙහිවූ සිවාණෙනි! මම තට කියම් තාගේ ධනය විඥම් කොට රසමසවුලෙන්යුත් මධුර අහර අනු භවකර දුගීමිගීයාවකාදීන්ටත් එසේම දෙව දුනාහිරතවූ බුබාදී ආඥාධාරන් වහන්සේලා ගිය මාගීයට පිළිපන්නෙක් වෙව තනි වම අනුභව කරනසුලු පුගුල්තෙමේ ලොව් ලොවුතුරාසුව [illegible] එ දැ සිදුනෙමේ බමුණ! තොදැ

කියේ මැනව එහෙයින් හිඳහනු මෙයින් මදක් ලබනෙඟියයි කියේය. ඒ මානලිඛමුණුදා එසේම හිඳගත.

එක්බිති පංචසිඛ දෙවිපුත්තෙමෙද එසේම බමුණුවෙසකින් එතැනට අවුත් පෙරසේම බොහෝ දෑ කථාකොට මෙම ගාථාවලින්

"බලිසං භි යෝ නිගඵිලති දීඝසුත්තං සඛඩ්ඩනං,
අපිතිසම්මං යෝ නිසිතනාසම්මං එකෝ භුඤ්ජති හොජනං,
තං තං වදාමි කොසිය! මෙ තෙකාසී ලභතෙ සුඛ"නති

මේ ලොකයෙහි යම්කිසි පුහුලෙක්තෙමෙ ආහනතුක යෙක් තමාවෙතැ එලඹ හුන්කල්හි පිළිගෙලතරනලද බොජුන ඔහට කිසිත් නොදී තමා පමණක් බුදීද ඒ පුහුල්තෙමෙ ඒ බොජුන වැළදුවා නොව බැමිසඟිතවූ දික් හුයක් ඇති බිලියක් ඔහුවිසින් ගලනාලද්දේ වන්නේය, කොසිය ගොත්‍රයෙහිවූ සිවාණෙනි! එසේහෙයින් මම තට කියමි තාගේ ඛන විය දම් කොට රසමසවුලෙන්යුත් මධුර බොජුන් අනුභවකර දුගීවඟි යාචකාදීන්ටත් එසේම දෙව දානාභිරතවූ බුඩාදී ආර්‍යයන් වහන්සේලා ගමනයකළ මාර්ගයෙහි ගමනය කර එකාකීව අනු භව කරනසුලු පුද්ගලතෙමේ ලොවිලොව්තුරාසුව නොලබන් නේයයි කියේය ... ඒ අසා සිටුතෙමෙ ආර්‍යාසයෙන් නිපදවූ තමාගේ කිරිබත දෙන්නට සිදුවූ හෙයින් උපන් දුකින් කම්පා වෙමින් බමුණ! නොද කිදේ මැනව එහෙයින් හිඳගනු මෙයින් මදක් ලබනෙඟියයි කියේය. ඒ පංචසිඛ බමුණුතෙමෙද සෙස් සන්ගේ පෙළෙහිම හිඳගත්තේය. මෙසේ ඔවුන් හුන්කල්හි කිරිබතද පැසින. සිවාණෝ කිරිබත්බදුන උදුනින් බහා "බමු ණුගොල්ලෙනි! තොපට කිරිබත් දෙන්නට රුක්පත් ගෙනෙව්ය"යි කියේය. එවිට බමුණෝද ඉන් නොඅඟිටම අත් දිගු කොට හිමවතින් මාලුවාපත් ගෙනාවාහුය. සිටුතෙමෙ එදින 'මෙපමණ මහත් පත්හි දියයුතු කිරිබතක් මෙහි නැත කිහිරි පත් ගෙනෙව්ය"යි කියේය. ඔවුහු එද එසේම ගෙනාවාහුය. ඒකිහිරිපත් එකක් එකක් යොදුනක් පමණ විශාලය ඒ මහත දැඹිබැව් කියේය, පත්මහතින් තව කිම තා දෙන පමණක් දෙවයි කිවාහුය; එවිට සිවාණෝ සැන්දෙන් සියල්ලන්වම කිරිබත් දුන්නේය. සියල්ලනෙන් අන්තිමයාට දුන්කල්හිත් හැලෙහි අඩුබවක් නම් නුදුවුවේය. ඒ සිටුතෙමෙ ඔවුන්ට කිරි බත්දී තෙමෙත් අනුභව කිරීමට කිරිබත් සැළිය ගෙන ඔවු

ණන්ගේ පෙළෙහිම හිදගත්තේය. එකෙණෙහි පංචවිධ තෙවෙ සුනඛයෙක් වී ඔවුන්ගේ ඉදිරියෙහි මුත්‍රාකරමින් ගියේය. එවිට බමුණෝ කිරිබත තමතමන්ගේ අත්වලින් වසා ගත්හ. සිටාණෝත් එසේම වසාගත්තේය. එවිට සිටාණන්ගේ පිටිඅලුයෙහි සුනඛමූත්‍රාබිඳක් හුත්‍රුයේය. සිටාණෝ අතදෙවුන් කරනු කැමැත්තේ බමුණන් ඉදිරියෙහි තිබෙන් නාක්මෙන් පෙනුණ රන්කෙණ්ඩිවලින් පැන් ඉල්වීය. එවිට බමුණෝ අපි ගන්නෝ වමු දෙන්නෝ කොවමුයි කීහ. බමුණනි! එසේ කියන්නේ ඇයිද? මම තොපට කිරිබත් දුන්නෙන් නොවෙයිද එසේ හෙයින්වත් මට දිය දෙවයි කීය. එවිට බමුණෝ කියන්නා අපි දුන්නාවෙනුවට කිසිසේත් නොදෙන්නෝ වමු එසේ හෙයිකුත් තාහට දිය නොදෙන්නමෝයි කීහ. එහෙනම් ගහදියෙන් අත සෝධා එනතුරු මාගේ බත්සැලිය රැකබලාගතහැක්කහුද? එය නම් හැක්කොවමු. එහෙනම් බත්සැලිය රැකබලාගනිව්යයි කියා ගහට බැස්සේය. එකෙණෙහි සුනඛතෙමේ බත්සැළිය පිරි ඉතිරි යනතාක් බත්සැලියට මූත්‍ර කෙළේය. සිටුතෙමේ බත්සැළියට මූත්‍රකරන්නාවූ ඔහුදැක කෝපයෙන් දිලිසෙමින් මහත් මුගුරක් ගෙන ඔහු තැනිගන්වමින් පසුපස්සේ දිවුයේය. සුනඛයා ආජානීය අසෙකු පමණවී ඒ ඒ තැන ගියාවූ ඔහු ලුහුබැඳ දිවුයේය. සිටාණන් මරණභයින් බියපත්ව බමුණන් වෙතැ එළඹියේය. ඒ බමුණෝද පැත නැගී අහස්තලයෙහි සිටගත්හ. සිටාණෝ ඔවුන්ගේ ඒ ඍද්ධිය දැක විසමපත්ව කුඹලා කවරහුදැයි විවාළේය. එක්බියි සක්දෙව් තෙමේ "මේ සදුය මේ හිරුය මේ මාතලිය මේ ශක්‍රය මේ සුනඛයා නම් පංචසිඛ දෙව්පුත්ය"යි කියා "අපි තාගේ කිරිබත පිණිස මෙහි පැමිණියෝ නොවමු තෝ වහාහි අපගේ නැගයක එහෙත් දුන් තෝ මසුරෙක මසුරෝ නම් නිරයෙහි උපදනාහ. නොමසුරෝ සඟ උපදනාහ එහයින් තා කෙරෙ මෙත් කුලුණෙන්ම අපි මෙහි පැමිණියෝ වමු"යි කීහ. ඒ අසා සිටාණෝ මොවුහු මට හිතවැඩ කැමැත්තෝල මොවුහු මා නිරයෙන් නගාපියා සඟ පිහිටුවනු කැමැත්තෝලයි තුටුපහටු සිත්ඇත්තේ මෙතැන් පටන් මාගේ ආලෝපයෙන් අඬින් අඬකුත් ගම් ඒ කඹව නමුත් නොදියයුතු බවකුත් නම් නැත්තේය දිය අතලොස්සක් නමුදු ලැබ මම කඹව දුමුත් නොදී නම් නොබොන්නෙමියි සක්දෙව් හමුයෙහි වරගත්තේය. මෙසේ සක්දෙව් රජතෙමේ ඔහු දමා දැනයාගේ

එලය දන්වා ඔහට පන්සිල් දී චන්ද්‍රාදීන් සමඟ දෙව්ලෝ ගියේය. ඒ සිටුතෙමේද නුවරට ගොස් රජුගෙන්සමුරුගෙන අණබෙර ලවා ගෙනගෙනා බදුන් පුරවා වසතු ගනිත්වාසි ශ්‍රාවකයන්ට ධනය දී එකෙනෙහිම හිමවනින් දකුණුපසෑ එක් ගඟකට හා විලකටත් අතර පන්සලක් නොට සෘෂීප්‍රව්‍රජාවෙන් පැවිදිව එහි බොහෝ කල් වැස ඉන් මියගොස් ඔපපාතික දිව්‍ය පුත්‍රයෙක් ව ඒ සක්දෙව්රජු විසින් එවනලද වෛජයන්ත නම් රියනැඟ මාතලී දෙව්පුත් සමඟ සක්දෙව්රජුවෙතට පැමිණියේය. සක්දෙව්රජතෙමේ ඔහු දැක සතුටින්ඇත්තේ ගිරිදෙවී නම්වූ දුහිතෘව ඔහට පාවාදුන්නේය. ඔහට අපමණවූ ඉසුරුද ඇතිවූයේය. හේ තෙමේ මෙබුදුසෙමෙහි සැවැත්නුවර කුලපුත්‍රයෙක් වී ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දම්දෙසුම් අසා පැවිදිව ශීලයන්හි පරිපූරකාරීවූයේ ධුතගුණයෙන් යුක්තවූයේ දන්දෙන අදහස් ඇත්තේ දන්දීමෙහි ඇලුනේ සිහිකටයුතු ධර්මයන් පුරනසුභාව ඇත්තේ තමන් ලබනලද දෙය ප්‍රතිග්‍රාහකයන් ඇතිකල්හි සුන්බත් ඇත්තෙක් වී තමා දැක්දෙන්නේය. සතරාමරලොකෙකශිවංකරවූ අපතථාගත සම්මාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔහුගේ ඒ දානාභිරතියම අල්ලාතපතතිකොට "මහණෙනි! මේ මහණතෙමේ පෙර නොදෙනසුලුය මසුරුය තණ්හා තෙල්බිඳක් පමණකුත් කිසි වෙක්හටත් නොදෙන්නේය එකල මම ඔහු දමනය කොට දානයාගේ ඵලය වණීණාකොට දීමෙහි පිහිටුවාලූයෙම් හේ තෙමේ දිගඅතඵලොස්සක් පමණ ලැබත් කෙනෙකුට නොදී නොබොන්නෙමිසි මාගේ සමීපයෙහි වරයක් ගත්තේය ඒ සඤ්ඤිවූ ඵලයෙන් දන්දෙන අදහස් ඇත්තේ දානයෙහි ඇලුම් ඇත්තක් වූයේය"යි වදාරා අසීතින්පානඤඤි සුධාභොජන ජාතකය ගෙතගැර දක්වා වදාළසේක.

මසුරුමලින් යුක්තිත ඉන් බැහැරකොට ත්‍යාගසම්පත්තියෙහි පිහිටුවීම අත්තඤඤාපණ්ඩි තම් මහුල්වතබවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙතගැට පාතලද සාධුජනමනඃකොදවිකාශත ශශිබිම්බප්‍රතිබඹ රශ්මිමාලාවක් වැනිවූ සුධාභොජනජාතක යෙහි ඒලපරිසඤකාසියවසතුව මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමි එතලද්දේය.

එක නිපාතයෙහි අවිවනවඤ "උභො ඛජා උභො කුණී" ආදීන් වදාළ දුද්දීඤජාතඤවණීණනායෙහි එක් වතලැබෑ

බෙහෙ රහ බිබී සිටියාවූ නැමති සත්දෙවි රජුවිසින් දමනය කරනලදින් දුනයාගේ ඵලය දුන පින්කොට සඟපැමිණී ඉලලිය සිටුහුගේ කථාවසානුවද ධම්මපදාසෙති පුප්ඵවග්ගසෙති "යථාපි භමරෝ පුප්ඵං" යනාදීන් වදාළ ගාථාවණ්ණනායෙහි මුඟලන් මහතෙරිදුන් විසින් කබලු පූ කන්නට සත්බුවූපන මතුතෙලෙ හුන් බැව් දුන එහි වැඩමවා දමනය කරනලදින් නැවත දෙවරම් වෙහෙරට ගොස් බුදුන් දම් සවන් කොටැ සොවාන්පෙලැ පැමිණී මච්ඡරියකොසිය සිටුහුගේ කථාවසානුවද මේ සඳහාම ගෙනහැර දැක්විය යුත්තේය.

මේසේ මොවුහුතුමූ දුසසීලවූ අශ්‍රද්ධාවත්වූ මසුරුවූ සිත් ශීලශ්‍රද්ධාත්‍යාගසමපත්තීන්හි පිහිටුවා නානාවිධානිසංසයන්ට පැමිණියාහුය ඔවුන්ගේ දුසසීලතාවාදිය හෙතුකොට ඇති මෙලෝපරලෝදෙක්හි ලැබිය යුතුවූ යම් වෛරයක් වේද එය ශීලාදීන්හි පිහිටිකාලයෙන් පසු ප්‍රහීනවේද එහෙයින් සිතම මනාකොට පිහිටුවාලීම මහලයයි දතයුත්තේය. එහෙයින් අටුවාවෙහි ඒ අභාසමමාසුණිබිස කෙසේ නම් මහුල්වන්නේද යත් දිසසීලමිසසාසමපරාගික වෛරප්‍රහානයෙන් විවිධානිසංස යන් ලැබීමට හෙතුවන බැවින්මහුල්නම් වන්නේයයි කියන ලද්දේය.

මනාකොට පිහිටුවනලද සිතවනාහි සියලුම සමපත්දීමට හැකිවන්නේය එසේ හෙයින් සසීසත්ථාභිතොපායසාධකවූ අපායොපගමකරණාභිලාෂීවූ අපතථාගතසමමාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේ, "යම්බදු සමපත්තියක් මවුපියන් විසින් පුත්‍රයන්ට දෙන්නට නොහැකිවේද ඒ මේ සියලුම සමපත්තිය මේ සත්ව යන්ගේ අභ්‍යනතරයෙහි පැමිණියාවූ මනාකොට පිහිටුවනලද චිත්තයම දෙන්නේය"යි වදාරා ධම්පියාසෙති චිත්තවග්ගසෙති මේ ගාථාව ගෙනහැරදක්වා වදාළසේක;

"න තං මාතා පිතා කයිරා අඤ්ඤේ වාපි ච ඤාතකා,
සම්මා පණිහිතං චිත්තං සෙය්‍යසෝ නං තතෝ කරේ"ති

එහි අදහස නම්:—සත්වයන්ට සියලුසම්පත් දීම සංඛ්‍යාතවූ ඒ කාරණය මනාහි මවුපියගුරුවරආදීහු හෝ වෙන යම්කිසි ඛත්තිමිත්‍රාදීහු හෝ නොකරන්නෝය දශකුසලකම්පථයන්හි පිහිටුවනලද චිත්තයතෙමේම ඔහු ඒ කාරණයට වඩා අතිශයින්ම උතුම්වූ පුද්ගලයෙක් කරන්නේය මවිපියෝ වෙනාහි පුත්‍රයන්ට දායාද දෙන්නෝනමුදු එක් අත්බැවෙක්හි පමණක්

කම්මානතකොකොට සැපසේ ජීවත්වන්නට පොහොනා ඔන යක් දෙන්නට හැක්කෝ වන්නාහුර පුත්‍රයන්ට සක්විතිසිරි සැපත දෙන්නට හැකිවන්නාවූ මව්පියෝ නම් නැත්තාහුර දිව්‍යසම්පත්තිය හෝ ප්‍රථමධ්‍යානාදී ලෝකොත්තර සම්පත්තිදානයෙහි කථාවතමා සිත්මත් කම්තැන මනාකොට පිහිටුවනලද සිතම සබයන්ට සිඟලුසම්පත් දෙන්නට හැකි වන්නේය එසේ හෙයින් කාවිසිතුත් දශකුසලකම්පථරත්හි මනාකොට සිත පිහිටුවිය යුත්තේය. එසේ පිහිටුවනලද සිත සියලුම සැප ගෙන දෙන්නේය වරදවා පිහිටුවනලද සිත හෙවත් දශ අකුශලකම්පථයෙහි පිහිටුවනලද සිත සියලුම දුක් ගෙන දෙන්නේය. එහෙයින් සම්මාරාරාතිමථනය කළාවූ අපතථාගතඝම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරනසේක් "අඹුදරුවන්ට පිඩා කිරීමය හෙන්වන්ආදිය නැසීමය ජීවිතඝාතියට පත් කිරීමය යන මොවුන්ගේ වශයෙන් යම් ඒ අනයව්‍යසනයක් කරන්නේද එය දෙවියෑද කරන්නට හැකිවන්නෝ නොවෙති සොරහුත් කරන්නට හැකිවන්නෝ නොවෙති වෛරඇත් සෝන් කරන්නට හැකිවන්නෝ නොවෙති යම් මේ සත්ත්වයන්ගේ අභ්‍යන්තරයෙහි වරදවා තබනලද සිතක් වේද ඒ සිතම එය කරන්නේය" යි වදාරා එහිම මේ ගාථාඛණ්ඩය වදාළසේක.

"දිසෝ දිසං යං තං කයිරා වෙරී වා පන වෙරිනං,
මිච්ඡා පණිහිතං චිත්තං පාපියෝ නං තතෝ කරේ" යි

මෙහි අදහස නම්:—එක්තරා එකක්හුගේ අඹුදරුවෙකුත් චන්දූසිදස්ඝවමඞ්ගලාදීන්ට පිඩා කරන්නේ හෝ කෙත්වත් ආදිය නසන්නේ හෝ ඔවුන්ගේ ධනහරණය කරන්නේ හෝ වන්නේය එසේ නොව ඊට වඩා වරදවා දශඅකුශලකම්පථ යන්හි පිහිටුවනලද සිත වනාහි ඉහාතමහාවයෙහිම ගහිවට වඩබඤ්ඤටද පමුණුවා පරලොව නොයෙක් ජාතිශතසහස්‍ර යෙහි සතරඅපායාදියෙහි හෙලාගන්න හිස නහාපියන්නට නොදී විඤ්ඤයක් අනයව්‍යසන කොට ඔහු අතිශයින්ම ලාභ යෙක් කරන්නේය. එහෙයින් කාවිසිතුත් සිත වරදවා දශඅකු ශලකම්ථ්‍යන්හි නොතැබිය යුත්තේමය යනුයි.

යමෙක්තෙමේ ප්‍රථම කාලයෙහි මිථ්‍යාප්‍රතිපත්තියෙහි නබත්තලද සිත පශ්චාත්කාලයෙක්හි සම්‍යක්ප්‍රතිපත්තියෙහි පිහිටුවාද ඒ පුද්ගලතෙමේ අත්තදන්තයයි හෙවත් සිත දමනය කරන ලද්දෙකැයි කියනලද්දේය. අත්තදන්තපුද්ගලයා නම් පෙර නොගියවිරු දිශාවට යන්නේය. එසේ හෙයින් ත්‍රිලෝගුරු බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙර ඇත්තොවිවෙක්ව සිට පැවිදිවූ එක්තරා භික්ෂුවක්හට අවවාද කරනසේක් ධම්මපදගාථාවෙහි මේ ගාථාව වදාළසේක.

"න හි එතෙහි යානෙහි ගවෙජ්ඣය අගතං දිසං,
යථාත්තනා සුදන්තෙන දන්තෝ දන්තෙන ගච්ඡති"යි.

එහි අදහස නම්:—චතුර්විධ ආර්‍යමාර්ගයෙන් දැමුනාවූ සප්‍රාඥ පුද්ගලතෙමේ සුචීභාගයෙහි ඉන්ද්‍රියදමනයෙන් දැමුනාවූ අපර භාගයෙහි ආර්‍යමාර්ගභාවනාවෙන් මනාව දැමුනාවූ චිත්තය කරණකොටගෙන සිහිනෙනුත් නොගියවිරු හෙයින් අගත නම්වූ නිර්වාණදිශාවට යම්සේ පැමිණේද මේ ලොකයෙහි ඇත්තාවූ ඇත්අස්ආදීවූ කිසි යානාවකින් ඒ නිර්වාණදිශාවට නොයන්නේය එසේ හෙයින් මහණෙනි! තාවිසින් සිත දමනය කිරීමම උතුම්වන්නේය යනුයි.

මෙසේ මනාකොට දශකුශලසඞ්ඛ්‍යාත ප්‍රතිපත්තියෙහි සිත පිහිටුවීම ඓහලෞකිකපාරලෞකික හිතසුවසාධක හෙයින් මඟුල් නම් වන්නේය.

සාධුජනකර්ණරසායනවූ අටසිය්‍යක් මඞ්ගලකථාවන් අතුරෙන් අත්තදමථසූත්‍රාදී නම්වූ සවණනම් මඞ්ගලකථාව මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

මේ ගාථාවෙහුදු සුදුසු පෙදෙසැ වාසය පෙරකළ පින් ඇති බවය සිත මනාසේ පිහිටුවීමය යන මඟලත්‍රයක් වදරන ලද්දේය. මෙහි ප්‍රථම පාදය "දානං ච ධම්මචරියා ච" "ඤාතීනං ච බ්‍රහ්මචරියං ච" යනු මෙන් නවකුරෙක් ඇත්තේය. දෙවන පාදය පථ්‍යාවක්ත්‍ර නම් වෘත්තයාගේ දෙවන ලක්ෂණයෙන් යුක්තය. තෘතීයාර්ධය සම්පූර්ණයෙන්ම "පථ්‍යාවක්ත්‍ර" වෘත්තය වන්නේය.

ශ්‍රුතිජනමනනන්දනවූ මඟුල්සූත්‍රය දෙවනඟය වැණුම් නිමි.

තදනන්තරවෑ "බාහුසච්චං ච" යනාදී නෙවත ගාථාවී
වණීණතාව පටන්ගනුලැබේ.

"බාහුසච්චං" යනු බොහෝ ඇසූ පිරූ තැන්ඇති බවයි. 'සිපපං" යනු යම් කිසි හස්තකර්මාදියෙක්හි දක්ෂබවෙක. **මජ්ඣිම පණ්ණාසකයෙහි වාසෙට්ඨ සූත්‍ර ටීකායෙහි** ඒ ඒ උපා යෙන් ශික්මවිය යුතුය යන අර්ථයෙන් සිපප නම්වැයිද එසම හළු කොසලු නමැයිද කියනලද්දේය. "චිනසෝ"යනු කාය වාවෘ චිත්ත යන මොවුන් ශික්මවීමයි. හෙවත් සුදුසු පරිදි දෙන් ඇවැත් කෙරෙන් හෝ දුස්සීලසවභාවය හෙරෙන් හෝ අකුශල කර්මපථයන් කෙරෙන් හෝ වලකාලීමයි. **සමාධානාදිකාදිෂයි** වනාහි චිත්තයපිටකයම සඳහා කායික වාචසික ඇවැත් වලකාලන හෙයින්ද මෙය කියද වචනයද ශික්මවානුයි චිනය නමැයි කියනලද්දේය. සුභාෂිත වචනය නම් "බ්‍යප්පථෝ"යි අට්ඨාවෙහි කියනලද්දේය. බ්‍යප්පථ නම් වාක්‍යභෙද යයි. අර්ථාවබොධ කරවනු කැමැත්තන්ට ඒ වාක්‍යය ම ඖෂධ හෙයින් බ්‍යප්පථ නමැයි කියනලදුයි **රූපසිද්ධ්‍යාදි වණීණනායි**. තවද "බ්‍යප්පථෝ" යනු වචනපථයයි. අනිකුත්හු දැනවානුහුගති යට පැමිණෙන්නවුන්ට වචනයම පෙරටුවන හෙයින් බ්‍යප්පථ නමැයි කියනලදුයි **මුසාවාදශික්ෂාපද වණීණනානයයි "වාචාය බ්‍යප්පථෙති"**යන **සද්ධිකල්ප ශබ්දනීති සූත්‍රයෙන්** හෝ **මහාවානතිසූත්‍රයෙන්** හෝ පථ ශබ්දය පරකළ්හි වාවා ශබ්දයට 'බ්‍ය' ආදෙශව 'බ්‍යප්පථෝ'යි සිඳියි. එබා දෙවතාව! මෙබදුවූ යම් බහුශ්‍රැත භාවයක් වේද යම් ශිල්පයක් වේද මහා කොට ශික්මෙනලද යම් විනයක් වේද යම් සුභාෂිතවචනයක් වීද යන මේ සියුවැදුරුම්වූ කාරණය උතුම් මඟුලැයි කියා සලකාගනුවයි වදළසේක්හුමේකියනලද්දේ මෙහි සංක්ෂේප අදහස වන්නේය.

මේ මතුකියනු ලබන්නේ එහි විස්තරය වන්නේය. බාහු සච්චය නම් බහුශ්‍රැතභාවයයි. අර්ථවශයෙන් වනාහි මතු ශිල්ප කර්මයෙහි කියනු ලබන ශිල්පොද්ග්‍රහණයෙන් ගන්නාලද හස්ත කෞශල්‍යය හැර බුද්ධවචනය හෝ බාහිර ශිල්පයක් හෝ ඉගෙන හෝ අසා හෝ උපන්නාවූ ඒ ඒ කරුණෙහි දක්ෂබවයි. එය අනගාරිය බහුශ්‍රැතභාවය අගාරිය බහුශ්‍රැතභාවයයි කියා දෙවැ දුරුම් වන්නේය. ඔවුනතුරෙන් අනගාරිය බහුශ්‍රැතභාවය නම්:— "බහුස්සුතෝ හොති සුතධරෝ සුතසන්නිචයෝ" යනාදී

නයින් උරුවෙලසූත්‍රාදීන්හි වර්ණිතාකරනලද ශාස්තෘශාසන ධාරිභාවයයි. උරුවෙලසූත්‍රය වනාහි චතුක්කනිපාතයෙහිපඨම පණ්ණාසකයෙහි සංග්‍රහකරනලද්දේය. එහි බහුස්සුතො යනු මොහු විසින් බෙහෙවක් නවාඞ්ගශාස්තෘශාසනය අසනලද්දේ වෙයි පාළිඅනුසන්ධි පූර්වාපරවශයෙන් ඉගෙනගන්නාලද්දේවෙයි යන අර්ථයි. "සුතධරො" යනු අසනලද්දට ආධාරවූයේ නොහොත් අසනලද්ද ධරා පවත්නේය යනුයි. යමෙකුවිසින් යම් තැනකින් ඉගෙනගන්නාලද්ද එතැනින්ම බැහැරගේද සිදුරු කළගෙහි දියක් මෙන් නොරදුද පිරිස්මැද සූත්‍රයක් හෝ ජාතකයක් හෝ කියන්නට හෝ කියවන්නට හෝ නොහැකිවේද මෙහොමේ සුතධර නම් නොවන්නේය. යමෙකු විසින් ඉගෙනගන්නාලද බුඩවචනය ඉගෙනගත් කලක්මෙන්ම වේද දස හවුරුද්දක් හෝ විසිහවුරුද්දක් හෝ නොනැසුරතලද තුමුත් නොනැසේද මේ තෙමේ සුතධර නම් වන්නේය. "සුත සන්නිවය" නම් අසනලද්ද රැස්මකොට තබාගන්නාලද්දෙක. යමෙකු විසින් අසනලද්ද ගලෙහි ඇඳි ඉරක් මෙන් රන්කළ යෙහි බහාලූ සිංහතෙලයක්මෙන් හෘදය නමැති පෙට්ටියෙහි රැස්ව සුරැකිව පිහිටියේද මෙතෙමෙ සුතසන්නිවය නම් වන්නේය යනු එහිවර්ණනායයි. "වෘතදුඃඛනිස්සරණාභිලාෂින් විසින් ඇසියයුතු හෙයින් සුත නම්. එනම් පඤ්චපනිධම්මයයි. එය ධරානුයි-සුතධර නම් වේ. පදයකුදු අකුරකුදු නොනසා රැස්කෙරේනුයි-සන්නිවය නම් වේ. ඒ අසනලද්ද මොහුගෙ රෙහි රැස්කෙරේනුයි- සුතසන්නිවය නම් වන්නේය. යනු එහි ටීකායි "චතුක්කනිපාතෙ පඨමපණ්ණාසකයෙහි අපප ණ්ණකසූත්‍රය හා එහි වර්ණිතාව ද මෙ පිණිස බැලිය යුත්තේය. යමෙක් වනාහි බහුශ්‍රුතවූයේ ශ්‍රුතියෙන් පැමිණිය ලද්දේ වේද ඒ පුද්ගල තෙමේ ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන්වහන්සේ විසින් ප්‍රශංසා කරන ලද්දේය. එසෙයින් චතුක්කනිපාතයෙහි පඨමපණ්ණාසකයෙහි අපණ්ණකසූත්‍රයෙහි වුත්තාවූ මෙ භික්ඛවෙ! දුග්ගහිතා ධම්මපදා සංවිජ්ජන්තා ඵලාකඞ්ඛං" යනාදිය වදාළසේක.

එහි අදහස නම්:—මහණෙනි! මේ ලොකයෙහි පුද්ගලයෝ සතරදෙනෙක් ඇතිවන්නාහුය. ඒ කවර සතරදෙනෙක් ද යත්? ශ්‍රුතියෙන් නොදැමිණියාවූ අල්පශ්‍රුතයාය ශ්‍රුතියෙන පැමිණියාවූ අල්පශ්‍රුතයාය ශ්‍රුතියෙන් නොදැමිණියාවූ බහුශ්‍රුතයාය ශ්‍රුතියෙන දැමිණියාවූ බහුශ්‍රුතයාය යන සතරදෙනාහි,

මහණෙනි! ඔවුනතුරෙන් ශ්‍රැතියෙන් නොපැමිණියාවූ අල්ප ශ්‍රැතපුද්ගලයා කවරේදයත්? මහණෙනි! මේ ලොකයෙහි ඇතැම් පුද්ගලයෙකු විසින් සූත්‍ර ගෙය්‍ය වෙය්‍යාකරණාදී නවාංගශාස්තෘශාසනයන් අතුරෙන් එක්තරා අඞ්ගයක් අසනලද්දේද ඒ පුද්ගලතෙමේ ඒ අසනලද එකඅංගයාගේ පෙළඅටුවාටිකා නොදැන නවලොකොත්තරධම්මයට අනුරූපවූ සිලසඞ්ඛාතවූ පූජාභාගප්‍රතිපත්තියෙහි නොපිළිපන්නේ වේද, මහණෙනි! මෙසේ වනාහි පුද්ගලතෙමේ ශ්‍රැතියෙන් නොපැමිණියාවූ අල්පශ්‍රැතයා නම් වන්නේය.

මහණෙනි ශ්‍රැතියෙන් පැමිණියාවූ අල්පශ්‍රැතයා නම් කවරේදයත්? මහණෙනි! මේ ලොකයෙහි ඇතැම් පුද්ගලයෙක් තෙමේ නවාංගශාස්තෘශාසනයන් අතුරෙන් එක්තරා අංගයක් අසනලද්දේද ඒ පුද්ගලතෙමේ ඒ එකම අංගයාගේ පෙළ අටුවාටිකා නොදැන නවලොකොත්තරධම්මයට අනුරූපවූ සිල සඞ්ඛාතවූ පූජාභාග ප්‍රතිපත්තියෙහි පිළිපන්නේවේද, මහණෙනි! මෙසේ වනාහි පුද්ගලතෙමේ ශ්‍රැතියෙන් පැමිණියාවූ අල්පශ්‍රැතයාතම් වන්නේය.

මහණෙනි! ශ්‍රැතියෙන් නොපැමිණියාවූ බහුශ්‍රැතපුද්ගලයා නම් කවරේද යත්? මහණෙනි! මේ ලොකයෙහි යම් පුද්ගලයෙක්තෙමේ නවාංගශාස්තෘශාසනයන් අතුරෙන් බොහෝ අසනලද්දේවිද එ තෙමේ ඒ අසනලද බොහෝ ශාස්තෘශාසනයාගේ පෙළඅටුවාටිකා නොදැන නවලොකොත්තර ධම්මයට අනුරූපවූ සල් සඞ්ඛාතවූ පූජාභාගප්‍රතිපදයෙහි නොපිළිපන්නේවේද, මහණෙනි! මේ පුද්ගලතෙමේ ශ්‍රැතියෙන් නොපැමිණියාවූ බහුශ්‍රැතයා නම් වන්නේය.

මහණෙනි! ශ්‍රැතියෙන් පැමිණියාවූ බහුශ්‍රැතපුද්ගලයා නම් කවරේද යත්? මහණෙනි! මේ ලොකයෙහි යම් පුද්ගලයෙක් තෙමේ බොහෝකාල නවාංගශාස්තෘශාසනය අසනලද්දේද හේතෙමේ ඒ අසනලද නවාංගශාස්තෘශාසනයාගේ පෙළඅටුවාටිකා දැන නවලොකොත්තරධම්මයට අනුරූපවූ සීලසඞ්ඛාතවූ පූජාභාගප්‍රතිපත්තියෙහි පිළිපන්නේවේද, මහණෙනි! මෙසේ වනාහි මේ පුද්ගලතෙමේ ශ්‍රැතියෙන් පැමිණියාවූ බහුශ්‍රැතපුද්ගලයා නම් වන්නේය.

මහණෙනි! මේ පුද්ගලයෝ සතරදෙන ලොකයෙහි විද්‍යමාන වන්නාහුයහි විදුරුවේකඤ්ඤමෙහි ප්‍රථමවාරයෙහි අල්පශ්‍රැත

දුස්සීලයාද දෙවනවාරයෙහි අල්පශ්‍රැත සම්පන්නශ්‍රවයාද තෙවන වාරයෙහි බහුශ්‍රැත දුස්සීලයාද සතරවනවාරයෙහි බහුශ්‍රැත සම්පන්නශ්‍රවයාද වදාරණලද්දේයයි එහි ඛණ්ඩනාථාභාසයි.

එසේ වදාරා එහිම

"අප්පස්සුතොපි වෙ හොති සීලෙසු අසමාහිතො,
උභයෙන නං ගරහන්ති සීලතො ච සුතෙන ච.

අප්පස්සුතොපි වෙ හොති සීලෙසු සුසමාහිතො,
සීලතො නං පසංසන්ති නාස්ස සම්පජ්ජතෙ සුතං.

බහුස්සුතොපි වෙ හොති සීලෙසු අසමාහිතො,
සීලතො නං ගරහන්ති නස්ස සම්පජ්ජතෙ සුතං.

බහුස්සුතොපි වෙ හොති සීලෙසු සුසමාහිතො,
උභයෙන නං පසංසන්ති සීලතො ච සුතෙන ච.

බහුස්සුතං ධම්මධරං සප්පඤ්ඤං බුද්ධසාවකං,
නෙක්ඛං ජාම්බොනදස්සෙව කො තං නින්දිතුමරහති,?
දෙවාපි නං පසංසන්ති බ්‍රහ්මුනාපි පසංසිතොති.

යන මේ ගාථාවන්ද වදාළසේක්. එහි අදහස නම්:-ඉදින් යමෙක් සූත්‍රගෙය්‍යවෙය්‍යාකරණාදී නවාංගශාස්තෘශාසනයන් අතුරෙන් එක්තරා අංගයක් අසනලද්දේ පූර්ණාගප්‍රතිපදයෙහි නොපිළිපන්නේ ශීලයන්හි අපරිපූරකාරීන් වීද ඒ පුහුලා බුද්ධාදී පණ්ඩිතයෝ ශීලයෙන්ද ශ්‍රැතියෙන්ද යන දෙකාරණයෙන්ම නිඳා කරන්නාහුය. ඉදින් යමෙක් තෙමෙ කියනලද නවාංග ශාස්තෘශාසනයන් අතුරෙන් එක්තරා අංගයක් අසනලද්දේ ශීලයන්හි පරිපූරකාරී වී නම් ඒ පුහුලා බුද්ධාදීපණ්ඩිතයෝ ශීලයෙන් ප්‍රශංසා කරන්නාහුය ඔහට ශ්‍රැතිය සම්පාදනය නොවන්නේය. ඉදින් යමෙක් තෙමෙ කියනලද නවාංගශාස්තෘ ශාසනය බොහෝකොට අසන ලද්දේත් ශීලයන්හි අපරිපූරකාරී වී නම් ඒ පුහුලා බුද්ධාදීපණ්ඩිතයෝ ශීලයෙන් නිඳාකරන්නාහුය ඔහට ශ්‍රැතියසම්පාදනය වන්නේය. ඉදින් යමෙක්තෙමේ කියනලද නවාංගශාස්තෘශාසනයෙන් බොහෝකොට අසනලද්දේ නවලොකොත්තරධර්මයට අනුරූපධර්මයවූ ශීලසහිත පූර්ණාගප්‍රතිපදයෙහි පිළිපන්නේත් වේද ඒ පුද්ගලතෙම බුද්ධාදීපණ්ඩිතයෝ ශීලයෙන්ද ශ්‍රැතියෙන්ද යන දෙකාරණයෙන්ම ප්‍රශංසාකරන්නාහුය. එහෙයින් බහුශ්‍රැතවූ ශාස්තෘධර්මයන්ට ආධාරවූ හෙවත් ධර්මධාරීවූ මහාප්‍රඥ ඇත්තාවූ බුද්ධශ්‍රාවකයන් වහන්සේට ජාති සවණීණසම්බන්ධිවූ නිෂ්කායකථමෙන් හෙවත් සවණීපසක් ප්‍රමාණවූ

සවණ්ණසට්ඨාවකට නිතු නොකටහැක්කාක්මෙන් කවරෙක් නිතුකරන්නට හැකිවන්නේද නොහැකිවන්නේමය ඒ පුතුල. හට දෙවියෝද බ්‍රහ්මයෝද ප්‍රශංසා කරන්නාහුය යනු එහි වණ්ණනා නයයි.

ධම්මභාණ්ඩාගාරිකවූ ආනන්දස්ථවිරයන්වහන්සේද තමන් වහන්සේගේ බහුශ්‍රැතභාවය නිසා "එතදග්ගං භික්ඛවෙ!" යනා දියෙන් සම්‍ඵමීයන් අවබොධකළ සම්‍ඵඳයන් වහන්සේ විසින් "මාගේ ශ්‍රාවකවූ බහුශ්‍රැත භික්ෂූන් අතුරෙන් මේ අනද තෙර තෙමේ අග්‍රය"යි පසසනලදභාවයට පැමිණියේය. බහුශ්‍රැත කැනැත්තේ නිදුකින්ම උපදවනලද ලාභසත්කාර ඇත්තෙක්ද වන්නේය. ඊට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැර දක්වනලද කථා වස්තුවක් නම්.

එක්තරා බ්‍රාහ්මණයෙක් මෙසේ සිතුයේය. කෙසේද යත්? බුඩරතනයටද සඞ්ඝරතනයටද පූජාපෙණෙයි. කෙසේ වනාහි ධම්මරතනයට පුදනලද්දේ වේදෑයි කියයි. මෙසේ සිතා ඒ බමුණු තෙමේ භාග්‍යවත් බුදුරජාණන්වහන්සේවෙත එළඹ මෙකරුණ විවාළේය එකල අසරණසරණවූ ඵපදෙත්තමවූ සම්මාසම්බුදුරජාණන්වහන්සේ බමුණ! තෝ ඉඳින් ධම්මරතනයට පුදනු කැමැත්තෙහි නම් එක් බහුශ්‍රැත භික්ෂුවක්හට පුදවයි වදාළසේක. සවාමීනි! බුදුරජාණන්වහන්ස! එක් බහුශ්‍රැතභික්ෂුවක් මට වදාළමැනවයි සැලකෙළේය. බමුණ! ඕක්සඟනඅතින් විචාරවයි වදාළේය. බමුණතෙමේ භික්ෂූන්වෙතැ එළඹ සවාමීනි! මට බහුශ්‍රැත භික්ෂුවක් කියනු මැනවැයි කීයේය. එකල භික්ෂූහු බමුණ! අනද තෙරතෙමේ බහුශ්‍රැතභික්ෂුවකැයි කීහ. ඒ බමුණතෙමේ ලක්ෂයක් අගණා සිවුරකින් ආනන්දස්ථවිරයන්වහන්සේ පිදූයේය. යන මේ කථාවස්තුව මහාගොසිඟසාලසූත්‍රවණ්ණනායෙහි දක්වන ලද්දේය.

මෙසේ බහුශ්‍රැතයාගේ බහුශ්‍රැතභාවය ප්‍රශංසාආදියට හෙතු වන හෙයින්ද අකුසලප්‍රහානකුසලාධිගම හෙතුවන බැවින්ද මඞ්ගල නම් වන්නේය.

එහෙයින් සත්තඞ්ගුත්තරයෙහි තිතීයඞ්ගීයෙහි නාගරොපම සූත්‍රයෙහි "සුතවා ච ඛො භික්ඛවෙ! අරියසාවකො අකුසලං පජහති කුසලං භාවෙති සාවජ්ජං පජහති අනවජ්ජං භාවෙති සුචි මත්තානං පරිහරති" යන මෙය වදාරන ලද්දේය.

එහි අදහස නම්:-මහණෙනි! ශ්‍රැතවත්වූ ආර්‍යශ්‍රාවකතෙමේ අකුසල් දුරුකෙරෙයි කුසල් වඩයි සාවද්‍යධර්මයන්ගේ දුරු කෙරෙයි නිරවද්‍යධර්මයන්ගේ වඩයි පිරිසිදුවූ සිතක් පරිහරනය කෙරෙයි යනුයි.

"සුඛමත්තානං පරිහරති" යන මෙහි සුඛය, පර්‍යායවශයෙන්ද නිෂ්පර්‍යායවශයෙන්දැයි කියා දෙවැදෑරුම් වන්නීය. පර්‍යායවශයෙන් ශරණාගමනයෙන් පිරිසුදුවූවක්කොට ආත්මය පරිහරනය කෙරෙයි. එසේම පංචශීලයෙන්ද දශශීලයෙන්ද චතුපාරිසුද්ධිශීලයෙන්ද ප්‍රථමධ්‍යානයෙන්ද ද්විතීයධ්‍යානයෙන්ද නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනයෙන්ද සොවාන්මාර්ගඵලයෙන්ද සකදාගාමිමාර්ගඵලයෙන්ද අනාගාමිමාර්ගඵලයෙන්ද පරියාය වශයෙන් පිරිසුදුවූවක් කොට ආත්මය පරිහරනය කරන්නේ නම් වන්නේය. අනාගාමිඵලයෙහි පිහිටි ක්ෂීණාශ්‍රවතෙමේ වනාහී උදුළුතණමුල්ඇති පස්හඳ නහවන්නේ නමුදු කවන්නේ නමුදු පොවන්නේ නමුදු හිඳුවන්නේ නමුදු හොවවන්නේ නමුදු නිෂ්පර්‍යාය වශයෙන් ආත්මය පිරිසිදුවූවක් කොට හෙවත් අපිරිසුදුවූ ක්ලේශයන්ගේ අභාවයෙන් පිරිසුදුවූ රාගාදිකෙලෙසම්ලාපගමයෙන් නිර්මලවූවක් කොට ආත්මය පරිහරනය කෙරෙයි යනු එහි **වණ්ණනාභා විඤ්ඤායති**මෙසේ බහුශ්‍රැතභාවය පිළිවෙළින්ම පරමාර්ථධර්මයන් සාක්ෂාත්කිරීමට හේතුවන හෙයින්ද මඞ්ගල නම් වන්නේය.

භාරවාජ නම් බමුණුහට ධර්මදේශනා කරන භාග්‍යවත් බුදුරජාණන්වහන්සේ "**සඬ්ඪාජාතෝ උපසඞ්කමති උපසඞ්කමන්තෝ පයිරුපාසති**"යනාදී **මජ්ඣිමපණ්ණාසකයෙහි පඨම වග්ගයෙහි චඞ්කීසූත්‍රපාළිය** වදාළසේක.

එහි අදහස නම්:-"යමෙකුත් ශ්‍රද්ධාඇති පුද්ගලතෙමේ බහුශ්‍රැත ධර්මධාරීන්වෙත උවටැන් පිණිස එළඹෙයි උවටැන් පිණිස එළඹ සමීපයෙහි හිඳගනියි සමීපයෙහි හුන්නේ දහම් ඇසීමට ප්‍රසාදශ්‍රොතස යොමුකෙරෙයි යොමුකළ ප්‍රසාද ශ්‍රොතස ඇත්තේ දෙසනාදහම් අසයි ඇසූධර්මයන් ප්‍රගුණ කොට හෘදයෙන් ධරයි ද්‍රගුණ කොට ධාරාධර්මයන්ගේ අර්ථය අර්ථවශයෙන්ද කාරණවශයෙන්ද හෙතුවශයෙන්ද උදාහරණවශයෙන්ද උපපත්තිවශයෙන්ද විමසයි අර්ථවිමසන්නාහට "මෙහි සීලය කියනලද්දේය මෙහි සමාධිය කියනලද්දේය"යි මෙසේ ධර්මයෝ වැටහෙත් එසේ ධර්මයත් වැටහීම ඇතිකල්හි කත්තුකම්‍යතාසඞ්ඛ්‍යාත කුසලච්ඡන්දය උපදියි උපන් කත්තුකම්‍යතා කුසලච්ඡන්දය ඇත්තේ

පළමුකොට සහරවිසුඞින්ගේ සම්පාදනය කිරීම්වශයෙන් ව්‍යායාම කෙරෙයි ව්‍යායාම කොට අනිත්‍යාදිවශයෙන් තීරණය කෙරෙයි. තීරණය කොට මහාවහාහ මහාපරියාපන්නතාවතුසම්මප්පධාන යන වීර්‍යයන් වීර්‍යය කිරීම්වශයෙන් පරිපූරණය කෙරෙයි. එසේ වීර්‍යය කරන්නේම අමෝඝධම්මතායෙන් පරමාර්‍යසත්‍යය සහජාතනාමකායයෙන්ද නිර්‍වාණය සාක්ෂාත්කෙරෙයි. ප්‍රඥාවෙන්ද කෙලෙසුන් බිඳහෙලා ඒ නිර්‍වාණයම ප්‍රකටකොට දක්නේය" යනුයි.

මේකියනලද්දේ අනගාරිය බාහුසච්ච නම් වන්නේය.

දැන් මෙතැන්පටන් ගෘහස්ථයන්ගේ බහුශ්‍රැතභාවය නියතුලැබේ.

ගෘහස්ථයන්ට වනාහි බාහිරශිල්පයක් අසා හෝ ඉගෙන හෝ උපන් යම් දක්ෂබවෙක් ඇද්ද එසිනුත් යමක් නිරවද්‍යද එය දෙලෙවිහිම හිතසුව එලවන හෙයින් මහුල්නම් වන්නේය.

ඒට නිදසුන්වශයෙන් මේ සාථාවසතුව දක්වන ලද්දේය. ඝටගීසදවස බරණැස්නුවර ජනක නම්වූ බරණැස්රජ්ජුරුවන් රාජ්‍යයභාරත සමයෙහි අපමහබෝසතාණෝ සේනක නම් බ්‍රාහ්මණ කුමරෙක් වී තක්සලානුවරට හොස් සියලුශිල්පයන් ඉගෙන නැවත බරණැසට පැමිණිසේය. එකල රජ්ජුරුවෝ ඕහට මහත්වූ ඇසඉසුරුසමග මහඇමතිතනතුර දුන්නාහ. එකල ඔහු රජුහට අර්‍ථයෙන් ධම්මයෙන් අනුශාසනා කරන අමාත්‍යයා වී එක්දිනක් රාජාදීන් විසින් සදනලද දම්සභායෙහි අලංකාරභාරතලද ධම්මාසනයෙහි හිඳ බුබලීලායෙන් ධම්දෙසනා කෙළේය. එකල එක්තරා මහලුබමුණෙක්තෙමේ ධනාසිගීමෙන් දහසක් සහවණු ලැබ එක්බමුණුකුලයක තබා නැවතත් සිගීමට ගියේය. ඒ බමුණු කුලය ඒ සහවණු වළඳා ඔහු පෙරලා ආකල දෙන්නට නොහැකිය තමදු හඬුකොට ඕහට දුන්නේය. ඒ බමුණුද ඇය ගෙනවුත් බරණැස සමීපයෙහි බමුණුගැමැ ඇය සමග විසූයේය. ඕ තොමෝ වනාහි ඉතා තරුණ බැවින් මෙවුන් දම්හි තෘප්තිරහිතවූවා එක් තරුණබමුණෙකු සමග මිත්‍යාචාර කරන්නී මෙසේ මම නිහීයව නිතරම කරන්නෙමැයි සිතා එක් දිනක් "බමුණ! මම නුඹගේ ගෙයි වැඩ කරන්නට නොහැක්කෙම් නුඹ සිහා ලැබූ ඔනයෙන් මම දැසියක් ගෙන එව" යි බමුණුහට කීය.

බමුණුතෙමෙද ඇඟට වසඟවූයේ මැනවැයි කියා අක්සුණු පිරූ සම්පයියක් ගෙන ගම්නිගම්ගම්රාජධානීන්හි හැසිරෙන්නේ සත්සියයක් කඟවණු ලැබ පෙරළා එන්නේ අතරමග එක් බිලරුකක්මුල අක්සුණු කා පයිමුව නොබැඳ පැන් බොන්නට දියට බටුයේය. එකල රුක්බිල්හී විසූ නාරජෙක් අක්සුණුසුවදින් පයියතුළට වැද දරණගසා අක්සුණු ගලිමින් හුන්නේය. බමුණුතෙමෙ පැන් බී අවුත් ඇතුළත නොබලාම පයිමුව බැඳ කරලාගන යන්නේ "බමුණ! අද මගසිටියොත් නෝ නසසී ගෙදර ගියොත් අඹු නසසී" යන රුක්දෙවියෙකු විසින් කියනලද වචනය අසා මරණභයින් බියපත්ව වැළපෙමින් බරණැසැ දෙර සමීපයට පැමිණියේය. එදා පුණුරැසිපොහෝදිනක් විය. මනුෂ්‍යයෝ ගඳදුම්මල්ආදිය ගත් අත් ඇත්තාහු බෝසතාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අසන්නට ගියාහුය. ඒ බමුණුතෙමෙ උන්දැක විචාරූ සේනකපඬිතුමන්ගෙන් බණ අසනු පිණිස යන බැව් අසා 'සෙනකපඬිතෙමෙ ධර්මකථිකයෙක්ලු ඔහු යම් ධර්මයක් කියා මාගේ ශෝකය බැහැරලන්නේය. මවිසිනුදු එහි ගොස් බණ අසන්නට වටනේය"යි සිතා ඔවුන් සමඟ එහි ගොස් කරගත් අක්සුණුපයියෙන් යුක්තවම හඬමින් පිරිස්කෙළවර සිටියේය. ඒ දැක බෝසතාණන්වහන්සේ "මොහුතුළ කදුලු නැගීමට සමර්ථවූ බලවත් ශොකයක් ඇතිවිය යුත්තේය"යි සිතා ශොකයට කරුණු විචාළේය. ඒ බමුණුතෙමෙ දෙවියා විසින් කියනලද වචනය කියා "මෙය අසා ශොකකෙරෙමි පණ්ඩිතයන්වහන්ස! මාගේත් බිරිඳගේත් මරණයට කරුණු නවරේදැ?"යි විචාළේය. බෝසතාණන්වහන්සේ සලකා බලනසේක් දිවසින් මෙන් තමන්වහන්සේගේ උපායකෞශල්‍යඥතයෙන්ම ඒ සියලු කරුණු දැන "බමුණ! තාගේ මේ පසුබිමෙහි අක්සුණු ඇතිද?"යි විචාළේය. පණ්ඩිතයන්වහන්ස! ඇතැයි කීයේය. අද උදය භොජනසමයෙහි කොයිබදී අක්සුණු කෑයෙහිදැ?යි විචාළේය. වෙනෙහි විලරුකක්සමීපයෙහිදීය. අක්සුණු කා පැන්බොන්නට යද්දී පයිමුව බැඳපිදැ? නොබැඳපීම්. එහෙනම් තා පැන්බොන්නට දියබටුකලැ අක්සුණුසුවදින් එක් නාරජෙක් පයිවන්නේයයි සිතම්. ඉදින් නෝ අතරමහැ වසනෙහිනම් තෙමේ අක්සුණු කන්නට පයියතුළ අතලන්නේය. එකල තාඅත නඟා විසින් දඟකරනලදින් අතරමහදී නෝ නස්නේය. මෙය තාගේ මරණයට කාරණය. ඉදින් අද ගෙට යන්නෙහිනම් එහි ගියකල තාබිරිඳ බඳුගන්නට පයිතුළ අතලන්නීය. එකල ඇඟඅත නඟා විසින් දඟකරනලදින් ඇ මියයන්නේය මේ ඇඟගේ මරණයට

කාරණය වන්නේය. මේ සඳහා ඒ දෙවියා එසේ කියේය. එබැවින් ඒ පසුම්බිය කරින් බහා පිරිසමැද තබා පයිමුව මුදා ඉවත්ව සිට දණඩකින් පයියට ගසවයි කියේය. බමුණා ඒ කිලෙසට කෙළේය. නාරජතෙමෙ පෙණයකොට සූ සූයයි ශබ්ද කරමින් එයින් නික්මුනේය. එක්බිති එක්තරා අභිගුණඩිකායෙක් ඔහු අල්වා වෙනෙහි හැරියේය. එහි රැස්ව සිටි මනුෂ්‍යයෝ සමීඥ බුදුකෙනෙකුමෙන් බෝසතාණන්වහන්සේ මෙය ප්‍රඥාඟකල්‍ය සේකැයි තුටු පහටු වූවාහු ලක්ෂගණන් හිසවට පිළිගරකැවීම්ද ලක්ෂගණන් අසුරැගැසීම්ද ලක්ෂගණන් සාධුනාදද පැවැත්වූවා හුය. මහපොළොව ගිහුම් දෙනහඬමෙන් සාධුනාදය වූයේය. ඝණමෙඝවර්ෂාවක්මෙන් මහබෝසතාණන්වහන්සේට පූජාපිණිස සත්රුවන්වැසිවට බමුණුතෙමෙද තමාලත් කහවණු සත්සිය යෙන් ඒ මහබෝසතාණන් පිදුයේය. මහබෝසතාණන්වහන්සේද ඒ කහවණුගෙන බමුණුහට දහස පුරවන්නට කහවණු තුන්සියයක් දෙවා කවරෙකු විසින් තා ධනසිරිමෙහි යවනලද දැයි විචාළේය. පණ්ඩිතයන්වහන්ස! මාගේ බිරින්දයයි කියේය. ඕතොමෝ මහලුද තරුණදැයි විචාළේය. පණ්ඩිතයන්වහන්ස! තරුණයයි කිය. එහෙනම් ඕතොමෝ අනිකෙකු සමඟ මිථ්‍යාචාරකරන්නී නා සිරිමෙහි යැවීය. ඉදින් මේකහවණු ගෙදර ගෙනගියහොත් සොරසැමියාහට දෙන්නේය. එසේ හෙයින් තෝ මේ කහවණු ගමින් පිටත කිසියම් රක්ෂාසථානයක තබා ගම්වදුවයි කියා ඔහු පිටත් කොට හැරියේය. බමුණුතෙමෙ එසේ කොට ගෙදොරසමීපයට ගොස් පින්වත සොඳුර! කියා කථාකෙළේය. ඕ තොමෝද එකෙණෙහි සොරසැමියා සමඟ හොත්තී ඔහුගේ ශබ්දය අසා පහන නිවා ඔහු ගෙයතුළවන් කල සොරසැමියා බැහැර කොට පිටිදොරතබා ගෙට වැද තා විසින් කිනම් දෙයක් ලදැයි විචාළීය. එවිට බමුණුතෙමෙ දහසක් කහවණු ලදිමි අසවල්තැන තැබීමියි කීයේය. බැමිණි ගොස් සොරහිමිහට ඒ බව කිය. සොරහිමිතෙමෙ එය ගෙන ගියේය. දෙවනදිනෙහි බමුණා ඒ නොදැන මහබෝසතාණන්වෙත එළඹ එපුවත සැලකෙළේය. මහබෝසතාණන් වහන්සේ ඒකාරණය දැන ඔහට සත්දිනකට පොහෝනා වියදම් දී පළමු දිනෙහි තාගේ කුලුපගවූ සත්දෙනෙක බිරිඳගේ කුලුපගවූ සත්දෙනෙ කැයි තුදුසක් බමුණන් පවරා වළඳවා දෙවන දිනෙහි පටන් එකෙකා අඩුකොට සත්වන දිනෙහි තාගේ කුලුපග එකෙක බිරිඳගේ කුලුපග එකෙකැයි බමුණන් දෙදෙනෙක් පවරා

දන්දෙව ඔවුනතුරෙන් ඛිරිඳුගේ කුලූපගවූ යම් බමුණෙක් සත්ද්‍රිය නිබඳවම ආයේද ඔහු මට කියවයි කියේය. බමුණු තෙමේ එසේ කොට බෝසත්හට කියේය. බෝසත්තෙමේ මිනිසුන් ලවා ඔහු අල්වා ගෙන්නවා එම්බල! තෝ අසවල් රුක් මූල තිබූ මොහුගේ කාහවණු දහස ගත්තෙහිදැයි විවාළේය පණ්ඩිතයන් වහන්ස! නොගනිමියි කියේය. කිමෙක බමුණ! මම සෙනකාපණ්ඩිත නමැයි තෝ නොදන්නෙහිදැයි විවාළේය. එබමුණු තෙමේ බියපත්ව පණ්ඩිතයන් වහන්ස! මවිසින් එය ගෙන අසවල්තැන තබනලදැයි කියේය. මහබෝසත් තෙමේ මිනිසුන්ලවා එය ගෙන්නවා සොරසැම්බමුණාට රජඅණකරවා නුවරින් පිටලා අනිකාහට මහත්යසඉසුරු සමඟ ලක්ෂයක් දී ඒ අඹුසැමිදෙදෙන තමන්ගේ සමීපයෙහි වාසයකරවීය. මෙසේ ඒ බෝසත් තෙමේ බමුණා දුකින් මුදවමින් පරමාඊ පාරමිතාව පිරූසේකා

එහෙයින් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වරියා පිටක යෙහි

"පඤ්ඤය විචිනනෙනාහං බ්‍රාහමණං මොචයිං දුඛා,
පඤ්ඤය මෙ සමො නත්ති එසා මෙ පඤ්ඤ පාරමී"ති.

වදූළසේකා

එහි අදහසනම් මම සෙනකපණ්ඩිතව උපන්කල ප්‍රඥවෙන් සොයා බලා"මහසිවියොත් තෝ නසසී ගෙදරගියොත් අඹුනසසී" යන දෙවතාවචනයෙන් දුකටපත් බමුණා ඒ දුකින් මුදා ලීමි. එබදුවූ ප්‍රඥවෙන් මාහා සමවූවෙකු ලොව නැත්තේය. මේ මාගේ ප්‍රඥපාරමිතා නම් වන්නීය යනුයි

අඤසාලිනියෙහිද පසුබියතුළවන් සඊයා දක්වන්නහුගේ පාරමිතා තොමෝ පරමාඊපාරමී නම් වියයි කියනලද්දේය. මෙබදු ප්‍රශ්නයාගේ වනාහි බුඩලිලාවෙන් විසඳා ප්‍රකාශකිරීම ජාතිගොත්‍රකුලවයසඛන යන මොවුන්ගේ බලයක් නොවෙයි වැලිඑකෙක් ඇති ප්‍රඥවගේ බලයම වන්නේය ප්‍රඥවතතවූ පුරුෂ තෙමේ වනාහි විදසුන් වඩා ආයර්‍යිමාර්‍යසංඛ්‍යාත දෙර හැර නිවන් පුරයට පැමිණෙන්නේය. ප්‍රඥවත් පුරුෂ තෙමේ ශ්‍රාවක පාරමිතාවද ප්‍රත්‍යෙක බොධියද සම්‍යක්සම්බොධියද ප්‍රතිවෙධ කරන්නේය. සඞ්ඛයන් නිවන්පමුණුවනධර්මයන් අතුරෙන් ප්‍රඥ වම ශ්‍රෙෂ්ඨවන්නීය අවශෙෂධර්මයෝ ඊට පිරිවර වන්නාහුය.

එහෙයින්,

"පඤ්ඤා හි සෙට්ඨා කුසලං වදන්ති,
තක්කත්තරාජාරිව තාරකානං.

සීලං සිරිං වා 'පි සතඤ ධම්මං,
අභිභායිකා පඤ්ඤවතෝ භවන්ති"ති. යි වදළ සේක.

එහි අදහස නම් ආචාරශීලයද ඓශ්වර්‍යයද සත්පුරුෂ ධර්‍මයද ප්‍රඥාවද යන මේ චතුර්විධධර්‍මයන් අතුරෙන් තාරකාවන්ට වඩා උතුම් වූවාක්මෙන් ප්‍රඥාවම ශ්‍රේෂ්ඨවන්නීය සෙසු තුන්ධර්‍මයෝ ප්‍රඥාවත්තයාඅනුව යන්නාහුය ප්‍රඥාවටම පිරිවරවන්නාහුයයි බුධාදීපණ්ඩිතයෝ ප්‍රකාශකරන්නාහුය යනුයි.

මෙසේ ඒ සෙනසපඬිතෙමේ තමන්ගේ බහුශ්‍රැතභාවය කරණකොටගෙන ඇමතිතනතුරුආදී මෙලෝහිතකර දෙයට පැමිණ මිනිසුන්ට දම් දෙසීමෙන් හා බමුණා දුකින් මිදුවීමෙන්ද පරලෙවැ හිතසුව ඵලවන කර්‍මයන් කෙළේය.

මෙසේ බහුශ්‍රැතභාවය උභයලොකහිතසුව ඵලවන හෙයින් මහුල් වන බවට නිදසුන්වශයෙන් ගෙනහැර පාන්නලද **සත්ත නිපාතයෙහි සත්තුභත්තජාතකවණ්ණනායඤ්ච** සෙනකපණ්ඩිත වස්තුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

එකිම පරහනපජාතකවණ්ණනායඤ්ච ආවාවූ තක්සලානුවරින් සියලු සිල්පයන් හා සියලු හඬහඳුනතමන්ත්‍රයද ඉගෙනගත් ආචාර්‍යවූ, පියා විසින් යුවරජතනතුරෙහි තබනලද, නැවත මහරජබැව් කරවා දැනදීපින්කම් කොට සවර්ගපරායන වූ, බඹදත්රජපුත්හුගේ වස්තුවද මේ පිණිස ගෙනහැර දැක්විය යුත්තේය.

භූදීජනමත්තනඳනවූ බාහුසච්ච නම් සත්වන මහුල්විතර මෙතෙකින් නිමවනලද්දේය.

බාහුසච්චකථාවට අනතුරුව සිප්ප නම් වූ අටවැනි මහුල් විතර කථනය පටන්ගනු ලැබේ.

ශිල්පය නම් අනගාරිය අගාරියවශයෙන් දෙවැදෑරුම්වූ හස්තකෞශල්‍යයයි, නෙවත් හස්තකර්‍මානතයෙහි දක්ෂබවයි, ඔවුන අතුරෙන් අනගාරියශිල්පය නම්:—

"පුන ච පරං භික්ඛවෙ! භික්ඛු යානි තානි සබ්‍රහ්මචාරීනං උච්චාවචානි කිංකරණීයානි පෙ අයම්පි ධම්මො නාථකරණො"ති දසඞ්ගුත්තරසෙඛ දෙසිතවගීසෙඛ සත්වනසුත්ත සෙඛ වදුරණුලද්දේඝ.

එහි අදහස නම්:-මහණෙනි! නැවතද අනික්‌ත් කියම් උස්මිටිවූ හෙවත් සිවිරු කිරිමය සිවිරු රැදිමය සැයෙහි සුණුපිරියම්ය පෙහෝගෙය සැමලසුන්ගෙය බෙෝමලසුන්ගෙය යන මේ තන්හි ඇවයුතුවූ කාමාන්නය යනාදීවූ මහත්කාමාන්නද පාදෙවුන් කිරිමය පාතෙල්ගැල්වීමය යනාදීවූ කුඩාකාමාන්නද යන උස්මිටිවූ කුම්කොරෙම්දැයි පිළිවිස ඇවයුතුවූ යම් ඒ කාමාන්නයෝ වේද්ද මහණතෙමේ ඒ කාමාන්නයන්හි දක්ෂවෙයි අනලසවෙයි ඒඒ මහත්වූද කුඩාවූද කාමයන්හි සිඛකිරිම්වශයෙන් එලඹිමෙහි සමර්ථවෙයි ඒ ඒ සිඛකටයුතුකමයන්හි උපායවු භික්ෂුධම්ඉරණතායෙන් යුකතාවෙයි ඒ ඒ කාමාන්නකිරිමෙහි විමසිමෙන් යුකතවෙයි කිරිමෙහි හා විචාරිමෙහි සමර්ථවෙයි මහණෙනි! මෙයද නාථකරණ හෙවත් තමහට ප්‍රතිඥාඅකරන ධම් නම් වන්නේඝ. මෙම අර්ථය අර්ථකථාටීකාසහිත සංගිතිසූත්‍රසෙඛිද බැලිය යුත්තේඝ. එය තමහටද මෙරමාහටද උභයලොකහිතසුව ඵලවනහෙයින් මහුල්නමැයි කියනලද්දේඝ.

එක්දිනක් භාග්‍යවත්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්ෂිණාගිරි නුවරෙහි සැරිසරනසේක් මගධක්ෂෙත්‍රය දැක ආනන්දඝ! භික්ෂූන්ට මේ ආකාරවූ සිවිරුකරන්නට හැක්කෙහිදැයි විචාළසේක. එකල ඒ ආකාරවූ සිවිරුකොට භාග්‍යවත් බුදුරජාණන්වහන්සේට දැක්වූයේඝ. ශාසනාවූ සම්මාසම්බුදුරජාණන්වහන්සේ ඒ ආනන්ද ස්ථවිරයන්වහන්සේට ප්‍රශංසාඅරතසේක් භික්ෂූන්ට අඩගා වදුරා මහණෙනි! යමෙක් වනාහි මවිසින් සංක්ෂෙපයෙන් කියනලද භාෂිතයාගේ අර්ථය විසතරවශයෙන් දත්තේද ඒ අනඳතෙර පණ්ඩිතඝ ඒ අනඳතෙර මහපැණැත්තේඝයි වදුළසේක.

එකල එක්තරා භික්ෂුවක්හුගේ අඳනයෙහි සිදුරක්විඝ. ඒ මහණ තෙමේ "භාග්‍යවතුන්වහන්සේ විසින් දෙපට සඟලසිවුරද එකපටඋතුරුසළුවද එකපටඅඳනඝද අනුදුන වදුරණුලද්දේඝ. මාගේ අඳනයෙහි සිදුරක්විඝ ඉදින් මම අඟහලයක් හෙවත් අණඩයක් අලවන්නෙම් නම් භාක්පස දෙපවක් වන්නේඝ මැද එක්පැක් වන්නේඝ"යි සිතා අණඩයක් ඇලවූසේඝ ශාසනාවන් වහන්සේ ඒ දුන විහාරවාරිකාගෙහි වඩින්නාක්මෙන් ඒ

මහණවෙත වැඩමවා මහණ! නෝ කුමක් කරනෙහිදැයි විවාළ සේක. සවා මිනි!මම අඳනයෙහි අණියක් අල්ලම්සි සැලකෙළේය. ශාස්තෘන්වහන්සේ සාධු සාධු මහණ! මනාකොට අණඩය අල්ව වයි වදාරා භික්ෂූන්ට අඩහා වදාරා "අනුජානාමි භික්ඛවෙ! අහතානං දුස්සානං අහතකප්පානං ච්ගුණං සංඝාටිං" යනාදිය වදාළසේක.

එහි අදහසනම්:-"එක්වරක් සේදූ පිළිසම්බන්ධව දෙපටසඟළ සිව්රද එක්පට උතුරැසළුවද එක්පට අඳනයද බොහෝ කල් ගතවීමෙන් ලත් පැරණි පිළිසම්බන්ධව සතරපට සඟල සිව්රද දෙපට උතුරැසළුවද දෙපටහඳනයද පවුල්පිළියෙහි ඇතිපම ණද මම තොපට අනුදනිමි සල්පිළින් පතිත පිළියෙහි සෙවීමද කටයුත්තිය පිරිසිදීමෙක්ද නැත්තේය මහණෙනි! උදුරා අලවන පිළිකඬද හුයින් මැසීමද නූල්යටවනසේ වැටිකිරීමද මුද්‍රිකාපත්‍ර ද නොමැදුරා හෙත්තුකොට තබන පිළිකඬද මම තොපට අනුදනිමි"යි යනුයි.

මෙසේ මොවුන්ගේ හසනකම්නතයෙහි දක්ෂබව සුදුසු තන්හි යොදනලද්ද මෙලොහිතවැඩෙහි ඇතුළත්වනලද්දේ ප්‍රශංසා ඵලවනහෙයින් මඞ්ගල නම් වන්නේය. නුසුදුසු තන්හි යොදනලද්දේ නොමඟුල්වන්නේය.

උදායීස්ථවිරයන්වහන්සේ වනාහි සිව්රු කිරීමෙහි දක්ෂයෑ, සම්මදියෑ, හෙතෙමේ ගිහිකලැ භාග්‍යවතුන් සිට පැවිදිවූ මෙහෙණින්නට සිව්රක් කොට පඬුපොවා මැද නානාවණ්ණයෙන් කර නලද අඬාල මෙවුන්දම් ඇති සත්‍රී පුරුෂරූප ඇතිකොට හකුලා "නැගෙනිඝ! මේ සිව්ර හැකුළු පරිද්දෙන් ගෙනගොස් තබා යම් දිනෙක භික්ෂුනීසංඝයා ඔවා පිණිස එන්නේද එදින මේ සිව්ර පෙරවැ භික්ෂුනීසංඝයාගේ පසුපස්සෙන් එව"යි කියේය. ඕ තොමෝ එලෙස කළාය. ඒ දැක මනුෂ්‍යයෝ අවමන් ලෙසින් උසස්කොට කීවාහුය. ඕ තොමෝ එපුවත භික්ෂුනීන්ට කීය භික්ෂු නීහු භික්ෂූන්ට කීහ භික්ෂූහු භාග්‍යවතුන්වහන්සේට සැලකළාහුය භාග්‍යවතුන්වහන්සේ උදායීමහණහට නොයෙක් නයින් නින්දා කොට භික්ඛුනොවාදවගියෙහි චීවරසිබ්බනසික්ඛාපදය පණවා වදාළසේක.

මේසේ හසනකෞශල්‍යය නුසුදුසු තැන යෙදීම නොමඟුල් වන්නේය.

මෙකියනලද්දේ අනගාරියශිල්ප නම්වේ.

අගාරියශිල්පය නම්:-නානාවිධවේ එහි මෙරමාදිවූ තොර කිරීම් විරහිතවූ අකුශල්වර්ජිතවූ මණිකාරසවණ්ණකාරකම්දි යමක් වේද එය මෙලොවැ අජීවහනහෙයින් මඞ්ගලනම් වන් නේය. ඊට නිදසුන් වශයෙන් මේ කථාවස්තුව කියනුලැබේ.

ඉකුත්කාලැ කසීරටැ එක් නියම් ගමෙකැ මහාසම්පත් ඇත් නාවූ එක්තරා සිටාණොතෙක් වූයේය ඔහුගේ නිදන් ගතවූම සතලිස් කොළක් අමුරන් වූවාහුය ඔහුගේ බිරිඳ වනාහි කළුරිය කොට ධනලොභයෙන් ගොස් ධනය මතුයෙහි මූසිකාවක්වී උපන. මෙසේ පිළිවෙළින් සියලුම ඒ කුලය විනාශයට ගියේය ඒ ගමද මිනිසුන් විසින් හැරදමනාලද්දේ නාමරහිතභාවයට ගියේය. ඉක්බිති එක්තරා මණිකාරයෙක් තෙමේ ගල්කඩා මැණි කාක් ගනුකැමැත්තේ ඒ පැරණිගම තිබුතැන ගල්පහදා කැබූයේය ඒ මූෂිකා තොමෝ ගොදුරුපිණිස හැසිරෙන්නී ඔහු නැවත නැවත දක්නී ඔහුකෙරෙහි උපන් සෙනහඇත්තී මාගේ බොහෝවූධනය නිසරුණෙහි නස්නේය මොහු සමඟ එක්වී ඒ ධනය පරිභොගකරන්නෙමියි සිතා ඉන් එක් කහවණුවක් මුවින් ඩැහැගෙන ඔහුවෙතැබියොය ඒ මණිකාරතෙමේ ඒ දැන ප්‍රියවචනයෙන් කථාකරන්නේ කිමෙක දුව! කහවණුවක් ගෙනා දැයි කිය පියාණෙනි! මේ කහවණුව ගෙන පරිභොගකර මටද මස් ගෙනදෙවයි ඕතොමෝ කිය හේ තෙමේ කහවණුව ගෙට ගෙනගොස් මිලදී මස් ගෙනවුත් ඇයට දුන්නේය මූෂිකාතොමෝ මස්ගෙන තමන්වාසස්ථානයට ගොස් කෑය. ඕතොමෝ මේ නයින් දිනපතා ධනය ගෙනවුත් ඔහුටදී මස් ගෙන්වා කෑය. මෙසේ පිළිවෙළින් ඕතොමෝ ඒ සියලුමධනය ඔහට දුන්නීය. එයින් ඔහු ධනයෙන් ආඪ්‍යයෙක් වූයේය.

මෙසේ නිරවද්‍යශිල්පය මෙලොවැ ධනාගමයට හේතුවන හෙයින් මඟුල් වනබවට නිදසුන්වශයෙන් ගෙනහැර පාන්නලද පඤ්චනිපාතයෙහි තුදුස්වනවගැ ඛඛ්බුජාතකවණ්ණනාවෙහි මණිකාරවස්තුව මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමවන්නලද්දේය.

ශිල්පය නම් යම්කිසි හස්තකුශලතාවයෙකැයි අවිශෙෂයෙන් කියනලදහෙයින් වනාහි ඔමඤවාද ශික්ෂාපදවිභඞ්ගයෙහි ආවාවූ නළකාරාදී ශිල්පයද සාලිතශිල්පයද ලැබෙන්නේය. ඒ ශිල්පයද අජීවහනහෙයින් මඞ්ගල නම් වන්නේය.

අතීතකාලයෙහි තිවර නම් නුවර එක්තරා නළකාරයෙක් තෙමේ සිඛීපූ නම් සම්මාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේට පිදීමට කළාලයක් දී ඒ කර්මය හෙතුකොටගෙන සුගතියෙහිම සුඅනුභව පක් සැරිසරා මෙබුදුසෙමෙහි කුලපුත්‍රයෙක් වී සස්නෙහි පැවිදි වැ රහත්බවට පැමිණියේය. ඒ රහත්තෙමේ තමන්ගේ පූර්වචරිතාපදානය ප්‍රකාශකරනසේක් අපදානයෙහි සූවිසිවගැ මෙමගාථාවන් ප්‍රකාශකෙළේය,

"තිවරායං පුරෙ රමේම නළකාරෝ අහං තදා,
සිඛිස්ස ලොක පජ්ජොතෙ පසන්නා ජනතා තහිං.

පූජෙතුං ලොකනාථස්ස කිලඤ්ජං පරියෙසති,
බුඩපූජං කරොන්තානං කිලඤ්ජං අදදං අහං.

චතුනවුතෙ ඉතො කප්පෙ යං කම්මමකරිං තදා,
දුග්ගතිං නාභිජානාමි කිලඤ්ජස්ස ඉදං ඵලං.

සත්තසත්තතිකප්පම්හි රාජා ආසිං ජලන්ධරෝ,
සත්තරත්නසමප්පන්නෝ චක්කවත්ති මහබ්බලෝ.

පටිසම්භිදා චතසෙසා ච විමොක්ඛාපි ච අට්ඨිමෙ,
ඡළභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා කතං බුඩස්ස සාසන"නති.

එහි අදහසනම්:-"සකලලොකොත්තරාඪ්‍යයන් සිඩකළ හෙයින් සිඩාඪ්‍යනම්වූ තිලොකතිලකායමාන සම්මාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොකයෙහි සූයශ්දිව්‍යරාජයාමෙන් ත්‍රාජමානවනකාල්හි සිත්කලුවූ තිවරනම්වූ නගරයෙහි මම නළකාරයෙක් හෙවත් කුලුපෙත්තෙක් වීමි. එකල්හි ඒ නගරයෙහි ජනසමූහයා ඒ බුදුන්කෙරෙහි විශෙෂයෙන් පහන්වූවාහු ඒ ලොකනාථවූ බුදුරජාණන් වහන්සේට පුදනු පිණිස කළාලක් සොයන්නාහුය. මම ඒ දැක බුඩපූජාකරන්නවුන්ට එකල්හි කළාලක් දුනිමි. සුවානුකපකින් මත්තෙහි වූ එදින මම යම් බඳුවූ ඒ පුණ්‍යකර්මයක් කෙළෙම්ද ඒ කර්මය හෙතුකොටගෙන දුගතියක් නම් නොමදනිමි හෙවත් දුගතියකට නොපැමිණියෙමි කළාලදානයාගේ මේ ඵලය වන්නේය, ඒ හෙතුකොටගෙනම සත්සැත්තෑ කපෙක්හි සත් රුවනින් යුකතවූ මහාබලඇත්තාවූ ජලන්ධරනම් වූ සක්විතිරජ වීමි ඒ හෙතුකොටගෙනම සිඹුපිළිසිඹියාවෝද අෂ්ටවිමොක්ෂයෝද ෂට්අභිඥාවෝද සාක්ෂාත්කරනලද්දහ ලොකශ්‍රෙෂ්ඨවූ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අනුශාසනාව මවිසින් කරනලද්දේය."

යනුයි.

මෙසේත් නිරවද්‍යශිලපය ලෞකික ලොකොත්තරාර්‍ථ සාධක හෙයින් මඟුල් නම් වන්නේය.

අතීතයෙහි බරණැස්නුවර කුලුපොත්තෙක්තෙමේ කෙතව යන්නේ එක් පසේ බුදුවරයන්වහන්සේ නමක් දැකැ කෙතෙහි වපු රවියයි දස්කම්කරුවන් යවා තෙමේ පසුහැරි උන්වහන්සේ සිය ගෙට වැඩමවා වලඳවා නැවත ගංතෙරට වැඩමවා තම පුතුසමඟ දිඹුල්දඬෙන්බිත්තිකණුඇති නළදඬුයෙන් බිත්තිඇති පන්සලක් සොට සක්මන්මලුද කොට උන්වහන්සේ එහි තෙමසක් වාසයකර වීය. ඒ දෙදෙනාද වැසනිමවූ වස්ඇති පසේබුදුවරයන් වහන්සේ තුන්සිවුරෙන් අන්දවා පිටත්කොට යැවූවාහුය. මේ නයින්ම පසේබුදුවරයන් වහන්සේලා සත්නමක් එහි වස්වසවා තුන්සිවුරු පිදුවාහුය. පියපුතුදෙදෙනම කුලුපොත්තෝ වී ගංතෙර හුණ දඬුගන්නාහු පසේබුදුවරයන්වහන්සේ දැක මෙසේ කලාහුයයිද කියත්. ඔහුදෙදෙන ඉන් සැව තව්තිසා භවනයෙහි ඉපිද සදෙව් ලොවැ අනුලොම් පිළිලොම් වශයෙන් දෙව්සුවඅනුභවකරමින් හැසිරෙන්නාහුය. ඔවුනතුරෙන් පියතෙමේ දෙව්ලොව්හිම සිටි යේය. පුත්තෙමේ ඉන් සැව වැදුරට මිපිලානුවර සුරුවි නම් වූ රජුගේ සුමෙධා නම් දෙවියගේ කුසැ පිළිසිඳගෙන දසමසක්හුගේ ඇවැමෙන් නික්ම මහාපණාද නම් වීය සොළොස්වයස්කලැ හැම ශිල්පයන්හි පරතෙරට පැමිණියේය. පියරජතෙමේ "දරු වෙනි වඩුවෙක් ගෙන්වාගෙන මාගේපුතුහට පහයක් මවවි ඔහු රාජ්‍යයෙන් අභිසෙකකරන්නෙමිසි" වසතුවිද්‍යාචාර්‍යයන් ඇණ වූහ. ඔහුතුමූ "මැනව දෙවඳන්වහන්සැ" සි කියා බිම්පෙදෙසක් විමසත්. එකල ඒ කුමරහුගේපුණ්‍යානුභාවයෙන් සක්දෙවිරජ හුගේ පඬුපුල්සලස්න උණුඅසුරක් වීය. සක්දෙවිතෙමේ ඒ කිමදැයි බලාදැන පහයක් කරවයි විස්කම්දෙවිපුත් යැවීය. ඒ විස්කම් දෙවිපුත්තෙමේ වඩුවෙසකින් වඩුවන් වෙත ගොස් තෙපි උදය බොජුන් අනුභවකොට එවියයි ඔවුන් යවා දඩකින් භූමියට ගැසූ යේය. එකෙණෙහිම අඩයොදුන්දිග පුළුලැති පස්විසි යොදුනක් උසඇති සත්රුවන්මුවා සත්බුමු පහයක් පැනනැංගේය. ඒ සඳහා නිබ්බානිපානසෙහි මහාපණාද ජාතකයෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මෙය වදාරනලද්දේය.

"පණාදෙ නාම සො රාජා යස්ස ත්‍යූපො සුවණ්ණයො,
තිරියං සොළසපබ්බඩො උච්චම්හු සහස්සධා.
සහස්සකණ්ඩා සත්තහෙදෙ ධජාලූ හරිතාමයො,
අනච්චුං තත්ථ ගන්ධබ්බා ජසහස්සානි සත්තධා"ති.

එහි අදහසනම්:-යම්බදු රජක්හට රන්මුවාවූ විතරින් සොළසක් හී පතන ප්‍රදෙශප්‍රමාණ විස්ථාරය ඇති හෙවත් අඩයොදුන් පමණ දිගපුළුලැති උසින් දහසක් හී ගමනය කරන තැන පමණ හෙවත් පස්විසි යොදුන් පමණ උසඇති සප්තභූමකාවූ ධවජබහුල කොට ඇත්තාවූ ඉදුනිල් මිණියෙන් වටකරනලද්දාවූ හෙවත් ඉදුනිල්මිණිමුවා දෙරකාවුළුවාතපානාදියෙන් යුකතවූ සත් තැනෙකැ සතට බෙදී සසිය සසිය බැගින් ගණිකාවියන් රජුහට රතිඉපදවීම පිණිස කරනලද නෘත්‍යඇත්තාවූ පහයක් පැන නැංගේද ඒ රජතෙමෙ "පණාද" නම් වීය යනුයි.

ඒ පණාද නම් මහරජතෙමේ දුනාදීපින්කම් කොටැ ඉන්සැව දෙව්ලොවටම ගියේය. ඒ පහය මහගඟැ සැඩපහර අනුව වැටුනේය. ඒ ප්‍රාසාදයාගේ සමීප භිණිපෙති ඉදිරියෙහි 'පයාගපති ඣාන, නම්වූ නුවරක් මැවුණේය. බොත්කම්කළතැන 'කොටි ගාම' නම් ගමක්වීය. ඒ නළකාරදෙව්පුත්තෙමේ මෙබුදුසෙමෙහි දෙව්ලොවින් සැව භද්දියනුවර අසූකෙළක් සම්පත්ඇති භද්දිය සිටුහුගේ පුත්‍රවූ 'භද්දජී' නම් කුමරෙක් වීය. එකල භාග්‍යවත් බුදුරජාණන්වහන්සේ භද්දියනුවර නිසා ජාතියාවනයෙහි වැඩ වාසයකරවදාරනසේක. නුවරහු නුවරමැද දන්හලක් කොට මහ දන් පැවැත්වූවාහුය. දෙවිමිනිසුන් සහිත ලොකයාහට අනුශාසනාකරන ශාසනාවූ සම්‍යක්සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ එහි කරනලදබත්කිසඇත්තේ අනුමොදනා කොට වදාළසේක. භද්දජී කුමරතෙමෙද ශාසනාන් වහන්සේ වෙතැ එළඹැ දම්දෙසුම් අසා රහත්බවට පැමිණ ශාසනාවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ සමඟ විහාරයට ගොස් පැවිදිව උපසපන්දවීය. තිලෝගුරුවූ භාග්‍යවතුන් වහන්සෙ එහි සත්දිනක් වැඩවාසකොට චාරිකායෙහි හැසිරෙනසේක් කෝටි නම් ගමට වැඩමවා කරනලද බත්කිස ඇත්තේ අනුමොදනා කළසේක. ඒ අතර භද්දජීස්ථවිරයන් වහන්සේ ගමින් බැහැරගොස් බුදුන් වැඩිකල නැගිටින්නෙමියි ගංතෙර සමීපයෙහි රුක්මුලෙකැ ධ්‍යානයට සමවැද හුන්නේ වැඩිමහලුතෙරුන් ආකල්හිත් නොනැගිට බුදුන් වැඩිකල්හිම නැගිටියේය. පුහුදු මහණහු උන්වහන්සේට අවමන් සිතා කීවාහුය.

එකල ශාසනාන්වහන්සේ ඔරුදෙකක් ගළපා අතුළක් කොට "භද්දජී! මෙහි එව අපසමඟ එකතැවට නහුව"සි වදාළසේක. භද්දජී ස්ථවිරතෙමේ පැනනැගී අහසින් ගොස් බුදුන් හා එකතැවෙහි සිටියේය. විපදෙත්තවූ ශාසනාන්වහන්සේ ගඟ

මැදට පැමිණිකල භද්‍රජී! තාවිසින් මහාපණාදකලැ වාසයකළ පහය කොයිබදැයි විචාළසේක. ඒ භද්‍රජී තෙරතෙමේ සවාමීනි බුදුරජාණන්වහන්ස! මෙතැන කිදුනේයයි කියා බුදුන් වැඳ යාඞ්බලයෙන් ගොස් පහකොත ඇඟිල්ලෙන් දවටාගෙන අහසට පැනනැඟී ප්‍රහුදුන්ගේ සැක දුරලීම පිණිස දක්වා වීසි කෙළේය. පහය තුබුතැන්හිම පිහිටියේය. අදදක්වාත් අතුරුදන් නොවීය. කුමක්හෙයින් අතුරුදන් නොවීද යත්? පෙර පියවූ නළකාරදෙවිපුත්හුගේ ආනුභාවය හෙයිනි. ඒ දෙවිපුත්තෙමේ වනාහි අනාගතයෙහි "සංඛ" නම් සක්විතිරජවන්නේය. ඔහුගේ පරිභොගය පිණිස ඒ පහය නැවතත් පැනනගින්නේය. එහෙයින් අතුරුදන් නොවිය.

මෙතැන් පටන් අට්ඨවාකථා සහිත චක්‍රවත්තිසූත්‍රයෙහි කියන ලද්ද විස්තරභාවයුත්තේය. මෙකියන ලද්දේ මෙහි සංක්ෂේපයක් වන්නේය. ඒ සංඛ නම් සක්විතිරජතෙමේ ඒ පහයෙහි වාසයකොට මෙතෙබුදුන් උපන්බැව් දැන එය පැවිදිවනු කැමැත්තේ මේ පහය විසිරේවායි සිතක් උපදවන්නේය. එකෙණෙහි ඒ පහය කඩාඩවී විසිරයන්නේය. එකල ඒ රජතෙමේ නොරැදෙමින්ම ගොස් යමෙක් යම් පමණක් කැමතිද ඔහු එපමණක්ම ගනීවායි කියා මහණ බමුණු දුගීමගීයාචකාදීන්ට එහි අගණාදෙය දන් දී මෙතෙබුදුන්වෙත ගොස් පැවිදිව මහත්ගුණයුත් රහත්බවට පැමිණෙන්නේය.

මෙසේ නළකාරශිල්පය සියලු ලෞකිකලොකොත්තරාර්‍ථ වහනයට හෙතුවූයෙන් එය මහුල් වනබවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැර පානලද **පකිණ්ණකයෙහි සුරුච්ජාතකවණ්ණනා යෙහිද මහාපණාදජාතකවණ්ණනායෙහිද චක්කවත්තිසූත්‍ර වණ්ණනායෙහිද නළකාරවසතුව** මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

සාලිතශිල්පය වනාහී යුත්තසථානයෙහි යොදනලද්දේ මහුල් වන්නේය අයුත්තසථානයෙහි යොදනලද්දේ නොමහුල් වන්නේය. ඒ අර්‍ථය දක්වන්නාවූ කථාවසතුහු මෙහි පහළවන්නාහුය.

අතීතයෙහි බරණැස්නුවර එක්තරා පිළෙක්තෙමේ අතකුරුහසන ශිල්පයෙහි දක්ෂයෙක් වූයේය. ගම්දරුවෝ ඔහු රථයකතබා නුවර දෙරසමීපයෙහි පිහිටියාවූ නුගරුකක් වෙත ගෙනගොස් තුඩිටුපණම් ආදිය දී ඇත්රූ අස්රූආදිය කරවයි කිහ ඒ

පිළුතෙමෙ ගල්විද නුගපත්හි නොයෙක් රූපයන් දැක්වූයේය. රජතෙමෙ උසනට යන්නේ එතනට පැමිණියේය. එවිට පෙළහ ඕසෙන් සියලු ගම්දරුවෝ පලාගියාහුය. පිළුතෙමෙ යානොහැකිබැවින් නුගමුල්අතර හොත්තේය. රජ්ජුරුවෝ නුගපත් සිදුරුකරතිබෙන්නාදැක තවරෙකු වීසින් මෙසේ භාරනලදදැයි විවාළේය එබසට පිළුතෙමෙ දෙවයන්වහන්ස!මවීසිනැයි කියේය. රජ්ජුරුවෝ ඔහු කැඳවා දරුව! මාගේ පුරොහිතයා අතිශයින් මුඛරිසෙසා බොහෝ කථාකරන්නෙසා ඔහු කථාකරන්නට පටන් ගත්කල අනිකෙක් අවකාශ නොලබන්නේය ඔහු නිශ්ශබ්ද කරවන්නට හැක්කෙහිදැයි? විවාළේය. දෙවයන් වහන්ස! නැළියක් පමණ එළබෙට් ලදහොත් හැක්කෙමියි කියේය. රජ්ජුරුවෝ පිළු මාළිගයට පමුණුවා තිරයක්තුළ හිදුවා තිරයෙහි සිදුරක් කරවා නැළියක් පමණ වියලි එළබෙට් ඔහුළඟ තබවා පුරොහිතයාට සිදුර අභිමුඛකොට අස්නක් තබවා රජුහට උපස්ථාන කරනකාලයෙහි පැමිණියාවූ පුරොහිතයා එහි හිදුවා කථාවක් ඉපදවූයේය. පුරොහිතයා අනිකෙකුට අවකාශ නොදී රජු සමග කථාව පටන්ගත්තේය. එක්බිහි පිළුතෙම එක එක එළු ලඬය මුවෙහි විද්දේය. පුරොහිතතෙමෙ ආ ආ එළුවසුර තල කැවුම්මෙන් ගලනේය ඒ නයින් සියල්ලම අවසන්වූහ. රජ්ජුරුවෝ එළුවසුරු අවසන්වූබැව්දැන "ඇදුර! නුඹ අනිශයින් මුකරිබැවින් නැළියක් පමණ එළබෙට් ගිලෙන්නාහුද කිසිවක් නොදත්තෙහිය දැන් මිට වැඩියක් ගලිතහොත් දිරවන්නට නොහැකිවන්නෙහිය යව පුවහුයුෂ බී එළබෙට් බැහැරලා ශරීරය නිරොගී කරගනුව"යි කියා පිටත්කොට හැරියේය. ඒ පුරොහිතතෙමේ එතැන්පටන් ගොලුවෙක් මෙන් වී කථා කරනකල්හිත් කිසිවෙකු සමග කථානොකරන සුභාව ඇත්තෙක් වූයේය. රජ්ජුරුවෝ මොහු වීසින් මාගේ කනට සැපඇතිකෙලේයයි කියා පිළුහට සියුදිග්හි ලක්ෂයක් උපදනා ගම්වරසතරක් දුන්නේය. එදා එක්තරා පණ්ඩිතඇමතියෙක් රජුවෙතැ එළඹ "දෙවයන් වහන්ස! ශිල්පය නම් ලොකයෙහි පණ්ඩිතයන් වීසින් ඉගෙනගතයුත්තේය පිළුවිසින් සාලිතකශිල්පමාත්‍රයකින් මේ සම්පත්තොමෝ ලබනලද්දීය අනික් ශිල්පයන්ගේ ආනිශංස පරිච්ඡේදය කොපමණක් වන්නේද"යි ශිල්පයාගේ ගුණ වර්ණනා කරන්නේ.

"සාධුඛො සිප්පකං නාම අපි යාදිසකීදිසං,
පස්ස ඛඤ්ජපහාරෙන ලඛා ගාමා චතුද්දිසා"ති.

යන ගාථාව කීයේය.

එහි අදහසනම්:-මහරජ්ජුරුවන් වහන්ස! යම් ඒ කෙබඳු නමුත් ශිල්පය නම් යහපත් වන්නේමය. පිළුහු විසින් එළු බෙටි විදීම හෙතුකොටගෙන සියුදිග්හි ලක්ෂයක් උපදනා ගම්වර සතරෙක් ලබන ලද්දහ ඒ බලනයේක්වා අනික් ශිල්පයන්ගේ ආනිශංසප්‍රමාණය කොතෙක්වන්නේදැයි කියා ශිල්පගුණවණ්නා කෙළේය යනුයි.

මෙසේ සාලිතශිල්පයද යුත්තස්ථානයෙහි යොදනලද්දේ ඉහලොකාදීසාධකහෙයින් මඟුල්වනබවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙන හැර පානලද **පීඨසප්පිවඤ්ඤුව** මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

ඒ පිළිම මෙබුදුසෙමෙහි සැවැත්නුවර සාලිතශිල්පයෙහි දක්ෂවූ කුලපුත්‍රයෙක් වී එක්දිනක් දහම් අසා පිළිලදසැදැහැත්තේ පැවිදිව උපසපන්ද වීය. ඒ මහණතෙමේ එක්දිනක් ළදරුමහ ණෙකුගෙන අවිරවතියට ගොස් නහා ගංතෙර සිටියේය. එකෙ ණෙහිම අහසින් යන්නාවූ හංසයන් දෙදෙනෙකුදැක ළදරුමහණ හට කියනුයේ මේ පසුව යන හංසයා ගලකින් ඇසටවිද පාමුල හෙලන්නෙමිසි කියේය. ළදරුමහණතෙමේ එසේ කරන්නට නොහැක්කෙහියයි කියේය. එහෙනම් බලවයි කියා එක්බොරලු කැටයක් ගෙන ඒ හංසයාගේ පිටිපසැ විද්දේය. බොරලුකැටය රෑං යන ශබ්දයෙන් ගියේය. හංසතෙමේ පසුහැරී බැලූයේය. ඒ මහණ තෙමේ එකෙණෙහි වවකුරු බොරලුකැටයක් ගෙන පසුහැරී බලද්දී ඔහුගේ ඉදිරියෙන් ඇසෙහි විද්දේය. ගල්කැටය ඇසකින් පිවිස ඇසකින් පිටවී ගියේය. හංසතෙමේ මහත් හඬින් හඬා පාමුල්හිම වැටුනේය. භික්ෂූහු ඒ කාරණය දැන භාග්‍යවතුන් වහන්සේට සැලකළාහුය. භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ නොයෙක් ආකාරයෙන් ඒ මහණහට නින්දාකළසේක.
මෙසේ සාලිතශිල්පය නමුදු අයුත්තස්ථානයෙහි යොදනලද්දේ අනර්ථාවහනයට හෙතුවන බැවින් නොමගුල්වන බවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැරපානලද **සාලිතජාතකවණ්ණනායෙහි හංසජාතකවසතුව්** සැකැවින් නිමවනලද්දේය.

ඒ පිළිසමිපයෙහිම එක්තරාපුරුෂයෙක් ඒ ශිල්පය ඉගෙන ගත්තේය. ඉක්බිති පිළිතෙමේ ඕහට කථාකොට "දරුව තෝ ශිල්පය විමසනුයේ දෙනක් මැරුවහොත් සියයක්දඩය පුරුෂ යෙක්මැරුවහොත් දහසක් දඩය එහෙයින් යමෙකුට විද්දකල

දඩයක් නැතහොත් එබදු මව්පියන් නැත්නොහු සොයව"යි කියේය. ඒ පුරුෂයා ඔඩොක්කුවෙහි බොරළුලාගෙන එබන් දෙක් සොයනුයේ එක්දිනක් පිඬුපිණිස හැසිරෙන්නාවූ 'සුනෙත්‍ර' නම් පසේබුදුවරයන් වහන්සේ දැක මෙහෙමේ දෙමව්පියන් නැත්තෙකැයි සලකා උන්වහන්සේගේ දකුණු කණෙහි ගලක් විද්දේය. ගල දකුණුකනින් පිවිස වම්කනින් නික්ම ගියේය. උන්වහන්සේ උපන්දුක් වෙදනා ඇත්තේ පිඬුපිණිස හැසිරෙන්නව නොහැකිව අහසින් ගොස් තමන්වහන්සේගේ පන්සලෙහි පිරිනිවිසේක. ගොදුරුගමැ මනුෂ්‍යයෝ උන්වහන්සේ නොවඩා නාඝාල කිසියම් අපහසුවෙකැයි සිතා එහි ගොස් පිරිනිවියාවූ උන්වහන්සේ දැක හැඬුවාහුය. ඒ පවිටුපුරුෂයාද එකල එහි ගොස් උන්වහන්සේ හැඳින මම මාගේ ශිල්පය විමසනුයේ මුන් වහන්සේට ගලින් විද්දෙමියි කියේය. ඒ අසාමනුෂ්‍යයෝ ඔහු තලා මැරුවාහුය. ඒ පාපයා යම්තාක් කාලකින් මේ මහාපොළොව යොදුනක් පමණ උසවැඩිද ඒතාක්කාල් අවීචියෙහි පැසී පැසුනු අවශෙෂයෙන් ගිජ්ඣකූළපව්වෙහි සඞ්ඝාට ප්‍රෙතයෙක් වූයේය. ඔහුගේ ශරීරය තුන්ගව්පමණවෙයි ඇවිලගත්තාවූ දිලි සෙන්නාවූ සැටදහසක් යකුළු ඔහුගේ හිසැ වැදිවැදී හිස බිඳින්නාහ. බුන්බුන්හිස යලියලිත් පියෙවිබවට පැමිණෙන්නේය.....

මෙසේ සාලිතශිල්පය අයුත්තස්ථානයෙහි යොදනාලද්දේ අනර්ථාවහනයට හෙතුබැවින් නොමඟුල්වනබවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැර පානලද ධම්මපදයෙහි බාලවග්ගයෙහි සඞ්ඝාට ප්‍රෙතවස්තුව මෙතෙකින් නිමවනාලද්දේය.....

වැලිදු,

"තච්ඡකෝ තන්තවායෝ ච රජකෝ ච නහාපිතෝ,
පඤ්චමෝ චම්මකාරෝ ච කාරවෝ ඉපපි තෝ මතා"

යනුහෙයින් වඩුවාය තන්නායියාය රදවාය කරතැවැමියාය සොම්මරාය යි සිල්පිහු පස්දෙනෙකැයි දන්නාලදහ. එහෙයින් වඩුකම්ය ශිල්පනම් වන්නේය. එය අර්ථාවහනය වනහෙයින් මඞ්ගලනම් වන්නේය. ඒව නිදසුන් වශයෙන් මේ මතු පහළ වන කථාවස්තුහු දතයුත්තාහ,

බිම්සර රජහුගේ පුත්වූ බොධිරාජකුමාරතෙමේ පොළොතෙලෙහි ඇති අනික් ප්‍රාසාදයන් හා නොසමවූ අහසෙහි පැනනැංගාක්වැනිවූ කොකනද නම් පහයක් කරවා තාවිසින් මෙබඳු පහයක් පෙරකලවිරුද නැතහොත් මෙය තාගේ පළමු ශිල්පය

මදැ?යි වඩුවාඅතින් විවාළේය. දෙවයන්වහන්ස! මෙය මාගේ ප්‍රථමශිල්පයමයයි වඩුවා කියේය. රජකුමරතෙමේ "ඉදින් මෙතෙමේ අනිකෙක්හටත් මෙබදුපහයක් කළහොත් මේ පහය අසිරි නොවන්නේය එබැවින් මවිසින් මොහු මරවන්නට හෝ මොහුගේ අත්පා සිදුවන්නට හෝ මොහුගේ ඇස් උපුටන්නට හෝ වටනේය"යි සිතා ඒ කාරණය තමන්ගේ ප්‍රිය යහලුවූ සජී කාපුත්‍රතම්වූ මාතවකඅහට කියේය. මාතවකතෙමේ මාතෘසෙතුදු අනඩිවූ ශිල්පය නොනැසේවායි සිතා වඩුවාහට සඤ්ඤුන්නේය. වඩුතෙමේ ස්වාමිනි! නුඹවහන්සේ විසින් මේපුවත මට කියමන ඉහාමැනව මම මෙහි කාවයුතුදෙය දැනගනිමියි කීයේය.

ඉක්බිති එක්දිනක් රජකුමරතෙමේ කළ පහකම් නිමියේදැයි වඩුවා අතින් විවාළේය. දෙවයන්වහන්ස! නොනිමියේය තව බොහෝ ඉතිරිවියයි කියේය. කවරකම්යක් ඉතිරිවීද? දෙවයන්වහන්ස! පසුව කියන්නෙමි වියල් නොහර රුක් ගෙන්වා දුන මැනවයි කියේය. රජකුමරතෙමේ ඒ දැවගෙන්වා දුන්හ. ඉක්බිති වඩුතෙමේ කුමරහට කියනුයේ දෙවයන්වහන්ස! මේ තැන්පටන් මාගේ සමීපයට නොපැමිණිය යුත්තේය. සියුම් කාර්‍යාන කාරද්දි වනාහි අනික් අය සමග කථාකරන්නහුගේ සිත විසෝපවන්නේය අහර වෙලාගෙයි වනාහි මාගේ භාර්‍යාව පමණක් අහර ගෙන එන්නේයයි කියේය. කුමරතෙමේ මැන වැයි කියා ඔහුට නොනික්මියහැකි කොට ගෙය පිරිකෙව් කොට අරක් නැබිය. වඩුතෙමෙද ගෙයතුළ හිද නොහර දැව සෑස ගුරු ඵපඤ්ඤයෙක් කොට සොඳුර! ගෙහි ඇති සියලු බඩු විකොට රන් රුවන් ගනුවයි බිරින්දට කියා නිමිකල්හි අද සියලුම දරුවන් ගෙන එවයි කියේය. ඕ හොමෝ එසේ කළාය. ඒ වඩුතෙමේ උදය වළඳා අඹුදරුවන් සහිතවූයේ පක්ෂියාගේ කුසතුළ හිද වාතවුළුයෙන් නික්ම පලාගොස් හිමවතෙහි බැස නුවරක් ඉදි කොට එහි රජය කරවා "කාඤ්චාහන"යැ‍ම් රජවීය.

මෙසේ වඩුසිල්පය පවා අර්‍ථාවහනයට හෙතුවන හෙයින් මහුල් වන බවට නිදසුන්වශයෙන් ගෙනහැරපාතලද ඔම්පිය, ගෙහි අහනවගීහෙයි කාඤ්චාහන වසතුව මෙතෙකින් නිම වනලද්දේය.

අතීතයෙහි බරණැස්නුවර එක්තරා රුක්වඩුවක් තෙමේ තමන් ඇදුරු හා සම්වූයෙක් වූයේය. ඔහුගේ ශිෂ්‍යයෝ සොළොසක් ඔවුන් එකෙකුහට දහස දහස බැගින් අතවැසිවයෝ වූහ.

ඒ සියල්ලෝම සතළොසක් අධිකකොට ඇති සොළොස් දහසක් පමණ වූහ. ඒ සියල්ලෝම වනයට ගොස් ඒ ඒ තන්හි ප්‍රාශාද විකෘතීන් කොට පසුරුබැඳ ගඟින් බරණැසට ගෙනවුත් විකුට ජීවත්වන්නාහුය.

ඔහුතුමූ එක්දිනක් වඩුකම්නන්නයෙන් හැමකල්හිම ජීවත් වන්නට නොහැකිය ජරපත්කල මෙය දුෂ්කරයයි කියා දිඹුල් ආදීවූ නොහර මහත් දැවින් ගුරුළුපක්ෂීන් කොට අඹුදරුවන් සමඟ එහිතුළ පිවිස හිමවතට ගොස් එහි එක්තරා තුවරෙක රාජ්‍යගත්තාහුය. ඉක්බිති සොළොස්ශිෂ්‍යයෝ ඇදුරුහු රාජ්‍යයෙහි අභිෂෙක කොට තමතමා ඇමතිතනතුරෙහි සිටියාහුය. ඒ රජතෙම කාෂ්ඨවාහනරජ්ජයයි ප්‍රසිඛවූයේය. ඔහු විසින් ගන්නාලද බඳින් එනුවරද එරටද කාෂ්ඨවාහනමයයි ප්‍රකට විය. ඒ කාෂ්ඨවාහන රජතෙමේ මැතභාගයෙහි කසුප්බුදුරජ උපන් බැව් අසා යව දරුවෙනි! පුවත් දැන එව්යයි කියා පිරිවර සහිත සොළොස්මහ ඇමතියන් යැවූයේය. ඔහුතුමූ යන්නාහු ඉදින් බුදුහු උපන්නේවිනම් නොමඑන්නෙමු නොවූ පන්නේ නම් එන්නෙමුයි කිවාහුය. ඉක්බිති රජ්ජුරුවෝ සොළොස්දෙටුමහඇමතියන් අතුරෙහිවූ තමන්ගේ බුහුනනුවූ එක් ඇමතියක්හට දරුව! තෝ පෙරළා අවුත් මට කියවයි කීයේය. හෙතෙමෙද මැනවැයි පිළිගත්තේය. ඒ සියල්ලෝම එකරැයටම ගොස් බරණැසට පැමිණියාහුය. ඔවුන් එහි පැමිණි කල්හිද කසුප්බුදුරජු පිරිනිවියේක. ඔහුතුමූ අනේ ඉතා දුරමඟ ගෙවා අවුතුදු දැකීම් පමණකුත් නොමලදුම්හයී කියා හඬන්නාහු බුදුරජාණන්වහන්සේ විසින් දෙනලද අවවාද කරනු කැමැත්තාහු ඒ බුහුනනුවූ ඇමතියා තබා සියල්ලෝම පැවිදි වූහ. බුහුනනු ඇමතිතෙමේ ශාස්තෘන්වහන්සේ විසින් පරිභෝග කරනලද ඛඛරාඛාතුවද එක්තෙරනමක්ද රැගෙන කාෂ්ඨවාහන රටට ගියේය. කාෂ්ඨවාහන රජ්ජුරුවෝද ඒ තෙරුන්දම් අසා විහාරයක්කරවා සැයක් පිහිටුවා දානාදිපින්කම් කොට ආයු පමණින් එහි වැස දෙවිලෝගියේය ඒ පැවිද්දෝද ඉන්සැව ඒ දෙවිරජ්ජගටම පිරිවරවූහ ඔහුතුමූ එක් බුඛාභනරයක් දෙවි ලොවැ ගතකොට අපබුදුන්නූපන්කල්හිම දෙව්ලොවින් චුතවූහ. ඔවුනතුරෙන් ඇදුරුතෙමේ කොසොල්මහරජහුගේ පුරොහිත කුලයෙහි ඉපිද බාවරී නම් විය. සෙස්සෝ සැවැත්නුවර බමුණු කුලයන්හි උපන්නාහුය. ඔවුනතුරෙන් පෙර සොළොස්දෙටු අතවැසිගේ බාවරීහුගේ සමීපයෙහිද සෙසුඅය සොළොස්දෙටු

අතවැසියන්ගේ සමීපයෙහිද ශිලෝපාදාන්ග්‍රහණය කළාහුය. එකල මහකොසොල්රජතෙමේ මෙළේය. පසෙනදිකුමරතෙම රජ වී තමපිය ආදීන්ගේ සමපත් බාවරීහට දුන්නේය. එතෙමේ වනාහි කුමරකලැ බාවරීගේ සමීපයෙහි ශිලෝපාදාන්ග්‍රහණය කෙළේය. මැතභාගයෙහි බාවරීතෙමේ රජුහට දන්වා ශිෂ්‍යයන් සමග තාපසපැවිද්දෙන් පැවිදිව පිළිවෙළින් හොඳවරි හංතෙරට පැමිණ එසි වැස ඵලාඵලයෙන් දිවිපැවැත්වූහ. ඔවුන් එහි වසනකලැ අසරණසරණසරණාගතවජ්‍රපඤරාධාරවූ තිලොකතිලක අපතිලෝගුරු බුදුරජාණන්වහන්සේ සවිසතන් මන් මඟුල්වනයේ තුන්ලෝ එකලුකොට ලොවැඟපිද වදාළසේක. ඒ බාවරීතෙමේ මැතභාගයෙහි බුඩොද්පාදය අසා පළමුනසින්ම සියලු පිරිවරසහිත සොළොස්අතවැසියන් යැවූයේය. ඔව්හු ගොස් **සුත්තනිපාතාවසානයෙහි පාරායනවග්ගයෙහි** කීනසින් බුදුන්දම්දෙසුම් අසා පිහිය නම් මනුහු හැර සියුපිළිසිඹියාපත් මහරහත්බවට පැමිණ එහි භික්ෂුභාවයෙන් පැවිදිවූවාහුය. බාවරිහුගේ බුහුනනුවූ සොළොස්අතවැසිගෙණෙහිවූ ඒ මානවකතෙමේ වනාහි මාගේ මයිලනුතෙමේ මේබදු වීසිතුරු දම්දෙසුම් අසන්නට නොලද්දේයයි සිතන ඒ සෙනහවිඤ්ඤපයෙන් හෙවත් ඒ සෙනහයෙන් හටගත් පසුතැවිල්ලනිසා රහත්වන්නට නොහැකිව අනාගාමීවී එහි භික්ෂුභාවයෙන් පැවිදිව පෙරළා අවුත් බාවරීහට බුඩොත්පාදය කියා බුදුගුණවනමින් හුන්නේය. බාවරීතෙමෙද ඒ අසමින්ම හුන්නේය. එකෙණෙහිම ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන්වහන්සේ ඔවුන්ගේ ඤාණපරිපාකඥය දැන සැවැත්නුවර වැඩසිටිසේක්ම රශ්මන්ආලොකයක් මුදා හැරිසේක. පිහියතෙමේ ඒ ආලොකය දැන මේ කිම්දැයි එපිට මෙපිට බලනුයේ තමහමුවැ සිටියාක් මෙනි බුදුරජතුමන් දැක ශාස්තෘන්වහන්සේ වැඩිසේකැයි කීයේය. බාවරීතෙමේ හුනස්නෙන් නැගී දෙහොත් මුදුනෙහි තබා ඇදිලිබැඳ සිටියේය. තිලොකෙකතිලක අපතථාගතවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ ආලොකපතුරුවා බාවරීහට තමන්වහන්සේ දක්වා වදාරා ඔවුන් දෙදෙනාහට සත්ප්‍රාශවූ ධම්මයක් දෙශනාකොට වදාළසේක. දෙසනාවසානයෙහි පිහියමානවකතෙමේ කෙලෙස්දෙස් හිස් කොටින් තොස්වූ මහරහත්බවට පත්වූයේය. බාවරීතෙමේ අනාගාමිවූයේය.

මෙසේ වඩුශිල්පය ඵෙහලෞකික පාරලෞකිකාර්ථාවහනයෙහි හා ලොකොත්තරාර්ථාවහනයෙහිත් හෙතුවනහෙයින් මඟුල්

වතබවට නිදසුන්වශයෙන් ගෙනහැරපානලද **පාරාසනාවගී වණ්ණනායෙහි ඣානඤ්චාභඤ්ඤා** මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

හුදීජනමනනඳනවූ ශිලපනම් මඟුල්වැනුම
මෙතෙකින් නිමවණලද්දේය.

විනයනම්:—අනගාරිය විනය, අගාරියවිනය යි කියා දෙවැදෑරුම් වන්නේය. ඔවුනතුරෙන් අනගාරියවිනයනම් සත්ඇවැත් කඳැ නොමැවදීමය, හේ විනාහි මොනවට ඉගෙනගන්නා ලද්දේ නොකිලිටිබවට පැමිණීම හේතුකොටගෙනද ආචාරගුණ ව්‍යවස්ථාකිරීම හේතුකොටගෙනද ව්‍යාකොට නිත්මවනලද්දේ ශිතසුව ඵලවනහෙයින් මඞ්ගලනම් වන්නේය. ඇවදුනු ඇවැත්වූ කලි වුඨානගාමිනි ඇවැත්වූවහොත් තදනුරූපවිනයනාමානුඤ්ඤා නයෙන් ඉන්නැහිවිනුලද්දාහු හෝ දෙසනාගාමිඇවැත්වූවහොත් දෙසනුලද්දාහු හෝ අනන්තරායකර නොවෙත්මය. එහෙයින් **අභිඤ්ඤාසදඉච්ඡි** සගමොක්ෂ දෙනට අනන්තරාය නොරෙන්නුයි අනන්තරාසිඤ්ඤානමැසිද ඔහුතුමූ නාමනන්තරාසිඤ්ඤාය, ඵෙලඝනන්තරාසිඤ්ඤාය, විපාකනන්තරාසිඤ්ඤාය, උපවාදනන්තරාසිඤ්ඤාය, ආඥව්‍යතික්‍රමණන්තරාසිඤ්ඤාය යි කියා පස්වැදෑරුම්යසිද කියනලද්දේය. ඔවුනතුරෙන් පංචානන්තරියකාම්යෝ අතරතැනිසවහාවඇති චෙතනාධම්මෝ කම්මෝම වූවාහු අනන්තරායකර හෙයින් නාමනන්තරාසිඤ්ඤානම, එසේම භික්ෂුණීදූසණකම්යද නාමනන්තරාසිඤ්ඤානම, එය වනාහි මිථ්‍යාචාරලක්ෂණවිරහිතහෙයින් සඟගීයට නොව මොක්ෂයට පමණක් අනන්තරාය නොවේමය. මෙකියනලද්දේ පියවිමෙහෙණින්නගේ වශයෙනි. ආඝ්‍යියන්කෙරෙහි ප්‍රවත්වනලද්දේ අපාය පිණිස පවත්නේමය. මෙහිලා **නාඳමාතාවධකථා** නිදසුන් වන්නේය. දෙදෙනාගේ සමානච්ඡන්දතාවශයෙන් හෝ සඟීනන්තරාසඤ්චරභාවය නොවන්නේය. ප්‍රතිපත්තිය නමා දූසනය කළහෙයින් මොක්ෂානන්තරායකරභාවය වනාහි වන්නේය. අභිභවනය කොට හෙවත් බලාත්කාරයොට පැවැත්වීමෙන් සඟීනන්තරායකරභාවයද වුලනාලිය නොහැක්කේයයි කියත්. **අඤ්ඤතුකදුමූ** අකිරියදුමූවිහු අනියතමිච්ඡාදිට්ඨිකම්මෝවෙක්. ඔවුන් හැර සෙසු නියතමිච්ඡාදිට්ඨිකම්මෝ ඵෙලඝනන්තරාසිඤ්ඤානම. පණ්ඩකතිරච්ඡානගතඋභතොබ්‍යඤ්ජනකාදීන්ගේ ප්‍රතිසන්ධිචිත්තෙනාත්පාදයෝ විපාකනන්තරාසිඤ්ඤානම. සියලුම අහේතුකප්‍රතිසන්ධිහු විපාකනන්තරාසිඤ්ඤා නොවනහෙයිනි. ආඝ්‍යියන්වහන්සේ

ලාට උපවාදකරන වෙතනාවෝ උපවාදන්තරායිකානම්, ඔහු තුමූ වනාහි ආයස්මන්වහන්සේලා ඛමාකාරවචනයාත් අන්තරාය කරවෙත්. ඉන්මත්තෙහි අන්තරායකර නොවන්නාහ. දැන දැන ඉක්මවන්නලද සඤ්ඤාපත්තිස්ඛන්ධයෝ ආණාවීතික්කමන්ත රායිකානම, යටත්පිරිසෙසින් දැනදැන ඉක්මවහලද දුෂ්කෘතදු ර්භාෂිතය පමා සඟිමාගිඵලයන්ට අන්තරාය කෙරේමය. ඒ ඇවැත්හුදු පැරදිමහණ භික්ෂුභාවය හඟවමින් සිටින තාක්ද සෙසුගරුඇවතුන්ට පැමිණිතැනැත්තේ ඉන් නැගිටිනාතාක්ද ලුහුඇවතුන්ට පැමිණිතැනැත්තේ එම ඇවැත් දෙසන්නාතාක්ද අන්තරායකර වන්නාහුය, ඉන්මත්තෙහි අන්ත රායකර නොවන්නාහුය. ඒ ඒ කම්මාදීන් හා එක්වීමෙනුදු බණ්ඩ නවශයෙන් සඞ්ඝයන්ගේ චිත්තසන්තානාභ්‍යන්තරයෙහි ආගම නය කෙරේහුයි අන්තරාය නම්, හෙද ද්‍රිඝඨඞ්ගිකාදී අනාපත්තියයි. එහි ඒඅනාපත්තියකරන්නගිලිහු අන්තරායිකා නමැයි යනු එහි වණ්ණ නානයභාෂාන්තරයෙහි වන්නේය.

යම් ආපත්තාධිකරණයක් අකුසල්වී නම් හෙද දෙසන්නලද්දේ හෝ ඉන් නැගිටින්නාලද්දේ හෝ අන්තරායකර නොවේමය. යම් සේ වනාහි ආයෙත්‍රීපවාදකර්මය අකුසල්වූයේම වරද කියා ක්ෂමා කරවීමෙන් ප්‍රයෝගසම්පත්තියෙන් ප්‍රතිබාහනය කළහෙයින් අවිපාකසංවරභාවයට පැමිණියේ අහොසිකම්ය වේද එමෙන්ම අකුසල්වූ ආපත්තාධිකරණයද දෙසන්නලද්දේ හෝ ඇවතින් නැගිට්ටන්නලද්දේ හෝ ප්‍රයෝගසම්පත්තියෙන් ප්‍රතිබාහනය කළ හෙයින් අවිපාකසංවරභාව ඇතිබැවින් අහොසිකම්වීමෙන් අන්ත රායකර නොවන්නේමය. එසේ නොකරනලද්දේ අන්තරායකර වන්නේමය. එහෙයින්ම "සාපත්තිකස්ස භික්ඛවෙ! නිරයං. වදාමි තිරච්ඡානයොනිං වා"යි සාපත්තිකයාගේම අපායගාමීභාවය වදාරණලද්දේය. යනු සුලුවඟ සමථක්ඛන්ධකවණ්ණනා නයයි.

එහි සාපත්තිකයාගේ තිරච්ඡානයොනිගාමිත්වය නිදසුන් වශයෙන් මේ කථාවස්තුව ගෙනහැරපානලද්දේය,

කාශ්‍යපනම් තථාගතබුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශාසනයෙහි පැවිදිව සිටි එක්තරා නවක මහණෙක්තෙමේ විසිදහසක් හවු රුදු වෙනෙහි මහණදම් කොට එක්දිනක් නැවකින් හෙවත් හතුළකින් ගඟෙහායන්නේ එරක නම් රුකෙක පතක් අල්වා හතුළ තදින් ඇතල්හිත් අතනොහැර සිවිබැවින් ඒ පත සිදින. ඒ මහණතෙමේ මෙය සුලුයයි සලකා පිළිගම් නොකොට

සිව මරණාසන්නකාලයෙහි එරකපතින් ගෙලගන්නාලද්දෙක් මෙන් වී එමැවත දෙසනුකැමතිවුවද අනික් උපසපන් මහණක් හු නොදක්නේ මාගේ ගිලය අපිරිසිදුයයි විපිළිසරවී ඉන්සැව එරකදෑතින්කළ නැවක් හෙවත් ඔරුවක් පමණවූ නාරජක්හුවී උපන. ඔහුගේ නාමයද එරකපත්ත නම් විය. ඒ නාරජතෙමේ උපන් තෙණහිම තමන්ගේ ආත්මභාවය බලා මෙතෙක්කල් මහණදම් කොවත් අහෙතුකයොනියකැ මැඩියන් අනුභවකරණ තැනෙකැ උපතිමියි විපිළිසරවීය. මෙසේ කල්යන අතර එක්දුවක් ලැබගඟමැද දියපිට මහත්වූ පෙණගොබය ඔසවා දියනිය එහී තබා තවවමින් ශාසනාභිරවයි. මේසේ ඇතිකල ඔහට මෙබදු අදහසක් උපන "මම මේ උපායෙන් බුදුන් උපන්කල උන්වහන්සේ උපන්බැව් අසන්නෙම් යමෙක් මාගේ ගිතිකාවට පිළිගී කියාද ඔහට මම මහත්සම්පත් සමඟ දියනියන් දෙන්නෙමියි කියා"යි, මෙසේ සිතා දියනියන්ට මෙමගී උගන්වා අඞ්මසක් පාසා පොහෝදිනයන්හි දියනිය පෙණගාබෙහි තබයි දියනියද නවමින් මෙසේ ගිතිකා කරන්නීය.

"කිංසු අධිපති රාජා කිංසු රාජා රජ්ජසාරෙ,
කථංසු විරජෝ හොති කථං බාලොති වුච්චති".

එහි අර්ථයනම්:—කවරක්හට අධිපතිවූයේ රජුනම් වන්නේද කෙසේ වනාහි රජතෙමේ රජ්ජසාරනම් වන්නේද කෙසේ වනාහි ඒ රජතෙම විරජනම් වන්නේද කවරකරුණකින් පුද්ගලතෙමේ බාලයයි කියනුලැබේද යනුයි. මෙය අසා මුළුඅඹදිව් වැසියෝ නාමෙනෙවියන් ගන්නෙම්යි සිතා ගොස් තමතමන්ගේ ඤාණශක්තියෙන් පිළිගීකොට කියන්නාහුය, ඒ කියනලද සියලුම ඔතොමෝ ප්‍රතික්ෂෙප කරන්නීහ, ඇය අඞ්මසක් පාසා මෙසේ ගායනාකරද්දී එක්බුඩාන්තරයක් ඉක්ම ගියේය, ඉක්බිති ගෞතමනොත්‍රඇති අපතථාගතබුදුරජාණන්වහන්සේ ලොව පහළවී ලෝසතන්මැඩ වඩනසඳ එක්දිනකැ අලුයම් වෙලෙහි මහාකරුණාසමවතින් ලොවබලා වදුරණසේක් තමන් වහන්සේගේ ඤාණජාලාභ්‍යන්තරයට පිවිසි ඒරකපත්තනාරජු ආදිකොට ඇති උත්තරනම් මානවකයාද දැකවදුරා අද කුමක් වන්නේදැයි ආවර්ජනා කරනසේක් "අද ඒරකපත්තනාරජුගේ දියනිය පෙණගොබෙහි සිට නවත දිනය වන්නේය. මේ උත්තර නම් මානවකයා මවිසින් දෙනලද පිළිගී ඉගෙන සොවාන්වී එය ගෙන නාරජු වෙත යන්නේය. නාරජු ඒඅසා බුදුන්

උපනැසි දැන මවෙත එලඹෙන්නේය. ඔහු එලඹිකල මම මහාසමා
ගමයෙහි ගාථාකියන්නෙමි ගාථාවසානයෙහි සුවාසූදහසක්
ප්‍රාණීන්ට ධම්මාභිසමය වන්නේය"යි දුටුයේක. එසේ දැකවදාරු
තොස්වූ සත්හට නිත්කල් සෙත් සැලැස්වූ බුදුරජාණන්
වහන්සේ එහි වැඩමවා බරණැසසමීපයෙහි සත්මහරි රුක්
ඇතිහැන එක්රුක්මූලෙකැ වැඩහුන්සේක. දඹදිව්වැසියෝද
නාමෙනෙවියගේ ගීයට පිළිගී ගෙන රැස්වූහ. ශාස්තෘන්වහන්සේ
ඔවුනතුරෙන් පිළිගී ගෙන හුදුරෙහි යන්නාවූ උත්තරමාන
වකයා දැක "උත්තර"යි වදාළසේක. "කිමේක සවාමීනි"යි මාන
වකතෙමෙ පිළිවදන් ඇස්වූයේය. "එහි ගමනයට පෙරාතුව
මෙහි එව"යි වදාළසේක. එකල තමන්වහන්සේ වෙතැ එළඹ
වැඳ සිටි මානවකයාඅතින් "තෝ කොයිබට යන්නෙහිදැ?යි
විචාරා 'එරකපත්තනාරජුගේ දියනියගායනාකරනතැනටය'යි
සැලකළකල "තෝ ගීපිළිගී දන්නෙහිද"යි විචාළසේක. "දනිමී
සවාමීනි"යි "එසේවීනම් එය කීයව" එසේකල තමාදන්නා අයු
රින් කියන්නාවූ උත්තරයාහට "උත්තරය! මේ පිළිගී නොවෙයි
පිළිගී ඕම තව දෙන්නෙමි එය ගෙන යව"යි වදාළසේක. "සවා
මීනි! මැනවැ"යි කියා උත්තරමානවකයා පිළිගත්තේය. ඉක්බිති
තථාගතබුදුරජාණන්වහන්සේ "උත්තරය! නාමෙනෙවියගායනා
කළකල තෝ මේ පිළිගීය ගායනාකරව"යි උගන්වකසේක්,

"ඡවාරාධිපතී රාජා රජ්ජමානෝ රජීසසරෝ,
අරජ්ජං විරජෝ හොති රජ්ජං බාලොති වුච්චති"නිදි.

ඉගැන්වූසේක.

එහි අදහසනම්:—යමෙක්තෙමේ චක්ඛුර්වාරාදී සදෙරට
අධිපතිද එකවාරයෙක්ඛිත් රූපාදීන් විසින් නොමඩනාලද්දේද
හේතෙමේ රජු නම් වන්නේය, යමෙක් එනාහි රූපාදි සාරමු
ණෙහි රැඳේද හේතෙමේ රජීසසර නම් වන්නේය, යමෙක්තෙ
මේ ඒ සාරමුණෙහී රජනකවශයෙන් නොරැඳෙන්නේවේද හේ
තෙමේ විරජ නම් වන්නේය, ඒ රූපාදීන්කෙරෙහිම රැඳෙන
පුද්ගලතෙමේ බාලයා නම් වන්නේය යනුයි.

මෙසේ උගන්වා "උත්තරය! මේය ගායනාකළකල නාග
මානවිකාතොමෝද නැවතත් තාගේ ගීයට පිළිගීයක් වනයෙන්

"කෙනසසු වුච්චති බාලෝ කථං හුදති පණ්ඩිතෝ,
යොගකෙඛම් කථං හොති තං මේ අක්ඛාහි පුච්ඡිතෝ"යි

ගායනාකරන්නීය.

එහි අත්‍ථයනම්:—"බාලතෙමෙ කුමකින් ඉල්පයන්නේද පණ්ඩිතතෙමෙ කුමකින්කුමක් දුරුකරන්නේද කවරහෙයකින් පුද්ගලතෙමෙ යොගකෙඛමී නම් වන්නේද හමුවී විචාරන මට එය කියව" යනුයි.

ඊට පිළිගීවඟයෙන් තෝ මෙය ගාථාකාරවයි කියා

"ඔඝෙන වුය්හති බාලෝ යොගා හුදති පණ්ඩිතෝ,
සබ්බයොගවිසංයුත්තෙතා යොගකෙඛමී'ති වුච්චති"නි,

යන මෙයද උගන්වා යැවුසේක. එහි අදහසනම්:—බාල ජනතෙමෙ කාමොඝාදී චතුර්විධඔඝයෙන් ඉවිලයන්නේය, පණ්ඩිත ජනතෙමෙ සතරසම්‍යක්ප්‍රධානවීර්‍යසංඛ්‍යාතයොගයෙන් ඒ ඔඝය දුරුකරන්නේය, සියලු කාමයොගාදීන් කෙරෙන් වෙන්වූ පුද්ගලතෙමෙ යොගෙඛමීනමැයි කියන ලද්දේය, යනුයි.

උත්තරමානවකතෙමෙ මේ පිළිගීඉගෙනගන්නේම සොවාන් පෙළෙහි පිහිටියේ මේ ගීතිකා ගෙන එහි ගොස් "පින්වත්නි! මවිසින් ගීතිකාවට ප්‍රතිගීතිකාවක් ගෙනෙන ලද්දේය, මට ඉඩ දියව්" කියා නිරතුරුව සිටි මහජනයාගේ දසරුමතුයෙන්ම ගියේය. නාමෙනෙවිතොමෝ පියාගේ පෙණගොබෙහි සිට නට මින් "කිංසු අධිපතී රාජා" යනාදීන් ගායනාකළාය. එවිට උත්තරතෙමෙ "ඡවාරාඞිපතී" යනාදීන් ගායනාකෙළේය. එවිට නැවතත්නාමෙනෙවිතොමෝ ඊට ප්‍රතිගීතිකාවඟයෙන් "කෙනසඤ්ඤු වුය්හතී බාලෝ" යනාදීන් ගායනාකළාය. එවිට නැවතත් ඊට පිළිගීකොට උත්තරතෙමෙ "ඔඝෙන වුය්හතී බාලෝ" යනාදීන් ගායනාකෙළේය.

නාරජතෙමෙ ඒ අසාම බුදුන් උපන් බැව් දැන එක් බුඩාන් කරයක් මුළුල්ලෙහිත් මවිසින් මෙබදු පදයක් නම් නොම ඇසූ විරුය, පින්වත! එකාන්තයෙන් ලොකයෙහි බුදුරජ උපන්සේක් වනැයි තුටුපහටුසිත්ඇත්තේ තඹුවින් දියට ගැසුයේය. එසින් මහත් රළ නැංගාහ. ගඟදෙපස ඉවුරු බිඳුනාහුය, ඔබමොබ ඉස් ඔක් පමණ කැත මනුෂ්‍යයෝ දියෙහි ගැලුනාහ, ඒ නාරජතෙමෙ එතෑක් මහජනයා පෙණගොබෙහි තබා ඔසවාගෙනවුත් ගොඩ නැඹුයේය. එසේ කොට නාරජු උත්තරමානවකයාවෙත ගොස් "කිමියෙනි ඡාත්තාණ්ඩකන්සේ කොයිබදැ"යි විචාළේය. "මහා නාරජුනී! තෙලරුක්මුලැ වැඩහිඳිනාසේක" නාරජතෙමෙ

"ඉමිනයෙනි! එසේවීනම් එනුමැනවැ"යි කියා උත්තරමාතවුකුශා සමගම බුදුන්වෙතගියේය. මහජනතෙමෙද ඔහුසමඟම ගියේය. නාරජු ගොස් සවන්බුදුරැස්අතර වැද බුදුන්වැඳ හඬමින් සිටියේය, එකල ශාස්තෘන්වහන්සේ "මහානාරජ! මේ කිමකැ"යි විචාළසේක. සවාමීනි බුදුරජාණන්වහන්ස! මම නුඹවහන්සේ වැනි බුදුකෙනෙකුන්හට ශ්‍රාවකයෙක්වී විසිදහසක්හවුරුදු මහණදම් කොළෙමි, ඒ මහණදම් මා එතරකරවන්නට නොහැකිවිය සවලපමාත්‍රවූ එරකපහක් සිදිපමණක්ම නිසා අහෙතුකප්‍රතිසන්ධියක්ගෙන උදරයෙන් ව්‍යායාම් කරනතැන උපන්නෙමි එක්බුධාන්තරයක්ම මිනිසත්බවක්ද සදහම් ඇසීමක්ද නුඹවහන්සේවැනි බුදුකෙනෙකුන්ගේ දැකීමද නොලදිමි'යි කියේය. ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන්වහන්සේ ඔහුගේ ඒ කථාව අසා මහානාරජුනි! මිනිසත්බවද දුර්ලභමය එසේම සඞ්ඝශ්‍රවණයද දුර්ලභය. එසේම බුඩොත්පාදයද දුර්ලභය මේ වනාහි ඉතාදුකින් හිරිහැරයෙන් ලැබෙන්නේය"යි වදාරා දහම් දෙසනසේක්,

"කිවෙජා මනුස්සපටිලාභෝ කිවජං මච්චානජීවිතං,
කිවජං සඞ්ඝමසවණං කිවෙජා බුඩානං උපපාදෙ"තිඝ,

වදාළසේක.

එහි අදහසනම්:—මහත්ව්‍යායාමයකින් මහත්කුසලයකින් ලැබියහැකි බැවින් මිනිසත්බැව් පිළිලැබීමද ඉතාදුර්ලභය නිතර සීසැමි ගෙරි රැකිම් වෙණදැම් ආදිය කොට ජීවිකාවෘත්තීය පවත්වන හෙයින්ද ඉතාමදකලක් දිවිපවත්නා හෙයින්ද සත්වයන්ගේ ජීවිතයද දුර්ලභය නොයෙක් කෙළහණින් කල්පයන්හිත් දහම්දෙසන පුද්ගලයන් දුර්ලභබැවින් සදහම් ඇසීමත් දුර්ලභය මහත් ව්‍යායාමයෙන් අභිනීහාරයතමා සමෘඞ්ධවන හෙයින්ද සමෘඞ්ධවූ අභිනීහාරඇත්තාහටත් නොයෙක් කප්කෙළදහස් ගණකිනුත් උත්පත්තිය දුර්ලභහෙයින් බුඩොත්පාදයද අතිශයින් දුර්ලභමය"යි වදාළසේක. යනුයි.

දෙසනාවසානයෙහි සුවාසූදහසක් ප්‍රාණීන්ට ධර්මාභිසමයය විය. නාරජුද එදවස සොවාන්ඵලය ලබන්නේය. එතකුදුවුවත් තිරිසන්ගතවූ බැවින් වනාහි එය නොලද්දේය. එහෙත් පිළිසිඳීම සිවිහැරීම නිදීම සඳජාතීන් හා මෙවුන්දම් සෙවීම වුත්තීම යන්

සම්බඳු පස්කරුණෙක්හී නාගයෝ නාගශරීරයමගෙන කලාතක වෙත්ද මේ කාරණු එසේ නොව එකී කාරණයන්හි මානවක රූපයෙන්ම හැසිරෙන්නට ලැබීය.

මෙසේ සාපතතිකයාගේ තීරවජ්ඣානයොනිගාමිත්වයට
නිදසුන්වශයෙන් ධම්පියාසෙහි
බුද්ධවර්ගයෙහි එරකපත්තනාගරාජවස්තුව
සැකැවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

ධර්මතා එසේහෙයින් යම් යම් ඇවතකට පැමිණියේද ඒ ඒ ඇවතෙහි ධර්මයවූ නියායෙන් පිළිපැදිය යුත්තේමය. එසේ පිළිපදිනාතැනැත්තේ වතාහි මාගීඵලයන්වද පැමිණෙන්නට හැකිවන්නේමය. ඒ එසේ මැනි.

ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන්වහන්සේ කොසොල්රට චාරිකායෙහි හැසිරෙනසේක් අතරමඟ ගිනිඇවිලගත් මහත්වූ බිලරුකක් දැක ගිනිකඳ උපමාකොට දහම්දෙසනුකැමතිසේක් එක්තරා රුකක්මුල වැඩහිඳ "පස්සථ පනෝ තුමෙහ භික්ඛවෙ! අග්ගිකඛන්ධං" යනාදි නයින් සත්තනිපාතඞ්ගුත්තරයෙහි අග්ගික්ඛන්ධොපමසූත්‍රය දෙසනාකොට වදාළසේක. ඒ අසා සැවතමක් මහණුන්ගේ නාමකය නැවුනේය නාමකය නැවුනු කල බලවත්පසුතැවිලිවීමෙන් කරජකය නැවුනේය කරජකය නැවුනුකල නිධානගතවූ හෙවත් හෘදයවස්තුව ආශ්‍රිතවූ පතක් පමණ සුඛලොහිතය හුණුවී මුවින් උතුළේය. ඒ මහණහු වනාහි පරිජීඇවතට පැමිණියාහු වන්නාහුය සැටනමක් මහණහු 'දිවි ඇතිතාක් පිරිපුන්වූවක් කොට පිරිසුදුවූවක් කොට බුදුසස් නෙහි බඹසර හැසිරීම දුෂ්කරය'යි කියා ගිහිබවට පැමිණියාහුය. ඔහුතුමූ ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍ර ශික්ෂාපදයන් මඬිමින් හැසුරුනාහු වන්නාහුය.

සැවතමක් මහණහු ශාස්තෘන්වහන්සේගේ දෙසනාභිමුඛ කොට ඤාණය යවා සියුපිළිසිඹියාපත්මහරහත්බවට පැමිණියාහුය. උන්වහන්සේලා පිරිසුදු සිල්ඇත්තාහු වූවාහුය. මෙසේ මේ දෙසනාතොමෝ මේ තුන්පක්ෂයටම සඵලවීය. රහත්බවට පැමිණියවුන්ව වූකලී සඵලවූවා සැබව, අනික් අයට කෙසේ සඵලවීද යත් ඒ මහණහු වනාහි ඉදින් මේ ධර්මදෙසනාව නොඇසුවාහුනම් තවදුරවත් පමාවී 'භික්ෂු' යන ප්‍රතිඥව හරනවි

නොහැකිවන්නාහුය, එසින් ඔවුන්ගේ ඒ පාපය තෙමේ වැඩෙනුයේ ඔවුන් අපායයන්හිම කිදුවන්නාහුය, මේ දෙසනාව අසා වනාහි භවගත්සංවෙගඇත්තාහු 'භික්ෂු' යන ප්‍රතිඥව හැර හෙරණබැවිහි පිහිටා දසසිල්පුරා යොනිසොමනසකාරයෙහි යෙදුනාහු සමහරු සොවාන්වූවාහු සමහරු සකෘදාගාම්වූවාහු සමහරු අනාගාමිහුවූවාහුය. සමහරු දෙව්ලොවෙහිද උපන්නාහුය. මෙසේ මේ දෙසනාතොමෝ පැරදියවුන්ටද සඵලවීය. අනික් කොඩාසය වනාහි මේ දෙසනාව නොමැසුවාහුනම් කල් යත්යත් සහවෙසෙස්ඇවතුන්ටද පරිජීඇවතුන්ටද පැමිණෙන්නාහුය. මේ දෙසනාව වනාහි අසා 'අහෝ අසිරිය අතිශය කෙලෙස සංලිඛනයෙන් යුක්තව මේ බුදුසස්න පැවැත්තේය අපවිසින් ජීවිතාන්තය දක්වා මේ පිළිවෙත පුරන්නට නොහැක්කේය ශික්ෂාප්‍රත්‍යාඛ්‍යානයෙකොට උපාසකධර්මය පුරා දුකින් මිදෙන්නෙමු'යි සිතා ගිහිවී තිසරණපන්සිල්හි පිහිටා උපාසකධර්මය පුරා සමහරු සොවාන්වූවාහු සමහරු සකෘදාගාමිහුවූවාහු සමහරු දෙව්ලොවැ උපන්නාහු වූවාහුය මෙසේ ඔවුන්ටද මේ දෙසනා තොමෝ සඵලවීය යනු **එකඛුත්තරයෙහි චුල්ලවජිරාසංඛ්‍යාත සුත්‍රවණ්ණනානය හා එහිදීකානයද** වන්නේය.....මෙසේ පැමිනියාවූද ආපත්තීහු නැගිවිතුලද්දාහුද දෙසතුලද්දාහුද අනන්තරාය නොකෙරෙත්මය. නොපැමිනි ඇවැත්හු අනන්තරාය නොකෙරෙත්ය යනු කියනුම කුමටද,.....ප්‍රාතිමොක්ෂසංවර ශීලය ඉන්ද්‍රියසංවරශීලය ආජීවපාරිසුද්ධිශීලය ප්‍රත්‍යයසංනිශ්‍රිත ශීලය යන සතරසංවරශීලය හෝ අනගාරියවිනයනම් වන්නේය. යම්කෙනක්හින් ඒ ශීලයෙහි පිහිටා රහත්බවට පැමිණේද එසේහෙයින් මෙලෙස භික්මෙන්නාහු විසින් මොනවට ඉගෙන ගන්නාලද ඒ චතුපාරිසුද්ධිශීලසංඛ්‍යාතවිනයතෙමේ ලොව්ලොව් තුරාසුව ඵලවාදීමට හෙතුවනහෙයින් **මඞ්ගල** නම් වන්නේයයි දතයුත්තේය.....කිසිම ඇවතකට නොපැමිණෙන්නාහුගේ ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරශීලය පිරිසුදුවෙයි ඔහුවිසින් මෙය මනාකොට ඉගෙනගන්නාලද්දේනම් වන්නේය. එය **ඵඛානියඵස්ථවිරයන් වහන්සේගේ** ශීලය මෙන් ලොකොත්තරසැපද ඵලවන්නේය.....

හේ කෙසේදයත්:=කඩවත්වෙහෙර වනාහි කණ්ණිකාරපඨාන ගෘහයෙහි අරියවංශධර්මදේශනාව අසමින් සිටි ඒ **සඵවිරයන් වහන්සේ** **සොරවිශඇති** සර්පයෙක් දෂ්ටකළේය **සඵවිරයන් වහන්සේ** ඒ දුනද පහන්සිතින්ම හිඳ බණ අසයි එසේ වුවද විෂවේගය බලවත්විය එකල ඒ **සඵවිරයන්වහන්සේ** උපසම්පදා

මාලකයෙහි පටන්ශීලය ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාකොට පිරිසුදුසිල්ඇත්තෙක් වෙමියි ප්‍රීතිය ඉපදවූයේය එම ප්‍රීතිචිත්තය උපන්බොණෙහිම විෂය හැඹිරී බිමට බවුයේය එසින් සුවසැපත්වූ සතොස්සිත් මුදුන්පත් නිදෙස් තෙරනුවෝ එහිම තමන්සිත් එකාහබැවි ලැබ සුදසුන්වූ නිදසුන්ඇති මදසුන්වන විදිසුන්වඩා මහත්වූ රහත්බවට පැමිණියේය.

ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරශීලය පිරිසුදුවූයේ ලෞකිකලොකොත්තර සුව ඵලවනබවට නිදසුන්වශයෙන් ගෙනහැරපානලද **සඞ්ඛාරසූත්‍රවණ්ණනාදීන්හි පධානියත්ථෙරවත්ථුව** මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

මේනය උත්කෘෂ්ටවශයෙන් කියනලද්දේය. යම්හේකින් **වනාහි රූපියශික්ඛාපදවණ්ණනාදියෙහි** දෙසනාසුඛිය නම් ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරශීලයවිද එහෙයින් එය වනාහි දෙසීමෙන් පිරිසුදුවන හෙයින් දෙසනාසුඛියයි කියනලදැයි කියනලද්දේය. මේ කරණකොටගෙන සුඛවේනුයි 'සුඛි' නම්: ධර්මයවූ පරිද්දෙන් දෙසීමම සුඛියවූවා 'දෙසනාසුඛි' නම්. ඇවතින් නැගීසිටීමද දෙසීමෙන්ම වන්නේයයි දතයුත්තේය. මූලාපත්තීන්ගේ වනාහි දෙසීම අභික්ඛුතා ප්‍රතිඥාකිරීම්වශයෙන් දෙසීමය යනු **එතිවිත්තානඤ හා විසුද්ධිමාගීවිත්තානඤයි** මෙහි 'දෙසනා' යන වචනය ගැනීමෙන් ඇවතින් නැගීසිටීමද සුන්මුල්ඇත්තවුන්ගේ හෙවත් පරිජ්ඇවතට පැමිණියවුන්ගේ අභික්ඛුතා ප්‍රතිඥාවද සංග්‍රහ කරනලදී. සුන්මුල්ඇත්තවුන්ගේද වනාහි පරිජ්ඇවතින් නැගී සිටීමෙන් යට රක්නාලද භික්ෂුශීලයද පිරිසුදුවූයේ නම් වෙයි. එසින් ඔවුන්ට මාගීප්‍රතිලාභයද සැපයෙයි යනු **අනුසිත්තානඤයි**. එහෙයින් ඇවතට පැමිණ දෙසනාදියෙන් නැගීසිටින්නාහුගේ ශීලයද සැප ඵලවන්නේවෙයි. **සුබමීසථෙරඤවහන්සේගේ** ශීලයමෙනි උන්වහන්සේ වනාහි චිත්තනම් නැහැවියා තල කැරලීවාදයෙන් ගට්ට ශාසනඤවහන්සේගේ සමීපයට ගොස් ඔවාගෙන පසුව ගොස් ඒ නැහැවියාගේ ඇස්හමුවෙහි ඇවත දෙසා ඔහු සමා කරවා එහිමවූ අඹාටකාරාමයෙහි වාසය කරන්නේ කිහිපදිනකින්ම සියුපිළිසිඹියාපත් මහරහත්බවට පැමිණියේය.

පැමිණි ඇවත දෙසීම්ආදියෙන් නැගිටියහුගේ ශීලය සැප ඵලවනබවට නිදසුන් වශයෙන් දක්වනලද **ධම්මපදඤයෙහි බාල වග්ගයෙහි සුදම්මත්ථෙරවත්** මෙතෙකින් නිමියේය.

තවද පාමොක්ඛසංවරය පුරන මහණ විසින් වෙනෙහි සොරුන් විසින් බඳනාලද තෙරතුවන්මෙන් වියයුත්තේය. හේ කෙසේද යත්? හිමවත්පසෑ වනාහි එවනෙහි සොරහු මෙහි අපසිවිනාබැව් ගම්වැද කිසිවෙක්හට නොකියවයි ගොතින් නොපතළ එක්තරාතෙරකෙනෙකුන් කළවැලින්බැඳ හෙවවූහ. ඒ තෙරනුවෝ හොත්අයුරින්ම වැලනොසිඳ සතියක් විදසුන්වඩා අනාගාමීවී ඉන්සැව බඹලොවැ උපන්නේය. තබපත් දිවසි නෙහිද මහවෙනෙහි එක්තරාතෙරකෙනෙකුන් කිදිවැලින් බැඳ බිම හෙවවූහ. ඒ තෙරපාණෝද ලැව්ගිණි එනකල වැල නොසිඳ විදසුන් වඩා ජීවිතසමසීසීවී පිරිනිවිසේක. එසේහෙයින් අනිකුදු සැදැහැවත් කුලපුත්‍රතෙමෙද

"පාතිමොක්ඛං විසොධෙත්වා අපෙපව ජීවිතං ජහෙ,
පඤ්ඤත්තං ලොකනාථෙන න භින්දෙ සීලසංවර"නති

පාමොක් පිරිසුදුකරනුයේ දිවිහරනෙම් නමුදු ලොකනාථවූ තථාගතයන්වහන්සේ විසින් පණවා වදාළාවූ ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරශීලය නොබිඳින්නෙමිසි සලකන්නේය.

ඉන්ද්‍රියසංවරශීලය වනාහි සංවරඅසංවරදෙක්හි ආදීනවභා ආනිශංස දක්නහුට පිරිසුදුවන්නේය. ඒ මහණතෙමේ වනාහි ක්ෂේමවශයෙන් හෙවත් නිර්භයවශයෙන් ආනිශංසයද භයවශයෙන් ආදීනවයද දැක ඒ ඉන්ද්‍රියසංවරශීලය පරිපූරණය කරන්නේය. එහි මනාකොට හික්මෙන්නේය.

ආදීනවානිශංසයෝ වනාහි "ඡ ඉමෙ භික්ඛවෙ! ඵස්සායතනා අදන්තා අගුත්තා අරක්ඛිතා අසංවුතා දුක්ඛාධිවාහා හොන්ති කතමෙ ඡ? චක්ඛු, භික්ඛවෙ! ඵස්සායතනං" යනාදීනයින් සළායතනවගීසෙහි ප්‍රථමසූත්‍රයෙහි වදාරණලදහ.

මහණෙනි! මේ ඵස්සායතනයෝ සඳෙනෙක් දමනය නොකරනලද්දාහු ගොපනය නොකරනලද්දාහු නොරක්නාලද්දාහු සංවරණය නොකරනලද්දාහු හෙවත් නොපියනලද්දාහු නෙරයිකාදී ප්‍රභෙදගතවූ අධිකදුක් එලවන්නාහුවෙත්. කවරසඳෙනෙක් දයත් මහණෙනි! චක්ඛුසම්පසීයාගේ උත්පත්තිහේතුවූ චක්ඛායතනය ශ්‍රොතසම්පසීයාගේ පෙ ශ්‍රොතායතනය ඝ්‍රාණායතනය ජිව්හායතනය කායායතනය මනොසම්ඵස්සයාගේ උත්පත්තිහේතුවූ මනායතනය දමනය නොකරනලද්දේ ගොපනය නොකරනලද්දේ නොරක්නාලද්දේ නොපියනලද්දේ

නෙරයිකාදිප්‍රභෙදගතවූ අධිකදුක් ඵලවන්නේය, මහණෙනි මේ එසඃයතනයෝ නොදමනලද්දාහු ගොපනයනොකරනලද්දාහු නොරක්නාලද්දාහු නොපියනලද්දාහු.පෙ.අධිකදුක් ඵලවන්නාහුය. මෙමනසින්ම ශුකලපක්ෂයෙහිද අදහසදනයුත්තේය. එහි කියනලද සුඛයෝනම් දහන්මහඵල යන මොහු වන්නාහුය. එහිම ආදීනව අරියපරියෙසනසූත්‍රයෙහි "වරං භීකඛවෙ! තත්තකාය අයොසලාකාය ආදිත්තාය" යනාදී වදාළතයින් දන්නේය.

එහි අදහස:-හුණුවූ හාත්පසින් ගිනිගෙන දිලියෙන එකම ගිනිදැලින් යුකතවූ අයොමය තාරුඝතයකින් ඇස පිරිමදින ලද්දේවීනම් උතුම්වන්නේය ඇසින් දක්කයුතුවූ රූපාලඹනයන් කෙරෙහි කෙලෙසුන් ඉපදීමට සුදුසු ආකාරයෙන් අත්පාආදී අනුවිඅදුන් වශයෙන්ද ස්ත්‍රීපුරුෂාදීන් කෙරෙහි සුභාදීනිමිත්ත ග්‍රාහඃවශයෙන්ද ගැනීම උතුම් නොවන්නේය යනු විසුඛිමාගී ටීකා නයින් දන්නා ලද්දේය.

හුණුවූ ගිනිගෙන දිලියෙන ලද්දාවූ එකම ගිනිදැලින් යුකතවූ අයෝමයතාරාඝතයකින් ඇසපිරිමදිනලද්දේවීනම් ඒ උතුම් වන්නේය ඇසින් දැක්කයුතුවූ රූපාලම්බනයන් කෙලෙසුන්ගේ ඉපදීමට සුදුසුලෙස අත්ගොබනාඟ පාගොබනාඟ කන්ගොබනාඟ යනාදීන් විසින් බෙදූ කොටස්වශයෙන් සලකන අනුව්‍යඤජනවශයෙන්ද කුසිලග්‍රාහයයේ අත්පාආදීඅනුව්‍යඤජනයන් ගළපා ස්ත්‍රීපුරුෂාදීන් සුභාදිවිසින් සලකන නිමිත්තග්‍රාහවශයෙන්ද ගැනීම උතුම් නොවන්නේය. මහණෙනි! එකිනිමිත්තයාගේ ඃස්වාදනයෙන් හෙවත් රසවිඳගැනීමේන් හෙතුනාවූ හෝ අනුව්‍යඤජනයාගේ ආස්වාදනයෙන් හෙතුනාවූ හෝ කම්විඤඤණය සිවින්නේවේද එකල්හි එබඳුවූ පුද්ගලතෙමේ කළුරිය කරන්නේවේද එකල්හි යම්බඳුවූ නිරයද තිරිසන් යොනියද යන ගතිදෙක අතුරෙන් එක්තරා එකක් වන්නේය යන මේ කාරණය විද්‍යමානවන්නේය.මහණෙනි!මම්මේආදීනවය දැක හුණුවූ ගිනිගෙන දිලියෙන ලද්දාවූ.පෙ.නිමිත්තවශයෙන්දගැනීම උතුම් නොවන්නේය යන මෙය කියම්.මහණෙනි! හුණුවූගිනිගෙන දිලියෙන ලද එකමගිනිදැලින් යුකතවූ යහුලකින්දෙකන් සිදුරු විනිවිද යවා බිම ගසා තැබීම්වශයෙන් ශ්‍රොත්‍රෙන්ද්‍රිය පිරිමදිනාලද්දේවේද .පෙ.මහණෙනි! හුණුවූ ගිනිගෙනදිලියෙන එකමගිනිදැලින් යුකතවූ නියසිදීනා තියුණු ඝසත්‍රුයක් ප්‍රවේශකොට ඔසවා නාසා ඇටය සමඟ සිද ඝ්‍රාණෙන්ද්‍රිය මෙලීම්වශයෙන් පිරිමදිනාලද්දේ

පෙහුණුවූ පෙතියුණුකරයකින් ජීවෙහන්ද්‍රිය සිඳිනාලද්දේ පෙහුණුවූ පෙතියුණුවූ දණ්ඩක්ඇති මහත් වැයකින් කාය ප්‍රසාදය උපුටා හෙලීම්වශයෙන් පිරිමදිනාලද්දේ උතුම් වන්නේය.

කයින් දැනගතයුතු ඵොටඨබ්බාලඹනයන් කොරෙහි පෙ උතුම් නොවන්නේය පෙ යන මෙය මෙසේ කියම්. මහණෙනි! හොවවා යහුලින් දෙකන්සිදුරු විනිවිද යවා බිමගසාතබන ලද්දේ උතුම් වන්නේය. මහණෙනි! ඒ ජීවිතය මම වදහයි කියම් අඵලයයි කියම් මොමූහ යයි කියම් යම් බදුවූ විතර්ක යන්ගේ වශඟයට ගියේ සංඝයා බිඳුවන්නේද එබදුවූ විතර්ක යන් වීතකීනය කරන්නේ සංඝභෙදය දක්වා පාපකම්ය ඵලවන හෙයින් උතුම් නොවන්නේය. මහණෙනි! මම මේ ආදීනව දැක මෙසේ මෙය කියම්යි වදළසේක. යතු **අරියපරියෙසන සූත්‍ර වණ්ණනානයයි** දන්නාලද්දේය

දිටුදැමියෙහි විනාශයට පැමිණීම පාපාදීනවය වන්නේය ඊට නිදසුන් කිමයත්,

පෙර බරණැස්නුවර බඹදත්නම් රජක්හු රජය කරවන සමයෙහි අපමහබෝසතාණන්වහන්සේ අසූකෙළක් ධන ඇති බමුණුකුලෙහෑ ඉපිදැ රන්වන්ශරීරඇතිබැවින් හාරිතකුමාර යෝයයි ප්‍රකටවැ වැඩිවිය පැමිණ තක්සලානුවරට ගොස් දිසා පාමොක් ආචාරීන් අතින් උගත් ශිල්පඇතියේ දැරාපරිග්‍රහ කොට මවුපියන්ගේ ඇවැමෙන් රැස්කොට තුබූ අසූකෙළක් වසතුව දැක මේ වසතුව පෙනෙන්නේය මේවසතුව ඉපදවූ පුරුෂයෝ නොදක්නාලැබෙති මවිසිනුත් මරුමුවට පැමිණ සුනු විසුනු වියයුතුයයි මරණඛියෙන් ඛියපත්ව මහදන්දී භිමවතට වැද තවුස්පැවිද්දෙන්පැවිජියේ ඉන් සත්වනද පඤ්චාභිඤ්ඤඅෂ්ට සමාපත්ති උපදවා වනමුල්වනඵලඅහරින් එහි කලක් වැස ලුණු ඇඹුල්සෙවුනා පිණිස හිමවතින් බැස ගම්නියම්ගම්පිළිවෙළින් බරණැස්නුවරට පැමිණ රජඋයන්ලැගැ දෙවනදවස් බරණැස සිඟා ඇවිදිනාසේක් රජදොරට වැඩිසේක, බඹදත්රජ උන් වහන්සේ දැක පහන්සිත්ඇත්තේ කැඳවා තහනලදසේසත් ඇතිසිංහාසනයෙහි වඩා හිඳුවා නොයෙක් රසබොජුන් වළඳවා අනුමෙවෙනි ඛණ අසා ඉනා පහන්ව වහන්ස! කොයිබ වඩනා සේක්දැයි විචාරා මහරජ! වස් එලඹීමට තැනක් බලා යම්හයි වදහළකල වහන්ස! එසේදැයි විචාරා එසේඝයි වදළ ඉක්බිති

උන්වහන්සේ සාඳවාගන උයනට ගොස් ගෝනාගිදිනා සෙන සුන් සලස්වාදී උයන්ගොවිවා අන්පාමෙහෙවර කරනු සොට සලස්වා වැඳ සමුගෙන රජගෙට නිමේය. මහබෝසතාණෝ එතැන් පටන් දෙලොස්හවුරුද්දක් නිබඳ රජගෙයි වළඳ උයන්හි වාසය සෙළේය. එක්දිනක් බ්‍රහ්මදත්තරජ්ජුරුවෝ සතුරන්ගෙන් කිපුණු පසල්දනවිටක් සාගිදුවා එනු පිණිස යනුවෝ අපගේ පින්සොභ නොනසා ආරක්ෂාකරවයි කියා මහබෝසතාණන් වහන්සේ අගමෙහෙසුන්බිසවට භාරකොට යියෝය. එතැන් පටන් දේවී නොමෝ මහබෝසතාණන් නිබඳ සියතින්වළඳවන්නී දිනක් මධුරාහාරය සපයා තබා බෝසතාණන් කල්යවනුයෙන් සුවඳපැනින් නහා සිනින්සළුහැඳ ඇඟ පවන් ගන්වමින් මිටිපලඟෙසා හොත්තීය. එකල ඉහා දහවල් සොට හැඳපෙරවැ බික්බදුන ගෙන අහසින් ගොස්එදෙරසමීපයට වඩනා මහබෝසතාණන්වහන්සේගේ වැහැරිසිවුරුහඬ අසා වෙළෙවිව පලඟින් නැගී සිටිනා බිසවුන්ගේ සිලිටුසළුව මඳක් ලිහිල්වතුබුයෙන් ඉනින් ඉනි හින. එකල විසාඛාගාරමණය මහබෝ සතාණන්ගේ ඇසට අරමුණු විය, නොයෙක් හොළලකම ගණන් හවුරුදු මුළුල්ලෙහි සිත් සනහා විසූ රාගය පැසෙකැ ගොත් සපියෙකුසේ උද්ගතවැ ධ්‍යානය නැසිය. තවුස්තෙමේ සිහි එලවාගතනුහුනුයේ ගොස් බිසවඅතගෙන ලොකාස්වාදරතියෙන් යෙදී අහර වළඳ යලිත් උයනටම ගොස් වසනුයේ එතැන් පටන් ගෙහිමියෙකුසේ දිනපතා එසේම පැවැත්තේය. මෙසේ ඒ තවුස්තෙමේ ඉන්ද්‍රිය අසංවරයහෙතුකොට ගෙන ඉහඅන්ම බැවිහිම විනාසයට පැමිණියේය. එසේ පවත්නා තවුසාණන්ගේ ඒ රහස මුළුනුවර ප්‍රකටවූයේය. නුවරරැකවලසිටි ඇමතියෝ ඒබව පතැලියා රජුහට යැවූහ. රජ්ජුරුවෝ ඒ අසා ඇමතියෝ තවුසාණන්සොරේ මා බිදුවනු කැමැත්තාහු වැනැයි ඒ නොමදහා පසල්දනවිව සෙමෙහි පිහිටුවා පෙරළා බරණැසව අවුත් නුවර පැදකුණුකොට රජගෙට වැද බිසවුන් වසනගෙට ගොස් සැබෑද සොඳුර! අපගේ ආයාචිවූ තාපසයන් වහන්සේ තොපකෙරෙහි වරදවා පැවතිසේක්දැයි විවාළේය. එසඳ බිසව් සැබව දෙවයන්වහන්ස! කියා. එහෙත් රජ්ජුරුවෝ නොමදහා තාපසයන්වහන්සේම විවාරමියි උයනට ගොස් බෝසතාණන් වැඳ එකත්පස්ව හිඳ කාරණය විවාරන්නාහු එම්බා තාපසයන්වහන්ස! නුඹවහන්සේ අසඬම්මසේවනය කෙරෙතියි අපවිසින් අසනලද, කිමෙක ඒ සැබැබසෙක්ද? නොහොත් බොරුබසෙක්දැ?යි විවාළේය. එකල්හි බෝසතාණෝ

ඉදින් මේ රජ මා බොරුයයි කිවත් අදහාගන්නේය. එසේද වුවත් සත්‍යයවැනි මේලොවට පිහිටෙක් නම් නොමඇත්තේය සත්‍යවචනයෙන් දුරුවූ නෙනෙක් බෝමැඩඉඳ බුදුවන්ට නොහැනිවෙති එසේහෙයින් මා විසින් සැබවක්ම කියයුතුයයි සිතූසේක ඒ එසේමය: බෝධිසත්වයන්ට නිසිකලෙකත් ප්‍රාණඝාතයද අදත්තාදානයද කාමමිථ්‍යාචාරයද සුරාපානයද සිදුවන්නේය කවරකලෙකත් තුන්අඟින් යුත් බොරු සිදුනොවන්නේය එබැවින් සැබවක්ම කියන්නාවූ ඒ මහබෝසතාණෝ එම්බා මහරජුරුවෙනි! නොපවසින් යමක් ඇසිම්යි කියනලදද ඒ සැබෑදෙයක්මය එය සියලු සත්වයන්මොහනාරන්නාවූ කායගුණයෙහි මමත් මූලාව අසත්පථයට පැමිණියෙමියි වදළසේක. එබසට රජුරුවෝ එබ්‍රාහ්මසයන් වහන්ස! මේ ලොකයෙහි ගිලන් මිනිසුන්යෝ තමහට උපන් ව්‍යාධිය බසුවෙන් සන්සිඳුවා ගනිති උපන් විෂාසය දියෙන් සන්සිඳුවාගනිති නුඹවහන්සේවූ සැලී සිහලූපන්නාවූ රාගය නිසිසේත් දුරුකොටගතහුහුනුසේක එසේනාල මේ සූක්ෂම අර්ථනිමිතට සමර්ථවූ නුවනින් ප්‍රයෝජන කවරේදැයි කියේය. එසේකි රජහට ඒ පොළසුන්ගේ දැඩිබව හා එහි නුවන නොපවත්නා බව දක්වන්නාවූ මහබෝසතාණන්වහන්සේ,

"වත්තාරෝ 'මෙ මහාරාජ! ලොකෙ අතිබලා භූසා,
රාගෝ දෝසෝ මදෝ මොහෝ යත්ථ පාණෙ නගාධනි"

යන මේ ගාථායෙන් එම්බා මහරජුරුවෙනි! මේ ලෙව්හි සියලු සත්වයන්ට අනර්ථ කිරීමට සමර්ථවූ අධිකබලඇති වස්තූහු සතරදෙනෙක් දෙති ඔහුනවරහුද යත්, සීලසමාධ්‍යාදී බොහෝ ගුණ එබවට නසන හෙයින් රාගයද එක්බලවත් එනෙස ක්ෂාන්ති මෛත්‍රාදීවූ විශිෂ්ටගුණයන් නසන හෙයින් වෙසසද එක් බලවත් එමෙසා බොහෝකලක් පුරුදු ශීලසංවරාදීන් සතිවිප්‍රවාසයට පමුණුවා අනාපත්තාරී හෙයින් බලවත්ම පුරිසමදයි මදයද ඉතා දැඩි බලවත් එනෙසා අමෘතමහානිර්වානයට සාරණාවූ අනිත්‍ය දුඃඛ අනාත්ම සවභාව පරිඥානය මැඩපවත්නා හෙයින් මෝහය දැඩි බලවත් එනෙසා[illegible]යම්සේ ගැඹුරුමහවතුරෙහි වන් එනෙක් එහි පිහිනා සිටියනොහේද එසේම මේ පොළසුන් උපන් සිත සතන පැවති ප්‍රඥාවෙන් පිහිට නොලබන්නේයයි වදළසේක. මහබෝසතාණන්වහන්සේගේ ඒ හෙපුල් අසා බඹදත්රජුරුවෝ සවමිනි! තාපසයන්වහන්ස! නුඹවහන්සේ

පිරිසිදුයයි කියාද සිල්වතැයි කියාද නිකෙලෙශියයි කියාද සවාහා
විකප්‍රඥ ඇත්තේයයි කියාද අප විසින් සලකනලද්දේ වේදූහි
කීහ. එවිට නවුසාණෝ එඞා මහරජ්ජුරුවෙනි! සුභාකාරයෙන්
රාගය හා පැවැත්තාවූ ලාමක අකුශල චිතකීයෝ ධ්‍යානසමා
පත්ති ආදී විශෙෂගුණයෙන් යුක්ත බලවත් නුවණැති ඍෂිවර
යනුත් නස්නාහුමයයි වදළසේක. එක්බිති ඒ මහබෝසතාණන්
ගේ සිතැ උපන්නාවූ කෙලෙසුන් දුරුකිරීමෙහි උත්සාහ වඩ
වන්නාවූ බ්‍රහමදත්තරජ්ජුරුවෝ එඞා තාපසයන්වහන්ස! නුඹ
වහන්සේගේ සිතැ උපන් මේ රාගය නම් ශරීරවණ්ණය හා ගුණ
වණ්ය නසන්නේය ඒ දුෂ්ටවූ රාගචෙතනාව දුරුනාලමැනෝ
ඒ එසේමය, නුඹවහන්සේ ලොවැ බොහෝදෙනාහට නුවණැති
නොනැසැයි අභිමතසේක්මයයි කියේය. ඉක්බිති පුරණලද
බෝධිසමභාරඇති ඒ මහබෝසතාණෝ සිහි එලවා වෘත්තුකාම
කෙලෙසකාමයෙහි ආදීනව සලකා වදාරණසේක් එඞා බ්‍රහමදත්ත
රජ්ජුරුවෙනි! නුවණ නැමති ඇස අන්ධකරන හෙයින් මේ
රාගාදි කෙලෙසයෝ අදුරක්වැන්නාහ, තමන් උපන් චිත්ත
සන්තානයෙහි කුසල් නසන හෙයින් හා භයංකරවූ විපාක දෙන
හෙයින් විෂයෙක් වැන්නේය දෙලොවිහිම නොයෙක් දුඃඛදායක
වෙති එසේහෙයින් ඔවුන් සතසතු කැමත්තාවූ මම නුවණින්
මෙනෙහිකිරීමයයි කියනලද ඔවුන්ගේ උත්පත්ති කාරණයන්
සොයන්නෙමි මෙසේ රාගොත්පත්තිකාරණයන් දුටුවාවූ මම
සුභනිමිත්තාදී ඛණ්ඩනයෙන් යුක්ත රාගය ප්‍රඥනමැති ඛඩ්ග
යෙන් කපාහරිමි මහරජ! මට මදක් අවසර දෙවයි අවසරගෙන
පන්සලට වැද කිසුණුමඩුල්ල බලා නැවතත් රූපාරූපධ්‍යාන
උපදවා අහසැබඳපයඃඛකඃයන් වැඩහිඳ රජ්ජුරුවන්ට ධර්ම
දේශනා කොට මහරජ! මම අසථානයෙහි විසූනිසා මහජනයා
මැද මෙබඳුවූ නිඳුවට පැමිණියෙමි එසේහෙයින් සඞ්ඝසංචාර
විරහිතවූ හිමාලවනයටම යන්නෙමි තෙපිද කුසල් කිරීමෙහි
පමානොවයි කියා රජහු අඬඅඬා සිටියදී සත්පරාක්‍රම ඇති ඒ
තාපසයන්වහන්සේ නැවත හිමාලවනයටම ගොස් නොබිඳී
හුනු ධ්‍යානයෙන් බ්‍රහමලොකයෙහි උපන්සේක.....

මෙසේ මෙලොව විනාශයට පැමිණීමට හෙතු පාපාදීනවය
බැව් හැඟවීමට ගෙනහැරපානලද නවනිපාතයෙහි භාදිනජා
තකවණ්ණනායෙහි භාදිනතාපසවත්ථුව මෙතෙකින් නිමවන
ලද්දේය.....

එහිම් ලොමසකස්සපජාතකවණ්ණනායෙහි ලොමසක ස්සප තාපස වසනුවද එකනිපාතයෙහි දසවන තුදුස්ව නවති යන්හි නක්ඛසිලාජාතක පඤ්ඤගරුකජාතක වණ්ණනා වන්හි ආවාවූ ඉන්ද්‍රියඅසංවරය හෙතුකොටගෙන යකිනියන් විසින් කනලද රූපගොචරශබ්දගොචරාදීජනයන් පස්දෙනාගේ කථාවස්තුවද යකිනියන් විසින් නිමවනලද දෙව්රුව පවා ඉදුරන් බිඳ කෙළෙසුන්වශයෙන් නොබලා තක්සලානුවරට ගොස් රජපත් බරණැස්රජපුත්දෙදෙනාගේ කථාවස්තුවද මේ අර්ථයම ප්‍රකටකිරීම පිණිස ගෙනහැර දැක්වූත්තේය.

තවද සභාගගොචරයෙන් පිරිහීමද ආදීනවයක් වන්නේය, එහෙයින් විසුඬවිත්තසන්තානඇති හෙයින් විත්තාමාණික්‍යවූ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ ඉන්ද්‍රියසංවරවිරහිතවූ මහණුන්ව ඔවා දෙකසේක් "මහණෙනි! මහණහු විසින් නම් රූපාදීන් කෙරෙහි සුභනිමිත්තවශයෙන් නිමිති ගන්නට නොවටනේය. ඉදින් වනාහි එසමයෙහි කළුරියකරන්නේවිනම් නිරයාදීන්හි උපදනේය එහෙයින් රූපාදීන්කෙරෙහි සුභයයි නිමිත්තග්‍රහණය නොකරව්ය"යි වදාරා යලිත් දහම් දෙසතු කැමැතිසේක් "තුම්හාකං රූපං ඔලොකනකාලොපි අත්ථි අනොලොකන කාලොපි" යනාදිය වදාළසේක.

එහිඅදහසනම්:—මහණෙනි! රූපය බලන කලක්ද නොබලනා කලක්ද තොපගේ ඇත්තේය රූපය බලන කාලයෙහි සුභවශයෙන් නොබලා අසුභ වශයෙන් බලව් එසේ ඇතිකල්හි තාමන්ගේ ගොචරයෙන් තුමූ නොපිරිහෙන්නහුය තොපගේ ගොචරයනම් භාවරේදයත්, සතරසතිපට්ඨානයෝය සතරසම්‍යක් ප්‍රධානයෝය ආයර්‍ය්‍ය. අභිඤ්ඤාකම්මාදීය නව ලොකොත්තරධම්මයෝය යන මොහුයි. මෙය මෙසේ ඇතිකල්හී ගොචරයෙහි හැසිරෙන්නාවූ තොපගේ සිදුරක් අවකාශයක් මාරයා නොලබන්නේය. ඉදින් වනාහී කෙළෙසුන්ට වසඟවී සුභනිමිත්ත වශයෙන් බලන්නාහුනම් 'පූතිමංස'නම් සිවලාමෙන් තමන්ගේ ගොචරයෙන් පිරිහෙන්නාහුය යතුයි. මෙසේ වදාරා ඉකුත්වත ගෙනහැරදක්වා වදාළසේක.

පෙර බරණැස්නුවර බඹදත් නම් රජෙකු රජය කරවත සමයෙහි හිමාලයවනප්‍රාන්තයෙහි අරණ්‍යයෙක ගල්ගුහාවෙක්හි නොයෙක්සියගණන් එළුවෝ වාසය කෙරෙති ඔවුන් වාසය කරන තැනට තුදුරුතන්හි එක් ගල්ලෙනක පූතිමංස නම්

කැනඹිලෙක් තමාගේ 'මෙනි' නම්වූ භාර්යාව හා සමග වාසය කෙරෙමින් එක්දිනක් ඇය සමග මෙනෙහි ගොදුරු සොයා ඇවිදින්නේ ඒ ගුහායෙහි වසන එළුවන් දැක එක් උපායකින් මොවුන් මරා මස් කෑයුක්තේයයි සිතා ගොස් දිනපතා එකි එළුවකු බැගින් මරා කන්නේය මෙසේ ඔවුහු දෙදෙනා එළුවන් කමින් ස්ථූලසරීර ඇතිව මහත් ශක්තිසම්පන්නවූවාහුය මෙසේ කල්යත්යත් එළුවෝ විනාශයට පැමිණියාහුය ඔවුන් අතුරෙන් 'මෙණ්ඩිමාහා' නම්වූ එක් එළුදෙනක් නුවණැත්තිය උපායෙහි දක්ෂවන්නීය ඒ කැනහිල්ලෙම ඇයමරාකන්නට නොහැක්කේ තමාගේ භාර්යාවූ මේනි නම් සිවල්දෙන සමග මන්ත්‍රණය කරනුයේ සොදුර! සියලු එළුවෝම අපව්සින් මරා කෑලදින් නිමාවට ගියානුය මේ එළුදෙන පමණක් ඉතිරිවිය මැය එක් උපායකින් මරන්නටවටනේය එසේ හෙයින් නිතනිවම ගොස් ඒ එළුදෙන හා සමග මිත්‍රව තොප ඇය සමග විශ්වාස කාල්හි මම මළඅහාර දක්වා හෙව නිදමි එකල නී ඇය ළඟටගොස් 'සෙහෙලිය! මාගේ සව මිත්‍රයා මළේය මමද යිසි පිළිසරණෙක් නැත්තී වෙමි දැන් නි හැර අනික් නොනෙක් මට නැත එසේ හෙයින් අපිදෙදෙන ගොස් අඩා වැලපා ඔහුගේ ආදාහනකෘත්‍යය කරම්හ'සි කියා ඇය කැඳවාගන මෙතැන්හි එව එසේ කල්හී මම හොත්පලින් පැනපාගි ඇගේ බොටුව බැහැ මරමිසි කියේය. එසඳ ඒ වෙනි නොමෝ යහපතැසි පිළිගෙන ඒ එළුදෙන හා සමග මිත්‍රවී විස්වාසය උපන් කල්හි පළමු සිහාලයා කි සියල්ලම එළුදෙනට නිය එසඳ ඒ එළුදෙන්නොමෝ කියන්නී සෙහලිය නීගේ සවාමියා මිසින් මාගේ සියලු නෑයෝ කනලද්දුහ එසේ හෙයින් ඔහුකරා යන්නට බිය ඇත්තෙම් කිය සෙහෙලිය! නී නොබව මැලහු කුමක් කරන්නේද එවසි කිය යලිත් එළුදෙන කියන්නී නිගේ සවාමිපුත්‍රතෙම ඉතා දැඩිවූ මන්ත්‍රණ ඇත්තේය එහෙයින් මම ඔහු සමීපයට නොයම්සි කී කලත් ඇය මිසින් යාඥා කරනලදුම එකාන්තයෙන් මල නියාව වේදැසි සිතා ඇගේ බස් ගිවිස ඇය එක්ව නික්ම ගියාය එසේ යන්නීත් කුමකින් කුමක් වන්නේදෝ හෝසි කැනහිලා කෙරෙහි සැකඇත්තී සිවල්දෙන ඉදිරිකොට ඔහු විමසමින් යන්නීය. එකල ඒ සිහාලතෙමේ එන්නාවූ ඔවුන්ගේ පදශබ්දය අසා එළුදෙන ආවාදේ හෝසි ඉස ඔසවා ඇසදල්වා බැලූයේය ඒ දුටු එළුදෙන්නොමෝ මේ පාපිෂ්ඨගුණඇති දුෂ්ටයා මා රවටා මරා කනු කැමැත්තේ මුලවෙස්ගෙන හොත්තේයයි පසුහැරී දුවන්නට වන්නීය. එකල සෙහෙලිය! නී කවර

හෙයකින් දුවන්නීදැයි කැනහිලිය විසින් විචාරණලද්දී එඹල යෙහෙලිය! තිගේ හිමියාවූ පුනිමංශ සිඟාලයාගේ බැලීම මට යහපත් නොවන්නේය එසේ හෙයින් එබඳුවූ වචාප්‍රයොගකාරී අසත්පුරුෂයාහෙරෙන් දුරුවීම යහපතැයි කියා තමාවසන නැනට ගියාය. එළඳෙනගේ ගමන වලකාලිය නොහැකිවූ ශොකපත් කැනහිලිතොමෝ කැනහිලාවෙත එලඹ ශොකඤර මින් නොයෙක් සිතිවිලිසිතමින් කලකිරී හුන්නිය එකල එසේ හුන් සිවල්දෙනට විඛානකරන්නාවූ ශොකපත් සිවල්තෙමේ එඹල වෙනියැ! නි පළමු 'මාගේ යෙහෙලිවූ එළඳෙන මට බෙහෝ සෙනහඇත්තිය මා හිමා හරන්නියයි ගුණවණ්ණනා කොට නුඹළහට කැඳවාගෙන එම්සි කියා ගොස් දැන් වනාහි අප සමීපයට නොමැත්ත් දුරසිටම නැවත පලායන්නීවූ ඇය වලකා ගතනොහී නි මෙතැන්හි අවුත් උමතුවාක්මෙන් හිඳ ඝමට ශොකකරන්නීදැයි කියේය එබසට සිවල්දෙන්තොමෝ;

"නිං ඛොසි සමම! උමමත්තෙතා දුම්මෙධා අවිචක්ඛණා,
යෝ නිං මතාලයං කත්වා අකාලෙන විපෙක්ඛසි"

යන මෙයින් එඹල සවාමිපුත්‍රය! යම්හේකින් තෝ පළමු වෙන් මලඵාක්හුගේ ආහාරය දක්වා හෙව ඇයළඟට ආ කාල්හිම නැගිසිට බොටුව ඬැහැ මරමිසි මන්ත්‍රණය කොට දැන් ඇ සමීපයට එන්ට පළමුවෙන් නොකල්හි හිස ඔසවා බැලූ යෙහිද එසේ හෙයින් එබඳුවූ තෝම විචාරණබුඩියෙන් තොරවූ අඥානවූ පිස්සෙකැයි කිය. මෙසේ කියා සිවල්දෙන්තොමෝ හිමියෙනි! ශොක නොකළමැනව නැවතත් මම ඇය උපායකින් මෙතනට කැඳවාගෙන එම් එකල ඇය පමානොව අල්ලාගත මැනවසි කියා ඇය සමීපයටගොස් කියන්නී එඹල යෙහෙලිය! පළමුතොපගිය ගමනින් බොහෝවැඩවිය තොපඵතැන්හි ගොස් දැකිමෙන් මාගේ සවාමියා දැන් සිහිලැබ ජීවත්වන්නේය එසේ හෙයින් ප්‍රියපඬුරක් ලදින් සතුටුකරන්නාක්මෙන් ඒ සවාමි පුත්‍රයා කරාගොස් පිළිසඳරකථා කොට එවයි කිය එසඳ ඒ එළඳෙන්තොමෝ මේ පවිටුකැනහිලි මා රවටා කතුකැමැත්තිය මොවුන් වෛරකරවාගැන්ම නුවණට හුරු නොවන්නේය එහෙයින් උපායෙන් මැ රවටා දුරුකෙරෙමැයි සිතා කියන්නී යහපත යෙහෙලිය! නි සතුටුකිරීමට එම් එසේ එන්නාමුදුබොහෝ පිරිවරගෙන එම් ඒ එන්නාවූ අපව කැඟුතුවූ භොජනයන් අදයැතබිවිති කිය ඉක බිති ඒ සිවල්දෙන්තොමෝවිචාරන්නී මම

නොප කිවාවූ පණිදට යම් හොජනයක් සදමි ඒ තීගේ පරිවාරි ජනයෝ කෙබදු වන්නාහුද කිනම් ඇත්තාහුද? ඔවුන් අපට නොවලහා කියවයි කීය. එවිට එළුදෙන් තොමෝ තමන් පිරිවර කියන්නී එඹල වේනිය! සුනඛයන් පන්සියයක් පන්සියයක් පිරිවර කොට ඇත්තාවූ මාලිය නම්වූද චතුරකඛ නම්වූද පිඟිය නම්වූද ජඹුක නම්වූද යන මොහු සතර දෙන මාගේ පිරිවර වන්නාහ මේ සියලුලවුන් පිරිවරාගන එන්නාවූ මට තී ගොස් අහර සපයා තබව ඉඳින් නෝ අහර සපයා නොතිබුවා නම් මාගේ පිරිවරවූ දෙදහසක් බල්ලෝ නොප දෙදෙන මරා කන්නා හුයයි කීය. එබස් අසා සිවල්දෙන යහපත ඉඳින් නොමෝ එතන්හි ගියා නම් අපට සිදුවන්නේ මහත් විපතෙක එසේ හෙයින් නොයන පරිද්දක් කෙරෙමියි සිතා කියන්නී එඹල යෙහෙලිය! තී මේ වසනතැනින් නික්ම ගිය කල්හි නොපගේ උපකරණ විනාශ වන්නේය එසේ හෙයින් තීගේ යහලුවූ ඒ සිගාලයාහට නොප නිදුක් නිරෝගි බව මම කියාලම් තී අනික් තන්හි නොගොස් මෙතැන්හිම සැපසේ වාසය කරවයි ඒ එළු දෙනට කියා නොමෝ මරනභයින් තැතිගෙන වේගයෙන් හිමියා වෙත ගොස් ඔහු කැඳවාගන අන්තැනක විසීමට ගොස් නැවත එම ගුහාවට නොම ආවාහුය. මෙසේ අතීත කථාව ගෙනහැර දක්වා **නවනිපාතයෙහි පූතිමංශජාතකයෙහි** මේ ගථාව වදාළසේක.

"න අකාලෙ විපෙකඛය්‍ය කාලෙ පෙකඛය්‍ය පණ්ඩිතෝ,
පූතිමංසොව ඛ්‍රායති යෝ අකාලෙ විපෙකඛති"

එහි අදහස නම්:-මහණෙනි! පණ්ඩිතමහජන තෙමෙ කාම ගුණයන් ඇරැඛ සුඛ නිමිත්ත වශයෙන් සිත උපදනා කාලයයි කියනලද නොකල්හි රූපාදී අරමුණු නොබලන්නේය අසුභවශ යෙන් හෝ අනුස්සතිවශයෙන් හෝ කසිණවශයෙන් හෝ රූප ග්‍රහණකාලයයි කියනලද සුදුසු කාලයෙහි අරමුණු බලන්නේය මහණෙනි! යමෙක් මෙකියනලද නොකල්හි බලන්නේ විනම් නොකල්හි එළුදෙන බලා ගොදුරින් පිරිහුනු පූතිමංස සිඟාලයා තැවුලි සිතුවාක් මෙන් සතිපඨානාදී ගොවරයෙන් පිරිහී දෙලෙවිහිම තැවුලි සිතමින් කලානතවේයයි වදාළසේක යනුයි.

නොකල්හි අරමුණු බැලීම ගොවරයෙන් පිරිහී දෙලෙවිහිම තැවුලිවන බවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැරපානලද **නවනි පාතයෙහි පූතිමංසජාතකය** මෙතෙකින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

එසේ හෙයින් මහණහු විසින් නම් රූපාදී ආරම්මණයන් අනුබ්‍යඤ්ජනග්‍රාහ නිමිත්තග්‍රාහ වශයෙන් නොගෙන සැගිරි වෙහෙර වසූ අසුභකම්මට්ඨානිකස්ස තෙරුන්මෙන් දිඝසුතමූත මාත්‍රයම ගතයුත්තේය. ඒ එසේවැයි, ඒ සථවිරයන්වහන්සේ වනාහි පියෙවින්ම අසිත කම්මට්ඨාන ඇත්තෙක්වීය උන් වහන්සේ සැගිරියෙන් අනුරාධපුරයට පිඬුපිණිස වඩනේ එක් තරා කුලස්ත්‍රියක් සවාමිපුරුෂයා හා සමග ඛබරකොට සැදී පැහැදී දෙවහනක් මෙන් උදෑසනම අනුරාධපුරයෙන් නික්ම සවකිය මවුපියන්ගේ ගෙට යන්නී අතරමගදී මහාතිස්සසථවිර යන් දැක රාගවශයෙන් පෙරළනාවූ සිත්ඇතිව තමන් දෙස බල වම්සි සිටා මහත් ශබ්දනඟා සිනාසුනීය මහතෙරුන් වහන්සේ යොනිසොමනසකාරයෙන් යුකතව වඩනේ මහසිනාහඬ අසා මේ කුමක්දෝහෝයි බලනුයේ සිනාසෙන්නීවූ ඒ ස්ත්‍රීගේ දත්ඇට දැක මහතෙරුන්වහන්සේ ප්‍රකෘතියෙන්ම අසිතකම්මට්ඨානය පුරුදුකරගත ආබැවින් පූර්වභාවිතාබලයෙන් ඇගේ දත්ඇට විෂයෙහි අසිතසඤ්ඤා පිළිලැබ එකෙණෙහිම කාමරාගහන් වඩා ප්‍රතිභාග නිමිත්තද උපචාරනිමිත්තද ලැබ එතන්හිම ප්‍රථමධ්‍යාන උපදවා ඒ ධ්‍යානය පාදක කොට ගෙන විදසුන් වඩා රහත්බවට පැමිණියේසේක.

රූපාදීන් අනුබ්‍යඤ්ජනග්‍රාහ නිමිත්තග්‍රාහ වශයෙන් නොගැනීම දෙලෙව්හිම නොපිරිහී ලොවිතුරාසුව ලබනුවට හෙතු වන බැව් හැඟවීමට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැර පානලද විසුඛි මාගීයෙහි සීලනිද්දේශයෙහි අසුභකම්මට්ඨානිකස්ස තෙරුන්වන් නිමියේය.

මෙයද උතකෘෂ්ටවශයෙන් කියනලද්දේය. මේ සිතනම් ඇසිල්ලකින් පෙරළෙනසුලුය එසේහෙයින් අලුත පැවිදිවූ වංගීස තෙරුන් විසින් මෙන් උපන් රාගය අසුභමනසිකාරයෙන් දුරු කොට ඉන්ද්‍රියසංවරය සම්පාදනය කටයුත්තේය.

ඒ සථවිරයන්වහන්සේ වනාහි අනදතෙරුන් හා සමග පිඬු පිණිස හැසිරෙනුයේ එක්තරා සත්‍රියක් දැක ඇය කෙරෙහි පිළිබඳ සිත් ඇත්තේවීය ඉක්බිති වංගීසසථවිරයන්වහන්සේ ආයුෂ්මත් ආනන්දසථවිරයන්වහන්සේට,

"කාමරාගෙන ඩය්හාමි චිත්තං මෙ පරිඩය්හති,
සාධු නිබ්බාපනං බ්‍රූහි අනුකම්පාය ගෝතම."

යනුවෙන් ශෞතම ගොත්‍ර ඇති ආනන්දස්ථවිරයන්වහන්ස! කාමරාග නමැති ගින්නෙන් මම දවනු ලබමි මාහේ සිත හාත් පසින් දවනු ලැබේයි එහෙයින් මට අනුකම්පා පිණිස ඒ රාග ගින්න නිවීමට සුදුසු උපායක් කිවමැනවැයි ආරාධනා කෙළේය එකල ආනන්දස්ථවිරයන් වහන්සේද,

"සඤ්ඤාසවිපරියෙසා චිත්තන්තෙ පරිඩයාති,
නිමිත්තං පරිවජ්ජෙහි සුභං රාගූපසංහිතං.

අසුභාය චිත්තං භාවෙහි එකග්ගං සුසමාහිතං,
සංඛාරෙ පරතො පස්ස දුක්ඛතො නො ච අත්තනො,
නිබ්බාපෙහි මහාරාගං මා ඩය්හිත්ථො පුනප්පුනං."

යන මේ ගාථාවයෙන් ඇවැත්නි! අයහපත් අරමුණෙහි යහ පතැසි පැවති තොපගේ විපරීතසංඥාව හෙතුකොටගෙන තොපගේ සිත රාගනමැති ගින්නෙන් දවසි එහෙයින් රාගය ඉප දීමට කාරණාවූ යහපතැසි සිතාගන්නාලද ඒ අරමුණ මෙනෙහි නොකිරීමෙන් දුරුකරව ඒ සත්‍රිරූපය අසුභවශයෙන් සලකා අසු භාරමුණෙහි එකඟවූ සිත මනාකොට පිහිටුවා භාවනාවෙන් වඩව සියලු සංඝකාරධර්මයන් අනිත්‍යවශයෙන්ද ඉපදීමෙන් හා බිඳීමෙන් පෙළෙනසුලු දුක්වශයෙන්ද අනාත්මවශයෙන්ද බලව තුන්ලොවම මැඩපවත්වා සිටිනාවූ මහත් තෘෂ්ණා නමැති ගින්න සොවාන්ආදී සතරමඟඵල නමැති ජලයෙන් පිළිවෙළින් ගොස් නිවව දැන් තොප රාගාග්නියෙන් දැවාක් මෙන් නැවතනැවතත් නොදැවෙවයි අවවාද කළසේක.

ඒ ස්ථවිරයන්වහන්සේ එසේ කිරීමෙන් රාගය දුරුකොට විඹු පිණිස හැසුරුනේය. උන්වහන්සේ පසුකාලයෙක උතුම්වූ රහත්බවට පැමිණිසේක.

ඉන්ද්‍රියසංවරශීලය වනාහි (**නසුනෙවංකරිස්සාමිති**) නැවත මෙබන්දක් නොකරමියි සිතින් අධිෂ්ඨාන කිරීම් වශයෙන් සුබ වන හෙයින් '**සංවරසුඛිය**'යි අර්ථකථාචාරීන් විසින් කියනලද්දේය. "**නසුනෙවං**" යනතන්හි "**එවං**" යන්න සංවරභෙදය සඳහා කියේයයි එහි ටීකාචාරීන් විසින් කියනලද්දේය. එහෙයින් තමඟව වැඩකැමැති අනිකුදු කුලපුත්‍රයෙකු ඇතහොත් ඔහු විසින්ද අසංවරය බිඳ නැවත සංවරශීලය සම්පාදනය කට යුත්තේය.

තාවද ඉන්ද්‍රියසංවරගිලය පුරන්නාවූ මහණ විසින් කරඬුමහ
ලෙන්වැසී විත්තගුත්තමහාසථවිරයන්වහන්සේ මෙන් විසයුත්
[illegible]හේ නොසේදයත්, මෙම ලක්දිව කරඬුමහලෙනතුළ
විපසසි ආදී සත් බුදුවරයන්වහන්සේලා මහබිනිඃක්මන් කළ
ආකාරයට අදිනලද සිතුවම් දුටුවන් සිත් පැහැරගන්නාසේ
විසිතුරුවෙයි එම සථවිරයන්වහන්සේ එහි සැටවසකට වැඩි
කාලක් වසනුසෙන් විසදඹු පමණ තැන් බැලීම සඩහාවිකොට
ඇතීබැමින් ඇස දල්වා ලෙණඋඩ පෙර නොබැලූ විරූප එබැ
වින් එහි සිතුවම් ඇතිබවෙක් හෝ නැතිබවෙක් හෝ නොම
දත්තේය ආලොක කවාටයෙහි හෙවත් ජනෙල්කවුළුවෙහි පටන්
මකුළුදැල් පහකටයුත්තේයයි සෙනාසනසොඛනවතක් වදුරන
ලද්දේනොවේද කිමෙසා එහෙත් සථවිරයන්වහන්සේ සෙනසුන
සුඛනොකළේද? එසේය සුඛනොකෙළේය අතාවැසියෝම
උන්වහන්සේගේ සෙනසුන සුඛකෙරෙත් එක් කලෙක බොහෝ
හිඤ්ඤූහු සෙනාස්නෙන් සෙනස්නට විසිතුරු බලමින් ඇවිදිනාහු මේ
කරඬුමහලෙනට පැමිණ එහි තුබූ සිතුවම් කම්මත්ත දැක වහන්ස!
මේ සිතුවම් ඉතා සිත්කලුයයි කිහ. එබසට මහතෙරුන්වහන්
සේ ඇවැත්නි! මේ ගල්ලෙනැ වසන්නාවූ මට සැටඅවුරුද්දකට
වැඩිකල් ඉන්මගියහ එතකුදුවුවත් මේතාක්කල් මෙබදු විසිතුරු
සිතුවම් ඇතැයි යන බසකුදු නොදනුම්හ දැන් අද ඇවැත්වූ
නොපනිසා සිතුවම් ඇතිබව දන්නාලදුම්හයි කීයේය. ඒ තෙ
රුන්වහන්සේගේ ගල්ලෙන දෙරකඩ මහත්වූ නාරුකක්ද
ඇත ඒ නාරුකද තෙරුන්වහන්සේ විසින් කිසිකලෙකත් උඩ
නොබලන ලද්දේමය හවුරුදුපතා මල්පිපෙන සමයෙහි බිමහෙන
රොන්සලාදැකම රුක මල්පිපියහයි දැනගන්නාහ එසමයෙහි
මාගම්නුවර රජකරන රජතෙමේ තෙරුන්වහන්සේගේ ශීලාදී
ගුණසමපත් අසා වඳිනු කැමැතිව තුන්වරක් රාජදූතයන් යවා
තෙරුන්වහන්සේ නොවඳිනා කල ඒ මාගම් නුවර කිරිබොන
ලදරුවන්ඇති ගැහැනුන්ගේ පයොධරයන් පවින් බඳවා රාජ
මුද්‍රිකාවෙන් මුද්‍රණය කරවූයේය කුමක්සඳහාදයත්, සම්තාක්
මහතෙරුන්වහන්සේ නුවරට වඩනේද ඒතාක් කල් දරුවෝ
කිරිනොබොන්වායි කියායි. මහතෙරුන්වහන්සේ එපවත් අසා
ඒ තෙරුන්වහන්සේගේ නොයාමෙන් කිරි නොලබන්නාවූ දරු
වන්ට අනුකමපා පිණිස මාගම්නුවරට වැඩියහ රජතෙමේ මහ
තෙරුන්වහන්සේ වැඩියහයි අසා රාජපුරුෂයන් බණවා යව
සගය! මහතෙරුන්වහන්සේ රජගෙට වැඩමවාගත එවි තෙරුන්
වහන්සේගේ සමීපයේදී සිල්ගතුම්හයි කියා යවා තෙරුන්

වහන්සේ රජගෙට වඩා ගෙන්වා පසඟ පිහිටුවා වැඳ දන් වළඳවා ඉක්බිති ස්වාමීන්වහන්ස! අද අපට අවකාශ නැත්තේය සෙට දවස සිල් ගනුම්හයි නැඳිතත් තෙරුන්වහන්සේ දකිනු කැමතිව තෙරුන්වහන්සේගේ පාත්‍රයගෙන මඳක්දුර පසුගමන් කොට රාජදෙවිය හා සමග සිට වැඳ නැවැත්තාහ.

සථවිරයන්වහන්සේ වනාහි රජුගේද දෙවියගේද වන්දනාකාල යෙහි ශබ්දකාරයපමණක් ගත්තේය සත්‍රිය පුරුෂයාය යන විභාගයක් නොකෙළේය එහෙයින් මහතෙරුන්වහන්සේ රජු වඳිවයි හෝ රාජදෙවිය වඳිවයිහෝ මහරජ සුවපත්වේවායි එකාසමාන කොට කියන්නේය මෙසේ තෙරුන්වහන්සේද එසත්දවස රාජ ප්‍රතිඥ මුදවන පිණිස රජගෙට වඩනාහු රජුද සවමීනි! සෙට සෙට යයි කියමින් සත්දවසක් ඉක්මවූහ. තෙරුන්වහන්සේට පශ්චාත් ශ්‍රමණව වඩනාවූ සෙසු භික්ෂූහු ස්වාමීන්වහන්ස! නුඹවහන්සේ රජගෙට වැඩියවෙලෙහි රජු වඳිනාකල්හිද දෙවිය වඳිනා කල්හිද නොවෙනස්කොට මහරජ! සුවපත්වේවායි මෙපමණක්ම කුමක් නිසා කියනෙහිදැයි විවාලහ මහතෙරුන්වහන්සේ ඇවැත්නි! මම රජුයයි කියා හෝ දෙවියයයි කියා හෝ නියම නොකරමි හෙවත් විශෙෂලක්ෂණ දැක නොහඳුනම්හයි කියේය. මෙසේ සත්දිනක් ඉක්ම ගියකල තෙරුන්වහන්සේට මේ ඇතුළුනුවර විසීම දුක්වන්නේයයි සිතා රජු විසින්ම පිටත්කොට හරිනලදුව තමන්වහන්සේ වැඩවිසු කරඹුමහ ලෙනට වැඩ එදවස රාත්‍රිභාගයෙහි භාවනාකිරීම පිණිස සක්මනට නැඟාහ ඒ බව දුටු නාරුකඅධිගෘහිතවූ දෙවි දූ කොමෝ තෙරුන් වහන්සේගේ ශීලය සුපරිසුඛබැව් දැක දඬුවැටපහනක් ගෙන ආලොක කරමින් සිටියාහ ඉක්බිත්තෙන් තෙරුවන්වහන්සේ කාමීසඵාන මෙනෙහිකිරීමෙන්ම සක්මන් කරන්නේ මැදුම්යම දසපැය කෙළවර මුළුපඵීතය පෘථිවි කම්පා වෙන් නාදකරවමින් ඒ පඵීතවාසී දෙවියන්ගේ සාධුකාර පූජා ලබමින් සෝවාන්ආදීමාගීඵල පිළිවෙළින් ගොස් උතුම්වූ අර්හත්ඵලයට පැමිණියේක.

ඉන්ද්‍රියසංවරශීලය පිරිසිදු වූයේ ලොවුතුරා සුව ඵලවන බවට නිදසුන්වශයෙන් දක්වනලද විසුද්ධිමාගීශෙහි ශීලනිද්දේශයෙහි චිත්තහත්ථසාරවසතුව මෙතෙකින්නිමවනලද්දේය.

ඉන්ද්‍රියසංවරශීලය නිමියේය.

ආජීවපාරිසුද්ධිසීලය වනාහි එක්විසිඅනේසනයන් දුරුකොට බුද්ධප්‍රශස්ථවූ පිණ්ඩචරියාවෙන් දැහැමින් සෙමෙන් ලත් බොජුනෙන් මනාකොට ජීවත්වන්නහුගේ ආජීවය පිරිසිදුවන්නේය. එහෙයින් **මහාසකුලුදායිසූත්‍රයෙහි** "කතමො ච භික්ඛවෙ! සම්මාආජීවො? ඉධ භික්ඛවෙ! අරියසාවකො මිච්ඡාආජීවං පහාය සම්මාආජීවෙන ජීවිකං කප්පෙති අයං වුච්චති භික්ඛවෙ! සම්මා ආජීවො"යි වදාරනලද්දේය. මහණෙනී! සම්‍යක් ආජීවය නම් කවරෙද? මහණෙනි! මේ ශාසනයෙහි ආර්‍යශ්‍රාවකතෙමෙ කෑයුතු බුදියයුතු ද්‍රව්‍යාදීන් පිණිස පවත්වනලද කායවාක් දුශ්චරිතයන් දුරුකොට බුද්ධප්‍රශස්ථවූ පිණ්ඩචර්‍යාවෙන් දැහැමින් සෙමෙන් දිවිපවත්වාද මහණෙනි! මේ සම්‍යක්ආජීවයයි කියනු ලැබෙයි යනු එහි **වණ්ණනායෙහි** හියනලද සංක්ෂෙප අදහස වන්නේය. එහි කායවාග් දෙදෙනාගේ ගැනීමෙන් කායික වාචසික විභාගවශයෙන් මිථ්‍යාආජීවයාගේ දෙවැදරුම් බව දක්වනලද්දේය. ඒ දෙකත් කායිකමිථ්‍යාජීවය නම්:-පිළිකෙව් කරනලද වෙදකම්ආදීන්ගේ වශයෙන් තෙල්අරිෂ්ඨපිසීමිආදියයි. වාචසික මිථ්‍යාජීවය නම් ගිහීන්ගේ හසුන් පිළිගැනීම් ආරොචනය කිරීමාදියයි **සම්මාසඞ්කප්පාදිවණ්ණනායෙහි** කීහයින් දැනගනුත්තේය.

එහි පිළිකෙව්කල වෙදකම් නම් පරජනයයි කියයුතු පිළිකෙව්කල නොමනුදන්නාලද පුද්ගලයාහට කල වෙදකම්වන්නේය. ඒ එසේමැයි. "ආගතාගතස්ස පරජනස්ස භාවන්තස්ස භෙසජ්ජං න කාතබ්බං කරොනෙතා දුක්කටං ආපජ්ජති"යනුවෙන් අයැදම්න් ආආ පරජනයාහට බෙහෙත් නොකටයුත්තේය. කරතහැනැත්තේ දුක්ඛලාවකට පැමිණේයයි වදාරනලද්දේය. වෙදකම්ද **භාණිභපාරාජිකාදෙසෙහි භෙසජ්ජසංකරණවසෙනුම්මණ්ණනායෙහි** විසතරවශයෙන් කියනලද්දේය විසතරාභිලාෂින් විසින් එසින් බලා ගතයුත්තේය. මේ කියනුලබන්නේ එහි සංක්ෂෙපමාත්‍රයක් වන්නේය.

පස්සහදුම්මයෝය පණ්ඩුපලාසයාය තමාගේ වතාවත්කරුවාය මවය පියාය මවුපියන්ගේ උපස්ථායිකායාය යන දසදෙනාද, දෙටුසොහොවුරු කණිටුසොහොවුරු දෙටුසොහොවුරී කණිටු සොහොවුරී සුලුමවු මහමවු සුලුපිය මහපිය පියාගේ සොහොවුරී මවගේ සොහොවුරා යන දසනැගෝද, ආගන්තුකයාය සොරාය යුද්ධයෙන්පැරදීයාය ඉසුරුමතාය නැගන් විසින් හැර

දමනලද ගම්කයාය යන පස්දෙන ගිලන්වී විහාරයට පැමිණි යාහු නම් ඔවුහුද, යන මේ අනුදන්නාලද පස්මිසිජනයන්ට බෙහෙත් කවයුත්තේය. "දසනෑයෝය" යන මෙහි ඔවුන්ගේ දුත්පරම්පරායෙහි සත්කුලපරම්පරාව දක්වා ඔවුන්ගේ දරු මුනුබුරු ආදීහුද ඔවුන්පිළිබඳබැවින් මහණහුගේ නැයෝම වෙත්නුයි ඔවුහුද මෙහිලා සංග්‍රහකරනලදීදැයි.

සොහොවුරාගේ ඛිරින්දය සොහොවුරියගේ හිමියාය සුදුමවගේ හිමියාය සුලුපියාගේ ඛිරින්දය යනාදීහු ගිලනුහුවෙද්ද ඉදින් ඔවුහු නැයෝ වෙත් නම් ඔවුන්ටද බෙහෙත් කරන්නට වටනේය. ඉදින් නැයෝ නොවෙත් නම් නොදන්නවුන් වුව හොත් බෙහෙත යොදා, තොප පිළිදගිනා තැනට දෙවියපි කියා සොහොවුරු ආදීන්ට දියයුත්තේය, තොපගේ මවුපියන්ට දිය යුතුයයි කියා ඔවුන්ගේ දරුවන්ට හෝ නොදන්නහු වුවහොත් බෙහෙත් යොදා දියයුත්තේය. මෙසේ යථොක්තවූවන්හෙරෙන් සෙසු ජනතෙමේ 'පරජන' නම් වන්නේය. ඕහට කරනලද වෙද කම පිළිකෙව්කාළ වෙදකම නම් වන්නේය. අනුදන්නාලද්දහුට නමුදු වෙදකම්කරන්නහු විසින් මූලකී දසමදනානට ඔවුන්සතු දෙය ගෙන එසින් පමණකින්ම බෙහෙත යොදා දියයුත්තේය. එසේ නැතිකල්හි තමසතුදෙයින් නමුත් බෙහෙත් කවයුත්තේය. එසේත් නැතිකල්හි භික්ෂාචාරවසින් නමුත් සෙයා බෙහෙත් කවයුත්තේය. එසේත් නොලබන්නහු විසින් තමා පැවරු තැනකින් හෝ ඔවුන්ගේ නැයන් විසින් පැවරු තැන කින් හෝ ලැබ බෙහෙත් කවයුත්තේය. එසේත් නොලබන් නහු විසින් නොකොළවිසඳුත්නි ඇතිතැනින්ද සෙවියයුතුයි. අකතවිසඳුත්නියෙ නම් "වදහනෙන! පවවෙනා"නි කීම්යෙනි! පසින් කියනු මැනවැයි නොකොළ පැවරුම් ඇති තන්හි විඟ වීමයි අවසෙෂ නැයන්ට බෙහෙත් කරන්නහු විසින් වනාහී ඔවුන්සතුදෙයින්ම කවයුත්තේය. ඔවුන් සතුදෙයක් නැතිකල්හි සාමීනි! දුනමැනව අපට ඇතිකල දෙමැයි අයැද සිටියහොත් එසේ සාපෙක්ෂකව තාවකාලිකවශයෙන් තමසතුදයින් බෙහෙත් යොදා දියයුත්තේය. ඉදින් වනාහී දෙත්නම් හතයුතුයි අනා දෙත්නම් වොදනා නොකවයුත්තේය. නැයන්සතුදය වනාහී ඉල්වා නමුදු ගන්නට වටනේය. එහෙයින් ඔවුන්ගේ සිහුපසය ගෙන්වන්නහුටද නොකොළ පවුරුණු ඇතිතැනින් ලදදෙයින් බෙහෙත් කරන්නහුවද වෙදකම හෝ කුලසංග්‍රහය පිණිස දෙන්නහුටද, ඒ හේතුවෙන් ඒ සත්කුලපරම්පරාවෙහි වුවන්ගේ

සියුපසය ගෙන්වන්නහුට නොකොළපවුරුණු ඇතිතැනින් විනවා ගැනීමෙන් වන පවිතිය හෝ බෙහෙත් කරන්නහුට වන දුකුළාව හෝ කුලසංග්‍රහය පිණිස දෙන්නහුට වන කුලදූෂණ ඇවිත හෝ හෙවත් සඟවෙසෙස හෝ නොවන්නේමය.

ආගන්තුකාදී පස්දෙනාහට වනාහි තමසතුදෙයින් නමුදු නැවිත ලබන අපෙක්ෂාවෙන් තොරව බෙහෙත් කටයුත්තේය. ආගන්තුකයාය සොරාය ගනාදීන්ට බෙහෙත් කරන්නහු විසිනුදු "මනුෂ්‍යයෝ නම් උපකාරකාරිහුවෙතැ"යි තමහට ඔවුන් කෙරෙන් ලාභ නොපතමින් කවයුත්තේය. පසලොබින් කරන්නහුගේ වනාහි වෙදකම කුලදූෂණාදි දෝෂය වන්නේය. "මෙසේ උපකාර කළ කල සස්නෙහි ගුණ දැන පහදිත් සඟනට උපකාරකාරිහු හෝ වෙතැ"යි සලකා කිරීමෙහි වනාහි දෙෂයෙක් නැතැයි **විඤ්ඤුවිඤ්ඤූනිඤ්ඤිද** කියන ලද්දේය.

අරිෂ්ටපිසීම නම්:—'අරිෂ්ටසංඛ්‍යාත බෙහෙත් විශෙෂය'යි **සුරාපානඩිඤ්ඤාපදවණ්ණනාඅඤ්ඤි** නෙල්ලිආදීන්ගේ රසයෙන් අරිෂ්ට කෙරෙත්. හේ මද්‍යයාගේ වණ්ණය හා ගන්ධය හා රසයද ඇතිවෙයි. එසේදවුවත් මද්‍යනොවේයයි කියනලද්දේය. පිළි කෙවිකාළ වෙදකම් ආදිය නිසා යම් ප්‍රත්‍යයක් උපදීද ඒ සියල්ල අකැපමය. එහෙයින් **ප්‍රථමපවාරණාසික්ඛාපදවණ්ණනාඅඤ්ඤි** කුලදූෂකාය භවදකමය උතුරුමිනිත්දම් හැඟවීමය. ඉවසුරුපියා දියය. යන මේ කරණකොටගෙන නිපදවන ලද්ද බුදුන් විසින් පිළිකුල්කරනලද අනෙසනයෙන් උපන් අකැප බෙජ්ජතයයි කියනලද්දේය.

ගිහීන්ගේ දූතකම්යෙහි විසතර **කුලදූෂකසික්ඛාපදවණ්ණනාඅඤ්ඤි** දතයුතුයි. මෙහි මේ මතු කියනුලබන්නේ සංක්ෂෙප අදහස වන්නේය, පස්සඟදූම්ගෝය පණ්ඩුපලාසයාය තමන්ගේ වනාවත්කරුවාය මවුපියෝය යන මේ නවදෙනාගේ හසුන් පිළිගන්නවද ආරොචනය කරන්නටද වටනේය. ඔවුන්කෙරෙන් අන්‍යයන්ගේ ප්‍රියහස්තක් පමණක්ම පිළිගන්නට වටනේය. එහෙයින් මාගේ වචනයෙන් බුදුන් වඳිවයයි කියවාද යම් පිළිමයක් බොධියක් සඟතෙරතමක් වඳිවයයි කියවාද යමෙකුන්ලවා ගඳ මල්පූජාවක්කරවියයි හෝ කික්සඟත රැස්කරවී දන්දෙන්නෙමු බණඅසන්නෙමුයි හෝ කියවාද මෙබදු හසුන් කෙරෙහි කුකුස් නොහටගුත්තේය. මොවුහු වනාහි කැපසාසන වන්නාහුය,

නිහීකම්මයන්ගෙන් යුක්තවූවාහු නොවන්නාහුය. යමෙක් වනාහි අන්‍යයන්ගේ කැපහසුන් කොරෙන් අන් හසුනක් ගෙනයන්නේ නම් පියක් පියක් පාසා දුඃඛලාවට පැමිණෙන්නේය. ඔහුගේ ඒ කම්මය නිසා ලත් බොජ්ඣ බුදින්නාහටද පිඬක් පිඬක් පාසා දුකුළා වන්නේය. අඤ්ඤකුලදූසන කම්මයෙන්ද උපන් පස පස්සහ දුම්මයන්ටද නොකැපවන්නාහුය, අභූතාරොචනය රුපියසං වොහාරය යන මෙයින් උපන් පස වැනිම වෙත්යයි යියන ලද්දේය. යමෙක් වනාහි දූතකම් වෛද්‍යකම්මාදීන් කාරණ කොටගෙන උපන් පස පරිභොගකොරේද ඔහුගේ ආජීවය අපිරිසිදුවන්නේය. එහෙයින් පිරිසිදුව උපන් සියුසය පරිභොග කරන්නහු විසින් ගෙවත් ධුතඟසමාදන්නුවූ මහණහට සංඝයා කොරෙන් හෝ ගණයාකොරෙන් හෝ ධම්මදෙශනාකිරීමය බහු ශ්‍රැතබවය වත්පිරීමය ඉරියාපථසම්පත්තීය යනාදී ඔහුගේ මේ ගුණයන්හි පහන් ගිහින් කෙරෙන් හෝ උපන් පිරිසිදු ප්‍රත්‍යයද, ධුතඟසමාදන්වූ මහණහට වූඅලි පිණ්ඩවය්‍යායෙන් හෝ මිත්‍ර සුහෘදයන් කෙරෙන් හෝ පංසුකූලචීවරයන් කරණකොට හෝ උපන්නාවූද ඔහුගේ ධුතගුණයන්හි පහන්වූවන් කොරෙන් ඒ ඒ ධුතගුණය නියම පිළිවෙතට අනුලොම් වශයෙන් හෙවත් අවිරුඬ වශයෙන් උපන්නාවූද, යන ඉතා පිරිසුදු ප්‍රත්‍යයද යන මේ පිරිසිදුව උපන් ප්‍රත්‍යයයන් පරිභොග කරන් මහණ විසින් පිළි කෙව් කළ අසුරු වෙදකම් දූතකම් ආදී හෙතුවෙන් උපන් අපිරිසිදු ප්‍රත්‍යයෝ විෂඝොරසපීඨයන් මෙන් දුරකටයුත්තාහුය යන මේ නය විසුඬිමාගීයෙහි හා එව විකාරෙහි නියනලද්දේය.

ආජීවපාරිසුඬිශීලය වනාහි එක්විසි අනේසනයන් හෙවත් යට කියනලද වෛද්‍යකම්මාදීන්ගේ වශයෙන්ද කුහනාදීන්ගේ වශයෙන්ද අසුතුලෙස සියුපසය. සෙවීම දුරුකොට හෙවත් නොකොඹ දැහැමින් සෙමින් සියුපසය උපදවන්නහුගේ ප්‍රත්‍යය සෙවීමෙහි විය්‍යය කරණකොටගෙන සුඩිවන හෙයින් 'පරිසඬි සුඬිය'යි අර්ථකථාචාරීන් විසින් කියන ලද්දේය.

එහෙයින් ආජීවය පිරිසිදු කරන්නාවූ මහණ විසින් නොවළඳ, නමුත් අසුතුවූ සෙවීම් පිණිස සිතකුදු නොම ඉපදවිය යුත්තේය. කායවාග්විප්පඤ්ඤත්තියෝ නොම ඉපදවිය යුතුය යනු කුමට කියන මෝද,

විරගුඬ නම් සථානයෙහි වාසය කළාවූ මහාතිස්සත්‍ථවිරයන් වහන්සේ මෙනී උන්වහන්සේ වනාහි දුර්භික්ෂකාලයෙහි මාගී යෙහි යන්නේ බත වැළකීමෙන්ද මාගීකලානතායෙන්ද කලානතවූ

ශරීරඇත්තේ එහෙයින්ම දුර්ලභවූයේ එක්තරා පලගත් අඹ රුක්මුල හොත්තේය, බොහෝ අඹඵලද තැනින්තැන වැටී තිබුනාහ, ඉක්බිති එක්තරා මහලු උපාසකයෙක් හෙරුන් දැක විඩාපත්බව දැන අඹපැන් පොවා තමන් පිටෙහි නංවා වාසය කරණ තැනට පමුණුවයි එකල සථවිරයන් වහන්සේ

"න තෙ පිතා න තෙ මාතා න ඤාති න 'පි බන්ධවො,
කරොති තාදිසං කිච්චං සීලවන්තාසස කාරණා.

යනුවෙන් එම්බල මහණ! මේතාගේ පියාත් නොවෙයි තාගේ මවුත් නොවෙයි තාගේ සහලේතැයෙකුත් නොවෙයි අනික් නැයෙකුත් නොවෙයි එසේත් නැතිකලත් මෙබන්දක් කෙරෙයි මීට කරුණු කිමයත් සිල්වද්හාවය කරණකොට වන්නේයයි කියා තමහට අවවාද කොට විදසුන් වඩා ඔහුගේ පිටදීම රහත් බවට පැමිණියේය.

ආජීවය පිරිසිදුකරන්නහු විසින් සුන්බත්වී නමුත් අසුතුවූ අන්වෙසනය පිණිස සිතීමවත් නොම ඉපදවූ බවට නිදසුන් වශ යෙන් ගෙනහැරදක්වනලද **විසුද්ධිමාගීඩීකායෙහි අඹඛාදකමහා නිසසථවිරවසතුව** මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

ආජීවපාරිසුද්ධිය නිමියේය.

ප්‍රත්‍යයසන්නිශ්‍රිතශීලය වනාහි පස්විකිමෙන් සුඛවන හෙයින් 'පච්චවෙක්ඛණසුඛිය'යි අර්ථකථාචාරීන් විසින් කියනලද්දේය. එබැවින් නොපස්විකා වැළදීමෙහි දෙස් දක්නහු විසින් ප්‍රත්‍යයයෝ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කටයුත්තාහ. පෙර වනාහි මහණහු බොහෝසෙයින් නොපස්විකා පසවළඳ නිරයෙනුදු තිරිසන් යෝනියෙනුදු නොමිදුනාහ, ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ දිවසින් දැක භික්ෂූන් වහන්සේට අනේකප්‍රකාරයෙන් නොපස්විකා වැළදීමෙහි ආදීනව දක්වා වදාරා බණවදාරණ සේක් "මහණෙනි! මේ ප්‍රියශීලීභික්ෂූන් විසින් සියුපසය ලදින් නොපස්විකා වැළදීම නොකටයුතුවන්නේය, එසේ හෙයින් මෙතැන් පටන් ගෙන මහණෙනි! තොපි පස්විකා වළඳව්ය"යි පස්විකන විධිය දක්වනසේක් "මහණෙනි! මාගේ ශාසනයෙහි යම් භික්ෂුවක් තෙමේ 'පටිසංඛායොනිසො චීවරං පටිසෙවාමි" යනාදීන් ඒ ඒ ප්‍රත්‍යයට සුදුසු පරිදි දෙන් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා පාලිය වදාරා "මහණෙනි! මේ නොපස්විකා වැළදීම නම් උග්‍රවිෂයක් අනුභවකිරීමක් හා සමානවන්නේය විෂඅනුභවකිරීමෙහි

ආදීනව නොදන්නාවූ පැරණියෝවනාහි ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා නොකොට අනුභවකිරීමෙහි දෙස් නොදුන විෂඅනුභව කොට මහත් දුකට පැමිණියාහ”යි වදාරා ආරාධිතවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉකුත් වත් දක්වා වදාළසේක.

යටගිය දවස බරණැස්නුවර බ්‍රහ්මදත්ත නම් රජ්ජුරු නෙතෙකුන් රාජ්‍යය කරණ සමයෙහි පුරණලද පාරමිතාඇති අපමහබෝසතාණෝ එක්තරා මහාසම්පත්ඇති කුලයෙක ඉපිද වැඩිවිය පැමිණ දූකෙළියෙහි ලොල්වූ අක්ෂද්‍යූතියෙක්ව වසන්නාහුය, එසමයෙහි වංචාවෙන් දූ කෙළ අනුන් පරදවන්නාවූ තවද අක්ෂද්‍යූතියෙක් වීය, එකල්හි සොරවූ අක්ෂද්‍යූතියා බෝධිසත්වයන් හා සමග දූ කෙළනේ තමහට ජය පවත්නාකල්හි කෙළිමඩුල්ල නොබිඳිසි පරාජයකල්හි වනාහි පසඇට මුවැ ලා පසඇට අපවත්වියයි කියා කෙළිමඩුලල බිඳපියා පලායන්නේය, බෝසතාණන් වහන්සේ ඔහුගේ ඒ කාරණය දැන යහපත රිට සුදුස්සක් මම කෙරෙමැයි සිතා පසඇට ගෙන තමනිවසට ගොස් විෂයෙන් පසඇට දෙතුන්විටක් රඳාගෙන නැවත නැවත වියලා ඒ ගෙන ඔහුවෙත ගොස් ක්‍රීඩා කෙරෙයි එසේ ක්‍රීඩාකරනකල සොරවූ අක්ෂද්‍යූතියා පැරදියෙන් එක් පසඇටක් මුවැ ලා විෂවේගයෙන් මූර්ඡාවූයේ නෙත් පෙරළී කඳනැමී හින, මහබෝසතාණන් වහන්සේ ඔහට දිවිදෙනු කැමැත්තේ ඖෂධයෙන් පරිභාවිතා කරනලද ලඝුවිරෙචන බෙහෙතක් දී වමනය කරවා ගිතෙල් මී සකුරු ආදීවූ සීනි සහ බොජුනක් අනුභවකරවා ඔහු නිරොගී කොට මතු මෙබන්දක් නොකරවයි අවවාදකොට යවා දිවි පමණින් දුනාදී පින්කම් කොට කම්වූ පරිද්දෙන් මිය පරලොවැ ගියාහ.

ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා නොකොට වැළදීමෙහි දෙස් දක්වනු පිණිස ගෙනහැරපානලද **එකනිපාතයෙහි දසමවග්ගයෙහි ලිතත ජාතකවණ්ණනායෙහි** අපච්චවෙක්ඛණ පරිභොගවසතුව සැකැවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

තවද බොහෝසෙසින් භික්ෂූහු ‘ගිහිකල්හිත් පැවිදිකල්හිත් මොවුහු අපට දියසුත්තෝමය’යි කියා මවුපිය සොහොවුරු සොහොවුරී ආදී ඤාතීන් විසින් දෙනලද සිවුපසය කෙරෙහි විශ්වාසබවට පැමිණියාහු නොපස්විකා පරිභොග කරන්නාහුය. ශාස්තෘවූ සම්මාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ කාරණය දිවසින්

දූතවදුරා මහණෙනි! මහණහු විසින් නම් තැගන් විසින් දෙනලද ප්‍රත්‍යයයෝ නමුදු පස්විකාම වැළඳිය යුත්තාහ, නොපස්විකා වළඳන්නෝ වනාහි මියගොස් යක්ෂප්‍රෙතආත්මභාවවලින් ළොම් දෙන්නාහ මේ නොපස්විකා වැළඳීම නම් විෂවැළඳීමක් හා සමානවන්නේය විෂය වනාහි විශ්වාසයා විසින් දෙනලද නමුත් අවිශ්වාසයා විසින් දෙනලද නමුත් වැළඳූතැනැත්තේ මැරේමය.

පෙරකලද එක්තරා සිංහයෙක් විශ්වාසයෙකු විසින් දෙනලද විෂ අනුභව කොට මරණයට පැමිණියේයයි වදුරා භික්ෂූන් විසින් ආරාධිතවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉකුත්වත් ගෙනහැර දක්වා වදාළසේක.

ගේ සොසේද යත්,

යටගිය දවස බරණැස්නුවර බ්‍රහ්මදත්ත නම් රජුරුකොනෙ ඇති සිටුකුලෙහැ උපන්නාහ එහි මහබෝසතාණන්ගේ එක්තරා ගොපොල්ලෙක් වෙලෑ ගොයම් කොට වැට බැඳි සමයෙක්හි ගෙරිත් හැරගෙන ගොසින් වලට වැද එහි ගාලක් ගසා ගෙරි රකිමින් ඒ වලවසන්නේය. සිටාණන්ට සාලින්කල තෙල්දීකිරිද ගෙනැවිත් දෙන්නේය එකල්හි සිංහයෙක් තෙමෙ ගෙරිසිටිනා ගාලට නුදුරුතැනෙහැ වාසය කෙළේය සිංහයාහට බියෙන් තැවුනාවූ දෙනුන්ගේ කිරි මඳ විය. මෙසේ කල්යන අතර එක් දිනක තෙල්දීකිරි ඇරගෙන සිටාණන් දකින්නට ගොපල්ලා ආකල ගෙනා තෙල්ආදිය ඉතා මඳබැව් දැක මීට හෙතු කිම්දැයි විවාළේය. එකල්හි ගොපල්තෙමෙ කිරි මඳවූ කාරණය සිටාණන්ට කියාලින. සබඳ ගොපල්ල! සිංහයා සමඟ සහිකව වසන අන්සත්වයෙක් ඇද්දැයි විවාළහ. සවාමීනි සිටාණන්වහන්ස! එක්තරා මිහිවින්නක් සිංහයා හා සංවාසය කොට වෙසේසයි කීයේය. කොල! ඒ මිහිවින්නා තා විසින් අල්වාගන්නට හැක්කීදැයි කීයේය. සවාමිනි! මිහිවින්නා විවරක් අල්වාගැනීම පිළිවනැයි කීයේය. එසේවිනම් තා ඒ මිහිවින්නා අල්වාගෙන කලළපටන් ගෙන මුළුසිරුර ලොම්හි විෂ ගල්වා නැවත කිහිපවාරයකැ විෂ ඇහ ගා වියලා දෙතුන්දවසක් ඉකුත් කොට ඒ මිහිවින්නා ඇල්වූ තැනටම හැරපියවයි විධානකෙළේය. එකල්හි සිංහයා මිහිවින්නාකෙරෙහි සෙනහයෙන් සිරුර දිවෙන් ලෙව ජීවිතක්ෂයට පැමිණෙන්නේය. එසේ සිංහයා මලකල්හි ඔහුගේ සමඳ නියපදුරුද දළඳ සිංහතෙල්ද හැරගෙන අපළඟට එවයි කියා

විධාන කොට ගොපල්ලා යැවූහ. එසේ යන්නාවූ ගොපල්ලා ඊට නිසි විෂයකුත් සිවාණන්ට කියා හැරගෙන ගොස් මිහිවින්නා වසන තැන ගොපලු දැලක් බැඳ උපායෙන් ඒ මිහිවින්නා අල්වාගෙන සිවාණන් කි නයින් විෂය මිහිවින්නා ඇඟ ගල්වා හැරියේය. සිංහතෙමේ මිහිවින්නා දැඩ ඉතා සෙනහයෙන් ඇය ගේ සිරුර දිවින් ලෙව තෙමේ ජීවිතක්ෂයට පැමිණියේය.

නොපස්වික්කා වැළඳීමෙහි දෙස් දක්වනුවස් දැක්වූ **එකනි පාතසෙඛි දසමනවගෑ වියවාසනොජන ජානකස** මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

රූපියසික්ඛාපදවණ්ණනාදින්හි සිල්වතාගේ නොපස්වික්කා පරිභොගකිරීම ඉණපරිභොගනමැයි කියනලද්දේය. එසේම නයගැනියා සියකැමැත්තෙන් කැමතිතැනකට යන්නට නොලබාද එපරිදෙන් ඉණපරිභොගයෙන් යුකතාවූයේ ලොකයෙන් හෙවත් භවයෙන් බැහැරයන්නට නොලබායයි **එහි සීකාදින්හි** කියනලද්දේය. එහෙයින් යට කියනලද දෙස් දක්නහුවිසින් චතුර්විධප්‍රත්‍යයයෝ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාකටයුත්තාහුමය.

පස්වික්කන්නහු විසින්ද ප්‍රතිලාභකාලය පරිභොගකාලය පරිභොගයෙන් පසුකාලය යන කාලත්‍රයෙහිම පස්වික්කියයුත්තේය. ඔවුනතුරෙන් ප්‍රතිලාභකාලයෙහි "යථාපචචයං පවත්තා මානං ධාතුමත්තමෙවෙතං යදිදං චීවරං" යම්බදු මේ සිවුරක් වේද මෙය හෙතුවශයෙන් පවත්නාවූ ධාතුමාත්‍රයෙක්මය හේ මහාභූතපමණෙක්මය" යනාදින් ධාතුවශයෙන් හෝ "සබබානි පන ඉමානි චීවරානි අජිගුචඡනීයානි ඉමං පූතිකායං පතවා අතිවිය ජිගුචඡනීයානි ජායනති" යහපත්වූ ප්‍රණීතවූ නොපිළිකුල්කටයුතුවූ මේ සියලුම සිවුරු දෙනිස්කුණපයෙන් පිරී නිබෙන්නාවූ මේ කුණුකයට පැමිණ අතිශයින් පිළිකුල්කටයුත්තෝ වන්නාහුය" යනාදීන් පිළිකුල්වශයෙන් හෝ එක්වරක් නමුදු පස්වික්කිය යුත්තේය, මෙසේ පස්වික්කා නබනලද ප්‍රත්‍යයන් ගේද පිළිලදකාලයෙන් මතු පරිභොගය නිරවද්‍යමය ඉටාතැබූ පමණක්මවූ චීවරයන්ගේ පරිභොගය වැනිය. මෙය පස්වික්කීමෙන් පළමු සුඛය දැක්වීම පරමකොට ඇත්තේය. පරිභොගකාලයෙහි ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාවගේ ප්‍රතික්ෂෙපකිරීම පරමකොට ඇත්තේ නොවෙයි. එහෙයින් පරිභොගකාලයෙහි නැවත පස්වික්කිය යුත්තේය. එහි වනාහි "පවිසංඛායොනිසෝ චීවරං පටිසෙවාමි" යනාදියෙන් එකණෙහි පස්වික්කීමෙන් පරිභොගය හා

සමකොට හෙවත් පරිභොගය හා සමකල් ඇතිකොට පස්විකිය යුත්තේය. එහෙයින් **අභිධම්මටීකාවන්හි** 'සිවුර පරිභොගයක් පරිභොගයක් හෙවත් හඳුනා පොරවනා වාරයක් වාරයක් පාසාද පිණ්ඩපාතය පිඬක් පිඬක් පාසාද, සෙනසුන පරිභොගයක් පරිභොගයක් පාසාද, පස්විකිය යුත්තේය'යි කියනලද්දේය. **විසුද්ධිමග්ගමහාටීකායෙහි** 'සිවුර කයින් උනා පරිභොගයක් පරිභොගයක් හෙවත් හඳුනා පොරවනා වාරයක් පාසාද, සෙනසුන පරිභොගකරන හෙවත් සෙනසුනට පිවිසෙන වාරයක් පාසාද, පස්විකිය යුත්තේය'යිද කියනලද්දේය.

රූපියඝණ්ඨාපදවිමතිවිනොදනියෙහි වනාහි "පරිභොගෙ" යනු නම් 'ඝයින් මුදු දමන හඳුනා පොරොවනා වාරයක් පාසාද, පියයිඅගින් දිගවැටෙන තැනපටන් ඇතුළට පිවිසීමෙහිද, නිසීදනසයනයන්හිද, පස්විකිය යුත්තේය'යි කියනලද්දේය.

ඉදින් යම් හේකින් පරිභොගකාලයෙහි පස්විකන්නට නොහැකි වීනම් පරිභොගයෙන් පසුකාලයෙහි "මයාපපච්චවෙකඛිත්වා අජ්ජ යං චීවරං පරිභුත්තං"යනාදියෙන් පස්විකිමෙන් එක්වරක්වත් පස්විකිය යුත්තේය. එහෙයින් **විසුද්ධිමග්ගටීකායෙහි** එසේ පරිභොගකාලයෙහි පස්විකන්නට නොහැකිවූවහු විසින් යට කියනලද කාලවිශෙෂයෙහි හෙවත් පරිභොගකාලයෙන් මතු පෙරබත්කාලය පසුබත්කාලය රෑය තුන්යම්කාලය යන මේ කාලවිශෙෂයෙහි සිවුවරක් තෙවරක් දෙවරක් යටත් පිරිසෙසින් වරක්වත් පස්විකිය යුත්තේය. මෙම නයම සෙසු පසෙහිත් යෙදෙන්නේය.

බෙහෙත වනාහි පිළිලදකාලයෙහි පස්විකා හෝ නොවිකා හෝ පරිභොගකාලයෙහි පස්විකිය යුත්තේමය. එහෙයින් **අභිධම්මටීකාවන්හි** බෙහෙත පිළිගන්නා කාලයෙහිද පරිභොගකාලයෙහිද පස්විකාම පිළිගතයුතුය පස්විකාම් වැළඳියයුතුය. මෙසේ ඇත්තෙහිදු පිළිගන්නාකල පස්විකුම් සිහිනොකොට වළඳනා කලත් පස්විකුම් සිහි නොකරන්නාහටම ඇවැත් වෙයි. පිළිගන්නාකල පස්විකුම් සිහි නොකොට නමුත් වළඳනාකල පස්විකා වළඳන්නාහට ඇවැත් නොවන්නේයයි කියනලද්දේය.

ඒ එසේමැයි. ප්‍රත්‍යයසන්නිශ්‍රිතශීලය ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාවෙන් පිරිසිදු වෙයි ප්‍රත්‍යයසවභාවය සැලකීම් පමණකින් පිරිසිදු නොවෙයි යනු **විමතිවිනොදනියෙහි** කියනලද්දේය.

ප්‍රත්‍යය සැලකීම් මාත්‍රයෙන් සීලයතමා පිරිසිදු නොවන බැවින් පරිභොග නොකරන කල්හිදීම ඇවැත් වෙයි කියන්නේදී. මෙසින් පාමොක්සංවරශීලයාගේ භෙදය දක්වන ලද්දේය, ප්‍රත්‍යයසන්නිඃශ්‍රිතශීලයාගේ භෙදය දක්වනලද්දේ නොවෙයි, කුමක් හෙයින්දයත්, එයතමා අතීත පස්විකුම් පස් විකිමෙන් පිරිසිදුවනහෙයිනි. මෙහි වනාහි සෙසුප්‍රත්‍යයන්හිද ඉණපරිභොගාදිය කියනහෙයින් ප්‍රත්‍යයසන්නිඃශ්‍රිතශීලයාගේම භෙදය දක්වනලද්දේවෙයි. මෙසේ මොවුන්ගේ නානත්වය දත යුතුයයි කියනලද්දේය.....මෙ වනාහි මෙහි නියමයයි.....

බෙහෙතවිෂයෙහි වූකලි එසොළොහි ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාව දෙවැ දැරුම්වූම සීලය භෙදවශයෙන් රක්නේය. අතීතපස්විකුම වනාහි ප්‍රත්‍යයසන්නිඃශ්‍රිතශීලයම රක්නේය. එසේම සෙසු ප්‍රත්‍යයසන් විෂයෙහි දෙවැදැරුම්වූ පස්විකුම ප්‍රත්‍යයසන්නිඃශ්‍රිතශීලය රක්නේය. එහෙයින් ඉදින් සිවුපසයෙහි එසොළොහි කටයුතු පස්විකුම කරනලද්දේවී නම් අතීතපස්විකුම නොකරන්නටත් වටනේද ඉදින් වනාහි කරනලද්දේ නමුත් අනික් ශීලයාගේ විසුද්ධිය පිණිස කටයුතුමය. බෙහෙතෙහි එසොළොහි කටයුතු ප්‍රත්‍යවෙක්ෂණය නොකිරීම් හෙයුවෙන් බිඳුනාවූද පාමොක්සං වරශීලය දෙසීමෙන් පිරිසිදුවෙයි ඉදින් සිවුපසයෙහි කිසිම පස්විකීමක් නොකොට අරුණ නංවාද එසේ කීනසින් ශීලය බිඳුනේ වීනම් ඉණපරිභොගස්ථානයෙහි සිටිනේමය.....

ප්‍රත්‍යයසන්නිඃශ්‍රිතශීලය පුරන්නහුවිසින් වනාහි භාගිනෙය්‍ය සංඝරක්ඛිත නම් හෙරණහුමෙන් වියයුත්තේය. ඒ හෙරණ පාණන් වහන්සේ වනාහි මනාසොට පස්විකා පසය පරිභොග කෙළේය, මැතහාගයෙහි එම්හෙතුවෙන්ම රහත්ඵලයට පැමිණ

"උපජ්ඣායො මං කුජ්මානං සාලිකුරං සුනිබ්බුතං,
මාහෙවං භිං සාමණෙර! ජීවහං ඛ්‍යාපෙසි අසඤ්ඤතා.

උපජ්ඣායස්ස වචො සුත්වා සංවෙගමලභිං තදා,
එකාසනෙ නිසීදිත්වා අරහත්තං මපාපුණිං.

සොහං පරිපුණ්ණසංකප්පො වනෙ, පණ්ණරසො යථා,
සබ්බාසවපරික්ඛීණා නත්ථිදානි පුනබ්භවො.

නයිමා අඤ්ඤාපි දුක්ඛස්ස පඤ්ඤත්තා පරික්ඛයං,
යොනිසො පච්චවෙක්ඛිත්වා පටිසෙවථ පච්චයෙ"ති.

මේ ගාථාවලින් මාගේ උපාඛ්‍යාඝවූ සප්වීරයන් වහන්සේ ඉතා සිහිල්වූ හැල්බත වළඳන්නාවූ මට එඹා සාමණේරය! තෝ අසංයතාචාරීව නොනොත් නොපස් විකාවළඳ දිව නොදව වසි කිසේක. උපාඛ්‍යායසප්වීරයන් වහන්සේගේ ඒ තෙපුල් අසා මම එතෙණෙහිම සංවෙගයට පැමිණියෙමි එව අස්නෙහිම හිඳ ගියලු තොලෙසුන් නසා රහත්ඵලයටද පැමිණියෙමි ඒ රහත්වූ මම පුණු පොහෝදවස සොළොස්කලාවෙන් පරිපූණිණ චන්ද මණ්ඩලය මෙන් පරිපූණිණවූචිත්තසංඛල්ප ඇත්තෙක්ද වීම් සාමාදී සියලු ආශ්‍රවයන් හාත්පසින්ම අවසන්කෙළෙමි එහෙයින් මාගේ නැවත භවයෙහි ඉපදීමෙක්ද නැත්තේය එහෙයින් මා මෙන් අනිකෙකුදු දුක්අවසන් කිරිමෙන් ලැබියයුතුවූ නිබ්බාණධම්මය පතන්නේවී නම් හෙතෙමේද නුවණින් පස්විකා විවරාදී සිසුපසය සේවනය කරන්නේයයි කියේය.

මේ මෙසේ සීලයාගේ පරිසුද්ධඅඞ්කුර ඇති භාවය වතුපාරිසුද්ධිසීලසංඛ්‍යාතවූ අනගාරියවිනයසුශික්ෂිත නම් වන්නේය. එහි සුශික්ෂිතවූවහුට ඒ ශීලයාගේ පරිශුද්ධඞ්කුරතාතොමෝ පබ්භාර වාසි ඨස්සසප්වීරයන් වනන්සේට මෙන් අග්‍රඵලසංඛ්‍යාත අභිඥාද ඵලවීමෙහි සමර්ථවන්නීය. ඒ සප්වීරයන්වහන්සේගේ කථා වස්තුව ධම්මපදාඨකථාවෙහි බ්‍රාහ්මණවග්ගයෙහි "අසංසඨංගහඨෙඛ්" යනාදී ගාථාවණ්ණනාවෙන් දතයුත්තේය.

අනගාරිය විනය කථා නිමි.

අගාරිය විනය නම්:-දසඅකුසලකම්පථයෙන් වෙන්වීමයි. ඒ අගාරියවිනය තෙමේ එහි නොඇලිවි බවට පැමිණීමෙන්ද ආචාර ගුණව්‍යවසථා කිරීමෙන්ද මනාකොට ඉගෙනගන්නාලද්දේ හෙවත් පුරුදුකරනලද්දේ උභයලොකහිතසුව ඵලවන හෙයින් මඞ්ගල නම් වන්නේය. එහි ප්‍රාණඝාතය අදත්තාදානය කාම මිත්‍යාචාරය මුසාවාදය පිසුනුවචනය ඵරුසවචනය සම්ඵප්පලාපය අභිද්‍යාය ව්‍යාපාදය මිත්‍යාදෘෂ්ටිය යන මොහු දසඅකුසලකම් පථයෝ නම් වෙත්. ඔවුනතුරෙන් ප්‍රාණඝාතය තිරච්ඡානගතජීතාවණ්ණනාවෙහිවිශෙෂවශයෙන් වණ්ණනා කරණලද්දේය අදින්නාදානය දුතිය පාරාජිකවණ්ණනාවෙහිද මිත්‍යාචාරය

සඤ්චිත්ත සිකඛාපදවණ්ණනායෙහි හා පාචිත්තියසික්ඛාපදසික්ඛා
සූත්‍රවණ්ණනායෙහිද ආදියෙහිවූ සහ බ්‍රහ්මජාලසූත්‍රවණ්ණ
නායෙහිද අත්තයෙහි වූ තුන සාමඤ්ඤඵලසූත්‍රවණ්ණනායෙහි
හා මූලපණ්ණාසඨකථායෙහි සාලෙය්‍යකසූත්‍රවණ්ණනායෙහිද
දසයම එහිම සම්මාදිට්ඨිසූත්‍රවණ්ණනායෙහිද අට්ඨසාලිනියෙහිද
වණ්ණනාකරණලද්දේය. එහෙයින් ඒ ඒ වණ්ණනාවන්හි කි
නය ගෙන කම්මපථකථා තොමෝ කියනුලැබේ.

ඔවුනතුරෙන් ව්‍යවහාරවශයෙන් සත්‍වයාය පරමත්‍ථවශ
යෙන් ජීවිතෙන්ද්‍රියයයි කියනලද ප්‍රාණියෙකුගෙරෙහි ප්‍රාණියාය
යන සඤ්ඤාව ඇත්තහුගේ රූපාරූපජීවිතෙන්ද්‍රිය විඝාතනය
හෙවත් සිදීම් කරන උපක්‍රමය උපදවන්නාවූ කායවාක්වාර
යන් අතුරෙන් එක්තරා එකෙක්හි පැවැත්නාවූ 'වධකචෙතනා
තොමෝ' පාණාතිපාත නම් වන්නේය. ඒ ප්‍රාණඝාතතෙමේ
ගුණවිරහිත තිරිසන්ගතාදී ප්‍රාණීන්අතුරෙන් කුඩා ප්‍රාණියා
කෙරෙහි පැවැත්තේ අල්පසාවද්‍යවෙයි මහාශරීරඇත්තහු කෙ
රෙහි මහාසාවද්‍යවෙයි කුමක්හෙයින්ද යත්, ප්‍රයොගමහත්
බැවිනි. ප්‍රයොගය සම්භාරයෙහිත් වත්‍ථුමහත් බැවින් මහාසාවද්‍ය
වෙයි ගුණවත් මනුෂ්‍යාදීන් අතුරෙන් මදගුණඇත්තහු කෙ
රෙහි පැවැත්තේ අල්පසාවද්‍යවෙයි මහාගුණ ඇත්තහු කෙරෙහි
මහාසාවද්‍යවෙයි ශරීරය ගුණය යන දෙදෙනාගේ සමත්‍වය
ඇතිකල්හි වනාහි කෙලෙසුන්ගේ හා උපක්‍රමයන්ගේත් මෘදු
භාවයෙන් අල්පසාවද්‍යවෙයි තීව්‍රභාවයෙන් මහාසාවද්‍යවෙයයි
දතයුත්තේය.

බ්‍රහ්මජාලවර්ණනායෙහි ප්‍රයොගය වත්‍ථුවය යන මොවුන්ගේ
මහත්භාවාදිය නිසා මහාසාවද්‍යබව වෙයි ඒ ප්‍රත්‍යයයන් කාරණ
කොටගෙන උපදිනුලබන චෙතනාවගේ බලවත් භාවයෙනැයි
දතයුත්තේය. අදහස්කළ පරිදි ප්‍රයෝගයාගේ වනාහි නිපද
වීම් වශයෙන් ආයාසසිඛවූ බොහෝවර පැවති ජවනයන්
විසින් ලබනලද ආසෙවනය ඇති නිශ්චය කාරවන චෙතනාවගේ
වශයෙන් ප්‍රයෝගයාගේ මහත්බව වෙයි. කිසිකලෙක්හි කුඩා
වූද මහත්වූද ප්‍රාණියා කෙරෙහි ප්‍රයොගයාගේ සම්භාවය ඇති
කල්හිත් මහත්ප්‍රාණියා පිණිස චෙතනා තොමෝ ඉතා තීව්‍රවූවා
උපදින්නීමය, හෙතුකිම යත්? වත්‍ථුන්ගේ මහත්බවයි. මෙසේ
මේ දෙකම චෙතනාවගේ බලවත් භාවයෙන්ම වෙයි එසේම
නැසිය යුත්තහුගේ මහාගුණවත්භාවය ඇතිකල්හි එහි උපකාර
චෙතනාවමෙන්ම ක්ෂෙත්‍රවිශේෂයාගේ නිඝපත්තියෙන් අනුපකාර

චෙතනාවද අතිශයින් තීව්‍රතරවූවාම උපදින්නීමනුසි ඒ චෙතනා වගේ මහාසාවද්‍යභාවය දතයුත්තය. එහෙයින් ප්‍රයොගවසතු ආදී ප්‍රත්‍යයයන්ගේ නොමහත්බැවිනිත් මහාගුණවත් බවත් ප්‍රත්‍යයයන්ට වඩා චෙතනාවගේ බලවත්භාවාදීන්ගේ වශයෙන්ම මහාසාවද්‍යභාවයත් මේයයි දතයුතුයයි කියනලද්දේය.

ප්‍රයොගය වසතුවය යන මොවුන්ගේ මහත්භාවාදියටත් වඩා චෙතනාවගේ බලවත් භාවය මහාසාවද්‍යභාවයට හෙතුවන්නේය. මෙසේ මේ දෙකම චෙතනාවගේ බලවත්භාවයෙන්ම වන්නේය.යටකියනලද හෙතුනිපයත්‍රීාසයෙහිද ඒ ඒ අකුසලය ප්‍රත්‍යයන්ට වඩා චෙතනාවගේ බලවත්භාවයෙන්ම මහාසාවද්‍ය වනබැවි දතයුත්තේය.ප්‍රයොග හා වසතුආදීන්ගේ නොමහත් බැවිනිද නැයියයුත්තහුගේ ගුණවත් බැවින් මහාසාවද්‍යවෙයි ඔවුන්ගේ මහත්බැවිනිත් නැයියයුත්තහුගේ නුගුණවත් බැවින් අල්පසාවද්‍ය බවද වසතුවගේ මහත් නොමහත් බැවිනි මෙන් දතයුත්තේය. හොලෙසුන්ගේ හා උපක්‍රමයන්ගේද යන දෙදෙනාගේ මෘදුභාවයෙන්ද අල්පසාවද්‍යමහාසාවද්‍ය භාවය යෙදිය යුත්තේය යනු **සම්මාදිට්ඨිසූත්‍රටීකානය** වන්නේය.

ඒ ප්‍රාණඝාතයාගේ සම්භාරපසෙක් වේ. සත්වයාය, සත්ව යෙහා යන සඤ්ඤ ඇතිබවය, වධකචෙතනාවය, උපක්‍රමය, එයින් මරණය, යනු බ්‍රහජ්ජාලයෙහි දක්නාලද්දේය. ප්‍රාණියෙහා යන සඤ්ඤව ඇතිබවද වධකචෙතනාවෝද යනමොහු පූර්භාගය හජ්නය කරන්නාහු වෙති. උපක්‍රමය වධකචෙතනාව විසින් උපදවනලද්දේය. පංචසම්භාරයෝය යනු ප්‍රාණඝාතචෙතනාවයසිද ඔවුහු පංචසම්භාරයන්කෙරෙන් අවිනිර්මුක්තයහයි දතයුත්තා හයිද කියනලද්දීය.

අන්‍යවූ බුද්ධිමියන් විසින් පරිගෘහිතවූ බැහැර නොදමා නලද්දාවූ රක්ෂාගොපනය කරනලද්දාවූ තමන්ගේ මනසින් හෝ වචනයෙන් නොදෙනලද්දාවූ දෙය කෙරෙහි එබදුවූම බව දන්නහුගේ එය ගන්නා උපක්‍රමය උපදවන සාඝවාග්චාරයන්හි පැවැත්තාවූ සොරසිත 'අදින්නාදාන' නම් වේ.එය අන්සතු හීනවසතුවක් කෙරෙහි පැවැත්තේ අල්පසාවද්‍යවෙයි. අන්සතු ප්‍රණීතවසතුවක් කෙරෙහි පැවැත්තේ මහාසාවද්‍යයි. කුමක් හෙයින්දයත් වසතුමහත්වය හෙයින් වසතුසම්පත්වය ඇතිකල ගුණාධිකයන්සතු වසතුවකෙරෙහි මහාසාවද්‍යයි ඒ ඒ ගුණාඛ්‍යාය පටන් කොට ඉන් ඉන් හීනගුණ ඇත්තහුසතු වසතුව කෙරෙහි

අල්පසාවද්‍යයි. තවද අන්සතු කුඩාවැතුව කොරෙහි අල්පසාවද්‍යයි අන්සතු මහාවැතුව කෙරෙහි මහාසාවද්‍යයි. කුමක්හෙයින්ද යත් ප්‍රයොගය මහත් බැවිනි. වැතුවය ගුණය යන මොවුන්ගේ සමවය ඇතිකල්හි කෙලෙසුන්ගේ හා උපක්‍රමයන්ගේද මෘදුභාවයෙන් අල්පසාවද්‍යයි. ඔවුන්ගේ තීව්‍රභාවයෙන් මහාසාවද්‍යයි ඒ අදින්නාදානයාගේ සමහාර පසෙක් වේ. ඔවුහු කාවරහුද යත්-අනිකෙකු විසින් පරිගෘහිතබවය, අනිකෙකු විසින් පරිගෘහිතබව දන්නා බවය, සොරසිතය, උපක්‍රමය, එයින් හැරගැන්මය, යන මේයි යනු **සම්මාදිඨිසූත්‍රවණ්ණනාදීනය** වන්නේය.

සදාරසන්තොසපරදාරගමන වශයෙන් දෙවැදෑරුම්වූ කාමමිථ්‍යාචාරය යුතු හෙයින් කාමනම්වූ මෙවුන්දම් සෙවනයන් අතුරෙන් නොහොත් මෙවුන්දම් සෙවනයට වස්තුවූ දෙවැදෑරුම් සත්වයන් අතුරෙන් එක්තරා එකක්කෙරෙහි පැවැත්තාවූ එකාන්තනින්දිතවූ එහෙයින්ම ලාමකවූ ආචාරය, ලක්ඛණවශයෙන් වනාහි මෙවුන්දම් සෙවනාභිලාෂයෙන් කායචාරයෙහි පැවත්තාවූ අගම්‍ය ස්ථානයයි හෙවත් නොයායුතු තැනයයි කියනලද, පුරුෂයන්ට වූකලි පුත්‍රදාරසංග්‍රහයෙහි මතුපළවන්නාවූ මාතුරක්ඛිතාදී විංසති ස්ත්‍රීහුය සත්‍රීන්ට වූකලි සාරක්ඛා සපරිදණ්ඩා යන දෙදෙනා හා ධනක්කීතාදී දසදෙනද යන දෙලොස් ස්ත්‍රීහුය යන මොවුන් ඉක්මවන චෙතනා තොමෝ 'කාමේසුමිච්ඡාචාර' නමැයි **සංගීතිසූත්‍රවණ්ණනා** හා **නව්විනීතාදියෙහි** සම්පිණ්ඩිත වන්නේය. එහෙයින් **සංවච්ඡරසික්ඛාපදවිභාවිනොදනියෙහි** පුරුෂයෝ වනාහි යම් ඒ කවුරුන් විසින් නමුත් රක්ෂාවරණය කරනලද ස්ත්‍රියක් වෙත යන්නට නොලබද්ද, එහෙයින් ඒ මාතුරක්ඛිතාදී අටදෙනාවෙත ගියවුන්ට මිථ්‍යාචාරය වේමය, හෙතුකිමයත්: පුරුෂයන් හා සමඟ සංවාසය කරන්නට නොහැකිවන සේ මවුපියාදීන් විසින් රක්ෂාකරනලද හෙයිනි. එයින් අනික් දෙලොස්ස්ත්‍රීන් වෙත ගියවුන්ට අනුන් විසින් වැළැක්වීම ඇති කල්හි නොහොත් බලාපොරොත්තු ඇතිකල්හි නමසතුනොවන නන්හි පිවිසි බැවින් මිථ්‍යාචාරය වෙයි, හෙතුකිමයත්: ඔවුහු වනාහි හිමියාසතු සඵලීය සොරකම් කොට අන්‍යයන්ට අභිරතිය උපදවත්හුයි ඔවුන්ට මිථ්‍යාචාරය වේමය. මාතුරක්ඛිතාදී අනික්අටදෙනාහට වනාහි පුරුෂාන්තරයක් වෙත හෙවත් පුරුෂයෙක් කරායාමෙහි මිථ්‍යාචාරය නොවන්නේය. හෙතුකිමයත්: හිමියක්හු නැතිහෙයිනි. තවද කවුරුන් විසින්වත් පරිග්‍රහණය නොකරනලද හෙවත් සතුකර නොගන්නාලද සඵලීය ඇති

හෙයින්ද තමපහසට තමාම හිමි බැවින්ද ඔවුන්ට මිථ්‍යාචාර යක් නැත්තේමය. මව්පියාදීහු තුමූම ඔවුන්ගේ පහස විඳිනු පිණිස ඔවුන් නොරකිත්මය, අනාචාරය පමණක් වලකාලමින් පුරුෂාන්තරගමනයම ප්‍රාර්ථනාකෙරෙත් එහෙයින් මවුපියාදීහු ඔවුන්ගේ පහසෙහි අධිපතීහු නොවෙත්යයි කියනලද්දේය.

ඒ මිථ්‍යාචාරයතෙමේ ශීලාදීගුණහීනවූ අගමනීයස්ථානයෙහි අල්පසාවද්‍යයි ශීලාදීගුණවතුන් කෙරෙහි මහාසාවද්‍යයි තවද ගුණවිරහිතයා හෙරෙහි නමුදු බලාත්කාර කොට පවත්වන ලද්දේ මහාසාවද්‍යයි දෙදෙනාගේ සමානවඤ්ඤය ඇතිබැවිණිද හොලෙසුන්ගේ හා උපක්‍රමයන්ගේත් මෘදුබැවින්ද අල්පසාවද්‍යයි ඔවුන්ගේම නිර්‍භාවයෙන් මහාසාවද්‍යයි. ඔහුගේ සම්භාර සත රෙක් වන්නේය, එනම්: අගමනීයවස්තුවය, එහි සෙවනසිතය, සෙවනයෙහි ප්‍රයොගය, මාගියෙන් මාගීප්‍රතිපාදනය ඉවසීමය, යනු බ්‍රහ්මජාලට්ඨකථාහි වන්නේය. අභිහවනය කොට ව්‍යතික්‍රමණය ඇතිකල්හි මාගියෙන්මාගීප්‍රතිපාදනය ඉවසීම ඇති කල්හි නමුදු පළමු උපන්සෙවනාභිසන්ධිප්‍රයොගයක්හු නැති බැවින් මඬිනුලබන්නහුට මිථ්‍යාචාරය නොවේයයි කියත්.

සේවන චිත්තය ඇතිකල්හි ප්‍රයොගයාගේ අභාවය මිථ්‍යාචාර යට ප්‍රමාණ නොවන්නේය, කුමක්හෙයින්දයත්. සත්‍රියගේ වැඩි වශයෙන් සෙවනප්‍රයොගයක් නැතිබැවිනි. එසේ ඇතිකල්හි පළමුකොට නොමෙලවාතබනලද සෙවනාචිත්තය ඇති සත්‍රියට මිථ්‍යාචාරය නොවන්නේය, කුමක්හෙයින්ද? සෙවනප්‍රයොග යක් නැතිබැවිනි. එහෙයින් පුරුෂයාගේ වශයෙන් උඩත්පිරි සයින් සතරසම්භාරකොනෙක් කියනලදහයි දතයුතුයයි සඳ හරු කිහ.

තවත් පරිද්දක් නම්:—සත්‍රියක් පුරුෂකෘත්‍යය කරනකල්හි පුරුෂයාගේද සේවනප්‍රයොගයක් නැතිබැවින් මිථ්‍යාචාරය නොවෙයි, මේ මෙහි නිශ්චයයි.

ඝියඤ්ඤාමැත්තෙන් පවත්වනු ලැබූවහුගේ සම්භාර තුනෙක බලාත්කාරයෙන් පවත්වනු ලැබූවහුගේ තුනෙක නිරවශෙෂ ග්‍රහණයෙන් සතරෙඤයි කියනලද්දේය. අඞ්ගිඞ්ගිය වනාහි තුනෙකින් පමණෙඤයි යනු ඉතිවුත්තකවණ්ණනා නය වන්නේය.

මේ යටකියනලද්දේ ත්‍රිවිධකායසකම්ය නම්වේ. ඔවුනතුරෙන් ප්‍රාණඝාතාදි දෙක කායවාග්ද්වාරිකවෙයි මිත්‍යාචාරය කායවාරිකයි අකුසලවූ කායකම්ය වනාහි කායවාග්ද්වාරයන්හි උපදී මනොද්වාරයෙහි නූපදී සියතින් ප්‍රාණියෙකු නසන්නහුගේද අන්සතුදෙය සොරසිතින් ගන්නහුගේද මිත්‍යාචාරය කරන්නහුගේද කම්යත් කායකම්ය වේ චාරයත් කායචාරය වේ, 'යම මෙනම් නැනැත්තහු ජීවිතයෙන් තොරකරව මෙනම් භාණ්ඩය (අවහරණය) සොරකම් කරව'යි අණවන්නහුගේ කම්ය කායකම්යයි චාරය වනාහි වාග්ද්වාරයයි. මෙසේ අකුසල කායසකම්ය කායවාග්ද්වාරයන්හිම උපදී. ඒ චිත්තයසහජාතවූ අභිඛ්‍යාව්‍යාපාදමිත්‍යාදෘෂ්ටිහු චෙතනාපක්ෂයෙහි වූවාහු හෝ අව්‍යවහාරිකයෝ හෝ වන්නාහුය යනු **අට්ඨසාලිනි** නයයි.

'මේ සත්ත්වයෝ නැසෙත්වා'යි ව්‍යාපාදවශයෙන් පැවැත්තාහු චෙතනාපක්ෂයෙහිවූවාහු හෝ වෙත් කායසාම්ව්‍යවහාරය ලබන්නාහු හෝ අව්‍යවහාරිකයෝ හෝ වෙත් මනොසාම්ව්‍යවහාරයෙන් තොරයහ. සසම්භාරපෘථිවිආදියෙහි අපාදදිහු මෙහි නිදසුන් වෙත්යනු **එකිච්චිකානය** වන්නේය.

විඩිලෙස පැවති ව්‍යාපාදය කම්පථවෙයි එය දක්වන්නට "ඉමෙ සත්තා හඤ්ඤන්තු"කියා ව්‍යාපාදයාගේ විඩිලෙස පැවැත්ම දක්වනලදී කායවාරිකචෙතනාවට සහකාරී කාරණා වනහෙයින් කායකම්ව්‍යවහාරය ලබයි අන්සතුවසතුවක් තමහට පිරිනැමීම්වශයෙන් "ඉමෙ සත්තා හඤ්ඤන්තු"යනාදියෙන් අභිජ්ඣාදීන්ගේ නොපැවැත්ම හෙයින් මනොසාම්ව්‍යවහාරයෙන් තොරවෙයි, අචෙතනසභාවහෙයින් හෝ මනොකම්ව්‍යවහාරයෙන් තොරවෙයි. ප්‍රාණඝාතාදිභාවයෙන් හෝ නොකියයුත්තේය යනු **තදනුදිකා** නයයි.

මෙතෙකින් කායකම්කථාව නිමවනලද්දේය.

මුසාවාදය නම්:—විසංවාදනය පෙරටුකොට ඇත්තහුගේ හෙවත් නොමැනවත් කියමන පෙරටුකොට ඇත්තහුගේ නොහොත් මුළාකරවීම පෙරටුකොට ඇත්තහුගේ අර්ථහානිකරවූ වාග්ප්‍රයොගය 'මුසාවාද' නම් වේ. එබඳුවූ කායප්‍රයොගය හෝ මුසාවාද නම් වේ. එහි කම්පථප්‍රාප්තභාවය දක්වන්නට "අත්ථභඤ්ඤා"යන්න කියනලද්දේය. වාක්ප්‍රයොගාදීන්ගේ ගැනීමෙන් මුසා ශබ්දයාගේ කාරිය ප්‍රධානබැව් දක්වයි. විසංවාදනයෙහි අභිප්‍රාය ඇත්තහුගේ අනිකෙකු මුළාකරවන කායවාග්

ප්‍රයොගය උපදවන්නාවූ වෙතනා තොමෝ මුසාවාද නම් වේ. මේ වෙතනාව කරණකොටගෙන යටකියතලද ප්‍රයෝගවූ මුසාව කියයි භණවයි උපදවානුයි හෝ මුසාවාද නම් වේ. විසංවාදන අධිප්‍රායද වනාහි පූර්භාගක්ෂණයෙහිම ලැබෙයි.

එහෙයින් කියනලද්දේමැයි:-"පුබ්බවස්ස හොති මුසා භණිස්ස'නති, භණනතස්ස හොති මුසා භණාමීති"හි.

මම මුසා කියන්නෙමියි මෝහට පළමුකොට අදහස් වෙයි කියනකල මම මුසා කියමියි ඔහට අදහස්වෙයි. මේ දෙක අඩංග වූයේ වෙයි, අනිසා වනාහි මේවා හෝ නොවේවා, එය කරුණක් නොවෙයි.

අනික් නයක් කියනුලැබේ: මුසා:-නම් නුවූ බොරුවූ වස්තුවකි, වාදය නම් ඒ වස්තුහුගේ වූවක් ලෙස සැබවක් ලෙස හැඟවීමයි, ලක්ෂණවශයෙන් වනාහි නුවූවස්තුවක් වූවක්ලෙස අනිසෙක්හට හඟවනු කැමැත්තහුගේ එසේ හැඟවීම උපදවන්නාවූ වෙතනා තොමෝ මුසාවාදනම්. මේ වෙතනාවෙන් බොරුකියනු ලැබේනුයි මුසාවාදනම්, මෙහිද පළමුනයෙහි මුසාවාදලක්ෂණය තමා අප්‍රකටබැවින්ද මුසාශබ්දයාගේද විසංවාදනය කවයුතු අර්ථවාචකවය සම්භවන හෙයින් සම්පූර්ණකොට ඒ ලක්ෂණය දක්වන්නට දෙවන නය කියනලද්දේයයි දතයුත්තේය.

ඒ මුසාවාදය යම් අර්ථයක් බිඳලාද ඔහුගේ අල්පභාවයෙන් අල්පසාවද්‍යයි මහත්භාවයෙන් මහාසාවද්‍යයි. තවද යමෙකුගේ අර්ථහානිහොරේද ඔහුගේ අල්පගුණහෙයින් අල්පසාවද්‍යයි මහාගුණහෙයින් මහාසාවද්‍යයි කෙලෙසුන්ගේ මෘදුභාවයෙන් අල්පසාවද්‍යයි තීව්‍රභාවයෙන් මහාසාවද්‍යයි.අනික් නයක් කියනු ලැබේ.

ගෘහස්ථයන්ගේ: තමසතුදෙයක් නොදෙනුකැමැත්තෙන් ඒ දෙය මාවෙත නැත යනාදීනයින් පැවති මුසාවාදය අල්පසාවද්‍යයි, ශාක්‍ෂිකරුවෙකුවී අර්ථහානිය පිණිස යොදනලද මුසාවාදය මහාසාවද්‍යයි. පැවිද්දන්ගේ වූකලි ඉතාමදක් තල තෙල් හෝ ගිතෙල් හෝ ලැබ සිනහ පිණිස 'අද ගමෙහි තෙල් ගහක් ගලාබසින්නීය'යි හඟිමියි පූරණකථානයින් පැවති මුසාවාදය අල්පසාවද්‍යයි නුදුවු දෙයක්ම වනාහි දක්නා ලැදැයි

යනාදී නයින් කියන්නවුන්ට මහාසාවද්‍යයි. පූරණකථාව නම්: මඳබැවින් ඌනපූරණවශයෙන් පැවතිකථාවයි, තමසතුදෙය නොදෙනුකැමති භාවයෙන්ද පූරණකථානයින්ද පැවති විසංවාදනය පෙරටුකොට ඇත්තහුගේ මුසාවාදය හෙයින් අල්ප සාවද්‍යවේද? එහි වනාහි චේතනාබලවත්හෙයිනුයි අල්ප සාවද්‍ය බව කියනලදී. ඒ මුසාවාදයාගේ සතර සම්භාරහෙතෙක් වන්නාහ. අභූතවූ වස්තුවය, විසංවාදනසිතය, විසංවාදනානුරූපවූ ව්‍යායාමය හෙවත් ප්‍රයෝගය, අනිකෙක්හට එම අර්ථය හැඟවීමය, යන සතරයි. විසංවාදන අධිප්‍රායෙන් ප්‍රයෝගය කළ කල්හිදු අනිකා විසින් එම අර්ථය නොදන්කල විසංවාදනය සිදුනොවනහෙයින් අනිකාහට එම කාරණය හැඟවීමම එක් සම්භාරයෙකැයි දතයුත්තේය. අභූතවස්තුවය, විසංවාදනසිතය, අනිකාහට තදර්ථවිජානනයයි, කියා සම්භාරත්‍රයෙකැයි සම්හරු කියත්.

අනුන් බිඳුවීම පිණිස හෝ තමනට ප්‍රියකාමතිකාරවීම පිණිස හෝ කායවාග්ප්‍රයෝගය උපදවන්නාවූ චෙතනා තොමෝ පිසුනාවාචා නම් වන්නීය. මේ චෙතනාව කාරණකොටගෙන ප්‍රියඥාත්‍යකරවූවක් කියානුයි පිසුනාවාචා නම් වේ.

ලොභය විසින් පෙළනලද්දාවූ හෝ ද්වේෂය විසින් පෙළනලද්දාවූ හෝ නොහොත් අර්ථවශයෙන්ම දූෂිතසිත් ඇත්තහුගේ ඒ පිසුනාවාචා තොමෝ යමක්හුගේ හෙදය කරන්නීවිද ඔහුගේ අල්පගුණභාවයෙන් අල්පසාවද්‍යවෙයි. මහාගුණභාවයෙන් මහාසාවද්‍යවෙයි. තවද යමක්හුකෙරෙහි යමක්හුගේ හෙදය කරන්නීද ඔවුන් නුබුන්කල්හි අල්පසාවද්‍යයි. බුන්කල්හි මහාසාවද්‍යයි. කෙලෙසුන්ගේ මෘදුතීව්‍රභෙදයෙහිද එසේම දතයුත්තීය. ඒ පිසුනුවචනයාගේ සතරසම්භාරයෙක් වන්නාහ. එනම්: බිඳියයුතු අනික් අයය, මේ අය මෙසේ හෙදවන්නාහුය වෙන් වන්නාහුයයි හෙදය පෙරටුකොට ඇතිබව හෝ මෙසේ මම මොවුන්ට ප්‍රියයෙක් වන්නෙමි විශ්වාසයෙක් වන්නෙමියි තමන් ප්‍රියකරවනු කැමතිබවද, තදනුරූප ව්‍යායාමයද, තදර්ථවිජානනයද, හෙවත් එමඅර්ථය හැඟීමද, යන මේ සතරයි. 'තදර්ථවිජානනය' යන මේ වචනයෙන් යමෙක්හට පිසුනුඵලවාද ඔහු බිඳුනේ හෝ වේවා නොබිඳුනේ හෝ වේවා එම අර්ථයාගේ හැඟවීමම ප්‍රමාණවන්නේයයි දක්වයි. අනුන් නුබුන්කලැ කම්පථභෙදයක් කොවන්නේය. බුන්කල්හිම් කම්පථභෙදය වන්නේය.

අනිභාක්ඛට මම්මවෙජ්දකරවූ කායවාග්ප්‍රයෝගය උපද වන්නාවූ එකාන්නඵරුෂවෙතනා තොමෝ ඵරුෂාවාචා හෙවත් ඵරුෂටවන නම් වේ. මේ එකාන්න ඵරුෂවෙතනාවකරණකොට ගෙන ඵරුෂවූවක් කියානුයි හෝ ඵරුෂවාචා නම්වේ. බ්‍රහ්ම ජාලවිභාගයෙහි 'මම්මයෝ' යනු විෂමයෝය. යම්ක්‍රිසි ස්ඵශීඝාළ පමණෙහිම දුඃඛවූර්ණයක්මෙන් ඵරුෂවචනයෙන් ගැටුනාවූ සිත අධිභාමාත්‍රදුඃඛට පැමිණියක් වේද ඒ ඵරුෂවචනයෝ මම්මවූ විෂමවූ වචනයෝ වෙත්. ඔව්හු කවරහුද යත්: ජාතිආදී ආක්‍රෝෂ වස්තුහුය. යම්කිසි කායවාග්ප්‍රයෝගයක් හෙතුකොටගෙන ඔව්හු සිදී බිදී යෙද්ද හේ මම්මවෙජ්දකයයි කියනලද්දේය. එකාන්න ඵරුෂවෙතනාව වන්නේ කෙසේද යත්: දුඃඛවිත්තය බැවිනි. ඒ ඵරුෂවෙතනාව ප්‍රකාශකිරීම පිණිස මේ කථාවස්තුව දක්වනලද්දේය.

එක්තරා ළදරුවෙක් තෙමේ මවට අකීකරු වී වල්වන්නේය. මවුතොමෝ ඔහු වලකාලන්නට නොහැකිවන්නී තා මීකුළී ඵලවාව'සි ආක්‍රෝෂකළා, එක්ඛිති ඕහට එසේම වෙනෙහි මීකුළියක් නැගී ආවා ළදරුතෙමෙ මාගේ මව මුවින් යමක් කීවාද එය නොවේවා සිතින් යමක් සිතීද එයම වේවාසි සත්‍යක්‍රියා කෙළේය. මීකුළී එතන්හිම බැදුනියක්මෙන් සිටියාය. මෙසේ මම්මවෙජ්දභාවූද ප්‍රයෝගය සිතමොලොක්බැවින් ඵරුෂවචන නොවෙයි මව්පියෝ වනාහි සමහරදවස්වලදී තමදරුවන්ට සොරහු තොප කඩකඩ කෙරෙත්වාසිද කියත් එසේදවූවත් ඔවුන්ගේ හිසට උපුල්පතක් වැටීමවත් නොරිස්සෝවෙත් ආචාර්‍යඋපාඛ්‍යායයෝද සමහර දිනෙකැ තමන්ඇසුරුකරන්න වුන්ට මේ විලිබියනැත්තෝ කුමක්කරන්නහුද මොවුන් බැහැර ලවියයි කියත් එනකුදුවූවත් ඔවුන්ගේ ආගමඅධිගමසම්පත්තියද ප්‍රාර්‍ථනාකෙරෙත්මය. බ්‍රහ්මජාලදීඝනිකායෙහි වනාහි චිත්ත යාගේ මොලොක්භාවය හෙතුකොටගෙන ඵරුෂවචනය නොවෙයි කම්පඵප්‍රාප්තභාවය හෙතුකොටගෙන වෙයි. කම්භාවය වනාහි වලකාලන්නට නොහැක්කේයයි කියනලද්දේය.

යම්සේත් සිත මොලොක් බැවින් ඵරුෂවචනය නොවේද එසේ වචන මොලොක්භාවයෙන් අඵරුෂවචනයත් නොවෙයි. මරවනුකැමැත්තහුගේ 'මොහු සැපසේ හොවේ' යන වචනය අඵරුෂ වචනය නොවෙයි සිත ඵරුෂබැවින් මෝ තොමෝ ඵරුෂවචනයම වෙයි. ඒ ඵරුෂවචනය තොමෝ යමෙක් සඳහා පැවතියාද ඔහුගේ අල්පගුණභාවයෙන් අල්පසාවද්‍යයි මහාගුණ

භාවයෙන් මහාසාවද්‍යයි. තවද සාම්මපථභාවයට නොපැමිණියෝ අල්පසාවද්‍යයි සාම්පථභාවයට පැමිණියෝ මහාසාවද්‍යයි සෙලෙසුන්ගේ මෘදුතීව්‍රභෙදයෙහිද ඒ නයමවන්නේය. කිසිවෙකු විසින් යමෙක් උදෙසා එරුෂවචනය කියනුලැබේද ඔහුහමු යෙහිම එරුෂවචනය මුදුන්පැමිණියයි සමහරුකියත්. සමහරු අනභිමුඛයෙහිද එරුෂවචනය වන්නීමයයි කියත් එනි මේ අදහස වන්නේය නිදිගත් නැනැත්තේ සම්මුඛයෙහි වූයෙක් වී නම් අගෞරවාදීන්ගේ බලවත්භාවය හෙයින් ප්‍රයොගයෙහි චෙතනාව බලවත්වන්නීය අනිෂ්ටාගත හදාඪිවිඥානනයකුත් හෙවත් ඒ කාරණයාගේ දැනීමකුත් නැත්තේය අනභිමුඛ යෙහිත් එසේම වන්නේය යම්සේ වනාහි ආක්‍රොෂකාරහු ලැබූවහු මලකල්හි සොහොනෙහිදී කරනලද ක්‍ෂමාකිරීම් තොමෝ උපවාදනතරාය වලකාද එපරිද්දෙන්ම අනභිමුඛයෙහි යොදනලද්දීද එරුෂවචනය වේමයයි සිතියහැක්කේය ඒ එරුෂ වචනයාගේ සම්භාරතුනෙක එනම්: ආක්‍රොෂකටපුතුවූ අනිෂ්ටාය, කෝපවූ සිතය, ආක්‍රොෂකිරීමය, යන මේ තුනයි. මෙහි කියන ලද්දේ ආක්‍රොෂකරණ අදහසින්ම කොපවූ සිත වේ. මරණ අදහසින් කෝපවූ සිත නොවන්නේය මරණ අදහසින් වනාහි සිත කෝපවූ කල්හි ව්‍යාපාදයමවන්නේය.

අනර්‍ථය හැඟවීමඇති කායවාග්ප්‍රයෝගය උපදවන්නාවූ අකුසලචෙතනා තොමෝ සම්ඵප්‍රලාප නම් වන්නේය. මේ අකුසලචෙතනාව කරණකොටගෙන නිරර්‍ථකවූවක් කථනය කෙරේනුයි හෝ සම්ඵප්‍රලාප නම් වේ. ඒ සම්ඵප්‍රලාපය ආසේවන යාගේ නෙවත් වැඩීමගේ මඳභාවයෙන් අල්පසාවද්‍යයි ඔහුගේ මහත්භාවයෙන් මහාසාවද්‍යයි තවද යමෙක්හට ගන්වන්නට පවත්වනලදකල්හි ඔහු විසින් නොගන්නාලදකල්හි අල්පසාව ද්‍යයි ගන්නාලදකල්හි මහාසාවද්‍යයි කෙලෙසුන්ගේ මෘදුතීව්‍රභාවභෙදයෙහිද පෙරකීනයින්ම වන්නේය. ඒ සම්ඵප්‍රලාපයාගේ සම්භාර දෙකෙකි එනම්: භාරතයුඛසීතාභරණාදී නිරර්‍ථක කථා පෙරටුකොට ඇති බවය, එබදුවූ කථාකීමය, යන දෙකයි. අන්‍ය යන් ඒ කථාව නොගන්නා කල්හි කාම්පථභෙදය නොවන්නේය ගන්නාකල්හිම වන්නේය.

සම්මාදිට්ඨිසූත්‍රවීභාගෙහි වනාහි යම්කිසි සම්ඵප්‍රලාපයක් වනාහි සම්භාරදෙකකින් සිඳවන්නේයයි කියනලද්දේය. යට කියනලද මේ සිවුවැදෑරුම්වූ වාක්කර්‍මය වනාහි විචාරික හෙවත් දෙදෙරකින් උපදනේවෙයි හස්තාමුද්‍රාභාෂාගෙන් වනාහි මුසා

වාදාදිය කියන්නහුගේ කම්ම වාක්කම්ම වේ වාරය වනාහි කාය වාරය වේ. වාක්භෙදය කොට ඒ මුසාවාදාදීන් කියන්නහුගේ කම්ම ද වාක්කම්ම වෙයි වාරද වාග්වාරම වෙයි මෙසේ මේ අකුසලවාක්කම්ම නම් කායවාග්වාරයන්හිම උපදනේය මනෝ වාරයෙහි උපදනේ නොවෙයි ඒ අකුසලචිත්තයන් හා සහජාතවූ අභිඛ්‍යාව්‍යාපාදමිථ්‍යාදෘෂ්ටීහු චෙතනාපක්ෂයෙහි වූවාහු හෝ වන්නාහුය අව්‍යවහාරිකයෝ හෙවත් සම්ඵප්‍රලාපභාවයෙන් නොකියයුත්තෝ හෝ වන්නාහුය යනු **අට්ඨසාලිනියෙ** වන් නේය. එහි වනාහි අභිඛ්‍යාදීහු වාක්කම්ම්‍යවහාරය ලබන්නා හුය චෙතනාපක්ෂයෙහි වූවාහුය මනොකම්ම්‍යවහාරයෙන් තොර යහ අචෙතනාසභාව හෙයින් නොකිය යුත්තාහ මුසාවාදාදී භාවයෙන්ද නොකියයුත්තාහ.

වාක්කම්ම කථාවයි.

මනොකම්මකථායෙහි ලොභොබ කෙරේනුයි අභිජ්ඣා නම්වේ. පරභාණ්ඩයට අභිමුඛවී එහි ලොභොබකිරීම් වශයෙන් අවනත භාවය පවතීය යන අර්ථයි. **සඞ්ගණිසූත්‍රටීකායෙහි** ධාතුශබ්දයෝ උපසඟීවශයෙන් අර්ථවිශෙෂවාචීහු කියා 'අභිජ්ඣා' යන මේ පදයාගේ අර්ථය පරභාණ්ඩයට අභිමුඛවී යනාදී නයින් කියන ලද්දේය. 'තණ්හින්නතාය' යනු ඒ පරභාණ්ඩයෙහි ලොභොබ කිරීම් වශයෙන් පහත්භාවයෙන්ය යන මේ අදහස මෙතැන් හිදී දතයුත්තේය. අභි යන උපසඟීය පුථුකොටඇති ඣා යන ධාතුව ශබ්දයෙහි වේ ලොභොබ කිරීමෙන් වැඩුනේයයි දත යුත්තේය. ධාතුශබ්දය උපසඟීයන්ගේ වශයෙන් අර්ථවිශෙෂය කියන්නහුම යයි කියනලද්දේය.

ඒ අභිජ්ඣා නොමෝ යමෙකුගේ භාණ්ඩයක් කෙරෙහි ලොභොබ කෙරේද ඔහුගේ අල්පගුණභාවයෙන් අල්පසාවද්‍යයි මහාගුණ භාවයෙන් මහාසාවද්‍යයි යනාදී නයින් අදින්නාදුන යාගේ මෙන් මේ අභිඛ්‍යාවගේද අල්පසාවද්‍ය මහාසාවද්‍යභාවය දතයුත්තේය. ඒ අභිඛ්‍යාවගේ සම්භාර දෙකෙක මේරමාසතු භාණ්ඩයක් වීමය, තමහට පිරිනැමීමය, යන දෙකයි.

සඞ්ගණිසූත්‍රටීකායෙහි තමහට පිරිනමන සිහින්ම කාමීපථ භෙදය වෙයයි දතයුත්තේයයි කියනලද්දේය. පරභාණ්ඩ යෙහි වසතුලොභය උපන්කල්හිදු අහෝ මේ දෑ මට වන්නේ නම් ඉතා මැනවැයි කියා යම්තාක් තමාවෙත පිරිනැමීම නොසිතාද ඒ තාක් කාමීපථභෙදය නොවන්නේය.

හිතසුව වනසාහුසි ව්‍යාපාද නම් වේ. හෙවත් හිතසුව වන සන හෙයින් ව්‍යාපාද නම් වන්නේය. සඟිණිසූත්‍රටීකායෙහි 'ව්‍යාපාදෙති' යනු යමෙක් තෙමේ ඒ ව්‍යාපාදය උපදවාද උපන් ඒ ව්‍යාපාදය රැසවූකල්හි තෙමේම ඔහුගේ හිතසුව වනසායයි කියනලද්දේය. යම් ජනයෙක් තෙමේ යමක්හු නිසා හිතසුව වනසාද ඔහුගේ අල්පගුණත්වයෙන් අල්පසාවද්‍යවෙයි මහාගුණභාව යෙන් මහාසාවද්‍යවෙයි යනාදිනයින් ඔහුගේ අල්පසාවද්‍ය මහාසා වද්‍ය භාවය එරූපවචනයාගේමෙනැයි දතයුත්තේය. ඒ ව්‍යාපාද යාගේ සම්භාර දෙකෙක් වන්නේය. අන්සතෙක් වනබවය, ඕහට විනාස සිතීමය, යන දෙකයි. පරසත්වසංඛ්‍යාත වස්තුයෙහි ක්‍රෝධය උපන් කල්හිදු අහෝ මෙතෙමේ සිදෙන්නේ නම් වැනසෙන්නේ නම් ඉතා යෙහෙකැයි කියා ඔහුගේ විනාශය යම්තාක් නොසිතාද ඒ තාක් කම්පථභෙදය නොවන්නේය.

සඟීතිසූත්‍රසම්මාදිට්ඨිසූත්‍රාදීන්හි 'අහොවත' යන මේ වචන යෙන් මෙරමාහට අතිශයින්ම විනාශයක් සිතීම දක්වයි. මෙසේ වනාහි ඔහුගේ දරුණුවූ පැවැත්මෙන් කම්පථප්‍රවෘත්තිය වේයයි කියනලද්දේය.

නතුසේ ගැනීමක් නැතිබැවින් වරදවා දකිනුයි 'මිච්ඡාදිට්ඨි නම් වේ. සඟීතිසූත්‍රටීකායෙහි 'යථාභුච්චගහණභාවෙන, යනු වෙන් තත්ත්වාකාරයාගේ ගැනීමක් නැතිබැවින් අනිත්‍යාදී සභාව යාගේ නිත්‍යාදීවශයෙන් ගැනීමෙන් වරදවා දකි අභූතවූවක් දකී යන අර්ථය කියන ලද්දේය. ඒ මිච්ඡාදිට්ඨිතොමෝ භාවනාලෙස සෙවනය හෙවත් වැඩීම මඳබැවින් අල්පසාවද්‍යයි ඒ මහත් බැවින් මහාසාද්‍යයි. තවද අනියතවූවා අල්පසාවද්‍යයි නියතවූවා මහා සාවද්‍යයි. ඒ මිච්ඡාදිට්ඨියගේ සම්භාර දෙකෙක් වේ. වස්තුහුගේ ගත්අයුරු වීපරීතබවය, එය ගත්සේ ඔහට වැටහීමය, යන දෙකයි.

සඟීතිසූත්‍රටීකායෙහි 'ගහිතාකාරවිපරීතතා' යනුවෙන් මිච්ඡාදිට්ඨිය විසින් ගන්නාලද ආකාරයාගේ විපරීතබවද 'වත්ථුනෝ' යනුවෙන් සිදුවූ පරිදි සභාවයද 'තථාභාවෙන' යනුවෙන් ගත්ආකාරයෙන්ම ඒ මිච්ඡාදිට්ඨිගතිකයාගේ හෝ ඒ වස්තුහුගේ 'මෙය මෙසේ මය අන්පරිද්දකින් නොවේය'යි වැට හීමද කියනලද්දේය.

ඒ දෘෂ්ටින් අතුරෙන් නාස්තික අහෙතුකඅකිරිය යන දෘෂ්ටින් කරණකොටගෙනම කම්පථභෙදය වෙයි. අනික් දෘෂ්ටීන්කරණ කොටගෙන නොවෙයි කියනලද්දේය.

අදීසාලනියෙහි යථොක්තවූ මේත්‍රීවිධමනඃකර්මය ත්‍රිචාරික වන්නේය. හේ කෙසේදයත්:-යම්කලෙක වනාහි තමසතු වසතුන් කෙරෙහි අධිකතෘෂ්ණාසංඛ්‍යාත අභිධ්‍යාසහගත සිතින් කාය අඟපසඟ සොලවා යම් කිසිවසතුවක් අතින් ගැනීමාදියක් කෙරේද මෙරමාහට අවැඩ සලකන ව්‍යාපාදසහගත සිතින් යුක්තව දඬුමුගුරු ගැනීමාදියක් කෙරේද 'සුගතිදුගතිදෙක්හි උපපත්තිය පවිපින් හෙතුකොටගෙන නොවෙයි ඉසුරුකතරග මාදි දෙවියන් හෙතුකොටගෙන වෙයි ඔවුහු ශ්‍රෙෂ්ඨයහ'යි කියා මිසදිටුගත් සිතින් ඔවුන්ගේ පිළිබිඹුපෙතිකඛඇදිය තනවා අභිවාදනඅජලිකම්දෙලබිලිපූජාආදිය කෙරේද එකල අභිධ්‍යාදීහු ප්‍රධානහෙයින් කර්මය මනඃකර්මය වෙයි වාරය වනාහි කායවාරය වෙයි. මෙසේ අකුසලවූ මනඃකර්මය කායවාරයෙහි උපදනේය. අභිධ්‍යාව්‍යාපාදදිහු ඇතිකල්හි වුවත් යම්කලෙක කායවාග් වාරයන්හි චෙතනාතොමෝ බලවත්වීද මනොවාරයෙහි එසේ බලවත් නොවීද එකල ප්‍රධානවූවහුගේ වශයෙන් චෙතනා තොමෝ කායකර්මය වාග්කර්මය යන ව්‍යවහාරය ලබන්නීය.

චෙතනාවගේ ඒ ප්‍රධානභාවය වනාහි ප්‍රාණඝාතාදීන්ගේ සිඛියෙහි ලා දන්නේය. එසේ හෙයින් මෙහි කර්මය කායවාර යෙහි උපනත් වාග්වාරයෙහි උපනත් චෙතනා තොමෝ වනාහි අභිධ්‍යාදිය ප්‍රධානකොට ඇති බැවින් කායකර්මය වාග්කර්මය යන ව්‍යවහාරය නොලබන්නීය. තිවිධා භික්ඛවෙ! මනොසංචෙතනා අකුසලං මනොකම්මං'යි වදාළහෙයින්ද ඒ චෙතනා තොමෝ සභාවයෙන්ම එහි මනඃකර්මයම වන්නීය.

යම්කලෙක වනාහි අභිධ්‍යාදීසහගත සිතින් යුක්තව වාගං ගයන් සොලවා මෙරමාසතු යම්වස්තුපකරණයක් ඇතහොත් එය මව වන්නේ නම් මැනවැයි කියමින් මෙරමාසතු වස්තුප කරණ පතාද ව්‍යාපාදසහගත සිතින් යුක්තව 'මේ සත්ත්වයෝ නැසෙත්වා හෝ පෙළෙත්වා හෝ වැනසෙත්වා හෝ නොවෙත්වා හෝ'යි කියාද මිසදිටුසහගිය සිතින් යුක්තව 'දුන් දෙයෙහි විපාක නැත' යනාදිය කියාද එකල කර්මය මනඃකර්මය වෙයි වාරය වනාහි වාග්වාරය වන්නේය. මෙසේ අකුසල මනඃකර්මය වාග්වාරයෙහි උපදනේය. මෙහි වනාහි කර්මය වාග්වාරයෙහි උපනත් අභිධ්‍යාදීහු බලවත් හෙයින් චෙතනා තොමෝ වාග්කර්මය, යනව්‍යවහාරය නොලබයි මනොකර්මය යන ව්‍යවහාරයම ලබයි.

යම් කලෙක්හි වනාහි කාශවාගේ අභයන් නොසොල්වා රහෝගතව හිඳ අභිඛ්‍යාව්‍යාපාද-මිථ්‍යාදෘෂ්ටිසහගත චෙතනා උපදවාද එකල්හි කර්මය මනඃකර්මය වෙයි. වාරයද මනොචාරයම වෙයි. මෙසේ අකුසලමනඃකර්මය මනොවාරයෙහි උපදනේය. කාශවාගේ අභයන් නොසොල්වා සිතන මෙම කාලයෙහි වනාහි චෙතනා සම්ප්‍රයුක්තධර්මරාශීද මනොචාරයෙහිම උපදනාහ.

මෙසේ අකුසලමනඃකර්මය කාශවාගේමනඃ යන තිදෙරෙහිම උපදනේය යන මෙය අට්ඨසාලිනිනට්ඨකථානුටීකා නය වන්නේය.

මනඃකර්මකථාවයි.

දැන් මනඃකර්මකථායෙහි ආවාවූ මිථ්‍යාදෘෂ්ටියගේ දෂ්ෂ භාවය පිණිස අකිරිවාදදිය කියනුලැබේ.

ඔවුනතුරෙන් මහරජ! සියතින්ම කරන්නහු විසින්ද මෙරමා ලවා කරවන්නහු විසින්ද මෙරමාජනයාගේ අත්ආදිය සිදුවන්නහු විසින්ද මෙරමාලවා සිදුවවන්නාහු විසින්ද මෙරමාජනයන් බැණීම් දෙඩින් තැළීම් ආදියෙන් පෙළන්නහු විසින්ද මෙරමාලවා එසේ පෙළවන්නහු විසින්ද මෙරමාබඳු පැහැරීම් ආදියෙන් ශොකකරවන්නහු විසින්ද තමන්ගේ වචන කාරිවූ මෙරමා ලවා එසේ ශොක කරවන්නහු විසින්ද ආහාරූපවෙජදබන්ධනගාරප්‍රවෙශන ආදියෙන් මෙරමාකලාන්ත කරවන්නහු විසින්ද තමන්වචනකරුවන් ලවා එසේ කලාන්ත කරවන්නහු විසින්ද මෙරමාපෙළන ප්‍රයොගයෙන් පෙළන්නහු විසින්ද එසේම තමන් වචනකරුවන් ලවා පෙළවන්නහු විසින්ද පණිවා කරන්නහු විසින්ද කරවන්නහු විසින්ද නුදුන් දැව් ගන්නහු විසින්ද ගන්වන්නහු විසින්ද ඇතුළපිට සන්ධිච්ඡේදිත්තහු විසින්ද මහාවිලොපය හෙවත් කිසිවක් නොතබා මුළු ධනය පැහැරගැනීම් වශයෙන් නිලෙලාපය කරන්නහු විසින්ද එකම ගෙයක්වටකොට වස්තුපැහැරගන්නහු විසින්ද ආආව වුන්ගේ වස්තු පැහැරගැනීමට වනය හාත්පසැ සිට වස්තු පැහැර ගන්නහු විසින්ද අන්අඹුවන්වෙත එළඹෙන්නහු විසින්ද බොරු කියන්නහු විසින්ද යන මේ 'යම්කිසි පාපයක් කරන්නෙමි'යි සිතා කරන කවුරුන් විසින්වුවත්, පෙර නොකළහු විසින් නොමඟපද්‍ය හැකි බැවින් පාපයක් කරනලද්දේ නොවේ"යි යන මේ ආදී අකිරිය වාදය 'පූරණ' නම් වූ තීර්ථකයා විසින් කියනලද්දේය. හෙතෙමේ වනාහි 'අකිරියවාදියා' නම් වීය.

සත්ත්වයන්ගේ කෙලෙසීමට හෙතුප්‍රත්‍යයයක් නැත හෙතුප්‍රත්‍යය රහිතව සත්ත්වයෝ කිලිටු වන්නාහ සත්ත්වයන්ගේ විසුඬියට හෙතුප්‍රත්‍යයයක් නැත හෙතුප්‍රත්‍යය රහිතව සත්ත්වයෝ පිරිසිදු වන්නාහ යන මේ ආදී අහෙතුකවාදය මක්ඛලි නම් තීර්ථකයා විසින් කියනලද්දේය. ඔහුවන්හි සංසාරසුඬිදෘෂ්ටිකයෙක් වී සත්ත්වයන්ගේ කිලිටුවීම හා සුඬිය අහෙතුකවූවක් කොට කියන්නේය. ඔහු අහෙතුකවාදියා නම් වීය.

දුන් දෙයෙහි විපාක නැත මහායාගයෙහි විපාක නැත යන මේ ආදී නාස්තිකවාදය **අජිත** නම් තීර්ථකයා විසින් කියනලද්දේය. හේ වනාහි නාස්තිකවාදියා නම් විය. හේම කාබුන් මරණින් සත්ත්වයා සිදෙන්නේය වැනසෙන්නේය මරණින් මතු නොමළුපදනේය යන මේ ආදී සත්ත්වයන්ගේ උච්ඡේදය කියන හෙයින් උච්ඡේදවාදියා නමුදු වීය.

මෙසේ මේ වාදයෝ **සිලක්ඛන්ධවග්ගෙහි සාමඤ්ඤඵලසුත්තෙහි** මේ කයින්ම විස්තාරවශයෙන් ආවාහුය. **මජ්ඣිමපණ්ණාසකෙහිප්‍රථමවග්ගෙහිඅපණ්ණකසුත්තෙහි** වනාහි නාස්තික දෘෂ්ටිය අකිරියදෘෂ්ටිය අහෙතුකදෘෂ්ටියයි කියා මේ ක්‍රමයෙන් ආවාහුය. එසේ හෙයින් ඒ වණ්ණනායෙහි ඒ ක්‍රමයට අනුරූප ලෙස අත්ථවණ්ණනා කරන්නහු විසින් මේ දෘෂ්ටීන් තුන්දෙනා අතුරෙන් නාස්තිකදෘෂ්ටි තොමෝ විපාකය ප්‍රතිබාහනය කරන්නීය, අකිරියදෘෂ්ටි තොමෝ කර්මය ප්‍රතිබාහනය කරන්නීය, අහෙතුකදෘෂ්ටිතොමෝ ඒ දෙකම ප්‍රතිබාහනය කරන්නීය, යනාදිය කියන ලද්දීය.

මොවුනතුරෙන් **පූරණ** තෙමේ "කරොතො න කරීයති පාපං"යි කර්මය ප්‍රතිබාහනය කෙරෙයි, **අජිත** තෙමේ "කායස්ස භෙදා උච්ඡිජ්ජති"යි විපාකය ප්‍රතිබාහනය කෙරෙයි, **මක්ඛලි** තෙමේ "නත්ථි හෙතූ"යි දෙකම ප්‍රතිබාහනයකෙරෙයි. ඔවුනතුරෙන් කර්මය ප්‍රතිබාහනය කරන්නහු විසින් විපාකයද ප්‍රතිබාහනය කරණලද්දේ වෙයි, විපාකය ප්‍රතිබාහනය කරන්නහු විසින් කර්මයද ප්‍රතිබාහනය කරනලද්දේවෙයි, මේසේ මේ සියල්ලෝම අර්ථවශයෙන් හෙවත් සවරූපයෙන් (සභාවප්‍රවෘත්තියෙන්) උභයප්‍රතිබාහකත්වයෙන් අහෙතුකවාදයෝද අකිරියවාදයෝද නාස්තිකවාදයෝද වන්නාහුයයි **සාමඤ්ඤඵලසූත්‍රවණ්ණනායෙහි** කියනලද්දේය.

අකිරියවාදීභාවයෙන් කාමය ප්‍රතිබාහනය නොරෙයි, සඒප්‍ර කාරයෙන් උපපත්තියගේ ප්‍රතික්ෂෙපකරණයෙන් විපාකය ප්‍රතිබා හනය නොරෙයි, සඒප්‍රකාරයෙන්ම හෙතූන් ප්‍රතිබාහනය කිරී මෙන් ඵලයාගේද ප්‍රතික්ෂෙපය කරණලදබව වනහෙයින් කාමය විපාකය යන දෙකම ප්‍රතිබාහනය නොරෙයි. හේ තෙමේ වනාහි "අහෙතු අපපච්චයා සත්තා සංකිලිස්සන්ති විසුජ්ඣන්ති ච" කියම්න් කාමයාගේ හා විපාකයාගේත් නොලෙසීමය පිරිසිදුවීමය යන දෙකට හෙතුවක් නැතිබැවි කීමෙන්ද ඒ කාමය විපාකය යන දෙකම ප්‍රතිබාහනය කරන්නේනම් වෙයි. කාමයක් නැති කල්හි විපාකයක්ද නැතිහෙයින් විපාකය ප්‍රතිබාහනය කරනලද්දේ වෙයි, විපාකය නැතිකල්හි කාමය නිරර්ථකා බවට පැමිණෙන හෙයින් කාමය ප්‍රතිබාහනය කරණලද්දේ වෙයි.

යමෙක් තෙමේ වනාහි විපාකප්‍රතිබාහනයෙන් නාස්තික දෘෂ්ඨි ඇත්තේ උච්ඡෙදවාදී වේද, හේ තෙමේ සවරූපයෙන්, විපාකය නැතිකල කාමය නිරර්ථකා වනහෙයින් කාමයත් ප්‍රති බාහනය කිරීමෙන් අකිරිය දෘෂ්ඨි ඇත්තේ අකිරියවාදීත් වෙයි, ඒ විපාකය කාමය යන දෙදෙනාගේ ප්‍රතිබාහනයෙන් අහෙතුක දෘෂ්ඨි ඇත්තේ අහෙතුකවාදීද වන්නේය.

යමෙක් තෙමේ වනාහි කාමප්‍රතිබාහනයෙන් අකිරිය දෘෂ්ඨි ඇත්තේ අකිරියවාදී වේද, හේ තෙමේ සවරූපයෙන් හෙවත් සභාවයෙන් කාමයක් නැතිබැවිහි විපාකයක් ප්‍රතිබාහනය කිරී මෙන් නාස්තිකදෘෂ්ඨි ඇත්තේ නාස්තිකවාදියාත් වෙයි, ඒ කාමය විපාකය යන දෙදෙනාගේම ප්‍රතිබාහනයෙන් අහෙතුකදෘෂ්ඨි ඇත්තේ අහෙතුකවාදියා නමුදු වන්නේය.

යමෙක් වනාහි විපාකය කාමය යන දෙදෙනාගේ ප්‍රතිබා හනයෙන් අහෙතුකදෘෂ්ඨි ඇත්තේ අහෙතුකවාදී වේද, හේ තෙමේ සභාවයෙන්, හෙතු අවිද්‍යමානකල්හි විපාකප්‍රතිබහනය වනහෙයින් නාස්තිකදෘෂ්ඨිඇත්තේ උච්ඡෙදවාදීත් වෙයි, විපා කය අවිද්‍යමාන කල්හි කාමය නිරර්ථකවන හෙයින් කාමප්‍රතිබාහ නයෙන් අකිරිය දෘෂ්ඨි ඇත්තේ අකිරියවාදීත් වන්නේය. යනු එහි ටීකානයවීය.

නිකෙඛපකකණඩටීකායෙහිදු වාදත්‍රය දක්වා නැවත මේ වාදයන් අතුරෙන් පළමුවන වාදය තෙමේ බඞ්ඛන මොක්ඛයන්ට ඇති හෙතුව හෙවත් සංකිලෙසසුඛින්ට ඇති හෙතුව වලකන්

නේත් කම්ය වලඇයි, දෙවන වාදය කම්ය වලඇයි, තෙවන වාදය විපාකය වලඇයි, මේ මොවුන්ගේ වෙනසයයි කියනලද් දේය.

යමෙක් තුමූ වනාහි ඔවුන්ගේ "කරොතො න කරියති පාපං නත්ථි හෙතු පච්චයො මතො උච්ඡිජ්ජති" යන දෘෂ්ටියගෙන රාත්‍රිසථාන දිවාසථානයන්හි හුන්නාහු ඒ දෘෂ්ටිය දක්වන ග්‍රන්ථයන් ඉගෙන හදාරද්ද ඒ පිළිපිළ අර්ථය විමසද්දා එකල මිථ්‍යාවිතර්කයෙන් සමාධිගතකරුනු ලබන්නාවූ මිථ්‍යාව්‍යායාමයෙන් අනුබලකරනලද්දාවූ ආත්මසභාවය සභාවයයි ගන්නීවූ මිථ්‍යාසතියයි ලබනලද නම් ඇති ලබ්ධිසහගතවූ තෘෂ්ණා තොමෝ පවත්නීය. යථොක්තවූ විතර්කාදිප්‍රත්‍යය ලැබීමඇති එම අර මුණෙහි සිටි බැවින් අනෙකාග්‍රභාවය හැර එකඟවූයේ අකුරෙහි ගසා තබනලද්දක් මෙන් චිත්තශීඝ්‍රයෙන් කියනලද මිථ්‍යාසමාධිය වෙයි. නොයෙක්වර ඒ ආකාරයෙන් පූර්ණභාගයෙහිවූ ජවනවාරයන් පැවති කල්හි සියලුලට පසුජවනවාරයෙහි සත්ජවන් කෙනෙක් දිවෙත් ප්‍රථම ජවනයෙහිදී පිළියම් සහිතයෝ වෙත් ද්විතීයාදීජවන්හිද එසේමැයි. මෙය ධම්මසභාවය පමණක් දැක්වීම වෙයි. එකොණෙහි ඔවුන්ගේ පිළියම් කටහැකිබව වලඇතිම කවුරුන් විසින්වත් නොකට හැක්කේය. සත්වන ජවනවාරය දිවූකල්හි බුදුවරයන් විසින් වුවත් පිළියම් නොකටහැක්කෝ වෙත් නොනවත්නාහු වෙත්. කුකුරුමුවුවන් හා සමානයෝ වෙත්. කිසිවෙක් තෙමේ ඒ ත්‍රිවිධ මිථ්‍යාදර්ශනයන් අතුරෙන් එක්තරා එකකට ඇතුළත් වෙයි කිසිවෙක් දෙකකට ඇතුළත් වෙයි කිසිවෙක් තුනටම ඇතුළත් වෙයි. ඔවුනතුරෙන් යමෙක් තෙමේ ඒ ත්‍රිවිධ දර්ශනයන් අතුරෙන් එක්තරා එකෙක්හිම අභිනිවේස වේද භාවනාවශයෙන් ආසෙවනයත් පැවතීද හේ තෙමේ එකම දර්ශනයකට ඇතුළත්වූයේ වෙයි, යමෙකුගේ වනාහි දෙකකැ හෝ තුනෙහිම හෝ අභිනිවේසයවීද භාවනාවශයෙන් ආසේවනයත් පැවතීද හේ තෙමේ දර්ශන දෙකකට හෝ තුනටමද ඇතුළත්වූයේ වෙයි එකෙකු විසින් යම් දෘෂ්ටියක් තොමෝ පෙර උභයපටිබාහකතා මුඛයෙන් හෙවත් කම්ය විපාකය යන දෙදෙනාගේ ප්‍රතිබාහනභාව මුඛයෙන් දක්වනලදද ඒ අහෙතුක දෘෂ්ටි තොමෝ සියලු මිථ්‍යාදෘෂ්ටිභාවසංඛ්‍යාතවූ අර්ථය සිඛරන්නීද ඔතොමෝ පූර්ණභාගය භජනය කරන්නී මිච්ඡත්තනියමයට ඇතුළත් වන්නීය, ඕතොමෝ වනාහි සවුදරිද්දෙන් හෙතුසමුදයාගමඝකිණ් හෙවත් හෙතුන් සමූහයක්හු

ගේ පැමිණීම කරනකොටගෙන සිඩවූ හෙයින් වෙන් වෙන්වූ අර මුණුඇති විශෙෂාධිගමයන්ගේමෙන් එකට නොම්පදීමෙන් අසංකිණ්ණවූවාහුමයයි දක්වයි, එහා මිථ්‍යාදෘෂ්ටියකට ඇතුළත්වූ කල්හිද දෙකකට හෝ තුනටම ඇතුළත් කල්හිදු නියතමිථ්‍යා දෘෂ්ටිකයා නම් වන්නේය. එසේ කිමෙන් මිථ්‍යාදර්ශන තිදෙනාගේම සමාන බලඇතිබවද සමාන ඵලඇතිබවද දක්වයි. එහෙයින් ගම් දර්ශනයෝ තිදෙනම එකොක්හට උපන්නාහු අසංකිණ්ණවූවාහුම එකක් විපාකදුන්කල අනික් දර්ශනයෝ අනුබල දෙන්නෝ වෙත්.

මේ නියතමිථ්‍යාදෘෂ්ටික තෙමේ සවර්‍ගීමාර්ගාවරණයට හා මොක්ෂමාර්ගාවරණයටද පැමිණියේ වෙයි. එම අත්බැවට අනතුරුව සවර්‍ගයටද යන්නට නොහැක්කේවෙයි, මොක්ෂයට යනු බැරිබැව් කුමට කියනමෝද. මේ සත්වතෙමේ සංසාරකාන්තාරෙහා, ගැඹිවිලෙක,බෝහෝසෙයින් මෙබන්දහට භවයෙන් නැගිසිටීමක් නම් නැත යනු **සාමඤඤඵලසූත්‍රවර්ණනා** නයවන්නේය.

යමෙක්තුමූ වනාහි.පෙ.ගැඹිවිලෙක සංසාරකාන්තාරෙක" යන මේ වචනය නෙයාර්‍ථ ඇත්තකි හෙවත් පැමිණවිය යුතු අර්‍ථ ඇත්තකි, නීතාර්‍ථ ඇත්තක් හෙවත් පමුණුවනලද අර්‍ථ ඇත්තක් නොවෙයි, එහෙයින් එය විවෘතකොට හෙවත් ප්‍රකට කොට දැක්වීමට "කිං පනෙස" යනාදිය කියනලද්දේය. එහි අදහස නම්: එක් අත්බැවෙක්හි පමණක් නියතමිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයා වේද නැතහොත් අනික් අත්බැවිහිත් නියතමිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයා වේද? එක් අත්බැවෙක්හි පමණෙක, ආසෙවනා හෙවත් පුරුදු කිරීම් වශයෙන් වනාහි භවාන්තරයෙහිත් ඒ ඒ දෘෂ්ටිය රැවි කෙරේමය. "අබලං දුබ්බලං න කුසලං" කි පක්ෂය මෙන් මහාබල ඇත්තකි, එක් අත්බැවෙක්හි පමණක් නියතමිසදිටුවා වෙයි.

අනික්‍රමයකින් කියනකල සම්මත්තනියාමය මෙන් මිථ්‍යත්ත නියාමයද අතිශයින් කෙළපැමිණියේ වෙයි, මිථ්‍යාදෘෂ්ටීන් අතුරෙන් මොවුහු කොටිප්‍රාප්තයහ මේ වට්ටඛාතුවෙතනාව කෙසේවන්නීද යත්: ඒ දක්වනු පිණිස ආසෙවනා වශයෙන්, යනාදිය කීයේය. එහෙයින් යම්සේ බාලයෙක් යම් කිසි ගොහොරුවෙක්හි වරක් ගැටුනේනම් ගැටුනේම වේද එපරිද්දෙන් වට්ටඛාණුවෙතනා තොමෝ යම්බදු ප්‍රත්‍යයයන්නිසා උපන්නී නම් උපන්නීමය එය එක් අත්බැවෙක්හි පමණෙක, මොහු ඒ මිථ්‍යාදර්ශනයට ඇතුළත්වූයේ නැවත කිසියම් කාලෙක්හි

ර්ට ප්‍රතිපක්ෂහෙතුන් ආපාතගතවියහැකි බැවින් එයින් ඔහුගේ හිස එසවීමක්ද නොවන්නේයයි නොකියයුත්තේය. එහෙයින් "යෙහුයෙහන" යන බාහුල්‍යවචනිවචනය කියනලද්දේය යනු අපණ්ණකසූත්‍රවණ්ණනානය හා මිඛානය වන්නේය.

මෙසේ නියතමිථ්‍යාදෘෂ්ටිතොමෝ ආනන්තරිය කර්මයන්ටත් වඩා අතිශයින් බලවතැයි දතයුත්තීය.

එහෙයින්,

"නාහං භික්ඛවෙ! අඤ්ඤං එකධම්මම්පි සමනුපස්සාමි යං එවං මහාසාවජ්ජං, යථයිදං භික්ඛවෙ! මිච්ඡාදිට්ඨි, මිච්ඡාදිට්ඨි පරමානි භික්ඛවෙ! වජ්ජානීති"යි **එකඛඟුත්තරයෙහි** වදරන ලද්දේය.

එහි සාමාන්‍ය අදහස නම්: මහණෙනි! යම් බදුවූ මේ මහවරදෙක් වේද එබදු අනික් එකම සවභාවයකුත් මම බුඬඥානයෙන් නොමදකිමි. කෙබදුමහවරදෙක් යත්, යම් බදුවූ මේ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිසංඛ්‍යාහවූ මහවරදෙක් වේනම් එබදු සවභාවයයි. මහණෙනි! සියලුම වරද මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය පරමකොට ඇත්තාහ හෙවත් මහවරදයයි කියනලද පංචානන්තරිය කර්මයන්ටත් වඩා උස්ව නැඟී පවත්නා හෙයින් අතිශයින් මහාසාවද්‍යයයි යනුයි.

පංචආනන්තරිය කර්මයෝ වනාහි මහාසාවද්‍යනම, ඔවුන්ටත් වඩා මිථ්‍යාදෘෂ්ටියම අතිශයින් මහාසාවද්‍යය යනු එහි භාවයයි. කුමක්හෙයින්ද යත්: ඒ ආනන්තරිය කර්මයන්ගේ වනාහි පරිවෙජ්දයක් හෙවත් විපාකවශයෙන් අවසානයක් පිරිසිදීමක් ඇත්තේය, සතර ආනන්තරිය කර්මයෝ වනාහි නරකයෙහි උපදවන්නාහුයයි කියනලදහ, සංඝභෙදක කර්මයද නරකයෙහි කල්පසථායීම වෙයි මෙසේ මොවුන්ගේ පරිවෙජ්දයක් ඇත්තේය, එහෙයින් කෙළපෙණෙයි. නියතමිථ්‍යාදෘෂ්ටියගේ වනාහි පිරිසිදීමක් නැත, ඕතොමෝ වනාහි සසරමුලෙක හෙවත් එයින් යුත් පුහුලා සසරඝණුවෙකි, එහෙයින් එයින් යුකතවූවාහට ඒ මිසදිටුභාවය නොහරනතාක් නැවතද ඒ සවභාවයම ඵලවන බැවින් ඔහට භවයෙන් නැඟිසිටීමක් නැත. සජීප්‍රකාරයෙන්ම නැත්තේ නොවෙයි, යම්බදු හෙතුන් නිසා මේ පුද්ගලතෙමේ ඒ මිථ්‍යාදර්ශනයට බැසගත්තේද නැවත කිසියම් කලෙක්හි ර්ට ප්‍රතිපක්ෂහෙතුන් ඇතිවියහැකි නිසා එයින් ඔහුගේ හිස එසවීමක් නොවන්නේමයයි නොකිය යුත්තේය. යමෙක්තුමූ ඒ මිසදිටුහුගේ වචනය ඇසියයුත්නක් කොට හිතද්ද ඔවුන් වරදවා පිළි

පදින්නවුන් කරවයි. ඒ මිථ්‍යාදර්ශනයෙන් යුක්තවූවාහට සුගතිය හෝ මාගීය හෝ නැත්තේය, කප නස්නාකල මහජනයා බඹලොවැ උපදනාකල නියතමිසදිටුතෙමේ එහි නොයිපදී දනුලබන සක්වළකෙරෙන් පිටසක්වළ උපදනේය, කිමෙක පිටසක්වළ නොමදැවෙන්නේද? දැවෙන්නේමය, එය දනකල්හි මේ නියතමිස දිටුතෙමේ දනුලබන්නාවූද නොදනුලබන්නා වූද සක්වළවල්අතර යම්බඳු ලොහොකුඹුනිරයෝ වෙද්ද එබදුවූ එක්තරා අවකාශ ස්ථානයෙකැ සක්වළ දනු ලබන කල්හිත් නොදනුලබනකල්හිත් තමන්ගේ කම්බලයෙන් පැසෙන්නේමයයි කියත්. යනු **එකඛහු තතරවණ්ණනා** හා **එහි ටීකානයයි**.

අහෙතුකදෘෂ්ටි අකිරියදෘෂ්ටි නාස්තිකදෘෂ්ටි යන මොවුන් අතුරෙන් එක්තරා එකක් ගෙන නොබැහැරලා සිටියාවූ යමෙක් ඇතහොත් ඔහු අවබොධකරවන්නට බුදුවරයන් සියයකටත් දහසකටත් නොහැකිවන්නේය. ඕහට මාගීය නොවළකනාලද් දේයයි දක්වයි. එහෙයින්ම අර්ථකථාවන්හි "යෙහුයෙන්න භව තො වුඬානං නත්ථීති"සි කියනලද්දේය.

මෙසේ නියතමිථ්‍යාදෘෂ්ටික තෙමේ ඔහු සේවනය කරන්න හුට පවා අනතරායකර හෙයින් දුරින්ම දුරුකටයුත්තේය. එහෙයින් **සාමඤඤඵලසූත්‍රවර්ණනා**යෙහි—

"තසමා අකල්‍යාණජනං ආසීවිසම්විොරගං,
ආරකා පරිවජ්ජයය භූතිකාමො විචකඛණො"යි

කියනලද්දේය.

යම් හෙයකින් අකල්‍යාණවූ නියතමිථ්‍යාදෘෂ්ටික තෙමේ මෙසේ සසරකණුබවටත් ප්‍රත්‍යයවේද එහෙයින් දිඝනිකායඅටුවා පරමාර්ථ යන මොවුන්ගේ වශයෙන් ගුණයෙන් තමන් වැඩෙනු කැමැත්තාවූ පණ්ඩිතසත්පුරුෂ තෙමේ ඒ අසත්පුරුෂමිථ්‍යා දෘෂ්ටික පුහුලා හලාහලවිෂ ඇති සර්පයෙකුමෙන් දුරින්ම දුරු කරන්නේය යනු එහි ටීකානය වන්නේය.

මෙසේ මේ ත්‍රිවිධ මිථ්‍යාදෘෂ්ටින් හෙතුකොටගෙනම කම්පථ භෙදය වන්නේය. අනික් දෘෂ්ටින් හෙතුකොටගෙන නොවන්නේය. මෙසේත් අපායගාමිනීභාවය හෙයින් කිසිම මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක් නොගතයුත්තීමය. එහෙයින් **එකඛුත්තරයෙහි**

"නාහං භික්ඛවෙ! අඤඤං එකධම්මම්පි සමනුපස්සාමි යෙනෙවං සත්තා කායස්සභෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජන්ති යථයිදං භික්ඛවෙ! මිච්ඡාදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨියා

හිකඛවෙ! සමන්නාගතා සත්තා නායසස පෙ උපපජ්ජන්තී ති''සි වදුළසේක

මහණෙනි! යමක් හෙතුකොටගෙන සත්වයෝ කාබුන්මරණින් මතු අපායෙහි උපදිද්ද ඒ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය බදුවූ අනික් එකම සවභාවයකුත් මම බුඩඳුනයෙන් නොමදකිමි. මහණෙනි! මිථ්‍යාදෘෂ්ටියෙන් යුක්තවූ සත්වයෝ කාබුන්මරණින් මතු අපායෙහි උපදනාහසි වදුළසේක යනු එහි සාමාන්‍ය අදහස වන් නේය

සමහර මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකෙනෙක් සවගීාවරණද මාගීාවරණද වන්නීය, සමහර මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකෙනෙක් සවගීාවරණ නොව මාගීාවරණ වන්නීය සමහර මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකෙනෙක් සවගීාවරණ මාගීාවරණ යන දෙකම නොවන්නීය ඔවුනතුරෙන් අහෙතුක අකිරිය නාස්තික යන මේ ත්‍රිවිධ දෘෂ්ටිහු සවගීාවරණද මාගීා වරණද වන්නාහ. කුමක් හෙයින්ද යත්: කම්පථප්‍රාපනවීමෙන් මහාසාවද්‍ය බැවිනි

''සසසතො අයං ලොකො'' මේ ලොකය සාසවතය යනාදි යෙන් දක්වනලද දසවසතුකඅන්තග්‍රාහික මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය සවගීාවරණ නොව මාගීාවරණ පමණක් වෙයි කුමක්හෙයින්ද යත් විපයීාස දැකුම් ඇති බැවිනි. සවගීාවරණ නොවෙයි කුමක් හෙයින්ද යත්: කම්පථප්‍රාපන නොවන හෙයිනි. විංශති වසතුකවූ සතකායදෘෂ්ටි තොමෝ සවගීමාගීා යන දෙකම ආවරණය නො කරන්නේය

ඇතැම් මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකෙනෙක් සවගීාවරණද මාගීාවරණද වන්නීය, ඇතම් මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකෙනෙක් සවගීාවරණ නොව මාගීා වරණ පමණක් වන්නීය, ඇතැම් මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකෙනෙක් සවගීා වරණත් නොවන්නීය මාගීාවරණත් නොවන්නීය, ඔවුනතු රෙන් අහෙතුක අකිරිය නාසපික යන මේ ත්‍රිවිධ දෘෂ්ටිහු කම් පථප්‍රාපනවීමෙන් මහාසාවද්‍ය වනබැවින් සවගීාවරණද මාගීාවර ණද වන්නීය. ''සසසතො ලොකො'' යනාදීන් වදුළ දසවසතුක අනනගහාහික මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය කම්පථප්‍රාපන නොවන හෙයින් සවගීාවරණ නොව විපරිතදශීන ඇතිබැවින් මාගීාවරණ පම ණක් වන්නීය. රූපය ආතමවශයෙන් දකී යන උවෙඡද දෘෂ්ටි එකද, ආතමය රූපඇත්තක් කොට හෝ දකී, රූපය ආතමය කෙරෙහි ලා හෝ දකී, ආතමය රූපය කෙරෙහි ලා හෝ දකී යන සාසවත දෘෂ්ටිහු තුනද යන මේ සතර දෘෂ්ටිහු රූපසකඛය

කොරෙහිද මෙසේම සතරක් වෙදනාසකඛය කොරෙහිද සතරක් සඤ්ඤසකඛය කොරෙහිද සතරක් සංඛාරසකඛය කෙරෙහිද සතරක් විඤ්ඤාසකඛය කොරෙහිදැයි මෙසේ පංචසකඛය කෙරෙහි විස්සක්වූ වීසතිවසතුඃඛ සකකාය දෘෂ්ටිය කම්පථ ප්‍රාප්ත නොවීමෙන් සවගීාවරණද මාගීාවරණද නොවන්නීය.

මේ අර්ථය කියා තදනන්තරව ඒ සියල්ලෝම මාගීාවරණ යහ ප්‍රථම මාගීයට අන්තරාය කරයහ සවගීාවරණ නොවන්නා හුයයි කියනලද්දහ.

විපරීතදර්ශීනය නම්: 'සවගීාවරණත් නොවෙයි මාගීාවරණත් නොවෙයි' යන මෙය ධම්මය ඉක්ම ගිය හෙයින් විරුද්ධය. එසේ ඇතිකල සකකායදෘෂ්ටිය නිඛිලදී මාගීාධිගමයනොවියයුතුය යන අදහසින් යථොක්තවිධානය ප්‍රතික්ෂේපනොට සවගීාපපන්නි යගේ අවිනාභාවාරභාවය කියන්නවුන් විසින් කියන දෘෂ්ටියගේ සවගීාවරණභාවය නමුදු අනුඤ්ඤාකරනලද්දී වන්නිය යන මේ වාද යයි, මේ වාදයද ප්‍රතික්ෂේපකාරන්නහු විසින් ඒකාන්තගරුතර සාවද්‍යවූ හෙයින් සඟපමුණුවාලන්නට සම්මාවූ මිථ්‍යාදෘෂ්ටියක් නම් නැත්තේය. ඒනානත්තයෙන් නරඛයෙහි හිඳුවාලන්නීමයයි කියනලද්දේය. යනු අඤ්ඤත්‍රරාගබබණාණනා නාමඤ්ඤා නිරෙඛ පඛණ්ඩිවණාණනා යන මෙතෙක් තැන අදහසවන්නේය.

අකිරිසවාදී කථාවයි.

අකිරියවාදීදී කථාවට අනතුරුව පාණාතිපාතාදී නානා රම්මණකථාවෝ දක්වනුලැබෙත්. හේ කෙසේද යත්:—මෙහි ප්‍රාණවඩය ජීවිතෙන්ද්‍රිය අරමුණුකොට ඇත්තේය, අදත්තා දානය අබ්‍රහ්මචරියය සුරාමෙරයපානය යන මොහු රූපධම්මයන් අතුරෙන් රූපායතනාදීවූ සම්භර සංඛාර ආරම්මණයෝ වෙත්, මුසාවාදය යමෙක්හට බොරු කියයි නම් ඔහු ඇරැබූ පවත්නා හෙයින් සබ්බාරම්මණ වන්නේය, අබ්‍රහ්මචරියය සබ්බා රම්මණයයි සම්භරු කියත්, අදත්තාදානය යම් කලෙක සව යෙක් පැහැරගනයුත්තේවේද එකල සබ්බාරම්මණ වන්නේය, වැලිදු මෙහි සංඛාර වශයෙන් සත්වයන් සලකත්, ප්‍රඥප්ති වශ යෙන් නොසලකන්නාහ, පංචවෙර වශයෙන් බුද්ධඝෝෂාචා ර්ය්‍යාණන්ගෙහි කියන ලද්දේය.

අත්ථසාලිනී සම්මාදිට්ඨි සඞ්ගහිතසුත්තවණ්ණනාවන්හි ප්‍රාණාති පාතය ජීවිතෙන්ද්‍රිය අරමුණුකොට ඇති හෙයින් සංඛාරාරම්මණ

වෙයි, අදින්නාදානය සත්තාරම්මණ හෝ සංඛාරාරම්මණවෙයි, මිච්ඡාචාරය ඇපශී වශයෙන් සංඛාරාරම්මණවෙයි, සත්තාරම්මණයයිද සමහරු කියත්. මුසාවාදය සත්තාරම්මණ හෝ සංඛාරාරම්මණ වෙයි, එසේම පිසුනාවාචා ඵරුසාවාචා යන මොහුද සත්තාරම්මණම වන්නාහ, සම්ඵප්පලාපය දිඨසුතමුත විඤ්ඤත වශයෙන් හෙවත් රූපශබ්ද වශයෙන් හා ගන්ධරස ඇපශී දැනීම් වශයෙන්ද සත්තාරම්මණ හෝ සංඛාරාරම්මණ හෝ වෙයි. එසේම අභිඣා ව්‍යාපාදයෝද සත්තාරම්මණ වෙත්. මිච්ඡාදිට්ඨිය තෙහුම්භාධම්මවශයෙන් සංඛාරාරම්මණ වන්නීයයි කියනලද්දීය.

අදින්නාදානය සත්තාරම්මණයයි යන මේ ශික්ෂාපදය පරිත්තාරම්මණමද?යන මේ ප්‍රශ්නයාගේ විචාරීම පෙළව විරුඬද? යමක් වනාහි ප්‍රාණාතිපාතාදී දුස්සීල්‍යභාවයට අරමුණුවීද ඒ අරමුණම ඒ ඒ විරමණයට ඉක්මවියයුතු වසතු වනසෙයින්ම විරතිවීමෙන් සත්තාරම්මණ හෝ සත්තසංඛ්‍යාත සංඛාරාරම්මණ හෝ වන්නේය. ඒ නිසාම කියනලද හෙයින් කිසිවිරොධයක් නොවන්නේය. එසේ හෙයින් **සම්මාහවිනෝදනියෙහි** මෙහි යමක් සත්තාරම්මණයෝයයි කියනලද්දාහු නම් ඔවුන් සත්තය යන සංඛ්‍යාවට ගියකල්හී සංඛාරඅන්ම අරමුණු කරන්නාහුයයි කියනලද්දේය.

මින්මත්තෙහිදු මේ නයම වන්නේය. විසභාගවසතුනු සත්‍රී පුරුෂයයි ගතයුතු හෙයින් සත්තාරම්මණයයි සමහරු කියත්. එකෙක් දක්නාලද්දේය. දෙදෙනෙක් අසනලද්දාහුය යනාදී වශයෙන් සම්ඵප්පලාප කාථනයෙහි දිඨසුතමුතවිඤ්ඤත වශයෙන්ද "තථා අභිජ්ඣා"යන මෙහි තථා ශබ්දය දිඨසුතමුත විඤ්ඤතවශයෙන්දැයි යන මෙයද එලවා තබයි. සත්තයෝ සංඛාරාරම්මණ නොවන්නාහුය. කුමක් හෙයින්ද යත්: එයම දර්ශනාදි වශයෙන් ආසාකරණ හෙයිනි. ඕපපාතික සත්ත්වයෝ නැතැයි පවතිනු ලබන්නාවූද මිච්ඡාදෘෂ්ටි තොමෝ තෙහුම්භාධම්ම විෂය කොට ඇත්තීමය යන අදහසින් සංඛාරාරම්මණ බව කියනලද්දීය. කෙසේ වනාහි මිච්ඡාදෘෂ්ටියට සියලු තෙහුම්භාධම්මයෝ අරමුණු වන්නාහුද යත්: සාධාරණ හෙයිනි. පින්පව්භාම්පලවිපාකා නැතැයි පවතිනු ලබන්නාවූ මිච්ඡාදෘෂ්ටිය විසින් තමන්ගේ රූපාවචරඅරූපාවචරධම්මයෝද ගන්නාලද්දාහුම වෙත්. යනු **සම්මාදිට්ඨිසුත්‍ර සහනිසුත්‍ර ටීකා** ආදිය වන්නේය.

පාණාතිපාතාදි ආරම්මණඝටාසි.

කම්පථශබ්දඋච්චය වනාහි කම්යෝම දුගතිසුගතීන්ගේ ප්‍රවර්තනයට හෙවත් පැවැත්මට උපායවූ හෙයින් මාගීයවූ හෙයින් කම්මපථ නමැයි සම්මාදිට්ඨිසූත්‍රවණ්ණනා හා නෙට්ටිකා වන්හි අභිප්‍රාය වන්නේය.

චෙතනා තොමෝ අභිධර්මයෙහිදී කම්පථයන්හි ලා නොකියනලද්දී නොවෙද? පිළිවෙළින් සතක්හුගේ කම්පථ භාවය නොකියනලද්දේ නොවේද? ඊට හෙතුභාවරේද නොකිමට අනික් හෙතුකෙනෙක් ඇතිබැවින්ද නොවෙයි එහි චෙතනාවගේ කම්පථභාවයක් නොමැති බැවින්ද නොවෙයි, හෙතු කිම යත්: කම්පථරාශියෙහි ලා නොකිම හෙයිනි, නොකිමට හෙතු කිම යත්: කිසිකලෙක වනාහි කම්පථ වෙයි හැමකල්හි නොවෙයි එසේකල කම්පථවීම අනියතය, කම්පථභාවයාගේ අනියත භාවය නිසා කම්පථරාශියෙහි ලා නොකිම වීය. යම්කලෙක වනාහි කම්පථවීද එකල කම්පථරාශියෙහි ලා සංග්‍රහය නොවල කන ලද්දේය. එහෙයින් මෙහි කිහ ඉදින් හැමකල්හිම චෙතනාවගේ කම්පථභාවය නොවන බැවින් කම්පථභාවය අනියත වීනම් එහෙයින්ම කම්පථරාශියෙහි ලා නොකීමත් වීනම් කම්පථභාවයට නොපැමිණි අභිධ්‍යාදීන් ඇතිබැවින් ඔවුන්ගේත් කම්පථභාවය අනියතය, එහෙයින්ම ඔවුන්ගේත් කම්පථරාශියෙහිලා නොකීම වන්නේ නොවේද? ඒ අභිධ්‍යාදීන්ගේ කම්පථභාවය හා සහාග භාවය ඇත්තාහුයයි එහි කියනලද බැවිනි. ඉදින් එසේ වීනම් චෙතනාවත් එහි ලා කියයුතු වන්නීය, එය සැබැයි, ඒ ප්‍රාණාතිපාතාදිය වනාහි ප්‍රකටය ඊට කම්පථභෙදයයි නොකියනලද්දේ වන්නේය, චෙතනාවගේ වනාහි "චෙතනාහං භික්ඛවෙ! කම්මං වදාමි"යි 'මහණෙනි! මම චෙතනාව කම්මයයි කියමි' යනාදිය වදාළබැවින් කම්භාවය ප්‍රකට වීය. කම්යම සුගතිදුගතීන්ටද එයින් උපදනා සුඛදුඃඛයන්ටද උපාය වන බැවින් මාගීභාවයෙන් පැවැත්තේ කම්පථයයි කියනු ලැබේකුයිද එකම්යාගේ පථභාවය ප්‍රකටය අභිධ්‍යාදීන්ගේ වනාහි චෙතනා සමඟවන බැවින් සුචරිතයද චෙතනාජනිත භාවයෙන් සුගතිදුගතීති දෙකද එයින් උපදනා සුඛදුඃඛයන්ට උපාය භාවයද ප්‍රකට වෙයි. කම්පථභාවය එසේ ප්‍රකට නොවෙයි, ඒ අභිධ්‍යාදීන්ම ඒ සභාවයෙන් දක්වන්නට අභිධර්මයෙහි 'චෙතනා තොමෝ කම්පථරාශි භාවයෙන් නොකියනලද්දීය. එසේම

හෝ වෙතනා තොමෝ ඒ අභිඛ්‍යාදීන් සමග නොකියන ලද්දී යයි දතයුතුය යනු **සඞ්ගීතිසූත්‍රවිභාවනය** වන්නේය.

අකුශලකර්මපථකථායි.

යථොකතවූ දසඅකුසලකර්මපථයන් කෙරෙන් විරමණය නම්:-අජීවශයෙන් ප්‍රාණාතිපාතයෙන් විරමණය අදත්තාදාන යෙන් කාමමිථ්‍යාචාරයෙන් මුසවාදයෙන් පිසුනුවදනින් එරුෂ වදනින් නිශ්ඵලවදනින් විරමණය අනභිඛ්‍යාය අව්‍යාපාදය සම්‍යක්දෘෂ්ටිය යන මොහුම **සඞ්ගීතිසූත්‍රාදීන්හි** කියනලද දසකුසල කර්මපථ නම් වන්නාහ. ඔවුනතුරෙන් ප්‍රාණාතිපාතාදිහු **සීලකඛ්ඛවගීවෙහි කූටදන්තසූත්‍රවණ්ණනාවෙහි** කියනලද්දාහ. පාණාතිපාතාවෙරමණී යනාදියෙහි වෙරමණී නම්:-විරතියයි කියා ඒ විරතියගේ ත්‍රිවිධ බැවි කියනලද්දේය. වෙරයට හෙතු බැවින් වෙරතාම්, ප්‍රාණාතිපාතාදි පාපධර්මය වෙරයයි කියනලද්දේය. "තං මනති මයි ඉධ සිතාය කතමා ගච්ඡතීති තජ්ජන්නී විය නිවාරෙතීති=වෙරමණී" යනුද "තතෝ වා පාපධම්මතෝ විරමති එතායාති=විරමණී" යනුද නිර්වචන හෙයින් මා මෙහි සිවියදී කුමට එන්නීදැයි කියා තර්ජනය කරන්නාක් මෙන් වලකානුයි හෝ ඒ පාපධර්මයන් කෙරෙන් මැය කරණකොට වෙන් වේනුයි හෝ විරමණියයි කියයුතුතන්හි නිරුක්ති නයින් ඉකාරයට ඒකාරයක් කොට 'වෙරමණී' යයි කියනලදැයි යනු එහි ටීකා නයයි.

සම්මාදිට්ඨිසූත්‍රවණ්ණනාවෙහිදු වෙරං මණතීති=වෙරමණී: විරමතිවා එතාය කාරණභූතාය වෙරමහා පුග්ගලොති=වෙරමණී: යනු නිර්වචන හෙයින් වෙරය දුරුකෙරෙනුයි හෝ මැය කාරණා වීමෙන් පුද්ගල තෙමේ වෙරය කෙරෙන් වෙන් වේනුයි හෝ විරමණියයි කියයුතුතන්හි විකාරයට වෙකාරයක් කොටද 'වෙරමණී'යයි කියා ඒ විරමණයාගේ ත්‍රිවිධබව කියනලද්දේය. 'වෙරං' යනු ප්‍රාණඝාතාදිවූ පාපධර්මයයි. හේ වනාහි වෙරහෙතු බැවින් වෙරයයි කියනලද්දේය. තං මණති මයි ඉධ සිතාය කර්මඵලය සීති තජ්ජන්නී විය නිවාරෙතීති-වෙරමණී: යනු නිර්වචන හෙයින් මා මෙහි සිවියදී කුමට එන්නීදැයි තර්ජනය කරන්නාක්මෙන් දුරුකෙරේනුයි වෙරමණී නම් වන්නේය. එහෙයින් පජහති යන වචනය කිය. විරමණියයි කියයුතු තන්හි නිරුක්ති නයින් විකාරයට වෙකාරයක් කොට වෙරමණියයි කීයන ලදැයි යනු

එහි විභා නයයි...බුද්දඛාපාඨවණ්ණනායෙහි 'වෙරමණී' ශබ්ද දෘඪිය යටකි පරිදිම වන්නේය. එහි 'විභාරස්ස වෙඛාරං'යි කිය නලද්දේ ව ශබ්දයට නිශ්‍රයවූ ඉඛාරය වීමෙන්වූ 'වි' යන අක්ෂර යයි, එසේම වෙඛාරයයි අර්ථගත්ඛාල ඉඛාරයට එඛාරය වීමෙනි, මෙයින් සමාහන්ඛය වෙයි. ඛන්ඛාපි යන තන්හි 'අපි, ශබ්දයෙන් එඛාරය හෝ වෙඛාරය හෝ නොකිරීමද හඟවයි, එහෙයින් පඨම්වයම සුතුයි දන්නේය...එහෙයින් බුද්දඛාපාඨවණ්ණනා යෙහි "වෙරමණීසික්ඛාපදං"යි දෙපරිද්දකින් හඳුරනැයි කියනලද්දේය...සමපත්තවිරතිය සමාදානවිරත්ය යන ලෞකික විරති වය සියලුම වණ්ණනාවන්හි එඛාසමානය, ලොකොත්තර විරතිය වනාහි සෙතුඛාත විරතියයි කුටදන්තසුත්තවණ්ණනායෙහි කියන ලද්දීය...සමුච්ඡේද විරතියයි සෙසු වණ්ණනාවන්හි කියනලද්දේය...නොසමාදන් සිල්ඇත්තහුගේ තම වෙත ඵලඛසිටියාවූ ඉක්මවිය යුතු වසනුහු කෙරෙන් වෙන්වීම සම්පත්තවිරති නම්, සමාදන්වීම් මඟයෙන් උපන්නාවූ විරති නොමෝ සමාදාන විරති නමැයි සුභසුත්තටීඛායෙහි කියනලද්දේය...

සෙතු නම් ආර්‍යමාර්ගයයි, කියනලද්දේය රිට අනාගතවී පාප ධර්මයන්ගේ සමුච්ඡේද වශයෙන් නැසිම්සංඛ්‍යාවූ විරතිය සෙතු ඝාත විරතිනමැයි කුටදන්තසුත්තටීඛායෙහි කියනලද්දේය... කෙලෙසුන්ගේ සමුච්ඡේදන වශයෙන් පැවති විරති නොමෝ සමුච්ඡේද විරතිනමැයි සම්මාදිට්ඨිසුත්තටීඛානයයි...අර්ථවශයෙන් වනාහි වෙරමණී යනු කුසලචිත්තසමප්‍රයුක්තවූ විරතියයි සම්මා දිට්ඨිසූත්‍රවණ්ණනායෙහි කියන ලද්දේය...අර්ථශාලිනියෙහිද එසේ මැයි. ඒ දෙතන්හිම ලෞකිකාලොකොත්තර විරතීහු කියනලද්දාහ...බුද්දඛාපාඨවණ්ණනායෙහි වනාහි එඛානතායෙන් මේ වෙරමණී නොමෝ නම් ලොකොත්තරවූවාද ඇත, මෙහි වනාහි 'සමාදියාමි'යි කියනලද බැවින් සමාදානවශයෙන් පැවති විරතිය වෙනුයි කාමාවචරකුසලචිත්තසමප්‍රයුක්ත විරතියයි කියන ලද්දේය...මෙසේ ලොකොත්තරවිරතිසඞ්ඛ්‍යාතවූ සමුච්ඡේද විරතිය හැර අනික් සමපත්තසමාදාන යන විරතිවයම කියන ලද්දාහ...

දැන් ආරම්මණාදි විභාගය සමඟ විරතිත්‍රය ආරතිවිරති පාපා යන මෙහි මතුපහළවන්නේය...යථොක්තවූ මේ කුසල කම්පථයෝ තිවාරිකවූ කුසල කායවාක්මනඃකර්මයෝ වෙත්. කෙසේදයත්: යම් කලෙක වනාහි වචනයෙන් කියන්නට නොහැකියෙක් "පාණාතිපාතා අදින්නාදානා කාමෙසු මිච්ඡාචාරා

පටිවිරමාමී"ති ශික්ඛාපදත්‍රය හඤ්ඤමුද්‍රභාෂායෙන් ගනිද එකල කම්මයද කායකම්මයවෙයි වාරයද කායවාරයයි යම්කලෙක වනාහි වාග්භෙදය නොට ගනිද එකල කම්මය කායකම්මය වේ වාරය වනාහි වාග්වාරය වේ. යම් කලෙක වනාහි කායවාක් අභයන් නොසොලවා සිතින්ම ගනිද එකල කම්මය කායකම්මය වෙයි. වාරය වනාහි මනොවාරය වෙයි. මුසාවාද, වෙරමණි ආදීවූ චතුඃඝාය වනාහි කිනසින්ම කායාදියෙන් ගන්නාහටද මේ නයම වන්නේය. මෙසේ කුසල්වූ කායකම්වාග්කම්මයෝ වාරත්‍රයෙහිම උපදනාහුය. එ විත්තයන්ගෙන් යුකතවූ අනභිඩ්‍යාදීහු වනාහි චෙතනාපක්ෂයෙහි වූවාහු හෝ කායවාරයෙහි උපනත් වාග්වාරයෙහි උපනත් අනභිඩ්‍යාදීහු ප්‍රධානභෙසින් කායකම්ම වාග්කම්ම යන ව්‍යවහාරය නොලබන්නෝ හෝ වෙත්යයි කියනලද්දේය. ධම්මසංගණීපාළියෙහි "තිවිධා නිකඛවෙ! කායසචෙතනා කුසලං කායකම්මන්ති" යනාදිය වදාළ හෙයින් ප්‍රාණඝාතාදියට ප්‍රතිපක්ෂවූ ඒ විරති තොමෝ විශිෂ්‍යවූ චෙතනාවක්මැයි, ප්‍රාණඝාතයෙන් වෙන්වීම් ආදිය වෙත්නුයි "චෙතනාපකඛිකා වා"යි කියනලද්දේය. 'විරති පකඛිකා'යි නොකියනලද්දේය. අනභිඩ්‍යාසහගතසිතින් වනාහි කායාඟයන් සොලවා සැමලු හැමදීම් ගඳමල් ආදිය පිදීම් සැවැදීම් ආදිය කරන්නහුගේ කම්ය මනඃකම්ය වෙයි, වාරය වනාහි කායවාරය වෙයි. අනභිඩ්‍යාසහගතසිතින් වාඟයන් ක්‍රියාකරවා 'මෙරමාසතු මේ වස්තූපකරණය මට නොවන්නේනම් මැනවැයි' කියමින් අභිඩ්‍යා නොකරන්නාහටද අව්‍යාපාද සහගත සිතින් 'සියලු සත්වයෝ අවෙරීවූවාහු නිදුක්වූවාහු නිරොගිවූවාහු සැපඇත්තාහු ආත්මයන් පරිහරණය කෙරෙත්වා'යි කියන්නහුගේද සම්‍යක්දෘෂ්ටිසහගතවූ සිතින් 'දුන් දෙයෙහි විපාකඇත' යනාදිය කියන්නාහුගේද කම්ය මනඃකම්ය වෙයි, වාරය වනාහි වාග්වාරය වෙයි. මෙසේ කුසලවූ මනඃකම්ය කායවාග් වාරයන්හි උපදනේය. මෙහි චෙතනා තොමෝ වනාහි, කාය වාරයෙහි උපනත් වාග්වාරයෙහි උපනත් අනභිඩ්‍යාදිය ප්‍රධාන භෙයින් කායකම්ය වාක්කම්ය යන ව්‍යවහාර නොලබන්නීය යන අදහසවන්නේය. "තිවිධා නිකඛවෙ! මනඃසචෙතනා කුසලං මනොකම්මං"යි වදාළ හෙයින් වනාහි සවභාවයෙන්ම ඒ මනඃසචෙතනා තොමෝ අනභිඩ්‍යාදීන්ගේ පක්ෂයෙහි වූවා මනොකම්ය වන්නීය. එහෙයින් අට්ඨසාලිනියෙහි "අනභිජ්ඣාදී පකඛිකා වා"යි නොකියනලද්දීය. කායභාවාඟයන් වනාහි ක්‍රියා නොකරවා භෙවත් නොසොල්වා රහොගතව හිඳ සිතින්ම අන

භිඩ්‍යාදීසහගත සිත් උපදවන්නහුගේ කාමයද මනඃකාමය වෙයි, චාරය වනාහි මනොචාරයම වෙයි. මෙසේ කුසලවූ මනඃකාමය මනොචාරයෙහි උපදනේය. කායඝචාගඝයන් නොඅසාලවූ සිතන මෙම තන්හි වනාහි චෙතනාවත් චෙතනාසම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයෝත් මනොචාරයෙහිම උපදනාහ. එහෙයින් චෙතනාවගේ අව්‍යවහාරිකභාවයක් නැත්තේය. එ චෙතනා නොමෝද මෙහි මනඃකාමය යන ව්‍යවහාරය ලබන්නිය. චෙතනාව චෙත නාකාමයයි. අනභිඩ්‍යාදීහු චෙතනාසම්ප්‍රයුක්තකාමය යන මෙප මණක්ම වනාහි මනොචාරයෙහි චෙතනාවගේ අභිඩ්‍යාදීන්ට වඩා මනඃකාමභාවයෙහී ඇති චෙනසය යනු **නාභිජ්ඣා නාදනුමිජ්ඣා අඤ්ඤාලිනිනය** වන්නේය.....මෙහි කිය. මේ ගාථායෙහි පාප විරතිය ගන්නාලද්දී නොවීද එසේ ඇතිබල කුමක් පිණිස "ආරති විරති පාපා"යි නැවත කියන්නේද? ඒ මෙසේ කියනලදී, යම් පාපයක්හු කාමපථවශයෙන් දෙශනාරූඪ ලද්දාහුද ඔවුන් කෙරෙන් විරතිය හෙවත් වෙන්වීම මේ ගාථා යෙහි කියනලද්දීය. යමෙක්හු පංචවෙර වශයෙන් කියන ලද්දාහුද ඔවුන්කෙරෙන් විරතිය එහි කියනලද්දීය. තවද පංචවෙරයන් අතුරෙන් ආදියෙහි කි සතරවෙරයෝ කාමකෙලශ යෝයයි **සිඟාලසූත්‍රයෙහි** කියනලද්දාහ. සුරාපානය හොගා පායමුඛයයි හෙවත් හොඟවිනාශයට ප්‍රධාන හෙතුයයි කියනලද්දේය. එහෙයින් සිගාලසූත්‍රදෙශනා වශයෙන් පාපවිර තිය දක්වන්නට "ආරති විරති පාපා" යනාදිය කියනලදැයි දතයුත්තේය. මෙම අර්ථය භගවතු කැමති අට්ඨාචාරීන් විසින්ද "පාණාතිපාතා ඛො ගහපතිපුත්ත! කම්මකිලෙසො" යනාදීවූ සිගාලසූත්‍රපාළිය එහිදක්වනලද්දීය. ඒ පාළිය මතුපහළවන්නීය.

එය තිබේවා, යමෙක් අකුසලකම්පථයෙන් වෙන් වේ නම් හෙතෙමේ අර්ථවශයෙන් කුසලකම්පථධර්මය සාරන්නේ නම් නොවේද යමෙක් ඒකුසලකම්පථධර්මය කෙරේ නම් හෙතෙමේ අර්ථවශයෙන් අකුසලකම්පථයන් කෙරෙන් වෙන් වන්නේ නම් නොවේද? මෙසේ ඇතිකල "දුනං ච ධම්මචරියා ච" යන මෙහි ධර්මචරණය නැවත කුමට කීයේද? ඒ මෙසේ කියතු ලැබේ, මේ ගාථාවෙහි ඒ පාපවිරතියගේ මඟලභාවය දැක්වීම පිණිස "ධම්මචරියා"යි කියනලද්දේය, ඇරත් ධර්මචරියාව නම් අර්ථවශයෙන් දසකුසලකම්පථධර්මයමැයි. හේ වනාහි **සාලෙය්‍යක සූත්‍රාදීන්හි** මෙසේ දක්වනලද්දේය, එහෙයින් සාලෙය්‍යක

සූත්‍රාදී දෙශනා වශයෙන් "ධම්මචරියා"යි කියනලදුයි දතයුත් තේය. අට්ඨවාචාරින් විසිනුදු "ධම්මචරියසමචරිය හෙතු ඛො ගහ පතයො" යනාදීවූ සාලෙය්‍යක සූත්‍රාදී පාළිය එහි දක්වනලදී.

කුශලකර්මපථකථාය.

මේ දෙවදූරුම් කර්මපථයන් අතුරෙනුදු කුසලකර්මපථයෝ සුචරිතයෝයයිද අකුසලකර්මපථයෝ දුශ්චරිතයෝයයිද කියනු ලැබෙත්. ඔවුනතුරෙන් දුශ්චරිතය අකරණීය බැවින් නොකට යුත්තේය. කටයුතුදෙය කරනතැනැත්තේ අත්තානුවාදදියට නොපැමිණෙයි, නොකටයුතුදෙය කරනතැනැත්තේ වනාහි ඒට පැමිණෙන්නේය. එහෙයින් භාග්‍යවතුන්වහන්සේ **දුක්කඅභූතනා** යෙහි **ආනන්දසූත්‍රයෙහි** "එකංසෙනාහං ආනන්ද! අකරණීයං වදාමි. පෙ. සගහං ලොකං උපපජ්ජතීති"යි වදාළසේක.

එහි සංක්ෂෙප අදහස නම්:-ආනන්දය! කායදුශ්චරිතයද වාග් දුශ්චරිතයද මනොදුශ්චරිතයද එකාන්තයෙන්ම නොකටයුතුයයි මම කියමි, ආනන්දය! යම්බදුවූ මේ කායදුශ්චරිතයත් වාග්දුශ්ච රිතයත් මනොදුශ්චරිතයත් එකාන්තයෙන්ම නොකටයුතුයයි මවිසින් කියනලද්දේද. ඒ නොකටයුත්ත කරනුලැබුකල්හි මේ මතුකියනුලබන ආදීනවය බලාපොරොත්තු වියයුත්තේය. එනම්: තමන්ගේ සිතද තමහට උපවාද කෙරෙයි පණ්ඩිතයෝ නිඳා කරත් ලාමකවූ කිත්තිශබදය උස්ව පැනනඟී සිහිමුලාව කළුරිය කෙරෙයි කඩුන් මරණින් මතු අපායෙහි උපදනේය යනමේ ආදීනවය වන්නේය. ආනන්දය! කායසුචරිතය වාක්සුචරිතය මනඃසුචරිතය එකාන්තයෙන්ම කටයුතුයයි මම කියමි.

ආනන්දය! යම්බදු මේ කායසුචරිතයත් වාක්සුචරිතයත් මනඃසුචරිතයත් කටයුතුයයි මවිසින් කියනලද්දේද ඒ කටයුතු දෙය කරනු ලැබුකල්හි කවර ආනිසංසයක් බලාපොරොත්තු වියයුත්තේද තමන්ගේ සිතද තමහට උපවාද නොකරන්නේය පණ්ඩිතයෝද පසසන්නාහ යහපත්වූ කිත්තිශබදය උස්ව පැන නගින්නේය නොමුලාව කළුරිය කරන්නේය කඩුන් මරණින් මතු දෙව්ලොව උපදනේය යනුයි. මෙසේ අර්ථකථායෙහි අගාරිය අනගාරිය වශයෙන් විවිධවූ විනයකියනලද්දේය.

තවද විනයයනු ආචාරප්‍රඥප්තිවිනයයි කියන ලද්දේත් සුතු වන්නේය. එ අර්ථය දක්වන්නට විනාපසවයතුව ගෙනහැරදක්වීය යුත්තේය. ඒ කෙසේද යත්?

ඉකුත්කාල වනාහි අපමඟ බෝසතාණන් වහන්සේ ධ්‍යානාභිඥාලාභිවූ ගඞ්ගාර නම් වූ තවුසෙක් වීය. ඔහට යහලුවූ වෙදෙහ නම් වූ තවත් තවුසෙක් වීය. ඔවුනතුරෙන් වෙදෙහතෙමේ ලුණු සහනිධි කොට තැබීය, ගඞ්ගාර තාපසතෙමේ එදින නොයෙක් අයුරින් ඔහට ගැරහීය, ඒ වෙදෙහතෙමේ ඒ නිගුව නොඉවසන්නේ ඔහට කිපුනේය, බොසත් !තෙමේ ඔහට අනුකම්පායෙන් අවවාදකරන්නේ **සහනනිසානයෙහි ගඞ්ගාර ජාතකයෙහි.**

"නො වෙ අසස සඤාබුඞ්ඩි චිතයො වා සුසිකඛිතො,
වනෙ අඞ්ගමහිසෝ'ව චරෙය්‍ය බහුකො ජනො.
යසමා ච පනිධෙකාවෙව ආචරියමහි සුසිකඛිතො,
තසමා විනීතවිනයා චරන්ති සුසමාහිතා"ති

යන මේ දෙගය කියේය.

ඒ ගාථාවන්හි සංඛෙප අදහස නම්:-යහලු වෙදෙහය! මේ සත්‍වයන් අතුරෙන් යමෙක් තෙමේ ඉඳින් තමනුවණෙහි හෝ ඔවා දෙන පඬිවරුන් නිසා ආචාරප්‍රඥප්තිවිනයෙහි හෝ මොනවට නොහික්මියේ වන්නේ නම් එසේ ඇතිකාල තෘණලතාදියෙන් ගහනවූ වෙනෙහි අඞ්ගමීමෙකු ගොදුරු නොගොදුරුද සැකනිසැක තැන්ද නොදන යම්සේ හැසිරේද එපරිද්දෙන් තොපවැනිවූ බොහෝ ජනතෙමෙ හැසිරෙන්නේය.

යම්හේකින් වනාහි මේ ලොකයෙහි සියනුවණින් තොරවූ සමහර සත්‍වයෝ ඇදුරන්සමීපයෙහි ආචාරප්‍රඥප්තියෙහි මොනවට නික්මියාහුද එසේ හෙයින් ඇදුරන් කරණ කොට ගෙන තමහට සුදුසුවූ විනයෙහි හික්මෙනලද හික්මීම් ඇත්තාහු සන්හුන්වූවාහු එකඟසිත්ඇත්තෝ වී හැසිරෙන්නාහුය යන මේයසි දක්වයි.මේ සත්‍වයා විසින් වනාහි ගිහියාවූකලී තමකුලානුරූපවූද පැවිද්ද, විසින් ප්‍රව්‍රජ්‍යානුරූපවූද ශික්ෂාවෝ හික්මියයුත්තාහ, ගිහියෝද වනාහි තමකුලානුරූපවූ ගොසිතැන් ගෙරිරැකීම් ආදී ශික්ෂාවන්හි මොනොවට හික්මියාහු ආජීවසම්පන්නවූවාහු මනාකොට සන්හුන්වූවාහු හැසිරෙන්නාහුය පැවිද්දේද වනාහි පැවිද්දට සුදුසුවූ දුටුවන් පහදවන්නාවූ ඉරියව්පසු ගමන්හිද අධිශීල අධිචිත්ත අධිප්‍රඥ ශික්ෂාවන්හිද මොනොවට හික්මියාහු සන්හුන්වූවාහු හැසිරෙන්නාහුය යනු භාවයි.

"බාහුසච්චං ච සිප්පං ච විනයෝ ච සුසික්ඛිතෝ,
සුභාසිතා ච යා වාචා එතං මඞ්ගලමුත්තමං"නති.

යනු වදාළහෙයින් බහුශ්‍රැතභාවයද නිරවද්‍යශිල්පයද මොන වට හික්මෙනලද විනයද සුභාෂිත වචනයද යන මේ චතුර්විධ කාරණය උභයලොකහිතසුඛාවහනය කරන හෙයින් ලොකයෙහි උතුම් **මඞ්ගල** වන්නේය.

ඒ අසා වේදෙහතෙමෙ ඔහුඔවාහි පිහිටා ඔහු කි නයින් කිසුණු පිරියම්ද කොට ධ්‍යානාභිඥ ලාභියෙක් වී දෙදෙනම බඹලෝ පැමිණියාහුය.මෙහි මේ කියනලද්දේ සංක්ෂෙපයයි විස්තාරය වනාහි එම ජාතකයෙන් ගතයුත්තේය.

මිනාපඝකථාවසානවසි.

ගුදිජනමනනඤනවූ බිනඝ නම් ලද නවවන මඞ්ගලකථාව මෙසේ මෙනෙකින් දක්වා නිමවන ලද්දේඝ.

සුසික්ඛිතවිනය නම්ලද මඞ්ගලකථනයට අනතුරුව සුභාසිත වචනසංඛ්‍යාත දසවන මහල වණ්ණනා කථනය පටන්ගනු ලැබේ.

"සුභාසිතා ච යා වාචා" යන මෙහි වනාහි සමුල්ලපන හෙවත් කථාකරන වචනයයි. "යා සා වාචා ගිරා බ්‍යප්පථෝ"ය "වාචා නෙළා කණ්ණසුඛා"ය යන මේ ආදීතන්හි ඕ තොමෝ එන්නීය. යම් වචනයක් නොමෝ වනාහි "වාචාය වෙ ඝතං කම්මං"යි මෙසේ විඥප්තියද "යා වතුහි වචීදුච්චරිතෙහි ආරති .පෙ. අයං. වුච්චති සම්මාවාචා"යි මෙසේ විරතියද "එරුසා වාචා භික්ඛවෙ!ආසෙවිතා භාවිතා බහුලීකතා නිරයසංවත්තනිකා හොති"යි, මෙසේ වෙතනාවද වාචා යි එන්නීද ඕ තොමෝ මෙහි ලා දතයුත්තීය. කුමක් හෙයින්ද යත්: නොකිය යුතු හෙයිනැයි **සූත්‍රනිපාතයෙහි සුභාසිතසූත්‍රවණ්ණනායෙහි** හා **පඤ්චකනිපාතඅංගුත්තරයෙහි සුභාසිතසූත්‍රවිභාගයෙහිද** කියන ලද්දේය. ඔවුනතුරෙන් 'වාචා ගිරා' යන මෙය වචීවිඤ්ඤත්ති නිද්දෙශයෙහි ආවාවූ වචනයසඳහා කියනලද්දේ කියයුතුවන්නීය. මුසාවාදසික්ඛාපදවිභඞ්ගයෙහි නොම යෙදෙන්නේය. එහි වනාහි

චෙතනා තොමෝ 'වාචා'යි ලැබෙයි. එහෙයින් එය **සික්ඛාපද වණ්ණනායෙහි** "වාචාතිමිච්ඡාවාචාපරියාපන්නාවචනසමුට්ඨාපිකා චෙතනාති"යි නිර්වචන හෙයින් 'වාචා' යනු මිථ්‍යාවචනයට ඇතුළත්වූ වචනයඋපදවන්නාවූ චෙතනාවයයි කියනලද්දේය.

තන්ති්කායෙහිද "වුච්චති එතායාති=වාචා: වචනසමුට්ඨාපිකා චෙතනාති"යි නිර්වචන හෙයින් මේ චෙතනාව කරණකොටගෙන කියනු ලැබේනුයි වචන නම්, වචන උපදවන්නාවූ චෙතනාව යයි කියනලද්දේය. කරණ සාධනවූ හෙවත් කරණ කාරක යෙහිවූ වාචාශබ්දය වනාහී චෙතනායෙහි වැටෙන්නේය. එහෙයින් **ඉහමජාලවිඤ්ඤායෙහි** "චෙතනා පිසුනා වාචා, පිසුනං වතති එතායාති"යි නිර්වචන හෙයින් චෙතනාව පිසුනුවචනයයි, මේ චෙතනාව කරණකොටගෙන පිසුනු වූවක් ශබ්දකරනුලැබේනුයි 'වාචා' නමැයි කියනලද්දේය. එහි 'වතති' යනු 'වදති' යනුයි. එහෙයින් **ශබ්දනීතියෙහි** "වව වියතනියං වාචායං; වතති වචති වචනති වචසි ඉච්චාදීනි කතනුපදානි, තත්‍ථ වතතී'ති, වදති; ආඛ්‍යාතපදවෙතං" යනුවෙන් වව ධාතු ව්‍යක්තවචන යෙහි වැටෙයි. එහෙත් වතති වදති වචනති වචසි, යනාදීවූ කතෘකාරකපදයෝ සිඛවෙත්. 'වතති' යන අට්ඨවා වචනයට අර්ථ වශයෙන් 'වදති' යන වචනය දෙනලද්දේය. මෙය ආඛ්‍යාත පදයෙක යනු කියනලදී. ඒ කතෘසාධනවූ ආඛ්‍යාතපදය මෙහි බලාපොරොත්තු නොවිය යුත්තේය. මෙය කම්මසාධනද වෙයි. ශබ්දයෙහි වැටෙයි. ඒ කම්මසාධනය මෙහි දතයුත්තේය. යට කියනලද.

"වාචාය වෙ කතං කම්මං වච්කම්මන්ති වුච්චති,
වාචා ච වච්කම්මං ච අඤ්ඤමඤ්ඤවවත්‍ථිතා."

යන මේ ගාථාව වච්කම්මවව්‍යවත්‍ථා කිරීමෙහි අට්ඨවාවාරීන් විසින් කියනලද්දීය. එහෙයින් ශබ්දයම වාචානම්, චෙතනාව නොවෙයි කියා මෙහි නිෂ්ඨාවට පැමිණිය යුත්තේය.

අට්ඨසාලිනියෙහි "චතුහි භික්ඛවෙ! අඟෙහි සමන්නාගතා වාචා...පෙ...විඤ්ඤූනං" යන මේ චෙතනා තොමෝ වාචා නමැයි වච්කම්මවාරකථායෙහි කියනලද්දේය. එය පූර්‍වෝක්තවණ්ණනා හා නොගැලපෙන්නේය.

සුභාෂිත ලක්ෂණය වනාහී "පඤ්ච භික්ඛවෙ! අඟෙහි සමන්නාගතා වාචා...පෙ...විඤ්ඤූනං"යි **පඤ්චනිපාතඅඞ්ගුත්තරයෙහි චතුක්කපණ්ණාසකයෙහි සුභාසිතසූත්‍රයෙහි** කියනලද්දේය. තවණ්ණනායෙහි කිසිවක් නොකියනලදී.

එහි අදහස නම් මහණෙනි! කරුණු පසකින් සමන්විතවූ හෙවත් යුක්තවූ වචනය සුභාෂිත වන්නීය. දුර්භාෂිත නොවන්නීය රාගාදීන් නිසා අගතිගමනට පැමිණීමෙන් ඇතිවියහැකි දෝෂයක් නොමැතිහෙයින් නිරවද්‍ය වන්නීය නිදිපසස් දෙක්හි බාලයන් නොව පඬුවන්ම පමණහෙයින් පඬුවන්ට අනුවාද විනිර්මුක්තය හෙවත් අපවාදයෙන් කියයුත්තක් නොමැත්තේය. කවර පසකින්ද යත්: සුදුසු කල්හි කියනලද්දීත් වීද, සත්‍යවූ වකුත් කියනලද්දීත් වීද, මෘදුවූවකුත් කියනලද්දීත් වීද වැඩ ඇත්තකුත් කියනලද්දීත් වීද මෙත්සිතින් කියනලද්දීත් වීද මහණෙනි! මේ පසගින් යුක්තවූ වචනය සුභාෂිත වන්නීය දුර්භාෂිත නොවන්නීය. නිරවද්‍ය වන්නීය. පණ්ඩිතයන්ට අනුවාද විනිර්මුක්තය. අන්‍යයෝ ප්‍රතිඥාදීවූ අවයවඇති නාමපදයන් ගෙන්ද ලිඟවිභක්තිවචනකාලකාරකසම්පත්තියෙන්ද යුක්තවූ මුසාවාදාදී යම් වචනයකුත් සුභාෂිතයයි පණවත්ද එය ප්‍රතිසෙධ කරවයි. අවයවාදීන් යුක්තවූවා නමුදු එබඳුවූ වචනය දුර්භාෂිතම වන්නීය. අන්හටද තමහටද යන දෙපක්ෂයටම අනර්ථ කරන්නීමැයි එහි ටීකානයින්ද දක්වනලද්දේය. මෙසේ **පංචඟුත්තරසෙඛ** පස්පරිද්දකින් සුභාෂිතවචනය කියන ලද්දීය.

සුතුරුනිපා තෙවනවගැ සුබැසිසුතුරු සිවු අයුරු කොට දක්වනලද්දීය. එහෙයින් එහි "චතූහි භික්ඛවෙ! අඞ්ගෙහිසමන්නාගතා වාචා සුභාෂිතා හොති න දුබ්භාසිතා අනවජ්ජා ච අනනුවජ්ජා ච විඤ්ඤූනං. කතමෙහි චතූහි? ඉධ භික්ඛවෙ! භික්ඛු සුභාෂිතං යෙව භාසති නො දුබ්භාසිතං ධම්මං යෙව භාසති නො අධම්මං පියං යෙව භාසති නො අපපියං සච්චං යෙව භාසති නො අලීකං, ඉමෙහි ඛො භික්ඛවෙ! චතූහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතා වාචා සුභාෂිතා හොති නො දුබ්භාසිතා අනවජ්ජා ච අනනුවජ්ජා ච විඤ්ඤූනං"සි වදාරනලද්දේය. නැවත එම අර්ථය දක්වන්නාහු,

"සුභාසිතං උත්තමමාහු සන්තො
ධම්මං භණෙ නාධම්මං තං දුතියං,
පියං භණෙ නාපපියං තං තතියං
සච්චං භණෙ නාලිකං තං චතුත්ථං."

යන මේ ගාථාව වදාළසේක.

එහි අදහස නම්:—මහණෙනි! සතර කරුණකින් නොහොත් අවයව සතරකින් යුක්තවූ වචනය සුභාෂිතවචනය වන්නේය. (මුඛවාඅෙන් දුරුවීම් ආදීවූ සතර, සුභාෂිතවචනයට කාරණාවූ සත්‍යවචනාදීවූ සතරඅවයවයෝය) දුර්භාෂිත නොවන්නීය.

(එයින් මේ වචනයාගේ අනවද්‍යභාවය නොවන භාවය දක්වයි) රාගාදි දෝෂරහිත හෙයින් නිරවද්‍යද වෙයි, (එයින් මේ වචනයාගේ කාරණා සුඛිය හා අගතිගමනාදි දෝෂාභාවය දක්වයි) නුවණැත්තවුන්ට අනුවාද විනිර්මුක්තද වෙයි. (මෙයින් මේ වචනයාගේ සඞ්ගීතිකාරසම්පත්තිය හා නිදිපසස් දෙක්හි බාලයන් ප්‍රමාණනොවනබැවිද දක්වයි) කවර සතර කාරණයකින් නොහොත් අගයකින්දයත්: මහණෙනි! මේ සස්තෙහි මහණතෙමෙ සුභාෂිතවූවක්ම කියාද දුර්භාෂිතවූවක් නොකියාද දහම්වූවක්ම කියාද නොදහම්වූවක් නොකියාද ප්‍රියවූවක්ම කියාද අප්‍රිය වූවක් නොකියාද සැබවක්ම කියාද නොසැබවූවක් නොකියාද මහණෙනි! මේ සිවුකරුණෙන් නොහොත් සිවු අයින් යුක්තවූ හෙවත් පැවැත්තාවූ වචනය සුබැසි වන්නිය දුබැසි නොවන්නිය නිවැරදි වන්නිය නුවණැතියන්ට අනුවාද රහිතත් වන්නියයි වදාළසේක.

එහි "සුභාෂිතං යෙව භාසති"යනු පුද්ගලඅධිෂ්ඨාන දෙශනාවගේ සතර වාගඝයන් අතුරෙන් එක්තරා එකක් දක්වන වචනයයි. "නො දුබ්භාසිතං" යනු එම වාගඝයනට ප්‍රතිපක්ෂ වූවක් කිම වලකාලයි. එයින් මුසාවාදාදීහුද කිසිවිටෙකැ කියයුතුය යන දෘෂ්ටිය වලකයි; "නො දුබ්භාසිතං" යන මෙයින්ම මිථ්‍යාවචනයාගේ ප්‍රහාණය දක්වයි; "සුභාසිතං" යන මෙයින් ප්‍රහීණ මිථ්‍යාවචනයෙන් හැමකල්හි කියයුතුවූ වචනයාගේ ලක්ෂණය දක්වයි; "සබ්බපාපස්ස අකරණං කුසලස්ස උපසම්පදා" යි වදාළාක් මෙන් අවයව දැක්වීම පිණිස වනාහි නොකිය යුතු වචනය පළමුකොට නොවදාරා කියයුතුවචනයම පළමු කොට වදාළහ. "ධම්මං යෙව" යනාදියෙහිත් ඒ නයින්ම දතයුත්තේය. මෙහිදු "සුභාසිතං යෙව භාසති නො දුබ්භාසිතං" යන මෙයින් පිසුනුදෙස් රහිතවූ සමගි කරන වචනය කියනලදී. "ධම්මං යෙව භාසති නො අධම්මං" යන මෙයින් සම්ඵප්‍රලාප දෝෂයෙන් තොරවූ ධර්ම්මයෙන් තොරනොවූ ප්‍රමාණවත්වූ වචනය කියනලද්දේය. අනික් අහවයෙන් එරුෂ හා අසත්‍යවචන රහිතවූ සත්‍යප්‍රියවචනයෝ කියනලදහ යනු එහිවණීණනායි. මුසාවායෙන් දුරුවීම් ආදීවූ සිවුවැදැරුම්වූ වාක්සුචරිතය සුභාෂිත වචනයට කාරණාවූ අහයයිද සුභාසිතභාෂණාදී සතර අවයවවූ අහයයිද දතයුත්තේය.

මෙතෙකින් වචීකම්මාරකථාව
කියා නිමවනලද්දීය.

ටීකායෙහිද සුබැසි බිණුම් සංඛ්‍යාතවූ තොපිසුනු වදනය දහම් බිණුම් සංඛ්‍යාතවූ අරුත්වදනය පියබිණුම් සංඛ්‍යාතවූ නොපරොස් වදනය සත්බිණුම් සංඛ්‍යාතවූ නොමුසා වදනයයි සිවුවැදෑරුම්වූ අවයවාඟය කියනලද්දේය.

එසේ හෙයින් මුසාවාදීන්ගේ දෙස්දක්නහු විසින් සුබැසි බසම කියයුත්තේය,ඒ දෙඟය වනාහි **අඞ්ගුත්තරනිකායෙහි** සබ්බලහුසසූත්‍රයෙහිදු ආයේය. එහි වනාහි මෙසේ වදරණලදී.

"මුසාවාදෙ භික්ඛවෙ! ආසෙවිතො පෙ අභූතබ්භක්ඛානා සංවත්තනිකො හොති පිසුනා භික්ඛවෙ! වාචා ආසෙවිතා පෙ මිත්තෙනහි භෙදනසංවත්තනිකා හොති ඵරුසා භික්ඛවෙ! වාචා පෙ අමනාප සංවත්තනිකො හොති සම්ඵප්පලාපො භික්ඛවෙ පෙ අනාදෙය්‍යවාචා සංවත්තනිකො හොති"නි එහි අදහස මහණෙනි! මුසාවාදය ආසෙවනය කරනලද්දේ භාවිත කරනලද්දේ බහුලවශයෙන් නැවත නැවත වඩනලද්දේ නරකය තිරිසන්යොනිය ප්‍රෙතකාය යන ගති පැවැත්ම ඇත්තේ වෙයි. මුසාවාදයාගේ අනන්තිමසැහැල්ලුවූ හෙවත් ඉතා සුලුවූ යම් විපාකයක් වේද එය නම් මනුෂ්‍යවූ වහුට බොරුවෙන් මැඩපියාලීම පවත්නේ වෙයි යම් ඒ කව්රුන් විසින් නමුත් කරනලද අපරාධය අවුත් තමන් කළ එකක් ලෙස තමාපිට පැවරෙන්නේය මහණෙනි! පිසුනු බස සෙවුනා ලද්දී පෙ පිසුනු වචනයාගේ සියල්ලට සැහැල්ලු විපාකය නම් හෙවත් සියල්ලට සුලු විපාකය නම් මනුෂ්‍යවූවහුට මිතුරන් හා බිඳීම පවත්නේ වෙයි. කළ කළ මිතුරා බිඳීමට පැමිණෙන්නේය මහණෙනි! ඵරුෂවචනය සෙවිනාලද්දී පෙ ඵරුෂ වචනයාගේ සියල්ලට සැහැල්ලු විපාකයක් වේද එය මනුෂ්‍යවූ වහුට අමනාප ශබ්දශ්‍රවණය පවත්නේ වෙයි යම්බඳු ඒ වචන යක් තොමෝ දූවහඬ මෙන් ගඬඇත්තීද කකීෂද කට්ටකද රිදුම් ඇතිව ඇනීයාද මම් සිඳී කාවදීද ගියගිය තැන එබඳු වචනම අසයි මනාප ශබ්දඇසීමක් නම් නොලැබෙයි මෙබඳුවූයේ ඵරුෂවචනයාගේ ගිය මාගීය නම් වන්නේය මහණෙනි! සම්ඵප්‍රලාපය ආසෙවනය කරනලද්දේ පෙ සම්ඵප්‍රලාපයාගේ සියල්ලට සුලු යම් විපාකයක් වේද එය නම් මනුෂ්‍යවූවහුට නොමැදහියයුතු වචන ඇතිබැව් පැවැත්ම වන්නේය තෝ කුමට කථාකොළෙහිද තාගේ වචනය කවරහු පිළිගන්නහුද'යි කියයුතු බවට පැමිණෙන්නේය, මේ සම්ඵප්‍රලාපයාගේ ගිය මාගීය නම් වන්නේයයි. එහි අටුවානයින් දක්වනලද්දේය

වැලිදු පිසුනාවාවාදීන්ගේ ආදීනවය සූකරප්‍රෙතවස්තුවෙන් දැක්විය යුත්තේය. හේ කෙසේද යත්: සාසුප්බුදුසෙමෙහි වනාහි එක් ගමක් පිළිබඳ ආවාසයෙහි සැටවයස්පිරී මහතෙර කෙනෙක එකුන්සැටවයස් පිරි තෙරකෙනෙහැයි තෙර දෙනමක් එක මවුකුසැ හොත්තවුන් මෙන් වැඩි සමගිව විසූහ. ඉක්බිති ධම්මකථිකභික්ෂුවක්තෙමේ ඒ ආවාසයට ගොස් භික්ෂාචාර සම්පත්තිය දැක උන්වහන්සේලා පලවා හැර තෙමේ එහි වසනු කැමැත්තේ "සවාමීන්වහන්ස! මා ආදී පටන් අනුතෙරුන් වහන්සේ මට මෙසේ කියේය 'පින්වත සත්පුරුෂය! ඔබ කුලදරුවෙක මේ මහතෙරතෙමේ අලජ්ජියෙක අපෙසලයෙක මොහු සමග සම්භොගකරන්නේ පරිභෝග ඇතිව හෙවත් සිහිඇතිව කරව"සි' කියාසි. මෙසේ මහතෙරපාණන්ට පිසුනු එලවා යලිත් අනුතෙරපාණන්ටද එසේම පිසුනු එලවීය, එවිට ඒ තෙරුන් වහන්සේලා දෙනම බිදී එසින් බැහැර යන්නාහු එක මහනොගොස් කැමති තන්හි වැස පසුව සියක් අවුරුද්දක් හුගේ ඇවැමෙන් එකවෙහෙරැ එකසෙනසුනැ ඔවුනොවුන් එක්වී ඔවුනොවුන් ඇවත් දෙසා එදිනැ සමගිවී"අපි යමු ඔහු ඒ වෙහෙරින් ඇද දමන්නෙමුසි" කියා එවෙහෙරට ගොස් "තෝ මෙහි වස්වසන්ට නුසුදුස්සෙකැ"සි කියා අසුර හැසූහ. ඒ මහණ එහි සිටින්නට නොහැකිව පලාගියේය. ඉක්බිති විසිදහසක් හවුරුදු මුළුල්ලෙහි කළ මහණදම් තෙමෙ ඔහු ධරන්නට නොහැකිවූයේය. ඔහු ඉන් සැව අවීචියෙහි එක් බුඩානන්තරයක් පැසී දැන් ගිජුකුළු පව්වෙහි සූකරපොතකයෙක් වීය, ඔහුගේ ශරීරය තුන්ගව්වෙක මිනිස් සිරුරක් වැනිය හිස සූකරහිසක් වැනිය ඔහුගේ නගුට මුඛයෙහි ඇත්තේය ඉන් පණුවෝ වැගිරෙන්නාහසි. ධම්පියායෙහි මගවගැ මෙය වදාරණ ලද්දේය.

පිසුනුබස්දෙස් දක්වනු වස් ගෙනහැර පානලද සූකර ප්‍රෙතවස්තුව මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

එසේ හෙයින් දුභාෂිතවචනසංඛ්‍යාතවූ පිසුනුබස් දුරු කොට සුභාෂිතවචනසංඛ්‍යාත නොපිසුනුබස්ම කියයුත්තේය. වගීසස්ථවිරයන් වහන්සේද මෙම අර්ථයම භගවමින් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරියෙහි-

"තමේව වාචං භාසෙය්‍ය-යායත්තානං න තාපයෙ,
පරෙ ව න විහිංසෙය්‍ය-සා වෙ වාචා සුභාසිතා"නි.

සුභාෂිතසුත්‍රපර්‍යාපන්නවූ මෙම ගාථාව ප්‍රකාශ කොළේය. එහි අදහසනම්:-යම්බදු වචනයක් හෙතුකොටගෙන තමන්ගේ සිත විපිළිසරභාවයෙන් නොතවන්නේද හෙවත් කිදේ නොමැනවැසි පසුතැවුලි නොකෙරේද එබදු වචනයක්ම කියන්නේය යම්වචනයක් හෙතුකොටගෙන ඔවුනොවුන් කලහ කරවමින් නොපෙළවන්නේද එවචනය ඒකාන්තයෙන් සුභාෂිතවචන නම් වන්නේය යනුයි.....යමෙක්වනාහි නිරර්ථකවූවචන කථා කෙරේද ඒ මනුෂ්‍යතෙමේ අධර්මවාදීනම. අධර්මවාදී පුරුෂතෙමේද ශාසනය අනන්‍තර්ධාන කරන්නේ නම් වෙයි. එහෙයින් **එකනිපාතහුත්තරයෙහි** මහණෙනි! යම් ඒ මහණහුතුමූ අධර්මය ධර්මයයි දක්වද්ද මහණෙනි! ඒ මහණහුතුමූ බොහෝ ජනයාට අහිත පිණිස බොහෝ ජනයාට අසැප පිණිස බොහෝ ජනයාට අනර්ථ පිණිස දෙවිමිනිසුන්ට අහිත පිණිස පිළිපන්නාහු වෙත්. මහණෙනි! ඒ මහණහුතුමූ බොහෝ පව් රැස්කරන්නාහුය, ඔවුහුද මේ ශාසනය අන්තර්ධාන කරන්නාහුයයි වදරණලද්දේය.....එහෙයින් අධර්මභාෂණසංඛ්‍යාතවූ සපථප්‍රලාපය හැර ධර්මභාෂණසංඛ්‍යාතවූ අසපථප්‍රලාපවචනය කියයුත්තේය.....

ඝාෂ්‍යප නම් සම්මාසම්බුදුන්ගේ කාලයෙහි බහුශ්‍රැතවූ තිපිටකධාරීවූ මහපිරිවරඇත්තාවූ මහත් ලාභසත්කාර ඇත්තාවූ කපිළ නම් එක්තරා භික්ෂුවක් වීය. ඒ මහණ තෙමේ බහුශ්‍රැත මදයෙන් මත්වූයේ ලාභතෘෂ්ණායෙන් මඩනාලද්දේ අතිපණ්ඩිතමානී වී අනික් පියශීලිමහණුන් විසින් කියනලද කැපවූ දෙයද අකැපයයි කියා පියශීලී මහණුන් විසින් ඇවැත්වූ කපිළය! මෙසේ නොකියයයි අවවාද කරනුලබන්නේද "තෙපි කුමක් දන්නහුද තෙපි හිස්මිටි වැනියහ"යි යනාදිවචන වලින් ගටමින් පහත්කරමින් තමන්බස් නොගන්නාවූ ඔවුන්ට පරොස්බසින් ආක්‍රොෂ පරිභව කරන්නෙක්ද වූයේය. ඒ කපිළ මහණතෙමේ ඉන් සැව අවීචියෙහි ඉපිද එක් බුඩානන්තරයක් එහි පැසී විපාකාවශෙෂයෙන් අවිරවතියෙහි රන්වන් මසෙකු වී උපන්නේය. ඒ කපිළතෙමේ පෙරයම් මහණක්හට ආක්‍රොෂපරිභව කෙළේද ඒ අකුසලබලයෙන් මොහුගේ මුව දුගඳවීය. ඔහු ඉන් සැවද අවීචියෙහිම උපන්නේය.

එරුෂවාදී පුද්ගලයා නිරයගාමී වන බවට නිදසුන් වශයෙන් දක්වනලද **කපිළසුත්‍රවණ්ණනාදියෙහි කපිළමත්ස්‍ය වෘත්තය** මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.....

එසේ හෙයින් අප්‍රිය වචනසංඛ්‍යාතවූ ඵරුෂවචනය හැර ප්‍රිය වචනසංඛ්‍යාතවූ නොඵරුෂවචනයම කියයුත්තීය.....ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන්වහන්සේද පරොස්බස් බණින්නාවූ සවගමහණුන්ට ගරහා මහණෙනි! ඵරුෂවචනය නම් අනර්ථදායකමය තිරිසන් ගතවූවන්ට පවා අමනාපය පෙරත් එක් තිරිසන්ගතයෙක් තම හට පරොස්බසින් කථාකෙළෙන් දහසකින් පැරදුයේයයි වදාරා භික්ෂූන් විසින් ආරාධිතවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉකුත්වත් ගෙනහැර දක්වා වදාළසේක.....

යටගිය දවස ගන්ධාරරට තක්සලානුවර ගන්ධාර නම් රජුරු ජොතෙකුන් රාජ්‍යය කරනසේක. එකල්හි අපමහබෝසතාණන් වහන්සේ ගවජන්මයෙහි උපන්සේක. ඉක්බිත්තෙන් බෝසතාණන් වහන්සේ ළදරු වසුකාලයෙහිම එක්තරා බ්‍රාහ්මණයෙක් ගවයන් දෙන්නාවූ දායකයන්ගේ සමීපයට ගොස් ඒ වසුපැටවා ලබාගත නැත්විසාලයයි නම් ජොට පුත්‍රස්ථානයෙහි තබා ඔහට බොහෝ ප්‍රියවෙමින් කැඳබත් ආදිය දී පොෂණය කරන්නේය. එසේ කල්යන අතර බෝධිසත්වයන් වහන්සේ වැඩිවයසට පැමිණි සේක් "මම මේ බ්‍රාහ්මණයා විසින් ජොසේ රක්ෂාකරණ ලද්දෙක් වීමි මේ මුළුමහත්දඹදිව මා සදෘශ විය උසුලන අනික් ගවයෙක් නම් නැත්තේය එහෙයින් මම මාගේ බලය දක්වා බ්‍රාහ්මණයාහට මා රක්ෂාකළාට මිල දුන්නෙමි වී නම් ඉතා මැනවැ"යි බ්‍රාහ්මණයාහට අනුකම්පා සිතා බෝධිසත්වයන් වහන්සේ එක් දවසක් බ්‍රාහ්මණයාහට කියනසේක් 'බ්‍රාහ්මණය! යව ගවයන් ඛනකොට ඇති සිටාණන් කරා එළඹ මාගේ ගවතෙමේ එකට බැඳි ගැල් සියයක් අදනේයයි කියා දහසකින් පරදුතබා වයි හෙවත් දහසක් ඔටුකරව'හි කියේය. ඒ අසා බ්‍රාහ්මණතෙමේද ඒ සිටාණන් වෙත එළඹ කථාවක් පහළකොට මෙනුවර කවරක්හුගේ ගවයෝ කායශක්තියෙන් අධිකදැයි කියේය. එවිට ඔහට සිටුතෙමේ කියනුයේ අසවල්හුගේය අසවල්හුගේයයි කියා මුළුනුවරෙහිම අපගේ ගවයන් හා සදෘශ ගවයෝ කවත් නැත්තාහයි කියේය. එබසට බ්‍රාහ්මණතෙමේ එකාබබ කොට බඳනාලද ගැල්සියයක් අදනට සමර්ථවූ එක් ගොණෙක් මාගේ ඇත්තේයයි කියේය. බමුණ! එසේ වී නම් පරදුතබවයි කියේය. යහපතැයි කියා දහසකින් පරදු තැබුයේය. බමුණුතෙමේ එසේ කොට ගැල්සියයක් වැලිකැටසැබිලිතිවලින්ම පුරවා පිළිවෙළින් තබා විය හැලෙහි නිශ්චල කොට බැඳ එක් දකළක්ගැල්යොතින් වෙළා වියැ අනික් කෙළ අකුරඇණමුලනිසා

සම්පොට සක්ඛට බල්ලන්දී ඒ යොකින් නිශ්චලකොට බැඳ විය එයට හෝ මෙයට නොයනකල නන්දිවිශාලගොණු නහවා සුව දින්පසතුල්දීගෙලැ මල්පලඳවා විය කෙළැ බැඳ තෙමේ ගැල්දුරෙහි හිඳ හැටිව ඔසවාගෙන "අදුව කුළ උසුලව කුළ"යි කියේය. එවිට නන්දිවිශාලගවතෙමේ මට කුළු වාදයෙන් නථා කෙළේයයි ඊට නොසතුටුවැ සතර පය වැඩක්මෙන් නිශ්චලකොට සිටියේක. සිටාණෝ එතෙණෙහිම බ්‍රාහ්මණයාගෙන් වසතුදහස ගෙන්වා ගත්තේය. බමුණුතෙමේ දහසකින් පැරදියේ ගවයා මුදා හැර ගෙට ගොස් ශොකයෙන් මඩනාලදුව හෝත්තේය. නන්දිවිශාල ගවතෙමේ තණ හා ආයේ ශොකයෙන් මිඩනාලද සිත්ඇති බමුණා දැක සමීපයට එළඹැ බ්‍රාහ්මණය! කවර හෙයකින් නිදුකරන්නෙහි දැයි කීසේක. දහසකින් පැරදූ තට කෙසේ වුවත් දහසකින් පැරදුනු මට නිදි කොයිත්දැයි කිය.

බ්‍රාහ්මණය! මෙපමණ කාලක් තොපගේ ගෙයි වසන්නාවූ මම කිසි භාජන ආදියක් බිඳපීමක් හෝ කිසිවක් මැඩපීමක් හෝ නුසුදුසු තැනෙක්හි මලමූත්‍ර බැහිමක් හෝ කළවිරිදැයි කීසේක. පුත්‍රය! එවෙනි දෙයක් නැත්තේයයි කීයේය. එසේ කල මට කවර කාරණයකින් කුළු වාදයෙන් කීයෙහිද මෙතෙමේ තොපගේ දෙඟය වන්නේය මාගේ දෙඟයෙක් නොවන්නේය යව ඒ සිටාණන් හා සමඟ වසතුදෙදහසකින් පරදූ කොට තබව හුදක් මට කුළුවාදයෙන් නථා නොකරවයි කීසේක. බ්‍රාහ්මණ තෙමේ මහබෝසතාණන් වහන්සේගේ වචනය අසා ගොස් වසතු දෙදහසකින් ඇපකොට තබා යලිත් පෙරකිනසින් ගැල් සියය එකාබඩකොට නන්දිවිශාල නම් වෘෂභයා සරහා පෙර සේම ගැල්වියෙහි බැඳ තෙමේ ගැලෙහි හිඳ පුතන්ඩ වෘෂභය මේ ගැල් යෙහෙන් අදුව උසුලව යහපතැයි කීය. මහබෝසතාණන් වහන්සේ එකට බැඳ තුබූ ගැල්සියයම එකවෙගයෙන් ඇද පසුව සිටි ගැල අභිමුඛයෙහි ගැලපිහිටිනැන තිබූය. ගවධන කොට ඇති සිටාණෝ පැරද බ්‍රාහ්මණයාහට වසතු දෙදහස දුන් නෝය. අනිකුත් මනුෂ්‍යයෝද බෝධිසත්වයන්වහන්සේට බොහෝවසතු දුන්නාහ. මෙසේ ඉකුත්වත් ගෙනහැර දක්වා වදාරා මහණෙනි! එරූපවචනය නම් කිසිවෙක්හටත් මනාප නොවන්නීමයයි වදාරා **එකනිපාතයෙහි නෙවන්නවගෑ නන්දිවිශාලජාතකයෙහි**–

"මනුඤ්ඤමෙව භාසෙය්‍ය නාමනුඤ්ඤං කුදාචනං
මනුඤ්ඤං භාසමානස්ස ගරුභාරං උදබ්හරී
ධනං ච තං අලභෙථ තෙනවත්තමනෝ අහූ.

යන මේ ගාථාව වදාළසේක.

එහි අදහස නම්:-අනුන් සමග සාර්ථකාචරණ තැනැත්තේ මුසාවාදදීවූ සතරදෙෂයන් තොරකොට ඇති මධුරවූ මනාපවූ සියුම්වූ මෘදුවූ ප්‍රිය වචනයක්ම කියන්නේය කියාලෙහක් අප්‍රිය වචනයක් නොකියන්නේය නන්දිවිශාලගවතෙමේ තමහට අම නාපබස් කියන්නහු පිණිස බර නොමුදුරා පසුව මනාපබස් කියන්නාවූ ඒ බමුණා පිණිස ගරුවූ බර උදුරා පැමිණවූයේය ඒ කරණකොටගෙන බ්‍රාහමණයාහට ඒ පරදූ තැබූ ධනය ලැබුනේ යයි කියා බ්‍රාහමණයාගේ ධනලාභය සාරණකොටගෙන ඒ නන්දි විශාලතෙමේද සතුටුවූයේය යනුයි.

එරූෂ වචනය තිරිසන්ගතසත්ත්වයන්ට පවා අමනාපබැව් දැක්වීමට ගෙනහැර පානලද නන්දිවිශාලජාතකය මෙසේ සැකැ වින්දක්වා නිමවනලදිදේය.

නැවතද දෙවියන් සහිත ලොකයාහට අනුශාසනාචාරන ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන්වහන්සේ පරොස්බස් කියන ඒ සවගමහ ණුන්ට ගරහා සාරම්භවස්තුවද වදාළසේක.

අතීතකාලයෙහි අපමහබොසතාණන් වහන්සේ ගන්ධාරරට තක්සලානුවර එක්තරා බමුණකුගේ 'සාරම්භ' නම් බලිවදීයෙක් වූයේය. සියල්ල නන්දිවිශාලවස්තුව මෙනි මෙසේ ඉකුත්වත් දක්වා **එමනිපානයෙහිම නවවනවගැ සාරම්භජාතකයෙහි**

"කල්‍යාණීමෙව මුවෙය්‍ය නහි මුවෙය්‍ය පාපිකං,
මොකෙඛා කල්‍යාණීයා සාධු මුත්වා තපති පාපිකං.

යන මේ ගාථාව වදාළසේක.

එහි අදහස නම්:- චතුර්විධ දෙෂ විනිර්මුක්තවූ නිරවද්‍යවූ යහපත් වචනයක්ම කියන්නේය අනුන්ට අප්‍රියවූ ලාමක වචන යක් නොකියන්නේය. කල්‍යාණවූ වචනයම කථාකිරීම උතුම් වන්නේය ලාමකවූ එරූෂ වචනය කියා පුද්ගලතෙමේ පසුතැ වුලි වන්නේය.

එරූෂවචනයෙහි දෙස්දැක්වීමටදක්වනලද සාරම්භවස්තුවයි.

ප්‍රියවචන කියනසුලු තැනැත්තේ අන්‍යයන් කෙරෙන් ඉතා වැඩියක් ලබනලද ලාභඇත්තේ වන්නේය.

යටගියදවස බරණැස්නුවර බ්‍රහ්මදත්ත නම් රජුරුකෙනෙ කුන් රාජ්‍යය කරනා සමයෙහි අපමහබෝසතාණන් වහන්සේ එම නුවර සිටුපුත්‍රව ඉපිද එක් වැදිපුත්‍රයෙකු මුවදඩයමට ගොස් බොහෝ මස්ලැබ ගැලක් පුරාගන වෙළඳමට නුවරට යන්නට නික්මුණු වෙලෙහි ඒ නුවර අනික් සිටුපුත්‍රයන් තිදෙනෙකු හා එක්ව නුවරින් නික්ම මහවලට නුදුරු එක් තැනෙක්හි දුක්සැප කථාකරමින් උන්නේය. ඉන් එක් සිටුපුත්‍රයෙක් මස්පිරුනු ගැල පදවන්නාවූ වැද්ද දැක තෙල වැද්දගෙන් මම මස්කඩක් ගන්නෙමිදැයි කීකල්හි ඉතිරි නුන්දෙනා යහපතැයි කීහ. එකල ගැලකරා ගොස් කොල වැද්ද! මට මස්කඩක් දෙවයි කීයේය. ඒ අසා වැදිපුත්තෙමේ

"එරුසා වත තෙ වාචා යං මං යාචනකොවසි,
කිලොමසස සදිසි වාචා කිලොමං සම්ම! දදාමි තෙ."

යනුවෙන් අනුන් අතින් කිසිවක් ඉල්වන්නවුන් විසින් ප්‍රියකථාවෙන් ඉල්විය යුතුය, නුඹ එසේ නොව එරුෂවචන යෙන් ඉල්වූ දැය, එවැනි නුඹට නුඹ විසින් කී වචනයමෙන් එරුෂ සහිතවූ දලබුවම සුදුසුය ඒම නුඹට දෙමි කියා පිට මාංශය හා කැපූ රොමසහිතවූ දලබුව දුන්නේය.

ඒ දැක දෙවෙනි සිටුපුත්තෙමේ මමද මොහුගෙන් මස් ඉල්වමියි කියා ගොස් දෙටුබෑයි!මටත් මස්කඩක් දෙවයි කියේය. එබසට වැදිතෙමේ

"අඞ්ගමෙතං මනුස්සානං භාතා ලොකෙ පවුච්චති,
අඞ්ගසස සදිසී වාචා අඞ්ගං සම්ම! දදාමි තෙ."

යනුවෙන් යහලුව! මේ ලොකයෙහි මිනිසුන්ගේ අඞ්ගය හා හෙවත් ශරීරාවයවයන් හා සදෘශ බැවින් දෙටු සොහොවුරු කණීටු සොහොවුරු දෙටු සොහොවුරි කණීටු සොහොවුරි යන යම් අයෙක් ඇද්ද මේ අය 'අඞ්ග' නම් වන්නාහයි යන වචනය හෙයින් නුඹගේ මේ වචනය අඞ්ගය හා සමාන වන්නීය. මේ වචනයට සුදුසුවූ අඞ්ගයම නුඹට දෙමියි කියා ඇඟ මස්කඩක් දුන්නේය.

ඒ දැක නෙවන සිටුපුත් තෙමේ පියාණෙනි! මටද මස් කඩක් දෙවයි කියා ඉල්වූයේය. එබසට වැදිපුත් තෙමේ

"නාතාති පුතෙනා වදමානො කමෙපති හදයං පිතු,
හදයසස සදිසී වාචා හදයං සම්ම! දදාමි තෙ."

යනු වෙන් මේ ලොකයෙහි පුත්‍රතෙමේ පියාණෙනි යන මධුරවචනය කියමින් පියාගේ ලය සම්පාදරවන්නේය මේ වචනය එබඳුවූ හෘදයට සමානවන්නිය, එසේ හෙයින් මේ වචනයට අනුරූපවූ හෘදයම නුඹට දෙමියි කියා හෘදයමාංශ සහිතවූ මධුර මස්සාඩක් දුන්නේය.

ඒ දෘඪ බෙඩිසත්වූ සතරවන සිටුපුත්තෙමේ මිත්‍රය! මටත් මස්කඩක් දෙවයි කියා ඉල්වූයේය. එබසට වැදිතෙමේ,

"යස්ස ගාමේ සඛා නත්ථි යථා'රඤ්ඤං තථේව තං,
සබ්බස්ස සදිසී වාචා සබ්බං සමම! දදාමි තෙ."

යනුවෙන් සවාමීනි! යමක්හට තමන්වසන ගමැ යහළුවෙක් නැත්තේද ඒ ගම ඕහට ජනශූන්‍ය වනයක්මෙන් වන්නේය, මිත්‍රයෙක් ඇතිකල සියල්ල ඇත්තාක්මෙන් වන්නේය. එමෙන් නුඹවහන්සේගේ මේ වචනයද මාසතු සියලු සම්පත් හා සම වන්නේය, මේ වචනය නම් මාසතුසියලු මාංශයම නුඹවහන්සේ විසින් ලැබිය යුතුවචනයෙකැ, එසේ හෙයින් මාසතු මේ සියලුම මස් නුඹවහන්සේට දෙමි කියා බෝසතාණන් සමගම රිය පදවමින් උන්වහන්සේගේ ගෙදොරටම ගෙනගොස් රියත් සමගම භාරදුන්නේය. බෝසත්වූ සිටුපුත්තෙමේද වනාහි ඕහට සත්කාර සම්මාන කොට ඔහුගේ අඹුදරුවන්ද කැඳවා වැදි කම්මෙයෙන් අස්කරවා තමපවුලඅතරම වාසය කරවා දිවිහිම් කොටම ඔහු හා සමඟ නොබිඳියයුතු යහළුවෙක් වූයේය.

ප්‍රියවචන කියනසුලු නැනැත්තේ අනුන්කෙරෙන් බොහෝ දැ ලබන බැව් දැක්වීමට ගෙනහැර පානලද චතුක්කනිපාත සෙති දෙවනවග්ග මාංශලාති ජාතකසෙති සිටුපුත්වඤ්ඤව මෙසේ සැකෙවින් නිමවනලද්දේය.

එහෙයින් ප්‍රියවූවක්ම කියයුත්තේය. වංගීසඝ්ථවිරයන් වහන්සේද මෙම අර්ථයම හැඟවීමට භාග්‍යවත්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අභිමුඛයෙහි සුභාෂිතසූත්‍රයට ඇතුළත්වූ,

"පියවාචමෙව භාසෙය්‍ය යා වාචා පටිනන්දිතා,
යං අනාදාය පාපානි පරෙසං භාසතෙ පියං."

යන මේ ගාථාව කීයේය. එහි අදහස නම්:—යම් වචනයක් නොමෝ පෙරමුනට පැමිණ අනින් ලෙසින් ප්‍රියකාරනුලබන්නීද

එබදු වචනයම් කියන්නේය, යම් වචනයක් කියනහැනැත්තේ මෙරවිහට ලාමකවූ අප්‍රියවූ පිළිකුල්වූ එරුම්වූවක් නොගෙන අර්‍ථව්‍යඤ්ජන මධුරතායෙන් යුක්තවූ ප්‍රියවචනයක්ම කියන්නේද එබදුවූ ප්‍රියවචනයක්ම කියන්නේය යනුයි.

මූසවා බණනසුලු පුහුල්තෙමේ වනාහි පිළිලද දෙසින්ද පිළිලැබිය යුතු දෙයින්ද පිරිහෙන්නේමය, දුකටද පැමිණෙන්නේය.මෙකරුණෙහි ලා අඹමතුරු දත් බමුණුආදීහු නිදසුන් වන්නාහ.

හෙයේද යත්:—

අතීතයෙහි පුරනලද බොධිසම්භාරඇති අපමහබෝසතාණෝ පසල්නුවරෙහ සැඩොල්ගමෙහ සැඩොලෙක්වූවෝ පණ්ඩිතවූවෝ ව්‍යක්තවූවෝ නොබැල්හි ඵලගන්වන මන්ත්‍රදතුවෝය. ඒ බෝසතාණෝ උදැසනම කදක් රැගෙන ඒ සැඩොල්ගමින් නික්ම වෙනෙහි එක් අඹරුක්හි සමීපයට ගොස් සත්පියවරක් මත් නෙහි සිට මන්ත්‍රය පිරුවා අඹරුකට දිය අතළොස්සක් ගසන්නාහුය, එකෙණෙහිම අඹරුකෙහි පැරණිපත් ගිලිහි නවදලු හා කොළද පිළිමල් ගිලිනි අඹමැලසිද හටගෙන ඒ මොහොතෙහිම පැසිඉදි මධුර ඔජෝවත්වී දිවඹඵල හා සමවැරුකින් හෙන්නාහ, ඒ බෝසතාණෝ අඹ අවුලා සැහෙන පමණක් අනුභව කොට සෙස්ස ගෙට ගෙනගොස් විකුට අඹුදරුවන් පොසනඅ කරන්නේය, එකල එක්තරා බමුණු කුමරෙක් ඔහුගේ ගෙදෙරට ගොස් ආචාරින්වහන්සේ කොයිබදැයි ඇදුරු බිරිඳුගෙන් විචාරා වනයට හියහයි කිකල්හි බෝසතාණන්ගේ ඊම බලබලා සිට ඉක්බිති එන්නාවූ බෝසතාණන් දැක පෙරමගටගොස් අතින් කද ගෙනවුත් තැබූයේය. මහබෝසතාණෝ ඒ බමුණුමානවකයාගේ මුහුන බලා භාග්‍යවතාවට කියනුවෝ 'සොදුර! මේ මානවකයා මන්ත්‍රය පිණිස ආයේය ඉදින් මම මෝහට මන්ත්‍රය දුනහොත් මොහු අත මන්ත්‍රය නොසිටින්නේය. මෙතෙමේ අසත්පුරුෂයෙකැ'යි කියේය. මානවකයාත් මම මේ මන්ත්‍රය ආචාරින්ට උපකාරීව ලබමී සිතා එතැන් පටන් හෙසි කළමනා කාරිය කරන්නේය නිරන්තරයෙන් දරදිය ගෙනෙන්නේය බත්මාලු පිසන්නේය මුවදෙනා පැන් ආදියද දෙන්නේය පාසොධ, තෙල් ගල්වන්නේය මෙසේ කල්යන කල්හි එක්දවසක් මහ බෝසතාණන් විසින් දරුව මානවකය! මා වැදහොත් ඇඳට ඇඳපා එලුවක් ගෙනවුත් දීලවයි කීකල්හි ඇඳපාඑලුමට කිසිවක්

නොදැක මුලුරැයෙහිම කාලවය මතුයෙහි ඇදපා නබා හුන්නේය ඊට පසුභාගයෙහි ඇදුරුබිරිඳු දරුවන් ප්‍රසූතකාලයෙහි කාලමනා යමක් ඇතහොත් ඒ සියල්ලම මානවකයාම කෙළේය. ඉක්බිති එක්දවසක් ඒ සත්‍රි බෝධිසත්වයන්ට කථාකොට සවාමීනි! මේ මානවකයා ජාතිසම්පන්නවූයේම මන්ත්‍රය නිසා උත්තමයන් නොකළමනා මෙහෙවර අපට කරන්නේය මොහු අහ මන්ත්‍රයටත් සිත ඇත්තේයයි කිය. එසඳ භාග්‍යවතොමෝ සවාමීනි! මොහුට මන්ත්‍රය දුනමැනවැයි කිය. එබස් අසා මහබෝසතාණෝ යහපතැයි ගිවිස ඔහට මන්ත්‍රය දී කියන්නාහු 'දරුව මානවකය! මේ මන්ත්‍රය ඉතා මාහැගිය නෝද මානිසා බොහෝ ධනය ලබන්නෙහිය රජසුවරජමහඇමතිආදී යමෙකුත් විසින් විවාලූ කල අසවල් සැඩොලුවෙතින් මේ මන්ත්‍රය මවිසින් ගන්නාලදැයි මා නොසඟවා කිය ඉඳින් සැඩොලක්හු වෙතින් මේ මන්ත්‍රය මවිසින් ගන්නාලදැයි කීමට ලජ්ජාවී බ්‍රාහ්මණමහාසාරයක්හු වෙතින් ගන්නාලදැයි කියෙහිවී නම් මේ මන්ත්‍රයෙහි ඵලනොලබන්නේය'යි කිහ. එබස් අසා මානවකයා සවාමීනි! මම තුඹ වහන්සේ සඟවන්නේ ඇයිද යමෙකුත් විසින් විවාළකල තුඹ වහන්සේ මාගේ ආචාරිභාවය නොකියන්නෙම්ද කියන්නෙම්ම යයි කියා වැඳ සමුගෙන සැඩොල්ගමින් නික්ම මන්ත්‍රය පරීක්ෂාකොට ක්‍රමයෙන් බරණැස්නුවරට ගොස් මන්ත්‍රානුභාවයෙන් නොකල අඹඵලගන්වා ඒ අඹ අවුලා විකොට බොහෝ වසතු ලද්දේය.....එකල බරණැස්නුවර උසිරථ නම් රජ්ජුරුකෙනෙක් රාජ්‍යය කරවයි, එක්බිති ඒ රජුගේ උද්‍යානපාලයා ඔහුඅතින් අඹ මිලයට ගෙන රජ්ජුරුවන්ට දුන්නේය, රජුත් ඒ අඹ කා තා විසින් මෙබදු අඹ කොයිබින් ලබනලදැයි විචාරා අකල්හි අඹඵලගන්වන මානවකයෙකු අතින් මිලදී ගන්නාලදැයි කීකල්හි එසේ වීනම් ඔහු ගෙන්වවයි කියා ගෙන්වා මෙතැන් පටන් ඔබහ නොවිකු මෙතනම ගෙනවුත් දී මට සේවය කරවයි රජ්ජුරුවන් විසින් කියනලද්දේය. එබසට මානවකයා මැනවැයි කියා ගිවිස රාජසේවය කොට බොහෝ වසතු ලැබ ක්‍රමයෙන් විශ්වාසවිය. මෙසේ කල්යනකල එක් දවසක් රජ්ජුරුවෝ මානවකයාට කථාකොට මානවකය! තෝ නොකල වණ්ණගන්ධරසයෙන් සමෘද්ධවූ අඹ කොයිබින් ලබන්නෙහිද කිමෙක්ද තට නයෙක් ගරුඩෙක් දෙවියෙක් දේද නැතහොත් මන්ත්‍රානුභාවයකින් ලැබීමෙක්ද?යි! විචාළාහ. එබස් අසා මානවකයා කියන්නේ 'මහරජ්ජුරුවන් වහන්ස! ඒ අන්කිසිවෙක් නොදෙන්නේය මාගේ අනර්ඝවූ මන්ත්‍රයෙක් ඇත නොකල අඹ

ලැබීම ඒ මන්ත්‍රයාගේ ආනුභාවයෙනැ'යි කිය. එසේ වී නම් අපිත් දවසක් ඒ මන්ත්‍රයාගේ බල බලම්හයි කියා රජ්ජුරුවෝ දෙවන දවස් මානවකයා සමඟ උයනට ගොස් මන්ත්‍රඵල දක්වවයි කීහ. මානවකයාද යහපතැයි කියා යස අඹරුකක් සමීපයට ගොස් සත්පියවරක් මත්තෙහි සිට මන්ත්‍රය පිරුවා අඹරුකට දිය අතලොස්සක් ගැසුයේය. එකෙණෙහි අඹරුකැ පැරණිපත් ගිලිහි නව දලුපත් වැඩි අඹමල් සැදී පිපී වැටී ඵලහටගෙන පැසී ඉදී මධුරඔජාවක් වී මහමේවට මෙන් අඹපතිතවූහ. ඒ දැඩ සතුටුවූ ජනයෝ සාධුකාරනාද පවත්වමින් සියදහස් ගණන් පිළිහිසවට කරඬවමින් නැවූහ. රජ්ජුරුවෝ ඒ අඹ අනුභව කොට ඔහට බොහෝ වසතුදී මානවකය! මෙබඳුවූ අසිරිමත් මහානුභාසම්පන්න මන්ත්‍රයක් කවරක්හු සමීපයෙන් උගතුදැයි විවාළාහ. එතල මානවකයා ඉදින් මම වණ්ඩාලයක්හු සමීපයෙන් උගනිමි කියෙමි නම් මම ලජ්ජාකටයුතුවන්නෙමි මටත් නිදහා රන්නාහ. මන්ත්‍රඥවූකලි මට ඉතා ප්‍රගුණවන්නේය දැන් නොනස්නේය දිසාපාමොක්ආචාරීන්ගේ නම කියමි සිතා බොරුවක් යියන්නේ තක්සලානුවර දිසාපාමොක් ආචාරීන්ගේ අතින් උගනිමියි කියමින් ආචාරීන් ප්‍රත්‍යක්ඛ්‍යානය කෙළේය. එහෙණෙහි මන්ත්‍රය අනනඞ්ඝ වීය. රජ්ජුරුවෝ සොම්නස්ව ඒ මානවකයා කැඳවාගන නුවරට වැද නැවත එක්දවසක් අඹ අනුභවකෙරෙමියි කියා උයනට ගොස් මඤ්ඡල්වට මත්තේ හිඳ මානවකය! අඹ ගෙනෙවයි කීහ. මානවකයා මැනවැයි කියා අඹරුකක් සමීපයට ගොස් සත්පියවරක් මත්තෙහි සිට මන්ත්‍රය පිරුවම්හි සිතා සිහිකරත් කරත් සිහිනොවනසාල්හි අනනඞ්ඝවූ නිඝාව දැන ලජ්ජාවට පත්ව සිටියේය. රජ්ජු විසින් නැවත නැවත විචාරන ලද්දේ අද මම අඹඵල නොගෙන්වම්හි කියේවිනම් රජ්ජුරුවෝ මට කිපෙන්නාහ බොරුවකින් වංචා කෙරෙම්හි සිතා දෙවයන් වහන්ස! අද මම නක්ෂත්‍රයොගයක් පරීක්ෂාකොට සිටියෙමි ඒ නක්ෂත්‍රමුහුනීය ලදිම් නම් නුඹවහන්සේට බොහෝ අඹගෙනවුත් දෙන්නෙමි වේදැයි කියේය. එබස් අසා රජ්ජුරුවෝ මානවකය! පෙර නෝ නක්ෂත්‍රයෝගයකුත් නොකියන්නෙහිය නක්ෂත්‍රමුහුනීයකුත් නොකියන්නෙහිය වණ්ණයෙන් ගඞ්ධයෙන් රසයෙන් යුක්තවූ බොහෝ අඹ ඵල ගෙනවුත් දෙන්නෙහිය පෙර මන්ත්‍රය පිරවීමෙන් බොහෝ අඹ ඵලගන්නේය එසේ මන්ත්‍රය පිරුවීමෙන් අඹ ඵලගන්වන්නාවූ නෝ අදවූකලි කිසිවක් කොටගත නොහී සිටිනෙහිය තාගේ මේ සවභාවය කිමෙක්දැයි විවාළේය. එබස් අසා මානවකයා රජ්ජු බොරුවෙන් රවවන්නට

නොහැක්කා මවිසින් ඇත්ත කීකල්හි රජ්ජුරු කරනසේක් වී නම් විදිම් ඇත්තම කියමියි සිතා මහාරජ්ජුරුවන් වහන්ස! චණ්ඩාලපුත්‍රයෙක් දැහැමින් සෙමින් නොසඟව ඇතිසැටියේ මට මන්ත්‍රය දින. කොයි කෙනෙකුන් විසින් විචාරනලද්දේ නමුත් නෝ මාගේ නාමගොත්‍රය නොසඟව, ඉදින් මාගේ නම් ගොත් සැඟවූයේ වී නම් මන්ත්‍රය අතුරුදන් වන්නේයයි මන්ත්‍රය නස්නා සුභාවයද මට කියේය. මහරජ්ජුරුවන් වහන්ස! නුඹවහන්සේ විසින් මහජනයා මධ්‍යයෙහි විචාරනලද මම මකුහුණයෙන්මඩහා ලදුව මෙය සඟවා බ්‍රාහ්මණමහාසාරයන් හොරෙන් උගතිමියි බොරුකීම්ද ඒ මවිසින් කියනලද බොරුව නිසා මන්ත්‍රය නටූ යේය නටුවාවූ මන්ත්‍රය ඇති මම දැන් බැගැව හඬමියි කියයි.

එබස් අසා රජ්ජුරුවෝ මේ ලාමක සුභාව ඇති මානවකයා මෙබඳු රත්නයක් නොබැලුයේය මෙබඳු උත්තම රත්නයකුත් ලදකල්හි ජාතිය කුමක් කෙරේදයි කිපී කියන්නාහු එරඬු බමුරු කොසඹ එරබදු ආදීවූ යම්කිසි වෘක්ෂයකින් මියෙන් ප්‍රයොජන විඳිනා සත්‍වතෙමේ මී ලද්දේ වීනම් මී කැමැත්තාවූ ඒ පුරුෂයාහට ඒ වෘක්ෂයම උතුම් වන්නේය. එසේ හෙයින් ක්ෂත්‍රිය බ්‍රාහ්මණවෛශ්‍යශූද්‍රව චණ්ඩාලාදීවූ යම්කිසි සත්වයන්හු සමීපයෙන් යම් ධර්මයක් හෝ ධර්මනිශ්‍රිත කාරණයක් හෝ යුක්තියක් හෝ මන්ත්‍රයක් හෝ උගත්තේ වීනම් ඔහට ඒ තෙමේ උතුම් පුරුෂ වන්නේය එසේ හෙයින් යම්බඳු ඒ පුරුෂයා දුකසේ ලබනලද් දුවූ උතුම් මන්ත්‍රය අධිකමානයෙන් නසාපීදැයි එසේවූ අසත් පුරුෂයාගේ සර්ව්වහරණාදී වශයෙන් කොල්ලකා හුණපත්තෙන් දෙපත්ත හසුකොට පැන්තේ පොත්ත පත්තට යනලෙස තළා සම උපුටවා වධකොට බොටුව අල්වා නුවරින් බැහැර ලවයි කෝපයෙන් අණකළෝය. රාජපුරුෂයෝ එබස් අසා ඔහට කළමනා වධකොට තාගේ ආචාරීන් කරාගොස් උන්සිත්ගෙන මන්ත්‍රය ලදහොත් නැවත මේ නුවරට එන්නට සිතුව ඉදින් මන්ත්‍රය නොලදහොත් මේ දිසාවවත් නොබලවයි කියා ඔහු තැතිගන්වා නුවරින් නෙරපූහ. ඒ මානවකයා අනාථව අශරණව සිතන්නේ ආචාරීන්වහන්සේ හැර මට අන්පිළිසරණක් නැත් තේය උන්වහන්සේ සමීපයට ගොස් උන්සිත්ගෙන නැවත මන්ත්‍රය දෙතහොත් ඉල්වා ගන්නෙමියි සිතා හඬමින් වැලපෙ මින් බෝධිසත්වයන් වසන සැඩොල්ගමට ගියේය. එහි පැමිණ සියලු තතු කියා මන්ත්‍රය ඉල්වූයේය. එපවත් අසා මහබෝස තාණෝ "මානවකය! මම තාගේ රත්නන්ආදීවූ ආචාර්‍යභාගයකුත්

නොගෙන දැහැමින් සෙමින් මන්ත්‍රය දිනිම්, තොසිත් මට කිසි වක් නොදී දැහැමෙන්ම මන්ත්‍රය උගත්තෙහිය, ආචාරින් ප්‍රත්‍යාඛ්‍යානය කළඉහත් මන්ත්‍රය සිතනොතිබී අපවත්වන් නේයසි මන්ත්‍රයේ තබුය තට කිම් ඉදින් තෝ සත්පුරුෂධම් යෙහි පිහිටියෙහි වී නම් මන්ත්‍රය හැරපලා නොයන්නේය අඳුන තෝ දුසේ ලද නොලැබියහැකි මේ මන්ත්‍රය බොරු කියා නසාපිය තෝ නුවණ නැත්තෙන් අද මහත් වනසව පැමිණියෙහිය අඳුනවූ මුසුවූ අසාතඳුවූ මුසාවාදීවූ කායවාක්සමාචාර යෙක් නැත්තාවූ එවැදුවූ සත්‍යයාහට අපි මන්ත්‍ර නොදෙන්නම්හ, තා අසත්පුරුෂහෙයින් දැක්මත් මට රිසි නොවෙයි තට දෙන මන්ත්‍රයක් මෙහි නැත වහා මෙතනින් දුරුවෙවයි කීහ. එසේ ආචාරින් වියින් නෙරපා හරිනලද මානවකතෙමේ මට ජීවිතයෙන් කුමන ප්‍රයෝජනදැයි වල්වැද අනාථමරණයෙන් මෙලේය.

මෙසේ අමඟලවූ සුභාෂිත නොවන මුසාවාද කියන පුද්ගලතෙමෙ පිළිලද වසතුවෙනුත් පිළිලැබිය යුතු වස්තුවෙනුත් පිරිහෙන බැවි දැක්වීමට ගෙනහැරපානලද **නෙරයනිපාතයෙහි අඞ්ජනාභවණ්ණනායෙහි අඞ්ජනාභවස්තුව** මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

යටගියදවස බරණැස්නුවර බ්‍රහ්මදත්තනම් රජ්ජුරුකෙනෙ ඝුන් රාජ්‍යය කරවන සමයෙහි අපමහබෝසතාණෝ සිටුකුල යෙක්හි සිටුකුමාරයෙක් වි උපන්නාහ, ඇතුළුනුවරද පියුම් පිපෙනා විලක් ඇත්තේය. ඒ විල රක්නා එක්තරා නැඟැසුන් මිනිසෙක් ඇත්තේය. එකල බෝසත් සිටුකුමරතෙමේ සුවදුක් විචාරමින් තවත් සිටුකුමරුවන් දෙදෙනෙකු සමඟ හැසිරෙන් නාහ. එක් දවසක් ඒ තිදෙන මල්පැලඳ උත්සව ක්‍රීඩා කරනු කැමැත්තාහු නැඟැසුන් විල්ගොවිවා බොරුවෙන් වණ්ණනා කොට මහනෙල්මල් ඉල්වාගන්නෙමුයි කියා ඔහුවෙත එළඹ සිටියාහුය. ඔවුනතුරෙන් එකෙක්

"යථා කෙසා ච මස්සූ ච ජීන්නං ජීන්නං විරූහති,
එවං රූහතු තෙ නාසා පදුමං දෙහි යාචිතෝ."

යනුවෙන් සිඳින් සිඳිනලද හිසකේ දැලිරැවුලු යලි යලිත් වැඩෙන්නේ යම්සේද එපරිද්දෙන් තාගේ නැඟැය වැඩේවා අපට මහනෙල්මල් දෙවයි කියා ඉල්වූයේය. ඌ ඊට කැමැතිව මල්නොදී භිඳිනවා දැක අනික් සිටුකුමරෙක්

"යථා සාරදිකං බීජං ඛෙත්තෙ වුත්තං විරුහති,
එවං රුහතු තෙ නාසා පදුමං දෙහි යාචිතො".

යනුවෙන් යම්සේ සරත්සෙමෙහි හොයම් කපාහෙන බහා තබනලද සාරවත් බීජය කෙතෙහි වපුලේ හොයම් වැඩේද එමෙන් තාගේ නාසයද වැඩේවා ඉල්වන්නාවූ අපට මල්දෙවහි කීයේය. ඊවද සෝපව මල් නොදෙනවා දැක තෙවන සිටුපුත් තෙමේ

"උභොපි පලපත්තෙතෙ අපි පදුමානි දස්සති,
වප්ජුං වා තෙ න වා වප්ජුං නත්ථි නාසාය රුහණා,
දෙහි සවව! පදුමානි තස්ස මෙ සමම! යාචිතො".

යනුවෙන් පින්වත් වූ යහලුව! මෙසේ කිසාල අපට මල් දෙන්නන්යහි සිතා ඒ දෙදෙනම බොරු කීවාහුය නුඹගේ නාහැ වැඩේවායි කීවාහු හෝ නොකීවාහු හෝ ඔවුන්ගේ ඒ වචනය නුඹගේ නාහැ වැඩීමටවත් නොවැඩීමටවත් ප්‍රමාණ නොවන් නීය, ඒ කොසිවිදියෙන් වුවත් නාහැවැඩෙන්නේනම් නැත, මම නම් නුඹගේ නාහැගැණ කිසිවක් නොකියම් ඉල්ලීම පමණක් කරමි, යහලුව මට මල්දෙවහි කියා ඉල්වූයේය. එවිට විල්පල්ලා ඔහුගේ එබස් අසා සතුටුව 'මේ අනික් දෙදෙනම බොරුකීවාහුය නුඹ පමණක් ඇතිතතු කීයේය නුඹට මල් සුදුසුය'යි කියා මහත් පියුම්කලඹක් දුන්නේය.

මුසවා බණනතැනැත්තේ ලැබියහැකි ලාභයෙන් පිරිහෙන බැවි දැක්වීමට ගෙතහැරපානලද **නිකනිපානයෙහි දෙවන වගෑ පදුමජාතකවණ්ණනායෙහි සිටුපුත් වස්තුව** මෙතෙකින් නිමවනලද්දේය.

"දුක්ඛං ව පපෙපානී"යි කීහෙයින් මුසවා බණනසුලු පුද්ගල තෙමේ දුකවද පැමිණෙන්නේය, යන මෙහි **ඛකුකනිපානයෙහි කකකාරුජාතකයද අඛකනිපානයෙහි මෙතිය ජාතකයද** කියයුත්තේය.

එසේ හෙයින් පෙරකල කිදුරන් දෙදෙන විසින් මෙන් මුස වාගෙන් බියවිය යුත්තේය.

කෙසේදයත්:-

අතීතකාලයෙහි බරණැස්නුවර වැසි එක්තරා වැදිපුත්‍රයෙක් හිමාලයවනයට ගොස් උපායකින් අඹුසැමි කිදුරන් දෙදෙනෙකු

අල්වාගෙනවුත් රජ්ජුරුවන්ට දුන්නේය. රජ්ජුරුවෝ පෙර නුදුටුවිරූ කිඳුරන් දැක වැදිපුත්‍රය! මොවුන්ගේ ගුණ කවරේදැයි විචාළාහ. දෙවයන් වහන්ස! මොවුහු මධුරස්වරයෙන් ගායනා කෙරෙති ලීලොපෙතව නටති මනුෂ්‍යයෝ මුන්සේ ගී කියන්ටත් නටන්ටත් නොදනිති‍සි කීයේය. රජ්ජුරුවෝ සතුටුව වැදි පුත්‍රයාට බොහෝ වසතුදී නටවි ගී කියවියයි කිඳුරන්ට කීහ. කිඳුරෝ 'ඉදින් අපි ගායනා කරන්නමෝ අක්ෂර සම්පූර්ණ කොට ගායනාකරන්ට අසමර්ථවුවමෝ ගායනාව නපුරු වන්නේය එසඳ අපට නිඝූකරති මරති බොහෝ කොට කියන්නට උගතුමෝ නම් බොරුකියවෙන්නේය' සිතා මුසාවාද බියෙන් රජු නැවත නැවත කියද්දීත් නොකීහ නැටුමුත් කොනැටූහ. එසඳ රජ්ජුරුවෝ කිපී මොවුන් මරා ඔස් පිසගෙනෙවයි කියන්නාහු 'ඉදින් මොහු දෙවතා කෙනෙක්වූ නම් ගාන්ධර්ව්‍යකෙනෙක් හෝ වූනම් නටති ගී කියති මොහු වූකලි තිරශ්චීනයහ වසතු පතන්නාවූ වැදිපුත්‍රයා විසින් අර්ථාසාවෙන් මා සම්පයව ගෙනෙනලද්දහ මොහුදෙදෙනාගෙන් එකෙකු ගෙන සවසට පිසව එකෙකු සෙව උදය පිසව'යි විධාන කළාහ. එසඳ කින්නරාහනාසිතන්නී 'රජ්ජුරුවන් වහන්සේ කිපිසේක. එකාන්තයෙන් අප මරවනසේක දැන්වූ කලි කථාකරන්නට කල්වන්නේය'යි සිතා—

"සතං සහස්සානං දුබ්භාසිතානං
කලම්පි නාඝති සුභාසිතස්ස,
දුබ්භාසිතානං සංකමානෝ කිලෙසෙ
තස්මා තූණ්හී කිංපුරිසෝ න බාල්‍යා.

යනුවෙන් කථාකරන්නී 'රජ්ජුරුවන් වහන්ස! වරදවා කියන්නාවූ ලක්ෂාක්බස් නොවරදවා කියන එකබසකුත් නොවටනාහ එසේහෙයින් අපව ගී කියන්ට කීකල්හී බොහෝ කොට ගී කීනම් වරද වේ දෙ, හෝයි යන බියෙන් නොකීවෝවමු කුඹ වහන්සේ කෙරේ නිස්සාර කමකින් නොකීවෝ නොවම්හ'යි කීහ. රජ්ජුරුවෝ කින්නරාහනාවට සතුටුව යම් කිඳුරගනක් මාහාසමග ප්‍රියතෙපුල් කථාකළාද ඇඟඟැර හිමාලයව්‍යාසට යවව මේ කිම්පුරුෂයාවූකලි හෙට උදෑසනම මාලුපිසගෙන එනපරිද්දෙන් මුලුතැන්ගෙට පාවාදෙවයි කීහ. කිම්පුරුෂයා රජ්ජුරුවන්ගේ බස් අසා 'මේ රජු මා කථාකොකොළහොත් අවශ්‍යයෙන්ම මරණසේක දැන්වූකලි කථාකරන්ව කල්වන්නේය'යි සිතා—

"පජ්ජුන්නනාථා පසයෝ පසුනාථා අයංපජා,
තං නාථොසම්හි මහාරාජ! මමං නාථා මම ගරියා,
චින්නාමඤ්ඤතරං ඤත්වා මුත්තෝ ගවෙජ්ඨය පබ්බතං"

යනුවෙන් 'මහරජ්ජුරුවන්වහන්ස! තෘණභක්ෂණය කරන්නාවූ පසුජාතීහු මෙසය නාගයා කොට ඇත්තාහ මේ මනුෂ්‍ය ජාතිහු පස්ගොරසින් ජීවත්වන හෙයින් පසුජාතිය පිහිට කොට ඇත්තාහ මමවූකලි නුඹවහන්සේ පිහිටකොට ඇත්තෙමි මාගේ භාර්‍යාව මා පිහිට කොට ඇත්තිය මම ඇට පිහිට වෙමි. අපදෙදෙනා අතුරෙන් එකෙක් එකෙකුමල නියාව දැක මෙසේ මරණින් මිදී පසු හිමාලය වනයට ගන්නේය ජීවත්ව හිඳ අපි දෙදෙන ඔවුනොවුන් හැර නොයම්හ එසේ හෙයින් නුඹවහන්සේ මේ කින්නරාඟනාව වනයට යවනු කැමැත්තෙහි නම් මා පළමුකොට මරා පසුව ඇය හිමාලය වනයට යවන සේක්වා'යි කියේය.....

රජ්ජුරුවෝ කිදුරාඟටද සතුටුවී ඒ දෙදෙන රන්මැදිරියෙක හිඳුවා ඒ වැද්දුම කැඳවා යව මොවුන් අල්වාගත්තැනම මුදවා හැරපියවයි කීහ. ඒ වැදිතෙමේද එසේ ඔවුන් හිමාලය වනයට හෙනගොස් හැරියේය.....මෙසේ මුසාවාදියෙන් දුර්භාෂිත නොකියා තමන්ගේ සුභාෂිතවචනය නිසාම මරණදුකින් මිදුනාහුය.

තස්මා මරණතෝ මොක්ඛං පත්ථයන්තෙන ජන්තුනා,
පහාය අලිකං සච්චං භාසිතබ්බං සුධීමතා.

කරුණු මෙසේ හෙයින් මරණදුකින් මිදීම ප්‍රාර්‍ථනාකරන්නාවූ පණ්ඩිතයා විසින් මුසාවා නොබැන සැබෑවදන්ම කිය යුත්තේය.....

මෙසේ සැබෑතෙපුල් බිණ්ණිම්සංඛ්‍යාතවූ සුභාෂිතවචනය මරණින් මිදීමටද හෙතුවන බැව් දැක්වීමට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැරපාන්නේද **තෙරසනිපාතයෙහි තක්කාරිජාතක වණ්ණනායෙහි කින්නරවත්ථුව** මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවන්නේද්දේය.....

විඛ්‍යීසප්‍රථිවීරජන්වහන්සේද මෙම අර්‍ථයම හඟවමින් භාග්‍යවත්වූ සම්මාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුයෙහි සුභාෂිතසූත්‍රයෙහි ඇතුළත්ව-

"සච්චං වෙ අමතා වාචා එසධමෙමා සනන්තනො,
සවෙව අත්ථෙ ච ධමෙමෙ ච ආහු සන්තො සපපුරිසා.

යන මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කෙළේය.

එහි අදහස්නම්:-සත්‍යවචනය සාධුභාවය කරණකොටගෙන එකාන්තයෙන්ම අමෘතවචන නම් වන්නේය. යම්බඳුවූ සත්‍ය වචනයක් වීද ඒ මේ සත්‍යවචනය පෞරණික ධර්මයෙක චාරිත්‍ර යෙහා ප්‍රවෙණියෙක මෙයම් පැරණි උතුමන්ගේ පුරුද්දෙක. ඒ උත්තමයෝ කිසිකලෙකත් අසත්‍යනොබිණුහු ඒ උත්තම සත්පුරුෂයෝ සත්‍යයද අර්ථයද ධර්මයද බිණුහු ශතුයි... එහෙයින්-

'සවෙව අත්ථෙ ව ධමෙමෙ ච ආහු සන්තොපතිට්ඨිතා'සි වදාළහ. එහි සත්‍යයෙහි පිහිටියාහුම ආත්මාර්ථපරාර්ථදෙක්හි පිහිටියාහු නම් වෙත්, අර්ථයෙහි පිහිටි බැවින්ම ධර්මයෙහිත් පිහිටියාහු නම් වෙතැයි දතයුත්තාහ. සත්‍යයෙහි පිහිටියහු කෙසේද යත්? අර්ථ යෙහිත් ධර්මයෙහිත් පිහිටියාහුම මෙරමා අර්ථයෙන් පහනොකළ බැවින් අර්ථහානි නොකෙරේයයි කියනලද්දේය...අර්ථහානිය ඇතිකලත් ධර්මයෙන් පහනොකරවූ බැවින් ධාර්මිකවූම අර්ථය සිඳනෙරේයයි කියනලද්දේය. සත්‍යවචනය කියනසුලුතැනැත්තේ අධිමුත්තකසාමණෙර මහාසුතසොම පණ්ඩිතාදීන්මෙන් තමහටද මෙරමාහටද අර්ථය ඵලවන්නේය...ඔවුනතුරෙන් අධිමුත්තක සාමණෙරවසතුව පණ්ඩිතසෙවනාධිකාරයෙහි කියනලද්දේය... මහාසුතසොම පණ්ඩිතවසතුව අසිතිනිපානයෙහි බැලිය යුත්තේය...

පෙරද එක් සත්‍රියක් තොමෝ දන්නොදින පූජාද නොකොළ දහම්ද නොමැසී සත්‍යය පමණක් රැක එයින් සැව ගොස් දෙව්ලොවැ උපන. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් මහාමෞද්ගල්‍යායන සථවිරයන් වහන්සේ දෙව්සැරියෙහි ගොස් ඇගේ විමන් දොර කඩ සිටිසේක් තමන්වහන්සේ ඉදිරියට එළඹසිටි ඇය අතින් තීගේ සිරිසැපත ඉතාමහත්ය කුමක් කොට මෙය ලද්දීදැ'සි විවාළසේක. ඒ දෙව්දූතොමෝ සුලුපින්කමකින් උත්බැවින් ලජ්ජාවෙමින් කියන්නට නොකමැතිවන්නී නමුදු තෙරුන් වහන්සේ විසින් නැවත නැවත විචාරනලද්දී සඟවන්නට නොහැකිවන්නී සත්‍යය පමණක් මවිසින් රක්නාලදැයි කීය. ඒ අසා මහාමෞද්ගල්‍යායනසථවිරයන් වහන්සේ දෙවිරමට

අවුත් ශාස්තෘන් වහන්සේ වැඳ සවාමිනි! ත්‍රෛලොක්‍යෛකතිලකාශයමානවූ තථාගත බුදුරජාණන් වහන්ස! සත්‍යකථනය පමණකින්ම දිවසුව ලබන්නට හැකිවන්නේදැයි විවාළේය. දෙවියන් සහිත ලොකයාහට අර්‍ථයෙන් ධර්‍මයෙන් අනුශාසනා කරන හෙයින් ශාස්තෘනම්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මෞද්ගල්‍යායනයිනි! කුමක් නිසා මා පුළුවුත්නෙහිද දෙවිදුව විසින් තොපට මේ මාගීය කියනලද්දේ නොවේදැ'යි වදාරා 'සත්‍යය පමණක් කියාත් දෙවිලෝ යන්නේමය'යි වදාළසේක.

මේ කථාවස්තුව ධම්මපදෙහි ඛොඩවග්ගෙහි "සච්චං භණෙනකුජ්ඣෙය්‍ය"යනාදී ගාථාවර්ණනාවෙහි ආයේය.

මෙසේ සුභාෂිතභාෂණාදී සතරඅඟයකින් යුක්තවූ වචනය සුභාෂිත නම් වන්නීය. ඒ සුභාෂිත වචනතොමෝ ලොව් ලොවුතුරාසුව ඵලවන හෙයින් මහල නම් වන්නීය.

එහෙයින් සුභාෂිතවර්ණනාවෙහි මහණෙනි! මේ සතරඅඟයෙන් යුක්තවූ වචනයසුභාෂිතවන්නීයයි වදාරමින් අන්‍යයන්ගේ මෙයින් අන්‍යවූ ප්‍රතිරූපදී අවයවයෙන්ද නාමලිඟවිභක්තිකාලකාරකාසමපත්තියෙන්ද යුක්තවූ වචනයක් සුභාෂිතයයි පණවද්ද එය ධර්‍මයෙන් ප්‍රතික්ෂෙප කෙරෙයි අවයවසම්පත්තියෙන් යුක්තවූවා නමුදු පිසුනුබස් ආදියෙන් යුක්තවූ වචනය තමහටද මෙරමාහටද අනර්‍ථ ඵලවන හෙයින් දුර්භාෂිත නම් වන්නීය. මේ සතරාඟයෙන් යුක්තවූ වචනය වනාහි ඉදින් මිළඟබහාෂා පර්‍යාපන්නවූ ෂටවෙටිකාවගේ ගීතිකාවකට ඇතුළත්වූ වචනයක් වීද එසේද වුවත් ලොව්ලොවුතුරාසුව ඵලවන හෙයින් සුභාෂිතම වන්නීය.

ලඞ්කාද්වීපයෙහි එක්තරා මහක් අසල කෙතක ගොයම් රක්නාවූ සිංහල දැසියක් විසින් සිංහලභාෂායෙන් ගායනා කරනලද ජාතිජරාව්‍යාධිමරණ ප්‍රතිසංයුක්තවූ ගීතිකාවක් අසා මහවඩින අහිඛුයට පැමිණි සැටනමක් පමණ විදර්‍ශක භික්ෂූහු මෙහි නිදර්‍ශන වන්නාහ.

එසේම තිස්ස නම්වූ ආරබ්ධවිදර්‍ශක මහණතෙමේද පියුම් මීලක් සම්පයෙන් යන්නේ පියුම්විලෙහි පියුම් බිඳබිඳ

"පාතකථුල්ලෙන කොක්කනදං සුරියාලොකෙන තජ්ජියනෙන,
එවං මනුස්සකතගතා සත්තා ජරාභිවේගෙන මද්දියනෙන."

මේ ගාථායෙන් බහුශ්‍රැතබවය, ශිල්පය, සුශික්ෂිතවූ විනය, සුභාෂිත වචනයදැයි, කියා මඞ්ගලචතුෂ්ටයක් වදාරණලද්දේය. මේ ගාථායෙහි වෘත්තයද "පථ්‍යාවක්ත්‍ර"නම් වන්නේය.

හුදීජනමනනඥනවූ මහුල් සුතුරු තෙවන ගයෑ අරුත් වැනුම් මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

තුන්වන ගාථාවෙහිඅදීවණ්ණනාව
සමාපතයි.

"මාතාපිතුඋපඨානං" යනාදීවූ සතරවනගාථායෙහි එඹා දෙවනාව! මවුපියන්ට උපස්ථාන කිරීමය, අඹුදරුවන්ව සංග්‍රහ කිරීමය, නිරවුල් කම්නන කිරීමය, යන ත්‍රිවිධකර්මය උතුම් මඟුලැයි ධරාගනුව යන මෙය සංක්ෂෙප අදහස වන්නේය.

මේ මතුකියනු ලබන්නේ විස්තරය වන්නේය. එහි මව නම් ජනික මවය පියා නම් ජනික පියාය. ඔවුනතුරෙන් මවුතොමෝම දුෂ්කර දෙය කරන තැනැත්තීය. එසේ හෙයින් මවගේ දුෂ්කර කාරියාවය මුළුදඹදිව්වැසි රජුන්ට ප්‍රකාශකරවන්නාවූ සොණ පණ්ඩිතනම්වූ තවුසාණන් විසින් කියනලද මෙම ගාථාවෝ අපසමාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් **සත්තනිපාතයෙහි සොණනන්දජාතකයෙහිලා** වදාරනලද්දාහ.

මවිතොමෝ නම් පුත්‍රසංඛ්‍යාතවූ ඵලය ප්‍රාර්ථනාකරමින් ඉෂ්ටදෙවතාවන් නමස්කාර කොට ආයාචනාකරයි ෂට්විධ ඍතූන් අතුරෙන් කවර ඍතුයෙක්හි කවර මසැ කවර නකතැ කවර දවසෙකැ උපන් දරුවෝ දිගාවෙද්ද? යසපිනැති පැණැතිසේ වෙද්ද? යනාදීන් නකත් මොහොත් තිථිකරණාදිය විචාරමින් වෙහෙසෙන්නීය.

තවද මෙලෙස සත්පුරුෂාකාරයෙහි නිරතවූ පුත්‍රලාභයට කාරණා ඇති තැනැත්තීවීනම් මල්වරගෙන සතරවන වාරයෙහි ගර්භීයාගේ පිළිසිඳීම වන්නේය, එලෙස පිහිටි ගර්භොත්පත්තිය නිසා දෙළදුක් ඇතී වන්නීය. ඒ ගර්භීයාගේ සුවපත්භාවයට හෙතුවූ ඒ දරුදෙළ ධරණකල්හි ඇයගේ කුසෙහි උපන් සත්ත්වයා කෙරෙහි සෙනහස උපදනේය. ඒ කාරණයෙන් මව් තොමෝ 'සුහදා' නම් වන්නීය.

හවුරුදිදක් හෝ ඉන් අඩු දසළුකඩමසක් හෝ මුළුල්ලෙහි ඒ දරුගැබ උසුලමින් ගැප්පෙරහර සොට ප්‍රසූතකරන්නීය. එසේ කියනලද කාරණයන් හෙතුකොටගෙන ඕ තොමෝ දරුවන් උපදවන්නීය. එසේ දරුවන් උපදවන නිසා මවුතොමෝ ජනෙනනී' නමැයි කියනුලදිදීය.

ක්ෂීරසංඛ්‍යාතවූ හෘදයලොහිතය පෙවීමෙන්ද දරුවන් හැල වීමපිණිස ගායනා කරනලද හිතිකාවෙන්ද ළෙඟි හොවවා තමන්ගේශරීරස්පර්ශී පතුරුවමින් තමන්ගේ ශරීරය පෑපුරණයක් කිරීමෙන්ද හෙවත් පෙරවීමෙන්ද අඩන්නාවූ පුත්‍රයා පොෂණය කරන්නීය. එසේ හෙයින් මවුතොමෝ 'පොසෙනනී' නමැයි කියනලදිදීය.

යලිත් දරුණුවූ ශීතොෂ්ණාදී අවස්ථාවන්කල 'අහෝ මාගේ පුතානුවන් මතුවෙහි සුලභ වදනේය අවව පැහිරෙන්නේය'යි මෙසේ මමත්වය කොට සිතිදුවූ ළඟින් යුකතව සොයා බලා ඉන් වලකා නොදන්නාවූ දරුවා සුවයෙහි යොදා සතුටු කරවන්නීය. එසේ හෙයින් මවුතොමෝ 'තොසෙනනී' නමැයි කියනලදිදීය.

මවුසමබන්ධිවූ රන්රිදී මුතුමැණික්වස්තු වස්ත්‍රාභරණාදී යම් ධනයක් වීද පියාසමබන්ධවූත් එබඳුවූම යම් ධනයකුත් වීද යන මේ දෙපක්ෂයෙහිමවූ ධනය 'අපගේ පුත්‍රයාහටම වේවා'යි පුත්‍රයා පිණිසම ඒ ධනය අනික් කිසිවෙක් හටත් නොදී නොපෙන්වා සාරගබඩාදියෙහි හොපත රක්ෂාවරණ කරන්නාහ.

මෙසේ සාපෙක්ෂාකව ඇතිකළ පුත්‍රයා මවුතොමෝ 'එඹා අඹබාලපුතණඹ! මෙසේ රාජකුලාදීන්හි නොපමා වෙව නොහොත් හිරේ විලඟුවෙහි නොපමා වෙවසිද මෙනම් කමීය නොකරවසිද නොයෙක් මරතියකියා භික්මවමින් මවුතොමෝ වෙහෙසෙන්නීය.

මෙසේ ක්‍රමයෙන් යොවුන්වියපැමිණි පුත්‍රයා රාත්‍රිකාලයෙහි අන්හඹුවන්ගෙවලෙහි පමාවුවහු සවසත් නොමෙනබැව් දැන බත් මාලු පිස වසා ගෙහි තබා කදුලු පිරුණු නෙතින් මග බල බලා හඬමින් පෙළෙන්නීය.

එබඳුවූ මාතාපිතෘ යන දෙදෙනම බ්‍රහ්මයසිද පූජිදෙවයසිද පූජ්‍යාචාර්‍යයසිද ආහුනෙය්‍යයසිද කියනු ලබන්නාහ.

එහෙයින් නිකඛුනතරවතුකකඛුනතරයන්හි සබ්‍රහ්මයුනයෙහි ''මහණෙනි! 'බ්‍රහ්ම' යන මෙයද මවුපියන්ට නමෙක 'පුබ්බාචාර්‍ය්‍ය' යන මෙයද මවුපියන්ට නමෙක 'පුබ්බදෙව' යන මෙයද මවුපියන්ට නමෙක 'ආහුනෙයය' යන මෙයද මවුපියන්ට නමෙක රිට හෙතු කවරහුදයත්:-මහණෙනි! මව්පියෝ දරුවන්ට බොහෝ උපකාරඇත්තාහ දරුවන්ගේ ජීවිතය පාලනය කරන්නාහ පුත්‍රයන්ගේ ජීවිතය වනාහි ඔවුන් විසින් පාලනය කරන ලද්දේය ගළපනලද්දේය අවිච්ඡින්නව පවත්වන ලද්දේය කිරි තෙල් ගා අතපය ඇදහැර අඹා වඩා නැහැකන්හිය් අඹා වඩා හෘදයලෝහිතය පොවා පොසනය කළහ මෙලෝ ඉටුනිවුඅරමුණු දැක්වූවාහුය''යි වදුරා තදනන්තරවැ

''බ්‍රහ්මා'ති මාතාපිතරෝ පුබ්බාචරියා'ති වුච්චරෙ;
ආහුනෙය්‍යා ච පුත්තානං පජාය අනුකම්පකා''සි

වදුළුසේඝාතය එහි අදහස:-යම්සේ වනාහි මහාබ්‍රහ්මයාගේ සිතෙහි ලොකසන්‍තිප්‍රජාවකෙරෙහි මෙත්තා කරුණා මුදිතා උපෙක්ඛා යන සතරබ්‍රහ්මවිහරණයෝ තොරතුවූවෝ වෙද්ද එලෙසින්ම මවුපියන්ගේ සිත්හිද දරුවන්කෙරෙහි එකී සතරහා වනාවෝ තොරතුවූවාහු වන්නාහුය. ඒ භාවනාවෝ ඒ ඒ අවස්ථා වන්හි ලා දතයුත්තාහුය. එනම්: දරුවා කුසැපිළිසිඳගත්කල්හි කවදා වනාහි මපුතු නිරොගිවූවහු පිරිපුන් අඟපසඟ ඇතියහු දකින්නෙමුදෝහොයි සිතනකල මවුපියන්ගේ සිත්හි මෛත්‍රිය උපදනීය. යම්කලෙක වනාහි මේ මොලකැවිදරුපොවුතෙමේ උඩුකුරුව හෝනේ උකුණුමකුණු මැසිමදුරුහෝහපටු ආදීන් විසින් විදිනලද්දේ හෝ දුඃඛසෙය්‍යාවෙන් හෝ පෙළුනේ හඬනේ වේද එකල ඔහුගේ හඬනහඬ අසා මවුපියන්ගේ සිතැ කරුණාව උපදනීය. දුවපැන ඇවිද කෙළනා කල වනාහි දැක ලොහොබ කටයුතු බබලන වණ්ඩාලගමන් පිරුණු අහපසඟඇති වයසෙහි සිටිකල හෝ දරුවා බලා මවුපියන්ගේ සිත ගිතෙල්මණ්ඩයෙහි බහාලනලද සියක්වර පොළනලද හිඹුල්පුලුන් පෙදක් මෙන් මෘදුවන්නේය මොදිතප්‍රමොදිතවන්නේද එකල ඔවුන්ට මුද්තාව ලැබෙන්නීය. යම්කලෙක වනාහි අඹුදරුවන් පොසතය කොට වෙන වෙනම ගිහිගෙයි වෙසේද එකල 'අපගේ පුත්‍ර තෙමේ දැන් තමන්ගේ ධර්‍මතායෙන් යැපෙන්නට හැකිවන්නේය'යි මවුපියන්ගේ සිත්හි මධ්‍යස්ථභාවය උපදනේය. මෙසේ එකල්හි උපෙක්ඛාව ලැබෙන්නීය. යන මෙම කාරණය හෙතු

කොටගෙන මවුපියෝ 'බ්‍රහ්ම'නමැයි කියනලද්දේය. මවුපියෝ දරුවා උපන්කලැ පටන් 'මෙසේ හිදු මෙසේ සිටු මෙසේ යව මෙසේ හෙව මෙසේ කව් මෙසේ බොද මේ තාගේ පියාගයි කිය යුතුය මේ අයියාය මේ මල්ලිය මෝ අක්කාය මෝ නංගිය කිය යුතුය මෙනම් දෙය කටයුතුය මෙනම් දෙය නොකටයුතුය අස වලා වෙත එළඹෙන්ට වටනේය අසවලාවෙත එළඹෙන්ට නො වටනේය'යි යනාදිය පළමුකොට උගන්වත්. ඉන්පසු අනික් ඇදුරුවරු හස්තීශිල්ප අශ්වශිල්ප රථශිල්ප ධනුඃශිල්ප ථරුශිල්පා දිය හා මුද්‍රාගණනාදී සංඛ්‍යාශාස්ත්‍රයන්ද උගන්වන්නාහ. අන් ඇදුරුකෙනෙක් සරණ දෙත් අන් ඇදුරුකෙනෙක් සිල් දෙත් අන් ඇදුරුකෙනෙක් පැවිදිකරවත් අන් ඇදුරුකෙනෙක් බුදු වදන් උගන්වත් අන් ඇදුරුකෙනෙක් උපසපන් කරවත් අන් ඇදුරුකෙනෙක් සොවාන්මාගීාදීන්ට පමුණුවත් මෙසේ ඒ සිය ලුම ඇදුරුවරු 'පසුඇදුරුවරු' නම් වන්නාහ. මව්පියෝ වූකලි සියලුන්ට පළමු පුතුන්ට ඉගැන්වූ හෙයින් 'පූර්ව්‍යාචාර්‍යවරයෝ' නමැයි කියනලද්දාහු දුරසිට ගෙනෙනලද රැස්කරනලද පිළියෙල කරනලද ආහුතයවූ ඵලවිශෙෂ සලකන්නහු විසින් ශිල්වත් ගුණ වතුන් විෂයෙහි දියයුතුවූ පුත්‍රයන්ගේ ආහාරපානාදීද්‍රව්‍යය මවු පියෝ උපකාරයට කෙත්වූ බැවින් පිළිගැනීමට සුදුසු වන්නාහ, එසේ හෙයින් මවුපියෝ පුත්‍රයන්ට 'ආහුනෙය්‍යයෝ'යයි කියනලද්දාහු මවුපියෝ තමපුතුන්ට අනුග්‍රහ කරන්නාහ අනුන්පණ සිද බිද නුමුත් තමසතු යම් ඒ කොයිදේ නමුත් පුදුවුවත් තමන්ගේ පුත්‍රපරම්පරාව පිළිදගින්නාහ ගොපනය රක්‍ෂණය කරන්නාහ. යන මේ තිකඝුත්තරවණ්ණනා නයින් දන්නේය.

චතුක්කඝුත්තරයෙහි කියනලද පූර්වදෙවතාවය නම්:–යම්සේ වනාහි ක්‍ෂීණාශ්‍රවසංඛ්‍යාතවූ විශුද්ධි දෙවියෝ බාලජනයන් විසින් කරනලද අපරාධය නොගැණ ඒකාන්තයෙන්ම ඔවුන්ට වැඩ දායකවූවක්ම කැමැත්තන්නාහුම හිතසුව පිණිස පිළිපදනාහුද දක්‍ෂිණාහීතාවයෙනුත් තමන්කෙරෙහි කරණලද ඒ උපකාර යන්ගේ මහත්ඵලමහානිශංසතාවය උසුලද්ද ඒ මාතාපිතෘහුද පුත්‍රයන්ගේ අපරාධය නොගැණ ඒකාන්තයෙන්ම ඔවුන්ට හිත සුව පිණිස පිළිපදනාහු දක්‍ෂිණාහියෝ වී තමන්කෙරෙහි කරණ ලද උපකාරයන්ගේ මහත්ඵලමහානිශංසතාවයද උසුලන්නාහ. එසේ හෙයින් ඔවුහු දෙවියන්ගේ වැනි පැවතුම් ඇති බැවින් දෙවියෝ නම් වන්නාහ. යම්සේත් පුත්‍රයෝතුමූ පළමු කොට ඒ මාතාපිතෘන්ගේ වශයෙන් අනික් දෙවියන් හැඳින පිළිපදනාහු

ප්‍රතිපත්තිඵලය අවබොධ කෙරෙද්ද එසේ හෙයින් අනික් සම්මුති උපපත්ති විසුඬි යන දෙවියෝ 'පජාදෙවයෝ' නම් වන්නාහ. මවුපියෝ වනාහි අනික් දෙවියන් කෙරෙන් ප්‍රථම කොට ඔවුන්ට උපකාරවත් බැවින් 'පුබ්බදෙවයෝ'යයි කියනු ලබන්නාහයි දත යුත්තේය.

දුතඞ්ගුත්තරවණ්ණනායෙහි වනාහි ආපාදකා යන්නට වඩා නය කරන්නහුය අනුව පාලනය කරන්නහුය යන අර්ථ දී පුත්‍රයෝ වනාහි මාතෘපිතෘන් විසින් වැඩිවඩිනය කරන ලද්දාහු යයිද, නැවත නැවත නොහොත් අවිච්ඡින්න වශයෙන් නොකඩ වම පාලනය කරන ලද්දාහුයයිද යන අදහස කියන ලද්දේය. **පොසඞා** යන්නට අත්පා වඩා හෘදය ලොහිතය පානය කරවා පොසනය කරන තැනැත්තෝය, යන අර්ථය දක්වා පුත්‍රයෝ වනාහි මවුපියන් විසින් පොෂණය කරන ලද්දාහුය හරණය කරනලද්දාහුය. ආහාරපානාදියෙන් පිළිදගිනාලද්දා හුය යන අදහස කියනලද්දේය.

දුතඞ්ගුත්තරටීකා යෙහි හදය **ලොහිතං** යන්නට කිරියයි අර්ථ දී ලොහිතය වනාහි ක්ෂීරභාවයෙන් පිරිනැමීම කැමති වන්නේය යන අදහස කියනලද්දේය. **දෙසෙනාරෝ** යන්නට ඉදින් වනාහි මවුපියෝ උපන්දිනමැ පුතු පාගෙන වෙනෙකැ හෝ ගෙනෙකැ හෝ හෙලකැ හෝ බැහුවාහු නම් ඒ දරුවෝ මෙලොවැ ඉටුනිවූ අරමුණු නොදක්නාහුය. එසේ නොකොට පොෂණය කළහෙයින් ඔවුන්ගේ ඉටනිටු අරමුණු දැකීම මව් පියන් නිසාම වූ හෙයින් ඒමාතෘපිතෘන හේ මේලොකය දැක්වූවාහු නමැයි අදහස දෙනලද්දේය. **පජාසඅනුකම්පකා** යන්නට තම පුතුන්ට අනුග්‍රහ කරන්නාහුය යන අර්ථය දී ඒ දෙමවුපියන් විසින් පරපණතාසා නමුත් අන්සතුදෙය කඩාවඩා කොලලකා නමුත් තමසතු යම්කිසිවක් පුදා නමුත් තමන්ගේ පුත්‍රප්‍රජාව පිළිදගින්නාහුය හොපතය කරන්නාහුය. එහෙයින් **පජාය අනුකම්පකා** යන මෙය කියනලදැයි යන අදහස දෙනලද්දේය. මේ ගාථාව **සොතානන්දජානකයෙහිත්** ආවේය.

මෙසේ ඔවුන්ගේ බහූපකාරත්වය බ්‍රහ්මාදීගුණවිසිෂ්ඨත්වය කරුණුබැව් දක්වනලද්දේය. යම්හෙයකින් පුත්‍රතෙමේ ඒ මවුපියන් ලෞකික උපකාරයකින් කිසිම ක්‍රමයකින් පිළියම් කරන්නට හෙවත් පෙරළා උපකාර කරන්නට නොහැකිවන් නේමද ඉදින් වනාහි අවුරුදුසියයට පරමායු ඇතිකලැ උපන්

එපමණක්‌ ජීවත් වන්නාවූ පුත්‍රයෙක්‌ හෝ මේ මවුපියන්ට පෙරළා උපකාර කරන්නෙමැයි සිතා දකුණු උරහිසෙ මවද වම් උරහිසෙ පියාද තබා හැමතන්හිම පරිහරණය කොට එහි සිටිය දීම ඔවුන්ව නැහැවීම් ඇඟඉලීම් අත්පා මැඩීම් ඇඟවිලවුම් ගැල්වීම් ආදී උපස්ථාන කරන්නේද ඔවුහුත් ඔහුගේ අංශකූටයන්හි සිටින්නාහුම මලමූත්‍ර විසර්ජනයත් කරන්නාහුද මෙලෙස පුතු අවුරුදුසියය මුළුල්ලෙහි කරන්නේ නමුදු මවුපියන් කළ දෙයට සමානවූවකුත් කරන්නට නොහැකිවන්නේය. ඒ තබා පියහු සක්විතිරජබැව්හිත් මව සක්විතිරජගුගේ අග මෙහෙසි බැව්හිත් පිහිටුවන්නේ නමුදු මවුපියන්ට උපකාර කෙළේ නම් නොවන්නේය. යමෙක් වනාහි අශ්‍රද්ධාදියෙන් යුක්තවූ මවුපියන් ශ්‍රද්ධාසම්පත්ත්‍යාදියෙහි පිහිටුවූයේද මෙපමණකින් පෙරළා උපකාරකරන්නට හැකිවන්නේ නම් වන්නේය.

එහෙයින් දුක්ඛඔහාරණෙහි මාතාපිතූනං සුත්‍රයෙහි මහණෙනි ජනකමවවද ජනකපියාටද යන දෙදෙනාහට උපකාර නොකෙරෙහැකියයි කියම් මහණෙනි සියක්ගවුරුදුදට පරමායු ඇති කල උපන්නාවූ සියක්ගවුරුදුදක්ම ජීවත්වන සුලු පුද්ගලයෙක් එක් අංශකූටයෙක්හි මවද එක් අංශකූටයෙක්හි පියාද තබා පරිහරණය කරන්නේය තවද ඒ පුත්‍රතෙමේ ඔවුන් අංශකූට යන්හි සිටියදීම දුගද දුරලීම පිණිස සුවඳ විලවුම් කිරීම් සංඛ්‍යාත උච්ඡාදනයෙන්ද විඩාසංසිදුවීම පිණිස අත්පා මැඩීමෙන්ද ශීතොෂ්ණකාලයන්හි උණුදිය සිහිල්දියෙන් නැහැවීමෙන්ද අත්පා ඔබමොබ ඇදීම් සඛ්‍යාතවූ සම්බාහනයෙන්ද උපස්ථාන කරන්නේය ඔවුනුද ඒ අංශකූටයන්හි හුන්නාහුම මලමූත්‍රවිසර්ජනයත් කරන්නාහුය. මහණෙනි! එසේ කළකල්හිත් මවුපියන් කළ උපකාරයට සමානවූවක් කරනලද්දේත් නොවෙයි කළදෙයට වැඩියක් කරන ලද්දේත් නොවෙයි. මහණෙනි බොහෝ සත්වරුවන්ඇති මේ මහාපොළොවෙහි ඉසුරට අධිපතිවූ සක්විතිරජබැවිහි මවුපියන් පිහිටුවා ලන්නේද මහණෙනි! එපමණකිනුත් මවුපියන්ට සමානව උපකාර කරනලද්දෙත් නොවන්නේය වැඩියක් උපකාර කරනලද්දේත් නොවන්නේය. ඊට හෙතු කවරේදයත් මහණෙනි! මවුපියෝ පුත්‍රයන්ට බොහෝ උපකාර ඇත්තාහ පුත්‍රයන්ගේ ජීවිතය පාලනය කරන්නාහුය අත්පා වඩා හෘදයලොහිතය පොවා පොෂණය කරන්නාහුය මෙලොව දැකීම් අරමුණු දක්වන්නාහුය එහෙයිනි. මහණෙනි! යමෙක් තෙමේ වනාහි සදහැනැති මවුපි

යන් සැදැහැගුණයෙහි පිහිටුවාද දුශ්ශීල මවුපියන් ශීලසම්පත්තියෙහිත් මසුරුමච්චිපියන් ත්‍යාගසම්පත්තියෙහිත් මොඞ්මවුපියන් ප්‍රඥාසම්පත්තියෙහිත් සමාදන්කරවාද නීවෙස කරවාද පිහිටුවාද මහණෙනි! මෙපමණකින් වනාහි මවුපියන්ට කළදෙයට සමානව උපකාරකරන්නලද්දේවෙයි වැඩියක් කරනලද්දේත් වෙයි අතිශයින් වැඩියක් උපකාර කරන ලද්දේත් වන්නේයයි වදාරනලද්දේය.

දුකනිපාතවණ්ණනායෙහි මවුපිය දෙදෙනඅතුරෙන් මවුතොමෝම ඉතා බොහෝසෙයින් උපකාරඇතිසෙයින් ඇයට ප්‍රධානභාවයෙන් පෙරළා උපකාර කටයුතුබැවින් දකුණුඅංශකුටය කියන්යයි කියනලද්දේය.

දම්සෙනෙවි සැරියුත් මහාස්ථවිරයන් වහන්සේ වැනිවූම මහණෙක් ඒ ශ්‍රද්ධාසම්පත්තාදියෙහි පිහිටුවන්නේ නමැයි දතයුත්තේය යනු එහි වණ්ණනානය වන්නේය. උපස්ථානය නම්: සත්කාරයෙන් හා නමස්කාරයෙන්ද උවටැන් කිරීමය එහෙයින් සබ්‍රහ්මසූත්‍රයෙහි හා සොණනන්දජාතකයෙහිත්

> "තසමා හි තෙ නමස්සෙය්‍ය සක්කරෙය්‍යාථ පණ්ඩිතෝ
> අන්නෙන අථ පානෙන වත්ථෙන සයනෙන ච,
> උච්ඡාදනෙන නහාපනෙන පාදානං ධොවනෙන ච"සි.

වදාරනලද්දේය. එහිදු උදය සවස උපස්ථානයට ගොස් මේමාගේ උතුම් පින්කෙතයයි කියා නමස්කාර කරන්නේය ඊට අනතුරුව කැඳබත් කැවිලිපෙවිලි ආදියෙන්ද අෂ්ටවිධ පානවර්ගවලින්ද හදනාපොරොනා වස්ත්‍රයන් දීමෙන්ද ඇඳපුටු ඇතිරිලිකොට්ටමෙට්ටආදියදීමෙන්ද දුගඳදුරලීම පිණිස සුවඳ කරනවිලවුම් ඇඟගෑමෙන්ද නැහැවීමෙන්ද පාදෙව තෙල් මැකීමෙන්ද යනාදි මෙයින් සත්කාර කරන්නේය යන මේ අදහස එහි වණ්ණනානයින් දන්නේය.

විසුද්ධිමග්ගටීකායෙහි වනාහි උච්ඡාදනය නම් ඇඟ ඉලීමය සම්බාහනය නම් පිරිමැදීමයයි කියන ලද්දේය.

ඒ උපස්ථානවිෂයෙහි ගිහියා විසින් වූකලි නමස්කාර කිරීමෙන්ද මවුපියෝ උපස්ථාන කටයුත්තාහ. පැවිද්ද විසින් සත්කාරපමණකින්ම උපස්ථාන කටයුත්තාහ. මහණහු විසින්ද වනාහි මවුපියෝ උපස්ථාන කටයුත්තෝමය.

මාතාපිතෘඋපජ්ඣායානසංඛ්‍යාත මේ භාරුණවිෂයෙහි ලා දෝෂ යක් නොමැත්තේය. එහෙයින් **නතිඝපාරාජිකාදීසු හෙඨජ්ජ කරණවණ්ණනාසෙහි** යම්හෙයකින් වනාහි මහණතෙමේ තමන්ගේ මැණියන් තමන් වසන විහාරයට ගෙනවුත් තබාගන පිළිදහින්නේ වේද ඒ මහණ විසින් මැනියන්ගේ ශරීරය ආමශී නය නොකරමින් සියලු දෑ කටයුත්තේය. තමපියාණන් වනාහි ගෙනවුත් පිළිදගනේ චීනම් හෙරණවහන්දූ කෙනෙකුට මෙන් සියතින්ම නැහැවීම් ඇඟඉලීම් ආදී සියලුකටයුතු දෑ කොට උපස්ථාන කටයුත්තේයයි කියනලද්දේය. මෙහිදු මේ මාගේ මවයයි ගෙහසිතාප්‍රේමයෙන් ආමශීනය කරන්නාහට දුකුළා වක්ම වන්නේයයි දැක්වීම පිණිස ආමශීනය නොකිරීමෙනැයි කියනලද්දේය. එහෙයින් **ඛාරුණසංඝභීඝික්ඛාපදවණ්ණනාසෙහි** ඉදින් මහණෙක් තෙමේ ගඟදියසැඩපහරින් ගසායන තම මවුන් දුටුයේ චීනම්බදු අතින් පරාමශීනය නොකටයුත්තීය ඔරු පාරුඅාදියක් හෝ පුවරුවක් හෝ හෙහෙල් කඳක් හෝ දැව කඳක් හෝ ඉදිරියෙහි තැබිය යුත්තේය. එබන්දක් නොලත් කල තමන්සිව්රවත් ඉදිරියෙහි තැබියයුත්තේය මෙහි මෙය අල්වාගනුවයි නොකියයුත්තීය. අල්වා ගත්කල තමපිරිකර ගන්නා අයුරෙන් ඇදගතයුත්තීය. යම්හේකින් මවි හොමෝ බියවී නම් පෙරටුපෙරටුව යමින් නොබවයි කියමින් අස්වසා ලිය යුත්තීය. ඉදින් මියන්ට යන්නී වහාම පුත්වූ මහණහුගේ කරේ හෝ නහීද අත හෝ අල්වා ගනීද පහවෙව මැහැල්ලියයි කියා ගඟානොදමා ගොඩබිමට පැමිණවිය යුත්තීය. මඩෙහි ගැලුණු මව කෙරෙහිද ලිඳෙහි වැටුනු මවකෙරෙහිද මෙමනයින් ම පිළිපැදිය යුත්තේය. එහිදු ගොතක් හෝ වසත්‍රයක් හෝ බහා එය අතින් අල්වා ගත්බව දැන ගොඩනගාලියයුත්තීය. ආමශීනය නොකටයුත්තීමය. යන මේ අර්ථය කියනලද්දේය. ඔවුන්ට බෙහෙත්කරන්නෙත් වෙදකම් නම් නොවන්නේය. අනාමඬපිණ්ඩය දීමෙහිදු ශ්‍රද්ධාදෙය්‍යය නැසීමක් නොවන්නේය. එහෙයින් **හෙඨජ්ජකරණවඝනුවණ්ණනාසෙහි** ඉදින් යම්කිසි මහණෙකුගේ මවුපියෝ පොහොසත්වූවාහු නම් ඒ මහණහුගෙන් බෙහෙත් බලාපොරොත්තු නොවන්නේ නම් බෙහෙත් නොකරන්නට වටනේය. ඉදින් වනාහි රාජ්‍යයෙහි පිහිටියාහු නමුත් පුත්වූ මහණහු කෙරෙන් බෙහෙත් බලාපොරොත්තු නම් නොකරන්නට නොවටනේය. අනාමඬපිණ්ඩපාතයද මවුපියන්ට දියයුත්තේය. ඉදිනුදු පිණ්ඩපාතය කහවණුවක් අගනේ වී නමුදු ශ්‍රද්ධාදෙය්‍යය නැසීමක් නැත්තේයයි කියනලද්දේය.

අඤ්ඤං නවට්ටති යනුවෙන් බෙහෙත් නොකරන්නට නොව පිසි ඇත මෙහි දුකුළාඇවතක් වන්නේයයි කියත්. අයුත්ත තාවශයෙන්ම වනාහි මෙහි නොකරනු ප්‍රතික්ඛෙප කිරීම කියන ලද්දේය. ආපත්තිවශයෙනැයි කියා නොගතයුතුයයි **විමතිවිනෝදනියෙහි** කියනලද්දේය. අනාමඞ්ගපිණ්ඩපාතය නම් නොපැවිද්දක්හු අතින් ලබනලද තමාවිසින් හෝ අනිකෙකු විසින් හෝ නොගන්නාලද අග්‍රභාගය ඇති පිණ්ඩපාතයයි **සාරාදීපනියෙහි** කියනලද්දේය.

එසමයෙහි වනාහි එක්තරා මහණක්හට සිවුරු වැඩියක් ලැබුනේවීය, ඒ මහණ තෙමේද ඒ සිවුරු රැස මව්පියන්ට දෙනු කැමතිවීය, ඒ බව බුදුරජාණන් වහන්සේට සැලකළාහුය භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මහණෙනි! මවුපියන්ට දෙනුලබන කල්හි මම කුමක් කියන්නෙම්ද මහණෙනි! මවුපියන්ට දෙන්නට මම නොපට අනුදනිමි මහණෙනි! මව්පියන්ට හැර සෙසු ඤාතීන්ට දීමෙන් ශ්‍රද්ධාදෙය්‍යය නොනැසියයුත්තේය. යමෙක් එසේ කොට නැසුයේ විනම් දුකුළාවන්නේය යනු **විවරක්ඛන්ධකපාළියෙහි** වදාරනලද්දේය. මවුපියන්ට වනාහි තමන්සතුවූ ඵලමල්ද දෙන මහණහු විසින් තෙමේම ගෙනගොස්ද අනිකෙකු ලවා ගෙන්වාගන ගොස්ද තමන්වෙත කැඳවාද දෙන්නට වටනේය. සෙසුඤාතීන්ට වූකලි තමන්වෙත කැඳවාම දෙන්නට වටනේය ඔවුනතුරෙන් මල්දෙන්නහු විසින් තුනුරුවන් පිදීම පිණිසම දෙන්නට වටනේය සැරසීම් පිණිස හෝ ශිවලිඟපූජා පිණිස හෝ කහවු නුමුත් දෙන්නට නොවටනේය යනු **කුලදූසකසික්ඛාපදවණ්ණනානය** වන්නේය.

මෙය විකුට ජීවත්වන්නේයයි සිතා මවුපියන්ට දෙන්නට වටනේය සෙසුඤාතීන්ට වනාහි තාවකාලිකවශයෙන්ම දෙන්නට වටනේයයි **විමතිවිනෝදනියෙහි** කියනලද්දේය.

එහෙයින් භික්ෂුව විසින්ද යථොක්ත නයින් ඒ මාතාපිතෘහු උපස්ථාන කටයුත්තෝමය.

පාලියෙහිදු "මාතාපිතූ උපඨානං"යි අවිශෙෂයෙන් වදාරන ලද්දේය. අර්ථකථාචාරීන් විසින් ගිහිභාවය නොඅරණතාක් මාතාපිතෘඋපස්ථානයෙන් ශෙෂව තුබූ පැරණි නය මිල පිරිසුදු කරන්නාහු නමුදු අවශ්‍යතයෙහි ගිහින්ගේ වශයෙන් යම් උපස්ථානයක් කියනලදද ඒ මාතාපිතෘඋපස්ථානය නම් ගිහිවකෙකැයි

දක්වනු පිණිසත් පැවිද්දහු විසින් උපස්ථාන නොකටයුතු නොවේයයි දැක්වීම පිණිසත් තවද පැවිදිවන්නහු විසින් නම් නය ගැනියෙක් නොවියයුතුයයිද දක්වනු පිණිසත් මෙය කියන ලදැයි දතයුත්තේය. එසේ හෙයින් යම් ඒ භාග්‍යවතුන් මවුපියහු නම් උපස්ථානකටයුත්තෝමය.

මව්පියන් කෙරෙහි වරදවා පිළිපදනාවූ පුද්ගලයෙමේ වනාහි දුකට පැමිණෙන්නේය. මෙහි මිත්තවින්දකාදීහු නිදසුන් වන්නාහ.

භාසුප් බුදුරජාණන් වහන්සේ දවස වනාහි බරණැස් නුවර එක් ගමෙකැ අසූකෙළක් ධනය ඇති කුලයක්හුගේ දුශ්ශීලවූ අශ්‍රද්ධාවන්තවූ මිත්තවින්දක නම් පුත්‍රයෙක් ඇත්තේය. ඔහුගේ මව්පියෝ වනාහි සොවාන්යහ. නැවත බාල්‍යාමකින් ඔහුගේ පියතෙමේ මෙළේය. මවු තොමෝ පුතුහට අවවාද කරන්නී 'මපුතණඩ! මෙලොව ඇත පරලොව ඇත දන්පින් කරව"යි කිය. ඒ මිත්තවින්දක තෙමේ පින්කම් කොට කුමන කාරියෙක්ද පින්කම් කොට ලබන්නේ කිමදැයි මැණියන් කීවා නොකොට ඒ යාපතනපුර මමම දනගනිමි. නුඹට ඇසිදැයි කියා අනාචාර ශීලීවම වසන්නේය. මෙසේ කල්යනඅතර පසළොස්වක් පුණු පොහෝදවසෙක්හි මිත්තවින්දකයාගේ මැණියෝ කියන්නාහු 'පුතණඩ! අද පොහෝදවසය නොපට මසුරන් දහසක් දෙම් විහාරයට ගොස් බණ අසා එව'යි පුතනුවන්ට කිහ. පුතාත් යහපතැයි සම්පතෙහි කළ ලොභයෙන් දවල් මුළුල්ලෙහි ඇත මැත ඇවිද දුෂ්කම්කොට සවස්වෙලෙහි ගණිකයට ගොස් බණ නොමැසෙන තැන දුර වැදහෙව් නිදු නැගී උදැසන ඇසමුව සොදු ගෙට ආයේය. උන්ගේ මැනියෝත් අද මපුතු බණ අසා තෙරුන්වහන්සේ කැඳවාගෙන එන්නේයයි කැඳ අවුලු ඉදිකොට උන්නාහුය. ඒ මිත්තවින්දකයාත් තනිවම ගෙට එන්නා දැක මැනියෝ කියන්නාහු ඇයි පුතණඩ! තෙරුන්වහන්සේ කැඳවාගත නොමායේදැයි කිහ. එවිට ඔහු මම මසුරන් දහස නිසා බණ අසන්නට ගියා පමණක් විනා තෙරුන් කැඳවාගත එන්නට ගියෙම්දැයි කීය. එසේත් තොප බණ ඇසුයේම මට ලාභයෙක නොපි මේ කැඳත් බී අවුළුපතුත් අනුභවකරවයි කිහ. මට මසුරන් දහස දුනකොත් විනා කැඳ අවුළුපත් අනුභව නොකරමියි කියා මසුරන් දහස ඇරගෙන කැඳඅවුළුපත් අනුභව කොට වෙළඳුමට

ගොස් වෙළඳුම් කොට මසුරන් එක්ලක්ෂවියදහසක් සොයාගෙන ගොස් මැණියන්ට කියන්නේ මැණියෙනි! මම නැවින් වෙණදුම්ට යෙමියි මිල දෙවයි කිය. 'මපුතණඩ! නුඹ මාගේ එකම පුත්‍රයාය සමුද්‍රය නම් අතෙහා උපද්‍රව ඇත්තේය එබදු සමුද්‍රයෙහි නැව් නැගී ගොස් කරණ වෙණදුම නම් විශ්වාස නොකළහැක්ක මේ ගෙහි ධනයද බොහෝය වෙණදුමට යන්නේ මේ සම්පත් මදි වද නොයවා'යි කිහ. හෙතෙමෙත් මම යන්නෙම්මය මා වලහන් නට නොහැක්කිමයයි කියා යන්නටම ඇරඹිය. එවිට මැණියන් අනේ පුතණඩ! නොයවයි කියා අත අල්වාගත්තාල අත පැහැර මවට පහර දී බිම හුනුහාල මවගේ කඳ අතර කොට ගොස් නැව් නැගී මුහුදෙහි සත්දවසක් දිවුකල සත්වන දිනයෙහි මිත්තවින් දහයා නිසා ඒ නැව සමුද්‍රමධ්‍යයෙහි ඇණයක් ගසාපුවාක් මෙන් නොසෙලවී නැවතිත. එවිට නැවියෝ ඒකාන්තයෙන් මෙහි කාලකණ්ණියෙක් ඇත්තේ වන්නේයයි සලකා කුඹපත් ලා බැලූහ. ඒ මිත්තවින්දකයාගේ නම ලියූ කුඹපත තෙවරක්ම ඔහු අතට පත්විය. ඉක්බිති නැවියෝ ඔහු මුහුදුපිට අලහ. ඔහු පසුරකින් යන්නේ නොහොත් ප්‍රවරුවක් අසුරුකොට පිහිනන්නේ පිළිවෙළින් ගොස් දෑවාණමය ප්‍රාසාදයක විමානප්‍රෙත නම් සත්‍රින් සතරදෙනෙකු ඉන්නා සථානයකට පැමිණියේය. ඔවුහු ඒ මිත්තවින්දකයා දූක ප්‍රාසාදයට ඇරගෙන නවා පොවා සත් දවසක් මුළුල්ලෙහි සැපවිඳ සත්දවසක් දුක්විඳින්නට යන්නාහු අප එනතුරු උකටලී නොවවයි ඔහු ප්‍රාසාදයෙහි රඳවා ගියාහ. ඒ දිව්‍යස්ත්‍රින්ගේ ප්‍රාසාදයෙහි සම්පත් විඳනොහී පෙරනයින්ම ගොස් දිව්‍යස්ත්‍රින් අටදෙනෙකු හිඳිනා රිදීමය විමානයකටද එතනින් ගොස් දිව්‍යස්ත්‍රින් සොළසක් හිඳිනා මැණික්මය විමානයකටද එහින් නොරඳා පෙරනයින්ම ගොස් දිව්‍යස්ත්‍රින් දෙතිස් දෙනෙකු හිඳිනා සවණීණමය විමානයනට ගොස් සැපවිඳ එහින් නොරඳා පෙරනයින්ම ගොස් වටපවුරක් ඇති මහල් සතරකින් යුත් නුවරක්සේ බොහෝ නරකයෙහි පෙනෙන්නාවූ මනුෂ්‍යයන් දූක එතනට පැමිණියේය එය උස්සදනරකය නම් වන්නේය. එය බොහෝ තිරිසතුන්ගේ කම්කටුලු අනුභවකරන තැනක් වන්නේය. මිත්තවින්දකයාහට වනාහී එය අලංකාර කොට සරසනලද නුවරක් මෙන් වැටහී මවට ප්‍රහාර දුනයකළ කම්බලයෙන් 'මම මේ නුවර රජවන්නෙමි'යි සිතා එහි පිවිස බැලුවිට එතන එක් පවුලක පුරුෂයෙක් බුරවක්‍රමාලාවක් හිසැ තබා ගෙන පැසෙන්නා දූක මිත්තවින්දකයාහට ඔහු තෙලුම්

මලක් හිසතබාගත සිටින්නෙකුසේ පෙති ඔහුලය පස්තැනකින් යදමකින් මසා තිබුනා අවුල්හරක්සේ පෙණී ඌඇඟ මුළුල්ල ඛුරවක්‍රමාලාවෙන් කැපී ලෙහෙසෙන් තැවරී පිරී තිබුනා ඇඟ හැල්වූ රකතවඳනාකල්පායක් සේ පෙණී වෙදනාවෙන් මුරගා නේ ගී කියන හඬක් සේ ඇසී ඔහුවෙත ගොස් 'එඬල පුරුෂය! මේ නෙළුම්මල මට දීපියවසි නාවියින් මෙය බොහෝකලක් ධරණලද්දේය ඉතින් මෙය මට දීපියව'සි කියා

"යහලුව! මේ පියුමක් නොවෙයි මෙය ඛුරවක්‍රයෙකා මාගේ ලෙහි නිබෙන මෙය උරවජදප්‍රසාදනයක් නොවෙයි පවගිකා ඛණ්ඩයෙකා මේ වැගිරෙන්නේ රකතවඳන ලෙපනය නොවෙයි භ්‍රමණයවන ඛුරවක්‍රයෙන් කැපී වැගිරෙන ලෙයයි මා මේ කියනලද්දී ගීතිකාවන් නොවෙයි නොඉවසියහැකි වෙදනාව නිසා මුරගාකියන විලාපයයි මම මේ නටනවා නොවෙයි වෙදනාවගේ නොඉවසීමෙන් දහලන දුහලීමයි කියේය.

එවිට මිතතවිඳුකයා මට මෙය නොදෙනුකාමති හෙයින් මෙසේ කියනෙහිය ඔය පියුම මට දෙවයි යලියලිත් ඉල්වීය එකල නිරිසත් තෙමේ මාගේ කාමය කෂයවූයේ වන්නේය මොහුදු මා සේම මව මරාහෝ තළා ආයෙක් වියයුත්තේය එහෙයින් මොහට ඛුරවක්‍රය දෙමැයි සිතා පින්වත! මෙහි එව මේ පියුම ගනුවයි කියා ඒ ඛුරවක්‍රය ඔහුගේ හිසැ ලා අතුරුදන්වූයේය.ඒ කුරසක ඔහුගේ හිසැ පිසින්නාක් මෙන් භ්‍රමණය වන්නට පටන්ගත්තේය එකෙණෙහි මිතතවිඳුක තෙමේ එය ඛුරවක්‍රභාවය දැන 'කුරසක ගනු කුරසක ගනු'සි කියා වෙදනාවට පැමිණ වැල පෙන්නට පටන්ගත්තේය. මිතතවිඳුක තෙමේ වනාහි මවට පහරදුන් අකුසලබලයෙන් එහි බොහෝ කාලක් දුක් අනුභව කොට කාමය කෂයවූ කල්හි කුරසක හැර කම්වූ පරිද්දෙන් ගියේය.

දසකනිපාතයෙහි චතුවාර ජානක වණ්ණනායෙහි මිතතවිඳුකවස්තුව මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

අතීතකාලයෙහි බරණැස් නුවර එක්තරා පුරුෂයෙක් ඇඹ නියගේ වචනය ගෙන තමාගේ අඳ මවුපියන් නසනු කැමැත්තේ ඔවුන් යානාවකින් ගෙනයන්නේ වනමැදට වන්කල මෙහි සොරු වෙසෙත් මම බැස යන්නෙමියි කියා පියාගේ අතෙහි රැඟැන දී තමන් බැස යන්නේ සොරු එළඹිසිටි අයුරක් කොට

මව්පියන් තැළෑයේය. ඔහුතුමු ඇස් දුම්ල හෙයින් රූපදර්ශන රහිතවූවාහු පුතු නොහඳුනන්නාහු 'පුතණඩ! අඩවල් නම් සොරු අප නසත් නුඹ මහහැර පලායව'යි කියමින් ඔහු පිණිසම වැල පුනාහුය. හෙතෙමේ 'මොහුතුමු මවිසින් තළනු ලබනු කල්හිත් මා පිණිසම වැලපෙන්නාහ මවිසින් අයුත්තක් කරණලදැ'යි සිතා ඒ දෙමව්පියන් අස්වසා අත්පාවිඩා සංසිඳුවා 'මැණියෙනි! පියා ණෙනි! සොරහු පලාගියහ'යි කියා තවගෙටම ගෙනආයේය. ඔහු ඒ අකුසලකම්යෙන් දීඝීකාලයක් නරකයෙහි පැසි විපාකාව ශෙෂයෙන් සියක්අත්බැවිහි කොටා තළා සුණුවිසුණු කරනලදුව මරණයට පැමිණ පශ්චිම අත්බැවෙහි මහාමෞද්ගල්‍යා යන නම් අග්‍රශ්‍රාවකයන් වහන්සේ වී එම අකුසලකම්යාගේම බලයෙන් සොරුන් විසින් තළනාලදුව පිරිනිවිසේක.

සරභඟජාතක වණ්ණනායෙහි මහාමෞද්ගල්‍යායන වසනුව මෙසේ සැඟෙවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

ඒ මාතාපිතෘන් කෙරෙහි යථොක්ත පාරිචරියායෙන් මනා සොට පිළිපැදීම හෙතුකොටගෙන වනාහි ඒ පාරිචරියා තොමෝ දෙලෝහිතසුව ඵලවන්නීමය. එසේ හෙයින් **සබ්‍රහ්මසූත්‍රයෙහි හා සොණනන්දජාතකයෙහින්**

"තාය නං පරිවරියාය මාතාපිතූසු පණ්ඩිතා,
ඉධ වෙව නං පසංසන්ති පෙච්ච සග්ගෙ ච මොදති"යි

යන මෙය වදාළසේක. ඒ ගාථායෙහි **තාය නං** යන තන්හි 'නං' යනු නිපාතයයි **තිකඛත්තුපරාමිකායෙහි** කියනලද්දේය. මාතාපිතෘන් කෙරෙහි පවත්වනලද ඒ පාරිචරියාව කාරණා සොට ගෙන මේ පුද්ගල තෙමේ මවකෙරෙහි හිත පිණිස පිළිපන්නෙක පියාකෙරෙහි හිත පිණිස පිළිපන්නෙක සවගීය පිණිස පවත්නා ප්‍රතිපදාව පුරන්නෙකැයි යනාදී නයින් ඒ මාතාපිතෘ උපස්ථායිකයා **පණ්ඩිතමනුස්සයෝ** මේ ලොකයෙහිද වණ්ණනා කරන්නාහුය මිනිසත්බැවින් චුතවැ පරලොවැ ගොස් සගෙහි සිටියේ ඒ මාතාපිතෘඋපස්ථායික පුද්ගලතෙමේ මූලපටන්ම සතුටු වන්නේය යනු ඒ ගාථායෙහි අදහස වන්නේය.

මාතාපිතෘ උපස්ථායකයා නම් ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසිතුදු ප්‍රශංසාකරනලද්දේමය එහිලා මේ කථා වස්තුහු දතයුත්තාහ.

සැවැත්නුවර වනාහි එක් සිටුපුත්‍රයෙක් ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ධර්මදෙශනාව අසා පිළිලද සැදුහැතියේ පැවිදිවැ ලබන

ලද උපසපන් බැව් ඇතිසේ පස්වසක් දහම් පුහුණුකොට උපාඛ්‍යායයන් සම්පයෙන් කමටහන් ගෙන දෙවරමින් නික්ම පසල්ගමකට වැද එගම ඇසුරුකොට වෙනෙහි විසූසේය. ඔහු පැවිදිවූ කල්හැන් පටන් මවුපියෝ පිළිවෙළින්ම ක්ෂයවූ සමපත් ඇත්තාහු අතිශය දිළිඳු බවට පැමිණියාහු කබල්ගත් අත් ඇත්තාහු සිහා වළඳ අනුන්ගේ ගෙපිළිකණු නිසා වාසය කරන්නාහ. ඒ මහණතෙමේ මැනහාගයෙහි තමන්ගේ මවු පියන්ගේ දුඃඛිතභාවය අසා "මම දෙළොස් හවුරුද්දක් වෙනෙහි ව්‍යායාම් කොටත් මාගීඵලයක් ලබන්නට නොහැකිවීමි මම මාගීඵල ලබන්නට අභව්‍යයෙක්මි මට පැවිද්දෙන් කුමන වැඩෙක්ද? හිහි වී මවුපියන් පොසතය කෙරෙමින් දානාදී පින් කෙරෙමින් සඟපරායණ වන්නෙමි"සි සිතා වෙනෙන් නික්ම පිළිවෙළින් සැවැත්නුවරට පැමිණ 'අද බුදුන් දැක බණ අසා සෙට උදෑසනම මවුපියන් දකින්නෙමි"සි සිතා දෙවිරමට වන් නේය. එදවස වනාහි ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ අලුයම් ලොව බලාවදුරණසේක් ඔහුගේ ප්‍රථමමාගීයට හෙතුසම්පත් දැක ඔහු පැමිණ වැදහුන් කල්හි **මාතුපෝසකසුත්‍රයෙන්** මාතෘපි තෘන්ගේ ගුණවර්ණනා කොට වදාළසේක. ඒ මහණතෙමේ ඒ අසා 'මම ගිහිවී මවුපියන් පොසතය කරන්නෙමි'යි සිතා ආයේ වෙමි ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ 'පැවිද්දෙක් වූයේමත් මවුපියන්ට නම් උපකාරකාරයෙක්මය'යි වදාරති ඉදින් මම බුදු රජාණන් වහන්සේ නොදැක ගියේ වී නම් මෙබඳුවූ පැවිද්දෙන් පිරිහෙන්නෙමි දැන් වනාහි මම පැවිද්දෙක් වූයේම ඒ මවුපියන් පොසතය කරන්නෙමි'සි සිතීය. ඒ මහණ තෙමේ දෙවනා දිනෙහි තමන්ගේ පාත්‍රයද කෑදලඟබත්ලහද ගෙන ගම්වැද කෑදබත් ආදිය ගෙනවුත් මවුපියන්ට දී යලිත් පිඬුසිඟා බත්කිස කොට ඔවුන්ට වාසස්ථානයක් කොට එතැන් පටන් නිතර මවුපියන් පිළිදගනේය. ඒ මහණතෙමේ වනාහි තමන් ලබනලද පකඹිත බත්ආදිය ඔවුන්ට දී තෙමේ පිඬුසිඟා ලැබුනොත් වළඳයි නො ලැබුනොත් නොවළඳයි ලැබෙනදවසට නොලැබෙන දවස් ඉතා බොහෝ වන්නාහ. විස්සාවාසිකවූ හෝ වෙන යම්වූ හෝ වස්ත්‍ර යක් ලැබ ඔවුන්ටම දී ඔවුන් විසින් පරිභොග කරනලද කඩ රෙදි අහුලු කොට පඬු පොවා තෙමේ පරිභොග කරන්නේය. මෙසේ ඒ මහණ තෙමේ මවුපියන්ට කරනලද උපස්ථාන පළි බොධයෙන් පෙළෙන්නේ වැහැරගියේය. ඒ දැක මහණහු භික්ෂූ ය දැන ඒ මහණහට ගරනා ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේට ආරොවනය කළාහුය. භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ මහණ

කාඳවවා කාරණය දන්නාසේක්ම විචාරා ඔහු ලවා කියවා සාධුකාර දී තමන්වහන්සේගේ පූර්වචරිතයක් වදාරනු කැමතිසේක් 'මහණ! තෝ යම් ඒ කවුරුන් නමුත් පොසතය කෙළේ නම් ඔවුන් තාගේ කවරහුදැ'යි පිළිවිසිසේක. 'සවාමීනි බුදුරජාණන් වහන්ස! ඔවුහු මාගේ මව්පියෝය'යි සැලකෙළේය. එක්ඛිති තථාගතඛාදී කාරණයෙන් තථාගත නම්වූ සම්මාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේ ඕහට තුන්යලක් සාධුකාර දී 'මහණ! තෝ මව්සින් යනලද මාගීයෙහි ගියෙකා මම්ද පෙර මවුපියන් පොෂණය කෙළෙම්මය'යි වදාරා **මහානිපාතයෙහි සුවණ්ණසාමජාතකය** වදාරා චතුස්සත්‍යයන් ප්‍රකාශකොට වදාළසේක...චතුස්සත්‍ය දෙශනා පරියොසානයෙහි ඒ මහණ තෙමේ සොවාන් වූයේය...

තවත් මහණෙක් තෙමේ එසේම මවුපියන් පෝසතය කෙළේය. සියල්ල පෙරසේම කියයුත්තේය. ශාසනඃන් වහන්සේ ඕහටද සාධුකාර දී සත්තනිපාතයෙහි **සුතසොමජාතකය** වදාරා චතුස්සත්‍යයන් ප්‍රකාශකොට වදාළසේක...චතුස්සත්‍යදෙශනාවසානයෙහි ඒ මහණතෙමෙද සොවාන්වූයේය...

තවත් මහණක්හටත් සාධුකාර දී 'මහණ! තෝ පැරණි පඬිවරයන්ගේ වංශය පාලනය කෙළෙහිය පැරණි පඬිවරයෝ නිරිසන්යෝනියෙහි ඉපිදත් මවුපියන්ට දිවිදුන්නාහ'යි වදාරා **ඡඡ්ඣනිපාතයෙහි නන්දිසමිගජාතකය**...තවත් මහණක්හටත් සාධුකාරදී **සත්තනිපාතයෙහි ගිජ්ඣජාතකය**...තවත් මහණක්හටත් සාධුකාර දී "මහණෙනි! මේ මහණ ලාමක කොට නොසිතව් නොකියව් පැරණි පඬිවරයෝද ගුණවෘතයෙන් තොනැසන්ටද උපකාර කළාහුය මවුපියන්හට උපකාරකිරීම මෝහට භාරය"යි වදාරා **දුකනිපාතයෙහි ගිජ්ඣජාතකය**...තවත් මහණක්හටත් සාධුකාර දී "මහණෙනි! පෙර පඬිවරයෝ තිරිසන් ජාතියෙහි ඉපිදත් ජරාජීර්ණවූ මවුපියන් කැදැල්ලෙහි හෙවවා මුවතුඩින් ගොදුරු ගෙනවුත් පොෂණය කළාහුමය"යි වදාරා **ප්‍රකිණ්ණක නිපාතයෙහි කෙදරජාතකය**...තවත් මහණක්හටත් සාධුකාර දී "මහණෙනි! මේ මහණ ලාමක කොට නොසිතව් නොකියව් පුරාණ පණ්ඩිතයෝ තිරිසන් ජන්මයෙහි ඉපිදත් මවගෙන් තොරවූවාහු සත්දිනක් නිරාහාරතාගෙන් වියලුනාහු රාජභොජනය ලැබත් මව නොදැක අනුභව නොකරන්නෙමිසි කියා මව දැකම අහර ගත්තාහුය"යි වදාරා **එකාදසනිපාතයෙහි මාතුපොසකජාතකය** වදාරා චතුස්සත්‍යය

ප්‍රකාශකළසේක. චතුස්සත්‍යදෙසනාවසානයෙහි ඒ පස්නමද සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියාහුය.

මෙසේ මව්පියන්ට උපස්ථාන කරන පුද්ගලතෙමේ ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසිනුත් ප්‍රශංසාකරන ලද්දෙක්වී ආත්ම හිතෝපායයටත් පැමිණෙන්නේය.

මාතෘපිතෘඋපස්ථායක පුද්ගලතෙමේ නම් විෂපොවනලද හියෙන් විදිනාලද්දෙත් සුවණ්ණසාම නම් තවුසාණන් මෙන් මරණ දුකින්ද මිදෙන්නේය යක්ෂයෙකු සමීපයට පැමිණියේත් සුතන නම් දුගියා මෙන් මිදෙන්නේය. රුකුම්ඛළ ඇතෙක්හි සිටියෙත් නාදියමෘගයා මෙන් මිදෙන්නේය මලෙක්හි බැඳුනේත් හිජ්ජලිහිණිරාජයාමෙන්ද සුවරාජයාමෙන්ද මිදෙන්නේය බඹුනයෙන් බඳනාලද්දේත් හස්තිරාජයාමෙන් මිදෙන්නේය.

ඒ කරුණුවිෂයෙහි මේ මතුපහළවන ජාතාවතුනු නිදසුන් වන්නාහ.

යවගිය දවස අපමහබෝසතාණන් වහන්සේ සුවණ්ණසාම නම් තාපසතෙනෙක් වී 'මිග' නම්වූ ගහනීරයෙහි පිහිටි 'සකක දත්තිය' නම් අසපුවෙහි වාසය කරමින් තමන්ගේ අඹුවූ මව්පියන් සකස්කොට පිළිදගනාහ. එකල්හි බරණැස් නුවර 'පිළියක්' නම් රජතෙමේ මුවමස් ලොබින් මැණියන්ට රජය භාර කොට හුදකලාවූයේම හිමවතට ගොස් මුවන් විද මරා මස්කමින් හැසිරෙන්නේ එතැනට පැමිණ සාමතවුසාණන් පැන් ගන්නා තොටෙහි මුවපියසටහන් දැක අතුකොටුවක් තනා සැඟ වී සවස් කාලයෙහි මුවමුළුපිරිවරින් අවුත් සනානය කොට යන්නාවූ සාම තවුසාණන් දැක විෂ පොවනලද හියකින් විද්දේය. මහබෝසතා ණන් වහන්සේ වැටී හොත්තේ අපරාධකාරයා සොයමින් මෘදු මොළොක්වචන කියේය. එකල පිළියක් රජතෙමේ ඒ අසා 'මේ තෙමේ මව්සිත් විද වැටෙනලද්දේත් මට ආක්‍රෝශ නොකෙරෙයි පරිභාෂණය නොකෙරෙයි ප්‍රියවචනයෙන් කථාකෙරෙය'යි සිත මින් ඔහුවෙත ගොස් දුක්දෙම්නස් ඇති ඔහු දැක තෙමේත් හැඬුයේය. එකල්හිදු ගඞ්ගාමාදනපර්වතයෙහි වසන 'සුන්දරී' නම් දෙව්දුවක් නොමෝ මහබෝසතාණන් වහන්සේට පෙර සත් වන අත්බැවිහි මවු වූවිරී ඒ කරුණ දැන "ඉදින් මම එහි නොගියොත් මපුත්වූ සාමතෙමේ මැරෙන්නේය ඔහු මලකල ඔහුගේ මවුපියෝද නිරාහාරව මැරෙන්නාහ පිළියක් රජතෙමෙද ළඟපැලී මැරෙන්නේය මා එහි ගියකල රජ්ජුරුවෝ අසපුවට

ගොස් සාමයාගේ මවුපියන් ගෙන එන්නාහ ඔවුහු අවුත් සත්‍ය ක්‍රියා කරන්නාහ මමද සත්‍යක්‍රියා කරන්නෙමි මෙසේ මාගේ පුත්‍ර නෙමේ ජීවිතය පිළිලබන්නේය ඔහුගේ අඳ මවුපියෝද නෙත් පිළිලබන්නාහ රජ්ජුරුවෝද සාමතවුසන්ගේ දෙඝනාව අසා නුවරට ගොස් දුනාදී පින්කම් කොට දැහැමින් සෙමින් රජය භොට සවගීපරායණ වන්නාහ" යන මෙතෙක් දැ සිතා එහි ගොස් අදෘශ්‍යමානශරීරයෙන් සිට "මහරජ! නුඹ සාමයාමෙන් ඒ අන්ධයන් දෙදෙන පොසනය කරනෙහි මෙසේ තාවිසින් දෙව් ලොව යායුතු වන්නේය"යි කිය. එබස් අසා රජතෙමේ ඔවුන්ට උපස්ථානයට අසපුවට ගොස් සියලුම පුවත කියා මහරජ! එහෙ නම් අප ඔවුන් වෙත පමුණුවයි කීකල රජ්ජුරුවෝ ඔවුන් එහි පැමිණවූහ. එසේ උන්වෙත පැමිණ

"යෙන සච්චේනයං සාමෝ ධම්මචාරී පුරෙ අහු,
එතෙන සච්චවජ්ජේන විසං සාමස්ස හඤ්ඤතු"

යනාදී සත් ගයකින් සත්‍යක්‍රියා කළාහුය.

එහි අදහස නම්:-මේ සාමතෙමේ පෙර යම් භවභාවයකින් දසකුසලකම්පථසංඛ්‍යාතධම්මයෙහි හැසිරෙනසුලු කෙනෙක් විද ඒ මේ සත්‍යය කරණකොට මේ සාමයාගේ විෂය නැසේවා යනුයි. මෙසේ සත්‍යක්‍රියා කළකලද සාමතෙමෙ පෙරළී හොන්මය ඉක්බිති මදව්තොමෝද

"පබ්බත්‍යාහං ගන්ධමාදනෙ විරරත්ත නිවාසිනී,
න මෙ පියතරො කොචි අඤ්ඤා සාමාහි විජ්ජති,
එතෙන සච්චවජ්ජේන විසං සාමස්ස හඤ්ඤතු"

යන ගාථාවයෙන් සත්‍යක්‍රියා කළාය.

එහි අදහස නම්:-මම විරාත්කාලයක් මූළුල්ලෙහි මෙම ගන්ධමාදන පර්වතයෙහි වාසය කරන සුභාවය ඇත්තී වීම් එබදුවූ මට මේ සාමයාට වඩා අතිශය ප්‍රියවූ අයෙක් විද්‍යමාන නුවූයේමය. මේ සත්‍යවචනය කරණකොටගෙන සාමයාගේ විෂය නැසේවා.

ලොකයෙහි ප්‍රසිඩවූ ගන්ධමාදන පර්වතයෙහි සියලුම වනය සුගන්ධමැයි හෙවත් සුවඳින්ම නිම්යේය ඒ මේ සත්‍යවචනය කරණකොටගෙන සාමයාගේ විෂය නැසේවායි යනුයි.

මෙසේ සත්‍යක්‍රියාකළ කල්හි සාමතාපස තෙමේ පහවූ විෂ ඇතිව නිරෝගිවී නැගිටියේය. මෙසේ ඔහුගේ නිරොගිභාවයද

අදමවුපියන්ගේ නෙත්‍රප්‍රතිලාභයද අරුණෝද්ගමනයද දෙව තානුභාවයෙන් ඒ සහරදෙනාගේ එම අසප්‍රුවෙනි ප්‍රකාටභාවයද යන මේ සියලලම එකෙණෙහිම සිදුවූයේය. ඉක්බිති මහබෝසතා ණන් වහන්සේ රජුහට ධර්මදෙසනා කරමින්

"යො මාතරං වා පිතරං වා මවෙවා ධම්මෙන පොසති,
දෙවාපි නං තික්විජනති මාතාපෙතති හරං හරං.
යො මාතරං වා පිතරං වා මවෙවා ධම්මෙන පොසති,
ඉධවෙව නං පසංසනති පෙචව සග්ගෙ පමොදති."

යන ගාථාවය කියේය.එහි අදහස නම්:-මහරජ්ජුරුවෙනි! මේ ලොකයෙහි යම්කිසි මනුෂ්‍යයෙක් තෙමේ දැහැමින් සෙමින් මව හෝ පියා හෝ පොෂණය කෙරේද මවුපියන් පොෂණය කරන ඒ මිනිසාහට දෙවතාවෝද පිළිගම් කරන්නාහුය.

නවද මහරජ්ජුරුවෙනි! මේ ලොකයෙහි යම් මනුෂ්‍යයෙක් තෙමේ දැහැමින් සෙමින් මව හෝ පියා හෝ පොෂණය කෙරේද එබඳුවූ පුද්ගලයාහට පණ්ඩිතජනයා විසින් මෙලෙවිනිද ප්‍රශංසා කරන්නාහුය පරලොවැ විපාකවශයෙන් සුගතියෙහි ප්‍රමුදිත වන්නේය යනුයි.මෙසේ කියාද වනාහි නැවත මහරජ්ජුරුවෙනි! ඉදින් දෙව්ලොව ගොස් එහි දිවසැපත පරිභොග කරන්නට කැමැත්තෙහිද මේ දසධර්මචර්‍යාවන්හි පවතීවායි දක්වමින් "ධම්මං චර මහාරාජ!" යනාදී දසරාජධර්මචර්‍යා ගාථාවන් කියේය.

ඔවුනතුරෙන් ප්‍රථමකොට දක්වනලද ධර්ම නම් මාතෘ පිතෘ උපස්ථානසංඛ්‍යාත ධර්මයවන්නේය.එහිමදැරියෙන් නැගිට මාතෘ පිතෘන්හට මුවදෝනා දිය හා දැහැටුදඬු ඵලවීමාදිය කොට සියලු ශරීරපරිහරණය කරන තැනැත්තේද මාතෘපිතෘ උපස්ථාන සංඛ්‍යාත ධර්මචර්‍යාව කරන තැනැත්තේ නම් වේ.

පුත්‍රදාරාවන් කෙරෙහි කෙසේදයත්:-දුපුතුන් පාපයෙන් වළකා කල්‍යාණයෙහි යොදවමින් ශිල්පොද්ග්‍රහණය කරවමින් වැඩිවියපැමිණිකල අනුරූපකුලයන්ගේ වශයෙන් ආවාහවිවාහ කරමින් සමසමවම දායාදයද දෙන තැනැත්තේ පුත්‍රයන් කෙරෙහි ධර්මචර්‍යාව කරන තැනැත්තේ නම් වේ.

බිරින්දට බුහුමන් කරමින් අන්අඹුවන් වෙත නොමෙලෙඹින් තමඉසුරු පාවාදෙමින් වස්ත්‍රාභරණ පිළියෙළකොට දෙනතැනැත්තේ දරාවන් කෙරෙහි ධර්මචර්‍යාව කරන තැනැත්තේ නම් වේ.

මිත්‍රාමාත්‍යයන් කෙරෙහි වනාහි කෙසේද යත්:-

සිවුසඟරාවතින් සංග්‍රහකරමින් සත්‍යප්‍රියවචන කථාකරන තැනැත්තේ මිත්‍රාමාත්‍යයන් කෙරෙහි ධම්මචය්‍යාව කරන තැනැත්තේ නම් වේ.

ඇත් අස්ආදී වාහනයන්ටද භටසෙනාවටද දියයුතු දෑ දෙමින් ඔවුනට සත්කාර කරමින් ඇත් අස් ආදී මහලුකල කම්නන්නයන්හි නොයොදන තැනැත්තේ වාහනභටසෙනාවන් කෙරෙහි ධම්මචය්‍යාව කරන තැනැත්තේ නම් වේ.

ගම්නිගම්ගම්වාසින් දඩබිලිආදියෙන් නොපෙළන තැනැත්තේ ග්‍රාමනිගමග්‍රාමවාසීන් කෙරෙහි ධම්මචය්‍යාව කරන තැනැත්තේ නම් වේ.

රට හා දනවිද නිකරුණේ පෙළමින් හිතසිත නොමෙලවන තැනැත්තේ ග්‍රාමනිගමග්‍රාමයන් කෙරෙහි අධම්මචය්‍යාකරන තැනැත්තේ නම් වේ.ඔවුන් නොපෙළමින් වනාහි හිතචිත්තය පතුරුවන තැනැත්තේ ඔවුන්කෙරෙහි ධම්මචය්‍යා කරන තැනැත්තේ නම් වේ.

ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණයන්ට සිවුපසය දෙන තැනැත්තේම මහණ බමුණන් කෙරෙහි ධම්මචය්‍යාව කරන තැනැත්තේ නම් වේ. සියලු චතුප්පාද සත්වයන්ට හා පක්ෂීන්ටද අභයදානය කරන තැනැත්තේ මෘගපක්ෂීන් කෙරෙහි ධම්මචය්‍යා කරන තැනැත්තේ නම් වේ.

පෘථිවීශ්වරවූ මහාරජ්ජුරුවන්වහන්ස! ධම්මචය්‍යාවෙහි හැසිරෙනු මැනව ත්‍රිවිධ කුසලසමපත්තීන්හි මනාකොට පුරුදුකරන ලද සමචය්‍යාධම්මියතෙමේ ෂට්විධ කාමසවර්ගයෙහි සැප ඵලවන්නේය පින්වත මහාරජ්ජුරුවන්වහන්ස! මේ ලොකයෙහි ධම්මචය්‍යා කොට දෙව්ලොසැපට පැමිණෙන්නෙහිය නරදෙවවූ මහාරජ්ජුරුවන්වහන්ස! ධම්මචය්‍යාකළමැනව කායසුචරිතාදී වශයෙන් මේ ලොකයෙහි මනාකොට පුරුදුකරනලද ධම්මය කරණකොටගෙන දිව්‍යලොක ඉන්ද්‍රලොකසංඛ්‍යාතවූ දිව්‍යගතියට පැමිණියාහුය එහි දිව යසස් පිළිලද්දේවූහ. ජනරජනය කරන මහරජ්ජුරුවන් වහන්ස! කරුණු මෙසේ හෙයින් එම ධම්මයෙහි ප්‍රමාද නොවන සේක්වා”යි ධම්මදේශනා කෙළේය.

මෙසේ මේ ගාථාවන්ගේ මේ අර්ථය චතුනාළිසනිපාතයෙහි මනසකුණජාතකවණ්ණනායෙහි කියනලද්දේය.

පිළියක් රජතෙමේ ඒ අසා සතුටුසිත් ඇත්තේ පඤ්චශීල යෙහි පිහිටා බෝසතාණන් වහන්සේ වැඳ සියනුවරට පැමිණ දානාදී පින්කම් කොට නොබෝවම පන්සිල්රැහැ දැහැමින් සෙමෙන් රජය කරවා ආයුකෙළවර සුවෙන් අගපත් සගපත්වූහ. අපමහබෝසතාණන් වහන්සේද මව්පියන් සමඟ ධ්‍යානාභිඥ උපදවා බඹලෝ වැඩියේක.

මාතෘපිතෘඋපස්ථායක තෙමේ නම් විෂපෙවී ගියෙන් විදිනා ලද්දේ නමුදු මරණදුකින් මිදෙන බවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැර පානලද **මහානිපානයෙහි සාමජාතකවණ්ණනා යෙහි සුවණ්ණසාමවසනුව** මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

යටගිය දවස බරණැස් නුවර අපමහබෝසතාණන් වහන්සේ 'සුතන' නම් දුගියෙක් වී බැලමෙහෙ කොට මවුපියන් පොෂණය කොට පියා මලකාල මව පොෂණය කෙළේය.

එකල බරණැස් රජතෙමේ මුවදඩයම් කරනු කැමතිව එක් දිනක් ඇමතිමඩුලු හා සෙනඟ හැරගන මුවදඩයමට ගොස් එක් බැද්දකට වැද යමෙක් සිවිතැනින් මුවෙක් පලාගියේ වීනම් ඔහට රජඅණකරවමැසි බියගන්වා ලැහැබ වටකොට රැකවල් ලවා කොටුපසෙක තුමූත් සිටියාහ. එදවස එණිමුවෙක් රජ්ජුරුවන් සිටිකඬින්ම ඉදිරියට එන්නේය රජ්ජුරුවෝත් විෂපෙවී කණු හීය දුනුපිට ලා ඇද මුවාට විද්දාහ. ඒ මුවතෙමේත් උගත්මුව මාඝම් ඇත්තේ හීය ඉලඇට බලා එනබව දැන කරකැවී හීය වළහා හීපහර ලදුයෙක් මෙන් හඟවා බිම වැටී හිනා. රජ්ජුරුවෝත් මවිසින් විදිනලද මුවා විත්කා වැටී හිනැයි සිතා ගන්නට ලඟට ගියාහ. ලඟඑන රජු දැක මුවතෙමෙ නැඟී පලාගියේය. වටසිටි ඇමතියෝ රජ්ජුරුවන් වහන්සේ සිටිතැනින් මුවා පලාගියේයයි රජුහට සරදම් කළහ. රජ්ජුරුවෝ ලජ්ජාවී කඩුව ගෙන මුවා ලුහුබඳවාගෙන තුන්යොත්තක් ගොස් කඩුවෙන් මුවා දෙපළු කොට දඹුවෙක කදබැඳ කද කරතබා ගෙන එන්නාහු අතරමඟැ ඝනසෙවනලුඇති නුගරුකක්මුල සැතපී හිඳ ඉන් නැඟිට යන්නට වන්නාහු ඒ නුගයෙහි වසන 'මඛාදෙව' නම් යක්ෂයෙක් රජ්ජුරුවන්කරා ගොස් දඩමස්කද අල්වා 'රදව මවිසින් බුදියසුත්තෙක් වෙහිය'යි කීහ. එවිට රජ්ජුරුවෝ කියන්නාහු 'මම තාවිසින් බු යසුතුබවට කරුණු කවරේදැ'යි විචාළාහ. යක්ෂයා කියන්නේ 'මේ නුගසෙවන යටට වන් කෙනෙකුන් කන නියාලෙන් වෙසමුණුරජ්ජුරුවන්ගෙන්

වරම් ලදිමි මට ගොදුරුවු යාතොහැක්කැ'යි කිය. රජ්ජුරුවෝ බියපත්ව 'අදපමණක් කන්නෙහිද නැතහොත් නිබඳම කන් නෙහිදැ'යි විචාළේය. 'ලැබෙතහොත් නිබඳම කන්නෙමි'යි කිය. රජ්ජුරුවෝ 'අද මේ මුවා කා මා යන්නට හැරපියාලව දෙවන දිනයෙහි පවන් දවස බත්තළියක් සමග මිනිසෙකු බැගින් එවන්නෙමි'යි කිහ. යක්තෙමේද 'එහෙත් මතකනැති නොහරව නොම එවූදවස නාම කන්නෙමි'යි පිළිණගෙන රජු මුදලේය. රජ්ජුරුවෝත් 'මමද එසේ මෙසේ යම් ඒ පුරුෂයෙක් නොවෙමි මම බරණැස් රජුවෙමි මට නැතිදෙයක් නම් නැතැයි වහසි බැණ නුවරට පිවිස තමන් වැඩ පසස්නා ඇමතියක්හට කිහ ඇමති කියන්නේ 'සාමිනි! අවඩි කියේ ඇද්දැ'යි කිය. රජ්ජුරුවෝත් නැහැයි කිහ. අමාත්‍යයා කියන්නේ 'අවඩියක් නොකියේ වරදය එසේදවුවත් නොබිය මැනව නුඹවහන්සේගේ දිවි රැකදෙමි මට සිරගෙය දුනමැනව'යි සිරගෙය රැගෙන විධානකරන් නාහු රැකොන්නා කැමති කෙනෙක් මේ බත්තලිය යක්‍ෂයාට දෙවයි කියා යවන්නාහුය. සකුද බනට මාලුවසේ නිබඳ බත් කා මිනිසුන්ද කැයේය. මෙම නියාගෙන් නිරන්තරයෙන් බත් තලි යක් හා මිනිසෙකු බිලිදීමෙන් සිරගෙයි මනුෂ්‍යයෝත් නිමාවට පැමිණියාහ. අමාත්‍යයා එපවත් රජ්ජුරුවන්ට කිය රජ්ජුරුවෝ එපවත් අසා මරණ භයින් බියපත්ව ජීවිතයට වඩා මනුෂ්‍යයෝ අතීයෙහි ලොහඇත්නාහ දහසින් බැඳි පියල්ලක් ඇතුපිට තබා මේ මසුරන් දහස දැරගෙන යක්‍ෂයාට බත්තලිය ගෙන ගොස් දෙවයි නුවර බෙරලවා මසුරන් දහස ගත්තෙනෙක් ඇත්නම් ඌ අතබත්තලිය යවයි කිහ. අමාත්‍යයාත් එලෙස කෙළේය. ඒ අසා මහබෝසතාණන් වහන්සේ දහසින් බැඳි ඒ පියල්ල ගෙන මැණියන්ට දී සිතන්නාහු මේ මසුරන් දහස මැණියන් දුට දී ගියකල යක්‍ෂයා දමනයෙහි ලා ගතිමි නම් බොහෝ සම්පත් ලැබෙයි එසේ නැත මේ යක්‍ෂයාට බිලිවෙමි මසුරන් දහස මැණියන්ට කිහිපදවසක් රැකෙන්ට ඇත්තේවේදැයි සිතා මැණියන් වහන්ස! මම යක්‍ෂයාට බත්තලියක් ඇරගෙන යමි කිහ. එවිට මැණියන්ද කියන්නී 'පුතණුඩ! තොපකි මසුරන් දහසෙන් මට කමිනැත. යක්‍ෂයා ළඟට තොපි නොයව'යි කිහ. බොධිසත්වයෝ කියන්නාහු 'මැණියන්වහන්ස! බිය නොවනු මැනව ඒ යක්‍ෂයා දමනයෙහි ලා අඬන්නාවූ නුඹවහන්සේගේ මුහුන සිනහ කරවමින් එන්නෙමි' කියා මැණියන් කිප වාරයක කී ඔවා නොගිවිස අස්වසා රාජපුරුෂයන් හා සමග

රජගෙට ගොස් රජුන් වැඳ සිටියේ දරුව! යකුහට බත් ගෙන යන්නෙහිදැයි විචාරණලද්දේ 'දේවයන්වහන්ස! එසේය'යි කියේය. 'දරුව! තා විසින් කුමක් ලබන්නට වටනේද දෙවයන් වහන්ස! නුඹවහන්සේගේ රන්මිරිවැඹිසඟළුත් සෙවතවඡත්‍රයත් කඩුවත් ලබන්නට වටනේය' 'දරුව! ඊට කරුණු කව රේද? දෙවයන්වහන්ස! අමනුෂ්‍යයෝ නම් අපි දැරුවන්ට බිය වෙත්මය එහෙයින් මම කඩුගත් අත්ඇතිව ඔහුගේ සමීප යෙහි බිම නොසිට රන්මිරිවැඹිසඟළෙහි සිටින්නෙමි ඔහුගේ රැක්සෙවනෙහි නොසිට කුඩසෙවනෙහි සිටින්නෙමි ඒ යකු වනාහි තමසතුබිමෙහි රැක්සෙවනෙහි සිටියක්හුම කන්නට ලබන්නේය.' 'දරුව! නැවතත් කුමක් ලබන්නට වටනේද? 'දෙවයන්වහන්ස! මාවැනි පණ්ඩිත පුරුෂයෙකු විසින් නම් මැටි බඳුනෙහි මිහිරිබොජුන් ගෙනයන්නට නොවටනේය එහෙයින් නුඹවහන්සේගේ රන්තැටිය පුරා නුඹවහන්සේ වළඳන බතම ලබන්නට වටනේය'යි කියේය. රජ්ජුරුවෝ ඒ සියල්ල දෙවා ඔහට වතාවත් කරුවෙක්ද භාරකෙළේය. මහබෝසතාණන් වහන්සේ උපකරණ ගෙන්වාගන එහි ගොස් නුගරුකට නුදුරු තැන මිනිසුන් රඳවා රන්මිරිවැඹි නැඟී සේසත ඉසලා බත් තලිය ගෙන රුකසමීපයට ගොස් සෙවන කෙළවරැ සිටියේම මඟුල්මඩලගින් බත්තලිය නුගගසයටට කොටැ 'මේගසැ වසන්නාවූ 'මඛාදෙව' යක්‍ෂයා අපගේ රජ්ජුරුවන් වෙනින් එවනලද රසමසවුලෙන් යුක්තවූ මේ තලිය ඇරගනුව'යි හඬගා ලීය.

එවිට යක්‍ෂයා සිතන්නේ 'මූ මෙතෙක්ද එන්නාවූ පුරුෂයන් වැනි නොවෙයි වංචාප්‍රයොග දන්නා එකෙක මා වංචාකොට ගැලවීයමැයි සිතා ආයෙක මොහු වංචාඩොවැ සෙවනට පිවිසි යහු කන්නෙමි'යි සිතා 'මානවකය! මෙහි එව තා ඉවතැ සිට කථාකරන්නේ ඇයිද? නුගගසයට සිට මා හා සමඟ කථාකරව බත්තලියත් මාගේමය නොපිත් මාසතනකමය බත්තලිය කම් නොපත් කම්'යි කීය. එවිට බොධිසත්ත්වයෝ කියන්නාහු 'එඹල රාක්‍ෂය! මා කැයි නම් අඩුව නටමය බරණැස් නුවර මට වඩා නුවණැති පුරුෂයෙක් නැත. එබඳුවූ මවුපියන් පොෂණය කරන සුතනුකුමරුවන් වැනි නුවනැති ගුණඇති පුරුෂයෙකු කාපු රකුසා අප තිබාදැයි කියා සෙට පටන් නට ගෙනෙනා බත්තළි යත් නැත මිනිසාත් නැත ඉඳින් නො මා නොකා අලවූ නම් නොපව නිරන්තරයෙන් එවන බත්තලිය එවම්. ඉඳින් මා කන්

නට සිතූ නමුත් මා කැවුමුත් නැත රැකින් බැහැර සිටි බැවින් අපගේ රජ්ජුරුවනුත් අල්වාගන්ට නොලබන්නෙහිය මාත් කන්නට නොහැක්කේය මා වනාහි තාසතුබිම නොසිට මිරිවැඩි සහළෙහි සිටිමි තාගේ රුක්සෙවනෙහි නොසිට සේසත් සෙවනෙහි සිටිමි. ඉදින් වනාහි තෝ මා සමඟ විරුඬවන්නෙහි නම් මේ කඩුවෙන් තා දෙපළු කරන්නෙමි තා මේතාක් කළදේ දැන මමද අද මේ පිණිසම සැරසී ආයෙමැ'යි කීහ. යක්ෂයා මෙතෙමේ යුකතියක්ම කියන්නේයයි පහන් සිත්ඇත්තේ බත්කා

"ඛගහං ජත්තං ච පානිං ච ගවෙජ්ඣාදය මානව!
සොත්ථිං පස්සතු තෙ මාතා ත්වං ච පස්සාහි මාතරං."

යනුවෙන් පින්වත පණ්ඩිතවූ මානවකය! මහුල් කඩුවද සේසතද රන්තැටියද හැරගෙනම යනු මැනව ඔබගේ මවු තොමෝ සවසථවූම ඔබ දකීවා ඔබද එසේමවූ මව දකීවාසි ආශීර්වාද කෙළේය. මහබෝසතාණන් වහන්සේද එඹා යහලු යක්ෂය! තෝ පෙර පව්කම් කොට යක්ෂයෙක් වී උපන අදින් මතු ප්‍රාණඝාතාදීන් නොකරවයි ශීලයෙහි අනුසස්ද දුශ්ශීල භාවයෙහි ආදීනවයද කියා ඔහු පංචශීලයෙහි පිහිටුවා බැඳ්දෙහි විසුමෙන් තට කුමන වැඩෙක්ද? එවයි කියා මඞ්ගල ඛඩ්ගාදිය ඔහු ලවාම ගෙන්වාගන නුවරට පැමිණියේය. බරණැස් රජ්ජුරුවෝ බෝසතාණන් වහන්සේට පෙරගමන් කොට යකු නුවර දෙරැ හිඳුවා අඟබත් ආදිය ලැබීම ඇත්තෙක් කොට නුවර දෙරට ගොස් 'එඹා අමාත්‍යයිනි! මාගේ ජීවිතය රැකදුන්නේත් නුවරවාසීන්ට සැපත දුන්නේත් සුතනු මානවකයෝමය'යි බෝධිසත්වයන්ගේ ගුණකියා සෙනෙවිරත් තතතුරු දී බෝසතාණන් වහන්සේගේ අනුශාසනායෙහි පිහිටා දසරාජධම්මයෙන් රාජ්‍යය කොට සඞ්ගීපරායණ වූයේය.....

මවුපියන් පොෂණය කළ තැනැත්තේ යකුවෙත පැමිණත් යකු කෙරෙන් මිදෙන බවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැර පාන ලද සුතනුජාතකයෙහි සුතනුවසනුව මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.....

යටගිය දවස 'සාකෙත' නම් නුවර කොසොල් රජ්ජුරුවන් රාජ්‍යකරවන සමයෙහි අපමහබෝසතාණන්වහන්සේ මුවයෝනියෙහි ඉපිද වාසය කරන්නාහ. ඒ මුවරජ්ජුරුවන්ට නම් තබන්නාහු 'නන්දිය මුවරජ්ජුරුවෝය'යි නම් තුබුහ. එසමයෙහි කොසල

රජ්ජුරුවෝ මුවමාංසයෙහි ඉතා ගිජු වී මිනිසුන්ගේ සිසැම් වෙණ යුම් ආදියට අවධාන නොදී මිනිසුන් පිරිවරා දවසකට වරක් බැගින් ඇමදවස්ම මුවදඩෙහි යන්නාහ. මනුෂ්‍යයෝ ගොවිතැන් බත් කරන්නට අවසර නොලබන්නාහු එක්දිනක් රැස්ව 'අපි අජානවනොද්‍යානය වටකොට දෙරපැලලි යොදු බැඳිදක් වටලා මුවරලක් එක්කොට ගෙනගොස් ලා ගොවිතැන්බත් කරන්නට අවසර ලබන්නමෝ නම් මැනවැ'යි මන්ත්‍රණ කළාහුය. ඒ මැනවැයි සියල්ලෝම එක්සිත්ව එක්දිනක් අජානවනොද්‍යානය සොදනක් පමණ තැන වට කොට දෙරපැලලි යොදු බැඳිදක් වටලා දඩෙන් පත්තෙන් ගසා මුවරුලක් එක්කොට ගෙන යන්නාහ. නන්දිය නම් මුවරජ්ජුරුවෝත් එක්හෙරා කුඩා පදුරෙක්හි මවුපියන් ගෙන වසන්නේ ඒ දැක අද මවිසින් දිවිපුදා නමුදු මවුපියන්ගේ ජීවිතය රක්නට වටනේයයි සිතා මාගේ පෙම්බරවූ සුන්දර මවුපියවරුනි! නුඹවහන්සේලා එක්හෙරා උපායකින් ජීවත් වන්නාහුය මම ජීවිතය හෝ දෙන්නෙමි එක්කෝ නුඹවහන්සේලාගේ මුවබඹුලුවමින් එන්නෙමි මිනිසුන් පිසින් පදුර තළනා ලද කෙණෙහිම මම පලායන්නෙමි එවිට ඒ මනුෂ්‍යයෝ 'මේ කුඩා පදුරෙහි එක් මුවෙක් පමණක් වන්නේය'යි සිතන්නාහු පදුරට නොවදනාහු නුඹවහන්සේලා නොදක්නාහුය. සිහිනුවණින් යුක්තව වසනු මැනවැයි මවුපියන් කෘමා කාරවා යන්ට සැරසී පදුර තළනලද කෙණෙහිම එයින් නික්ම දුවගොස් මුවන් අතරට පිවිසියේය. ඒ මනුෂ්‍යයෝත් එලෙසම සිතූහ. ඒ කුඩා වනපෙතට නොවැදම මුවන් උයනට වදුවා වට රැකවල් ලවා කෝසලරජ්ජුරුවන්ට ගොස් කියන්නාහු 'දෙවයන් වහන්ස! මුවරුලක් ගෙනවුත් අජකවනයෙහි ලා වට රැකවල්ලා ආම්හ නුඹවහන්සේට අභිප්‍රායක් කළමැනවැ'යි කියා රජ්ජුරුවන්ට වැඳ සමුගෙන තමතමන්ගේවලට ගොස් ගොවිතැන්බත් බලාගත් නාහුය. රජ්ජුරුවෝත් එතැන් පටන් ඇතැම් දිනෙක තෙමේම ගොස් එක් මුවෙක් විදගෙන එයි ඇතැම් දිනෙක එකෙකු යවා මුවෙකු විදුවා ගෙන්වන්නාහ. ඒ මුවහු දිවිදීමට වාරතැබූහු. වාරය පැමිණි මුව තෙමේ එකපැත්තෙක්හි සිටිනේය ගිය අයෙක් ඔහු ඕද ගෙනෙන්නේය. ඉක්බිති එක්දවසක් නන්දිය නම් මුවා හට වාරය පැමිණියේ වෙයි එදවසද රජු තෙමේම ගොස් විදින්ට සැරසුනේය. නන්දිය තෙමේ මෛත්‍රිය පෙරමුනෙහි යන්නක් නොට නිශ්චලව සිටියේය. රජතෙමෙ ඔහුගේ මෛත්‍රීආනුභාවයෙන් නිය විදින්නට නොහැකිවන්නේ දුන්න හැරදමා 'මේ

අවෙතනිකා දඩ්ඩකඩ පවා තුඹගේ ගුණ දන්නෙහිය සවෙතනිකවූ මනුෂ්‍යවූද මම නොදනිමි මට ක්‍ෂමාවනු මැනව තුඹවහන්සේට අභය දුනය කොරෙමි'යි කීහ.

මහරජ්ජුරුවන් වහන්ස! මට පමණක් අභය දෙන්නෙහිය මේ වෙනෙහි මුවසමූහයාට කුමක්කරන්නෙහිද මේ මුවසමූහයාටත් අභයදෙන්නෙමියි කීයේය. මෙසේ මහබෝසතාණන් වහන්සේ සියලුම වනමෘගයන්ටද ආකාශචාරී පක්‍ෂීන්ටද ජලචර මත්ස්‍යයන්ටද අභය දුනය කරවා මහරජාණන් පවශීල යෙහි පිහිටුවා මහරජ්ජුරුවන් වහන්ස! රජු විසින් නම් අගති ගමනය හැර ගනිගාමීවැ දසරාජධම්මයන් කොපනොකරවා දැහැමින් රාජ්‍යය කරවන්ට වටනේඅයි කියා දසරාජධම්මයන් දෙසනා කරමින්

"දානං සීලං පරිච්චාගං අජ්ජවං මද්දවං තපං,
අක්කොධං අවිහිංසා ච ඛන්තී ච අවිරොධතා.
ඉච්චෙතෙ කුසලෙ ධම්මෙ සිතෙ පස්සාහි අත්තනි,
තතො තෙ ජායතෙ පීති සොමනස්සං ච නපපකං".

යන ගාථාවයෙන් සවකිය වසතු දීමෙහි වෙතනාසංඛ්‍යාතවූ දානය, පංචශීලදසශීලසංඛ්‍යාතවූ ශීලය, දෙය්‍යධම්ම ත්‍යාගකිරීම් සංඛ්‍යාතවූ පරිත්‍යාගය, ඍජුභාව සංඛ්‍යාතවූ අජ්ජවය, මෘදුභාවසංඛ්‍යාතවූ මද්දවය, උපොෂථකම්මසංඛ්‍යාතවූ තපසය, මෛත්‍රීපූර්වභාගවූ අක්‍රොධය, කරුණාපූර්වභාගවූ අවිහිංසාවය, අධිවාසනක්ඛාන්තිය, විරොධරහිතබවය, යන මේ දසරාජධම්මයන් ප්‍රකාශකෙළේය.

මේ ගාථාවන්ගේ මෙම අර්ථය මහාහංසජාතකයෙහි කියනලද්දේය.

බෝසතාණන් වහන්සේ රජුසම්පයෙහි කිපදවසක් වාසය කොට නගරයෙහි සියලු සත්වයන්ට අභය දානය ප්‍රකාශකිරීම පිණිස රන්බෙර පියවිකරවා මහරජ! නොපමාවෙවයි කියා මවු පියන් දක්නා පිණිස වනයට ගියේය.

ආරක්ෂාස්ථානයෙහි සිටියේ නමුදු මවුපියන් පොෂණය කරන තැනැත්තේ ඉන්මිදෙන බවට නිදසුන් කොට දක්වනලද නාළිසම්භවජාතකය මෙසේ සැකෙවින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

යවශිය දවස බරණැස් නුවර බ්‍රහ්මදත්ත නම් රජ්ජුරු කෙනෙකුන් රාජ්‍යය කරන සමයෙහි අපමහාබෝසතාණන්

වහන්සේ ගිජුලිහිණිව ඉපිද මහලුවූ අඳමවුපියන් ගුහායෙක්හි තබා ගවමාංශාදිය ගෙනවුත් දී පොෂණය කෙළේය. එකල බරණැස්නුවර සොහොනෙහි 'නීලිය' නම් එක්තරා වැද්දෙක් අනියමයෙන් මලක් ලා ලීය. එකල මහාබෝසතාණන්වහන්සේ ඒ මලෙහි බැඳී තමන්වහන්සේගේ දෙමව්පියන් සිහිවී මාගේ අඳමවුපියෝ කෙසේ යැපෙද්ද? මා බැඳුනු බවකුත් නොදන්නාහු ආහාරපානාදිය නොලබන්නාහු අනාථවූවාහු පර්වතගුහායෙහිම වියලී මියයන්නාහු වන්නාහුයයි මට අදහස් වන්නේයයි කියා මනුෂ්‍යභාෂායෙන් වැලප හැඬීය.

ඒ අසා වැදී තෙමේ:-

"යතනු ගිජ්ඣා යොජනසතං ඛුණපානි අවෙක්ඛති,
කසමා ජාලං ච පාසං ච ආසජ්ජාපි න බුජ්ඣති".

යතුයෙන් සියක් යොදනකින් මත්තෙහි පිහිටි කුණපයන් ගිජුලිහිණියා දක්නේය යන මේ ලොකව්‍යවහාරවචනය ඉදින් සැබවක්ම වීනම් එසේ ඇතිකල ගිජුලිහිණිවූම තෝ මේ දැලත් මලත් ළඟට පැමිණෙත් නොමදත්ය ඊට කාරණා කිම්ද?යි විවාළේය.

එකල මහබෝසතාණෝ—

"යදා පරාභවෝ හොති පොසෝ ජීවිතසංඛයෙ,
අථ ජාලං ච පාසං ච ආසජ්ජාපි න බුජ්ඣති".

යතුයෙන් එම්බල නේසාදය! යම් කලෙක අකුසලහෙතුවකින් ජීවිතවිනාශවත්කලක් වීනම් පුරුෂතෙමේ විනාශවේමද එසේ හෙයින් එකල සමීපයට එළඹත් දැලත් මලත් නොදක්නේමයයි කීහ. එකල වැදිතෙමේ ඔහුගේ ධර්මකථාව අසා 'මේ ගිජුලිහිණි රජු පණ්ඩිතයෙක වැලපෙන්නේත් තමන් පිණිස නොවෙයි මවුපියන් නිසා වැලපෙයි මොහු මරන්ට නම් නොවවනේමය'යි ඔහුකෙරෙහි සතුටුව ඔහුකෙරෙහි ප්‍රියවූ සිතින්ම පාදයෙන් මල මුදා-

"හරසසු මාතාපිතරෝ වුඩ්ඪෙ ගිරිදරීසයෙ,
මයා තුවං සමනුඤ්ඤතෝ සොත්ථිං පස්සාහි ඤාතකෙ".

යතුයෙන් 'පින්වත ගිජුලිහිණිරාජය; රුක්ඛිලෙහි වසන්නාවූ වයොවෘද්ධවූ මවුපියන් මනාසේ පොෂණය කරව මවිසින් ප්‍රන්වත්වූ තුඹ ප්‍රියවන ලද්දේය මෙසින් ගමනය කොට තුඹගේ ඤාතීන්ගේ සවසථභාවය දකුව'යි කීයේය.

එකල මහබෝසතාණන් වහන්සේ මරණ දුකයෙන් මිදුනේ අනුමොදනා කරනසේක්-

"එවං එදඤ්ඤ! නන්දසසු සහ සබ්බෙහි ඤාතිහි,
හරියං මාතාපිතරෝ වුඩ්ඪේ ගිරිදරීසයෙ".

යනුයෙන් 'පින්වත නේසාද පුත්‍රය! නුඹ මෙසේ සලකා සියලුම ඤාතීන් සමග ප්‍රීතිසොම්නස් ඇති කරව මම රැක් බෙනෙහි වසන්නාවූ වයොවෘඩ්ධවූ මවුපියන් පොෂණය කරමින් වාසය කරන්නෙමැ'යි කියා මුවපුරා මස් ගෙන ගොස් මවු පියන්ට දුන්නේය.

මාතෘපිතෘඋපසථායක තෙමේ මළෙහි බැඳුනේත් ඉන් මිදෙන බවට නිදසුන්වශයෙන් ගෙනහැර පානලද **සන්ත නිපානයෙහි ගිජ්ඣජාතකය** මෙසේ සැකැවින් **දක්වා** නිමවන ලදී්දේය.

යටගිය දවස බරණැස් නුවර බ්‍රහ්මදත්ත නම් රජ්ජුරු කෙනෙකුන් රාජ්‍යය කරන සමයෙහි අපමහබෝසතාණන් වහන්සේ ගිජුකුලෙහි ගිජුලිහිණියෙක් වී මවුපියන් පොෂණය කරමින් වසන්නාහ. එකල එක්දිනක් මහවැසි මෙඝයක් හට ගෙන ගිජුලිහිණියෝ එය ඉවසන්නට නොහැකිවූවාහු බරණැසට ගොස් පවුරුවලලුසමීපයෙහි සීතලින් වෙවුලමින් හුන්නාහ. එකල බරණැස්සිටුතෙමේ නුවරින් නික්ම විඩාපත්වූ ඒ ගිජු ලිහිණියන් දැක එක් තැනකට රැස්කරවා ගිනි මොලවා දෙවා මිනිසුන් සොහොනට ගවා ගවමාංසාදිය ගෙන්වා දෙවා ආරක්ෂා තැබූයේය. ගිජුලිහිණියෝ වැසිවලා පහව ගිය කල්හි නිරුප දැනවූ සිරුරුඇත්තෝ ව පළිතයට ගොස් 'බරණැස් සිටුහු විසින් අපට බොහෝ උපකාර කරන ලද්දේය උපකාර කළ තැනැත්තහුට නම් ප්‍රත්‍යුපකාර කරන්නට වටනේමය. එසේ හෙයින් අද පටන් අපඅතුරෙන් යමෙක් යම්කිසි වස්ත්‍රාභරණා දියක් ලදහොත් ඔහු විසින් එය සිටුහුගේ ගෙයි හළයුත්තේය'යි මන්ත්‍රණය කළාහුය. ඔවුහු එතැන් පටන් වස්ත්‍රාභරණ අවිවෙහි වියලන්නාවූ මිනිසුන්ගේ ප්‍රමාද බලා වහා ගෙනගොස් සිටුහුගේ ගෙයි ලන්නාහ. සිටුතෙමේ ගිජුලිහිණියන් විසින් ගෙනෙන ලද බැව් දැන ඒ සියල්ලම වෙන්වෙන්වම තැබීය. ගිජුලිහිණියෝ නුවර විලුම්පනය කෙරෙත්යයි මනුෂ්‍යයෝ රජුහට සැලකළාහුය. රජ්ජුරුවෝ එක් ගිජුලිහිණියෙක් අල්වන්නට ඒ ඒ තැන මලද දැල්ද රැඳවීය. එකල මහබෝසතාණෝ එහි බැඳී මනුෂ්‍යයෝ ගෙනගොස් රජුහට දැක්වූහ. රජ්ජුරුවෝ විවාරා ඒ

සියලු කාරණු අසා දැන "යතනු ගිජ්ඣා යොජනසතං" යනාදී නයින් විවාලේය...ගිජුලිණි තෙමේද "යදා පරාභවෝ හොති" යනාදි නයින් ධර්මදෙශනා කොට සතුටුවූ රජු විසින් මුදුහරින ලද්දේ මවුපියන් වෙත යියේය...රජ්ජුරුවෝ මහසිටුලවා ඒ සියලු මිනිසුන්ට ඔවුනොවුන්සතු වස්ත්‍රාභරණ දෙවීය...

මවුපියන් පොෂණය කරන තැනැත්තේ මලෙහි බැඳුනේත් ඉන් මිදෙන බවට නිදසුන් වශයෙන් දක්වනලද **දුක නිපානයෙහි ගිජ්ඣවස්තුව** මෙසේ සැකැවින් නිමවන ලද්දේය...

යටගිය දවස මගධරට 'මගධ' නම් රජ්ජුරුනෙනෙකුන් රාජ්‍යය කරන කල්හි රජගහනුවරට ඊශානකොණ සාලිඳිය නම් බ්‍රාහ්මණගමෙක් විය. ඊටද ඊශානදිසාභාගයෙහි එක්තරා පාංශුපර්වතයෙක්හි මහත්වූ හිඹුල්වනයක් ඇත්තේය එහි නොයෙක් සියදහස්ගණන් ගිරවු සුවසේ වාසය කරන්නාහුය. එකල්හි පුරන ලද සමතිස් පැරැම්ඇති දෙනලද පඤ්චමහා පරිත්‍යාග ඇති ඥානාර්ණවශ්‍රීදීවූ ත්‍රිවිධ වශ්‍රීයෙහි කෙළ පැමිණියාවූ අපමහබෝසතාණන් වහන්සේ ඒ ගිරාසමූහයාට රජකරන්නාවූ රජ්ජුරුවන්ට පුත්ව උපන්නාහ. ඒ මහබෝසතාණෝ වැඩිවිය පැමිණියාහු විශිෂ්ටරූ ඇතිව මහත්වූ ශකති සම්පන්නවූ ගැල්නැබක් පමණ ශරීරයඇතිවූහ. ඉක්බිති ගිරා රජ්ජුරුවෝ මහබෝසතාණන්ගේ ශරීරසම්පත්තිය හා විශාරද කම් දැක 'මම ඉතින් වයෝවෘඛව ගියහෙයින් දුරබැහැර නැගී යානොහෙමි. දරුවෙනි! මෙතැන්පටන් තෙපි මේ ගිරා සමූහයා පරිහරණය කරව'යි බෝධිසත්වයන්ට රාජ්‍යය පාවා දුන්නාහ. මහබෝසතාණෝ ඉන් දෙවනදා පටන් පියාණන් ගොදුරු පිණිස යා නොදී ගිරවුන් විසින් පිරිවරණලදුව හිමාලය වනයෙන් ගොදුරු ගෙනවුන් මවුපියන් පොෂණය කරන්නාහ...

එකල සාලිඳිය ගම වසන්නාවූ කොසිය ගොත්‍රඇති බ්‍රාහ්මණයෙක් තෙමේ දහසක් කිරිය පමණ කෙතෙක හැල් වපුරුවා කෙත්පල්ලෙක් නැබීය...එය පිදී පැසී ගියකල එක් දවසක් ගිරවු මහබෝසතාණන් වෙත පැමිණ සවාමිනි! පෙර මෙසමයට මගධරට කෙතක හැල්පැසෙන්නේයයි දැන්වූහ. එපවත් අසා බෝසතාණෝ 'හැල් මෙවකට කවරවිවරදැයි පරීක්ෂාකොට එව'යි ගිරවුන් දෙදෙනෙකු යැවූහ. ඒ ගිරාපොතාගේ දෙදෙන මගධක්ෂේත්‍රයට ඔස්නාවූ සවකියනලද

කෙත්පල්ලාගේ ක්ෂෙත්‍රභාගයට බැස ඇල් කා එක් ඇල්කර
ලක් කපාගෙන ඉඹුල්ව්‍යායට අවුදින් මහබෝසතාණන්ගේ සිරි
පාමුල හෙලා සවාමීනි! තෙල ඇල්කෙත පැසුනුවිවරවේදැ?සි
පැහ. මහබෝසතාණෝද එසින් හැල්පැසි තිබුනාදැක පසුදවස්
සමූහවශයෙන් නොයෙක් සියදහස්ගණන් ගිරවුන් පිරිවරා
ගොස් එම ක්ෂෙත්‍රභාගයටම බටහ. කෙත්පල්තෙමේද ඇල්
කන්නට කෙතෙහි ඒ ඒ තැන බස්නාවූ නොයෙක් සියදහස්
ගණන් ගිරවුන් වළකාලමිසි ඇතමැත දිව වළකන්නේ වළකා
ගතානුහුනුයේය. මෙසේ ඔහු නොවැළකියදීම සෙසු ගිරවු හැකි
තාක් ඇල් අනුභව කොට සිස්මුඛයෙන් යන්නාහුය. ගිරා
රජ්ජුරුවෝ වනාහි ඇල්කරල් එකිනෙක කඩා ගෙන බොහෝ
ඇල්කරල් එක්කොට තුඩින් ගෙනවුත් මවුපියන් පොෂණය
කළහ. මෙසේ බෝධිසත්වයන් හා ගිරවු එම කෙතට බැස ඇල්
අනුභව කරන්ට පටන්ගත්තාහ. ඉක්බිති ඉදින් ගිරවු මේ
සැටියේ කිපදවසක් කැවාහු වීනම් කෙත්වතින් තිබෙන
දෙයෙක් නැත එකල්හි බමුණාණෝ නටු කඩවා මානය කරන්
නාහ. එසේ හෙයින් කල් නොයවා ගොස් කිවමැනවැයි සිතා
ඇල්කරල් අසුරක් පමණ හා ශක්තිපමණින් අනිකුත් කිසිඋප
කරණයක් ඇරගෙන ගොස් බමුණන් දැක වැඳලා එකත්පස්ව
සිටිසඳ බමුණාණෝ කිමෙක්ද? පින්වත් පුරුෂය! පුරාතන
තෙත්වත පැසීගියේ වේදැ?සි විචාළාහ. එපවත් අසා ඒ පුරුෂ
තෙමේ 'කොෂිය ගොත්‍රයෙහි උපන් බමුණාණන් වහන්ස! ඇල්
කෙත පැසීගිය බව තෙල නුඹවහන්සේට පැ කරල් අසුරෙන්
දැනවදුළ මැනව එතකුදුවුවත් දැන් තුන්දවසක පවන් ගෙන
නොයෙක් සියදහස් ගණන් ගිරවු කුඹුර නොපෙණෙනසේ වසා
ගෙන ගියගිය අතින් ඇල්කන්නට පටන්ගත්හ. නොයෙක් පරිද්
දෙන් උත්සාහ කරන්නෙම් නමුදු වලකාගත නොහි ඒ බව නුඹ
වහන්සේට කියන්ට ආමි නවද වැඩිවිශෙෂකරුණක් නම් ඒ ගිරා
සමූහයා අතුරෙන් එක් ගිරවෙක් සර්ප්‍රකාරයෙන් ඉතා සොභ
මානවූ ශරීරවණීඇත්තේය පබළුදළුවක් බදුවූ තුඹකින් හා
මනාව වට වත් යුවලැසින්ද ලාක්ෂාරසයෙන් නහාගත්තාක්
බදුවූ පාගුගකින්ද මොනරක්හුගේ බදු ග්‍රීවයවට කළ රන්රෙඛා
තුනකින්ද දෙව්දුන්නක් බදු අනෙක වණීණයෙන් ඉතා රිසි
යෙන්නාවූ පෙදගොල්ලකින්දැයි මෙසේ සර්ීඞ්ගයෙන් සොභ
මානවූ සඳස් මොනරකු හා පමණ මහත ඇති ගිරවෙකු දවල්
දෙවරු ඇල්කරල් කා ඝනකල කරල්මිටියක් කපාගනයෙයි ඔහු
ඒ ගිරවුන්ට රජවනැයි සිතමි'යි කිව්ය. එබස් අසා සිවාණෝ

ඟැල්කරල් අපෙක්ෂා නොකොට ගිරාරජ්ජුකෙරෙහිම සෙනහ උපද වාගත එඹල පින්වත් පුරුෂය! එහෙනම් මලඅටවත විධි දන් නෙති නම් අස්ඉල රැගෙන යහපත් කොට ලනුඅඹරා ඒ පක්ෂි රාජයා නොවරදවා බැඳියනලෙස උගුල අටවා නොවරදවා බැඳවා බදුගත වැලිත් ජීවිතය නොනසාම ගෙනෙවයි කීය. එබස් අසා කෙත්පල්තෙමේ දනිමි සවාමීනි! එසේ කෙරෙමැයි කියා කෙත්වතට පලාගොස් බමුණා කි සැටියේ අස්මල් වටා පසුරු ඉදිකොට අද මෙතනට බසිනිසි සිතා ගිරා රජ්ජුරුවන් බස්නා තැන් සමකොට සුලඟට පවා ඇසිරෙන පරිදිදෙන් උගුලමල අටවා ගිරවු එනතියාව බලබලා පැලට වැදලා උන්නේය. ගිරා රජ්ජුවෝද ගිරාසමූහයාපිරිවරා අවුදින් නොලස්බව හෙතු කොටගෙන රෑයේ දවස් ගොදුරු කා ගල සඤ්ඣයට බස්නාවූ සොරකම්ඇති මලපසුරු නොදැන ඇතුළෙහිම පා තබා බවහ. එසද මලෙහි බැඳුනු ගිරාරජ්ජුරුවෝ ඉදින් මම දැන්ම බැඳි ගියෙමිසි අඩාලීම්නම් මාගේ බන්ධුවගීයා ගොදුරු නොගෙනම නැගීයන්නාහ. එසේ හෙයින් ඔවිහු ගොදුරු අනුභවකරනතාක් ඉවසුවමැනවැයි සිතා ඉවසා හිඳ ඔවිහු ගොදුරු අනුභවකොට බඬපුරා ඇතමැන කෙළඇවිදිනා අවස්ථායෙහි හඬාලීය. පැලේ උන්නාවූ ක්ෂෙත්‍රපාලද ගිරාරජහු බැඳී හැඬූ හඬද ගිරවුන් යුහුව ආකාශයට පැනනැගී අඬද අසා කුමකින් කුමක්දෝ හෝසි පැලින් බැස උගුල්පලට ගොස් බැඳිගියාවූ ගිරාරජ්ජුරුවන් දැසා යම් මේ ගිරාකෙනෙකුන් උදෙසා මල ඇටවීම්ද උඹම නොවැර දීම බැඳිගියේඇසි සොම්නසට පැමිණ ගිරාරජ්ජුරුවන් මලින්මුදා සාලිඳියනම් බමුණුගමට ගෙනගොස් බමුණන්ට දික්නළහ. බමුණාණෝද බලවත්වූ සෙනහයෙන් දැකින් වඩාගත ඇතයේ හිඳුවා මහබොධිසත්වයන්ට කථාකරන්නේ සුවපොතකයාණනි! අවශෙෂවූ ගිරවු තුමූවිවරක් සැපසේ කා නැගීයන්නාහ තෙපි වනාහි කැමතිවිවර අනුභවකොට යන කල්හි කරල්ම්විටක් කඩා ගෙන තුඩින් ගෙනයන්නෙහිය එසේ කරන්නාවූ තෙපි මා කෙරෙහි වෛරයකින් කන්නා කාපියා නොකන්නා නොඇාපියා කඩා පාලුකෙරෙම්සි ගෙනෑවිද? එසේ නැත ගෙනගොස් ඉඹුල් වනයෙහි වැසිසාරමස රැකීයන දිණිස පුරවන කොටුගුලක් ඇද්දැ?සි විචාළාහ. ඒ අසා මහබෝසතාණෝ මිහිරිවූ මනුෂ්‍ය භාෂායෙන් බමුණා සමඟ කථාකරන්නාහු **පකිණ්ණකනිපාත යෙහි කෙදුරජාතකයෙහි**

"න මෙ වෙරං තයා සඞ්ං කොඬං මයහං නවිජ්ජති,
ඉණං මූලාමිණං දම්මි සමපත්තෙනා කොටි සිඛලිං,
නිධිම්පි තත්ථ නිදහාමි එවං ජානාහි කොසිය!".

යන මේ ගාථායෙන් කොසිය ගොත්‍රඇති බමුණාණන් වහන්ස! නුඹ හා සමඟ මාගේ වෛරයකුත් නැත ඉඹුල්වතයේ ගෙන ගොස් පුරවන්නාවූ කොටුගුලකුත් නැත වැලි කුමක්පිණිසද යත්: නුඹවහන්සේගේ ඇල්කරල්ගෙනයන්නාවූ මම නයකින් මිදීමද කෙරෙමි තවද එම ඉඹුල්වෙනෙහි අනුගාමිකනිධානය කුත් නිධාන්ද කෙරෙමි කිහ...මෙසේ ඒ මහබෝසතාණන් විසින් තියුණු නුවණින් සලකා වදුරණලද වචනයෙහි කෞතුක ලවූ සිත්ඇති ඒ බමුණාණෝ සබඳ! නුඹවහන්සේගේ නයදීමය නයින් මිදීමය නිධාන කිරීමයයි යන තුන් පැනය අපට විසඳ, කිවහොත් පාඨඛ්ඛනයෙන් ගැලවීයනසේක්වේදැයි කිහ. මෙසේ බමුණාණන් විසින් විචාරණලද්දාවූ මහබෝසතාණෝ පැන විසඳනසේක්–

"අජාතපක්ඛා සකුණා පුත්තකා මයහං කොසිය!
තෙ මං හතා හරිස්සන්ති තසමා තෙසං ඉණං දදෙ.

මාතා පිතා ව මෙ වුඩ්ා ජිණ්ණකා ගතයොබ්බනා,
තෙසං තුණ්හිනා භාතූන මූලෙ පුබ්බකතං ඉණං.

අඤ්ඤෙපි තත්ථ සකුණා ඛීණා වුඩ්ා සුදුබ්බලා,
තෙසං පූජනත්ථිකො දම්මි තා නිධිං ආහුපණ්ඩිතා".

යනුවෙන් බ්‍රාහ්මණයාණන් වහන්ස! තවම පියාපත් අට නොගත්තාවූ මාගේ බොහෝ බාලදරුවෝ ඇත්තාහ උන්තරුණව ඇතමැත ගොදුරු කා ගෙනෙනතෙක් තුඩින් ගොදුරු ගෙන පොෂණය කෙරෙමි මෙසේ පොෂණය කරන ඒ මාගේ දරුවෝ මා මහලුකල තුමූ තුඩින් ගොදුරුගෙනවුත් පොෂණය කරන්නාහුය. එසේ හෙයින් මතු බලාපොරොත්තුවන නය දෙන්නේවේම්...ගිය යොවුන් ඇති ඉතා දුර්ලවූ මාගේ මවුපිය දෙදෙන තවදක්වා විද්‍යමානයහ දෙමවුපියෝ මා බාලකල තුඩින් ගොදුරු ගෙනැවිත් මා පොෂණය කළාහුද ඒ කරනලද නයින් ගැලවෙන පිණිස මේ දැන් මම ගොදුරුගෙන පොෂණය කරන්නෙම් පෙරනයින් මිදෙන්නා නම් වෙම්...තවද බමුණාණෙනි! ඒ ඉඹුල්වෙනෙහි වෘඛව වගුල පියාපත්ඇති සඬින් දුර්ලවූ ඉවත ගොස් ගොදුරුකැනොගෙන මහලු ගිරවුද ඇත්තාහ. උන්ම එනදවස් සසරවන්නාවූ ඉෂාඩ්පාක සලකා කුසල් පිණිස දෙන්

නෙම් නිධානකරන්නා නම් වෙමි එද වැලිත් අනුගාමිකනිධාන යයි පුරාතනයෙහි බුබාදී සත්පුරුෂයෝ වදළාහුයයි ප්‍රශනතුන විසඳ වදළසේක.....

ඉක්බිති බ්‍රාහමණයාණෝ ඒ අසා පහන්සිත්ඇත්තේ මහ බෝසතාණන්ට සතුතිකරන්නාහු අනේ මේ පක්ෂිරාජතෙමේ අතිශයින් ධර්මිෂ්ට එකෙක්වන එකානතයෙන්ම සමහර මනුෂ්‍ය කෙනෙකුන්ටත් මෙබදුවූ උතතම ගුණයෙක් නැතැයි සතුටුව ගිරාරජ්ජුරුවෙනි! නැවතනැවතත් නුඹවහන්සේගේ දශීනය අපට ඉතාප්‍රියය මෙතැන් පටන් නුඹවහන්සේගේ බනුවගීයා හා සමහ කැමතිපරිද්දෙන් සංකා රහිතව ඇල් අනුගව කළමැන වැයි දහසක් කිරියෙන් මහබෝසතාණන්ට පූජාකොට පසුවත් නුඹවහන්සේ දක්නාකැමැත්තෙම් අතරතුර අවුදින් මට ධම්ම දේශනා කොට වැඩිය මැනවැයි ධම්මගෞරවයෙන් ආරාධනා කොට ප්‍රියපුත්‍රයාණකෙනෙකුන් මෙන් මහබෝසතාණන්මූණ බලා පශබැදුම් උනා සතපාකතෙලයෙන් පාදසම්බාහනය කොට බඳපුටුවෙක්හි වඩාහිඳුවා රන්තැටියෙක්හි මී හා විලඳ කවා ශකීරාපැන් පොවා මහත්වූ ආදරයෙන් බලාසිටගත. මහබෝ සතාණෝද බමුණුහට බොහෝ ධම්දෙශනා කොට තමා පමණ දන්නා බැවින් තමන්වහන්සේට දුන් දහසක්කිරිය හැර අට කිරියක් පමණ තැන සැහෙසි කිහ. ඒ බමුණාණෝද යහපතැයි අටකිරියක් පමණතැන් වෙන් කොට ටැම් හිඳුවා පාවාදී දෙහොත් මුදුනෙහි තබා වැඳ වැඩිය මැනව සවාමීනි! නුඹ වහන්සේ නොදැක අඩන්නාවූ දෙමව්පියන් අස්වසා වදළ මැනවැයි සමුදුන්නාහ. ගිරාරජ්ජුරුවෝද මැනවැයි අටකිරියක් පමණ තැන පිළිගෙන බ්‍රාහමණයාණනි! නොපමාවෙවයි අව වාද කොට හැල්කරල් කඩා තුඩින් ගෙන ඉඹුල්වනයෙහි මවු පියන් සමීපයට වැඩිසේක.....බමුණුතෙමේ ටැම්සිටුවූ අටකිරිය පමණ තැනින් ගන්නාවූ අනයයන් වලකාලවයි කෙත්පල්ලාට කීයේය. එතැන් පටන් ගිරවු එහිම හැල්කරල් ගත්නාහුය.....

මවුපියන් පොෂණය කරනතැනැත්තේ පාසඛ්‍ඛිනයෙන්ද මිදෙන බවට නිදසුන් වශයෙන් ගෙනහැර පානලද **පකිණණක නිපානයෙහි කෙදුරජානකයෙහි සුවරාජවසතුව** මෙසේ සැකෙවින් කියා නිමවන ලදදේය.....

යටගිය දවස බරණැස්නුවර බ්‍රහමදතත නම් රජ්ජුරුකෙනෙකුන් රාජ්‍යය කරන සමයෙහි පූරතලද බෝධිසත්වභාරඇති

අපමහබෝසතාණෝ හිමාලය වනයෙහි ඇත්කුලයක ඉපිද සබ්බාඞ්ගයවලව විශිෂ්ට රූපයක් ධරන්නාවූ අසූදහසක් පමණ ඇතුන් විසින් නිරන්තරයෙන් පිරිවරන ලදුව සිට නැවත ඇස් අඹවූ තම මැණියන් ඇත්රැලින් වෙන්කොට ගෙනයන්නා හු 'චණ්ඩාරණ'නම් පච්චන්තපාදයට ගොස් එතන හුණපදුරක් සමීපයෙහි පිහිටියාවූ ගල්ගුහාවෙක මැණියන් රඳවා නිරන්තර යෙන් එලාඵල ගෙනවුත් දී පොෂ්‍යය කරන්නාහ. එකල බරණැස් නුවර වසන්නාවූ වනචාරීවූ පුරුෂයෙක් නොහොත් වැදි පුත්‍රයෙක්තෙමේ සත්දවසක් මුළුල්ලෙහි දික්නියමයක්කොට නොනි මං මුළාව හඬමින් ඇවිදිනේ ඒ බෝසතාණන් වහන්සේට සම්මුඛවිය. බොධිසත්වවූ ඇත්රජතෙමේ ඔහුකෙරෙහි කරුණාවෙන් එඹල පුරුෂය! මානිසා තව බියක් නැත්තේය. තෝ මේ වෙනෙහි කුමක්නිසා අඩා ඇවිදිදැයි විචාරා ඔහු විසින් සවාමීනි! මංමුළාවූයේ අදට සතියෙකැයි කීකල්හි එඹල පුරුෂය! නොපට භයෙක් නොකොට ගෙනගොස් මනුෂ්‍යපථයෙහි පිහිටුවාලමි කියා ඒ මිනිහා පිටට නංවාගන වලින් මහට බැවා මහබෝසතාණෝ නැවත වල්වන්නාහ. ඒ පාපී පුරුෂයාද මා නුවරට ගියකල්හි රජ්ජුරුවන්ට කියම් සිතා තමා යන්නාවූ මඟ සලකුණු සතිටුහන්කොට ගියේය. එකල බරණැස් රජ්ජුරුවන්ගේ මහුලැතු මල්වෙයි රජ්ජුරුවෝද එදවස් නුවර බෙරලවන්නාහු කවරෙකු නමුත් මහුලැත්කමට සුදුසු ඇතෙක් දුටහොත් මට කියවයි නුවර බෙරලැවූහ. එසඳ ඒ පුරුෂතෙමේ රජ්ජුරුවන්කරා ගොස් දෙවයන්වහන්ස! නුඹවහන්සේට ආරොහනයට නිසිවූ සබ්බාඞ්ගයවලවූ ඇත් රජෙක් මවිසින් දක්නාලද ඔහු ළඟට මම මඟ කියම් මාහා කැවිව ඇතරුවන් එවා ගෙන්වාගතමැනවැයි කීයේය. රජ්ජුරුවෝද මැනවැයි කියා ඔහු හා කැවිව ඇතරුවන් ඇතුකරා යැවූහ. බොධිසත්වයෝද ඇතරුවන් දැක 'මට මේ උපන්නාවූ භය අනිකෙකු නිසා උපන්නේ නොවෙයි මවිසින් මනුෂ්‍යපථයට පමුණුවා සංග්‍රහ කරනලද පුරුෂයා සමීපයෙන් උපන්නේම වෙයි මම වනාහි හසුනීන් දහසක්දෙනා කිදුවා පියනතරම් මහබලඇත්තෙමි ඉදින් මම කිපුයෙම් වීම් නම් බලවාහන සහිතවූ මුළුරාජ්‍යය නසාපියන්නට සමර්ථයෙමි එසේ කිපියෙම් වීම් නම් මේනාක් රක්ෂාකරනලද ශීලය බිඳෙන්නේය එසේ හෙයින් මේ සත්වයෝ අද මට ශස්ත්‍රඅඞ්ගවිවලින් කොටන්නමුත් නොකිපෙමි'යි සිතා අධිෂ්ඨානකොට ගෙන කරබා නිශ්චලව සිටියාහ. එකල ඇතරුවෝද සමීපයට එළඹ බෝසතාණන්ගේ ලක්ෂණ සම්පත්ති දැක

මෙහි එව දරුවෙනියි කියා රිදීදමකට බදුවූ සොඩ අතින් අල් වාගෙන නික්ම සත්වන දවස් බරණැස් නුවරට පැමිණියේය. රජ්ජුරුවෝ ඇතු දැක සතුටුව හටගත් ප්‍රේමඇත්තේ මහුලැත්හ ලට පිවිසුවා නොයෙක් අගනා රසභොජනයන් ගෙන්වාගන ගොස් ඇතුහට දෙවූහ. බෝධිසත්වයෝද මැණියන් නැතුව ගොදුරු අනුභව නොකෙරෙමැයි ආලොපයකුත් නොගත්තාහ. රජ්ජුරුවෝ බෝසතාණන්ට ගොදුරු ගන්නාලෙස නැවතනැව තත් යාඥ කෙළේය. එකල බෝධිසත්වයෝ කියන්නාහු රජ්ජුරු වන්වහන්ස! මාගේ වියෝගයෙන් බැගැපත්වූ මාගේ අඹමැණි යෝ 'වණ්ඩාරණ' නම් පච්චන්තප්‍රාන්තයට පැමිණ එහි උල්පහන් මඩිමින් ඇවිදින්නියට අද සත්වන දවස වන්නේය. මා විසින් පොෂණය කරනලද මාගේ ඒ මවුතොමෝ මා නැතිව මිය යන්නීය. එසේ හෙයින් මැණියන් නොදැක ගොදුරු නොගන්නෙ මැයි කීහ. ඒ අසා රජ්ජුරුවෝ අමාත්‍යයන්ට කීන්නාහු—

"මුචඵෙතං මහානාගං යොයං හරති මාතරං,
සමෙතු මාතරා නාගො සහ සබ්බෙහි ඤාතිහි."

එඹා ඇමතියෙනි! යම්බඳු මේ මහඇත්රජෙක් තෙමේ ඇස් අන්ධවූ මැණියන් පොෂණය කෙරෙමැයිද ඒ මාවිසින් පොෂ ණය කරනලද ඒ මාගේ මැණියෝ ගොදුරු නොලද්දී අද සත් වන දවසය එසේවූ මාගේ මැණියෝ ගොදුරු නොලැබ වියලී මියයන්නාහයිද මාගේ මැණියන් ගොදුරු නොලැබ වියලී මිය යද්දී මම ගොදුරු අනුභව නොකෙරෙමැයිද කියද්ද? ඒ මේ මහාඇත්නාරජතෙමේ තමාගේ මැණියන් හා ද අවශෙෂ බන්ධුන් හා ද එක්ව සතුටුව සැපසේ වෙසේවා මේ ඇත්රජු මුදු හරිවිය'යි කියා බන්ධනයෙන් මුදුපූහ...ඒ බන්ධනයෙන් මිදුනාවූ ඇත් රජ්ජුරුවෝද මදක් සැතපී හිඳ නැගී රජුහට දසරාජධර්මයෙන් බණකියා මහරජ! අප්‍රමාද වෙවයි අවවාදදී මහාජනයා විසින් ගඳමල් ආදියෙන් පූජාකරන ලද්දේ නුවරින් පිටත්ව එදවස්ම පියුම්විලට ගොස් මාගේ මැණියන් ගොදුරු අනුභවකරවාම වනා ගොදුරු නොගනිමියි බොහෝ නෙළුම්මල් ඇරගෙන ගොස් ගල්ලෙනින් පිටත්ව දෙරකඩසමීපයෙහි සිටියාවූ මැණියන් සමීපයට ගොස් නිරාහාරයෙන් වියලී ගිය ශරීරයට සෙනහ පිණිස ඉක්මුදුනේ පැන්සැලූහ.....

රජ්ජුරුවෝද බෝසතාණන් වහන්සේගේ ගුණයෙහි පැහැද පියුම්විලසමීපයෙහි ගමක් කරවා මහබෝසතාණන්ට හා මැණියන්ට නිරන්තරයෙන් වැටුප් නැබ්බවූහ. මැතහාගයෙහි

බෝසතාණන්ගේ මැණියන් කළුරියකළකල්හි ඇයගේ ශරීරය ආදාහන කරවා එහන 'කාරණ්ඩක' නම් අසපුවක් කරවා රජ්ජුරුවෝ නුවරට පැමිණියාහ. ඒසථානයෙහි වනාහි පන්සියයක් පමණ තපස්වීහු හිමාලයෙන් අවුත් වසන්නාහු බොධිසත්වයන්ට තැබූ වෘත්තිය ඒ තාපසවරුන්ට සැලැස්වූහ. රජ්ජුරුවෝ මහබෝසතාණන්ගේ රුවට සම රුවක් ගලින් කරවා නිරන්තරයෙන් මහත්වූ සත්කාර පැවැත්වූහ. එහි ජඹුදීපවාසීහු අවුරුද්දක් පාසා රැස්ව හත්ථිවහ නම් පූජාවක් කරන්නාහ.

මවුපියන් පොෂණය කරණ තැනැත්තේ මලින් බැඳුනේ නමුදු ඉන් මිදෙන බවට නිදසුන් වශයෙන් වදාරනලද **එකාදස නිපාතයෙහි මාතුපොසකජාතකයෙහි නාගරාජවත්ථුව** මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

මෙසේ සුවණ්ණසාමාදීහු මාතාපිතාපොෂණ කම්මානුභාවයෙන් ඒ ඒ දුකින් මිදී ප්‍රීතිසැපයට පැමිණියාහුය. එසේහෙයින් ප්‍රියවිප්‍රයොගදුකඛයෙන් මිදීම ප්‍රාර්ථනාකරන්නාවූ තමහට වැඩ දක්නාවූ සත්පුරුෂ තෙමේ ඒ මාතාපිතාපොෂණය හැමකල්හිම කරන්නේය, බ්‍රාහමණය! මවුපියන් පොෂණය කර, මා නොවි චාරවයි වදාළසේක.

තවද මවුපියන් පොෂණය කරන තැනැත්තේ නම් රට විනාශවනකල්හිදු අනතරායින් මිදෙන්නේය. ඒ කරුණෙහි ලා මේ කථාවත්ථුව වන්නේය.

පුරනලද බෝධිසම්භාරඇති අපමහබෝසතාණන් වහන්සේ අතීතකාලයෙහි බරණැස් රජුහට පුරොහිතවිය. ඒ පුරොහිතයාණන් උපන්දින සියලුම ආවුධ බැබලුණු බැවින් 'ජෝතිපාල' නම් වීය. ඒ ජෝතිපාල නම් පුරොහිතතෙමේ ඉන් මැතභාගයෙහි සරභඞගජාතකයෙහි කී තසින් රජුහට නානාප්‍රකාර දුනුශිල්ප දක්වා එතැන් පටන් 'සරභඞගය'යි ප්‍රකටවිය. ඒ සරභඞගතෙමේ එක් දවසක් කිසිවෙක්හටත් නොදන්වා හුදකලාවම වනඅට පිවිස ගොධාවරීනම් ගංතෙරසම්පයෙහි තිස් යොදුන්පමණ ඇති ගිවුළුවෙනෙහි ශක්‍රයා විසින් දෙනලද හෙයින් සක්කදත්තිය නම්වූ අසපුවෙහිදී ඍෂිප්‍රජ්‍යාවෙන් පැවිදිව සත්වනදිනෙහි ධ්‍යානාභිඥ ඉපදවූයේය. ඉන් මැතභාගයෙහි බරණැස් රජු ආදීවූ රජදරුවෝ රටවැස්සන් සමඟ ඔහුගේ සම්පයෙහි පැවිදිවූහ. ගිවුළුඅසපුව ඍෂින්ගෙන් පිරිහියේය.

ඉක්බිති ඒ සරභඟතවුසාණන්ගේ දෙටු අතවැසිවූ 'කිසවච්ඡ' නම් එක්තරා තාපසකෙනෙක් විවේකසැප කැමතිවන්නේ එතනින් ගොස් කාලිඟුරට 'දණ්ඩකී' නම් රජහුගේ 'කුම්භපුර නම්වූ නුවර ඇසුරුකොට සෙනෙවියා විසින් උපස්ථාන කරන ලදුව රජඋයනෙහි වාසය කෙළේය. එකල දණ්ඩකී රජතෙමේ එක්තරා ගණිකාවකගේ තනතුර සිඳුවූයේය. ඕතොමෝ එතැන් පටන් ඔහු සමඟ සඤ්චය කොට තනතුර ලබන අයුරු සොයන්නී එක්දිනක් රජඋයනට ගොස් ඒ තවුසාණන් දැක මවිසින් මේ කාලසාණණියෙක් දක්නා ලද්දේය. මොහු දක්නාලද ඇස් සේදීමට දිය ගෙනඑව්යයි කියා දැහැටු කා තවුසාණන්ගේ ශරීරයෙහි කෙලගසා ජටාමතුයෙහි දැහැටු දඬුව ගසා දමා මුව දෙවු දියද උන්හිසැ වත්කොට නික්මියාය. එදවසම රජ්ජුරුවෝ ඇඟව පියවිතනතුරුම දෙවී. ඕතොමෝ පෙර කරනලද පිනක් නිසා ලබනලද ඒ තනතුර තවුසාණන්ගේ ශරීරයෙහි කෙලගැසීමෙන් ලබනලදැයි සිතීය. ඊටපසු කිපදිනක්හුගේ ඇවැමෙන් රජතෙමේ පුරොහිතයාගේ තනතුර නැවැත්වීය. හේතෙමේ ගණිකාව වෙතඟොස් කුමක් කොට නැවතත් තනතුර ලැබී දැයි විචාරා මෙනම් දෙයක් කොටයයි කීය. ඒ අසා සෙනෙවි තෙමේ එහිගොස් එසේම කොට එදවසම පියවිතනතුර නැවතත් ලද්දේය. හෙතෙමේද පෙරපින්බෙලෙන් එය ලැබ තවුසාණන්ට කෙලගැසීමෙන් ලබනලදැයි සිතුයේය. ඉන්පසු කිහිපදිනකින් රජුහට ප්‍රත්‍යන්තයක් කිපුනේය. රජතෙමේ ප්‍රත්‍යන්තය සංසිඳුවනු කැමැත්තේ කුමන උපායකින් කුමන හෙතුවකින් ප්‍රත්‍යන්තය සංසිඳුවා ජයලබන්නේ හෝයි කථාපැවතිකල රජඋයනෙහි සිටින තවුසාහට මෙසේ මෙසේ අපරාධ කොට එදවස් එදවස්හිම අසවල්ගණිකාවටද මටද වැඩසිදුවියයි මීටද එසේ කිරීම්ම හෙතුවන්නේයයි කියනලද පුරොහිතයාගේ වචනය ඇසා මේ කුළුදුළුල්ලාගේ වෙර කෙලගසම්යයි සියලු මිනිසුන්ව අණකරවා රජු සමඟ ඒ සියල්ලෝම එසේ කළාහුය. කෙලඇදිය තවුසාණන්ගේ මුළුසිරුරම වසා සිටියාහුය. සෙනෙවි තෙමේ වනාහි සියල්ලට පසුව එපවත් අසා වහා උයනට ගොස් ඒ සියල්ල පහකොට ඝනානය කරවා 'ස්වාමීනි! ඔවුන් විසින් අයුත්තියක් කරනලද්දේය එයින් මොවුන්ට කුමනවිපාකයක් වන්නේදැයි' විචාළේය. 'එම්බා සෙනාපතිය! මාගේනම් චිත්තප්‍රදෝෂයක් නැත දෙවිතාවෝ වනාහි අතිශයින් කිපියාහුය වෙයින් සත්වනදිනයෙහි මුළුරට කොරව කරන්නාහුය එසේ හෙයින් නුඹ මේ සත්දිනඅතුරෙහි විදෙහයකට යව'යි කීහ.

ඒ වචනයෙන් සෙනාපතිතෙමේ විදෙශයකට ගියේය. රජතෙමේ වනාහි ගියපමණින්ම පසල්ගම සංසිඳුවා පෙරලා අවුත් නුවරට වන්නේය. එදිනම දෙවතාවෝ දියවඤ්ඤාවන් වැස්වූහ. ඉක්බිති මනුෂ්‍යයෝ 'කුළුදුළුල්ලාහට අපරාධකළතැන් පටන් අපගේ රජ්ජුරුවන්හට අභිවෘඩ්ඨක්මය පසල්දනව්ව සංසිඳුවා ආදිනයෙහිම වැසිද වැස්සේය'යි කියා සතුටුවූවාහුය. ඉක්බිති දෙවියෝ සමන්මල්වඤ්ඤාවය මසුවඤ්ඤාවය කහවණ්ඩුවඤ්ඤාවය හසපාදීන්හි පලඳනා ආභරණවඤ්ඤාවය යන මේ වැසි වැස්වූහ. ඉක්බිති මනුෂ්‍යයෝ අතිශයින් තුටුපහටුවූවාහු තමතමන්ගේ සත්තෝෂවචනයන් ප්‍රකාශකොට රජු විසින් කරනලද පාපයෙහි අනුමොදන්වූහ. නොහොත් එකහවූහ. එදා දෙවතාවෝ එකපිටක මුවහත්ඇති ආවුධාදී ආවුධවඤ්ඤාවය ගිනිඅඟුරුවඤ්ඤාවය කුළුගෙවල් පමණැති ගල්වඤ්ඤාවය ගින්නෙන් දිලිසෙන වැලිවඤ්ඤාවය යනාදී නවවිධවැසි වස්වා එරට අසූරියනක් පමණ ගොඩ කලාහුය.

රට වනාහි නොනස්නාකල්හිම සරහගතෙමේ ඒ කාරණය දැන තරුණතවුසන් දෙදෙනෙක් යවා කිසවච්ඡ තවුසාණන් සිවි කාවකින් අහසින් ගෙන්වා ගත්තේය. සෙනෙවිතෙමේ වනාහි තෙමේම නික්මියේය. ඒ පාපකම්යෙහි අනුමතනුවූ තිරිසන් ගතයන්ට වනාහි පැන් හා තෘණආදිය නැතිවූහ. පැන් තෘණ ආදිය සම්පාදනෙක්ද එතනට යන්නාහු සත්වනදිනය පොහොය පැමිණිකල්හිම පිටරට පැමිණියාහුය එකල බරණැස් නුවරවාසිවූ 'රාම' නම් මාතුපොසක උපාසකයෙක් තෙමේ මවුපියන් පිළිදහින්නේ වෙළඳුම් පිණිස එනුවරින් දණ්ඩකීරජුගේ රටෙහි කුමඟ්වතීනුවරට ගොස් නවවිධ වැසි වස්නාකල මූළුරට වැන සෙනකල්හි මවුපියන්ගේ ගුණසිහිකෙළේය. ඉක්බිති මාතාපිතෘ උපස්ථානකම්බලයෙන් දෙවතාවෝ ඒ පුරුෂයා යහතින්ගෙන වුත් මවුපියන්ට දුන්නාහුය. එසින් අනිකුදු සියල්ලෝම වනාහි විනාශයට පැමිණියාහුය.

රට නැසෙනකල්හිදු මවුපියන් පොෂණය කරන තැනැත්තේ අනතරායෙන් මිදෙන බවට නිදසුන්වශයෙන් ගෙනහැර පානලද මජ්ඣිමපණ්ණාසකයෙහි උපාලිසුත්‍රවණ්ණනායෙහි හා සරහගජාතකයෙහිද මාතුපොසකරාමවසතුව මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

එහෙයින් පුත්‍රයා විසින් නම් මාතුපොසක උපාසකයා මෙන් මවුපියඋපස්ථානකම්යෙහි සථිරසිත්ඇත්තෙක් විය යුත්තේය.

යම් කලෙක මවුපියන් උපස්ථානකරන්ට ලැබේද එකල නැඳ පණ්ඩිතයා මෙන් පිළිපැදිය යුත්තේය.

සැවැත්නුවර වනාහි එක්තරා උපාසකයෙක් තෙමේ පියා මලකල මවු දෙවිකොට ඇත්තෙක්වී මුවදෙවුන්දිය දැහැටුදඬු ඵලවාදීම් ආදියෙන් හා කැඳබත්දීමාදියෙන්ද තමන්මව පිළිද ගිනේය. ඔහුගේ මවුතොමෝ වනාහි නැවතනැවත කියා ඔහු නොකමැතිසැල්හිත් බිරින්දක් ගෙනවුත් දුන්නිය. ඒ පුතනුවෝ ඇය සමඟ සමගිවාසය කෙළේය. ඒ බිරිඳද ඔහුගේ මෑණියන්ට මනාසේ උපස්ථාන කොට කල්යවත් ඉන්නැවතසලෙක්හි ඇය බැහැරලවනු කැමැත්තීවී එක්දිනක් හිමියාහට සවාමිනි! නුඹ ගෙසින් බැහැර ගියකල නුඹගේ මවුතොමෝ මට නොසරුප් බණනීයයි කීය. ඒ අසා හිමිතෙමේද නිශ්ශබදවීය. ඕතොමෝ එතැන් පටන් කෑද දෙන්නී නම් ඉතා උණුසුම්ව හෝ ඉතා සිහිල්ව හෝ ලුණුවැඩිව හෝ ලුණුනැතිව හෝ දෙන්නීය. දුවෙනි! උණුවැඩිය නැතහොත් ලුණුවැඩියයිද කිවා නම් උණුත් නැතිලෙසත් ලුණුත් නැතිලෙසත් සිහිල්දිය පුරවා දෙනුනීය. නැවත ඉතා සිහිල ලුණුනැතැයි කිකල ඇයි ඉන්නැවේ මේ දැන් උණුවැඩිය ලුණුවැඩියයි කීවේලේම කැවත උණුනැහ ලුණුනැතැයි දෙඩනීය නුඹ පිනවන්නට කවරෙකුට හැකිවන්නේදැයි අසලගෙවල වැසියන්ට ඇසෙනසේ මුරහඬ දෙන්නීය. නහන දියද උණුවැඩිකොට පිටට වත්කරයි අනේ දුවේ උණුවැඩිය මාපිට දැවායයි කීකල ඇල්දිය පුරවා වත්කරයි සිහිල්වැඩියයි කීකල මේ දැන් උණුවැඩියයි කියා දැන්ම සිහිල්වැඩියයි කියයි මැනේ මේ නවනෙය්‍යාඩම් කවරක්හට ඉටසන්නට හැකිදැයි උදහස්ව කියන්නීය.

මෙසේ ඕ තොමෝ නැන්දනිය සමඟ කලහ කොට හිමියා හට කියන්නී මෙබඳු කාලකණ්ණියක් සමඟ එකගෙයි වසන්නට නොහැක්කෙම් මැය පිටතැනෙන වාසය කරවවයි කීය. එසේ කීකල ඒ පුරුෂතෙමේ කියනුයේ සොඳුර! නුඹ තවම තරුණය වෙනයම් ඒ කොහිනමුත් ගොස් ජීවත්වන්නට හැකිවන්නීය මාගේ මවුතොමෝ දුර්ලභය අතපය ක්‍රියාකරවා වෙහෙසී ජීවත් වන්නට නොහැකිය මාගේ මවට පිහිට මම පමණෙකි ඇය බැහැර ලන්නට නොහැක්කෙම් නුඹම නික්ම නුඹගේ කුලගෙදරට යවයි කීය. එසඳ භායර්‍යාතොමෝ සිතන්නී ඉඳින් මම සිය ගෙදරට ගියෙම් නම් විධවාවාසය වසන්නෙම් දුඃඛිතවන්නීම යයි බියපත්ව අවුත් පෙරසේම නැන්දණිය සතුටුකරදී

පිළිදුගිය. ඉක්බිති එක්දිනක් උපාසකතෙමේ බණඇසීම පිණිස ජේතවනාරාමයට ගොස් ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඳ එකත්පසෙක හුන්නේ ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් කිමෙක උපාසකය කුසලකර්මයෙහි ප්‍රමාද නුවූයෙහිද මාතෘඋපස්ථාන කර්මය පිරුයෙහිදැයි විචාරණලද්දේ එසේය ස්වාමීන් වහන්සැයි කියා සියලුම ප්‍රවෘත්තිය සැලකෙළේය. ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ උපාසකය! ඇයගේ වචනය නොගත්තේ දැන් පමණක්ම නොවෙයි පෙරත් ඇයගේ වචනය නොගත්තෙහියයි පෙර වනාහි මැයගේ වචනයෙන් නුඹගේ මව බැහැර ලා මා නිසා ඇය නැවත ගෙට ගෙනගොස් පිළිදුග්ගේයයි කියා **අඤ්ඤනිපාතෙහි කච්චානිජාතකය** වදාරා චතුස්සත්‍යය ප්‍රකාශකළ සේක. චතුස්සත්‍යදෙසනාවසානයෙහි උපාසකතෙමේ සොවාන්පෙළෙහි පිහිටියේය.

මාතුපොසක උපාසකයාගේ කථාවස්තුවයි.

යටගිය දවස බරණැස් නුවර බ්‍රහ්මදත්තනම් රජ්ජුරුකෙනෙකුන් රාජ්‍යය කරන සමයෙහි එක්තරා පුරුෂයෙක් තමපියන් මියගියකල්හි සියමව දෙව්කොට ඇත්තෙක් වී පෙරකී නයින්ම කච්චානී නම් මැණියක් පිළිදගිනේය. සියලුම පුවත පෙරකියන ලද මාතුපොසක උපාසක කථාවස්තුව වැනිවීය. එකල ඒ පුරුෂතෙමේ බිරිඳුගේ බස්ගෙන තම මැණියන්හට කියන්නේ මැණියෙනි! මෙගෙයින් නික්මෙව වෙනයම් කැමති තැනකට ගොස් ජීවත්වෙවයි කියේය. මවුතොමෝද පුතනුවන්ගේ ඒ වචනය අසා ලයසරස සැප්පහරක් වන්නාක් වැනිවී අනේ පුතණුඩ! නුඹත් මා බැහැරකළකල මම කොබෑ ගොසින් රැකෙම් ද්‍යෝ හෝයි මැයිවිලි කියකියා වැලප හඬමින් ඒ ගෙයින් නික්ම ගොස් එක්තරා ධනවත් කුලයක් ඇසුරුකොට බැලමෙහෙකොට දුකසේ ජීවත්වන්නීය. ඇය ගෙයින් නික්ම සියකල වනාහි යෙහෙලනී තොමෝ දරුගැබ්ලද්දියක් වීය. දරුගැබ මුහුකුරා ගියපසු පුතකු වදා සමණන්හට කියන්නී නුඹගේ මැණියන් මේ ගෙයි හුන්නාක්කල් මුළුල්ලෙහි දරුවන් නොලදිමු. ඇය බැහැරගියපසු දැන් පුතෙකු ලදුමු මේ කාරණයෙන් නුඹගේ මැණියන් කාලකණ්ණියක් බැව් දනුවයි කීය. මේ කථාව මුඛපරම්පරාවෙන් ක්‍රමක්‍රමයෙන් ඒ ඒ දිශාවන්හි පතළවී ගොස් කච්චානී නම් මැහැලි අහතඥේද ශ්‍රොතපථයෙහි වැටී

තවදුරට දෙමිතස් බලවත්වී මා තළා හෙළා ගෙසින් ඇදදමා බැහැර කළකල්හි ඔවුන්ගේ වාසනාගුණ හෙලිවී දරුවන් ලදලු එය එසේ වූයේ සැබවනම් මේ ලොකයෙහි ජේඨාපචායන ධර්මය හා ත්‍රිවිධ සුචරිත ධර්මයද එකාන්තයෙන් මලේ වන්නේය. ඉදින් ඒ ධර්මය නොමලේ වීනම් බිරිඳගේ බස්ගෙන මවුන් තළා ඇද බැහැරලූ දරුවෝ පුතුන් නොලබන්නාහුය. සුවසේ දිවි නොපවත්වන්නාහුය එසේ නොව මොවුහු දරුවන් ලැබ සුවසේ දිවිපවත්වත්ලු ඒ කාරණය ඒකාන්තයෙන් ධර්මය මළනියාවට ශාක්ෂිවෙයි එසේ හෙයින් ඒ මළ ධර්මයට පිතෘපිඬදානය කොරෙමි සිතා හෙවත් ඒ මළ ධර්මය නිමිත්තකොට මතකභත්තදානයක් දෙන්නෙමියි සිතා තලමුං සහල් පිටි හැඳි වලං ආදිය සොහොන කට ගෙනගොස් මිනිස්හිස් සාබල් තුනකින් ලිපබැඳ ගිනි මොලවා ගඟට ගොස් ඉස්සොධා නහා හන්පෙරවි පිළි සොධා වියලාගැඳ ලිපගාවාට අවුදින් ඉසකේ මුදලා තලමුංසහල් බද නෙක ලා දෙනට වන්නීය. එකල පුරනලද බොධිසම්භාරඇති අපමහබෝසතාණන්වහන්සේ සක්දෙව්රජව ඉපිද එකොණෙහි ලොවබලනුයේ එසේ කරන ඒ මැහැලි අඟත දැක බමුණුවෙස කින් ඇයවෙත එළඹ එඹා කවවානිය! ඉස්සොධා නහා සුදුපිළි හැඳ මිනීඉස්කබලින් ලිප්බැඳ තලකිරිබත් පිසන්නී කඟටදැයි විවාළේය. එබසට මැහැලි කියන්නී බමුණාණෙනි! මේ ලොකයෙහි වැඩිමහලු නැයන්ට ආදරසත්කාර කිරීම් ආදීවූ සුචරිත ධර්මය නැසුනේය එසේ හෙයින් මම ඒ නැසුනාවූ ධර්මයට පිතෘ පිඬදානය කෙරෙමි කීකල්හි ශක්‍රබ්‍රාහමණ තෙමේ කියනුයේ එඹා කවවානිය! අශුද්ධවූ ආනුභාව හා දහසක් නුවණැස් ඇති ධර්මස්වරූපවූ සක්දෙව්රජ තෙමේ ධර්මය පවත්වමින් ජීවත්වන්නේය. එසේ හෙයින් ධර්මය නොනැසුනේයයි කීයේය. එබස් අසා මැහැලි කියන්නී බමුණාතෙනි! කුමක්කියවුද? මේ ලොකයෙහි යම් සත්‍වකෙනෙක් කුසලධර්මයෙහි නොයෙදී පාපයෙහි යෙදී වාසය කෙරෙද්ද? එබදුවූ සත්වයෝම පුත්‍රදාරාදාසිදස්ගව මහිසාදී ධනධාන්‍යසම්පත්තියෙන් සමෘඩවෙති පළමු වදවූ මාගේ යෙහෙළනිය අදෙහිවූ කුලජ්‍යෙෂ්ඨවූ මාතළා ගෙසින් බැහැරලා දරුවන් වදා සියලු අපගේ කුලයට ප්‍රධානවූවාය තොප කුමක් කිවත් ධර්මය නැසුනැයි යනු එකාන්තයෙන් මට සැකනැතැයි කිවාය. ඉක්බිති සක්රජ කියනුයේ කාත්‍යායනිය! නී යම් ධර්මයක් මළායයි කිවුනම් ඒ ධර්මය නම් අනිකෙක් නොව ජීවමානවූ මව්මය අන්කාරියක් නැතිව නී නිසාම මෙතැන්හි පැමිණියෙම්

මඞ්ගලාඵලදීපනීසිංහලභාවාඵලවණ්ණනාව.

යම් සන්‍ථියක් තොප තළා ගෙයින් නෙරා දරුවන් ලැබ ප්‍රබ‍ා වූද ඇ දරුවන් හා එක්ව මාගේ ධම්තෙජසින් දවා අලුණාරෙම් කිව්ය එවිට මැහැලි අනේ මේ කුමක් කියනනියාද මාගේ මුනු පුරා හා යෙහෙලිය සැපසේ හිඳිම යහපතැයි සිතා කියන්නී සවාමීනි! සක්දෙවිරජ්ජුරුවන්වහන්ස! මා පිණිස මෙතැන්හි වැඩි සේක් වීනම් මමද මාගේ පුතාද යෙහෙලීද මුනුපුරාද අපි ඇම දෙන ඔවුනොවුන් හා සමග සතුටුව යම්සේ වාසය කරමෝද ඒම නුඹවහන්සේටත් රිසිවේවායි කී කල්හි උන්විසින් දුකට පමුණුවනු ලැබූ නී සත්පුරුෂධම්මය නොහැර ඔවුනොවුන්ට යහපතක් කැමතිවියයි සතුටුවී තෙපි හැමදෙනම ඔවුනොවුන් හා සමග සතුටුව එක්තැනෙක්හි වාසයකරවයි කියා සක්දෙවු රජ ශක්‍රානුභාවයෙන් සැදී පැහැදී අහස්හි සිට කියනුයේ නොබව කාත්‍යායනිය! තොපගේ පුතනුවන් හා යෙහෙලනියද මුනුපුරාද මාගේ ආනුභාවයෙන් පෙරමහට අවුත් ක්‍ෂමාකරවා තොප කැඳවාගෙන යෙති කුශලධම්මයෙහි අප්‍රමාදව වාසය කර වයි අවවාද කොට තමා වසන්නාවූ දිව්‍යලොකයටම ගියේය. ඒ පුත්‍රාදීහුද ශක්‍රානුභාවයෙන් ඇයගේ ගුණසිහිවී සොහොන් මහට පිළිපැද යන්නාහු අතරමඟැ ඇය දැක පාමුල්හි හිසින් වැඳ වැටී වරද ක්‍ෂමාකරවා ගෙදරට ගෙනවුත් එතැන් පටන් සමගිවාසයෙන් විසුවාහුය.

කවවානිවසනුවසි.

යටගිය දවස බරණැස් නුවර බ්‍රහ්මදත්ත නම් රජ්ජුරු කෙනෙකුන් රාජ්‍යය කරනසමයෙහි සොනපණ්ඩිත නම් දෙටුබෑ කෙනෙක්ද නන්දපණ්ඩිත නම් කණිටුබෑකෙනෙක්දැයි දෙබෑ තවුස් කෙනෙක් මවුපියන් පොසනය කරමින් හිමවත් පෙදෙසෙහි වාසය කළාහුය. උන්වහන්සේලා අතුරෙන් දෙටුබෑතෙමේ පවාහිඥ ලාභී බැවින් ඉතා දුරද ගොස් මධුර ඵලාඵල ගෙනවුත් මවුපියන්ට දෙයි කණිටු බෑතෙමේ වනාහි ලඟලඟම ඇවිද යම් ඒ කෙබඳු ඵලාඵල නමුත් දෙටුබෑයාට පළමු ගෙනවුත් දෙයි දෙටුබෑයා විසින් එසේ නොකරවයි කියනලද්දේ නමුදු උන්ගේ වචනය නොපිළිගත්තේමය. ඉක්බිති දෙටුතවුස් තෙමේ කණිටු තවුසාණන්ට කථාකොට කියන්නාහු තන්‍දය! නුඹ අවවාදය නො පිළිපදිනෙක පණ්ඩිතයන්ගේවචනය නොකරන්නෙහිය මවුපියෝ නම් දෙටුහව භාරය මම ඒ මවුපියන් පිළිදහින්නෙමි තෝ මෙහි

නොවසුව අන්කාමෙහි තැනෙක්හි යවසි කියේය. නන්දපණ්ඩිත තේමී සිටින්වි නොහැකිවූයේ තමන්ගේ පුත්සලුව වැද නසිණ මඩුල්ල බලා එදිනම ධ්‍යානාභිඥ උපදවා වීම් ඒ සියයක් රජුන් හෙන මාසොහොවුරාණන්ගේ සෘතිකරවා මිදුපියාණ උවටැන් කරන්වි අවසර ඉල්වාගන්නෙමියි කියා යැයියෙන් විනෝද නම්වූ බරණැස්රජුරුවන්වෙත එළඹ පියාවත මිහිරෙළාණන්වහන්ස! මම මාගේ නිලයෙන් ඔබවි මුළුදඹදිව් රාජ්‍යය අරන් දෙනුනෙමි අදම ඊට ඔක්මෙතු මැනවැයි කියේය. ඒ අසා රජුරුවෝ ඒ වචනය පිළිගත්තේය. ඉඳින් සේනාව සූදානම්කොටගෙන් තැවේදැ එහෙණෙහි නන්දපණ්ඩිතතෙමේ සෙවිනකොට සිසිල් කරාගත්තේය. මැසිවස්නාකල මතුවෙසි වැසි වලාකුලුත් පෙරිය ලෙණය හෙවි සිතල හෙවි වාතය හෝ වළකාලුත් පෙරිය. මෙසේ තාතුනපුටු ආදිය අතුරුදන් කරවා කිපුණිමසුරුලුක් මෙහි පම් කොරවිසි ඒ නන්දපණ්ඩිතතෙමේ අකාලෙහි සම්පත්සිරි අතුව සිදු සෙනාව විසින් පරිවරණලදුව හැමට පළමුව කොසොල් රටට හොස් සුසි හෙව් කෙරේවා නානාකොන් මැහේ වසන පෙති හෙව් පවතිවාසි කියා දූතයෙක් යැවූයේය. කොසොල් රජුරුවෝ ඊට කිපී යුද්ධකරන්ට නික්මෙයේය. නන්දපණ්ඩිතතෙමේ දෙපෙ නන අතර තමන්ගේ අදහස්දිසිසම මෙසේ පොට දිනෙවිමින් විදිහස්දිනලද ඒ සිහතුරොන් එතැසියකින්වත් තුවාලලක් එකද නොතෙක් නම් නුවූයේය. ඒ සියල්ලොම අවසන්වූ බි ඇත්තාතු නිරුත්සාහිව සිටියාතුය. එවිට නන්දපණ්ඩිතතෙමේ නොඛිය මහරජ! ඔබගේ රාජ්‍යය ඔබටම වන්නේය නුදෙක් මනොජ රජුරුවන්ගේ වසයෙහි පමණක් පවතිවාසි කොසොල් රජුරුවන්ට කීයේය. කොසොල් රජුරුවෝද මැනවැසි එවස පිළි ගත බරණැස් රජු පිරිවරා අතුරට බලා යියේය. මේ නියාගෙන් නන්දපණ්ඩිතතෙමේ සත්තවුරුදු සත්මස් සත්දිනක් තුළ මුළු දඹදිව් රාජ්‍යයන් ගෙන බරණැස මනොජරජහට දී ඒ එක්සිය ගණ් රජුන්ව දෙවුකොට ඒ සියලු රජවරුන් ගෙන තමසොහොදුරු නොණපණ්ඩිතයාණන්වෙත අවුත් ඔහු සමඟකරවා මවුපියන් පොෂණය ඉල්වා සිටියේය. බෝසතාණෝද සතුටුසින් අන්හන් දැන් තව කෙමොවෙමි මවුපියන් අතුරෙන් එක්කෙනෙකුන් පිළිදගින්ව ලබනෙහියයි කීහ. එකල මවුතොමෝ දරුව නොණපණ්ඩිතය! නුඹගේ මලනුවෝ බොහෝ කල්වෙන්ව විසු මෝය එබැසින් නුඹගේ මලනුවෝ මා උපස්ථාන් කෙරේවා නුඹ සියාණන් වහන්සේම උපස්ථානකෙරේවාසි කීවාය. මහබෝස තාණෙනි මැණියන්ගේ වචනය පිළිගෙන නැඟය! නුඹ විසින්

වැඩීමහල්ලාට අයිති භාගය නොහොත් ප්‍රධාන භාගය ලබන ලද්දෙහිය නොපමාව සිතතබා පිළිදගුවයි කියා මැණියන්ගේ ගුණ ප්‍රකාශකාරම්න් **සොණනන්දජාතකයෙහි**—

"අපත්‍යකාමපඤා පතිඤා ව පුබ්බෙ රසදදී ව නො,
මගෙහා සඟහස්ස ලොකස්ස මාතා තං වරතෙ ඉසෙ!.
පුබ්බෙ රසදදී හොති මාතා පුත්තූපසංහිතා,
මගෙහා සඟහස්ස ලොකස්ස මාතා තං වරතෙ ඉසෙ!."

යන මේ ගාථාවලින් පින්වත මාමලනුවූ නැඳුපණ්ඩිතවූ සාණෙනි! මැණියෝ නම් මෘදුහෘදය ඇත්තාහුමය එසේම පුත්‍ර ප්‍රජාවට පිහිට ඇත්තෝමය සියල්ලට පළමු අපට ක්ෂීරසංඛ්‍යා තවූ රසය දුන්නෝය පුත්‍රප්‍රජාවට සුවගීලොකයට යාමට මාගී යෙක ඒ මැණියන්ට මා රිසි නොවන්නේය. තා රිසිවන්නේය පින්වත නැඳුපණ්ඩිතයාණෙනි! මැණියෝ නම් හැමට පළමු ක්ෂීර සංඛ්‍යාතරසය දෙමින් ප්‍රජාව ගෝපනය කරන්නෝමය එසේම පුත්‍රප්‍රජාව වෙත පුණ්‍යධම්මය එලවන්නෝය පුත්‍රප්‍රජාවට දෙව් ලෝයාමට මාගීයක එබඳුවූම මැණියෝ මා නුරුස්නාහ නොපම රුස්නාහයි කිහ

එසේ කියා දැන් රජුන් සහිත පිරිස අතුරෙහි මවුපියන් කෙරෙහි වරදවා පිළිපදනා තැනැත්තේ මේ අභිතට හෙවත් විපතට පැමිණේයයි දක්වමින් මේ ගාථාවන් කීයේය

"එවං කිවඤා හතො පොසො මාතු අපරිවාරකො,
මාතරි මිවඤා වරිත්වාන නිරයං සො උපපජ්ජති.

එවං කිවඤා හතො පොසො පිතු අපරිවාරකො,
පිතරි මිවඤා වරිත්වාන නිරයං සො උපපජ්ජති.

ධනමපි ධනකාමානං නස්සති ඉති මෙ සුතං,
මාතරං අපරිවරිත්වාන කිවඤං වා සො නිගච්ඡති.

ධනමපි ධනකාමානං නස්සති ඉති මෙ සුතං,
පිතරං අපරිවරිත්වාන කිවඤං වා සො නිගච්ඡති.

ආනන්දෙ ව පමොදෙ ව සදා හසිතකීළිතං,
මාතරං පරිවරිත්වාන ලබ්භමෙතං විජානතා.

ආනන්දෙ ව පමොදෙ ව සදා හසිතකීළිතං,
පිතරං පරිවරිත්වාන ලබ්භමෙතං විජානතා.

දුතඤ්ච පියවාචඤ්ච අත්ථචරියා ච යා ඉධ,
සමානත්තතා ච ධම්මෙසු තත්ථ තත්ථ යථාරහං,

එතෙ ඛො සඞ්ගහා ලොකෙ රථස්සාණීව යායතො,
එතෙ ච සඞ්ගහා නාස්සු න මාතා පුත්තකාරණා.
ලහෙථ මානං පූජං වා පිතා වා පුත්තකාරණා,
යසමා ච සඞ්ගහා එතෙ සම්මෙක්ඛන්ති පණ්ඩිතා,
තසමා මහත්තං පපොනන්ති පාසංසා ච භවන්තිතෙ"ති.

මෙහි අදහස නම්:—මැණියන් විසින් මෙසේ දුකින් හිරිහැරයෙන් භරණය පොෂණය පිළිදැගීම කරනලද්දාවූ යම් කිසි පුරුෂයෙක් තෙමේ තම්මැණියන්ට පරිවරණය නොකෙරේද හෙවත් වන්දනමානනගරුසත්කාරාදිය නොකෙරේද ඒ පුරුෂතෙමේ මැණියන් කෙරෙහි වරදවා පිළිපැද හෙවත් මැණියන් නොපිළිදැග උත්පත්තිවශයෙන් නරකයට පැමිණෙන්නේය.

පියාණන් විසින් මෙසේ දුකින් හිරිහැරයෙන් භරණය පොෂනය පිළිදැගීම කරනලද්දාවූ යම්කිසි පුරුෂයෙක් තෙමේ පියාණන්ට පරිවරණය නොකෙරේද හෙවත් ගරුබුහුමන් සත්කාරාදිය නොකෙරෙයිද ඒ පුරුෂතෙමේ පියාණන් කෙරෙහි වරදවා පිළිපැද හෙවත් පියාණන් නොපිළිදැග උත්පත්ති වශයෙන් නරකයට පැමිණෙන්නේය.

වසතුකාමැත්තවුන්ට උපන්නාවූ ධනයද ඔවුන් මැණියන් නොපිළිදග්නවුන් වූකලි ඔවුන්ගේ ඒ ධනයද නැසෙන්නේයයි මවිසින් අසනලද්දේය එසේ නොවත්හොත් මැණියන් නොපිළිදගිනාවූ ඒ පුරුෂතෙමේ ඒ පාපයෙන් දුකට හෝ පැමිණෙන්නේය.

වසතුකාමැත්තවුන්ට උපන්නාවූ ධනයද මවුන්පියාණන් නොපිළිදග්නවුන් වූකලි ඔවුන්ගේ ඒ ධනය නැසෙන්නේයයි මවිසින් අසනලද්දේය එසේ නොවත්හොත් පියාණන් නොපිළිදග්නාවූ ඒ පුරුෂතෙමේ ඒ පාපයෙන් දුකට හෝ පැමිණෙන්නේය.

පණ්ඩිතයා විසින් මැණියන් පරිවරණය කොට හෙවත් පිළිදැගුම්කොට මෙම මනුෂ්‍යලොකයෙහිද සදිව්‍යලොකයෙහිද ආනන්දසංඛ්‍යාතවූ ප්‍රීතිසැපයද පමොදසංඛ්‍යාතවූ ප්‍රකෂ්ටප්‍රීතිසැපයද හැමකල්හි කෙළිසිනහ සැපයද යනමේ සියලුසැප ලැබිය හැක්කේය. පණ්ඩිතයා විසින් පියාණන් පරිවරණය කොට හෙවත් පිළිදැගුම් කොට මෙම මනුෂ්‍යලොකයෙහිද සදිව්‍යලොකයෙහිද ආනන්දසංඛ්‍යාතවූ ප්‍රීතිසැපයද පමොදසංඛ්‍යාතවූ ප්‍රකෂ්ටප්‍රීතිසැපයද හැමකල්හි කෙළිසිනහ සැපයද යන මේ සියලුසැප ලැබිය හැක්කේය.

මවුපියන්ට දන් දීයයුතුයි ප්‍රියතෙපුල් බිණිය යුතුයි මේ ලොකයෙහි මවුපියන් විසින් සිඹකලයුතුලෙස උපන්නාවූ කට යුතු සිඹකිරීම් වශයෙන් රාජකුලාදීන්හි පවා එලඹැ කටයුතු සිඹකිරීමෙන් අඵීවරියා කටයුතුයි. ජඤාපවායනධම්මයන් එලඹ සිටිකල්හි හෙවත් කුලදෙටුවන් පිදීම එලඹසිටිකල්හි දෘනාදී සියුසඟරාවතින් සංග්‍රහ කටයුතු ඒ ඒ පුද්ගලයා කෙරෙහි රහෝ ගතව අභිවාදනාදිය නොකොට පිරිස්මැද අභිවාදනාදිය නො කටයුත්තීය. හෙවත් ආවීරහෝ යන හැමතන්හිම සුදුසුපරිද්දෙන් අභිවාදනාදිය කිරීමෙන් සමානයෙක් වියයුතුය යන සමානාත්මතාවය ඇත්තෙක් වියයුතුය.

ගමනය කරන්නාවූ රථයාගේ අකුරෙහි ගඤ්ඡතලද යකඩ ඇණ ඇතිකල්හිම රථය ගමනය කෙරේද නැතිකල්හි ගමනය නොකෙරේද එමෙන්ම ලොකයෙහි මේ සතරසංග්‍රහයන් ඇතිකල්හිම වනාහි ලොකය පවත්නේය නැතිකල්හි නොපවත්නේය ඉදින් මේ සතරසංග්‍රහයෝ ලෝකයෙහි නොවන්නාහු නම් එසේමත් මවුතොමෝ මේ සංග්‍රහයන් පුත්‍රයාහට නොකරන්නී නම් ඒ මවුතොමෝ පුත්‍රයා නිසා මානයක් හෝ පූජාවක් හෝ නොලබන්නීය. මේ සතරසංග්‍රහයෝ ලොකයෙහි විද්‍යමාන හෙයින්ද එසේමත් මවුපියෝ පුත්‍රයාහටත් කරන හෙයින්ද පුත්‍රයා නිමිත්කොට හෙවත් පුත්‍රයා හෙතුකොට ඇත්තාවූ නොහොත් පුත්‍රයා විසින් කටයුතුවූ මානයද පූජාවද ලැබෙන්නේය.

යම්හේකින් මේ සංග්‍රහයන් ලෝකයෙහි සත්පුරුෂ පණ්ඩිතයෝ මනාකොටම කටයුතු ධම්මයන්ලෙස සලකා බලද්ද එහෙයින් ඒ පණ්ඩිතයෝ ශ්‍රෙෂ්ඨබවට පැමිණෙන්නාහුය. ඒ පණ්ඩිතයෝ සංග්‍රහකටයුතු ඒ ඒ පුද්ගලයන් කෙරෙහි මේ සංග්‍රහයන් සුදුසු පරිද්දෙන් පවත්වන්නාහුයයි මෙසේ පැසසිය යුත්තෝද වන්නාහුය යනුයි.

ඒ අසා පිරිස්සහිතවූ රජදරුවෝ අතිශයින් පහන්වූවාහු මහබෝසතාණන් වහන්සේ විසින් පංචශීලයෙහි පිහිටුවා දෘනාදී පුණ්‍යක්‍රියාවන්හි අප්‍රමාදීහු වෙත්වායි අවවාද කරකලද්දාහු උන්වහන්සේ වැඳ තමතමන්සතු නගරයන්වෙත පැමිණ දැහැමින් රාජ්‍යය කරවා සවඟීපරායණ වූවාහුය. සොතාපන්න යනා ඵලබැගෝද දිවිකෙළවරදක්වා මාතාපිතෘ උපස්ථානය කොට බ්‍රහ්මලොකපරායණවූවාහුය.

මාතාපිතෘඋපස්ථානය මෙලොව ප්‍රශංසාදියට හා පරලොව බ්‍රහ්මදිව්‍යසුවයටත් හෙතුවන බැවින් මහුල් වනබවට නිදසුන්වශයෙන් ගෙනහැරපානලද සත්තනිපාතයෙහි සොනනන්දජාතකයෙහි වෙහාතුකාවස්තුව මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

මෙසේ යථොක්තවූ මාතාපිතෘඋපස්ථානය මේලොකයෙහි ප්‍රශංසාදිය ඵලවන හෙයින් මහුලැයි කියනලද්දේමය.

ඒට අනතුරුව අනික් ක්‍රමයක් කියනුලැබේ. උපස්ථානය නම් මවුපියන් පොෂණය කිරීමය, මවුපියන්ගේ කටයුතුකිරීමය, කුලවංශය පිහිටුවීමය, දායාදයට සුදුසුලෙස පිළිපැදීමය, දක්ෂිණාව පැමිණවීමය, හෙවත් පින්පැමිණවීමය, යන මොවුන්ගේ වශයෙන් උපස්ථානය පස්වැදෑරුම් වන්නේය. එසේ හෙයින් සිගාලක නම්වූ ගෘහපතිපුත්‍රයාහට ධර්මදෙශනාකරවදාරණ භාග්‍යවත් බුදුරජාණන්වහන්සේ "පංචහි ඛො ගහපතිපුත්ත! ඨානෙහි පුත්තෙන පුරත්ථිමා දිසා මාතාපිතරෝ පච්චුපට්ඨාපෙතබ්බා" යනාදී පාලියෙන් ගෘහපතිපුත්‍රය! කරුණුපසක් හෙතුකොට ගෙන වනාහි පුත්‍රයා විසින් පූර්වඋපකාරිත්වය නිසා පුරත්ථිමාදිසා නම්වූ මාතාපිතෘන්හු උපස්ථාන කටයුත්තාහුය. සාවර නම් කරුණු පසක් හෙතුකොටගෙනද යත්: මා උපන්නැන්පටන් මවුපියන් විසින් සැපවූ ප්‍රත්‍යය ඵලවීමෙන් හෘදය ලොහිතය සංඛ්‍යාත ක්ෂීරය පානය කරවා අත්පා වඩා මුවින් සෙම්සොටු උරා බැහැර දමා නහවා හන්දවා සරසා හරණය පොෂණය කරනලද්දේවෙමි. ඒ මවුපියන් මහලුකල පාදෙවීම් නැහැවීම් කැඳබත් ආදිය දීම් ආදියෙන් මම පොෂණය කරන්නෙමිය, මම මාගේ කටයුතු හැර නුවුත් මවුපියන්ට රාජකුලාදීන්හි උපන් කටයුතු ඒ ඒ තන්හි ගොස් කරන්නෙමිය, යම් හේකින් මවුපියන්සතු කෙත්වත්ආදිය නොනසා අරක්කොට පැවැත්ම ඔවුන්ගේ පරම්පරාසම්පත්තියට කාරණාවේද යම් හේකින් කුලවශස් ආදියෙන් තමා හා සමාන පුරුෂයෙකු හට ගෙල හෝ අතැ හෝ බැඳී මිණිවලලු ආදියක් පැහැරගතයුතුය යනාදී වශයෙන් පැවති අඛාර්මිකවංශයෙන් මවුපියන් ඉවත් කොට ඒ ඒ අධාර්මික දෙය බැහැරලවා හිංසාදියෙන් තොරවූ පැවති ධාර්මිකවංශයෙහි පිහිටුවීමෙන් හා දෙනලද දායන් නොසිඳ පැවැත්වීමෙන්ද මත්තෙහි ඔවුන්ගේ පරම්පරාව ගෙනයන්නෙකුත් වේද එසේහෙයින් එලෙස කුලවංශය තබන්නෙමිය,

යම් හේකින් දායාදප්‍රතිලාභයට යොග්‍යබැවිනි පවත්නාකල්හිම දායාදය පිළිලබන්නේ නම් වේද මවුපියෝ තමන්ගේ අවවාද යෙහි නොපවත්නාවූ වරදවා පිළිපන්නාවූ දරුවන් "තමන්සතු දායාදය පුතුහට නොදියයුතුය" යනා විනිශ්චයට පැමිණි අප්‍රතුන් කෙරෙද්ද ඔවුහු දායාදරහ නොවෙද්ද ඔවාසේ පවත්නාකල්හිම වනාහි කුලසතුදෙයට හිමිකෙරෙද්ද එසේ හෙයින් මම දායාදය පිළිලබන්නෙමිය, මවුපියන් මළකල ඔවුන්ට පින්දීමක්කොට නොවනදින ආදියෙහි පවන් දන්දෙන්නෙමිය, යන මේ කරුණු පස හෙතුහොටගෙන ගෘහපතිපුත්‍රය! පුරත්‍ථිමාදිසාසංඛ්‍යාතවූ මවුපියෝ පුත්‍රයා විසින් උපස්ථාන කටයුත්තාහුයයි වදළසේක.

එහි කුමක් පිණිස දන්දෙන්නේදයත්: එය මලාවූ දෙමවුපියන්ට පැමිණවීම පිණිසය. කිමෙක මේ දානය වනාහි මියපරලොවගියවුන්ට පැමිණෙන්නේද? භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින්ම වදාරනලදබැවින් මෙහි වනාහි අපවිසින් කියයුත්තක් නැත්තේමය.

ජානුස්සොනි නම්වූ එක්තරා බ්‍රාහ්මණයෙක් වනාහි භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත එළඹ මෙසේ විචාරසි කෙසේද?යත්: 'භවත් ගෞතමයාණන් වහන්ස! අපි බ්‍රාහ්මණයෝ නම් වමු. අපි දන්දෙන්නෝවමු මේ දානය මියපරලොව ගියාවූ නැසහලේනැආදීන්ට පැමිණේවා මේ දානය මියපරලොව ගියාවූ නැසහලේනැආදීහු අනුභවකරත්වායි කියා අදහා කටයුතු පින් කරන්නෝ වමු. කිමෙක භවත් ගෞතමයාණන් වහන්ස ඒ දානය මියපරලොවගියාවූ නැසහලේනැආදීන්වෙත පැමිණේද? කිමෙක භවත් ගෞතමයාණන්වහන්ස! මියපරලොවගියාවූ ඒ නැසහලේනැආදීහු ඒ දානය පරිභොග කෙරෙද්ද?"යි කියාසි. එකල භාග්‍යවතුන්වහන්සේ වදාරණසේක් "බ්‍රාහ්මණය! අවකාශස්ථානයෙහි වනාහි පැමිණෙන්නේය අනවකාශස්ථානයෙහි නොපැමිණෙන්නේය"යි වදළසේක. "භවත් ගෞතමයන්වහන්ස! අවකාශස්ථානයනම් කවරේද අනවකාශස්ථානය කවරේද?"යි විවාළේය. බ්‍රාහ්මණය! මේ ලොකයෙහි ඇතැම් පුද්ගලයෙක් තෙමේ ප්‍රාණවධ කරන සුලුවේද පෙ. මිසදිටුවේද හේ තෙමේ කාබුන්මරණින්මතු නරකයෙහි උපදනේය යමක් නිරිසතුන්ව ආහාරවේද හේ තෙමේ එහි ඉපදවීම ඇතිකළ කර්මයවූම ඒ ආහාරයෙන් එහි යැපෙන්නේය හේ තෙමේ ඒ කර්මයකොටගෙන එහි සිටින්නේය

බ්‍රාහ්මණය! යම් තැනෙක සිටියහුට ඒ දැනය නොපැමිණේද මේ කියනලද්දේ ඒ අනවකාශසථානය වන්නේය.

බ්‍රාහ්මණය! මේ ලොකයෙහි ඇතැම් පුහුලෙක් තෙමේ වනාහි ප්‍රාණවධ කරනසුලුවේද.පෙ.හේ තෙමේ කාබුන්මරණින් මතු තිරිසන්යොනියෙහි උපදනේය යමක් තිරිසන්යොනියෙහි උපන්නවුන්ට ආහාරවේද හේ තෙමේ තෘණපණ්ණාදීවූ එයින් එහි යැපෙන්නේය හේ තෙමේ ඒ කරණකොට එහි සිටිනේය බ්‍රාහ්මණය! යම් තැනෙක සිටියහුට ඒ දැනය නොපැමිණේද මෙයද ඒ අනවකාශසථානයක් වන්නේය.

බ්‍රාහ්මණය! මේ ලොකයෙහි වනාහි ඇතැම් පුහුලෙක් තෙමේ ප්‍රාණඝාතයෙන් වැලැක්කේවේද.පෙ.සම්‍යග්දෘෂ්ටිකවේද හේ තෙමේ කාබුන්මරණින්මතුත් මිනිසත්බවට පැමිණේද යමක් මිනිසුන්ට ආහාරවේද, ඔදනකුම්මාසාදී එයින් හෙතෙම් යැපෙන්නේය ඒ කරණකොටගෙන හෙතෙමේ සිටින්නේය, බ්‍රාහ්මණය යම්තැනෙක සිටියහුට ඒ දැනය නොපැමිණේද මෙයද ඒ අනවකාශසථානයක් වන්නේය.

බ්‍රාහ්මණය! මේ ලොකයෙහි ඇතැම් පුහුලෙක් තෙමේ වනාහි ප්‍රාණඝාතයෙන් වැලැක්කේ වේද.පෙ.හෙතෙමේ කාබුන් මරණින්මතු දෙවුලොවැ උපදනේය යමක් දෙවියන්ට ආහාරවේද හේතෙමේ සුධාභොජනාදී එයින් එහි යැපෙන්නේය ඒ කරණකොට හෙතෙමේ එහි සිටිනේය, බ්‍රාහ්මණය! යම් තැනෙක්හි සිටියහුට ඒ දැනය නොපැමිණේද මෙයද වනාහි ඒ අනවකාශසථානයක් වන්නේය.

බ්‍රාහ්මණය! මේ ලොකයෙහි ඇතැම් පුහුලෙක් වනාහි ප්‍රාණඝාතයෙන් වැලකියේ වේද මිසදිටුත් වේද හේ තෙමේ කාබුන්මරණින්මතු ප්‍රෙතනිකායෙහි උපදනේය යමක් ප්‍රෙතවිෂයෙහි උපන්නවුන්ට ආහාරද ඒ සෙම්සොටුආදියෙන් හෙතෙම් එහි සිටිනේය, යමකුත් මේ මිනිස්ලොවින් මිතුරුවූ මනුෂ්‍යයෝ හෝ නැසහලේනැයෝ හෝ ඕහට පමුණුවද්ද 'පරදත්තූපජීවී' නම් ප්‍රෙතනිකායෙහි පමණක්වූම හෙතෙමේ එයින් එහි යැපෙන්නේය ඒ කරණකොට හෙතෙමේ එහි සිටිනේය, බ්‍රාහ්මණය! යම් තැනෙක්හි සිටියහුට ඒ දැනය පැමිණේද මේ වනාහි ඒ අවකාශසථානය වන්නේය"යි වදළසේක.

ඉදින් වනාහි භවත් ගෞතමගන්වහන්ස! පරලෝ සැපත් ඒ නැසහලේනැතෙමේ එමසථානයට නොපැමිණියේ විනම් කවු

රෙක් ඒ දානය පරිභොග කරන්නේද? "බමුණ! පරලොවසැපත් අන්කිසි නැසහලේනැකෙනෙක් එමයථාතයෙහි උපන්නාහු වේද්ද ඔවුහු ඒ දානය පරිභොගකෙරෙත්ය"යි වදළසේක. භවත් ගෞතමයන්වහන්ස! ඉදින් වනාහි පරලෝසැපත් ඒ නැසහලේනැතෙමේත් එතනට නොපැමිණියේවේද පරලෝසැපත් අනිකුත්නැසහලේනැකෙනෙකුත් එතනට නොපැමිණියාහුවේද්ද එසේකල කවරෙක් ඒ දානය පරිභොගකරන්නේද?"බමුණ! යම් හෙයකින් මේ දීඝීකාලයකින් පරලෝසැපත් ඤතීන් කෙරෙන් ඒ සථානය නිස්ය යන යම් මේ යමක් ඇද්ද මේ කාරණය වනාහි හෙතු රහිතය අවකාශ රහිතය. බමුණ! යම් හෙයකින් එසේ වුවත් දානය නෙමේද ඵලරහිතයෙක් නොවන්නේය"යි වදළ සේක.

මේ දසනිපානඛණ්ඩනාතරයෙහි ජානුස්සොණිසූත්‍රයෙහි අදහස වන්නේය.

ඉදින් වනාහි "ඉදං නො ඤතීනං හොතු"යි කියනලද කල්හිද ඒ ප්‍රෙතයෝ එහි අවුත් අනුමොදන්වෙද්ද ඒ දානය ඔවුන්ට පැමිණේද ඔහුතුමුත් සමපත් ලබන්නාහුය. ඊට නිදසුන්කොට බිම්සරමහරජහුගේ පූර්ඞ්ඤති ප්‍රෙතයෝ දක්වනලද්දහ.

මෙකපින් වනාහි පෙර දෙයාතුකපෙහි 'කාසි' නම් නගරයෙහි 'ථූසස' නම්වූ ශාසනාරක්ෂවහන්සේ ලොව පහළවූසේක. 'ජයසේන' නම් රජතෙමේ උන්වහන්සේහට පියවීය. 'සිරිමා' නම් දෙවී තොමෝ මවුවීය. උන්වහන්සේගේ බාලමලුතුවූ වෙමාතිකවූ රාජපුත්‍රයෝ තිදෙනෙක්වූහ. ඒ තිදෙනාහටම එකම හාණ්ඩාගාරිකයෙක්ද එකම ජනපදනියුක්තපුරුෂයෙක්ද වූයේය. එකල ඒ රාජපුත්‍රයෝ තමන්දෙවු බැවූ ශාසනාරක්ෂවහන්සේ උපස්ථාන කරනු කැමැත්තාහු පියරජුහට යාඥාකළාහුය. රජ්ජුරුවෝද වනාහි බුදුන් වෙත එළඹ "මාගේ දෙවුපුත් තෙමේ බුදුය කණිටුපුත් තෙමේ අගසව්ය පුරෝහිතයාගේ පුත්තෙමේ දෙවැනි අගසව්ය"යි උන්වහන්සේලා දෙසබලා "මගේම බුදුන්ය මාගේම ධර්මයය මාගේම සංඝයාය"යි කියා දෙහොත් මුදුනෙහි තබා "නමොතසස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුඩසස"යි තෙවරක් උදන් අනා ශාසනාරූඪ එම බුදුන් සිරිපාමුල්හි වැදහෙව සවාමිනි බුදුරජාණන්වහන්ස! දැන් මාගේ අනුදනසක් ප්‍රමාණවූ ආයුෂයාගේ කෙළෙහිද නිදන කලක් වැනිය එබැවින් මාජීවත්වනතාක් අනුන්ගේ ගෙදොරව

නොවැඩ මාගේ සියුපසය ඉවසාවදුලමැනවයි පිළින ගෙන් නීබඳ බුදුන් උවටැන් කරන්නෝය. එසේහෙයින් අවසර නොදින යලියලිත් යාඥා කොටත් නොලැබ පසුව පසල්දනවිවක් කිපි කල්හි එය සංසිදුවීමට යවනලද එකුමරුවන් එය සංසිදුවා පෙරලා අවුත් රජුවැද සිටිසඳ රජුරුවෝ උන් වැළඳ හිස සිප දරුවෙනි! මම නොපට වරයක් දෙමි කීහ. කුමරුවෝ දෙවයන් වහන්ස! මැනවැයි කියා නැවතද කිපදවසක්හුගේ ඇවැමෙන් පියරජුරුවන් විසින් දරුවෙනි! වරය ගනිව්යයි කියනලද්දාහු දෙවයන්වහන්ස! අපට අනිසකින් කම් නැත මෙතැන්පටන් භාතෘවූ බුදුන් වළඳවන්ට වරදුනමැනවයි කීහ. රජුරුවෝ දරුවෙනි! නොදෙමියි කීහ. නිතිකල් නොදෙනහොත් සත්ගවු රුද්දක් දුනමැනවයි කීහ. රජුරුවෝ දරුවෙනි! නොදෙමියි කීහ. එසේ වීනම් සාවුරුද්දක් පස්අවුරුද්දක් සහරඅවුරුද්දක් තුන්අවුරුද්දක් දෙහවුරුද්දක් අවුරුද්දක් සත්මසක් සමසක් පස්මසක් සියුමසක් තෙමසක් දුනමැනවැයි කීහ. එහෙනම් අප තිදෙනාහට එකඑක මාසය බැගින් තෙමසක් දුනමැනවැයි කීහ. හොඳයි දරුවෙනි! එහෙනම් තෙමසක් බුදුන් වළඳවවියයි කීහ. මෙසේ පියරජු විසින් අනුදන්නාලද ඒ කුමරුවෝ තිදෙන තමන්දනවිහි අයකැමිපුරුෂයාහට ශාසනාරූඪ වහන්සේට විහාරයක් කරවා අපට දුනුම් දෙවයි හස්නක් යැවූහු. ඒ අය කැමිතෙමේ එසේ කොට සැලකෙළේය. ඒ රජකුමරුවෝ ඒ බුදුන් තමන්දනවිවට වැඩමවා විහාරය පිළිගන්වා "තෙපි මෙතෙක් දුනවසතු ගෙන දිනපතා අනුදහසක් භික්ෂූන් පිරිවර කොටඇති භාග්‍යවතුන්වහන්සේට හා පිරිවර සහිත අපටද ඕයලුම කැයුතු බුදියයුතු දෙය සම්පාදනය කරව් මෙතැන් පවත් වනාහි අපි කිසිවක් නොකියන්නෙමු"යි භාණ්ඩාගාරික යාහට හා අයකැමියාටද කියා දහසක් පුරුෂයන් ගෙන දසසිල් සමාදන්වී කසාවත් හැඳ පෙරවූ විහාරයෙහිම තුන්මසමුළුල් ලෙහිම විසූහ. එතැන්පටන් ඔවුන් විසින් අණවනු ලැබූ භාණ්ඩාගාරිකාදීහු වරින්වර වසතුගෙන දන් දෙන්නාහ. ඔවුන තුරෙන් භාග්‍යවිව සහිත භාණ්ඩාගාරිකතෙමේ සැදැහැඇත්තේ පහන්වූයේ සකස්කොට දන් දෙයි අයකැම්පුරුෂතෙමේද ජනපදවාසීන් සහිතවූ එකොළොස්නහුතයක් පුරුෂයන් හා සමඟ සකස්කොටම දන්දුන්නේය. ඔවුනතුරෙන් දනව්වැසි ඇතැම් මනුෂ්‍යයෝ ලොභයෙන් තලතලද සිත්ඇත්තෝ වූවාහු අසූ සාරදහසක් පමණ වූහ. ඔවුහු දුනයට අනතුරාය නොට දුන වසතුන් තමන්ද කැවාහුය දුදරුවන්ටද කැව්වාහුය බත්හල්ද

ගිනිලැව්වාහුය. ඔව්හු මෙසේ අපරාධ කොට නිරයෙහි උපන් නාහ. පිරිවර සහිත රජදරුවෝද භාණ්ඩාගාරිකයාද නියුක්තක පුරුෂයාද සුවගියෙහි උපන්නාහ. මෙසේ ඒ දෙසෙනඟ සගින් සගෙහිද නිරයෙන් නිරයෙහිද උපදිද්දී දෙයානුකපක් අතික්‍රාන්ත වූවාහුය. "ඔවුන්ගේ කම්කරුවෝ එකල එසින් මියගොස් ප්‍රේත විෂයෙහි ඉපිද සුගති දුගති වශයෙන් සසර සැරිසරන්නාහු දෙයානුකපක් ඉක්මවා මේ මහාභද්‍රකල්පයෙහි සතරබුඩානන්තර යක්ම ප්‍රෙතවිෂයෙහි ඉපිද හුන්නාහුය"යිද කියත්.

ඔවුහු මේ මහාභද්‍රකල්පයෙහි පළමුකොටම ලොවැ පහළවූ හතළිස් දහසක් ආයුඇති **කකුසඳ** නම් බුදුරජතුමාණන්වෙත එළඹැ 'අපට අහර ලැබෙන කාලය කවරේදැ'යි විචාළාහුය. "තොපට මාගේ කාලයෙහි අහර නොලැබෙයි මාගෙන් පසු දහසක් හවුරුද්දට අඟලක් වැඩෙන මහපොළොව යොදුනක් වැඩුනුකල **කොණාගමන** නම් බුදුකෙනෙක් ලොවැ පහළවන්නේය ඔබඅතින් විචාරව්ය"යි වදාළේය. ඔවුහු එතාක්කල් එහි සිට උන්වහන්සේ උපන්කල වෙතඑළඹැ විචාළාහුය. ඒ බුදුරජතෙමේද "මාගේ කාලයෙහි තෙපි අහර නොලබන්නාහුය මාගෙන් පසු පොළොව යොදුනක් වැඩුනුකල **කාශ්‍යප** නම් බුදුකෙනෙක් ලොවැ පහළවන්නේය ඔබඅතින් විචාරව්ය"යි වදාළසේක. ඉක්බිති කාශ්‍යප බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොවැ පහළවූකලැ ලොබින් මඩනලද සිත්ඇති ජනයෝ ප්‍රෙතවිෂයෙහි උපන්නාහුය එකල මනුෂ්‍යයෝ තමතමන්ගේ ඤාතිප්‍රෙතයන් පිණිස දන්දී 'අපගේ ඤාතීප්‍රෙතයන්ට පැමිණේවා'යි කියත් එසින් ඒ ඤාතිප්‍රෙතයෝ සම්පත් ලබත්. එකල මේ ප්‍රෙතයෝ ඒ දැක 'කිමෙක සඛාමිනි! අපිත් මෙබදු දේ ලබමුදැ?"යි කසුප්බුදුරජාණන් වහන්සේඅතින් විචාළාහුය. "දැන් නොලබන්නහුය මාගෙන් පසු පොළොව යොදුනක් වැඩුනුකල **ගෞතම** නම් බුදුකෙනෙක් ලොවැ පහළවන්නේය එදා තොපගේ නැකෑනෙක් බිම්සර නම් රජෙක් වන්නේය ඒ රජතෙමේ ඒ බුදුන්ට දන්දී තොපට පින් පමුණුවන්නේය එකල බත්ලබන්නහුය"යි වදාළසේක. ඔව්හු බිම්සරරජු බලාපොරොත්තුවෙමින් එක්බුඩානන්තරයක් ඉක්මෙව්වාහුය. මේ බුඬොත්පාදයෙහි වනාහි පිරිවර සහිත ඒ රාජපුත්‍රයෝ තිදෙන දෙව්ලොවින් චුතවැ මගධරට බමුණු කුලෙකැ ඉපිද උරුවෙල්කසුප්ආදී තුන්බැදුළුල්ලෝවූහ. එකල භාණ්ඩාගාරිකතෙමේ මෙකල 'විශාඛ' නම් මහසිටුවීය එකල ඔහුගේ ඇඹැණිය වනාහි මෙකල 'ධම්මදින්නා' නම් සිටුදූ විය

නියුත්තකපුරුෂතෙමේ වනාහි මෙකල 'බිම්සර' රජ විය අනික් සියලු පිරිස රජුහට පිරිවරවූහ.

ඉක්බිති ශාස්තෘන්වහන්සේ සම්බුදුනාඟුනයට පැමිණ පිළිවෙළින් වැල්මිවන උයනට වැඩවදුරා එහි එදවසම වෙහට එළඹියාවූ එකොළොස් නහුතයක් බමුණුගැහැවියන් සහිතව බිම්සර රජු මුලපෙලෙහි පිහිටුවා රජු විසින් පවරණලද්දේ දෙවනදින රජගෙයි මහදන් පිළිගත්සේක. ඒ ප්‍රෙතයෝ එදින 'දැන් රජතෙමේ අපට දුනඟ උදෙසන්නේයයි හෙවත් දුනයෙහි පින් පමුණුවන්නේය'යි සිතා රජගෙය පිරිවරා සිටියාහුය. රජ්ජුරුවෝ දන්දී ශාස්තෘන්වහන්සේ කොතැන්හි වනාහි වැඩවාසය කෙරේදැයි ශාස්තෘන්වහන්සේට විහාරසථානයක්ම සිතමින් ඒ දුනය කිසිවෙක්හට නොමඋදෙසුයේය. ප්‍රෙතයෝ සුන්ආසාඇත්තෝවී රාත්‍රියෙහි රාජනිවෙසනයෙහි අතිශයින් භයානකවූ විකාරශබ්ද කළාහුය. රජ්ජුරුවෝ රැය පහන්වූ කල බුදුන්වෙත එළඹැ සවාමීනි! බුදුරජාණන් වහන්ස! මෙබදු ශබ්දයක් ඇසුයෙම් ඉන් කුමක් වන්නේදැ'යි විවාළේය. මහරජ! නොබව තට කිසි ඇවැඬක් නොවන්නේය"යි වදුරා ඒ කාරණය වදුළසේක. 'සවාමීනි! දැන් දුන්කල්හි ඔවුහු ලබත්ද? "එසේය මහරජ"යි වදුළසේක. රජ්ජුරුවෝ 'අද පිණිස ආරාධන කෙරෙමැ'යි ශාස්තෘන් වහන්සේ පවරා රජගෙට ගොස් දන් සදා කල් දැන්වූයේය. ශාස්තෘන්වහන්සේ භික්සඟන විසින් පිරිවරණලද්දේ රජගෙට වැඩ වැඩහුන්සේක. ඒ ප්‍රෙතයෝද 'අදවත් ලබන්නෙමු'යි සිතා පෙර නැගෙයක් බැවින් බිම්සරරජගෙදර සියගෙයය ඝන අදහසින් අවුත් ඉසිමසුරුපල අනුභවකරමින් ගෙපිටිකණුවල සිටගත්හ.

ඔවුනතුරෙන් සමහරෙක් දික්වූ හිසකේදළිරැවුලින් හා රලුවූ වක්වහැඹිරිගිය දතින්යුත් මුඛඇත්තාහු බුරුල්වූ සහි බඳින ඇතිබැවින් පැකිලෙන සුභාව ඇත්තාහු, වැහැරුනාවූ එරුඹවූ කළුවන් අඟපසඟ ඇත්තාහු ඒ ඒ තැන පිහිටි ලැව්ගින්නෙන් දැහැය තල් හිදි මඩු රැක් සමානදවූවාහුය. සමහරෙක් පිපාසයෙන් අලළනලද උදරයෙන් නැඟී මුවෙන් නික්මෙන්නාවූ හිනිදැලින් හාත්පසින් දවනලද ශරීරඇත්තෝ වූහ. සමහරෙක් මුදුනෙහි ඉතා කුඩා බොටුකුහර ඇතිබැවින් හා පළිතාකාර කුසඇතිබැවිනුත් ලැබුනාවූද පානභොජනයන් ඇතිනාක් අනුභවකරන්ට නොසමත් බැවින් සාපිපාසායෙන් අන්ධයක් නොවිඳින්නාහුය. සමහරෙක් ඔවුනොවුන්ගේ සඟ

අනික් සත්ත්වයන්ගේද පුපුරනලද ගඩපිළිකාමුඛ යන මෙතෙක් තැනින් ගලනලද ලේසැරවකොලසෙම්සොටුආදී යමක් ලැබ අමාවක් මෙන් රසවිදින්නෝ වූහ. යම්සේ ඒ සියල්ලෝම අතිශයින් නපුරු දුකුම්ඇති විකාර රූපඇති භයානක ශරීරඇත්තාහු රජුට පෙණෙද්ද ශාස්තෘන්වහන්සේ එසේම කළසේක. රජ්ජුරුවෝ දක්ෂිණෝදකය දෙන්නෝ 'මෙය අපගේ ඤාතීන්ට පැමිණේවා'සි උදෙසූහ. එකෙණෙහිම ඔවුන්ට පස්පියුමෙන් ගැව සීගත්තාවු පොකුණු පහළවූහ. ඔවුහු එහි සානාපාන කොට සංසිදුනු කායදරථ පිසාසා ඇත්තාහු රන්වන්ශරීර ඇත්තෝ වූහ. රජ්ජුරුවෝ කාදකැවිලිපෙවිලිබොජුන් ආදිය පිළිගන්වා උදෙසූහ එකෙණෙහිම ඔවුන්ට දිව්‍යමයවූ කාදකැවිලි පෙවිලිආදී බොජුන් පහළවූහ. ඔවුහු ඒ බොජුන් අනුභවකොට පිරීමෙන් පිණාගිය සිරුරුඇත්තෝවූහ. රජ්ජුරුවෝ වස්ත්‍ර සෙනාසන දී උදෙසූහ එකෙණෙහි ඔවුන්ට දිව්‍යමයවූ වස්ත්‍රයානා ප්‍රාසාදපසතුරුණුසයනාදී අලංකාරවිකෘතීනු පහළවූහ. ඔවුන්ගේ ඒ සියලුම සම්පත්තීහු යම්සේ ප්‍රකටවෙද්ද ශාස්තෘන්වහන්සේ එලෙස අධිෂ්ඨාන කළසේක. රජ්ජුරුවෝ ඒ දැක අතිශයින්ම සතුටුවූහ. ඉක්බිති ශාස්තෘන්වහන්සේ වළඳ අවසන්වූසේක් රජුහට අනුමොදනා කරනසේක් ප්‍රේතයන් අවුත් ඒ ඒ තන්හි සිටිනාබැව් දක්වමින් මේ පළමුවන ගය වදාළසේක,

"තිරොකුඩ්ඩෙසු තිට්ඨන්ති සන්ධිසිංඝාටකෙසු ච,
චාරබාහාසු තිට්ඨන්ති ආගන්ත්වාන සකං ඝරං"ති.

එහි අදහස නම්:-සබකීය ඤාතිප්‍රේතයෝ පූජිඤාතීන්ගේ ගෘහයන්ටද තමන් විසින් සවාමිභාවයෙන් වාසස කරනලද ගෘහයන්ටද අපේ ගෙවල්ය යන අදහසින් අවුත් ගෘහපවුරුපිටිකණු ආදීන් සම්බන්ධිවූ පරභාගසථානයන්හිද හෙවත් පිටිපැත්තෙහිද සිවුමංසල තුන්මන්සල ගෘහසන්ධි භික්ඛතිසන්ධි ආලොකසන්ධි හෙවත් ගෙමුලු භික්ඛතිමුලු ජනෙල්මුලු යනාදී තන්හිද නගරවාර ගෘහවාරයන්සම්බන්ධිවූ දොරබා ඇසුරුකොටද හෙවත් තුවර දොරමුලු ගෙදොරමුලු යන මෙකිතැන් ආශ්‍රයකොටද සිටිනාහ යනුයි.

දැන් ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන්වහන්සේ, 'අපඋදෙසා අපගේ ඤාතීනු යම්කිසිවක් දෙන්නාහු නම් ඉතා මැනවැ'සි බලාපොරොත්තුවෙමින් හැසිරෙන්නාවූ ඤාතිප්‍රේතයන්ගේ ඤාතීන්ට බොහෝ ආහාරපානාදිය ඇතිකල්හිත් ඔවුන් විසින් කරනලද අතීතවූත්ත දුඃඛවිපාකඇති කම්මයාගේ හෙතුවෙන් ඒ ඤාතීන්ට

ඔවුන් සිහිවීම් පමණකුදු නොවනබැවි දක්වනසේක් දෙවන ගාථාව වදාළසේක,

"පහූතෙ අන්නපානම්හි ඛජ්ජභොජෙජ උපට්ඨිතෙ,
න තෙසං කොචි සරති සත්තානං කම්මපච්චයා".

එහි අදහසනම්:-අනුභවකටයුතුවූද පානයකටයුතුවූද කඩා කෑයුතුවූද ලෙව රසවිඳියයුතුවූද යන මේ ආදීවූ නානාවිධ ආහාරද්‍රව්‍යවිශෙෂයන් අනල්පවූවක් හෙවත් බෙහෙවක් පිළියෙල කොට ඇතිකල්හිත් ඒ ප්‍රෙතවිෂයෙහි උපන්නා වූ සත්වයන්ගේ මව හෝ පියා හෝ පුතෙකු හෝ ඔවුන් සිහිනොකරන්නේය. ඊට කාරණය කවරේද? තමන් විසින් කරතලද නොදීමය දෙන දන් වැළැක්වීමය යනාදී ප්‍රභෙදඇති මසුරුපාපකර්මය කාරණය වන්නේය. ඔවුන්ගේ ඒ පාපකර්මය වනාහි ඤාතීන්ට ඒ අවස්ථාවන්හි ඔවුන් සිහිකරන්නට අවකාශ නොදෙන්නේය. යනුයි.

දැන්, රජු විසින් ඤාතිප්‍රෙතයන් උදෙසා දෙනලද දානය පසස්නාසේක් තෙවනගාථාව වදාළසේක,

"එවං දදන්ති ඤාතීනං යෙ හොන්ති අනුකම්පකා,
සුචිං පණීතං කාලෙන කප්පියං පානභොජන"න්ති.

එහි අදහස නම්:-

මහරජ! තුඹවිසින් ඤාතිප්‍රෙතයන්ට දෙනලද්දේ යම්සේද එමෙන් ඤාතිප්‍රෙතයන් කෙරෙහි අනුකම්පා ඇත්තාවූ අනිකුදු මාතෘපිතෘපුත්‍රධීතෘ ආදීවූ යමෙක්තුමූ පිරිසිදුවූ මනොඥවූ ධාර්මිකවූ දානැමින් ලද්දාවූ උත්තමවූ ශ්‍රෙෂ්ඨවූ බොහෝවූ ආර්‍ය්‍ය යන්ට කැපසරුප්වූ දෙයධර්ම්මයතුන්, ඤාතිප්‍රෙතයන් සිවුමංසල තුන්මංසල ආදී තන්හි එළඹ සිටිකල්හි හෝ දක්ෂිණාර්හයන්ගේ පරිභොගයට යොදනලද කාලයෙහි හෝ මෙය අපගේ ඤාතීන්ට පැමිණේවායි පමුණුවා දෙන්නාහුය. ඒ ඉතා මැනව යනුයි.

දැන් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන්වහන්සේ, යම් ආකාරයකින් දෙනලද්දේ ඔවුන්ට දෙනලද්දේ නම් වන්නේද ඒ ආකාරය දක්වනසේක් සිවුවන ගාථායෙහි පූර්ව්වාර්ධය වදාළසේක,

"ඉදං වො ඤාතීනං හොතු සුඛිතා හොන්තු ඤාතයො"

එහි අදහස නම්:-මේ දෙයධර්ම්මයතුව ප්‍රෙතවිෂයෙහි උපන් නාවූ අපගේ ඤාතිප්‍රෙතයන්ට පැමිණේවා ඤාතිප්‍රෙතයෝ මේ

සම්බන්ධඵලය අනුභවකරන්නාහු සුඛසුවපත්භාවයට පැමිණෙත්වා යන මේ ආකාරයෙන් දෙනලද්ද ඔවුන්ට දෙනලද් දේ නම් වන්නේය යනුයි.

දැන්, යම් හෙයකින් "ඉදං වො ඤාතීනං හොතු"යි කියනලද කල්හිදු අනිකෙකු විසින් කරනලද කර්මය අනිකෙක්හට ඵල දෙයි නොවේද එසේ පමුණුවා දෙනලද ඒ වස්තුව ඤාතිප්‍රේත යන්ගේ කුසලකර්මයට ප්‍රත්‍යය පමණක් වේද එසේ හෙයින් යම්සේ ඔවුන්ට එමවස්තුවෙහිම එකෙණෙහිම ඵලඋපදනාවූ කුස ලකර්මයක් වේද එය දක්වනසේක් සතරවන ගාථායෙහි පශ්චි මාඛ්‍ය හා පස්වන ගාථායෙහි පූර්‍වාඛ්‍යද වදාළසේක,

"තෙ ච තත්ථ සමාගන්ත්වා ඤාතිපෙතා සමාගතා.
පහූතෙ අන්නපානම්හි සක්කච්චං අනුමොදරෙ,

එහි අදහස නම්:—ඤාතීහු යම් තැනෙක්හි දන්දෙද්ද ඒ ඤාතිප්‍රේතයෝ "අපගේ මේ නැගෝ අපඋදෙසා දුනය පමුණු වන්නාහුය ඒ පිණිස අපි එක්ව ආවෝවමු"යි කියා හාත්පසින් රැස්ව ඒ බොහෝවූ දෙය ධර්මවස්තූන් උදෙසා දෙනුලබන කල් හි හෙවත් පමුණුවා දෙනුලබනකල්හි කර්මඵල අදහන්නාහු සිහිකිරීම තොරනොකරන්නාහු එකඟවූ සිත්ඇත්තාහු වී "අපගේ මේ දුනය අපට හිතසුවපිණිස වේවා"යි සතුටුවන් නාහුය ප්‍රීතිසොම්නස් ඇත්තෝ වන්නාහුය. එය එකෙණෙහි ඵලඋපදනා කුසලකර්මය වන්නේය යනුයි.

දැන් ඤාතීන් නිසා උපන් කුසලකර්මඵලය අනුභවකරන් නාවූ ඒ ඤාතිප්‍රේතයන්ගේ නැගෙන් ඇරැබෑ ප්‍රශංසා කරනාකාරය දක්වනසේක් පස්වන ගාථායෙහි පශ්චිමාඛ්‍ය හා සවන ගාථා යෙහි පූර්‍වාඛ්‍යද වදාළසේක,

චිරං ජීවතු නො ඤාතී යෙසං හෙතු ලභාමසෙ.
අම්හාකඤ්ච කතා පූජා දායකා ව අනිප්ඵලා,

එහි අදහස නම්:—යම් කෙනෙකුන් නිසා දැන් මෙකෙණෙ හිම අපි මෙබඳු සම්පත්තියක් ලද්දේ වමුද "ඉදං වො ඤාතීනං හොතු" කියා මෙසේ උදෙසන්නාවූ යම්බඳු දායකයන් විසින් අපටද පූජා කරනලද්දීද යම් චිත්තසන්තානයෙක්හි පරිත්‍යාග චෙතනාමයවූ යම්කිසි කුසලකර්මයකුත් උපන්නේද එය ඕහට එහිම ඵලදෙන හෙයින් ඒ දායකයෝත් නිෂ්ඵලවූවෝ වෙද්ද ර්ව කාරණාවූ අපගේ ඒ ඤාතීහු චිරජීවනය කෙරෙත්වා ඔවුන්ට ආයුබෝවේවා යනුයි.

දැන්, ප්‍රෙතවිෂයෙහි උපන්නවුන්ට එහි ගොවිකම් ගෙරිරැකීම් වෙණදැම් ආදීවූ සම්පත්පිළිලැබීමට කාරණාවූ වෙනයම් රැකිරක්ෂාආදියක් නැතිබවද මෙලොවින් පමුණුවනලද්දකින්ම එහි යැපෙනබවද දක්වනසේක් සවහගාථායෙහි පශ්චිමාර්ධය සමඟ සත්වනගාථාව වදාළසේක,

"න හි තත්‍ථ කසී අත්ථි ගොරක්ඛෙත්ථ න විජ්ජති.
වණිජ්ජා තාදිසී නත්ථි හිරඤ්ඤේන කයාක්කයං,
ඉතෝ දින්නෙන යාපෙන්ති පෙතාකාලඛතාතහි"නති.

එහි අදහස නම්:-මහරජ! ඒ ප්‍රෙතවිෂයෙහි ජීවිතයාපනය පිණිස සිසැම් ගොවිතැන්බත් කිරිමාදියකුත් නැත ගවයන් රැක පස්ගෝරස ගෙන විකුට ජීවත්වීම් සංඛ්‍යාත ගෙරිරැකීම කුත් ඇද්ද එබදු ගවරක්ෂාවකුත් මේ ප්‍රෙතවිෂයෙහි නොමඇත්තේය. යම් වෙණදැමක් නිසා මනුෂ්‍යයෝ සම්පත් පිළිලබන්නාහුද එබදුවූ වෙණදැමකුත් ඒ ප්‍රෙතවිෂයෙහි නොමඇත්තේය. යම් ගනුදෙනුවකින් සම්පත් පිළිලැබීමක් ඇද්ද එබදුවූ කඹ වණ්ඩ ගනුදෙනුවකුත් ඒ ප්‍රෙතවිෂයෙහි නොමඇත්තේය. ඒ ප්‍රෙතවිෂයෙහි ප්‍රෙතයෝ මෙයින් ඤාතිමිත්‍ර මනුෂ්‍යාදී යම් කිසිවෙකුන් විසින් පමුණුවන ලද්දකින්ම ආහාරභාවය පවත්නේය යනුයි.

දැන්, භාග්‍යවතුන්වහන්සේ පූර්ණෝකතාර්‍යයම ප්‍රකාශකරන සේක් මෙම ගාථාවය වදාළසේක,

"උන්නතෙ උදකං වුට්ඨං යථා නින්නං පවත්තති,
එවමෙව ඉතෝ දින්නං පෙතානං උපකප්පති.
යථා වාරිවහා පුරා පරිපූරෙන්ති සාගරං,
එවමෙව ඉතෝ දින්නං පෙතානං උපකප්පතී"ති.

එහි අදහස නම්:-උන්නතප්‍රදේශයෙහි හෙවත් උස්වූ භූමිභාගයෙහි වර්‍ෂාකරනලද ජලය ක්‍රමක්‍රමයෙන් පහත් භූමිභාගය කරා පැමිණෙද එපරිද්දෙන් මේ මනුෂ්‍යලොකයෙහි මවුපිය ඤාතිමිත්‍රපුත්‍රකලත්‍රාදීන් විසින් දෙනලද්ද මෙලොවින් ප්‍රෙතවිෂයට පැමිණි ඤාතිප්‍රෙතයන්ට ඵලෝතපත්තිය පිණිස යෙදෙන්නේය.

මහගඟාවෝතුමූ වර්‍ෂාව නිසා කඳුරැලිඇලදෙලකුඹාවළමඟවළ ආදින් කෙරෙන් ගලාබසින ජලයෙන් පිරුනාහු යම්සේ සාගරය පුරවද්ද එපරිද්දෙන් මේ මනුෂ්‍යලොකයෙහි ඤාතිමිත්‍රාදීන් විසින් දෙනලදදානය මෙලොවින් ප්‍රෙතවිෂයට පැමිණි ඤාතිප්‍රෙතියන්ගේ ඵලපූරණත්වය පිණිස යෙදෙන්නේය යනුයි.

යම්හේකින් ඒ ඤාතිප්‍රෙතයෝ මෙයින් යම්කිසිවක් ලබමු යයි ආසාවෙන් මඩනාලද්දහු ඤාතිගෘහයන්ට පැමිණත් මෙනම් දෙය අපට දෙවියයි ඉල්වන්නට නොහැක්කෝ වේද්ද එසේ හෙයින් ඔවුන්ට මේ අනුස්සරණවස්තූන් සිහිකරන්නාවූ කුල පුත්‍රතෙමේ දක්ෂිණාව දෙන්නේයයි දක්වනසේක් මේ දසවන ගාථාව වදාළසේක,

"අදාසි මෙ අකාසි මෙ ඤාතිමිත්තා සඛා ච මෙ,
පෙතානං දක්ඛිණං දජ්ජා පුබ්බෙ කතමනුස්සරං"ති.

එහි අදහස නම්:—මෙනම් ධනයක් හෝ ධාන්‍යයක් හෝ දුන්නෙහියයිද මෙනම්වූ යම්කිසි උපකාරයක් කෙළේයයිද අසවලා මාගේ මවුපසින් හෝ පියපසින් හෝ සම්බන්ධබැවින් ඤාතිසෙනහවශයෙන් රැකගැන්මට සමර්ථ බැවින් මිත්‍රයයිද අසවලා වැලිකෙළිනාඝාලපවන් මාගේ ශඝලුවායයිද යන මේ සියලුම පෙරකරනලද දෙය සිහිකරන්නාවූ කුලපුත්‍රතෙමේ ප්‍රෙතයන්ට දන්දෙන්නේය හෙවත් දානඵලය ලැබියහැක්කෘත් කොට පමුණුවා දෙන්නේය යනුයි.

යම්බඳු සත්‍වයෝ වනාහි ඤාතීන්ගේ මරණයෙන් හැඬීම් ශොකකිරීම්ආදිය පිහිටකොට ඇත්තෝවී සිටින්නාහුය, ඔවුන් පිණිස බත්සැඳකුත් නොදෙන්නාහුය ඔවුන්ගේ ඒ ඇඬීම් ශොකකිරීම්ආදිය තමන්ගේ ශරීරකල්‍යාණභාවයට පමණක් කාරණාවත්මුත් එය ප්‍රෙතයින්ට කිසිම අර්ථසිද්ධියක් නොකරන්නේයයි දක්වා වදාරනසේක් එකොළොස්වන ගාථාව වදාළසේක.

"න හි රුණ්ණං ව සොකො වා යාවඤ්ඤ පරිදෙවනා,
න තං පෙතානමත්ථාය එවං තිට්ඨන්ති ඤාතයොති"ති.

එහි අදහස නම්:—ඤාතීන්ගේ මරණය ඇතිකල හැඬීම හෙවත් කඳුළු වැගිරවීම හෝ ශොකයක් හෙවත් චිත්තසන්තාපයක් හෝ නොකටයුත්තේය මෙයින් අන්‍යවූ ඤාතිව්‍යසනයන් ගෙන් සපශීකාරනලද්දහුගේ විලාපයක් හෙවත් "අනේ මාගේ එකම පුතු කොයිදෝ හෝ"යි යනාදී වශයෙන් කියන විලාපයක් හෝ නොකටයුත්තේය, කුමක් හෙයින්දයත් යම්හේකින් ඒ හැඬීමාදි සියලුම කළුරියකළ තැනැත්තහුට කිසිම උපකාරයක් පිණිස නොවේද එහෙයින් ඒ ඇඬීමාදීහු නොකටයුත්තාහුමය. එසේදවුවත් අඥාන ඤාතීහු එසේ ඇඬීමාදිය පිහිට කොට ඇත්තෝම වී සිටින්නාහුය යනුයි.

මෙසේ ඇඹිමාදීන්ගේ නිරර්ථකභාවය දක්වා දැන්, රජු විසින් දෙනලද දක්ෂිණාවගේ සාර්ථකභාවය දක්වනසේක් දෙළොස්වන ගාථාව වදාළසේක,

"අයඤ්ච ඛො දක්ඛිණාදින්නා සඞ්ඝමහි සුප්පතිට්ඨිතා,
දීඝරත්තං හිතායස්ස ඨානසො උපකප්පතී"ති.

එහි අදහස නම්:—මහරජ! යම්හේකින් හැඹිම් සොවිම් ආදිය ප්‍රේතයන්ට කිසිම අර්ථසිද්ධියක් පිණිස නොවන්නේද මෙය එසේ නොවෙයි මහරජ! නුඹ විසින් අද නුඹගේ ඤාති ප්‍රේතසමූහයා උදෙසා දක්ෂිණාවක් දෙනලද්දීද ඒ මේ දක්ෂිණා තොමෝ, යම්හේකින් සංඝතෙමේ ලොකයාහට නිරුත්තර පින්සොතක් වීද එසේ හෙයින් ඒ ප්‍රේතයන්ට දීඝකාලයක් මුළුල්ලෙහි හිතසැප පිණිස මනාකොට පිහිටියාය, එකෙණෙහිම සම්පත්තිප්‍රතිලාභය පිණිස වීය බුබ්පිපාසිකපරදත්තූපජීවිනිජඣා මතණ්ඩිකාදී භෙදභින්නසථානයන්හි එකෙණෙහිම පැමිණෙන් නේය යනුයි.

දැන් ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන්වහන්සේ, මේතාක් විද්‍යමානවූ ගුණයන් කරණකොටගෙන රජුහට පසස්නාසේක් අවසාන ගාථාව වදාළසේක,

"සො ඤාතිධම්මො ච අයං නිදස්සිතො
පෙතානං පූජා ච කතා උළාරා
බලඤ්ච භික්ඛූනමනුප්පදින්නං
තුම්හෙහි පුඤ්ඤං පසුතං අනප්පක"න්ති.

එහි අදහස නම්:—"ඤාති ධම්ම නම් ඤාතීන් විසින් ඤාතීන්ට කටයුතුදෙය කිරීමයි තොපවිසිනුදු මෙසේම හෙවත් මාමෙන්ම ඤාතීන්ට ඤාතීන් විසින් කටයුතුදෙය කිරීම් වශයෙන් ඤාති ධම්ම පිරවියයුත්තේය නිරර්ථකවූ හැඹිම් සොවිම් ආදියෙන් ආත්මපරිතාපනය නොකටයුත්තේය" යන මෙය මහරජ! මෙසේ ඤාතීන්ට මේ දක්ෂිණාව දෙන්නාවූ නුඹ විසින් මේ දක්ෂිණාව දීමකරණකොටගෙන බොහෝජනයාට දක්වනලද්දේය ප්‍රකටකරනලද්දේය.

තවද ඔවුන් දිවසැපතට පමුණුවන්නාවූ නුඹ විසින් ඒ ප්‍රේතයන්ට පිරුනාවූ සම්‍යඤ්ඤවූ බොහෝවූ පූජාද කරනලද්දහ නොහොත් දිවසැපතට පැමිණවීම කරණකොටගෙන බොහෝ පූජාද කරනලද්දහ.

තවද බුදුපාමොක්සහන ආහාරපානාදියෙන් සන්තර්පණය කරන්නාවූ නුඹ විසින් භික්ෂූන්ට කායබලයද දෙනලද්දේය නොහොත් ආහාරපානාදියෙන් සන්තර්පණය කරවීම කරණ කොට ගෙන කායබලයද දෙනලද්දේය.

තවද අනුකම්පාදිගුණයන් පිරිවරකොට ඇති පරිත්‍යාගවෙතනාව උපදවන්නාවූ නුඹවිසින් අතලපවූ පුණ්‍යධර්මයක් රැස්කරනලද්දේය යනුයි.

මේ ගාථායෙන් මේ ධර්මදේශනාව නිමවා වදාළසේක. දේශනාවසානයෙහි ප්‍රේතවිෂයොත්පත්තියෙහි ආදීනවසන්දර්ශනයෙන් කලකිරුනාවූ යොනිසොමනසිකාරයෙන් ව්‍යායාම කරන්නාවූ අසූසාරදහසක් ප්‍රාණීන්ට ධර්මාභිසමයවීය. දෙවනදින පටන් සත්වනදිනය වනතාක් දෙවිමිනිසුන්ට මෙම තිරෝකුඩ්ඩසූත්‍රය දේශනාකරවදාළසේක. ධර්මාභිසමයද එලෙසමවීය.

මෙසේ මේ තෙළෙස්ගාථාවෝ **ප්‍රේතවස්තුවෙහි තිරෝකුඩ්ඩප්‍රේතවස්තූනාමයෙන්ද බුදුඇසපාඨයෙහි තිරෝකුඩ්ඩසූත්‍ර** නාමයෙන්ද සංග්‍රහ කරනලද්දාහ.

තිරෝකුඩ්ඩසූත්‍රයයි.

මෙසේ මේ බුදුඇසපාඨයෙහිම **සිගාලසූත්‍රයෙහිද** කියනලද්දේය පින් කැමැත්තහු විසින් වනාහි නැගෝ හෝ වෙත්වා නොනැගෝ හෝ වෙත්වා යම් ඒ කවුරුන් නමුත් උදෙසා දන් දියයුත්තේ මය.

අනේපිඬුමහසිටුහුගේ ධීතෘවගේ දියනියක්වූ දාරිකාවක්හට කිරිමවුතොමෝ පිටිවහීයකින් ලමාරුවක් නෙවත් බෝනික්කෙක් හඬා මෙය ගෙන ක්‍රීඩාකරවයි කියා දුන්නීය. ඉක්බිති එක් දිනක් එය ගෙන කෙළනියඅතින් යම්කිසි ප්‍රමාදයකින් එය බිමවැටී බිඳින. ලැදරී තොමෝ මාගේ දුව මලායයි කියා හඬන්ට වන්නීය. එමගෙහි එදින එමවෙලාගෙහි ශාස්තෘවූ බුදුරජාණන්වහන්සේ වැඩහුන්සේක්වීය. එකල සිටුතෙමේද ශාස්තෘන්වහන්සේ සමීපයෙහි හුන්නේය හඬන්නාවූ ලැදරිය සිටුවෙත ගෙනැවිත් එම කාරණය කීයේය. සිටුතෙමේද ඇය ඇතගෙහි හිඳුවා නුඹගේ දුව උදෙසා දනක් දෙමුයයි කියා පරක්කොට ඒ කාරණය ශාස්තෘන්වහන්සේට සැල

කොට සාමිනි භාග්‍යවතුන්වහන්ස! මාගේ මිනිපිරියගේ පිටත් නිතලිකාව හෙවත් පිටිබෝනික්කා උදෙසා දන්දෙනුකැමැත්තෙම් නුඹවහන්සේ පන්සියයක් භික්ෂූන්වහන්සේලා සමග සෙට අපගේ භික්ෂාව ඉවසා වදාළමැනවැ'යි ආරාධනා කෙළේය. ශාස්තෘන්වහන්සේ ඉවසාවදාරා දෙවනදින එහි වැඩමවා බත් කිස කොට අනුමෙවෙනි කරනසේක්,

"යං කිඤ්චාරම්මණං කත්වා දජ්ජා දානං අමච්ඡරී,
පුබ්බපෙතෙ ච ආරබ්භ අථවා වත්ථුදෙවතා.

චත්තාරෝ ච මහාරාජේ ලොකපාලෙ යසස්සිනෝ,
කුවෙරං ධතරට්ඨං ච විරූපක්ඛං විරුළ්හකං,
තෙවෙව පූජිතා හොන්ති දායකා ච අනිප්ඵලා.

නහිරුණ්ණං ව සොකෝ වා යාචඤ්ඤා පරිදෙවනා,
න තං පෙතානමත්ථාය එවං තිට්ඨන්ති ඤාතයෝ.

අයඤ්ච ඛො දක්ඛිණා දින්නා සඞ්ඝම්හි සුපතිට්ඨිතා,
දීඝරත්තං හිතායස්ස ඨානසෝ උපකප්පතී"ති.

යන මේ ගාථාවන් වදාළසේක,

එහි අදහසනම්:-තමන්ගේ සම්පත්තිය අනුන් හා සාධාරණ භාවය නොමඉවසීම ලක්ෂණකොටඇති මසුරුබව නැතිබැවින් අමච්ඡරීනම්වූ නොමසුරු පුද්ගලතෙමෙ එනම් පරිභොගසීලී පුද්ගල තෙමෙ මසුරුබවය ලොභාදිඅසි කියනලද චිත්තමලයන් දුරුකොට මඞ්ගලාදී කරුණු අතුරෙන් යම් කිසිවක් උදෙසා දන්දෙන්නේය එසේම මිය පරලොව ගියෙක් ඇරැබ හෝ ගෘහ වසතු ආදීන්හි අධිගෘහීතවූ දෙවියෙක් ඇරැබැ හෝ මෙසින් අනික් දිව්‍යමනුෂ්‍යාදීන් අතුරෙන් යම් කිසිවෙක් ඇරැබ හෝ දන් දෙන්නේය එනම් යසස් ඇත්තාවූ ලොකපාලක ධතරාෂ්ට්‍රාදී සතරවරම් දෙවිරජුන් අතුරෙන් යම්කිසි දෙවිකෙනෙක් ඇරැබැ හෝ දන් දෙන්නේය. ඒ දෙවියෝ පූජිප්‍රෙතවසතුදෙවතා උද්දිසන ක්‍රියාවෙන් බුහුමන්කරන ලද්දේ වෙත්. එසේ දන්දෙන්නාවූ ඒ දායකයෝ අනුන්උදෙසූ පමණින් නිෂ්ඵලනොවන්නාහ තමන්ගේ දානඵලයට සවාමීහුම වන්නාහ. "න හි රුණ්ණං ව" යනාදී ගාථාවයෙහි අදහස යටකී තිරොකුඩ්ඩසූත්‍රයෙහි කී නයින් දතයුත්තේය. මෙසේ ප්‍රෙතයන් උදෙසා දුන්කල්හි ප්‍රෙතයෝද අනුමොදන් වන්නාහුය. ඔවුහු එකෙණෙහි ඒ සම්බන්ධ ඵලයෙන් ඒ ප්‍රෙතාත්මභාවයෙන් මිදෙන්නාහුය, යනුයි.

මෙසේ ශාස්තෘන්වහන්සේ ධර්මදෙසනා කොට මහාජනයා ප්‍රේතයන් උදෙසා හෙවත් පරලොවැ ගියවුන් උදෙසා දන්දී මෙහි ඇලුනුයිත් ඇත්තවුන් කොට හුනස්නෙන් නැගිට වැඩි සේක.

දෙවනදිනෙහි සිටුභාර්‍යාව හා අවශෙෂ ඤාතීහුද සිටාණන් අනුව පවත්නාහු මසක් පමණ මහදන් පැවැත්වූවාහුය. ශාස්තෘන් වහන්සේ පසෙනදි කොසොල්රජු විසින් "සාමිනි භාග්‍යවතුන්වහන්ස! මාසයක් පමණ කලක් මාගේ ගෘහයට නොවැඩියේ ඇයිදැයි විචාරනලද්දේ එ කාරණය වදළසේක. එකල රජුද සිටුඅනුවපවත්වන්නාහු මාසයක් පමණ මහදන් දුන්හ. නුවරවැසියෝද ඔහුඅනුව පවත්වන්නාහු මාසයක් පමණ මහදන්දුන්නාහ. මෙසේ තෙමසක් පමණ පිටිබෝනික්කා මුල්කොට මහදන් පැවැත්වූවාහුය.

පිණ්ඩිනලිඛ ප්‍රේතවත්ථුවසි.

මෙසේ ප්‍රේතයන්ගේද අනුමොදනාවෙතනාතොමෝ එකෙණෙහි ඵලදෙන්නීමය මිනිසුන්ගේ වූකලි කියනුම කවරීද. එබැවින් කරුණෙහිලා මෙම කථාවස්තුහු නිදසුන් වන්නාහුය.

කස්සප්බුදුසෙමෙහි වනාහි එක්තරා සොවාන් පෙලපත් උවසුවෙක්තෙමෙ කරනැවැම් කෙළෙඹියෙක් සමඟ නැව්නැඟ යන්නේ සත්වනදිනෙහි මුහුදමැද නැව බුන්නේය. ඒ දෙදෙනම එකපුවරුකඩෙක්හි හොත්තේ එක්දිවසිනකට පැමිණියාහ. ඔවුනතුරෙන් කරනැවැම්තෙමෙ පක්ෂීන් මරා ගින්නේ පිසකන්නේ උපාසකයාහටද දෙසි උපාසකතෙමෙ මට කම්නැතැසි කියා නොකා මෙම සථානයෙහි මට තිසරණහැර අන්පිහිටක් නැත්තේයසි සිතුයේය. මෙසේ තුණුරුවන්ගුණ සිහිකරන්නාවූ ඔහුට එමළුපයෙහි උපන්නාවූ නාරජෙක්තෙමෙ තමන්ගේ ශරීරය සත්රුවනින්පිරූ මහානැවක්කොට මැවූයේය. සමුද්දදෙවතාවෝ නියාමකයෝ ඒ හෙවත් නැවපදවන්නෝ ඒ නැවෙහි සිට "දඹදිවයන්නෝ ඇද්ද දඹදිවයන්නෝ ඇද්ද?"සි ඝොෂාකරා හුය. උපාසකතෙමෙ අපි යන්නෙමුසි කියා එම නැව්ට නගුවසි කීකල්හි නැවිටනැගී කරනැවැම්යා කැඳවීය. එකල දෙවතා තොමෝ මෙහු ශීලගුණාවාරනැත්තෙක එහෙයින් මොහු මේ නැවට නගින්නට නුසුදුස්සෙක නොනගුවසි කීය. එකල

උපාසක තෙමේ "එසේ වේවා මම මවිසින් දෙනලද දන්යෙන්ද රක්නාලද සීලයෙන්ද වඩනලද භාවනාවෙන්ද මෝහට පින් දෙමි කරනැවැමිය! අනුමෝදන් වෙව"යි කීය. හෙතෙමේත් ඒ පින් අනුමෝදන් වෙමියි කීය. එකල දෙවතාතොමෝ සතුටුව ඔවුන් නැවෙහි පිහිටුවා ඒ නැව බරණැස කරා පමුණුවා ඔවුන් දෙදෙනාගේම ගෘහයන්හි බොහෝ වසතු පිහිටුවා සිය විමනට ගියාය.

පුණ්‍යානුමෝදනාතොමෝ මිනිසුන්ට පවා එකෙණෙහි ඵල දෙයි භාවය දැක්වීම පිණිස ගෙනහැරපානලද **දුකනිපානයෙහි සියුවනවගැ ශීලානිසංසජාතකවර්ණනායෙහි උපාසකවසනුව** මෙසේ සැකැවින් දක්වා නිමවන ලද්දේය.

අතීතයෙහි බරණැස්නුවර 'මොළිනී' නම් විය. එසඳ පුරන ලද බොධිසම්භාරඇති අපමහබෝසතාණන්වහන්සේ එම මෝළිනී නුවර 'සංඛ' නම් බ්‍රාහ්මණයෙක් වී වෙණදම් පිණිස නැව්නැඟ යනුකැමතිව යන්නේ අතරමගැ සැඩඅව්සුළඟෙහි ගිනිඅහුරු වැනිවූ එක් වාලුකාකාන්තාරයක් මැඩ එන්නාවූ පසේබුදුවරයන් වහන්සේ නමක් දැක මට පින්කෙතක් පැමිණෙනැලදැයි සතුටුසින් ඇත්තේ ස්වාමීනි! මේ වහන්නැඟ මේ සත ඉසලා වඩිනු මැනවැයි කියාඡත්‍රය ගා වහන්සඟළදී තොටගොස් නැව්නැඟ යන්නේ සත්වදින නැව බුන්නේය. මහබෝසතාණන් වහන්සේ එක් උපස්ථායිකා පුරුෂයෙකු සමඟ මුළුසිරුර තෙළින් මඟා ගිතෙල් සමඟ ඇතිතැක් සකුරු සුණුකා ඔහුටද කවා ඔහු සමඟ නැව්කුඹයවමුදුනට නැගීසිට ඉස්බක්පමණ තැන ඉදිරියට පැන මුහුද තරණය කරන්නට වන්නේය. ඔවුන් එසේ සත් දවසක් මුළුල්ලෙහි පිහිතනකලීහි මුහුද අරක්ගත් මිණිමෙවුල් නම් දෙවිදූ තොමෝ බෝසතාණන් ගොඩනඟනු කැමැත්නි සත් රුවනින් පුරවනලද රත්නමයවූ නැවක් මවා ඔහු නඟා නැවෙහි පිහිටුවා උපස්ථායිකයාදෙස නොබැලීය. මහබෝසතාණන් වහන්සේ තමන් විසින් කරනලද කුසලයෙන් ඔහට පින් අනුමෝදන් කරවූයේය. හෙතෙමේද අනුමෝදන්විය. එකල දෙවතාතොමෝ ඔහුද නැවෙහි පිහිටුවා ඒ නැව මෝළිනී නුවර දෙසට පමුණුවා බෝසතාණන්වහන්සේගේ ගෙයි බොහෝ වසතු පිහිටුවා සැකියවිමාණයට ගියාය. **මෙය දසනිපාතයෙහි සංඛබ්‍රාහ්මණ ජාතකවර්ණනායෙහි කියනලද්දේය.**

එසේහෙයින් ඒ පත්තිදානමය පුණ්‍යක්‍රියාව රැස්කරන්නා වූද අනුන්ගේ පත්තානුමොදනාමයවූ පුණ්‍යක්‍රියාව රැස්කරන්නාවූද කුලපුත්‍රයා විසින් පරලොව ගියවුන් උදෙසා දන් දිය යුත්තෝමය. තමන් යම්කිසි පුණ්‍යධර්මයක් කොට හෝ 'තිලොක විජයී'නම් සක්විතිරජු විසින් මෙන් සවභාවයෙන්ම අනුන්ට පින් දියයුත්තේමය...ඒ සක්විතිරජතෙමේ වනාහි තමා විසින් කරනලද පුණ්‍යසම්පත්තිය සමාදන්කරවන්නේ බුඩාපාදාන යෙහි මේ සතරගාථාවන් කීයේය,

"යං කිඤ්චි කුසලං කම්මං කත්තබ්බං කිරියං මම,
කායෙන වාචා මනසා තිදසෙසු ගතං කතං.
යෙ සත්තා සඤ්ඤිනෝ අත්ථි යෙ ච සත්තා අසඤ්ඤිනෝ,
කතං පුඤ්ඤඵලං මයහං සබ්බෙ භාගී භවන්තු තෙ.
යෙතං කතං සුවිදිතං දින්නං පුඤ්ඤඵලං මයා,
යෙ ච තත්ථ න ජානන්ති දෙවා ගන්ත්වා නිවෙදයුං.
සබ්බෙ ලොකම්හි යෙ සත්තා ජීවන්ත්‍යාහාරහෙතුනා,
මනුඤ්ඤං භොජනං සබ්බෙ ලභන්තු මම වෙතසා"ති.

එහි අදහස නම්:-තව්තිසාභවනයෙහි උපපත්තියට යොග්‍යවූ කුසලකර්මසංඛ්‍යාතවූ යම්කිසි ක්‍රියාවක් කායාදී වාරත්‍රයෙන් කටයුතුද ඒ සියලුලම මවිසින් කරනලද්දේය...හෙතෙමේ වනාහි තිලොකවිජය රාජාතම්භාවයෙන් චුතවැ තව්තිසාභවනයෙහි උපදින්නේය එසේහෙයින්ම මෙය කියනලද්දේය...

මිනිස්යයි කියා හෝ දෙවියයි කියා හෝ බ්‍රහ්මයයි කියා හෝ සඤ්ඤිසත්වයෝ හෙවත් නාමව්‍යවහාරඇති යම්බඳු සත්වයෝ වෙද්ද එසේම සඤ්ඤාවිරහිතවූ අසඤ්ඤසත්වවූ යම්බඳු සත්වයෝත් ඇද්ද ඒ සියලුම සත්වයෝ මවිසින් කරනලද පුණ්‍යඵලයට හිමිකාරයෝ වෙත්වා ඒ සියලුම පින්වත්හු ඒ පුණ්‍යධර්මය අනුභව කෙරෙත්වා...

යම්බඳු සත්වයන් විසින්, මවිසින් කරනලද කුසලය ප්‍රකටව දන්නාලද්දේවේද ඔවුන් විසින්ද මවිසින් දෙනලද ඒ පුණ්‍ය ඵලය හිමිවී අනුභව කෙරෙත්වා ඔවුනතුරෙන් යම්බඳු සත්වයෝ වනාහි මවිසින් කරනලද ඒ කුසලය නොමදද්ද එබදුවූ ඔවුන් වෙත අසවල්තැනැත්තෝ මෙනම් පිනක් කොට තොපට පින් දුන්නේය'යි දෙවියෝ පැමිණ ඔවුන්ට දන්වන්නාහුනම් ඔවුහුද ලොකයෙහි යම්බඳු සත්වයෝ ආහාරහෙතුවෙන් ජීවත්වෙත්නම්

ඒ සත්ත්වයෝද යන ඒ සිඟල්ලෝම මාගේ විසිතුරුවූ ප්‍රණ්‍යඃඍී යෙන් මනොඥවූ භොජනයන් ලබත්වා යනුයි.....

අපදානවණ්ණනානයයි.

මෙසේ සිඟාලසූත්‍රයෙහි කළුරියකාළාවූ මවුපියන් උදෙසා දක්ෂිණාඃඍියන්ට දියයුතු දානය කියනලද්දේය. ඔවුන්ට බලිකර්ම වශයෙන් දියයුතුදානය පිළිබඳව කිසිවක් නොකියනලද්දේය..... කළුරියකළවුන්ට වනාහි බලිකර්මද කරන්නට වටනේය. එසේ හෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනේපිඬුමහසිටුහට අවවාද කරනසේක් **පංචඞ්ගුත්තරයෙහි ආදියසූත්‍රයෙහි** මෙසේ වදාළ සේක,

"හුත්වා භොගා හතා භවිත්වා විනිඞ්ගණා ආපදාසු මෙ,
උඞ්ගහා දක්ඛිණා දින්නා අථෝ පඤ්චබලී කතා.

උපඨිතා සීලවන්තෝ සඤ්ඤතා බ්‍රහ්මචාරයෝ,
යදාඣං භොගං ඉච්ඡේය්‍ය පණ්ඩිතෝ ඝරමාවසං,
සෝ අත්ථෝ මෙ අනුප්පත්තෝ කතං අනනුතාපියං.

එතං අනුස්සරං මච්චෝ අරියධම්මේ ඨිතෝ නරෝ,
ඉධවේව නං පසංසන්ති පෙච්චසඃඝා පමෝදතී"ති.

එහි අදහස නම් මව්සින් භොගසම්පත්තීහු පරිභොගකරන ලද්දාහ මාතෘපිතෘපුත්‍රකලත්‍රදාසිදාස්කම්කරුසංඛ්‍යාතවූද මිත්‍ර ඥාතිඅමාත්‍යසංඛ්‍යාතවූද භරණය කටයුතු පුද්ගලයෝ මව්සින් භරණය පොෂණය කරනලද්දාහ. ගිනිජලරජසොරසතුරු ආදීන් නෙරෙන් උපන්නාවූ උපද්‍රවයෝ ගිනිනිවීමාදිය පිණිස වසතු පරිත්‍යාගකරමින් භොගයන්කරණකොටගෙනම ඔවුන්ගේ මාගීයෝ ආවරණය කරනලද්දාහ. ෂට්විධකාමසවගීඃඛ්‍යාතවූ මනුමනුහුම්න්හි ඵලදානවශයෙන් ඌඞ්වගාමිවූ කර්මඵලඇති දක්ෂිණාවෝ මව්සින් භොගයන් කරණකොටගෙනම දෙන ලද්දාහ සතුබලිආදීවූ පස්වැදෑරුම්වූ බලීහුද මව්සින් භොගයන් කරණකොටගෙනම කරනලද්දාහ.....

එහෙයින් චතුක්කඞ්ගුත්තරයෙහි පත්තකම්මවගීයෙහි "ගෘහපතිය! නැවතද අනිකක් කියම් ආර්‍යශ්‍රාවකතෙමේ උළාන සංඛ්‍යාත වීර්‍යයෙන් ලබනලද්දාවූ බාහුබලයෙන් රැස්කරනලද්දාවූ හෙවත් වර්ධනය කරනලද්දාවූ ඔහුගේ ව්‍යායාම් යෙදීමෙන්

රැස්කරනලද්දුවූ ධර්මයෙන් යුක්තවූ දසකුසලකර්මය පුරා ලබන ලද්දුවූ භොගයන් කරණකොටගෙන බලිපසක් කරන්නේ වෙයි. ඒ පංචබලීහු කවරහුද? නැයින්ට කටයුතුවූ හෙයින් ඤාතිබලිය, ආගන්තුකයන්ට කටයුතුවූ හෙයින් ආගන්තුකබලිය, පරලොවගිය ඤාතීන්ට කටයුතු හෙයින් පුබ්බපෙතබලිය, රජුන්ට කටයුතු හෙයින් රාජබලිය, දෙවියන්ට කටයුතු හෙයින් දෙවතාබලිය යන මොහුයි. මේ සියල්ලෝම ඒ ඒ අයට සුදුසු පරිද්දෙන් දියයුතු දෑනයට නම් වන්නාහ යනු **එහි වණ්ණනායෙහි** කියනලද්දේය.

කායාදී සංයතඇත්තාවූ බඹසරඇත්තාවූ සිල්වත්හු මවිසින් භොගයන් කරණකොටගෙනම උපස්ථාන කරනලද්දාහ. ගෘහවාසීවූ පණ්ඩිතපුරුෂයෙක් තෙමේ, තෙමේ අනුභවකිරීමාදිවූ යම් ප්‍රයෝජනයක් සඳහා භොගසම්පත් කැමතිවන්නේද ඒ ප්‍රයොජනය මවිසින් ලබනලද්දේය. ඒ අර්ථය කිරීම හෙයින් අනුතාපරහිතවූ හෙවත් පසුතැවිලිනොවියයුතුවූ කර්මය මවිසින් කොට නිමවනලද්දේය.

"මවිසින් භොගසම්පත් පරිභොගකරනලද්දාහ" යනාදීවූ මේ අර්ථය සිහිකරන්නාවූ භවාන්තරගතවූවාහු නමුත් ආර්‍යශ්‍රාවකයෝ අත්නොහරනා පංචශීලය වනාහි ආර්‍යකන්තධර්මය බැවින් පංචශීලධර්මසංඛ්‍යාතවූ ආර්‍යධර්මයෙහි පිහිටියාවූ උපාසකපුද්ගලයෙක්වේද ඔහු "ගෘහපතිය! භොගයන් රැස්කරන්නාවූ තොපවැනි උපාසකයෙකු විසින් නම් 'මම මේ භොගයන්කරණකොටගෙන මාත් මාගේ මවුපියදූපුත්දරුදැසිදස්කම්කරුපුරුෂයනුත් සුවපත් කරන්නෙමැයිද ගිනිආදීන්කෙරෙන් විපත් උපන් කල්හි භොගයන් කරණකොටගෙනම ඔවුන්ගේ මාගීයන් වසා තමන්සවසථ කරන්නෙමැයිද ධාර්මිකමහණබමුණන් කෙරෙහි ඌර්ධ්වගාමී කර්මඵලඇති දක්ෂිණාව පිහිටුවන්නෙමැයිද මේ භොගයන් කරණකොටගෙන පංචබලිය කරන්නෙමැයිද යන මේ කරුණුපස කරණකොටගෙන භොගයෝ ලැබියයුත්තාහ මෙසේ නොලබනලද භොගඇත්තහු විසින් යමක් පිණිස භොගයෝ කැමතිවන ලද්දාහුද එසේ කැමතිවී භොගයන්ලැබ ඒ අර්ථය කරන්නාහුට විප්‍රතිසාරභාවය ලක්ෂණකොට ඇති අනුතාපය ප්‍රහීන වෙයි ප්‍රහීනකරනලද අනුතාප ඇත්තහුගේ සිතද කෙලෙසකාලුෂ්‍යාපගමයෙන් පිරිසිදුවෙයි" යන මේ අවවාදය මෙසේ පිළිපදින්නාවූ ඔහු මෙලොවිහිත් දෙවියෝ පවා ප්‍රශංසා කරන්නාහුය විපාකානුභවනවශයෙන් පරලොවැ සුගතියෙහි ප්‍රමුදිතවන්නේය යනුයි.

එසේ හෙයින් මේ සුගතොවාදය සිහිකරන්නාවූ ගෘහස්ථයා විසින් කළුරියකළ සැතීන්ට ප්‍රාණඝාතාදියෙන් තොරවැ බලි කම්මද කටයුත්තේමය.....

මෙසේ කියනලද්දේ හරණාදී උපස්ථානය වන්නේය..... පාපයෙන් වැළැක්මය, කල්‍යාණයෙහි යෙදවීමය හෙවත් පිහිටුවීමය, ශිල්පඉගැන්වීමය, සුදුසුලෙස දාරාපරිග්‍රහණය කරවීමය, දායාදදීමය, යන මොවුන්ගේ වශයෙන් පැවති මේ කරුණුපස ඉහතමහාවයෙහි හිත හෙතුහෙයින් මඞ්ගලනම් වන්නේය.....

එසේ හෙයින් ගෘහපතිපුත්‍රය! මේ කරුණුපසක් හරණ කොටගෙන වනාහි පුත්‍රයා විසින් පූජිදිසාවෝයයි කියනලද මවුපියෝ උපස්ථානකරනලද්දාහු කරුණුපසකින් පුත්‍රයාහට අනුකම්පා කරන්නාහුය. කවර කරුණුපසකින්ද? යත්? පාපයෙන් වළකත් කල්‍යාණයෙහි පිහිටුවත් ශිල්පඋගන්වත් අනුරූපවූ දාරාපරිග්‍රහණය කරවත් සුදුසු අවස්ථාවෙහි දායාදය භාරදෙත්. ගෘහපතිපුත්‍රය මවුපියන් විසින් කරනලද මේ කරුණුපස හෙතු කොටගෙන පුත්‍රයාවිසින් උපස්ථානකරනලද්දාවූ පූජිදිසා නැමැති මවුපියෝ මේ පූර්වොකතවූ කරුණුපසින් පුත්‍රයාහට අනුකම්පාකරන්නාහුය.....

එහි පාපයෙන් වැළැක්ම නම්: ප්‍රාණඝාතාදීන්ගේ දිෂ්ටධම්මසාම්පරායික ආදීනවයන් කියා දරුව මෙසේ නොකරවයි කියා පාපයෙන් වැළැක්වීමය, කළපාපය ගැණත් නිගුහකිරීමය යන මේයයි කියනලද්දේය.....කල්‍යාණයෙහි පිහිටුවීම නම්: අනේපිඩුමහසිටුමෙන්ද කසුප්බුදුසෙමෙහි මිතවින්දකයාගේ මවමෙන්ද අත්ලස්දී නමුත් සීලසමාදානාදියෙහි පිහිටුවීමය.....

හේ කෙසේද? යත්:-අනේපිඩුමහසිටුතෙමේ වනාහි බුදුදහමද ධම්ශ්‍රවණයද සංඝයාහට වතාවත් කිරීමද යන මේ නොකරන්නාවූ තමපුත්වූ 'කාල' නම් කුමරුවා එහි ගොදවන්නව නොහැකිවන්නේ 'පුතණඹ! නුඹ පෙහෙවත් සමාදන්වී විහාරයට ගොස් බණ අසා එව නුඹට කහවණු සියයක් දෙන්නෙමි'හි කීයේය. හේ තෙමේ ධනලොභයෙන් පෙහෙවස් සමාදන්වූවෙක් වී ධම්ශ්‍රවණයෙන් අපේක්ෂාරහිතවුවත් විහාරයට ගොස් පහසු නැනක නිදා පිබිද හිමදැරියෙන්ම ගෙට අවුත් කහවණු නොලැබ බත්නොකා නැවත ලබාම බත්කැයේය. නැවත එක්දවසක් සිටුතෙමේ 'දරුව ශාස්තෘන්වහන්සේගේ සමීපයෙන් එකධම්පදයක් ඉගෙන එව නුඹට කහවණුදහසක්

දෙන්නෙමි'යි කීයේය. හේ තෙමේ එකම ධම්මපදයක් ඉගෙන පලායන්ට බලාපොරොත්තුවිය. ශාස්තෘන්වහන්සේ ඔහට සිතේ නොරඳනාකාරයක් කළසේක. හෙතෙමේ ඒ පදය නොසලකා මතුපදය ඉගෙනගන්නෙමියි සිතා සිව අසන්නේම සොවාන්ඵලයට පැමිණ ආර්‍යශ්‍රාවකයෙක් වී දෙවතදින ශාස්තෘන්වහන්සේ සමඟම ගෙට අවුත් ශාස්තෘන්වහන්සේගේ ඉදිරියෙහි දෙනලද බැවින් ලජ්ජාවූයේ පියාවිසින් නමුත් දෙනලද ඒ කහවණුපොදිය ගන්නට නොකැමතිවිය. මෙය ධම්පියාසෙහි **ලොකවග්ගසෙහි** "පථව්‍යාඒකරජ්ජන" යනාදී **ගාථාවණ්ණනා**සෙහි එන ලද්දේය.

මවුපියෝ පුත්‍රයාහට කල්‍යාණයෙහි පිහිටුවාලීම් සංඛ්‍යාත දෙවන කරුණෙන් අනුකම්පාකරන බවට නිදසුන්වශයෙන් දක්වනලද

කාලකුමාරවත්ථුවයි.

මිත්තවින්දකයාගේ මවුපියෝ 'දරුව! නුඹවිසින් දුලීහවූ මිනිසත් බවක් ලබාලද්දේය දන්දෙව සිල්රකුව පෙහෙවස් වාසය වසබණ අස'යි කියා 'අම්ම! මට දානාදියෙන් වැඩක් නැත මට කිසිවක් නොකිය මම මාගේ කම්වූපරිද්දෙන් මිය පරලොව යන්නෙමි' කීකල්හි 'මපුතණඩ! අද පෙහෙවස් රැක විහාරයෙහි මුළුරැය බණ අසා එව නුඹට කහවණු දහසක් දෙන්නෙමි'යි කීය. මිත්තවින්දකතෙමේද ධනලොභයෙන් පෙහෙවස් සමාදන්වූවෙක් වී විහාරයෙහි දවස ගවා රාත්‍රියෙහි එක ධම්මපදයක්වත් කතට නොවදනාසේ එක දෙසෙකැ නිදා උදැසනම ගෙට ආයේය. මවුතොමෝ වනාහි 'අද මපුතනුවෝ වනාහි බණඅසා ධම්මකථිකතෙරුන් වැඩමවාගන එන්නේය'යි සිතා අවුලුකැඳබත් ආදිය පිළියෙළ කොට ඔහු එනමඟ බලබලා සිටියා හුදු ඔහුම එන්නා දැක 'දරුව! නුඹවිසින් ධම්මකථිකශාස්තෘන්වහන්සේ නමක් නොකැඳවනලද්දේදැ'යි විවාළීය. හෙතෙමේ මව ධම්මකථිකයෙකු ගෙන් වැඩක් නැතැයි කියා දහසින් බැඳි සියලු නොලබන්නේ බත්නොකා නැවත ලැබම බත්කැය. හෙතෙමේ ඉන් මෑත කාලෙක නැවින් වෙණදම් කරන්නට යන්නේ යට කියනලද නයින් මිනිසුන් විසින් මුහුදුපිට හැරදමනලද්දේ පසුරකින් යන්නේ එක්දිනක් කරනලද දිඝවධම්මවෙදනීයවූ උපෝෂථ කර්මයාගේ ආනිසංසයෙන් පිළිවෙළින් පළිහුවිමනෙහි සතර දෙනෙක ඛිදීවිමනෙහි අටදෙනෙක මණිවිමනෙහි සොළසෙක රන්වීමනෙහි දෙතිසෙකැයි යන විමාණප්‍රේතියන් දැක ඔවුන් සමඟ දිවසැප වින්දේය.

මෙය යටදැක්වූ කරුණටම නිදසුන්වූ **චතුවාරජාතක වණ්ණනායෙහි** එනලද **මිත්තඩිණ්ඩකවසතුවයි.**

මෙසේ පුත්‍රයාහට අනුකම්පාපිණිස ඒ මාතාපිතෘහු කල්‍යාණ යෙහි පිහිටුවන්නාහ.

ශිල්පය නම්:—තමන් ඔවාහි සිටිබැවි දැන පරම්පරාගතවූ මුද්‍රාගණනාදී ශිල්පය උගන්වන්නාහ. මුද්‍රාශිල්පය වනාහි අන් තැනෙක්හි කියනලද්දේය. ඒ එසේමැයි. මුද්‍රාශිල්පය නම්: ඇඟිලි පුරුක්හි සඳුතබා ගණිත හස්තමුද්‍රාවය ගණනාශිල්පය නම් අවජ්ඣගැණීමය, සංඛ්‍යානශිල්පය නම් පිණ්ඩගැණීමය, එනම් ගණනකින් කෙත බලා මෙහි මෙපමණ වී වන්නාහුය රුකබලා මෙහි මෙපමණ ඵලවන්නාහුය අහස බලා මේ අහසෙහි මේ පක්ෂීහු මෙපමණ වන්නාහුයයි දනිද්ද එබඳුවූයේ සංඛ්‍යාන ශිල්පයයි **මහාදුක්කඛන්ධසුත්‍රවණ්ණනායෙහි** කියනලද්දේය.

එහි "සඳුතබා" යනු මේ ඇඟිලිපුරුෂ ගත්කල සියයෙක මේ ඇඟිලිපුරුෂ ගත්කල දහසෙකැයි යනාදි ක්‍රමයෙන් හැඟීම කොට හෙවත් මතකතබා ගැණීමය. "අවජ්ඣගැණීමය" යනු එකදෙකආදි කොටඇති නවයඅන්ත කොට ඇති විධියෙන් නිරන්තරගැණීමය හෙවත් අතරනැතිවගැණීමය "පිණ්ඩගැණීමය" යනුසියල්ලෙන් උපදනා පිණ්ඩගණනය, එහෙයින් 'කෙත බලා' යනාදිය කියනලද් දේය. 'මුද්‍රා' යනු හස්තමුද්‍රාවය 'ගණනා' යනු අවජ්ඣකාදී ගණනයයි. **ඔමසවාදසික්ඛාපදවණ්ණනායෙහි** කියනලද්දේය. "හස්ත මුද්‍රාගැණීමය" යනු පාසිතම්ලකඛකාදීන්මෙන් ඇඟිලි හැකිල වීමෙන් ගැණීමයි. නවත්තනවශයෙන් ගැණීම අවජ්ඣගැණීමයි. අවජ්ඣකාදී ගැණීමය යන තන්හි ආදිශබ්දයෙන් සංකලනාදි වශයෙන් පැවති පිණ්ඩගණනාව ගන්නාලදී. ඒ පිණ්ඩගණනාව යමෙක්හට ප්‍රගුණවීද හෙතෙමේ රුකද බලා මෙහි මෙතෙක් පත්‍රඇතැයිද දැනගන්නේය යනු එහි **විඤ්ඤාණයයි.** "මුද්‍රා" යනු අවජ්ඣ ගැණීමය; "ගණනා" යනු පිණ්ඩගැණීමය; යනු **අභූතන්තර වණ්ණනානයවන්නේය.** "මුද්‍රා" යනු ඇඟිලිපුරුක්හි සඳුතබා හස්තමුද්‍රායෙන් ගැණීමය; "අවජ්ඣ ගැණීම" යනු එකදෙකතුන යනාදී වශයෙන් ගැණීමය; යි එහි **විඤ්ඤාණය** වන්නේය.

මෙසේ මවුපියෝ යථොක්තවූ නිරවද්‍යවූම ශිල්පයක් උගන් වන්නාහුය. "අනුරූපවූ දරාවක් සමඟ යොදවත්" යන තන්හි **අනුරූපභාවය නම්** කුලශීලරූපභොගපරිවාරාදීන්ගේ වශයෙන් සුදුසුබවය.

මෙසේ භරණාදි වශයෙන් ඔවුන් උපස්ථානකරන්නාහු පාපනිවාරණාදියෙන් එය ලබන්නේය. එසේ නොසින් ඔවුහු එසේම උපස්ථාන කටයුත්තාහුවය. මවුපියෝ වනාහි භරණාදි කාරණයන් බලමින් පුත්‍රයන් ප්‍රාර්ථනාකරන්නාහුය. එහෙත් භාග්‍යවතුන්වහන්සේ **පඤ්චඟුත්තරයෙහි පුත්තසූත්‍රයෙහි** භික්ෂූන්ට ධර්ම්මදේශනාකරනසේක්,

"පංච ඨානානි සම්පස්සං පුත්තං ඉච්ඡන්ති පණ්ඩිතා,
හතෝ වා නෝ හරිස්සති කිච්චං වා නෝ කරිස්සති.
කුලවංසෝ චිරං ඨස්සති දායජ්ජං පටිපජ්ජති,
අථ වා පන පෙතානං දක්ඛිණං අනුපදස්සති,
ඨානානෙතානි සම්පස්සං පුත්තමිච්ඡන්ති පණ්ඩිතා
තස්මා සත්තෝ සප්පුරිසා කතඤ්ඤූ කතවෙදිනෝ,
භරන්ති මාතාපිතරෝ පුබ්බ කතමනුස්සරං.
කරොන්ති නෙසං කිච්චානි යථා තං පුබ්බකාරිනං,
ඔවාදකාරී හතපොසී කුලවංසං අභාපයං,
සද්ධොසීලෙන සම්පන්නෝ පුත්තෝ හොති පසංසියෝ"නිසි

වදළසේක.

එහි අදහස නම්:—පණ්ඩිත මාතාපිතෘන්හු කරුණුපහක් බලමින් පුත්‍රයන් කැමතිවන්නාහුය. කවර කරුණුපහද? යත්:—අප විසින් කිරිපෙවීම් කිරිතෙල්මකා අත්පා වැඩීමාදියෙන් භරණය පොෂණය කරනලද අපගේ පුත්‍රයෝ අපමහලුකලැ පාදෙවීම් නැහැවීම් කෑදබත්දීම් ආදියෙන් අප භරණය පොෂණය කරන්නාහුයසිද, තමන්කටයුතු තබා පවා රාජකුලාදීන්හි අපට උපන් කටයුතු එහි ගොස් කරන්නාහුයසිද, අපසන්තක කෙත්වත් භරණ්‍යසඞ්ඛ්‍යාදිය නොනසා රක්නා පුත්‍රයන් ඇතිකල කුලවංශය බෝහෝ කලක් පවත්නේයසිද කුලවංශානුරූපවූ ප්‍රතිපත්තියෙන් තමදායාදයට යොග්‍යවූවෙක් කරන්නේ අපසන්තකවූ දායාදය පිළිලබන්නේයසිද නැවතද වනාහි අප පරලොවගිය කල්හි අපටපින්දීමක්කොට තුන්වන දින ආදියෙහි පවත් දන් දෙන්නේයසිද යන මේ කරණු බලමින් පණ්ඩිත මවුපියෝ පුත්‍රයන් කැමතිවන්නේය.

එසේ හෙයින් සාන්තවූ සත්පුරුෂවූ කාතඥයෝ තුමූ මවුපියන් විසින් පළමුකොටම කරනලද ගුණයන් සිහිකරමින් මවුපියන් පොෂණය කරන්නාහුය.

ඒ පුත්‍රයෝ තුම්හූ පූජිකාරීවූ මාතාපිතෘන්ගේ සියලුකටයුතු කරන්නේය. එසේම මවුපියන් විසින් දෙනලද අවවාදයන් කරන්නාවූ තමන්හරණය කළාවූ මවුපියන් පොෂණය කරන සුලුවූ කුලවංශය නොනසන්නාවූ ශ්‍රද්ධාවත්වූ සීලසම්පන්නවූ පුත්‍ර තෙමේ ඉහාතම්භාවයෙහිදීම පණ්ඩිත මහජනයා විසින් ප්‍රශංසා කටයුත්තේවන්නේය යනු **එතිවණ්ණනානය** වන්නේය.

ඉදිජනමනනන්දනවූ මාතාපිතෘ උපස්ථාන සංඛ්‍යාත එකොලොස්වන මඞ්ගලවණ්ණනාව මෙතෙකින් දක්වා නිමවනලද්දේය.

මාතාපිතෘඋපස්ථානකථනයට අනතුරුව පුත්‍රදාරසංග්‍රහ කථනය කියනුලැබේ.

පුත්‍රයෝ නම් තිදෙනෙක් වෙත්. එහෙයින් **ඉතිවුත්තඤ්ච යෙහි තයොපුත්තසුත්තය** වදාරනලද්දේය.

එහි අදහස නම්:-මහණෙනි! මේ ලොකයෙහි පුත්‍රයෝ තිදෙනෙක් විද්‍යමානවන්නාහ. ඒ තිදෙන කවරහුදයත් තමන්ගේ ගුණ කරණකොටගෙන මවුපියන් ඉක්මවා උපන්නාවූ හෙවත් මවුපියන්ගේ ගුණයන්ට අධිකගුණ ඇත්තාවූ අතිජාතපුත්‍රයාය, ගුණයෙන් මවුපියන්ට අනුරූපවී හෙවත් සමානවී උපන් අනුජාතපුත්‍රයාය, ගුණයෙන් මවුපියන්ට අධමවී හෙවත් හීනවී උපන් අවජාතපුත්‍රයාය, යන තිදෙනාය. මහණෙනි! පුත්‍රයා අතිජාත වන්නේ කෙසේදයත්, මහණෙනි! මේ ලොකයෙහි පුත්‍රයාගේ මවුපියෝ බුඩාදීතුනුරුවන් සරණයොගියාහු වෙද්ද ප්‍රාණඝාතාදීන් කෙරෙන් තොවැලැක්කාහු වෙද්ද දුස්සීලයෝ වෙද්ද ලාමකසභාව ඇත්තාහු වෙද්ද ඔවුන්ගේ පුත්‍රතෙමේ වනාහි බුඩාදී තුණුරුවන් සරණගියේ වේද ප්‍රාණඝාතාදීන් කෙරෙන් වෙන්වූයේ වේද සිල්වත්වේද කල්‍යාණසභාව ඇත්තේවේද මහණෙනි! මෙසේ වනාහි පුත්‍රතෙමේ අතිජාත නම් වන්නේය.

මහණෙනි! පුත්‍රතෙමේ කෙසේ නම් අනුජාතවන්නේද? මහණෙනි! මේලොකයෙහි පුත්‍රයක්හුගේ මවුපියෝ බුඩාදී තුනුරුවන් සරණගියාහුවෙද්ද ප්‍රාණඝාතාදීන් කෙරෙන් වැලැක්කාහු වෙද්ද සිල්වත්වූවාහු වෙද්ද කල්‍යාණධර්මඇත්තෝ වෙද්ද ඔවුන්ගේ පුත්‍රතෙමේත් බුඩාදී තුනුරුවන් සරණගියේ වේද ප්‍රාණඝාතාදීන් කෙරෙන් වැලැක්කේ වේද සිල්වත් වේද කල්‍යාණධර්ම ඇත්තේ වේද මහණෙනි! මෙසේ වනාහි පුත්‍රතෙමේ අනුජාත නම් වන්නේය.

මහණෙනි! පුත්‍රතෙමේ කෙසේ වනාහි අවජාත නම් වන්නේද? මහණෙනි! මේ ලොකයෙහි පුත්‍රයන්හුගේ මවුපියෝ බුඩාදී තුනුරුවන් සරණ ගියාහු වෙද්ද ප්‍රාණඝාතාදී පාපයන් කෙරෙන් වැලැක්කාහු වෙද්ද සිල්වත් වෙද්ද කල්‍යාණධර්ම ඇත්තෝ වෙද්ද එබඳු මවුපියන්ගේ පුත්‍රතෙමේ බුඩාදී තුනුරුවන් සරණ නොගියේ වේද ප්‍රාණඝාතාදී පාපයන් කෙරෙන් නොවැලැක්කේ වේද දුසීලවේද ලාමකසභාව ඇත්තේවේද මහණෙනි! මෙසේ වනාහි පුත්‍රතෙමේ අවජාත නම් වන්නේය.

යම් පුත්‍රයෙක් තෙමේ මවුපියන් අශ්‍රඬාවත්කල්හි දුස්සීල කල්හි තෙමේත් එමදුම වේද ඒ පුත්‍රතෙමේත් අවජාතයා නමැයි අට්ඨකථායෙහි දක්නාලද්දේය.

මහණෙනි! මේ පුත්‍රයෝ තිදෙන වනාහි මේ ලොකයෙහි විද්‍යමාන වන්නාහයි වදාරා හදනන්තරවැ මෙය වදළසේක.

"අතිජාතං අනුජාතං පුත්තමිච්ඡන්ති පණ්ඩිතා,
අවජාතං න ඉච්ඡන්ති සෝ හොති කුලගණ්ඨනෝ.

එතෙ ඛෝ පුත්තා ලොකසමිං යෙ භවන්ති උපාසකා,
සඩ්ඪාසීලෙන සම්පන්නා වදඤ්ඤූ වීතමච්ඡරා,
වන්තෙව අබ්භනා මුත්තෙනා පරිසාසු විරොචතී"ති

එහි අදහස නම්:-පණ්ඩිතවූ මාතාපිතෘහුතුමූ අතිජාතපුත්‍රයාද අනුජාතපුත්‍රයාද යන දෙදෙන කැමතිවන්නාහුය අවජාත පුත්‍රයා කැමති නොවන්නාහ. කුමක් හෙයින්ද? යත්:-හෙතෙමේ වනාහි කුලය සිඳින්නේය කුලය වනසන්නේය එසේ හෙයිනි. මේ ගාථායෙහි ගණ්ඨිශබ්දය "උපපලගණ්ඨිපවත්තිතා" යනාදී තන්හි මෙන් ඡේදනාර්ථයෙහි වීය.

මේ සත්ත්වලොකයෙහි මේ අතිජාතාදිපුත්‍රයෝ තිදෙන පමණක් වන්නාහුය මෙයින් විනිර්මුක්තවූ පුත්‍රයෙක් නම් නොම ඇත්තේය.

මේ පුත්‍රයන්අතුරෙන් යමෙක් වනාහි සරණාගමන සම්පත්තියෙන් උපාසකයෝවෙද්ද කම්මස්සකතාඥාණයෙන් කර්මයපිළිබඳ නිපුණත්වයෙන් යුක්තවෙද්ද ඒ ප්‍රාඥවත්වූ පණ්ඩිතයෝද පඤ්චසීල දසසීලයන්ගෙන් යුක්තවූ එයින් සම්පූර්ණවූවාහුද යාචකයන්ගේ වචනය දන්නාවූ ඔවුන්ගේ මුඛාකෘතිය දැකීමෙන්ම අර්ථය හෙවත් කාරණය දැනගන්නා හෙයින් හෝ ඔවුන්ගේ 'දෙව' යන වචනය අසා 'මොවුහු පෙර දන්නොදී

මෙසේ වූවාහුය මවිසින් වනාහි මෙබන්දන් නොවිය යුතුය'යි සිතා ඔවුන්ට පරිත්‍යාගකිරීමෙන් එම අර්‍ථය දැනගන්නා හෙයින් හෝ පණ්ඩිතයන්ගේ කම්මස්සකතා ආදිය දක්වන වචනය දැනගන්නා හෙයින් හෝ වදඤ්ඤූ නම්වූ නොහොත් පරිත්‍යාග ශීලී හෙයින් පදඤ්ඤූ නම් වූවාහුද පහකරනලද මසුරුමල ඇත්තාහුද ඒ පුත්‍රයෝ තුමූ ඝනමේඝපටලයෙන් මිදුනාවූ චන්ද්‍රයා මෙන් උපාසකාදී පිරිස්අතර හෝ ක්ෂත්‍රියාදී පිරිස්අතර හෝ බබලන්නාහ සොභමානවන්නාහ යනු **එහිවණ්ණනා** නයින් කියන ලද්දේය.

පුත්‍රයෝ වනාහි **නිදෙනෙක්වෙත්** අනික් සතරවැන්නෙක් **නම්** නොමඇත්තේය එනම් අන්තෙවාසීය දින්නකය අත්‍රජය යන මේ නිදෙනාය යනු **පඬරජාතකයෙහි** කියනලද්දේය. එහි අන්තෙවාසී පුත්‍රයා නම් ශිල්පඉගෙනගන්නාවූ හෝ ප්‍රශ්න අසන්නාවූ හෝ සමීපයෙහි පවත්නා පුත්‍රයාය; දින්නකපුත්‍රයා නම් මොහු නුඹට පුත්‍රයෙක් වේවායි කියා අනුන් විසින් දෙන ලද පුත්‍රයාය යනු එහි **වණ්ණනානය** වන්නේය. මේ පුත්‍රයා නම් අත්‍රජය ඛෙත්තජය අන්තෙවාසිකය දින්නකයයි කියා චතුර්විධවන්නේය. එහි තමහට දුව උපන්තැනැත්තේ අත්‍රජ නම්ය; යහන්මතුවෙහි හෝ පළඟෙහි හෝ ළෙහි හෝ යනාදී තන්හි උපන්තැනැත්තේ ඛෙත්තජනම්ය; සමීපයෙහි ශිල්ප ඉගෙනගන්නා තැනැත්තේ අන්තෙවාසික නම්ය; පොෂණය පිණිස දුන්තැනැත්තේ දින්නක නම් යයි **එකනිපාතයෙහි කණහාරිජාතකනයින්** දන්නේය. මෙහි වනාහි අතිජාතාදි භෙදයන්ගෙන් බිඳුනාවූ අත්‍රජයොම හෙවත් තමහට දුව උපන් තැනැත්තෝම ලැබෙන්නාහ. එහෙයින් අර්‍ථකථායෙහි තමහට දුව උපන් පුත්‍රයෝද දුහිතෘහුද පුත්‍රසංඛ්‍යාවට යන්නා හයි කියන ලද්දේය.

දුරාවෝ නම්: "මාතුරක්ඛිතා පිතුරක්ඛිතා මාතාපිතුරක්ඛිතා භාතුරක්ඛිතා භගිනිරක්ඛිතා ඤාතිරක්ඛිතා ගොත්තරක්ඛිතා ධම්ම රක්ඛිතා සාරක්ඛා සපරිදණ්ඩා ඛත්තාකිතා ඡන්දවාසිනී භොග වාසිනී පටවාසිනී ඔදපත්තකිනී ඔභටචුම්බටා දාසීවභරියා කම්ම කාරීවභරියා ධජාහටා මුහුත්තිකා" යන 'විංශති සත්‍රීහුය'යි **සකුණ්ව ජිත්තවිභඟයෙහි** කියන ලද්දාහ.

එහි මාතුරක්ඛිතා නම්: පුරුෂයෙකු හා සමඟ සංවාසය නොකරන පරිද්දෙන් මව විසින් රක්ෂාකරණලද තැනැත්තීය.

එහෙයින් පදභාජනියෙහි "මාතා රක්ඛති ගොපෙති ඉස්සරියං කාරෙති වසං වත්තෙතීති" යනුවෙන් "කිසිතැනෙක්හි යන්ට නො දෙයි අන්‍යයන්ට නොපෙණෙන ලෙස ගුප්තස්ථානයෙහි තබයි ඇගේ සෙවල්‍යාවිහරණය හෙවත් සියකැමැත්තෙන් හැසිරීම වලකයි මැඩපවත්වයි මෙය කරව මෙය නොකරවයි කියා තමන්ගේ වසයෙහි පිහිටුවයි හෙවත් අණ ඇමතුවෙහි පවත් වයි"යි කියනලද්දේය. මේ නයින් පිතුරක්ඛිතාදීහුද දතයුත් තාහ. ගොත්තරක්ඛිතා ධම්මරක්ඛිතා යන මොහුනම්: "ගෞතම ගොත්‍රාදී ගොත්‍රය හෝ පඬරඟපරිව්‍රාජකාදීන්ගේ නැතහොත් ඒ ඒ කුලයන්ගේ ධර්ම්මය හෝ නොරක්නේය සමාන ගොත්‍ර ඇත්තාවූ හෙවත් එකවංශයෙක්හි උපන්නාවූ එසාශාස්තෘවරයක් හුගේ ශාසනයෙහි සමඟ හැසිරියයුතු ධර්ම්ම ඇත්තාවූ නොහොත් සමානකුලධර්ම්මඇත්තාවූ පඬරඟපරිව්‍රාජකාදී එක්ශාස්තෘවර යෙක් උදෙසා පැවිදිවූ මාලාකාරාදී එකගණයෙක්හි ඇතුළත් වූවන් විසින් රක්නාලද්දී ගොත්තරක්ඛිතානමුදු ධම්මරක්ඛිතා නමුදු කියනුලබන්නීය යනු **නවණ්ණනානය හා නටවිකා** නයෙහි කියනලද්දේය. සමාන ගොත්‍රයන්හි වූවන් විසින් රක්නාලද්දී ගොත්තරක්ඛිතා නම්ය. සමානධර්ම්ම ඇත්තවුන් විසින් රක්නාලද්දී ධම්මරක්ඛිතා නම්ය. සවාමීසහිතවූවා **සස්සා** මිකා නම්ය. ආරක්ෂාසහිතවූවා සාරක්ඛා නම්ය. යම් සත්‍රියක් වෙත එළඹීමෙහි රජු විසින් දඩ නියම කරනලදද ඕතොමෝ සපරිදණ්ඩා නම්යයි **සහිතිසූත්‍ර සම්මාදිට්ඨිසූත්‍ර** ටීකානයවන් නේය. අල්පවූ හෝ බොහෝවූ හෝ ධනයෙන් විකුණනලද්දී ධනක්ක්‍රීතා නම්ය. යම්හෙයකින් වනාහි ඕ තොමෝ ධනයෙන් විකිණීමාත්‍ර ඇත්තීම සංවාසය පිණිසම විකුණනලද බැවින් භාය්‍යාවීද එහෙයින් නිර්දෙශයෙහි "ධනෙන කිණිත්වා වාසෙති" යනුවෙන් "ධනයෙන් විකොට වාසය කරවාය"යි කියන ලද්දේය. ඡන්දයෙන් තමන්ගේ රුචියෙන් වාසය කෙරේත්‍රුසි= ඡන්දවාසිනී නම්ය. යම්හෙයකින් වනාහි ඕ තොමෝ පුරුෂයෙකු විසිනුත් පිළිගන්නාලද බැවින් සියකැමැත්තෙන් පමණකින් භාය්‍යා නොවන්නීද? එහෙයින් මේ වචනයට **නිදේශයෙහිද** "යෙ, 'පි යං වාසෙති" යනුවෙන් යම් සත්‍රියක් යම් පුරුෂයෙකුත් වාසය කරවාද ඒ සත්‍රී තොමෝ 'ඡන්දවාසිනී, නමැයිද කියනලද්දීය.

භොගයන් කරණකොටගෙන වාසය කරන්නී 'භොගවා සිනී' නම්. වනමොහොල්ආදී ගෘහොපකරණ ලාභ නඹු බවට ගන්නාවූ දනවැසි සත්‍රියට මෙය නමෙකි. වසනු කරණකොට

වාසය කරන්නීනුයි=පටවාසිනී නම්...ඟැදීම් පෙරවීම් පමණ වුවත් ලැබ භාර්‍යාභාවයට පැමිණෙන්නීවූ දිළිඳුස්ත්‍රියට මේ නමෙකි...

එකදියබදුනෙහි දෙදෙනාගේ අත්බහා "මේ ජලය මෙන් මුසුවුවාහු නොබිඳෙව්"යයි කියා පරිගෘහීතවූ තැනැත්තියට ඔද පතතකිනී, යන මෙය ව්‍යවහාර නාමයකි. නිදේශයෙහි මේ වචනයට "තාය සහ උදකපත්තං ආමසිත්වා තං වාසෙති" යනුවෙන් මේ අර්‍ථය දතයුත්තේය. බහනලද සුඹුළක් මෝහට ඇත්නීනුයි=ඔහවුමබවා නම් වේ. දරදිය ආදිය ගෙන එන්නියන් අතුරෙන් එක්තරා කෙනෙක...යම් ස්ත්‍රියකගේ හිසින් සුඹුළක් බහා ගෙයි වසවාද ඇයට මෙය නමෙකි. තමහට දැසිවූවාත් භාර්‍යාවූවාත් 'දැසිවහරියා' නම් වේ. යම්කිසිවෙක් තෙමේ තමබිරිඳුගෙන් කම්නැතිව ගෙයිබැලමෙහෙකරන්නිය සමඟ ගෘහවාසය කෙරේද ඒ බැලමෙහෙකරන්නී නොමෝ 'කම්ම කාරිවහරියා' නම් වේ. ධවජයෙන් ගෙනෙනලද්දී 'ධජාහටා'නම් වේ. ඔසවනලද ධ්වජඇති සෙනාවට ගොස් විදෙශය පැහැර ගෙනෙනලද්දීයයි කියනලද්දීය. ඇය කිසිවෙක් භාර්‍යාකෙරේද? මෝනොමෝ 'ධජාහටා' නම්වේ. යම් ස්ත්‍රියක්නොමෝ මොහොතක්හි සංවාසය පිණිස විසියයුත්තීද ඕ නොමෝ 'මුහුත්තිකා' නම්ය. එකෙණෙහි පමණක් භාර්‍යාබවට පැමිණි තැනැත්තී යන අර්‍ථයි. යන මේ විසතරය සඞ්ඛරිත්තවණ්ණානය වන්නේය...

ඒ සියලුම භාර්‍යාවෝ මෙහිදී දූරාවෝයයි කියනලදහ. එහෙයින් අර්‍ථකථායෙහි දූරා යනු විංසතිභාර්‍යාවන් අතුරෙන් යම්කිසි භාර්‍යාවකැයි කියනලද්දීය...පුත්තා ච දූරා ච=පුත්තදූරං තස්ස පුත්තදූරස්ස'හි වාර්‍ථසමාස එකත්තපුංසකනිද්දෙසයි. එහි පුත්‍රයන්ට සංග්‍රහය නම් පාපනිවාරණාදියෙන් උපකාරකිරීමයි. එය යට කියනලද්දේමය...දූරාසංග්‍රහය නම් සම්මානනාදියෙන් උපකාරකිරීමයි. එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් "පඤ්ච හි ඛො ගහපතිපුත්ත! ඨානෙහි සාමිකෙන පච්ඡිමා දිසා භරියා පච්චුපට්ඨාපෙතබ්බා සම්මානනාය අවිමානනාය අනතිචරියාය ඉස්සරිය වොස්සග්ගෙන අලංකාරානුප්පදානෙන, ඉමෙ හි ඛො ගහපතිපුත්ත! පඤ්ච හි ඨානෙහි...පෙ...පච්චුපට්ඨාපෙතබ්බා" යනුවෙන් ගෘහපති පුත්‍රය! පච්ඡිමාදිසා නම්වූ හෙවත් පිටිපසින් ලුහුබැඳීම් වශයෙන් පවත්නා හෙයින් පච්ඡිමාදිසා නම්වූ භාර්‍යා නොමෝ සවාමියා විසින් කරණු පසකින් උපස්ථාන කටයුත්තීය, කුවර නම් කරුණු පසකින්ද? යත්, අර්‍ථවය්‍යාව ලක්ඛණකොට

ඇත්තාවූද දැනය ලක්ෂණකොට ඇත්තාවූද "එඛා දෙවමාතාව එඛා තිස්සමාතාව"! යනාදී සමභාවිතවචන කථාකිරීමෙන් ප්‍රිය වචන ලක්ෂණකොට ඇත්තාවුන් සමභාවනාවෙන්ද, සවාමියා විසින් අවමන්කොට කථාකරනු ලබන භාර්‍යාව සියලුම පිරිවර ජනයාත් අවමන්කොට කථාකරන හෙයිනුත් දැසිදස්කම්කරු වන්ටමෙන් හෙළාතළා කථානොකොට බුහුමන් සහිතව කථා කිරීම් සංඛ්‍යාත අවිමානනායෙන්ද, සියබිරිඳ ඉක්මවා පිටත අනික් සත්‍රියක් සමඟ අනිවරණය තමගැහැණිය ඉක්මවාසිතා ගණන් නොගෙන පවත්නාවූවක් හෙයින් එසේ නොකිරීම් සංඛ්‍යාත අනතිවරියායෙන්ද, සත්‍රිහු වනාහි මහාලතාප්‍රසාදනය වැනි හෙවත් මේලපලඳනාව වැනිවූද අබරණ ලැබුවාහු නමුත් බත් බෙදන්නට නොලබන්නාහුහම් කිපෙත්මය සැඳ අත නබා 'තමුසේට කැමතිපරිද්දක් කරන්නැ'යි කියා භක්තාග්‍රය ඇසට පවරා දුන්කල්හි සියලු ඉසුරු පවරා භාරදුන්නේ නම් වෙයි. ගෙහිම සිට සොයාබලා පරීක්ෂාකොට විධානාකටයුතුවූද සීසැම් වෙණදම් ආදී කම්මයන් කුලස්ත්‍රියකට භාරනොවේමය. එය සවාමියාහටම භාරය එසේ හෙයින් ගෙදරට ගෙනෙන ලද්දාවූම වසඳුව වනාහි ඇය විසින් මොනොවට ගොපනය කරනලද්දක් කොට තැබිය යුත්තේවෙයි එහෙයින් ගිහිණියට ඉසුරු පවරා භාරදීම සුදුසුය. එලෙස ඓශ්වර්‍යය පවරා දීමෙන්ද, සත්‍රිහුනම් පුත්‍රලාභයෙන් මෙන් අගනාවූ බොහෝ ආභරණ ලැබීමෙන්ද සන්තෝස වන්නාහුය ඔවුන් තුටු පහටු කරන දෙයනම් ආබරණමැයි එහෙයින් "අත්තනෝ විභවානුරූපෙන අලඞ්කාරදානෙන" යනුවෙන් තමන්ගේ සම්පත්තියට අනුරූපවූ අලඞ්කාරදීම ශ්‍රුතුවන්නේයයිද කීයේය.

ඉදිනුදු මාතෘකායෙහි "පච්ඡිමා දිසා පුත්තදාරා වෙදිතබ්බා"යි කියනලදද පුත්‍රසංග්‍රහය වනාහි "පාපානිවාරෙනති" යනාදියෙන් දක්වනලදද එහෙයින් පුත්‍රවශයෙන් නිර්දේශය නොකොට දාරුසංඛ්‍යාත භාර්‍යාවශයෙන් කරනලදැයි දතයුත්තේය.

එහෙයින්ම සිගාලසූත්‍රවර්ණනායෙහි මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පශ්චිමදිශාව පුත්තදාරාවෝයයි වදාරාත් දාරාවන්ගේ වශයෙන්ම පශ්චිමදිශාව විසඳුවේක පුත්‍රවශයෙන් නොවිසඳුවේක. කුමක් හෙයින්ද පුත්‍රයෝ වනාහි ළදරුකාලයෙහි තමන්ගේ මව විසින් අනුග්‍රහකරනලද්දාහු නොවෙත් අනුකම්පා කරනලද්දාහුද නොවෙත් නුවණැත්බවට පැමිණිකල්හි වනාහි

ඔවුහු පියා විසින් යම්විධියකින් අනුග්‍රහකටයුත්තාහුද ඒ මේ විධිය "පාපානිවාරෙන්ති" යනාදී ප්‍රථමදිශාවාරයෙහි දක්වනලද්දේමය. එසේ ඇතිකල නැවත විසදීමෙන් කුමන වැඩෙක්ද යනු කියනලද්දේය. මෙහි අට්ඨකථායෙහි වනාහි "පච්ඡිමා දිසා පුත්තදාරා වෙදිතබ්බා" නී 'එත්ථ උද්දිට්ඨං පුත්තදාරං භරියාසද්දෙන සඞ්ගණ්හිත්වා'සි ලියනලද්දේය. මෙහි පුත්තශබ්දය ප්‍රමාදලිපියකි "දාරං භරියාසද්දෙන'සි යෙදිය යුතුය. පුත්‍රදාරාවෝ වනාහි පිටි පසින් ලුහුබැඳීම් වශයෙන් පශ්චිමදිශාවයයි දතයුත්තාහ. මෙසේ කියනලද්දේ සවාමියා විසින් සම්මානනාදියෙන් භාර්‍යාව හට කටයුතු සංග්‍රහය වන්නේය.

භාර්‍යාව විසින් සවාමියාහට කටයුතුවූ සුසංවිහිත කම්මන්තාදිය මෙලොව හිතසුවට හෙතුවන හෙයින් මඞ්ගල නම් වන්නේය. එහෙයින් "ඉමෙහි ඛො ගහපතිපුත්ත! පචහි ඨානෙහි පෙ අනුකම්පතිති" යනු වදාළසේක.

එහි අදහස නම්:—ගෘහපතිපුත්‍රය! මේ කරුණුපසකින් වනාහි සමණන් විසින් පශ්චිමදිශානම්වූ භාර්‍යා තොමෝ උපස්ථාන කරනලද්දී කරුණුපසකින් සමණන්හට අනුකම්පාකරන්නීය. කවර කරුණු පසකින්දයත්? කුලස්ත්‍රීය විසින් සවාමියා හට කෑදබත් පිසන බෙදන කාලය නොඉක්මවා මනාකොට කරනලද දෙය සුසංවිහිත කම්මන්ත නම්. එබඳු කම්මන්ත ඇත්නීත් වීද, ගෙහි සවාමිනිය විසින් සවාමියාගේ හා තමන්ගේත් ඤාතිජනයාවූ පරිජනතෙමේ සුදුසුවූ ප්‍රියවචනයෙන්ද භොජනාදියෙන්ද අනිෂ්ඨක්‍රු කෙරෙන් එහි ලැබුනාවූ තුටුපඬුරින්ද ධනාදීන් අතුරෙන් යැවියයුතුවූ ප්‍රියභාණ්ඩයෙන්ද සංග්‍රහ කටයුත්තේය. එලෙස සංග්‍රහ කරනලද පරිජනයා ඇත්නීත්වීද, සවාමියා හැර අනිකෙක් සිතින්වත් නොපතන්නීත් වීද, ගොවිකම් වෙණදම් ආදිය කොට පිටතින් ගෙදරට පමුණුවනලද ධනය මනාකොට ආරක්ෂාකරන්නීත් වීද, ගැහැණිය විසින් නම් පළමු කොට ආහාරසම්පාදනයෙහි දක්ෂබව කැමතිවිය යුතුය එහි යෙදුනී ඊට අනතුරුව සවාමියාහට සත්‍රීජනයාගෙන් ප්‍රයොජනවූ කුදුමහත් කටයුත්තෙහිද ඊට අනතුරුව ප්‍රත්‍රයන්ට හා පරිජනයාහට කටයුතු කෘත්‍යයන්හිද දක්ෂබව කැමතිවිය යුත්තේය. අනික් සත්‍රිහු හුන් තැන හුන්නී සිටිතැන සිටිනීද එසේ නොව දක්ෂබැව් හා අතලස බැව් ඇතිව විපිළිසරනුවූ සිතින් සියලු කට යුතු නිපදවන්නීත් වීද, ගෘහපතිපුත්‍රය! කරුණුපසකින් සවාමියා විසින් උපස්ථාන කරනලද පශ්චිමදිසානම් වූ භාර්‍යා තොමෝ මේකරුණුසින් සවාමියාහට අනුකම්පා කරන්නීය යනුයි.

අනික්කමයක් නම්: ධම්මිකවූ දානය පියවචනය අත්‍ථචරියා යන මෙයින් සංග්‍රහ කිරීම සංග්‍රහ නම්වේ. එනම් උපෝසථ දිනයන්හි වියදම දීමය නකත්තෙළිදිනයන්හි නකත්තෙළි දැක් වීමය මඞ්ගලදිනයන්හි මඞ්ගලකිරීමය දිට්ඨධම්මිකසාම්පරායික අත්‍ථවිෂයෙහි අවවාද අනුශාසනා කිරීමය යන මෙයින් සංග්‍රහ කිරීමය. එය පෙරනයින්ම දිට්ඨධම්මිකහිතහෙතුබැවින්ද ධම්මික බැවින් හා සාම්පරායිකහිතහෙතුබැවින්ද දෙවියන් විසින් පවා නමස්කාර කටයුතුභාවයට හෙතුබැවින්ද **මඞ්ගල**නමැයි දත යුත්තේය.

ඒ එසේමැයි: දෙදෙවිලොවට අධිපතිවූ සක්දෙව්රජතෙමේ උයන්කෙළියට යනුකැමැත්තේ වෛජයන්තප්‍රාසාදයට නගිමින් ඇදිලිකොට දසදිගුන් වඳනේය ඒ දැක මාතලීනම් රියැදුරු තෙමේ දෙවයන්වහන්ස! නුඹවහන්සේ කවරක්හට නමස්කාර කරන්නෙහිදැයි විවාළේය. ඒ සක්දෙව් රජතෙමේ ඕහට කියන්නේ **සක්කසංයුත්තාඛ්‍යානයෙහි දෙවතාවගීයෙහි ප්‍රථමසූත්‍ර යෙහි**

> යෙ ගහට්ඨා පුඤ්ඤකාරා සීලවන්තෝ උපාසකා,
> ධම්මෙන දාරං පොසෙන්ති තෙ නමස්සාමි මාතලි!

යන මේ ගාථාව කීයේය.

එහි අදහස නම්:-එඹා මාතලිය! යම්බදු ගෘහස්ථයෝ තුමූ සියුපසය දීම් දැසමන්සිනිද්දැදී මල්මාලා පිදීම් දහස් ගණන් ප්‍රදීපපූජා කිරීම් යනමේ ආදී පින්කම් කරන්නාහුවෙද්ද උපා සකබැවිහි පිහිටා පන්සිල් දසසිල් පුරද්ද උමංබිඳීම්ආදිය නොකොට දැහැම්වූ සීසැම් ගෙරිරැකීම් වෙණදම්කිරීම් යනාදි යෙන් සැපයූ ධනයෙන් අඹුදරුවන් පොෂණය කෙරෙද්ද එබ දුවූ ඔවුන්ට මම නමස්කාර කෙරෙමැයි යනුයි.

ඒ අසා මාතලීතෙමේද ඔවුන් නමස්කාර කරමින්

> "සෙට්ඨා හි කිර ලොකසම්ං යෙ ත්වං සක්ක! නමස්සසි?
> අහමපි තෙ නමස්සාමි යෙ නමස්සන්ති වාසවා"ති.

යන මේ ගාථාවෙන්

පින්වත ශක්‍රදෙවේන්ද්‍රය! නුඹවහන්සේ මේලොකයෙහි යම් කෙනෙකුන් නමස්කාරකරන්නෙහිද ඔහුතුමූ මේ ලොකයෙහි ශ්‍රෙෂ්ඨයොමැය. වාසවනම්වූ ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයෝ යම්කෙනෙකුන්

නමස්කාරකරන්නාහුද මමත් ඒ උත්තමයන් නමස්කාරකර මැයි කියේය.

මේ මෙහි සංක්ෂේපයයි. විස්තරය වනාහි සූත්‍රයෙහි බැලිය යුත්තේය. මෙසේ පුත්‍රදාරසඞ්ග්‍රහය දෙවියන් විසින් නමස්කාර කටයුතුවට හෙතුවන බැවින්ද මඞ්ගලනම් වන්නේය.

එහි පුත්‍රයෝතුමූ මවුපියන්ට ගහපතඟනිනම් වන්නාහ. මවු පියෝ වනාහි පුත්‍රයන්ට ආහුනෙය්‍යඟනිනම් වන්නාහ. එහෙයින් භාග්‍යවතුන්වහන්සේ උඟතසරීර නම් බ්‍රාහ්මණයාහට ධම්මදෙ ශනා කරනසේක් සනතඟුත්තරයෙහි දුන්‍යඟනිසූත්‍රයෙහි

"කතමෝ ච බ්‍රාහ්මණ! ආහුනෙය්‍යඟනි? ඉධ බ්‍රාහ්මණ! යස්ස තෙ හොනති මාතාති වා පෙ සම්මා සුඛං පරිහාතබ්බා. කතා මෝ ච බ්‍රාහ්මණ! ගහපතිඟනි? ඉධ බ්‍රාහ්මණ! යස්ස තෙ හොනති පුත්තාති වා පෙ පරිහාතබ්බාති"යි වදුළසේක.

එහි සංක්ෂේපඅදහස නම්:-බ්‍රාහ්මණය! ආහුනෙය්‍යනම්වූ ඟින්න කවරේද? බමුණ! මේලොකයෙහි ඝම්බදුවූ තාගේ මව යයි කියා හෝ පියාගයි කියා හෝ යමෙක් වේද්ද ඔහුකෙරෙහි වරදවා පිළිපදනාවූ පුත්‍රයෝ නිරයාදියෙහි උපදින්නාහ මවු පියෝ එහි කිසිසේත් අනුදහනය හෙවත් දැවීම නොකරන්නා හුය මෙසේ මෝතොමෝ හෝ මෙතෙමේ අනුදහනාදීයෙන් ආහුනෙය්‍යඟනි නමැයි කියනු ලැබේ ඒට හෙතු කවරෙද? මේ ආහුනෙය්‍යසංඛ්‍යාතවූ ඟින්න මවුපියන්කෙරෙන්ම ආයේද ඔවුන් කෙරෙන්ම උපන්නේත්වේද එහෙයිනි. බමුණ! එහෙයින් මේ ආහුනෙය්‍යසංඛ්‍යාතවූ ඟින්න සත්කාරකොට ගරුකාරකොට බුහුමන්කොට පූජාද කොට මනාසේ සැපවූපරිද්දෙන් පරිහරණය කටයුත්තේය.

බ්‍රාහ්මණය! ගහපතඟනිනම් කවරේද? බ්‍රාහ්මණය! මේ ලොකයෙහි ඝම්බදුවූ තාගේ පුත්‍රයෝයයි කියා හෝ දුරාවෝයයි කියා හෝ දාසයෝයයි කියා හෝ කම්කරුවෝයයි කියා හෝ යමෙක් වේද්ද බ්‍රාහ්මණය! මේ පුත්‍රදාරාදි ගණය ගෙහිම්යාමෙන්වී හැසිරෙන බැවින් ගහපතඟනි නමැයි කියනු ලැබේ. බ්‍රාහ්මණය! එසේහෙයින් මේ ගහපතඟනිනම්වූ ඟින්න සත්කාර කොට ගරුකාරකොට බුහුමන්කොට පූජාදකොට මනාසේ සැපවූ පරිද්දෙන් පරිහරණය කටයුත්තේය යනුයි.

මහණෙනි! මේ සප්තාඟනි කෙනෙක් වන්නාහ එනම් රාඟ ඟින්නය මෙෂඟින්නය මොහඟින්නය ආහුනෙය්‍යඟින්නය ගෘහ පතිඟින්නය දක්ඛිණාහීඟින්නය කාමෝඟින්නය යන මේ සත වන් නාහ. මේහේ නොබෙදා වදරනු ලද්දේය.

ප්‍රථමාගනිසූත්‍රවණ්ණනායෙහි වනාහි ගහපති නම් ගෘහස්වාමියායයි කියනලද්දේය යමෙක් තෙමේ මාගමට සයනවස්ත්‍ර අලංකාරාදිය දීමෙන් බොහෝ උපකාරඇත්තේද ඒ සවාමියා ඉක්මවා හැසිරෙන්නාවූ මාගම නිරයාදීන්හි උපදනීය. එහෙයින් ඒ සවාමිතෙමේද පෙරකී නයින්ම අනුදහනාදීයෙන් ගහපතගහි නමැයි කියන ලද්දේයයි කියනලදී. **සඟිතිසූත්‍රවණ්ණනායෙහිද** එසේම කියා නැවත මෙය කියනලදී.

කාශ්‍යපබුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලයෙහි **එක්තරා** සෝවාන්වූ උපාසකයක්හුගේ භාර්‍යාතොමෝ සවාමිපුරුෂයා ඉක්මවා හැසිරෙන්නීය. ඒ උපාසකතෙමේ ප්‍රත්‍යක්ෂවශයෙන් ඒ දැක කුමට මෙසේ කරන්නීදැයි විචාළේය. ඕතොමෝ කියන්නී මම එසේ නොකළෙමි ඉදින් මම එසේකළා සැබවනම් මේ සුනඛතෙමේ ඒකාන්තයෙන් වටකරමින් මා කාවයි කීය. එසේ කියා පසුකලෙක කළුරියකොට කණුණමුණ්ඩනම් විලෙහි විමානප්‍රේතියක්වී උපන්නා දහවල් සම්පත් අනුභවකරන්නී රාත්‍රියෙහි දුක් අනුභවකරන්නීය. එකල බරණැස්රජතෙමේ මුවදඩෙහි යන්නේ වනයට පිවිස පිළිවෙළින් කණුණමුණ්ඩවිල සමීපයට පැමිණියේ ඇය සමඟ කාමසම්පත් අනුභව කෙළේය. ඕතොමෝ රජු රවටා රාත්‍රියෙහි දුක් අනුභව කරන්නීය. රජතෙමේ ඒ දැන කොහි වනාහි මැයන්නීදැයි පසුපස්සේ ගොස් නුදුරුව සිටියේ කණුණමුණ්ඩවිලින් නික්ම අවුත් පටපට යන අනුකරණයෙන් ඇය කන්නාවූ එක් සුනඛයෙක් දැක මොහු මැයගේ සතුරෙකැයි සිතා කඩුවෙන් දෙපලුකොට සින්දේය. එවිට දෙදෙනෙක්වූහ නැවතද සින්ද කල්හි සතරදෙනෙක්වූහ. නැවතද සින්දකල්හි සොළසක්වූහ. සවාමීනි! කුමක් කරනෙහි දැයි ඕතොමෝ රජුඅතින් විචාළීය. එවිට රජතෙමේ මේ කිමදැයි විචාළේය. ඕතොමෝ කියන්නී දේවයන්වහන්ස! මෙසේ නොකොට බිම කෙලගසා පයින් පිසදමවයි කීය. රජතෙමේ එසේ කෙළේය. එවිට සුනඛයෝ අතුරුදන්වූහ. එදින ඇයගේ පාපකර්මය ක්ෂයවීය. එකල රජතෙමේ විපිළිසරවී යන්නට වන්නේය. ඕතොමෝ සවාමීනි! මාගේ පාපකර්මය ක්ෂයවීය නොයනු මැනවැයි කීය. රජතෙම් එය නොසලකාම ගියේය. යන මෙය

සඟීතිසූත්‍රවණ්ණනායෙහි ආවාවූ අතිවාරිණීයගේ
කථාවසානවයි.

මෙය **පඤ්චගහිසුත්තවිභාගෙහිද සඝනිසුත්තවණ්ණනා සඝනි සුත්තටීකා** යන මොවුන් සම්පිණ්ඩනය කිරීම් වශයෙන්ද ආයේය. **ප්‍රෙතවත්ථුවෙහි කණ්ණමුණ්ඩ ප්‍රෙතවත්ථු වණ්ණනායෙහි** වනාහි විස්තරවශයෙන් ආයේ මදවෙනසක් ඇත්තේය. එහි වනාහී රජතෙමේ මොහු මැයගේ සතුරෙක් වන්නේයයි විෂ පෙවූ හීයකින් විද සුනඛයා ජීවිතක්ෂයට පැමිණවූයේය යනු ආයේය. එහෙයින් **සඝනිසූත්‍ර පඤ්චගහිසූත්‍ර** යන මොවුන්ගේ වණ්ණනා නයින් අඹුදරුවෝ ගෘහස්වාමියාහට ගහපතයනි නමැයි නිශ්චයට යාහුත්තේය.

භූදිජනමනනඳනවූ සූත්‍රදරසඞ්ග්‍රහනම් මඞ්ගලවණ්ණනාව මෙතෙකින් නිමවන ලද්දේය.

පුත්‍රදරසංග්‍රහ මඞ්ගලවණ්ණනාවට අනතුරුව අනාකුල කම්මන්ත සංඛ්‍යාත මඞ්ගලවණ්ණනාව කියනු ලැබේ.

කම්මන්තයෝ නම්:—සීඝැම් කැමිය ඡංඝවණිජ්ජා සඟට වණිජ්ජාආදී වණික්මාගීය තමාගේ හෝ අනුන්ගේ ගවයන් රැක පස්ගෝරස විකිණීමෙන් ජීවත්වන කැමිය යන මේයයි **මූලපණ්ණාසකයෙහි මහා දුක්ඛක්ඛන්ධසූත්‍රවණ්ණනායෙහි** කියනලද්දේය. **මජ්ඣිමපණ්ණාසකයෙහි වාසෙට්ඨ සූත්‍රයෙහි** වනාහි කසිකැමියන්ගේ ස්ථානයෙහි "ගොරක්ඛා" යන්න ආවිය. එහි කියන ලද්දේමැයි

"යො හි කොචි මනුස්සෙසු ගොරක්ඛං උපජීවති,
එවං වාසෙට්ඨ! ජානාහි කස්සකො න බ්‍රාහ්මණෝ"ති.

එහි "ගොරක්ඛං" යනු ක්ෂෙත්‍ර රක්ෂාවයි. කසිකැමියයි කියන ලද්දේ වෙයි. 'ගෝ' යනු පෘථිවියට නාමයක් බැවින් මෙසේ කීයේයයි එහි වණ්ණනායෙහි කියනලද්දේය. මෙය සාමාන්‍ය වොදනාවක් හා විශෙෂ ප්‍රවෘත්තියක් ඇත්තක්නුයි "ගොරක්ඛ" නනි, ඛෙත්ත රක්ඛං; යනුවෙන් 'ගොරක්ඛං' යන සාමාන්‍ය වොදනාවට එහිම අන්තර්ගතව තුබුන ක්ෂෙත්‍රරක්ෂාවය යන විශෙෂ නිවෙශාර්ථය කියනලද්දේය. එය කියනලදහෙයින්ම එයම ස්ථූල කිරීමට 'ගෝ' යනු පෘථිවියට නමක් බැව් දක්වන "ගොති හි පඨවියා නාමං" යනු එහි ටීකායෙහි දැක්වීය.

එහෙයින් යම්තැනෙක කසි-ගොරක්ඛා' යන පදවයම එකතුව ආවා නම් එහිදී 'කසි' ශබ්දය කෙරෙන් අනික හෙවත්

ගොරකඛා යන්න ගෙරිරැකීමම වන්නීය. යම් තැනෙක ගොරකඛා යන්න පමණක් ආවානම් ඕ තොමෝ ප්‍රකරණ වශ යෙන් දතයුත්තීය.

කාලාතික්‍රමණාදිය වනාහි ඒ කම්මයන්ගේ ආකුලභාවය නම් වෙයි. එහෙයින් අඨකථායෙහි "කාලඤ්ඤුතාය පටිරූප කාරිතාය අනලසතාය උඨානවීරියසම්පදාය අබ්‍යසනීයතාය ච කාලාතික්කමණඅපපටිරූපකරණ අකරණ සිථිලීකරණාදි ආකුල භාවවිරහිතා"යී යමක් ලද්දේය. එහි යමෙක්තෙමේ කටයුතු කාලය ගත නොකොට හෙවත් නොනසා කම්මානන්තරේද හෙතෙමේ කල්දන්නේ නම් වන්නේය. ලැබියයුතු ඵලයට සුදුසු දෙය කරණතැනැත්තේ වනාහි පටිරූපකාරී නම් වන්නේය. මෙබඳු තැනැත්තේ වනාහි ඵලය ලබන්නේය. එහෙයින් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඤාණසංයුත්තයෙහි අලවි යකුහට ධර්මදෙශනා කරනසේක් "පටිරූපකාරී ධුරවා උඨාතා වින්දතෙ ධනං"යනුවෙන් කාලාදිය නොනසා ලෞකිකවූ හෝ ලොකොත්තරවූ හෝ ඵලයට සුදුසුවූ අධිගමූපාය කරන හෙයින් හෙවත් යම් දෙශයෙක්හි යම් කාලයෙක්හි සභාගවයසභයන් නිසා සවකීය කටයුතු නිරණය කටහැක්කේද එබඳු දෙශකාලා දීන් නොමඉක්මවා තමාගේ අභිවෘඞ්ය කැමතිවන්නහු විසින් මෙයනම් දෙශයයිද, මම දැන් යම්තැනෙක්හි වෙසෙම්ද මෙය නම් කාලයයිද, මොවුහු මිත්‍රයෝය මේමාගේ ආදෘශම සහ විය දමය ජාතිකුලවයස්බලභොගපිරිවරආදීන් සාරණකොට ගෙන මමද මෙබන්දෙක්මි දැන් සවකීය කටයුතු පටන්ගත යුතුය දැන් පටන් නොගතයුතුයයි යන මේ සිඝල්ල පරීක්ෂාකොට පිළිපැදිය යුත්තේය. මෙසේ පිළිපදනා තැනැත්තේ වනාහි ලෞකිකඵලයටද ශීලවිශොධනාදී වශයෙන් ලොකොත්තරඵල යටද සුදුසුවූ අධිගමූපාය කරන හෙයින් පටිරූපකාරී නම්වූ චෛතසිකවීරියවශයෙන් බහානොතබනලද ධුරඇත්තාවූ හෙවත් ඉසිලියයුතු බැවින් ධුරයක් වැනිවූ භාරය එනම් ධුර සම්ප්‍රග්‍රාහයෙන් එය උඩරණය කිරීමෙන් ධුරතම් වීරියය බහුල කොට ඇතිබැවින් ධුරවානම්වූ, "යො න සීතඤ්ච උණ්හඤ්ච තිණඤ්ච න මඤ්ඤති" යනාදී නයින් කායික වීරියය වශයෙන් උඨානවීරියය හා අනලස බැවින් අසිථිලපරාක්‍රමයද ඇතිහෙයින් උඨානානම්වූ පුද්ගලතෙමේ සාරමසක් තුළදීම තුවිටුවෙක කහවණුඅටෙක කහවණුසොළසෙක කහවණු සූවිස්සෙක කහ වණු දහසෙක යන ක්‍රමයෙන් දෙලක්ෂයෙක, චූලකසිට්ඨහුගේ ධීතෘ ලාභවශයෙන් දෙලක්ෂයෙකැයි මෙසේ සාරලක්ෂයක් ධනය

එකමීයාගේ මිලයෙන් චූලනෙතවාසිකයා ලැබුවාක් මෙන් ලෞකිකලොකොත්තරධනයට අනුරූපවූ අධිගමූපාය කරන්නාවූ බහාතොතබනලද චෛතසික වීර්‍යය ඇත්තාවූ කායික වීර්‍යය වශයෙන් උඛානවීර්‍ය ඇත්තාවූ අනික් තැනැත්තෝද මෙසේ ධනය ලබන්නාහුයයි වදළසේක.

යන මේ විස්තරය යථොක්තවූ "පටිරූපකාරිධුරවා" යනාදිය සම්බන්ධ වණ්ණනාවෙහි එනලද්දේය. ඊට නිදසුන් වශයෙන් මේ කථාවස්තුහු දක්වනලද්දාහ.

යටගිය දවස කසීරට බරණැස්නුවර බ්‍රහ්මදත්තනම් රජ්ජුරු කෙනෙකුන් රාජ්‍යය කරන සමයෙහි පුරනලද බොධිසම්භාර ඇති අපමහබෝසතාණෝ සිටුකුලෙකැ ඉපිද වැඩිවියපැමිණ සිටුතන්හි තුරු ලැබ චූලසිවාණෝය යන නමින් පතළවී වසනකල ඒ සිටාණෝ තුවණැත්තෝය ව්‍යක්තයෝය සියලු නිමිති දනිති එක්දවසක් ඒ සිවාණෝ රාජසේවයට යන තැනැත්තෝ වීථි මධ්‍යයෙහි මළමියෙකු දැක නක්ෂත්‍රයොගය පරීක්ෂාකොට මෙසේ කිවිය. තුවණැති කුලපුත්‍රයක්හු විසින් මේ මියා ඇරගන පුත්‍ර දාරාවන් පොෂ්‍යකරන්නටවත් වෙළඳම් කරන්නටවත් හැකිවන්නේ වෙදැයි කිවිය. එක්තරා දුගීපුරුෂයෙක් ඒ අසා සිටාණෝ නොදැන නොකියතිසි සිතා මියා ඇරගන එක් සල්පිලකැ බළලකු නිසා දී දෙවියට සමාරක් රත්රන් ලද්දේය. ඒකාකාණික මාත්‍රාවෙන් උක්සකුරුගෙන කළයකින් පැන්ගන්නේය. එතෙමේ වලින් මල්කඩාගන එන්නාවූ මාලාකාරීන් දැක උක්සකුරු සුහක්දී පැන් වත්කෙළේය. ඒ මාලාකාරීන් එකී එකී මල්මිට දුන්නාහ. එතෙමේ මල් විකොට ඒ මල්මිලයෙන් දෙවෙනිදවස් උක්සකුරු හා පැන්කළයක් ගෙන මල්වත්තට ගියේය. එදවස් ඕහට මාලාකාරිහු මල්භාගයක් කඩාගෙන මල්ගස් දී ගියාහ. හේ තෙමේ නොබෝදවසකින් මේ උපායෙන් අමකහවණුවක් ලද්දේය. නැවත එක් වැසිසුළංදවසෙක රාජෝද්‍යානයෙහි බොහෝ වියලිදඬු හා අතුපත් සුලඟින් වැගුරුනාහ. උයන්ගොවුවාද බැහැරලන්ට උපාය නොදකින්නේය එකල්හි ඒ පුරුෂයා එතනට ගොස් ඉදින් තොපි මේ දඬු හා අතුපත් මට දෙවිනම් මම සියලු දඬුපත් උයනින් බැහැර කරවා පියන්නෙම් වේදැයි උයන්පල්ලාහට කීය. උයන්පල්ලා ඇතපත යහලුව ඇරගනුවහි හිඳිස්සේය. චූලනන්දෝවාසි තෙමේ කුඩාකොල්ලන්ගේ කෙළිමඩුල්ලට ගොස් උක්සකුරු දී මද ඇඹිල්ලකින් ඒ සියලු දඬුපත් කුඩාකොල්ලන්ලවා උයනින් අද්දවා පිටකරවා උයන්දොරකඩ කැටිකරවූයේය. එකල්හි රජ්ජුගට

වලංතලන කුඹලා රජගෙට වලංපලහනු සඳහා දර සොයා ඇවිදිනේ උයන්දෙරඩඩ තුබූ ඒ දරගොඩ දැක ඔහුඅතින් සොළොස්කහවණුවක් හා සැලිආදී වලංපන්සියයකුත් ඕහට දී ඒ දරආදිය ගත්තේය. මෙසේ එදවස ඒ චුල්ලනෙතෙවාසික යාහට සුවිසි කහවණුවක් උපන්නාහ. හෙතෙමේ වෙළඳුමෙන් කහවණු සුවිස්සක් වූකල්හි මට මේ උපාය ඇතැයි නුවරදෙරට නුදුරු තැනෙහැ එක්පැන්හලක් තබාගත පන්සියයක් තණ අදිනා පුරුෂයන්ට පැන්වත්කෙළේය. ඔවුහු මෙසේ කිව්ය 'යහළුව! නොපි අපට බොහෝ උපකාර ඇත්තෙහිය තොපට අපි කුමක් කරමෝදැ'යි කිවිය. එකල්හි චුල්ලනෙතෙවාසිකයා කියන්නේ මාගේ භාරියක් පැමිණිකල්හි කියන්නෙම් වේදැයි කියා ඔබමොබ ඇවිදිනේ දියගොඩදෙක්හි වෙළඳුම් කරන්න වුන් සමඟ මිත්‍රසන්ථවය කෙළේය. එකල්හි ගොඩමාර්ගයෙහි වෙළඳුම් කරන්නාවූ වෙළෙන්දෙක් තෙමේ සෙට අස්වෙළඳෙක් තෙමේ පන්සියයක් අසුන් ගෙන එන්නේයයි කීයේය. හෙතෙමේ ඒ අසා තණඅදින්නවුන්ට මෙසේ කිය අදමට එක එක තණකලාපය බැගින් දෙව් මා තණවිකුණන්ට පෙරාතුව තමන්ගේ තණ නොවිකුණව්යයි කිය. එකල ඔහු ඇමදෙන යහපතැයි ගිවිස පන්සියයක් තණමිටි ගෙනවුත් ඔහුගේ ගෙදොර ලූහ. අස්වෙළෙන්දේ නුවර මුළුල්ල ඇවිද අසුන්ට තණ නොලැබ ඒ චුල්ලනෙතෙවාසිකයාහට කහවණුදහසක්දී තණ ඇරගත්තෝය. ඉක්බිත්තෙන් කීපදවසක් ගියකලට සමුද්‍රයාත්‍රාවෙන් වෙළඳුම් කරන්නාවූ යහළුවා ඕහට කියන්නේ පටුනට මහනැවක් ආවියයි කිය. එකල්හි චුල්ලනෙතෙවාසික පුරුෂයා මට මේ උපායෙන් ප්‍රයෝජන ඇතැයි සිතා කහවණු අටක්දී සියලුපිරිවරින් යුක්තව පිරුණුරථයක් ගෙන මහත්වූ සහපිරිවරින් බට තොටට ගොස් පේරුස් මුද්දක් නැවට අධිකාරම්කොටදී නුදුරුතැනෙක වටකොට තිරයක් බඳවා සමීපවූ චරපුරුෂයන්ට මෙසේ විධාන කෙළේය. "ඉවතින් වෙළෙන්දේ අවුතම් රුකවල් තුණකින් මෙහෙවර කියා මා සමීපයට කාඳවාගෙන එව"යි කිවිය. එකල්හි පටුනුගමට නැව් බටයි අසා බරණැස්නුවරින් වෙළඳහු සියයක් බඩුභාණ්ඩහයි ආවාහුය නැවැ බඩුවෙළඳුම් කරන්නාවූ මනුෂ්‍යයෝ කියන්නාහු අපගෙන් තොපට බඩුනොලැබෙයි අසවල් තැන හිඳිනා මහ වෙළඳුන්න් විසින් අධිකාරම් දෙනලදැයි කිවුය. එබස් අසා බරණැස් නුවර වෙළෙන්දේ ඒ චුල්ලනෙතෙවාසිකයා සමීපයට ආවාහුය. ඔහුගේ අතවැසි පුරුෂයෝ පළමුකොටලූ විධාන

නියාවට රැකවල් තුනකින් තුන්විටක් ඔබමොබ මෙහෙවර කියා අවුත් ඒ වෙලදුන් ආබව කියා යැවූහ. වෙලෙන්දේ චුල්ලනෙත වාසිකයන්ට එකෙණා දහසබැගින් දී චුල්ලනෙතවාසිකයා සමග නැව්බඩු ගනුම්හයි පත්තුව ගෙන නැවත එකිඑකි දහසක්දී නැවබඩුඅරවාගන බඩු තමන් සන්තක කළාහුය. චුල්ලනෙතවාසික තෙමේ දෙලක්ෂයක් වසතුගැරගෙන මවිසින් කෘතඥයෙක් විය යුතුයයි එක්ලක්ෂයක් ගෙන්වාගන චුල්ලසිටුහට දී ඒ සියලු ප්‍රවෘත්තිය කීයේය. සිටුතෙමේ දැන් මෙබදු දරුවෙකු පෙසන කාරයෙක් කරවන්ට හෙවත් අනුන්ට හැරපියන්ට නොවටනේ යයි සිතා ඔහට තමන්ගේ ධිතෘව දුන්නේය. හෙතෙමේ සිටුහුගේ ඇවෑමෙන් සිටුතනතුර ලැබීය. මෙසේ වියයීය කරන තැනැත්තේ ධනය ලබන්නේය.....

එකනිපාතයෙහි ප්‍රථමවග්ගයෙහි චූළකසෙට්ඨිජාතකවණ්ණනා
යෙහිද එකනිපාතඛුත්තරවණ්ණනායෙහිද
චූළනෙතවාසි වසතුවසි.....

මිලකඛමහාතිස්සසඵවිරයන් වහන්සේ වනාහි තුන්ඉරියව් වෙන් වාසය කරන්නෙමියි සිතක් උපදවා පීතම්බය පැමිණෙන වේලෙහි පිදුරුවෙණියක් තෙමා හිසැ තබා ගෙලපමණ දියෙහි බැස පීතම්බය ප්‍රතිබාහනය කරමින් දෙලොස් හවුරුද්දකින් සකලකෙලාශයන් තසා අහිඛියට පැමිණියේය.....යන මේ කථා වසතුව ආලවකසූත්‍රවණ්ණනායෙහිආයේය.....

යමෙක් වනාහි දහවල්මුළුල්ල නිදා කම්මානත නොකෙරේද රාත්‍රියෙහිත් ඒ කරන්නට නොවැටහේද නිතරසුරාමද යෙන් මත්වූයේ සත්‍රීආදීන් කෙරෙහි ලොල්වූයෙත් වේද හෙතෙ මේ තමන්ගේ අලසභාවය හෙතුකොටගෙන කම්මානතයන් අවුල් කෙරෙයි. කම්මානතයන්ගේ නොකිරීම වනාහි ඔවුන්ගේ අකුලභාවය නම්වේ. එබදුවූ තැනැත්තේ නම් ගෘහසඵවාසය පිහිටුවන්ට නොහැක්කේ වන්නේමය.....එසේ හෙයින් භාග්‍ය වතුන් වහන්සේ සිඟාලසූත්‍රයෙහි

"න දිවා සොපපහාසීලෙන රත්තිකුඨානිදසසිනා,
නිබ්බුං මිත්තෙහන සොණ්ඩන සක්කා ආවසිතුං ඝරං."

යන මේ ගාථාව වදුළසේක. එහි අදහස නම්:-දහවල්භාලය මුළුල්ලම නිදනසුලුවූ අළුයම නැගිට වුඩ්ඨානවියර්‍යය නොකරන සුලුවූ හෙවත් හිර උදාවනතුරුත් කම්මාන්ත නොකරන සුලුවූ නිතරසුරාමදයෙන් මත්වූ "ඉත්ථිසොණ්ඩා හත්ථසොණ්ඩා පූව සොණ්ඩා මූලසොණ්ඩා" යනු අට්ඨකථාචාරීන් විසින් කියනලද හෙයින් ථිකායෙහි දක්වනලෙස සත්‍රීසමෝහගය නිමිතිකොට තැනින්තැන තැවිතැවී වියලිවියලී ඇවිදිනා සත්‍රීසොණ්ඩවූ බත් නිමිතිකොට තැවිතැවී හිඳිනා බැවින් හත්ථසොණ්ඩවූ කැවුම් ආදී පූවවිකෘතීන් නිමිතිකොට තැවිතැවී හිඳිනා හෙයින් පූව සොණ්ඩවූ මිලමුදල් නිමිතිකොට ඔවුනොවුන්ගේ ගෙදොරවල තැවිතැවී හිඳිනාහෙයින් මූලසොණ්ඩවූ මතුමතුත් බොන ආසාව වැඩුනු සුරාපිපාසාව ඇතිබැවින් සුරාසොණ්ඩවූ පුරුෂයා විසින් ගෘහස්ථවාසය හෙවත් අඹුදරුපොෂණය නොකටහැක්කේය යනු අට්ඨවාටිකානයින් දක්නා ලද අදහසවන්නේය.

එසේ හෙයින් ගෘහස්ථයා විසින් නිද්‍රාරාමතායෙන් යුක්ත යෙක්ද සත්‍රීලොලතායෙන් යුක්තවූවෙක්ද නොවියයුත්තේමය. එබන්දෙක්වූකලී දුකට පැමිණෙන්නේමය.

ඒ කරුණෙහිලා මේ කථාවසතුන් කියනලද්දහ,

ඔටගිය දවස ගන්ධාරරට තක්සලානුවර පුරණලද සමන්ත්‍රිංශත් පාරමීධම්මයන්ඇති අපමහබෝසතාණෝ දිශාපාමොක් ආචාරිවපන්සියයක් මානවකයන්ට ශිල්පඋගන්වන්නාහ. ඉක්බිත්තෙන් එක්දවසක් මානවකයෝ දරපිණිස වලට ගොස් දර කඩන්නාහුය. ඔවුනතුරෙහි ගිය එක්තරා කුසීතමානවකයෙක් මහත්වූ ලුණුවරණගසක්දැක එය මලගැසකැයි යන සඤ්ඤාවෙන් මදඇසිල්ලක් වැදහෙව පසුව ගසට නැගී දරකඩාලා ඇරගනිම්සිනා උතුරුසළුව අතුට වැදහෙව ගොරහඬ දෙමින් කැසකැස නිදන්නේය. සෙසු මානවකයෝ දරම්විබැඳ ඇරගන යන්නාහු එසේ නිදන්නාවූ කුසීතමානවකයාහට පිටිපල්ලෙන් ගසා පොබයා ගියාහ. ඒ කුසීතයා නැගිට ඇසනිදිගැව පියපියා නිදිපලා නොගොස්දීම ලුණුවරණගසට නැගී අත්තක් අල්වාගන තමා දෙසට ඇද බිඳිනේ බිඳීනැගි අතුකෙළවරින් තමාගේ ඇස සිල්කොටු ගෙන එක් අතකින් ඇසවසා අනික්අතින් නොමිලදර

කඩා හසින් බැස දරම්විසක්බැඳ ඔසවාගත වහවහා ගොස් අනික් මානවකයන් විසින් එලනලද දරම්විම්තේ ලූදුය.

එකනිපාතයෙහි අටවනවගැ වරණජාතකවණ්ණනායෙහි කුසිතමානවඛා වසතුවයි.

තවද යටගිය දවස බරණැස්නුවර බ්‍රහ්මදත්තනම් රජ්ජුරු නෙතෙකුන් රාජ්‍යය කරන සමයෙහි පන්සිල්රක්නාවූ බ්‍රාහ්මණ කුලයක්හුගේ එක්තරා බ්‍රාහ්මණමාහවඛායෙක් සමානවයස්ඇති තරුණබ්‍රහ්මයන් සමඟ හැසිරෙන සඛභාවය ඇත්තෙක්වූයේය. එසේද වුවත් ඔවුන් රහබොනකල්හි තෙමේ නොබොන්යේ• බ්‍රහ්මයෝ තුමූ "මෙකුමරතෙමේ රහනොබොන හොත් අපට රහමිල නොදෙසි එබැවින් උපායෙන් මෝහට රහ පොවන් නෙමු"සි සිතා සැණකෙළිදවසෙහි උයනෙහි පියුම්පතෙක්හි තියුණුවූ සුරා මුලුබැඳ බොනකල්හි මානවකයාහට කිරිදෙවා පොකුරුමී ගෙනෙවිසයි පුරුෂයන් ලවා ගෙන්වා පියුම්පත්මුල යවින් සිදුරුකොට මුවෙහි තැබුවාහුය. මානවකතෙමේ එය පොකුරුමීසයි සිතා කැමතිසේ පානයකොට මස්ද ඛා මත් වූයේය. මෙය පොකුරුමී නොවෙයි මෝ සුරාසයි කීහ. සුරා මෙප මණ මධුරරසබැව් මම මේතාක් නොදනිමි පින්වත! සුරා ගෙනෙවිසයි කියකියා නැවතනැවතත් ගෙන්වාගත බීවේය. එයින් පිපාසය අධිකවීය. ඉක්බිති යලියලින් රහඉල්වන්නාවූ ඔහට රහනැතැයි කීවාහුය. එකල ඒ කුමරතෙමේ පේරැස්මුදුව දී ඔවුන්ලවා සුරාගෙන්වාගත ඔවුන්සමඟ බී මත්වී ගෙටගොස් හොත්තේය. ඔහුගේ පියතෙමේ ඔහු එයින් වලඛාලන්ට උත් ඛාහකෙළේය. එසේද වුවත් ඔහුවලකාලන්නට නොහැකිවූයේ මය. පියතෙමේ නැවතනැවතත් අනේකාකාරයෙන් වලඛා ලන්නව උත්ඛාහ කරන්නේනමුදු නොහැකිවූයේ පුත්‍රභාවයෙන් පහකවයුතුය දුඛාදය නොදියයුතුය යන තීන්දුවට පැමිණ අපුත්‍රඛා කොට ගෙදරින් බැහැරකෙළේය. මෙසේ ඇතිකල්හිත් තෙතෙමේ සුරාපානයෙන් නොවැලැක්කේම කමීනත නොසොඵට ඉන් මැනකලෙක්හි කබලක් ගත් අත්ඇතිව සිඛා කා ඇවිද කියි සම් අයකුගේ ගෙපිළිකණෙකැ වැදහෙව මලේය.....

මහාසුතසොම ජාතකවණ්ණනායෙහි සුරාසොඬවසතුවයි.

යමෙක් තෙමේ වනාහී අතිශීතාදිය කියා කම්මාන්තයන් නොකෙරේද ඒ කෙසේද යත් මිනිසුන් විසින් අලුයම නැගිට 'පින්වත! එව වැඩට යමුයැ'යි කියනලද්දේ 'මේ උදය ඇටබිඳෙන විවරට ශීතලය තෙපි යව් මම පසුව කලපනාකොට බලන්නෙමැ'යි කියා ගිනි තපිමින් හිඳිනේ කම්මාන්ත කරන්නට නොයෙයි දහවල් අඩගැසූකල්හි 'දැන් ඇටලේ හුණුවන අව්වෙහි කුමන වැඩෙක්ද මම පසුව වඩමන්සෙවන ඇතිකල්හි එන්නෙමි තෙපි යව්ය'යි කියා ඔවුන් යවා වැඩට නොයෙයි හෙතෙමේ තමන්ගේ අලසභාවය නිසා කම්මාන්තයන් ආකුලකරන්නේ නම් වන්නේය. එබදුවූ තැනැත්තේ වනාහි භොගසම්පත්තියෙන් පිරිහෙන්නේය එහෙයින් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන්වහන්සේ 'අතිසීතං' යනාදියෙන් දැන් ඉතා ශීතලයයිද දැන් ඉතා උෂ්ණයයිද දැන් ඉතා සවසයයිද දැන් ඉතා බඩගිනියයිද කියා කම්මාන්ත නොකෙරේද මෙසේ කටයුතු වැලකීම බහුලකොට ඇතිව වාසය කරන්නා හට නුපන් භොගසම්පත්තීහුත් නුපදින්මය උපන්නාවූත් භොගසම්පත්තීහු විනාශයට පැමිණෙන්නාහුයයි වදාළසේක්ඵලඛතෝ තුම්හ එබදුවූවන් ඉක්මයන්නාහුමය එසේ හෙයින්,

"අතිසීතං අතිඋණ්හං අතිසායමිදං අහු,
ඉති විස්සට්ඨකම්මන්තා අත්ථා අච්චෙන්ති මානවෙ"ති.

යනමේ ගාථාව වදාළසේක්ඵලඛි යථොක්ත අදහසම වන්නේය.

යම්බදු මිනිසෙක් තෙමේ වනාහි අතිශීතාදිය ගණන් නොගෙන තමන්ගේ අනලසභාවයෙන් කම්මාන්තයන් ආකුල නොකෙරේද එබදු මිනිස් තෙමේ මහත්වූ ඛනඋපදවා අපමණ සැප විඳිනේය. අඩසමාසකරාජාදීහු ඊට නිදසුන් වන්නාහ.

යටගිය දවස බරණැස්නුවර බ්‍රහ්මදත්තනම් රජ්ජුරුකෙනෙ කුන් රාජ්‍යය කරන සමයෙහි පුරනලද බොධිසම්භාර ඇති අප මහබෝසතාණෝ ඒ රජ්ජුහට පුත්ව ඉපිද වැඩිවිය පැමිණ උදය කුමාරයෝයයි ප්‍රසිඛව පියරජ්ජුගේ ඇවෑමෙන් රාජ්‍යයට පැමිණියාහ. එකල එනුවර උතුරුදිග දෙරටුපාලවූ එක් බැලමෙහෙකරුවෙක් ඇත්තේය. හේතෙමේ දියබැලමෙහෙකොට හෙවත් කුලියට දියඇද රත්‍රන් සතරවියවෙක් ලැබ වාසල්පවුරේ වළක් කැණ ගඩොල්අතර එය නිධාන් කොට තෙමේ බැලමෙහෙ

කරන්නේ දකුණුදිග දෙරටුවටද පැමිණ එහිදු දියබැලමෙහෙ කොට ජීවත්වන්නාවූ දිළිඳු ගැහැණියක් සමඟ වාසය කෙළේය. ඇය විසිනුදු රත්‍රන් සතරවියටක් පමණම ලබනලද්දේය. ඉක්බිති එක්තරා සැණකෙළි දවසෙක ඕ තොමෝ ඔහට කථාකොට කියන්නී සවාමීනි! නුවරෙහි සැණකෙළි පවතී ඉදින් යමකිසි ධනයක් ඇතහොත් අපිදු සැණකෙළි කෙළිමුයි කීය. හෙතෙමේ කියනුයේ මාගේ අඞමස්සක් ඇත හෙද උතුරුදිග වාසල්පවිර කැණ ගඩොල්අතර තබන ලද්දේය මාගේ ඒ නිධානයද මෙයින් දෙලොස් යොදුනක් ගියතැනය. නුඹඅත වනාහි කිසිවක් ඇද්දැයි විචාළේය. ඕතොමෝ කියන්නී සවාමීනි! මාගේද අඞමස්සක් හෙවත් රත්‍රන් සතරවියටෙක් ඇත එසේකල නුඹගේ අඞමස්සද මාගේ අඞමස්සද එක්ව මස්සක් සම්පූර්ණ වෙයි. ඉන් කොටසකින් මල්ද කොටසකින් සුවඳද කොටසකින් සුරාද ගෙන කෙළිමු යව නුඹගේ අඞමස්ස ගෙනෙවයි කීය. හෙතෙමේ තුටුපහටුව ගායනා කරමින්ම ගියේය. හෙතෙමේද ශක්තිබල ඇත්තේ වෙයි සයොදුනක් ඉක්මවා මහදවල් ගිනිඅහුරු අතුලාක් වැනිවූ කකියන වැලිමතිමින් අවුත් රජමිදුලට පැමිණියේය. එකල උදයනම් බරණැස් රජ්ජුරුවෝ සීමැදුරුකවුළුවෙන් බලා සිටියේ එසේ එන්නාවූ ඔහු දැක මෙතෙමේ කුමක් හෙයින් මෙයාකාරවූ අව්ව ගණන් නොගෙන තුටුපහටුව ගායනා කරමින් යන්නේද ඔහුඅතින් එය විචාරන්නෙමියි සිතා ඔහු කැන්දා විචාළේය. ඒ පුරුෂතෙමේ සියලු එපුවත් කියා දෙවයන් වහන්ස! භාග්‍යවතීන්ගේ කථාව සිහිකරන්නාවූ මා කාමයන් සම්බන්ධවූ ආතපය තවන්නේය. සුඛීයොසම්බන්ධිවූ ආතපය නොතවන්නේයයි කියේය. කුමන කාරණයකින් අව්ව ගණන් නොගෙන තුටුපහටුවූයේ ගායනා කරන්නෙහිද? දෙවයන් වහන්ස! ඒ නිධානය ගෙනවුත් ඇය සමඟ අභිරමණය කරන්නෙමියි කියන මේ කාරණයෙන් සතුටුව ගායනා කරන්නෙමියි කීයේය. කිමෙක තාගේ නිධානය ලක්ෂයක් පමණ වන්නේද? දෙවයන් වහන්ස! එපමණ නොවන්නේය. එක්බිසි රජ්ජුරුවෝ පිළිවෙළින් අඩුකොට එකමස්සක් පමණ වේදැයි විචාළාහ. දෙවයන්වහන්ස! එපමණද නැත එහෙතම් අඞමස්සක් පමණ වේද?

එසේය දෙවඟන් වහන්සැයි කීයේය. එවිට රජ්ජුරුවෝ කියන්නාහු එම්බල පුරුෂය! රත්‍රන් සතරවියටෙක් නිසා දැන් සඟවිවක් ආයෙහිද ඉදිරියෙහි සඟවිවක් ගියමනාවේද මම තව ඒ සතරවියට රත්‍රන් දෙමි මෙසේවූ තදඅවිවෙහි රත්වූපොළොවෙහි කකියාගිය වැල්ලෙහි නොයවයි කිහ. දෙවඟන් වහන්ස! බුඹවහන්සේ විසින් දෙනලද රත්‍රන් සතරවියටත් ගනිමි මාගේ රත්‍රන් සතර වියටත් ගනිමියි කීය. එවිට රජ්ජුරුවෝ පිළිවෙළින් වඩා එඹල පුරුෂය! එහි නොයව මම තට රත්‍රන් අටවියටක් සොළොස් වියටක්.....පෙ.....රත්‍රන් වියට සීයක්කොළක් දෙමි අප්‍රමාණ ධනය දෙන්නෙමැයිද කියා ඔහු එසේම කියනකල සිටුතනතුරු ආදියෙන් පොළඹවාත් නැවතද ඔහු එසේම කියනකල අඩක් රාජ්‍යය තට දෙමැයි කියා ඔහු එසේ පිළිගත්කල 'යව් මාගේ යහලුවාගේ හිසකේ දැළිරැවුලු පහකරවා නහවා අබරණ පළඳවා ගෙනෙව්ය'යි ඇමතියන් ඇණවූහ. ඇමතියෝද එසේ කොට ගෙනාවාහුය. රජ්ජුරුවෝ රාජ්‍යය දෙකට බෙදා ඔහට අඩක් රාජ්‍යය දුන්හ. ඒ රජතෙමේ අඞ්ඝමාඝක රජතමැයි ප්‍රකටවීය.....

මෙකියනලද්දේ අඤ්ඤිපානයෙහි ගඟමාලජාතකවණ්ණනායෙහි අඞ්ඝමාඝකරාජවඝතුවයි.

තවද අනික් කථාවඝතුවක් "ඛත්තී" යන පදයෙහි මතුපහළවන්නේය.....

"යො ච සීතඤ්ච උණ්හඤ්ච තිණ්හීයො න මඤ්ඤති,
කරං පුරිසකිච්චානි සො සුඛා න විහායති"

යන මෙය කියනලද්දේය.....

මේ ලොකයෙහි යම්කිසි පුද්ගලයෙක් තෙමේ ශීතොෂ්ණයන් තෘණපමණවත් ගණන් නොගෙන අනාලස්‍යව උත්සාහ වීර්‍යයෙන් යුක්තව පුරුෂකෘත්‍යයන් කෙරේද ඒ පුරුෂතෙමේ සැපයෙන් යුක්තවූ පුද්ගලයෙක් වන්නේය යනු සිඟාලසූත්‍රවණ්ණනා ආලොකසූත්‍රටීකාවෙහිත් කියනලද අදහසවන්නේය.....

එසේ හෙයින් ඉහිඥෙයි වඝන්නහු විසින් ශීතොෂ්ණාදිය භණන් නොගෙන පිළිවෙළින් භොගය රැස්කටයුත්තේය. එසේ

කරන්නාහට වනාහි හොගයෝ බොහෝ වන්නාහ. එසේ හෙයින්,

"හොගෙ සංහරමානස්ස හමරසෙසව ඉරියතො,
හොගා සන්නිවයං යනති වම්මිකොවූපමියනි."යි

වදුළුසේකා. යම්සේ භෘඞ්ගයෙක් තෙමේ පුෂ්පඵලයන් සම්බන්ධ වූ වණ්ණගන්ධයන් නොවෙහෙසා තුඞ්ගේ හා පියාපත්වලින් රෙහෙණු ගෙන ගොස් අනුක්‍රමයෙන් රථසභාක් පමණ වූ මධුපටලයක් කරන්නේ වේද එපරිද්දෙන්ම තමනුත් නොපෙළා දුහැමින් සෙමෙන් මනාකොට යොදනලද ත්‍යාගයෙන් යුක්තව පිළිවෙළින් හොගයන් රැස්කරන්නාහට වේයන් විසින් පිළිවෙළින් වඩනලද තුඞ්ගක්මෙන් ධනධාන්‍යාදී හොගයෝ රාශිබවට පැමිණෙන්නාහුය යනු එහි වණ්ණනා හා එහි ටීකානයින් කියන ලද අදහස වන්නේය.

එහි කසිකමීය මනාකොට යොදනලද්දේ උභයලොක හිත සුව ඵලවන්නේය. ඒ කරුණ විෂයෙහි ලා මේ කථාවසතුව නිදසුන් වන්නේය,

යවහිගදවස බරණැස්නුවර බ්‍රහ්මදත්තනම් රජ්ජුරුකෙනෙකුන් රාජ්‍යය කරන සමයෙහි එක්තරා සිටාණොතෙක් රාජොපස්ථානයට යන්නේ පුරෝහිතයා දැක නකත් විචාරා මෙසින් තුන්හවුරුද්දක්හුගේ ඇවැමෙන් මුළුදඹදිවැ සැබියක් වන්නේ යයි අසා බොහෝ හොවිතැන් බත් කරවා එක්දහසක් දෙසිය පණසක් කොටුගුල් කරවා ඒ කොටුගුල්ද මහසැලිආදියද විපුරවා තවත් ඉතිරිවූ විය පතස් කැණ බහා ඉතුත් ශෙෂය මැටි සමඟ අනා භිකතියෙහි ආලෙප කරවා සැබිය පැමිණි කල්හි කොටුසැළිආදීන්හි තබනලද ධාන්‍යය ක්ෂයවූ කල්හි 'දරවෙනි! යව් හැකිපරිද්දෙකින් ජීවත් වව්ය"යි මිනිසුන්හට කීයේය. මනුෂ්‍යයෝත් කැමති කැමති ලෙස බැහැර ගියාහුය. ගෙහි වනාහි සිටා ණෝද සිටුබිරිඳද පුතුද සෙහෙලිනියද පුණ්ණනම් දාසයාද යන පස්දෙනා ඉතිරිවූහ. ඔවුහු පතස්හි ධාන්‍යය ක්ෂයවූකල්හි භිකතියෙහි මැටි තෙමතෙමා ඉන් ලද ධාන්‍යයෙන් ඇටුනාහ. සිටුභාර්‍යාතොමෝ වනාහි භිකතිප්‍රදෙශයන්හි ඉතිරි මැටි තෙමා මී ලාසක් ලැබ එකාවා එක්සහල්නැළියක් ලැබ සොරබිඳහන්

එය කළසෙක්හි බහා බිම කැණ තබා එක්දවසක් රාජොපසථාන යට ගොස් ආවාවූ සිටු විසින් සොදුර! බඞසැඇත්තෙමි යම්කිසි අහරක් ඇද්දැයි වීවාළ කල්හි එය නහා ගත බත් පිස පස්තැකොටසක් කොට එක්කොටසක් සිටුහට ඵලවීය. එතෙණෙහි ප්‍රත්‍යෙකබුදුවරයන් වහන්සේනමක් නිරොධසමා පත්තියෙන් නැගිට දිවසින් ලොව බලනසේක් "මුළුදඹදිව් තෙලෙහි සැබියක් උපන සිටුගෙදරද පස්දෙනෙක්හට එකම සහල්නැළියක බත් පිසිනාලද්දේය. ඒ පස්දෙනම මට ශ්‍රඩ්ධායෙන් සංග්‍රහ කරන්නාහ"සි දැන ගඞ්ගාදනපථිතයෙන් වැඩ ඔවුන්හට තමන් දැක්වූසේක. ඒ සියල්ලෝම තමතමන්ගේ බත්කොටස් පුදා "සවාමීනි! මෙතැන් පටන් මෙබදුවූ සැදුකක් නොදකිමුවා"සි කියා එකිනෙකා අභිප්‍රායවූ ලෙස ප්‍රාර්ථනා කළාහුය. ඔවුනතුරෙන් සිටුතෙමේ "මෙතැන්පටන් මුළුදඹදිව්වැසියන්ට බීජ ධාන්‍යය දෙන්නට හෙවත් බිත්තරවී දෙන්නට සමර්ථවෙම්වා සියතින් කම්මාන්ත නොකොට ජීවත් වෙම්වා එක්දහස්දෙසිය පණසක් කොටුගුල් සුඛකරවා සනානය කොට ගෙදොරසමීප යෙහි භිඳ උඞබැලූකෙණෙහිම රත්හැල්ධාරාවෝ වැටී සියලු කොටු පිරෙන්වා උපනුපන්තන්හි මේ භාග්‍යවම මේ පුත්‍රයාම මේ යෙහෙලිනියම මේ දැසයාම ලැබේවා"සි ප්‍රාර්ථනා කෙළේය. භාග්‍යවතොමෝද "අඩලාස්සක් හැල්සහලේ බත් මා පෙරමුනේ තබා මුළුදඹදිව්වැසියන්ට දෙනකල්හිද මා නොතැතිවිතාතාක් බත් ගත් තැන් පිරේවා හෙවත් නොපෙණේවා උපනුපන්තැන මේ සවාමියාම මේපුත්‍රයාම මේ යෙහෙලිනියම මේ දැසයාම ලැබේවා"සි ප්‍රාර්ථනාකළාය. පුත්‍රතෙමේද "දහසින් බැඳි පියල්ලක් ගෙන මුළුදඹදිව්වැසියන්ට කහවණු දෙනකල්හිද පසුම්බිය පිරුනක්ම වේවා මේ මවුපිය භාග්‍යවදැසයන මොවුහුම උපනුපන්තැන ලැබෙක්වා"සි ප්‍රාර්ථනා කෙළේය. යෙහෙලිතොමෝද එක්ධාන්‍ය පැසක්ගෙන මාඉදිරියෙහි තබා සියලු ජම්බුදීපවාසීන්ට දෙනකල්හිත් ක්ෂයබවක් නොපෙණේවා මේ මවුපියසවාමිදැස යන මොහුම උපනුපන්තැන එසේමවී ලැබෙත්වා"සි ප්‍රාර්ථනා කළාය. දැස තෙමේද "මා සානකල්හි මේ අතින් තුනෙක මේ අතින් තුනෙක මැදින් එකෙකැයි මෙසේ දැවඹරූපමණ හිවිටි යෙත්වා මේ සවාමීන්ගෙම මට සවාමීහු වෙත්වා"සි ප්‍රාර්ථනා කෙළේය. ඒසාන්නකයෙන් මෙතෙමේ එදවසම සෙතෙවිතනතුර ප්‍රාර්ථනා කොට ලබන්ට හැක්කේමය එසේදවුවත් සවාමීන්කෙරෙහි සෙනහයෙන්ම මොහු මෙසේ ප්‍රාර්ථනා කෙළේය. පසේබුදුරජාණන්වහන්සේ සියල්ලන්ගේම ප්‍රාර්ථනා අවසානයෙහි එසේ

වේවාසි වදුරා වෙනවෙනම ගාථාවලින් අනුමොදනා කොට "මොච්හු මා දකින්වා"සි ඉටා අහසින් වැඩ ඒ බත තමන්වහන්සේගේ ආනුභාවයෙන් පන්සිඟයක් පසේබුදුවරයන්වහන්සේලාට පොහොනක් කොට බෙදූහ. ඒ සිටුආදී පස්දෙනාද එය බලමින් සිටියාහුය.

ඉක්බිති සිටුභාර්‍යාතොමෝ බත් අවසන්වීයසි කියා සැළිය සොඩා වසා තැබීය. සිටාණෝද සසින් පෙළුනේ නිදු පිබිද සොදුර! මම අතිශයින්ම සෑඅත්තේ වෙමි. බත්පිසූ සැළෙහි දමුකුඩුවත් ඇද්දේහෝයි විවාළේය. සිටුභාර්‍යාතොමෝ හුන්තැනින් නැගිට ගොස් සැළෙහි පියන ඉවත්කොට බැලීය. එකෙණෙහිම සැළිය සමන්සාකුළුවන් බතින් පිරිගියේය. ඕතොමෝ ඒ දැක සවාමීනි! නැගිනුමැනව අනුභවකරවසි කියා පියපුතු දෙදෙනා හට බත් දී ඔවුන් අනුභව කොට නැඟී සිටිකල්හි යෙහෙලිය සමඟ බත් අනුභව කොට පුණ්‍යඥසයාහට බත් දුන්නීය. සැළියෙන් බත්ගත්තැන් අඩුනුවූයේය. සැන්දෙන් වරක්ගත්තැනක් පමණක්පෙණෙසි එදවසම කොටුආදියද පෙර පිරී තිබුනු නියාවටම පිරුණාහුය. එකල්හි සිටාණෝ සියලු දඹදිව්වැසියන්ට බිජධාන්‍යය දුන්නාහ. හෙවත් බිත්තරවී දුන්නාහ. සිටාණෝ ඉන්සැව දෙව්ලොවැ ඉපිද සුගතිභවයෙහි සැරිසරමින් අවුත් දැන් මෙකල භද්දියනුවර මෙණ්ඩකසිටුවී උපන්හ. ඔහුගේ භාර්‍යාව වනාහි මහාභොගසම්පත්ඇති කුලයෙක්හි උපන්නීය. ඇයගේ වම්අත්පාතලයන්හි පදමලක්ෂණයද දකුණුඅත්පාතලයන්හි චන්ද්‍රලක්ෂණයද උපන එසේහෙයින් ඇයට 'චන්ද්‍රපදමාය'සි නම් තැබීය. ඕතොමෝ වැඩිවිය පැමිණියා මෙණ්ඩකසිටුහුගේ ගෘහයට ගියාය. පුත්‍රයෙහෙලිදුසයෝද ඔවුන්ගේ පුත්‍රයෙහෙලිදුසයෝම වූහ. ඔහුගේ පුත්‍රතෙමේ විශාඛාමහ උපාසිකාවගේ පියවූ 'ධනඤය' සිටු වීය. යෙහෙලි තොමෝ විශාඛාඋපාසිකාවගේ මවු වූ සුමනාදෙවී නම් වීය. ඒ සියල්ලෝම තමතමන්ගේ කුසලය වීමංශනය කෙරෙත් ඒ සියල්ලම ප්‍රාර්‍ථනාකල පරිද්දෙන්ම සම්පත්වීය.

මේ කථාවස්තුව ධම්පියාගෙහි මලවර්ගයෙහි "සුදස්සං වජ්ජං අඤ්ඤදසං" යනාදී ගාථාවර්ණනාගෙහි විස්තරයෙන් කියන ලද්දේය.

මෙණ්ඩක සිටුතුමාගේ කථාවස්තුවයි.

මෙසේ මනාකොට යොදනලද කායිකකර්ම උභයලෝක හිතසුව ඵලවන්නේවෙයි. මනාකොට යොදනලද මෙයින් අන්‍යවූවෙණෙහි ආදී නිරවද්‍යකර්මාන්තයෝද හිතසුව ඵලවන් නොවෙය. මේ සියලුම නිරවද්‍යකර්මයෝ උභයලෝකහිතසුව ඵලවන හෙයින් මඟලනාම් වන්නේය. අපි කථායෙහි වනාහි තමන්ගේ හෝ අඹුදරුවන්ගේ හෝ දැසිදස්කම්කරුවන්ගේ හෝ ව්‍යක්තභාවයෙන් මොවුහු මෙසේ යොදනලද්දහ මේ ලෙව්හි ධනධාන්‍යවැඩීමට හා පිළිලැබීමටත් හෙතුවන බැවින් මඟලයයි කියනලදහ. යන මෙපමණක්ම කියනලද්දේය. පරලෙව්හි හිතකර දෙය පිළිලැබීමට හෙතු බැව් ඒ කර්මයන්ගේ ඇත්තේමය. මෙසේ මේ ගාථාවෙන් මාතෘපිතෘ උපස්ථානය, පුත්‍රදාරසංග්‍රහය, අනාකුලකර්මාන්තය, යන මඟලත්‍රයක් කියන ලද්දේය.

ක්ෂුද්‍රජනමනානන්දනවූ මඟුල්සූත්‍රය නිමුවන ලදී.

වැණුම් නිමි.

සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති

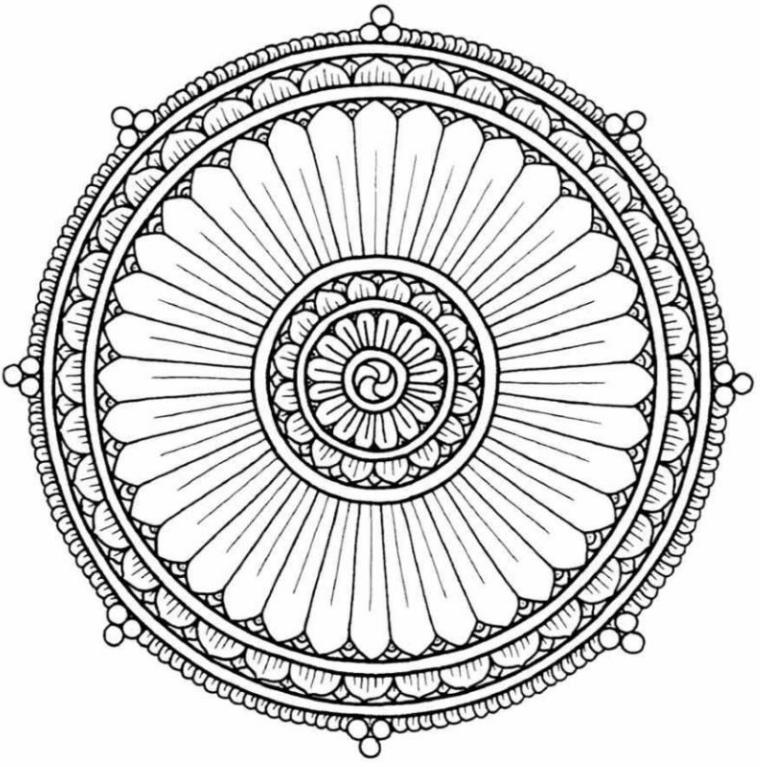

නිබ්බාන පච්චයෝ හෝතු